UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00054653 1

I

Господину Д-ру К. Крамаржу
въ знакъ глубокаго уваженія.
София,
28/VI 1910.
Т. Панчевъ

32

РѢЧНИКЪ
НА
БЛЪГАРСКЫЙ ЯЗЫКЪ.

398.

РѢЧНИКЪ

НА

БЛЪГАРСКЪЙ ЯЗЫКЪ

съ тлъкувание рѣчи-ты на блъгарскы и на русскы.

Събралъ, нарядилъ и на свѣтъ изважда

НАЙДЕНЪ ГЕРОВЪ.

ЧЯСТЬ ПРЪВА.

А—Д

ПЛОВДИВЪ.

Дружествена Печатница „Съгласие.“

1895.

Право-то за прѣпечатване е запазено.

Всякоя книга отъ тоя рѣчникъ безъ долний подписъ на урядника му ще ся счита укрыта.

Н. Геровъ

PG
975
G4
ch. 1

LIBRARY
JAN 28 1967
UNIVERSITY OF TORONTO

ПРѢДИСЛОВИЕ.

На языкъ, който има книжнинѫ, може да ся стъкми рѣчникъ по книгы-ты, които има на него. На языкъ, който нѣма книжнинѫ, за да ся изработи рѣчникъ, трѣбва да ся съберѫть рѣчи-ты му изъ уста-та на народа, който го говори.

Прѣди пятдесять годины, когато съмь начеваль да работѭ за тоя рѣчникъ, на Блъгарскый языкъ имаше печатаны само нѣколко книгы. Тыя книгы бѣхѫ така малко, дѣто, да гы имаше чловѣкъ и всичкы-ты нá рѫцѣ, пакъ едвали щяше може да намѣри въ тѣхъ четврътинѫ-тѫ отъ всичко-то число на рѣчи-ты, които има въ языка ны.

Така, за да ся изработяше рѣчникъ на нынѣшний Блъгарскый языкъ, трѣбваше да ся съберѫть рѣчи-ты му въ народа.

За такѫвѫ еднѫ работѫ азъ зехъ да ся готвѭ, когато още ся учахъ въ Ришелиевскый Лицей въ Одессѫ, въ 1842—1845 лѣто, за да ѭ изврьшѭ, като ся заврьнѫ въ Блъгариѭ.

Така, въ едно десятгодишно прѣбывание въ Блъгариѭ, азъ записахъ изъ уста-та на народа и отъ употрѣбяваны-ты отъ него различны изреченія, пословици и народны пѣсни едно доста голѣмо количьство рѣчи, отъ които имаше да излѣзе единъ рѣчникъ съ нѣчто до четыредесять хиляды рѣчи.

Това ми ся видѣ тогава да е доста за прьвъ пѫть, та, като ми ся прилучи да отидѫ пакъ въ Россиѭ, азъ начевахъ да уряждамь отъ него рядовенъ рѣчникъ и урядено-то да печатамь като приложение при „Извѣстия-та отъ Второ-то Отдѣление на Императорскѫ-тѫ Академиѭ на Наукы-тѣ въ Санктпетербургъ“ за 1855—1856 лѣто. Нъ тамъ печатание-то отиваше много бавно — за еднѫ цѣлѫ годинѫ едва можяхѫ да ся напечатать само буквы А, Б и В до рѣчь **въıкамь** — а пакъ да стоѭ съ годины въ Россиѭ само за тѫѭ работѫ не можяхъ и трѣбваше да ся заврьнѫ пакъ въ Блъгариѭ.

На заврыщание-то си отъ Россиѭ имахъ случяй да попѫтувамь изъ Блъгариѭ и въ това пѫтуване забѣлѣжихъ доста рѣчи, които

употрѣбява народъ-тъ, а азъ не гы имахъ дотогава записаны въ сборника си. Така видѣхъ, че онова, что имахъ събрано дотогава, не бѣ още доста за да ся види отъ него горѣ-долу богатство-то на народный ны языкъ. По тжж причинж азъ спрѣхъ тогава печатане-то замъ по врѣмя да извадж нѣчто пó-плъно и пó-добрѣ уработено.

Така издание-то на рѣчника ся забави досега, нъ то не бы безъ ползж, както всякой може да види, като посрѣщне това, что ся печата сега, съ напечатано-то напрѣдъ до рѣчь **въкамь.** Сегашне-то, по число-то на рѣчи-ты, е едно и половина колкото напрѣжне-то, а съ приведены-ты за примѣры изреченія, пословици и пр. то е два пжти колкото прьво-то.

Нъ колкото и да е пó богатъ сегашний ми сборникъ, пакъ и въ него, трѣбва да го кажж, нѣма всичкы-ты рѣчи на языка ны. И сега още, кога разговарямь съ селяны или слушамь да разговарять тии помеждж си, все ся случва да забѣлѣжж понѣйдѣ нѣкоиж рѣчь, коіжто нѣмамь записанж. За да ся съберять всичкы-ты рѣчи изъ уста-та на народа, трѣбва да ся работи още много врѣмя, па и не е това работа само за единъ чловѣкъ. А пакъ азъ, като глядамь прѣминжлый си възрастъ, та не ми остаіа вяче врѣмя да продлъжавамь, рѣшихъ да нарядж окончателно това, что имамь събрано досега, и да го извадж на свѣтъ, за да не бы да иде нáпусто толкосгодишный ми трудъ.

Сега вяче има излѣзлы на блъгарскы доста книгы за да се каже, че бы могло да ся земе и отъ тѣхъ нѣчто за доплънение рѣчника ми; нъ всичкы-ты тыя книгы сж плъны съ чуждицж. Наши-ти писатели сега не правять ико разликж междж Блъгарскы-ты и Русскы-ты рѣчи и кога зимать рѣчи отъ Русскый рѣчникъ, не смѣтать, че намѣсто тѣхъ ные имамы свои и чясто не по еднж, или по двѣ, а и по пять, по шесть и повяче съ сжще-то знаменование, или ако и да ся употрѣбявать тыя рѣчи и отъ Блъгары-ты, то въ друго знаменование, съвсѣмь отлично отъ онова, каквото тыя имать въ Русскый языкъ. По тоя начинъ въ книгы-ты, конто имамы сега, и найпаче въ оныя, които сж излѣзлы слѣдъ войнж-тж за освобождение-то ны, освѣнь множьство изреченія, несвойствены на Блъгарскый языкъ, има и прѣмного рѣчи които не сж Блъгарскы и до това врѣмя не сж употрѣбяваны отъ Блъгары-ты, нито сж были извѣстны тѣмъ. *) Има и рѣчи, които ся

---

*) За примѣръ отъ много-то такывъ рѣчи, непознатъ напрѣдъ на Блъгары-ты и безъ никаквж потрѣбж зеты сега отъ Русскый языкъ, може да послужять тыя:

Старáжся (старáться), блъгарскъ: залѣгамь, застаямь, настаямь, глядамь, мжчжся, труджся, силжся, радж.

Уважкивамь (уважáть), блъгарскъ: почитамь, тачж.

Подстрекáвамь (подстрекáть), блъгарскъ: подбуждамь, подбутвамь, подсторвамь, подуствамь, науствамь, подучвамь, подкуструвамь, насъсквамь.

употрѣбıавать и отъ Блъгары-ты, нъ не́ въ таково знаменование, съ каквото гы зимать сега отъ Русскый языкъ. *) Има самъ-тамъ и рѣчи, земенъ отъ Русскый языкъ безъ да е разбрано добрѣ знаменование-то имъ въ него, та гы употрѣбıавать въ съвсѣмь друго знаменование. **) Има най-послѣ и рѣчи, зеты отъ Русскый языкъ, нъ въ такъвъ измѣненъ видъ, какъвто тыıа нѣмать въ него и който никакъ не иде на блъгарскы.***)

Имамы сега и рѣчника отъ А. Дювернуа, нъ и той е изваденъ отъ нѣколко такывы книгы, па и урядникъ-тъ му не е знаıалъ Блъгарскый языкъ, та знаменование-то на рѣчи-ты е лучилъ по изреченıа-та, въ които гы находилъ въ тыıа книгы, и така много рѣчи е тлъкувалъ неправо.

Прѣди да излѣзе рѣчникъ-тъ отъ Дювернуа (1885—1889) имахмы рѣчници-ты отъ И. А. Богорова „Френско-Българскı" (1869) и „Българско-Френски" (1871). Нъ въ тыıа рѣчници рѣчи-ты, които Бого-

---

Спосо́бный, блъгарскы: врядный.

Племя́нникъ и *племя́нница*, блъгарскы: братанецъ и братаница, за братовъ сынъ и братовѫ дъщерѭ, и сестринецъ и сестриница, за сестринъ сынъ и сестринѫ дъщерѭ

*) Ето, за примѣръ и нѣколко такывы рѣчи:

Запрѣтва́мь, блъгарскы: заповѣдамь, заржчıамь, поржчıамь—*запрѣтıавамь ти* (заповѣдамь ти) *да слушашь господарıа си; запрѣтихъ си обуща*, поржчıахъ си обуща. А пакъ намѣсто Русското **запрещáть**, въ знаменование-то на което въ книгы-ты употрѣбıавать *запрѣтıавамь*, Блъгаре-ты казвать забранıамь и възбранıамь.

Изтъщéний, отъ *изтъщва́мь, да изтъщѫ́*, ся срѣща въ сегашни-ты книгы въ знаменование на Русско-то **истощённый** отъ **истощáть, истощи́ть**, което ще рече: изнемощıалый, ослабнѫлый, отпаднѫлый, изхабеный, а Блъгары-ты казвать: *изтъщıавамь, да изтъщѫ нѣчто* въ знаменование: 1) Изврьшıамь го по́-изкусно, по́-изврьшно, по́-майсторскы. *Отъ годинѫ на годинѫ изтъщıава занаıата си*, съврьшенствува го. *Изтъщена работа*, изработена изкусно, и́зврьшно. 2) Изучıамь добрѣ, съврьшено ,изничıамся на нѣчто. *Изтъщилъ книгѫ-тѫ* и *изтъщился на книгѫ-тѫ*, изучился да чете и да пише добрѣ. *Изтъщенъ на четенıе и писмо. Изтъщенъ въ всичко*, изваденъ, изкаранъ, изпеченъ на всичко.

Опа́сный, въ книгы-ты съ знаменование, което то има въ Русскый языкъ: страшный, врѣдный, а въ Блъгарскый языкъ то ся употрѣбıава съ знаменование прѣдпазливый, внимателный. *Хващай опасно*, съ внимание.

Приказъ отъ **прика́зывать, приказáть**, което въ Русскый языкъ значенува заповѣдамь, повелıавамь, а въ Блъгарскый языкъ приказвамь, да прикажѫ нѣма това знаменование, та и въ него *приказъ* да може да ся употрѣбıава въ такъвъ разумъ, въ какъвто го употрѣбıавать сега вмѣсто заповѣдь, повеление, повелıа.

) Такова е *недоймокъ* отъ Русско-то **недоймка въ родителный падежь множьствено число, което въ Русскый языкъ знаменува недозето, недоборъ, заднина, бакиıа, а наши-ти го употрѣбıавать намѣсто французско-то дефицитъ *(déficit)*, русскы **недочётъ**.

***) Таково е *подози́рамь*, прѣправено отъ Русско-то **подозрѣвáть, подозрѣ́ть**, нъ то не́ само не ся употрѣбıава отъ Блъгаре-ты въ знаменование-то на Русско-то **подозрѣвáть**, нъ въ тоıа видъ е и противно на Блъгарскый языкъ, зачтото въ него прѣдлогъ *подъ* въ никакъвъ случай не става *подо*, както въ Русскый языкъ. На Блъгарскы *подозирамь* (отъ прѣдлогъ *по* и *дозирамь*) ще рече дозирамь, съглядвамь по малко или понѣкога.

ровъ дава за Блъгарскы, повечето отъ половинѫ-тѫ той е зелъ отъ Русскы-ты рѣчници или самъ той гы е сковалъ, та и едны-ты и другы-ты нито ся употрѣбяват отъ Блъгары-ты, нито сѫ извѣстны тѣмъ, а пакъ отъ чисто Блъгарскы-ты рѣчи, които ся употрѣбяват въ народа, нѣма нито половинѫ-тѫ въ тыя рѣчници.

При таково състояние на сегашнѭ-тѫ нашѫ книжнинѫ да доплъняхъ рѣчника си отъ книгы-ты, които имамы сега, то щяхъ внесѫ въ него много нѣчто, което никакъ не е Блъгарско, а мое-то намѣрение открай е было да прѣдставѭ въ рѣчника си Блъгарскый языкъ такъвъ, какъвто е той въ народа, и само съ оныя чюжды рѣчи, които народъ-тъ употрѣбява. Затова отъ книгы-ты, что имамы сега, азъ не сьмь земалъ нито еднѫ рѣчь, нито едно изречение за примѣръ на нѣчто, и всичко, что имамь внесено въ рѣчника си, имамь записано отъ уста-та на народа и отъ народны-ты творения: пословици, пѣсни и проч., та безпогрѣшно да могѫ да кажѭ, че изваждамь **Рѣчникъ на живый Блъгарскый народенъ языкъ**, и така оставямь единъ паметникъ, отъ който да ся види какъвъ е былъ Блъгарскый языкъ въ народа прѣдъ зачяло-то на новѫ-тѫ Блъгарскѫ книжнинѫ.

Съ това не искамь да кажѭ, че трѣбва да си останемъ само съ тыя рѣчи, които сега се употрѣбяват въ народа. Никакъ не! Съ разпространение просвѣщение-то, като добывамы различны познания за разны нѣчта, които не смы имали досега, щѫть ны трѣбват и новы рѣчи за тѣхъ. Такывы рѣчи, колкото ся може, щемъ нагласявамы отъ языка си, а колкото не, ще трѣбва, да заимамы отъ другы языци, и най-право ще да е да гы заимамы отъ Русскый языкъ, който отъ всичкы-ты Словянскы языци е най-близо до Блъгарскый. Нъ да заимамы само такывы рѣчи, на които равносилны нѣма въ языка ны, па и тѣхъ да зимамы въ такъвъ видъ, каквото да идѫть спорядъ Блъгарскый языкъ и да не бѫдѫть противны на неговы-ты свойства.

Рядъ-тъ, по който е натъкменъ рѣчникъ-тъ, е тоя:

Рѣчи-ты, както идѫть по азбучный рядъ, ся тлъкуват, кои съ обяснения, кои съ другы равнозначенователны рѣчи, за показание знаменование-то имъ. За доплънение тлъкувание-то ся притуря при него и прѣводъ на рѣчь-тѫ на русскы; подирь това идѫть примѣри отъ различны изречения, пословици и откѫслеци отъ народны пѣсни, въ които влиза рѣчь-та. Изречения-та, които сѫ особеность на Блъгарскый языкъ, ся отдѣлят съ чрътѫ и при всякоѭ рѣчь, дѣто гы има по нѣколко, ся наряждать, колкото е възможно, по азбученъ рядъ, и ся тлъ-

кувать и тълна и на блъгарскы и на русскы, а нѣкои и съ съотвѣтственъı Русскы изреченија.

Начялнъı-тъı рѣчи, както идѫть по ряда си, ся печатать съ по́ядръı буквы, тлъкование-то съ обыкновенъı буквы, Русскый прѣводъ съ по́-дребны, нъ по́-дебелы буквы, а изреченија-та и пословици-тъı съ полѣгатъı буквы (*курсивъ*), и най-послѣ отквслјаци-ти отъ народнъı пѣсни съ дребнъı буквы, *петитъ*.

При всјакѫ рѣчь ся показва и која чясть отъ слово-то е тја.

При нѣкои отъ сѫществителны-ты имена ся показвать и звателный падежь и множьствено-то имъ число, които у тѣхъ сѫ нѣкакъ извънрядни.

Прилагателнъı-тъı имена ся турјать на ряда въ плъно окончјание, нъ при всјакое отъ тѣхъ ся показва и усѣчено-то му окончјание мѫжскый, женскый и срѣдень родъ.

При глаголъı-тъı отъ прьво и второ спряжение, както въ настојаще, така и въ бѫдѫще врѣмя ся показва и окончјание-то на второ-то лице и на спрягателно-то имъ причястие, па, дѣто трѣбва, и на прѣшьдше врѣмя.

При глаголъı-тъı неокончјателенъ видъ ся показвать въ скобъı и другъı-тъı имъ видове, каквъıто имать, и пакъ тија видове се турјать и на ряда си, съ показание отъ кой глаголъ какъвъ видъ сѫ, и дѣто трѣбва, и съ кратко тлъкование и съ нѣкой примѣръ.

Страдателнъı-тъı причястија не сѫ турјать на особенъ рядъ като начялнъı рѣчи, а ся показвать всјакое при глагола си.

Сѫщо и нарѣчија-та отъ прилагателнъı имена не ся турјать на особенъ рядъ като начялни рѣчи, а всјакое отъ тѣхъ ся показва при прилагателно-то, отъ което произходи.

При имена-та на растенија-та, на животнъı-тъı и на болести-тъı ся показвать и Латинскъı-тъı тѣхнъı наименованија, колкото е было това възможно; нъ много растенија и животнъı въ еднъı мѣста наричјать съ едно имя, а въ другъı съ друго; и наопакъı, съ едно и сѫще имя въ еднъı мѣста наричјать едно растение, едно животно, а въ другъı друго, та и въ показанъı-тъı имъ въ рѣчника Латинскъı наименованија може понѣйдѣ да има нѣчто сбрькано.

Отъ личнъı-тъı собственъı имена, съ които ся крьщавать Блъгаре-ти, само онъıја, които сѫ чисто Блъгарскы, ся показвать на ряда при другъı-тъı рѣчи, а земенъı-тъı отъ другъı язъıци, Грьцкъı, Латинскъı Еврейскъı, и прѣправенъı-тъı отъ тѣхъ щѫть бѫдѫть прибавенъı въ особенъ разпись на краја на рѣчника.

Чюждъı-тъı рѣчи, каквъıто има въведены въ Блъгарскый язъıкъ отъ другъı язъıци, ся забѣлѣжјать съ звѣздичкѫ отпрѣди и при всјакоѭ

отъ тѣхъ ся показва отъ кой языкъ е тя. Нъ така ся отбѣлѣжіать само онъія рѣчи, които сѫ зети направо отъ другъ языкъ, а произведенъі-тъі отъ тѣхъ по правила-та на словопроизводство-то въ Блъгарскъій языкъ никакъ не ся бѣлѣжіать.

Отъ рѣчи-тъі, които ся отбѣлѣженъі за Турскъі, има доста, които не сѫ сѫщи Турскъі, а сѫ Арабскъі и Персийскъі, съ каквъито е плънъ Турскъій языкъ; нъ като гъі имамъі зетъі отъ Турци-тъі, то въ рѣчника всичкъі-тъі безразлично ся показвать за Турскъі. *)

Земенъі-тъі отъ другъі языци рѣчи ся тлъкувать само спорядъ онова знаменование, съ което сѫ приятъі въ Блъгарскъій языкъ, безъ да ся показва и друго знаменование, каквото може тъія да иматъ въ языка, отъ който сѫ зетъі.

Рѣчи-тъі, както идѫтъ по азбучнъій рядъ, сѫ писанъі съ ударение.

При глаголъі-тъі, дѣто трѣбва, сѫ писаны съ ударение и прѣшьдше врѣмя и спрягаемо-то причястие.

Рѣчъі-тъі, които изричатъ съ ударение то на единъій имъ, то на другъій имъ слогъ, като *водá* и *вóда*, *срьдце* и *срьдцé*, *млѣкó* и *млѣ́ко* и д. т. сѫ писанъі или безъ ударение, или съ ударение и на два-та слога.

Въ тлъкованиія-та на рѣчи-тъі и въ приводимъі-тъі изреченііа, пословици и другъі примѣръі, ударение е туріано надъ нарѣчие *не* и надъ прѣдлозъі-тъі прѣдъ имена, дѣто тии ся изричіать съ ударение, както въ изреченііа: *Това е нé добра работа. Ходѫ нá водѫ. Вѣкамъ дó Бога.*

Русскъій прѣводъ на рѣчи-тъі и всичко, что е Русско, е писано съ ударенііа; а дѣто въ Русскъій языкъ *е* съ ударение ся изричіа *йо* тамъ то е писано ё.

При нѣкои отъ приводимъі-тъі за примѣръі Блъгарскъі пословици има показанъі и Русскъі съотвѣтственъі пословици, нъ то е доста рѣдко. **)

---

*) Отъ чуждъі-тъі рѣчи, които употрѣбіавать Блъгаре-ти въ разговорный си языкъ, и особено отъ Турскъі-тъі (размѣсенъі съ Арабскъі и Персийскъі), твърдѣ много има, които сѫ въведенъі въ Блъгарскъій языкъ безъ никаквѫ потрѣбѫ, само отъ единъ праздьнъ помыслъ, че ужь съ чуждъі-тъі рѣчи изказвамъі мысли-тъі си пó-изтъщено. Другоіаче нѣма какъ да ся разбере зачто сѫ зетъі такъівъі рѣчи, на които равнознаменователнъі имамъі свои, чисто Блъгарскъі, и нé по единѫ и по двѣ, а чясто по нѣколко, каквото что е *бараштисвамь* и *бараштисвамся*, на което равносилнъі имамъі единадесять Блъгарскъі: *сговáрямь* и *сговáрямся, да ся сговóрѭ; прѣговáрямь* и *прѣговáрямся, да ся прѣговóрѭ; прѣдýмвамь* и *прѣдýмвамся, да ся прѣдýмамь; одобрѭвамь* и *одобрѭвамся, да ся одобрѭ; придобрѭвамь* и *придобрѭвамся, да ся придобрѭ; сдобрѭвамь* и *сдобрѭвамся, да ся сдобрѭ; одобрювóлямь* и *одобровóлямся, да ся одобровóлѭ; мирѭ* и *мирѭся; помирѭвамь* и *помирѭвамся, да ся помирѭ* и *примирѭвамь* и *примирѭвамся, да ся примирѭ.* Нъ такъівъі, безъ потрѣбѫ зетъі, Турскъі рѣчи употрѣбіавать повече мѫжіе-ти, а отъ женъі тъія пó-рѣдко ся слушіать, и съ врѣмя, разумѣвася, щѫтъ излѣзѫтъ съвсѣмъ изъ употрѣбление, та щѫтъ останѫтъ само онъія, на които равнознаменователнъі нѣмамъі Блъгарскъі, а такъівъі не сѫ много.

**) Добрѣ щіаше да е при всіакѫ Блъгарскѫ пословицѫ да има показанѫ и съотвѣт-

Граммическы-ты речения въ рѣчника сѫ употрѣбены старъі-ты, както сѫ въ граммашкы-ты на Старо-Словянскый языкъ, като общеизвѣстны.

Въ тлъкованиꙗ-та на рѣчи-ты има самъ-тамъ употрѣбены и нѣкои рѣчи, и Словянскы и другоязычны, като напримѣръ, *вещьство*, *металь* и др. които въ Блъгарскый разговоренъ языкъ не ся употрѣбꙗвать, и поради това и не сѫ записаны въ рѣчника на ряда съ другы-ты рѣчи, нъ които трѣбва да приемемъ въ книжный языкъ, зачтото не може безъ тѣхъ.

Еднознаменователны-ты рѣчи ся тлъкувать всичкы-ты, коꙗ дѣто иде на ряда си въ рѣчника, и при всꙗкоѭ отъ тѣхъ слѣдъ тлъкование-то ся изброꙗвать по азбученъ рядъ и всичкы-ты другы рѣчи колкото има съ еднакво знаменование съ неѭ. Това е за да не ся прѣпраща читатель тъ отъ еднѫ рѣчь на другѫ да трьси знаменование-то имъ и така да губи врѣмя и да му омрьзва да рови рѣчника. Прѣпращанѥ отъ еднѫ рѣчь на другѫ за да ся види знаменование-то имъ има само въ такывы случая, дѣто еднознаменователны-ты рѣчи въ ряда на рѣчника стоять не далечь една отъ другѫ, та е лесно да ся намирать.

ственѫ Русскѫ; нъ да ся посрѣщнѫть така пословици-ты на единый языкъ съ пословици-ты на другый — то е една особна работа, сама тꙗ доста голѣма, та иска много трудъ и много врѣмя, което азъ не сьмь ималь.

Правописание-то на Блъгарскъий языкъ.

Нынѣшний Блъгарскъий языкъ още не е прѣтрьсенъ грамматически за да е опрѣдѣлено правописание-то му, та наши-ти писатели сега пишжтъ кой дѣ кога както заврьне и както му ся случи — чясто сжще-то нѣчто на едно мѣсто така, а прѣзъ нѣкой и другъ рядъ другояче. Това е една нерядовность, коіжто всичкы познавать и всичкы видять, че не бива да идемъ завсякога така, та казвать, че трѣбва да ся наряди правописание-то на языка нъ за да можемъ да пишемъ всичкы еднакво.

Истинж, това е потрѣбно, нъ какъ да ся направи?

Едни казвать: да ся сговоримъ да земемъ едно, какво да е, правописание, та по него да пишемъ. Другы пакъ прѣдлагать да земемъ за основж Старо-Словянскъий языкъ, та по него да ся оправямы и по негово-то правописание да нарядимъ и правописание-то на нынѣшний нашь языкъ.

Да ся сговоримъ да приемемъ едно, какво да е, правописание, казвать повечето отъ наши-тѣ писатели. Нъ языкъ-тъ не е изкусствено произведение, та да го вьртимъ спорядъ както ся сговоримъ, по какво да е правописание.

Правописание-то на единъ языкъ е примѣнение на писмо негово-то словопроизведение и словосъчинение, а словопроизведение-то и словосъчинение-то, както въ всякой языкъ, така и въ Блъгарскъий, става нé *какъ да е*, а по рядовны правила, по извѣстны законы, та и правописание-то му не може да бжде *какво да е*, а трѣбва да е то съобразно съ тыя правила и законы.

Таково правописание, съгласно съ духа и свойства-та на языка, си го има въ самый языкъ, та въ него трѣбва да ся дыри то. А за да ся намѣри то, трѣбва да ся изучи языкъ-тъ отлъчно за да ся познажтъ напльно основни-ти закони и рядъ-тъ по който той ся е създалъ и ся развива. Вънъ отъ тоя рядъ и тыя законы всяко измѣнение въ языка бива насилствено и не ся

прихваща, та какъвто сговоръ и да правимъ да пишемъ еднакво, каквото правописание и да речемъ да приемемъ, ако то не бжде извадено отъ самый языкъ, а е нагласено произволно, то не ще може ся удрьжи, та пакъ щемъ си пишемъ, като сега, кому както дойде на умъ.

Че това е така, ные вяче имамы явно доказателство. Таково едно правописание, зето по сговоръ, ны прѣдложи така нареченото „*Книжовно Дружество*“ — правописание, което това дружество щяло ужъ да дрьжи и то въ така нареченото си „*Периодическо Списание!*“ Това правописание подкрѣпи и Българското Министерство на Просвѣщение-то съ заповѣди до начялства-та на училища-та въ Българиж по него да ся прѣподава Българскый языкъ и по него да ся пише, на нито дружество-то, което го е прѣдложило, нито Министерство-то на Просвѣщение-то, което го подкрѣпи и заповѣда по него да пишемъ, не го дрьжять здраво и чясто отстжпать отъ него.

Друго е дѣто казвать да земемъ за основж Старо-Словянскый языкъ, та по него да ся оправямы и по негово-то правописание да урядимъ и правописание-то на нынѣшний нашь языкъ.

Нынѣшний Българскый языкъ очевѣстно води повлѣкло-то си отъ онова Словянско нарѣчие, отъ което е уряденъ и Старо-Словянскый писмянъий языкъ, както го намирамы въ стары-ты книгы, та, истинж, много нѣчто бы могло да ся оправи въ него по тоя языкъ, както, и обратно, много нѣчто въ Старо-Словянскый языкъ ще може да ся изясни по нынѣшний Българскый языкъ. Нъ, за да може да ся направи това, трѣбва тия два языка да ся посрѣщнжть, или, както казвать сега, да ся сравнять единъ съ другый, а за да можемъ да гы посрѣщнемъ, трѣбва нó напрѣдъ да гы изучимъ потьнко отдѣлно единъ отъ другъ; инакъ изводи-ти отъ посрѣщание-то може да излѣзжть погрѣшени.

Старо-Словянскый языкъ е вяче доста познатъ и обяснень, нъ все има и въ него доста нѣчто още неопрѣдѣлено. Правописание-то на тоя языкъ, така право нарядено отъ създатели-ты на Словянско-то писмо, испослѣ е побрькано отъ невѣжды-ты прѣписвачи толкова, дѣто има още доста нѣчта, за които трѣбва нó-напрѣдъ да ся опрѣдѣли кое е право-то, па тогава да видимъ какъ иджть тыя спорядъ нынѣшний Българскый языкъ.

А нынѣшний Българскый языкъ никакъ още не е опрѣдѣленъ грамматическы, та трѣбва да изучимъ и опрѣдѣлимъ и него

понѣ толкова, колкото е изученъ и опрѣдѣленъ Старо-Словянскый, па тогава да правимъ сравнение между тыя два языка за взаимно тѣхно обяснение единый отъ другый.

Така и по тоя начинъ не щемъ можемъ тжй лесно, както ся вижда на нѣкои, да постигнемъ да урядимъ языка си, както трѣбва за единъ писмянъ языкъ, и да му нагласимъ правописание каквото му приличя, за да можемъ да пишемъ по него всичкы еднакво.

Нъ има другъ единъ способъ, по който може лесно, вѣрно и безпогрѣшно да ся постигне това. Тоя способъ е показанъ намъ отъ създатели-ты на Словянско-то писмо, които прѣди тысящж годины сж направили изведнжжь и най-сполучено онова, което ные искамы да направимъ сега, — отъ едно живо, простонародно разговорно нарѣчие сж урядили единъ писмянъ языкъ съ едно правописание отъ най-рядовны-ты.

Нарѣчие-то, отъ което Словянскы-ты Просвѣтители, Святи Кирилъ и Методий сж урядили писмяный Старо-Словянскый языкъ, какъвто е той въ стары-ты книгы, е было и то едно народно нарѣчие, и, като разговорно, разумѣвася, ся е говорило и то, както и нынѣшний Блъгарскый и всякой другъ живъ языкъ, различно, дѣ пó-право дѣ пó-малко или повяче извратено. За да урядять писмянъ языкъ отъ таково едно простонародно нарѣчие, създатели-ти на Старо-Словянскж-тж писмяность сж изучили това нарѣчие потънко въ всичкы-ты различия, каквыто е имало то тогава въ народа, който го е говорилъ. Така, видѣли сж каквы гласовы е имало то, та сж зели за тѣхъ съотвѣтствены буквы отъ азбукы-ты на позна-ты-ты тѣмъ языци, Грьцкый и другы, а пакъ за оныя гласовы, които не е имало въ тыя языци, та да ся намирать и буквы за тѣхъ, тии сами сж начрьтали новы писмена; познали сж и етимологическый съставъ на това нарѣчие и по него сж го оправили. По тоя начинъ създатели-ти на Словянско-то писмо и на Старо-Словянскж-тж писмяность сж сполучили изведнжжь: 1) да нагласять еднж азбукж, така притъкменж на языка, за който е годена, чтото само да ся чюдимъ на достоинство-то и съвршенство-то и', и, 2) отъ едно простонародно разговорно нарѣчие да урядять единъ уработенъ писмянъ языкъ, какъвто го намирамы въ стары-ты ржкописны книгы, който въ само-то си начяло, още въ порождение-то си, ся е явилъ като класичьскый.

По сжщий начинъ щемъ можемъ и ные да си нагласимъ азбукж, каквато трѣбва, за языка ны, и да оправимъ языка си

и урядимъ отъ него правиленъ писмянъ языкъ съ правописание рядовно и съобразно съ неговый съставъ и спорядъ неговы-ты свойства.

За да си нагласимъ азбукѫ, каквато прилѣга на языка ны, и така притъкменѫ на него, както стара-та азбука е пригодена за Старо-Словянскъій языкъ, ные трѣбва да направимъ така:

Да ся вслушамы въ народнъій говоръ, та да видимъ каквы гласовы има въ языка ны, спорядъ както ся говори той, нé на едно нѣкое мѣсто и по едно нѣкое нарѣчие, а вждѣ изъ Блъгарско. Зачютъ-ты така по всичкъ-ты мѣста гласовы да сравнимъ както по изгласяване-то имъ, така и въ етимологическъій съставъ на рѣчи-ты, въ които тии ся слушать; да разглядамы какъ стоять тии въ кореня на рѣчи-ты и въ окончаниꙗ-та имъ; какъ ся съчетавать помеждѫ си; какъ ся измѣнявать единъ на другъ въ движение-то на рѣчи-ты по склонениꙗ-та и спряжениꙗ-та и по производство-то имъ една отъ другѫ. Така да познаемъ начяло-то, състава, свойство-то и извитиꙗ-та на всякой единъ гласъ, та да разберемъ колко и каквы гласовы има въ языка ны, които трѣбва да ся изобразявать съ особнѫ буквѫ всякой, и да земемъ за тѣхъ буквы отъ Старо-Словянскѫ-тѫ азбукѫ; па ако найдемъ и такывы гласовы, за които въ неѭ азбукѫ нѣма съотвѣтственъı буквы, то за тѣхъ ные да си начрьтаемъ писмена. По тоꙗ начинъ щемъ си нагласимъ азбукѫ, тъкмо такѫвѫ, каквѫто ѭ иска языкъ-тъ ны.

Съ подробно-то разглядване гласовы-ты въ всичкы-ты случаꙗ, дѣто влизать тии, както въ кореня на рѣчи-ты, така и въ измѣняемѫ-тѫ имъ чясть, ные щемъ прѣтрьсимъ и всичкъій етимологическый и грамматическый съставъ на языка, та щемъ видимъ какъ става словопроизводство-то и словосъставление-то въ него; какъ бывать склонениꙗ-та на сѫществителны-ты, прилагателнъı и числителнъı имена; каквы сѫ мѣстоимениꙗ-та; какъ идѫть спряжениꙗ-та на глаголы-ты и измѣнениꙗ-та имъ на видовы; каквы сѫ нарѣчиꙗ-та, тѣхно-то произхождение и окончаниꙗ-та имъ; какъ стоять прѣдлози-ти, съюзи-ти, междомѣтиꙗ-та и каквыто другы чясти на слово-то има въ языка.

Така, съ основателно-то изучение гласовы-ты на языка въ всичко-то имъ движение, по всичкы-ты имъ извитиꙗ, ные щемъ изучимъ основателно и неговый грамматическъій съставъ, та щемъ познаемъ основнъı-ты законы и начяла, по които той ся е създалъ и ряда, по който е достигнѫлъ да стане такъвъ, какъвто е сега той въ народнъій говоръ, за да разбирамы, кое е право-то въ него и что

има извратено и додѣ е достигнжло то, та да може да ся оправи или да трѣбва да ся остави въ такъвъ видъ; щемъ познаемъ и достоинство-то на языка и щемъ разберемъ и недостатъци-тъı му, та да видимъ отдѣ и какъ щемъ можемъ да гъı възплънимъ.

По тоѩ начинъ, и само така, щемъ можемъ да оправимъ языка си и да урядимъ отъ него правиленъ писмянъ языкъ съ правописание, което да е съгласно съ неговъı-тъı свойства и съобразно съ основнъı-тъı му законъı, та да бжде и то правилно за да може да ся дрьжи.

Такава е была открай моѭ-та мысль по въпроса за какъ да ся оправи и уряди языкъ-тъ нъı, и по такъвъ начинъ имамь найдено въ него правописание-то, съ което е писанъ рѣчникъ-тъ.

За да види всѩкой, че това правописание е извадено направо отъ нынѣшний Блъгарскъıй языкъ, да се види и начинъ-тъ, по който то е издърено въ языка, азъ щж прѣдставѩ тука единъ кратъкъ изводъ отъ онжѩ чясть отъ изслѣдованиѩ-та ми за състава на нынѣшний Блъгарскъıй языкъ, въ коѭто ся разглѩжда каквъı гласовъı има той, които трѣбва да ся изобразѭвать съ особнж буквж всѩкой, и какъ стоять тии въ языка.

Да ся вслушвамъı въ нынѣшний Блъгарскъıй языкъ за да видимъ каквъı гласовъı има той, та да му нагласимъ писмо отъ буквъı-тъı на старж-тж Словянскж азбукж, изпрьво нъıе забѣлѣжвамъı въ него само шесть самогласнъı и осьмнадесять съгласнъı *простъı* гласовъı и единъ полугласъ.

Тиѩ гласове, както нъıе Блъгаре-ти изричѭмъı сега буквъı-тъı на старж-тж Словянскж азбукж, сж: самогласни-ти а, є, и, о, оу (ȣ), ж, и съгласни-ти б, в, г, д, ж, ꙁ, к, л, м, н, п, р, с, т, х, ц, ч, ш, по ново-то начрьтание: самогласни-ти **а, е, и, о, у, ж,** и съгласни-ти **б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, х, ц, ч, ш.**

Полугласъ-тъ, спорядъ както ся чюе той въ изричание-то, като да е гласъ **и**, скратенъ наполовинж така, чтото отдѣлно само той не може да ся изрече, а изричя ся въ съчетание съ самогласнъı-тъı гласовъı. Въ старж-тж Словянскж азбукж нѣма буквж за изображение тоѩ полугласъ, та щемъ го изобразѭвамъı, както е сега принято, съ буквж **и** и надъ неѩ бѣлѣгъ ˘, така: **й,** съ назъвание **и** кратко.

Самогласни-ти гласове **а, е, и, о, у, ж** ся изричѭть и сами и съ еднж наставкж отпрѣди, коѭто като да е отъ полугласъ **й.**

Нъ отъ тѣхъ **и** и **е** ся изричатъ понѣйдѣ и така наставени не отъ всичкы Блъгары, а само отъ нѣкои отъ тѣхъ, та и нѣма зачто да ся изобразява това тѣхно изричание и въ писмо-то.

Така и гласъ **о** не всичкы-ти Блъгаре изричатъ и така наставенъ, а въ всичкы-ты случая дѣто едни изричатъ **йо**, другы изричатъ **е** или **йе**, та едни казватъ *байо, байовый, змѣйове* (множьствено число отъ *змѣй), синйо, горнйо* (срѣдень родъ отъ прилагателны *синь, горень)*, съ **йо**, другы пакъ казватъ *бае* и *байе, баевый* и *байевый, змѣеве* и *змѣйеве, сине* и *синйе, горне* и *горнйе*, съ **е** и **йе**. На и като прѣглядамы въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты всичкы-ты случая, дѣто нѣкои изричатъ **йо**, намирамы, че то е было и си е **е**, което само нѣкои сега изричатъ **йо**. По тѫж причинѫ и ные въ всичкы-ты такывы случая пишемъ **е**, и понѣйдѣ, дѣто е неизбѣжно потрѣбно да ся покаже, че намѣсто него изричатъ и **йо**, турамы надъ него двѣ точкы така **ё**.

Само гласовы **а, у, ѫ** всичкы-ты Блъгаре изричатъ и наставены съ полугласъ **й**, и изричатъ гы така слѣто съ тѫж наставкѫ, като да правятъ тии съ неѭ единъ нераздѣленъ, ако и с'ставенъ отъ два гласа гласъ, та трѣбва да гы земемъ като особны гласовы и да гы изобразявамы и въ писмо-то съ особны буквы.

Въ старъ-ты книгъ тия наставени гласове сѫ изобразявани: **йа** съ буквѫ **ꙗ**, **йу** съ буквѫ **ю** и **йѫ** съ буквѫ **ѭ**, та и ные зимамы за тѣхъ отъ старѫ-тѫ азбукѫ тыя три буквы, които по ново-то начрьтание да пишемъ така: **ꙗ, ю, ѭ**.

Тыя наставены гласовы, за отличие отъ простьі-ты **а, у, ѫ**, и тѣхны-ты буквы **ꙗ, ю, ѭ** да наричамы двоегласны, като въ изричание-то имъ ся забѣлѣжатъ два гласа.

Отъ забѣлѣжены-ты изпрьво шесть самогласны гласовы четыре-ти: **а, о, у, ѫ**, ся съчетаватъ съ всичкы-ты съгласны прѣдъ тѣхъ, а пакъ гласъ **е** ся съчетава само съ пятнадесять-ты отъ тѣхъ, а съ другы-ты три: **г, к, х**, той не ся съчетава. По тѫж причинѫ нѣма чисто Блъгарскѫ рѣчь, на коѭто въ корена да стои **е** слѣдъ **г, к, х**, а пакъ въ окончания-та, когато въ движение-то на рѣчи-ты дойде **е** слѣдъ **г, к, х**, то тии ся измѣняватъ **г** на **ж**, **к** на **ч** и **х** на **ш**, както въ рѣчи: *Богъ — Боже, могѫ — можешь, человѣкъ — человѣче, рекѫ — речешь, сиромахъ — сиромаше, прахъ, — праше*.

По това свойство да ся съчетаватъ или не́ съ съгласны **г, к, х**, самогласны-ты гласовы дѣлятъ на *трьды* и *мякы*. Трьды самогласны наричатъ онъия, които като **а, о, у, ѫ**, ся съчетаватъ съ **г, к, х**, а мякы — онъия, които, като **е**, не ся съчетаватъ съ

тыѩ съгласны, та когато, въ движение-то на рѣчи-ты, дойджть слѣдъ тѣхъ, гы правять да ся измѣнѩвать **г** на **з** и **ж**, **к** на **ц** и **ч** и **х** на **с** и **ш**. Тыѩ назъванѩ, *трьди* и *мякы*, щемъ употрѣбѩвамы и ные въ разглядванѥ-то самогласны-ты гласовы въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты.

Така, отъ самогласны-ты гласовы **а**, **о**, **у**, **ж** сж трьди, а гласъ **е** е мякъ, а пакъ гласъ **и** какъвъ е, щемъ видимъ, когато го разглядамы въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты.

Е. Ѣ.

Отъ рѣчи-ты, въ коренѩ на които ся слушѩ гласъ **е**, едны, като: *медъ, ледъ, жена́, сестра́, перо́, ребро́, ве́лий, зеле́ный, ревж́, метж́* ся изричѩть вождѣ еднакво, съ **е**, а други, като: *хлѣбъ, вѣра, мѣра, лѣто, мѣсто, бѣлый, лѣвый, дрѣмѫ, трѣбвамь* изричѩть и съ **е** и съ **ѩ**, та казвать: *светъ* и *свѩть, хлебъ* и *хлѩбъ, ве́ра* и *вѩ́ра, ме́ра* и *мѩ́ра, ле́то* и *лѩ́то, ме́сто* и *мѩ́сто, бе́лый* и *бѩ́лый, левый* и *лѩ́вый, дре́мѫ* и *дрѩ́мѫ, тре́бвамь* и *трѩ́бвамь.*

Таково изричѩнѥ едны рѣчи вождѣ еднакво, само съ **е**, други и съ **е** и съ **ѩ**, показва, че това, что ся слушѩ въ рѣчи-ты като гласъ **е**, не е едно и сжще въ всичкы-ты рѣчи, а е два строѩ, та трѣбва и да ся изобразѩва съ двѣ различны буквы за отличие едно-то отъ друго-то и въ писмо-то.

Въ старый Блъгарскый (Црьковно-Словянскый) языкъ рѣчи-ты, които сега изричѩмы вождѣ еднакво, съ **е**, сж писаны съ буквж **є**, а рѣчи-ты, които изричѩмы и съ **е** и съ **ѩ**, сж писаны съ буквж **ѣ**, нареченж **ятъ**, та и ные смы зели тыѩ двѣ буквы, **є** и **ѣ** (по ново-то начрьтание **е** и **ѣ**), прьвж-тж, **е**, за изобразѩванѥ съ неѭ оный гласъ, който изричѩмы вождѣ еднакво, а вторж-тж **ѣ**, за изобразѩванѥ съ неѭ оный гласъ, който изричѩмы двоѩко, и като **е** и като **ѩ**.

Така, по изричѩнѥ-то едны рѣчи вождѣ еднакво, само съ **е**, други двоѩко, и съ **е** и съ **ѩ**, намирамы, кои отъ рѣчи-ты, въ коренѩ на които ся слушѩ тоѩ гласъ, трѣбва да ся пишжть съ **е** и кои съ **ѣ**. А като разглядамы и едны-ты и други-ты въ тѣхный етимологическый съставъ, за да видимъ какъ стоять тиѩ гласове въ тѣхъ, намирамы, че въ производство-то на рѣчи-ты еднж отъ другж гласъ **е** ся измѣнѩва на **и** и на **о**, както въ рѣчи: *загри́бамь* и *гробъ* отъ *гребж́, събира́мь* и *боръ* (съборъ) отъ *бе́рж, изти́чѩмь* и *токъ* (истокъ) отъ *текж́.*

Така ся измѣнѩва гласъ **е** на **и** въ всичкы-ты глаголы отъ прьво спряжение, когато ся наставять тии съ прѣдлогъ и земжть

окончание **амь** безъ никаквж вставкж между това окончание и корена на глагола, както въ *загрйбамь* отъ *гребж*, *постйламь* отъ *стелж*, *сбйрамь* отъ *берж*, *раздйрамь* отъ *держ*, *изтйчамь* отъ *текж*, *уплйтамь* отъ *плетж*, *нагнйтамь* отъ *гнетж* и проч. А на **о** ся измѣнява тоя гласъ въ имена сжществителны, произведены пакъ отъ такывы глаголы, както: въ *гробъ* отъ *гребж*, *боръ* (изборъ, отборъ, сборъ) отъ *берж*, *доръ* (раздоръ) отъ *держ*, *токъ* (истокъ, потокъ, стокъ) отъ *текж*, *плотъ* отъ *плетж* и проч.

По такъвъ рядъ ся измѣняватъ въ производство-то на рѣчи-ты и другы отъ самогласны-ты гласовы, както, наприм. въ *бой* отъ *бијж*, *гной* отъ *гнијж*, *пой* (водопой, и отъ него *појж*) отъ *пијж*, **и** ся измѣнява на **о**; а въ *помáгамь* отъ *мóгж*, *насáлямь* отъ *солјж*, *изгáрямь* отъ *горјж*, *отговáрямь* отъ *говорјж*, *подáямь* отъ *дојж*, **о** ся измѣнява на **а**. Така и **ѣ** ся измѣнява на **и** и на **о**, както въ *отвлйчамь* отъ *влѣкж*, *влйзамь* отъ *лѣзж* (влѣзж), *отсйчамь* отъ *отсѣкж*, *присмйвамся* отъ *смѣјжся*, *лой* отъ *лѣјж*, *рой* (порой) отъ *рѣјж*.

Нъ всичкы ты такывы измѣнявания на самогласны-ты гласовы единъ на другъ въ производство-то на рѣчи-ты еднж отъ другж ставатъ, както и измѣнявание-то **е** на **и**, рядовно, по едно правило, въ извѣстны случая и въ рѣчи отъ единъ строй и подобны една на другж.

А като сравнимъ рѣчи-ты съ **ѣ** въ корена съ онъıа, които сж отъ единъ корень съ тѣхъ, намирамы, че, дѣто въ едны-ты е **ѣ**, тамъ въ другы-ты стои другъ нѣкой гласъ, както въ *влѣкж* и *влáчж*, *сѣдж* и *садж*, *вѣсж* и *висж*, *лѣпж* и *лйпнж*, *цвѣтъ* и *цьвтж*, *срѣдá* и *срьдце*. Освѣнь това има и рѣчи съ **ѣ** въ корена, като *трѣвá*, *цѣлый*, *цвѣтъ* и др които едни изричатъ съ **ѣ**, спр. и съ **е** и съ **ıа**, а другы съ другъ гласъ, та едни казватъ: *тревá* и *трıáва*, *цéлый* и *цıáлый*, *цветъ* и *цвıатъ*, а другы казватъ: *травá*, *цáлый*, съ **а**, и *цвьтъ*, съ **ь**.

Като разглядамы какъ идѫтъ такывъıто еднокоряны рѣчи една спорядъ другж, намирамы, че онъıа, които сж съ **ѣ** като *влѣкж*, *лѣзж* (влѣзж, излѣзж), *вѣсж*, *лѣпж*, сж произведены отъ *влáчж*, *лáзж*, *висж*, *лйпнж*, та за въ тѣхъ не може да ся каже, че **ѣ** ся измѣнява на **а** и на **и**. Не може да ся каже и че самогласны-ты **а** и **и** въ такывы-то рѣчи ся измѣняватъ на **ѣ** въ тоя разумъ, както **е** ся измѣнява на **и** и на **о**.

Измѣнявание-то **е** на **и** и на **о** както и измѣнявание-то **и** на **о** и **о** на **а** и проч. става, както ся каза по-горѣ, рядовно, въ извѣстны случая, по извѣстны правила и въ рѣчи отъ единъ строй и подобны една на другж. А въ показаны-ты рѣчи, и въ всичкы-ты другы съ **ѣ** въ корена, тая гласна ся явява намѣсто **а** и **и** безрядно, като случайно и въ различны еднж отъ другж рѣчи така, чтото тъıа рѣчи може да ся изброятъ, нъ да ся подведѫтъ подъ единъ рядъ не могжтъ.

Сѫще така и въ окончанія-та на рѣчи-ты гласъ **ѣ** ся явява намѣсто другы гласовы, намѣсто **а** и **и**, нъ и тамъ не́ рядовно, а като случайно. За да обяснимъ това и съ примѣръ, да земемъ окончанія-та на прѣшьдше врѣмя у глаголы-ты отъ прьво и второ спряженіе и на, така наречено-то имъ, спрягаемо причястіе. Рядовно-то окончаніе на прѣшьдше врѣмя и на спрягаемо-то причястіе у глаголы-ты отъ прьво спряженіе е **ахъ** и **алъ**, съ **а**: *сновѫ, сновéшь, сновáхъ, сновáлъ,* а у глаголы-ты отъ второ спряженіе то е **ихъ** и **илъ**, съ **и**: *мóлѭ, мóлишь, молúхъ, молúлъ.* Нъ има нѣкои глаголы, както отъ прьво-то, така и отъ второ-то спряженіе, у които самогласна-та въ окончаніе-то на прѣшьдше врѣмя и на причястіе-то е **ѣ**, както у глаголы *мрѫ, мрѣхъ, мрѣлъ,* отъ прьво спряженіе, и *трьпѭ, трьпѣ́хъ, трьпѣ́лъ* отъ второ спряженіе, та ся изричять и съ **е**: *мрехъ, трьпéхъ,* и съ **я**: *мряхъ, трьпя́хъ.* У такывы глаголы самогласна-та **ѣ** въ окончаніе-то на прѣшьдше врѣмя и на причястіе-то стои намѣсто обыкновены-ты тамъ самогласны **а** и **и** като тѣхънъ замѣстникъ. Нъ у кои глаголы ся явява така **ѣ** намѣсто **а** и **и** — това е неопрѣдѣлено.

Така излиза, че измѣняванье-то **е** на **и** и на **о**, както и **и** на **о** и **о** на **а** и проч. въ производство-то на рѣчи-ты еднѫ отъ другѫ, отъ еднѫ странѫ, и отъ другѫ появяванье-то **ѣ** намѣсто **а** и **и**, както въ кореня на рѣчи-ты, така и въ окончанія-та имъ, сѫ двѣ явленія, отличны едно отъ друго — едно-то рядовно, а друго-то като случяйно.

Такыви гласове, които, подобно на **ѣ**, ся явяватъ въ рѣчи-ты намѣсто другы гласовы въ рѣчи отъ единъ корень съ тѣхъ, има, както щемъ видимъ пó-нататакъ, и другы въ языка, та трѣбва да имъ ся даде и особно назъваніе за отличие отъ онъія, които, подобно на **е**, сѫ основни и самостоятелни въ рѣчи-ты. Такывы-то гласовы да наречемъ *прѣставены* и *замѣстници* на другы гласовы, а появяванье-то имъ въ рѣчи-ты намѣсто другы гласовы да наречемъ тѣхно *прѣсрѣщанье* съ тъя гласовы въ рѣчи отъ единъ корень.

Като направимъ така и изберемъ рѣчи-ты съ **ѣ** въ кореня, та гы сравнимъ съ каквыто другы има отъ единъ корень съ тѣхъ, намирамы, че тоя гласъ ся явява:

1) Намѣсто **а**, както въ *влѣкѫ* и *влáчѫ, лѣзѫ* (влѣзѫ, излѣзѫ) и *лáзѫ, сѣдѫ* и *садѫ́, вѣдрó* и *вáдѫ, пѣстѫ́* и *пáстрѫ* (пазѫ), *щрѣкъ* и *щрáкамь, одѣвѣ* и *давно* и проч.

2) Намѣсто **и**, както въ *вѣсѫ* и *висѫ́, лѣпъкъ* и *лúпнѫ, вѣнéць* и *вúѭ, тѣшѫ* и *тúхый, тѣсный* и *тúскамь* (стискамь, натискамь).

При това намирамы още и рѣчи отъ единъ корень, като: *цвѣтъ* и *цьвтѫ*, *свѣтъ* — *свѣтѫ* и *сѣвнѫ* (вм. свьнѫ), *срѣдá* и *срьдце*, *млѣко* и *мльзѫ* (доѭ), въ които ѣ ся прѣсрѣща съ ь, който е, както щемъ видимъ по́-нататакъ, такожде прѣставенъ гласъ.

А въ рѣчи-ты, които едни изричать съ ѣ (сир. и съ е и съ ꙗ), а другы съ другѫ самогласнѫ въ корена, ѣ ся прѣсрѣща: а) съ а, както въ *трѣвá* и *травá*, *брѣздá* и *браздá*, *плѣвѭ* и *плáвѭ*, *рѣпóнъ* и *рапóнъ*, *цѣдѫ* и *цадѫ*, *цѣлýвамь* и *цалýвамь*, *цѣлый* и *цáлый*, *цѣнѫ* и *цанѫ*, *цѣнѫ* и *цáнѫ*, *прѣ* и *пра* и проч. и б) съ ь *блѣщѫ* — *блѣскамь* и *бльщѫ* — *блѣскамь*, *блѣнýвамь* и *бльнýвамь*, *брѣсть* и *брьсть*, *цвѣтъ* и *цвьтъ* и пр.

Отъ всичко това за правописание-то на буквы е и ѣ въ корена на рѣчи-ты изваждамы тыя правила:

1) *Въ които рѣчи ся слуша общий на* е *и* ѣ *гласъ, ако тоя гласъ въ тѣхъ е основенъ и самостоятеленъ, та ся изричать тии само съ него, каквото что сѫ:* медъ, сестрá, вéселый, метѫ и т. п. *такывы рѣчи ся пишѫть съ* е.

2) *Въ които рѣчи ся слуша общий на* е *и* ѣ *гласъ, нъ:*

а) *Ако тыя рѣчи ся изричать и съ* е *и съ* ꙗ, *както* свѣтъ (светъ и свꙗтъ), вѣра (вéра и вꙗра), бѣлый (бéлый и бꙗлый), дрѣмѭ (дрéмѭ и дрꙗмѭ);

б) *Ако въ тыя рѣчи тоя гласъ е прѣставенъ и стои въ тѣхъ като замѣстникъ на другы гласовы, та ся прѣсрѣща съ тѣхъ въ рѣчи отъ единъ корень, както въ* влѣкѫ и влачѭ, вѣсѫ и висѫ, цвѣтъ и цьвтѫ; *и*

в) *Ако тыя сѫщи-ты рѣчи изричать и съ* е *и съ* а *или* ь *както* брѣзда и бразда, цѣлый и цалый, блѣщѫ и бльщѫ;

То всичкы ты такывы рѣчи ся пишѫть съ ѣ.

Видѣхмы, че ѣ ся изрича и като е и като ꙗ. Като ꙗ го изричать обыкновено, когато има надъ него ударение и стои въ рѣчь-тѫ прѣдъ слогъ съ твърдѫ самогласнѫ или прѣдъ твърдо окончание. Така глаголъ *влѣкѫ* въ настояще врѣмя изричать *влекѫ*, *влечéшь*, *влечé*, *влечéмъ*, *влечéте*, *влекѫть*, съ е, въ прѣшьдше врѣмя прьво лице *влꙗ́кохъ*, съ ꙗ, второ и третiе лице *влéче*, съ е и множьствено число *влꙗ́кохмы*, *влꙗ́кохте*, *влꙗ́кохѫ*, съ ꙗ, и причястие *влꙗклъ* съ ꙗ; сѫществително *мѣсто* въ единствено число *мꙗ́сто* съ ꙗ, а въ множьствено число *местá* съ е. Има и мѣста, дѣто имя *рѣкá* изричать съ ударение на коренный слогъ и казвать *рꙗ́ка*, а въ множьствено съ понижение ударение-то на окончание-то, казвать *рекы́* съ е.

Има обаче и мѣста и случяя, дѣто вмѣсто ѣ изричать ꙗ и прѣдъ слогъ съ мякѫ самогласнѫ и прѣдъ мяко окончание, та вмѣсто *понедѣлникъ*, *намѣрихъ*, *видѣхте*, *търпѣхте*, казвать: *понедꙗ́лникъ*, *намꙗ́рихъ*, *видꙗ́хте*, *тьрпꙗ́хте*, и вмѣсто *мѣдь*, *цѣвь*, *свѣщь* казвать: *мꙗдь*, *цꙗвь*, *свꙗщь*. Нъ такывы мѣста и случаи сѫ малко.

Както въ нынѣшний, така и въ старый Блъгарскый языкъ е имало рѣчи да ся изричать: а) и съ ѣ и съ а, б) и съ ѣ и съ ь, та и въ най-стары-ты ржкописы отъ Блъгарско произхожденне намирамы: грѣхъ и грахъ, мѣра и мара, плѣнъ-плѣнити и планити, стѣна и стана, трѣка и трака, зьрѣти и зьрати, бесѣда и бесада, плѣзати и пльзѣти, излѣкати и излькати и проч.

И напротивъ рѣчи съ а въ кореня сж изричяли и съ ѣ, та сж писали: градъ и грѣдъ, младъ-младѣти и млѣдъ-млѣдѣти, обрасти (отъ растж) и обрѣсти, распрашити (распрьскамь) и распрѣшити и проч. Да забѣлѣжимъ и благодать и благодѣть, скрѣль и скраль, обитѣль и обиталь и Грьцко-то (σκάνδαλον) сканъдѣлъ вм. сканъдалъ.

И, Ы.

Като разглядамы въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты и това, что ся слушя въ кореня имъ като гласъ и, намирамы, че и то, като е, въ едны рѣчи е основенъ и самостоятеленъ гласъ, а въ другы рѣчи, и то, като ѣ, стои като замѣстникъ на другы гласовы, та ся прѣсрѣща съ тѣхъ въ рѣчи отъ единъ корень.

При това въ едны рѣчи тоя гласъ ся съчетава съ съгласны г, к, х, а въ другы рѣчи, когато въ движение-то имъ дойде той слѣдъ тыя съгласны, тыя ся измѣнявать г на з и ж, к на ц и ч и х на с и ш.

Отъ другж странж има и мѣста въ Блъгарско, дѣто рѣчи-ты, въ които тоя гласъ стои като замѣстникъ на другы гласовы, изричять нé като съ чисто и, а съ едно особно изглашение, като отъ ъ и и съ повяче замѣтание на и, както Русси-ти изричять буквж ы.

Отъ всичко това ся види, че онова, что ся слушя като единъ гласъ и, е два гласа, отъ които единый е основенъ, а другый прѣставенъ като замѣстникъ на другы гласовы, и единый отъ тѣхъ е мякъ, а другый е тврьдъ, та и въ писмо-то трѣбва да ся изобразявать тии съ двѣ различны буквы за отличие единый отъ другый, и особено, като има мѣста, дѣто гы и изричять различно.

Въ старый языкъ рѣчи-ты, въ които тоя гласъ е основенъ, сж писаны съ и, а рѣчи-ты, въ които той стои като замѣстникъ на другы гласовы, сж писаны съ ы, та и ные зимамы тыя двѣ буквы: и и ы (по ново-то начрьтание: и, ы) за изображение тыя еднакво изричяны, а въ сжщность два различны гласовы, буквж и за основный, а буквж ы за прѣставеный като замѣстникъ на другы гласовы.

Послѣ въ подробно-то разглядванье тыя гласовы въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты намирамы, че само оный отъ тыя два гласа, който стои въ рѣчи-ты като прѣставенъ и замѣстникъ на други гласовы, ся срѣща и слѣдъ съгласны **г**, **к**, **х**, та той е твърдый, а основный не ся срѣща ни въ еднѫ рѣчь слѣдъ съгласны **г**, **к**, **х**, та той е мякый. Затова, когато въ производство-то на рѣчи-ты еднѫ отъ другѫ дойде **и** слѣдъ **г**, **к**, **х**, тыя ся измѣняват **г** на **з** и **ж**, **к** на **ц** и **ч** и **х** на **с** и **ш**, както въ рѣчи: *мно́го* и *множи́на*, *длъ́гый* и *длъжина́*, *ма́лко* и *малци́на*, *высо́кый* и *высочина́*, *го́ркый* и *горчи́вый*, *сиромáхъ* и *сиромаси* и *сиромашíя*, *врьхъ* и *врѣшина*, *трохá* и *трошица* и проч.; и напротивъ, когато дойде **ы** слѣдъ **ж**, **з**, **ц**, **ч**, **с**, **ш**, то тыя съгласны ся измѣняват на **г**, **к**, **х**, както въ *княгы́ня* отъ *князь*, *Рускы́ня* отъ *Ру́ссць*, *Нѣмкы́ня* отъ *Нѣмець*, *Туркы́ня* отъ *Ту́рчинъ* и проч.

Като прѣглядамы рѣчи-ты, въ които тоя гласъ е прѣставенъ като замѣстникъ на други гласовы, намирамы, че въ рѣчи отъ единъ корень съ тѣхъ той ся прѣсрѣща: 1) съ **у**, както въ *сты́нѫ* и *студѫ́—студъ*, *гы́нѫ* и *гу́бѭ*, *бры́шѭ* и *убру́съ*, *ды́хамь—ды́шѫ* и *ду́хамь*, *тылъ* и *ту́лѭ—зату́лямь;* 2) съ **о**, както въ *тры́ѭ* и *трохá—трошѫ́*, *вы́дра* и *водá*, *смы́чямь—измы́чямь* (отъ *мъ́кнѫ*, *мъ́кнѫся*, прѣсмыкатися) и *смокъ*, *вы́ѭ* и *во́ѭ;* 3) съ **а**, както въ *гы́знѫ* и *гáзѫ*, *копы́то* и *копáѭ*, *прыщь* и *пращѫ́* (на кравѫ-тѫ напращялы бозкы-ты, надулися отъ млѣко); 4) съ **ъ**, както въ *ры́жий* и *ръждá*, *пы́шкамь* (бодѫ) и *пъ́хамь*, *высо́кый* и *възъ;* 5) съ **ва**, както въ *кы́снѫ* и *квáсѫ—квасъ*, *плы́ткый* и *плáвамь* (плувамь); 6) съ **ов**, както въ *ры́ѭ* и *ро́вѭ*, *кры́ѭ* и *кровъ* (покро́въ и по́кръвъ); 7) съ **во** или само съ **в**, както въ *ты* и *твой*, *четыре* и *четво́рица* и *четврѣтый*.

Така, за правописанье-то на тыя двѣ буквы, **и** и **ы** въ кореня на рѣчи-ты изваждамы тыя правила:

1) *Въ които рѣчи ся слуша общий на* **и** *и* **ы** *гласъ, ако той е основенъ въ тѣхъ, както въ* вино, гли́на, ди́вый, жи́вый, листъ, ми́лый, ни́ва, пилá, ри́за, си́ла, чи́стый и т. н. *такывы рѣчи ся пишѫтъ съ* **и.**

2) *Въ които рѣчи ся слуша общий на* **и** *и* **ы** *гласъ, ако той е прѣставенъ и стои въ тѣхъ като замѣстникъ на други гласовы, та въ рѣчи отъ единъ корень съ тѣхъ ся прѣсрѣща съ* **у**, **о**, **а**, **ъ**, **ва**, **ов**, **во**, *и само съ* **в**, *както въ рѣчи* сты́нѫ и студѫ́—студъ, тры́ѭ и трохá, гы́знѫ и гáзѫ, ры́жий и ръждá, кы́снѫ и квáсѫ, ры́ѭ и ро́вѭ, четыре и четво́рица и четврѣтый, *такывы рѣчи ся пишѫтъ съ* **ы** *тамъ, дѣто ся слуша общий на* **и** *и* **ы** *гласъ,*

За вѣрно изображенье тоя прѣставенъ гласъ, който, както видѣхмы, е твърдъ и който въ нѣкои мѣста изричатъ въ едно изглашенье отъ **ъ** и **и**, ные зимамы буквѫ **ы**, както сѫ я писали

въ старый языкъ, ы, отъ ъ и ı (особено начрътание на и), зачтото, както ѭ пишѫть сега ы отъ ь и ı, двѣ мякы буквы, тѩ не може да прѣдставѩ тврьдъ гласъ.

Ж, Ъ, Ь.

Като земемъ гласъ ж, както обыкновено го изричамы сега въ рѣчи *зѫбъ, мѫжь, рѫкá, дѫгá,* и разглядамы това изглашение въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты, въ коренѩ на които то ся слушѩ, намирамы, че то въ едны рѣчи е гласъ основенъ и самостоѩтеленъ, като е и и, а въ другы рѣчи то е гласъ прѣставенъ както ѣ и ы, и стои въ такывы рѣчи като замѣстникъ на другы гласовы, съ които и ся прѣсрѣща въ рѣчи отъ единъ корень.

Слѣдъ това, като разглядамы подробно рѣчи-ты, въ които тоѩ гласъ е прѣставенъ като замѣстникъ на другы гласовы, и гласовы-ты, съ които той ся прѣсрѣща въ рѣчи отъ единъ корень, намирамы, че тоѩ прѣставенъ гласъ е два строѩ, единъ тврьдъ и другъ мякъ.

Така излиза, че въ това изглашение, има три гласа, които ся изричѩть еднакво, а въ сѫщность сѫ отлични единъ отъ другъ, та трѣбва и въ писмо-то да ся изобразѩвать тии съ три различны буквы.

Рѣчи-ты, въ които тоѩ гласъ е основенъ и самостоѩтеленъ, въ старый языкъ сѫ писаны съ буквѫ ж, а рѣчи-ты съ тврьдый прѣставенъ гласъ сѫ писаны съ ъ и рѣчи-ты съ мякый прѣставенъ гласъ — съ ь, та и ные зимамы тыѩ три буквы: ж, ъ, ь (по ново-то начрътание: ж, ъ, ь), прьвѫ-тѫ, ж, за основный гласъ, вторѫ-тѫ, ъ, за прѣставеный тврьдый, и третѭ-тѫ, ь, за прѣставеный мякый.

Тврьдый прѣставенъ гласъ ъ ся прѣсрѣща въ рѣчи отъ единъ корень: 1) съ о, както въ *рѣсѫ* и *росá, тѣнѫ* и *топѭ́, рѣгамь — ръжéнъ* и *рогъ, вѣдѫ* и *вóдѩся, търъ* и *потóра;* 2) съ у, както въ *сѣхнѫ* и *сушѭ́ — сýхый, глѣхнѫ* и *глушѭ́ — глýхый, мъхъ* и *мýхълъ — мухлясвамь, дъхъ* и *дýшѭ, стрѣжѭ* и *стругъ, бъхтѫ́* и *бýхамь, брѣшѭ* и *убрýсъ;* и 3) съ ы, както въ *ръждá* и *рыжий, трѣкамь* и *трыѭ, мѣкнѫ* и *измычамь, тъкѫ́ — тѣкамь* (втѣкамь) и *тыкамь, снъха* и *сынъ.*

Мякый прѣставенъ гласъ ь ся прѣсрѣща въ рѣчи отъ единъ корень: 1) съ а, както въ *врьтѫ́* и *врáтѫ, мрѣзнѫ* и *мразѫ́ — мразъ, мрáзѫ* и *омрѣзвамь, пьсъ* и *пасѫ́* (пазѫ), *трьпѭ́* и *тра́ѭ, крѣпа* и *крáпый, рьстъ* и *растѫ́;* 2) съ е, както въ *трѣпнѫ* и *трепéрѫ, дрѣгнѫ* и *дéрѫ, пькълъ — пьклó* и *пекѫ́, грѣща — грьщь* и *гребѫ́;* 3) съ и, както въ *врьхъ* и *вйрѭ — вирѣѭ, брѣснѫ* и *брйчѭ, мьглá* и *мижѭ́ — мйгамь, пѣстрый* и *пйшѭ;*

4) съ ѣ, както въ *срьдце* и *срѣдá, млъзж* (доѭ) и *млѣко, мьскъ — мьскá* и *мѣсж, сѣвне* (вм. свьне) и *свѣтж, цьвтж* и *цвѣтъ;* 5) съ ю както въ *кльвж* и *клювъ, блѣвамь* и *блювамь;* и 6) съ я, както въ *звьнж* и *звякамь, трѣсж* и *трясж*.

Така, за правописание-то, въ корена на рѣчи-ты, на тыѩ три буквы ж, ъ, ь, съ които изобразѭвамы еднакъвъ по изричание-то, нъ троѭкъ по качества-та си гласъ, изваждамы отъ самый языкъ тыѩ три правила:

1) Правило за ж. *Въ които рѣчи ся слуша общий на* ж, ъ *и* ь, *гласъ, ако е той основенъ въ тѣхъ, както въ* зжбъ, мжжь, ржка, гжба, гжстый, лжчь, сждж, *тыѩ ся пишжтъ съ* ж.

2) Правило за ъ. *Въ които рѣчи ся слуша общий на* ж, ъ, ь *гласъ, ако е той въ тѣхъ прѣставенъ като замѣстникъ на другы гласовы и въ рѣчи отъ единъ корень съ тѣхъ ся прѣсрѣща съ* о, у *или* ы, *както въ* рѣсж и росá, тънж и тонж, рѣгамь и рогъ, сѣхнж и сýхый, дъхъ и дýшж, брѣнж и убрýсъ, ръждá и рыжий, снъха и сынъ, *тыѩ ся пишжтъ съ* ъ.

3) Правило за ь. *Въ които рѣчи ся слуша общий на* ж, ъ *и* ь *гласъ, ако е той въ тѣхъ прѣставенъ като замѣстникъ на другы гласовы и въ рѣчи отъ единъ корень съ тѣхъ ся прѣсрѣща съ* а, е, и, ѣ, ю, я, *както въ* врьтж и врáтж, мрѣзнж и мрáзж — мразъ, дрѣгнж и дéрж, трѣпнж и треперж, врьхъ и вúрж, мьглá и мижж — мúгамь, срьдце и срѣдá, сѣвне и свѣтж — свѣтъ, кльвж и клювъ, звьнж и звякамь, *тыѩ ся пишжтъ съ* ь.

Като намѣримъ по тыѩ правила, кои отъ рѣчи-ты, что ся изричѭтъ съ общий на ж, ъ и ь гласъ въ корена, трѣбва да пишемъ съ буква ж, кои съ буквж ъ и кои съ буквж ь, па потрьсимъ тыѩ рѣчи въ стары-ты книгы, писаны въ онова врѣмя, когато тыѩ буквы може бы да сж ся изричалы отлично една отъ другж, и прѣди да ся побрька правописание-то на старый языкъ, колкото отъ тыѩ рѣчи намѣримъ, щемъ видимъ, че всякоѩ отъ тѣхъ е писана съ онжѭ отъ тыѩ буквы, съ коѭто по тыѩ правила трѣбва да ся пише тя въ нынѣшний Блъгарскый языкъ.

Има само едно изключение. Отъ рѣчи-ты, въ които прѣставеный гласъ е замѣстникъ на а, та спорядъ правило-то за правописание-то на ь трѣбва да ся пишжтъ съ ь, онтыѩ, въ които прѣдъ прѣставеный гласъ стои л съ другж съгласнж прѣдъ него, каквото что сж влъна, влъгъкый, еднокоряны съ класъ, влага, сж писаны съ ъ. Такывы рѣчи въ нынѣшний Блъгарскый языкъ има десятинж, които засега и ные пишемъ съ ъ.

Я.

Въ подробно-то разглядванье гласовы-ты единъ по единъ въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты намирамы, че и това, что ся слуша като наставенъ гласъ ꙗ, не е всждѣ еднакво. Въ едны случаꙗ то е а, наставено съ полугласъ й; въ други случаꙗ то е, както видѣхмы, ѣ, който ся изричꙗ като е, и, когато е съ ударение, нѣкои го изричꙗть като ꙗ.

Нъ има още случаꙗ, дѣто, както въ коренꙗ, така и въ окончꙗние-то на рѣчи-ты ся слуша като гласъ ꙗ, а не е нито а, наставено съ полугласъ й, нито ѣ. Въ такывы случаꙗ въ разны мѣста изричꙗть различно: едни казвать *рꙗдъ, грꙗдá, мѣсꙗць, свꙗть-свꙗ́та, пꙗть, дéвꙗть, дéсꙗть, глꙗ́дамь, прꙗдѫ, впрꙗ́гамь, и́мꙗ, врѣ́мꙗ,* съ ꙗ, другы казвать *редъ, гредá, мѣ́сець, светый-светá, дéветь, дéсеть, глéдамь, предѫ, впрéгамь, и́ме, врѣ́ме,* съ е; едни казвать *ви́дꙗть, дѣлꙗ́ть, нóсꙗть, говóрꙗть,* множьствено число третие лице отъ глаголъ *ви́дѫ, дѣлѭ́, нóсѭ, говóрѭ,* съ ꙗ, а другы казвать *ви́дать, дѣла́ть, нóсать, говóрать,* съ а; и освѣнь това има мѣста въ Блъгарско, дѣто въ сѫщи-ты случаꙗ, вмѣсто ꙗ, е, а, изричꙗть ен, та казвать *рендъ, грендá, мѣ́сенць, свентый-свентá, пенть, дéвенть, дéсенть, глéндамь, прендѫ, впрéнгамь, и́менъ, врѣ́менъ, ви́денть, дѣлéнть, нóсенть, говоренть.*

При това въ рѣчи-ты, въ които намѣсто тоꙗ гласъ изричꙗть ꙗ, е, а, ен, той иде като да е прѣставенъ като замѣстникъ на другы гласовы, та въ рѣчи отъ единъ корень сѫ прѣсрѣща съ тѣхъ, както въ *мя́камь* и *ма́ца-ма́чка, жя́ло* и *жи́лѭ, кря́камь* и *кри́чѭ, трясѫ* и *трѣсѫ;* има и случаꙗ, дѣто тоꙗ гласъ ся разлага на ьн и на ен, както въ *звя́камь* и *звьнѭ́, и́мя* и *именá, сѣ́мя* и *семенá, дѣтя́* и *дѣтéнце, теля́* и *телéнце;* и наопакы, той ся ꙗвꙗва намѣсто ьн и ен, както въ *мя́лица* отъ *мьнѫ, клятъ* (прóклятъ) отъ *кльнѫ, дрьвянъ* вмѣсто *дрѣ́вьнънъ* и *дрѣ́венень* (и отъ него *дрьвяни́ца), кáлянъ* вмѣсто *кáльньнъ* и *кáлененъ* (и отъ него *калянúца), кáмянъ* вмѣсто *кáмьньнъ* и *кáмененъ* отъ *кáмень.*

Има още и другы нѣчта, които показвать разликѫ-тѫ между ꙗ, което е отъ а наставено съ полугласъ й, и онова, что изричꙗть и като ꙗ, като е, като а и като ен, нъ и казано-то тукъ е доста за да ся види, че това сѫ два гласа, въ сѫщность отличны единъ отъ другъ, та и въ писмо-то трѣбва да ся изобразꙗвать съ двѣ различны буквы.

Рѣчи-ты, въ които влиза изричꙗный като ꙗ, е, а, ен гласъ, както въ коренꙗ, така и въ окончꙗниꙗ-та имъ, въ старый языкъ сѫ писаны съ буквѫ ѧ, та и ные трѣбвало бы да земемъ неѭ за изобразꙗване сѫщий гласъ въ нынѣшний Блъгарскый языкъ, нъ таꙗ

буква е мѫчна за писаніе, па не иде спорядъ ново-то начрьтаніе на другы-ты буквы, та намѣсто неѭ задрьжꙗмы за тоꙗ гласъ сегашнѭ-тѫ буквѫ я, а пакъ за наставеный гласъ **а** зимамы старѫ-тѫ буквѫ ꙗ, по ново-то начрьтаніе ꙗ.

Като прѣглядамы какъ стои тоꙗ гласъ въ всичкы-ты случаꙗ, дѣто ся слушꙗ той, както въ коренꙗ, така и въ окончаниꙗ-та на рѣчи-ты, за правописаніе-то на буквѫ **я** намирамы това правило:

Дѣто ся слушꙗ като гласъ **ꙗ** *и намѣсто него едни изричꙗть* **е**, *или* **а**, *другы* **ен**, *както въ* гряда, святый, глядамь, пять, врѣмя, ходять, *та казвать*: греда́ и грендà, светый и свентый, гле́дамь и гле́ндамь, петь и пенть, врѣ́ме и врѣменъ, ходеть — хо́дать и хо́денть; *дѣто тоꙗ гласъ стои като замѣстникъ на другы гласовы, та ся прѣсрѣщꙗ съ тѣхъ въ рѣчи отъ единъ корень, както въ* мялица, мякый и мачкамъ, мя́камь и и ма́ца—ма́чка, кря́камь и кричѫ́, трясѫ́ и трѣ́сѫ; *дѣто той ся разлага на* **ьн** *и на* **ен**, *както въ* звя́камь и звьнѭ, сѣ́мя и семена́, теля́ и теле́нце: *и дѣто той ся ꙗвꙗва намѣсто* **ьн** *и* **ен**, *както въ* дрьвянъ, ка́лянъ, камянъ *вмѣсто* дрьвьньнъ и дрьвененъ, кальньнъ и калененъ, каменьнъ и каменснъ: *въ всичкы-ты такывы случаꙗ ся пише* **я**.

По това правило правописаніе-то на буквѫ **я** ся опрѣдѣлява така, дѣто да не ся брька тꙗ ни съ буквѫ ꙗ, ни съ буква **ѣ**. зачтото ꙗ отъ **а** наставено съ полугласъ **й** ся срѣща само тамъ, дѣто рядовна-та самогласна е **а**, и въ извѣстны случаꙗ ся наставꙗ съ полугласъ **й**, и ако и да изричꙗть понѣйдѣ **е** намѣсто неѭ, нъ **ен** нидѣ не изричꙗть, и нидѣ нѣма да ся разлага тꙗ на **ьн** и **ен**; така и **ѣ** ако и да ся изричꙗ и като ꙗ и като **е**, нъ като **ен** нѣма да го изричꙗть*), па и ако да ся прѣсрѣща, и той като **я**, съ **а**, **и**, **ь**, въ рѣчи отъ единъ корень, нъ не ся разлага на **ьн** и на **ен**, нито пакъ ся ꙗвꙗва намѣсто **ьн** и **ен**.

Ѥ.

Бльгарскый языкъ не трьпи два чисты самогласны гласа единъ по другъ и си има начины да отстранꙗва всꙗко стеченіе на самогласны-ты гласовы въ движеніе-то на рѣчи-ты. Въ едны случаꙗ, той наставꙗ вторый отъ дошлы-ты единъ по другъ самогласны гласовы съ полугласъ **й**, както въ *заю́здвамь, заю́свамь,* вмѣсто *заȣ́здвамь, заȣ́свамь;* въ другы той вставꙗ междѫ самогласны-ты съ-

---

*) Имамы обаче забѣлѣжены двѣ рѣчи: *сѣкы́ра* (земено за произведено отъ глаголъ *сѣкѫ́)* и *свѣ́ти* (казвано за желѣзо, кога ся нажеже въ огънь, та посвѣтлѣе), въ които, намѣсто **ѣ**, въ нѣкои мѣста изричꙗть **ен**, та казвать: *сенкы́ра, свенти.*

гласнѫ **в**, както въ *завушкы, навуще, навострѭ* вмѣсто *заушкы, науще, наострѭ;* въ трети измѣнява вторѫ-тѫ самогласнѫ на полуглас **й**, както въ *да зайдѫ, да найдѫ, да займѫ, да поймѫ* вмѣсто *да заидѫ, да наидѫ, да заемѫ, да поемѫ;* а въ нѣкои случая и съвсѣмь изврьга еднѫ-тѫ отъ самогласны-ты, както въ *да додѫ — додохъ* вмѣсто *да доидѫ — доидохъ, чернокый* вмѣсто *черноокый, добрутро* вмѣсто *доброутро.*

Това ся прави и въ другоязычны рѣчи, та, вмѣсто *христиaнинъ, Арнаутъ, даулъ, караулъ*, казвать: *христиꙗнинъ и христꙗнинъ, Арнавутъ, давулъ, каравулъ.*

По това свойство на языка и въ окончаниꙗ-та на рѣчи-ты, дѣто самогласна-та е **а, у, ѫ,** ако иде прѣдъ неѭ пакъ самогласна, тꙗ ся наставꙗ съ полугласъ **й,** та става **ꙗ, ю, ѭ.**

Нъ въ окончаниꙗ-та отъ двѣ самогласны най-чясто ся срѣща **ие,** зачтото: 1) Отъ всичкы-ты почьти глаголы, что има въ языка, прьвообразны и производны, просты и сложны, както чисто Блъгарскы, така и земены отъ другы языци, и какъвто залогъ и да сѫ тии, ся произвождать имена сѫществителны, така наречены, отглаголны, съ обще окончание **ние,** а отъ нѣкои и съ окончание **тие,** както *копание, ходение, мируване, прѣправюание, измѣнюавание, караштисвание* отъ *копаѭ, ходѫ, мирувамь, прѣправюамь* и *прѣправюамся, измѣнюавамь* и *измѣнюавамся, караштисвамь,* и *питие, юстие, брьснѫтие* отъ *пиѭ, юмь, брьснѫ.* 2) Има имена мѫжскый родъ, които въ множьствено число ся окончявать на **ие,** като *братъ — братие, снопъ — снопие, людие* (отъ неупотрѣбително въ единствено число *людъ), царь — царие, конь — коние.* 3) Има и имена срѣдень родъ съ окончание **ие,** като *копие, зелие,* и събирателны, като *нивие.*

Въ всичкы-ты такывъ имена окончание-то **ие,** народъ-тъ е слѣꙗлъ въ едно изглашение като **е** и като **йе**, та казвать *копане* и *копанйе, юсте* и *юстйе, брате* и *братйе, царе* и *царйе, копе* и *копйе, ниве* и *нивйе* и проч. Нъ плъно-то окончание **ие** не е съвсѣмь изоставено, та казвать и *въскрьсение, възнесение, успение, трьпѣние, желание, погребение, покаꙗние, проклятие, разпятие, главоболие, лицемѣрие, безумие, прѣмеждие* и пр. Освѣнь това въ отглаголны-ты имена само въ единствено число окончание-то **ие** сливать въ единъ гласъ, а въ окончание-то на множьствено число **иꙗ** изричꙗть и двѣ-тѣ самогласны **и** и **ꙗ** наплъно, та казвать: *баꙗне* и *баꙗнйе, дѣлене* и *дѣленйе, главюаване* и *главюаванйе, оплакване* и *оплакванйе* въ единствено число, и *баꙗниꙗ, дѣлениꙗ, главюаваниꙗ, оплакваниꙗ* въ множ. число.

За да ся съобразимъ въ тоꙗ случяй съ обще-то изричꙗние, като безъ малко не вьсѫдѣ окончание-то **ие** изричꙗть слѣто въ единъ гласъ, нъ пакъ да ся види и че това, что изричꙗть въ показаны-ты случяя едни като **е**, а другы като **йе**, — то е **ие**, из-

ричано въ едно изглашение, ные зимамы отъ старж-тж азбукж буквж ѥ, коѭто е є, наставена отпрѣди съ і — особено начрьтание на буквж и, — а по ново то начрьтание ѥ, та пишемъ неѭ намѣсто ие тамъ, дѣто тиѭ два гласа въ окончаниѭ-та на рѣчи-ты ся изричать въ едно изглашение като е и като йе.

Трѣбва обаче да забѣлѣжимъ, че зимамы това начрьтание, ѥ, нó като буквж за изобразяване съ неѭ нѣкакъвъ особенъ гласъ, а като съкратително начрьтание вмѣсто ие за-въ такывы случая, дѣто тиѭ два гласа ся изричать слѣто въ едно изглашение.

Това е кратъкъ изводъ отъ единъ прьвоначяленъ погляд, мѣтнжтъ възъ нынѣшний Блъгарскый языкъ, за да видимъ какви гласовы има той, та да земемъ за тѣхъ буквы отъ Старо-Словянскж-тж азбукж и така да нагласимъ за тоѭ языкъ писмо, което да бжде добрѣ притъкмено за него, спорядъ какъвто е той днесь.

Съ тоѭ прьвоначяленъ погляд намирамы, че въ нынѣшний Блъгарскый языкъ самогласны гласовы има четыренадесять и единъ полугласъ, които трѣбва да ся изобразяват въ писмо-то всякой отъ тѣхъ съ своѭ особнж буквж.

Отъ тыѭ четыренадесять самогласны гласовы шесть сж основни самостоятелни, три сж отъ основны-ты наставени съ полугласъ й отпрѣди, и пять сж прѣставени като замѣстници на другы гласовы.

За изображение тыѭ гласовы зимамы отъ Старо-Словянскж-тж азбукж, за основны-ты — буквы а, е, и, о, у, ж, за наставены-ты съ полугласъ й — буквы ѩ, ю, ѭ, и за приставены-ты като замѣстници на другы гласовы — буквы ѣ, ы, ъ, ь, я.

Отъ приставены-ты гласовы ѣ ся изричѩ като е и като ѩ; ы ся изричѩ като и; ъ и ь ся изричать като ж, а я ся изричѩ като ѩ, е, а и ен.

Нъ и при таково изричание приставены-ты гласовы еднакво съ основны-ты, като разглядамы и едны-ты и другы-ты въ етимологическый съставъ на рѣчи-ты, намирамы и правила за правописание то на различны-ты буквы, съ които гы изобразявамы.

Тыѭ правила, както сж показаны въ тоѭ изводъ, сж така ясны, така краткы и просты, дѣто никакъ не е мжчно да ся разбержть и тврьдѣ лесно е да ся запомнять. Тыѭ сж така опрѣдѣлени и така пригодны за всичкы-ты случая, дѣто въ никое отъ тѣхъ нѣма никакво изключение. И ако и да има три-четыре случая, които ся видять като да не сж съгласни съ тыѭ правила, нъ и тии сж

такывы, дѣто и въ тѣхъ нѣма нѣкакво истинско противорѣчие. Така, да ся водимъ по тыя правила, нѣма да сбрькамы нѣйдѣ да пишемъ еднѫ буквѫ вмѣсто другѫ отъ оныя, конто ся изричят еднакво.

Нъ за да ся водимъ вѣрно по тыя правила, трѣбва да внимавамы добрѣ, зачтото има случяя, въ конто можемъ да ся излъжемъ. Ето нѣкои примѣры отъ такывы случяя: имамы рѣчи *тръкамь, тъкамь, дъхамь* и *дъхъ, мъкнѫ,* въ конто ся слушя общий на **ъ** и **ь** гласъ; имамы и еднокорянны съ тѣхъ *трыѭ, тыкамь, дыхамь* и *дышѭ, измычямь,* въ конто ся слушя общий на **ы** и **и** гласъ, нъ не знаемъ **ы** ли е това или **и**, като и двѣ-ты ся изричят еднакво, та да видимъ съ **ъ** или съ **ь** трѣбва да пишемъ еднокорянны-ты съ тѣхъ, въ конто ся слушя общий на тыя буквы гласъ. Въ такывъ случяй, за разрѣшение недоумѣние-то, трьсимъ още другы рѣчи отъ сѫщи-ты корени и намирамы *троха, точка, духамь, смокъ,* съ **о** и **у** тамъ, дѣто въ другы-ты ся слушя общий на **и** и **ы** гласъ, и така познавамы, че *трыѭ, тыкамь, дыхамь* ся пишѭтъ съ **ы**, та и *тръкамь, тъкамъ, дъхамь* и *дъхъ* трѣбва да ся пишѭтъ съ **ъ**.

Трѣбва, за вѣрно-то воденѥ по тыя правила, да пазимъ още и това—прѣсрѣщанѥ-то на приставены-ты гласовы съ основны-ты въ рѣчи отъ единъ корень да не смѣшямы съ измѣнюванѥ-то на самогласны-ты гласовы единъ на другъ. Като пазимъ това, не можемъ, напримѣръ, да земемъ, че рѣчи *пьнѫ, мьрѫ* (и производны-ты *мрьтвый, смрьть)* трѣбва да ся пишѭтъ съ **ъ**, като има еднокорянны съ тѣхъ *прѣпона* и *моръ,* зачтото това не е прѣсрѣщанѥ, а **ь** ся измѣнюва на **о**, както въ рѣчи *боръ* (сборъ, изборъ) отъ *берѫ,* въ *гробъ* отъ *гребѫ,* въ *токъ* (истокъ, потокъ) отъ *текѫ* и т. п. **е** ся измѣнюва на **о**.

Тыя правила сѫ за правописание-то на самогласны-ты гласовы въ кореня на рѣчи-ты. Такывы правила си има въ языка и за правописание-то на самогласны-ты и въ окончяния-та на рѣчи-ты.

Като намѣримъ по тыя правила кои рѣчи трѣбва да пишемъ съ **и** и кои съ **ы**, кои съ **ѫ** и кои съ **ъ** и **ь**, кои съ **ю** и кои съ **ѣ** или съ **я**, па потрьсимъ тыя рѣчи въ старьі-ты книгы, писаны прѣди да ся побрька правописание-то на старый языкъ и въ онова врѣмя, когато тыя буквы, както ся прѣдполага, сѫ ся изричяли всякоя особно, конто отъ тѣхъ рѣчи найдемъ,

щемъ видимъ, че всякоя е писана съ онѫѭ буквѫ, съ коѭто по тъя правила тя трѣбва да ся пише въ нынѣшний Блъгарскъй языкъ, като тъя правила да сѫ извадены отъ старъй языкъ, та може да ся приложѭть и на него безъ никакво противорѣчие.

Това показва, че етимологическъй съставъ на нынѣшний Блъгарскъй языкъ е сѫще такъвъ, какъвто е той и на старъй цръковнъй, или, така нареченъй, Старо-Словянскъй языкъ, и че така нареченъı-тъı отъ насъ, приставени самогласни гласове ѣ, ъ, ь ъı, я сѫ сѫще така неотемлема принадлежность и на нынѣшний Блъгарскъй языкъ, както и на Старо-Словянскъй, та, както и да гъı изричямъı, все трѣбва да гъı изобразявамъı и въ писмо-то съ особнъı буквъı, ако искамъı да упазимъ правилно-то етимологичьско състояние на рѣчи-тъı, и, още повяче, като има такъвъı вѣрнъı правила за правописание-то на особенъı-тъı буквъı, съ които гъı изобразявамъı, та, да ся водимъ по тѣхъ, да не гъı бръкамъı съ буквъı-тъı на основнъı-тъı самогласнъı гласовъı, съ които тъя ся изричять еднакво.

Изобще за самогласнъı-тъı гласовъı трѣбва да забѣлѣжимъ, че въ Блъгарскъй языкъ, както и въ другъı-тъı Словянскъı языци, тврьдѣ малко прьвообразнъı рѣчи има, които начинать отъ самогласнѫ буквѫ, па и въ тъя малко рѣчи, дѣ пó-малко, дѣ повяче, изричять начялнъı-тъı самогласнъı дѣ съ еднѫ, дѣ съ другѫ наставкѫ прѣдъ тѣхъ така:

Гласовъı **а, о, у,** въ начяло на рѣчь изричять обыкновено съ наставкѫ отъ полугласъ **й**, та казвать *азъ* и *язъ, агня* и *ягня, ябльъка* и *ябльъка*, **овца** и **йовца**, *око* и **йоко**, *отговарямь* и **йотговарямь**, *узда* и **юзда**, *умъ* и **юмъ**, *умирамь* и **юмирамь**. и проч.

Наставенъı съ полугласъ **й** въ начяло на рѣчь гласовъı **о** и **у** има да изричять и въ разговорнъй языкъ, нъ така наставенъı гъı изричять повяче въ пѣсни-тъı, кога пѣѭть.

А пакъ гласъ **а** въ повячето рѣчи, които начинать отъ него, и въ разговорнъй языкъ изричять наставено, съ **я** и нѣкои вмѣсто това **я** въ такъвъı рѣчи изричять **е**, та, вмѣсто *áгня, айцé* и *áря*, казвать *я́гня* и *éгня*, *яйцé* и *ейцé*, *я́ря* и *éря*.

Вмѣсто наставеный гласъ **я** има да изричять **е** и въ срѣдѫтѫ на рѣчи-тъı, та казвать: *болгя́ринъ* и *болéринъ, пия́вица* и *пиéвица, христія́нинъ* (християнинъ) и *христéнинъ, Боя́нъ, Стоя́нъ,* именит. пад., и *Боéне, Стоéне,* зват. пад., *тоя́га,* единств. число, и *тоéгы,* множ. число.

Гласовъı **о** и **у** открай рѣчь нѣкои изричять и съ придыхание отъ **в**, та, вмѣсто *óстръй, óсемь, устá, ухо,* казвать *вóстръй, вóсемь,*

вустá, вухо, а пакъ гласъ **а** въ нѣкои другоязычны рѣчи изричатъ и съ придыхание отъ **х**, та, вмѣсто *амбáръ, адéтъ, арéсвамъ*, казватъ ***хамбáръ, хадéтъ, харéсвамъ.***

Гласъ **е** открай рѣчь повячето изричатъ безъ никаквѫ наставкѫ, нъ има да го изричатъ и наставенъ съ полугласъ **й** та казватъ *едѝнъ и **й**едѝнъ, éзеро* и ***й****éзеро, елéнъ* и ***й****елéнъ, елá* и ***й****елá, елхá* и ***й****елхá. éсень* и ***й****éсень.*

При това имамы забѣлѣженѫ еднѫ рѣчь, въ коѭто гласъ **е** въ начяло изричатъ съ придыхание отъ **в.** Тая рѣчь е *веще* отъ *еще* съ наставкѫ **в,** коѭто нѣкои употрѣбяватъ вмѣсто *още.*

Гласъ **и** открай рѣчь тврьдѣ рѣдко има да изричатъ като наставенъ съ полугласъ **й,** нъ има понѣйдѣ да го изричатъ съ придыхание като отъ **х,** та, вмѣсто *ѝдѫ, ѝмамъ, ѝскамъ, думамъ ѝ, давамъ имъ*, казватъ ***х****ѝдѫ,* ***х****ѝмамъ,* ***х****ѝскамъ, думамъ* ***х****ѝ, давамъ* ***х****имъ.*

Гласъ **ѫ** открай рѣчь обыкновено изричатъ съ придыхание отъ **в**, та казватъ ***в****ѫгленъ* и ***в****ѫглю,* ***в****ѫдица,* ***в****ѫжé,* ***в****ѫзелъ,* ***в****ѫсъ* вмѣсто *ѫгленъ* и *ѫглю, ѫже, ѫзелъ, ѫсъ;*. нъ има мѣста, ако и рѣдко, дѣто казватъ и *ѭгленъ, ѭже, ѭзълъ,* и проч.

Има мѣста, дѣто намѣсто **а** безъ ударение изричатъ нѣчто като общий на **ѫ, ъ, ь** гласъ, та, вмѣсто *далечь, какъвъ, такъвъ, рабóтѫ, заграждамъ, нахóждамъ,* казватъ: *дълéчь, кькéвъ, тькéвъ рьбóтѫ, зъгрáждамъ, нъхóждамъ.*

И наопакы, вмѣсто общий на **ѫ, ъ, ь** гласъ има да изричатъ понѣйдѣ **а**, та, вмѣсто *кѫща, зѫбъ, пѫть, вънъ, кѣсно, сѣхнѫ, слáдъкъ, крóтъкъ, дрьвó, сьмь, письмцé,* казватъ: *кáща, забъ, пать, ванъ, сáхнѫ, кáсно, слáдакъ, крóтакъ, дравó, самь, писамцé.*

Има мѣста, дѣто вмѣсто **е** и **ѣ** безъ ударение, както въ кореня на рѣчи-тѣ, така и въ окончяние-то имъ, изричатъ **и**, и, наопакы, вмѣсто **и** и **ы** безъ ударение изричатъ **е**, та, вмѣсто *гребѫ́, плетѫ́, ревѫ́, женá, сребрó, зелéный,* и вмѣсто *бѣдá, влѣкѫ́, дѣлѭ́, рѣкá, цѣнá, звѣздá,* и проч. казватъ: *грибѫ́, плитѫ́, ривѫ́, жинá, срибрó, зилéный, бидá, вликѫ́, дилѭ́, рикá, цинá, звиздá;* а пакъ вмѣсто *иглá, ѹлица, милѭ́, ширóкый* и вмѣсто *грызѫ́, высóкый,* казватъ: *еглá, ѹлеца, мелѭ́, шерóкый, грезѫ́, весóкый.*

Сѫще така има мѣста, дѣто, вмѣсто **о** безъ ударение, изричатъ **у**, и, наопакы, вмѣсто **у** безъ ударение изричатъ **о**, та, вмѣсто *овéнъ,* **о***кó, чядо, стáро, когá, кого̀, ловѭ́, поѭ́, доѭ́, дѣто, продáвамъ, полѝвамъ,* казватъ: ***у****вéнъ, чяд****у****, стáр****у****, к****у****гá, к****у****гó, л****у****вѭ́, д****у****ѭ́, дѣт****у****, пр****у****давамъ. п****у****лѝвамъ;* и наопакы, вмѣсто ***у****хó,* ***у****вѝвамъ,* ***у****мѭ́,* казватъ: ***о****хó,* ***о****вѝвамъ,* ***о****мѭ́.*

Поради това неправилно изричание **и** вмѣсто **е** и **ѣ** безъ ударение и, наопакы, **е** вмѣсто **и** безъ ударение, така и по изричание-то **у** вмѣсто **о** безъ ударение, и, наопакы, **о** вмѣсто **у** безъ ударение, мнозина и въ писмо-то смѣшатъ прѣдлозы **при** и

прѣ и **о** и **у**, та пишѫтъ **при** дѣто е **прѣ** и, наопакы, **прѣ** дѣто трѣбва **при**; сѫще така пишѫтъ и **о** дѣто трѣбва **у** и, наопакы, **у** дѣто трѣбва **о**. А глаголи-ти, наставени съ единъ или другъ отъ тыя прѣдлозы, иматъ и различно знаменование, като, напримѣръ, *прѣстаıамь,* съ прѣдлогъ **прѣ,** знаменува: спирамь да правѭ нѣчто а *приставамь* съ прѣдлогъ **при** знаменува: склаıамь на нѣчто; така и *одýмвамь* съ прѣдлогъ **о** знаменува: осѫждамь, прѣдумвамь, кудѫ; а пакъ *удýмвамь,* съ прѣдлогъ **у** знаменува: сговарıамь, нагласıавамь нѣчто по сговоръ.

Има и мѣста, дѣто намѣсто **о** безъ ударение изричıатъ **а**, та, вмѣсто *тогáва, нéговъ, рáбота, повѣ́рвамь, провóждамь, отвóждамь,* казватъ: *тагáва, нéгавъ, рáбата, павѣ́рвамь, правóждамь, атвóждамь.*

Има рѣчи, които, като имъ ся отнеме окончıание-то, остаıатъ съ три или четыре съгласны и само съ еднѫ самогласнѫ междѫ тѣхъ, а отъ съгласны-ты втора-та отъ три-ты или третıа-та отъ четыре-ты е **л** или **р**, пакъ самогласка-та е **ъ** или **ь**, каквото что сѫ: *вльк-ъ, длъг-ъ, сльз-ѝ, врьх-ъ, прьв-ый, трьп-ѭ, крьст-ъ, скрьб-ь* и д. т. Такывы рѣчи едни отъ Блъгары-ты изричıатъ съ самогласнѫ-тѫ **ъ** и **ь** слѣдъ съгласны-ты **л** и **р**, та казватъ: *влькъ, длъгъ, млъчѭ, сльза, врьхъ, трьнь, зрьно, прьвый, трьпѭ, дрьжѭ, крьстъ, прьсть, скрьбь,* а другы гы изричıатъ съ самогласнѫ-тѫ **ъ** и **ь** прѣди съгласны-ты **л** и **р**, та казватъ: *вълкъ, дългъ, мълчѭ, сълза, върхъ, търнь, зърно, първый, търпѭ, държѭ, кърстъ, пърстъ, скърбь* и проч.

Като прѣглядамы и другы-ты рѣчи колкото има въ языка такѫвѫ сглобѫ, нъ съ другѫ самогласнѫ, каквото что сѫ: *глас-ъ, плещ-ѫ, близ-о, плод-ъ, глух-ый, хлѣб-ъ, блюд-о, страх-ъ, греб-ѫ, крив-ый, прост-ый, труд-ъ, брѣг-ъ, гряд-а* и т. н. намирамы, че всичкы-ты ся изричıатъ, както въ Блъгарскый, така и въ другы-ты Словянскы языци, съ самогласнѫ-тѫ слѣдъ съгласны-ты **л** и **р**, и само оныя рѣчи такѫвѫ сглобѫ, у които самогласна-та е **ъ** и **ь**, изричıатъ и така и така.

Отъ това ся види, че е пó-съобразно съ свойство-то на языка, та е и пó-право дѣто, такѫвѫ сглобѫ рѣчи съ самогласнѫ **ъ** и **ь**, изричıатъ съ самогласнѫ-тѫ слѣдъ съгласны-ты **л** и **р**. Таково изричıание тыя рѣчи, съ самогласны-ты **ъ** и **ь** слѣдъ съгласны-ты **л** и **р** иде и пó-лесно, зачтото съ него ся избѣгва стечение-то на **л** и **р** съ другы съгласны слѣдъ тѣхъ, съ които тии не ся съчставатъ, та и мѫчно ся изричıатъ. *Глъчѭ* и *глъчка, глъхнѫ, длъгъ* и *длъжный* и *длъжнѣкъ, плъсть, влъхва* и *влъхвувамь, плъть* и *плътный, плъзгамь, овлъгвамь,*

кръвь и *кръвнина*, *скръбь* и *скръбный*, *грънци* и *грънчяръ*, *крьстъ* и *крьстникъ*, *прьвъ* и *прьвнина*, *трьнь* и *трьнливый*, *мрьсный* и *мрьсникъ*, *прьскамь* и т. н., ся изричјатъ много по̀-лесно отъ каквото *гълчѫ* и *гълчка*, *дългъ* и *дължный* и *дължнѣѭ*, *пълсть*, *вълхва* и *вълхвувамь*, *пълть* и *пълтный*, *пългамь*, *овългвамь*, *кървь* и *кървнина*, *скърбь* и *скърбный*, *гърнци* и *гърнчяръ*, *кърстъ* и *кърстникъ*, *първъ* и *първнина*, *търнь* и *търнливый*, *мърсный* и *мърсникъ*, *пърскамь* и проч.

По тыѩ причины, такывы рѣчи и въ рѣчника сѫ писаны съ самогласны-ты **ъ** и **ь** слѣдъ съгласны-ты **л** и **р**.

Ф.

Казахмы, че като ся вслушјамы въ нынѣшний Блъгарскый языкъ за да видимъ каквы гласовы има той, та да му нагласимъ писмо отъ буквы-ты на старѫ-тѫ Словянскѫ азбукѫ, то съгласны гласовы въ него забѣлѣжјамы осьмнадесять.

Освѣнь тыѩ осьмнадесять гласовы въ Блъгарскый языкъ ся слушѩ още единъ, *ф*; нъ като прѣглядамы случяя-ты, въ които ся зачюва тоѭ гласъ, намирамы, че то е **в**, което накрай рѣчь, дѣто нѣма самогласнѫ слѣдъ него, и въ срѣдѫ-тѫ на рѣчи-ты прѣдъ повечето съгласны изричјамы натрътено като *ф*, та, вмѣсто *ловъ*, *гнѣвъ*, *правъ*, *кривъ*, *вграждамь*, *вкарвамь*, *вносјамь*, *впрягамь*, *всјакой*, *вторый*, *вчера*, *завивка*, *цьвтѫ*, *овца*, *овчий*, *ковчегъ*, *вшивамь*, *търговщина* и проч., казвамы: *лофъ*, *гнѣфъ*, *прафъ*, *крифъ*, *фграждамь*, *фкарвамь*, *фносјамь*, *фпрягамь*, *фсјакой*, *фторый*, *фчера*, *завифка*, *цьфтѫ*, *офца*, *офчий*, *кофчегъ*, *фшивамь*, *търгофщина*.

Ф изричјатъ и вмѣсто **хв**, та, вмѣсто *хвалѭ*—*хвала*—*похвалјамь*, *хватамь*, *хвойна*, *вълхва*—*вълхвувамь*, казватъ: *фалѭ*—*фала*—*пофалјамь*, *фатамь*, *фойна*, *вълфа*—*вълфувамь*.

Има мѣста, дѣто и вмѣсто само **х** изричјатъ *ф*, та вмѣсто *ходж*, *хулѭ*, *охкамь*, *глъхнѫ*, *прахъ*, *грѣхъ*, *стоѭхъ*, *сѣдѣхъ*, *играхъ*, *прјосихъ* и проч. казватъ: *фодж*, *фулѭ*, *офкамь*, *глъфнѫ*, *прафъ*, *грѣфъ*, *стоѭфъ*, *сѣдѣфъ*, *играфъ*, *просифъ*.

Нъ сѫщий гласъ *ф* въ нынѣшний Блъгарскый языкъ нѣма, както не го е имало и въ старый языкъ, та и въ другоязычны-ты рѣчи вмѣсто *ф* и прѣдъ самогласенъ гласъ нѣкои изричјатъ **в** и казватъ: *Совиѩ*, *васулъ*, *витилъ* вмѣсто *Софиѩ*, *фасулъ*, *фитилъ* и проч.

Така за чисто Блъгарскый языкъ буква *ф* не е потрѣбна, нъ имамы земены отъ другы языци доста рѣчи, въ които има тоѭ гласъ, па ще трѣбва да земемъ още и другы за научны и изкуственны реченіѩ, та не щемъ можемъ да ся поминемъ безъ тѫѭ буквѫ и ще трѣбва да земемъ и неѭ въ азбукѫ-тѫ за нынѣшний Блъгарскый языкъ; нъ да забѣлѣжимъ, че ѭ зимамы и ные, както

е была и въ старж-тж азбукж, само за чюжды-ты рѣчи, что смы вече зели и може още да земемъ отъ другы языци съ такъвъ гласъ.

Щ.

Въ Блъгарскый языкъ чисто ся слуша както въ корена така и въ окончание-то на рѣчи-ты, **шт**, нъ като прѣглядамы всичкы-ты случая, въ конто ся слуша **шт,** намирамы, че то само въ единъ случай е сжще **шт**, а въ другы-ты то има друго произхождение. Сжще **шт** е въ глаголы-ты като *пла***шт***амь* отъ *платж*, *пра***шт***амь* отъ *пратж*, *покла***шт***амь* отъ *клатж*, *поглъ***шт***амь* отъ *глътамь* и т. п., въ конто при измѣнение вида на глагола, прѣдъ конечнж-тж съгласнж **т** ся приставя **ш,** та излиза **шт,** както въ глаголы на *дж* като *родж*, *ходж* прѣдъ **д**-то ся приставя **ж**, та става *раждамь*, *прѣхождамь*. Въ другы случая то става: 1) Отъ стечение **гт,** както въ *мошть* отъ *могж;* 2) отъ стечение **кт** както въ *пешть* отъ *пекж;* 3) отъ стечение **тт,** както въ *свѣшть* отъ *свѣтж;* 4) отъ **ст,** както въ *крыштавамь* отъ *крьстж*, *гоштавамь* отъ *гостж*, *проштавамь* отъ *простж*, *тъшта* отъ *тьсть*, *пуштина* и *пуштинакъ* отъ *пустый* и проч., съ измѣнение **с** на **ш;** и 5) отъ **ск,** както въ *плошть* и *плоштица* отъ *плоскый*, *лѣштикъ* и *лѣштникъ* отъ *лѣска*, *свойштина* отъ *свойскый*, *селштина* отъ *селскый*, *иштж — искахъ — искамь*, *драштж — драскамь*, *пиштж — пискахъ — пискамь* и проч., съ измѣнение **с** на **ш** и **к** на **т.** Нъ нѣма ни единъ случай, дѣто да дохожда направо **ш** прѣдъ **т,** та да става **шт**.

Сжще така е и въ старый Церковно-Словянскый языкъ, дѣто ся е изричало **шт**, и поради това създатели-ты на Словянско-то писмо сж сглобили отъ тыя двѣ буквы, **ш** и **т**, еднж **щ** (**ш** отгорѣ надъ **т**) за да ѭ пишжтъ въ такывы случая, дѣто ся слуша **шт**, та и въ писмо-то да ся види, че това не е сжще **шт**, а въ различны случая има различно произхождение.

А въ нынѣшний Блъгарскый языкъ има още и това, че има мѣста, дѣто въ сжщи-ты случая изричать не **шт,** а **шч,** та още и по тжѭ причинж трѣбваше да земемъ буквж **щ**, но ново-то начрътание **щ,** и да пишемъ, *мо***щ***ь*, *пе***щ***ь*, *свѣ***щ***ь*, *пу***щ***ина*, *свой***щ***ина*, *и***щ***ж*, *дра***щ***ж*, *про***щ***авамь* и проч., та да ся помни, че и по изричание-то това не е еднакво.

Трѣбва да забѣлѣжимъ, че въ другоязычны-ты рѣчи, дѣто има **шт**, както, напримѣръ въ *бараштисвамь*, не трѣбва да пишемь **щ**, а **шт,** зачтото въ тѣхъ истинж е то **шт**, нъ това не ны дойде на умъ отъ начяло, та занапрѣдъ щемъ пазимъ да не става такава погрѣшка.

Съгласни-ти гласове въ Блъгарскый языкъ имать това отличително свойство, че тии не всѫдѣ въ рѣчи-ты ся изричѭть еднакво.

Б.

Съгласна **б** ся изрича натрътено като **п**:

1) Накрай рѣчь, дѣто нѣма самогласнѫ слѣдъ неѭ, та, вмѣсто *грѫбъ, дробъ, дѫбъ, зѫбъ, робъ,* казвать: *грѫ***п***ъ, дро***п***ъ, дѫ***п***ъ, зѫ***п***ъ, ро***п***ъ.*

2) Прѣдъ съгласны: **г, д, к, с, т, х, ц, ч, ш, щ,** та:

вмѣсто	*обграждамь, обгорѭ*	казвать:	*о***п***граждамь, о***п***горѭ*
„	*обдарѭ, обдумамь*	„	*о***п***дарѭ, о***п***думамь*
„	*обкопаѭ, врабка*	„	*о***п***копаѭ, вра***п***ка*
„	*обсыпѭ, обсушѭ*	„	*о***п***сыпѭ, о***п***сушѭ*
„	*обточѭ, обтягамь*	„	*о***п***точѭ, о***п***тягамь*
„	*обхождамь*	„	*о***п***хождамь*
„	*обцида*	„	*о***п***цида*
„	*обчистѭ, гълѫбчя*	„	*о***п***чистѭ, гълѫ***п***чя*
„	*обшиѭ, обшюрѭ*	„	*о***п***шиѭ, о***п***шюрѭ*
„	*общий, общипѭ*	„	*о***п***щий, о***п***щипѭ.*

В.

Съгласна **в** ся изрича натрътено като **ф**:

1) Накрай рѣчь, дѣто нѣма самогласнѫ слѣдъ неѭ, та, вмѣсто *ло***в***ъ, ре***в***ъ, рѫка***в***ъ,* казвать: *ло***ф***ъ, ре***ф***ъ, рѫка***ф***ъ.*

2) Прѣдъ съгласны: **к, т, ц, ч, щ,** та:

вмѣсто	*ловка, завивка, пивкый*	казвать:	*ло***ф***ка, зави***ф***ка, пи***ф***кый*
„	**в***торый, цьвтѫ*	„	**ф***торый, цьфтѫ*
„	*овца, дрьвце, вдовци*	„	*о***ф***ца, дрь***ф***це, вдо***ф***ци*
„	*овчий,* **в***чера, ковчегъ, дьвчѭ*	„	*о***ф***чий,* **ф***чера, ко***ф***чегъ, дь***ф***чѭ*
„	*търговщина, саможивщина*	„	*търго***ф***щина, саможи***ф***щина.*

3) Въ прѣдлогъ **въ** и когато е той отдѣлно прѣдъ имя, и когато е като приставкѫ на нѣкоѭ рѣчь, съгласнѫ-тѫ **в** прѣдъ всичкы другы съгласны изричѭть, дѣ по́-малко, дѣ повече, натрътено като **ф**.

Има мѣста, дѣто съгласнѫ **в** никакъ не изричѭть, та, намѣсто *вода, волъ, водѫ, невѣста, вдовица,* казвать: *ода, олъ, одѫ, неѣста, доица* и проч.

Мѣстоименіѭ-та *всичкый, всичка, всичко, всичкы, все, вси, всѣкой, всѣкоѭ, всѣкое, всѣкои* и нарѣчиѭ-та *всѣкога, всѣкѫдѣ* и *всѫдѣ,*

повечето изричать безъ **в**, та казвать: *сичкый*, *сичка*, *сякой*, *сякоги се*, *си*, *сякога*, *сякждѣ*, *сждѣ* и пр.

Има мѣста, дѣто вмѣсто **в** прѣдъ **н** изричать **м**, та вмѣсто *ра***в***ный*, *ди***в***ный плѣ***в***ня*, **в***нукъ*, *гла***в***ня*, *гла***в***но*, *плю***в***нж*, *съ***в***нж*, казвать: *ра***м***ный*, *ди***м***ный*. *плѣ***м***ня*, **м***нукъ*, *гла***м***ня*, *гла***м***но*, *плю***м***нж*, *съ***м***нж*.

И наопакы: вмѣсто **м** прѣдъ **н** има да изричать **в**, та, вмѣсто *по***м***нж*, *пла***м***нж*, *тъ***м***ный*, *стръ***м***ный*, **м***ного*, казвать: *по***в***нж*, *пла***в***нж*, *тъ***в***ный*, *стръ***в***ный*, **в***ного*.

Нѣкои казвать ***б****довица* вмѣсто ***в****довица* съ **б** вм. **в**.

Г.

Съгласнж **г** накрай рѣчь, дѣто нѣма самогласнж слѣдъ неж, изричать натрътено като **к**, та, вмѣсто *вра***г***ъ*, *длъ***г***ъ*, *дру***г***ъ*, *пра***г***ъ*, *снѣ***г***ъ*, казвать: *вра***к***ъ*, *длъ***к***ъ*, *дру***к***ъ*, *пра***к***ъ*, *снѣ***к***ъ*.

Въ глаголы *мо***г***ж*, *же***г***ж*, *стры***г***ж* нѣкои вмѣсто **г** изричать **ж**, та казвать: *мо***ж***ж*, *же***ж***ж*, *стры***ж***ж*.

Въ рѣчь *ле***г***кый*, *ле***г***ка*, *ле***г***ко*, *ле***г***кы* нѣкои вм. **г** изричать **х**, та казвать: *ле***х***кый*, *ле***х***ка*, *ле***х***ко*, *ле***х***кы*, а другы не изричать нищо намѣсто него, та казвать: *лекый*, *лекъ*, *лека*, *леко*, *лекы*.

Въ рѣчь *турямь* нѣкои притурять **г** прѣдъ окончание-то и измѣнявать **я** на **а**, та казвать: *тур***г***амь*, *тур***г***ахъ*.

Д.

Съгласнж **д** изричать натрътено като **т**:

1) Накрай рѣчь, дѣто нѣма самогласнж слѣдъ неж, та, вмѣсто *гра***д***ъ*, *ле***д***ъ*, *пло***д***ъ*, *ро***д***ъ*, *лу***д***ъ*, *мла***д***ъ*, *приво***д***ъ*, *приса***д***ъ* и проч. казвать: *гра***т***ъ*, *ле***т***ъ*, *пло***т***ъ*, *ро***т***ъ*, *лу***т***ъ*, *мла***т***ъ*, *приво***т***ъ*, *приса***т***ъ*.

2) Прѣдъ съгласны **б** и **к**, та, вмѣсто *наря***д***ба*, *пого***д***ба*, *га***д***ка*, *гла***д***кый*, *сла***д***кый*, *хла***д***кый*, *разхо***д***ка* и проч. казвать: *наря***т***ба*, *пого***т***ба*, *га***т***ка*, *гла***т***кый*, *сла***т***кый*, *хла***т***кый*, *разхо***т***ка*.

3) Въ прѣдлозы *задъ*, *надъ*, *подъ*, *прѣдъ*, *слѣдъ*, *срѣдъ*, и когато стоять тии отдѣлно и когато сж сложни съ другы рѣчи, които начинать отъ съгласнж, та:

вмѣсто	*подъ було*, *подбуждамь*	казвать:	*потъ було*, *потбуждамь*
„	*подъ водж*, *подвивамь*	„	*потъ водж*, *потвивамь*
„	*надъ главж*, *подграждамь*	„	*натъ главж*, *потграждамь*
„	*прѣдъ двора*, *надцумвамь*	„	*прѣтъ двора*, *натдумвамь*
„	*слѣдъ жьтвж*, *поджюлвамся*	„	*слѣтъ жьтвж*, *потжюлвамся*

вмѣсто	*подъ земѭ, надзимамь*	казвать:	*потъ земѭ, натзимамь*
„	*прѣдъ кумъ, подканюмь*	„	*прѣтъ кумъ, потканюмь*
„	*прѣдъ люде, прѣдлагамь*	„	*прѣтъ люде, прѣтлагамь*
„	*задъ мене, подмѣтамь*	„	*затъ мене, потмѣтамь*
„	*прѣдъ насъ, подносюмь*	„	*прѣтъ насъ, потносюмь*
„	*надъ плетъ, надписвамь*	„	*натъ плетъ, натписвамь*
„	*подъ рѫкѫ, подрѣзвамь*	„	*потъ рѫкѫ, потрѣзвамь*
„	*срѣдъ село, подслонѭ*	„	*срѣтъ село, потслонѭ*
„	*задъ трьнь, надтурюмь*	„	*затъ трьнь натурюмь*
„	*подъ храстъ, подхрипвамь*	„	*потъ храстъ, потхрипвамь*
„	*прѣдъ црьквѫ, подцѣпвамь*	„	*прѣтъ црьквѫ, потцѣпвамь*
„	*подъ чергѫ, подчистѭ*	„	*потъ чергѫ, потчистѭ*
„	*подъ шюмкѫ, надшивамь*	„	*потъ шюмкѫ, натшивамь.*

Съвсѣмь натрътено като **т** изричѭть съгласнѫ **д** въ такывы случаꙗ само прѣдъ съгласны **к, п, т, х, ц, ч, ш**, а прѣдъ другы-ты съгласны ѭ изричѭть дѣ пó-малко, дѣ повяче натрътено като **т**, или съ нѣкакво изглашение, срѣдне между **д** и **т**.

Прѣдъ **д** и **т** въ такывы случаꙗ нѣкои никакъ не изричѭть съгласнѫ **д**, та, вмѣсто *поДданикъ, поДдрьжѭмь, срѣДъ двора, прѣДъ другы, прѣДтечꙗ, поДтврьдꙗвамь, слѣДъ тебе* и проч. казвать: *подданикъ, подрьжѭмь, срѣ двора, прѣ другы, прѣтечꙗ, потврьдꙗвамь, слѣ тебе.* Нъ въ рѣчи *наддавамь, наддумвамь, надтурѭмь, надтягамь* за отличие отъ *надавамь, надумвамь, натурѭмь, натягамь,* толкова употрѣбителны, колкото и прьвы-ты, съгласнѫ-тѫ **д** въ прѣдлогъ *надъ* изричѭть кои съ нейный и′ гласъ, кои пó-малко, кои повяче натрътено като **т**.

Има още да изричѭть съгласнѫ-тѫ **д** натрътено като **т** въ сѫщи-ты прѣдлозы и когато идѫть тии прѣдъ рѣчи, които начинать отъ самогласнѫ, та казвать: *поДъ есень* и *поТъ есень, заДъ иглѫ* и *заТъ иглѫ, наДигравамь* и *наТигравамь, поДъ орѣхъ* и *поТъ орѣхъ, поДучвамь* и *поТучвамь, поДꙗдамь* и *поТꙗдамь, прѣДъ ꙗслѫ* и *прѣТъ ꙗслѫ,*

Въ противоположность на това изричꙗне съгласнѫ **д** натрътено като **т** въ показаны-ты прѣдлозы, съгласнѫ **т** въ прѣдлогъ *отъ,* както когато стои той отдѣлно прѣдъ имя, така и когато е с′ставенъ съ другѫ рѣчь, изричѭть и като **д**.

Съгласнѫ **д** никакъ не изричѭть:

1) Накрай рѣчь, когато прѣдъ неѭ има съгласнѫ **ж** и **з** та казвать: *дъждъ* и *дъжь* (дъшь) *брожДъ* и *брожь* (брошь), *чюжДъ* и *чюжь* (чюшь), *говяжДъ* и *говяжь* (говяшь), *грозДъ* и *грозъ* (гросъ), *дроздъ* и *дрозъ* (дросъ). Така и въ *вижь* (вишь) и *ꙗжь* (ꙗшь) повелително наклонение отъ *видѫ, ꙗмь, ꙗдешь,* вмѣсто *виждь, ꙗждь.*

2) Въ срѣдѫ-тѫ на рѣчи: *праздный* (и производны-ты отъ

неѭ: *празднѫ*, *праздникъ*. *празднувамь* и проч.), *срьдце* (и производны-ты отъ неѭ: *срьдцатый*, *сръдченый*, *срьдчице* и проч.), *гнѣздце*, *нуждный* (отъ нужда), *рождьство*, та казвать: *празный*, *празнѫ*, *празникъ*, *празнувамь*, *срьце*, *срьцатый*, *срьченый*, *срьчице*, *гнѣзце*, *нужный*, *рожьство* и проч.

Не изричать съгласнѫ **д** въ числителны-ты имена *единадесять*, *дванадесять* до *деветнадесять*, и *двадесять*, *тридесять*, *четырдесять*, *шестдесять*, та казвать: *единаесеть*, *дванаесеть*, . . . *деветнаесеть*, и *дваесеть*, *триесеть*, *четыриесеть*, *шеесеть*.

Има мѣста, дѣто въ рѣчь *здравѥ* и въ производны-ты отъ отъ неѭ *здравый*, *здравѣѭ* съгласнѫ-тѫ **д** не изричать, та казвать: *зравѥ*, *зравый*, *зравѣѭ*. И наопакы, въ рѣчи *зрѣѭ* и производны-ты отъ неѭ *зрѣлый*, *узрѣвамь* и проч., *жрѣбя* и производны-ты отъ неѭ *жрѣбѭся*, *жрѣбна* и проч., и *жрѣбий* междѫ съгласны **д** и **р** и **ж** и **р** притурѭть **д**, та казвать: *здрѣѭ*, *здрѣлый*, *уздрѣвамь*, *ждрѣбя*, *ждрѣбѭся*, *ждрѣбна*, *ждрѣбий*.

Има да не изричать съгласнѫ **д** прѣдъ окончание **ство**, та казвать *господство*, *наслѣство*, *неплоство*, *нароство*, *роство*, *рѫковоство* вмѣсто *господство*, *наслѣдство*, *неплодство*, *народство*, *родство*, *рѫководство*.

Въ рѣчи *днесь* и *днешний* нѣкои не изричать начялнѫ-тѫ съгласнѫ **д**, та казвать *несь*, *нешний*.

Най послѣ има тукъ тамъ мѣста, дѣто въ нѣкои случая вмѣсто **д** изричать **гь** като срьбско-то **ђ**, та, вмѣсто *видяга*, *водичь*, *гроздѥ*, *дѣдо*, *дюла*, *людѥ*, *сѣдѫ*, *чюдѭся*, *гаденѥ* казвать: *вигьнга*, *вогьичь*, *грозгье*, *гьадо*, *гюла*, *люгье*, *сѣгѭ*, *чюгѭся*, *гагьенѥ* и проч. Така казвать и *мегю* вм. *между*.

Ж.

Съгласнѫ **ж** изричать натрътено като **ш**:

1) Накрай рѣчь, дѣто слѣдъ неѭ нѣма самогласнѫ, та, вмѣсто *мѫжь*, *ножь*, *ръжь*, *бодежь*, *кроежь* и проч. казвать: *мѫшь*, *нoшь*, *ръшь*, *бодешь*, *кроешь*.

2) Прѣдъ съгласнѫ **к** и **т**, та, вмѣсто *бѣлѣжка*, *дрьжка*, *книжка*, *рожковъ*, *жежкый*, *тяжкый*, *длъжкый*, *вижте*, *дрьжте*, *гажте* (повел. накл. мн. ч. 2 л. отъ *видѫ*, *дрьжѫ*, *гамь*) и проч. казвать: *бѣлѣшка*, *дрьшка*, *книшка*, *рошковъ*, *жешкый*, *тяшкый*, *длъшкый*, *виште*, *дрьште*, *гаште*.

Вмѣсто **ж** прѣдъ **ч** има да изричать и **ш** и **х**, та, вмѣсто

ножчя, *книжчица* (умал. отъ *ножь*, *книжка)*, изричать *ношчя* и *нохчя*, *книшчица* и *книхчица*.

Рѣчь *чюждый* нѣкои изричать *чюздый* съ **з** вмѣсто **ж**.

Има и рѣчи, дѣ по́-малко, дѣ по́-много, въ които вмѣсто **ж** изричать **дж** (като Влашко-то ** џ**), та, вмѣсто *желѣзо*, *лъжица*, *жюка*, *жюна*, *гымжъ*, *гаржя*, *рожя*, *черproperly*

З.

Съгласнѫ **з** изричать натрътено като **с**:

1) Накрай рѣчь, дѣто слѣдъ неѭ нѣма самогласнѫ, та, вмѣсто *азъ*, *бѫзъ*, *мазь*, *образъ*, *нанизъ*, *приказъ*, *влѣзь*, *излѣзь* (повел. накл. ед. число отъ *влѣзѫ*, *излѣзѫ)* и проч. казвать: *асъ*, *бѫсъ*, *мась*, *обрасъ*, *нанисъ*, *прикасъ*, *влѣсь*, *излѣсь*.

2) Прѣдъ съгласнѫ **к**, та, вмѣсто *бозка*, *врьзка*, *рѣзка*, *приказка*, *низкый*, *рѣзкый* и проч. казвать: *боска*, *врьска*, *рѣска*, *прикаска*, *нискый*, *рѣскый*.

3) Въ прѣдлозы *безъ*, *възъ*, *изъ*, *низъ*, *прѣзъ*, *разъ* и *чрѣзъ*, когато стоять тии прѣдъ имена, които начинать отъ съгласны **к**, **п**, **т**, **х**, така и когато сѫ съставени съ другы рѣчи, които начинать отъ тыѧ съгласны, та:

вмѣсто	*безъ край*, *безкниженъ*,	казвать:	*бесъ край*, *бескниженъ*,
„	*безъ пѫть*, *безплодный*,	„	*бесъ пѫть*, *бесплодный*,
„	*безъ тягло*, *безъ хранѫ*,	„	*бесъ тягло*, *бесъ хранѫ*,
„	*възъ корѫ*, *възкысвамь*,	„	*въсъ корѫ*, *въскысвамь*,
„	*възъ пещь*, *възпирамь*,	„	*въсъ пещь*, *въспирамь*,
„	*възъ тебе*, *възтокъ*,	„	*въсъ тебе*, *въстокъ*,
„	*изъ корень*, *изкарвамь*,	„	*исъ корень*, *искарвамь*,
„	*изъ пушкѫ*, *изпытвамь*,	„	*исъ пушкѫ*, *испытвамь*,
„	*изтекѫ*, *изхабѭ*,	„	*истекѫ*, *исхабѭ*,
„	*прѣзъ кѫщѫ*, *прѣзкупъ*,	„	*прѣсъ кѫщѫ*, *прѣскупъ*,
„	*прѣзъ плетъ*, *прѣзъ токъ*	„	*прѣсъ плетъ*, *прѣсъ токъ*,
„	*прѣзъ хоро*,	„	*прѣсъ хоро*,
„	*разколъ*, *разпытвамь*,	„	*расколъ*, *распытвамь*,
„	*разтурямь*, *разхождамся*,	„	*растурямь*, *расхождамся*.
„	*низъ планинѫ*,	„	*нисъ планинѫ*.

Прѣдъ **ц** и **ч** въ такывы случаѭ вмѣсто съгласнѫ-тѫ **з** въ прѣдлозы-ты едни изричать **с**, а другы **х**, та казвать: *бесъ цѣнѫ*, *бесцѣнный* и *бехъ цѣнѫ*, *бехцѣнный* вмѣсто *безъ цѣнѫ*, *безцѣнный*; *въсъ цвѣта*, *исцѣлѭ*, *расцѣпѭ* и *въхъ цвѣта*, *ихцѣлѭ*, *рахцѣпѭ* вмѣсто *възъ цвѣта*, *изцѣлѭ*, *разцѣпѭ*; *бесъ четъ*, *бесчестный* и *бехъ*

четъ, бехчестный вмѣсто *безъ четъ, безчестный; въсчиаквамь, исъ чиашѭ, исчезвамь, расчетѫ* и *въхчиаквамь, ихъ чиашѭ, ихчезвамь, рахчетѫ* вмѣсто *възчиаквамь, изъ чиашѭ, изчезвамь, разчетѫ* и проч.

Прѣдъ рѣчи, които начинат отъ **с, ш, ж, з,** съгласнѫ-тѫ **з** въ тыя прѣдлозы, и когато стоять тии отдѣлно прѣдъ имя и когато сѫ с'ставени съ другѫ рѣчь, едни изричiать като **с**, а другы не изричiать нищо намѣсто неѭ, та:

вмѣсто	*безъ соль,*	казвать:	*бесъ соль*	и	*бе соль,*
„	*безсрамный,*	„	*бессрамный*	„	*бесрамный,*
„	*безсмрътный,*	„	*бессмрътный*	„	*бесмрътный,*
„	*безъ шиаръ,*	„	*бесъ шиаръ*	„	*бе шиаръ,*
„	*безъ жито,*	„	*бесъ жито*	„	*бе жито,*
„	*безъ зѫбы,*	„	*бесъ зѫбы*	„	*бе зѫбы,*
„	*възъ столъ,*	„	*въсъ столъ*	„	*въ столъ,*
„	*възсланиамь,*	„	*въссланиамь*	„	*въсланиамь,*
„	*възъ шипкѫ,*	„	*въсъ шипкѫ*	„	*въ шипкѫ,*
„	*възъ зелено,*	„	*въсъ зелено*	„	*въ зелено,*
„	*изъ село,*	„	*исъ село*	„	*и село,*
„	*изсъхвамь,*	„	*иссъхвамь*	„	*исъхвамь,*
„	*изшивамь,*	„	*исшивамь*	„	*ишивамь,*
„	*изжьнѫ,*	„	*исжьнѫ*	„	*ижьнѫ,*
„	*изЗимамь,*	„	*исзимамь*	„	*изимамь,*
„	*прѣзъ сушѭ,*	„	*прѣсъ сушѭ*	„	*прѣ сушѭ,*
„	*прѣзъ шиумѫ,*	„	*прѣсъ шиумѫ*	„	*прѣ шиумѫ,*
„	*прѣзъ жьтвѫ,*	„	*прѣсъ жьтвѫ*	„	*прѣ жьтвѫ,*
„	*прѣзъ зимѫ,*	„	*прѣсъ зимѫ*	„	*прѣ зимѫ,*
„	*разсаждамь,*	„	*рассаждамь*	„	*расаждамь,*
„	*разширявамь*	„	*расширявамь*	„	*раширявамь,*
„	*разжежѭ,*	„	*расжежѭ*	„	*ражежѭ,*
„	*раззеленявамся,*	„	*расзеленявамся*	„	*разеленявамся.*

Рѣчь *бръзо* има да изричiать *бръ**же** и бръ**го*** съ **ж** и **г** вмѣсто **з**.

Въ рѣчи *снисиавамь, да снисѫ* (отъ *низъ*) и въ *чесьнъ, чесня* (отъ *чезнѫ, отчезвамь*) съгласна-та **з** е съвсѣмь измѣнена на **с**.

Рѣчи *влѣзвамь, залѣзвамь, да влѣзѫ, влѣзохъ, влѣзлъ, залѣзѫ, залѣзохъ, залѣзлъ, излѣзѫ, излѣзохъ, излѣзлъ,* има да изричiать съ **г** вмѣсто **з**, та казвать: *влѣгвамь, да влѣгѫ, влѣгохъ, влѣглъ, залѣгвамь, да залѣгѫ, залѣгохъ, залѣглъ.*

Въ причястие-то отъ *влѣзѫ, излѣзѫ* нѣкои съвсѣмь изоставиать съгласнѫ-тѫ **з**, та, вмѣсто *влѣзлъ, влѣзла, влѣзло, излѣзлъ, излѣзла, излѣзло,* казвать: *влѣлъ, влѣла, влѣло, излѣлъ, излѣла, излѣло.*

Има мѣста, дѣто въ нѣкои рѣчи вмѣсто **з** изричiать **дз** слѣто въ едно изглашение, та, вмѣсто *звѣзда, зурла, звьнѭ, звьнецъ, звякамь, зѣпимь, зѣѭ, зрькылъ, сльза* и проч. казвать: *дзвѣзда, дзурла, дзвь-*

нецъ, дзвьнѫ, дзвякамь, дзѣпамь, дзѣѫ, дзрькылъ, сльдза: Така и вмѣсто *бѣлѣзи, капчюзи, ковчези, бубрези* (множ. число отъ *бѣлѣгъ, капчюгъ, ковчегъ, бубрегъ)* има да казвать: *бѣлѣдзи, капчюдзи, ковчедзи, бубредзи.*

Отъ *нискый* вмѣсто *низкый* казвать *нисичкый* вмѣсто *низичкый.*

К.

Въ рѣчи *лáкътъ* и *нóкътъ* вмѣсто съгласнѫ **к** въ множьственото имъ число изричѭть **х**, та казвать *лахтѥ, нохтѥ.*

Л.

За съгласнѫ **л** забѣлѣжюамы, че:

1) Има мѣста, дѣто въ коренꙗ на нѣкои рѣчи никакъ не ѭ изричѭть, та казвать *Бъгаринъ, вькъ, въна, дъгый, дъжина, дъбокый, дъбочина, мьзѫ, мъчѫ, да мъкнѫ, мъчѭнѥ, песница, чьнъ* и проч. вмѣсто *Б**л**ъгаринъ, в**л**ъкъ, в**л**ъна, д**л**ъгый, д**л**ъжина, д**л**ъбокый, д**л**ъбочина, м**л**ьзѫ, м**л**ъчѫ, да м**л**ъкнѫ, м**л**ъчѭнѥ, п**л**есница, ч**л**ьнъ*

2) Въ спрягаемо-то причꙗстие мѫжскый родъ, дѣто слѣдъ него иде въпросителна чꙗстица **ли**, нѣкои не изричѭть окончꙗние-то **лъ**, та, вмѣсто *ꙗ**лъ** ли си, пи**лъ** ли си, ходи**лъ** ли е,* казвать: *ꙗ ли си, пи ли си, ходи ли е.*

Има мѣста, дѣто казвать *зем**л**ꙗ* вмѣсто *земꙗ* така и *зем**н**ꙗ* вмѣсто *зем**л**ꙗ* съ измѣнение **л** на **н**.

Въ рѣчи *цѣ**л**ѭ* и *цѣ**р**ѭ, цѣ**р**ъ* и въ производны-ты отъ тѣхъ **л** и **р** ся мѣнꙗвать.

М.

Вмѣсто съгласнѫ **м**, дѣто тꙗ иде прѣдъ **н**, както въ рѣчи: *ть**м**ный — ть**м**ница — приты**м**нѣва, стрь**м**ный, пито**м**ный, зи**м**никъ* и *зе**м**никъ, по**м**нѭ, пла**м**нѫ* и *пла**м**никъ* (пламыкъ), ***м**ного* и проч. нѣкои изричѭть **в**, та казвать: *ть**в**ный — ть**в**ница — приты**в**нѣва, стрь**в**ный, пито**в**ный, зи**в**никъ* и *зе**в**никъ, по**в**нѭ, пла**в**нѫ* и *пла**в**никъ, **в**ного* и *фного.*

И наопакы, има мѣста, дѣто вмѣсто **в** прѣдъ **н** изричѭть **м**, та, вмѣсто *плѣ**в**нꙗ, ра**в**ный, сь**в**нѫ, плю**в**нѫ, **в**нукъ,* казвать: *плѣ**м**нꙗ, ра**м**ный, сь**м**нѫ, плю**м**нѫ, **м**нукъ.*

Въ рѣчи **смы** (множ. ч. прьво лице отъ глаголъ *съмь*), *прьвѣ***м***ь* (нарѣчие), *па***м***ти-вѣка* нѣкои вмѣсто **м** изричıать **н**, та казвать: **снı** (ние *сне* сиромаси, ходили *сне*), *прьвѣ***н***ь*, *па***н***ти-вѣка*.

Въ рѣчь **м***ного* нѣкои никакъ не изричıать начялно-то **м**, та казвать: *ного*.

Н.

Въ рѣчи като *исти***нн***ый* — *истиненъ* — *исти***нн***а* — *исти***нн***о*, *зако***нн***ый* — *законенъ* — *зако***нн***а* — *зако***нн***о*, *стра***нн***ый* — *страненъ* — *стра***нн***а* — *стра***нн***о*, *неизмѣ***нн***ый* — *неизмѣненъ* — *неизмѣ***нн***а* — *неизмѣ***нн***о* и др. т. съ удвоено **н**, както и въ производны-ты отъ такывы, като *стра***нн***икъ*, *зако***нн***икъ*, *сѣ***нн***икъ*, обыкновено изричıать съ едно **н**, та казвать: *исти***н***ый* — *исти***н***а* — *исти***н***о*, *зако***н***ый* — *зако***н***а* — *зако***н***о*, *стра***н***ый* — *стра***н***а* — *стра***н***о*, *неизмѣ***н***ый* — *неизмѣ***н***а* — *неизмѣ***н***о*, *стра***н***икъ*, *зако***н***икъ*, *сѣ***н***икъ*.

Вмѣсто *черенъ* и *пъленъ* (усѣчено окончıание отъ прилагателны *черный*, *пълный* вмѣсто *црьный*, *плъный*) има да казвать *черъ* и *пълъ*, безъ **н**, и пакъ женскый и срѣдень родъ *черна* — *черно* и *пълна* — *пълно*, съ **н**.

Има и нѣкои глаголы, като *изсты***н***вамь* отъ *стынѫ*, *сгъ***н***вамь* отъ *гънѫ* и др. въ които нѣкои не изричıать съгласнѫ-тѫ **н**, та казвать: *изстывамь*, *сгъвамь*. Вмѣсто *потъ***н***вамь* отъ *тънѫ* има да казвать и *потъвамь*.

Въ рѣчь **гн***ила* вмѣсто **гл***ина* съгласны **л** и **н** сѫ мѣнилы мѣсто-то си, нъ има да казвать и *глина*.

П.

Рѣчи **п***аберъ*, **п***аберкы* нѣкои изричıать **б***аберъ*, **б***аберкы*, съ **б** вмѣсто **п**.

Рѣчь **п***тица* и производны-ты отъ неѭ **п***тичя*, **п***тиченце* нѣкои изричıать **в***тица* и **ф***тица*, **в***тичя* и **ф***тичя*, **в***тиченце* и **ф***тиченце*, съ **в** и **ф** вмѣсто **п**.

Мѣждометие *хо***п***а* и *хо***пп***а* изричıать и съ едно **п** и съ двѣ, противъ свойство-то на Блъгарскый языкъ да не трьпи удвоены съгласны.

Р.

Въ рѣчи *гарванъ*, *коприва*, *коприна*, *ферварь* вмѣсто *гавранъ*, *кропива*, *кропина*, *февруаръ*, съгласна **р** е измѣнила мѣсто-то си; нъ има да казвать и *гавранъ*.

Вмѣсто *трепѭ* (убивамъ) има да казвать *тепѫ*, *утепахъ*, безъ **р**.

С.

Въ прѣдлогъ **съ**, и когато стои той отдѣлно прѣдъ имена и когато е с'ставенъ съ другы рѣчи, които начинать отъ **б**, **г**, **д**, съгласна-та **с**, ся изричꙗ като **з**, та казвать: **зъ** *бой*, **зъ** *брадѫ*, **з***боръ*, **з***бирамь*, **з***бивамь* вмѣсто **съ** *бой*, **съ** *брадѫ*, **с***боръ*, **с***бирамь* **с***бивамь*; **зъ** *гласъ*, **зъ** *грьмъ*, **з***годꙗвамь*, **з***годный*, **з***граждамь*, **з***града* вмѣсто **съ** *гласъ*, **съ** *грьмъ*, **с***годꙗвамь*, **с***годный*, **с***граждамь*, **с***града*; **зъ** *думѫ*, **зъ** *дрьво*, **з***дирамь*, **з***дробꙗвамь* вмѣсто **съ** *думѫ*, **съ** *дрьво*, **с***дирамь*, **с***дробꙗвамь* и проч.

Прѣдъ **ц** съгласна **с** ся изричꙗ съ нейный-си гласъ, нъ има да изричꙗть и **х** вмѣсто неѭ, та, вмѣсто **съ** *цѣнѫ*, **съ** *цвѣтъ*, **с***цѣпвамь*, *пи***с***ци* (множ. ч. отъ *писець*), *мя***с***це* (умал. отъ *мясо*), казвать: **хъ** *цѣнѫ*, **хъ** *цвѣтъ*, **х***цѣпвамь*, *пи***х***ци*, *мя***х***це*.

Прѣдъ **ч** съгласна **с** ся изричꙗ también съ нейный-си гласъ, нъ има и да изричꙗть вмѣсто неѭ едни **ш**, а другы **х**, та, вмѣсто **съ** *четъ*, **съ** *чꙗшѫ*, **с***читамь*, **с***чесвамь*, **с***чюпвамь*, *дъ***с***чица* (умал. отъ *дъска*), *Ру***с***чюкъ* (имя соб.), казвать: **шъ** *четъ* и **хъ** *четъ*, **шъ** *чꙗшѫ* и **хъ** *чꙗшѫ*, **ш***читамь* и **х***читамь*, **ш***чесвамь* и **х***чесвамь*, **ш***чюпвамь* и **х***чюпвамь*, *дъ***ш***чица* и *дъ***х***чица*, *Ру***ш***чюкъ* и *Ру***х***чюкъ*.

Въ рѣчь *п***с***е* (отъ *пьсъ*, *пся)* и въ производны-ты отъ неѭ *п***с***увамь*, *п***с***увнꙗ*, така и въ Грьцкы рѣчи *вап***с***илка*, *вап***с***вамь*, *лип***с***а*, *лип***с***вамь* и *п***с***офисвамь* вмѣсто **с** нѣкои изричꙗть **ц**, та казвать: *п***ц***е* и *п***ц***увамь*, *п***ц***увнꙗ*, *вап***ц***илка*, *вап***ц***вамь*, *лип***ц***а*, *лип***ц***вамь*, *п***ц***офисвамь*. Така и намѣсто **с***векло* казвать **ц***векло*.

Въ рѣчи *доне***с***лъ*, *доне***с***ла*, *доне***с***ло*, *доне***с***ли* и *зане***с***лъ*, *зане***с***ла*, *зане***с***ло*, *зане***с***ли* (причястие отъ *донесѫ*, *занесѫ)* нѣкои съвсѣмь не изричꙗть съгласнѫ-тѫ **с**, та казвать: *донелъ*, *донела*, *донело*, *донели*, *занелъ*, *занела*, *занело*, *занели*.

Прѣдъ рѣчи, които начинать отъ **ж**, **з**, **с**, **ш**, **щ**, прѣдлогъ **съ**, и когато стои той отдѣлно и когато е с'ставенъ съ тѣхъ, ся изричꙗ съ **ъ** като самогласнѫ, та казвать: *съ женѫ*, *съ землѭ*, *съ силѫ*, *съ шило*, *съ щукѫ* като *сѫ женѫ*, *сѫ землѭ*, *сѫ силѫ*, *сѫ*

шило, сж щукж, и *съживѣавамь, съзирамь, съсичѣамь, съшивамь* като *сжживѣавамь, сжзирамь, сжсичѣамь, сжшивамь.*

Въ третіе лице множьствено число настояще и бждяще врѣмя у глаголы-ты и отъ три-ты спряженія съ възвратно мѣстоимение **ся** вмѣсто **с** има да изричать **ц**, та казвать: *бодятца, молятца, родятца, каратца* и проч. вмѣсто *бодятся, молятся, родятся, каратся.*

Има нѣкои да казвать *мѣйци* и *мѣхци* вмѣсто *мѣсяци* съ **й** и **х** вмѣсто **ся**, *два мѣйца* и *два мѣхца.*

Т.

Въ съединение **ст** накрай рѣчь, дѣто слѣдъ него нѣма самогласнж, повячето отъ Блъгары-ты не изричать самогласнж-тж **т**, та, вмѣсто *пръстъ, листъ, постъ, кръстъ, мостъ, честь, свѣсть, радость, хубость, шесть,* казвать: *пръсъ, лисъ, посъ, кръсъ, мосъ, чесь, свѣсь, радось, хубось, шесь,* безъ **т**, и въ множьствено число *пръстіе, листіе, пости, кръстове, мостове, чести, радости, хубости,* съ **т.**

Сжще така не изричать съгласнж-тж **т** въ съединение **ст** и когато слѣдъ него иде съгласна **н**, та, вмѣсто *постный — постникъ* отъ *постъ, кръстный — кръстникъ* отъ *кръстъ, листникъ — листнатый* отъ *листъ, честный — честность* отъ *честь, свѣстный — несвѣстникъ* отъ *свѣсть, устный — устны* (джюкы) — *наустница* отъ *уста, хубостникъ* отъ *хубость* и проч. съ **т**, има да казвать: *посный — посникъ, кръсный — кръсникъ, лисникъ — лиснатый, чесный — чесность, свѣсный — несвѣсникъ, усный — усны — наусница, хубосникъ,* безъ **т.**

Въ такывы прилагателны като приведены-ты нѣкои не изричать съгласнж-тж **т** и въ усѣчено-то имъ окончание, ако и да дохожда слѣдъ неж самогласна, та, вмѣсто *постенъ, честенъ, радостенъ, йзрастенъ, устенъ,* казвать: *посенъ, чесенъ, радосенъ, израсенъ, усенъ* и проч.

При стечение *стц* и *стч* както въ *листце, мѣстце, тѣстце* (умалит. отъ *листо, мѣсто, тѣсто*), *кръстци* (множ. число отъ *кръстецъ*) и *кръстчя, милостчица* (умалит. отъ *кръстъ, милость*) и пр. едни не изричать съгласнж-тж **т**, а другы вмѣсто **ст** изричать **х**, та казвать: *лисце, мѣсце, тѣсце, кръсци, кръсче, милосчица* и *лихце, мѣхце, тѣхце, кръхци, кръхче, милохчица.*

Вмѣсто *пустнж, пустнжтый, пуствамь* отъ *пущамь* и *раствамь, пораствамь, порастнж* отъ *растж,* казвать: *пуснж, пуснжтый, пусвамь, расвамь, порасвамь, пораснж,* безъ **т.**

Така и вмѣсто *постлахъ*, *постлалъ*, *постланъ* отъ *постелѫ* казвать: *послахъ*, *послалъ*, *посланъ*.

Нѣкои не изричѭть съгласнѫ **т** и прѣдъ окончание *ство*, та, вмѣсто *богатство*, *братство*, *дѣтство*, *кметство*, *сиротство*, казвать: *богаство*, *браство*, *дѣство*, *кмество*, *сироство*.

А другы пакъ не изричѭть съгласнѫ-тѫ **т** и въ окончание-то *ство*, та, вмѣсто *убийство*, *робство*, *отечество*, *царство*, *лозарство* и проч. казвать: *убийсво*, *робсво*, *отечесво*, *царсво*, *лозарсво*.

Има мѣста, дѣто въ съчетание *стр*, было то въ начяло на рѣчь или въ срѣдѫ-тѫ, не изричѭть буквѫ **т**, та, вмѣсто *стрына*, *стражю*, *стрѣла*, *страхъ*, *сестра*, *острый* и проч. казвать: *срына*, *сражю*, *срѣла*, *срахъ*, *сесра*, *осрый*.

И наопакы, въ сѫщи-тѣ мѣста въ рѣчи, които начинать отъ *ср*, притурѭть **т** междѫ тѣа съгласны, та, вмѣсто *срамъ*, *сребро*, *срѣда*, казвать: *страмъ*, *стребро*, *стрѣда* и проч.

Сѫще така вмѣсто *стлъба*, *стлъпъ*, съ **т** междѫ **с** и **л**, има да казвать: *слъба*, *слъпъ*, безъ **т**, и наопакы, вмѣсто *слабъ—слаба—слабо*, *слама*, *слана*, казвать: *стлабъ—стлаба—стлабо*, *стлама*, *стлана* и проч. съ **т** междѫ **с** и **л**.

Съгласна-та **т** не ся изричя и когато дойде прѣдъ **д**, та, вмѣсто *пятдесять*, *девятдесять*, казвать: *пядесять*, *девядесять*.

Въ числителны-тѣ имена *единадесять*, *дванидесять* до *девятнадесять* и отъ *двадесять*, *тридесять* до *девятдесять* нѣкои не изричѭть съгласнѫ-тѫ **т** на краю, та казвать: *единаесе*, *дванаесе*, *тринаесе*, *дваесе*, *триесе*, *четыриесе* и проч.

Вмѣсто *шесть*, *шестнадесять* и *шестдесять* казвать: *шесь*, *шеснаесять*, *шеесять*.

Съвсѣмъ е изоставена съгласна **т** въ окончание-то на третие лице единствено число настояще и бѫдѫще врѣмя у всичкы-тѣ глаголы, та сега казвамы: *знае*, *може*, *бере*, *пасе*, *бѫде*, *дои*, *ходи*, *моли*, *роди* вмѣсто *знаеть*, *можеть*, *береть*, *пасеть*, *бѫдеть*, *доить*, *ходить*, *молить*, *родить*.

Има обаче мѣста въ Македониѭ, дѣто у всичкы-тѣ глаголы третие лице единствено число настояще и бѫдѫще врѣмя окончявать на *ть*, та си казвать: *знаеть*, *можеть*, *бѫдеть*, *доить*, *ходить*, *родить*. Въ такывы мѣста, вмѣсто **е**, третие лице единствено число отъ глаголъ *съмь*, казвать *еть*.

При стечение **тб** вмѣсто съгласнѫ **т** изричѭть повячето **д**, та, вмѣсто *сѣитба*, *коситба*, *женитба* (отъ *сѣѭ*, *косѫ*, *женѭ*), казвать: *сѣидба*, *косидба*, *женидба*. Вмѣсто *сватба* има да казвать *свадба* и *сварба*, съ **д** и **р** вмѣсто **т**.

При съгласнѫ **д** ся каза, чe въ прѣдлозы *задъ*, *надъ*, *подъ*, *прѣдъ*, *слѣдъ*, *срѣдъ*, и когато стоꙗть тии отдѣлно и когато сѫ с'ставени съ другѫ рѣчь, вмѣсто **д** изричꙗть повечето **т**. А пакъ въ прѣдлогъ *отъ*, и когато той стои отдѣлно и когато е с'ставенъ съ другѫ рѣчь, вмѣсто съгласнѫ-тѫ **т** изричꙗть понѣйдѣ нѣчто срѣдне-междѫ **т** и **д**, а понѣйдѣ сѫще **д**, та,

вмѣсто	отъ *агня*, отъ *еленъ*,	казвать:	одъ *агня*, одъ *еленъ*,
"	отъ *изворъ*, от*играѭ*,	"	одъ *изворъ*, од*играѭ*,
"	отъ *овцѫ*, от*одѣвѣ*,	"	одъ *овцѫ*, од*одѣвѣ*,
"	отъ *уста*, от*ука*,	"	одъ *уста*, од*ука*,
"	отъ *югъ*, отъ *языкъ*,	"	одъ *югъ*, одъ *языкъ*,
"	отъ *ꙗдъ*, от*ꙗдамъ*,	"	одъ *ꙗдъ*, од*ꙗдамъ*,
"	отъ *биволъ*, от*бирамъ*,	"	одъ *биволъ*, од*бирамъ*,
"	отъ *волъ*, от*вивамъ*,	"	одъ *волъ*, од*вивамъ*,
"	отъ *гладъ*, от*говарꙗмъ*,	"	одъ *гладъ*, од*говарꙗмъ*,
"	отъ *душѫ*, от*дѣлꙗмъ*,	"	одъ *душѫ*, од*дѣлꙗмъ*,
"	отъ *жꙗлость*, от*жꙗдѫ*,	"	одъ *жꙗлость*, од*жꙗдѫ*,
"	отъ *земѭ*, от*зимамъ*,	"	одъ *земѭ*, од*зимамъ*,
"	отъ *колъ*, от*купувамъ*,	"	одъ *колъ*, од*купувамъ*,
"	отъ *любовь*, от*ливамъ*,	"	одъ *любовь*, од*ливамъ*,
"	отъ *масло*, от*мывамъ*,	"	одъ *масло*, од*мывамъ*,
"	отъ *нивѫ*, от*носꙗмъ*.	"	одъ *нивѫ*, од*носꙗмъ*,
"	отъ *родъ*, от*ряждамъ*,	"	одъ *родъ*, од*ряждамъ*,
"	отъ *сънъ*, от*сѣкѫ*,	"	одъ *сънъ*, од*сѣкѫ*,
"	отъ *тиквѫ*, от*турꙗмъ*,	"	одъ *тиквѫ*, од*турꙗмъ*,
"	отъ *хлѣбъ*, от*хапвамъ*,	"	одъ *хлѣбъ*, од*хапвамъ*,
"	отъ *цвѣтъ*, от*цѣждамъ*,	"	одъ *цвѣтъ*, од*цѣждамъ*,
"	отъ *чꙗшѭ*, от*читамъ*,	"	одъ *чꙗшѭ*, од*читамъ*,
"	отъ *шипкѫ*, от*шивамъ*,	"	одъ *шипкѫ*, од*шивамъ*.

Въ такывы случꙗя съгласнѫ-тѫ **т** въ прѣдлогъ *отъ* прѣдъ **д** и **т** нѣкои съвсѣмъ не изричꙗть, та, вмѣсто отъ *думѫ*, отъ *дъскѫ*, от*дѣлѭ*, от*двоѥавамъ*, от*дѣ*, от*днесь*, казвать: *о думѫ*, *о дъскѫ*, *одѣлѭ*, *одвоѥавамъ*, *одѣ*, *однесь*, и вмѣсто отъ *тиквѫ*, отъ *трудъ*, от*тыкамъ*, от*трошѭ*, от*тука*, от*тогава*, казвать: *о тиквѫ*, *о трудъ*, *отыкамъ*, *отрошѭ*, *отука*, *отогава*.

Има да изричꙗть и наплъно съгласнѫ-тѫ **т** въ прѣдлогъ *отъ* въ всичкы-ты такывы случꙗя, нъ съ нѣкакъвъ откликъ слѣдъ неѭ.

Въ рѣчь *отидѫ*, *отидешь*, *отидохъ* нѣкои сѫ оставили съгласнѫ-тѫ **т**, та казвать: *ойдѫ*, *ойдешь*, *ойдохъ*.

Има мѣста, дѣто въ нѣкои рѣчи вмѣсто **т** изричꙗть **к** смякчено като **кй** или **кь** (като срьбско-то **ћ**), та, вмѣсто *братъ* — *братѥ*, *пѫть*, *гостѥ*, *листѥ*, *цвѣтѥ*, *кость*, *Крьсте*, *третий*, тѣхъ, *крьтѫ*, *табехетъ*, *коматъ*, *кересте*, казвать: *бракь* — *бракье*, *пѫкь*, *госкье*, *лискье*, *цвѣкье*, *коскь*, *Крьскье*, *трекьи*, *икꙗхъ*, *крькѫ*, *табехекь*, *комакь*, *керескье*.

Така изричать понѣйдѣ кь вмѣсто т и гь вмѣсто д (като Срьбскы-ты ћ и ђ) не само покрай Срьбиѭ, нъ и въ нѣкои мѣста въ срѣдѫ-тѫ на Блъгариѭ и както на сѣверъ, така и на югъ отъ Старѫ-Планинѫ.

Вмѣсто *тлъстый*, *тлѣѭ*, *тлака*, *сертме* нѣкои казвать *клъстый*, *клѣѫ*, *клака*, *серкме*, съ **к** вмѣсто **т**.

Вмѣсто *ствол*ъ, *стькло* има да казватъ *цволъ*, *цькло* съ **ц** вмѣсто **ст**. Така и *Благовѣць* вмѣсто *благовѣсть*.

Вмѣсто *гостба* казвать *гозба*.

X.

Съгласнѫ **х** Блъгаре-ти убобще не обычать, та въ много мѣста и въ разнъı случая никакъ не ѭ изричать. Така, вмѣсто *ходѫ*, *хабѭ*, *хлѣбъ*, *хладъ*, *хранѭ*, *хрипамь*, *хубавый*, *хытрый*, *тихо* и проч. има да казвать: *одѫ*, *абѭ*, *лѣбъ*, *ладъ*, *ранѭ*, *рипамь*, *убавый* и *юбавый*, *итрый*, *тио*.

Така и вмѣсто *изхабѥвамь*, *изходѫ*, *разхождамся*, *Архангелъ*, казвать: *изабѥвамь*, *изодѫ*, *разождамся*, *Арангелъ*.

Въ рѣчь *ветхый* нѣкои никакъ не изричать съгласнѫ-тѫ **х**, та казвать *ветый*, а другый имать промѣнено мѣсто-то ӥ, та казвать: *вехтый* и усѣчено оконч. *вехтъ* и *ветъхъ*.

Вмѣсто **хв** изричать **ф**, та, вмѣсто *хвалѭ — хвала — похвалѭмь*, *хватамь*, *хвойна*, *влъхва — влъхвувамь*, *нехвеламь*, казвать: *фалѭ — фала — пофалѭмь*, *фатамь*, *фойна*, *влъфа — влъфувамь*, *нефеламь*.

Има, мѣста, дѣто и вмѣсто само **х** изричать **ф**, та, вмѣсто *ходѫ*, *хулѭ*, *охкамь*, *заглъхнѫ*, казвать: *фодѫ*, *фулѭ*, *офкамь*, *заглъфнѫ*.

Още повяче има да изричать **ф** вмѣсто **х** въ окончание-то *хъ* на прѣходяще и прѣшьдше врѣмя у глаголы-ты и отъ три-ты спряжения, та, вмѣсто *игрáѥхъ — игрáхъ*, *дрѣмѥхъ — дрѣмáхъ*, *гребѣхъ — грéбохъ*, *доѥхъ — дойхъ*, *дѣлѥхъ — дѣлúхъ*, *дýмахъ — думáхъ* и проч. казвать: *играѥфъ — игрáфъ*, *дрѣмѥфъ — дрѣмáфъ*, *гребѣфъ — грéбофъ*, *доѥфъ — дойфъ*, *дѣлѥфъ — дѣлúфъ*, *дýмафъ — думáфъ*.

Има понѣйдѣ да изричать и **в** вмѣсто **х** и **хв**, та, вмѣсто *отхождамь*, *духамь*, *бухамь — бухалка*, *пазуха*, *хващамь*, *хвойна*, казвать: *отвождамь*, *дувамь*, *бувамь — бувалка*, *пазува*, *ващамь*, *война*.

Въ рѣчи *вянѫ — увянѫлъ*, *дѣкамь* нѣкои прибавѭть **х**, та казвать: *вяхнѫ — увяхнѫлъ*, *дѣхкамь*.

Има мѣста, дѣто употрѣбѭвать съгласнѫ **х** като придыхание прѣдъ самогласнѫ **и**, та, вмѣсто *идѫ*, *имамь*, *имя*, казвать: *хидѫ*,

х*имамь*, **х***имя*. Вмѣсто *й* и *ней* (дателенъ пад. женскый родъ един. число) и *имъ* (дател. пад. множ. число и въ три-ты родовы отъ лично мѣстоимение третие лице), казвать: **х***и*, *нехи*, **х***имъ*: кажи **х***и* да дойде; дай *нехи* хлѣбъ; слугува **х***имъ*.

Турскы рѣчи *аба*, *амбаръ*, *алıатъ*, *атъ* и Грьцка *аресвамь* и др. нѣкои изричıать съ **х** като придыхание прѣдъ началнѫ-тѫ гласнѫ, та казвать: **х***аба*, **х***амбаръ*, **х***алıатъ*, **х***атъ*, **х***аресвамь*.

Ц. Ч.

Въ рѣчь **ц***рьква* и въ производны-ты отъ неѭ съгласнѫ-тѫ **ц** ся мѣнıава съ **ч**, та едни казвать: **ц***рьква*, **ц***рькувамся*, **ц***рьковникъ* и **ц***ерква*, **ц***еркувамся*, **ц***ерковникъ* и проч., а другы казвать: **ч***рьква*, **ч***рькувамся*, **ч***рьковникъ* и **ч***ерква*, **ч***еркова*, **ч***еркувамся*, **ч***ерковникъ*.

И наопакы, въ рѣчи **ч***рьвеный*, **ч***рьный*, **ч***рьвь*, **ч***рьпѫ*, **ч***врьстый* и въ производны-ты отъ тѣхъ **ч** ся мѣнıава съ **ц**, та едни казвать: **ч***рьвеный*, **ч***рьвѭся*, **ч***рьвило*, **ч***рьный*, **ч***рьнѭ*, **ч***рьнило*, **ч***рьвь*, **ч***рьвıакъ*, **ч***рьвıасвамь*, **ч***рьпѫ*, **ч***рьпало*, **ч***врьстый* и проч., а другый казвать: **ц***рьвеный*, **ц***рьвѭся*, **ц***рьвило*, **ц***рьнѭ*, **ц***рьный*, **ц***рьнило*, **ц***рьвь*, **ц***рьвıакъ*, **ц***рьвıасвамь*, **ц***рьпѫ*, **ц***рьпало*, **ц***врьстый*.

Въ рѣчь *зага***ць** съгласна **ц** ся мѣнıава съ **к**, та едни казвать: *зага***ць**, а другы *зага***къ**. Така и въ рѣчь *вя***ч***е* съгласна **ч** ся мѣнıава съ **к**, та едни казвать: *вя***ч***е*, *повя***ч***е*, съ **ч**, а другы *вя***к***е*, *повя***к***е*, *повя***к***о*, съ **к**.

Въ нѣкои рѣчи има да изричıать **дж** (като Влашко-то **џ**) вмѣсто **ч**, та казвать *гле***дж***ь* и *гле***дж***освамь*, **дж***ıавкамь*, *пажѫ***дж***ина* вмѣсто *гле***ч***ь*, *гле***ч***освамь*, **ч***ıавкамь*, *пажѫ***ч***ина*.

Вмѣсто **ч***юждый* има да казвать **т***уждый*, съ **т** вмѣсто **ч**.

Вмѣсто **ч***то*, *нѣ***ч***то*, *ни***ч***то* (пó-право *чьто*, *нѣчьто*, *ничьто*) казвать **ш***то*, *нѣ***ш***то*, *ни***ш***то*, съ **ш** вмѣсто **ч**.

Ш.

Въ рѣчи *ко***ш***чя*, *по***ш***чя* (умал. отъ *кошь*, *пошь*) нѣкои намѣсто съгласнѫ-тѫ **ш** изричıатъ **х**, та казвать: *ко***х***чя*, *по***х***чя* вмѣсто *ко***ш***чя*. *по***ш***чя*.

Щ.

Буква **щ** обыкновено ся изрича като **шт**, нъ има мѣста (въ Македоніѭ) дѣто въ всичкы-ты случая, въ които ся слуша **шт**, та трѣбва да ся пише **щ**, вмѣсто **шт** изричать **шч**.

Вмѣсто **щ** (**шт**) изричать **ш**:

1) Накрай рѣчь, дѣто слѣдъ неѭ нѣма самогласнѫ, та, вмѣсто *мощь, помощь, нощь, свѣщь, пещь, горящь, вонящь*, казвать: *мошь, помошь, ношь, свѣшь, пешь, горяшь, воняшь*, а въ множьствено число: *мощи, помощи, нощи, свѣщи, пещи, горящи, вонящи*, съ **щ**.

2) Прѣдъ съгласнѫ **к** и **н**, та, вмѣсто *прощка* отъ *прощавамь*, *нищка, овощка, плещка, прыщка, шющка* казвать: *прошка, нишка, овошка плешка, прашка, прышка, шюшка,* и вмѣсто *кѫщный — кѫщенъ — кѫщникъ, нощный — нощенъ, мощный — помощникъ, пещникъ, свѣщникъ, горящникъ, лѣщникъ, срѣщный — срѣщнѫ* и проч. казвать: *кѫшный — кѫшенъ — кѫшникъ, ношный — ношенъ, мошний — помошникъ, пешникъ, свѣшникъ, горяшникъ, лѣшникъ срѣшный — срѣшнѫ.*

Така и вмѣсто *шющлопъ* казвать *шюшлопъ*, съ ш вмѣсто щ.

При стечение **щч**, както въ *нищчица, прищчица, свѣщчица, помощчица* (умалителны отъ *нищка, прыщка, свѣщь, помощь*) вмѣсто **щ** едни изричать **ш**, а другы **х**, та казвать: *нишчица* и *нихчица, прышчица* и *прыхчица, свѣшчица* и *свѣхчица, помошчица* и *помохчица.*

Има мѣста, дѣто вмѣсто **щ** изричать **шкь** или само **кь** та, вмѣсто *щѫ, щешь, щяхъ, щялъ,* и *не щѫ, не щешь, не ще, не щемъ, не щѫть,* едни казвать: *шкъѫ, шкьешь, шкяхъ, шкялъ,* а другы: *къѫ, кьешь* и *некъѫ, некьешь, некьемъ, некъѫть;* така и *ношкъѫ* вмѣсто *нощѭ* (нощиѭ) и проч.

Вмѣсто спомагателный глаголъ *щѫ, щешь, ще* има да казвать: едни *шъѫ, ше,* другы — *жъѫ, же* и *жда, жде,* другы — *къѫ, кье* и *че,* и още другы — *тѫ, те,* така: *шъѫ идѫ, ше дойдешь, жъѫ идѫ, же дойдешь* и *жда идѫ, жде дойдешь, къѫ идѫ, кье дойдешь, че идѫ, че дойдешь* и *тѫ идѫ, те дойдешь.*

Отъ тоꙗ кратъкъ прѣглядъ за изричание-то съгласны-ты буквы ся види, че, безъ малко не, всичкы-ты, спорядъ мѣсто-то, дѣто ся намиратъ въ рѣчи-ты, и при стечение-то имъ еднѫ съ другѫ, въ нѣкои случаꙗ ся изричатъ не съ свой гласъ, а съ гласа на другѫ буквѫ.

Въ всичкы-ты такывы случаꙗ Българинъ ако поиска да изрече коѭ да е отъ тыꙗ буквы съ нейныйй гласъ, той ще ѭ изрече съ единъ откликъ, или, така да кажемъ, съ придыхание слѣдъ неѭ. Тоꙗ откликъ быва пó-ꙗкъ, та повече ся забѣлѣжꙗ въ изричание двѣ съгласны, които не сѫ съчетаватъ, и поради това и не ся намиратъ въ начяло на рѣчь.

Като ся изричатъ съгласни-ти гласове въ разны случаꙗ така различно, да речемъ да врьвимъ и въ писмо-то спорядъ изричание-то имъ, трѣбва рѣчи като *зѫбъ*, *дѫбъ*, *робъ*, *ревъ*, *рѫкавъ*, *врагъ*, *рогъ*, *снѣгъ*, *ледъ*, *плодъ*, *родъ*, *мѫжь*, *ножь*, *кроежь* да пишемъ въ единственно число: *зѫпъ*, *дѫпъ*, *ропъ*, съ **п** вмѣсто **б**, *рефъ*, *рѫкафъ*, съ **ф** вмѣсто **в**, *вракъ*, *снѣкъ*, съ **к** вмѣсто **г**, *летъ*, *плотъ*, *ротъ*, съ **т** вмѣсто **д**, *мѫшь*, *ношь*, *кроешь*, съ **ш** вмѣсто **ж**, а пакъ въ множьственно число да гы пишемъ *зѫби*, *дѫбове*, *робие*, съ **б**, *ревове*, *рѫкави*, съ **в**, *врагове*, *рогове*, *снѣгове*, съ **г**, *мѫжие*, *ножеве*, *кроежи*, съ **ж**, зачтото така гы изричатъ.

Сѫще така ако речемъ да ся водимъ и въ писмо-то по изричание-то, трѣбва да пишемъ *баба* съ **б** и *бапка* съ **п**, *ловѭ* съ **в** и *лофка* съ **ф**, *сладѫ* съ **д** и *слаткый* съ **т**, *дрьжѭ* съ **ж** и *дрьшка*, съ **ш**, *бозаѭ* съ **з** и *боска* съ **с**. Така и хиляды другы рѣчи въ едны случаꙗ да пишемъ съ еднѫ буквѫ, а въ другы съ другѫ.

Нъ съ таково писание спорядъ изричание-то ся заличава образъ-тъ на языка и ся затрыва правилно-то етимологическо състояние на рѣчи-ты,—нѣчто, което не трѣбва да ся допуща, та въ писание-то въ рѣчника азъ сьмь ся водилъ не по изричание-то, а по етимологиѭ-тѫ.

Съ изричание-то както съгласны-ты гласовы, така и самогласны-ты, не вездѣ еднакво, и рѣчи-ты въ разны мѣста изричатъ различно. Напримѣръ: въ мѣста, дѣто не изричатъ съгласнѫ **в**, вмѣсто *водà*, казватъ *одà*, а въ другы мѣста, дѣто вмѣсто **о** безъ ударение изричатъ **у**, казватъ едни *вудà*, другы *удà*, и още въ другы мѣста, дѣто самогласны-ты въ начяло на рѣчь наставꙗтъ съ полугласъ **й** отпрѣди, казватъ *йодà* и *юдà*.

Такывы рѣчи, които така въ разны мѣста изричатъ различно, има много, нъ азъ не счетохъ за потрѣбно да товарѭ рѣч-

ника си съ тѣхны-ты различны изричаниꙗ, та гы имамь записаны въ азбучный рядъ само въ прьвобытный имъ видъ, както и ся изричать въ пó-правы-ты говоры. Нѣкои обаче отъ такывы рѣчи, за които ми ся видѣ потрѣбно, имамь записаны и въ различны-ты имъ изричаниꙗ.

Въ рѣчи отъ единъ коренъ, каквото что сѫ *тѫжѭ* и *тѫга*, *служѭ* и *слуга*, *мѫчѭ* и *мѫка*, *учѭ* и *ука* (наука), *грѣшѭ* и *грѣхота*, въ еднѫ прѣдъ окончание-то стои **ж, ч, ш**, а въ другѫ **г, к, х**. Така и въ еднѫ и сѫщѫ рѣчь, каквото въ *лъжѭ* и *лъгахъ*, *рѣжѭ* и *рѣзахъ*, *плачѭ* и *плакахъ*, *гвачѭ* и *гвацахъ*, *пишѭ* и *писахъ*, *връшѭ* и *връхохъ* съгласны-ты **ж, ч, ш** прѣдъ самогласны **а, о** ся измѣнꙗвать **ж** на **г** и **з, ч** на **к** и **ц** и **ш** на **х** и **с**. Това става, зачтото съгласны **ж, ч, ш** не ся съчетавать съ твърды самогласны и може да стоять само прѣдъ мякы самогласны, та и твърды-ты самогласны **а, у, ѫ** при тѣхъ ся наставꙗть съ полугласъ **й** и ставать мякы **ꙗ, ю, ѭ**. Така и въ разговора слѣдъ съгласны **ж, ч, ш** изричꙗмы не чисто **а, у, ѫ**, а нѣчто дѣ повяче, дѣ пó-малко, като **ꙗ, ю, ѭ**. По това изричание **ꙗ** слѣдъ **ж, ч, ш**, рѣчи като *жꙗба*, *жꙗлѣѭ*, *чꙗшꙗ*, *чꙗкамь*, *шꙗреный* нѣкои изричꙗть *жеба*, *желѣѭ*, *чешꙗ*, *чекамь*, *шереный*, съ **е** вмѣсто **ꙗ**, което показва, че въ тыꙗ рѣчи слѣдъ **ж, ч, ш** стои **ꙗ**, а не **а**, зачтото не **а**, а **ꙗ** има да изричꙗть и като **е**. Затова и въ писмо-то слѣдъ **ж, ч, ш** вмѣсто **а, у, ѫ** трѣбва да ся пише **ꙗ, ю, ѭ**.

Така е и писано вьсждѣ въ рѣчника, та рѣчи, които начинать отъ **ж, ч, ш** съ **а** или **у** слѣдъ тѣхъ, трѣбва да ся трьсять при *жꙗ*, *жю*, *чꙗ*, *чю*, *шꙗ*, *шю*.

Ударение-то въ Блъгарскый языкъ е твърдѣ разбрькано. Отъ еднѫ странѫ има рѣчи, които, спорядъ изричание-то имъ съ ударение на единый или на другый имъ слогъ, имать и различно знаменование, както, напримѣръ, *срѣдá*, съ ударение на окончание-то, срѣдне-то мѣсто на нѣчто, и *срѣ́да*, съ ударение на корянный слогъ, срѣдний день въ седмицѫ-тѫ междѫ вторникъ и четврьтъкъ; *зáрань*, съ ударение на прьвый слогъ, утро, сутрена, а *зарáнь*, съ ударение на вторый слогъ, утрѣ, сутра, взорѣ; *похвалá*, съ ударение на окончание-то, когато хвалять нѣкого или нѣчто, а *похвáла*, съ ударение на корянный слогъ, когато ся хвали нѣкой. Така и въ глаголы-ты отъ третие спряжение съ окончание *амь* и *ꙗмь* прѣходяще

и прѣшьдше врѣмя въ прьво лице единствено число и въ три-ты лица множьствено число отличiать едно отъ друго само по ударение-то: *ду́махъ, вы́кахъ, у́дрюхъ, събúрахъ, сговáрюхъ* отъ *ду́мамь, вы́камь, у́дрюмь, събúрамь, сговáрюмь,* съ ударение на корянъıй слогъ, прѣходяще врѣмя, а *думáхъ, выкáхъ, удрю́хъ, събирáхъ, сговарю́хъ,* съ ударение на окончание-то, прѣшьдше врѣмя.

Има и рѣчи въ всичко друго еднаквы, само по ударение-то отличны една отъ другѫ и по него тыя отличiать и по знаменованiе-то си, както, напримѣръ: *мрáзѭ,* съ ударение на корянъıй слогъ, знаменува ненавидѭ, не обычiамь, а *мразѭ́,* съ ударение на окончание-то, знаменува правѭ студено; *брáнѭ* (пазѭ, чювамь, отнѫждамь, закрылiамь, не допущамь), *бранѭ́* (влѣкѫ бранѫ по орань, завличiамь орано), *да свáрѭ* (да заварѭ, да застигнѫ) и да *сварѭ́* (да уварѭ) и проч.

Отъ другѫ странѫ въ единъ и сѫщий околъ и въ едно и сѫще село или градъ еднѫ и сѫщѫ рѣчь изричiать съ ударение то на единъıй, то на другъıй слогъ, кога какъ ся случи, та казвать: *закóнъ* и *зáконъ, óбразъ* и *обрáзъ, водá* и *вóда, винó* и *вúно, срѣ́дце* и *срьдцé, млѣ́ко* и *млѣкó, радѫ́* и *рáдѫ, врѣдѫ́* и *врѣ́дѫ.* А пакъ въ разны мѣстности словоударение-то така играе, дѣто рѣчи отъ три слога изричiать съ ударение едни на прьвъıй, другы на вторъıй и трети на третий слогъ, та въ едны мѣста казвать *рáбота, сúрота,* въ другы—*рабóта, сирóта,* и въ трети—*работá, сиротá.* Има и мѣста, дѣто глаголы-тъı съ чястицѫ *да* прѣдъ тѣхъ изричiать съ ударение на тѫѭ чястицѫ, та казвать: *дá ходѫ, дá сѣдишь, дá стои, дá ся смѣемъ* и проч.

Така, за да ся разправи потьнко дѣ какъ е и какъ трѣбва да е словоударение-то, има много да ся приказва за него, нъ тука не му е мѣсто-то, та щѫ кажѭ само какъ го имамь азъ въ рѣчника. Въ тоѭ случiай азъ щѫ си изповѣдамь, че сьмь дрьжiалъ онова словоударение, на което отъ дѣтство сьмь ся научилъ, дѣто сьмь ся родилъ, въ Копривщицѫ, и на което отпослѣ още повече сьмь навыкнѫлъ, зачтото то е най-обыкновено-то както въ сѣвернѫ така и въ южнѫ Блъгариѭ, та по него сьмь и турiалъ ударениiа-та въ заглавны-ты рѣчи.

Казано-то тука за правописание-то, съ което е писанъ рѣчникъ-тъ, е кратъкъ изводъ отъ изслѣдованиiа-та ми за състава на нынѣшний Блъгарский языкъ. А понеже това правописание е почти еднакво съ правописание-то на старъıй Црьковно-Словянский языкъ

въ начяло-то на Словянскж-тж писмянность, то, за да не ся каже, че сьмь го зелъ отъ тоѭ языкъ, азъ показвамь, какъ го сьмь извадилъ отъ самый нынѣшний Блъгарскый языкъ.

Това правописание сьмь дрьжялъ навсждѣ въ рѣчника си, и ако ся срѣщне нѣйдѣ нѣчто противно на него, то ся е вмъкнжло по погрѣшкж.

Въ еднж само рѣчь сьмь отстжпилъ отъ това правописание. Таѭ рѣчь е *зимамь, да земж, зехъ, зелъ, зетый*, коѭто, спорядъ това правописание, трѣбваше да ся пише *зимамь, да земж, зяхъ, зялъ, зятый*, както има и да го изричять нѣйдѣ-си, и както е и въ старый языкъ: **възимаѭ, въземлѭ** и **възьмж, възахъ, възалъ, възатын** отъ **имаѭ—ѥмлѭ, имж, ѩхъ, ѩлъ** съ прѣдлогъ **възъ**. Нъ тоѭ глаголъ е измѣнилъ образа си като никоѭ другж рѣчь въ нынѣшний Блъгарскый языкъ; въ него отъ прѣдлога *възъ* е остало само **з**. Сега има да пишжть и *взимамь, да вземж, взехъ, взелъ, взетъ*, нъ и то не е спорядъ нынѣшний Блъгарскый языкъ, зачтото въ него прѣдлогъ *възъ* въ никакъвъ другъ случай не ся изричя **вз** безъ **ъ** междж **в** и **з**, освѣнь пакъ въ тоѭ сжщий глаголъ, когато е той наставенъ съ прѣдлогъ *прѣ* и *за*: *прѣвзимамь, да прѣвземж, прѣвзехъ, прѣвзелъ, прѣвзетъ* и *завзимамь, да завземж, завзехъ, завзелъ, завзетъ*. Така тоѭ глаголъ е станжлъ въ нынѣшний Блъгарскый языкъ като прьвообразенъ и въ такъвъ видъ ся наставѭ съ повячето прѣдлозы, както: *иззимамь, назимамь, надзимамь, обзимамь, подзимамь* и проч., та и въ рѣчника е писанъ, както обыкновено го изричять: *зимамь, да земж, зехъ, зелъ, зетъ* вм. *зяхъ, зялъ, зятъ*.

Казахмы, че книгы-ты, които имамы сега, сж плъны съ рѣчи, които не сж Блъгарскы, и съ изречениѭ несвойствены на Блъгарсый языкъ. То е, зачтото не си знаемъ языка, та мыслимъ, че нѣма въ него рѣчи съ таково знаменование. Нъ който попрѣрови тоѭ рѣчникъ, ще види, че много, ако не и повячето отъ такывыто рѣчи има и въ Блъгарскый языкъ, та нѣма потрѣбж да ся зимать отъ другы языци. За да ся намирать обаче такывы рѣчи, когато потрѣбвать нѣкому, трѣбва да ся чете и прѣчита рѣчникъ-тъ, а това не е лесно.

За по́-лесно намиранѥ такывы рѣчи ще послужи Русско-Блъгарскый рѣчникъ, който ные наряждамы отъ врѣмя, та, като наближи да ся свръши печятанѥ-то на Блъгарскый рѣчникъ, да подкачимъ да печятамы и него. По Русско-Блъгарскый рѣчникъ лесно ще бжде да ся намирать какъ сж на блъгарскы рѣчи като *упрека́ть, намека́ть,*

снабжáть, племянникъ, способный и др. които нашиа-ти писатели, по незнание, че имамы равнознаменователны съ тѣхъ Блъгарскы, употрѣбявать тыя Русскы-ты. Така е и за изреченія-та, като, напримѣръ, *очная ставка*, което наши-ти сѫ зели сега отъ русскы, като не знаіѫть, че вмѣсто Русско-то *дать очнýю стáвку* и *свести на очнýю стáвку* блъгарскы ся казва: *да извадимъ на сводъ*, което за да ся намѣри въ Блъгарскый рѣчникъ, трѣбва да ся прочете една голѣма чясть отъ него.

Колкото много врѣмя и трудъ трѣбваше за да ся съберѫть въ народа рѣчи-ты, изреченія-та, пословици-ты и проч. за тоя рѣчникъ, толкова трѣбваше да ся работи и за да ся наряди всичко това за печятаніе. И тѫя труднѫ и бавнѫ работѫ азъ едвали щахъ пристигнѫ да извръшѫ самъ, ако да нѣмахъ помощникъ свой сестринецъ Теодоръ Панчевъ, който отъ дванадесять годины работи по неѭ заедно съ мене, за което азъ отъ срьдце му благодарѭ.

За изважданіе-то на свѣтъ тоя рѣчникъ азъ имамь да благодарѭ и на почитаемо-то Блъгарско Правителство, което благоизволи да ми даде помощь за напечятаніе-то му, та да могѫ да го пустнѫ на продань съ пó-долнѫ цѣнѫ, за да ся разнесе той повяче изъ народа.

Тоя рѣчникъ ще излѣзе на пять части като тѫя прьвѫ. При пятѫ-тѫ часть ще ся притури доплънение отъ рѣчи, които, по еднѫ или по другѫ причинѫ, не сѫ записанъ на ряда си.

Доклѣ да дойде врѣмя да ся печята това доплънение. азъ молѭ наши-ты добры учители, които имать нá срьдце изучвание-то народно-то ны слово, кой дѣто ся намира, ако забѣлѣжи нѣкоѭ рѣчь, коꙗто ся употрѣбꙗва въ народа, а въ рѣчника ѭ нѣма, или нѣкое изречение, което е особеность на Блъгарскый языкъ, да гы запише и да ми гы изпрати съ обꙗснение знаменованꙗ-то имъ и съ показание мѣсто-то, дѣто гы е чюлъ, за да гы вмѣстѫ въ доплънение-то. За тоꙗ трудъ азъ щѫ бѫдѫ благодаренъ на всичкы, които ся отзовѫть на тѫѭ поканѫ.

Ꙗннуарий 1895 лѣто. Н. Геровъ.

Изяснение употрѣбенъı-тъı въ тоѭ рѣчникъ съкращениѩ.

безл.	безличенъ.
в.	вижь.
в.	видъ.
вз.	взаименъ.
вин.	винителенъ падежь.
вм	вмѣсто.
възвр.	възвратенъ.
въпрос.	въпросително.
Гат.	Гатанка.
гл.	глаголъ.
Гр.	Грьцко.
д.	дѣйствителенъ.
дат.	дателенъ падежь.
др.	другъ.
дѣт.	дѣтска.
ед.	единствено число.
ед-кр.	еднократенъ видъ.
ж.	женский родъ.
зв.	звателенъ падежь.
знам.	знаменование.
и др.	и друго, и другъı.
и др. н.	и другъı нѣкои.
и др. т.	и другъı такъıви.
им.	имя.
имен.	именителенъ падежь.
и пр.	и прочее.
и проч.	« «
и. т. н.	и така нататъкъ.
и. т. п.	и тѣмъ подобни.
кл.	клятва.
Л.	Латинско.
л.	лице.
лич.	лично мѣстоимение.
личн.	« «
м.	мѫж^с^къıй родъ.
междом.	междомѣтие.
мн.	множьствено число.
мн-кр.	многократенъ видъ.
мѣст.	мѣстоимение.
накл.	наклонение.
напр.	напримѣръ.
нар.	нарѣчие.
нач.	начинателенъ видъ.
начин.	« «
неизм.	неизмѣняемо.
об.	общий.
оконч.	окончание.
п.	падежь.
пад.	«
повел.	повелително наклонение.
пор.	порядно числително.
пр.	прилагателно имя.
прич.	причястие.
прѣв.	прѣвъзсходнъıй стьпень.
прѣвъзх.	« «
прѣдл.	прѣдлогъ.
пѣс.	пѣсьнь.
раст.	растение.
с.	сѫществително имя.
Св.	Святъıй.
свр.	свръшенъ видъ.
спр.	спрѣчь.
смякч.	смякчително.
соб.	собственно имя.
ср.	срѣдень.
сравн.	сравнителнъıй стьпень.
ст.	стьпень.
стр.	страдателенъ, страдателно.
съб.	имя събирателно.
съѭз.	съѭзъ.
Т.	Турско.
ув.	увеличително имя.
ук.	укорително имя.
ум.	умалително.
уч.	учящателенъ видъ.
усѣч.	усѣчено окончание.
Фр.	Французско.
ч.	число.
числ.	числително имя.

А. а. *а.*

А. Прьво слово, прьва буква, въ Словянскѫ-тѫ азбукѫ, наричано *азъ;* по старо-то начрьтаніе ⰰ, а по ново-то **а,** и рѫкописно *а.*

А, *междом.* Казвася: 1) За обаждание, кога повыкать нѣкого; ха! о! оу! что! чюж; **а? ась? что? чего́? что на́до?** 2) Кога не дочюе нѣкой что му казвать, та иска да му ся повтори; ха? что? что рече? что каза? **что прика́жешь?**

А́, *междом.* Изричано съ издигание гласа на него, казвася: 1) Когато ся говори нѣкому като съ молбѫ и за прѣдумвание да склони на нѣчто, както и: а-бе, а-бре, бе, о; **о, пожа́луста.** *А, господарю, молѭ ти ся!* **пожа́луста, господи́нъ, прошу́ тебя́.** *А, брате, помогни ми;* **о братъ, помоги́ мнѣ.** 2) За насрьдчение, за подканюние, за дразнение; а-бе, а-бре, а-дѣ, ха-бе, ха-бре, ха-дѣ, ха, дѣ, ю; **ну, ну́ка, ну́те, ну́тко, а ну-ну.** *А да тя видѫ;* **ну́ка посмотрю́.** *А ставай;* **ну, встава́й.** *А врьвѣте дѣ;* **ну́те, ступа́йте.** *А удари, ако ти дрьжи!* **а ну-ну! уда́рь коли́ смѣешь.** 3) Когато ся говори нѣкому юдосано, за хокание, на заканѫ; ха, а-бе, а-бре, что, а-ха; **а ну, что?** *А махнися оттука;* **а ну, убира́йся отсю́да.** *А, така ли е? каза щѫ ти азъ!* **что, такъ ли? а вотъ я тебѣ!** *Щешь ли слушюшь? а!* **бу́дешь слу́шаться? а!** *А! щѫ ти кажѭ азъ тебѣ;* **ну, я жъ тебя́, погоди́.**

А, *междом.* Изричано проточено, казвася: 1) Отъ радость, отъ нечаяанность, за чюдение; ахъ; **а, ахъ.** *А! добрѣ дошьлъ!* **а! добро́ пожа́ловать!** *А! та и ты ли си тука?* **а! и ты здѣсь?** *А! така ли е была работа-та!* **а! такъ вотъ въ чёмъ дѣло.** 2) За похвалѫ, а-ха, аферимъ; **ну! отли́чно.** *А! това е конь;* **ну! э́то ло́шадь, такъ ло́шадь.** *А! добрѣ си сторилъ;* **ну! отли́чно!** 3) Отъ страхъ, ахъ, оле-ле; **а, ахъ, ахти́, ай.** *А! сега!* **а! тепе́рь!** *А! что е станѫло!* **ахти́! что тако́е случи́лось!** 4) На усѣтъ, а-ха; **а! да, да, да.** *А! сега ми дойде на умъ!* **а! да, да, да, тепе́рь я вспо́мнилъ.** *А! това е друго нѣчто;* **а! э́то совсѣмъ друго́е.** 5) На смѣхъ, за укоръ; ха, а-ха, хѫ, жхѫ; **а! а! ну! аа!** *А! видѣ ли!* **а! что ви́дѣлъ! а! что взялъ!** *А! така! стои ти ся;* **а! такъ по дѣло́мъ тебѣ.** *А! а-ха! хванѫхъ тя сега!* **аа! попа́лся.**

А, *сѫюзъ.* 1) Па, пакъ; **а, же, напроти́въ.** *Азъ съмь сиромахъ, а ты си богатъ;* **я бѣденъ, а ты бога́тъ.** *Ные да си идемъ, а вые стойте тука;* **мы пойдёмъ, вы же остава́йтесь здѣсь.** *Едни го хвалять, а другы го корять;* **одни́ хва́лятъ его́, други́е напроти́въ укоря́ютъ его́.** *Вси-ти отидохѫ на работѫ, а азъ останѫхъ да вардѭ кѫщѫ-тѫ;* **всѣ пошли́ на рабо́ту, а я оста́лся смотрѣть за до́момъ.** *Волъ ся врьзва за рога-та, а чловѣкъ за языка.* 2) Нъ, ала, ама, ами, обаче; **но, одна́ко, одна́ко же, да.** *Азъ съмь старъ, ты си младъ, а да видимъ кой отъ насъ е по́-юкъ;* **я старъ, ты мо́лодъ, но посмо́тримъ кто изъ насъ крѣпче.** *Той казва право, а никой не го вѣрва;* **онъ говори́тъ пра́вду, одна́ко никто́ не вѣритъ ему́.** *Искамь да кажѭ, а не смѣѭ;* **хочу́ сказа́ть да не смѣю.** *Не само да юмь, а и да пиѭ не могѫ;* **не то́лько ѣсть, но и пить не могу́.** *Завиждать ми, че сьмь богатъ, а да знаѭть какъ сьмь, щѫть мя пожюлять. Господь дава, а въ кошюрѫ не накарва. Быволица-та е черна, а дава бѣло млѣко.* 3) И; **и.** *Купувамь си чтото ми трѣбва, а го нѣмамь;* **покупа́ю то, что мнѣ ну́жно и не имѣю**

егó. 4) Въ различнꙑ изреченiꙗ за пꙑтане, като: *А тꙑ кой си?* а ты кто? *А това какво е?* а э́то что тако́е? *А тебе что тя е грыжꙗ?* а тебѣ что за дѣло? *А зачто не ми каза пó-напрѣдъ?* почему́ же ты не сказа́лъ мнѣ ра́ньше? *А что сьмь кривъ азъ?* чѣмъ же я винова́тъ? *А зачто да не знаешъ?* а почему́ не зна́ешь? *А отдѣ да знаꙗ?* да отку́да мнѣ знать? 5) То (прѣдъ личнꙑ мѣстоименiꙗ въ изреченiꙗ съ сьюзꙑ: ако, като, кога); то, такъ. *Ако нѣма конь, а азъ щꙗ идꙗ пѣшь;* е́сли нѣтъ ло́шади, то я пойду́ пѣшко́мъ. *Кога не знае, а той да мльчи;* когда́ не зна́етъ, такъ пуска́й молчи́тъ. *Като не щешь, а тꙑ иди кꙗдѣто щешь;* колѝ не хо́чешь, такъ дѣлай что уго́дно. — **А не**, та не, нежели, камоли; нéжели, чѣмъ, не то что, тѣмъ менѣе. *Пó-добрѣ смрьть, а не такъвъ животъ;* лу́чше смерть, чѣмъ така́я жизнь. *Не могꙗ да ся поклатꙗ, а не да станꙗ;* не могу́ пошевели́ться, не то что встать. *Очи-тꙑ си не вѣрвамь, а не тебе;* свои́мъ глаза́мъ не вѣрю, тѣмъ мéнѣе тебѣ. — **А па и а пакъ**. Казвася вмѣсто само **а** въ всичкꙑ-тꙑ му знаменованiꙗ. *Азъ сьмь сиромахъ, а па тꙑ си богатъ. Той казва право, а пакъ никой не го вѣрва. Купувамь си чтото ми трѣбва, а па го нѣмамь. А пакъ тꙑ кой си? Ако не щешь, а па тꙑ иди кꙗдѣто щешь.* Все едно като: *Азъ сьмь сиромахъ, а тꙑ си богатъ. Той казва право, а никой не го вѣрва*, и пр. — **А то**. Казвася въ изреченiꙗ, като: *Да е нѣчто, а то было ничто. Да имаше понѣ каквꙗгодѣ облагꙗ, а то напраздно сьмь ся трудилъ. Азъ тя имахъ за сиромахъ, а то си былъ богатъ. Азъ мыслꙗхъ, че тꙗ му е сꙗща майка, а то му была мащеха.* Въ такꙑвꙑ изреченiꙗ вмѣсто **а то** казвася и: *а)* само **то**. *Азъ мыслꙗхъ, че си сиромахъ, то си былъ богатъ.* б) **А**, заедно съ лично мѣстоименiе. *Азъ тя имахъ богатъ, а тꙑ си былъ сиромахъ. Азъ мыслꙗхъ, че му е сꙗща майка, а тꙗ му была мащеха.* Вмѣсто **а то** може да ся каже: а излиза, че; а выхо́дитъ, а ока́зывается, что. *Азъ мыслꙗхъ, че тꙗ му е сꙗща майка, а излиза, че тꙗ му е мащеха;* я ду́малъ, что она́ ему́ родна́я мать, а выхо́дитъ, а ока́зывается, что она́ ему́ ма́чиха. **А то** ся казва и като за хокане, както въ изречение: *Подпльзнꙗхся, та паднꙗхъ.* — *А то да си глядалъ дѣ стꙗпꙗшь;* я поскользну́лся и упа́лъ. — Ты бы смотрѣ́лъ на что наступа́ешь. — **А че**, и, па, та, че, та че, прослѣ; да и, и затѣмъ. *Това издума, а че паднꙗ и издъхнꙗ;* вы́говорилъ э́то и затѣмъ палъ и испусти́лъ духъ. *Иде, ни, а че си отиде безъ да плати. Ако смꙑ черни, а че не смꙑ Цигане. А че кой знае каква е тꙑꙗ работа? А че докога да тьрпимь това тягло?* — **А что бѣше**. Срѣщася въ пѣснꙑ-тꙑ вмѣсто съюзъ *а, а па, а пакъ*.

> А что бѣше дѣти Голомѣше,
> Тръгнꙗ дѣти, на пишанъ застанꙗ;
> Аранъ врьли тижка буздугана,
> А что бѣше дѣтева-та коня,
> Лѣгнꙗ коня ничкомь колѣничкꙑ,
> Тръкалꙗся по трѣвꙗ зеленꙗ,
> Надъ дѣти ми буздуганъ поминꙗ. *Пѣс.*

Аá, *междом.* Казвася за укоръ, за насмѣхъ и на закани, а-ха; аá! ага́. *Аа! не тя е срамъ!* аá! какъ тебѣ не сты́дно! *Аа! видѣ ли който не мирува!* аá! доста́лось тебѣ за ша́лость. *Аа! щꙗ ти кажꙗ азъ;* аá! вотъ я тебя́.

***Ааза́ и аза́**, *с. м. Т.* Члѣнъ въ нѣкакво събрание по изборъ или по нарядꙗ; членъ собра́нiя по вы́бору и́ли по назначе́нiю. *Ааза въ идаре меджлиси. Ааза въ тиджарета (търговско сꙗдилище).*

***Абá**. *с. ж. Т.* 1) Влънянъ дебелъ тепанъ платъ, бало, осмакынꙗ, прътяница; аба́, габа́. 2) Дрѣха отъ абꙗ; пла́тье изъ абы́ сши́тое. *Виждь му ума, та му крои абꙗ.* 3) Горнꙗ дрѣха отъ абꙗ; ве́рхнее пла́тье изъ абы́.

Абаджи́евꙑй, въ, ва, во, *пр.* отъ **абаджи́ꙗ**.

Абаджи́йка, *с. ж.* Жена на абаджиꙗ.

Абаджи́йскꙑй и абаджи́скꙑй, ска, ско, *пр.* отъ **абаджи́ꙗ**. — **скꙑ**, *нар.* Като абаджиꙗ.

Абаджи́йство, *с. ср.* Абаджꙗлꙗкъ: 1) Работене абꙑ; произво́дство абы́. 2) Шиене дрѣхꙑ отъ абꙗ; приготовле́нiе пла́тья изъ абы́. 3) Търговиꙗ съ стокꙗ отъ абꙑ; торго́вля това́ромъ изъ абы́.

Абаджи́йченце, *ум. ср.* отъ **абаджи́йчя**.

Абаджи́йчя *ум. ср.* отъ **абаджи́ꙗ**. 1) Ученикъ абаджиꙗ. 2) Младъ абаджиꙗ.

Абаджи́скꙑй, в. **абаджи́йскꙑй**.

***Абаджи́ꙗ**, *с. м. Т.* 1) Който работи абꙑ; занима́ющiйся произво́дствомъ абы́. 2) Който търгува съ абянꙗ стокꙗ; торгу́ющiй това́ромъ изъ абы́.

***Абаджꙗлꙗ́къ**, *с. м. Т.* в. **абаджи́йство**.

А́балка и а́бълка, в. **аблъка**.

Абано́совꙑй, въ, ва, во, *пр.* отъ **абано́съ**; эбе́новый.

***Абано́съ**, *с. м. Гр.* Едно твърдо, iако дръво, расте въ топлꙑ-тꙑ мѣста; эбе́нъ, эбе́новое де́рево. *Твьрдо като абаносъ.*

***Абдѣ́съ**, *с. м. Т.* У Мохамеданꙑ-тꙑ мꙑене прѣди молитвꙗ; умове́нiе у Магометанъ

передъ молитвою. *Зимамь абдесъ. Развали си абдеса.*

А-бе́, *междом.* Казвася: 1) Кога да повыкамы нѣкого; а-бей, а-бре, ей; **эй, эй ты.** *А-бе момчя!* **эй, парень!** 2) Въ отговоръ на пытание; е! *Какво правите тука?—А-бе, приказвамы си;* **такъ себѣ, разговариваемъ.** 3) Когато отговарямы нѣкому като съ молбѫ и за прѣдумвание да склони на нѣчто; а, бе, о. *Казвай дѣ! — А-бе какво да казвамь, като не знаѭ нищо?* **ну, говори! — Да что говорить, когда я ничего не знаю.** 4) Когато ся говори просто като на посвойщинѫ; бе! *А-бе, не брьзай, има врѣмя;* **не торопись, братъ, есть время.** 5) На пытание, като: *а-бе, истина ли е това?* **а правда ли это?** 6) Когато ся говори нѣкому ядосано и за хокание, за свѣстяване и подканяние; а, а-дѣ, ха-бе, ха-дѣ; **ну.** *А-бе, махнися оттука!* или: *махнися, а-бе, оттука;* **ну, убирайся отсюда!** *А-бе ахмаку, что искашь? А-бе, какъ не тя е срамъ?* **ну, какъ тебѣ не стыдно?** *А-бе, карай;* **ну, погоняй.** 7) На заканѫ; а, а-бре, а-ха, бе. *А-бе, азъ щѫ ти кажѫ;* **погоди же, я тебѣ дамъ.**

А́-бе, *междом.* Казвася: 1) За по́-голѣмѫ молбѫ и за подканяние; а, бе, а-дѣ, ха-дѣ. *А-бе господарю, молѭ ти ся;* **пожалуста, сударь, прошу тебя.** *А-бе, побрьзайте да свьршите;* **нуте, поторопитесь кончить.** 2) За насрьдчение; а-бре, а-дѣ, ха-бе, ха-бре, ха-дѣ. *А-бе! дрьжь, не бойся;* **нука, держи, смѣлѣе.** 3) Когато ся говори нѣкому ядосано. *А-бе, оттука!* **ну, убирайся отсюда! пошёлъ!**

А-бе́й, *междом.* Казвася: 1) Кога да повыкать нѣкого; а-бе, а-бре; **эй.** *А-бей, момци, откѫдѣ идете?* **эй ребята, откуду идёте?** 2) За чюдение, ахъ; **ахъ.** *А-бей, какво умно дѣтя!* **ахъ, какое умное дитя!** *А-бей, какъ го трьпишь! А-бей, какъ не тя е срамъ!* **какъ тебѣ не стыдно!**

Абе́нце, *ум. ср.* отъ **абя́.**

Аби́ца, *ум. ж.* отъ **аба́.**

Аби́чка, *ум. ж.* отъ **аби́ца.**

А́блъка и я́блъка, *с. ж.* Абалка, аболка, абълка: 1) Дрьво *Pyrus malus,* аблъкница, яболкница, аблъчница, яболчница; **яблонь.** 2) Плодъ-тъ на това дрьво, аблъко, яблъко; **яблоко.** Кыселы-ты аблъкы ся наричать *кыселици,* а сладкы-ты *шекеркы.* Аблъкы, что узрѣвать рано по Петровъ-день, зовѫтся *петровкы. Лема ще роди крушѭ аблъкы. Червена-та аблъка — свиня-та ѭ изяда.* 3) Валка, топка на нѣчто; **яблоко, шаръ на чёмъ.**—*Дивы* или *зимны аблъкы,* раст. и плодъ *Helianthus tuberosus,* гулия, гулкы, каракушкы, кочани, рѣпкы, чалгани, шалгани, жрдоквы; **земляныя груши.** — *Влъчи аблъкы,* раст. в. **аблъчи́на.**

Аблъка́рскый, яблъка́рскый и ябълка́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **аблъка́рь.** *Одрьпался като аблъкарскый конь.*

Аблъка́рь, яблъка́рь и ябълка́рь, *с. м.* Чичярь, что продава аблъкы, аблъчярь, яблъчярь; **ходящій продавецъ яблокъ.**

Аблъкни́ца, яблъкни́ца и ябо́лкница, *с. ж.* Дрьво аблъка, аблъчница, яблъчница; **яблонь.**

А́блъко, я́блъко и я́болко, *с. ср.* Плодъ аблъка; **яблоко.**

> Той си направи сребрены кола,
> Сребрены кола, златы тръкала.
> И си направи златно яболко. *Пѣс.*

А́блъчевый и я́блъчевый, въ, ва, во, *пр.* отъ **а́блъка; яблонный, яблочный.**

А́блъчение и я́блъчение, *ум. ср.* отъ **а́блъчя; яблонка, яблочко.**

Аблъчи́на и ябълчи́на, *с. ж.* Раст. *Aristolochia clematitis,* аблъчковина, влъчи аблъкы; **каркашунъ.**

А́блъчица и я́блъчица, *ум. ж.* отъ **а́блъка; яблонка, яблочко.** — **чици,** *мн.* Бузы, странъ; **щёки.**

Аблъчко́вина и яблъчко́вина, в. **аблъчи́на.**

А́блъчница, я́блъчница и я́болчница, *с. ж.* Дрьво аблъка; **яблонь.**

А́блъчный, я́блъчный, — чьнъ и — ченъ, чна, чно, *пр.* Направеный отъ аблъкы; **яблочный.**

Аблъчя́рскый, в. **аблъка́рскый.**

Аблъчя́рь, в. **аблъка́рь.**

А́блъчя и я́блъчя, *ум. ср.* отъ **а́блъка; яблонка, яблочко.**

А́болка и производны-ты отъ неѭ в. **а́блъка.**

Абра́шивый, въ, ва, во, *пр.* Абрашь, брѣзый; **бѣлокурый, бѣлобрысый.** *Той е абрашивъ: лице, коса, вѣжды, вѫсы, бѣли като снѣгъ.*

***Абра́шь,** *пр. неизм. Т.* Кога ся каже за человѣкъ, разумѣвася тврьдѣ гривоокъ съ бѣлизникавы вѣжды, клепкы, вѫсы и косѫ; абрашивый, брѣзый; **бѣлокурый, бѣлобрысый.** *Абрашь конь,* който има бѣло подъ опашкѫ-тѫ; **лошадь имѣющая бѣлыя пятна подъ хвостомъ.**

А-бре́, *междом.* А-брей, казвася: 1) Кога да повыкать нѣкого и когато ся говори нѣкому като съ молбѫ и за прѣдумвание да склони на нѣчто; а, а-бе, бе, бре; **эй, эй ты, о.** *А-бре, Драгане, ела тука;* **эй Драганъ, приди сюда.** *А-бре, брате, послушай мя!* **о братъ, послушайся меня.** 2) Когато ся го-

вори нѣкому ɪадосано, за хоканю и на заканѫ и за свѣстɪаваню; а-бе, а-ха, бре, ха; ну, а ну, эй. *А-бре, что трьсишь тука?* эй ты, за чѣмъ ты, здѣсь? *А-бре, махнися оттука! А-бре, щешь ми паднешь вѣ рѫцѣ, та щешь видишь! А-бре, полудѣлъ ли си!* что ты, съ ума сошёлъ! 3) За подканяне, а, а-бе, а-дѣ, ха, ха-бе, ха-бре, ха-дѣ; ну, нуте. *А-бре, четѣте;* нуте, читайте. 4) За пытане на срьдито. *А-бре, кой е строшилъ тѫж чашѫ?* эй ты, кто сломилъ этотъ стаканъ?

А-бре, *междом.* в. **а-бе.**

А-бре́й, *междом.* в. **а-бре́.**

А̀будъ, в. **а́бъдъ.**

А̀булка и производны-ты отъ нея в. **а́блъка.**

А̀бъдъ и **а́будъ,** *с. ж.* Раст. *Sambucus ebulus,* бѫзѣ, бѫздовина, дивъ бѫзъ, свирчевина, свирчекъ, селешникъ; **бузникъ, дикая бузина, зеленикъ, селеникъ.**

А̀бълка и производны-ты отъ нея в. **а́блъка.**

Абѝ, *ум. ср.* отъ **аба́** 2 и 3 знам. Малка аба, абица, абичка.

Аби́нный, нъ, на, но, *пр.* Направеный отъ абѫ; **сдѣланный изъ абы, абинный.** *Абяна дрѣха.*

А̀вамь, *гл. мн-кр.* отъ **амь.** Ѩвамь, ɪадвамь, ɪаждамь; **ѣдать.**

Авгота́рецъ, *ум. м.* отъ **авгота́ръ.** Малко авготаръ.

***Авгота́ръ,** *с. м. Гр.* Сушенъ хайвiаръ на язычета; **сушённая икра.**

А̀вгустовый, въ, ва, во, *пр.* отъ **А̀вгустъ.** Что става прѣзъ Августа; **а́вгустскій.**

***А̀вгустъ,** *с. м. Лат.* Единъ отъ дванадесять-ты мѣсяци, има 31 день; Егусъ, Ѩгостъ, Заревъ мѣсяць; **Августъ.**

Авджи́йка, *с. ж.* Жена авджиɪа. *Авджийка кучка,* съ коɪьто ся ходи на ловъ; **охо́тничья су́ка.** *Авджийка котка,* коɪато лови мышкы; **ловчи́вая ко́шка, мышело́вка.**

Авджи́йскый и **авджи́скый,** ска, ско, *пр.* отъ **авджи́ɪа.** Ловчийскый; **охо́тническій, охо́тничій. — скы,** *нар.* Като авджиɪѫ, ловчийскы; **поохо́тничьи.**

Авджи́йченце, *ум. ср.* отъ **авджи́йчя.**

Авджи́йчя, *ум. ср.* отъ **авджи́ɪа.** Младъ авджиɪа; **молодо́й охо́тникъ.**

Авджи́скый, в. **авджи́йскый.**

***Авджи́ɪа,** *с. м. Т.* Ловецъ; **ловѐцъ, ло́вчій, охо́тникъ.** *Котуракъ авджиɪа,* что лови мышкы; **мышело́въ.**

***Авджѫлѫ́къ,** *с. м. Т.* Ловъ, ходене на ловъ; **ло́въ, охо́та.** *Ходѫ по авджѫлѫкъ;* **охо́титься.**

Авѐный, *прич. стр.* в. **авѝж.**

Авли́га, *с. ж.* Една птичка. *Авлига-та е малка, а кога брани гнѣздо-то си, и на осойцѫ-тѫ надвива.*

Авли́йка, *ум. ж.* отъ **авли́ɪа.** Дворець, дворчя; **дво́рикъ.**

***Авли́ɪа,** *с. ж. Гр.* Дворъ; **дворъ.**

***Авли́ɪа,** вм. **хавли́ɪа.**

А̀вно, *нар.* в. **ɪа́вно.**

А̀вный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* в. **ɪа́вный.**

А̀ворець и **ɪа́ворець,** *ум. м.* отъ **а́воръ.**

А̀воровый и **ɪа́воровый,** въ, ва, во, *пр.* отъ **а́воръ;** **я́воровый.** *Аворова дъска.*

А̀ворчя и **ɪа́ворчя,** *ум. ср.* отъ **а́воръ.**

А̀воръ и **ɪа́воръ,** *с. м.* Дрьво *Platanus orientalis;* **я́воръ.**

***А̀вра** и **ха́вра,** *с. ж. Т.* Сграда, въ коɪьто ся събирать Евреи-ти на молитвѫ; **синагога.** *Чифутска авра,* глъчь, шюмъ, неразборина нѣйдѣ. *Глъчять като Чифуть въ аврѫ.*

Авъ. Така изричать нѣкои прѣдлогъ **въ,** както другы накъ го изричать *овъ* и *увъ.*

***Авъ,** *с. м. Т.* Ловъ; **ловъ, охо́та.** *Да идемъ на авъ;* **пойдёмъ на охо́ту.**

***Авъ,** *с. м. Т.* в. хавъ на платъ; **во́рса.**

А̀вѣ, *нар.* в. **ɪа́вѣ.**

Авѝж, и́шь, — ви́лъ, *гл. свр.* отъ **авɪа́вамь** в. **ɪавѝж. Авѐный,** *прич. стр.*

Авɪа́вамь (да **авѝж**), *гл. д.* в. **ɪавɪа́вамь** — ваный, *прич. стр.*

Авɪа́ване, *с. ср.* отъ **авɪа́вамь,** в. **ɪавɪа́ване.**

Ага́, *нар.* 1) Дано, ега, егай, ɪага, ɪагай; **кабы, когда́бы, что́бы.** *Ага го чюма-ти поразила!* 2) Кога, когато; **когда́.** *Ага видишь Стоила, кажи му да дойде.*

***Ага́,** *с. м. Т.* Господарь; **господи́нъ.** Казвать го само на Турчинъ и, както въ Турскы языкъ, слѣдъ имя-то: *Хасанъ ага. Думай а́го, да ны е драго. Дѣто да речешь га́го, речи: а́го. Заколи мя, а́го, да е посвятѫ.*

***Агалѫ́къ,** *с. м. Т.* Каквото е прилично господарь, господарство; **ба́рство, па́нство.**

Ергенликъ, мамо, пашалѫкъ,
Пашалѫкъ, мамо, агалѫкъ. *Пѣс.*

***Аганѫ́мъ,** *Т.* Срѣщася въ народны-ты пѣсни съ знаменоване байновъ, ва, во.

Момичи банка аганѫмъ.
Още си младо глупаво;
Не глядай долу, ни горѣ.
Нъ глядай банка въ очи-ты. *Пѣс.*

Ага́чё, *ум. м.* отъ **ага́,** въ изречение: *агачё каукъ-тъ ти изгорѣ.*

***Агда́,** *с. ж. Т.* Грозде, дыни и другы овощиɪа, варены въ петмезъ; рѫчелъ, маджюнъ; **родъ варе́нья.**

Агѐтко, *ум. м.* отъ **ага́,** въ изречение: *вчера Петко, днесь агетко.*

***Агиа́зма,** *с. ж. Гр.* Аязма: 1) Вода отъ освятенъ источникъ. 2) Освятенъ источникъ въ монастирь или въ церквѫ. 3) Святена вода; **свята́я вода́, агіа́зма.**

Агиа́змица, *ум. ж.* отъ **агиа́зма.**

Агли́ка, *с. ж.* Пролѣтно горско цвѣтіе, *Primula,* ангелика, ангелинка, еглика, егличя, игличина, игличя, гороцвѣтъ, мечя стѫпка; пятопрьстница, пятопрьстъ, христосово цвѣте; **бѣлая бу́квица, бара́нчики, бара́шки, бо́жьи ру́чки, гарлу́па, га́сникъ, кури́тина, скоросп̆ѣлка.**

Агли́къица и

Агли́чица, *ум. ж.* отъ **агли́ка.**

Агли́чя, *ум. ср.* отъ **агли́ка.**

А́гнение и **ꙗ́гнение,** *с. ср.* отъ **а́гнѭся; ягне́ніе.**

А́гненце, *ум. ср.* отъ **а́гня.** Шиленце; **ягнёночекъ.**

А́гнець, ꙗ́гнець и **ꙗ́гънець,** *с. м.* Голѣмо агня; **бара́шекъ.**

А́гнешкъій и **ꙗ́гнешкъій,** ка, ко, *пр.* отъ **а́гня.** Шилешкъій; **ягня́чій, бара́ній.** *Агнешко мясо.* — **къι,** *нар.* Като агня, шилешкъι; **по ягня́чему.**

Агни́ло и **ꙗгни́ло,** *с. ср.* 1) Мѣсто, дѣто ся агнять овця; **мѣсто куда́ пригоня́ютъ ове́цъ ягни́ться.** *Да слѣземъ въ поле-то на агнило.* 2) Врѣмя, когато ся агнять овця; **вре́мя ягне́нія ове́цъ.** *Настѫпю агнило.*

А́гнѭся и **ꙗ́гнѭся,** ишся,—**ни́лся,** *гл. об.* За овцѫ: раждамь агня, багнѭся; **я́гниться.** *Овця-тьι ся агнять прѣзъ Марта.*

А́гня и **ꙗ́гня,** *с. ср.* 1) Малко-то на овцѫ, шиля, бейчя; **ягня́, ягнёнокъ, бара́шекъ.** *Агня гергевско.* Блъгаре-ти до Гергевъ-день не продавать, не колять и не ꙗдѫть агнета, а за тоꙗ день всꙗкой, който може, и непрѣмѣнно опии, които имать овця, закалять у дома си агня, опекѫть го цѣло, па дойде попъ-тъ, та му отчете и земе кожѭтѫ му и еднѫ плещкѫ, а отъ друго-то раздаватъ по съсѣдьι-тьι и роднинь-тьι. По плещкѫ-тѫ на това агня лучять, что има да стане прѣзъ годинѫ-тѫ въ онѫѭ кѫщѫ, дѣто е заклано то. Тоꙗ обрядъ ся пази и до днесь у Блъгарьι-тьι. В. **Гергёвъ-день.** *Кротъкъ като агня. Кротувамь като агня. И агня-то да е цѣло, и влъкъ-тъ да е сьιтъ. Коза агня не кози. Влъкъ-тъ варди агня-то отъ лисицѫ-тѫ да го изяде той.* 2) **Агня** и **а́гънце** казвать на дѣца на галено; **ла́ска дѣтямъ, голу́бчикъ.** *Ела, агня, да тя помилвамь.*

Аго́вьій, въ, ва, во, *пр.* отъ **ага́.**

***Агори́да,** *с. ж. Гр.* Кьιсело, неузрѣло гроздіе; **ки́слый, неспѣ́лый виногра́дъ.**

***Агри́ꙗ,** *с. ж. Гр.* Раст. *Dactylis glomerata,* трѣва троска, тросковень, троскотъ; **ёжа, па́лочникъ, па́лочная, пе́сья трава́.**

***Агу́менъ,** *с. м. Гр.* Игуменъ; **игу́менъ.** *По-добрѣ разуменъ, а не агуменъ.*

А́гънце и **ꙗ́гънце,** *ум. ср.* отъ **а́гня; ягнёночекъ.**

Агъιнка и **агъιца,** *с. ж.* Агова жена.

Агю́пець, в. **агю́птинъ.**

Агю́нка, *с. ж.* Жена агюптинъ, егюпка, циганка; **цыга́нка.**

Агю́пскъій, ска, ско. *пр.* отъ **агю́пець.** Егюпскъій, циганскъій; **цыга́нскій.—скъι,** *нар.* Като агюптинъ; егюпскъι, циганскъι; **цыга́нски.**

Агю́птинъ, *с. м.* Агюпець, егюптинъ, циганинъ; **цыга́нъ.** *Ако сьмь црьнъ, не сьмь агюптинъ.*

Агю́пчя, *ум. ср.* отъ **агю́пець.** Егюпчя, циганчя; **молодо́й цыга́нъ.**

Агю́пщина, *с. ж.* Качество и свойство на агюпець; егюпщина, циганщина; **цыга́нство.** *Агюпщина-та е безъ парьι.*

***Агѫ́лъ,** *с. м. Т.* Мѣсто, кошꙗра, за да ся прибирать въ неѭ овця зимѣ; кѫшла; **огра́да, въ кото́рую загоня́ютъ ове́цъ зимо́ю, ове́чій дворъ, ове́чій хлѣвъ, заго́нъ, овча́рня.**

***Агѫрлѫ́къ,** *с. м. Т.* Парьι и всичко друго, чтото момъкъ дава на момины родители, когато ся годꙗва; бащина правина, бащиниꙗ, вѣнчꙗнина, притъ, придь; **пла́та отъ жениха́ за невѣ́сту и пода́рки роди́телямъ ея́, вѣ́но.**

***Ада́,** *с. ж.. Т.* Островъ; **о́стровъ.**

Адали́йка, *с. ж.* Жена отъ островъ, коꙗто сѣди на островъ; **острови́тянка.**

***Адали́ꙗ,** *с. м. Т.* Мѫжь, чловѣкъ отъ островъ, който сѣди на островъ; **острови́тянинъ.**

***Ада́лъ,** *с. м. Т.* Раст. *Sinapis,* хардалъ; **полева́я горчи́ца.**

Ада́мъ, им. соб. *Останѫло отъ дѣда Адама. Ново ли е? — Ново, направено двѣ недѣли прѣди дѣда Адама.*

***Ада́шь,** *с. м. Т.* Именꙗкъ; **тёзъ, тёзка.**

***Аде́тъ,** *с. м. Т.* 1) Обичꙗй; **обы́чай, поко́нъ.** *Да си сторимъ адета,* да направимъ каквото е обичꙗй. *Въ всꙗко село и адетъ, въ всꙗкѫ кѫщѫ и табехетъ;* **что го́родъ, то но́ровъ, что дере́вня, то обы́чай.** *Въ старо село новъ адетъ не бьιва. Старьій адетъ не оставꙗй.* 2) Нъравъ, навьιкъ, табехетъ; **но́ровъ, привы́чка.** *Отрѣжи на свинѭ зурлѫ-тѫ, тꙗ пакъ адета си не оставꙗ.*

***Аджайи́нъ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Чюденъ, лихъ; **стра́нный, причу́дливый.** *Аджаипъ си,* чюденъ си. *Аджаипъ работа,* чюдна работа! **стра́нное дѣло!** *Аджаипъ чловѣкъ,*

чюденъ, лихъ; **мудрённый человѣкъ.** 2) *нар.* Чюдно; **стра́нно, мудрено́.**

*А́джеба, *нар.* *Т.* Ще рече: чюдно нѣчто. Казва ся въ пытание за нѣчто, което не си знае, като: *Аджеба, да ли е това така? Кой ще е подпалилъ, аджеба, плѣвника?*

Аджеди́самъ, в. **аджеди́шѫ.**

*Аджеди́свамъ и аджеди́сувамъ (да аджеди́самъ и да аджеди́шѫ), *гл. д.* *Т.* Жıалѭ, жıалъ ми е, мило ми е за нѣкого или за нѣчто; **жалѣть, соболѣзновать.**

Аджеди́свание и аджеди́сувание, *с. ср.* Жıаление; **жалѣніе.**

Аджеди́шѫ, ешь, — **ди́салъ,** и **аджеди́самъ,** *гл. свр.* отъ **аджеди́свамъ.** Да пожıалѭ; **пожалѣть. — ди́саный,** нъ, на, но, *прич. стр.* Пожıаленый.

Аджеми́йка, *с. ж.* Коıато още не отбира, не знае; **непонима́ющая, несвѣдущая, неопытная.**

*Аджеми́ıа, *пр. неизм.* *Т.* Който още не отбира, не знае, неопытный, глупавый; **непонима́ющій, несвѣдущій, нео́пытный, небыва́лый, наи́вный, глу́пый, малоо́пытный, младоу́мный.** *Ты си още аджемию на такывы работы. Аджемию конь,* неязденый още; **невы́ѣзженная, необъѣзженная ло́шадь.**

*Аджемлѫ́къ, *с. м.* *Т.* Незнание, неотбиране, нѣмане опытъ; **незна́ніе, неопытность, мало́опытность, младоу́міе.** *Направилъ го отъ аджемлѫкъ.*

Ади́нъ, **адна́, адно́.** Така казвать нѣкои вм. *единъ, една, едно.*

Ади́ца, *ум. ж.* отъ **ада́.** Островча; **острово́къ.**

А́дичка, *ум. ж. отъ* **ади́ца; острово́чекъ.**

А́довый, въ, ва, во, *пр.* отъ адъ; **а́довый.**

А́дскый, ска, ско, *пр.* отъ **адъ.** Пькълскый, джендемскый; **а́дскій.** *Това сѫ адскы работы.* — **скы,** *нар.* пькълскы, джендемскы; **а́дски.**

*Адъ, *с. м.* *Гр.* Пькълъ, пькло, пекло, джендемъ; **адъ, пе́кло.** *Адъ несытъ,* человѣкъ грабитель, изядникъ; **грабитель.** *Грабително око, вълче гърло — адъ несытъ.*

А́-дѣ! и **ха́-дѣ!** *междом.* Казвася, кога подканıать нѣкого ıадосано да връши нѣчто; ну. *А-дѣ, врьви по́-скоро!* **Ну ступа́й поскорѣй.**

Адѫ́, **е́шь,** в. **ıамъ.**

*Аджми́нъ, *с. м.* *Т.* Хаджмъ, скопенъ человѣкъ; **скопе́цъ, евну́хъ.** *Азъ му казвамъ, че съмь аджминъ, той мя пыта, колко дѣца имамь.*

*Аджмъ, *с. м.* *Т.* Стѫпка, крачка, разкрачь, чекоръ; **шагъ.**

*Аждархи́, *с. ж.* *Т.* Еждерха, змѣй, хала; **драко́нъ.**

*Аза́, в. **ааза́.**

Азбу́ка и азбу́кы. Буквы-ты, слова-та на единъ языкъ по рида, както сѫ приеты; **а́збука, алфави́тъ.**

*Азгѫ́нъ, *пр. неизм.* *Т.* Полудѣлъ отъ слободиѭ. *Азгѫнъ конь,* който не работилъ доста врѣмя, та полудѣлъ.

Азди́самъ, в. **азди́шѫ.**

*Азди́свамъ и азди́сувамъ (да азди́самъ и да азди́шѫ), *гл. ср.* *Т.* Полудѣвамъ отъ слободиѭ, послободнѣвамъ. *Конь-тъ е аздисалъ отъ сѣдѣнıе;* **ло́шадь застоя́лась.**

Азди́свание и азди́сувание, *с. ср.* Полудѣвание отъ слободиѭ, послободнѣвание.

Азди́шѫ, ешь, — **ди́салъ,** и **да азди́самъ,** *гл. свр.* отъ **азди́свамъ.** Да послободнѣѭ.

А́зе, а́зека, а́зекана, а́зка, а́зкана, в. **азъ.**

*Азлѫ́къ, *с. м.* *Т.* Подсыпъ на пушкѫ, на пищовъ; **по́лка у огнестрѣльнаго ору́жія.**

*Азмаклѫ́къ и хазмаклѫ́къ, *с. м.* *Т.* Мѣсто, дѣто има азмаци; трьсище, блатище, мочıарлакъ; **боло́тное мѣсто.**

*Азма́къ и хазма́къ, *с. м.* *Т.* Глибъ, трьсѣй, мочıаръ, блато; **то́пкое, вя́зкое мѣсто, боло́то, моча́гъ, мочажи́на, мокреди́на.**

Азъ. Имя на прьво-то слово, на прьвѫ-тѫ буквѫ, въ Словянскѫ-тѫ азбукѫ; а; **азъ.**

Азъ, *мѣст. лич. 1-о л.* Ѩзъ, ıа, азе, азека, азекана, азка, азкана; **я.** Вин. пад. *мене* и *мя,* дат. *менѣ* и *ми,* мн. имен. *мы, ныс* и *ны,* вин. *насъ* и *ны,* дат. *намъ* и *ны.* *И грошь азъ, и лошь азъ. Да ли сьмь азъ, или азъ за другаго? Азъ ли е, прасъ ли е? Ты ли сьмь азъ, или азъ сьмь ты?*

Ай! *междом.* Казвася: 1) Когато ся усѣща болѣзнина; охъ! вай! олеле! **ай! охъ!** *Ай! боли;* **охъ! бо́льно.** 2) Кога ся ıадоса нѣкой, ихъ! ахъ! *Ай! да ся не види.* **Ахъ! что бы его́.**

*Айгѫ́ръ, *с. м.* *Т.* Атъ, пастухъ, бедухъ; **жеребе́цъ.**

А́й-дѣ, в. **ха́й-дѣ.**

А́йкаджиıа, *с. м.* Въ ловъ на сгонъ който е да выка, да хока за плашение и изкарване дивıачıа; **крича́нинъ, кри́чень (въ охо́тѣ на обла́ву).**

А́йкамъ, ашь, — **ка́лъ,** *гл. ср.* 1) Выкамъ ай; охкамъ, ахкамъ, вайкамъ; **о́хать, а́хать.** 2) Въ ловъ на сгонъ: выкамъ, крыскамъ, трыскамъ, правѭ шюмъ, за да плашѭ и изкарвамъ дивıачıа; **крича́ть, шумѣть въ охо́тѣ на обла́ву.**

А́йкание, *с. ср.* отъ **а́йкамъ; о́ханіе.**

Айлѫкчи́йка, *с. ж.* Коıато ся главıава на мѣсяць; **нанима́ющаяся помѣсячно.**

*Айлѫкчи́ıа, *с. м.* *Т.* Който ся главıава на мѣсяць; **нанима́ющійся помѣсячно.**

*Айлѫкъ, *с. м. Т.* Плата за мѣсяць, мѣсячнна; **мѣсячное жáлованье.**

*Айлякклѫкъ, *с. м. Т.* Свободно, праздно отъ работѫ врѣмя; **досýгъ.** *Дойди на айлякклѫкъ да ся поразговоримъ;* **приходи́ на досýгѣ, чтóбы побесѣдовать.**

Айлякчийка, *с. ж.* Жена или мома айлякчия.

*Айлякчия, *с. м. Т.* 1) Който е празденъ, нѣма работѫ; **свобóдный отъ занятій.** 2) Който обичя да сѣди празденъ; **любящій прáздность.**

*Айлякъ, *пр. неизм. Т.* 1) Праздный отъ работѫ; **свобóдный отъ занятій.** 2) Незахванѫтый съ нѣчто; **незанятóй.**

*Айнкъ, *с. м. Т.* Веселба, веселение, дрочение; **увеселéніе.**

Да си ядѫть, да си пиѭть,
Добъръ аинкъ да си чинять. *Пѣс.*

*Айрянъ, *с. м. Т.* Брьканица, бутаница, мѫтеница; **айрянъ, арьянъ, пáхтанье.**

Аканъ, на, но, *пр.* Казвася на дѣца, когато искать да гы направять, да не хващать или да не искать нѣчто; нечисто, мрьсно. *У, акано!*

*Акáтистъ, *с. м. Гр.* Хвалебны пѣсни Иисусу Христу и на Святѫ Богородицѫ; **акаѳистъ.**

Акó, *съюзъ;* **ежели, éсли, бýде, коли́, коль, когдá.** *Ако мя повыкать, щѫ идѫ;* **éсли позовýтъ меня́, пойдý.** *Утрѣ щѫ вы дойдѫ на гостие, ако бѫде добро врѣмя-то;* **зáвтра придý къ вамъ въ гóсти, éсли погóда бýдетъ хорóшая.** *Ако приставашь ты, то нека бѫде така;* **бýде ты соглáсенъ, то пускáй бýдетъ такъ.** *Ако не щешь, то прави каквото щешь;* **коли́ не хóчешь, то дѣлай что тебѣ угóдно.** *Ако искашь да ся укалюшь, врьли въ кала камыкъ. Ако има вѣкъ, то ще има (то ще намѣри) и лѣкъ. Ако и ако не яде млѣко.* Въ нѣкои изречения **ако** ся отмѣнява съ частицѫ да. *Ако мя повыкать, щѫ идѫ;* да мя повыкать, щѫ идѫ. *Ако не бѣхъ видѣлъ съ очи-ты си, не щяхъ да вѣрвамъ;* да не бѣхъ видѣлъ. — **Ако бы** и **ако бы че;** ако бы да; **въ слýчаѣ éсли, неравнó.** *Ако бы да му потрѣбвать пары, дай му двѣстѣ гроша;* **въ слýчаѣ éсли понáдобятся емý дéньги, дай емý двѣсти піáстровъ.** — **Ако да; éсли бы.** *Ако да знаѭ, не щѫ да пытамь;* **éсли бы я зналъ, то не спрáшивалъ бы.** — **Ако и да; éсли бы и, хотя́ бы.** *Ако и да искамь, не могѫ;* **éсли бы я и хотѣлъ, то не могý.** — **Ако ли; éсли же.** *Ако щешь, добрѣ; ако ли не, кажи му да знае;* **éсли хóчешь, хорошó, éсли же нѣтъ, то скажи́ емý, что бы онъ зналъ.** — **Ако ще бы; éсли бы дáже.** *Ако ще бы и златно да е, пакъ не струва толкова.*

Ако *нар.* И да; **хорошó, ничегó, пускáй.** *Азъ ходихъ у васъ.* — *Ако си.* **Я былъ у васъ.** — **Хорошó.** *Дъждъ вали.* — *Ако.* **Дождь идётъ.** — **Ничегó.**

Ако, *с. ср.* Казва ся само кога ся говори на дѣца: 1) Лайно, говно, сметъ; **кáка.** 2) Акано, нечисто. *Не барай, това е ако;* **нетрóнь, ѳто кáка.**

Акрапъ, *с. м.* Насѣкомо *Scorpio;* **скорпіóнъ.**

*Акшáмъ, *с. м. Т.* Вечеръ; **вéчеръ.**

*Акшáмъ-юстю, *нар. Т.* Надъ вечеръ, подъ вечеръ, квечерина; **къ вéчеру.**

Акѫлець, *ум. м.* отъ **акѫлъ.** Умець, разумець; **умóкъ.**

Акѫлнийка, *с. ж.* Акѫлния жена, умна, разумна, памятна; **ýмная жéнщина, ýмница.**

*Акѫлия, *пр. неизм. Т.* Уменъ, разуменъ, памятенъ; **ýмный.**

*Акѫлъ, *с. м. Т.* Умъ, разумъ, память; **умъ.** *Акѫлъ море,* много уменъ, умъ съ кола; **умъ палáта.** *Умъ море, акѫлъ брьснач;*

Алá и ялá, *съюз.* Али, аль, ама, нъ, а, обаче; **но, однáко, однáкожь а.**

Ѩ земи мене, Стояне,
И да сьмь гола и босѫ,
Ала сьмь баремъ хубава. *Пѣс.*

Ала пакъ; а всё таки́. *Ала пакъ и тѫй да е, свьрши го.*

Алá, *междом.* Али, ама; казвася: 1) Кога ся чюди нѣкой; **ахъ!** *Ала е хубаво нѣчто!* **Ахъ! какъ ѳто хорошó!** 2) Кога нѣкой иска да покаже, че не може да бѫде онова, что му дума другъ. *Бое ще дойде сега у насъ.* — *Ала ще ти дойде въ тоя дъждъ.* **Бóе прійдётъ тепéрь къ намъ.** — **Ну, ужъ прійдётъ въ такóй дождь.** 3) Кога ся прѣпирать нѣкои. *Ала е така!* — *Ала не е така!* **Такъ!** — **Нѣтъ, не такъ!**

*Аладжá, *с. ж. Т.* Шарена тъкань; **цвѣтная, пёстрая матéрія.** *Купихъ си аладжѫ за антеріѫ.*

Аладжица, *ум. ж.* отъ **аладжá.**

Алáець, *ум. м.* отъ **алáй.**

*Алáй, *с. м. Т.* 1) Кога съберѫть воиска на показъ, на прѣглядъ; **парáдъ.** 2) Кога ся посрѣща или изпраща нѣкой на голѣмо съ почести, и за всичко, что става съ славѫ, казвася: *става съ алай;* **торжéственность, торжествó.** *Паша-та влѣзе въ града съ голѣмъ алай.* 3) Опрѣдѣленъ четъ воиска, пълкъ; **полкъ.** 4) Колело, крѫгъ; **кругъ.** *Да играемъ на алай.*

*Алáйка, *с. ж. Т.* Халайкъ, мома слугыня при голѣмѫ господаркѫ; **прислýжница.**

Дѣвойко, мори дѣвойко,
Кога ходыше на башж,
Робинкы пжтя метяхж,
Алайкы полы крѣпяхж. *Пѣс.*

***Алайлемъ,** *нар. Т.* Щж да, видися; **должно быть, кажется, никакъ.** *Алайлемъ* (щж да) *съмь закжснѣлъ;* **должно быть я опоздалъ.** *Алайлемъ е заборавилъ;* **никакъ онъ забылъ.**

Аламанка, *с. ж.* Въ изречение: *разбѣсилася като аламанкж.*

***Аласонъ,** вм. **анасонъ.**

***Алатъ,** в. **аліатъ.**

***Алашжкъ,** *пр. неизм. Т.* Наученъ, навыкнжлъ; **пріученный, привыкшій, привычный.**

Алащисамь, в. **алащишж.**

***Алащисвамь и алащисувамь** (**да алащисамь и да алащишж**), *гл. ср.* 1) Научвамся, навыквамь, привыквамь; **выкнуть, повыкать, привыкать, пріучаться, пріучиваться, набивать руку.** 2) *гл. д.* Уминува ми; **приходить въ себя послѣ какого нибудь волненія.** *Много ся ядосахъ, та още не могж да го алащишж,* не може да ми умине. 3) Поемамь, напр. пота. *Алащисахъ си пота.*

Алащисвание и алащисувание, *с. ср.* 1) Научвание, навыквание; **пріучиваніе, привыканіе.** 2) Уминувание. 3) Поемание.

Алащишж, ешь, — щисалъ, и **алащисамь,** *гл. свр.* отъ **алащисвамь; привыкнуть, пріучиться.**

Але! *междом.* Казвася, кога ся чюди нѣкой на нѣчто; **ахъ!** *Але! каква хубава сграда!* **Ахъ! какое хорошее зданіе!**

Аленина, *с. ж.* Качество на аленъий; **алый цвѣтъ, алость.**

Аленичкъий, — чькъ, чка, чко и

Аленкъий, ка, ко, *ум.* отъ **аленъий; аленькій.**

***Аленъий,** нъ, на, но, *пр. Т.* Червено, что бие нѣколко на жлъто; **алый.** *Възъ-аленъий, прѝ-аленъий;* **аловатый.**

Аленѣжся, ешся, — нѣлся, *гл. об.* Показвамся аленъ; **алѣться.**

Алестъий, тъ, та, то, *пр.* Что бие на алено. *Алестъ конь;* **рыжая лошадь.**

Алетина, *с. ж.* Цвѣтю *Teucrium majus,* латина; **капуцинъ, настурцій, индейскій кресъ.**

Алетинка, *ум. ж.* отъ **алетина.** Латинка.

Алй, *съюз.* в. **ала.**

Алй, *междом.* в. **ала.**

***Алилуя, аллилуия.** 1) Ще рече: хвалѣте Бога. 2) На шягж ся казва за дръвено масло. *Има ли въ гостбж-тж алилуж?*

Алиновъий, въ, ва, во, *пр.* Убитъий, нараненъий отъ градъ плодъ, та ся срасло мясо-то му съ костилкж-тж; **убитый градомъ плодъ и посему сросшійся съ косточкою.**

Алнице, *с. ср.* в. **халнице.**

***Алка,** *с. ж. Т.* Халка; **кольцо.** *Желѣзна алка;* **желѣзное кольцо.**

***Алкоранъ,** *с. м. Т.* 1) Мохамедовъий законъ; **коранъ.** 2) Книга, въ коьто е писанъ Мохамедовъий законъ, Мохамедово-то учение; **коранъ, алкоранъ.**

***Алкъ,** *с. м. Т.* Халкъ, свѣтъ, людие; **свѣтъ, люди.**

Алмазецъ, *ум. м.* и

Алмазчя, *ум. ср.* отъ **алмазъ; алмазецъ, алмазикъ.**

***Алмазъ,** *с. м. Т.* Елмазъ, единъ драгоцѣненъ камъкъ; **алмазъ, брилліантъ.**

Алмазянъий, нъ, на, но, пр. Направенъий отъ алмазъ, елмазянъий; **алмазный, брилліантовый.** *Алмазянъ пръстенъ.*

Алтарецъ, *ум. м.* и

Алтарчя, *ум. ср.* Малъкъ алтарь.

***Алтарь,** *с. м. Л.* Олтарь, мѣсто въ церквж отпрѣди, по-высоко и прѣградено; въ алтаря е прѣстолътъ, на който ся служи литургия; **алтарь.**

Алтжнецъ, *ум. м.* отъ **алтжнъ.**

Алтжнка, *с. ж.* 1) Раст. *Tropaeolum majus* и *Nasturcium Indicum,* цвѣтю латина, латинка, латинчя, латифъ, лятина, анджеръ, жьста лоза, джифирджифа; **настурцій, индейскій кресъ.** 2) Раст. *Colutea,* смрадлика, смрьделика, смрьдлика, плюскачь, тетра; **пузырникъ древесный, пузырное дерево.**

***Алтжлийа,** *пр. неизм. Т.* Покрытъий съ алтжнъ, съ злато, что има по него или въ него алтжнъ, злато; **волоченный, золоченный, позолоченный, вызолоченный золотой.**

Алтжнчя, *ум. ср.* отъ **алтжнъ.** Жлътичя; **маленькій червонецъ.**

***Алтжнъ,** *с. м. Т.* 1) Злато; **золото.** 2) Жлътица; **червонецъ.**

Алтжнянъий, нъ, на, но, *пр.* Златнъий, златъий; **золотой.** *Алтжнянъ пръстенъ;* **золотой перстень.**

***Алфита,** *с. ж.* Раст. *Chrysanthemum segetum,* бѣла лайкучка, попадийка, филджанчя; **златоцвѣтъ.**

Алцукамь, ашь, — калъ, *гл. ср.* Хлъцамь, хлъцукамь; **икать.**

Алцукание, *с. ср.* Хлъцание; **иканіе.**

Алчё, *с. м.* Алестъ конь; **рыжая лошадь.**

Алчёвъий, въ, ва, во, *пр.* отъ **алчё.**

***Алчийа,** *с. ж. Т.* Единъ варовитъ камъкъ. *Calcarcus gypsum;* **алебастръ, гипсъ.**

Аль, вм. **ала.**

***Алжшь-верйшь,** *Т.* Зимание-давание, зиман-

къ-даванкъ, тръговиıа; **торгóвля.** *Съ свой (съ другарь) яжь, пий, алъшь-виришь не прави.*

***Алıá,** *с. ж. Т.* Харачийска книга прьвъ рядъ, в. **харáчь.**

***Алıáтъ** и **алáтъ,** *с. м. Т.* Оръдие, сѣчиво, справа за работенıе съ него нѣчто; **орýдіе, снарядъ, прибóръ, инструмéнтъ.** *Сбра си алıяты-ты,* отиде си.

Амá, *съюзъ.* Ала, али, нъ, а; **но, однáко, однáко же, а.**

А́ма, *междом.* Ала, али; **ахъ! кудá какъ.** *Ама щюхъ ся излъжж!* **ахъ! какъ бы я обманýлся.** *Ама ти е смѣшенъ!* **кудá какъ онъ забáвенъ.** В. **алá.**

Аманéтецъ, *ум. м.* отъ **аманéтъ.**

***Аманетчııа,** *с. м. Т.* Что е останжлъ намѣсто другаго, замѣстникъ; **заступáющій, занимáющій чье лѝбо мѣсто.**

Аманéтчя, *ум. ср.* отъ **аманéтъ.**

***Аманéтъ,** *с. м. Т.* Еманетъ: 1) Нѣчто дадено нѣкому да го пази; **вещь óтданая на хранéніе.** *Оставилъ съмь Стоıану аманетъ сто грошıа.* 2) Нѣчто пратено отъ едно мѣсто на друго нѣкому; **посы́лка.** *Азъ съмь ти донеслъ аманетъ отъ брата ти.* 3) Залогъ; **залóгъ, залóжникъ.**

***Амáнъ,** като *междом. Т.* 1) Казвася, кога дотягне нѣчто нѣкому или като выканıе за помощь; **увы́! пощáда! ми́лость!** *Выкнжлъ съмь аманъ отъ тебе,* выкамь юрниа! 2) Притурıася като припѣвъ въ пѣсни.

> Дай ми, Боже, да ся ставıж
> Съсъ неıж, аманъ. съсъ неıж,
> Да цѣлувамь прьнъı очи
> Отъ неıж, аманъ, отъ неıж. *Пѣс.*

Амбарджѝйка, *с. ж.* 1) Жена на амбарджиıж. 2) Жена амбарджиıа.

Амбарджѝйскъıй и **амбарджѝскъıй,** ска, ско, *пр.* отъ **амбарджѝıа.**

Амбарджѝйчя, *ум. ср.* отъ **амбарджѝıа.** Младъ амбарджиıа.

Амбарджѝскъıй, в. **амбарджѝйскъıй.**

***Амбарджѝıа,** *с. м. Т.* 1) Който има стокж въ амбаръı или който има амбаръı; **амбáрщикъ.** 2) Настойникъ на амбаръı; **имѣющій смотрѣніе за амбáрами, амбáрщикъ.** 3) Който гради амбаръı; **стрóящій амбáры.**

Амбáрецъ, *ум. м.* и

Амбáрчя, *ум. ср.* отъ **амбáръ.** Малъкъ амбаръ; **амбáрецъ, амбáрчикъ.**

***Амбáръ,** *с. м. Т.* Хамбаръ, сграда за да се насыпва въ неıж жито, брашно или за дрьжанıе въ неıж стокж; **амбáръ.** *Амбаръ за брашно,* брашникъ. *Бездънна (безъ дъно) крина — празденъ амбаръ. Голѣмъ амбаръ съ малкж кринж не ся плъни. Чисты ıаслы — праздни амбари. Ако има въ амбара, ще има и у брашнара. Който ıаде на заемъ, ıаде отъ амбара си. Кокошка-та и въ амбара рови.*

***Амберѝıа** и **амберıá,** *с. ж. Т.* Ракиıа подправена съ миризмы и подсладена; **ликёръ.**

> Вечеръ вино да не пиıж,
> А пакъ зарань башь ракиıж,
> Башь ракиıж—амбериıж. *Пѣс.*

***Амбéръ,** *с. м. Т.* Корень-тъ на растенıе *Amomum zingiber;* **инбѝрь, кýркума.**

***Амбéръ-бой.** Раст. цвѣте, в. **синчéцъ.**

***Амберıá,** в. **амберѝıа.**

Амболıáсамь, *гл. свр.* отъ **амболıáсвамь.** Да болıасамь, да присадж, да ашладишж; **привѝть. — санъıй,** *прич. стр.* Присаденъıй, болıасанъıй, ашладисанъıй; **привѝтый.**

***Амболıáсвамь** и **амболıáсувамь** (да амболıáсамь), *гл. д. Гр.* 1) Болıасвамь, присаждамь, ашладисвамь; **прививáть дéрево, колировáть.** 2) Присаждамь нѣкому съıпаницж; **прививáть óспу. — мся,** *гл. возвр.* и *стр.* Присаждамь си, вадж си съıпаницж; **прививáться.**

Амболıáсванıе и **амболıáсуванıе,** *с. ср.* 1) Болıасванıе, присажданıе, ашладисванıе; **прививáніе, колировáніе.** 2) Ваденıе съıпаницж, болıасванıе; **оспопрививáніе.**

Амвóнецъ, *ум. м.* отъ **амвóнъ.**

***Амвóнъ,** *с. м. Гр.* Высоко мѣсто въ церквж, дѣто стои онъıй, който казва слово; **кáѳедра проповѣ́дника въ цéркви.** По церковно амвонъ ся наричıа пó-высоко-то мѣсто прѣдъ алтарıа.

Амѝ, *съюз.* А; **а, же, но и, вѣдь.** *Той ако не знае, ами ты защо да не го научишь! Не само мене, ами и цѣлж-тж ми кжщж зарови. Ами че мъничъкъ е още, на осемь годинкъı, тамамъ дѣтято да си поиграе.*

***Амѝнъ,** *нар.* Истина, така; **амѝнь.** Кога нѣкой благославıа нѣчто, другъı-ти, что слушıать, отговарıать: аминъ, или: аминъ, дай, Боже! *Господь и Свята Богородица да сж на помощь. — Аминъ! дай, Боже! До амина,* до край. *Аминъ санджкъ (раклж) не плъни. Аминъ бѣса не отпжжда. Всıака молба съ аминъ ся свръшıа.*

> Жива и здрава нова година,
> Тази година и до годинж,
> И до годинж и до амина! *Пѣс.*

А́мо, *нар.* 1) Тукъ, тука; **сюдá.** 2) Сетнѣ, послѣ, нататъкъ. *Отъ сега амо,* отсега нататъкъ. *Оттога амо,* оттогава насетнѣ.

Амь, в. **амá.**

Амь и **аджъ,** адéшь, *гл. д.* в. **ıамь.**

***Анагнóстъ,** *с. м. Гр.* Комуто е челъ владыка разрѣшенж молитвж да ся обличıа въ

стихарь и да слугува въ церквѫ на литургиѭ, на утренѭ и на вечернѭ; **дьячёкъ не по дóлжности, а пожелáнію.**

***Аналóгы и налóгы**, *с. ж. мн. Гр.* Подставка, за да ся турıать на неѭ книгы-ты въ церквѫ, кога ся чете; **аналóгій, налóй.**

Анасóневъıй, *въ, ва, во, пр.* Что има въ себи анасонъ, правенъıй съ анасонъ, анасонлиıа; **анисовый.** *Анасонева ракиıа;* **анисовка.**

Анасóнецъ, *ум. м.* отъ **анасóнъ.** Малко анасонъ.

***Анасонлиıа**, *пр. неизм. Т.* Анасоневъıй; **анисовый.**

***Анасóнъ**, *с. м. Л.* Раст. *Pimpinella anisum* и негово-то сѣмя, аласонъ, ликансово, разианъ; **анисъ.** 2) Раст. *Pimpinella Saxifraga;* **бедренéцъ, бедринéцъ.**

***Анáтема**, *с. ж. Гр.* 1) Церковно: отлѫчение отъ цръквѫ-тѫ, съ което прѣдавать еретици-ты на сѫдъ Божий; **анáѳема.** 2) Въ разговора ся казва на мѣсто: поврага; прочь, вонъ. *Анатема тя!* поврага тя.

Анатематúсамь, в. **анатематúшѫ.**

Анатематúсвамь и анатематúсувамь (**да анатематисамь и да анатематишѫ**), *гл. д.* Анатемисвамь, пращамь нѣкого анатема, клънѫ; **проклинáть.** — **мся**, *гл. стр.* **проклинáться.**

Анатематúсванıе и анатематúсуванıе, *с. ср.* Анатемисванıе, пращанıе анатема; клънеше; **проклинáніе, проклятіе.**

Анатематúшѫ, *ешь*, — **тúсалъ**, и **анатематúсамь**, *гл. свр.* отъ **анатематúсвамь.** Да проклънѫ; **проклясть.**—**тúсанъıй**, *прич. стр.* Проклятъıй; **проклятый.**

Анатемúсвамь и анатемúсувамь (**да анатемисамь и да анатемишѫ**), в. **анатематисвамь.**

Анахтáрецъ, *ум. м.* и

Анахтáрчя, *ум. ср.* отъ **анахтáръ.** Ключецъ, отклпчецъ; **ключикъ.**

***Анахтáръ**, *с. м. Т.* Ключь, откличь; **ключъ.**

***Ангарúıа**, *с. ж. Т.* 1) Работенıе нѣчто насилѫ безъ платѫ; **принудúтельная рабóта безъ плáты.** *Карать ны на ангариѭ.* 2) Натурена работа. *Това ми е ангариıа.*

Áнгелецъ, *ум. м.* отъ **áнгелъ.** Ангелчя; **áнгельчикъ.**

Ангелúка, *с. ж.* Раст. в. **аглúка.**

Áнгеловъıй, *въ, ва, во, пр.* отъ **áнгелъ; áнгеловъ.**

Áнгелскъıй, *ска, ско, пр.* отъ **áнгелъ; áнгельскый.** — **скъı**, *нар.* Като ангелъ; **подóбно áнгеламъ, áнгельски.**

Áнгелчя, *ум. ср.* отъ **áнгелъ.** 1) Ангелецъ; **áнгельчикъ.** 2) На галено каквать **ангелчя** на дѣца и на обычнъı лица; **ангелóчекъ.**

***Áнгелъ**, *с. м. Гр.* 1) Така ся наричıать разумни-ти духове; **áнгелъ.** *Силенъ, какъ му былъ ангелъ-тъ,* избавился отъ нѣкаквѫ бѣдѫ. *Слабъ му былъ ангелъ-тъ,* сир. случило му ся нѣчто зло. *Ангелъ кривъ, дıаволъ правъ. Ангелъ съ правдѫ помага, дıаволъ съ кривдѫ потыква.* 2) им. соб. мѫжско. *Ангелъ му имя-то, дıаволскъı му дѣла-та.* 3) По нѣйдѣ така наричıать волъ, что ся вприга и ся оре съ него.

Áнгелъ-хранúтель. Ангелъ отряденъ отъ Бога при всıакой человѣкъ да го пази; **áнгелъ-хранúтелъ.**

Англúнка, *с. ж.* Раст. в. **аглúка.**

***Ангѫтъ**, *с. м. Т.* Единъ видъ натка *Anas Tadorna,* келефаръ; **атáйка, кагóлка.**

***Андáнсонра и андáнсора**, *нар. Т.* Послѣ, слѣдъ това; **потóмъ.**

***Áнджакъ**, *съкз. Т.* Ала, ама, а, нъ, обаче; **но, аднáко.**

***Андже́ръ**, *с. м.* Раст. в. **áлтѫнка.**

Андрéй и Едрéй, *с. соб.* Святъıй Андрей, 30 Ноемвриıа; **Андрéй Первозвáнный.** Отъ тоıа день, казвать, дни-ти зимать да наядрѣвать. Срѣщѫ Едрей въ всıакѫ кѫщѫ варять жито и царевицѫ, и кога ся мръкне, прѣди да вечерıать, колкото има въ кѫщѫ-тѫ мѫжие, които могѫть да орѫть, врьгать изъ комина нагорѣ отъ варено-то жито и царевицѫ, и казвать: толкова да израстѫтъ жита-та! Отъ варено-то жито ся раздава на съсѣдъı-тъı и гостıе-то, та: както наядрѣва варено-то жито, така ужъ да наядрѣвать и посѣви-ти.

***Андрѫчь**, *с. м.* Раст. в. **арджчь.**

Анó, *съкзъ.* Зачтото; **потомý что.** *Зачто не го щешь?—Ано не ми е прилика.* **Почемý ты не хóчешь вы́йти за него? — Потомý что онъ мнѣ не четá.**

Антерúйка, *ум. ж.* и

Антерúйчя, *ум. ср.* отъ **антерúıа.**

***Антерúıа**, *с. ж. Т.* Дрѣха, кафтанъ; бива дълга до-подъ колѣнѣ и кѫса до пояса; **родъ кафтáна.** *Още ходи съ антериѭ,* спр. още е малъкъ, още му хлапа дъска-та, още е дѣтя.

***Антúка**, *с. ж. Лат.* 1) Старо нѣчто като: пара, камъкъ за прьстенъ и пр. **дрéвняя вещь, дрéвность.** 2) Хубаво нѣчто; **хорóшая вещь.** *Това е антика.* 3) Болѣсть холера; **холéра.** 4) Хъıтръ, врѣлъ и кънѣлъ человѣкъ. *Той е цѣла антика.*

***Антимúнсъ**, *с. м. Гр.* Платъ, на който е изобразено погребенıе Христово, освятенъ отъ владъıкѫ, да ся простира на прѣстола, кога ся служи литургиıа; **антимúнсъ.**

***Антúхристъ**, *с. м. Гр.* Противникъ Христовъ; **антúхристъ.**

***Анжúлы**, *с. ж. мн.* Раст. *Lonicera,* бого-

родичино цвѣтіе, богородична ржка, богородичины прьстіе, мустакы, нокътъ, пѣтлеви ноктіе; **козья жимолость.**

Апали и **іапали,** *нар.* Ето, на ти; **вотъ.** *Апали го;* **вотъ его.**

***Апокалипсисъ,** *с. м. Гр.* Книга, въ коѭто пише Св. Иоанъ Богословъ онова, что му е открыто отъ Бога за Христианскж-тж црьква. **Апокалипсисъ.** Апокалипсисъ ще рече откровеніе. Таіа книга ся намира въ Апостола на краіа.

Апостоловый, **въ, ва, во,** *пр.* отъ **апостолъ; апостоловъ.**

Апостолскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **апостолъ; апостольскій. — скы,** *нар.* Като апостолъ; **апостольски.** *Ходж апостолскы,* ходж пѣшь; **ходить пѣшкомъ.**

***Апостолъ,** *с. м. Гр.* 1) Така сж наречени ученици-ти на Иисуса Христа, които Той е провождалъ да проповѣдуватъ Евангеліе-то; **апостолъ.** 2) Книга, въ коѭто ся написаны Дѣяніѭ-та и Посланиѭ-та апостолскы. *Учж апостола.* 3) им. соб. мжжско.

***Априлий** и **Априлъ,** *с. м. Лат.* Единъ отъ дванадесять-ты мѣсяци, има 30 дни; Лъжко, Лъжитрѣвъ; **Апрѣль.** *Сѣчко сѣче, Марта дере, Априлъ кожи продава, никому на вѣрж не дава.*

***Араба,** *с. ж. Т.* Кола; **повозка, арба.**

Арабаджийка, *с. ж.* 1) Жена арабаджиѭ. 2) Жена на арабаджиѭ.

Арабаджийскый и **арабаджискый,** **ска, ско,** *пр.* отъ **арабаджиѭ.** Коларскый; **извощичій. — скы,** *нар.* Като арабаджиѭ; **поизвощичьи.**

Арабаджийчя, *ум. ср.* Младъ арабаджиѭ; **молодой извощикъ.**

***Арабаджилжкъ,** *с. м. Т.* Работеніе съ кола; **извощичаніе, извозъ.**

Арабаджискый, в. **арабаджийскый.**

***Арабаджиѭ,** *с. м. Т.* Който кара кола, работи съ кола, коларь; **чумакъ, извощикъ.**

***Аралиѭ,** в. **іаралиѭ.**

***Аралжкъ,** *с. м. Т.* 1) Праздно мѣсто междж двѣ нѣчта, междина, междиина; **промежутокъ.** 2) Зирка, прозирка, пролука, процѣпка, процѣпъ, разтрога, разцѣпка, рѣзка, трѣскотина, цѣпетина, цѣпотина; **скважина, щель.**

***Арангелъ** и **Арахангелъ,** *с. м. Гр.* в. **Архангелъ.**

Арапинъ, в. **арапъ.**

Арапка. *с. ж.* 1) Арапкыніа, черна жена; **арапка.** 2) Раст. и плодъ *Zea mays,* влашка, грьчка, гугуци, гължбіе, коломбокъ, кукурузъ, кукумарка, мамули, мисирка, мисиръ, моморозка, моморозъ, мумурузъ, панпуръ, паткы, печенка, пченичка, пченка, рабка, цабланъ, царевица, царевка, царка, цомбуръ, ченичка, ченка; **маисъ, кукуруза, турецкая пшеничка, кикй.**

Арапкыніа, *с. ж.* Жена арапка; **арапка.**

Арапска смоква. Раст. в. **лопаткы.**

Арапско просо. Раст. в. **тряперушка.**

Арапскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **арапъ; арапскій. — скы,** *нар.* Като арапъ.

Арапскый языкъ. Раст. в. **лопаткы.**

Арапчя, *ум. ср.* отъ **арапъ.** 1) Малъкъ арапъ; **арапчикъ.** 2) Сынъ на арапъ; **арапченокъ.** 2) Раст. цвѣте *Paeonia officinalis;* **піонъ, марьинъ корень.**

Арапъ и **арапинъ,** *с. м.* Черенъ чловѣкъ; **арапъ, негръ.** *Черенъ като арапъ. Полесно е да почернишь себе-си, а не да измыешь арапина. Арапка ся чекорюше, арапинъ ся охолюше.* Гат. — Подница и врьшникъ.

***Аратликъ** и **аретликъ,** *с. м. Т.* 1) Казва-ся, кога да ся повыка нѣкой, комуто имя-то не знаѭтъ, както на Блъгарскы: *побратиме;* **обращеніе къ незнакомому.** 2) Побратимъ, другарь; **другъ.**

***Арачь,** в. **харачь.**

Арашладисамь, в. **арашладишж.**

***Арашладисвамь** и **арашладисувамь** (**да арашладисамь** и **да арашладишж**), *гл. д. Т.* Подрѣзвамь, обрѣзвамь; **подрѣзывать, обрѣзывать. — мся,** *гл. стр.* и *възвр.* Подрѣзвамся, обрѣзвамся; **подрѣзываться, обрѣзываться.**

Арашладисваніе и **арашладисуваніе,** *с. ср.* Подрѣзваніе, обрѣзваніе; **подрѣзываніе, обрѣзываніе.**

Арашладишж, **ешь, — дисалъ,** и **арашладисамь,** *гл. свр.* отъ **арашладисвамь.** Да подрѣжж, да обрѣжж; **подрѣзать, обрѣзать.—дисаный,** *прич. стр.* Подрѣзаный, обрѣзаный; **подрѣзанный, обрѣзанный.**

Арбанасинъ, в. **Арбанасъ.**

Арбанасскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **арбанасъ.** Арнаутскый; **албанскій.** *Арбанасска земіа,* Арнаутлукъ; **Албанія. — скы,** *нар.* Арнаутскы; **албански.**

Арбанасъ и **Арбанасинъ,** *с. м.* 1) Арнаутинъ; **Албанецъ.** 2) Село Арнаутксой.

***Аргаванъ** и **аргованъ,** *с. м. Т.* Раст. цвѣтіе *Syringa vulgaris,* лилякъ, лиляка, люлякъ; **синель, сирепь.**

Аргасамь, *гл. свр.* отъ **аргасвамь. — саный,** *прич. стр.*

***Аргасвамь** и **аргасувамь** (**да аргасамь**), *гл. д. Гр.* 1) Турѭмь кожи за щавеніе въ варовитж водж да ся накыснжтъ, та да ся оскуба козина-та имъ. **Въ дубленіи: вымачивать кожи въ известковой водѣ для снятія шерсти съ нихъ.** 2) Платъ, особено бѣлъ, уръждиваѭмь така, каквото да не може

да ся изнере, а да си остане ръждивъ; **затирать.** — **мся,** *гл. возвр.* и *стр.*

Аргасване и аргасуване, *с. ср.* отъ **аргасвамь.**

Аргатинъ, в. **аргатъ.**

Аргатка, *с. ж.* Жена аргатъ.

*****Аргатлжкъ,** *с. м. Гр.* Аргатуване.

Аргатскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **аргатъ.**

Аргатувамь, *гл. ср.* Ходж аргатъ.

Аргатуване, *с. ср.* Ходене аргатъ.

Аргатчя, *ум. ср.* отъ **аргатъ.** Младъ аргатъ.

*****Аргатъ и аргатинъ,** *с. м. Гр.* Ергатъ: 1) Работникъ, главенъ да оре, да вршне и да ходи съ кола; **работникъ, нанятой для полевой работы.** 2) Надничарь; **подёнщикъ.**

*****Аргованъ,** в. **аргаванъ.**

Аргосамь, *гл. свр.* отъ **аргосвамь.** — **санъій,** *прич. стр.*

*****Аргосвамь и аргосувамь** (**да аргосамь**), *гл. д. Гр.* Казвася за священикъ: запирамь го на врѣмя да не служи; **отрѣшать временно священика отъ службы.** — **мся,** *гл. стр.* — **сванъій,** *прич. стр.*

Аргосване и аргосуване, *с. ср.* Запиране священикъ отъ служб. на врѣмя; **отрѣшеніе священника отъ службы на время.**

*****Аргосъ,** *с. м. Гр.* Священикъ, запрянъ отъ службж; **отрѣшённый отъ службы священникъ.**

*****Арджчь,** *с. м. Т.* Раст. *Juniperus,* андржчь, овина, смрика, смрьчь, хвойна, хойна, хуйна; **можжевельникъ, вёресъ, арца, артышъ, ахра, можжуха.**

Аресамь, *гл. свр.* отъ **аресвамь.** — **санъій,** *прич. стр.*

*****Аресвамь и аресувамь** (**да аресамь**), *Гр.* Харесвамь: 1) *гл. д.* Нърави ми ся, ревне ми ся, беендисвамь; **находить хорошимъ, нравиться мнѣ, казаться.** *Всякой арсва себя-си. Който мя не аресва, да не ми дава дъщерж си,* или, *да ми даде помалкж-тж си дъщерж. Която мома не аресва ергенъ, на старець ся пада.* 2) *(нѣкому), гл. ср.* и — **мся,** *гл. стр.* Нъравъся, ревнжся, вдражявамся, беендисвамся; **нравиться, казаться, показываться, придти по нраву.** *Влѣзлъ въ лозе, че му гроздје не аресва. Менѣ ми, мамо, ареса едно момичя прѣзморчя. Прѣдъ очи-ты за доста си кравай опечи, ако му не ареса, самъ-си го изяжь;* **хорошо на друга калачъ купить, не полюбится, инъ самъ съѣшь.** — **сванъій,** *прич. стр.*

Аресване и аресуване, *с. ср.* отъ **аресвамь.** Беендисване.

*****Аретликъ,** в. **аратликъ.**

*****Арка,** *с. ж. Т.* Гръбъ, поддрьжка; **покровитель, покровительство.** *Имамь голѣмж аркж,* имамь силнъі людіе, които настоявать за мене. 2) Грьня съ дрьжкж отгорѣ надъ устіе-то; латвица.

*****Аркадашъ** *с. м. Т.* Побратимъ, другарь; **другъ, товарищъ.**

Аркъица, *ум. ж.* отъ **арка.**

Армаганецъ, *ум. м.* и

Армаганчя, *ум. ср.* отъ **армаганъ;** **гостинчикъ.**

*****Армаганъ,** *с. м. Т.* Даръ, пратенъ отъ нѣкого, който ся намира на друго мѣсто, или донесенъ отъ нѣкого, който е дошьлъ отъ друго мѣсто; **гостинецъ.**

Армасамь *гл. свр.* отъ **армасвамь;** **обручить по церковному обряду.** — **санъій,** *прич. стр.* Годенъій по церковенъ рядъ; **обручённый по церковному обряду.**

Дирецн клава младъі момчина,
Все армасанъі та не вѣнчяни. *Пѣс.*

*****Армасвамь и армасувамь** (**да армасамь**), *гл. д. Гр.* Годявамь по церковенъ рядъ, както ся прави прѣди вѣнчяніе-то; **обручать по церковному обряду.** — **вамся,** *гл. стр.* **обручаться.**

Армасване и армасуване, *с. ср.* Годяване по церковенъ рядъ; **обрученіе по церковному обряду.**

Армасникъ, *с. м.* Годеникъ; **сосватанный, обручённый по церковному обряду, обрученникъ.**

Армасница, *с. ж.* Годеница; **обрученница, обручница.**

*****Армасъ,** *с. м. Гр.* Годежь, тъкмежь, строй; **обрученіе.**

Армейка и

Армеица, *ум. ж.* отъ **армея.** Малко армея, прѣсолець.

*****Армея,** *с. ж. Гр.* Кысель купусъ, кысело зеліе, трушия купусъ, прѣсолъ, разсолъ, лахана; **кислая капуста.** *Да ся сплуе въ армеж-тж! Ще оплуе като коткж въ армеж. Прокопсалъ е като мышкж въ армеж.*

Армосвамь, в. **армасвамь.**

Арнаутинъ, в. **Арнаутъ**

Арнаутчя, *с. ср. ум.* Раст. цвѣтіе *Lychnis,* свиларка; **горицвѣтъ.**

*****Арнаутъ,** *с. м. Т.* 1) Арнаутинъ, Арнутинъ; **албанецъ.** 2) Лошь, насилникъ чловѣкъ; **насильникъ.** *Господь не е Арнаутинъ,* не е лошь. 3) Раст. цвѣтіе *Bellis perennis,* очица, нарици, рубинчи; **маргаритка.**

Арийсамь, в. **арийшж.**

*****Арийсвамь и арийсувамь** (**да арийсамь и да арийшж**), 1) *гл. д.* Напущамь, оставямь нѣчто; **покидать, оставлять.** 2) *гл.*

ср. Напущамь отъ работѫ, прѣставамь да работѭ; переставáть рабóтать. 3) Прѣстаiамь, свръшiамся; прекращáться. *Кражбы-ты не арнисвать;* все си гы има да ставать.

Арни́сванiе и **арни́суванiе**, *с. ср.* Напущанiе нѣчто, напущанiе отъ работѫ.

Арни́шѭ, ешь, — нисалъ, и **арни́самь**, *гл. свр.* отъ **арни́свамь**; покúнуть, остáвить, перестáть рабóтать, прекратúться.

Арпу́тинъ, в. **Арнау́тъ**.

А́ро, в. **ха́ро**.

Аро́внъıй, в. **харо́внъıй**.

***Арпаджи́къ**, *с. м. Т.* Сѣмя отъ лукъ; лу́ковое сѣмя.

Арсла́нецъ, *ум. м.* отъ **арсла́нъ**. Львецъ; лéвикъ.

Арсла́ново око́. Раст. цвѣтiе *Lilium candidum,* замбакъ, зѫмбукъ, зѫмбулъ, кремъ, кринъ, хурка; лúлія, лилéя, кринъ.

Арсла́новъıй, въ, ва, во, *пр.* отъ **арсла́нъ**. Львовъıй; львóвый.

Арсла́новъı уста́. Раст. цвѣтiе *Antirrhinum,* арсланчя, гура, дóйкъıнчя, зини-лапни, зѣйка, зѣплiакъ, кученце, рушкъı шибой, таушанчя, уста, устичя, iабанско цвѣтiе; львиноу́стъ.

Арсла́нчя, *ум. ср.* 1) Асланчя, львчя; львёнокъ. 2) Раст. в. **арсла́новъı уста́**.

***Арсла́нъ** и **асла́нъ**, *с. м. Т.* Животно львъ; левъ.

***Арсѫзинъ** и **арсѫзъ**, *с. м. Т.* Никакъвъ человѣкъ, хайдутинъ; негодя́й, воръ, разбóйникъ. *Да е знаiала майка ти, че щешь си такъвъ арсѫзинъ, тiа щiаше ти отрѣже главѫ-тѫ.*

***А́ртика**, *с. ж. Гр.* Прѣдвратнiа-та на црьквѫ, что е като слонъ; пáперть, предхрáміе, притвóръ.

Арти́салъıй, лъ, ла, ло, *прич.* Останѫлъıй артѫкъ, безъ потрѣбѫ; излúшній.

Арти́самь, в. **арти́шѭ**.

***Арти́свамь** и **арти́сувамь** (да арти́самь и да арти́шѭ), *гл. ср. Т.* Остаiамь артѫкъ, безъ потрѣбѫ; оставáться лúшнимъ, оставáться въ излúшкѣ, преизобúловать. *Това стига и артисва. Тамамъ сватба на угадъ: ни хлѣбъ стигнѫ, ни манджiа артиса.*

Арти́сванiе и **арти́суванiе**, *с. ср.* Остаiанiе артѫкъ.

Арти́шѭ, сшь, — ти́салъ, и **арти́самь**, *гл. свр.* отъ **арти́свамь**; остáться лúшнимъ.

***А́ртѫкъ**, *нар. Т.* Не, вяче; нѣтъ, ужъ. *Артѫкъ да не казвашь;* не, вяче да не казвашь; нѣтъ, ужъ не говорú.

***Артѫ́къ**, *Т.* 1) *с. м.* Остало отъ като е земено колкото трѣбва; остáтокъ, излúшекъ, лúшекъ, налúшекъ. 2) *пр. неизм.* Что е повяче отъ колкото трѣбва; лúшній, налúшній. *Това е артѫкъ;* ѳто лúшнее. *Артѫкъ стока очи не вади;* лúшняя дéнежка кармáну на тя́га (не продерётъ кармáна).

Арха́нгеловъ-день. Праздникъ на Св. Архангелъı, 8-й Ноемврiя; прáздникъ Св. Архáнгеловъ. Срѣщѫ тоiа день бабъı-тъı правятъ разнъı нѣчта, съ коиτо ужь замазвать уста-та и врьзвать крака-та на дивъıтъı звѣровъı за да не гонятъ и хапѫтъ.

Арха́нгеловъıй, въ, ва, во, *пр.* отъ **арха́нгелъ**. *Нарядилися като архангеловъı праздници.*

Арха́нгелскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **арха́нгелъ**; архáнгельскій.

***Арха́нгелъ**, *с. м. Гр.* (Изричать го повячето арангелъ и арахангелъ). Единъ отъ прьвъı-тъı ангелъı; архáнгелъ. *Ангеле, архангеле, днесь ти е день-тъ, утрѣ ти е снѣгъ-тъ,*

Архиди́аконовъıй, въ, ва, во и

Архиди́аконскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **архиди́аконъ**; архидіáконскій.

***Архиди́аконъ**, *с. м. Гр.* Прьвъıй дiаконъ у владъıкѫ; архидіáконъ. Въ врѣмя на Грьцкъı-тъı владъıкъı въ Блъгарiѭ архидiаконъ-тъ разпранiаше работъı-тъı, коиτо трѣбва да гляда владъıка-та.

Архиепи́скопскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **архиепи́скопъ**; архіепúскопскій.

Архиепи́скопство, *с. ср.* Архиепископскъıй чинъ; архіепúскопство.

***Архиепи́скопъ**, *с. м. Гр.* Духовенъ чинъ, прьвъıй епископъ; архіепúскопъ.

***Архиере́й**, *с. м. Гр.* Духовенъ чинъ, прьво духовно лице въ единѫ епархиѭ, владъıка; архіерéй.

Архиере́йскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **архиере́й**; архіерéйскій.

Архиере́йство, *с. ср.* Архиерейскъıй чинъ; архіерéйство.

Архимандри́товъıй, въ, ва, во и

Архимандри́тскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **архимандри́тъ**; архимандрúтскій, архимандрúчій.

Архимандри́тство, *с. ср.* Достоинство архимандритско; архимандрúтство.

***Архимандри́тъ**, *с. м. Гр.* Духовно достоинство, началникъ въ монастирь; архимандрúтъ.

Арши́нецъ, *ум. м.* и

Арши́нчя, *ум. ср.* отъ **арши́нъ**; аршúнчикъ.

***Арши́нъ** и **ръши́нъ**, *с. м. Т.* Мѣра, лакъть; аршúнъ.

Аржшецъ, *ум. м.* и

Аржшчя, *ум. ср.* отъ **аржшь.**

***Аржшь** и **ıаржшь,** *с. м. Т.* Водило, потяглица, процѣпъ на кола; **дышло.**

Арианинъ, *с. м.* Съ това имя Блъгаре-ти Христиане въ Родонскы-ты планины наричать Помаци-ты, потурченѫ-ты Блъгары; **названіе, которое Болгáре Христіáне Родóпскихъ горъ даю́тъ Помáкамъ, отýрченнымъ Болгáрамъ.**

***Асакия,** *с. ж. Т.* Воиска дошли на помощь; **подкрѣплéніе, союзное войско.**

***Аседжия,** *с. м. Т.* Неприятель, противникъ; **противникъ.**

Аскамь, *гл. ср.* Скытамся, лутамся, ходѭ отъ мѣсто на мѣсто, шлякамся; **шля́ться.**

Аскание, *с. ср.* Скытание, лутание, шлякание.

***Аскерлйкъ,** *с. м. Т.* 1) Военна служба; **воéнная слýжба.** 2) Размирица; **воéнное врéмя.**

***Аскéръ,** *с. м. Т.* Воиска; **вóйско.** *Тяжькъ аскеръ,* много воиска. *Не смы ныи, брате, ныи смы останѫли отъ аскера.*

Аскитийница и **ашкитийница,** *с. ж.* Постница; **отшéльническая кéлья.**

***Аскития** и **ашкития,** *с. м. Гр.* Постникъ, пустынникъ; **отшéльникъ, пусты́нникъ, пустыножитель.**

***Асланъ,** в. **арсланъ.**

***Аслѫ,** *нар. Т.* 1) Наистина; **въ сáмомъ дѣлѣ.** 2) Та; **да, дáже.** *Аслѫ и така да е;* **éсли дáже ѕто такъ.** *Аслѫ така е;* **конéчно ѕто такъ.** *Аслѫ си е такъвъ.*

***Асмá,** *с. ж. Т.* Лоза, лозница, винјага; **виногрáдная лоза, вьющаяся на вися́чемъ подмóсткѣ.**

Асмица, *ум. ж.* отъ **асмá.**

Асмичка, *ум. ж.* отъ **асмица.**

***Асмия,** *с. м.* Врагъ, душманинъ; **заклятый врагъ.**

***Аспра,** *с. ж. Гр.* Бодка, дукато; **трéтья часть пары́.** Една пара има три аспры. *Црьвена аспра загынува ли? Камила-та была за аспрѫ, нѣмало кой да ѭ купи; станѫла за хилядо, па нейѫ нѣмало.*

Асприца, *ум. ж.* отъ **áспра.**

Аспричка, *ум. ж.* отъ **асприца.**

Астáрецъ, *ум. м.* Малко астаръ.

***Астарлѫкъ,** *с. м. Т.* Платъ за астаръ; **матéрія для подклáдки.**

***Астáръ,** *с. м. Т.* Подплата на дрѣха; **подклáдка.**

Асъ, *мѣст.* вм. **азъ,**

***Асѫлъ,** *пр. неизм. Т.* Сѫщый, истый, истинный; **настоя́щій, йстый.** *Асѫлъ хайдутинъ;* **настоя́щій разбóйникъ.** *Асѫлъ сукно;* **настоя́щее сукнó.**

***Асѫръ,** в. **хасѫръ.**

Áтецъ, *ум. м.* отъ **атъ; жерéбчикъ.**

Атлáзецъ, *ум. м.* отъ **атлáзъ; атлáсецъ.**

***Атлáзъ,** *с. м.* Една коприняна гладка, лъскава тъкань; **атлáсъ.**

Атлáзяный, *нъ, на, но, пр.* Направеный отъ атлазъ; **атлáсный.**

Атлийка, *с. ж.* Жена атлия; **всáдница.**

Атлийчя, *ум. м.* отъ **атлия.**

***Атлия,** *Т.* 1) *с. м.* Възсѣднѫлъ на конь, който е на конь; **всáдникъ.** 2) *пр. неизм.* Что е за яздение; **верховóй** 3) На конь; **верхóмъ на лóшади.**

***Атмейданъ,** *с. м. Т.* 1) Пóприще въ градъ; **гипподрóмъ.** 2) Атпазаръ.

***Атпазáръ,** *с. м. Т.* Мѣсто въ градъ, дѣто ся продавать коние; **кóнная.**

Атó, в. **а то** при съюзъ **а.**

Áтчя, *ум. ср.* отъ **атъ.** Малъкъ, младъ атъ; **жерéбчикъ.**

***Атъ,** *с. м. Т.* Непрѣвитъ конь, бедухъ, пастухъ; **жеребéцъ, конь.** *Атове-ти ся рытать, магарета-та отдѣвать;* **пáны дерýтся, а у хлóпцовъ гýбы боля́тъ.** *Атове-ти играѭть, магарета-та умирать. Какъвто ти е атъ-тъ, такъвъ ти е и сахатъ-тъ. Какви атове минѫхѫ, и прахъ не вдигнѫхѫ! Попытали мъскѫ-тѫ: кой ти е баща? — Атъ-тъ ми е уйка.*

***Аýчь,** *с. м. Т.* Растение и корень *Daucus Carota,* морко, морковъ; **моркóвь.**

***Аферимъ,** *межд. Т.* Кога да похвалять нѣкого въ очи за нѣчто, казвать му; *аферимъ!* машалла! **брáво!**

Афиóнецъ, *ум. м.* отъ **афиóнъ.**

***Афиóнъ,** *с. м. Т.* Сокъ отъ макъ, изсушенъ, който приспива, кога ся пуши или яде; *Opium;* **óпій, óпіумъ.**

***Афорезмó,** *с. ср. Гр.* Офарезмо, афоресия, проклятие отъ владыкѫ за нѣкого, косто ся чете въ црьквѫ, да чюе всичкый свѣтъ, че ся проклина нѣкой; **архіерéйское проклятіе надъ кѣмъ нибýдь, читáемое въ цéркви.** Владыка дава афорезмо, когато му искать, въ различны случяя, напр. кога нѣкои ся разправять за нѣчто, и кривый никакъ не пристая на право-то, то който познава себя-си за правъ, изважда отъ владыкѫ-тѫ афорезмо, да ся проклине онзий, който е кривъ. Така и въ другы такывы случяя. Афорезмо ся вади и отъ Патриарха за по-голѣмо.

Афорéсамь, *гл. свр.* отъ **афорéсвамь.** Офаресамь; **прокля́сть когó съ отлучéніемъ отъ цéркви.—саный,** *прич. стр.* Проклятый отъ владыкѫ или патриарха народно; **прокля́тый архіерéемъ или патріáрхомъ всенарóдно.** *Станѫлъ е като афоресанъ,* спр. зелъ е да не приличя на человѣкъ.

***Афорѐсвамь** и **афорѐсувамь** (**да афорѐсамь**), *гл. д. Гр.* Офаресвамь; казвася отъ владыкѫ, кога прокльне нѣкого, та го запре да не влиза въ црьквѫ, и попъ да му не стѫпва въ кѫщи, нито да му чете нѣчто; **проклинáть когó съ отлучéніемъ отъ цéркви.** Кога да ся афореса нѣкой, владыка-та дава афоресиѭ-тѫ написанѫ на книгѫ да ся чете въ црьквѫ. — **мся,** *гл. стр.*

Афорѐсвание и **афорѐсувание,** *с. ср.* отъ **афорѐсвамь.**

Афоресѝя, *с. ж.* Офаресия, в. **афорезмó.**

А-хá, *нар.* Казвася за отговоръ на пытание, така, тѫй, есть; да. *Напоилъ ли си коня? — А-ха.* **Напоѝлъ ты лóшадь? — Да.**

А-хá! *междом.* Ѫхѫ, казвася: 1) За похвалѫ; а, аферимъ; **ну, отлѝчно.** *А-ха! добрѣ си сторилъ.* 2) На карание, на заканѫ и за плашение; а, аа; **аá.** *А-ха! не барай;* **аá! не тронь.** *А-ха! видѣ щешь;* **аá! увѝдишь.** *А-ха! щѫ ти кажѭ;* **аá! вотъ я тебя́.** *А-ха! азъ щѫ ти отврьнѫ;* **ну попóмню я тебѣ э́то.** 3) На присмѣхъ и за укоръ, а, ха; **а, аá, агá.** *А-ха, стои ти ся;* **аá (агá), по дѣлóмъ тебѣ.** *А-ха, не тя е срамъ!* **аá, не сты́дно тебѣ!** *А-ха, сега тя хванѫхъ;* **аá, попáлся.** 4) За чюдение, а, ахъ, охо; **а, ахъ, ой-ой.** *А-ха, каква голѣма кѫща!* **ахъ, какóй большóй домъ!** *А-ха, какъвъ е лютъ!* **ну-ну какóй сердѝтый, ой-ой!** 5) За сѣщание, а, ха, хѫ; **а.** *А-ха, сега разбрахъ;* **а, тепéрь я пóнялъ!** 6) За посочвание, за показвание, ето, апали, ыапали; **вотъ.** *А-ха го;* **вотъ егó.** *А-ха го и прася-то въ кочинѫ-тѫ.*

***Ахамбашѝя,** *с. м.* Главный Еврейскый учитель; **стáршій раввѝнъ.** *Знаете ли какво чюдо ся е сторило? — Ахамбашиѭ-тъ станѫлъ чифутинъ.*

***Ахáмъ** *с. м. Евр.* Хахамъ, Еврейскый учитель; **раввѝнъ.**

А̀хамь (**да а́хнѫ**), *гл. ср.* Ахкамь, выкамь *ахъ! ахъ!* пъшкамь, охкамь; **а́хать.**

А̀хание, *с. ср.* Ахкание, выкание *ахъ! ахъ!* охкание, пъшкание; **а́ханье.**

А̀хкамь, в. **а́хамь.**

А̀хкание, в. **а́хание.**

А̀хнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **а́хамь; а́хнуть.**

***Ахмаклѫ́къ,** *с. м. Т.* Глупавина, неотбирание, будалащина; **глу́пость.**

***Ахмáкъ,** *пр. неизм. Т.* Който не отбира, глупавъ, слабоуменъ, глупакъ, будала; **глу́пый, дурáкъ, полуду́рье.** *Правѭ ся на ахмакъ,* втълпавамся; **напускáть на себя́ дурь.** *Цѣлъ ахмакъ;* **набѝтый дурáкъ.** *Ако съмь Помакъ, не съмь ахмакъ, та ми давашь зелены краставици.*

Ахмáчкый и

Ахмáшкый, ка, ко, *пр.* Что прилича на ахмакъ, глупешкый, глупавый, безумный; будалскый; **глу́пый, безу́мный.** — **кы,** *нар.* Като ахмакъ, глупаво, безумно, глупешкы, будалскы; **глу́по, безу́мно, подурáцки.**

Ахтапóдець, *ум. м.* Малко ахтаподъ.

Ахтапóдчя, *ум. ср.* отъ **ахтапóдъ.**

***Ахтапóдъ,** *с. м. Гр.* Морска животина, съ осемь крака и безъ кости; **каракáтица.** *Ахтапода ыадѫтъ въ посты.*

Ахтáринъ, в. **ахтáръ.**

Ахтáрскый, ска, ско, *пр.* отъ **ахтáръ.** *Ахтарска чаршия;* **москотѝльный рядъ.** *Ахтарска стока;* **мóскоть, москотѝльный товáръ.**

***Ахтáръ** и **ахтáринъ,** *с. м. Т.* Който тръгува съ кахве, шекеръ, бои, стькла, чепци и проч.; **торгу́ющій колоніáльнымъ и москотѝльнымъ товáромъ, торгу́ющій мóскотью.**

***Ахчáкъ,** *с. м. Т.* Кысело млѣко, налѣно въ мѣхъ и стояло доста, та му ся изцѣдила вода-та, и то остало гѫсто и ся вкыснѫло повяче; катѫкъ; **родъ творогá.**

Ахчáчець, *ум. м.* отъ **ахчáкъ.** Малко ахчакъ.

Ахчѝйка, *с. ж.* Която готви ыастие, готвачка, кухарица; **поварѝха, кухáрка, стряпу́ха.**

Ахчѝйница, *с. ж.* Кѫща или дюкянъ, дѣто готвятъ ыастие за продань, да ыадѫтъ тамъ чюжденци; **харчéвня, ресторáція.**

Ахчѝйскый, ска, ско, *пр.* отъ **ахчѝя; поварскóй.** — **скы,** *нар.* Като ахчиѭ; **поварскѝ.**

Ахчѝйчя, *ум. ср.* отъ **ахчѝя.** Ученикъ ахчия; **поварёнокъ.**

***Ахчилѫ́къ,** *с. м. Т.* Кухарство; **повáренное иску́ство.**

***Ахчѝя,** *с. м. Т.* Който готви ыастие, готвачь, кухарь; **пóваръ.**

Ахъ! *междом.* Казвася: 1) Отъ радость и почюдвание, а; **ахъ.** *Ахъ, какъ ми е драго!* **ахъ, какъ я радъ!** *Ахъ, да бѣше така!* **ахъ, кабы́ э́то бы́ло такъ!** *Ахъ, да съмь знаялъ!* **ахъ, éсли бы я зналъ!** 2) Отъ ыадъ, досадѫ и страхъ; **ахъ, увы́.** *Ахъ, да не ся е видѣло!* **ахъ, чтóбы егó!** *Ахъ, какво да правѭ!* **увы́, что дѣлать!** *Ахъ, какъ мя уплаши!* **ахъ, какъ ты меня́ испугáлъ!** 3) Отъ болкѫ, вай, ай, ой, охъ; **ахъ, охъ.** *Ахъ, боли!* **охъ бóльно!** *Ахъ, какъ съмь ся уморилъ!* **ну какъ я усталъ!** *Днесь хопъ тропъ, утрѣ ахъ, вахъ!* 4) За заканѫ, бе, а-бе, а-бре; **ахъ.** *Ахъ да ми паднешь въ рѫцѣ, азъ щѫ тя научѭ!* **ахъ, попадѝсь ты мнѣ въ ру́ки, я тебѣ**

дамъ знать! *Ахъ, да знаюхъ, азъ быхъ му казалъ!* ахъ, кабы я зналъ, я бы далъ ему. 5) Кога иска нѣкой да ся сѣти нѣчто; бишь. *Ахъ, какъ го выкахж!* какъ бишь его зовутъ!

Ахжрецъ, *ум. м.* и

Ахжрча, *ум. ср.* отъ **ахжръ**; **конюшенка.**

***Ахжръ** и **іахжръ**, *с. м. Т.* Оборъ, дамъ, конюшникъ, конюшница; **стойло, конюшня, хлѣвъ.**

Аче и **іаче**, *нар.* Колкото повече; **чѣмъ болѣе.** *Аче ся кравай пече, по-добръ гость чака.* (Карлово).

***Ачикгиозлукъ**, *с. м. Т.* Кога нѣкой е отворенъ, събуденъ, уменъ; **смѣтливость, догадливость, оборотливость.**

***Ачикгиозъ**, *пр. неизм. Т.* За човѣкъ: отворенъ, събуденъ, уменъ; **смѣтливый, догадливый, умный, оборотливый.**

***Ачиклжкъ**, *с. м. Т.* Отворено мѣсто; **открытое мѣсто.**

***Ачикъ**, *Т.* 1) *пр. неизм.* Отворенъ, ıасенъ, ıавенъ, открытъ; **открытый, явный, свѣтлый (о цвѣтахъ), ясный (о погодѣ).** 2) *нар.* Отворено; **открыто.**

Ачтисамь, в. **ачтишж.**

***Ачтисвамь** и **ачтисувамь** (**да ачтисамь** и **да ачтишж**), *гл. д. Т.* Отварıамь, захубавıавамь; **придавать лучшій видъ, дѣлать эффектнѣе (на видъ).** — **мся**, *гл. възвр.* Отварıамся, ослободıавамся; **дѣлаться развязнѣе.**

Ачтисвание и **ачтисувание**, *с. ср.* Отварıание, захубавıавание.

Ачтишж, ешь, — **тисалъ**, и **ачтисамь**, *гл. свр.* отъ **ачтисвамь**. — **тисаный**, *прич. стр.*

***Ашашь**, в. **хашашь.**

***Ашевица** и **хашевица**, *с. ж. Т.* Онаıа стаıа въ кжщж, дѣто ся кладе огънь и ся готви ıастие; мутвакъ; **кухня.**

***Ашикъ**, *с. м. Т.* Една кость отъ овчий кракъ, съ коıжто играıжтъ; **бабка.** *Игра на ашикъ*, игра на кокалчета; **родъ игры въ бабки.**

Ашкамь (**да ашнж**), *гл. д.* Подврьгамь нѣчто нагорѣ; **кидать, бросать вверхъ, взбрасывать, вскидывать.—мся**, *гл. стр.* Подврьгамся нагорѣ; **взбрасываться, вскидываться.**

Ашкание, *с. ср.* отъ **ашкамь**; **взбрасываніе, вскидываніе.**

Ашкитийница, в. **аскитийница.**

***Ашкитиıа**, в. **аскитиıа.**

Ашладисамь, в. **ашладишж.**

***Ашладисвамь** и **ашладисувамь** (**да ашладисамь** и **да ашладишж**), *гл. д. Т.* Хашладисвамь, присаждамь, амболıасвамь; **прививать, окулировать.** — **мся**, *гл. стр.* Присаждамся, амболıасвамся; **прививаться.**

Ашладисвание и **ашладисувание**, *с. ср.* Хашладисвание, присаждание, амболıасвание; **прививаніе.**

Ашладишж, ешь, — **дисалъ**, и **ашладисамь**, *гл. свр.* отъ **ашладисвамь**. Да присадж, да амболıасамь; **привить.** — **дисаный**, *прич. стр.* Присаденый, амболıасаный; **привитый.**

***Ашлама**, *пр. неизм. Т.* Присаденъ, присадъ, амболıасанъ; **привитый.**

Ашнж, ешь, — **нжлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **ашкамь**. Да подврьлж; **взбросить, вскинуть.** — **нжтый**, *прич. стр.* Подврьленый; **взброшенный, вскинутый.**

***Аıазма**, в. **агиазма.**

***Аıактеръ**, *с. м. Т.* (Потъ на крака). Заплата за ходение, пжтнина; **плата за ходьбу, хоженое.** Сейменъ, пратенъ отъ конака нѣкждѣ, зима аıактеръ отъ опогова, по чиıжто работж е ходилъ.

***Аıанъ**, ни, и **аıанинъ**, аıане, *с. м. Т.* Началникъ, заповѣдникъ на еднж казж; **правитель округа.**

***Аıатъ**, *с. м. Т.* Хаıатъ, прустъ, килеръ, клѣть, задникъ; **кладовая.**

Б. б. *б.*

Б. Второ слово, втора буква, въ Словянскж-тж азбукж, наричıано *букы;* по старо-то начрьтание **ƃ**, а по ново-то **б**, и ржкописно *б.*

Ба, *нар.* Казвася: 1) За отговоръ на пытатание; а-ха, жхж; **да.** *Гладенъ ли си?— Ба.* **Ты голоденъ? — Да.** И съ нарѣчие *не:* **ба, не,** лема не; **да, конечно.** *Обѣдвалъ ли си? — Ба, не; че стои ли ся до сега гладно?* **Ты обѣдалъ? — конечно.** Така и кога ся отговарıа опорито; **небось.** *Ба, грыжıа мя е! Ба, тебе щж глядамь!* **какъ бы не такъ.** *Ако ти дрьжи, опытай ся пакъ! — Ба, малко ще ми дойде!* **если смѣешь, попробуй ещё разъ! — А что, думаешь не буду!** *Стига ли ти толкова? — Ба, като не даваш повече.* **Доволенъ ли ты этимъ? — Нешто, коли больше не даёшь.** 2) Отъ нечıаıаность и за чюдение, а, какъ; **какъ, ахъ!** *Ба! и ты ли си тука?* **какъ! и ты**

здѣсь? *Ба! бъва ли таково нѣчто!* какъ! возмо́жно ли э́то! *Ба, сестро, не думай!* ахъ, сестра́, не говори́!

*Баана́, *с. ж.* Кожіа отъ агня за подплаща-ние дрѣхж; бара́шковый мѣхъ, мерлу́ха.

Ба́ба, *с. ж.* 1) Бащина и майчина майка; ба́бушка. *Нашіа баба, нашъ помянъ. Варимъ круши баби по души. Не е пряла баба ми за него ю! Кога има масло и брашно, и-моіа баба може да мѣси тутманикъ. Радвайся, бабо, дѣдо ще си дойде.* 2) Кога да спомяне нѣкой старж женж или да іж повъика, казва бабо; обраще́ніе къ стару́хѣ. *Бабо Велико, что чинишь?* Така казвать и на мѣсячинж-тж, на шаркж-тж и на мѣсяць Мартъ. *Бабо мѣсячинико, кажи ми, видѣ ли татка? Баба шіарка ходи изъ село. Разсрьдила-ся баба Марта, та духнжла вислица.* 3) Стара жена; стару́ха. *Дьвче го като съ зжбы-тъ на бабж,* кога нѣчто е изхабено, та не рѣже добрѣ, а прѣхапва, прѣ-клъцва. *Това баба знае, това си и бае. За хубость бабж не боли,* или: *трьпи баба за хубость. Баба прави, дюволъ ся слави. Дѣто дюволъ не може, тамъ проважда бабж да може. Дюволъ-тъ започева, баба доизкарва. Доклѣ ся баба прѣвьрли, дѣду ся брада опрьли. Видишь ли, бабо, джба? — Не видж го, сънко. — Видишь ли дѣда? — Надзирамь го по малко. Ѩде баба и пие, ала дѣда не забораваю. Дѣдо има, а за бабж ще. Баби дѣда заборавила! — Не е за вѣрж. Дѣдо Трено безъ чирено, баба Трена безъ врѣтена. Баба умъ не купува, ами продава. Не ще баба наукж. Господь знае и стара баба. Стара* (е) *баба за работж, млада за срамотж. Баба ако лъже, дъра не лъже. Баба знае и другж уличкж. Баба е като вулгинж: каквото й турашь, все зима. Скача баба назадъ, напрѣдъ, а работа-та си вьрви на свой рядъ. Дѣто слѣпа баба удари, лѣка нѣма. Законъ бабж повалю. Не е какъ знае баба, а какъ намѣри. Плѣнъ ся плѣни, баба ся рѣши. Нѣмала баба работж (белицж), та си купила прасенце. Нѣма баба врѣтено да прядe. Намѣри баба хапано, ами пакъ и щипано. Нашла баба краставицж, па рекла: крива е. Въикалъ бабж да му води криволака. Вино бабж весели. Дрьжся, бабо, за дрѣнкы. Ѩжь, бабо, дрѣнкы. Ѩжь, бабо, да растешь, да си юка да врьшешь. Баба умира, умира и пакъ падъ грьня надзира. Баба Неда и гнилж крушж юде. Баба етаю капль и за гнилж крушж. Не види баба копж-тж, а види иглж-тж. Кашіа врюше, баба дѣтя клънюше: дано дѣтя умрюше, да ся баба сама кашж наюдюше. Извади сабіж ръждивж, уплаши бабж страшливж. Кога има шарилкж, и баба знае да шари. Дала баба парж, хванжлася на хоро-то; дава двѣ да ся откжсне, не іж пущать. Всякога баба милостынж давала, веднжжь сама не дала: като че никогажь не давала. И тоя грюзникъ ся хванжлъ на хоро-то! — Бабо, ами че той е твой-тъ сынъ. — Охъ, какво му приличіа грьбица-та! Не чюка попъ-тъ девять пжти за глухж бабж;* про глуха́го двухъ обѣ́денъ не пою́тъ. *Иди, бабо, въ черковж. — Кракъ мя боли, не могж. — Хай-дѣ, бабо, на службж. — Чюкай, сынко, да куцамь.* Пойдёмъ въ це́рковь. — Вишь, гря́зно. — Ну, такъ въ каба́къ. — Ужъ какъ нибу́дь подъ забо́ромъ проидти́. 4) Тъща, майка на стопаницж; тёща. 5) Старець зове женж си баба; обраще́ніе му́жа старика́ къ женѣ́ стару́хѣ. 6) Часто и младъ мжжь, като му ся добые момичя, въика на женж си бабо, зачтото е тіа вяче на пжть да стане баба, тьща. 7) Жена, коіато прѣдстоюва на родилкж, кога ражда; повива́льная ба́бка, повиту́ха, акуше́рка. *Много бабы кьилаво дѣтя;* у семи́ ня́некъ дитя́ безъ гла́зу. *Баба бабува и старца не забораваю. Зачто ли баба-та ти е отрѣзала пжпа, та не главж-тж!* или: *да е знаюла баба-та, че щешь си таквъ, тіа бы ти отрѣзала главж-тж, а не пжпа.* 8) Въ игрж на пиличкж, на пиюгж дѣтя-то, что сѣди та плаче, че му грабнжлъ орелъ-тъ пиля. 9) Единъ отъ колядаръ-ты прѣоблѣченъ като бабж за да прави смѣховъ; такожде и единъ отъ играчи-ты на кукеровъ-день; кукерица. 10) Мѣхуръ-тъ, въ който ся ражда человѣкъ или животно; бабино дѣтя, бабица, ложя; блона́. 11) Плочіа, дъска или камыкъ, при които стоять, та подврьгать клепзж-тж.—*Да прѣнесемъ бабж;* да играемъ на питкы; така казвать дѣца, кога врьгать камыкъ прѣзъ рѣкж така, каквото да удрю на водж-тж и да отскачіа, доклѣ да стигне отвждъ рѣкж-тж. —*На́ ти, бабо, дѣтя-то;* една игра, въ коіжто си подврьгать нѣчто единъ другому и при подврьгание-то казвать горни-ты думы. —*Слѣпа баба,* игра слѣпа котка: едному заврьжжть очи-ты съ крьпж, а другы-ти ся крыжть, и той трѣбва да гы дыри и когото най-напрѣдъ намѣри, той ся ряди; игра́ въ гулю́чки, ума́лки. Кога ся играе таіа игра, играчь-тъ съ заврьзанъ-ты очи

маха съ тоıагѫ и казва: *слѣпа баба не види, който види, да бѣга.*

Баба, *с. ж.* Бахуръ, дъненникъ отъ дебело свинско черво, напълнено на надѣницѫ; **родъ свиной колбасы, сычугъ начинёный.**

Баба, *с. ж.* Птица *Pelicanus,* несыть, ненасытъ, батланъ; **пеликанъ, баба.**

***Баба,** *с. м. Т.* Баща, отъць, тато, тейко, тейно; **батюшка, папенька, отецъ.**

Бабайко, *с. м.* Татко, тейко, тейно, баща; **папенька, батюшка.**

Бабайковый, въ, на, но, *пр.* Татковый, тейковый, тейновый, бащиный; **папенькинъ, батюшкинъ.**

***Бабаитъ,** *с. м.* Т. Юнакъ; **удалой, молодецъ.**

***Бабанъ,** *с. м.* Болѣсть въ слабины-ты, отъ коıжто става слѣза; маремъ; **опухоль въ пахахъ, бубонъ.**

Бабарка, *с. ж.* Мамулъ, куленъ, царевица съ рѣдкы зрьна; **кукуруза съ рѣдкими зёрнами.**

Бабенце, *ум. ср.* отъ **бабя; старушенка.**

Баберекъ, *с. м.* вм. **наберекъ.**

Баберъ, *с. м.* вм. **наберъ.**

Бабешкый, ка, ко, *пр.* отъ **баба.** Бабинскый, старечкый; **старушечій. — кы,** *нар.* Като бабѫ, като бабичкѫ; **по старушечему.**

Бабина вода. Святена вода, съ коıжто кѫпѫть дѣтя, кога ся роди; пѣıана вода; **святая вода, въ которой купаютъ новорождённаго младенца.** Наричаея бабина вода, зачтото баба-та ходи при попа да ıѫ святи и тıа кѫпе дѣтя-то съ неıѫ.

Бабина душица. Раст. *Thymus,* мащерига, **тиміанъ, тимьянъ.**

Бабина риза. Дѫга на небо-то, бабинъ поıасъ, бабино платно, божий лѫкъ, богородиченъ поıасъ, вино-ракиıа, зоница, зонка, зуница, зунка, узуница; **радуга.**

Бабини дни. Послѣдни-ти дни на Марта; **послѣдніе дни мѣсяца Марта.**

Бабино былие. Едно раст. като кочие былие.

Бабино виницé. Раст. *Geranium,* здравець; **геранія.**

Бабино врѣтенце. Раст. *Lithospermum;* **воробейникъ, воробьиное сѣмя.**

Бабино дѣтя. Баба, бабица, ложя; **блона.**

Бабино платно, в. **бабина риза.**

Бабинскый, ска, ско, *пр.* Бабешкый, старечкый. **— скы.** *нар.* Бабешкы, старечкы.

Бабинъ день. Осмый Іаннуариıа. Тоıа день рано бабы-ты ходять по кѫщы-ты, дѣто сѫ бабувалы, носять медъ, размѣсенъ съ просо, та помазвать съ него уста-та, очи-ты и бузы-ты на дѣца, по-малкы отъ седьмь годины, още въ лѣгла-та имъ. Прѣзъ деня жены-ты, които сѫ добывалы прѣзъ годинѫ-тѫ, заедно съ дѣца-та си отивать на гостие у бабѫ-тѫ, что имъ е бабувала. Тамъ ся гощавать и ся веселять, а баба-та имъ играе смѣшны игры, кривися, плѣзися и пр. На такѫвѫ гощавкѫ мѫжие не си пущать, и жены-ты сѫ съвсѣмь слободны; затова казвать: *на бабинъ день въ кѫщи пѣе кокошка-та.* Слѣдъ обѣдъ баба-та туря насма увлаченѫ влънѫ по главѫ-тѫ и лице-то на дѣца-та, а това казвать: на мѫжскы-ты дѣца туря косѫ, вѫсы и брадѫ, а на женскы-ты — косѫ. На бабинъ день си кѫпѫть млады невѣсты, които сѫ си омѫжилы прѣзъ годинѫ-тѫ. Роднина-та на мѫжıа, кумъ, побащимъ, дѣвери и проч. ся събержть и поведѫть невѣстѫ-тѫ, та ıѫ заведѫть на рѣкѫ-тѫ да ıѫ окѫпѫть. Тамъ невѣста-та нагази въ водѫ-тѫ, прѣкрьстися, та на лѣга въ водѫ-тѫ, то на еднѫ, то на другѫ странѫ до три пѫти. Слѣдъ това всичкы-ты пакъ ıѫ заведѫть у дома ѝ; тамъ гы тıа служи и имъ цѣлува рѫкѫ, та всıакой ıѫ дари съ нѣчто.

Бабинъ квасъ. Раст. *Sempervivum tectorum* и *Sagina,* дебелець, кашличавчя, нежито, нежитъ, тлъстига, тученица, тучица; **очитокъ, жируха.**

Бабинъ поıасъ, в. **бабина риза.**

Бабинъ прѣшленъ. Раст. цвѣтие *Veronica,* велигденчя, любичица; **вероника трилистная.**

Бабинъ пуешь. Раст. *Lycoperdon,* гѫба бѫбѫрутка, пампуръ, папавица, папушнаръ, прахуница, прахутка, прьхуда, пувка; **дождевикъ, дождевикъ, дождяникъ.**

Бабины гниды. Раст. *Draba verna, Capsella bursa pastoris,* бѣла трѣва, поповы въшкы, лютичя, овчарска торбичка, рапонъ, рипанıа, рупа, рѣпа, рьдоква, ѫрдоква; **пастушьи сумки, ярушка пастушья.**

Бабины девятины. Приказкы за прѣминуване врѣмя; **простой разговоръ, бесѣда о неважномъ для препровожденія времени, каляки.** *Приказвамы си бабины девятины;* **балакать, калякать.**

Бабиный, нъ, на, но, *пр.* отъ **баба; бабкинъ, бабушкинъ.** *Бабины баилкы, дѣдовы маилкы. Бабина младина на-възъ багръ заличава. Вари круши за бабины души.*

Бабинѫ-тѫ, *нар.* Като бабѫ, бабешкы; **по бабьему.** *Баба си знае бабинѫ-тѫ,* а не друго-ıаче.

Бабица, *ум. ж.* отъ **баба.** Бабка; **бабушка.**

Бабица, *с. ж.* 1) Кѫдѣлıа отъ дребенъ ленъ; **кудёля, горсть дурнаго льна.** 2) Баба, бабино дѣтя, ложя; **блона.**

Бабици, *с. ж. мн.* 1) Мѣсто бабичıасало; **сморщенное мѣсто на тѣлѣ человѣческомъ, морщины.** 2) Една болесть въ корема, отъ

коѭто ся урыгва на кысело; **желу́дочныя кислоты, отры́жка ими.** *На чюждъ помянъ была, на бабици ся урыгва.* 3) Раст. *Tribulus terrestris.* 4) Бабникъ въ 2-то знам.

Ба́бичево быліе. Раст. *Centaurea,* пие ся за болесть бабици; **василёкъ, лоску́тница.**

Бабѝчище, *с. ср.* Едно растение, съ което лѣкувать болесть бабици;-расте край рѣкы-ты.

Ба́бичка, *с. ж.* Стара жена, старица; **стару́ха.** *Кога выжть кучета-та, бабичкы-ты умирать.*

Бабичя́самь, *гл. свр.* отъ **бабичя́скамь.**

Бабичя́свамь и **бабичя́сувамь** (да бабичясамь), *гл. ср.* 1) Говорися повечето за мяса-та на чловѣка, сбрьчвамся, спардушвамся, сгрьчямся, изтрьпвамь; **смо́рщиваться.** *Бабичясахѫ ми ржцѣ-ты отъ пранѭ.* 2) Добывамь болесть бабици.

Бабичя́свание и **бабичя́сувание,** *с. ср.* Сбрьчвание, сбрьчявание, спардушвание, сгрьчяние, изтрьпвание; **смо́рщиванье.**

Бабѝще, *увсл. ср.* отъ **ба́ба; старушёнка, старуше́нца.** *Това старо бабище. Баба бабище, лоше имище, дръжте да го изядемъ.*

***Ба́бка,** *с. ж. Т.* Стара пара; **стари́нная моне́та.** *Всхта бабка.*

Ба́бка, *ум. ж.* отъ **ба́ба.** Бабица; **ба́бушка.** *Много бабка знаяла, и нáсънѣ глядала.*

Ба́бкы гергёвы. Раст. *Convallaria majalis,* цвѣтие бисеръ, двуликъ, гергевденчя, момински сльзы; **ла́ндышъ.**

Ба́бкыный, нъ, на, но, *пр.* отъ **ба́бка; ба́бушкинъ.**

Ба́бникъ, *с. м.* 1) Кубаса отъ бѣлый дробъ и другѫ дребулиѭ отъ свинѭ, кръвавица; **родъ свино́й колбасы́.** 2) Въ изречение: *бабникъ тя тръшилъ!* съ което бабы отговарять ядосано, когато гы повыка нѣкой бабо! бабици!

Ба́бой, *с. м.* Едно растение, има медъ, та е добро за пчелы-ты.

Ба́бой, *с. м. мн.* Рыба *Perca fluviatilis,* пиркия; **о́кунь.**

Ба́ботение, *с. ср.* Буботение, бубучение, бучение, шюмение; **гулъ.**

Ба́ботѭ, ишь,—тилъ, *гл. ср.* Бобо́тѭ, буботѭ, бубучѭ, бучѭ, шюмѭ; **издава́ть гулъ.**

Бабу́вамь, *гл. ср.* 1) Прѣдстоявамь на родилкѫ на рожбѫ-тѫ ѝ; **ба́бить, пелена́ть, повива́ть.** 2) Ставамь баба на родилкы; **ба́бничать, повива́ть.**

Бабу́вание, *с. ср.* 1) Прѣдстояване на родилкѫ на рожбѫ-тѫ ѝ; **отправле́ніе повива́льнаго дѣла, пово́й, повива́ніе, пелена́ніе.** 2) Ставание баба на родилкы; **ба́бничанье, повива́ніе.**

Ба́бурци, *с. м. мн.* Прѣоблѣчени людіе съ разны смѣшны дрѣхы, които ходять на Водици изъ села-та, та правять разны смѣхурии; старци, маскары; **ря́женные, окру́тники въ день Богоявле́нія.**

Ба́буръ, *с. м.* 1) Животина *Helix,* бохле, бухъръ, лигавець, лигавничя, мелче, мелчевъ, охлевъ, пасочя, пижекъ, плужькъ, пльжекъ, пльжець, пльжковъ, пльжякъ, пльзекъ, прьжлокъ, прьжляйка, пужимусъ, роглевець, роглець, рожко, рожковець, рожковъ, салякъ, слимакъ, слимукъ, слинакъ, сльменъ, слюмакъ, смилякъ, стригоръ, улешь, улешка, шелянгосъ, шялякъ; **ули́тка.** *Юхоре, бабуре, извади си роговы, да ти видимъ бодовы на зеленѫ трѣвицѫ, на студенѫ водицѫ.* 2) Бабурци.

Бабуске́рникъ и

Бабуске́ръ, *ув. ук. м.* отъ **ба́ба; старуше́нка, старуше́нца, корга́.** *Какъвъ бабускеръ;* **ѣкая корга́.** *Дѣто дяволъ-тъ не може, праща бабускера да може.*

Бабу́шка, *с. ж.* 1) Овца слаба, грьчява, съ голѣмъ коремъ. *Развлѣклы му ся червата като на бабушкѫ.* 2) Едно растение (Хвойна).

Ба́бчица, *ум. ж.* 1) отъ **ба́бка; ба́бушка.** 2) отъ **ба́бка,** стара пара.

Бабя́, *ум. ср.* отъ **ба́ба; стару́шка, бабёнка.**

Ба́бякъ, *с. м.* Раст. *Verbascum thapsus,* дивъ кобакъ, лопенъ, лѣпянъ, мечие ухо, пукъ, свищулка,, фенерчя, богородичина и богородична хурка, овчя опашка, папалечь, свѣщилка; **медвѣ́жье у́хо, коровья́къ, верби́шникъ, ца́рскій скипетръ, ца́рская свѣча́.** 2) Птица *Ardea,* гушлянъ, гушявець, жябаръ, чяпла; **ца́пля.**

Бава́чка, *с. ж.* Жена или мома, която бави дѣца; вая, дада; **ня́ня, ня́нька.**

Ба́вение, *с. ср.* 1) Маяние; **ме́дленіе, мѣшка́ніе.** 2) Залисвание, размайвание на работѫ; **отвлече́ніе отъ заня́тій.** 3) Залисвание, веселение, еглендисвание; **заба́ва, забавле́ніе.**

Бави́лка, *с. ж.* Нѣчто, съ което си играѭть, съ което ся залъгвать дѣца; залъгалка; **игру́шка.**

Ба́вный, — вънъ и **— венъ, вна, вно,** *пр.* 1) Что става, что ся врьши полека, мѫчно; **мѣшкотный, ме́дленный.** 2) Който врьши работы-ты си полека; тяжкый, небръзый; **нeско́рый, ме́дленный. — но,** *нар.* Полека, небръзо, мѫчно, тяжко; **ме́дленно, мѣшкотно, неско́ро.** *Бавно работи, нъ хубаво.*

Ба́вѭ, ишь,—ви́лъ, *гл. д.* 1) Маѭ; **замедля́ть, уде́рживать.** 2) Залисвамь нѣкого на работѫ-тѫ му, маѭ го да не работи; раз-

майвамь; **отвлека́ть отъ занятій.** 3) Залисвамь нѣкого, правьѫ го да си прѣмине добрѣ, весело врѣмя-то, еглендисвамь; **забавля́ть.** *Бавьѫ дѣтя,* гледамь дѣти, ваювамь, залисвамь го; **ня́ньчить.**

Добыли рожбѫ момча Някула,
И баба му го сама бавила,
Сама бавила, пѣсьнь му пѣла. *Пѣс.*

Что правише царица? —
Мѫжеко дѣти бавише.
Царю ризѫ шиеше. *Пѣс*

Пусто остало отъ злато дѣтя,
Отъ злато дѣтя, отъ сребро люлка,
Кога не грачи, кога не плаче,
Азъ да го бавѭ и да го гадѭ. *Пѣс.*

4) Брькамь, прѣчѫ; **мѣша́ть, препя́тствовать.** *Това не бави;* **ѕто не мѣша́етъ.** — **ся,** *гл. възвр.* 1) Маѫжся, размайвамся; **ме́длить, мѣшкать.** *Дѣ ся бави до сега?* 2) Залисвамся, та не работѫ; **отвлека́ться отъ занятія.** 3) Еглендисвамся; **забавля́ться.** **Ба́венъый,** *прич. стр.* 1) Маянъый, размайванъый. 2) Залисванъый, еглендисванъый.

Багашя́тъый, тъ, та, то, *пр.* Косматъый, рунтавъый, рошавъый; **косма́тый, шерсти́стый, волоси́стый, волоса́тый.** (Ломско).

***Баглама́,** *с. ж. Т.* в. **байлама.**

Ба́гнене, *с. ср.* отъ **ба́гнѭся.** Агнене; **ягнёнье.**

Ба́гнѭся, нешся, — нялся, *гл. об.* (отъ **оба́гнѭся**). Агнѭся, обагнувамся; **ягни́ться.**

Ба́гра, *с. ж.* Багрило, багрилка, боя, вапсилка, масть; **кра́ска.**

Ба́гремъ, *с. м.* Раст. *Acacia,* дрьво бѣлъ лилякъ, бѣло цвѣте, бѣлъ трьнъ, кралчя, солунскъый трьнъ, френскъый трьнъ; **ака́ція, глогъ, горо́ховое де́рево.**

Ба́грене, *с. ср.* Бойдисване, вапсуване; **кра́шеніе.**

Багри́лка, *с. ж.* и

Багри́ло, *с. ср.* в. **ба́гра.**

Ба́грѭ, ишь, — рилъ, *гл. д.* 1) Бойдисвамь, вапсувамь, мастѭ; **кра́сить, окра́шивать.** 2) Гласѭ, врьшѫ, снобѭ, правѭ нѣчто; **стро́ить что.** — **ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бойдисвамся, вапцвамся, мастѭся; **кра́ситься, окра́шиваться.** — **гренъый,** *прич. стр.* Бойдисванъый, вапсуванъый; **кра́шеный.**

***Ба́дана,** *с. ж. Т.* Лѣнежь, измазано на стѣнѫ съ варъ; **и́звестная окра́ска на стѣнѣ.**

Бадано́самь, *гл. свр.* отъ **бадано́свамь;** — **санъый,** *прич. стр.*

Бадано́свамь и бадано́сувамь (да бадано́самь), *гл. д.* Мажѫ, лѣпѭ стѣнѫ съ варъ; **окра́шивать стѣну и́звестію.** — **мся,** *гл. стр.* — **ванъый,** *прич. стр.*

Бадано́сване и бадано́суване, *с. ср.* Мазане, лѣпене стѣнѫ съ варъ; **окра́шиваніе стѣны и́звестію.**

Баде́мецъ, *ум. м.* отъ **баде́мъ.**

Баде́мовъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **баде́мъ.** Миндаловъый; **минда́льный.** *Бадемова ядка;* **минда́лина.**

Баде́мчя, *ум. ср.* отъ **баде́мъ.** Миндалецъ, миндалчи, бадемецъ.

***Баде́мъ,** *с. м. Т.* 1) Дрьво *Amygdalus communis,* миндалъ; **минда́льное де́рево, минда́льникъ, минда́ль.** 2) Плодъ-тъ на това дрьво; **минда́ль.** *Бадеми-ти цьвтятъ по-рано отъ другы дрьвіе.*

***Баджа́,** *с. ж. Т.* Коминъ; **ды́мная труба́.**

***Баджа́къ,** *с. м. Т.* 1) Бедро; **бедро́, ля́двея, ля́шка.** 2) Влъна отъ овцѫ отъ бедрата, дребулина, носремъ; **обно́жная ове́чья шерсть, обно́жки.**

Ба́дже, *ум. м.* отъ **баджена́къ.** Казвася повечето въ звателенъ надежь, кога да но выка нѣкой бадженака си; **обраще́ніе къ свояку́.**

***Баджена́къ,** *с. м. Т.* Мѫжь на женинѫ сестрѫ, балдъзинъ мѫжь; своякъ, свако; **своя́къ.** *Радъ и Мило сѫ бадженаци,* спр. водятъ двѣ сестры.

Баджена́чя, *ум. ср.* отъ **баджена́къ.**

Баджена́чкъый и

Баджена́шкъый, ка, ко, *пр.* отъ **баджена́къ; своя́ковъ.**

Баджи́ца, *ум. ж.* отъ **баджа́.** Коминецъ.

Баджю́ръ, *с. м.* Гѫба *Agaricus campestris,* гюбреница, мантарка, печюрка, пичюрка, червенка; **грибъ шампиньо́нъ, печери́ца.**

***Баднава́ и бадихава́,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Что е безъ платѫ, безплатнъый; **безпла́тный, даровóй.** *Баднава работа.* 2) *нар.* Даромь, безъ платѫ; **да́ромъ, безъ пла́ты.** *Работѫ баднава.*

***Баднаваджи́я и бадихаваджи́я,** *с. м. Т.* Който гляда да добыва всичко баднава, безъ да плаща; **стара́ющійся пріобрѣта́ть всё да́ромъ, дармоѣдъ.**

Ба́дня, *с. ж.* Дрьвянъ сѫдъ за водѫ, като вѣдро; **бадья́, лоха́нь.**

Ба́ё, баёве, *с. м.* 1) По́-младъ братъ всякога наричя по́-старъый бае; **ста́ршій братъ въ отноше́ніи къ мла́дшему.** *Да утрепе мужѫ-тѫ, той утрепалъ бая си.* 2) Кога да спомяне нѣкой другиго, нѣколко по́-старъ отъ него, или да го повыка, притурія отъ почетъ при имя-то му бае; **когда́ кто ни-бу́дь говори́тъ о друго́мъ, кото́рый нѣсколько ста́рше его́, и́ли обраща́ется къ нему́, то къ и́мени его́ прибавля́етъ сло́во** *бае* **въ томъ смы́слѣ, какъ Ру́сскіе называ́ютъ себя́ по о́тчеству.** 3) По́-старъ; **ста́ршій.** *Азъ сьмь ти бае,* спр. азъ сьмь

по́-старъ отъ тебе. 4) Кога да новыкать младъ чловѣкъ, комуто имя-то не знаѭть, казвать му само: бае; **обращéніе къ мужчи́нѣ, моло́же срéдняго во́зраста, когда имя его́ неизвѣстно.** 5) Бащинъ братъ; чичя, стрыка: **дя́дя по отцѣ.** 6) им. соб. мѫжско. *Дѣдо Бае краѭ пази.*

Ба́ѐвъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́ѐ.** *Честита ти, Райко, шапка. — Не е моѭ, баева е.*

Ба́енце, *ум. ср.* отъ **ба́ѐ.**

Бае́ръ, *с. м.* Нанизъ отъ старъі пары, съ който младъі булкъі си кѫтять главъі-тъі; **головно́й убо́ръ изъ ста́рыхъ моне́тъ у молоды́хъ же́нщинъ.** (Воденъ).

Бажда́рка, *с. ж.* Жена на баждарь.

Бажда́рница, *с. ж.* Мѣсто, дѣто варди баждарь, за да зима бачь; мъітарница; **заста́ва при въѣздахъ въ го́родъ для взыма́нія по́шлины за прово́зъ това́ра.** Баждарницъі има на пѫтища-та, дѣто ся влиза въ градъ и дѣто ся излиза изъ него.

Бажда́рничка, *ум. ж.* отъ **бажда́рница.**

Бажда́рскъій, ска, ско, *пр.* отъ **бажда́рь.** Мъітарскъій.

*__Бажда́рь,__ *с. м. Т.* Бачдарь, който варди на баждарницѫ да зима бачь; мъітарь, баччия.

Баже́ и

Баже́мь, *сълз.* Боже, божемь, понѣ, баре, баремь; **хоть, по кра́йней мѣрѣ.** *Бажемь това остави.*

Бажли́вость, в. **бъзли́вость.**

Бажли́вый, в. **бъзли́въій.**

Бази́камь (**бази́квамь, да бази́кнѫ**), *гл. д.* Бъзикамь, бутамь, барамь, хващамь, чеплѭ; **тро́гать. — мся,** *гл. возвр.* и *стр.* Бутамся, барамся, хващамся, чеплѭся; **тро́гаться. — канъій,** *прич. стр.* Бутанъій, баранъій, хващанъій, чепленъій; **тро́ганный.**

Бази́кане, *с. ср.* Бъзикане, бутане, баране, хващане, чепление; **тро́ганіе.**

Бази́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **бази́камь; тро́гивать.**

*__Базикере́тъ,__ *нар. Т.* Нѣкой пѫть, понѣкога; **иногда́.**

Бази́кнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **базикамь.** Да бутнѫ, да барнѫ, да хванѫ; **тро́нуть. — нѫтъій,** *прич. стр.* Бутнѫтъій, барнѫтъій, хванѫтъій, почепленъій; **тро́нутый.**

Базиргі́анка, *с. ж.* Жена базиргіанъ.

Базиргі́анскъій, ска, ско, *пр.* отъ **базиргі́анъ.** Търговскъій: **купе́ческій.**

Базиргі́анчя, *ум. ср.* Младъ базиргіанъ, търговчя; **молодо́й купе́цъ, ку́пчикъ.**

*__Базиргі́анъ,__ *с. м. Т.* Търговецъ, купецъ, купчия; **купе́цъ, торго́вецъ.**

Базу́нчя, *ум. ср.* отъ **базу́ніакъ; жучёкъ.**

Базу́ніакъ, *с. м.* Бубулечка съ корѫ, каквото что е вонящица-та; **вся́кое насѣко́мое твердокры́лое, жукъ.**

*__Базъ-баі́а,__ *Т.* в. **баі́а.**

*__Байгѫнлѫ́къ,__ *с. м. Т.* Навѣсъ, укропъ; **о́бморокъ.**

Ба́йко, *ум. м.* отъ **ба́е.** Байно, байче, бате, баче.

Ба́йковъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́йко.** Байновъій, байчевъій, батевъій, бачевъій.

*__Байлама́__ и **баглама́,** *с. ж. Т.* Тамбура малка съ три струнъі; **балала́йка, банду́ра, мандоли́на.** *Свири байламѫ.*

Байлами́ца, *ум. ж.* отъ **байлама́; балала́ечка.**

Байлами́чка, *ум. ж.* отъ **байлами́ца.**

Баилди́самь, в. **баилди́шѫ.**

*__Баилди́свамь__ и **баилди́сувамь** (**да баилди́самь и да баилди́шѫ**), *гл. ср. Т.* Баилдисвамь, дохожда ми навѣсъ, пада ми укропъ, припада ми, прѣмалѣва ми, прѣмирамь, малаксвамь; **упада́ть въ о́бморокъ, обмира́ть.** *Не баилдисвамь за тебе,* не ми пригорѣва за тебе.

Баилди́сване и **баилди́сування,** *с. ср.* Навѣсъ, укропъ, припадане, прѣмалѣване, прѣмиране, малаксване; **о́бморокъ.**

Баилди́шѫ, ешь, — **ди́салъ,** и **баилди́самь,** *гл. свр.* отъ **баилди́свамь.** Да ми дойде навѣсъ, да ми падне укропъ, да ми припадне, да ми прѣмалѣе, да прѣмрѫ, да малаксамь; **упа́сть въ о́бморокъ, обмере́ть.**

*__Баилма́,__ *с. ж. Т.* Баилма, навѣсъ, укропъ, байгѫнлѫкъ; **о́бморокъ.**

Ба́илка, *с. ж.* 1) Баяние, басенка; **ворожба́.** 3) Приказване приказкъі; **каля́ки, болтовня́.** *Бабинъі баилкъі, дѣдовъі магилкъі.*

Ба́йно, — новци, *ум. м.* отъ **ба́ѐ.** Байко, байче, бате, баче.

Ба́йнова бу́лчица. Животно *Mustela nivalis* батева булчица, байновка, власица, ласица, невѣстулка, попадийка, попова булчица, енева булчица, калмапка, кадѫнка, пиши-попадийка, царева невѣста, царева невѣстулка, царева щерка; **ла́сица, ла́ска, ла́сочка, ла́стка, норо́къ.**

Ба́йновица, *с. ж.* Баева жена, буля, снъха отъ по́-старъ братъ; **невѣстка отъ ста́ршаго бра́та.**

Ба́йновка, *с. ж.* Жив. байнова булчица.

Ба́йновъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́йно.** Байковъій, байчевъій, батевъій, бачевъій.

Байрецъ, *ум. м.* отъ **байръ.** Баирчя.

Байристъій, стъ, ста, сто, *пр.* Что има много баиръі; **гори́стый, холми́стый.**

Байрчецъ, *ум. м.* отъ **баиръ.** Баирчя; **го́рка, хо́лмикъ.**

Байрчина, *ум. ж.* отъ **байръ.** Рътлина чюка; **горка, холмикъ.**

Байрчинка, *ум. ж.* отъ **байрчина.** Рътлинка; **горка, холмикъ.**

Байрчя, *ум. ср.* отъ **байръ.** Баирецъ, баирчецъ, баирчина, врьхчя, рътлинка; **горка, холмикъ.**

***Байръ,** *с. м. Т.* Брьдо, хлъмъ, могыла, врьхъ, чюканъ; **гора́, холмъ, приго́рокъ.** *Възъ баиръ вода. Бръза като гущеръ възъ баиръ. Азъ го карамь на чаира, а то бѣга по баира. Вълкы дъри по баиры. Слѣпо, кога прѣгляда, прѣзъ девять баиры види.*

Байрıакта́ринъ, в. **байрıакта́рь.**

Байрıакта́рка, *с. ж.* 1) Жена, мома байрıактарь. 2) Жена на байрıактарь.

Байрıакта́рскъый, ска, ско, *пр.* отъ **байрıакта́рь.**

Байрıакта́рчя, *ум. ср.* Младъ баирıактарь; **молодо́й знаменоно́сецъ.**

***Байрıакта́рь и байрıакта́ринъ,** *с. м. Т.* Който носи байрıакъ въ войска или въ дружинѫ; **знаменоно́сецъ, зна́менщикъ.**

> Коле ле, Коле байрıактарь!
> Развивай, Коле, байрıаци.
> Събирай, Коле, юнаци. *Пѣс.*

***Байрıа́къ,** *с. м. Т.* Знамя, знаменъ, пранорецъ, прѣнорецъ, хоржгва, стягъ; **зна́мя.** *Побивамь байрıакъ;* **водружа́ть зна́мя.**

***Байрıа́мъ,** *с. м. Т.* Праздникъ у мохаметанъı-тъı, единъ слѣдъ рамазана, а другъ седемдесять дни слѣдъ него и той ся наричıа курбанъ-байрıамъ; **пра́здникъ у мохамета́нъ байра́мъ.**

Байрıа́чецъ, *ум. м.* и

Байрıа́чя, *ум. ср.* отъ **байрıа́къ; значёкъ.**

Ба́йчё, — чёве, *ум. м.* отъ **ба́ё.** Баче, байко, бако, байно, бате.

Ба́йчёвъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́йчё.** Бачевъый, байковъый, баковъый, байновъый, батевъый.

***Ба́каджикъ,** *с. м. Т.* Мѣсто въ планинѫ, отдѣто ся види надалечь въ поле и по пѫтища-та; **высо́кое мѣсто въ гора́хъ, отку́да ви́дно далеко́ въ доли́ну и по доро́гамъ.**

> Гора-та ся раззелени,
> Хайдути-ти излѣзохѫ
> На Иринъ-Пиринъ планинѫ,
> При хайдутеко-то кладенчя,
> На высокъıа бакаджикъ. *Пѣс.*

Бака́линъ, *с. м.* в. **бака́лъ.**

Бакали́ıа, *с. ж.* Бакалска стока, сухъı нѣчта и разнъı другъı за ıадение; **бакале́йные това́ры, бакале́я.**

Бака́лка, *с. ж.* Жена бакалъ или жена на бакалъ; **лаба́зница.**

Бака́лница, *с. ж.* Дюкıанъ, въ който ся продавать нѣчта за ıадение; **бакале́йная ла́вка, лаба́зня, лаба́зъ.**

Бака́лничка, *ум. ж.* отъ **бака́лница; лаба́зикъ.**

Бака́лскъый, ска, ско, *пр.* отъ **бака́лъ; бакале́йный.** *Бакалска стока,* бакалиıа. — **скъı,** *нар.* Като бакалъ.

Бака́лчя, *ум. ср.* отъ **бака́лъ.**

***Бака́лъ и бака́линъ,** *с. м. Т.* Търговецъ, който дрьжи бакалницѫ, който тръгува съ бакалиѭ; **продаве́цъ бакале́йныхъ това́ровъ, лаба́зникъ.**

Бака́мовъый, въ, ва, во *пр.* отъ **бака́мъ.** Бойдисанъый съ бакамъ; **санда́льный.** *Бакамова боıа;* **санда́льная кра́ска.**

Бака́мецъ, *ум. м.* отъ **бака́мъ.** Малко бакамъ.

***Бака́мъ,** *с. м. Т.* Дрьво, съ което бойдисвать чрьвено и чрьно; *Sandalum album;* **санда́лъ.** *Вапцвамь съ бакамъ;* **санда́лить, насанда́ливать.**

Ба́камь (ба́квамь, да ба́книѫ), *гл. д.* Бацамь, цалувамь, цѣлувамь, полюбвамь; **цѣлова́ть, лобыза́ть.** *Бакай кинкѫ.* — **мся,** *гл. възвр. вз.* и *стр.* Бацамся, цалувамся, цѣлувамся, полюбвамся; **цѣлова́ться, лобыза́ться, лобза́ться.** — **канъый,** *прич. стр.* Бацанъый, цалуванъый, цѣлуванъый, полюбванъый.

Ба́кание, *с. ср.* Бацание, цалувание, цѣлувание, полюбвание; **цѣлова́ніе.**

Бака́рение, *с. ср.* отъ **бака́риѫ.**

***Бака́риѫ,** ишь, — рилъ, *гл. д.* Отъ Турско-то *бакаржмь*—глядамь. *Не бакари за нищо,* не ще да знае.

Ба́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **ба́камь.** Бацвамь, цѣлуввамь, полюбувамь.

Баки́ица, *ум. ж.* отъ **баки́ıа; недоимочка.**

***Баки́ıа,** *с. ж. Т.* Что е останѫло отъ данъкъ и отъ длъгъ да ся добира, недоборъ, заднина, заднище: **недоимка, недобо́ръ.**

***Баклава́,** *с. ж. Т.* Точено тѣсто и подсладено; млинъ; **родъ сла́дкаго слое́наго пиро́жнаго.**

Баклави́ца, *ум. ж.* отъ **баклава́.** Млинецъ, млинчя.

Баклави́чка, *ум. ж.* отъ **баклави́ца.** Млинчецъ.

Ба́кнувамь, *гл. мн-кр.* отъ **ба́книѫ.**

Ба́книѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **ба́камь.** Да бацнѫ, да цалунѫ, да цѣлунѫ, да полюбѫ; **поцѣлова́ть.** — **нѫтъый,** *прич. стр.* Бацнѫтъый, цалунѫтъый, цѣлунѫтъый, полюбенъый; **поцѣло́ванный.**

Ба́ко, *ум. м.* отъ **ба́ё.** Байко, байно, байче, бате, баче.

Ба́ковъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́ко.** Байковъый, байновъый, байчевъый, батевъый, бачевъый.

Бакра́чка, *ум. ж.* в. **бакра́чя.**
***Бакра́чь,** *с. м. Т.* Мѣдникъ, котелъ, бакѫръ; **котёлъ.**

Димитро, сынко Димитро!
Чоти мами си не каза,
Мама ти да тя полѣе
Въ пусто огнище съ пустъ бакрачь. *Пѣс.*

Бакра́чя, *ум. ср.* отъ **бакра́чь.** Бакрачка, бакѫрчя, мѣдничя, мѣнчя; **котело́къ, ко́тликъ.**
***Бактисвамь,** в. **бѫкти́свамь.**
Бакши́шецъ, *ум. м.* отъ **бакши́шь.**
***Бакши́шь,** *с. м. Т.* 1) Даръ, поклонъ; **пода́рокъ, гости́нецъ.** 2) Что дава нѣкой другому отъ волѭ за нѣкаквѫ малкѫ работѫ; **де́ньги на во́дку, на чай.**
Бакѫрда́никъ, *с. м.* Качамакъ. *Здрави да смы, та нска бакѫрданикъ да ядемъ.*
Бакѫрджи́йка, *с. ж.* Жена на бакѫрджиѭ, или жена бакѫрджия; **мѣдничиха.**
Бакѫрджи́йскъый и бакѫрджи́скъый, ска, ско, *пр.* отъ **бакѫрджи́я; мѣдническій.**
Бакѫрджи́йчя, *ум. ср.* 1) Младъ бакѫрджия; **молодо́й мѣдникъ.** 2) Ученикъ у бакѫрджиѭ; **учени́къ мѣдника.**
Бакѫрджи́я, *с. м. Т.* Който работи или продава бакѫръ, мѣдь; **ма́стеръ мѣдныхъ издѣлій, мѣдникъ, продаве́цъ мѣди.**
***Бакѫрджѫлѫ́къ,** *с. м. Т.* Занаятъ на бакѫрджиѭ; **мѣдничество.**
Бакѫ́рецъ, *ум. м.* отъ **бакѫ́ръ.** Малко мѣдь.
Бакѫ́рчя, *ум. ср.* отъ **бакѫ́ръ.** Бакрачя, бакрачка, мѣдничя, мѣнчя; **котело́къ, ко́тликъ.**
***Бакѫ́ръ,** *с. м. Т.* 1) Мѣдь; **мѣдь.** 2) Мѣдникъ, котелъ, бакрачь; **котёлъ.** 3) Мѣдни сѫдове, что има въ кѫщи; **мѣдная дома́шная посу́да, мѣдь.** 4) Мѣдны, бакѫряны пары; **мѣдныя де́ньги, мѣдь.** *Има пять гроша бакѫръ;* **у него́ мѣди пять піа́стровъ.**
Бакѫ́рянъый, нъ, на, но, *пр.* отъ **бакѫръ.** Что е отъ бакѫръ, мѣдянъый; **мѣдный.**
***Ба́ла,** *с. ж. Фр.* Денкъ; **ки́па, свя́зка, тюкъ.**
***Балаба́нъ,** *с. м. Т.* Нѣчто голѣмо. *Балабанъ что дума, бодка да не знае.*
Бала́камь, *гл. д.* Играѭ си съ водѫ, брьникамь въ водѫ, чиикамся; **плеска́ться въ водѣ.**
Бала́кание, *с. ср.* Играяние съ водѫ, брьникание въ водѫ.
Ба́ламь, *гл. д.* Барамь, пипамь; **тро́гать, щу́пать. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Барамся, пипамся; **тро́гаться, щу́паться. — ланъый,** *прич. стр.* Баранъый, пипанъый; **тро́ганный, щу́панный.**
Ба́лание, *с. ср.* Бараие, пипание; **тро́ганіе, щу́паніе.**

***Балва́ница,** *с. ж. Т.* Казвася въ пѣсни-ты:

Умѣси си прѣбѣлѫ погачѫ,
Мѣси си ѭ все отъ балваницѫ.

Балва́нъ, *с. м.* Брьвно, гряда; **ба́лка, бревно́.**
Балгу́ръ, в. **блъгу́ръ.**
Ба́лдёвскъый, ска, ско, *пр.* Что е отъ село Балдево. *Зачервилсе като Балдевскъй просякъ.*
***Балдѫ́за,** *с. ж. Т.* Женина сестра, свѣстка; **своя́чина, своя́чиница.** *Цвѣта е балдѫза Бою,* сир. сестра Боевици.
Балдѫ́зинъый, нъ, на, но, *пр.* отъ **балдѫ́за.** Свѣсткынъ; **своя́чининъ, своя́чиницынъ.**
Балдѫ́зица и балдѫ́зка, *ум. ж.* отъ **балдѫ́за.**
Балдѫ́рецъ, *ум. м.* и
Балдѫ́рчя, *ум. ср.* отъ **балдѫ́ръ.** Пищялецъ, пищялчя.
***Балдѫ́ръ,** *с. м. Т.* Кракъ-тъ отъ щацало-то до колѣно-то; пищялъ, прасци; **бе́рцо, го́лень, икра́.**
Ба́лё, им. соб, мѫжско. *Така Бале знае, така дѣца плаши.*
Ба́лё, *с. м.* Тейко, тато; **па́пенька.**
Ба́лёвъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́лё.** Тейковъый, татовъый; **па́пенькинъ.**
Балка́нецъ, *ум. м.* отъ **балка́нъ.** Малка планина, планинка.
Балканли́йскъый и балканли́скъый, ска, ско, *пр.* отъ **балканли́я.**
***Балканли́я,** *с. м. Т.* Който живѣе въ планинѫ, планинецъ; **го́рецъ.**
Балка́нска зва́нка. Птица *Loxia, Coccauthraustes,* черешарка; **дубоно́съ, щуръ.**
Балка́нскъый, ска, ско, *пр.* отъ **балка́нъ.** Планинскъый; **го́рный.**
Балка́нчя, *ум. ср.* отъ **балка́нъ.** Балканецъ, планинка.
***Балка́нъ,** *с. м. Т.* Планина; **гора́.**
Балну́вамь, в. **бльну́вамь.**
Ба́лнъый, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Мѫчнъый, тяжкъый, тѫжнъый; **морко́тный, гру́стный. — лно,** *нар.* Мѫчно, тяжко, тѫжно; **морко́тно, гру́стно.**

Что ти е, Мито, пай-жялно,
Най-жялно, Мито, пай-бално. *Пѣс.*

Ба́ло, *с. ср.* Дебелъ, литъ вълнянъ платъ, утепанъ, за дрѣхы; аба, осмакъиия, прътеница; **аба́, габа́.**
Бало́самь, *гл. свр.* отъ **бало́свамь. — санъый,** *прич. стр.*
Бало́свамь и бало́сувамь (да **бало́самь**), *гл. д.* Брькамь нѣкого отъ работѫ-тѫ му, замайвамь го съ нѣчто; **уде́рживать кого́ отъ заня́тій, мѣша́ть кому́ занима́ться. — мся,** *гл. стр.* Замайвамся съ нѣчто; **быть уде́ржаннымъ отъ заня́тій чѣмъ нибу́дь. — сванъый,** *прич. стр.*

Балосваніе и **балосуваніе,** *с. ср.* Брькание отъ работѫ, замайваніе съ нѣчто; **удерживаніе отъ занятія.**

Балосникъ, *с. м.* Който балосва; **мѣшающій кому заниматься.**

Балосница, *с. ж.* Коіато балосва; **мѣшающая кому заниматься.**

***Балтаджіа,** *с. м. Т.* Войникъ отъ стражѫ-тѫ на Султана, обрѫженъ съ копие като балтиѫ; **алебардщикъ въ гвардіи Султана.**

Балтакъ, *с. м.* Балтиа.

Балтийка и

Балтийца, *ум. ж.* отъ **балтиа.** Брадвица, топорець; **топорикъ, топорокъ.**

***Балтиа,** *с. ж. Т.* Брадва, балтакъ, сѣкыра, манара, пожіакъ, топоръ; **топоръ.**

***Балѫкъ-оту,** *Т.* Раст. *Coloquintus,* горчива тыква; **куклеванецъ.**

Бамбакерный, — **рнъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* Памучный; **бумажный.** *Бамбакерно сѣмя.*

***Бамбакеръ,** *с. м.* Памукъ; **хлопчатая бумага.**

Бамница и **бамничка,** *ум.* отъ **бамніа.**

***Бамніа,** *с. ж. Т.* Растеніе, готвися съ мясо и само съ постно масло; **бамния.** Бамніа-та ся іаде и зелена и суха.

Баненіе, *с. ср.* отъ **банѭся.**

Банець, *ум. м.* отъ **банъ.**

Баница, *с. ж.* Тѣсто, разточено на петуры и съ сырение или мясо между тѣхъ, подмазано съ масло и опечено; мазникъ, млинъ, плакеда, корница; **родъ слоеннаго пирога.** *Хрътъ-тъ не іалъ баницѫ, па ся научилъ и горници да іаде. Дрипава циганка прѣдъ царя излиза.* Гат.—Баница.

Баничка, *ум. ж.* отъ **баница.**

Банко, *ум. м.* отъ **баё.** Байко, байно, байче, бако, бате, баче.

> Момиче банка аганѫмъ,
> Малко си, банка, глупаво:
> Не глядай долу, ни горѣ,
> Нъ глядай банка въ очи-ты. *Пѣс.*

Банковый, въ, ва, во, *пр.* отъ **банко.** Байковый, байновый, байчевый, баковый, батевый, бачевый.

Бано, им. соб. мѫжско. **Банко,** *ум.*

Баносамъ, *гл. свр.* отъ **баносвамъ.** Да окѫпѭ въ банѭ; **вымыть въ банѣ.—санъій,** *прич. стр.* Окѫпанъій въ банѭ; **вымытый въ банѣ.**

Баносвамъ и **баносувамъ** (да **баносамъ**), *гл. д.* Банамъ, кѫпѭ въ банѭ; **мыть въ банѣ. — мся,** *гл. възвр.* Банамся, кѫпѭся въ банѭ; **мыться въ банѣ. — сванъій,** *прич. стр.* Банянъій, кѫпанъій въ банѭ; **мытый въ банѣ.**

Баносваніе и **баносуваніе,** *с. ср.* Кѫпаніе въ банѭ, банаміе.

Банскъій, ска, ско, *пр.* отъ **банъ. — скы,** *нар.* Като банъ; **барски.**

Банскій, ска, ско, *пр.* отъ **баніа; банный.**

Банчё, им. соб. мѫжско.

Банъ, *с. м.* Споменувася въ пѣсни-ты; показва нѣкакво достоинство, нѣкакъвъ чинъ, като на примѣръ, бей; **господинъ, баринъ, вельможа.**

> Запился е Петъръ бане.
> Петъръ бане Влашкъій крале,
> Съсъ бановы съсъ кралевы,
> Съсъ сестрѫ си съсъ Марийкѫ. *Пѣс.*

Банъ, *с. м.* Мѣдна пара, мангѫръ; **мѣдная монета.** *Втрыватся като калпавъ банъ въ хилядо,* казвася за човѣка, който ся въвира дѣто не му е мѣсто.

Банѭся, нися, — нился, *гл. об.* Показвамся като банъ, продавамся за голѣмъ; **бариться, бояриться.**

> Отговаря Крали Марко:
> Ой ти тебе, Филипъ Соколъ,
> Не си хвали, не ся бани
> Крали Марка да убиешь. *Пѣс.*

Баніа, *с. ж.* 1) Ограда, направена да ся пали, за да ся кѫпѭть въ неѭ, хамамъ; **баня.** *Който влѣзе въ банѭ, неизпотенъ не излиза. Женско-то сесство — баня и хоро.* 2) Топла вода, что извира изъ земѭ-тѫ, та ся кѫпѭть въ неѭ за здравие; лѫджа; **натуральныя тёплыя воды.**

Баніамъ, *гл. д.* Баносвамъ, кѫпѭ въ банѭ; **мыть въ банѣ, купать. — мся,** *гл. възвр.* Баносвамся, кѫпѭся; **мыться, купаться.— ніанъій,** *прич. стр.* Баносванъій, кѫпанъій; **мытый, купаный.**

> Банана е Мара съсъ благо млѣко,
> Хранена е Мара съсъ рудо іагни. *Пѣс.*

Баніаніе, *с. ср.* Баносваніе, кѫпаніе; **мытьё, купанье.**

Бара, *с. ж.* 1) Баруга, локва, виръ, гнолъ; **лужа.** 2) Вада, долчина; **канава, каналъ.** *Бара тече прѣзъ двора ны.* 3) Валяница; **валяльня.**

Барабареніе, *с. ср.* Равненіе, тъкменіе; **равняніе.**

***Барабаръ** и **бараберъ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Равенъ; **равный, ровный.** 2) *нар. а)* Равно, еднакво; **ровно, одинаково.** *б)* Заедно, ведно, наедно; **вмѣстѣ.** *Барабаръ Нятко съ мѫжю-ты и отрѣбка му на пояса.*

Барабарѭ, ишь, — рилъ, *гл. д.* Равнѭ, тъкмѭ, избарабаріавамъ; **равнять, верстать. — рѭся** (съ нѣкого), *гл. възвр.* Равнѭся, тъкмѭся, избарабаріавамся; **равняться, ровняться, верстаться.**

Бараберъ, в. **барабаръ.**

Барабóевый, **въ, ва, во,** *пр.* отъ **барабóй.** Брьбоевый; **картóфельный.**

Барабóець, *ум. м.* отъ **барабóй.** Малко барабой, брьбоець.

Барабóй, *с. м.* Раст. *Solanum tuberosum,* въ корени прави гулии, добры за ядение, и тыя отмѣнявать нѣколко *хлѣба*; брьбой, компиръ, ромпулъ, гомбелкы, комбара, пататы; **картóфель.**

Барабóйный, **— боенъ, — бойна, бойно,** *пр.* Направеный отъ (съ) барабой, брьбойный; **картóфельный.**

Барабóйча, *ум. ср.* отъ **барабóй.** Малъкъ барабой. брьбойча; **картóфелинка.**

Барабóнкы, *с. ж. мн.* Плодъ-тъ на дрьво черницѫ; бобонкы, брьбонкы, галашкы, дудули, кѫкыли, мурвы, муренкы, муры, муцуны, скандали, сѫкаменци, црьничкы; **тýтовыя ягоды.**

Барáкъ, *с. м.* 1). Рошяво нѣчто; **нѣчто космáтое.** 2) Рошяво кучя; **собáка съ длинною шéрстью.**

Бáрамь **(да бáрнѫ),** *гл. д.* 1) Баламь, хващамь, пипамь, халамь; **трóгать, брать, щýпать, шáрить, прикасáться къ чемý.** *Не барай чтото ти не е работа.* 2) Коврадѫ, повреждамь, чеплѭ. 3) Биркамь, брькамь, бродѫ, дырѭ, паламь, тѣрамь, тражѭ, трьсѭ; **искáть.** *Бара мѣсто,* трьси си мѣсто. *Барай добро-то и по земи и по небо. Бѣсъ си бараше, два ся найдохѫ.* 4) Кѫтнѫ, закачямь. *Не мя барай, остави мя на мира. Не гази ли ти мечката ръжь-тѫ, не барай ѭ.* 5) ˋБрькамь, газѫ водѫ, калъ, бродѫ. 6) Ходѫ. *Бара на голѣмо,* гордѣеся. **— мся,** *гр. възвр.* Хващамся, пипамся; **ощýпываться. — раный,** *прич. стр.* 1) **трóганный, щýпанный.** 2) **йсканный.**

Бáрание, *с. ср.* отъ **бáрамь.** 1) Балание, хващание, пипание, халание; **трóганіе, щýпаніе.** 2) Биркание, брькание, бродение, дырение. палание, тѣрание, тражение, трьсение; **искáніе, пóискъ.**

Барáчистый, **стъ, ста, сто,** *пр.* Рошявый, съ длъгѫ и кѫдрѫ козинѫ; **косматый и кудрявый.**

***Барашѫ́къ,** *с. м. Т.* Сговоръ, миръ; **замирéніе, миръ.** *Сторихмы барашѫкъ,* баращисахмыся, сговорихмыся; **мы помирились.**

Баращи́самь, в. **баращи́шѫ.**

***Баращи́свамь и баращи́сувамь** (**да баращи́самь и да баращи́шѫ**), *гл. д. Т.* Сговарямь, прѣдварямь, примирявамь; **мирить, примирять, соглашáть.** *Стоянъ и Рас ся карахѫ, та гы баращисвахмы.* **— мся,** *гл. възвр.* и *взаим.* Сговарямся, прѣдварямся, примирявамся; **мириться, примиряться. — ваный,** *прич. стр.* Сговаряный, прѣдваряный, примиряваный.

Баращи́свание и баращи́сувание, *с. ср.* Сговаряние, прѣдваряние, примирявание; **мирéніе, примирéніе.**

Баращи́шѫ, **ешь, — салъ,** и **баращи́самь,** *гл. свр.* отъ **баращи́свамь.** Да сговорѭ, да прѣдворѭ, да примирѭ; **помирить, примирить. — щи́саный,** *прич. стр.* Сговореный, прѣдвореный, примиреный; **помирённый, примирённый.**

Бáрвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бáрамь.**

Бáрвамь **(да бáрнѫ),** *гл. д.* Потопявамь нѣчто въ водѫ и го изваждамь, цомбурвамь; **окýнывать. — мся,** *гл. об.* 1) Шопвамся, мрьдвамся нѣйдѣ или въ нѣчто; **попадáть, впадáть невзначáй.** *Барнѫхся въ кала,* цапнѫхъ въ кала; **я попáлъ въ грязь.** 2) *гл. възвр.* и *стр.* Цомбурвамся, щивамся; **окýнываться.**

Бáрвание, *с. ср.* Шопвание, мрьдвание нѣйдѣ или въ нѣчто; **окýныванiе.**

***Бардáкъ и бардýкъ,** *с. м. Т.* 1) Чяшка голѣмка съ дрьжкѫ; **кружка, бокáлъ, покáлъ.** *Катурился бардакъ-тъ, та ся излѣлъ въ тигана.* 2) Крьчягъ, стовна; **глиняный сосýдъ съ ýзкымъ гóрломъ для воды́, кувшинъ.**

Бардáчець и бардýчець, *ум. м.* и

Бардáчя и бардýчя, *ум. ср.* отъ **бардáкъ** и **бардýкъ; крýжечка.**

Бардéнце, *ум. ср.* отъ **бардя́.** Стовненце, капаченце; **кувшинецъ, кувшинчикъ.**

Бардýкъ, в. **бардáкъ.**

Бардя́, *ум. ср.* отъ **бардáкъ.** Стовня, капачи; **кувшинецъ, кувшинчикъ.**

***Барé и барéмь,** *нар. Т.* Попѣ. баръ, баже, бажемь, божемь; **по крáйней мѣрѣ, хоть бы, всё такй.**

Бáрзавый, **въ, ва, во,** *пр.* 1) Что има бѣлы и черны влакна размѣсены, бозавый, сивый, сурый; **сѣрый.** *Барзави овци, барзава аба.* 2) Комуто коса-та е промѣсила, спр. побѣлѣла е нѣколко; **просѣдый.**

Бари́ло, *с. ср.* Бъчва; **кадь, бóчка.**

Бáрица, *ум. ж.* отъ **бáра.** 1) Гнолчи, баружка; **лýжица.** 2) Вадица; **канáвка.**

Бáричка, *ум. ж.* отъ **бáрица.**

Бáришница, *с. ж. Баришници рѣкы,* конто имать много бары или конто ставать отъ бары.

Бáрла, *с. ж.* Калпакъ, капа, гугла, шапка; **шáпка.**

Бáрнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. сд-кр.* отъ **бáрамь.** Да хванѫ, да попипамь. да похаламь; **трóнуть. — нѫтый,** *прич. стр.* Хванѫтый, попипаный, похаланый; **трóнутый.**

Бáрнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **бáрвамь.**

Да потонѫ, да цомбурнѫ; **окунуть.** — **нѫтый,** *прич. стр.* Потоненъй, цомбурнѫтый; **оку́нутый.**

Барсу́къ, *с. м.* Животно *Ursus meles,* на голѣминѫ като кучи; язовецъ; **барсу́къ, янёцъ, я́вникъ.**

Барсу́чя, *ум. ср.* отъ **барсу́къ; барсучёкъ.**

Бару́га, *с. ж.* Бара, локва, гиолъ, виръ; **лу́жа.**

Бару́жка, *ум. ж.* отъ **бару́га.** Барица, гиолчи; **лу́жица.**

Бару́тецъ, *ум. м.* Малко барутъ.

***Барутхана́,** *с. ж. Т.* Изба или сграда, дѣто ся пази барутъ; **пороховой магази́нъ.**

***Барутчи́ия,** *с. м. Т.* Който прави или продава барутъ; **фабрика́нтъ, продавёцъ по́роха.**

***Бару́тъ,** *с. м. Т.* Съставъ отъ сиипуръ, геверджеле и вѫгленъ на прахъ, съ който ся пушка, пуналъ; **по́рохъ.** *Огънь и барутъ на едно мѣсто не стоятъ.*

Баръ, *нар.* Баре, баремъ, бажемъ, божемъ, понѣ; **по крайней мѣрѣ.** *Не видѣхъ баръ едного.*

***Басама́къ,** *с. м. Т.* Стѫпка, стѫпало на стлъбѫ; **ступе́нь.**

Басама́чи, *ум. ср.* отъ **басама́къ.** Стѫпалце; **ступе́нька.**

Ба́свамъ, в. **ба́снувамъ.**

Ба́сенка, *с. ж.* Баилка, баяние, басня; **ворожба́, нагово́ръ.**

Ба́скамъ (ба́сквамъ, да ба́снѫ, ба́снувамъ), *гл. д.* Удрямъ нѣчто съ ножь или съ каквода е сѣчиво, да го сѣкѫ; **рубить.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Дѣламся, сѣкѫся; **рубиться.** — **сканъй,** *прич. стр.* Дѣланъй, сѣченъй; **ру́бленный.**

Ба́скание, *с. ср.* Удряние по нѣчто съ ножь или съ друго сѣчиво, за да ся сѣче; **рубле́ніе.**

Ба́сквамъ, *гл. мн-кр.* отъ **ба́скамъ.**

Баски́йка и **баски́ица,** *ум. ж.* отъ **баски́ия; бревешко́.**

***Баски́ия,** *с. ж.* Дрьво издѣлано четврьтито като гредѫ, само по́-тънко; **то́нкое бревно́.**

***Баскѫнлѫ́къ,** *с. м. Т.* Ненадѣйно налѣгание, нападание; **нечаянное нападе́ніе.** *Нощесь с станѫлъ баскѫнлѫкъ въ еднѫ кѫщѫ,* спр. налѣгнѫли сѫ кѫщѫ да ѭ оберѫтъ или да уловитъ нѣкого въ неѭ.

***Басма́,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Печатанъ, щампосанъ, бастисанъ; **печа́танный.** 2) *с. ж.* Платъ, нашаренъ съ печатание, читъ; **вы́бойка, набо́йка, си́тецъ, набивная мате́рія.** 3) Печать или друго направено съ бастисване; **о́ттискъ.** 4) Раст. *Erythraea centaurium,* кътчица, жлъчка; **золототы́сячникъ, красия́нка.**

Басмаджи́йка, *с. ж.* 1) Която прави басмы; **набо́йщица.** 2) Жена на басмаджия; **жена́ вы́бойщика.**

Басмаджи́йскъй и **басмаджи́йскъй,** ска, ско, *пр.* отъ **басмаджи́ия; набо́йщичій.**

Басмаджи́йчя, *ум. ср.* Младъ басмаджия; **молодо́й вы́бойщикъ.**

***Басмаджи́ия,** *с. м. Т.* 1) Който прави басмы; **вы́бойщикъ, набо́йщикъ.** 2) Който продава басмы; **продавёцъ набо́йки.**

***Басмаджѫлѫ́къ,** *с. м. Т.* 1) Искусство да ся правятъ басмы; **иску́сство дѣлать набо́йку.** 2) Трьговия съ басмы; **торго́вля набо́йкою.**

Басми́ца, *ум. ж.* отъ **басма́.** Читецъ; **си́тчикъ.**

Басми́чка, *ум. ж.* отъ **басми́ца.**

Басмя́нъй, нъ, на, но, *пр.* Направёнъй, ушитъй отъ басмѫ; читянъй; **вы́бойчатый, набо́йчатый, си́тцевый.**

Ба́сница, *ум. ж.* отъ **ба́сня; ба́сенка.**

Ба́снувамъ и **ба́свамъ,** *гл. уч.* отъ **ба́снѫ.**

Ба́снѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. сд-кр.* отъ **ба́скамъ.** *Еднѫжь баснѫхъ, та прѣсѣкохъ двѣ дрьва.* — **нѫтый,** *прич. стр.* Ударенъй съ ножь или съ друго сѣчиво, та станѫло зарѣзъ, посѣчено.

Ба́сня, *с. ж.* 1) Басънь; **басн, ба́сня.** 2) Баяние, басенка, вражяние, врачюване; **ворожба́, нагово́ръ.**

Басти́самъ, в. **басти́шѫ.**

***Басти́свамъ** и **басти́сувамъ** (да **басти́самъ** и да **басти́шѫ**), *гл. д. Т.* 1) Налѣгамъ нѣкого, нападамъ на нѣкого ненадѣйно; **напада́ть на кого́ нечаянно.** *Бастисвахѫ ны хайдути.* 2) Печатамъ, щампосвамъ; **печа́тать, выбива́ть, натисня́ть, отти́скивать, отти́снивать, оттисня́ть.** *Бастисвамъ си михюра,* удрямъ си печата; **прилага́ть свою́ печа́ть.** *Бастисвамъ басмѫ, кръпы;* **выбива́ть вы́бойку.** 3) Налѣгамъ, притискамъ; **придавля́ть.** — **мся,** *гл. стр.* Печатамся, щампосвамся; **печа́таться.** — **ванъй,** *прич. стр.* 1) Налѣганъй, нападанъй; **тотъ, на кого́ напада́ли нечаянно.** *Таꙗ кѫща с бастисвана много пѫти.* 2) Печатанъй, щампосванъй; **печа́танный.**

Басти́сване и **басти́сuване,** *с. ср.* 1) Ненадѣйно налѣгание, нападание на нѣкого; **нечаянное нападе́ніе.** 2) Трьсение въ кѫщи, правение баскѫнлѫкъ; **дома́шній о́быскъ.** 3) Печатание, щампосвание; **печа́таніе, выбива́ніе, вы́бивка, отти́скиваніе, отти́сниваніе.**

Басти́шѫ, ешь, — **тисалъ,** и **басти́самъ,** *гл. свр.* отъ **басти́свамъ.** 1) Да налѣгнѫ, да нападнѫ на нѣкого; **напа́сть на кого́.** 2) Да напечатамъ, да щампосамъ; **напеча́тать,**

вы́бить, натисни́ть, отти́снуть. 3) Да притѝснѫ; придави́ть.—тѝсанъый, *прич. стр.* 1) Налѣгнѫтъый, нападнѫтъый; на кого́ напа́ли нечая́нно. 2) Напечятанъый, щамносанъый; напеча́танный, ти́снутый, вы́битый, натиснённый, отти́снутый. 3) Натиснѫтъый, притиснѫтъый; прида́вленный.

*****Басъ,** *с. м. Т.* Бахсъ, облогъ, обзалогъ; закла́дъ, пари́. *Хващамся на басъ,* обзалагамся; би́ться объ закла́дъ. *Басъ главѫ губи.*

Ба́сынь, *с. ж.* 1) Басня, приказъ за нѣчто измъıслено за поучение; басня, ба́сня. 2) Лъжевны приказкъı; ба́сня, ложь, вы́думка, празднослóвіе.

Батакчѝйка, *с. ж.* Жена или мома батакчия.

Батакчѝйскъый и **батакчѝскъый,** ска, ско, *пр.* отъ **батакчѝя.** *Батакчийскъый занаятъ.* — **скъı,** *нар.* Като батакчиѭ. *Врьши си работъı-ты батакчийскъı.*

Батакчѝйчя, *ум. ср.* Младъ батакчия.

*****Батакчѝя,** *с. м. Т.* Който земе нѣчто, па не плаща длъга си; не платя́щій свои́хъ долго́въ.

*****Батакчѫлѫ́къ,** *с. м. Т.* Кога нѣкой земе отъ другъı стокѫ или паръı, тапа не плаща длъга си, или кога не врьти трьговиѭ-тѫ си добрѣ, безъ да ся грыжи, че ще изпадне, и ще изгуби людско имание; неиспра́вность въ платежѣ по торговы́мъ дѣла́мъ и небре́жное веде́ніе ихъ.

*****Бата́къ,** *Т.* 1) *с. м.* Мѣсто кално, тинисто, дѣто не може да ся стѫпи, че ся потъıнва; блато, мочюръ, мочиарь, трьсѣй, трьсище; грязь, бо́лото, калу́га, топь, трясѝна, моча́гъ, мочажи́на. 2) *Пр. неизм.* Казвася за паръı, даденъı нѣкому или осталъı да ся земѫтъ отъ стокѫ, тапа не могѫтъ да ся извадятъ; затъıнѫлъıй; говоря́ о де́ньгахъ, кото́рыя нельзя́ вы́ручить у должника́. *Имамъ толкова паръı батакъ.*

*****Батала́ма,** *с. ж. Т.* Записъ, който ся дава да ся знае за другъ записъ, по́-напрѣдъ правенъ, че нѣма вяче той да работи; пи́сьменное свидѣтельство объ уничтоже́ніи дѣйствительности како́й ли́бо бума́ги.

*****Баталѝя,** *пр. неизм. Т.* Запустѣлъıй, празднъıй, напустнѫтъıй, баталъ; пусто́й, поки́нутый, запу́щенный.

Тамо има бунаръ баталиѭ,
Нѫтрѣ има змиѭ тройноглавѫ. *Пѣс.*

*****Бата́лъ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Напустнѫтъıй, запустнѫтъıй, запустѣлъıй; поки́нутый, запу́щеный, опа́льный. *Това лозе е баталъ,* спр. напустнѫто е да не ся работи; брантия, парясина, парлогъ. 2) *с. м.* Нѣчто баталясало, станѫло негодно; сдѣлавшееся него́днымъ. *Стока баталъ,* развалилася отъ стояние; лежа́лый, перележа́лый това́ръ.

Баталя́салъıй, лъ, ля, ло, *прич.* Станѫлъıй баталъ, напустнѫтъıй, запустѣлъıй, запустнѫтъıй. *Баталясала кѫща;* опа́льный домъ.

Баталя́самъ, *гл. свр.* отъ **баталя́свамъ.**

Баталя́свамъ и **баталя́сувамъ** (да баталя́самъ), 1) *гл. ср.* Ставамъ баталъ, напущамся; выходи́ть изъ употребле́нія, выводи́ться. *Ветхъı-ты облѣкла баталясахѫ, та излѣзохѫ новы.* 2) *гл. д.* Правѭ нѣчто баталъ, напущамъ, парясвамъ; выводи́ть изъ употребле́нія, оставля́ть безъ употребле́нія, запуска́ть.

Баталя́сване и **баталя́сувание,** *с. ср.* Ставание баталъ, напущание, парясвание.

Бата́чецъ, *ум. м.* отъ **бата́къ.**

Ба́тѐ, — **тѐве.** 1) *ум. м.* отъ **ба́ѐ.** Байко, байно, байче, бако, баче. 2) По́-старъ братъ; ста́ршій братъ.

Ба́тѐва бу́лчица. Животно в. **ба́йнова бу́лчица.**

Ба́тѐвъıй, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́тѐ.** Байковъıй, байновъıй, байчевъıй, баковъıй, бачевъıй.

Батѝнъ, им. соб. мѫжско. **Батѝнко,** *ум.*

Ба́ткамъ, *гл. д.* 1) Искамъ, лучѭ, лучкамъ да кажѭ нѣчто, па не могѫ или не смѣѭ; хочу́ сказа́ть что нибу́дь, но не могу́ или́ не смѣю. *Баткамъ го, па не могѫ да го набаткамъ.* 2) Казвамъ сегъıсь, тогъıсь за нѣчто съ прѣдпазвание и безъ да знаѭ право така ли е; поговáривать. **Ба́ткася,** *гл. безл.* Говорися безъ да ся знае истина ли е; погова́риваютъ. — **канъıй,** *прич. стр.*

Ба́ткание, *с. ср.* Лучкание.

*****Батла́нъ,** *с. м. Т.* Птица *Pelicanus,* баба, несъıтъ, ненасъıтъ; пелика́нъ, ба́ба. *Въıка като батланъ,* реве като магаря.

Бато́й и **Бато́я,** им. соб. мѫжско.

Баттѝсамъ, в. **баттѝшѫ.**

*****Баттѝсвамъ** и **баттѝсувамъ** (да баттѝсамъ и да баттѝшѫ), *гл. ср. Т.* 1) Затъıнвамъ, потъıнвамъ, удавямся; завяза́ть, утопа́ть, тону́ть. 2) Пропадамъ, изгубямся, изтрѣбвамся; пропада́ть, выводи́ться. *Баттисвать ми паръı,* спр. не могѫ да гъı земѫ отдѣто гъı сьмъ далъ. *Старъı-ты работъı отъ день на день баттисвать.*

Баттѝсване и **баттѝсувание,** *с. ср.* 1) Потъıнвание, давение; утопа́ніе. 2) Пропадание, изгубяние.

Баттѝшѫ, ешь, — **тѝсалъ,** и **баттѝсамъ,** *гл. свр.* 1) Да затънѫ, да потънѫ, да ся удавѭ; завя́знуть, утону́ть. 2) Да пропаднѫ, да ся загубѭ; пропа́сть, вывести́сь.

Баттѫрдѝсамъ, в. **баттѫрдѝшѭ.**

***Баттѫрдѝсвамъ** и **баттѫрдѝсувамъ** (да баттѫрдѝшѭ и да баттѫрдѝсамъ), *гл. д. Т.* Докарвамъ нѣкого да ся разобори, да изпадне, разобарiамъ; **доводи́тъ кого́ до разоре́нiя, быть причи́ною разоре́нiя, причиня́ть разоре́нiе кого́.**

Баттѫрдѝсвание и **баттѫрдѝсувание**, *с. ср.* Разобарiание другаго.

Баттѫрдѝшѭ, ешь, — **дѝсалъ**, и **баттѫрдѝсамъ**, *гл. свр.* отъ **баттѫрдѝсвамъ.** Да разоборѭ. — **дѝсанъый**, *прич. стр.* Разоборенъый; **разоре́ный други́мъ.**

Ба́тулъ, им. соб. мѫжско.

Бату́шь в. **бъту́шь.**

Бать и **бѫть**, *с. м.* Языкъ на кѫпонъ; **стрѣла́ у вѣсо́въ.** (Радомиръ).

Ба́у! *междом.* 1) За плашение. *Кажи бау, та го уплаши.* 2) За подражание кучие лаание; **подража́нiе соба́чьему ла́ю, гавъ!** *Не въкать ли ти хощь! не въкай бау!*

***Баха́ръ**, *с. м. Т.* Бехаръ, едно миризливо сѣмя.

Бахрама́ и **бахрьма́**, *с. ж.* Махрама, на крънѫ, и на какъвъ да е платъ, направено по краiа да висятъ нищкы; рясы, сачаци; **бахрама́, мохры́.** *Крѫпа бахрама*, крьпа съ рясы.

Бахрамѝца и **бахрьмѝца**, *ум. ж.* отъ **бахрама́; бахро́мка, мохорки́.**

Бахтлѝйка, *с. ж.* Коiато има бахтъ, честита; **счастли́вая.**

***Бахтлѝiа**, *пр. неизм. Т.* Който има бахтъ, честитъ; **счастли́вый.** *Той е бахтлиiа;* **ему́ везётъ.**

***Бахтъ**, *с. м. Т.* Честь, кѫсметъ; **сча́стiе, лафа́.** *Работи ми бахтъ-тъ*, имамъ честь; **мнѣ везётъ, спори́тъ, слу́житъ сча́стье, мнѣ во всёмъ лафа́.** *IA бахтъ, ia тахтъ;* **панъ, или пропа́лъ.**

Баху́рчя и **паху́рчя**, *ум. ср.* отъ **баху́ръ** и **паху́ръ.** Малъкъ калаiанъ сѫдъ за ракиѭ; **небольшо́й оловя́нный сосу́дъ для во́дки.** *Калено бахурчя*, в. **каляни́чя.**

Баху́ръ и **паху́ръ**, *с. м.* Сѫдъ за ракиѭ, черекъ; **сосу́дъ для во́дки.**

Ба́хуръ, *с. м. Т.* 1) Гѫзно-то черво, дебело-то черво; **то́лстая кишка́ у живо́тныхъ.** 2) Таково черво напълнено съ крѣхчинѫ на надѣвицѫ; **колбаса́ изъ то́лстой кишки́.**

Бахчава́нинъ, в. **бахчава́нъ.**

Бахчава́нка, *с. ж.* Градинарка; **садо́вница, огоро́дница.**

***Бахчаванлѫ́къ**, *с. м. Т.* Градинарство; **садово́дство, огоро́дничество.**

Бахчава́нскъый, ска, ско, *пр.* отъ **бахчава́нъ.** Градинарскъый, градинскъый; **садо́вничiй, огоро́дничiй, садо́вый, огоро́дный.** — **скъы**, *нар.* Като бахчаванъ, градинарскы; **по садо́вничему, по огоро́дничему.**

***Бахчава́нъ** и **бахчава́нинъ**, *с. м. Т.* Градинарь; **садо́вникъ, огоро́дникъ.**

Бахчѝйка и **бахчѝца**, *ум. ж.* отъ **бахчѝiа** и **бахчiа́.** Градинка; **са́дикъ, огоро́децъ.**

***Бахчѝiа** и **бахчiа́**, *с. м. Т.* Градина; **садъ, огоро́дъ.**

Бахъ! *межд.* 1) За чюдение. *Днесь бахъ, заранъ тахъ!* 2) За плашение. *Кажи бахъ! да го уплашишь.*

Ба́цамъ (**ба́цвамъ, да ба́цнѫ, ба́цнувамъ**), *гл. д.* Бакамъ, цалувамъ, цѣлувамъ, полюбвамъ; **цѣлова́ть, лобыза́ть.** *Бацъ кукнѫ*, цунъ кукнѫ. — **мся**, *гл. възвр. вз.* и *стр.* Бакамся, цалувамся, цѣлувамся, полюбвамся; **цѣлова́тся, лобыза́ться, лобза́ться.** — **цанъый**, *прич. стр.* Баканъый, цалуванъый, цѣлуванъый, полюбванъый.

Ба́цание, *с. ср.* Бакание, цалувание, цѣлувание, полюбвание; **цѣлова́нiе.**

Ба́цвамъ и **ба́цнувамъ**, *гл. мн-кр.* отъ **ба́цамъ.** Баквамъ, бакнувамъ, цѣлувамъ, полюбвамъ.

Ба́цнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. сд-кр.* отъ **ба́цамъ.** Да бакнѫ, да цалунѫ, да цѣлунѫ, да полюбѫ; **поцѣлова́ть.** — **нѫтый**, *прич. стр.* Бакнѫтый, цалунѫтый, цѣлунѫтый, полюбенъый; **поцѣло́ванный.**

Ба́чё, *ум. м.* отъ **ба́ё.** Байко, байно, байче, бако, бате. *Доведи, Малче, Величкѫ. — Не иде, баче, безъ тебе.*

Ба́чёвъый, въ, ва, во, *пр.* отъ **ба́чё.** Байковъый, байновъый, байчевъый, баковъый, батевъый.

Ба́чиво, *с. ср.* Бачило, бачище.

Бачѝйка, в. **бачѝица.**

Бачѝйскъый, ска, ско, *пр.* отъ **бачѝiа.** Бачиiарскъый.

Бачѝица, *ум. ж.* отъ **бачѝiа.** Мандрица.

Бачѝище и

Бачѝло, *с. ср.* 1) Мѣсто, дѣто е имало, дѣто е было нѣкога бачиiа; бачиво. 2) Бачиiа. *Съ единѫ овцѫ бачило не быва.*

> Ты си сѣдишь на бѣло бачило,
> И не знаешь: твоiа бѣла Петра
> Залюбила селскы-ты бирачи,
> Залюбила Турскы iазаджии. *Нкс.*

Бачѝiа, *с. ж.* Ограда въ поле или въ планинѫ, дѣто доять овця, та бутать масло и правять сырение; мандра; **овча́рня въ по́лѣ или въ гора́хъ, въ кото́рой доя́тъ ове́цъ и приготовля́ютъ ма́сло и сыръ.** *Това не е бачиiа. Това не е бащина-та ти бачиiа. Лема е това бачиiа? Свилея като куця на бачиѭ.*

Бачиiа́рскъый, ска, ско, *пр.* отъ **бачѝiа.** Бачийскъый. *Кучкы бачиiарскы.*

***Баччи́ıа,** *с. м. Т.* Който зима, който събира бачь; баждарь, мытарь. *Бѣгахмы отъ баччиıж, налѣтıахмы на гюмрукчиıж.*

Бачь, *с. м.* Мандраджиıа, който съри сърене-то на бачиж.

***Бачь,** *с. м. Т.* Мыто, что зимать на всıакой товаръ, что ся вкарва въ градъ или ся изкарва изъ града; **по́шлина за прово́зъ това́ровъ черéзъ заста́ву, стари́нное мы́то.** Бачь ся зимаше едно врѣмя и на нѣкои стражи край пжтıа.

***Башибозу́къ,** *с. м. Т.* 1) Человѣкъ развалена глава, блъснжтъ. 2) Нерядовный войникъ, самоволникъ; **волонтёръ.**

***Башка́,** *Т.* 1) *пр. неизм. а)* Отдѣленъ; **отдѣ́льный.** *Моıа-та стока е башка отъ вашж-тж,* спр. отдѣлена е, не е смѣсена съ неıж. *б)* Другъ, другоıаче; **друго́й, ина́кій, осо́бенный.** *Таıа работа е башка.* 2) *нар. а)* Отдѣлено, на странж; **отдѣ́льно, въ сто́рону.** *Тури това башка;* **положи́ ѣто отдѣ́льно.** *б)* Освѣнь; **кро́мѣ.** *Башка отъ тжıж стокж имамь другж, още два пжти толкова. в)* Особенно; **особли́во, осо́бо, осо́бенно.** *г)* Отдѣлно, не заедно, побашка; **врознь, наро́знь, наро́зно, поро́знь.** *Врьвıж башка;* **йдти врознь.** *Башка по башка;* **ка́ждый въ отдѣ́льности.**

***Башкалж́къ,** *с. м. Т.* Нѣчто отдѣлено; **нѣ́что отдѣ́льное.** *Азъ имамь башкалжкъ,* спр. освѣнь онжıж стокж, что имамь обще съ другы, съ ортаци или братıе. имамь и нѣчто само мое.

Башлади́самь, в. **башлади́шıж.**

***Башлади́свамь и башлади́сувамь** (да башлади́самь и да башлади́шıж), *гл. д. Т.* Дарıж, дарıавамь, харизвамь; **дари́ть.—мся,** *гл. вз.* и *стр.* Дарıжся, дарıавамся; **дари́ться.**

Башлади́сванıе и башлади́суванıе, *с. ср.* Дарене, дарıаванıе, харизванıе; **даре́ніе.**

Башлади́шıж, ешь, — **ди́салъ,** и **башлади́самь,** *гл. свр.* отъ **башлади́свамь.** Да подарıж, да поклонıж, да харижıж; **подари́ть. —ди́саный,** *прич. стр.* Подареный, поклоненый, харизаный; **подаре́нный.**

***Башлж́къ,** *с. м. Т.* 1) Главникъ на уздж, на юларь; **та часть ко́нской сбру́и, кото́рая надѣва́ется на го́лову ло́шади; о́главль, недоу́здокъ, о́броть.** 2) *мн. башлжци:* прѣбири на тъкань; **узо́ры на тка́ни.**

***Башь,** *пр. неизм. Т.* 1) Прьвый, най-голѣмый; **пе́рвый.** *Башь болıаринъ.* 2) Что ся наддава, кога ся промѣнıавать едны пары на другы, по́-добры или за полицж; **промѣ́нъ, а́жіо, лажъ, курта́жъ.**

Башıа́йко, — ковци, *с. м.* Който ходи да продава овощıе за влънж; чичıарь. *Евтинъ башıайко,* казвать томува, който харчи на широко и унесвѣсть.

Баща́, *с. м.* Отьць, отець, родитель, тато, тейко, тейно, баба, бабайко; **оте́цъ, ба́тюшка, па́пенька.** *Баща му нѣма врата,* казвать кога нѣкой не затварıа врата-та като влиза нѣйдѣ. *Въ пжть и сынъ на бащж е другарь. Дѣца смы, нъ отъ старъ бащж смы. Отъ старъ бащж чядо сьмь, что мя глядашь? Смѣйтеся, дѣца, че ся смѣе баща вы. Чтото му мыслıать баща и майка, да го не сполѣтıава; чтото му мыслıать людıе-то, то да го снамѣри. Какъвто баща-та, такъвъ и сынъ-тъ (такывы и дѣца-та). И бащж си за парж продава. И бащж си не вѣрвамь. Не си ми баща, та мя сждишь. Трьси на дъно-то бащж си. Лесно е на готовы дѣца баща да бждешь.*

Ба́щина и

Бащини́ıа, *с. ж.* 1) Бащино владанıе; **отцо́вское наслѣ́дственное имѣ́ніе, о́тчина, дѣ́дина, во́тчина, о́тчина, отцо́вщина.** 2) Иманıе останжло отъ бащж; наслѣдство, меразъ; **иму́щество оста́вшееся отъ отца́, наслѣ́діе, наслѣ́дство.** *Това ми е бащина, бащиниıа.* 3) Отечество. татковина; **оте́чество, отчи́зна, ро́дина, мѣсторожде́ніе.** 4) Пары и всичко друго, чтото момъкъ дава на момины родители, когато ся годıава; бащина правина, вѣнчанина, прикъ, придь, агжрлжкъ; **пла́та отъ жениха́ за невѣ́сту и пода́рки роди́телямъ ея́, вѣ́но.** — Земи-ты въ Турско, спорядъ закона, сж на султана, а стопани-ти имъ ся считать за кираджии; нъ имало е и земи, които сж былы сжщий имотъ на стопаны-ты и тыıа сж нарицаны *бащиниıа.* Тапии-ты за тѣхъ сж ся писалы по особенъ начинъ въ видъ на родословно дрьво спорядъ както сж прѣминувалы тыıа отъ единъ стопанъ на другъ по наслѣдство и по продань. Такыва имоти и въ Турскы-ты тапии сж наречени съ имя *бащиниıа;* **во́тчина, родово́е имѣ́ніе.**

Ба́щиный, нъ, на, но, *пр.* отъ **баща́.** Бащовый, татовый, тейковый, тейновый; **отцо́вскій, отцо́въ, оте́ческій.** *Бащина благословиıа. Облѣгася като на бащино-то си колѣно. Не сьмь ти бащинъ подпоръ. Съ чюждъ хлѣбъ бащинъ помянъ не става. Ѧлъ на бащино-то си крьщенıе. На бащино-то си крьщенıе не сьмь ıалъ толкова. Хылися, чегато сж ся ождребилы бащины-ты му кобылы.*

Бащи́ца, *ум. м.* отъ **баща́.** Казвася по́-часто. кога нѣкой моли другаго за нѣчто; **ба́тюшка.** *Послушай, бащице, живъ да си!*

Ба́щовый, в. **ба́щиный.**

Бáѭ, ешь, баꙗлъ, и бáꙗмь, *гл. д.* 1) Съ шьпнѫтие и съ нѣкакъвъ похвать, ужкакъ налучꙗмь что е станѫло и что има да стане, или запазвамь нѣкого отъ зло и правѭ да му бѫде добрѣ; вражѭ, врачювамь, врачꙗмь, чарувамь, кушꙗмь, глядамь; **ворожúть, волхвовáть, гадáть, колдовáть, кудéсить, наколдóвывать, наговáривать.** *Баѭ си.* Ходѫ при врачь или при врачкѫ да ми баѭть за нѣчто; **ворожúться.** *Да ти баѭ, баби, да не тя изяде мечка-та. — Бай ми, бабо, да не мя срѣщне. Колко знае баба, толкова и бае.* Кога е нѣкой боленъ, бае си за да оздраве; и кога постигне нѣкого неволꙗ, той си бае да види отъ что е, та да се запази занапрѣдъ. Баѭть си и въ различны случꙗя, нъ баꙗние-то е праздна работа. 2) Говорѭ си, сказвамь си нѣчто; **бáять.** *Това баба знае, това си бае. Бае си на блъхы-ты.*

***Баꙗ́ и базъ-баꙗ́,** като *пр. неизм.* и като *нар. Т.* Доста нѣчто, не малко, не съвсѣмь просто; **порядочный, порядочно.** *Баꙗ работа;* **порядочная работа.** *Това е баꙗ конь;* **это порядочная лóшадь.** *Баꙗ ся уморихмы:* **порядочно устáли.** *Базъ-баꙗ человѣкъ. Баꙗ е тѫй,* тако-речи, май е така, тѫй си е; **такъ и есть, такъ и должнó быть.**

***Баꙗлдúсвамь,** в. **баилдúсвамь,**

***Баꙗлмá,** в. **баилмá.**

Бáꙗмь, *гл. д.* в. **бáѭ.**

Бáꙗние, *с. ср.* отъ **бáѭ** и **бáꙗмь.** Вражꙗние, кушꙗние, чарувание, баꙗчка, баилка, басенка; **ворожéніе, ворожбá, гадáніе, волхвовáніе, колдовáніе, колдовствó, чáры, наговóръ.**

***Баꙗ́тъ,** *пр. неизм. Т.* 1) Что е прѣсѣдѣлъ, прѣстоꙗлъ, непрѣсенъ; **несвѣжій.** *Ястие-то станѫ баꙗтъ. Баꙗтъ хлѣбъ,* който е прѣсѣдѣлъ отъ день и повяче. 2) Что е отъ мѣрѫ-тѫ навънъ, что си нѣма мѣсто; **чрезмѣрный, неумѣстный.** *Думы-ты ти станѫхѫ баꙗтъ,* сир. излѣзохѫ отъ мѣрѫ-тѫ на вънъ.

Баꙗ́чка, *с. ж.* 1) Жена, коꙗто бае, врачка, вражꙗчка, вражꙗлица, бродница, кушꙗчка; **гадáлщица, колдýнья, колдóвка, кудéсница, чародѣйка, волшéбница.** 2) Баꙗние.

Баꙗ́чь, *с. м.* Който бае, вражꙗлецъ, врачь, глядачь, бродникъ: **ворожéй, колдýнъ, кудéсникъ, чародѣ́й, волшéбникъ.**

Бдовúца, вм. **вдовúца.**

Бдѣние, *с. ср.* 1) Много и размѣтно четенѭ въ црьквѫ спорядъ нѣкой праздникъ или на личенъ день; **всенóщное бдѣніе.** 2) Кога нѣкой стои нощьѭ буденъ да варди нѣчто; **бдѣніе, бóдрствованіе.** *Нощесь щѫ вардѫ, щѫ дрьжѭ бдѣние.*

Бдю́ла, вм. **дю́ла.**

Бе, *междом.* Казвася кога да ся повыка нѣкой и кога ся говори нѣкому съ добро, като съ молбѫ и за прѣдумвание за нѣчто, за похвалѫ, съ чюдение, за подканꙗние, ядосано и на заканѫ, както и междометиꙗ: а, а-бе, а-бей, а-бре, *Витане бе!* или: *бе Витане!* **эй, Витáнъ!** *Продавашь ли бе тоꙗ конь?* **эй! продаёшь ли эту лóшадь?** *Боли бе!* **охъ бóльно!** *Драгуле бе, я ми прочети това писмо;* **Дрáгулъ, прочитáй мнѣ пожáлуста это письмó.** *Какво да правѭ бе, като съмь старъ, та не могѫ!* **Да что дѣлать, когдá я старъ, и посемý не могý!** *Бе човѣче Божий, зачто си такъвъ неразбранъ!* **эй, братъ, зачѣмъ ты такóй безтолкóвый!** *Ты си знаꙗлъ бе да четешь!* **вотъ какъ, ты умѣешь читáть!** *Бе отдѣ ся зе толкова много свѣтъ!* **эва, откýда взялось такóе мнóжество нарóду!** *Бе че добръ человѣкъ!* **Ахъ, какóй дóбрый человѣкъ!** *Врьви бе!* **ну, ступáй!** *Бе повраꙗ го!* **ну, къ чёрту егó!** *Бе щѫ му платѫ азъ!* **ну, я емý дамъ.** Това междометие, когато ся казва за чюдение, изричꙗся съ самогласнѫ *е* и както обыкновено и провлѣчено.

Бе! *междом.* Съ изричꙗние самогласнѫ-тѫ *е* провлѣчено показва блѣꙗние отъ овцѫ; **подражáніе блéянію овéцъ.**

Бебé, *с. м.* Бае, байко, бате, баче.

Бéберъ, *с. м.* Животно нѣкакво. *Изтягнѫлся като бебръ. Облѣгася като бебръ.*

***Бéгли,** *с. м. мн.* Въ пѣснь, коꙗто ся пѣе, кога идѫть сватови-ти да земѫть булкѫ-тѫ:

Бегли биѭть у момины дворы.
Щѫть разбиѭть момин ѫ-тѫ майкѫ.
Щѫть разплачѭть момины татко.

Бегликчúйка, *с. ж.* Жена на бегликчиѭ.

Бегликчúйскый и бегликчúскый, ска, ско, *пр.* отъ **бегликчúꙗ. — скы,** *нар.* Като бегликчиѭ.

Бегликчúйчи, *ум. ср.* Младъ бегликчиꙗ.

***Бегликчúꙗ,** *с. м. Т.* Който събира бегликъ, десятъкъ отъ овця и козы, за хазнѫ-тѫ: **сбóрщикъ десятúны съ овéцъ и козъ.** *Бегликчии-ти излизать пролѣть да броѭть овця-ты.*

***Беглúкъ и бейлúкъ,** *с. м. Т.* 1) Что ходять отъ села-та да работять нѣчто за беевы-ты или за царщинѫ-тѫ безплатно; **бáрщина и всякая рабóта, совершáемая безплáтно по трéбованію начáльства.** *Отъ наше село карать чисто на бегликъ.* 2) Отъ всичко, что иде въ хазнѫ-тѫ и что е за хазнѫ-тѫ, само съ имя бегликъ ся наричꙗ десятъкъ-тъ отъ овця и козы, что ся зима всякоѭ годинѫ данъкъ; **десятúна съ овéцъ**

и козъ, взимáемая въ вйдѣ пóдати въ пóльзу казнъі. 3) Даромь, безъ платѫ; дáромъ, безплáтно. *Азъ ся хранѭ отъ беглико.*

Беглйци, *с. ж. мн.* Овця, земенъі за данъкъ бегликъ.

Беглйчець, *ум. м.* отъ **беглйкъ.**

Беглйчкъій и

Беглйшкъій, ка, ко, *пр.* 1) Что е отъ бегликъ; **относя́щійся къ бáрщинѣ.** *Беглишка работа.* 2) Что е на царщинѫ-тѫ; царскъій; **казённый.** *Беглишкъі амбари,* въ конто ся насъіпва десятъкъ-тъ отъ жита-та. 3) Бегликчийскъій; **принадлежáщій десяти́нщику овéцъ и козъ.** *Беглишкъі овця.*

Бéговица, в. **бéевица.**

Бéговъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **бегъ.** Беевъій. *Чигово, бегово, кой го нашьлъ, негово.*

***Бегъ,** *с. м. Т.* в. **бей.**

***Бедéнъ,** *с. м. Т.* Зѫберъ на твърдѣлъ; зидъ, стѣна, дуваръ, стоборъ, прѣграда; **стѣннóй зубéцъ, стѣнá.**

Беджи́ца, *с. ж.* в. **бéевица.**

Бéдристъій, тъ, та, то, *пр.* Който има дебелъі бедрѣ, кълчистъій; **имѣющій тóлстыя лядвеи.**

Бедри́ца, *с. ж.* Битъ памукъ, увалянъ на тънко и длъго пасмо за да ся пряде.

Бедрó, *дв.* **бéдрѣ,** *мн.* **бедрá,** *с. ср.* Кракъ-тъ отъ бута до колѣно-то, кълка; **ля́двея, ля́шка, ля́жка, бедрá, бедрó.** *Плещe като мокрѫ полѫ о бедро,* говори блъснѫто.

Бедýхъ, *с. м.* Непрѣвитъ конь, пастухъ, атъ: **жеребéцъ.**

Бедьрцé, *ум. ср.* отъ **бедрó.** Кълчица; **ля́шечка.**

Бéевица, *с. ж.* Жена на бей, беговица, беджица, беица.

Бéевъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **бей.** Беговъій.

Беендйсамь, в. **беендйшѫ.**

***Беендйсвамь** и **беендйсувамь** (да беендйсамь и да беендйшѫ), *гл. д. Т.* Аресвамь, ревне ми ся; **нрáвиться мнѣ. — мся,** *гл. възвр.* Аресвамся; **нрáвиться себѣ.**

Беендйсвание, и **беендйсувание,** *с. ср.* Аресвание.

Беендйшѫ, ешь, — **дйсаль,** и **беендйсамь,** *гл. свр.* отъ **беендйсвамь.** Да аресамь, да ми ся поревне; **понрáвиться мнѣ. — дйсанъій,** *прич. стр.* Аресанъій.

Безбóжество и **безбóжьство,** *с. ср.* Непочитание Бога, безбожие, бозбожничество; **безбóжіе, безбóжество.**

Безбóжие, *с. ср.* Безбожество; **безбóжіе.**

Безбóжникъ, *с. м.* Който не почита Бога, нечестивъ; **безбóжникъ.**

Безбóжница, *с. ж.* Която не почита Бога, нечестива; **безбóжница.**

Безбóжническъій и **безбóжничьскъій,** ска, ско, *пр.* Нечестивъій; **безбóжническій. — скъі,** *нар.* Като безбожникъ, нечестиво; **безбóжнически.**

Безбóжничество и **безбóжничьство,** *с. ср.* Безбожество, нечестие; **безбóжничество.**

Безбóжничя, *ум. ср.* отъ **безбóжникъ.**

Безбожнъій, — жьнъ и **— женъ, жна, жно,** *пр.* Който не почита Бога, не ся бои Богу, нечестивъій; **безбóжный. — но,** *нар.* Нечистиво, противно на Божий законъ; **безбóжно.**

Безбóжьство, в. **безбóжество.**

Безбрáдъій, дъ, да, до, *пр.* Что нѣма бради; **безборóдый.**

Безбрóдливъій, въ, ва, во, *пр.* Что нѣма бродъ да ся прѣминува; **неимѣющій брóда, непроходи́мый.** *На зло мѣсто безбродливо.*

Безбрóйнъій, — брóинъ и **— брóенъ, брóйна, брóйно,** *пр.* Что нѣма брой, безчетнъій, что е твърдѣ много; **безсчётный, безчи́сленный, несмѣ́тный.** *Безбройно имание.*

Безвйннъій, — ньнъ и **— ненъ, нна, нно,** *пр.* Что нѣма винѫ, кабахатъ, невиннъій; **безви́нный, неви́нный.** *Безвиненъ є въ таѫ работѫ. — нно,* *нар.* Безъ винѫ, безъ кабахатъ, невинно; **безви́нно, неви́нно.**

Безвóднъій, — дьнъ и **— денъ, дна, дно,** *пр.* Что нѣма водѫ или и да има, не е доста; **безвóдный.** *Наше село є на безводно мѣсто.*

Безврѣ́днъій, — дьнъ и **— денъ, дна, дно,** *пр.* Что не докарва врѣдѫ, что не врѣди; **безврéдный, неврéдный.**

Безврѣ́мяннъій, нъ, на, но, *пр.* Что става и что ся прави безъ врѣмя; не когато му е врѣмя-то; **безврéменный. — но,** *нар.* Не на врѣмя; не когато трѣбва; **не вó время, не въ пóру, безврéменно.**

Безвѣ́рець и **безвѣ́рьць, — рци,** *с. м.* 1) Който не дръжи никаквѫ вѣрѫ; **безвѣръ, невѣръ.** 2) Който не дръжи здраво вѣрѫ-тѫ си; **нетвёрдый въ своéй религіи, невѣръ.** 3) Невѣрникъ, нехристиянинъ; **невѣрный, нéхристь.**

Безвѣ́рие, *с. ср.* 1) Нѣмание вѣрѫ, невѣрство; **безвѣ́ріе.** 2) Недръжание вѣрѫ-тѫ си здраво; **нетвёрдость въ религіóзныхъ вѣрованіяхъ.**

Безвѣ́рка, *с. ж.* Която нѣма или не дръжи здраво вѣрѫ-тѫ си, безвѣрница; **невѣ́рка.**

Безвѣ́рникъ, — ници, *с. м.* Който е безвѣренъ, невѣрникъ, безвѣрець; **безвѣръ, невѣ́рный.**

Безвѣ́рница, *с. ж.* Която е безвѣрна, невѣрница, безвѣрка; **невѣ́рная, невѣ́рка.**

Безвѣ́рнъій, — рьнъ и **— ренъ, рна, рно,** *пр.* 1) Что нѣма, не дръжи никаквѫ вѣрѫ;

безвѣрный. 2) Что не дрьжи вѣрж-тж си здраво; не твёрдый въ своей религіи. 3) Невѣрнъій. нехристианинъ; безвѣрный, нехристь.

Безгащана, *с. ж.* Сиромахкъина, остала и безъ гащи; **голяшка**. *Добро утро ти, безгащано! — Добрѣ дошла, голяно!*

Безгащанъ, *с. м.* Който е осталъ и безъ гащи сиромахъ; **голяшъ**.

Безгащнъій, — щънъ и — щенъ, щна, щно, *пр.* Что нѣма гащи.

Безглавъій, въ, ва, во, *пр.* 1) Что нѣма главж; **безголо́вый**. 2) Что нѣма главж надъ себя, нѣма господарь, нѣма кой да му заповѣда; **независящій ни отъ кого́, неподчинённый никому́**.

Безгласнъій, — сънъ и — сенъ, сна, сно, *пр.* 1) Что нѣма гласъ, нѣмъій; **безгла́сный**. 2) Что мльчи, не продумва, что не знае или не смѣе да продума нѣчто прѣдъ люде, като нѣмъ; **кто не въ състоя́ніи говори́ть передъ други́ми**. *На само хоратишь, а дѣто трѣбва да кажешь нѣчто, тамъ си безгласенъ.*

Безглобнавъій, въ, ва, во, *пр.* Малоумнъій, безумнъій, гламавъій, ахмакъ, роденъ такъвъ; **малоу́мный, тупо́й, несмы́сленый отъ рожденія, идіо́тъ**.

Безгрьжность, *с. ж.* 1) Нѣмане грьжж; **баззабо́тность**. 2) Негрьжене; **безпе́чность**.

Безгрьжнъій, — жънъ и — женъ, жна, жно, *пр.* 1) Что нѣма грьжж; **беззабо́тный**. *Дѣца-та сж безгрьжнъи.* 2) Что не си дава грьжж за нищо; **безпе́чный**. 3) Что бъва безъ грьжи; **безпе́чный**. *Безгрьженъ животъ*, **безпе́чная жизнь**. — **жно**, *нар.* Безъ грижж; **беззабо́тно, безпе́чно**.

Безгрѣшность, *с. ж.* Нѣмане грѣхъ; **безгрѣ́шность**.

Безгрѣшнъій, — шънъ, и — шенъ, шна, шно, *пр.* Что нѣма грѣхъ; **безгрѣ́шный**. — **шно** *нар.* Безъ грѣхъ; **безгрѣ́шно**.

Бездисамся, в. **бездишжся**.

***Бездисвамся** и **бездисувамся** (да ся бездисамъ и да ся бездишж) *гл. об. Т.* Омрьзва ми. додѣва ми си, досажда ми ся. **надоѣда́етъ мнѣ отъ чего́**.

Бездисване и **бездисуване**, *с. ср.* Кога ся бездисва нѣкой отъ нѣчто, омрьзване; **омерзѣ́ніе**.

Бездишжся, ешся, — дисался, и бездисамся, *гл. свр.* отъ **бездисвамся**. Да ми омрьзне, да ми ся додѣе, да ми ся досади.

Бездна, *с. ж.* Пропасть твърдѣ дльбока, като безъ дъно; **бе́здна**.

Бездомнъій, — мънъ и — менъ, мна, мно, *пр.* Что нѣма домъ, сир. кжщж и покжщнинж; **неимѣ́ющій до́ма съ ну́жными къ нему́ принадлéжностями**. *Бездоменъ като овчарь*, сир. самичъкъ, нѣма никого и нищо.

Бездушникъ, *с. м.* Който не жиали другаго, немилостивъій, бездушнъій, безжалостенъ, немилостивенъ; **безду́шникъ, криводу́шникъ**.

Бездушница, *с. ж.* Която не жиали другаго, немилостива, бездушна, безжалостна, немилостивна; **безду́шница, криводу́шница**.

Бездушнъій, — шънъ и — шенъ, шна, шно, *пр.* 1) Что нѣма душж; **безду́шный, неодушевлённый**. 2) Останжлъій безъ душж. мрьтвъій; **безду́шный, мёртвый**. 3) Что криви или прави зло, безъ да мъісли за душж-тж си, что ще й бжде на онъій свѣтъ отъ това, лошавъій; **безсо́вѣстный, криводу́шный**. — **шно**, *нар.* Лошаво, злѣ; **безсо́вѣстно, криводу́шно**.

Бездъждие, *с. ср.* Кога не вали дъждъ, суша; **бездо́ждіе**.

Бездъждиъій, — дънъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что нѣма дъждъ, что прѣминува безъ да вали дъждъ; **бездо́ждный**. *Бездъждно лѣто.*

Бездънный, — нънъ и — ненъ, нна, нно, *пр.* 1) Что нѣма дъно; **бездо́нный**. *Бездънна кринш—празденъ амбаръ.* 2) Твърдѣ дльбокъій; **бездо́нный, весьма́ глубо́кій**.

Бездѣтецъ, в. **бездѣтникъ**.

Бездѣтка, в. **бездѣтница**.

Бездѣткънъ, в. **бездѣтникъ**.

Бездѣткъина, в. **бездѣтница**.

Бездѣтникъ, *с. м.* Бездѣтецъ, бездѣткънъ, който не е добъивалъ и който нѣма дѣца, бездѣтенъ; **бездѣ́тный**.

Бездѣтница, *с. ж.* Бездѣтка, бездѣткъина. която не е раждала и която нѣма дѣца. бездѣтка; **бѣздѣ́тная**.

Бездѣтнъій, — тънъ и — тенъ, тна, тно, *пр.* Что нѣма или не е добъивалъ дѣца, безчаднъій; **бездѣ́тный**.

Бездѣтство, *с. ср.* Нѣмане дѣца; **бездѣ́тство**.

Безжалостнъій, — тънъ и — тенъ, тна, тно, *пр.* Что нѣма жиалость за нѣчто. не жиали нищо, безмилостивнъій; **безжа́лостный, немилосе́рдый, безпоща́дный, неща́дный**. — **тно**, *нар.* Немилостиво, безъ жиалене; **безжа́лостно, безпоща́дно, неща́дно, немилосе́рдо**.

Беззазорнъій, — рънъ, и — ренъ рна, рно, *пр.* Что е безъ зазоръ, отъ что нѣма зазоръ; **беззазо́рный**. — **рно**, *нар.* Безъ зазоръ. безъ свѣнуване; **беззазо́рно**.

Беззаконие, *с. ср.* Беззаконство, нѣчто вънъ отъ закона, противно на закона, грѣхъ; **беззако́ніе**. *Учи всякое беззаконие:* така отговарьать на смѣхъ, кога попъита нѣкой за ученикъ какво учи.

Беззаконникъ, *с. м.* Който прави беззакониа. работъи противнъи на закона; **беззако́нникъ**.

Беззако́нница, *с. ж.* Коıато прави беззаконны, противны на закона работы; **беззако́нница.**

Беззаконı́ıа, *с. ж.* Беззаконие, беззаконство; **беззако́нiе.**

Беззако́нный, — ньнъ и — ненъ, нна, нно, *пр.* Что е вънъ отъ закона, противно на закона, неправый; **беззако́нный.** *Не трьпи беззаконны-ты работы.* — **нно,** *нар.* Не по закона, противно на закона, неправо; **беззако́нно.**

Беззако́нство, *с. ср.* и

Беззако́нщина, *с. ж.* Беззаконие, беззакониıа, работа вънъ отъ закона, противна на закона; **беззако́нiе.**

Беззѫ́бый, бъ, ба, бо, *пр.* 1) Что нѣма зѫбы; **беззу́бый.** 2) Комуто сѫ изпадали зѫби-ти; **лиши́вшiйся зубо́въ, беззу́бый.** *Беззѫба баба.*

Безисте́нецъ, *ум. м.* Малъкъ безистенъ.

***Безисте́нъ,** *с. м. Т.* Голѣма камяна уграда и вѫтрѣ въ неѭ дюкяни; **большо́е ка́менное строе́нiе съ ла́вками внутри́; гости́ный дворъ.**

Безка́пый, пъ, па, по, *пр.* Что нѣма капѫ, что е безъ шапкѫ; **не имѣ́ющiй ша́пки.**

Безкахѫ́рный, — рьнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* в. **безпечı́алный.**

Безкни́жникъ, *с. м.* Който не знае книгѫ, не знае да чете и да пише; **безгра́мотный.**

Безкни́жница, *с. ж.* Коıато не знае книгѫ: четеню и писмо, не знае да чете и да пише; **безгра́мотная.**

Безкни́жность, *с. ж.* Незнаıаню книгѫ: четеню и писмо; **безгра́мотность.**

Безкни́жный, — жьнъ и — женъ, жна, жно, *пр.* Что не знае книгѫ, спр. четеню и писмо; **безгра́мотный.**

Безко́стый, стъ, ста, сто, *пр.* Что нѣма кости, что е безъ кости; **безко́стный.** *Безкосто-то кости труши,* казвать за языка.

Безко́сый, съ, са, со, *пр.* Что нѣма косѫ, лысый; **безволо́сый, лы́сый, плѣши́вый.**

Безкра́йность, *с. ж.* Нѣманю край; **безконе́чность, безпредѣ́лность.**

Безкра́йный, — кра́енъ, — крайна, крайно, *пр.* 1) Что нѣма край; **безконе́чный, безпредѣ́лный.** 2) Что е твърдѣ много. безчетный, безбройный; **многочи́сленный, несмѣ́тный.** *Стоıанъ има безкрайно иманıе.* — **кра́йно,** *нар.* Безъ край, твърдѣ много; **безконе́чно, безпредѣ́льно, безчи́сленно.**

Базкра́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что нѣма крака, безногый; **безно́гiй.**

Безкрѣ́вный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* Что нѣма кръвь; **безкро́вный.**

Безкры́лый, лъ, ла, ло, *пр.* Что нѣма крыла, что е останѫлъ безъ крыла; **безкры́лый, безкры́льный.**

Безкѫ́щникъ, *с. м.* Който нѣма кѫщѫ, нѣма дѣ да сѣди; **бездо́мникъ, безпрiю́тный.**

Безкѫ́щница, *с. ж.* Коıато нѣма кѫщѫ, нѣма дѣ да сѣди; **бездо́мница, безпрiю́тная.**

Безкѫ́щный, — щьнъ и — щенъ, щна, щно, *пр.* Что нѣма кѫщѫ; **бездо́мный, безпрiю́тный, безкро́вный.**

Безли́стный, — стьнъ и — стенъ, стна, стно, *пр.* Что нѣма листа или му окапалы листата; **безли́стный.**

Безли́чный, — чьнъ и — ченъ, чна, чно, *пр.* Что нѣма лице, что не личи; **неви́дный, невра́чный, непригожiй.**

Безма́лко и безма́ло, *нар.* Кога не достига малко, или иска още малко до, не докрай, не наплъно; **невсту́пно, невполнѣ.** *Проживѣ безмалко годинѫ;* **невсту́пно про́жилъ годъ.** В. **безъ ма́ло и безъ ма́лко** при **безъ.**

Безми́лостивный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* Безмилостивый, безмилостный, что нѣма милость, не ся смилıава за нѣчто, безжıалостный; **безми́лостивный безми́лостный, немилосе́рдый.** — **вно,** *нар.* Безъ милость, безмилостиво, безмилостно, безжıалостно; **безми́лостивно, безми́лостно, немилосе́рдо.**

Безми́лостивый, въ, ва, во, *пр.* и — **во,** *нар.* в. **безми́лостивный.**

Безми́лостный, — стьнъ и — стенъ, стна, стно, *пр.* и — **стно,** *нар.* в. **безми́лостивный.**

Безмѣ́рный, — рьнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* Вънъ отъ мѣрѫ-тѫ, твърдѣ много, безкрайный; **безмѣ́рный, непомѣ́рный, безпредѣ́льный.** — **рно,** *нар.* Отъ мѣрѫ-тѫ навънъ, твърдѣ много, безкрайно; **безмѣ́рно, чрезвыча́йно, непомѣ́рно, надмѣ́ру.**

Безмѫ́жный, — жьнъ и — женъ, жна, жно, *пр.* Дѣто нѣма мѫжь; **безъ мущи́нъ.** *Осталы смы въ кѫщи безмѫжны,* спр. мѫжьети сѫ отишли повънъ, та смы осталы само жены. *Безмѫжна жена,* коıато нѣма мѫжь; **безму́жная.**

Безнадѣ́жный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что е безъ надѣждѫ; **безнаде́жный, отча́янный.** — **дно,** *нар.* Кога нѣма надѣждѫ; **безнаде́жно, отча́янно.**

Безначя́лный, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Что нѣма начяло; **безнача́льный.**

Безно́гый, гъ, га, го, *пр.* Что нѣма нозѣ, что е осталъ безъ нозѣ, безкракый; **безно́гiй.**

Безно́сый, съ, са, со, *пр.* Что нѣма носъ, останѫлъ безъ носъ; **безно́сый.**

Безобра́зие, *с. ср.* 1) Грозота; **безобра́зiе.** 2) Безочливость; **безсты́дство, наха́льство, на́глость.**

Безобра́зникъ, *с. м.* Безобразенъ, безсрам-

никъ, безочликъ, суратсѫзъ; **бестыдникъ, нахалъ, наглецъ.** *Какъвъ е безобразникъ!*

Безобразница, *с. ж.* Безсрамница, безобразна, безочлива, суратсѫзъ; **бестыдница.**

Безобразность, *с. ж.* в. **безобразие.**

Безобразный, — зьнъ и **— зенъ, зна, зно,** *пр.* 1) Грозный; **безобразный.** 2) Безочливый, суратсѫзъ; **бестыдный, нахальный, наглый.—зно,** *нар.* 1) Грозно; **безобразно.** 2) Безочливо, безсрамно; **бестыдно, нахально, нагло.**

Безокый, къ, ка, ко, *пр.* Който нѣма очи, не види, слѣпый; **безокій, безглазый.**

Безопасность, *с. ж.* Непазение, несъглядвание, немарение; **неосторожность, небрежность, неосмотрительность.**

Безопасный, — сьнъ и **— сенъ, сна, сно,** *пр.* Что не пази, несъглядка хубаво, не марн, кога прави нѣчто; немарливый; **неосторожный, небрежный, неосмотрительный. — сно,** *нар.* Немарливо, безъ пазение; **неосторожно, небрежно, неосмотрительно.**

Безотлѫчный, — чьнъ и **— ченъ, чна, чно,** *пр.* Что не си отлѫчиа напѣкѫдѣ, что е всякога при нѣчто; **безотлучный, неотлучный. — чно,** *нар.* **безотлучно, неотлучно.**

Безочливость, *с. ж.* Безочность, безсрамность, безобразность; **бестыдство, наглость, нахальство, озорничество.**

Безочливый, въ, ва, во, *пр.* Безочный, что нѣма очи, нѣма срамъ, безсрамный, безобразный, суратсѫзъ; **бестыдный, безсовѣстный, наглый, нахальный, озорный. — во,** *нар.* Безочно, безсрамно, безобразно; **бестыдно, безсовѣстно, нагло, нахально.**

Безочность, в. **безочливость.**

Безочный, — чьнъ и **— ченъ, чна, чно,** *пр.* и **— чно** *нар.* в. **безочливый.**

Безпамятный, — тьнъ и **— тенъ, тна, тно,** *пр.* Что нѣма память, что е осталъ безъ память, та заборавя лесно; **безпамятный.**

Безпаричность, *с. ж.* Нѣмание пары, оставание безъ пары; **безденежность, безденежье.**

Безпаричный, — чьнъ и **— ченъ, чна, чно,** *пр.* Что нѣма пары, останѫлый безъ пары; **безденежный.** *Безпарична болесть по-тяжка и отъ тяжкѫ болесть. Безпарична трѣска го гази,* налѣгнѫла го е сиромашия-та.

Безпечалный, — льнъ и **— ленъ, лна, лно,** *пр.* Что нѣма печаль, грыжѫ; безкахърный; **безпечальный. — лно,** *нар.* Безъ печаль, безъ грижѫ, безкахърно; **безпечально.**

Безплатный, — тьнъ и **— тенъ, тна, тно,** *пр.* Что е безъ платѫ, бадиава; **безплатный. — тно,** *нар.* Безъ платѫ, бадиава; **безплатно.**

Безплодие, *с. ср.* и

Безплодность, *с. ж.* Безплодство, кога нѣчто не дава плодъ; нѣмание плодъ; **безплодіе, безплодность.**

Безплодный, — дьнъ и **— денъ, дна, дно,** *пр.* Что не дава плодъ; **безплодный.** *Безплодно дрьво.*

Безплодство, *с. ср.* в. **безплодность.**

Безплѣтный, — тьнъ и **— тенъ, тна, тно,** *пр.* Что нѣма плъть, снагѫ, безтѣлесный; **безплотный.** *Ангели-ти сѫ безплътни.*

Безпогрѣшность, *с. ж.* 1) Кога е нѣчто безъ погрѣшкѫ; **безошибочность.** 2) Кога нѣкой не погрѣшава, непогрѣшавание; **непогрѣшительность.**

Безпогрѣшный, — шьнъ и **— шенъ, шна, шно,** *пр.* 1) Что е безъ погрѣшкѫ, вѣрный, правый; **безошибочный.** 2) Что не погрѣшава; **непогрѣшительный. — шно,** *нар.* Безъ погрѣшкѫ; **безошибочно, непогрѣшительно.**

Безполезный, — зьнъ и **— зенъ, зна, зно,** *пр.* Что е безъ ползѫ, безъ облагѫ; **безполезный. — зно,** *нар.* Напраздно, напусто, файдасѫзъ; **безполезно.**

Безправда, *с. ж.* Нѣмание правдѫ, неправда, неправдина, неправина, неправица; **несправедливость, неправда.**

Безприличный, — чьнъ и **— ченъ, чна, чно,** *пр.* Что е безъ приликѫ, неприличный, безрядный, безпѫтный; **неприличный, непристойный. — чно,** *нар.* Безъ приликѫ, неприлично, безпѫтно, безрядно; **неприлично, непристойно.**

Безпрѣмлѣчный, — чьнъ и **— ченъ, чна, чно,** *пр.* Что не прѣмлъчва, что не млъква; **неумолкный, неумолчный. — чно,** *нар.* Безъ прѣмлъкване, кога нѣкой не млъква: **неумолкно, неумолчно.**

Безпрѣмѣнный, — ньнъ и **— ненъ, нна, нно,** *пр.* **— нно,** *нар.* в. **непрѣмѣнный.**

Безпрѣстайный, — стаенъ, — стайна, стайно, *пр.* Что не прѣстава, безпрѣстанный, непрѣстайный, едностайный; **безпрестанный, непрерывный. — стайно,** *нар.* Безъ прѣставане, безпрѣстанно, непрѣстайно, едностайно; **безпрестанно, непрерывно.**

Безпрѣстанный, — ньнъ и **— ненъ, нна, нно,** *пр.* и **— нно,** *нар.* в. **безпрѣстайный.**

Безпѫтность, *с. ж.* в, **безпѫтство.**

Безпѫтный, — тьнъ и **— тенъ, тна, тно,** *пр.* Что е отъ пѫтя навънъ, что не е завъ людие, неприличный, безприличный, безрядный; **неприличный. непристойный, неумѣстный, безпутный.** *Безпѫтна работа.* **—тно,** *нар.* Отъ пѫтя навънъ, неприлично,

не добрѣ, безприлично, безрядно; **неприли́чно, непристо́йно, неумѣстно, безпу́тно.**

Безнѫтство, *с. ср.* Безнѫтность, безнѫтна работа; **непристо́йность, безпу́тство.**

Безразсѫдный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* 1) Който не разсѫжда работы-ты добрѣ, безсмысленъй; **безразсу́дный.** 2) Что не е добрѣ разсѫденъ, добрѣ прѣмысленъ; **не хорошо́ обду́манный, безразсу́дный.** *Безразсѫдна работа.* — **дно,** *нар.* Неразсѫдено, непрѣмыслено добрѣ, безсмыслено; **безразсу́дно.**

Безри́зичный, — чьнъ и — ченъ, чна, чно, *пр.* Что нѣма честь, кѫсметъ, кѫсметсѫзъ; **несчáстливый, несчáстный. — чно,** *нар.* Безъ честь, безъ кѫсметъ, кѫсметсѫзъ; **несчáстливо, несчáстно.**

Безри́зый, зъ, за, зо, *пр.* Что нѣма ризѫ, останѫлый безъ ризѫ; **неимѣющій руба́шки, оста́вшійся безъ руба́шки.**

Безро́гый, гъ, га, го, *пр.* Что нѣма роговы, шютый; **безро́гій, комо́лый.** *Безрогъ волъ.*

Безро́дный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что е останѫлъ безъ родъ, нѣма роднинѫ; **безро́дный, безкро́вный.**

Безрѫкáвка, *с. ж.* Женска горния дрѣха безъ рѫкавы; **душегрѣя.**

Безрѫкáвчя, *ум. ср.* отъ **безрѫкáвка; душегрѣйка.**

Безрѫ́кый, къ, ка, ко, *пр.* Който нѣма рѫцѣ; **безру́кій.** *Хваща като безрѫкъ,* като безъ рѫцѣ.

Безря́дица,

Безря́днина и

Безря́дность, *с. ж.* Работа безъ рядъ, безъ приликѫ, неу́рядъ, безчиние; **безчи́ніе, безпоря́докъ, непристо́йность.** *Отъ безрядицѫ не може си отвори очи-ты. Негова-та безрядность нѣма край.*

Безря́дный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что е безъ рядъ, безъ приликѫ, вънъ отъ ряда; безнѫтный, безприличный, неприличный; **неприли́чный, непристо́йный, неумѣстный.** *Безрядна работа,* дѣто не трѣбва, не прилича. — **дно,** *нар.* Безъ рядъ, безъ приликѫ, безнѫтно, безприлично, неприлично; **неприли́чно, непристо́йно, неумѣстно.** *Станѫ вяче безрядно, стига толкова.*

Безсвѣ́сный, — сьнъ и — сенъ, сна, сно, *пр.* вм. **безсвѣ́стный.**

Безсвѣстность, *с. ж.* Нѣмание свѣсть; **безсо́вѣстность.**

Безсвѣ́стный, — стьнъ и — стенъ, стна, стно, *пр.* 1) Что нѣма свѣсть; **безсо́вѣстный.** 2) Что не ся свѣстява; **безсозна́тельный, не приходя́щій въ себя́, въ сознаніе. — стно,** *нар.* Кога нѣма свѣсть; **безсо́вѣстно, безсозна́тельно.** *Безсвѣстно ся влада съ люде-ты.*

Безси́лие, *с. ср.* Нѣмане силѫ, слабость; **безси́ліе.** *Отъ безсилие не може вяче и да ходи.*

Безси́лный, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Что нѣма силѫ, не може, слабый; **безси́льный, сла́бый. — лно,** *нар.* Безъ силѫ, слабо; **безси́льно, сла́бо.**

Безслáвный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* Что не е за похвалѫ, что е за укоръ, безчестный; **безслáвный. — вно,** *нар.* Безчестно, укорно; **безслáвно.**

Безслове́сность, *с. ж.* Нѣмание дарбѫ за говорение; **безслове́сность.**

Безслове́сный, — сьнъ и — сенъ, сна, сно, *пр.* Что нѣма дарбѫ, не може да говори; **безслове́сный.** *Животны-ты сѫ безсловесны.*

Безсмрѣ́тие, *с. ср.* и

Безсмрѣ́тность, *с. ж.* Кога нѣчто нѣма смрьть, неумиране никога; **безсме́ртіе.**

Безсмрѣ́тный, — тьнъ и — тенъ, тна, тно, *пр.* Что не умира никога; безумрьтный; **безсме́ртный.** *Душя-та е безсмрьтна.*

Безсмы́сленый, нъ, на, но, *пр.* Что не размыслюва, несмысленый, безразсѫдный; **безразсу́дный.** *Безсмыслено свѣтъ свѣтува.* — **но,** *нар.* Несмыслено, неразмыслено, безразсѫдно; **безразсу́дно.**

Безсо́лный, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Что нѣма соль, не е посолено, или му е малко соль-та; **несолёный, малосо́льный.** *Безсолны думы,* что ся казвать безъ приликѫ; **неумѣстныя слова́.**

Безспо́рность, *с. ж.* Неспорность, неспорение.

Безспо́рный, — рьнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* Что не спори, неспорный; **неспо́рый. — рно,** *нар.* Неспорно; **неспо́ро.**

Безсрáмникъ, *с. м.* Който нѣма срамъ; безобразникъ, срамотникъ; **безсты́дникъ, нагле́цъ, наха́лъ, озорни́къ, о́зорь, позо́рникъ, срамни́къ.**

Безсрáмница, *с. ж.* Която нѣма срамъ, безобразница, срамотница; **безсты́дница, наха́лка, озорни́ца, о́зорь, позо́рница, срамни́ца.**

Безсрáмность, *с. ж.* в. **безсрáмство.**

Безсрáмный, — мьнъ и — менъ, мна, мно, *пр.* 1) Что нѣма срамъ, не ся срамя, безочливый, безобразный; **безсты́дный, на́глый, наха́льный, озо́рный, позо́рный.** 2) Срамный, срамотный; **срáмный, посты́дный, поха́бный.—мно,** *нар.* 1) Безъ срамъ, безъ срамяне, безочливо, безобразно; **безсты́дно, на́гло, наха́льно, озо́рно, позо́рно.** 2) Срамно, срамотно; **срáмно, посты́дно, поха́бно.**

Безсра́мство, *с. ср.* Безсрамность, нѣмание срамъ, безочливость; **бесстыдство, на́глость, наха́льство.**

Безсре́бреникъ, *с. м.* Така ся наричать Святи Врачеве Козма и Даміанъ. *Святи безсребрьници.*

Безстра́шие, *с. ср.* Нѣмание страхъ, небояние, юначество; **бесстра́шіе, смѣлость, отва́жность, небоязненность, неустраши́мость.**

Безстра́шный, — **шьнъ** и — **шенъ, шна, шно,** *пр.* Что нѣма страхъ, не ся бои, срьдцатый, юнакъ; **безстра́шный, неустраши́мый, небоязненный, неро́бкій, смѣлый, отва́жный.** — **шно,** *нар.* Безъ страхъ, срьдцато, юнашкы; **безстра́шно, смѣло, отва́жно, неустраши́мо, небоязненно.**

Безсѣние, *с. ср.* и

Безсъница, *с. ж.* Кога не може человѣкъ да спи, не го хваща сънъ отъ мысль или отъ что да было; разсъница; **безсо́ница, безсо́нье.**

Бе́зтрага, вм. безъ трага, безъ дырѫ. Кога ся ядосать на нѣчто, казвать: *безтрага го!* сир. да иде да ся не види. *Иди безтрага!* махнися оттука, иди да ся невидишь, да не остане ничто отъ тебе; **пропади-ты!** *Отиде у безтрага,* съвсѣмъ далече, много надалечь.

Безтѣле́сный, — **сьнъ** и — **сенъ, сна, сно,** *пр.* Что нѣма тѣло, нѣма снагѫ, безплътный; **безтѣле́сный.**

Безу́корный, — **рьнъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* Что е безъ укоръ, что не е за укоръ; **безукори́зненный, неукори́зненный.**—**рно,** *нар.* Безъ укоръ; **безукори́зненно, неукори́зненно.**

Безуме́ние, *с. ср.* Зимание нѣкому ума, обезумяване, изумяване, подивяване; **обезу́мленіе.**

Безуме́ный, в. **безумѭ.**

Безу́мие, *с. ср.* Безумство, безумщина, лудость; **безу́міе, безу́мство.** *Тая работа е голѣмо безумие!*

Безу́мла, *с. ж. укор.* Безу́мница, ахмакъ, будала; **ду́ра.**

Безу́млё, *с. м. укор.* Безумникъ, ахмакъ, будала; **безу́мецъ, глупе́цъ, дура́къ.**

Безу́мливый, **въ, ва, во,** *пр.* и—**во,** *нар.* в. **безу́мный.**

Безу́мникъ, *с. м.* Человѣкъ безуменъ, глупавъ, будала, ахмакъ; **безу́мецъ, глупе́цъ, дура́къ.**

Безу́мница, *с. ж.* Жена или мома безумна, глупава, будала, ахмакъ; **глу́пая, ду́ра.**

Безу́мный, — **мьнъ** и — **менъ, мна, мно,** *пр.* 1) Който нѣма умъ, слабоумный, глупавый; **безу́мный, глу́пый.** *По́-добрѣ разуменъ душманинъ, нежели безуменъ приятель. Безуменъ гость домакына кани. Безумный всякога блядослови. Безъ умъ пойде, безуменъ си дойде. Безумный и другы-ты избезумява.* 2) Който си е изгубилъ ума, лудый; **сумасше́дшій.** — **мно,** *нар.* Глупаво, глупашкы, ахмашкы, будалскы, лудо; **безу́мно, глу́по.**

Безумрѣтный, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Безсмрьтный; **безсме́ртный.**

Безу́мство, *с. ср.* и

Безу́мщина, *с. ж.* Безумие.

Безумѭ́, **ишь,** — **милъ** (**безумявамь**), *гл. д.* Зимамь нѣкому ума, правѭ го да стане безуменъ, обезумявамь, изумявамь; **безу́мить, обезумля́ть.** *Безумный безуми и другы-ты, а умный гы вразумява.*—**ся,** *гл. възвр.* Ставамь безуменъ, обезумявамся, изумявамся, обезумѣвамь, изумѣвамь, поглупѣвамь; **обезумля́ться.** — **ме́ный,** *прич. стр.* Обезуменый, изуменый; **обезу́мленный.**

Безумя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **безумѭ́.**

Безутѣшный, — **шьнъ** и — **шенъ, шна, шно,** *пр.* Что нѣма утѣхѫ, что не може да ся утѣши, неутѣшный; **неутѣши́мый, неутѣшный, безутѣшный.** — **шно,** *нар.* Безъ утѣхѫ, неутѣшно; **неутѣши́мо, неутѣшно, безутѣшно.**

Безу́хый, **хъ, ха, хо,** *пр.* 1) Что нѣма уши; **безу́хій.** 2) Комуто е отрѣзано ухо, чюлъ; **корноу́хій.**

Безца́нный, — **ньнъ** и — **ненъ, нна, нно,** *пр.* Безцѣнный.

Безцѣна, им. соб. женско.

Безцѣна́тый, **тъ, та, то,** *пр.* Безцѣнный. *Златъ вѣнецъ съ безцѣнаты камьнѥ.*

Безцѣ́нность, *с. ж.* Кога нѣчто спорядъ достоинство-то си надминува всякѫ цѣнѫ; **безцѣ́нность.**

Безцѣнный, — **ньнъ** и — **ненъ, нна, нно,** *пр.* Безцанный, безцѣнатый, что е толкова хубаво, та цѣнѫ нѣма, тврьдѣ скѫпый; **безцѣнный, драгоцѣнный.** *Безцѣнны камьнѥ;* **драгоцѣнные ка́мни.**

Даромъ да ти е, юначе,
Мое прочюто войводство
И моя сабля френгия
Съ девять безцѣнны камьнѥ. *Пѣс.*

Добра жена — безцѣненъ камыкъ.

Безче́ляднный, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* Что нѣма челядь, бездѣтный, безчядный; **бездѣтный.**

Безче́стение, *с. ср.* Правение безчестие; **безче́щеніе.**

Безче́стие, *с. ср.* Нѣчто за укоръ, за срамъ; **безче́стіе, позо́ръ.**

Безче́стный, — **стьнъ** и — **стенъ, стна, стно,** *пр.* Что е противно на честь-тѫ, что е за укоръ, срамотный; **безче́стный, по́длый.**

Не прави безчестнꙑ работꙑ, ако не щешь да тя корять. По́-добрѣ честно сиромашество, а не безчестно богатство. — **стно,** *нар.* Противно на честьтѫ, срамотно; **безче́стно, по́дло.** *По́-добрѣ честно да умрешь, а не безчестно да живѣешь.*

Безче́стѫ, ишь, — **ти́лъ,** *гл. д.* 1) Правѭ безчестие, докарвамь укоръ нѣкому, засрамꙗвамь, срамотѫ; **безче́стить, позо́рить, срами́ть.** 2) Зимамь честь-тѫ на нѣкоѭ; изразꙗвамь; **растлѣва́ть.** — **тѫся,** *гл. възвр.* Правѭ си, докарвамь си безчестие, укоръ; срамотѫся; **безче́ститься, позо́риться, срами́ться.** — **стенꙑй,** *прич. стр.* Срамотенꙑй, засрамꙗванꙑй.

Безче́тнꙑй, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* Что нѣма четъ, безбройнꙑй, тврьдѣ много; **безсчё́тный, безчи́сленный, несмѣ́тный.** — **тно,** *нар.* Тврьдѣ много, безъ четъ, безбройно, безкрайно; **безсчё́тно, безчи́сленно, несмѣ́тно.**

Безче́тъ, *нар.* вм. *безъ четъ.* Тврьдѣ. *Безчетъ много,* тврьдѣ много.

Безчилѣ́шство, вм. **безчловѣ́чьство.**

Безчи́ние, *с. ср.* Безчинство, нѣчто отъ ряда навънъ, безрядность; **безчи́ніе.**

Безчи́нникъ, *с. м.* Който прави безчиния, не врьви както трѣбва, както му е рядъ; **безчи́нникъ.**

Безчи́нница, *с. ж.* Коꙗто прави безчиния; **безчи́нница.**

Безчи́ннꙑй, — **ньнъ** и — **ненъ, нна, нно,** *пр.* Что е отъ ряда навънъ, безряднꙑй, безпѫтнꙑй; **безчи́нный, непристо́йный.** — **нно,** *нар.* Вънъ отъ ряда, безрядно, безпѫтно; **безчи́нно, непристо́йно.**

Безчи́нство, *с. ср.* Безчиние.

Безчловѣ́чество, безчловѣ́чьство и

Безчловѣ́чие, *с. ср.* Нѣмание човѣчьство, чловѣщинѫ; лютость; **безчеловѣ́чіе, безчеловѣ́чность.**

Безчловѣ́чнꙑй, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Който ся влада не като чловѣкъ, който нѣма чловѣчьство, немилостивꙑй, лютꙑй; **безчеловѣ́чный.** — **чно,** *нар.* Нечловѣчьскꙑ, безчловѣчьскꙑ, люто; **безчеловѣ́чно.** *Повали го та го наби безчловѣчно.*

Безчловѣ́чьскꙑ, *нар.* Нечловѣчьскꙑ, люто, безчловѣчно; **безчеловѣ́чно.**

Безчловѣ́чьство, в. **безчловѣ́чество.**

Безчловѣ́шкꙑ, в. **безчловѣ́чьскꙑ.**

Безчловѣ́шство, вм. **безчловѣ́чьство.**

Безчловѣ́щина, *с. ж.* Нѣмание чловѣщинѫ, безчловѣчие; **безчеловѣ́чіе, безчеловѣ́чность.** *Безчловѣщина-та нѣма рога да ся види, а пакъ боде.*

Безчовѣ́шство, вм. **безчловѣ́чьство.**

Безчя́дець, *с. м.* Който нѣма чядо; бездѣтець, бездѣтникъ; **бездѣ́тный, безча́дный.**

Безчя́дие, *с. ср.* Нѣмание чядо, бездѣтство; **бездѣ́тство, безча́діе, безча́дство.**

Безчя́дка, *с. ж.* Коꙗто нѣма чядо, бездѣтка, бездѣткꙑня; **бездѣ́тная, безча́дная.**

Хубава, Добро, болꙗрко,
Болꙗрко, Добро, безчядко! *Пѣс.*

Безчя́днꙑй, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* Что нѣма чяда; бездѣтнꙑй, безчелꙗднꙑй; **безча́дный, бездѣ́тный.**

Безъ, *прѣдл.* Показва нѣмание; **безъ.** *Останли смꙑ безъ хлѣбъ;* **мы оста́лись безъ хлѣба.** *Прѣкарахъ нощь-тѫ безъ сънъ;* **я провё́лъ ночь безъ сна.** *Безъ Бога и безъ слогѫ, кажи: не могѫ. Безъ гайдѫ веселиꙗ — гола неволиꙗ. Страшно безъ брашно. Безъ грошь врядъ си лошь. Безъ здравѥ имотъ — омразенъ животъ. Жененъ е безъ попъ,* сир. не е вѣнчꙗнъ: отговарꙗть, кога пꙑтать за ергенъ жененъ ли е. — **Безъ да,** казвася прѣди глаголꙑ, както **безъ** прѣди имена; **оборо́тъ рѣчи, замѣня́ющій дѣепричá́стіе.** *Ꙗдохъ безъ да съмь гладенъ;* **я ѣлъ не бу́дучи голо́днымъ.** *Той е отишьлъ безъ да пꙑта, безъ да знаѭ азъ;* **онъ уѣхалъ не спроси́вшись, безъ моего́ вѣдома.** — **Бе́зъ врѣмя,** като *нар.* Не у врѣмя, не на врѣмя, не когато трѣбва; **безвре́менно, не во́время.** *Дойде безъ врѣмя;* **онъ пришё́лъ не во́ время.** *Умрѣ безъ врѣмя,* още младъ, при дни, при животъ; **онъ у́меръ ещё молоды́мъ.** *Безъ врѣмя гость отъ Турчинъ по́-лошь.* — **Безъ вѣ́рѫ,** като *пр.* а) Който не вѣрва, не ся довѣрꙗва; **недовѣ́рчивый.** *Стоꙗна е безъ вѣрѫ, мꙑсли, че всички ѭ лъжѭть.* б) Който не е за вѣрѫ, когото не трѣбва да вѣрвамꙑ; **кото́рому нельзя́ вѣ́рить.** *Не работи съ него, той е безъ вѣрѫ, ще тя измами.* — **Безъ дру́го,** като *нар.* Непрѣмѣнно; **непремѣ́нно.** *Безъ друго да го направишь, че много нꙑ трѣбва.* — **Безъ ма́ло, безъ ма́лко,** като *нар.* Насмалко; **едва́, безъ ма́лаго, чуть.** *Безъ малко не́ ока. Безъ малко щꙗше да падне;* **чуть не упа́лъ.** В. **безма́лко.** Тоꙗ прѣдлогъ, кога е сложенъ съ рѣчи, които ся начинать отъ буквꙑ *к, п, т, х, ц, ч, ш, щ,* изричꙗся *бес.*

Бей! *межд.* За чюдение. *Чюдна работа, бей, нито единъ да не дойде!* В. **бе.**

***Бей,** бе́еве, *с. м. Т.* Бегъ, достоинство у Турци-тꙑ, което прѣминува изъ родъ въ родъ. *Като бей;* **панъ па́номъ.** *Живѣе като бей. Бей да съмь, та нека гладенъ да ходѫ. Бей-тъ е бей и безъ парꙑ, а*

магаря-то — магаря, ако ще има пары и съ товары.

Бѣйка, *с. ж.* Име, съ косто дѣца-та наричать овцѫ-тѫ; **дѣтское названіе овцы.**

***Бейликъ,** *с. м.* Ангариıа на бей, бегликъ; **барщина, панщина.** *Работи като на бейликъ,* като ангариѭ, на силѫ, какъ да е.

Бѣйскъый, **ска, ско,** *пр.* отъ **бей.** 1) Беговый. 2) Что приличıа бею. — **скъı,** *нар.* Като бей, както приличıа бею. *Дрьжися бейскъı, врьви бейскъı,* голѣмися, дрьжися на тижко.

Бѣйчица, *ум. ж.* и

Бейчѝ, *ум. ср.* отъ **бѣйка.** Шиля, агни; **ягнёнокъ, барашекъ.**

Бѣка, *с. ж.* Раст. Трѣва съ класовъı, житница, вѫсеничка, класатица, класатница, класица, подполошка. Така наричать двѣ растенıиа: 1) *Carex;* **осока,** и 2) *Stachis;* **колосница.**

***Бѣки,** *вм.* **бѣлки.**

Беклемѣнце, *ум. ср.* отъ **беклемя̀.**

***Беклемя̀,** *с. ср. Т.* Стражıа на пѫть или на крайнинѫ; беклентиıа, варда; **стража и караульня, въ которой она помѣщается, гдѣ нибудь у дороги или на границѣ.**

Беклентѝйка, *ум. ж.* отъ **беклентѝıа.** Беклеменце.

***Беклентѝıа,** *с. ж. Т.* в. **беклемя̀.**

***Бекрѝıа,** *с. об. Т.* Прѣдаденъ на пиıанство; пиıаница; **пьяница, пьянчуга, каплюжникъ, каплюжка, каплюжница.**

Бекчѝйка, *с. ж.* Жена на бекчиѭ; пѫдарка, куруджийка.

Бекчѝйскъый и бекчѝскъый, ска, ско, *пр.* отъ **бекчѝıа.** Пѫдарскъый, куруджийскъый.

Бекчѝйчя, *ум. ср.* Младъ бекчиıа, пѫдарчя, куруджийчя.

***Бекчѝıа,** *с. м. Т.* Вардачь, пазачь, пѫдарь, куруджиıа; **сторожъ.**

Бекıаринъ, в. **бекıа̀ръ.**

***Бекıарлѫкъ,** *с. м. Т.* в. **бекıа̀рство.**

Бекıа̀рскъый, ска, ско, *пр.* отъ **бекıа̀ръ; принадлежащій и свойственный холостымъ и неимѣющимъ женъ при себѣ. — скъı,** *нар.* Като бекıаръ; **по холостому.** *Живѣѭ бекıарскъı.*

Бекıа̀рство, *с. ср.* Бекıарлѫкъ, бекıарщина, кога нѣма нѣкой женѫ, или и да има, не е при него; **холостьба, холостая жизнь.**

Бекıа̀рчя, *ум. ср.* Младъ бекıаръ.

Бекıа̀рщина, *с. ж.* Бекıарство, бекıарлѫкъ; **холостьба, холостая жизнь.**

> Вяке ми ся сдодѣıало
> Отъ овѫѭ бекıарщинѫ:
> Само лѣгни, само стани
> Со рѫцѣ-вѣ во пазухы,
> Со позѣ-вѣ во скутовы. *Пѣс.*

***Бекıа̀ръ,** *с. м. Т.* Бекıаринъ: 1) Който нѣма женѫ, неженепъ, ергенъ; **холостякъ, холостой.** *Ходѫ бекıаръ.* 2) Кога нѣкой не е при женѫ си и при дѣца-та си; **не имѣющій своего семейства при себѣ.**

***Белгѝıа,** *с. ж. Т.* Врьвь, конець, съ който дюлгери си удрıать чрьтъı съ боıѫ. *Удрıамъ белгиѭ;* **отбивать ниткою, отщёлкивать.**

***Белезѝкъ,** *с. м. Т.* и

***Белезѝıа,** *с. ж. Т.* 1) Гривна; **браслетъ.** 2) Желѣзна клапа, белчюгь за заключание рѫцѣ; **наручни, ручныя цѣпи.** *Турихѫ му белезици на рѫцѣ-тъı.*

***Белекчѣта,** *с. ср. мн. Т.* Белезици, белезии; **наручни.**

Белѝца, *ум. ж.* отъ **белıа̀.** Бѣдица; **бѣдишка.** *Нѣмала си баба белицѫ, та си купила прасенце.*

Белѝчка, *ум. ж.* отъ **белѝца.**

***Бѣлки и бѣлкимь,** *нар. Т.* Беки: 1) Негли, може, невѣмь; **можетъ быть, кажется.** *Почıакай, белки дойде;* **подожди, можетъ быть придётъ.** 2) Лема, та лема; **развѣ.** *Белки не знаешь?* **развѣ ты не знаешь.** *Чюнкимь, санкимь и белкимь — троица братıе. Белкимь ще роди крушıа-та аблъкъı!*

***Беллѝ,** *нар. Т.* Ꙗвно, извѣстно, то ся знае; **извѣстно, конечно.** *Още не е белли, не ся знае, така ли е работа-та.*

Белчю̀гъ, *с. м.* Колело като обрѫчь малко или голѣмо, отъ желѣзо и отъ что да е; халка; **кольцо, белчугъ.**

***Белъ,** *с. м. Т.* 1) Ръıбица; **хребтовая полоса, спинка, филей.** 2) Ръıбица настармосана; **солёная и провѣсная спинка.**

***Белıа̀,** *с. ж.Т.* Бѣда; **бѣда.** *Навѣıа ми, докара ми, белѭ на главѫ-тѫ. Намѣрила си белѭ-тѫ. Съ клıавъ да ся боришь, съ рогать да ся бодешь, да си намѣришь белѭ-тѫ. Ровила, ровила свинıа-та, доклѣ си намѣрила белѭ-тѫ. Оженися да си земешь белѭ на главѫ-тѫ. Та това е белıа-та въ торбѫ-тѫ! Паръı-тъı отъ белѭ белѭ раждать. Голѣма белıа — голѣма хвала.*

***Белıалѝıа,** *пр. неизм. Т.* Что докарва белѭ, бѣдньй; **причиняющій бѣды.**

***Бендѝсвамь,** в. **беендѝсвамь.**

Беневрѣкъ, — рѣци, *с. м.* Тѣснъı Шопскъı гащъı, бреленеци; **штаны у Шоповъ.** *Сини беневреци, моравп колчıаци. Беневреците сѫ добри, платъ-тъ да видимъ какъвъ е.*

***Бѣнка,** *с. ж. Т.* Черна брадавичка на лице-то или на тѣлото; црьнка; **чёрная бородавка на лицѣ или на тѣлѣ, родимое пятно, родинка.**

Бе́нтець, *ум. м.* и

Бе́нтчя, *ум. ср.* отъ бентъ.

***Бентъ,** *с. м. Т.* Мѣсто на рѣкѫ, дѣто е запрѣщено, за да ся хване вада за водяницѫ или за что да е; плотъ, язъ; **плоти́на на рѣкѣ́, служа́щая для отведе́нія воды́ куда́ нибу́дь, перемы́чка, перепру́да, запру́да.**

Бе́нчица, *ум. ж.* отъ **бе́нка.**

***Бератли́я,** *пр. неизм. Т.* Който има бератъ. комуто е даденъ бератъ; **утверждённый дипло́момъ, гра́мотою въ чёмъ нибу́дь.** Едно врѣмя тръговци-ти ставахѫ бератлии, който щяше. За тръговскый бератъ имаше урѣчено, что да ся плаща. Съ такъвъ бератъ ся давахѫ на тръговци-ты нѣкои правици, и една отъ най-главны-ты бѣше тая: за тръговскы работы никой не можяше да тягли бератлиѭ тръговець въ мехкемя да ся сѫди съ него, а трѣбваше да го тягли въ тиджярета, спр. въ тръговскый сѫдъ.

***Бера́тъ,** *с. м. Т.* Записъ като ферманъ, что ся дава нѣкому отъ высоко-то началство, да ся знае, че е минѫлъ той на нѣкакъвъ рядъ; **ста́вленная гра́мота, дипло́мъ.**

Бера́чка, *с. ж.* Която бере нѣчто; **собира́тельница, сбира́тельница.**

Бера́чь, *с. м.* Който бере нѣчто; **собира́тель, сбира́тель.** *Хванѫхъ берачи да беремъ лозя-та.*

Берба́, *с. ж.* 1) Бранье, береніе; **сборъ, убо́рка.** 2) Врѣмя-то, кога ся бере нѣкаква рожба, беритба; **вре́мя убо́рки (плодо́въ).**

***Бербá нтъ** и **бербáнтинъ,** *с. м. Т.* Никакъвъ човѣкъ, урсузинъ; **негодя́й, моше́нникъ, плутъ.**

***Берба́тъ,** *пр. неизм. Т.* Нечистъ, увалянъ; **нечи́стый, гря́зный.** *Упрьска мя, та мя направи бербатъ. Бербатъ чловѣкъ,* бербантъ.

Бербе́ринъ, в. **бербе́ръ.**

Бербе́рка, *с. ж.* Жена на берберинъ; **жена́ цырю́льника.**

***Берберли́къ,** *с. м. Т.* Берберство.

Бербе́рница, *с. ж.* Берберскый дюкянъ; **цырю́льня, бра́льня, бородобри́тня.**

Бербе́рничка, *ум. ж.* отъ **бербе́рница.**

Бербе́рскъый, ска, ско, *пр.* отъ **бербе́ръ; цырю́льничій.**

Бербе́рство, *с. м.* Берберликъ, берберскый занаятъ; **ремесло́ цырю́льника.**

Бербе́рчя, *ум. ср.* Младъ берберъ.

***Бербе́ръ** и **бербе́ринъ,** *с. м. Ит.* Който има занаятъ да брьсне; бричячь; **цырю́льникъ, бородобрѣ́й.** *Берберинъ всякаквы главы бричи.*

Бе́рвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бе́рж.**

Береке́тець, *ум. м.* Малко берекетъ.

***Берекетли́я,** *пр. неизм. Т.* и

Береке́тный,—тынъ и—тенъ, тна, тно, *пр.* Благодатный, плодовитый; **плодоро́дный, урожа́йный, изоби́льный, при́быльный.**

***Береке́тъ,** *с. м. Т.* Благодать, плодородие; **изоби́ліе, оби́ліе, урожа́й, благода́ть.** *Тѫж годинѫ има голѣмъ берекетъ по рожбыты. Добръ берекетъ да даде Господь!* благословия. *Отъ тебе сефтя, отъ Бога берекетъ,* казвать продавци, кога имъ направи нѣкой сефтя.

Бе́реніе, *с. ср.* в. **бра́ніе.**

Бе́реный, *прич. стр.* в. **бе́рж.**

Беридо́мка, *с. ж.* Пѣстовна, трудолюбива домакыня; **скопидо́мка, сберидо́мка.**

Беридо́мъ, *с. м.* Пѣстовенъ, трудолюбивъ домакынъ; **скопидо́мъ, сберидо́мъ.**

Бери́тба, *с. ж.* 1) Врѣмя-то, когато ся бере нѣкаква рожба; **вре́мя убо́рки плодо́въ.** 2) Берба, бранье; **сборъ, убо́рка.**

Берникъ и **би́рникъ,** *с. м.* Който събира данъци; **сбо́рщикъ по́дати.**

Бе́ро, им. соб. мѫжско. *Прати Марѫ на водѫ, иди, Беро, слѣдъ неѭ.*

Бе́рж, ешь, бралъ (бе́рвамь и би́рамь), *гл. д.* 1) Зимамь нѣчта отъ различны мѣста, та гы ставямь на едно; **собира́ть, сбира́ть, брать.** *Пчела-та бере медъ по цвѣтя-та. Берѫ гѫбы.* 2) Купувамь нѣчто дѣ колко найдѫ, за да наберѫ много; **покупа́я собира́ть.** *Берѫ овця за да гы карамь въ Цариградъ.* 3) Спѣстявамь, справямь помалко за да си стъкмѫ нѣчто да ми ся намира; **ска́пливать, скопля́ть.** *Берѫ домъ и берѫ кѫщѫ,* стъкмявамь си покѫщинѫ; **скопля́ть хозя́йство,** *Бери пары за черны дни. Майсторъ Хватѐ девять занаяты знае: боринѫ цапи, катранъ вари, скрипци прави, трясъкы бере.* 4) Обирамь, събирамь рожбѫ; **собира́ть, обира́ть плоды́.** *Беремъ лозя-та. Беремъ орѣхы-ты. Който посѣялъ, ще жъне; който посадилъ, ще бере.* 5) Зимамь, побирамь, събирамь; **вмѣща́ть.** *Тая бъчва бере сто вѣдра.* 6) Прѣтрьпѣвамь чясто досаждание отъ нѣчто, отъ нѣкого, безъ да отврьщамь; **сноси́ть ча́стыя доса́ды отъ кого́ безъ отвѣта.** *Бралъ, бралъ, та набралъ изврьхъ главѫ;* **терпѣ́лъ, терпѣ́лъ до-не́льзя.** *Азъ берѫ, берѫ, таче отеднѫжь щѫ си изкарамь,* или: *щѫ си отврьнѫ. Бере, бере, ама кога изтури, никой нѣма да ся заврьти.* 7) Зимамь. събирамь, свыквамь; **набира́ть.**

> Царь войскѫ бере голѣмѫ,
> Отъ всѣкый града по юнакъ,
> Отъ Копеницѫ момицѫ. *Пѣс.*

8) За болкѫ, за ранѫ: забирамь, затичямь, гноясвамь; **нарыва́ть, нагна́иваться.**

Прьсть ми бере; па́лецъ у меня́ нары-ва́стъ. — *Берж си гостіе.* а) Правѫ го-щавкѫ; дава́ть угоще́ніе. *Дѣто нѣма коткѫ, мышкы-ты си бержть гостіе.* б) Имамь бѣдѫ, белѭ, разправиѭ съ нѣчто; имѣть возню́ съ кѣмъ или съ чѣмъ. — *Берж грыжѭ, гайля, касаветъ,* грыжѭся, касаветѫся, мыслѭ; забо́титься, пе́чься, пещи́ся. — *Берж грыжѭ-тѫ нѣкому,* грыжѭся за него; имѣть попече́ніе о комъ. — *Берж грѣхъ,* правѭ нѣчто грѣшно; согрѣша́ть. *Живѣѭ само да берж грѣхъ.* — *Берж грѣха нѣкому,* или, *на нѣчто,* правѭ му нѣчто, съ което грѣщѭ прѣдъ Бога; дѣлать кому́ или чему́ что нибу́дь тако́е, чере́зъ кото́рое станови́ться ви-но́внымъ пере́дъ правосу́діемъ Бо́жіимъ. *Мѫчишь го да му берешь грѣха.* — *Берж душѭ,* казвася за кога нѣкой издъхва; бо-ро́ться со сме́ртію, быть при послѣ́днемъ издыха́ніи, умира́ть. — *Берж жялость-тѫ, берж милость-тѫ нѣкому,* жялѭ го, милѣѭ, тѫжѭ за него; жалѣть, ту-жи́ть о комъ. — *Берж кахъръ,* кахъръѭ-ся; печа́литься. — *Берж крьщенiе,* правѭ гощавкѫ на крьщеніе; отправля́ть крести́-ны съ угоще́ніемъ. — *Берж лой* (въ про-тивенъ разумъ), топѭся отъ ядовы, коп-нѣѭ, ядосвамся; доса́довать. — *Берж мухы,* лапамь мухы, зѣпамь насамъ, натамъ; зѣ-ва́ть, глазѣть. *Ты го учишь, ты го ка-рашь, оно мухы бере.* — *Берж петала,* врьвѭ, остаямь назадъ отъ дружинѫ-тѫ; собира́ть подко́вы, т. е. ѣхать позади́ други́хъ, отстава́ть въ доро́гѣ. — *Берж питѫ* и *берж панудѫ,* правѭ гощавкѫ, че си добыхъ дѣтя; даю угоще́ніе по слу́-чаю разрѣше́нія отъ бре́мени. *Лема сьмь питѫ брала за него!* — *Берж помянъ,* помянувамь нѣкого съ гощавкѫ; отпра-вля́ть помины по усо́пшемъ съ угоще́-ніемъ. — *Берж срамъ,* срамувамся; сты-ди́ться. *Врьви съ мене, азъ щѫ ти берж срама.* — *Берж студъ,* стыпѫ, мрьзнѫ, зябнѫ; зя́бнуть, мёрзнуть. *Что сто-ишь вънъ да берешь студъ? Да си берж хладъ за лѣтось.* — *Берж тлакѫ,* свыквамь, събирамь на тлакѫ; собира́ть по́мочь, созыва́ть на по́мочь, на толо́ку. *Нехъръ-та най-чясто си бере тлакѫ.* — *Берж югоды,* червѭся отъ нѣчто, сра-мувамся; краснѣть, стыди́ться. — *Берж ядовы,* ядосвамся отъ нѣчто; доса́довать. — **Бе́ржся,** *гл. възвр. и стр.* Събирамся, набирамся, натрупвамся, обирамся; соби-ра́ться, набира́ться. *Орли-ти ся бержть на мрьтвечинѫ. Грозде-то ся бере ко-гато узрѣе добрѣ.* — **Бе́рены́й, бра́ный** и **бра́тый,** *прич. стр. Брано лозие не-добрано. Като да е влѣзлъ въ небра-но лозие.*

Беря́за, в. **брѣ́ла.**

Беряшко́мь, беряшкѫ́мь и

Беряшкѫ-тѫ, *нар.* Като берѫ, отгорѣ на бране-то; беру́чи, собира́ючи.

> Дѣвойка е сминѫ по поле брала,
> Беряшкомь е въ горы замрькнѫла. *Пѣс.*

***Беслемя́,** *с. об. Т.* Храненикъ, храненица; воспи́танникъ, пито́мецъ, прiёмышъ.

***Бете́ръ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* По́-лошавъ; ху́д-шій. 2) *нар.* По́-злѣ, хуго, хуже; ху́же.

***Бетъ,** *Т.* Бедъ: 1) *пр. неизм.* Грозный, неприличный, нехубавый; нехоро́шій, дур-но́й, неприли́чный. *Бетъ думы.* 2) *нар.* Грозно, неприлично; нехорошо́, некраси́во, ду́рно. *Стои бетъ.*

Бе́чва, *с. ж.* 1) Калецъ, чорапъ, чюлка; чу-ло́къ. 2) Женскый калецъ, доколѣнникъ.

Бе́чвица, *ум. ж.* отъ **бе́чва.**

Бе́чвища, *с. ср. мн.* Чекшири, потури, бечвы; штаны́.

Бе́чвы, *с. ж. мн.* 1) Бечвица, чекшири, потури; брю́ки, штаны́. *Жены-ты съ ко-принены фустаны, мѫже-ти съ бечвы изкъпѫты.* 2) Доколѣнници. 3) Широкы шалвари безъ крачюлы, до колѣны-ты.

***Беши́къ,** *с. м. Т.* Дрьвяна люлка, колѣбка, лилюйка, лѣлюйка за дѣца; колыбе́ль, лю́ль-ка, зы́бка, кача́лка.

Беши́чецъ, *ум. м.* и

Беши́чя, *ум. ср.* отъ **беши́къ.** Люлчица, лѣлюйчица, лилюйчица, колѣбчица; колы-бе́лка, кача́лочка, лю́лечка.

***Бешли́къ,** *с. м. Т.* Сребьрна пара, что струва пять грошя; моне́та въ пять піа́-стровъ.

> Грошеви-ти въ кошевы-ты,
> Бешлици-ти въ шишици-ты. *Пѣс.*

Бешли́чя, *ум. ср.* отъ **бешли́къ.**

Бею́вамь, *гл. ср.* Бывамь като бей, живѣѭ бейскы, охолно, добрувамь, болярувамь, ба-нѭся; ба́риться, боя́рствовать. *Умъ ца-рува, умъ беюва, умъ паткы пасе.*

Беюва́ніе, *с. ср.* Живѣяніе бейскы, добру-ваніе, болярувание.

Би́ба, *с. ж. Жив. Anas,* маница, пайка, па-тица, патка, шятка, шятица; у́тка.

Бибе́нце, *ум. м.* отъ **бибя́.** Патенце.

Би́бка, *ум. ж.* отъ **би́ба.** Бибя; у́точка.

Би́блийка, *ум. ж.* отъ **би́блия.**

***Би́блия,** *с. ж. Гр.* Книга, въ коѭто е на-писано Священое Писаніе, Вехтый и Новый Завѣтъ; **Би́блія.**

Биборли́вый, въ, на, во, *пр.* Бигорливый.

Бибо́ръ, *с. м.* Камыкъ бигоръ; на́кипь.

Бибя́ *ум. ср.* отъ **би́ба.** Патя, бибка; у́точка.

Бивамъ, *гл. мн-кр.* отъ **биж; бивать.**

Бивушка, *с. ж.* Раст. *Lonicera;* **жимолость, каприфолій.**

Бигорливый, въ, ва, во, *пр.* Биборливый: 1) Варовитый, киречливый; **известковый.** *Бигорлива вода.* 2) Горчивый, блудкавый; **горькій.**

Бигоръ, *с. м.* Камыкъ на шюплы като гжбж, что става въ нѣкои пещеры по тованю, по стѣпы-ты и долу, дѣто капе вода и отъ неѭ остаю утайка, коюто ся вкаменюва; **капельникъ, накипь, натёкъ, сталактитъ.** 2) *Солено бигоръ,* нѣчто твърдѣ много прѣсолено, та едвамь ся юде или не може и да ся юде; **что нибудь слишкомъ солёное, горлопятина.**

Біемь, *нар.* Съ бой, съ биеню, бияшкжтж, бияшкомь, бияшкымь.

Турчинъ ми кара клятж робыньж,
Люто ѭ кара по лютж слапж,
Биемь ѭ бие по бѣло лице. *Пѣс.*

Біеню, *с. ср.* Бъхтѣню, кога бие нѣкой, бой; **біеніе, битьё.** *Вино-то е за пиенж, а жены-ты сж за биенж.*

Біеный, *прич. стр.* в. **биж.**

Бикамь, *гл. мн-кр.* отъ **бичнж** (катурюмь); **валивать.**

Биканю, *с. ср.* отъ **бикамь.**

Биквамь, в. **бикнувамь.**

Бикванѥ, *с. ср.* отъ **биквамь.** Бикнуваню.

Бикменце, *ум. ср.* Малко бикмя.

***Бикмя,** *с. ср. Т.* Врьвь усукана отъ влънж или копринж за обтаканю; **шнуръ и снуръ сученный.**

Бикнувамь и биквамь, *гл. уч.* отъ **бикнж.**

Бикнуваню, *с. ср.* отъ **бикнувамь.**

Бикнж, ешь, — нжлъ, *гл. ед-кр.* отъ **бичнж.** Да катурж, да повалж; **повалить, повергнуть на землю.** *Бикнж едно дрьво,* прѣсѣче го, катури го. **Да ся бикнж,** *гл. възвр.* Да ся катурж, да ся повалж, да паднж; **повалиться, упасть.** *Бикнжся, та умрѣ,* паднж, та умрѣ. — **нжтый,** *прич. стр.* Катуреный, поваленый; **повергнутый на землю, поваленный, сваленный.**

Бикъ, *с. м.* Въ игрж на свинкж дупка-та на всякой играчь; пикъ.

Билбюлець, *ум. м.* и

Билбюлчя, *ум. ср.* отъ **билбюлъ.** Славѣйчя; **соловушекъ, соловушко.**

***Билбюлъ,** *с. м. Т.* Птица славѣй; **соловей.** *Щешь ся научишь, кога засвирять билбюли-ти съ каваль.*

***Билгия и билегия,** *с. ж. Т.* Гладичь, гладило, на което точять брьсначи и другы ножевы; **осёлокъ для точенія бритвъ.**

***Биле и билемь,** *нар. Т.* Дори, дору; **даже, пожалуй.** *И това биле е много;* **и это даже (пожалуй) много.** *Не само съмь видѣлъ, юлъ съмь биле.*

***Биллюха,** *нар. Т. Валлаха, биллюха!* тако ми Бога! **ей Богу!**

Било *с. ср.* 1) Дѣлъ на планинж, врьхъ-тъ, отдѣто отъ двѣ страны иде панадолнище; **сыртъ, водораздѣлъ горы.** 2) Най-горний врьхъ, ржбъ на покрывъ на ограда; **конёкъ.**

Да ли сж буйни вѣтрове,
Или сж тяжкы снѣгове,
Что си тьмница прокапа
На само било въ срѣдж-тж,
Че ми перчема накапа. *Пѣс.*

3) Гряда, что ся турю на било на уградж; **князь, конь.** 4) Обще врьхъ на нѣчто; **маковица, маковка.** *Било на копж;* **овершье.**

***Билюкъ,** *с. м. Т.* 1) Стадо, чрьда; **стая, стадо.** *По поле-то ходять билюци говяда.* 2) Чета, дружина; **отрядъ.** *Минахж единъ билюкъ аскеръ. — Билюкъ вълци,* глотница; **стая волковъ.** *Билюкъ птици,* орлюкъ, ято; **стая птицъ.**

***Билюкъ-башия,** *с. м. Т.* Глава на единъ билюкъ, на четж, войвода; **начальникъ отряда.**

Билюрець, *ум. м.* и

Билюрчя, *ум. ср.* отъ **билюръ.**

***Билюръ,** *с. м. Т.* 1) Чисто бѣло стькло, кристотель; **хрусталь.** 2) Сждъ отъ таково стькло; **хрустальный сосудъ.**

***Бимбашия и бинбашия,** *с. м. Т.* Глава на хилядо душь (воененъ чинъ); **начальникъ отряда изъ тысячи человѣкъ, полковникъ.**

***Бина,** *с. ж. Т.* Сграда, ограда, направа; **зданіе, строеніе.**

***Бинеджия,** *с. м. Т.* Който юзди добрѣ на конь; **ѣздокъ.**

***Бинекъ,** *Т.* 1) *с. м.* Конь за юзденѥ; **верховая лошадь.** 2) *нар.* На конь; **верхомъ.** *Бинекъ ли дойде или пѣшь?*

***Бинекъ-ташь и бинекъ-ташж,** *Т.* Камыкъ, отъ който ся качвать на конь; **камень, съ котораго взлѣзаютъ на лошадь.** Такывы камьню има насждѣ по голѣмы-ты кжщя прѣдъ врата-та.

Биница, *ум. ж.* отъ **бина.** Сградица, ограница; **строеньице.**

Биничка, *ум. ж.* отъ **биница.** Сградичка, оградичка.

***Бинишь,** *с. м. Т.* Горня длъга широка дрѣха; **капотъ, мантія.**

***Биния,** *с. ж. Т.* Юзденю. *Конь-тъ има хубавж биниж,* сир. добрѣ ся юзди на него.

Бирамь, *гл. мн-кр.* отъ **берж.**

Бирийка и бириница, *ум. ж.* отъ **бирия.** Данъчець, вергийка.

Бирия и бирка, *с. ж.* Биръ, давань, данъкъ,

порѣзъ, вергиіа; пóдать съ дыма, налóгъ, оклáдъ. *Въ малко село голѣма биріа.*

Бйркамь, *гл. д.* Дырѭ, брькамь, барамь, тѣрамь, тражѫ, трьсѫ, паламь; **искáть.** — **мся,** *гл. стр.* Дырѭся, барамся, брькамся, паламся, тѣрамся, тражѫся, трьсѫся; **искáться.** — **канъій,** *прич. стр.* Баранъій, брьканъій, дыренъій, паланъій, тѣранъій, траженъій, трьсенъій; **исканный.**

Бйркание, *с. ср.* Дырение, брькание, барание, тѣрание, тражение, трьсение, палание; **искáніе.**

Бйрникъ, *с. м.* Бернйкъ.

Бйрническъій, ска, ско, *пр.* отъ **бйрникъ.**

Бирóвниа, *с. м.* Протогеръ, протоджіаръ, селскъій кехаіа, махалджиіа; **глашáтай.**

Бирýвамь, *гл. ср.* Зимамь биръ, данъкъ; **брать пóдать.**

> Откакъ Господь свѣтъ създаде
> Блъгарину го прѣдаде,
> Блъгаринъ-тъ да царува.
> Да царува, да бирува. *Пѣс.*

Бирýвание, *с. ср.* Зимание биръ, данъкъ.

Биръ, *с. м.* в. **бирйіа.**

***Бйръ-да,** *съюз. Т.* И да; **хотя́.** *Биръ да* (и да) *съмь старъ, още работѭ.*

***Бисáгъі,** *с. ж. мн.* в. **дисáгъі.**

Бисéра, им. соб. женско.

Бисéрецъ *ум. м.* Малко бисеръ.

Бисéрнъій, — **рьнъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* Бисерянъій; **жемчýжный.**

Бисéрчя, *ум. ср.* Малко зрьно бисеръ; **жемчýжинка.**

Бисéръ, *с. м. сбб.* 1) Бѣлъі или нѣколко жлътникавъі топчста, что ся вадять отъ нѣкаквъі скойкъі и си продупчвать на мониста за пизание, а сѫ тврьдѣ скѫпъі; маргаритъ; **жемчýгъ.** *Едно зрьно бисеръ;* **жемчýжина, пéрло.** *Подправенъ бисеръ;* **бýсы.** *Свиніа отъ бисеръ не отбира.* 2) Раст. *Convallaria majalis*, гергѐвденчя, гергѐвъі бабкъі, моминска сльза, двуликъ; **лáндышъ.**

Бисéрянъій, нъ, на, но, *пр.* Бисерньій, что е отъ бисеръ или има бисеръ; **жемчýжный.** *Бисеряна огрьлица.*

Бйтва, *с. ж.* Бой, джевкъ; **бйтва, сражéніе.**

Бйтвица, *ум. ж.* отъ **бйтва.**

***Битймъ,** *с. м. Т.* Свръшькъ, край; **конéцъ, окончáніе.**

Бйто-съірение. Съірение направено отъ млѣко, отъ което напрѣдъ сѫ избутали масло; **сыръ приготóвленный изъ молокá по сня́тіи мáсла.**

Биттйсамь, в. **биттйшѭ.**

***Биттйсвамь и биттйсувамь** (**да биттйсамь и да биттйшѭ**), *гл. д. Т.* 1) Доврьшіамь, свръшіамь; **окáнчивать, довершáть.** 2) *гл. ср.* Свръшвамся; **кончáться.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Доврьшіамся, свръшіамся; **окáнчиваться, довершáться.**

Биттйсвание, *с. ср.* Свръшіание, доврьшіание; **окончáніе, окáнчиваніе.**

Биттйшѭ, сшь, — **тйсалъ,** и **биттйсамь,** *гл. свр.* отъ **биттйсвамь.** 1) Да доврьшѭ, да свръшѭ; **окóнчить, окончáть, доверши́ть.** 2) Да си свръшѭ; **кóнчиться.** — **санъій,** *прич. стр.* Доврьшенъій, свръшенъій; **окóнченный, довершённый.**

***Битъ-пазáръ,** *Т.* Мѣсто, дѣто ся продавать вехтъі нѣчта; **толкýчій рынокъ.**

Бйтъій, *прич. стр.* в. **бйѭ.**

***Битювйіа.** *пр. неизм. Т.* Едностаенъ, самобытьнъ, становитъ; **цѣльный, массйвный.**

***Биханйіа,** *с. м. Т.* Животно, звѣрь; **живóтное, звѣрь.**

***Бичакчйіа и бучакчйіа,** *с. м. Т.* Ножіарь; **ножéвникъ, ножевщйкъ.**

Бйчение, *с. ср.* Катуріание, поваліание; **дѣйствіе вáлющаго.**

Бйчение, *с. ср.* Трыение дъскъі, талпъі; **пилéніе дóсокъ.**

Бйченъій, *прич. стр.* в. **бйчѭ.**

Бйчецъ, *ум. м.* отъ **бичь.** Камчичецъ; **бйчикъ, кнýтикъ.**

***Бичймъ,** *с. м. Т.* Кроежь; **покрóй.**

Бичкййка и

Бичкйница, *ум. ж.* отъ **бичкйіа.**

***Бичкйіа,** *с. ж. Т.* 1) Направа на водѫ, въ коѭто трыѭтъ, правять дъскъі, талпъі; жіагарница, стрýжниа; **лѣсопйльня, пйльная мéльница.** 2) Ножь, съ който папуджии-ти рѣжѭтъ, кога работятъ; **ножь, котóрымъ сапóжники и башмáчники рѣжутъ кóжи.**

Бичь, *с. м.* Уплетена отъ ремъіци врьвь и привязана на дрьвце, за да ся бие съ нея нѣчто; камчикъ; **бичь, плеть, хлыстъ, кнутъ.**

Бйчѭ, ишь, — **чйлъ** (**бйкамь, да бйкнѭ, бйкнувамь и бйквамь**), *гл. д.* Катуріамь, поваліамь; **валйть, повергáть на зéмлю.** *Бичѭ кладѫ,* сѣкѫ ѭ въ корениа да падне. **Бйчѭся** (**бйкамся**) *гл. възвр.* Падамь, катуріамся, поваліамся; **пáдать, валйться.** *Бикнѫся, та умрѣ.* **Бйченъій,** *прич. стр.* Катуріанъій, поваліанъій.

Бйчѭ, ишь, — **чйлъ,** *гл. д.* Трыѭ, разтрывамь, правѭ дъскъі, талпъі; **пилйть дóски.** **Бйчѭся,** *гл. стр.* **пилйться.** **Бйченъій,** *прич. стр.* **пилённый.**

Бйшка, *с. ж.* 1) Раст. *Datura stramonium,* в. **бъівóла.** 2) мн. **бйшкъі,** *Dipsacus,* лугачка, синіа лугачка; **ворся́нка, чесáлка.**

Бйѭ, ешь, билъ (**бйвамь**), *гл. д.* 1) Бъхтѫ, удріамь ударъ слѣдъ ударъ; **бить.** Вмѣсто *биѭ нѣкого* казвать и дрьвѭ, дънѭ, жюлѭ,

млатж, мѣшинж, налагамь, пухамь и др., както и на русскы: **валя́ть, дуть, ката́ть, колоти́ть, таска́ть** и проч. *Бихж го до смрьть. Мирувай, че щж тя бијж. Да го биешь, ще ти плаче; да го галишь, ще ти ся смѣе. Да го биешь, ще плаче; да му ся оставишь, ще ти ся смѣе. Вчера мя е било, днесь ми е мило. Като тя е било, зачто ти е мило? Кого бијжть и не бѣга, кому давать и не зима? Когото не бијжть, той не плаче. Створи добро да тя бијжть. Въ чюждж кжщж не си простирай крака-та да не тя бијжть. Длъгопрятъ веднжжь бие. Бий циганчя-то прѣди да строши тыквж-тж (стовнж-тж). Бий добро, по́-добро; бий зло, по́-зло; бий лоше, по́-лоше. Бий кожюха, по́-топлъ; бий женж си, по́-мила. Бий женж-тж си — бий главж-тж си. Билъ ли си козж-тж, не щешь юдешь млѣко. Попъ ако бие, простыйй трѣбва да прибие. Бий го, доклѣ ся качи свиню на дрьво. Бие самара, като не й ся пада да бие магаря-то. Бий самара да ся сѣща магаря-то.* 2) Трепјж, убивамь, морјж, уморјавамь; **бить, убива́ть.** *Бијж мечкы. Има чюмж въ село, и бие по нѣколко души на день. Вѣра вѣрж не бие.* 3) За пушкж: удрјамь, карамь, гонјж. *Таја пушка бие надалечь;* **э́то ружьё бьётъ хорошо́.** *Пушка-та ми бие на двѣстѣ разкрачи;* **моё ружьё хвата́етъ, берётъ на двѣсти шаго́въ.** *Когото Господь пази, пушка не го бие. Съ тоиъ да го биешь, нѣма да изкарашь двѣ пары отъ него.* 4) Чюкамь, ковж, забивамь. *Бий желѣзо-то, доклѣ е горящо;* **куй желѣзо, пока́ горячо́.** *Той не бие студено желѣзо. Единъ бие въ клинеца, другъ въ плочјж-тж.* 5) Удрјамь на нѣчто за да звьни, да дрьнка, да тупа, да бльска. *Чјасъ-тъ (чјасовникъ-тъ) бие шесть;* **часы́ бьютъ шесть.** 6) За срьдце-то и жилы-ты: тупамь. *Срьдце-то ми бие;* **се́рдце бьётся.** *Жила-та ми бие скоро;* **пульсъ у меня́ бьётся ско́ро.** 7) Сочјж, глядамь, клонјж. *Работа-та бие не́ на добро;* **дѣло на то сма́хиваетъ, что не быть добру́, не предвѣща́етъ успѣха.** 8) За шаровы-ты: удрјамь, докарвамь. *Бие на жлъто, на зелено;* **имѣетъ желтова́тый, зелен́ева́тый цвѣтъ.** — *Бие градъ,* вали, чюка градъ; **градъ идётъ.** *Дѣто Господь бие съ градъ, и ты удри съ камьнје. Градъ бие и въ нъщвы-ты.* — *Бијж си главж-тж,* а) Мыслјж, чюдјжся за нѣчто какъ е, какво да го правјж; **лома́ть себѣ го́лову.** *Работа — да си биешь главж-тж съ нејж;* **головоло́мное, мозголо́мное дѣло.** б) Кајжся, разкайвамся; **ка́яться, раска́иваться.** *Земи два камыка, та си бий главж-тж да ти дойде умъ-тъ.* — *Бијж масло,* брькамь, бутамь, бучкамь масло; **бить, па́хтать, сбива́ть ма́сло.** *Бие водж-тж да пустне масло. Били смы водж-тж, не ще пустне масло.* — *Бијж памукъ, юринж, козинж,* дрьнкамь гы, брьскамь гы да ся разчешжть за да ся прядјжть; **бить, трепа́ть хлопча́тую бума́гу, шерсть и т. п.** — *Бијж пжть,* врьвјж въ пжть. *Билъ сьмь пжть цѣлъ день, та сьмь се уморилъ;* **я шёлъ цѣлый день, и посему́ уста́лъ.** — *Бие слънце,* удрја, хваща, грѣе слънце; **грѣть (о солнцѣ).** *Въ тајж стајж бие слънце.* — *Бие топлина,* иде топлина; **идётъ тепло́.** — *Бие свѣтлина,* иде, удрја свѣтлина. *Свѣтлината ми бие въ очи-ты, та не могж да глядамь.* — *Бие мя съвѣсть-та,* грызе мя, мжчи мя; **со́вѣсть му́читъ, грызётъ.** — *Бијж тъпанъ,* а) Тъпамь тъпанъ; **бить въ бараба́нъ.** б) Разнасјамь, разказвамь нѣчто да се разчюе; **разглаша́ть, бараба́нить.** *Праздна Мара тъпанъ била.* — *Бијж си шягж съ нѣкого,* подигравамся, глумјжся съ него; **шути́ть, глуми́ться надъ кѣмъ.** — *Бијж въ главж,* зашемедјавамь, докарвамь главоболие; **оту́ривать, производи́ть головну́ю боль.** *Вино-то бие въ главж.* — *Бијж въ очи,* правјж да ми ся вглядвать, влизамь въ очи; **кида́ться въ глаза́.** — **Би́јжся,** 1) *гл. възвр.* Бъхтжся, удрјамся; **би́ться.** *Бий го по крака-та, да не ся бие по главж-тж. Биеся като слѣпъ прьчь на яслж.* 2) Залѣгамь, радж, чалжщисвамь; **би́ться, стара́ться.** *Всјакой ся бие за да добие.* 3) *гл. вз.* Бъхтжся съ нѣкого; **би́ться, дра́ться.** *Пѣе и Бое ся бијжть. Бийтеся, не карайтеся. Двама ся бијжть, единъ плаче. Билася Мара съ юнака, че му строшила кривака. Билися двѣ ятрьвы, па и двѣты свѣкрьвж-тж.* 4) Воювамь, имамь, правјж бой; **воева́ть, вести́ войну́.** *Русситѣ сж ся били съ Турци-ты много пжти.*

> Ѩ излѣзь, излѣзь, Ѩно моме,
> Та си поглядай горѣ и долу,
> Та да си видишь какъ си ся бијжть,
> Какъ си ся бијжть Турци съ Московци. *Пѣс.*

5) *гл. стр.* Бывамь битъ; **быть би́тымъ.** *Който не слуша, ще ся бие. Мирувай да не ся биешь.* — *Бијжся съ умъ,* чюдјжся, мајжся, какво да правјж; искамь да ся сѣтж за нѣчто, да разберж; **размышля́ть, лома́ть го́лову.** — *Рыба-та ся бие,* мрѣстися, врьга си икрж-тж, хайвјара; **бить икру́, мета́ть икру́, мета́ть, пуска́ть моло́ки, ро́ститься.**

порѣзъ, вергия; пóдать съ дыма, налóгъ, окладъ. *Въ малко село голѣма бирия.*

Бѝркамъ, *гл. д.* Дырѭ, брькамъ, барамъ, тѣрамъ, тражѭ, трьсѫ, паламъ; **искáть.** — **мся,** *гл. стр.* Дырѭся, барамся, брькамся, паламся, тѣрамся, тражѭся, трьсѫся; **искáться.**—**канъій,** *прич. стр.* Баранъій, брьканъій, дыренъій, паланъій, тѣранъій, траженъій, трьсенъій; **исканный.**

Бѝрканіе, *с. ср.* Дыреніе, брьканіе, бараніе, тѣраніе, траженіе, трьсеніе, паланіе; **искáніе.**

Бѝрникъ, *с. м.* Бернѝкъ.

Бѝрническъій, ска, ско, *пр.* отъ **бѝрникъ.**

Бирóвина, *с. м.* Протогеръ, протоджіаръ, селскъій кехаіа, махалджиіа; **глашáтай.**

Бирýвамъ, *гл. ср.* Зимамъ биръ, данъкъ; **брать пóдать.**

> Откакъ Господь свѣтъ създаде
> Блъгарину го прѣдаде,
> Блъгаринъ-тъ да царува,
> Да царува, да бирува. *Пѣс.*

Бирýваніе, *с. ср.* Зиманіе биръ, данъкъ.

Биръ, *с. м.* в. **бирѝіа.**

***Бѝръ-да,** *съюз. Т.* И да; **хотя.** *Биръ да* (и да) *съмъ старъ, още работѭ.*

***Бисáгъі,** *с. ж. мн.* в. **дисáгъі.**

Бисéра, им. соб. женско.

Бисéрець *ум. м.* Малко бисеръ.

Бисéрнъій, — **рьнъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* Бисерянъій; **жемчýжный.**

Бисéрчя, *ум. ср.* Малко зрьно бисеръ; **жемчýжинка.**

Бисéръ, *с. м. сѫб.* 1) Бѣлъі или нѣколко жлътникавъі топчета, что ся вадять отъ нѣкаквъі скойкъі и си продупчвать на мониста за низаніе, а сѫ тврьдѣ скѫпъі; маргаритъ; **жемчýгъ.** *Едно зрьно бисеръ;* **жемчýжина, нéрло.** *Подправенъ бисеръ;* **бýсы.** *Свиня отъ бисеръ не отбира.* 2) Раст. *Convallaria majalis,* гергѣвденчя, гергѣвъі бабкъі, моминска сльза, двуликъ; **лáндышъ.**

Бисéрянъій, нъ, на, но, *пр.* Бисернъій, что е отъ бисеръ или има бисеръ; **жемчýжный.** *Бисеряна огрьлица.*

Бѝтва, *с. ж.* Бой, дженкъ; **бѝтва, сражéніе.**

Бѝтвица, *ум. ж.* отъ **бѝтва.**

***Битѝмъ,** *с. м. Т.* Свръшькъ, край; **конéцъ, окончáніе.**

Бѝто-сѝреніе. Сыреніе направено отъ млѣко, отъ което напрѣдъ сѫ избутали масло; **сыръ приготóвленный изъ молокá по снятіи мáсла.**

Биттѝсамъ, в. **биттѝшѭ.**

***Биттѝсвамъ и биттѝсувамъ** (**да биттѝсамъ и да биттѝшѭ**), *гл. д. Т.* 1) Доврьшіамъ, свршіамъ; **окáнчивать, доверша́ть.** 2) *гл. ср.* Свръшвамся; **кончáться.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Доврьшіамся, свршіамся; **окáнчиваться, доверша́ться.**

Биттѝсваніе, *с. ср.* Свршіаніе, доврьшіаніе; **окончáніе, окáнчиваніе.**

Биттѝшѭ, ешь, — **тѝсалъ,** и **биттѝсамъ,** *гл. свр.* отъ **биттѝсвамъ.** 1) Да доврьшѫ, да свршѫ; **окóнчить, окончáть, доверши́ть.** 2) Да си свршѫ; **кóнчиться.** —**санъій,** *прич. стр.* Доврьшенъій, свршенъій; **окóнченный, довершённый.**

***Битъ-пазáръ,** *Т.* Мѣсто, дѣто ся продавать вехтъі нѣчта; **толкýчій рынокъ.**

Бѝтъій, *прич. стр.* в. **бѝѭ.**

***Битювѝіа.** *пр. неизм. Т.* Едностаенъ, самобытьнъ, становитъ; **цѣльный, массѝвный.**

***Бихаиѝіа,** *с. м. Т.* Животно, звѣрь; **живóтное, звѣрь.**

***Бичакчѝіа и бучакчѝіа,** *с. м. Т.* Ножіарь; **ножéвникъ, ножевщѝкъ.**

Бѝченіе, *с. ср.* Катуріаніе, поваліаніе; **дѣйствіе вáлющаго.**

Бѝченіе, *с. ср.* Трьеніе дъскъі, талпъі; **пилéніе дóсокъ.**

Бѝченъій, *прич. стр.* в. **бѝчѭ.**

Бѝчець, *ум. м.* отъ **бичь.** Камчичець; **бѝчикъ, кнýтикъ.**

***Бичѝмъ,** *с. м. Т.* Кроежь; **покрóй.**

Бичкѝйка и

Бичкѝница, *ум. ж.* отъ **бичкѝіа.**

***Бичкѝіа,** *с. ж. Т.* 1) Направа на водѫ, въ коіѫто трьѭть, правять дъскъі, талпъі; жіагарица, стружніа; **лѣсопѝльня, пѝльная мéльница.** 2) Ножь, съ който папуджии-ти рѣжѭть, кога работять; **ножь, котóрымъ сапóжники и башмáчники рѣжутъ кóжи.**

Бичь, *с. м.* Уплетена отъ ремъци врьвь и привязана на дрьвце, за да ся бие съ неѭ нѣчто; камчикъ; **бичь, плеть, хлыстъ, кнутъ.**

Бѝчѭ, ишь, — **чѝлъ** (**бѝкамъ, да бѝкнѫ, бѝкнувамъ и бѝквамъ**), *гл. д.* Катуріамъ, поваліамъ; **валѝть, поверга́ть на зéмлю.** *Бичѭ кладѫ,* сѣкѫ ѭ въ корена да падне. **Бѝчѭся** (**бѝкамся**) *гл. възвр.* Падамъ, катуріамся, поваліамся; **пáдать, валѝться.** *Бикнѫся, та умрѣ.* **Бѝченъій,** *прич. стр.* Катуріанъій, поваліанъій.

Бѝчѭ, ишь, — **чѝлъ,** *гл. д.* Трьѭ, разтрьвамъ, правѭ дъскъі, талпъі; **пилѝть дóски. Бѝчѭся,** *гл. стр.* **пилѝться. Бѝченъій,** *прич. стр.* **пилённый.**

Бѝшка, *с. ж.* 1) Раст. *Datura stramonium,* в. **бъівóла.** 2) мн. **бѝшкъі,** *Dipsacus,* лугачка, синя лугачка; **ворся́нка, чесáлка.**

Бѝѭ, ешь, **билъ** (**бѝвамъ**), *гл. д.* 1) Бъхтѫ, удріамъ ударъ слѣдъ ударъ; **бить.** Вмѣсто *бѝѭ нѣкого* казвать и дрьвѫ, дънѫ, жюлѭ,

млатѫ, мѣшмнѭ, палагамь, пухамь и др., както и на русскы: **валя́ть, дуть, ката́ть, колоти́ть, таска́ть** и проч. *Бихѫ го до смрьть. Мирувай, че щѫ тя биѭ. Да го биешь, ще ти плаче; да го галишь, ще ти ся смѣе. Да го биешь, ще плаче; да му ся оставишь, ще ти ся смѣе. Вчера мя е било, днесь ми е мило. Като тя е било, зачто ти е мило? Кого биѭть и не бѣга, кому давать и не зима? Когото не биѭть, той не плаче. Стори добро да тя биѭть. Въ чюждѫ кѫщѫ не си простирай крака-та да не тя биѭть. Дльгопрѧтъ веднѫжь бие. Бий циганчя-то прѣди да строши тыквѫ-тѫ (стовнѫ-тѫ). Бий добрю, по́-добрю; бий зло, по́-зло; бий лоше, по́-лоше. Бий кожюха, по́-топлъ; бий женѫ си, по́-мила. Бий женѫ-тѫ си — бий главѫ-тѫ си. Билъ ли си козѫ-тѫ, не щешь юдешь млѣко. Попъ ако бие, простый трѣбва да прибие. Бий го, доклѣ ся качи свиня на дрьво. Бие самара, като не й ся пада да бие магаря-то. Бий самара да ся сѣща магаря-то.* 2) Трепѭ, убивамь, морѭ, уморявамь; **бить, убива́ть.** *Биѭ мечкы. Има чюмѫ въ село, и бие по нѣколко души на день. Вѣра вѣрѫ не бие.* 3) За пушкѫ: удрямь, карамь, гонѭ. *Тая пушка бие надалечь;* **э́то ружьё бьётъ хорошо́.** *Пушка-та ми бие на двѣстѣ разкрачи;* **моё ружьё хвата́етъ, берётъ на двѣсти шаго́въ.** *Когото Господь пази, пушка не го бие. Съ топъ да го биешь, нѣма да изкарашь двѣ пары отъ него.* 4) Чюкамь, ковѫ, забивамь. *Бий желѣзо-то, доклѣ е горящо;* **куй желѣзо, пока́ горячо́.** *Той не бие студено желѣзо. Единъ бие въ клинеца, другъ въ плочѫ-тѫ.* 5) Удрямь на нѣчто за да звьни, да дрьнка, да тупа, да бльска. *Чясъ-тъ (чясовникъ-тъ) бие шесть;* **часы́ бьютъ шесть.** 6) За срьдце-то и жилы-ты: тупамь. *Срьдце-то ми бие;* **се́рдце бьётся.** *Жила-та ми бие скоро;* **пульсъ у меня́ бьётся ско́ро.** 7) Сочѭ, глядамь, клонѭ. *Работа-та бие не́ на добро;* **дѣло на то сма́хиваетъ, что не быть добру́, не предвѣща́етъ успѣха.** 8) За шаровы-ты: удрямь, докарвамь. *Бие на жлъто, на зелено;* **имѣетъ желтова́тый, зелена́тый цвѣтъ.** — *Бие градъ,* вали, чюка градъ; **градъ идётъ.** *Дѣто Господь бие съ градъ, и ты удри съ камьне. Градъ бие и въ нъщвы-ты.* — *Биѭ си главѫ-тѫ,* а) Мыслѭ, чюдѭся за нѣчто какъ е, какво да го правѭ; **лома́ть себѣ го́лову.** *Работа — да си биешь главѫ-тѫ съ неѭ;* **головоло́мное, мозголо́мное дѣло.** б) Каѭся, разкайвамся; **ка́яться, раска́иваться.** *Земи два камыка, та си бий главѫ-тѫ да ти дойде умъ-тъ.* — *Биѭ масло,* брькамь, бутамь, бучкамь масло; **бить, па́хтать, сбива́ть ма́сло.** *Бие водѫ-тѫ да пустне масло. Били смы водѫ-тѫ, не ще пустне масло.* — *Биѭ памукъ, юринѫ, козинѫ,* дрьнкамь гы, брьскамь гы да ся разчешѫть за да ся прядѫть; **бить, трепа́ть хлопча́тую бума́гу, шерсть и т. п.** — *Биѭ пѫть,* врьвѭ въ пѫть. *Билъ сьмь пѫть цѣлъ день, та сьмь се уморилъ;* **я шёлъ цѣлый день, и посему́ уста́лъ.** — *Бие слънце,* удря, хваща, грѣе слънце; **грѣть (о солнцѣ).** *Въ таѭ стаѭ бие слънце.* — *Бие топлина,* иде топлина; **идётъ тепло́.** — *Бие свѣтлина,* иде, удря свѣтлина. *Свѣтлината ми бие въ очи-ты, та не могѫ да глядамь.* — *Бие мя съвѣсть-та,* гризе мя, мѫчи мя; **со́вѣсть му́читъ, грызётъ.** — *Биѭ тъпанъ,* а) Тъпамь тъпанъ; **бить въ бараба́нъ.** б) Разнасямь, разказвамь нѣчто да се разчюе; **разглаша́ть, бараба́нить.** *Праздна Мара тъпанъ била.* — *Биѭ си шягѫ съ нѣкого,* подигравамся, глумѭся съ него; **шути́ть, глуми́ться надъ кѣмъ.** — *Биѭ въ главѫ,* зашемедявамь, докарвамь главоболие; **оту́ривать, производи́ть головну́ю боль.** *Вино-то бие въ главѫ.* — *Биѭ въ очи,* правѭ да ми ся вглядвать, влизамь въ очи; **кида́ться въ глаза́.** — **Би́ѭся,** 1) *гл. възвр.* Бъхтѫся, удрямся; **би́ться.** *Бий го по крака-та, да не ся бие по главѫ-тѫ. Биеся като слѣпъ прьчь на яслѫ.* 2) Залѣгамь, радѫ, чялѫщисвамь; **би́ться, стара́ться.** *Всякой ся бие за да добые.* 3) *гл. вз.* Бъхтѫся съ нѣкого; **би́ться, дра́ться.** *Пѣе и Бое ся биѭть. Бийтеся, не карайтеся. Двама ся биѭть, единъ плаче. Билася Мара съ юнака, че му строшила кривака. Билися двѣ ятрьвы, па и двѣты свѣкрьвѫ-тѫ.* 4) Воювамь, имамь, правѭ бой; **воева́ть, вести́ войну́.** *Русси-ти сѫ ся били съ Турци-ты много пѫти.*

> Ѥ излѣзь, излѣзь, Ѥно моме,
> Та си поглядай горѣ и долу,
> Та да си видишь какъ си ся биѭть,
> Какъ си ся биѭть Турци съ Московци. *Пѣс.*

5) *гл. стр.* Бывамь битъ; **быть би́тымъ.** *Който не слуша, ще ся бие. Мирувай да не ся биешь.* — *Биѭся съ умъ,* чюдѫся, маѭся, какво да правѭ; искамь да ся сѣтѫ за нѣчто, да разберѫ; **размышля́ть, лома́ть го́лову.** — *Рыба-та ся бие,* мрѣстися, врьга си икрѫ-тѫ, хайвяра; **бить икру́, мета́ть икру́, мета́ть, пуска́ть моло́ки, ро́ститься.**

Благослове́ние, *с. ср.* Благословъ: 1) Кога нѣкой благослови нѣкого или нѣчто, благословиıа, благословиıа, благословка; **благослове́ніе.** 2) Изволение; **позволе́ніе, согла́сіе на что.** *Баща ми ми даде благословение да ся ожени́ж.* 3) Благодать отъ Бога, берекетъ; **изобиліе благъ.** *Дѣто съгласие, тамъ и Божие благословение.*

Благослове́нъый, *пр. стр.* в. **благослови́ж.**

Благослови́ıа, *с. ж.* 1) Кога благослови нѣкой нѣкого; благословение, благословка, благословиıа, благословъ; **благослове́ніе.** *Имай благословиж, па и хлѣбецъ въ торбж-тж.* 2) Думы-ты, изречениıа-та, что ся казвать за благославıание. Ето единъ примѣръ благословиıа, коıжто казвать суръквари, кога гы дари нѣкой сланинж и сирене: *Славѣте и благославıайте, дружина! Богу помолимся! Дарили, благодарили, кжсъ сланинж, бучкж сирене, капкж по капкж сбирано, прѣзъ цѣдилкж цѣдено. Колкото капкы капнжлы, толко агънца блѣйнжлы, толкось ıаренца тропнжлы; овчици поле покрылы, козици горж счястилы; прасци прѣдъ вратниж: квикъ! квикъ! квикъ! свиние изъ блато: грухъ! грухъ! грухъ!*

Благосло́вка, *с. ж.* Благословиıа.

Благосло́вный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* Что е прилично да бжде; мунасжпъ; **присто́йный, благови́дный. — вно,** *нар.* Прилично, мунасжпъ; **присто́йно, благови́дно.**

Благословиıа́, *с. ж.* Благословиıа.

Благосло́въ, *с. м.* в. **благослове́ние.**

Благослові́ж, и́шь, — ви́лъ, *гл. свр.* отъ **благосла́вıамъ; благослови́ть.** Кога ся ставн нѣкой съ свещеникъ, съ калугеръ и съ владыкж, казва имъ: *благослови,* или *благословите,* а тии отговарıать: *да си благословенъ,* или *Господь да тя благослови.* Кога да пие нѣкой прѣдъ духовно лице, намѣсто да благослови, казва на духовно-то лице; *благослови, отче.* — **венъый,** *прич. стр.* 1) Когото е благословилъ Богъ; **благослове́нный.** 2) Что е освıатенъ съ благословение; **благослове́нный.** *Благословенъ хлѣбъ. Тиıа работа е благословена,* сир. отъ неıѫ има печалж, има благодать. *Благословено вино, прюклıато пиıанство.*

Благословıа́вамъ, *гл. ми-кр.* отъ **благослові́ж.**

Благословıа́вание, *с. ср.* отъ **благословıа́вамъ.**

Бла́гость, *с. ж.* 1) Доброта; **бла́гость.** 2) Сладость; **сла́дость.**

Благота́, *с. ж.* 1) Благость. 2) Благо, добрина; **бла́го.** *Има много благоты.*

Благотба́, *с. ж.* Честь; **счя́стіе.**

Благотни́къ, *с. м.* Мѣшли за носение въ него на пжть сирене и друго блажно нѣчто за ıадение; **небольшо́й мѣхъ для ноше́нія въ доро́гу скоро́мнаго съѣстна́го.**

Благочести́вый, въ, ва, во, *пр.* Който почита истиннаго Бога православно и живѣе праведно; **благочести́вый. — во,** *нар.* Съ благочестие; **благочести́во.**

Благоче́стие, *с. ср.* Почитание истиннаго Бога спорядъ православнж вѣрж и праведно живѣıание; **благоче́стіе.**

Благу́вамъ, *гл. ср.* 1) Добрувамъ, живѣıж честито, съ всичко добро, богувамъ; **доброва́ть, блаже́нствовать.** 2) Ѩмъ блажно, блажıж, мрьсж; **ѣсть скоро́мное, скоро́мничать.**

Благу́вание, *с. ср.* 1) Добрувание, богувание, живѣıание честитъ животъ. 2) Блажение, мрьсение.

Благу́на, им. соб. женско.

Благу́нъ, *с. м.* Крушıа, присадъ.

Благъ бжзъ. Раст. *Aegopodium podagraria;* **дѣди́льница, дя́глица, снить.**

Бла́гый, гъ, га, го, *пр.* 1) Добрый; **до́брый, хоро́шій.** *Блага рѣчь желѣзны врата отварıа.* 2) Тихый, кроткый; **ти́хій, кро́ткій.** *Блага душıа человѣкъ.* 3) Сладкый; **сла́дкій.** *Благы ıаблъкы.* 4) Блажный; **скоро́мный.** *Благъ день: а)* Въ който ся ıаде блажно; благо. *б)* Честитъ день. *Не сьмъ видѣлъ благъ день.—Благъ като мехлемъ на ранж,* казваси за зълъ, лихъ человѣкъ.—*Благы вжглıе,* чамови вжглие, горени не въ ıамж, а на отворено; прьжюкъ.

Благыни́а, *с. ж.* 1) Бла́го, сладко. 2) Нѣчто блажно; **ско́ромь, скоромя́тина.** *Кркай, душѐ, благынıж: слѣзенъ и врътkавецъ.*

Бла́гычкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бла́гый.—чко,** *нар. смякч.* отъ **бла́го.**

Бла́дамъ, *гл. ср.* Блѣнувамъ, бльнувамъ; **бре́дить.** *Нощıж блада.*

Бла́дание, *с. ср.* Блѣнувание, бльнувание; **бредъ.**

Блаже́ние, *с. ср.* Ѩдение блажно, мрьсение, благувание; **ку́шаніе скоро́мнаго.**

Блаже́нъый, нъ, на, но, *пр.* Честитый, блаxаткый; **блаже́нный. — но,** *нар.* Честито, блаxатко; **блаже́нно.**

Бла́жный, — жьнъ и — женъ, жна, жно, *пр.* 1) Что ся не ıаде въ постны дни, благый, мрьсный; **скоро́мный.** *Блаженъ прѣсолъ,* готвенъ съ мясо или съ масло. 2) Казвася за дни, въ които ся ıаде блажно, благо; **мѣсоѣдъ, скоро́мный день.** *Блажни дни,* благы дни; **скоро́мные дни.** 3) Нечистъ, увалıанъ отъ нѣчто блажно; **са́льный.** *Облизвася, като кучя блаженъ саханъ.*

Блажѭ, **ишь, — жилъ** (**блажıавамь**), *гл. ср.* 1) Ѩмь блажно, благувамь, мрьсѫ; **ѣсть скоро́мное, скоро́мничать.** 2) Сладѫ; **имѣть сла́дкій вкусъ.** *Ни слади, ни блажи,* никакво е. 3) Благославıамь на пение.

Блажıавамь, *гл. мн-кр.* отъ **блажѭ.**

Бла́зненıе, *с. ср.* Блазнıа, лъганıе, ваденıе отъ главѫ, прѣлъгванıе, льстенıе; **соблазне́ніе, собла́знь, блазнь.**

Бла́знѭ, **ишь, — нилъ,** *гл. д.* Лъжѫ, вадѫ отъ главѫ, прѣлъгвамь, льстѫ; **соблазня́ть, обольща́ть, искуша́ть.** *Нѣчто тя блазни. Блазни го дıаволъ на сънъ. Блазни го панго,* накарва го дıаволъ-тъ да прави зло́. *Дѣто тебя блазни, азъ сьмь ходилъ и ся врьщамь. Блазни го дупя за прѣсно млѣко.* **Бла́знѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* Лъжѫся, прѣлъгвамся, льстѫся; **соблазня́ться, обольща́ться.** *Отъ малко нѣчто ся блазни.* — **зненъıй,** *прич. стр.* Лъганъıй, прѣлъгванъıй, льстенъıй.

Блазнı́а, *с. ж.* в. **бла́зненıе.**

Блазѣ́, *нар. Блазѣ ми, блазѣ ти, блазѣ му,* честитъ сьмь, честитъ си, честитъ е; **счáстливъ я, ты, онъ; бла́го мнѣ, тебѣ, ему́.** *Блазѣ си му. Блазѣ си му на ума. Блазѣ си му на трьпѣливѫ-тѫ душѫ. Блазѣ глухому, че два пѫти чıе.*

Блана́, *с. ж.* Отъ торъ пита за горенıе или паленıе съ неѭ пещи; правıать го селıане-ти, дѣто нѣма дрьва; **наво́зъ, вы́дѣланый бруско́мъ для то́плива, кирпи́чъ кизяку́.**

Бла́навъıй, в. **блѣна́въıй.**

Бла́новъıй, **въ, ва, во,** *пр.* Кроткъıй, мирнъıй; **кро́ткій.** *Тıа е люта, азъ бланова, щемъ поминемъ.*—**во,** *нар.* Кротко, мирно; **кро́тко.**

Блати́стъıй, **стъ, ста, сто,** *пр.* Что има много блата, покрътъıй съ блата; **боло́тистый.**

Бла́тище, *с. ср.* Блатно мѣсто, азмаклѫкъ; **боло́тное мѣсто, боло́тина.**

Блати́ще, *ув. ср.* отъ **бла́то.** Голѣмо блато.

Блатни́чıа, *с. ср.* *Caltha palustris;* блатнıакъ; **боло́тные ноготки.**

Бла́тнъıй, **— тнъ** и **— тенъ, тна, тно,** *пр.* Блатскъıй, что е отъ блато, или что ся вѫди, расте въ блато; **боло́тный.**

Блатнıа́къ, *с. м.* Раст. блатничıа.

Бла́то, *с. ср.* Кално мѣсто, залѣно съ водѫ и обрасло съ воднъı трѣвъı, азмакъ, мо́чıарь, трьсѣй; **боло́то.** *Не врьлıай въ блато камъкъ да тıа не упрьска. Капка медъ — блато жлъчка.*

Бла́тскъıй, **ска, ско,** *пр.* отъ **бла́то.** Блатнъıй; **боло́тный.** *Блатска свинıа.*

Бла́тце, *ум. ср.* отъ **бла́то; боло́тце, боло́течко.**

Блѣ́нка, *с. ж.* Гладъкъ валчестъ камъкъ, станѫлъ такъвъ отъ трькалıанıе изъ водѫ; **валу́нъ, га́лька, булы́жникъ.**

Бли́женıе, *с. ср.* Близанıе, лиженıе, лизанıе; **лиза́ніе.**

Ближи́-саха́нка, *с. ж.* Слугъıнıа, что е ходила много по чıуждъı кѫщъı и е близала саханъı-тъı.

Бли́жний, **— жнъ** и **— женъ, жнıа, жне,** *пр.* 1) Близний, что е близо, недалечнъıй; **бли́зкій, бли́жній.** 2) Въ *усѣч. ок.* Роднина, прıатель, другарь; **бли́жній, коро́ткій, кра́йній.** *Братъ — най-ближенъ прıатель.*

Бли́жѭ, **ешь, близа́лъ** (**бли́звамь, да бли́знѫ, бли́знувамь**), (**отъ обли́жѭ**), *гл. д.* Лижѫ; **лиза́ть.** *Ближе влъкъ-тъ хомотıа за хатѫра на вола. Който брька въ меда, той си ближе прьстıе-то. Пламъıкъ-тъ ближе по́ стрѣхѫ-тѫ,* достига до стрѣхѫ-тѫ и ся разстила по неѭ; **пла́мя взлы́зываетъ подъ кро́влю.** **Бли́жѭся,** *гл. възвр.* Лижѫся; **лиза́ться.** *Ближеся като телıа.* **Бли́занъıй,** *прич. стр.* Лизанъıй; **ли́занный.**

Бли́занıе, *с. ср.* Лизанıе, ближенıе; **лиза́ніе.**

Бли́звамь и **бли́зувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **бли́жѭ.** Лизвамь; **лы́зывать.**

Бли́званıе и **бли́зуванıе,** *с. ср.* отъ **бли́звамь.** Лизванıе.

Бли́зичко, *нар. смякч.* отъ **бли́зко; близёхонько.**

Бли́зкъıй, **ка, ко,** *пр. ум.* Что е доста близо; **близёнекъ.**

Бли́зко, *нар. смякч.* отъ **бли́зо; близёнько.**

Близна́, *с. ж.* 1) На платъ мѣсто, дѣто има изпустнѫтѫ нищкѫ въ основѫ-тѫ; **близна́.** *Платно съ близнъı.* 2) Близница, стомана, чиликъ; **сталь.** 3) На недопеченъ и клисавъ хлѣбъ, като ся разрѣже, синикавъ пластъ до долнѭ-тѫ корѫ; стомана.

Близна́ковъıй, **въ, ва, во,** *пр.* отъ **близна́къ.**

Близна́къ, *с. м.* 1) Който е роденъ въ еднѫ рожбѫ заедно съ другаго; **близне́цъ, двойни́чникъ.** *Два брата близнаци,* сир. родени изеднѫжь. *Чегато сѫ близнаци близначета родили.* Казвася за дѣца, които ся обичıать помежду си, или си приличıать едно на друго. 2) Кравай отъ кумицѫ на Ивановъ-день, крьстоска.

Близнакъ́ıнıа, *с. ж.* Мома или жена близнакъ.

> Заженилъ ми е краль Стефанъ
> Два съına, до два близнака,
> Та е затрьсилъ краль Стефанъ
> Двѣ снъхъı, двѣ близнакъıни. *Пѣс.*

Близна́чıа, *ум. ср.* отъ **близна́къ.** Близнıа.

Близне́нıе, *с. ср.* отъ **близнѭ́.** Ражданıе близнаци.

Блйзний, — зьнь и **— зень, зніа, зне,** *пр.* в. **блйжний.**

Близнйца, *с. ж.* Близня, стомана, чиликъ; **сталь.**

Блйзничкый, — чькъ, чка, чко, *пр. ум.* отъ **блйзний.**

Блйзнувамь, *гл. уч.* отъ **блйзнж.** Лизнувамь.

Блйзнуванıе, *с. ср.* отъ **блйзнувамь.** Лизнуванıе.

Блйзнж, ешь, — нжлъ, *гл. сд-кр.* отъ **блйжж.** Да лизнж; **лизнýть.** *Близнж ли отъ меда, то ми не горчи ıадъ-тъ.* **— нжтый,** *прич. стр.* Лизнжтый; **лйзнутый.**

Близнıж, йшь, — нйлъ (близнıáвамь) *гл. свр.* 1) Да родж близнаци; **родйть близнецóвъ.**

> Дѣ ся е чюло, видѣло,
> Три пжти жена да близни,
> Три пжти по три момчета. *Пѣс.*

2) Удвоıавамся; **удвоúться.** 3) Турıамь близницж на сѣчиво, клепж; **настáливать.** *Брадва-та ся е изхабила, трѣбва да ıж близнимъ.* 4) Тъкж не добрѣ, та тъкань-та излиза съ близны.

Близнй, *ум. ср.* отъ **близнáкъ.** Близначя.

> Азъ имамь либя вѣнчıано
> И двѣ дѣчица близнета. *Пѣс.*

Близнıáвамь, *гл. мн-кр.* отъ **близнıж.**

Близнıáванıе, *с. ср.* Раждане близнаци.

Блйзо и **блйзу,** *нар.* 1) Не далечь; **блйзко, невдалекѣ, недалёко, неподалёку.** *Пристжпи близо. Близо при града. Изъ кривый пжть е пó-близо. Близо при царю — пъленъ ти джёбъ, близо до царı — пъленъ ти гробъ.* 2) Почти, почьти, като-речи, токо-речи, безъ малко; **почтй, безъ мáлаго.** *Той има близо три грошıа. Близо (безъ малко) двѣстѣ годинъ сж ся изминжлы;* **прошлó безъ мáлаго двѣсти лѣтъ.** *Чıасъ-тъ е близо два;* **вторóй часъ въ исхóдѣ.** — *Пó-близо;* **блйже.**

Близоглядка, *с. ж.* Жена близогляда, кжсоглядка; **близорýкая.**

Близоглйдый, дъ, да, до, *пр.* Който не види отдалечь, та глıда отблизо; кжсоглядый; **близорýкій.**

Близосѣдка, *с. ж.* Коıато сѣди, коıато има живѣлище-то си близо при другы, комшийка; **сосѣдка.**

Близосѣдъ, *с. м.* Който сѣди, който има живѣлище-то си близо при другы, комшиıа; **сосѣдъ.**

Близотá, *с. ж.* Малъкъ раздалечь; **блйзость, блйзкость, близь.**

Блйзу, в. **блйзо.**

Блйкамь (блйквамь, да блйкнж, блйкнувамь), *гл. ср.* Блюкамь: 1) Казвася за водно нѣчто, кога ся издува то, та ся излива само изъ сжда, въ който е влѣно; **говорйтся о жйдкомъ тѣлѣ, когдá онó, вслѣдствіе кипѣнія или брожéнія, выхóдитъ изъ сосýда.** *Виното блика изъ вранж-тж на бъчвж-тж.* 2) Извирамь, хлуıж; **бить ключёмъ (о водѣ).** *Вода-та блика.* 3) За дъждъ: Заваліавамь много и изеднжжь като изъ ржкавъ; **хлынвамь; хлынуть, полйться (о дождѣ)**

Блйканıе, *с. ср.* отъ **блйкамь.** Блюканıе.

Блйквамь, *гл. мн-кр.* отъ **блйкамь.** Блюквамь.

Блйкванıе, *с. ср.* отъ **блйквамь.** Блюкванıе.

Блйкнувамь, *гл. уч.* отъ **блйкнж.** Блюкнувамь.

Блйкнуванıе, *с. ср.* отъ **блйкнувамь.** Блюкванıе.

Блйкнж, ешь, — нжлъ, *гл. сд-кр.* отъ **блйкамь; хлынуть, полйться.** *Бликнж му кръвь изъ носа.*

> Дѣто паднжть Стани чрьны очи,
> Тамъ да бликнжть два быстри кладенци. *Пѣс.*

Блудкавинá, *с. ж.* Блюдкавина, кога е нѣчто блудкаво; **прйторность.**

Блýдкавичкый, — чькъ, чка, чко и

Блýдкавкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **блýдкавый.** Блудкычкый, малко, донѣйдѣ блудкавый. **— чко,** *нар.* Блудкычко; **приторновáто.**

Блýдкавый, въ, ва, во и

Блýдкый, дка, дко, *пр.* Блюдкавый; казвася за нѣчто, което или сладн, или е мазно много, или е подправено нѣкакъ, та на ıадене-то е противно; блáнавый, блѣнáвый; **прйторный.** *Блудкаво ıастие. Блудкавы думы,* безсолны думы, думы да ти ся покрътн отъ тѣхъ; **прйторныя рѣчи. — во** и **— дко,** *нар.* Блáнаво, блѣнаво; **прйторно.** *Блудкаво ми е въ уста-та.*

Блýдкычкый, — чькъ, чка, чко, *пр.* и **— чко,** *нар.* в. **блýдкавичкый.**

Блудникъ, *с. м.* Който прави блудъ, прѣкурварь; **блуднúкъ, любодѣй.**

Блудница, *с. ж.* Коıато прави блудъ, курва; **блудница, любодѣйка.**

Блýдость, *с. ж.* Блудство, блудуванıе, блудъ; **любодѣйство.**

Блýдство, *с. ср.* Блудуванıе: **любодѣйство.**

Блудýвамь, *гл. ср.* Правıж блудъ; **любодѣйствовать.**

Блудýванıе, *с. ср.* Правенıе блудъ; **любодѣяніе.**

Блудъ, *с. м.* 1) Непростенъ, безнжтенъ сговоръ между мжжь и женж невѣнчıаны; **блудъ, любодѣйство.** 2) Брькотиıа, брькониıа, брьканица, смутнıа, размирица, раз-

блудиɪа, карашжкљжкъ; **мятéжное врéмя, политúческіе безпоря́дки, смýты.** *Ставахж голѣми блудове въ града.*

Блъбо́ление, *с. ср.* Завалено и брѣзо говорение; брьбореие; **бормотáнье.**

Блъбо́лж, ишь, — лúлъ, *гл. д.* 1) Говорж нѣчто завалено и брѣзо, та не ся разбира; брьборж. джомо́лж; **бормотáть, лепетáть.** 2) Говорж, джомолж по малко. *Научихъ да блъболж на грьцкы;* **вы́учился лепетáть по грéчески.**

Блъгарáнъ, *укор. м.* отъ **Блъ́гаринъ.** *Какъвъ дебелъ Блъгарáнъ.*

Блъ́гаринъ, *с. м.* Народно-то ны имя; **Болгáринъ, Болгáръ.** *У Блъгаринъ инатъ, у Грькъ салтанатъ, а у Фржгъ мурафетъ. Блъгаринъ, като забогатѣе, кжщж прави, а Турчинъ жены зема.*

Блъгарúя, *с. ж.* Земя-та на Блъгары-ты, Блъгарска-та земя, Блъгарско; **Болгáрія.**

Блъ́гарка, *с. ж.* Жена или мома отъ Блъгары; **Болгáрка.**

Блъ́гарско, като *с. соб.* Блъгария. *Въ Блъгарско едно врѣмя рѣдко нѣйдѣ изъ селата е имало училище, а въ градовы-ты грьцкы сж учили да четжть.*

Блъ́гарскъй, ска, ско, *пр.* отъ **Блъ́гаринъ; Болгáрскій. — скы,** *нар.* **болгáрски.**

Блъ́гарчя, *ум. ср.* отъ **Блъ́гаринъ.**

Блъгарщинá, *с. ж.* Что е свойствено на Блъгары-ты, что е блъгарско.

Блъгарѣ́ѭся, ешся, — рѣлся, *гл. общ.* Показвамся за Блъгаринъ.

Блъгарѣ́яние, *с. ср.* отъ **блъгарѣ́ѭся.**

***Блъгýръ,** *с. м. Т.* в. **булгýръ.**

Блъхá, *с. ж.* Животина *Pulex irritans,* бъхла; **блохá.** *Прави отъ блъхж-тж биволъ,* спр. малко-то нѣчто прави голѣмо. *Наплъ́нямь съ блъхы;* **наблошня́ть.** *Лѣто безъ блъхы не бива. Прѣминжлъ лѣто безъ блъхы. Потаяся като блъхж въ гащи. Борятся за блъхы-ты въ плѣвж-тж. Влѣзе му блъха въ ухо-то. Блъха-та отъ слѣпый ся бои. Черно мьничко царю отъ постелж вдига.* Гат. — Блъха. *Что с това, косто человѣкъ трьси, а не иска да намѣри?* Гат. — Блъха, бъшка и д. т. В. **коприва.**

Блъхлúвый, въ, ва, во, *пр.* Что има блъхы; **блошúстый, блошлúвый.**

Блъхо́рка, *с. ж.* Риза за спание въ неѭ; **ночнáя рубáшка.**

Блъхъ́ица, в. **блъшúца.**

Блъхъ́іще, в. **блъшúще.**

Блъшéвение, *с. ср.* отъ **блъшéвѭ.** Блъшение.

Блъшéвѭ, ишь, — вúлъ, *гл. д.* Блъшѭ. **— ся,** *гл. возвр.* и *стр.* Блъшѭся. *Блъшевися съ него,* пипа го безъ срьдце. **— вепый,** *прич. стр.* Блъшеный.

Блъ́шение, *с. ср.* Поскание блъхы, блъшевение.

Блъшúца и блъхъ́ица, *ум. ж.* отъ **блъхá.** Блъшя; **бло́шка.**

Блъшúще и блъхъ́іще, *ув. ср.* отъ **блъхá.** Голѣма блъха.

Блъ́шѭ, ишь, — шúлъ, *гл. д.* Пощж блъхы, дырж блъхы, блъшевж; **искáть, ловúть блохъ. — шжся,** *гл. възвр.* и *стр.* Пощжся, блъшевжся. **— шеный,** *прич. стр.* Посканый, блъшевеный.

Блъшя́, *ум. ср.* отъ **блъхá.** Блъхыца, блъшица; **бло́шка.**

Бльвáвица, *с. ж.* Раст. *Lolium temulentum,* бльвица, блювавица, пийвьць, пияница, пиявець, плѣвенъ, упоително жито; **плéвелъ однолѣтній.**

Блъ́вамь (блъ́вввамь и блъ́вувамъ, да блъ́внж, блъ́внувамь), *гл. д.* Блювамь, поврьщамь, вадж изъ уста-та чтото имамь въ желждъка, рыгамь; **блевáть, рвать.** *Комуто е позлѣло, той да бльва.* **Бльвася,** *гл. безл.* Гадися, повдигася; **тошнúть.** *Нѣчто ми ся бльва.—Бльвамь гущеры,* или *зелены гущеры,* надосвамся тврьдѣ много. Казвася, кога ся надосва нѣкой и нѣма рядъ да си оттуши съ глъчь или съ что да было, а трѣбва да млъчи. **— ваный,** *прич. стр.* Блюваный, поврьщаный.

Блъ́вание, *с. ср.* отъ **блъ́вамь.** Блювание, поврьщание, рыгание; **блевáніе, рво́та.**

Блъ́вввамь и бльвувамь, *гл. мн-кр.* отъ **блъ́вамь.** Блюввамь.

Бльвúца, *с. ж.* Раст. бльвавица.

Блъ́внувамь, *гл. уч.* отъ **блъ́внж.** Блювнувамь.

Блъ́внувание, *с. ср.* отъ **блъ́внувамь.** Блювнувамь.

Блъ́внж, ешь, — нжлъ, *гл. ед-кр.* отъ **блъ́вамь.** Да блювнж.

Бльвотá, *с. ж.* Блювотá, чясто бльвание; **блево́та.** *Хванжла мя е бльвотá.*

Бльво́тина, *с. ж.* Блювотина, в. **бльво́чь.**

Бльвотúя, *с. ж.* Блювотия, бльвочь, блювочь, бльвотина, блювотина.

Бльво́чь, *с. м.* Блювочь, бльвотина, блювотина, бльвотия, блювотия: 1) Что е избльвано; **блево́тина.** 2) Непотрѣбны, неприлични, никаквы думы; **неприли́чныя, непристо́йныя, по́шлыя словá.**

Блъ́вувамь, в. **блъ́вввамь.**

Бльнýвамь, *гл. ср.* Блѣнýвамь: 1) Говорж нѣчто въ съна си или кога сьмь прѣнесенъ; бладамь; **брéдить.** 2) Споменувамь тврьдѣ чясто нѣчто; **упоминáть, говорúть слúшкомъ чáсто о чёмъ нибýдь.** *Прьванъ бльнува все за конь.*

Бльну́ванѥ, *с. ср.* Блѣнуванѥ, бладанѥ, говоренѥ на сънъ или кога е нѣкой прѣнесенъ; бльнувка; **бредъ.**

Бльну́вка, *с. ж.* Бльнуванѥ, блѣнуванѥ, бладанѥ; **бредъ.**

Блі́свамь, в. **блі́снувамь.**

Блі́сванѥ, *с. ср.* отъ **блі́свамь.** Бльснуванѥ.

Бльскавина́, *с. ж.* Кога ся нѣчто бльска, бльщи, льскася; блѣскавина, льскавина; **блескъ.**

Бльска́вица, *с. ж.* 1) Блѣскавица, свѣткавица въ облаци-ты, мльнина, вѣда, мъниа; **мо́лніи.** 2) Трѣскавица, грьмотевица; **громъ.**

Блі́скавый, въ, ва, во, *пр.* Блѣскавый, что бльска, что блѣщи, льщи, льскавый; **блестя́щій.**

Блі́скамь и блі́скамся, *гл. мн-кр.* отъ **бльщж́, бльщж́ся.** Блѣскамь, блѣскамся. *Врьти, Вратоломсе, бльскай, Германе, само варди Кутличевж-тж нивж.*

Блі́скамь (бльсквамь, да бльснж, бльснувамь и бльсвамь), *гл. д.* 1) Удрямь нѣчто да ся чюе бльсъкъ, тропамь, трѣскамь; **бо́тать, стуча́ть.** *Бльскамь врата-та.* 2) Тласкамь, тыкамь, джаскамь; **толка́ть.** *Бльснж мя, та паднжхъ.* 3) Удрямь накж-тж; **ударя́ть, бить, взва́ривать.** *Дѣ гж бльснж, дѣ ся пукнж.—Вжглища-та бльскать въ главж,* спр. отъ тѣхъ боли глава. *Бльснж мя глава,* заболѣ мя, удари мя глава.—*Бльскамь си главж-тж,* бинж си ума, мыслж нѣчто; **лома́ть го́лову надъ чѣмъ.** *Още много трѣбва да си бльскашь главж-тж нагорѣ, надолѣ, доклѣ станешь человѣкъ.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Удрямся, трѣскамся о нѣчто; **ударя́ться, би́ться о чёмъ.** *Бльскася о стѣнж-тж.* 2) Ходж, скытамся нагорѣ, надолѣ да изкарамь, да спечюлж нѣчто; **би́ться, домога́ться, стара́ться.** *Толкова годины ся бльска по чюждинж и ничто не изкара.* — **сканый,** *прич. стр.* 1) Удряный, трѣсканый. 2) Битый. 3) Тыканый, тласканый, джасканый.

Блі́сканѥ, *с. ср.* отъ **блі́скамь** (бльщж). Блѣсканѥ: 1) Льсканѥ; **блескъ.** 2) Свѣтканѥ, бльскавица, мльнина; **мо́лнія.**

Блі́сканѥ, *с. ср.* 1) Тропанѥ, трѣсканѥ; **стуча́ніе.** 2) Тласканѥ, тыканѥ; **толка́ніе.** 3) Удрянѥ, ударъ, бльсканица; **уда́ръ.**

Блі́скася (да ся бльсне), *гл. безл.* Блѣскася, свѣткася изъ облаци-ты, льскася; **мо́лнія сверка́етъ.** *И да грьми и да ся бльска, ты си пилци-ты не прьскай.*

Блі́скася (да ся бльсне), *гл. безл.* 1) Тропася, удряся, трѣскася; **стуча́ться.** 2) Грьми; **громъ греми́тъ.**

Блі́сне (да ся), *гл. ед-кр.* отъ **блі́скася.** Да ся блѣсне, да ся свѣтне; **сверкну́ть** (о **мо́лніи).**

Блі́сне (да ся), *гл. ед-кр.* отъ **блі́скася.** 1) Да ся тропне, да ся трѣсне. 2) Да грьмне.

Бльсни́-габьръ и

Бльсни́-дрѣнъ. Захласнжтъ, глупавъ, будала, пинкавъ, шантавъ человѣкъ, бутни-габьръ, бутни-храстъ, бутни-кацж, бутни-трьнь, клати-кацж, лапни-шаранъ, размжти-гьолъ, дангалакъ, хланчё, ахмакъ, бутмишь; **глу́пый, дура́къ, ко́па.**

Блі́снувамь и блі́свамь, *гл. уч.* отъ **блі́снж.** Блѣснувамь, льснувамь, свѣтнувамь.

Блі́снувамь и блі́свамь, *гл. уч.* отъ **блі́снж.** 1) Тропнувамь, трѣснувамь. 2) Тласнувамь, тыкнувамь. 3) Ударвамь, тупнувамь.

Блі́снуванѥ, *с. ср.* отъ **блі́снувамь.** Бльсванѥ.

Блі́снж, ешь, — нжлъ, и **да си блі́снж,** *гл. ед-кр.* отъ **бльщж́, бльщж́ся.** Да блѣснж, да ся блѣснж, да льснж, да ся льснж, да свѣтнж, да ся свѣтнж; **блесну́ть.** *Бльснж слънце,* удари слънце.

Блі́снж, ешь,—нжлъ, *гл. ед-кр.* отъ **блі́скамь.** 1) Да ударж, да тропнж, да трѣснж; **бо́тнуть, сту́кнуть.** 2) Да тласнж, да тыкнж, да джаснж; **толкну́тъ.** 3) Да ударж; **уда́ритъ.** 4) Да грьмнж; **гря́нуть.**

Блі́снжтый, тъ, та, то, 1) *прич. стр.* отъ **блі́снж.** Трѣснжтый, тласнжтый, тыкнжтый, джаснжтый, удареный. 2) *пр.* Пернжтый, потъреный, неразбраный, полудничавый, халосаный, джаснжтый, смахнжтый, лудый; **взба́лмошный, безразсу́дный, безтолко́вый, своенра́вный, сумасбро́дный, неугомо́нный.** *Бльснжтъ человѣкъ.*

Блі́съкъ, *с. м.* Тропотъ, трѣсъкъ, удрянѥ; **стукъ, стукотня.**

Бльще́нѥ, *с. ср.* Блѣщенѥ, льщенѥ, свѣтенѥ; **блиста́ніе.**

Бльщу́кавый, въ, ва, во, *пр.* Блѣщу́кавый, что ся бльщука, что бльщука.

Бльщу́камь, *гл. ср.* и **бльщу́камся,** *гл. об.* Блѣщукамь, блѣщукамся, блѣщж, бльщж слабо; **мерца́ть.** *Бльщукася искрица.*

Бльщу́канѥ, *с. ср.* Слабо бльщенѥ, блѣщуканѥ, льщенѥ; **мерца́ніе.**

Бльщу́нка, *с. ж.* Блѣсту́нка, животинка *Lampiris,* свѣтулка; **свѣтля́къ.** *Прьвы-ты бльщункы ся давать на кравы за да имать тѣ млѣко.*

Бльщѣ́жся, ешся,—щѣлся, *гл. об.* Бльщжся

Бльщж́, ишь, — щялъ (**блі́скамь, да блі́снж, блі́снувамь и блі́свамь**), *гл. ср.* и **бльщж́ся,** *гл. общ.* Бльщѣжся, блѣщѣжся, блѣщж, блѣщжся, льщж, льщжся, свѣтж, свѣтжся; **блиста́ть, блесте́ть.** *Бльснж слънце.*

Блѣ́давый, въ, ва, во, *пр.* Блѣднуый, блѣдый; **блѣ́дный.**

Зачто е Ѣанка кахърна,
На лице жлъта, блѣдава? *Пѣс.*

Блѣдичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **блѣдый.** Малко блѣдый; **блѣдненькій.** — **чко,** *нар.* **блѣдненько.**

Блѣдникавый, въ, ва, во, *пр.* Что бие на блѣдно, вѣзъ-блѣдный, прѝ-блѣдный, ý-блѣдный; **блѣдновáтый.** — **во,** *нар.* **блѣдновáто.**

Блѣднотá, *с. ж.* Жлътина, что бие на бѣло; **блѣднотá.**

Блѣдный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Блѣдый, блѣдавый, жлътый что бие на бѣло; **блѣдный, пáлевый.** — **дно,** *нар.* Жлъто-бѣло, блѣдаво, блѣдо; **блѣдно.**

Блѣднѣѭ, ешь, — нѣлъ, *гл. ср.* Ставамь блѣденъ; **блѣднѣть.**

Блѣдый, дъ, да, до, *пр.* и — **до,** *нар.* в. **блѣдный.**

Блѣзно, *нар.* Криво, погрѣшно.

Блѣйвамь, *гл. мн-кр.* отъ **блѣѭ.**

Блѣйване, *с. ср.* отъ **блѣйвамь.**

Блѣйнувамь, *гл. уч.* отъ **блѣйнѫ.**

Блѣйнѫ, ешь, — нѫлъ. 1) *гл. ед-кр.* отъ **блѣѭ.**

Тодорка гнѣвно млъчяла,
Че въ пологарю отишла,
Двѣстѣ агънца заклала,
Двѣстѣ сѫ овця блѣйнѫлы. *Пѣс.*

2) *гл. начин.* Блѣквамь.

Блѣквамь (**да блѣкнѫ**), *гл. начин.* Казвася за овця, кога заблѣѭть изеднѫжь. *Овця-ты подушихѫ крьмѫ и блѣкнѫхѫ.*

Блѣкване, *с. ср.* отъ **блѣквамь.**

Блѣкнѫ, *гл. свр.* отъ **блѣквамь.**

Блѣкъ, *с. м.* Раст. в. **блѣника.**

Блѣкы, *с. ж. мн.* Шишаркы отъ борикѫ, декы; **соснóвыя шишки.**

Блѣнáвый, — въ, ва, во, *пр.* Блáнавый, нé ни кыселый, нé ни сладкый, нѣколко блудкавый; **прѝторный.** *Гостба-та е блѣнава.* — **во,** *нар.* Блáнаво, нѣколко блудкаво; **прѝторно.**

Блѣника, *с. ж.* Раст. *Hyoscyamus niger,* блѣкъ, блѣнъ, бунѝка, гръненца, гръня, пишбобъ, пиши-попъ, полудѣвка, шарка, блѣно былие; **бѣленá чёрная, блекотá.**

Блѣно былие. Раст. блѣника.

Магию сѫ мои-ты цръны очи,
Блѣно былие мое бѣло грьло. *Пѣс.*

Блѣнъ, *с. м.* 1) Кога нѣкой бльнува за нѣчто, което не може да стане, сънища за нѣчто си; **мечты.** 2) Раст. блѣника.

Блѣсвамь, в. **блѣснувамь.**

Блѣсване, *с. ср.* отъ **блѣсвамь.** Бльснуване, бльсване, блѣснуване.

Блѣскáвица, *с. ж.* Бльскавица, свѣткавица; **мóлнія.**

Блѣскавый, въ, ва, во, *пр.* Бльскавый, льскавый; **блестѧщій.**

Блѣскамь и блѣскамся, *гл. мн-кр.* отъ **блѣщѫ и блѣщѫся.** Бльскамь, бльскамся, льскамь, льскамся,

Блѣскане, *с. ср.* отъ **блѣскамь.** Бльскане, льскане.

Блѣскася (**да ся блѣсне**), *гл. безл.* Бльскася, льскася, свѣткася; **мóлнія сверкáетъ.**

Блѣсне (да ся), *гл. свр.* отъ **блѣскася.**

Блѣснувамь и блѣсвамь, *гл. уч.* отъ **блѣснѫ.**

Блѣснуване, *с. ср.* отъ **блѣснувамь.**

Блѣснѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **блѣщѫ и блѣщѫся.**

Блѣстýнка, *с. ж.* в. **бльщýнка.**

Блѣстѫ, ѝшь, — **тѣлъ,** *гл. ср.* в. **блѣщѫ.**

Блѣщéние, *с. ср.* Бльщение, льщение, свѣтение; **блистáніе.**

Блѣщýкавый, в. **бльщýкавый.**

Блѣщýкамь, *гл. ср.* и **блѣщýкамся,** *гл. об.* в. **бльщýкамь.**

Блѣщѣѭся, ешся, — щѣлся, *гл. об.* Блѣщѫ, блѣщѫся.

Блѣщѫ, ѝшь, — щiáлъ (**блѣскамь, да блѣснѫ, блѣснувамь и блѣсвамь**), *гл. ср.* и **блѣщѫся,** *гл. об.* Бльщѫ; **блистáть, блестѣть.**

Блѣѭ, ешь, **блѣiáлъ** (**блѣйвамь, да блѣйнѫ, блѣйнувамь**), *гл. ср. Овця-ты и козы-ты блѣѭть,* выкать както е тѣмъ свойствено; **блеѧть.**

Блѣяне, *с. ср.* отъ **блѣѭ.** Овчий и козий выкъ; **блеяніе.**

Блювáвица, *с. ж.* в. **бльвáвица.**

Блювамь (**блювамь, да блювнѫ**), в. **блѣвамь.**

Блюване, *с. ср.* отъ **блювамь.** Блѣване.

Блюввамь и блювувамь, *гл. мн-кр.* отъ **блювамь.**

Блювнувамь, *гл. уч.* отъ **блювнѫ.**

Блювнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **блювамь.**

Блювотá, *с. ж.* в. **бльвотá.**

Блювóтина, *с. ж.* в. **бльвóтина.**

Блювотѝia, *с. ж.* в. **бльвотѝia.**

Блювóчь, *с. м.* в. **бльвóчь.**

Блюдкавинá, *с. ж.* в. **блудкавинá.**

Блюдкавый, въ, ва, во, *пр.* в. **блýдкавый.**

Блюдо, *с. ср.* Сѫдъ разлатъ, въ който ся сънива ıастие, за да ся сложи на трапезѫтѫ; саханъ, каляница, паница, пято; **блюдо.** Нѣкои наричать блюдо само калянъ сѫдъ като саханъ. *Габровско блюдо. Ако дяволъ е изялъ коливо-то, блюдо-то е тука.*

Блюдце, *ум. ср.* Малко блюдо; **блюдечко, блюдце.**

Блюкамь (**да блюкнѫ**), *гл. ср.* Бликамь.

Блюканіе, *с. ср.* Бликаніе.
Блюкнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **блюкамь.** Да бликнѫ.
Блѫдáѭ, **ешь, — дáялъ,** *гл. ср.* Блѫдѭ, скытамся, лутамся, бродѫ, ходѫ нагорѣ надолѣ, аскамь; **шляться, скитáться, блудúть, слоняться.**
Блѫдáяніе, *с. ср.* Блѫденіе, скытаніе, лутаніе, ходеніе нагорѣ надолѣ, асканіе; **скитáніе.**
Блѫдéніе, *с. ср.* отъ **блѫдѭ.** Блѫдáяніе.
Блѫдѭ, **ишь, — дилъ,** *гл. ср.* Блѫдáѭ.
Блядословéніе, *с. ср.* Говореніе праздны работы, брьщелевеніе; **пустословіе, блядословіе.**
Блядословѭ, **ишь, — вилъ,** *гл. д.* Приказвамь за праздны нѣчта; брьщелевѭ; **пустословить, блядословить.** *Безумный всякога блядослови.*
Бо. Частица, коѭто въ нѣкои мѣста туріать прѣдъ *единъ, една, едно,* та правять неопрѣдѣлено мѣстоименіе **бо-единъ, бо-една, бо-едно,** нѣкой, нѣкоя, нѣкое.
***Боá** *с. м.* в. **бугá.**
***Боáзъ,** *с. м. Т.* 1) Тѣсно мѣсто междѫ планины, устіе; **ущéліе.** 2) Тѣсно мѣсто на море, протокъ; **пролúвъ.** *Стамболскый боазъ.*
Бобáкъ, *с. м.* 1) Раст. что дава плодъ бобъ; **бобóвина.** 2) Раст. в. **бýбакъ.** 3) Въ игрѫ на камычета голѣмо-то камычя, което подврьгать на горѣ и ловять.
Бóбе, им. соб. мѫжско. *Лишинджи Бобе,* казвать томува, който лиши въ игрѫ.
Бобéнце, *ум. ср.* отъ **бобя́; бобóчекъ.**
Бóбець, *ум. ср.* отъ **бóбъ.** Малко бобъ, **бóбикъ.** *Вчера бобъ, днесь бобець.*
Бобúна, *с. ж.* Бобова слама; **бобóвые стéбли.** *Бобина да е въ яслѫ-тѫ, че праздна да не е.*
Бобúнкы, *с. ж. мн.* Раст. *Rubus idaeus* и неговый плодъ, малины; **малúна.**
Бóбице, *ум. ср.* отъ **бóбо.** Малко бобо.
Бóбо, *с. ср.* Дѣтинска дума, съ коѭто наричать всяко сладко нѣчто, что е за ядене, като овощие, сахарь и проч.; нѣщо. *Купи ми бобо. Тато донесе бобо. Шюма бобо родила.*
Бобовáнъ, *с. м.* Животина като крьлень; хане воловы-ты междѫ задни-ты крака.
Бобовля́къ, *с. м.* Раст. *Veronica Beccabunga;* **верóника, ручéйная нбýнка.**
Бобóнка, *с. ж.* Ягода отъ дрьво черницѫ, барабонка, брьбонка, галашкы, дудулы, кѫкъли, скандали, съкаменци, мурва, мургва, муренка, мура, муцуна, црьничка; **ягода тýтоваго дéрева.**
Бóбовый, **въ, ва, во,** *пр.* отъ **бобъ; бобóвый.** *По-добрѣ и бобова слама нежели праздны яслы.*
Боботéніе, *с. ср.* отъ **бобóтѭ.**
Бóботъ, *с. м.* Боботеніе, бученіе, бухтеніе, шюмъ, шюмолевица, шамата; **шумъ, гулъ.**
Бобóтѭ, **ишь, — тилъ,** *гл. ср.* Баботѭ, бубóтѭ, бучѭ, бубýчѭ, бухтѭ, шаматѭ, шюмѭ; **шумѣть, издавáть гулъ.**
Бóбчё, им. соб. мѫжско.
Бобъ, *с. м.* Раст. вариво, *Faba* и неговый плодъ; **бобъ.** *Бѣлъ бобъ,* фасулъ; **турéцкіе бобы́.** *Червенъ бобъ,* бакла; **рýсскіе бобы́.** *Бобъ ялъ и бобъ изповѣда. Бобъ и бобъ, ей ти пълнъ джобъ. Муха-та ся врьти надъ меда, а попъ-тъ надъ боба. Заповѣдай, куме, и отъ боба! — Добрѣ ми е и отъ хайвяра.*

Научился попъ на варенъ (джюрканъ) бобъ;
Доврьшился бобъ, отучился попъ. *Изреч.*

На бобъ му баѭть, спр. глядать му на бобъ, что ще му ся случи.
Бобя́, *ум. ср.* отъ **бобъ.** 1) Малко зрьно бобъ; **бóбикъ, бобóчекъ.** 2) Зрьно бобъ; **зернó бобóвое, бобóкъ.** *Смѣта съ бобета,* спр. не разбира отъ смѣтаніе много нѣчто.
***Богá,** *с. м.* в. **бугá.**
***Богáзъ,** *с. м. Т.* в. **боáзъ.**
Богалúнка, *с. ж.* Така сѫ наречени воловети въ гатанкѫ: *четыре чепаранкы, пятый, шестый богалинкы, седмый ходи, та гы води и свѣщь дрьжи въ рѫкѫ.* — Кола, волове и коларь съ остена.
***Богасúя,** *с. ж. Т.* Единъ платъ.
Богатáшь, *с. м.* Богатникъ, имотникъ; **богáчъ, богатéй, богáтина.**
Богáтина, *с. ж.* Богатство. *Богатина до пладнинѫ, личбина до вѣчнинѫ.*
Богáтичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **богáтъй; богатёнекъ.** *Не го глядай, че е такъвъ, той е богатичькъ.* — **чко,** *нар.* **богатёнько.**
Богáткый, — тъкъ, тка, тко, в. **богáтичкый.**
Богáтникъ, *с. м.* Богатъ, имовитъ человѣкъ, имотникъ, богаташь, чорбаджия; **богáчъ, богатéй, богáтина.**
Богáтница, *с. ж.* Богата, имовита жена, имотница, чорбаджийка; **богачúха, богáчка.**

Ай оттува, грѣшна майко. . . .
Да ли знаешь, памитувашь,
Кога бѣхмы у бѣлъ свѣта,
Ты си бѣше богатница,
Богатница имовита.
Ты за Бога не даваше. *Пѣс.*

Богáто, *нар.* На богатъ начинъ, болярскы, салтанатлия, чорбаджискы; **богáто, пы́шно, великолѣпно.**

Богатскый, ска, ско, *пр.* Болярскый, чорбаджийскый; **богачёвый.**

Мерудо, Мерудо, ай златна Мерудо,
Богатско-то чядо отъ богатѫ кѫщѫ,
Отъ голѣма рода, отъ многинѫ брата. *Пѣс.*

—скы, *нар.* Болярскы, чорбаджийскы.

Богатство, *с. ср.* 1) Богатина, имотъ, имание, болярство, зенгинлѫкъ; **богатство.** *Безъ здравѥ нѣма богатство. Здравѥ-то е най-голѣмо богатство на свѣта. Скѫперниково богатство нехайковци ядѫтъ.* 2) Скѫпъ накытъ на нѣчто, салтанатъ; **великолѣпіе, пышность.**

Богатый, тъ, та, то, *пр.* 1) Что има много имание, много стокѫ, имотный, иматый, имовитый, болярь, зенгинъ; **богатый.** *Ако си богатъ, всекому си сватъ. Богатъ е който е здравъ. Направи мя пророкъ, да тя направѭ богатъ. Богатъ като мышкѫ въ долапъ, или като водянчярскѫ мышкѫ. Ако не можешь да бѫдешь хубавецъ и богатъ, то можешь да бѫдешь добръ и честенъ. Господь богатыты свалия, сиромасы-ты въздига. Доклѣ ся богатый накани, на сиромаха душия-та изкокне. Съ якы ся не бори, съ богаты ся не мѣри. По-добрѣ голѣмѫ думѫ да продумашь, а не съ богатъ да ся карашь. На сиромаха дѣца ся раждатъ, а на богатый телци. Дѣто щешь дадешь нѣчто на богатъ, по-добрѣ го врьли въ море-то. Зима-та прави богаты-ты хамалы, а сиромасы-ты чапкѫны. Есень богата — зима рогата.* 2) Что е направенъ съ много богатство, скѫпый, салтанатлия, хубавый; **великолѣпный, величественный, пышный, дорогой.** *Богаты дрѣхы; богаты работы.* **— то,** *нар.* в. **богато** на ряда му.

Богатѣние, *с. ср.* Ставание богатъ; **богатѣніе.**

Богатѣѭ, ешь, — тѣлъ, *гл. ср.* Ставамь богатъ, добывамь имотъ, богатѫся; **богатѣть, разживаться.** *Стоянъ отъ день на день богатѣе.*

Богатѭ, ишь, — тилъ, *гл. д.* Правѭ нѣкого да стане богатъ; обогатявамь; **богатить. — тѫся,** *гл. възвр.* Ставамь богатъ, богатѣѭ, обогатявамся; **богатиться.** *Майка ся сиромаши, дѣтя ся богати.* Гат. — Хурка и врѣтено.

Богдана, им. соб. женско. — **нка,** *ум.*

Богданско, *с. соб.* Земя Молдова; **Молдавія.**

Богданъ, им. соб. мѫжско. — **нче,** *ум.*

Богоборець и **— рьць, — рци,** *с. м.* Който е противенъ на истинный божий законъ и иде срѣщѫ Бога, нечестивець; **богоборецъ.**

Богобоязливоть, *с. ж.* Имание страхъ отъ Бога; **богобоязливость, богобоязненность.**

Богобоязливый, въ, ва, во, *пр.* Что има страхъ божий, благочестивый, богоугодный; **богобоязливый, богобоязненный. — во,** *нар.* **богобоязливо, богобоязненно.**

Богова брада. Когато дожьнвать нивѫ, оставять въ края ѝ неожьнѫто около единъ лакъть мѣсто, и това наричять *богова брада.* Боговѫ-тѫ брадѫ не жьнѫть, а ѭ оставять да ѭ изяде добытъкъ. Въ нѣкои мѣста оставять боговѫ брадѫ и на четыреты крайща на нивѫ-тѫ, а другы пакъ само единѫ на срѣдѫ-тѫ, сплитать ѭ на косатникъ съ червенъ конець и съ бабкѫ на него и най-старый въ кѫщи съ едно замахване ѭ ожьнва, заносия ѭ у дома, и тамъ ѭ туря прѣдъ иконы-ты, та стои до новѫ жьтвѫ. На новѫ-тѫ врьшитбѫ врьгать боговѫ-тѫ брадѫ да ся оврьше въ прьвый врахъ.

Богове *с. м. мн.* отъ **богъ.** *Това ми е за вси боговы,* сир. само това имамь и повяче нищо. *Който гляда боговы-ты, той си гляда дробовы-ты.*

Боговець. Въ пѣсьнь: *Нанни ми, нанни, сыне боговець,* за дѣтя дадено отъ Бога.

Боговица, *с. ж.* Кравай, колачь; **коровай, калачъ.** Така наричять хлѣбовы, что ся мѣсять въ нѣкои само случяя, като на Рождество, на задушницѫ и пр. *Чякай, кога дойде задушница, да ядешь боговицѫ,* казвать томува, който иска да му дадѫть да яде нѣчто по-добро.

Боговый, въ, ва, во, *пр.* Божий, господовый; **божій.** *Отъ твои-ты уста, та въ боговы уши,* чюлъ тя Господь; **твое-то бы слово, да Богу въ уши.**

Богой и **Богоя,** им. соб. мѫжско.

Боголюбець и **— бьць, — бци,** *с. м.* Който люби Бога; **боголюбецъ.**

Боголюбивый, въ, ва, во, *пр.* Что люби, что обичя Бога; **боголюбивый.—во,** *нар.* Съ обичь за Бога; **боголюбиво.**

Боголюбие, *с. ср.* Любение Бога, любовь за Бога; **боголюбіе.**

Богомолець и **— льць, — лци,** *с. м.* Който ся моли Богу за нѣкого; **богомолецъ.** Духовно лице казва за мирскы: *азъ сьмь вашь богомолець.*

Богомолка, *с. ж.* Която ся моли Богу за нѣкого; **богомолица.**

Богомчѣ, им. соб. мѫжско.

Дано ми Господь подари
Отъ срьдце рожбѫ да имамь,
Богомче щемъ го крьстимы. *Пѣс.*

Богомь. Творителенъ падежь отъ *Богъ;* казвася съ прѣдлогъ *съ.* Кога ся изпращать нѣкои, който отхожда казва на другый: *остай съ Богомь,* а той отговаря: *иди съ Богомь.* Кога нѣкой пристаня да ся направи

онова, чтото му казва другъ, дума: *да е съ Богомъ.* Въ Русчюкскы-ты села (въ Красенъ) намѣсто *добръ день,* казвать *съ Богомъ.*

Богорóдица, *с. ж.* Мати Божиа, Божиа Майка; **Богорóдица.** *Свята Мати Богородица да е на помощь!* Благословиа. *Голѣма Богородица,* Успѣние Прѣсв. Богородици, 15 Августа. *Мала Богородица,* Рождество Прѣсв. Богородици, 8 Септемвриа.

Богорóдиченъ поѧсъ, в. **бóжий лжкъ.**

Богорóдиченъ хлѣбъ. Кога роди жена, като окжпжть и повиѭть дѣти-то, баба-та тръгне изъ кжщж въ кжщж по кошии и родины, та выка жены-ты да идѫтъ на *богородиченъ хлѣбъ,* сир. да идѫть у родилкж-тж на панудж.

Богорóдичина ржкá, в. **богорóдичино цвѣтие.**

Богорóдичина хýрка. Раст. в. **бáбѭкъ.**

Богорóдичини прѣстие и

Богорóдичино цвѣтие. Раст. *Lonicera caprifolium,* богородична ржка, анжмилы, мустакы, нокъть, нѣтлеви ноктие; **кóзья жи́молость.**

Богорóдичиный, нъ, на, но, *пр.* в. **богорóдичный.**

Богорóдичка, *ум. ж.* отъ **Богорóдица.** *Свята Мати Богородичко! помогни ми.*

Богорóдичкы, *с. ж. мн.* Животины малкы чрьны, плувать надъ тихж водж, сновжть и играѭть; мамарци́, совалкы, калайджийчета.

Богорóдична ржкá. Раст. богорóдичино цвѣтие.

Богорóдична хýрка. Раст. *Verbascum,* в. **бáбѭкъ** въ 1-то знам.

Богорóдичный,—чьнъ и—ченъ, чна, чно, *пр.* Богородичный, что е на Богородицж; **богорóдичный.** *Богородичный постъ,* отъ 1-й до 15-й Августа; **успéнскій постъ.** *Богородично заговѣване,* заговѣване за богородичны постъ. *Богородична икона.*

Богорóдичя, *с. ср.* Едно растение, съ което пушять при родилкж, нъ по малко, зачтото упоѭва; срѣщичя, срѣщище.

Богословие, *с. ср.* Наука за Бога и за всичко, что е Богъ открылъ чловѣку; **богословіе.**

Богослóвскый, ска, ско, *пр.* Что е за богословие; **богослóвскый.** — **скы,** *нар.* Спорядъ Богословие-то; **богослóвски.**

Богослóвъ, *с. м.* Който знае Богословие; **богослóвъ.** *Св. Иванъ Богословъ.*

Богослужéние, *с. ср.* Служба Богу, церковно служение; **богослужéніе.**

Богоугóдие, *с. ср.* Угодяване Богу; живѣяние по Божий законъ; **богоугóдіе.**

Богоугóдникъ, *с. м.* Който угажда Богу, врьви по Божиѭ волѭ; **богоугóдникъ.**

Богоугóдница, *с. ж.* Коѧто угажда Богу; **богоугóдница.**

Богоугóдный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что угажда Богу, что е угоденъ Богу, что е по волѭ Божиѭ; **богоугóдный.** *Богоугоденъ животъ.* — **дно,** *нар.* Както е угодно Богу; **богоугóдно.**

Богохýлный, — лнъ и — ленъ, лна, лно, *нар.* Что хули Бога, нечестивый; **богохýльный.** *Богохулны думы.* — **лно,** *нар.* Съ богохулство; **богохýльно.**

Богохýлство, *с. ср.* Хулене Бога; **богохýльство, богохулéніе.**

Богóѧ, им. соб. мжжско, Богой.

Богоѧвлéние, *с. ср.* Господскый праздникъ, 6 Іаннуариа, за крыщение Христово; Крыщение, Водокрыще, Водици, Йорданъ; **Богоявлéніе, крещéніе.** Въ тоѧ день сутренж въ зоры святять водж край рѣкж, коѧто тече прѣзъ село-то, и послѣ ѭ изливать въ рѣкж-тж, та ся крыщава всичка-та вода. Тогава всѧкой си налива отъ рѣкж-тж крыстенж водж въ сждинж и ѭ заноси дома си, та налива отъ неѭ по малко въ всѧкж бъчвж съ вино, въ всѧкж кацж прѣсолъ, турши и проч. Отъ тжѭ водж дрьжять прѣзъ всичкж-тж годинж, та кога ся разболѣе нѣкой, давать му да пие отъ неѭ или го мыѭть съ неѭ за здравие. Болници вардять край рѣкж-тж, та като чтомъ излѣѭть святенж-тж водж въ неѭ, тии влѣзжть да ся окжпжть за здравие. Нѣкои си кжпжть и всрѣдъ нощь спорядъ Богоѧвление, и най-паче дѣто нѣма црьквж; и не само болни, а и здрави идѫть на рѣкж-тж да си поомыѭть. Дѣца, родены отъ Игната (20 Декемвриа) до Крьстовы (5 Іаннуариа), крыщаватся на Богоѧвление въ рѣкж-тж, дѣто ся святи вода. Тоѧ день всичкы-ты иконы отъ кжщи ся занасять на рѣкж-тж и ся мыѭть. Палѣнж-тж на Крьстовы за-въ кжщи водж на Богоѧвление сутренж изливать, та си наливать новж. Отъ Божикъ до Богоѧвление жены-ты не работять, не пержть и не кжпжть дѣцата си, а нощиѭ никой не излиза отъ кжщи навънъ, зачтото е междж дни (мрьсници), та ходи караконджe. Въ нѣкои мѣста сынове-ти и дъщери-ты прѣскачѧть сѣкырж въ кжщи, и който надскокне другы-ты, баща му него черпи най-напрѣдъ съ крьстенж-тж водж. Казвать, че спорядъ Богоявление всрѣдъ нощь ся спирать воды-ты и си отвариа небо-то. Който види небото отворено, да попроси отъ Бога что да е, прѣди то да ся затвори, дава му ся. Нѣкой-си видѣлъ така небо-то отворено и прибръзалъ, прѣди то да ся затвори, да попроси имание отъ Бога; нъ отъ бръзотиѭ ся сбрькалъ, та, намѣсто да рече: дай ми, Боже, шиникъ жлътици,

реклъ: дай ми, Боже, шиникъ главѫ, и глава-та му станѫла като шиникъ голѣма.

Богу́вамь, 1) *гл. ср.* Добрувамь, имамь всичко добро и сгодно до волѭ; **жить счастли́во, имѣ́я всего́ вдо́воль, блаже́нствовать.** *Умъ царува, умъ богува, умъ говяда пасе.* 2) *гл. д.* Славѭ, честѫ Бога; **сла́вить, велича́ть Бо́га.** *Кѫдѣ стана станувахмы, кѫдѣ Бога богувахмы.*

Богу́ване, *с. ср.* 1) Добруване, и́маніе всичко добро и сгодно; **счастли́вая жизнь, блаже́нствованіе.** 2) Славеніе, честеніе Бога; **хвале́ніе, велича́ніе Бо́га.**

Богути́нъ, им. соб. мѫжско.

Богъ, *с. м.* 1) Онова прѣдвѣчно и всесилно сѫщество, което е създало свѣта, и То го дрьжи и ряди; Господь; **Богъ.** *Богъ е единъ.* 2) Невѣрни-ти наричьат така онъя твари и тѣхнъ-ты образы отъ металъ, камъкъ или дрьво, на които ся кланят като Богу; **богъ.** *Идолопоклонници-ти имать много боговы.* 3) Нѣчто, което нѣкой има най-много на срьдце и душѭ дава за него; **куми́ръ.** *Пары-ты му сѫ богъ;* **де́ньги его куми́ръ.** — *Слава Богу, хвала Богу, благодаримъ Бога, сполай Богу;* **сла́ва Бо́гу, благодаря́ Бо́га.** Казвася въ отговоръ на пытаніе: какъ сте? добрѣ ли сте? какво правите? что чините? и кога да покажемъ, че смы благодарни отъ нѣчто. *Какъ сте? — Слава Богу, не хаемъ, добрѣ смы. Тѫѫ годинѫ, благодаримъ Бога, рожбы-ты ны сѫ добры.—Помага Богъ, помози Богъ;* **помага́й Богъ, Богъ въ по́мочь, Богъ по́мочь, Богъ на́ помочь.** Така поздравьат когото заварять на работѫ. — *Далъ Богъ добро.* Отговоръ на поздравъ: добро утро, добьръ день, добьръ вечеръ и помози Богъ. — *Дай Боже!* **Дай Богъ.** Отговоръ на благословиѭ и изказваніе желаніе за нѣчто. *Да сте живи и здрави! Дай Боже. Дай Боже да изкарамы зимѫ-тѫ съ здравье, та да идемъ на работѫ.* — *Не дай Боже! пази Боже! чювай Боже! Богъ да пази!* **Не дай Богъ! сохрани́ Богъ, не приведи́ Богъ, поми́луй Богъ, изба́ви Богъ.** Казвамы го, кога не щемъ нѣчто да стане и за зачюваніе отъ нѣчто неприятно. *Не дай Боже да ся случи таково нѣчто. Пази Боже, чювай Боже отъ огнь! Богъ да пази отъ злѫ срѣщѫ.* — *Богъ знае* (Бозна); **Богъ зна́етъ, Богъ вѣсть.** Казвася въ неизвѣстность и въ съмнѣніе за нѣчто. *Богъ знае така ли е.* — *Богъ да про́сти.* *а)* Кога дадѫть нѣкому нѣчто за да помяне умрѣлъ, той казва: Богъ да прости. *б)* Кога ся говори за умрѣлъ, при споменуваніе имя-то му казвать: Богъ да го прости. *Срѣтенъ, Богъ да го прости, бѣше добъръ человѣкъ.* **Срѣтенъ, ца́рство ему́ небе́сное, былъ хоро́шій человѣкъ.** *в)* Помянъ. *Раздавамы хлѣбъ за Богъ да прости.* Духовно лице, кога му кажѫть: прощавай, отче, отговаря: Богъ да прости. — *Богъ далъ, Богъ зелъ.* **Богъ далъ, Богъ и взялъ.** Казвать го за утѣшеніе ономува, кому-то е умрѣло дѣтя и който е изгубилъ нѣчто. — *Богъ да убие* и *Богъ го убилъ.* Клятва. — *Бога ми* и *тако ми Бога;* **ей Бо́гу, ви́дитъ Богъ.** Кльненіе. — *Бога ти* и *тако ти Бога;* **ра́ди Бо́га.** Казвася за молбѫ и въ прѣдумваніе за нѣчто. *Бога ти, тако ти Бога, не прави така.* — *Богъ е милостивъ;* **Богъ ми́лостивъ.** Казва ся за утѣшеніе и за даваніе надѣжда. — *Ако ще Богъ,* ако ще, ако е реклъ Господь; **е́сли Бо́гу уго́дно.** Кога казвать за нѣкакво намѣреніе. *Ако ще Богъ, утрѣ сьмь пѫтникъ.* — *Ако ще Богъ, ако е реклъ Богъ?* **куда́ тебя́ несётъ Богъ?** Пытаніе намѣсто кѫдѣ отивате, на кѫдѣ? — *Единъ Богъ знае,* или: *Ты, Боже, знай;* така казва който не намира думы да си изкаже нѣчто. *Единъ Богъ знае какво си тяглѭ азъ.* — *За Бога;* **Христа́ ра́ди.** Така казвать просяци, кога просять милостынѭ. *Подарѣте за Бога по еднѫ парицѫ.* — *Отъ Бога е,* така щялъ Господь; **Богъ посѣти́лъ.** Казвать го, кога е постигнѫло нѣкого нѣкакво злочестие. — *Отъ Бога всичко добро.* Отговоръ на пытаніе: какъ сте? или: что има по васъ? — *Отъ Бога си е такъвъ;* **онъ есте́ственно тако́й.** — *Възъ Бога.* Нанагорѣ; **вверхъ, ввысь.** *Врьга възъ Бога;* в. **вѣзбого.** — *До Бога.* Тврьдѣ много, ıакѫ-тѫ. *Болка до Бога.* Тяжка, голѣма, усилна болка. *Вика до Бога, пищи до Бога, вика до бѣла́ бога;* вика, пищи каискъ. *Чюся до Бога.* Расчюся, разнесеся навсѫдѣ. *Ѩде бой до Бога;* бихѫ го тврьдѣ много.—*За права Бога* и *на права Бога,* безъ да има винѫ, безъ да ся стои; **неви́нно, напра́сно.** *Погубихѫ го за права Бога. Зе ми пары-ты за (на) права Бога.* — *Отъ Бога да найдешь;* **Богъ тебѣ судья́, Богъ тебя́ суди́.** Надумваніе ономува, който нъ е направилъ нѣкаквѫ пакость, па не щемъ или не можемъ да му отврьнемъ. — *Подъ Бога;* **подъ откры́тымъ не́бомъ.** На отворено мѣсто, на двора, на поле. *Всичко си имамы още подъ Бога,* не прибрано още подъ покрывъ. — *Да видѫ бѣла бога,* да видѫ бѣлъ день. — *Не знаѭ на кой богъ да ся молѭ.* Нѣмамь при кого да идѫ да ми помогне. — *Нѣмамь си бѣла бога отъ нѣкого;*

нѣмамь мира отъ него, не мя оставя на мира; **не имѣть покоя отъ кого.** — *Тичкай, Боже, да видишь.* Така казвать за нѣчто, което е отъ рѣда навънь, което е за чюдо. — *Что Богъ далъ* или *что далъ Господь;* **чѣмъ Богъ послалъ.** Казвать го за канене на ядене. *Да похапнемъ что Богъ далъ;* **закусимъ чѣмъ Богъ послалъ.** — *Чака отъ Бога да му падне;* не ся погрыжва за нищо, а чака на готово. — *Боже милый!* и *милый Боже!* съ изричяние послѣднѭ-тѫ самогласнѫ провлѣчено, казвася на чюдение. *Милый Боже! какво хубаво нѣчто!* — *Боже милый, Господи!* и *милый Боже, Господи!* Казвася отъ нуждѫ, отъ бѣдѫ, отъ жялость. *Боже милый, Господи, докога това тягло!* — *Боже, свята Богородичко;* казвася въ молбѫ. *Боже, свята Богородичко! избави мя отъ тѭѫ бѣдѫ.* — *Мале Боже!* Съ изричяние послѣднѭ-тѫ самогласнѫ провлѣчено, казвася на чюдение. *Мале Боже! каква си ся накытила!* — *Имамь го за Богъ,* сир. твърдѣ много го обычямь и почитамь; **обожять.** — *Хванѫлъ Бога за нога,* казвать, кога нѣкой ся хвали, че всичко постигнѫлъ. — *Боже, помози! мечка страхъ, мень не.* Така казвать кога ся прѣстрашять да направять нѣчто страшно. — *Ялла Боже, помози, да одеремъ сто козы!* казвать на смѣхъ, кога захващать нѣкаквѫ работѫ. *Богъ да убие винце-то, развесели ми сръдце-то!* казвать на смѣхъ за вино-то. *Пази, Боже, отъ тунѫ бѣдѫ, отъ пиянѫ женѫ и отъ бѣснѫ свинѭ. Пази, Боже, отъ тунѫ бѣдѫ и отъ злѫ срѣщѫ. Пази, Боже, отъ Циганинъ потурченъ и отъ Влахъ погрьченъ. Пази, Боже, да слугувашь на бѣлъ конь и на калугеръ. Боже, пази мя отъ приятели, отъ неприятели самъ щѫ ся пазѭ. Богъ да пази отъ Влашкы вълци и отъ Бѣломоркы Грьци. Почнѫ за здравье, свърши за Богъ да прости. Започнѫлъ за здравье, доизкарва за Богъ да прости. Богъ да прости мрътвы души, да ся плънять живы гуши. Богъ да го прости! откакъ умрѣ пò не хае. Боже, прости, рано свѣсти, кога пѣтель на гноище и нъе на огнище. Който рано става, нему и Богъ помага. Чловѣкъ може, кога Богъ поможе. Юнакъ и да може, кога Богъ не поможе, нищо не може. Богъ дава, ала въ кошарѫ не вкарва. Богъ дава, ала изъ комина не пуща. Богъ не дава, и то не става. Знае Богъ кому что дава. Кога Богъ дава, не тя пыта чий си сынъ. Богъ далъ, а святый Илия го змалъ. Кога Богъ дава брашно-то, дяволъ-тъ зима човала. На́ тебѣ, Боже, что ся менѣ не може. Богъ не плаща всякѫ сѫботѫ. Не остава Богъ никому дльженъ. Богъ забавя, ала не заборавя. Богъ не спи. Не гляда Богъ на нечисты очищи, а на чисто сръдце. Кога Богъ иска, не пыта. Сега може, чясъ, Боже! Грыжя Бога за тыквы да гы не попари слана. Кокошка-та пие и Бога гляда. Пять прьстие и Богу надделявать. Прѣкаленъ святець и Богу не е драгъ. Имай Бога, па си хвани и святець. Бога прѣдлага, пакъ съ дявола си помага. Ако палишь Богу еднѫ свѣщь, на дявола пали двѣ. Гарга-та ся моли Богу да мрѫть коне-ти. Дѣто е любовь, тамъ е и Богъ. Дѣка е слогъ, тамъ е и Господь Богъ. Богъ е Богъ и пакъ има слогъ. Богу ся молѝ и самъ печялѝ. Бойся отъ Бога, прави добро, па не хай отъ никого. Безъ Бога кажи: не могѫ. Безъ Бога разрюга. Боже, наспори, вси-ты Грьци разпори, токо едного остави и него пѫдарь направи. Боже, наспори, вси-ты Грьци разтури, салтъ едного остави и него козарь направи. Богъ да прости винце-то, разблажи ми сръдце-то. Богъ да убие винце-то, раздражи ми сръдце-то. Богъ прощава, а царь милость дава. Богъ на небе, царь на земи. Богъ высоко, царь далеко. Ни Богу колачь, ни царю харачь. Ни Богу, ни святому.* В. **богоне** на ряда му.

Богыня, *с. ж.* Жена, коѭто изычници-ти почитать като Богъ; **богиня.**

Бо́двамь, *гл. мн-кр.* отъ **бодѫ.**

Боде́жь, *с. м.* 1) Бодене; **боде́ніе.** 2) Кога боли нѣкого нѣйдѣ, като да го боде нѣчто; **коло́тье, рѣзь, рѣзъ, ко́лика, ломо́та.** *Имамь бодежь въ колѣно-то;* **ломи́тъ колѣно.** *Имамь бодежь въ корема,* врьти мя, грызе мя въ корема; **рѣжетъ въ животѣ.** 3) Раст. *Viburnum,* дава кысель плодъ, калина, калинка, Тур. амберъ-барисъ; **кали́на.**

Боде́лъ, бодли, *с. м.* Трьнь на нѣчто, на шипкѫ и проч.; бодилка; **игла́, колю́чка, о́стіе.**

Боде́ние, *с. ср.* отъ **бодѫ́.** Бодежь; **дѣйствіе колю́щаго.** *Бодение съ роговы,* мушене; **бода́ніе, боде́ніе.**

Боде́ный, *прич.* в. **бодѫ́.**

Бо́дець, 1) *ум. м.* отъ **бодъ.** 2) *с. м.* Бодило.

Боди́камь, *гл. д.* Бодѫ, шипѫ на́ двѣ на́ три; **кропа́ть, ковыря́ть.** *Трѣбва да ся бодика да ся изкарва гвацало-то.*

Бодйкане, *с. ср.* Бодене, шнене на двѣ на три; **кропанiе, ковырянiе.**

Бодйлка, *с. ж.* Остро нѣчто, что боде, бодка, бодель, бодилъ, трьнь; **колючка, остiе.** *По шипкы-ты има много бодилкы. Остенъ съ бодилкж.* Бодилкы на трьнь, на таралешь и пр.; **игла.** *Съ много бодилкы;* **иглистый.**

Бодйло, *с. ср.* Остро нѣчто, съ което бодѫть, като шило; бодець. *Шило, бодило низъ горж ходило, трагъ не оставило.* Гат. — Пчела.

Бодйлчица, *ум. ж.* отъ **бодйлка.**

Бодйлъ, *с. м.* 1) Трьнь, что ся плоди покрай пѫтища-та и ражда трьнкы, като дрѣнкы длъгнисты, съ бодилкы, които ся закачать по влънѫ-тѫ на овця, по козинѫ-тѫ на козы, воловы и коние и по дрѣхы-ты на людие, та ся разноси насѫдѣ; бодли-ти му сѫ по три на еднѫ дрьжкѫ; бутракъ, казачкый и казашкый бодилъ, магарешкый трьнь, холера. **Бодякъ.** За тоіа трьнь казвать, че го сѫ донесли въ Блъгарнѭ Руссити когато сѫ дохождали да воювать съ Турци-ты. 2) Съ това название и съ слѣдѫющы-ты имена: глависто трьние, главочь, магарешкый бодилъ, магарешкый трьнь, осътъ, паламида, сѫселъ ся наричать и тыя растениіа: *а) Cirsium;* **вахлачка, волчецъ, осотъ, полевая серпуха.** *б) Carduus;* **колючка, чертополохъ,** и *в) Carlina;* **колючникъ.** 3) Боделъ, бодилка, трьнь на нѣчто; **колючка, остiе.** *Междж бодилы и камьние.*

Бодка, *с. ж.* Бодилка.

Бодка, *с. ж.* Третiа-та чясть отъ цѣнѫ-тѫ на парѫ; аспра, дукато; **третья часть пары (мелкой Турецкой монеты).** *Не струва ни бодкж,* ни дукато; и **мѣднаго (и ломаннаго) гроша не стоитъ.** *Не е далъ ни бодкж,* спр. ничто. *Балабанъ что дума, бодка да не знае.*

Бодкамь, *гл. смякч.* отъ **бодж.** Боцкамь.

Бодкание, *с. ср.* отъ **бодкамь.** Боцкание.

Бодла, *с. ж.* Что обычiа да боде; **бодунья.**

Бодлё, *с. м.* Что обычiа да боде; **бодунъ.**

Бодлйвичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бодлйвый.** *Бодливичка крава.*

Бодлйво зелие. Раст. *Blitum,* змийско грозде, кысела трѣва, чявкыны уста; **боровикъ, боровникъ, бросовая трава, жмйнда, жмонда.**

Бодлйвость, *с. ж.* Наклонность за бодение; **бодлйвость.**

Бодлйвый, въ, ва, во, *пр.* 1) Что обычiа да боде, бодлё, бодла; **бодлйвый, бодунъ, бодунья.** *Бодливъ волъ. На бодливж кравж Господь рога не дава;* **бодлйвой корове Богъ не даетъ роговъ.** 2) Что има бодлы, та боде; бодликавый, трьнливый; **колючiй, бодлйвый.** *Бодлива слива, бодлива трѣва. За бодливж крушж какъ прѫть.*

Бодлйкавый, въ, ва, во, *пр.* Что има бодилкы, бодлы, что боде; бодлйвый, трьнливый; **колючiй, бодлйвый.**

Боднувамь, *гл. уч.* отъ **боднж.**

Боднж, ешь, — нжлъ, *гл. сд-кр.* отъ **бодж; кольнуть.** *Да боднж съ рогови;* **боднуть.** *Боднж го,* станѫ крайна потрѣбѫ; **приспичило ему (его). — нжтый,** *прич. стр.* **уколотый.**

> Разболѣся боленъ Гергий,
> Боленъ лѣжи злѣ нараненъ:
> Девять раны крушюмянны,
> Десята-та съ ножь боднѫта. *Пѣс.*

Боднжжь, *нар.* вм. **бо-еднжжь.**

Бодричкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* Събуденкый, ококоренкый; **бодренькiй. — чко,** *нар.* Събуденко, ококоренко; **бодренько.**

Бодрость, *с. ж.* Кога е нѣкой бодьръ; **бодрость.**

Бодрый, бодьръ, дра, дро, *пр.* Събуденый, ококореный; **бодрый.** *Бодьръ момъкъ.* — **дро,** *нар.* Събудено, ококорено; **бодро.** *Гляда си работж-тж бодрю.*

Бодчица, *ум. ж.* отъ **бодка.** Асприца, дукатце.

Бодъ, *с. м.* 1) Бодение на шивъ; **ковырокъ.** *Едва боднжхъ два боди.* 2) Остро-то, боделъ-тъ на нѣчто; **острiе, лезвiе.**

> Подай ми, мамо, ножевы
> Съсъ дванадесять бодовы. *Пѣс.*

3) Докачiание нѣкого съ думѫ, надумка; **задѣванiе словами.** *Глядай каквы шила и бодовы ми пуща.*

Бодж, ешь, бодохъ, болъ (бодвамь, да боднж), *гл. д.* 1) Бутамь, мушѫ съ остро нѣчто; пъшкамь; **колоть.** *Не бодять вола, что влачи млъкомь хомотю. Бодж съ роговы,* мушѫ; **бодать, бости, бодаться.** *Волъ-тъ боде;* **волъ бодается.** *Хемъ шюто, хемъ боде.* 2) За трьнливо нѣчто казвать, че боде; **колоться.** *Всяка коприва не боде.* 3) Докачiамь нѣкого съ думы, пущамь бодовы, надумкы; **задѣвать кого словами; колоть, язвить.** 4) Подказвамь, патяквамь, ъвирамь въ очи; **колоть.** *Той все мя боде съ добро-то, что ми е сторилъ;* **онъ постоянно колетъ мнѣ глаза своею услугою.** 5) Казвася нѣкой пѫть намѣсто шиѭ. 6) *гл. безл.* Казвася за болкѫ бодежь; **колоть, рѣзать, ломить (о болѣзняхъ).** *Боде мя* (имамь бодежь) *въ корема;* **колетъ, рѣжетъ въ жи-**

вотѣ. *Боде мя въ крьста;* **ломи́ть поясни́цу.** — *Боде мя нѣчто,* бута мя, подига мя, кара мя на нѣчто, издува мя. *Бодѫть го парѫ-тѣ, та ся чюди какво да прави.* — *Боде мя нѣчто на срьдцето,* врьти ми извѫтрѣ, гризе мя, жеже мя, жрави мя, копае мя, чепли мя, чепрька мя; имамь нѣчто, което не ми дава да сьмь миренъ; **имѣть внутренее безпокóйствіе отъ чегó лѝбо.** — **ся,** *гл. възвр. вз.* и *стр.* Мушкася, пъшкамся; **колóться, бодáться.** *Кравы-тѣ ся бодѫть;* **корóвы бодáются.** **Бодéнъій,** *прич. стр.* Мушенъій, пъшканъій; **кóлотый.**

Бóе, им. соб. мѫжско.

Бó-единъ, бó-една, бó-едно, *мѣст.* Нѣкой, единъ; **нѣкоторый.** *Бо-единъ пѫть,* бо-еднѫжь.

Бó-еднѫжь, *нар.* Единъ пѫть, еднѫжь, нѣкога; **разъ, однáжды.**

Бóемь, като *нар.* На бой, съ бой.

> Тамъ щемъ ся боемь ударимъ
> Да видимъ, кой ще надвие. *Пѣс*

Боéцъ, бойцѝ, *с. м.* Борецъ, пехлеванинъ; **боéцъ.**

Бóжё, им. соб. мѫжско.

Божé, в. **божéмь.**

Божегрóбецъ и **божегрóбьцъ,** — **бци,** *с. м.* Божегробскъій калугеръ.

Божегрóбскъій и **Божигрóбскъій, ска, ско,** *пр.* Что е отъ Божий гробъ; **Іерусали́мскій.** *Божегробска бройница.*

Божё дрьвó. Раст. *Artemisia Abrotanum,* катраника; **бóжье дéрево.**

Бóже и́мя. Праздникъ въ четврьтъкъ прѣдъ Пятковъ-день; въ тоя день излизать на нѣкой врьхъ съ ядение, което отстоява попъ, и тогава ядѫть.

Бóжекъ, в. **бóжякъ.**

Божéмь и **божé,** *нар.* Баже, бажемь, барe, баремь, понѣ; **хоть, по крáйней мѣрѣ.** *Това божемь може я!*

Бóженце, *ум. зват. п.* отъ **Богъ.** Божичко.

> Плава Дафинка и вьика:
> Олеле Боже, Боженце!
> Нѣмамь си нидѣ никого. *Пѣс.*

Бóжескъій и **бóжьскъій, ска, ско,** *пр.* Что е прилично Богу; **бóжескій.** — **скъі,** *нар.* Прилично Богу; **бóжески.**

Божéственъій, нъ, на, но, *пр.* Что е за Бога; **божéственный.** *Божественъі пѣсни,* пѣсни за славение Бога; **религіóзныя пѣсни.** — **но,** *нар.* Като за Бога; **божéственно.**

Божествó и **Божьствó,** *с. ср.* Божие естество, Богъ; **Божествó.**

Бóжие дрьвó и **бóжие дрьвó,** в. **божё дрьвó.**

Бóжий, бóжия и **божія, бóжие** и **божіе,** *пр.* отъ **Богъ; бóжій.** *Съ божиѭ волѭ щѫ свършѫ еднѫ работѫ. Божия работа. Дѣто съгласие, тамъ и божие благословение. Божие око всичко види. Божия работи съ лъжѫ не ся врьши. Божието си с всекиго божие. Изъ твои-тѣ уста въ божии-тѣ уши.*

Бóжий гробъ. Иерусалимъ, дѣто е гробъ-тъ, въ който е билъ погребенъ Инсусъ Христосъ. **Іерусали́мъ.** *Да иде на Божий гробъ да стане хаджия.*

Бóжий лѫкъ. Бабина риза, бабинъ поясъ, бабино платно, богородиченъ поясъ, виножито, вино-ракия, дѫга на небо-то, зоница, зонка, зуница, зунка, облакъ, поясъ, узу́ница; **рáдуга.**

Бóжий óгънь. Огънь, който двама близнаци сѫ запалили съ тръкание двѣ сухъі дрьва едно о друго. Прѣзъ такъвъ огънъ прѣкарвать добитъкъ да го не хваща болесть или да ся изцѣри, ако е хванѫтъ.

Божи́лъ, им. соб. мѫжско. *Богъ не дава и Божилъ не шава.*

Бóжикъ, в. **божи́чь.**

Божи́нъ, им. соб, мѫжско.

Бóжица, *с. ж.* Госпожица.

Божи́чка, *с. ж.* Раст. в. **бóжюръ** въ 2-то знаменование.

Бóжичко. Казвася отъ умиление и на молбѫ, намѣсто **Бóже.** Боженце.

Божи́чь и **Бóжикъ,** *с. м.* Коляда; **прáздникъ Рождествá Христóва.** *Отдвоился божичь отъ бъдный вечеръ. Ще трае отъ бъдный вечеръ до божичь.*

Божичя́рка, *с. ж.* Колядарка.

Божичя́рскъій, ска, ско, *пр. отъ* **божичя́рь.** Колядарскъій. — **скъі,** *нар.* Като божичярь, колядарскъі.

Божичя́рчя, *ум. ср.* Малъкъ божичярь, колядарчя.

Божичя́рь, *с. м.* Който ходи да колядува на божичь; колядарь; **коля́дчикъ, коляду́ющій.**

Бóжия бубáлка. Животина божия кравица.

Бóжко, им. соб. мѫжско.

Бóжне! *ум.* отъ Богъ; казвася само въ звателенъ надежь, отъ умиление и на молбѫ, като Божичко. *Сега ми, Божне, помогни! Божне-ле, благодарѭ ти. Божне-ле, вышний Господи!*

Божьствó, в. **Божествó.**

Бóжюкъ, *с. м.* Така наричать само нѣкои отъ Блъгаръі-тъі и всичкъі-ти Турци праздникъ Рождество Христово; божи́чь.

Божю́рецъ, *ум. м.* отъ **божю́ръ.**

Божюри́га, *с. ж.* Раст. божюръ въ 2-то знаменование.

Божю́ристъій, ста, сто, *пр.* За чловѣкъ, червенъій, червендакъ; **кра́сный, румя́ный.**

Божю́рокъ, *с. м.* Раст. бо́жюръ въ 2-то знаменование.

Бо́жюръ и **божю́рıакъ,** *с. м.* Раст. 1) *Paeonia officinalis,* цвѣтıе, цьвти червено и нѣма никакъвъ дъхъ; цвѣтъ-тъ му бъıва пулıакъ, бъıва и тврьдѣ къıчистъ и голѣмъ; натя, кали́нка; **ма́рьинъ ко́рень, піо́нъ, ше́гня.**

Заспала е малка мома
Въвъ градинѫ подъ трıандафилъ,
Мѣтнѫ рѫкѫ въвъ босилıакъ,
Простнѫ крака въвъ божюрıакъ. *Пѣс.*

2) *Papaver rhoeas* и *Argemone,* полско цвѣтıе по нивъı-тъı, червено цьвти, дивъ хашашъ, божıа, божичка, божюрига, божюрокъ, булкъı, була, божıанка, каджѫнка, канико́са, кокоружıа, лаля, мачецъ, напаронка, напорунка, пеперуга, пламяница, плюсковъ, плюсковьцъ, пукълъ, пуплıакъ, пъплıакъ, трамбула, тутенка; **ди́кій макъ, бѣло́къ.** 3) *Tulipa,* цвѣтıе лула, лıале, чıарчи́чёкъ, чю́шка; **тюльпа́нъ.** — *Божюръ планинскъıй,* цвѣтıе *Trollius,* гёргине, гюрджинъ; **желтогла́въ.**

Бо́жıа, *с. ж.* 1) им. соб. женско. 2) Господарка, госпожıа. 3) Раст. в. **бо́жюръ** въ 2-то знаменование.

Бо́жıа кра́вица. Животнина *Chrysomela,* божиıа буба́лка, калинка-малинка, великденчя, господёва момичка, гуро́лъ, даскалчя, ка́лıабубалıа, калıа-малıа, кукумара, литмара, мара, невѣстица, путмара; **бо́жья козя́вка, бо́жья коро́вка.**

Бо́жıакъ, *с. м.* Който проси за Бога, та ся храни; просıакъ, пъıтачь; **ни́щій.**

Божıакъ́ıнıа, *с. ж.* Коıато проси за Бога, та ся храни; просıакъıнıа, пъıтачка; **ни́щая, ни́щенка.**

Божı́ана, им. соб. женско. — **нка,** *ум.* *Божилъ не е божий сынъ, нити Божıана божıа дъщерıа.*

Божı́анка, *с. ж.* Раст. бо́жюръ въ 2-то знаменование.

Божı́анъ, им. соб. мѫжско.

Бо́жıа рѫчи́ца. Раст. *Malva* и *Althaea officinalis,* волово око, камбула, камбулешь, камилникъ, камилıакъ, камиличя, молохо, проскурнıакъ, просвурникъ, слѣзенъ, слѣзъ, укръıлчя, шлѣзъ, шıапка; **ма́льва, зинзиве́й, просви́рки, просвирня́къ, проскурня́къ.**

Бо́жıачкъıй, чка, чко, *пр.* отъ **бо́жıакъ.** Просıачкъıй, прослıачкъıй; **ни́щенскій.** — **чкъı,** *нар.* Като божıакъ, просıачкъı, прослıачкъı; **ни́щенски.**

Бо́жıачя, *ум.* *ср.* Малъкъ, младъ божıакъ; просıачя.

Боза́вамь, *гл.* *мн-кр.* отъ **боза́ѭ.** Суквамь.

Бо́завъıй, въ, ва, во, *пр.* Ба́рзавъıй, барзи́въıй, сивъıй, сурıй; **сѣ́рый.** *Бозава овца. Бозавъ человѣкъ,* който е промѣсилъ, сир. побѣлѣла му нѣколко коса-та; **просѣ́дый.**

Бо́зай, *с. м.* в. **бѫзъ.**

Боза́йникъ, *с. м.* Мѫжско дѣтя или животно на бозкѫ, което още бозае; кръмилникъ, кръмачь, бозалакъ, подойникъ; **грудно́й младе́нецъ, та́кже ма́ленькое живо́тное, пита́емое ма́теринмъ молоко́мъ.**

Боза́йница, *с. ж.* Женско дѣтя на бозкѫ, кръмилница.

Боза́йничя, *ум.* *ср.* отъ **боза́йникъ.** Кръмилничя, кръмачя, подойничя, сисалчя, су́калчя, цице́йчя; **грудно́й младе́нецъ; живо́тное пита́емое ма́теринмъ молоко́мъ.** *Дѣтя бозайничя. Агня бозайничя,* млѣкарчя; **моло́чникъ, сосуно́къ.** *Прася бозайничя;* **осо́сокъ.**

Бозала́къ, *с. об.* Бозайникъ. *Теля бозалакъ.*

Боза́нıе, *с. ср.* отъ **боза́ѭ.** Сисанıе, сученıе, цицанıе; **соса́ніе.**

Боза́ѭ, ешь, **боза́лъ (боза́вамь, да бо́знѫ, бо́звамь и бо́знувамь),** *гл. д.* Казвася за дѣтя и малко животно, които ся хранять съ майчино млѣко отъ бозкѫ; сисамь, сучѭ, цицамь; **говоря́ о младе́нцѣ и дѣтенышѣ живо́тнаго, пита́ющихся ма́теринмъ молоко́мъ, соса́ть.** *Дѣтя-то плаче: иска да бозае. Помни, кога е бозалъ отъ майкѫ си.* — **за́нъıй,** *прич. стр.* Сисанъıй, суканъıй, цицанъıй; **со́санный.**

Боза́ıанıе, *с. ср.* Бозанıе.

Бо́звамь, в. **бо́знувамь.**

***Бозгунлу́къ,** *с. м.* *Т.* Размирица, размиръ; **мяте́жъ, мяте́жное вре́мя.**

***Бозгу́нъ,** *пр. неизм.* *Т.* Размирнъıй; **мяте́жный, сму́тный.** *Бозгунъ година,* размирна.

Бозди́самь, в. **бозди́шѭ.**

***Бозди́свамь** и **бозди́сувамь (да бозди́самь** и **да бозди́шѭ),** *гл. д.* *Т.* Развалıамь, кварѭ, покварıамь; **по́ртить.** — **мся,** *гл. възвр.* Развалıамся, кварѭся, покварıамся; **по́ртиться.** — **ванъıй,** *прич. стр.* Развалıанъıй, кваренъıй, покварıанъıй; **по́рченный.**

Бозди́сванıе и **бозди́сyванıе,** *с. ср.* Развалıанıе, кваренıе, покварıанıе; **по́рченіе, по́рча.**

Бозди́шѭ, ешь, — **ди́салъ,** и **да бозди́самь,** *гл. свр.* отъ **бозди́свамь.** Да развалѭ, да покварѭ; **испо́ртить.** — **ди́санъıй,** *прич. стр.* Разваленъıй, покваренъıй; **испо́рченный.**

***Боздуга́нъ,** в. **буздуга́нъ.**

Бо́зилъ, *с. м.* в. **бѫзъ.**

Бо́зка, *с. ж.* Женскъı грѫдъı, сиска, цица, цицка, нянка; **грудь, ти́тька, си́са, си́ся, си́ська.** *Дѣтя на бозкѫ,* бозайничя, кръмачя, кръмиличя; **грудно́й ребёнокъ.** *Давамь бозкѫ на дѣтя,* давамь му да бозае.

Доклѣ не заплаче дѣтя-то, не му дава майка му бозжѫ.

Бо́зликъ, *с. м.* в. **бѫзъ.**

Бо́зна, *нар.* вм. Богъ знае; **Богъ зна́етъ.** *Бозна что мыслишь. Ты снкашь, че си бозна какъвъ нкъ.*

Бо́знувамь и бо́звамь, *гл. уч.* отъ **бо́знѫ.**

Бо́знѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. смякч.* отъ **бо-лаѭ.** Да побозаѭ малко.

Бо́зовица, *с. ж.* Казваси въ пѣсьнь за присмѣхъ на пушкѫ отъ бѫзъ.

> Изтръгнѫ си сабіѫ шаварлиѭ,
> Да посѣче жiабѫ кречаногѫ,
> Изтръгнѫ си пушкѫ бозовицѫ.
> Да утрепе жiабѫ кречаногѫ. *Пѣс.*

Бозокла́сый, съ, са, со, *пр.* Казвася за единъ видъ жито, така наричано по класа му; в. **жито.**

***Бозу́къ,** *пр. неизм. Т.* Разваленъ, покваренъ; **испо́рченный.** — *Работа-та му е бозукъ,* спр. работа-та му е спукана, не отива добрѣ.

Бозущи́самь, в. **бозущи́шѫ.**

***Бозущи́свамь и бозущи́сувамь** (да бозущи́самь и да бозущи́шѫ), *гл. д. Т.* Развалямь, скарвамь, смразявамь; **ссо́рить.** — **мся.** *гл. взаим.* Разваляммся, скарвамся, смразявамся; **ссо́риться.**

Бозущи́сване и бозущи́суване, *с. ср.* Смразяване, скарване, разваляне; **ссо́ренiе.**

Бозущи́шѫ, ешь — щи́салъ, и бозущи́самь, *гл. свр.* отъ **бозущи́свамь.** Да развалѭ, да скарамь, да смразѭ; **поссо́рить.** — **щи́санъй,** *при. стр.* Развалены́й, скараный, смразеный; **поссо́ренный.**

Бо́зчица, *ум. ж.* отъ **бо́зка.** Сисчица, цицица, нинчица; **ти́течка, гру́дочка.**

Бозъ, в. **бѫзъ.**

Бо́зѣй, *с. м.* Раст. *Conium maculatum* и *Cicuta virosa,* букомишь, бучимишь, букумушь, бучинишь, мангупа, цволика, цолика; **болиголо́въ, вонючка, вя́ха, головоло́мъ, дехтя́рка, мутни́къ, оме́гъ, ко́шечья петру́шка.**

Бой, *бо́еве, с. м.* 1) Биене, бъхтене, тупаница, лобуть, даякъ; **тѣле́сное наказа́нiе, побо́и.** *Щешь ядешь бой,* щешь ся биешь. *Биѫ бой. Тръти му единъ бой,* наби го. *Бой ся забравя, дума не може. Насамѣ бой като млинъ прѣдъ хора. Прави си уста-та като Габровецъ за бой. Бой-тъ да ти е прюсто, че торбѫ-тѫ ми дай. Знамь ли азъ? — Пары малко, бой голѣмъ.*

***Бой,** *с. м. Т.* 1) Връсть, възрастъ, израсть; **ростъ.** *Засрамися отъ боя си, че не си вече дѣтя.* Така казвать, кога хокать за нѣчто момъкъ или момѫ не малкы. 2) Голѣмина; **величина́.** *Колко ти е бой, толко ти е твой. Далъ му Господь бой, не далъ му умъ.*

Бойджи́йка и бояджи́йка, *с. ж.* Вапсарка: 1) Жена на бойджия; **жена́ краси́льщика.** 2) Коята бойдисва едно друго; **краси́льщица, краси́льница.**

Бойджи́йница и бояджи́йница, *с. ж.* Мѣсто, дѣто бойдисвать едно друго, бойджийскый дюкянъ; **краси́льня.**

Бойджи́йскый и бояджи́йскый, ска, ско, *пр.* отъ **бойджи́я.** Вапсарскый; **краси́льничiй.**

Бойджи́йство и бояджи́йство, *с. ср.* Бойджилѫкъ, бойджийскый занаятъ; **ремесло́ краси́льщика.**

Бойджи́йчя и бояджи́йчя, *ум. ср.* Младъ бойджия, вапсарчя; **молодо́й краси́льщикъ.**

***Бойджилѫ́къ и бояджилѫ́къ,** *с. м. Т.* в. **бойджи́йство.**

Бойджи́йскый и бояджи́йскый. в. **бойджи́йскый.**

***Бойджи́я и бояджи́я,** *с. м. Т.* Който бойдисва едно друго, вапсарь; **краси́льщикъ, краси́льникъ, та́кже маля́ръ.**

Бойди́самь, в. **бойди́шѫ.**

Бойди́свамь и бойди́сувамь (да бойди́самь и да бойди́шѫ), *гл. д.* Боядисвамь, давамь на нѣчто нѣкакъвъ шаръ, багрѭ, мастѫ, вапсувамь; **кра́сить, выкра́шивать, окра́шивать, крыть кра́скою, покра́шивать, подцвѣчи́вать.** — **вамся,** *гл. възвр.* и *стр.* Багрѭся, вапсувамся; **кра́ситься.** — **ваный,** *прич. стр.* Вапсуваный, багреный; **кра́шенный.**

Бойди́сване и бойди́суване, *с. ср.* Боядисване, багрене, вапсуване; **кра́шенiе, окра́ска.**

Бойди́шѫ, ешь, — ди́салъ, и бойди́самь, *гл. свр.* отъ **бойди́свамь.** Боядишѫ, боядисамь, да побагрѭ, да вапсамь; **окра́сить, вы́красить, покра́сить, подцвѣти́ть.** — **ди́саный,** *прич. стр.* Боядисаный, побагреный, вапсаный; **окра́шенный, вы́крашенный, кра́шенный, покра́шенный, подцвѣ́ченный.**

Бо́йзенъ, *с. м.* в. **бѫзъ.**

Бо́йка, им. соб. женско.

Бо́йко, им. соб. мѫжско.

Бойли́йка, *с. ж.* Длъга, высока; **дли́нная, высо́кая.** *Пушка бойлийка.*

***Бойли́я,** *пр. неизм. Т.* Длъгъ, высокъ; **дли́нный, высо́кый.**

> Нарами пушкѫ бойлиѭ.
> Прѣпаса сабіѫ френгіѭ. *Пѣс.*

Бо́йна, им. соб. женско.

Бо́йникъ, *с. м.* Една птица отъ рода *Scolopacidae.*

Бойница, *с. ж.* Кога ся бижть, кога ся мрьстять рыбы-ты, спр. кога излѣзжть на плытко мѣсто въ водж-тж, та женскы-ты врьгать хайвиара си, а мжжскы-ты играять по него, та го оплодиавать; **метаніе икры рыбами.** *На бойницж ся лови лесно рыба.*

Бойно, им. соб. мжжско отъ **Бое.**

Бойный, *боенъ, бойна, бойно, пр.* Что е за-въ бой; **боевой.** *Бойно копие.*

> Наслазили отъ добры-ты копие,
> Па побили тыя бойны копиа,
> Навязали нихны добры копие. *Пѣс.*

Бойче, им. соб. мжжско отъ **Бое.**

Бойчинъ, им. соб. мжжско.

Бокладисамь, в. **бокладишиж.**

***Бокладисвамь (да бокладисамь и да бокладишиж),** *гл. д. Т.* Развалямь, сговниявамь; **изгаживать.**

Бокладишиж, ешь, — салъ, и бокладисамь, *гл. свр.* отъ **бокладисвамь; изгадить.** *Бокладиса работж-тж;* **изгадилъ дѣло.** — **дисаный; изгаженный.**

***Боклукъ,** *с. м. Т.* 1) Сметъ, калъ, нечисто; **соръ, дрязгъ, нечистота.** 2) Нечиста работа; **грязное дѣло.**

Боклучець, *ум. м.* отъ **боклукъ.** *Парица боклучець, безъ нея ни въ лучець.*

***Боклукчиіа,** *с. м. Т.* Който ходи да сбира изъ кжщи-ты боклука и го изврьга; **собирающій по домамъ соръ и нечистоты, чтобы выкинуть ихъ.**

Боклучиавый, въ, ва, во, *пр.* Дѣто има боклукъ; **грязный.** *Боклучиава работа;* **грязное дѣло.**

Болвамь, вм. **болнувамь.**

Болежка, *с. ж.* и **болежь** *с. м.* Болѣние, болѣзнина, болка; **боль, болѣзнь.**

Болестица, *ум. ж.* отъ **болесть.** Болестчица.

Болестный, стьнъ и — **стенъ, стна, стно,** *пр.* отъ **болесть.** *Болестно врѣмя;* врѣмя, но което има нѣкаквж болесть.

Болестчица, *ум. ж.* отъ **болесть.** Болестица.

Болесть, *с. ж.* 1) Кога болѣе нѣкой, нехвель; **болѣзнь, болесть, нездоровье.** *Болесть-та лесно дохожда, мжчно си отхожда. Болесть-та дохожда съ конь, а отхожда си съ кола. Болесть-та дохожда съ кола, а отнемася съ иглж;* **болѣзнь входитъ пудами, а выходитъ золотниками.** *Като съ ржкж махнж болесть-тж;* **рукою отвёлъ боль.** *Безъ пары здравие — готова болесть. Голо здравие — суха болесть. Длъга болесть—готова смрьть. Праздна плоска — готова болесть. Негова-та болесть — мое-то здравие. Болесть по горж не ходи. Болесть суши, не кръви. Всяка болесть има лѣка си, ала го хора-та не знаятъ. Треска болесть ли е, овчарь либе ли е, тутманикъ гостба ли е? Хванжла го червена-та болесть,* прѣправиася на боленъ; **боленъ: на зубахъ мозоли и волоса распухли.** 2) Кога боли нѣчто, болка, боль, болѣзнины; **боль.** 3) Лихъ човѣкъ; **брюзга.** *Каква си болесть!* 4) Слабость, страсть за нѣчто; грыжиа; **конёкъ.** *И той си има болесть;* **у него свой конёкъ.** *Голѣма глава — голѣма болесть. Глава безъ болесть не бива.* — *Тяжка болесть,* огняница, буица; **горячка.** *Хванжла го тяжка-та болесть на сиромошиж-тж.*

Боливачь, *с. м.* Раст. *Matricaria chamomilla,* бѣлеочь, бѣлъ попокъ, врьтипопъ, лай-кучка, подрумичя, попадийка, попадичя, попадииа, рамонъ, ржмонъ, жмжмила; **ромашка.**

Боли-глава. Раст. *Picris;* **горчавка.**

Болка, *с. ж.* 1) Рана отъ само-себе излѣзла, или отъ нѣчто направена; **рана, болячка.** 2) Болесть, болежка, болѣзнина; **боль.** *Болка-та по горж не ходи, а по чловѣци-ты.* 3) Нѣкакво тягло; **страсть, страданіе.** *Имамь голѣмж болкж, и никой не мя знае. Не е болка за умирачкж.*

***Боллукъ,** *с. м. Т.* Изобилие, благодать, берекетъ; **изобиліе.**

Болнавичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смягч.* отъ **болнавый.**

Болнавый, въ, ва, во, *пр.* Който има нѣаква болесть и, и да не лѣжи, не е здравъ; болничиавый, болникавый, болѣничиавый, неджгавый, заифъ; **болѣзненный, хворый.**

Болникавый, въ, ва, во, *пр.* Болнавый.

Болникъ, *с. м.* Боленъ човѣкъ, болъ; **больной.** *Имамы въ кжщи болникъ. Что прави болникъ-тъ, по-добрѣ ли е сега? Пыта болника, иска ли дюшекъ.*

Болница, *с. ж.* Болна жена; **больная.**

Болничкый, — чькъ, чка, чко, *ум.* отъ **болный; больнёнокъ.** *Детя-то ми е болничко.* — **чко,** *нар.* **больненко.**

Болничиавый, въ, ва, во, *пр.* в. **болнавый.**

Болнувамь, *гл. уч.* отъ **болнж.**

Болный, — льнъ и — **ленъ, лна, лно.** *пр.* Что не е здравъ, что болѣе отъ нѣчто, има нѣкаквж болесть, нехвелный; **больной, нездоровый.** *Болна ли си лѣжяла, или си боленъ глядала?* **что исхудалъ? самъ лежалъ, аль надъ болью сидѣлъ?** *Здравъ болному вѣрж не хваща. Боленъ мжжь — суръвъ тыквяникъ, болна жена — печена кокошка. Боленъ Божко за кокошкж. Боленъ ся пыта, иска ли печенж кокошкж. Не сьмь боленъ, та мя пыташь, искамь ли вино. Утѣшивай болный, доклѣ му*

изкочи душа-та. Болный дыри лѣкарѭ. Болный на постелѭ изповѣдать. Болный на лѣло-то оскубвать. Боленъ ли е, воленъ ли е, хляпче му ся. Воленъ ли си, боленъ ли си, та толкова глядать! Боленъ ли си, щешь трьпишь и да миришѫть уста-та на хекимина. Боленъ ся аричи, здравъ не дава. **Бо́лно,** *нар.* **бо́льно.** *Болно ми е,* боленъ сьмь; **мнѣ не здоро́вится, я бо́ленъ.** *Вѣзъ-болно, прі́-болно;* **больнова́то.**

Бо́лнѫ, ешь, — нѫлъ (бо́лнувамь), *гл. нач.* отъ **болѭ́.** Изеднѫжь заболѣвамь. *Болнѫ мя глава.*

Бо́лта, *с. ж.* 1) Дюкянъ, изграденъ отъ камъкъ, мааза; **ка́менная ла́вка, магази́нъ.** 2) Дюкянъ на тѧжькъ трьговецъ; **магази́нъ бо́льшаго купца́.**

***Бо́лтаджия,** *с. м.* 1) Който трьгува въ болтѫ, маазаджия; **содержа́тель магази́на.** 2) Тѧжькъ трьговецъ; **зна́тный купе́цъ.**

Болува́нъ, *с. м.* Твърдѣ голѣмъ камъкъ, или что да е тркалено на землѭ-тѫ; **огро́мный ка́мень, или что́ бы то ни́ было, на пове́рхности земли́.**

Болу́тинъ, *с. м.* Птица бухълъ.

Бо́лчица, *ум. ж.* отъ **бо́лка.**

Болъ и боль, *с. м.* 1) Боленъ чловѣкъ, болникъ, болница; **больно́й, больна́я.** *Отхождамь да навѣдѫ болъ и да му занесѫ поканѫ.* 2) Болка, болежка, болѣзнина; **боль.** *Той стеналъ отъ болевы.*

***Болъ,** *с. м.* 1) Присадъ, мая, вацина; **о́спа прививна́я.** 2) Пѫпка или клончя отъ плодовито дрьво за присаждание на по́-диво; присадъ; **приви́вокъ, черено́къ.**

***Болъ,** *нар. Т.* Много, изобилно; **изоби́льно.** *Жито-то е болъ тѫѭ годинѫ. Болъ смы съ нѣчто,* имамы го болъ, много.

Бо́лѣ, по́-бо́лѣ, най-бо́лѣ, *нар.* По́-добрѣ, найдобрѣ; **лу́чше.** *Добрѣ дошьлъ. — Болѣ нашьлъ. Болѣ да сьмь умрѣлъ, та да не сьмь дочакалъ това тягло. Болѣ голѣмъ залъкъ да изядешь, нежели голѣмѫ думѫ да продумашь. Болѣ рыба дѣлена, негли брады скубаны. Болѣ юнакъ отъ мене,* по́-юнакъ.

Болѣвамь, *гл. мн-кр.* отъ **болѭ; ба́ливать.**

Болѣду́вамь, *гл. ср.* Болѣѭ; **хвора́ть, немо́чь, нездоро́вѣть.** *Болѣдувамь цѣлѫ годинѫ;* **хвора́ю цѣлый годъ.** *Ако е да ся болѣдува, да болѣдувамь азъ; ако е да ся мре, да мре жена-та.*

Болѣду́вание, *с. ср.* отъ **болѣду́вамь.** Болѣние, кога е нѣкой боленъ; **хвора́ніе.**

Болѣзнина́, *с. ж.* Что усѣщамы, кога ны боли нѣчто; болка, болѣние, болка, боль; **боль, болѣ́знь.**

Болѣ́ние, *с. ср.* отъ **болѭ́.** Болѣзнина́; **болѣ́ніе, боль.**

Болѣ́ние, *с. ср.* отъ **болѣ́ѭ.** 1) Болѣдувание, кога е нѣкой боленъ; **хвора́ніе.** 2) Кога нѣкой жяли за нѣкого; **болѣзнова́ніе, соболѣзнова́ніе.**

Болѣни́чявъй, въ, ва, во, *пр.* Болнавый.

Болѣщнина, *с. ж.* Болесть, болѣзнина, болежка.

Болѣ́ѭ, ешь. — лѣлъ (болѣвамь), *гл. ср.* 1) Боленъ сьмь, лѣжѭ боленъ, болѣдувамь, болѭ; **бить больны́мъ, хвора́ть, немо́чь, нездоро́вѣть.** *Както срьдце болѣло, така очи плакали,* или *каквото срьдце болѣло, таквызь сльзы пролѣло.* 2) Болѣѭ за нѣкого, жялѭ го, грыжѭся за него; **болѣ́ть, болѣ́зновать, принима́ть уча́стіе.** *Никой не болѣе за мене.*

Болѣ́яние, *с. ср.* отъ **болѣ́ѭ.** Болѣдувание.

Болѭ́, и́шь, — лѣлъ, *гл. ср.* 1) Казвася за тѣло-то, кога тягли отъ нѣчто; **болѣ́ть.** *Боли мя глава;* **голова́ боли́тъ.** *Боли мя рѫка;* **рука́ боли́тъ.** *Боли мя шапка-та,* вм. боли мя глава-та. *Зѫбъ го боли, съ кракъ хроми, или: зѫбъ го боли, та куца;* **на головѣ́ чи́рей, а ного́й хрома́етъ.** *Боли мя глава-та. — Нѣма нищо, тя е на края. Както боли единый прьсть, така болять и другы-ти. Болять Недѫ прьстие, да не мьне грьстие.—Болять мя очи-ты,* свѣнѭся. *Болѣхѫ мя очи-ты* (посвѣнихся, свѣнь мя бѣ) *да му кажѫ не бъва;* **со́вѣстно мнѣ бы́ло отказа́ть ему́.** 2) Лѣжѭ боленъ, болѣѭ, болѣдувамь; **хвора́ть, нездоровѣ́ть.**

> Дойчине боленъ стопане?
> Ты си ми лѣжишь, та болишь.
> Арапи хаберъ провождать:
> Дѣ ми е Дойчинъ, не дойде! *Пѣс.*

— Болѭ за нѣкого, за нѣчто, болѣѭ за него, жялѭ го, грыжѭ ся за него; **болѣ́ть, болѣ́зновать, забо́титься се́рдцемъ о комъ.** 3) *гл. безл.* Боли мя, усѣщамь болежь; **чу́вствовать боль.** *Не питай го: дѣ тя боли, а дѣ тя не боли? Кому-то е стрѣла въ ребро-то, него и боли. За хубость бабѫ не боли* (трьпи баба за хубость). *И боли и срьби! — Знаѭ, дѣ го боли,* знаѭ му слабо-то мѣсто; **я зна́ю его́ сла́бую сто́рону.** *— Боли мя,* милѣѭ, свиди ми ся, жялѭ; **болѣзнова́ть, имѣ́ть жа́лость къ кому́, къ чему́.** *Кого не боли за дѣца-та му! — Боли мя на сьрдце-то за нѣчто, за нѣкого,* усѣщамь жялость, скрьбь; **бо́льно мнѣ.** *Боли мя на срьдце-то да слушамь да приказвать така за него;* **бо́льно мнѣ слы́шать такіе о́тзывы о нё́мъ.**

Болѭ, ишь, — лилъ, *гл. д.* Правѭ главоболие нѣкому, досаждамь му, врьтѭ го; **безпокоить, докучать.** *Стига ми си болилъ главѫ-тѫ, то съ едно, то съ друго;* **перестань безпокоить меня, то однимъ, то другимъ.** — *Болѭ си главѫ-тѫ съ нѣчто,* бинѭ си главѫ-тѫ съ нѣчто, мыслѭ му, мѫчѭся да го свршѭ, да го направѭ; **ломать голову надъ чѣмъ либо.**

Болıа, *с. ж.* Болѣзнина, болѣние; **боль.**

> Ай ты, Митре, мои господине!
> Не си болно болıа отъ Господа,
> Токъ си болно отъ свои грѣховы *Пѣс.*

Болıарецъ, рци, и
Болıаринъ, ре, *с. м.* в. **болıаръ.**
Болıарка и
Болıаркыня, *с. ж.* 1) Голѣмка; **барыня.** 2) Богата, имотна жена, богатница, имотница; **богатая женщина.**

Болıарскый, ска, ско, *пр.* 1) Голѣмскый; **боярскій, вельможескій.** 2) Богатый, зенгинскый; **богатый. — скы,** *нар.* Като болıаръ, богато; **барски, боярски, богато.**

Болıарство, *с. ср.* 3) Голѣмство, господарство; **барство, боярство.** 2) Богатство, голѣмъ имотъ; **богатство.**

Болıарувамь, *гл. ср.* Намирамся болıаръ, болıаръ сьмь; **быть бариномъ, бояриномъ, богатымъ.**

Болıарувание, *с. ср.* отъ **болıарувамь.**

Болıарчя, *ум. ср.* отъ **болıаръ.** Младъ болıаръ, болıарскый сынъ; **баричъ.**

Болıаръ, *с. м.* Болıаринъ, болıарецъ: 1) Голѣмецъ, голѣмъ чловѣкъ, господарь; **бояринъ, баринъ, вельможа.** 2) Богатъ, имотенъ чловѣкъ; **богатый человѣкъ, богачъ.** *Болıаринъ кога ще, сиромахъ кога може, кога намѣри.*

Болıасамь, *гл. свр.* отъ **болıасвамь.** Да присадѭ, да амболıасамь, да ашладишѭ; **привить. — сапый,** *прич. стр.* Присаденый, амболıасаный, ашладисаный; **привитый.**

***Болıасвамь и болıасувамь (да болıасамь),** *гл. д.* 1) Амболıасвамь, ашладисвамь, присаждамь растение; **прививать дерево, копировать, очковать, окулировать.** 2) Присаждамь нѣкому сыпаница, амболıасвамь; **прививать оспу. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Присаждамся, амболıасвамся, вадѭ си сыпаницѫ; **прививаться.**

Болıасвание и болıасувание, *с. ср.* 1) Амболıасвание, присаждание, ашладисвание; **прививаніе, колированіе, очкованіе, окулированіе.** 2) Вадение сыпаницѫ, амболıасвание, присаждание; **оспопрививаніе.**

Бонела и бунела, *с. ж.* в. **вилица.**
Бонелка *ум. ж.* отъ **бонела.** Виличка.

***Бора,** *с. ж. Т.* Бура; **буря.**

Бора, *с. ж.* Борбежь, борение, борба, пехлеванлѫкъ; **поединокъ, единоборство, борьба.**

> Уйко, уйко Кралий Марко,
> Нѣмамь врѣмя да си махкамь,
> Имамь врѣмя да ся борамь,
> Борѫ щемъ да ся боримъ. *Пѣс.*

Боравение, *с. ср.* 1) Правение, врьшение, работение нѣчто; **занятіе чѣмъ нибудь.** 2) Разправıание; **распоряженіе.**

Боравинка, в. **боровинка.**

Боравѭ, ишь, — вилъ (боравıамь), *гл. д.* 1) Правѭ, врьшѭ, работѭ нѣчто; **заниматься чѣмъ, дѣйствовать.** *Что боравишь тука? По тоıа пѫть не боравять кола,* не работять. 2) Разправıамь; **распоряжаться.** *Азъ боравѭ у васъ като дома си.* 3) Барамь, хващамь, кѫтнѫ; **трогать.** *Кой е боравилъ ıастие-то?* кой го е баралъ, накушıалъ?

Боравıамь *гл. мн-кр.* отъ **боравѭ.**
Боракъ, *с. м.* Ѩйце борецъ.
Борачь, *с. м.* Борецъ, пехлеванъ.
Борба, *с. ж.* Кога ся борять нѣкои, борение, борбежь, бора; **борьба.** *Борбѫ да ся боримъ.*

Борбежь, *с. м.* Бора, борба, борение; **борьба.**

> Дѣ да е Радилъ да дойде,
> Да дойде Радилъ на борбежь.
> Съ мечкѫ-тѫ да ся побори. *Пѣс.*

Борбецъ, *с. м.* Борецъ, борачь, пехлеванинъ.
Борбица, *с. ж.* 1) Коıато ся бори, пехлеванка.

> Да дойде Радилъ на борбежь
> Съ мечкѫ-тѫ да ся побори,
> Съ мечкѫ-тѫ съсъ борбицѫ-тѫ. *Пѣс.*

2) *ум.* отъ **борба.**

Борвамь, *гл. мн-кр.* отъ **борѭ.**
***Бордей,** в. **бурдей.**
Борение, *с. ср.* отъ **борѭ** и **борѭся.** Борба; **бореніе.**

Бореный, *прич. стр.* в. **борѭ.**

Борецъ, рци, *с. м.* Борачь, борбецъ: 1) Който ся бори, пехлеванъ; **борецъ.** *Борецъ ли си, отдолу ся бори.* 2) Ѩкъ, силенъ; **крѣпкій, сильный, силачъ.**

Борецъ, — рци, *с. м.* 1) Ѩко ıайце, в. **борчя.** *Борецъ ли ти е ıайце-то, не го подлагай отдолу.* 2) Раст. *Taraxacum officinale,* глушило, горецъ, конско цвѣтие, магарешка млѣчка, млѣчка, радика, ушёлка; **одуванчикъ, попово гуменцо, хасимъ, цикорій дикій, львиный зубъ.**

Борика, *с. ж.* 1) Дрьво *Pinus,* боръ, чамъ; **сосна.**—*Бѣла борика,* бѣлоборка, бѣıокъ, бѣлъ боръ; *Pinus sylvestris.*—*Черна борика,* черенъ боръ, чернокъ, црьнıакъ; *Pinus Laricio.* 2) Раст. *Hyppuris,* пивıаница, срьпъ; **водяная сосонка, конехвостъ.**

Борйковый, въ, ва, во, *пр.* отъ **борйка.** Боровый, чамовый; **сосно́вый.** *Борикова гора;* **сосня́къ.**

Борйока, *с. ж.* Борикова, борова дъска; **сосно́вая доска́.**

Либи ми далечь отиде
Въ зеленж горж боровж
Да дѣла дъскы боримкы.
Да прави новы хапры:
На Турци пьстры джамии,
На Христіаны-ты черковы. *Пѣс.*

Бо́рина, *с. ж.* Пьнь отъ борово дрьво, който има много смолж, та го цѣпять на клѣчкы, и тыя клѣчкы горять по села-та, та си свѣтять съ тѣхъ като съ свѣщи; **сосно́вая щепа́, служа́щая для освѣще́нія и для расто́пки дровъ; лучи́на.** *Гори като боринж. Умрж ли, ако сакашь, боринж му запали. Ловж рыбж на боринж,* спр. нощнѭ съ запаленж боринж; **ловить рыбу съ лучёмъ, лучить.**

Бо́рина ко́нска. Раст. *Equisetum,* горчица, кукувичина плюнка, настáвчя, прьшлйка; **хвощъ.**

Боринáрка, *с. ж.* Жена боринарь.

Боринáрчя, *ум. ср.* Младъ боринарь.

Боринáрь, *с. м.* Който продава боринж. Боринаре бывать Помаци отъ Доспатъ.

Бо́ринка, *ум. ж.* отъ **бо́рина.**

Борйчкамь, *гл. д.* Борж, играж си съ борение; **боро́ть. — мся,** *гл. взаим.* Борж ся играчкы, на шегж.

Борйчкание, *с. ср.* отъ **борйчкамь.**

Бо́ро, им. соб. мжжско.

Боровйнка и **боравйнка,** *с. ж.* Растение и неговый плодъ, расте по высокы-ты мѣста. Боровинкы-ты бывать два вида: а) *червены боровинкы, Vaccinium Vitis idaea,* кокази; **брусни́ка, брусни́ца.** б) *Черны боровинкы, Vaccinium Myrtillus,* брусийци; **черни́ка, черни́ца.** И едны-ты и другы-ты сж ядры като ядьръ грахъ, и сж прокыселны.

Бо́ровый, въ, ва, во, *пр.* отъ **боръ.** Бориковый, чамовый; **сосно́вый.** *Борова гора;* **сосня́къ.** *Борова дъска,* боримка.

Борчáковица, *с. ж.* Борчакова слама.

Борчáковый, въ, ва, во, *пр.* отъ **борчáкъ.**

***Борчáкъ,** *с. м. Т.* Раст. *Vicia Cracca,* орокъ, ровъ; **вы́ка, воробьи́ный горо́хъ, кормово́й горо́шекъ, журавли́ный горо́хъ.**

Бо́рчецъ, *ум. м.* отъ **борчь; должёкъ.**

Борчлийка, *с. ж.* Която има борчь, длъжница; **должни́ца.**

***Борчлйя,** *пр. неизм. Т.* Който има борчь, длъжникъ; **до́лжный, должни́къ.**

Борчля́самь, *гл. свр.* отъ **борчля́свамь; задолжáть.**

Борчля́свамь (да борчля́самь), *гл. ср.* в. **борчя́свамь.**

Борчля́сване, *с. ср.* отъ **борчля́свамь.**

***Бо́рчь,** *с. м. Т.* Длъгъ; **долгъ.** *Потънжлъ въ борчь до шиж,* твърдѣ много задлъжнѣлъ.

Борчя́, *ум. ср.* отъ **бо́рецъ.** *Борчя яйце,* яко яйце. На Великдень всичкж-тж свѣтлж недѣлж ся чюкать съ яйца червены, и което яйце е яко, та троши много другы, то ся наричя борчя; **перебо́йникъ.**

Борчя́самь, *гл. свр.* отъ **борчя́свамь.** Борчлясамь, да задлъжнѣж; **задолжáть.**

Борчя́свамь (да борчя́самь), *гл. ср.* Борчлясвамь, направямь борчь, задлъжнѣвамь; **входи́ть въ долгъ, должáть.**

Борчя́сване, *с. ср.* Борчлясване, задлъжнѣване.

Боръ, *с. м.* Раст. *Pinus,* дрьво всякога зелено, расте по высокы-ты мѣста, дава смолж; борика, чамъ; **сосна́.** *Черенъ боръ, бѣлъ боръ,* в. **борйка.** Бѣлый боръ, отъ когото правять широкы дъскы, ся наричя *смрьчь.* Жлътъ боръ, който ся работи много хубаво, ся наричя *мура;* **пи́хта.** Боръ, что не расте на высоко, а ся стеле по земж-тж, и отъ него става добъръ кимюрь, зъвеся *клекъ, слабъ.*

Бо́рж, ишь, — рйлъ (бо́рвамь), *гл. д.* Да поборж, искамь, мжчжся да повалж нѣкого; **боро́ть.** *Пустни пѣтелъ на купище да ти бори кокошкы-ты.* **Бо́рж ся,** *гл. взаим.* 1) Въ борбж глядамь да повалж другаго; **боро́ться.** *Да ся боримъ, да видимъ, кой ще надвие. Борися съ пѣтлы-ты. Заяць съ мечкж бори ли ся? Който има стькляниж главж да ся не бори съ камьне-то. Ако е насрѣщж ти бубулечка, борися като съ мечкж. Отдолу ся борй, да надвиешь. Борятся за блъхы-ты въ плѣвж-тж. Двѣ кучета ся борять за единъ кокалъ, трете го изяда. Шютъ не може ся бори съ рогатъ. Съ богатъ да ся не карашь, съ рогатъ да ся не бодешь, съ келявъ да ся не боришь.* 2) Глядамь, мжчжся да направж нѣчто; залѣгамь, чалжщисвамь; **стара́ться, боро́ться.** *Правдж ли говоришь, напусто ся боришь. Напусто ся борихъ толкова годинъ да спечалж нѣчто.* 3) Не ся оставямь на болесть да мя повали; дрьжжся, крѣпжся, силжся; **перемога́ться. — реный,** *прич. стр.*

Борйана, им. соб. женско. **— нка,** *ум.*

Босйлекъ, в. **босйлякъ.**

Босйлко, им. соб. мжжско.

Босйлковый, въ, ва, во, *пр.* отъ **босйлякъ.** Направеный отъ босилякъ. *Босилкова кытка.*

Босѝлчець, *ум. м.* отъ **босѝлюкъ.**

Босѝлюкъ, *с. м.* Раст. *Ocymum Basilicum,* има твръдѣ хубавъ дъхъ, цьвти бѣлы, весма ситны цвѣтица; **базилѝкъ.** Босилюка сушять на стръковы и го дрьжять въ всякѫ кѫщѫ прѣдъ иконы-ты. Отъ него виѭть кыткы за ръсеніе съ святенѫ водѫ; затова въ еднѫ пѣсьнь босилюкъ-тъ ся хвали:

Нѣма цвѣтіе по̀-хубаво отъ мене,
Че не може свята вода безъ мене.

Въ пѣсни-ты чясто ся спомянува *ситенъ ранъ босилюкъ.* Казвать, че да изпие чловѣкъ сѣмкѫ отъ босилюкъ, ужь му израства гушия. Затова, когато пиѭть святенѫ водѫ, глядать да нѣма въ неѭ сѣмкы отъ босилюка, съ който е ръсено.

Босѝца, *с. ж.* Бозка, вымя. *Выкнѫ Вида отъ высока рыда, чю ѭ Трьна съ четыре зрьна.* Гат. — Крава съ босици.

Бо́сичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бо́сый.**

Бо́сичкѫ-тѫ и

Босишко́мь, *нар.* Съ босы крака, босѫ-тѫ, босяшкомъ, босо; **босико́мъ.**

Бо́ска, *с. ж.* Която ходи боса; **босмы́га.**

Босенѝчькъ, чка, чко, *пр. Босъ босеничькъ,* съвсѣмь босъ.

Босота́, *с. ж.* Нѣманіе на крака-та обуща; **босота́.**

***Бостанджи-башѝя,** *с. м. Т.* Глава на бостанджии-ты; едно врѣмя настойникъ на градинѫ-тѫ и на сарая султанскый; въ разходкы-ты на султана по море-то, той е ходилъ въ каикъ прѣди него, и той му е подавалъ рѫкѫ на излизаніе-то му отъ каика.

Бостанджѝйка, *с. ж.* Жена на бостанджия, градинарка; **жена́ огоро́дника, огоро́дница.**

Бостанджѝйскый, ска, ско, *пр.* отъ **бостанджѝя.** Градинарскый; **огоро́дничій.**

Бостанджѝйчя, *ум. ср.* Младъ бостанджия, градинарчя; **молодо́й огоро́дникъ.**

Бостанджилѫ́къ, *с. м. Т.* Градинарство; **огоро́дничество.**

Бостанджѝскый, в. **бостанджѝйскый.**

***Бостанджѝя,** *с. м. Т.* 1) Който сади бостанъ, градинарь; **огоро́дникъ.** *Бостанджию краставици ся не продавать.* 2) Едни служители у султана въ напрѣжне врѣмя.

Боста́нець, *ум. м.* отъ **боста́нъ,** в. **боста́нчя.**

Боста́нище, *с. ср.* Мѣсто, дѣто е былъ бостанъ; **мѣсто, бы́вшее подъ огоро́домъ.**

Боста́нчя, *ум. ср.* Малъкъ бостанъ, бостанець, градинка, бахчийка; **огоро́децъ.**

***Боста́нъ,** *с. м. Т.* 1) Градина за зеленчюгъ, бахчия; **огоро́дъ, садъ.** 2) Мѣсто посѣяно съ дыни, пипоны, краставици, тыквы и пр. **по́ле подъ арбу́зами, ды́нями, огурца́ми, ты́квами и пр. бахша́, бахча́.** *Умыслена глава бостанъ чюва.*

Босу́лъ, им. соб. **мѫжско.**

Босчё, *с. м.* Който ходи босъ; **босомы́га.**

Бо́сый, съ, са, со, *пр.* 1) Който нѣма на крака-та си обуща, что е съ голы крака; **босоно́гый, босо́й.** *Ходѫ босъ;* **ходи́ть босико́мъ.** *Ходѫ голъ и босъ,* сиромахъ сьмь, нѣмамь нищо. *Босъ изъ лука ходи. Боса ходва, че хоро-то водва. Хвани босий, та му събуй опинци-ты. Погони босий, та му земи царвулы-ты. Да тя рыта човѣкъ, та не босъ Циганинъ. Горѣ осо, долу босо;* **све́рху гу́сто, сни́зу пу́сто.** 2) За животно, что ся кове, па е останѫло безъ подковы; некованый; **неподко́ванный.** *Босъ конь;* **неподко́ванная ло́шадь.**

Бо́сѫ-тѫ,

Босяшко́мь, босяшкы́мъ и **босяшкѫ́-тѫ,** *нар.* Съ босы крака, безъ обуща; **босико́мъ.**

Бо́тка, в. **бо́дка.**

Бо́торчя, *с. ср.* Раст. *Cyclamen europaeum;* **дря́ква, свино́й хлѣбъ.**

Боту́шь, в. **бъту́шь.**

Бо́хлё, *с. м.* Животина *Helix,* в. **бу́хъръ.** *Охлё, бохлё, извади си рога-та!*

Бо́хлёвчя, *ум. ср.* отъ **бо́хлёвъ;** **ули́точка.** *Охлёвчя, бохлёвчя, извади си рога-та!*

Бо́хлёвъ, *с. м.* в. **бу́хъръ.**

***Бохча́,** *с. ж. Т.* Четврьтито платнище за да ся увива въ него нѣчто; **плато́къ большо́й для обвёртыванія въ нёмъ пла́тья и т. п.**

***Бохчалѫ́къ,** *с. м. Т.* Даръ риза, долни гащи и крьпа за поса, что ся дава въ различны случая; **пода́рокъ, состоя́щій изъ руба́хи, подшта́нниковъ и носова́го платка́.**

Бохчѝца, *ум. ж.* отъ **бохча́.**

Бо́ца, *с. ж.* Единъ стькляиъ сѫдъ четврьтитъ; **штофъ.**

Бо́цкамь (да бо́цнѫ), *гл. смякч.* отъ **бодѫ́.** Бодкамь.

Бо́цканіе, *с. ср.* отъ **бо́цкамь.** Бодканіе.

Бо́цнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **бо́цкамь. — нѫтый,** *прич. стр.*

Боцу́ръ, *с. м.* Една болесть по коне-ты.

Бо́чка, в. **бъ́чва.**

Бочнѝкъ, *с. м.* и

Бочнѝца, *с. ж.* Клинъ на дрѣхѫ между прѣдника и задника, за да е тя по̀-широка; **клинъ въ пла́тьѣ по бока́мъ.**

Бо́шко, вм. **Божко.** *Боленъ Бошко за кокошкѫ.*

***Бошь,** *пр. неизм. Т.* Празденъ; **пусто́й.** *Това е бошь,* праздна работа. *Работа-та излѣзе бошь.*

Боѭ́ся, и́шся, боя́лся (боя́вамся), *гл. об.*

Боѭся нѣкому и отъ нѣкого, страшѫся, страхувамся, страхъ мя е; **боя́ться (кого́, чего́), опаса́ться.** *Боѭся Богу, боѭся отъ Бога. Боѭся отъ Бога, прави добро, на не хай отъ никого. Боися отъ сѣнкѫ-тѫ му, отъ дъха му,* много го е страхъ отъ него, бѣга да му не види сѣнкѫ-тѫ отъ страхъ, тренере отъ него. *Боися Циганину, че и на бътушıа му ли? Боися на мечкѫ-тѫ, че и на лайно-то ѝ. Всıака работа отъ майстора си ся бои. Бльха-та отъ слѣпый ся бои. Iасно небо отъ грьмежь не ся бои. Голъ отъ обирь не ся бои. Който нѣма нищо, не ся бои. Да ся боıаше влькъ-тъ отъ дъжда, щıаше да си носи и качулкѫ. Мокрый ся не бои отъ дъждь;* **мо́крый дождя́, а наго́й разбо́ю не бои́тся.** *Който ся бои отъ врабкы-ты, не сѣе. Жıабы-ты ся боıать отъ щрькыль, а жены-ты отъ старость. Попарено кучя и отъ дъжда ся бои;* **пу́гана воро́на и куста́ бои́тся.**

Бо́ıа, им. соб. женско.

***Боıа́,** *с. ж. Т.* 1) Нѣчто, съ което бойдисвать, багра, багрило, багрилка, масть, ванилка; **кра́ска.** *Стара дъска боѭ не хваща.* 2) Шарь, ренкъ; **цвѣтъ, масть.** *Жлъта боıа, синıа боıа.— Черна боıа,* коперваcъ; **зелёный купоро́съ.** 3) Раст. *Rhamnus tinctoria;* **придоро́жная игла́.**

Боıавамся, *гл. мн-кр.* отъ **боѭся; ба́иваться.**

***Боıаджи́къ,** *с. м. Т.* На кола кѫсо-то дрьво, надъ което стои прѣдний ошлѣнъ.

***Боıаджи́ıа** и производны-ты отъ неѭ в. **бойджи́ıа.**

Боıади́свамь и производны-ты отъ неѭ в. **бойди́свамь.**

Боıазли́вичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **боıазли́вый.**

Боıазли́вость, *с. ж.* Бъзливость, страшливость, плашливость; **боязли́вость, ро́бость.**

Боıазли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что ся бои, бъзливый, страшливый, плашливый, плахый; **боязли́вый, ро́бкій. — во,** *нар.* Съ страхъ, страшливо, плахо; **боязли́во.**

Боıа́знь, *с. ж.* Боıание, страхъ; **боя́знь.**

***Боıали́ıа** и **боıама́,** *пр. неизм. Т.* Багренъ, бойдисанъ, вапсанъ; **кра́шенный.**

Боıа́на, им. соб. женско. **— ика,** ум.

Боıа́нка, *с. ж.* Раст. *Erysimum repandum;* **полева́я горчи́ца.**

Боıа́ние, *с. ср.* Имание страхъ, боıазнь; **боя́знь.**

Боıа́нъ, им. соб. мѫжско. **— нчё,** *ум.*

Боıашко́мь,

Боıашкы́мь и

Боıашкѫ́-тѫ, *нар.* Съ страхъ, плахо; **боязненно, боязли́во.**

Бра́ва, *с. ж.* в. **бравь.**

Бра́ва, *с. ж.* Глава добытъкъ. *Имамь сто бравы (сто бравъ) добытъкъ,* имамь сто главы (сто главъ) говяда; **я име́ю сто штукъ рога́таго скота́.** *Пять бравы:* **пять штукъ скота́.**

Бра́вица, *ум. ж.* и

Бра́вчя, *ум. ср.* отъ **бра́ва,** глава добытъкъ. *Имамь овця двѣ бравчета.*

Бравь, *с. ж.* Брава, заключалка, вкована въ врата да ся заключıать; **замо́къ.** *Бравь на врата. Байчё какѫ гѫдичкаше, кака му ся охорчıаше.* Гат. — Бравь.

Брада́, *с. ж.* 1) Срѣда-та на долнѭ-тѫ челюсть; **борода́.** 2) Косми-ти, что растѫть по долнѭ-тѫ челюсть и по бузы-ты; **борода́.** *Брада-та порастла и ума опасла,* или: *брада-та му израстла, а умъ-тъ му не дошьлъ;* **борода́ вы́росла, а ума́ не вы́несла,** или: **велика́ вы́росла, ума́ не вы́несла.** *Брада голѣма, ала умъ нѣма;* **борода́ съ возъ, а ума́ съ наконы́льникъ нѣту,** или: **борода́ съ ворота́, а ума́ съ прикали́токъ,** или: **на арши́нъ борода́, а ума́ ни на пядь.** *Брада сива — глава дива. Брада посивѣла, глава подивѣла. Брада-та побѣлѣла, умъ-тъ не дошьлъ. Брада царска, глава водянчıарска. Зачто му е брада-та, кога го нѣма въ главѫ-тѫ! Храна брадѫ глади. Брада Грозıа не плаши. Брада за главѫ да иде. Който има брадѫ, той ıаде рыбѫ. Който има брадѫ, има си и гребень. Попъ безъ брадѫ не бывa. Загрыжила-ся попадиıа-та, че израстла на попа брада. Отъ много брады по косьмь става цѣла брада. Вечерıай, свекре, да ти попощѫ брадѫ-тѫ. Ако мя хванешь за брадѫ-тѫ, азъ щѫ тя хванѫ за мустака. Да плюешь надолу, плюешь на брадѫ-тѫ си, да плюешь нагорѣ, плюешь на лице-то си. На брадѫ-тѫ му щешь намѣришь и отъ бъдный вечерь медъ и отъ велидень ıайце. Трьси у кюсе-то брадѫ и по длань-тѫ космы Дойди, дѣдо, да си видишь брадѫ-тѫ. Вѣра въ брадѫ-тѫ, поручникъ вода-та;* **вѣрь бородѣ, а пору́ка въ водѣ.** *Пядıа човѣкъ — лакъть брада;* **старичёкъ съ кувши́нъ, борода́ съ арши́нъ,** или: **самъ съ но́готь, а борода́ съ ло́коть.** *Дѣдо Никола джангаза-та, катранъ му капе отъ брадѫ-тѫ!* така ıадосвать дѣца срьдливы-ты старци. *Качихся въ гѫстѫ горицѫ, спаднѫхъ на равно поле, подъ поле-то двѣ пиıавички, подъ пиıавичкы-

ты два кладенца, подъ кладенци-ты двѣ жмрькалца, подъ жмрькалца-та ламю, подъ ламѫ-тѫ ческанъ, подъ ческана цинцигарово сѣдѣло. Гат. — Коса, чело, вѣжды, очи, хрьнкы, уста, брада, гушя. — *Оставямь си, пущамь си брадѫ,* оставямь ѭ да расте, не ѭ брьснѫ; **запусти́ть бо́роду.** Обычай у Блъгаръ-ты е само старп хора да носять брадѫ. Старець, оставилъ си брадѫ, като ся срѣщне съ момъкъ роднинѫ или познайникъ, прѣгръща го и си тръка брадѫ-тѫ по лице-то му за да е живъ да остарѣе, та да си пусти и той брадѫ. 3) Длъгы-ти косми на долнѭ-тѫ челюсть на животно, или кожя-та, что виси подъ клюва на птици-ты; **борода́ у живо́тныхъ, у птицъ.** *Брадѫ има и у прьчя,* или: *брадѫ има и коза-та. Всяка коза има и брадѫ. На прьчь брада за присмѣхъ. И пѣтли-ти имать брады.* 4) Тьнкы-ты влакна на корень, съ които растение-то смуче сокъ изъ земѭ-тѫ; брадика, брадици, мустакы; **мо́чки.** 5) Самый корень на растение, когато отива той въ земѭ-тѫ на влакна, като косѫ. *Брада на лукъ.—Брада на царевицѫ,* влакна-та, что израстватъ като косѫ отъ мамулы-ты. —*Втора брада,* увиснѫлы мяса подъ брадѫ-тѫ; **вися́щій подборо́докъ.**—*Козя брада: а)* Раст. *Tragopogon pratensis;* **козло́ва борода́.** *б)* Раст. *Rumex acetosa,* гластурець, козилячка, къселець, къселица, къшлякъ, щавелъ; **ки́слица, ща́вель.** — В. **бо́гова брада́.**

Брада́вица, *с. ж.* Брьбонка, что израства на тѣло-то човѣку и не боли; **борода́вка.** Брадавици по рѫцѣ-ты ся наричять другояче *кокошій трьнь.* Казвать, че тия излизать, когато човѣкъ брька въ водѫ, отъ коьято сѫ пилы кокошкы.

Брада́вичка, *ум. ж.* и

Брада́вичя, *ум. ср.* отъ **брада́вица; борода́вочка.**

Брада́вичявый, въ, ва, во, *пр.* Что има брадавици; **борода́вистый, борода́вчатый.**

Брада́тый, тъ, та, то, *пр.* Что има брадѫ; **нося́щій бо́роду, борода́чъ.** *Брадатъ човѣкъ. Брадата лъжя,* голѣма, дрьта, гола лъжя. *Лъже като брадатъ Циганинъ.*

Бра́два, *с. ж.* Сѣчиво, съ което сѣкѫть дрьва; сѣкыра, манара, ножякъ, наджякъ, балтия, топоръ; **топо́ръ.** *Брадва безъ топорищѫ горѫ не плаши. Отъ еднѫ брадва* (отъ едно удряние съ брадвѫ) *дрьво-то не пада. На дрьва отишьлъ, брадвѫ-тѫ забравилъ. Намѣрила булка-та брадвѫ-тѫ задъ врата-та. Всякой иска да натochи брадвѫ-тѫ си. Кога ся дави, пуща брадвѫ-тѫ, кога ся избави, вайкася за топорищѫ-тѫ. Какво щешь свършишь съ ножя, кога брадва-та не свършила? Единъ гляда сватбѫ, другъ гляда брадвѫ, зять-тъ булкѫ-тѫ си да гляда. Брадва главѫ, сѣкыра нозѣ, тесла рѫцѣ, трыонъ срьдце. Пѣйка пѣе въ осоѭ.* Гат. — Брадва.—*Крива брадва,* дюлгерско сѣчиво съ криво топорище. — *Видишь ли, дѣ му удря брадва-та?* сир. накѫдѣ му сочять думы-ты, какво мысли? — *Остьръ като брадвѫ,* сир. много устатъ. — *Брадва главѫ-тѫ да му отсѣче!* клятва. *Братъ ми е, брадва му главѫ отсѣкла!* — Кога вали градъ, изнасять брадвѫ на двора и ѭ турять съ острило-то нагорѣ, за да прѣстане градъ-тъ.

Брадва́рь, *с. м.* Който прави и точи брадвы; **кузне́цъ, дѣ́лающій топо́ры.**

Бра́двица, *ум. ж.* отъ брадва; **топо́рикъ, топоро́къ.**

Бра́двичка, *ум. ж.* отъ **бра́двица.**

Брадви́ще, *ув. ср.* отъ **бра́два; топори́ще.**

Брадвя́, *ум. ср.* отъ **бра́два.** Брадвица: **то́порикъ, топоро́къ.**

Брадести́лъ, *с. м.* Човѣкъ съ голѣмѫ брадѫ; **борода́чъ, борода́тый, борода́стый.**

Бради́ка, *с. ж.* Тьнкы-ты като нищкы жилы, порасли по кореня на растение; брада, брадици, мустакы; **мо́чки (на ко́рнѣ расте́нія).**

Бради́ца, 1) *ум. ж.* отъ **брада́; боро́дка.** *Ако нѣма мозъкъ въ младицѫ, не го трьси въ бѣлѫ брадицѫ. Не было въ младицѫ, ами въ бѣлѫ брадицѫ.* 2) *Бради́ци, мн.* Брадика, брада, мустакы; **мо́чки.**

Бради́чка, *ум. ж.* отъ **бради́ца.** Брадленце; **бо́родочка, боро́душка.**

Бради́ще, *ув. ср.* отъ **брада́.** Брадѣлъ; **бороди́ща.**

Брадле́нце, *ум. ср.* отъ **брадля́.** Брадичка; **бо́родочка, боро́душка.**

Брадля́, *ум. ср.* отъ **брада́.** Брадица; **боро́дка.**

Брадоро́гый, гъ, га, го, *пр.* Что има и брадѫ и роговы; **имѣ́ющій бо́роду и рога́.**

Брадоро́жкый, — жькъ, жка, жко, *пр. смякч.* отъ **брадоро́гый.** *Козици брадорожкы.*

Брадо́й, им. соб. мѫжско.

Брадѣ́лъ, *ув. м.* отъ **брада́.** Брадище; **бороди́ща.**

Бражде́ние, *с. ср.* отъ **бражджѧ́.** Брьждение.

Бражди́вый, в. **брьжди́вый.**

Бражджѧ́, в. **брьжджѧ́.**

Бразда́ и бразна́, *с. ж.* Брѣзда: 1) Пѫть, дѣто е минѫло рало, та е разорало земѭ-тѫ, брѣзна; **борозда́.** *Изкарахъ пять бразды,*

па напустихъ. 3) Дырıа, трагъ, пѫть отъ нѣчто; **слѣдъ.**

Браздѣніе, *с. ср.* Правенıе бразды; **бороже́ніе.**

Браздица, *ум. ж.* отъ **бразда́; боро́здка.**

Браздичка, *ум. ж.* отъ **браздица; боро́здочка.**

Браздѫ́, и́шь, — ди́лъ (браздıа́вамь), *гл. д.* Правѭ бразды, искарвамь бразды; **бороздить.** *Браздѫ нивѫ.* — **ся,** *гл. стр.* **бороздиться. — дѣ́ный,** *прич. стр.*

Браздıа́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **браздѫ́.**

Браздıа́ванıе, *с. ср.* отъ **браздıа́вамь.**

Бразна́, в. **бразда́.**

Бра́йко, *ум. м.* отъ **братъ.** Казвася само въ звателенъ падежь; братко, брайно; **бра́тецъ.**

Бра́йко, им. соб. мѫжско.

Бра́йно, *ум. м.* отъ **братъ.** Казвася само въ звателенъ падежь като брайко, братко; **бра́тецъ.**

Бракъ, *с. м.* Сватба; **бракъ.**

> Мые на бракъ ти капихмы,
> Да ми ıадешь да ми пиешь,
> Голѣмъ аликъ да ми чинишь. *Пѣс.*

Бра́ло, *с. ср.* На вадѫ прѣграда като плотъ, прѣзъ коıѫто да протичıа вода-та, а что-то носи тıа, то да ся спира тамъ; **забо́йка, зико́лъ на водѣ для удѐрживанія несо́мыхъ тече́ніемъ твёрдыхъ тѣлъ.**

Бра́на, *с. ж.* 1) Сponъ врьшина или гребло что влѣкѫть по орань, послѣ откакъ врьлıать сѣмıа-то, та да ся зарови то и да ся изравни орань-та; влакъ; **борона́.** *Влачи го като бранѫ по нивѫ.* 2) Браница, бранище овцıа.

Бра́нвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бра́нѭ.**

Бране́, *с. ср.* отъ **бе́рѫ.** Берене, берба, беритба; **сбо́ръ.**

Бра́ненıе, *с. ср.* 1) Варденıе, пазенıе, застѫпıанıе нѣкого; **оборо́на.** 2) Недопущанıе; **запреще́ніе.**

Бране́нıе, *с. ср.* Влѣченıе бранѫ по орань, забранıаванıе угарь; **бороне́ніе, боронова́ніе, боронь6а́.**

Бра́неный, *прич. стр.* в. **бра́нѭ.**

Бране́ный, *прич. стр.* в. **бранѭ́.**

Брани́ца, *с. ж.* Стадо овцıа или чрьда говяда, накупенъı за да ся хранıать за кланıе, или да ся прѣпродадѫть другому да гъı коли; купеница, брана́, брани́ще, джеленска стока; **ста́до, со́бранное для откормле́нія на прода́жу, для убо́я.** *Азъ имамь овцıа браницѫ.*

Браничıа́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **браничıа́рь.** Джеленскый.

Браничıа́рчıа *ум. ср.* отъ **браничıа́рь.** Младъ браничıарь, джеленчıа.

Браничıа́ръ, *с. ж.* Който бере овцıа, или говяда за да гъı угои, та да гъı коли или да гъı прѣпродаде другому за кланıе; джелепъ; **закупа́ющій рога́тый скотъ для откормле́нія на убо́й.**

Брани́ще *с. ср.* в. **брани́ца.**

Бра́нище, *с. ср.* Гора, лѣсъ, дрездакъ, забраненъ да не ся сѣче; корıа; **зака́зный, заповѣдно́й лѣсъ.**

Бра́нко, им. соб. мѫжско.

***Бранти́ıа,** *с. ж. Т.* Нѣчто изоставено, запустено, станѫло негодно, баталъ. *Лозѥ брантиıа,* лозе изоставено да ся не работи и рядъı, парасина, парлогъ; **запу́щенный виногра́дникъ.** Казвать го и за момѫ, осталѫ неожененѫ и застарѣлѫ, понѣкога и за бабичкѫ. *Дрьта брантиıа.*

Бранъ, *с. м.* Така е нареченъ ангелъ хранитель въ едно баıанıе за урокъı, въ което дıаволъ-тъ е нареченъ *вранъ:*

> Вранъ врьчи по небо-то,
> Бранъ сѣди на комина,
> Брани душѫ и тѣло.

Назва́ніе а́нгела храни́тели въ ворожбѣ про́тивъ сгла́зу.

Бранъ, *с. м.* Влъна, плавой, далга, талазъ; **волна́.** *Старци съ бѣлъı брадъı гонятся, не могѫть ся стигнѫть.* Гат. — Бранове на море.

Бра́ный, *прич. стр.* в. **бе́рѫ.**

Бра́нѭ, ишь, — нилъ (бра́нвамъ), *гл. д.* 1) (съ вин.) Пазѫ, чювамь, вардѫ; **оборонять, оберега́ть, охраня́ть.** *Кой ще нъı брани отъ изъдници?* 2) Отгонвамь, отпѫждамь; **отгоня́ть;** *Брани, моме, кучета-та да не лаѫть. Брани кокошкъı-тъı да не кльвѫть жито-то. Бранѭ мухъı-тъı* и *бранѭ отъ мухъı-тъı;* **ома́хивать, отма́хивать, опа́хивать, отпа́хивать отъ мухъ.** 3) Застѫпıамь, закрълıамь; **защища́ть, заступа́ться, обста́ивать, подѐрживать.** *Бранѭ сиромасъı-тъı.* 4) (съ дат.) Забранıамь, не давамь, не допущамь; **возбраня́ть, запреща́ть, не позволя́ть.** *Кой ти брани да не ıадешь чтото ти ся иска?* **Бра́нѭся.** *гл. возвр.* 1) Пазѭся, чювамся, вардѭся; **оброня́ться, охраня́тся, ома́хиваться, опа́хиваться, защища́ться.** 2) Отричıамся, не рачѫ, не щѫ; **отка́зываться, не хотѣ́ть.** *Азъ не ся бранѭ, да го водѫ съ мене и да го наглядвамь, а ще ли мя слуша?* **Бра́неный,** *прич. стр.*

Бранѭ́, и́шь, — ни́лъ (бранıа́вамь), *гл. д.* Влѣкѫ бранѫ по орань за да ся засъıпе врьлено-то на неıѫ сѣмıа; забра́нıамь, завличıамь орано; **боронова́ть, борони́ть. Бранѭ́ся,** *гл. стр.* За орано: завличıамся, забранıамся; **бороноваться, борониться.**

Брани́а, *с. ж.* Много люде ведно, навалица, купъ, дружина, сбуна; **толпа́.** *Тръгнѫлъı*

една браню момы да ходять по село изъ кжщж въ кжщж на Лазарь.

Бранáвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бранѭ; борáнивать.**

Бранáвище, *с. ср.* Прикрыто мѣсто, отдѣто человѣкъ може да пушка възъ другого, безъ да ся види той, та да не може да ся пушка и възъ него; пусия, митиризъ; засáда (Бургазско).

Брáтанець и — **ньць,** — **нци,** *с. м.* Братовъ сынъ; **племянникъ отъ брáта.**

Брáтаница, *с. ж.* Братова дъщерю; **племяннница отъ брáта.**

Братáнъ, им. соб. мжжско.

Братéнце, *ум.* отъ **братъ.** Казвася само въ зателснъ падежь, пó-чясто като на молбж; братко, брайко, брайно; **брáтецъ.**

Брáтецъ и — **тьць,** — **тци,** *ум. м.* отъ **братъ; брáтецъ.**

Братимéние, *с. ср.* Братение: 1) Кога нѣколко класове израстжть отъ едно зрьно сѣмя. 2) Зимание за братъ, побратимюаване. 3) Ставание братъ.

Брáтимство, *с. ср.* Братовство, братство, побратимство; **братóвщина.**

> Отдалечь гы мома братимила,
> Вси прияли братимство-то,
> Милошь хайдукъ не го приялъ. *Пѣс.*

Брáтимъ, *с. м.* Побратимъ; **наречённый братъ.**

Братимѭ, йшь,—милъ (братимювамь). Братж, братювамь: 1) *гл. ср.* Говорися за жито-то, кога отъ едно зрьно сѣмя израстжть нѣколко класове; **кустúться.** *Ржь-та братими;* **рожь стáла кустúться.** 2) *гл. д.* Зимамь нѣкого за братъ, казвамь му: брате, побратимювамь; **нарицáть когó брáтомъ, принимáть за брáта.**

> Отдалекъ гы мома братимила,
> Отблизо имъ ржкж цалувала. *Пѣс*

Братимѭся, *гл. взаим.* Имамь ся като братъ съ нѣкого; казвамы си единъ другому: брате; **брáтаться.** *Стоянъ и Цвѣтко ся братимять.*

Братимювамь, *гл. мн-кр.* отъ **братимѭ.**

Брáтинъій, нъ, на, но, *пр.* отъ **братъ.** Братовъій; **брáтній.**

Братúще, *ув. ср.* отъ **братъ; братúще, братúща.**

Брáтко, *ум. м.* отъ **братъ.** Казвася само въ звателенъ падажь; брайко, брайно, братенце, братецъ; **брáтецъ.**

Братлéнце, *ум. ср.* отъ **братлá.**

Братлá, *ум. ср.* отъ **братъ.**

Брáтовица, *с. ж.* Братова жена, снъха отъ братъ, булю; **невѣстка отъ брáта.** Братовица отъ пó-старъ братъ ся зове още *байновица.*

Братовствó, *с. ср.* в. **брáтство.**

Братовчá, *ум. ср.* отъ **братовчáдъ.**

Братовчáдка, в. **браточáдка.**

Братовчáдъ. в. **браточáдъ.**

Брáтовъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **братъ.** Братинъій; **брáтнинъ, брáтній.**

Братóй, им. соб. мжжско. Братою.

Браточáдка, *с. ж.* Братовчядка, братучядка, чичева, уйчева, теткына или лѣлина дъщерю; **двоюродная сестрá.** *Прьва броточядка и втора браточядка,* в. **браточáдъ.**

Браточáдкынъій, нъ, на, но, *пр,* отъ **браточáдка,**

Браточáдовъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **браточáдъ.**

Браточáдъ, *с. м.* Братовчядъ, братучядъ, чичевъ, уйчевъ, теткынъ или лѣлинъ сынъ; **двоюродный братъ.** Дѣца отъ два брата, отъ двѣ сестры или отъ братъ и сестрж, ся наричять *прьви браточяди* и *прьвы браточядкы;* **двоюродные брáтья, двоюродныя сёстры.** Дѣца отъ два брата ся зовжть още *стрыковы.* Дѣца отъ браточядъы и браточядкы ся зовжть *втори браточяди* и *вторы браточядкы;* **троюродные брáтья, троюродные сёстры.**

Братóю, в. **Бротóй.**

Брáтскъій, ска, ско *пр.* отъ **братъ; брáтскій, брáтственный.** *Братска любовь. Братска злоба милость (мѣрж) нѣма;* **братъ на брáта—пýще супостáта.—скы,** *нар.* Като братие; **брáтски.** *Живѣемъ помеждж си братскы. Братскы дѣлихмы, та ся избихмы.*

Брáтство, *с. ср.* 1) Родство, сговоръ междж братие; **брáтство.** 2) Сговоръ междж людие да живѣжть помеждж си като братие; братимство, братовство, побратимство; **братóвщина.** *Братство за братство, сыренж за пары;* **брáтъ — брáтъ, свáтъ — свáтъ, а дéнежки не роднá.**

Братучáдка, в. **браточáдка.**

Братучáдъ, в. **браточáдъ.**

Брáтчéнце, *ум. ср.* отъ **брáтчя.**

Брáтчя, *ум. ср.* отъ **братъ.** 1) Малъкъ братъ; **братъ не большóй.** *Имамь двѣ братчета.* 2) Така зове жена дѣверъы-ты си, драгъинко, хубавенко; **обращéніе жéнщины къ брáтьямъ своегó мýжа и къ рóдственникамъ мýжескаго пóла, котóрые мóложе егó.**

Братъ, брáтіе (братие-то), *с. м.* 1) Който е роденъ отъ едны родители съ другаго, или ю отъ единъ бащж, ю отъ еднж майкж; **братъ.** *Братъ брата не храни, тяжко му кой го нѣма. Братъ за брата плаче. Братъ за брата печюли. Братъ за брата съ главж заплата;* **братъ брáту**

головóй въ уплáту. *Братъ по брата, та и два-та. Братъ, помогнжтъ отъ братъ, пó-силенъ отъ какъ градъ;* **братъ съ брáтомъ на медвѣ́дя хóдятъ, или: брáтская любóвь пýще кáменныхъ стѣнъ.** *Братъ за братъ, сърене за пары;* **братъ—братъ, сватъ — сватъ, а дéнежки не роднй.** *Братю смы, братю, ала кесии-ты ны не сж сестры. Братъ свидно, нъ и чядо мило. Приятель не е като братъ. Братъ най-ближенъ приятель;* **нѣтъ дрýга супротйвъ роднáго брáта.** *Братю ся карать и пакъ си сж братю. Боже, упази отъ грѣмъ и градъ и отъ невѣренъ братъ. Кой ти избоде око-то? — Братъ ми. — Затова така дльбоко. Братъ ми е, брадва му главж отсѣкла! Харизанъ умрѣлъ, а братъ му не дава;* **подарй-то пóмеръ, а остáлся въ живы́хъ братъ егó покупй, или: подарйшь уѣ́халъ въ Парйжъ, а остáлся одйнъ купйшь.** *Скуби-свекрьва, раздѣли-братю,* казвася за злж женж. *И двама-та братю сж отъ едно платно отрѣзани,* сир. еднакви сж, съ единъ нъравъ. *Зачто да го жялмъ, лема ми е братъ,* не ми казвайте да ся смилмъ за него. *Девять братю съ еднж ризж,* голѣма сиромашиа, много сж сиромаси. *Казвамъ ти като на братъ, та да го знае всичкый свѣтъ,* или: *да ти го кажмъ като на братъ, та да го чюе всичкый градъ;* **бýдемъ знать ты да я, да братъ Ильй.** 2) Братъ ся казва на всякой человѣкъ и най-наче ономува, съ когото си живувамы. *И той е отъ нашиты братю,* сир. и той е като насъ. *Каквжто си чашж на брата си налѣлъ, таквась ще ся падне и на твой дѣлъ. Който ми дава хлѣбъ, той ми е братъ;* **кто богáтъ, тотъ мнѣ́ и братъ.** 3) Кога ся говори за нѣкой човѣкъ, който слушиа, что ся казва за него, намѣсто да кажмъть: *тоя човѣкъ,* казвать: *тоя братъ.* 4) Калугери-ти ся наричать единъ другый братю. *Какъвто игуменъ-тъ, таквизь и братю-то.* 5) За растениа, когато отъ единъ корень сж израстли нѣколко еднаквы.—*Роденъ братъ* и *роденъ братъ,* братъ отъ едны родители; **роднóй братъ.** — *Породени братю,* братю родени единъ по другъ.—*Приведенъ братъ,* когото е довела мащеха; **сведённый, свóдный братъ.**—*Природенъ братъ,* братъ отъ мащехж; **братъ отъ мáчихи.**—*Най-малъкъ братъ;* **меньшáкъ.**

Брáтъкъ, *ум. м.* отъ **братъ.**

Брáтый, *прич. стр.* отъ **бéрж.** Браный.

Братж́, йшь, — тйлъ (братíавамь), *гл. ср.* и *д. в.* **братимж́.**

Братя́, *ум. ср.* отъ **братъ,**

Братíавамь, *гл. мн-кр.* отъ **братж́.**

Братíасамь, *гл. свр.* отъ **братíасвамь.**

Братíасвамь (да братíасамь), *гл. ср.* и *д. в.* **братимж́.**

Братíасване, *с. ср.* Братимене.

Брáчя, вм. **брáтчя.** *Качемачя брачя, кой тя има, скача, кой тя нѣма, плаче;* **бѣ́дность плáчетъ, богáтство скáчетъ.**

Брашнáрка, *с. ж.* 1) Която продава брашно; **продаю́щая мукý.** 2) Жена на брашнарь.

Брашнáрскъй, ска, ско, *пр.* отъ **брашнáрь.** *Брашнарскъй дюкянъ,* унджийница; **лабáзъ, лабáзня.**

Брашнáрство, *с. ср.* Поминъкъ съ продаване брашно, унджулукъ; **прóмыслъ лабáзника.**

Брашнáрчя, *ум. ср.* Младъ брашнарь; **молодóй лабáзникъ.**

Брашнáрь, *с. м.* Който продава брашно; **мучнйкъ, продавéцъ мукй.** Брашнарь, что има дюкянъ; унджиа; **лабáзникъ.** *Ако има въ хамбюра, ще има и у брашнарю.*

Брашнéвение, *с. ср,* отъ **брашнéвмж.** Брашнене, увалване, напрашване съ брашно.

Брашнéвмж, ишь, — вйлъ, *гл. д.* Брашнм, увалвамь, напрашвамь съ брашно; **мучнйть, запы́ливать мукóю. — вмжся,** *гл. възвр.* Хващамь брашно, та ся увалвамь отъ него; ставамь само брашно; **запы́ливаться мукóю, мучнйться.**

Брашнéние, *с. ср.* отъ **брашнж́.** Брашневене.

Брашнйкъ, *с. м.* Амбаръ за брашно; **амбáръ для мукй, мучнóй ларь.**

Брáшно, *с. ср.* Жито, царевица и другы смлянъ на прахъ, за да ся мѣси хлѣбъ; **мукá.** *Заемъ брашно врьща: заемнжто, неврьнжто. Два люти (остри) камыка брашно не мелжть. Два камыка брашно смилать. Кована водяница мяко брашно меле. Безъ камыкъ водяница брашно не меле. Жито ся меле, брашно не пада. Кога има масло и брашно, и моя баба може да мѣси тутманикъ. Кога Богъ дава брашно-то, дяволъ-тъ зима човала. Врьти ли ся кжща съ еднж окж брашно? Сиромашиа-та купува по еднж окж брашно, и отъ насъ е пó-весела. Варварица, Николица, кола дрьва, кола брашно, кждѣ да си, дома да си. Хванжлася соль-та за брашно-то. На брашно-то евтина на трици-ты скжпа. Пó-напрѣдъ изяшь два човала брашно, па тогава.—Отсѣялъ си брашно-то,* свршилъ си работж-тж. *Отвѣялъ си брашно-то,* направилъ противно-то. *Отвѣяла брашно-то и попарила кюрка.*

— *Брашно има въ главѫ-тѫ му,* спр. глупавъ е.

Брашнѭ́, **и́шь,** **— нилъ,** *гл. д.* в. **брашне́вѭ.**

Брашня́нъй, **нъ,** **на,** **но,** *пр.* Что е отъ брашно; **мучно́й, мучни́стый.**

Брашна́въй, **въ,** **ва,** **во,** *пр.* 1) Уваланъй, напрашенъй съ брашно; **запылённый, осы́панный мукóю.** 2) Что има въ себе брашно; **содержа́щій въ себѣ муку́, мучни́стый.** 3) Что е направенъ да ся дрьжи въ него брашно; **сдѣланный, чтобы держа́ть въ нёмъ муки́.**

Брашьнце́, *ум. ср.* отъ **бра́шно.** Малко брашно; **мучи́ца, му́чка.** *Дай ми брашьнце;* **дай мнѣ немно́го муки́.**

Бращеле́вѭ и бращоле́вѭ, в. **брьщеле́вѭ.**

Бре, *междом.* Казвася: 1) Като за выканье, кога ся говори нѣкому нѣчто; а-бре, бе.

Мале-ле, мила мале-ле!
Азъ сьмь си мале, бре, дошьлъ
Отъ срьдце да ся помолѭ,
Да си мя простишь, мале-ле. *Пѣс.*

2) Кога ся говори нѣкому, за да ся прѣдума на нѣчто; бе. *Бре добрѣ щешь сторишь да идешь.* 3) Кога ся говори нѣкому като на каранье; а-бре, бе. *Бре Драгане! что трьсишь тамъ?* 4) Отъ чуденье, бе. *Бре какъ го изкара на главѫ!* 5) Отъ ядъ съ жялость, бе. *Бре нѣма ли да ны пусти нѣкой отъ тыя ми пусты занданы.* 6) На мѣсто още, дору.

Посгодился Влъко
За царскѫ дъщерѭ,
Царскѫ бре и кралскѫ. *Пѣс.*

7) Притурюся въ пѣсни-ты, за да ся допълни стихъ.

И станѫлъ е Влъко за булкѫ да иде.
Отдѣ е бре зачюлъ Марко малко дѣтя. *Пѣс.*

Разболѣся боленъ Георгий,
Боленъ лѣжи, злѣ умира,
Отъ девять раны крушюмяны,
Десятѫ-тѫ съ пожь боднѫтѫ,
Бре злѣ боли, въ огнь гори. *Пѣс.*

Нѣйдѣ вмѣсто *бре!* казвать *бро!*

Бревене́ци, вм. **беневре́ци.**

Брежджь, в. **брьжджь.**

Бре́камь (бре́квамь, да бре́книж, бре́кнувамь), *гл. ср.* Выкамь нѣкому бре!

Бре́канье, *с. ср.* Выканье бре!

Бре́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **бре́камь.**

Бре́кнувамь, *гл. уч.* отъ **бре́книж.**

Бре́книж, **ешь,** **— нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **бре́камь.** Да рекѫ бре! *Брекнѫлъ, та пукнѫлъ!* Клятва.

Брендушкы, *с. ж. мн.* Едно пролѣтно цвѣтье.

Бре́ха (да бре́хне), *гл. безл.* Дохожда на умъ, скымва, теква. *Какво му брехня на ума.*

Бре́хне, **— нѫло,** *гл. свр.* отъ **бре́ха.** Да текне, да скымне.

Брешля́нъ, в. **брьшля́нъ.**

Брига *с. ж.* Грыжя, касаветъ; **забо́та.** *Не го е брига за ничто,* не го е грыжя.

Бри́ение, *с. ср.* отъ **бри́ѭ.** Бриченье, брьснѫтье; **бри́тіе, бритьё.**

Бри́тва, *с. ж.* Ножчя съ чиренъ, въ който ся затваря, захлупачя, клепачя, пахлупачя, поклепачь, похлупачя, скуравчя.

Бри́тъй, *прич. стр.* в. **бри́ѭ.**

Бри́ца, *с. ж.* Единъ видъ бѣло жито, много чисто като пшеницѫ.

Бри́чвамь и бри́чювамь, *гл. мн-кр.* отъ **бри́чѭ.**

Бри́чение и бри́чюнье, *с. ср.* отъ **бри́чѭ.** Бриенье, брьсненье, брьснатье; **бри́тіе.** *Бриченье-то скѫпо, а ракия-та евтина.*

Бри́чець, *ум. м.* отъ **бричь.** Брьсначець.

Бричь, *с. м.* брьсначь, брьсни́чь; **бри́тва.** *На такѫвѫ главѫ, такъвъ бричь. Кусо прасе по рьдъ пасе,* или: *сивъ гълѫбъ около тумбѫ ся врьти,* или: *сиво бъчя по тумбицѫ пасе?* Гат. — Бричь.

Бри́чѭ, **ишь,—чилъ и—чялъ (бри́чвамь),** *гл. д.* Брия, брьснѫ; **брить.** *Берберинъ бричи всякаквы главы.—Бричѭ възъ косѫ;* **брить про́тивъ шерсти.** **Бри́чѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* Брия́ся, брьснѫся; **бри́ться.** **Бри́ченъй,** *прич. стр.* Бритъй, брьснѫтъй; **бри́тый.** *Личенъ, бриченъ, градскый човѣкъ.*

Бри́чюнье, в. **бри́чение.**

Бричя́чь, *с. м.* Който бричи, брие; берберинъ; **бородобрѣ́й, бри́льщикъ.**

Бри́ѭ, **ешь,** **брилъ,** *гл. д.* Бричѭ, брьснѫ; **брить.** **Бри́ѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бричѭся, брьснѫся; **бри́ться.** **Бри́тъй,** *прич. стр.* Бриченъй, брьснѫтъй; **бри́тый.**

Бро, вм. **бре.**

Бробинець и бробинякъ, в. **брьбинець.**

Бро́двамь и бро́дувамь, *гл. мн-кр.* отъ **бро́джь.**

Бро́дение, *с. ср.* 1) Газенье рѣкѫ, водѫ; **перехо́дъ въ бродъ.** 2) Ходенье нагорѣ надолу, скытанье, лутанье, блѫдаянье, асканье; **броже́ніе, бродня́.**

Бродни́къ, *с. м.* Който ся показва ужкакъ съ баянье прави работы чюдны, спр. омайва свѣта и другы такывы; вѣщикъ, магесникъ; **колду́нъ, чародѣ́й, волше́бникъ.**

Бродни́ца, *с. ж.* Която бае, прави магии за да омайва свѣта; магесница, вѣщица, вѣщерица; **колду́нья, колдо́вка.** Вѣрвать, че ужь бродници-ты съ магии могѫть да направять да оберѫть плода на едны ни-

вы и да го прѣнесѫть на другы; така и да отнемѫть млѣко-то на едны добычета и да го прѣдадѫть на другы. Това бродници-ты извръшвать рано прѣзъ нощь-тѫ сироти Св. Иванъ Былёберъ, Еневъ-день; затова тоꙗ день пазять бабичкы-ты, за които иматъ омыслъ, че сѫ бродници, да не излизать навънъ изъ село-то, а пѫдаре-ти, коꙗто бабичкѫ и да срѣщнѫть, биꙗть ѭ и ѭ завождать нъ село-то, дѣто ѭ дрьжять запрѣнѫ цѣлый день.

Бродъ, *с. м.* Мѣсто на рѣкѫ, дѣто ся минува прѣзъ неѭ съ газение; **бродъ, переправа.**

Сине ми небо край нѣма,
Морскый ми пѣсъкъ четъ нѣма
Длъбока вода бродъ нѣма:
Хубава мома родъ нѣма. *Пѣс.*

Бродѫ, ишь, — дилъ (бродвамь), 1) *гл. д.* Газѫ рѣкѫ, водѫ, брькамь; **переходить въ бродъ (рѣку, воду).** *Водѫ бродѫ, жяденъ ходѫ.* 2) Барамь, биркамь, брькамь, дырѭ, палямь, тѣрамь, тражѭ, трьсѫ; **искать.**

Ой Ладо, Ладо, ладино момне!
Като ходите, кого водите? —
Момъкъ водимы, момѫ бродимы. *Пѣс.*

3) *гл. ср.* Ходѫ нагорѣ надолѣ, скытамся, лутамся, блѫдаѭ, блѫдѫ, аскамь; **бродить, блудить.** *Броди изъ село-то.* 4) За вино и др. врѭ; **бродить (о жидкостяхъ).** *Вино-то броди.*

Броежь *с. м.* Броение, четение; **счётъ.**

Броемь, *нар.* Съ брой, съ четъ. *Я бы тебѣ донелъ и двѣ и три зрьна, ала сѫ менѣ съ броемь прѣдадены.*

Броение, *с. ср.* отъ **броѭ.** Четение, броежь; **считанie, счётъ.**

Броеница, в. **бройница.**

Броеный, *прич. стр.* в. **броѭ.**

Брѫждавый, въ, ва, во, *пр.* Грапавый, сыпаничавый, маруленый; **рябой.**

Брожденуша, *с. ж.* Въ баяние така е наречена болесть-та урбалецъ. *Червенуше, брожденуше! Червенушꙗ кѫщѫ заградила; както е добро утро, тъй да не добрувашь; както е добръ вечеръ, тъй да не замрькнешь. Червенуше, огънь тя изгори, пепель-тѫ развѣ вѣтъръ, разнесе въ пусто горѣ Тилилейско, дѣто пѣтелъ не пѣе, дѣто птица не цврьчи, дѣто огънь не гори, дѣто человѣкъ не врьви.*

Бройдъ, *с. м.* Раст. *Rubia tinctorum;* съ коренꙗ му бойдисвать червено и алено; **брускъ, крапъ, марена.**

Брой, *с. м.* Четъ; **счётъ.** *Много нѣчто: брой нѣма!* — *Безъ брой,* тврьдѣ много. — *Въ брой;* **въ наличности, за наличныя деньги.**

Бройвамь, в. **броꙗвамь.**

Бройница, *с. ж.* Броеница, броꙗница; мониста, нанизаны на ницкѫ, за да си броять по тѣхъ поклони и молитвы, кога си моли нѣкой Богу; **чётки, лестовка.** *Плетена бройница;* **вервица.** *Броѭ бройницѫ,* прѣмѣтамь мониста-та ѝ; **перебирать чётки.** Бройницѫ носять при себе всꙗкога калугери-ти; а свѣтскы людие броять бройницѫ, кога не сѫ на работѫ, за да не стоять съ праздны рѫцѣ. *Синя риза и бройница, плъна съ просо и пченицѫ и двѣ дюлы миризливы?* Гат. — Небо, звѣзды, слънце и мѣсяцъ.

Бройничка, *ум. ж.* и

Бройничя, *ум. ср.* отъ **бройница; чёточки.**

Брокъ, *с. м.* Раст. *Lysimachia;* **вербейникъ.**

Бролъ, *с. м.* Раст. *Aira;* **молоточникъ.**

Брошленъ, *с. м.* в. **брьшлꙗнъ.**

Броѭ, ишь, бройлъ (броꙗвамь и бройвамь), *гл. д.* 1) (Съ единъ вин.). Четѫ едно, двѣ и проч.; **считать, счислять.** 2) (Съ два вин. или съ единъ вин. простъ и другъ съ прѣдлогъ *за*) Имамь, четѫ за . . . . **считать чѣмъ.** *Азъ тя броѭ богатъ,* или *броѭ тя за богатъ,* имамь тя за богатъ; **я считаю тебя богатымъ.** 3) Давамъ пары, плащамь; **отсчитывать, платить,** *Броихъ му двѣстѣ грошꙗ. Брой му сега еднѫ-тѫ половинѫ, а другѫ-тѫ, когато имашь пакъ пары.* — *Броѭ бройницѫ;* **перебирать чётки.** — *Броѭ на прьстие,* не могѫ още да броѭ и да четѫ добрѣ; **считать по пальцамъ.**—*Броѭ стѫпкы-ты нѣкому,* съглядвамь го, кѫдѣ ходи и что чини; **слѣдить за кѣмъ.**—*Брои му залци-ты,* стои, та го гляда като ꙗде. — *Броѭ звѣзды-ты,* дрьжѭ си главѫ-тѫ нагорѣ, навдигамся; **носить высоко голову.** *Кога ходи, звѣзды-ты брои. Не брой звѣзды-ты да не паднешъ въ кладенецъ.* — *Щешь броишь звѣзды-ты,* щешь останешь навънъ да мрьзнешь. **Броѭся,** 1) *гл. стр.* Бывамь броенъ. 2) *гл. възвр.* Имамся, четѫся; **считать себя, принимать себя** за . . . . . *Броѭ ся уменъ.* **Броеный,** *прич. стр.* Четеный; **считанный.** *Влъкъ и броено ꙗде;* **крадетъ волкъ и считанную овцу.**

Назимайтеся имание,
Броено и неброено. *Пѣс.*

Броꙗвамь и бройвамь, *гл. мн-кр.* отъ **броѭ.**

Броꙗница, в. **бройница.**

Броꙗчка, *с. ж.* Коꙗто брои.

Броꙗчь, *с. м.* Който брои; **счётчикъ.**

Брѫждение, *с. ср.* отъ **брѫждѫся.** Зачервꙗване.

Брўждѫся, **ишся,—ждѝлся,** *гл. об.* Червѭся, ставамь червенъ; **краснѣть (о человѣкѣ).**

Брўка, в. **брюка.**

Брўкъıца, *ум. ж.* отъ **брўка.** Брюкъıца.

Брўлвамь, *гл. мн-кр.* отъ **брўлѭ.**

Брўленӥе, *с. ср.* Шмуленӥе, брусенӥе; **сбиванiе плодóвъ съ дéрева, обиванiе.**

Брўлкамь, 1) *гл. смякч.* отъ **брўлѭ.** 2) *гл. д.* Съ клатенӥе удрюмь о нѣчто. *Цѣлѫ нощь вѣтъръ-тъ брулка дрѣхъı-тъı.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Удрюмся о нѣчто.

Брўлнувамь, *гл. уч.* отъ **брўлнѫ.** Бруснувамь, шмулнувамь.

Брўлнѫ, **ешь,—нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **брўлѭ.** Да шмулнѫ, да бруснѫ.

Брўлѭ, **ишь,—лѝлъ (брўлвамь, да брўлнѫ, брўлнувамь),** *гл. д.* 1) Удрюмь по овощкѫ съ нѣчто, за да пада плодъ отъ неѭ; шмулѭ, брусѫ; **сбивáть, обивáть плоды́ съ дéрева.** *Брулѭ круши, орѣхъı.—Пратилъ го да брули круши,* направилъ го ничто и никакво, изпѫдилъ го. *Тури му самаръ, па го пустни да брули круши,* сир. ако е лошь, натири го. 2) Казвася за вѣтъра, кога духа, бие въ нѣчто; **говоря́ о вѣтрѣ: дуть во что.** *Брулѝ мя вѣтъръ-тъ, та ся забруждихъ.* **Брўлѭся,** *гл. стр.* Бъıвамь бруленъ, шмулѭся; брусѫся; **обивáться.** — **ленъıй,** *прич. стр.* Шмуленъıй, брусенъıй.

Брўмка и **брюмка,** *с. м.* Брука, брюка, брюкъ, прѫщка, чирка; **прыщъ.**

Брўсвамь, *гл. мн-кр.* отъ **брўсѫ.** Брулвамь, шмўлвамь.

Брўсенӥе, *с. ср.* отъ **брўсѫ.** Бруленӥе, шмуленӥе.

Брўсенъıй, *прич. стр.* в. **брўсѫ.**

Брўсецъ, *ум. м.* отъ **брусъ.** Брусчя; **брусóкъ, брусóчекъ.**

Брўсистъıй, **стъ, ста, сто,** *пр.* Дебелъıй, тлъстъıй. *Агня-то станѫло брусисто.*

Брўсникъ, *с. м.* в. **брўсѭкъ.**

Брусни́ца, *с. ж.* Шарула, шарка, съıпаница *Morbilli;* **корь.** 2) *мн. брусни́ци.* Раст. *Vaccinium Myrtillus* и *Vaccinium Vitis idaea* и тѣхнъıй плодъ, боравинкъı, боровинкъı; **черни́ка, черни́ца и брусни́ка.**

Брўснувамь, *гл. уч.* отъ **брўснѫ.** Брулнувамь, шмулнувамь.

Брўснѫ, **ешь,—нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **брўсѫ.** Да брулнѫ, да шмулнѫ.

Брўсчя, *ум. ср.* отъ **брусъ.** Брусецъ; **брусóкъ, брусóчекъ.**

Брусъ, *с. м.* 1) Камъıкъ, повечето четврътитъ, на който точять ножевъı, брадвъı и проч. на рѫцѣ; бръıсъ, гладило; **брусъ (*мн.* брўсья), осёлокъ.** 2) Нѣчто изрѣзано четврътито и длъгнисто; **брусъ.** *Отрѣжи му единъ брусъ сланинѫ.*

Брўсѫ, **ишь,—сѝлъ (брўсвамь, да бруснѫ, брўснувамь),** *гл. д.* Брулѭ, шмулѭ; **сбивáть, обивáть плоды́ съ дéрева.** *Брусять орѣхъı-тъı.* **Брўсѫся,** *гл. стр.* Брулѭся, шмулѭся; **обивáться.** — **сенъıй,** *прич. стр.* Бруленъıй, шмуленъıй.

Брўсѭкъ и **брўсникъ,** *с. м.* *Ще стане като брусѭкъ,* ще надебелѣе, ще натлъстѣе.

Брутъ, *с. м.* Гвоздѣй, пиронъ, паламаръ; **желѣзный гвоздь.** *Цѣлъ закопанъ, само глава му ся гляда?* Гат. — Брутъ, клинецъ.

Брўшленъ, в. **бръшлянъ.**

Брѣго, в. **брѣзо.**

Бръгосбóрникъ, *с. м.* Който приказва, сборва бръзо и ясно; сладкодумникъ.

Бръгосбóрница, *с. ж.* Която приказва, сборва бръзо и ясно; сладкодумница.

Звѣздо денннице, бръгосборнице.
Бръгосборнице, остроножице! *Пѣс.*

Брѣже, *нар.* Бръзо.

Брѣза, 1) Като *с. ж.* отъ *пр.* *бръзъ* въ изреченӥе: *остави мръзѫ-тѫ, хвати бръзѫ-тѫ.* 2) им. соб. женско. 3) в. **брѣзѝца.** 4) Ситнъı прѫщчици, что излизать по кожѭ-тѫ и бръзо, бръзо ся разнасять по цѣло-то тѣло.

Бръзáкъ, *с. м.* 1) Който бръза на работѫ, на ходенӥе и на что да е; **скóрый, провóрный, поспѣшный, расторóпный, брóскiй, быстря́къ, летўнъ, полетáй.** 2) Бързѣй на рѣкѫ, бръзолъ, бръзѣлъ; **стéрженъ, быстрина́ въ рѣкѣ.** 3) Чекмакъ на пушкѫ, на пищовъ; **курóкъ ружья́.**

Брѣзамь (брѣзвамь), *гл. ср.* 1) Залѣгамь да свръшѫ нѣчто пó-скоро, спѣшѫ; **спѣши́ть, торопи́ться.** *Бръзамь да идѫ, че мя чакать.* 2) Врьшѫ нѣчто срьдчено, скоро, навалямь; **дѣлать что съ поспѣшностью, торопи́ться.** *Не бръзай, да не сбръкашь. Бръза като на попарѫ. Бръзай дѣ!* **Ну, поворáчивайся!** 3) Врьвѭ скоро, варкамь; **идти́ поспѣшно.** *Не бръзай да врьвимъ заедно. Не бръзай да ся не спрѣпнешь. Който бръза, лесно ся пьне. Който много бръза, назадъ изостаю. Бръза като попъ за порѣзаници. Бръза като гущеръ възъ баиръ.* 4) Нѣмамь врѣмя за маянӥе; **не имѣть досўга.** *Не май мя, че бръзамь.* 5) Нѣмамь трьпѣнӥе за нѣчто; **не имѣть терпѣнiя.** *Много бръзашь.* 6) *гл. д.* Навалямь да свръшѫ. *Бръзамь дрѣхѫ.* **Брѣзамся,** *гл. стр.* **Брѣзанъıй,** *пр. стр.*

Брѣзанӥе, *с. ср.* Кога бръза нѣкой, навалянӥе, варканӥе; **поспѣшéнiе, торопли́вость.** *Съ бръзанӥе ничто не става.*

Брѣзаница, *с. ж.* Брѣзане.

Бръзгáлка, *с. ж.* Справа като излакъ за црькание водж и друго нѣчто; црькалка, црькало; **брызгáлка, брызгáло, шприцъ.**

Брѣзгамь (да брѣзнж), *гл. д.* Црькамь, прьскамь, ръсж съ водж или съ друго нѣчто; **брызгать. Брѣзгамся,** *гл. стр.* и *възвр.* Црькамся, прьскамся, ръсжся; **брызгаться.**

Брѣзгание, *с. ср.* Прьскание, црькание, ръсение; **брызганіе.**

Брѣзглѣй, *с. м.* Едно животно. *Въдятся като бръзглѣи. Бръзглѣй самъ-си си дупкж прочѣква.*

Бръзинá, *с. ж.* в. **бръзотá.**

Бръзица, *с. ж.* Бръза: 1) Нѣчто, что узрѣва скоро и рано; **скороспѣлка.** *Зелю бръзица.* 2) Която работи и която ходи бръзо; **скóрая, проворная, поспѣшная, летýнья.** *Тя е бръза бръзица.*

Брѣзичкъій,—чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **брѣзъій; быстренькій. — чко,** *нар.* Скоричко, бръзичкж-тж; **быстрéнько.** *Врьви бръзичко, та да не закъснѣешь.*

Брѣзичкж-тж, *нар. смякч.* отъ **брѣзж-тж.** Бръзичко, скоричко; **быстрéнько.** *Бръзичкж-тж барай, та да свръшишь пó-скоро.*

Брѣзнувамся, *гл. уч.* отъ **брѣзнжся.**

Брѣзнж, ешь,—**нжлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **брѣзгамь.** Да црькнж, да прьснж, да порѣсж, да рѣснж; **брызнуть.**

Брѣзнж (да ся), ешь, — **нжлся,** *гл. об. свр.* Да си спустж бръзо за нѣкждѣ; *Бръзнжся мома, та дори дома.*

Брѣзо, *нар.* в. **брѣзъій.**

Бръзокóнецъ, *с. м.* Сватбарь на конь.

Бръзолъ, *с. м.* Бръзѣй на рѣкж, бръзакъ, бръзѣлъ; **стéржень, быстринá въ рѣкѣ.**

Бръзорéкъій, къ, ка, ко, *пр.* Който бръза да отговори, да рече, безъ да прѣмысли онова, чтото ще каже; **кто спѣшитъ сказáть что нибýдь, не обдýмавши прéжде.** *Бръзорекъ чловѣкъ.*

Бръзорѫкъій, къ, ка, ко, *пр.* Что е бръзъ въ ржцѣ-ты, бръзо хваща, бръзакъ.

Брѣзость,

Бръзотá и

Бръзотиia, *с. ж.* Бръзина, скорость; **поспѣшность, торопли́вость, быстротá, скóрость, провóрность, бóрзость.** *Съ бръзотж всичко не быва.*

Брѣзъій, зъ, за, зо, *пр.* 1) Что врьви скоро, чеврьстъій; **быстрый, прыткій.** *Бръзъ като заякъ. Бръзъ конь ся стига, бръза рѣчь не може. Ако сж бръзи волове, земя-та е подѣлена.* 2) Който ходи и работи бръзо, скоро; срьдченъій, чеврьстъій, бръзакъ; **провóрный, поворóтливый, растор**ó**пный, торопли́вый, бóрзый, скóрый, мéткій, кидкій, лёгкій нá ногу.** *Бръзъ въ ржцѣ-ты,* бръзо хваща, бръзакъ, бръзорѫкъ. *Бръзъ на лъжицж, тромъ на теслицж. Бръзъй крадецъ домакъна смайва. Бръзъ на водж не ходи, а жѣденъ. Бръза-та кучка слѣпы гы ражда.* 3) Който бръза да каже что му дойде наумъ, безъ да прѣмысли, има ли приликж; **кто спѣшитъ сказáть, что вздýмалось емý, хоть и неумѣстно онó.** *Цвѣта е бръза въ уста-та. Бръзъ на хоратж.* 4) Что трѣбва да ся свръши скоро, что ся бръза; **трéбующій скóраго исполнéнія, что къ спѣху.** *Имамь бръзж работж.* 5) Что е правенъ съ бръзание; **сдѣланный съ поспѣшностью.** *Бръза-та пряжда лесно ся кжса.* 6) Циганинъ; **Цигáнъ.—Брѣзо,** *нар.* Бръго, бръже, скоро, срьдчено, чеврьсто, изведнѫжь, тичяшкомь; **поспѣшно, бы́стро, скóро, нáскоро, немéдленно, провóрно, торопли́во, бѣгло, бóрзо, леткóмъ, лётомъ, крýто, мéлькомъ.** *Работж бръзо. — Нá-бръзо,* съ бръзане; **съ поспѣшностію.** *— Тврьдѣ бръзо;* **скóро нáскоро.**

Брѣзѣй и

Брѣзѣлъ, *с. м.* Мѣсто на рѣкж, дѣто тече вода-та вó-бръзо, бръзакъ, бръзолъ; **быстринá, стéржень въ рѣкѣ, бы́строе течéніе, порóгъ.** *Напинася като ракъ на бръзѣй. Прѣпирася като ракъ на бръзѣй. Заложился като бабы на бръзѣй. Иди напрѣдъ, длъбоко; врьнися назадъ, бръзѣлъ.*

Брѣзж-тж,

Бръзяшкóмь,

Бръзяшкъ́имь и

Бръзяшкж-тж, *нар.* Съ бръзание, бръзо, скоро, чеврьсто; **бы́стро, скóро, съ поспѣшностью.**

Брѣкамь, в. **брѣкамь.**

Брѣла и

Брѣпа, *с. ж.* устна, гжба, джюка; **гýба, брылá.**

Брѣница, *ум. ж.* отъ **брѣпа.** Джюкъца, устница; **гýбка, гýбочка.**

Бръсáлка, *с. ж.* Кжсъ платъ вехтъ за изтрьвание нѣчто; отрьвалка, отрѣбка, трѣбка, пачавра; **подти́рка.**

Бръсáлчица, *ум. ж.* отъ **бръсáлка.** Отрьвалчица, отрѣбчица, пачаврица.

Брѣсвамь, в. **брѣснувамь.**

Брѣсвание, *с. ср.* отъ **брѣсвамь.** Бръсквание, бръснувание, пернувание.

Бръскáлка, *с. ж.* Врьшина, свръзана на метлж, за да ся мете съ нейж по дворъ, па гумно и проч.; **вѣникъ.**

Бръскáлчица, *ум. ж.* отъ **бръскáлка; вѣничекъ.**

Брѣскамь (брѣсквамь, да брѣснѫ, брѣснувамь), *гл. д.* 1) Перкамь, удрямь нѣчто отъ странѫ, каквото да отврькне отъ мѣсто-то си. 2) Шлевѫ, шибамь, удрямь по нѣчто. *Бръска мя по лице-то. Бръска мя прѣзъ ржцѣ-ты.* 3) Метѫ съ бръскалкѫ или съ метлѫ, нъ какъ да е. 4) Биѭ памукъ или влънѫ, дрьнкамь; **бить, трепáть, взбивáть лучкóмъ хлопчáтую бумáгу и проч.** 5) Брьборѭ, брьщелевѭ, брьтвѭ; **молóть, пустомéлить.** *Бръска ни зрѣлы, ни врѣлы,* говори несмыслено. — **мся,** 1) *гл. възвр.* Удрямся о нѣчто, шлевѫся, шибамся, брулкамся. *Цѣлѫ нощь клонъ-тъ ся бръска о прозореца* 2) *гл. стр.* Перкамся.—**канъій,** *прич. стр.* 1) Перканъій. 2) Метенъій. 3) За влънѫ и проч. дрьнканъій, битъій.

Брѣсканіе, *с. ср.* отъ **брѣскамь.** 1) Перканіе. 2) Шлевеніе, шибаніе, удряніе. 3) Биеніе, дрьнканіе памукъ, влънѫ и проч.; **взбивáніе лучкóмъ хлопчáтой бумáги, шéрсти и пр.**

Бръскáчь, *с. м.* Който бие, дрьнка памукъ, влънѫ и проч.; дрьндарь, халáчь; **шерстобóй, шерстобитъ.**

Брѣсквамь, *гл. мн-кр.* отъ **брѣскамь.**

Брѣснувамь и **брѣсвамь,** *гл. уч.* отъ **брѣснѫ.** Пернувамь.

Брѣснѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **брѣскамь.** 1) Да пернѫ. 2) Да шлевнѫ, да шибнѫ. 3) Да метнѫ. — **тъій,** *прич. стр.* 1) Пернѫтъій. 2) Шлевнѫтъій, шибнѫтъій.

Брѣшвамь, *гл. мн-кр.* отъ **брѣшѭ.** Брьішвамь.

Брѣшеніе, *с. ср.* отъ **брѣшѭ.** Трьеніе, брьісаніе; **утирáніе.**

Брѣшѭ, ишь, — шилъ (брѣшвамь), *гл. д.* Брьішѭ, трьіѭ; **терéть, утирáть.** *Брѣшѫ си ржцѣ-ты.* — **ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Брьішѭся, трьіѭся; **терéться, утирáться.** — **шенъій,** *прич. стр.* Брьішенъій, трьіенъій.

Бръіжденіе, *с. ср.* отъ **бръіждѫ.** Извираніе, изтичаніе.

Бръіждѫ, ишь, — дилъ, *гл. ср.* Тихо и полека извирамь, изтичамь; **сочиться, струиться.** *Тамо има изворъ, дѣто брыжди една вода.*

Бръізвамь (да бръізнѫ, бръізнувамь), *гл. ср.* Спущамся, разнасямся, разлѣтявамся; **бросáться, брызгать.** *Турци-ти брызнѫхѫ по улици-ты изъ христянскѫ-тѫ махалѫ.*

Бръізваніе, *с. ср.* отъ **бръізвамь; брызганіе.**

Бръізнувамь, *гл. уч.* отъ **бръізнѫ.**

Бръізнѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. свр.* отъ **бръізвамь.** Да ся спустнѫ, да ся разнесѫ, да ся разлѣтѫ; **брóситься, брызнуть.**

Бръісаніе, *с. ср.* отъ **бръішѭ.** Брьшеніе.

Бръісъ, *с. м.* Камъікъ брусъ, гладило; **брусъ, осёлокъ.**

Бръішвамь и **бръішювамь,** *гл. мн-кр.* отъ **бръішѭ.** Брьшвамь.

Бръішѭ, ешь, брысáлъ (брышвамь), *гл. д.* Брьшѭ. — **ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Брьшѭся. **Бръісанъій** и **Бръішенъій,** *прич. стр.* Брьшенъій.

Брьбйнецъ и

Брьбйнякъ, *с. м.* Бробинецъ, бробинякъ, животина *Formica,* врьворецъ, мравѣй, мравка, мравякъ, мравунякъ; **муравéй.**

Брьблáвица, *с. ж.* Брьбрица, бъбрица, бъбливица, брьбливщина: 1) Която говори много и нé за работѫ; **болтýнья, мутóвка.** 2) Която брьбре срьдито за всичко; **брюзгá, воркýнья, кропотýнья.** *Брьблавица жена е като празднѫ водяницѫ.*

Брьблáвъій, въ, ва, во, *пр.* Блъбливъій, брьбривъій, бъбривъій: 1) Който говори много и нé за работѫ; **болтлйвый.** 2) Който ся срьди и брьбре, пъка за всичко; **брюзглйвый, ворчалйвый, кропотлйвый.**

Брьблйвщина, *с. ж.* в. **брьблáвица.**

Брьблйвъій, въ, ва, во, *пр.* Брьблавъій. *Пази, Боже, отъ брьбливѫ женѫ, отъ козѭ крастѫ и отъ костеливы орѣхы.*

Брьбóевъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **брьбóй.** Барабоевъій; **картóфельный.**

Брьбóецъ, *ум. м.* отъ **брьбóй.** Барабоецъ, малко брьбой.

Брьбóй, *с. м.* Раст. и неговъій плодъ, в. **барабóй.**

Брьбóйка, *с. ж.* 1) Брьбонка. 2) Плодъ отъ смерикѫ; **можжевéловая ягода, можжевéлина.**

Брьбóйнъій, — бóенъ, — бóйна, бóйно, *пр.* Направенъій отъ (съ) брьбой, барабойнъій; **картóфельный.**

Брьбóйчя, *ум. ср.* отъ **брьбóй.** Малка глава брьбой, барабойчя; **картóфелинка, картóфелька.**

Брьбóленіе, *с. ср.* отъ **брьбóлѭ,** в. **брьбóреніе.**

Брьбóлѭ, ишь,—лилъ, *гл. д.* в. **брьбóрѭ.**

Брьбóнка, *с. ж.* 1) Малко зрьно плодъ отъ какво да е дрьво или храстъ, нѣколко кораво да не ся смачква; **всякая мéлкая ягода, нѣсколько твёрдая.** 2) Така ся наричять зрьнца, валчисты или длъгнисты, что растѫть по листiе-то на дрьвiе; **нарóсты на лйстьяхъ дерéвьевъ въ вйдѣ зёрнъ, крýглыхъ илй продолговáтыхъ.** 3) Ягода отъ черницѫ; барабонка, бобонка, галашкы, дудулы, кѫкъіли, скандали, съкаменци, мура, мурва, мургва, муцуна, црьничка, черница; **ягода тýтоваго дéрева.** 4) Подпухнѫло отъ ударено, врьга, краставица, чворуга;

волды́рь, выль, желва́къ, ши́шка отъ уда́ра.—*Брьбонкы*, лайна на зрьна като отъ овцѫ, отъ козѫ, отъ заикъ; дрьдонкы.

Брьбо́нчица *ум. ж.* отъ **брьбо́нка.**

Брьбо́рвамь и **брьбо́рувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **брьбо́рѭ.**

Брьбо́рение, *с. ср.* 1) Говорение безъ да ся разбира, блъболение, брьбрение, джомоление; **бормота́нье, лепета́ніе.** 2) Приказване ничто и никакво, праздны нѣчта; **болта́ніе.** 3) Мрьтвешко четение; **вя́канье.**

Брьбо́рѭ, ишь,—рилъ (брьбо́рвамь), *гл. д.* 1) Говорѭ нѣчто брьзо и неясно, та не ся разбира, блъболѭ, брьболѭ, джомолѭ; **бормота́ть, лепета́ть.** *Нѣчто брьбори, нъ не му ся отбира.* 2) Приказвамь ничто и никакво, праздны нѣчта, брьболѭ, брьтвѭ, брьщелевѭ; **болта́ть, моло́ть, пустосло́вить.** *Брьбори си бабины девятины.* 3) Четѫ мрьтвешкы, брьболѭ, мънкамь; **вя́кать, чита́ть вя́ло.**

Бр̂ѣбрение, *с. ср.* Бъбрение: 1) Брьборение, блъболение, джомоление; **бормота́нье, лепета́ніе.** 2) Карание, хокание, тякание; **упрека́ніе, пеня́ніе, таза́ніе.** 3) Пъкание, кѫкрение; **ворча́нье, брюзжа́нье.**

Брьбри́вый, въ, ва, во, *пр.* Бъбривый, что брьбре много, брьблавый, брьбливый; **брюзгли́вый, ворчали́вый, воркли́вый, кро́поткій, кропотли́вый.**

Брьбри́ца, *с. об.* Бъбрица, брьбривщина, брьблавица, бъбливица, бъбливщина: 1) Что говори много и какво да е; **болту́нъ, болту́нья.** *Ала си брьбрица!* 2) Что ся срьди и брьбре за всичко; **брюзга́, ворку́нъ, ворку́нья, кропоту́нъ, кропоту́нья.**

Бр̂ѣбрувамь, *гл. мн-кр.* отъ **бр̂ѣбрѭ.**

Брьбрътіıа, *с. ж.* в. **бр̂ѣбьрь.**

Бр̂ѣбрѭ, ешь,—ра́лъ (брьбрувамь). Бъбрѭ; 1) *гл. д.* Брьборѭ, блъболѭ, джомолѭ; **бормота́ть, лепета́ть.** *Какво брьбре, не му ся разбира.* 2) Приказвамь праздны нѣчта, брьболѭ, брьборѭ, брьтвѭ, лафувамь; **болта́ть, каля́кать.** *Брьбремъ си да ся минува врѣмя-то.* 2) *гл. ср.* Карамся нѣкому, хокамь го, тякамь му; **брани́ть, упрека́ть, пеня́ть, жури́ть, таза́ть, щуня́ть.** *Доста си ми брьбралъ.* 4) Брьборѭ срьдито, грьмѭ, дрьдорѭ, кѫкрѫ, пъкамь, шюмѭ; **брюзжа́ть, ворча́ть, кропота́ть, кропта́ть.** *Кѫдѣто ходи все брьбре.*

Бр̂ѣбреся, *гл. безл.* Приказвася, шюшнеся, млъвися; **несётся молва́.** *Много ся брьбре изъ село-то за Цвѣтка.*

Брьбуни́ще, *ув. ср.* отъ **брьбу́нъ.** Брьмбалище.

Брьбу́нчıакъ, *ум. м.* отъ **брьбу́нъ.** Брьмбалецъ, брьмбалчя.

Брьбу́нъ, *с. м.* Животина, в. **бр̂ѣмбалъ.**

Бр̂ѣбьръ, *с. м.* и

Бр̂ѣбьрь, *с. ж.* Бъбьръ, бъбьрь: 1) Брьборение, блъболение, брьболение, джомоление; **бормота́нье, лепета́ніе.** 2) Праздны приказкы, бъбрътиıа; **каля́ки, болтовня́, болтовство́, пустосло́віе.** 3) Карание, хокание, тякание; **упрека́ніе, пеня́ніе, таза́ніе.** *Омрьзнѫ ми брьбьрь-та му.* 4) Грьмение, пъкание, кѫкрение, шюмение; **брюзга́, воркотня́.**

Брьвно́, *с. ср.* Дрьво, отсѣчено отъ корена и одѣлано да влѣзе въ работѫ за градежь, гряда; **бревно́, ба́лка.**

Брьвь, *с. ж.* 1) Мостъ само отъ едно дрьво, отъ еднѫ кладѫ; **ла́ва.** *Сбрькался като кучя на брьвь. Лесна работа: колко отъ брьвь до мостъ.* 2) Бродъ на рѣкѫ за прѣкарване добытъкъ.

Брьда́къ, *с. м.* Овенъ съ изправены искусно витъı рога; **бара́нъ съ ви́тыми рога́ми.**

Брьда́рка и **брьдила́рка,** *с. ж.* Коıато прави или продава брьда; **бёрдочница.**

Брьда́рь и **брьдила́рь,** *с. м.* Който прави или продава брьда; **бёрдочникъ.**

Брьди́ло, *с. ср.* На станъ за тъкание онаıа справа, въ коıжто ся турıа брьдо-то; набрьдила, набрьдникъ, ватала; **на́билки въ тка́цкомъ станкѣ.**

Бр̂ѣдо, *с. ср.* 1) Планина, хлъмъ, баиръ; **гора́, холмъ.** *Изкачихмыся на брьдо-то.* 2) На станъ за тъкание оный гребенъ, прѣзъ който минува основа-та и съ който ся набива вътъкъ-тъ; гребень, зѫбци; **бёрдо у ткаче́й.**

Брьдо́кви *с. ж. мн.* Раст. *Lactuca sativa*, салата, марулıа; **лату́къ.**

Бр̂ѣдце, *ум. ср.* отъ **бр̂ѣдо; бёрдцо.**

Брьдчи́на (брьчи́на), *с. ж.* барчина, врьхъ, могыла, баиръ; **гора́, хо́лмъ.**

Брьдчи́нка, *ум. ж.* отъ **брьдчи́на.** Врьшецъ, могылка, баирецъ; **го́рка, го́рочка, хо́лмикъ.**

Брьжде́ние, *с. ср.* Гранение, лютение, горчение.

Брьжди́вый, въ, ва, во, *пр.* Браждивый, гранивый, лютый, горчивый; **го́рьклый.** *Брьждиво масло.*

Брьждѫ, и́шь, — дѣлъ, *гл. ср.* Враждѫ, гранѫ, лютѫ, горчѫ; **быть го́рьклымъ.** *Масло-то, зехтинъ-тъ брьжди. Чюшкы-ты брьждять,* лютять.

Брьзна́, *с. ж.* Бразда, брѣзда.

Брька́лка, *с. ж.* Лъжица брькачка, поварейка.

Бр̂ѣкамь (брьквамь) отъ **ба́рамь** и **бр̂ѣкамь** (брѣквамь) отъ **бора́вѭ.** Тиıа два глагола, съ производны-ты отъ тѣхъ рѣчи, въ нѣкои отъ знаменованиıа-та си сѫ така близо едно до друго, дѣто чясто ся смѣшıать, та затова и тука сѫ прѣдставени въ едно. 1) *гл. д.*

Разбрьквамь, ровиѫ нѣчто да ся размѣси; **мѣша́ть, перемѣшивать.** *Както си брькалъ кашѫ-тѫ, така ѫ и яжь.* 2) Сбрьквамь, мѣсѫ, смѣшямь едно нѣчто съ друго, намѣшямь; **мѣша́ть, соедини́ть, примѣшивать.** *Брькамь вино съ водѫ;* **мѣша́ть вино́ съ водо́ю.** *Въ хубавѫ-тѫ стокѫ брька и по малко долнѫ;* **къ хоро́шимъ това́рамъ примѣшиваетъ по немно́гу и дурны́е.** *Не брькай мя въ тыѭ работѫ.* 3) Сбрьквамь, забрьквамь, джюркамь, съ брьканѥ правиѫ нѣчто; **приготовля́ть что посре́дствомъ мѣша́нія.** *Брькамь калъ за лѣпежь.* 4) Забрьквамь, побрьквамь, смитамь; **запу́тывать.** *Не брькай ми конци-тѣ.* 5) Барамь, хващамь, ровиѫ; **мѣша́ть, тро́гать, копоши́ть.** *Не брькай дѣто не ти е работа. Что брькашь тука? Не ми брькай книгы-ты;* **не копоши́ моихъ бума́гъ.** 6) Сбрьквамь, додѣвамь нѣкому, пьнѫ нѣкого на работѫ-тѫ му, бавиѫ го; **мѣша́ть, препя́тствовать.** *Не брькай мя да си врьшѭ работѫ. Брькашь мя на работѫ-тѫ ми. Това не брька,* не бави; **э́то не мѣша́етъ.** 7) Развалямь; **по́ртить.** *Брькашь работѫ-тѫ ми.* 8) Правиѫ, врьшѭ, хващамь нѣкаквѫ работѫ; **дѣлать, начина́ть что.** *Азъ не брькамь таково нѣчто.* 9) Барамь, бродѫ, биркамь, дыриѫ, паламь, тѣрамь, тражѭ, трьсиѫ; **иска́ть.** *Въ село-то го не сакать, онъ брька поповѫ-тѫ кѫщѫ. Юнакъ брька да ся бори.* 10) Припкамь слѣдъ нѣчто, гониѫ; **гоня́ться, преслѣдовать.** *Врабци-ти буха брькать, ала сами въ уста-та му влизать.* 11) Газѫ рѣкѫ, водѫ, бродѫ; **переходи́ть въ бродъ.** *Прѣбрька рѣкѫ-тѫ.* 12) Ровиѫ, мѫтѫ, буниѫ; **мути́ть дѣлать смутни.** *Брька изъ село-то.* 13) Орѫ вторый пѫть, нѣчто прѣоравамь; **перебора́живать по́ле.** *Брькамь нивѫ.* 14) Биѭ, бутамь, бучкамь масло; **бить, па́хтать ма́сло.** 15) Сбрьквамь, грѣшѭ, погрѣшявамь; **дѣлать оши́бку.** *Прѣпиши това, нъ пази да не брькашь.* 16) Мыслѭ, говориѫ, правиѫ нѣчто погрѣшно, нѐ както е, както трѣбва, лъжѭся; **ошиба́ться.** *Ты брькашь въ тыѭ работѫ. Той брька съ бръзанѥ-то си.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Мѣсѫся, смѣшямся; **мѣша́ться, смѣшиваться.** 2) Намѣшямся въ нѣчто; **мѣша́ться, принима́ть уча́стіе въ чёмъ.** *Брькамся въ чюжды работы.* 3) Играѭ, вльнувамся; **волнова́ться.** *Море-то ся брька.* 4) Правиѫ, погрѣшкѫ, грѣшѭ, погрѣшявамь; **ошиба́ться.** *Брькася въ смѣтанѥ-то;* **ошиба́ется въ счётѣ.** 5) *гл. стр.* Бывамъ брьканъ. — **Брѣканый,** *прич. стр.*

Брѣкамь (брѣквамь, да брѣкнѫ, брѣкнувамь), *гл. ср.* и *д.* Втыкамь, въвирамь, турямь, пъхамь рѫкѫ, или что да е, въ друго нѣчто, та пакъ да ѭ извадиѫ; **запуска́ть, засо́вывать ру́ку или что нибу́дь друго́е куда́ нибу́дь.** *Брькамь въ пазухѫ, въ джебъ. Въ очи-ты ли ти брька? Който брька у меда, той си и ближе прьстѥ-то. Брьнкѫлъ у меда, та си не облизалъ прьстѥ-то. Не си брькай лъжицѫ-тѫ, кога ти не вари грьня-то. Кой ще да брькне въ дупкѫ-тѫ да извади змиѭ-тѫ?*

Брѣканѥ, *с. ср.* 1) Ровенѥ, размѣшянѥ, джюрканѥ, брьканица; **мѣша́ніе.** 2) Смѣшянѥ; **смѣшиваніе.** 3) Баранѥ, хващанѥ. 4) Спьнванѥ, недопущанѥ, додѣванѥ; **помѣха, препя́тствіе, помѣша́тельство.** 5) Намѣшянѥ въ нѣчто; **вмѣшиваніе въ како́е нибу́дь дѣло.** 6) Баранѥ, дыренѥ, паланѥ, тѣранѥ, траженѥ, трьсенѥ; **иска́ніе.** 7) Газенѥ, броденѥ водѫ. 8) Нѣчто забрькано, сгрѣшено за хранѫ на добытъкъ, кокошкы и проч.; кръма, кръмъ; **мѣсиво.** 9) Грѣшенѥ, погрѣшяванѥ; **ошиба́ніе.**

Брѣканѥ, *с. ср.* Втыканѥ, въвиранѥ, пъханѥ; **запуска́ніе, засо́вываніе.** *Брьканѥ въ джебъ.*

Брѣканийце, *ум. ср.* отъ **брѣканѥ** въ 8 знам. Кръмець, кръмица.

Брѣканица, *с. ж.* 1) Брьканѥ, мѣсенѥ, джюрканѥ, джюрканица, ровенѥ; **мѣша́ніе.** 2) Брьканѥ, сбрькванѥ, сгрѣшяванѥ, погрѣшяванѥ; **оши́бка.** 3) Мѫтеница, бутаница, айрянъ; **айря́нъ, арья́нъ, па́хтанье.** 4) Повторна орань; **перебора́живаніе.** 5) Смѫтня; **сумато́ха, ло́мка.** 6) В. **брькотѝя.**

Брька́чка, *с. ж.* 1) Онова, съ което ся брька нѣчто; **мѣша́лка, весёлка, весло́.** 2) Лъжица, съ коѭто брькать гостбѫ-тѫ, кога ся готви; брькалка, поварейка; **ло́жка, кото́рою по́варъ мѣша́етъ ку́шанье, когда́ оно́ приготовля́ется.**

Брѣквамь, *гл. мн-кр.* отъ **брѣкамь; мѣшивать.**

Брѣкванѥ, *с. ср.* отъ **брѣквамь.**

Брѣкнувамь, *гл. уч.* отъ **брѣкнѫ.**

Брѣкнуванѥ, *с. ср.* отъ **брѣкнувамь.**

Брѣкнѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **брѣкамь.** Да въвриѫ рѫкѫ, или что да е, въ нѣчто; **запусти́ть, засу́нуть ру́ку или друго́е что куда́ нибу́дь.** *Брькни съ тоягѫ подъ одьра, та изкарай оттамъ коткѫ-тѫ. Брькни въ водѫ-тѫ да видишь жежка ли е.*

Брьконѝя и

Брькотѝя, *с. ж.* 1) Неурядъ, кога мнозина врьшять нѣчто безъ рядъ, нито оправъ; без-

порѧ́докъ. 2) Кога е человѣкъ въ тѣсно врѣмя и трѣбва да свръши и едно и друго, па ся забрька какво да прави; **замѣша́тельство.** 3) Размирица, разблудия, блудъ, смутня, смѫтня, карашѫклѫкъ; **мятѐжное вре́мя, мятѐжъ, полити́ческіе безпорядки.**

Брьло́къ, *с. м.* Нечисто нѣчто като сметъ, мѫтнѫ водѫ отъ омъито, помъıѭ и пр.

Брьлѣ́ние, в. **брьлѣ́кание.**

Брьлѣ́кѫ, **ешь, — лѣлъ,** 1) *гл. д.* Говорѭ нищо и никакво, брьтвѭ, брьцелевѭ, дрьдорѭ; **моло́ть, пустосло́вить, мозо́лить язы́къ.** 2) *гл. ср.* Бѣснѣѭ, врьлувамь, салмувамь, правѭ накости, лудувамь; **шали́ть, повѣ́сничать, куроле́сить, куроле́сничать, прока́зничать.**

Брьлѣ́кание, *с. ср.* Брьлѣние: 1) Брьтвение, брьцелевение, дрьдорение; **болта́ніе,** 2) Бѣснѣние, лудувание, салмувание, врьлувание, накостение; **повѣ́сничанье.**

Брѣ́мбалецъ и **брѣ́мбарецъ,** *ум. м.* и

Брѣ́мбалчя и **брѣ́мбарчя,** *ум. ср.* отъ **брѣ́мбалъ** и **брѣ́мбаръ.**

Брѣ́мбалъ и

Брѣ́мбаръ и **брѣ́мбьръ,** *с. м.* 1) Голѣма като пчела муха, коıато брьнчи като врьчи, брьбунъ, бубаръ; **шмель, бу́чень.** Брьмбари-ти бъıвать всıакакви, по́-голѣми, по́-малкъı, жлъти, червеникави, черни, шарени. *Да бы всıака муха медъ брала, брьмбаръ-тъ бы набралъ най-много.—Има брьмбаръı въ главѫ-тѫ,* мухъı брьнчять въ главѫ-тѫ му, праздна му е глава-та. *Отдолу иде дендевринъ, дендеверскѫ пѣснь пѣе.* Гат. — Брьмбаръ. 2) Съ твръдъı кръıла бубулечка, что врьчи; **жукъ.**

Брѣ́мвамь, в. **брѣ́мнувамь.**

Брѣ́мкамь, *гл. мн-кр.* отъ **брьмчѭ́.** Брьнкамь.

Брѣ́мкание, *с. ср.* отъ **брѣ́мкамь.** Брьнкание.

Брѣ́мнувамь и **брѣ́мвамь,** *гл. уч.* отъ **брѣ́мнѫ.** Брьнувамь, брьнвамь.

Брѣ́мнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. сд-кр.* и *нач.* отъ **брьмчѭ́.** Да брьнѫ.

Брьмчѭ́, **и́шь, — чіалъ** (**брѣ́мкамь, да брѣ́мнѫ, брѣ́мнувамь** и **брѣ́мвамь**), *гл. ср.* в. **брьнчѭ́.**

Брьмчі́ание, *с. ср.* отъ **брьмчѭ́.** Брьнчиание.

Брьнё им. соб. мѫжско.

Брьни́камь, *гл. д.* Брькамь, ровѭ, мѣсѫ, безъ нотрѣбѫ, или за да ся намирамь на работѫ; **мѣша́ть.** *Что брьникашь тука!* — **каный,** *прич. стр.* **мѣшанный.**

Брьни́кание, *с. ср.* отъ **брьни́камь; мѣша́ніе.**

Брѣ́нка, *с. ж.* Малъкъ белчюгъ прикаченъ на нѣчто; **небольшо́е кольцо къ чему́ нибу́дь.** *Брьнка на ножя захлупачя.*

Брьнка́лка, *с. ж.* Брьнка́ло. *Купи му брьнкалкѫ, па го пусти да брьнка.*

Брьнка́ло, *с. ср.* 1) Желѣзна справа за свирнѭ; кога да свирять съ неѭ, съ еднѫ рѫкѫ ѭ дрьжять прилатенѫ до уста-та, а съ кой да е прьстъ на другѫ-тѫ рѫкѫ дрьнкатъ тела, что има на неѭ; **варга́нъ, кобы́съ.** 2) Всıака игралка, что брьнка и ся дава на дѣца да си играıѫть; **бряку́шка, гремýшка, побрякýшка, погремýшка.**

Брьнка́лце, *ум. ср.* отъ **брьнка́ло.**

Брѣ́нкамь, *гл. мн-кр.* отъ **брьнчѭ́.** Брьмкамь.

Брѣ́нкание, *с. ср.* отъ **брѣ́нкамь.** Брьмкание.

Брѣ́ннувамь и **брѣ́нвамь,** *гл. уч.* отъ **брѣ́ннѫ.** Брьмвамь, брьмнувамь.

Брѣ́ннѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. сд-кр.* и *нач.* отъ **брьнчѭ́.** Да брьмнѫ.

Брѣ́нчица, *ум. ж.* отъ **брѣ́нка.**

Брьнчѭ́, **и́шь, — чіалъ** (**брѣ́нкамь, да брѣ́ннѫ, брѣ́ннувамь** и **брѣ́нвамь**). Брьмчѭ: 1) *гл. ср.* Издавамь гласъ като брьмбаръ, мухѫ или комаръ, кога врьчять, или телъ, кога е изопнѫтъ, тана ся удари; **бренча́ть, брянча́ть, бряца́ть, буча́ть, бунча́ть, жужжа́ть.** *Пчелъı-тъı брьнчять.—Мухъı брьнчять въ главѫ-тѫ му,* има брьмбаръı въ главѫ-тѫ му, праздна му е глава-та. 2) *гл. д.* Дрьнкамь теловъı-тъı на нѣкаквѫ свирнѭ, уж какъ свирѭ нѣчто; **бренча́ть, варга́нить, игра́ть хýдо.**

Брьнчі́ание, *с. ср.* отъ **брьнчѭ́.** Брьмчиание: 1) Кога брьнчи нѣчто; **бренча́ніе, брянча́ніе, бряца́ніе, бунча́ніе, буча́ніе, жужжа́ніе.** 2) Дрьнкание теловъı-тъı на нѣкаквѫ свирнѭ, ужь да ся свири; **бренча́ніе.**

Брьнъ! *междом.* За показвание гласъ отъ брьнчиание; **жу.**

Брѣ́снатие, *с. ср.* отъ **брѣ́снѫ.** Брьснение, бриение, бричение; **бри́тіе, бритьё.** *Брьснатие-то скѫпо, вино-то свтино.*

Брьсна́чь, *с. м.* 1) Брьсничь, ножь, съ който ся брьсне, бричь; **бри́тва.** *Рѣже като брьсначь,* казвася за простъ ножь, что е твърдѣ остьръ и рѣже хубаво. *На таквѫ главѫ такъвъ брьсначь. Който си има брадѫ, да си има и брьсначь. Умъ морѥ, акѫлъ брьсначь. Сивъ соколъ по чюкарѫ ся вие.* Гат. — Брьсначь. 2) Бричачь, берберъ; **бородобрѣ́й, цырю́льникъ.**

Брѣ́снение, *с. ср.* в. **брѣ́снатие.**

Брьсни́чь, *с. м.* Брьсначь, бричь; **бри́тва.**

Брѣ́снувамь и **брѣ́свамь,** *гл. мн-кр.* отъ **брѣ́снѫ** (брьчѭ, бриѭ); **брива́ть.**

Брѣ́снѫ, **ешь, — налъ** (**брѣ́снувамь** и **брѣ́свамь**), *гл. д.* Стригѫ косѫ, козинѫ на нѣчто до самѫ-тѫ кожѭ; **бриѭ, бричѭ; брить.** *Брьснѫ си главѫ-тѫ. Брьснахъ си брадѫ-*

тѫ. Комуто си брадѫ-тѫ брьсналъ, него си и порѣзалъ.—Брьсне го на-въвъ космы, мѫчи го, прави му зло; **гла́дить про́тивъ ше́рсти.**—*Брьснѫ нѣкого,* зимамь му пары съ нѣкакъвъ начинъ. — *Не брьснѫ нѣкого или нѣчто,* не щѫ да знаѭ, не хаѭ, не пытамь; **знать не хотѣть.** *Кой тя брьсне?* кой тя хае, кой тя рѣже? *Азъ не тя брьснѫ,* не щѫ да тя знаѭ за нищо. — **ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бриѭся, бричѫся; **бри́ться.** *Кой пыта, брьсне ли ся владыка.* — **натый,** *прич. стр.* Бритый, бриченый; **бри́тый.** *Брьсната глава. Кой тя пыта, брьснатъ ли е кадиа-тъ. Брьсната глава, гола кратуна. Брьснато, стрижено, все гологлаво;* **хоть бри́то, хоть стри́жено, а всё голо́.**

Брьстéнıе, *с. ср.* отъ **брьстѫ́.** Хранение съ брьсть.

Брьсть (брьсь), *с. ж.* Суръва врьшина отъ дрьвıе, что сѣкѫть зимне врѣмя, кога падне снѣгъ, та нѣма трѣвѫ, и хранятъ съ неѭ добытъкъ; листникъ.

Брьстѫ́, и́шь, — ти́лъ (брьстı́авамь), *гл. д.* Храниѫ съ брьсть, насичıамь брьсть за добытъкъ да ıаде. *Брьстѫ козы-ты.* — **ся,** *гл. стр.*

Брьстı́авамь, *гл. мн-кр.* отъ **брьстѫ́.**

Брѣ́твéнıе, *с. ср.* Брьболенıе, брьборенıе, брьлѣıанıе, брьщелевенıе, дрьдоренıе; **болта́нiе, моло́тье.**

Брѣ́твıѫ́, и́шь, — ви́лъ, *гл. д.* Брьборѭ, брьболѭ, брьлѣѭ, брьщелевѭ, бъбрѭ, дрьдорѭ; **болта́ть, моло́ть, пустосло́вить, мозо́лить язы́къ, говори́ть вздоръ, каля́ки.** *Брьтви нищо и никаквы приказкы. Брьтви не врѣлы, не кыпѣлы,* говори непрѣмыслено. *Брьтви си като обранъ Гръкъ на купѫ. Азъ брьборѭ, мѫжь ми брьтви.*

Брѣ́ци, *с. ж. мн.* Раст. в. **буковица.**

Брѣ́ченıе, *с. ср.* отъ **брѣ́чıѫ.** Свиванıе, сбиранıе, грьченıе; **мо́рщенiе.**

Брѣ́ченый, *прич. стр.* в. **брѣ́чıѫ.**

Брьчи́на, в. **брьдчи́на.**

Брѣ́чка, *с. ж.* в. **брѣ́чкулъ.**

Брѣ́чкамь, *гл. мн-кр.* отъ **брѣ́чıѫ.**

Брѣ́чканıе, *с. ср.* отъ **брѣ́чкамь.**

Брѣ́чкулчя, *ум. ср.* отъ **брѣ́чкулъ; морщи́нка, сги́бикъ, сги́бчикъ.**

Брѣ́чкулъ, *с. м.* Сбрьчено на лице-то чловѣку и на снагѫ-тѫ, дѣ да е, или на нѣкакъвъ платъ; брьчка, впряга, дипла; **морщи́на, сгибъ.** *Има брьчкулы по лице-то.* —*На брьчкулы;* **морщи́нный, морщи́новатый, морщева́тый, со сги́бами.**

Брѣ́члeнъ, в. **брьшлı́анъ.**

Брѣ́чникъ *с. м.* Сукманъ широкъ, та много набрьченъ; носятъ го въ Панагюрско.

Брѣ́чıѫ, ишь, — чи́лъ (брѣчкамь), *гл. д.* Сбирамь, свивамь нѣчто така, каквото да стои на впрягы; **мо́рщить, дѣлать скла́дки на чёмъ, плои́ть — ся,** *гл. възвр.* Свивамся, събирамся на впрягы; **мо́рщиться.** — **чеъный,** *прич. стр.* Сбираный, свиваный на впрягы, впряганый.

Брѣ́шелъ и

Брьшлı́анъ, *с. м.* Раст. всıакога е зелено, расте покрай дрьво или стѣнѫ и ся лѣпи по тѣхъ, та гы обраства, *Hedera helix,* брешлıанъ, брешнıалъ, брошленъ, брушленъ, брьчлıанъ, крушнелъ; **плющъ.**

Брьщелéвенıе, *с. ср.* Говоренıе нищо никакво, брьлѣıанıе, брьтвенıе.

Брьщелéвıѫ, ишь, — ви́лъ, *гл. д.* 1) Говорѭ что заврьнѫ, что ми дойде на умъ, нищо и никакво, брьлѣѭ, брьтвѭ; **говори́ть вздоръ, нелѣпости, пустомéлить.** *Нѣма да кажешь и ты еднѫ свѣстнѫ думѫ, а само брьщелевишь. Брьщелеви като лудъ.* 2) Говорѭ, приказвамь много и нищо и никакво. *Много брьщелевишь, ала щешь ıадешь парампухо, дрьвıанъ господь.*

Брѣгови́тый, тъ, та, то, *пр.* Дѣто има брѣговы; **утёсистый, обри́вистый, стремни́стый.** *Брѣговито мѣсто.*

Брѣ́гчя, *ум. ср.* отъ **брѣ́гъ.** Малъкъ брѣгъ, брѣжецъ; **бережо́къ.**

Брѣ́гъ, — гове, *с. м.* 1) Мѣсто, дѣто е изкопана земıа-та, дѣто ся е изсыпала, та стои нависено или е тврьдѣ нанадолнище; съсыпище, суда, урва, ıаръ; **обры́въ, скатъ, стремни́на, утёсъ.** 2) Земıа-та край рѣкѫ или море, дѣто е нѣколко надвисена надъ водѫ-тѫ; **бéрегъ рѣки́ или мо́ря надъ водо́ю.** *Бъхтися (бухася) като водѫ о брѣгъ. Бъхтися като рыбѫ въ брѣговы.*

Брѣ́жецъ, *ум. м.* отъ **брѣ́гъ.** Брѣгчя.

Брѣ́жный, — жьнъ и — женъ, жна, жно, *пр.* Нанадолний, брѣговитый, урвистый, брѣгъ; **обры́вистый, ска́тистый, стремни́стый, утёсистый.** *Брѣжно мѣсто.*

Брѣ́за и **берı́аза,** *с. м.* Дрьво *Betula alba,* брѣзи́ца, метли́ка; **берёза.** Отъ корѫ-тѫ на това дрьво правятъ чернѫ-тѫ дьвкѫ.

Брѣзда́, *с. ж.* в. **бразда́.**

Брѣзи́ца, в. **брѣ́за.**

Брѣзна́, *с. ж.* 1) Бразда, брѣзда. 2) Пѫтека въ лозıе или между двѣ лозıа; **доро́жка въ виногра́дникѣ или между́ двумя́ виногра́дниками.** *Не ми останѫ ни брѣзна,* всичко ми зехѫ, всичко изгубихъ.

Брѣ́зовый, въ, ва, во, *пр.* отъ **брѣ́за; берёзовый.** *Брѣзова гора.*

Брѣ́зо коко́шчя. Птица *Rallus,* водно кокошчя; **дерга́чъ, коро́стель.**

Брѣзый, зъ, за, зо, *пр.* Казвася за животно, съ бѣлы бѣлѣзы по него; **говорйтся о животномъ, имѣющемъ бѣлыя пятна.** *Брѣзи бъволи. Брѣза опашки,* донѣйдѣ черна, а оттамъ бѣла.

Брѣй, *с. м.* Раст. *Tamus;* **водогóнъ, дѣвій кóрень.** *Кысело като брѣй.*

Брѣкълня, *с. ж.* 1) Дрьво *Sorbus aucuparia,* дава червенъ, прокъиселенъ плодъ на кычуры, ядьръ като грахъ; скорушя; **рябúна.** 2) Плодъ отъ това дрьво.

Брѣменце, *ум. ср.* отъ **брѣмя; захáпокъ, нóшица.**

Брѣмя, — **менá,** *с. ср.* 1) Товаръ, колкото може да земе человѣкъ въ ржцѣ-ты си да понесе, хватъ; **брéмя, захáпъ, нóша.** *Едно брѣмя дрьва,* единъ наржчь; **нóша дровъ.** *Дай ми едно брѣмя сѣно;* **дай мнѣ захáпъ сѣна.** 2) Товаръ, юкъ; **грузъ.** *Имахмы го страницж, направихмы го брѣмя.* 3) Тягота, мжка, товаръ, грыжя; **брéмя, тя́гость, нóша.** *Дошло е брѣмя, ще ся носи. Врѣмя брѣмя продава, а скжпотия го купува.*

Брѣстець, *ум. м.* отъ **брѣстъ.** Малъкъ брѣстъ.

Брѣстовый, **въ, ва, во,** *пр.* отъ **брѣстъ.** *Брѣстово дрьво.*

Брѣстчя, *ум. ср.* отъ **брѣстъ.** Брѣстець.

Брѣстъ, *с. м.* Дрьво *Ulmus,* карагачь; **бéрестъ, карагáчъ, йлемъ, ильмъ.**

Брю́ка, *с. ж.* и

Брю́къ, *с. м.* Брука: 1) Брумка, брюмка, прыщка, чирка; **прыщъ.** 2) Струпка, болка; **струпъ.** 3) Шишарка; **ши́шка.**

Брю́кыца, *ум. ж.* отъ **брю́ка.** Брукыца: 1) Прыщица, чирчица; **пры́щикъ.** 2) Струпчица; **стру́пикъ.** 3) Шишарчица; **ши́шечка.**

Брю́мка, *с. ж.* в. **бру́мка.**

Бря́цалъ, *с. м.* Така е нареченъ мрьсолъ-тъ въ гатанкж: *Бухни бряцалъ о земя.*

Бу́ба, *с. ж.* 1) Плашило измыслено, а не че го има; **бу́ка.** Съ бубж-тж плашять дѣца-та. Кога не мирува дѣтя, казвать му: *е че иде буба-та,* или: *мирувай, че щж тя дамь на бубж-тж.* Кога плаче дѣтя, казвать му: *мльчи, че ще чюе буба-та, та ще тя грабне да тя изяде.* Нѣкой пжть потропнжть на прозореца или на стѣнж-тж, безъ да види дѣтя-то, та да сяка то, че буба-та трона, тaче отговарять: *иди си, иди, бубо, наши-ты дѣца не плачжть.* Кога не щжть да дадкть на дѣтя онова, что иска, казвать му: *изяде го буба-та.* Нѣкой така много плашять дѣца-та си съ бубж-тж, чтото тына, и кога порастжть нѣколко, все ся боятъ да излѣзжть изъ кжщи самы вечеръ, кога е притьмнѣло, и сутренж прѣди да сьвне. 2) Дѣца-та нарнчять буба всичко, что ся боять да хванжть. 3) Буболечка.

Нѣчто крукнж въ зелника;
Всякой выка: жяба е,
Попъ-тъ выка: буба е. *Пѣс.*

4) Гжсеница, что дава коприня, втище, птичка; **шелкови́чный червь.** *Тжж годинж бубы-ты врьвять добрѣ.*

Буба́йкъ, *с. м.* в. **бу́бакъ.**

Бубакéрный, — **рьнъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* Бубачный, намучный; **бумáжный.**

Бубакéръ, *с. м.* и

Бу́бакъ и буба́йкъ, *с. м.* 1) Раст. *Gossypium herbaceum,* бжбекъ, памукъ, памбукъ, памутликъ; **хлопча́тникъ.** 2) Единъ видъ влъна, коятo расте на това растение, *Gossypium;* **хлопча́тая бума́га.** *Мякъ като бубакъ. Бѣлъ като бубакъ.*

Бубакіа́рка, *с. ж.* Раст. *Senecio vulgaris;* **крестóвникъ.**

Буба́лка, *с. ж.* Буболечка.

Буба́лка бóжия. Насѣкомо *Chrysomela,* божia кравица, великденчя, господёва момичка, гуролъ, даскалчя, калинка-малинка, калиа-бубалиа, калиа-малиа, кукумара, литмара, мара, невѣстица, путмара; **бóжья козя́вка, бóжья корóвка.**

Бу́балчя, *ум. ср.* отъ **буба́лка.** Буболечя, буболечица; **бука́шечка.** *Кротко като бу́балчя.*

Буба́лиа ка́лиа, в. **буба́лка бóжия.**

Бубара́шка *с. ж.* Буболечка, бубалка; **бука́шка.**

Буба́чный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Бубакерный, намучный; **бума́жный.**

Бу́бица, *ум. ж.* 1) отъ **бу́ба.** Бубалчя, буболечя; **бука́шечка.** 2) Гжсеница буба, втище, птичка; **шелкови́чный червь.**

Бу́бичка, *ум. ж.* отъ **бу́бица.**

Бу́бничи, *с. ср.* Раст. *Achillea millefolium,* равенець, равнець, спорежь, сѣчено былие; **тысячели́стникъ.**

Буболя́звамь, буболя́зувамь и **бубуля́звамь,** *гл. мн-кр.* отъ **буболя́зж.**

Буболя́зение и **бубуля́зение,** *с. ср.* отъ **буболя́зж.** Лазение; **пóлзаніе.**

Буболя́зж и бубуля́зж, нишь, — **зя́лъ** (**буболя́звамь**), *гл. ср.* 1) За буболечкы-ты ся казва буболазять намѣсто ходять; **лазж; пóлзать (о насѣкóмыхъ).** *Буба буболази, лази, дѣ найде дупкж, тамъ влази.* 2) Лазж по ржцѣ-ты и крака-та си като животно четвероного; **ходи́ть на четверéнькахъ.**

Буболѐчица, *ум. ж.* отъ **буболѐчка.** Буболечя, бубица, бубалчя; **бука́шечка, мóха, мóшка.**

Буболѐчка и бубулѐчка, *с. ж.* Животина,

гадина малка, что лази; буба, бубалка, бубарашка; бука́шка, козя́вка и вся́кое полза́ющее насѣко́мое. *Ѩде като мечкѫ, работи като буболечкѫ;* сморчко́мъ глядитъ, а богатырёмъ ка́шу (щи) уплета́етъ. *Дойджть като буболечкы, ставать като мечкы. Ако е насрѣщѫ ти буболечка, борися като съ мечкѫ. Пары-ты не цъка мечка, а буболечка.*

Буболе́чя, *ум. ср.* отъ **буболе́чка.** Буболечица.

Бубо́тение, *с. ср.* Бубучение, баботение, боботение, бучение, шюмение; **гулъ.**

Бубо́тѫ, ишь, — тилъ, *гл. ср.* Бубучѭ, баботѫ, боботѫ, бучѭ, шюмѭ; **издава́ть гулъ.**

***Бу́брегъ, — рези,** и **бубрекъ, — реци,** *с. м. Т.* У животнъі-тъі длъгнистъі и нѣколко валчистъі утробъі подъ дроба и слѣзень-тѫ; **по́чка у живо́тныхъ.** *Като бубрегъ въ мазь. Плува като бубрегъ въ мазь. Бубрекъ-тъ му е завитъ въ лой.*

Бу́бречя, *ум. ср.* отъ **бу́брегъ** и **бу́брекъ; по́чечка.**

Бубу́чение, *с. ср.* отъ **бубу́чѭ.** Буботение.

Бубу́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. ср.* в. **бубо́тѫ.**

***Буга́,** *с. ж. Т.* Бъікъ; **быкъ, саме́цъ бу́йвола.**

> Страшиле, страшна войводо,
> Страшиле, свиня дебела,
> Страшиле, буга бъіволска! *Пѣс.*

Буга́да, *с. ж.* Съ пепелъ врѣла вода за чистение нѣчто и за прание дрѣхъі; вогава, зола, лешия, лисива, лисида, луга, люта вода, пепелница, пепеляна вода, проте, цвикъ, цекъ; **щёлокъ, букъ.**

Буга́нець и **буга́нинъ,** *с. м.* Измъіслено сѫщество като таласѫмъ, като вампиръ, караконджe и д. т.; **баснослóвное существо́ въ ро́дѣ домова́го, водяна́го, лѣшаго и т. п.** *Мащеха-та пратила завареницѫ-тѫ си на водяницѫ да ѭ земѫть буганци-ти.* (Приказка).

Буга́нскъій, ска, ско, *пр.* отъ **буга́нець.** — *Бугански дни,* дни, по които ходять буганци-ти; мрьсни, нечисти дни. — **скъі,** *нар.* Като буганець.

Бугасие́нъій, — сиенъ, сиена, сиено, *пр.* Направенъій отъ бугасиѭ; **кума́чный.** *Бугасиена антерия.*

***Бугасия,** *с. ж. Т.* Единъ червенъ памученъ платъ; **кума́чъ.**

Бу́гла, *с. ж.* 1) Радость, веселие на годежь, на сватбѫ. *Честита ви бугла!* честита радость, честитяване на годежь и на сватбѫ. 2) Брига, грижа, главоболие, касаветъ; **забо́та.**

Бугови́ца, в. **богови́ца.**

***Буда́къ,** *с. м. Т.* Глуждъ, глужь, глѣзенъ, глюджь, сѫкъ, сѫкълъ, чекоръ, чепоръ, чепъ, члѣнъ, чворъ; **сукъ въ бревнѣ или въ доскѣ.**

***Будала́,** *пр. неизм. Т.* Глупавъ, безуменъ, слабоуменъ, глупакъ, ахмакъ; **глу́пый, безу́мный, глупе́цъ, дура́къ, о́лухъ.** *Будалъі-тъі само ся смѣѭть.*

Будалащина́, *с. ж.* Неотбирание, безумство, глупавина, ахмаклѫкъ; **глу́пость, безу́міе.**

Будали́ца, *ум.* отъ **будала́; дурачёкъ, ду́рочка.**

Будалскъій, ска́, ско́, *пр.* Что приличя на будалѫ, глупешкъій, глупавъій, безумнъій, ахмачкъій, ахмашкъій; **глу́пый, безу́мный.** *Приказкъі-тъі му сѫ будалскъі.* **— скъі,** *нар.* Като будалѫ, глупешкъі, глупаво, безумно, ахмачкъі, ахмашкъі; **глу́по, безу́мно, подура́цки.**

Бу́двамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́дж.**

Бу́дение, *с. ср.* отъ **бу́дж; буже́ніе, бужде́ніе.**

Бу́денъій, *прич. стр.* в. **бу́дж.**

Бу́ди, като *съюз.* Ако и да, нека; **е́сли бы и, хотя́ бы.**

> Това не е Ѩна работила:
> Буди да е Ѩна работила,
> Буди да смъі Ѩнѫ оженили,
> Буди да смъі вино-то изпили. *Пѣс.*

Буди́лникъ, *с. м.* Чясовникъ, направенъ да може да ся докарва да дрьнка въ което врѣмя ще чловѣкъ, за да го събуди отъ сънъ; **буди́льникъ.**

Бу́днъій, — дьнъ и — денъ, дна, дно *пр.* 1) Незаспалъ, събуденъій; **неспя́щій.** *Всичкѫ-тѫ нощь бѣхъ буденъ; не можюхъ да спѭ.*

> Спощи станѫхъ съненъ, буденъ, махмуренъ,
> Та попътахъ моѭ майкѫ мащехѫ. *Пѣс.*

2) Что будѣе, что внимава, чьврьстъій; **бо́дрый, внима́тельный.**

Будня́, *с. ср.* Тврьдѣ малко бурилчя, за да ся носи въ него на пѫть ракиѭ; **ма́ленькій бочёночекъ для ноше́нія во́дки въ доро́гу.**

Будѣ́ѭ, ешь, будѣлъ и **будѣялъ,** *гл. ср.* Стоѭ буденъ, пазѭ, чювамь нѣчто, слухтѫ; **бдѣть надъ чѣмъ, бо́дрствовать.**

Будѣ́яние, *с. ср.* Бдѣние, пазение, чювание, слухтѣние; **бдѣ́ніе, бо́дрствованіе.**

Бу́дж, ишь — дилъ (бу́двамь), *гл. д.* Прѣкѫсвамь съна нѣкому, не му давамь да спи, пробуждамь, разбуждамь, събуждамь, скорвамь; **буди́ть.** *Не мя будий да си поспѭ.* **Бу́джся,** *гл. възвр.* Пробуждамся, разбуждамся, събуждамся, скорвамся; **пробужда́ться, просыпа́ться. Бу́денъій,** *прич. стр.* Пробужданъій, разбужданъій, събужданъій, скорванъій.

Бу́есть, *с. ж.* Буйность, буйство, непокорство, впроглавщина; **непоко́рство, непо-**

ко́рность, бу́йность, бу́йство. *Отъ буесть ся повдигнжли възъ господаря си.*

Бу́за, *с. ж.* 1) Страна на лице-то, ябълчица; **щека́.** *Бѣлы бузы. Плѣска го по бузы-ты;* **бить по щека́мъ.** 2) *Бузы отъ заклано животно,* челюсти-ты заедно съ мясо-то на страны-ты; **на́щеки.** *Купихъ двѣ волскы бузы.*

***Буза́,** *с. ж. Т.* 1) Питие отъ просяно брашно; **буза́, бра́га.** *Буза безъ вышкж не быва.* 2) Размыто брашно съ водж за хранение добытъкъ; **жи́дкое мѣ́сиво изъ муки́ съ водо́ю для ко́рму дома́шняго скота́.** Казвася и за водж и за всяко водно нѣчто мжтно и нечисто. *Това не е вода, а буза. Быстра вода като бузж,* мжтна и нечиста.

Бузаджи́йка, *с. ж.* Жена на бузаджиж; **жена́ бузника́.**

Бузаджи́йница, *с. ж.* Дюкянъ, въ който правять и продавать бузж; **бузня́.**

Бузаджи́йскый, ска, ско, *пр.* отъ **бузаджи́я.**

Бузаджи́йчя, *ум. ср.* Младъ бузаджия; **молодо́й бузни́къ.**

***Бузаджи́я,** *с. м. Т.* Който прави и продава бузж; **бузни́къ.** *Халваджия за бузаджиж.*

Буздова́нъ, буздога́нъ, в. **буздуга́нъ.**

Буздуга́нецъ, *ум. м.* и

Буздуга́нчя, *ум. ср.* отъ **буздуга́нъ.**

***Буздуга́нъ и буздуга́нинъ,** *с. м. Т.* Буздованъ, буздоганъ, боздуганъ, старовремєнско оржжие за бой, топузъ на тоягж; **булава́, па́лица, дуби́на.** Съ това имя наричять нѣкога и голѣмъ ножь.

Третий караулъ достигнж,
Въ уста си ножя носяше,
Ножя му буздуганина. *Пѣс.*

Бузе́нце, *ум. ср.* отъ **бузя́.** Бузичка, бузленце, бузчица, страничка; **щёчка.**

Бу́зистый, стъ, ста, сто, *пр.* Който има голѣмы издуты бузы; **щека́стый, оду́тловый, оду́тлый, оду́тловатый.**

Бу́зица, *ум. ж.* отъ **бу́за.** Бузка, бузля, бузя, страница; **щёчка.**

Бузи́ца, *ум. ж.* отъ **буза́; бра́жка.**

Бу́зичка, *ум. ж.* отъ **бу́зица.** Бузенце, бузленце, бузчица, страничка; **щёчка.**

Бу́зка, *ум. ж.* отъ **бу́за.** Бузица; **щёчка.**

Бузле́нце, *ум. ср.* отъ **бузля́.** Бузичка.

Бузля́, *ум. ср.* отъ **бу́за.** Бузица; **щёчка.**

Бу́зчица, *ум. ж.* отъ **бу́зка.** Бузичка.

***Бузъ,** *с. м. Т.* Ледъ; **лёдъ.**

Бузя́, *ум. ср.* отъ **бу́за.** Бузица; **щёчка.**

Бу́йкы, *с. ж. мн.* Така наричять дѣца обуща-та; **дѣтское назва́ніе о́буви.** *Обуйте Пѣйчю буйкы-ты да не ходи босъ.*

Бу́йность, *с. ж.* Буйство: 1) Качество на буйный; **бу́йность.** 2) Буесть.

Бу́йный, буенъ, бу́йна, бу́йно, *пр.* Буятый: 1) Врьлый, силный, чеврьстый, что става скоро и съ голѣмж силж; **си́льный, бы́стрый.** *Буенъ вѣтръ;* **си́льный, поры́вистый, бу́рный, на́глый вѣтеръ.** *Буйна вода;* **бы́страя вода́, бу́рная вода́.**

Буйна ли вода притече,
Че ны думы-ты завлѣче?
Буенъ ли вѣтръ повѣя,
Че ны думы-ты завѣя? *Пѣс.*

Буенъ огнь; **пыла́ющій ого́нь.** *Буенъ дъждъ, буенъ снѣгъ.* 2) Дѣто има много свѣтъ, много шаврение, тичяние и разправы; **оживлённый большимъ движе́ніемъ наро́да, шу́мный.**

Единъ выкалъ изъ буйнж-тж чаршиж
Другый выкалъ изъ тѣсны-ты улици. *Пѣс.*

3) Казвася за трѣвж, кога е чяста и высокж, за гжстж горж и др. так. *Буйна трѣва, буйна гора;* **густа́я, высо́кая трава́, густо́й лѣсъ.** 4) Силный, храбрый, якый; **хра́брый, смѣ́лый, отва́жный.**

Поведи силнж, буйнж войскж. *Пѣс.*

5) Който не ще да знае другы-ты, не слуша; непокорный, вироглавый; **блажно́й, бу́йный, буя́нъ.** — **но,** *нар.* Съ голѣмж силж, чеврьсто; **съ большо́ю си́лою.** *Огнь-тъ гори буйно, трѣва-та расте буйно.*

Буйно си врата потропахж,
Страшно кучета залаяхж. *Пѣс.*

Бу́йство, *с. ср.* Буйность.

Бу́ица и буи́ца, *с. ж.* Болесть *Febris acuta,* тяжка болесть, огняница; **горя́чка, огневи́ца.**

Бу́йчици, *ум. ж. мн.* отъ **бу́йкы.**

Бу́ка, *с. ж.* 1) Дрьво букъ. 2) Издлъбана клада на жлебъ за да тече прѣзъ неж вода; улѣй, варадъ, гурна; **жёлобъ.**

Бука́вица, *с. ж.* Слогове-ти въ букварь, които ся учять слѣдъ азбукы; **склады въ букваряхъ за азбукою слѣдующіе.** *Учж букавици-ты.*

Букавичя́рка, *с. ж.* Момичя, което учи букавици-ты.

Букавичя́рь, *с. м.* Така наричять въ училища-та дѣтя, което учи букавици-ты.

***Бука́й,** *с. ж. мн. Т.* 1) Желѣзна спьнка, что ся заключя на прѣдни-ты крака на конь, кога ся пустне да пасе, за да не бѣга и да не го разньне нѣкой да го отведе. **Желѣзныя пу́ты съ замко́мъ, надѣва́емыя на пере́дныя но́гы лошаде́й, когда́ пуска́ютъ ихъ на па́ству.** 2) Такава желѣзна спьнка, что ся туря човѣку на крака-та, кога е запрѣнъ за нѣчто, за да не бѣга; желѣза, оковы; **кандалы́, око́вы.** *Турихж му букаи;* **посади́ли его́ въ кандалы́.**

Букайци, *ум. ж. мн.* отъ **букай.**
Букáкъ *с. м.* 1) Буковъ храстъ. 2) Букашь.
Букáшь, *с. м.* Гора отъ букъ, букакъ; **бýковый лѣсъ, бýковникъ.**
Бýква, *с. ж.* Бѣлѣгъ, съ който изобразѭвать нѣкой гласъ въ языка; слово; **бýква.**
Буквáрець и **букувáрець,** *ум. м.* и
Буквáрчя и **букувáрчя,** *ум. ср.* отъ **букварь.**
Буквáрь и **букувáрь,** *с. м.* 1) Книга, по коѭто ся учять дѣца да четѫть отъ азбукы; **букварь.** *Нашь Дѣйко учи голѣмый букварь.* 2) Всѣкоя малка книга, ако ще бы и ничто да нѣма въ неѭ написано, наричяся букварь; **брошю́ра, мáленькая книжка изъ бѣлой бумáги, тетрáдь.**
Бýквамь (да бýкнѫ, бýкнувамь), *гл. ср.* Бухвамь, избуквамь, излизамь, показвамся, захващамся; **вспы́хивать.** *Букнѫ пламыкъ въ сламѫ-тѫ. Разпрю-та не бѣ още букнѫла.*
Бýкванѥ, *с. ср.* отъ **бýквамь.** Бухванѥ, избухванѥ; **вспы́хиваніе.**
Бýквица, 1) *ум. ж.* отъ **бýква.** Словце. 2) *с. ж.* Растенѥ буковица.
Бýкла, *с. ж.* Бъклица, чотура.
Бýкнувамь, *гл. уч.* отъ **бýкнѫ.** Бухнувамь, избухнувамь.
Бýкнѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. свр.* отъ **бýквамь.** Да бухнѫ, да избухнѫ; **вспы́хнуть.**
Буковáкъ, *с. м.* Дебелъ, неодѣланъ, простакъ человѣкъ, букъ, букова глава; **дубъ, бýка (о человѣкѣ).**
Буковúца. *с. ж.* Раст. *Plantago,* брьци, буквица, живовлѣкъ, жилавець, жиловлѣкъ, жиловникъ, жиловлакъ, жилоглавъ, петрожилка, пятожилы, сучи-тъчи, тъчи-тъчка, тягавець, тяговець; **подорóжникъ, попýтникъ.**
Бýковъй, въ, ва, во, *пр.* отъ **букъ.** Капиновъй; **бýковый.** *Буково дрьво, букова дъска. — Букова глава,* дебелъ человѣкъ, който не разбира, комуто не зима глава-та, буковакъ, букъ; **деревя́нная головá, дубъ, дéрево дéревомъ.** *Той е букова глава;* **онъ дéрево дéревомъ.**
Букувáрчя, *ум. ср.* отъ **букувáрь.** Букварчя.
Букувáрь, в. **буквáрь.**
Букумýшь и **букупýшь,** *с. м.* Раст. *Conium maculatum* и *Cicuta virosa,* бозѣй, букъимишь, букънишь, бученишь, бучимишь, мангуна, цволика, цолика; **болиголóвъ, воню́чка, вя́ха, головолóмъ, дехтя́рка, мутни́къ, омéгъ, кóшечья петрýшка.**
Букъ, *с. м.* 1) Дрьво *Fagus,* расте по планины-ты, капинъ; **букъ.** Букъ ся казва само въ единственно число, а кога ся говори за буковѫ кладѫ, тогава ся казва *бука* и множ. *букы. По нашѭ-тѫ планинѫ расте само букъ. Отъ три букы двѣ врѣтена, едно-то криво, друго-то недоправено,* или: *майсторъ Гус: отъ три букы двѣ врѣтена и едно-то нададено.* Така казвать, кога нѣкой хаби много нѣчто, а ничто не прави. *Отъ дебелъ букъ обрѫчь не става. Букъ-тъ расте въ горѫ-тѫ.* 2) Плодъ отъ букъ, буковъ жиръ. *Отъ свинѭ, хранен̃ѫ съ букъ, сланина-та бъва мяка и лесно ся вгранѭва.* 3) Неодѣланъ человѣкъ, който не знае да продума нѣчто людскы, буковакъ, букова глава, бъкълъ, дрьво; **дубъ, обýхъ (о человѣкѣ).** *Стоянъ е букъ;* **Стоя́нъ дубъ.** *Стоишь като букъ.*
Бýкъı. Второ-то слово, втора-та буква отъ Словянскѫ-тѫ азбукѫ.
Бýкъимишь и **бýкънишь,** *с. м.* Раст. букумушь.
Бýкъıца, *ум. ж.* отъ **бýка.**
Бýкъıчка, *ум. ж.* отъ **бýкъıца.**
Бýла, *с. ж.* Туркыня; **Турчáнка.** Туркыни-ты ся наричять булы, зачтото ходять забуленъı. *Хытра була въ празднѫ кулѫ,* сир. уменъ е, ала сиромахъ. *Умна була у празднѫ кулѫ что ще чини?*
Бýла, *с. ж.* 1) Цвѣтѥ, цьвти жлъто и граниво, има доста силенъ дъхъ; изпѫди-овчярь. Това цвѣтѥ изсъхва безъ да извяне, та го втъıкать по тавана и по грядъı-ты въ кѫщи-ты за хубость. 2) Раст. цвѣтѥ *Papaver,* божія, божичка, божюрига, божюрокъ, божюръ, божіанка, каджика, дивъ хашашь, капи-коса, кокуружія, мачець, папаронка, перуга, пламяница, плюсковъ, плюсковьць, пуплякъ, пъплякъ, трамбула, тутенка; **ди́кій макъ.** 3) Птица *Hirundo urbica,* дива ластовица, буличка; **лáстица, лáсточка, лáстовица.** 4) мн. *бýлъı.* Печена, пукана, царевица, катѫркъı, паткъı, пукалкъı, булкъı.
***Булáки** и **булáкимь,** *нар. Т.* Дано; **авóсь, авóсь-либо.** *Булаки да е така. Булакимь да дойде.*
***Буламáчь,** *с. м. Т.* Знаменува *кашія,* а казвать го за ястие, за питие и за всяко нѣчто разбрькано, та станѫло ничто и никакво; **бурдá.** *Ѩде ли ся, пие ли ся такъвъ буламачь?*
Булаштúсамь, в. **булаштúшѫ.**
***Булаштúсвамь (да булаштúсамь** и **да булаштúшѫ),** *гл. д. Т.* 1) Начинамь нѣчто, подкачямь нѣкаквѫ работѫ; **предпринимáть что.** *Булащисахмы единѫ работѫ, па да видимъ дѣ щемъ ѭ искарамы.* 2) Намѣнямь, вкарвамь, въвирамь нѣкого въ нѣчто, въ нѣкаквѫ работѫ; **вмѣшивать, впýтывать въ что. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.*
Булаштúсванѥ, *с. ср.* отъ **булаштúсвамь.**

Булаштíшѫ, ешь, — **тíсалъ,** и **булаштíсамь,** *гл. свр.* отъ **булаштíсвамь.** — **тíсаный,** *прич. стр.*

Булвáнчя, *ум. ср.* отъ **булвáнъ.** Грамудица, бучица, бучка; **комóкъ.**

Булвáнъ, *с. м.* Грамуда, буца, топка, топачь; **комъ, глы́ба.** *Единъ булванъ прьсть;* **глы́ба земли́.**

Булгарíıа, *с. ж.* Свирнıа като тамбурѫ, нъ нó-голѣма и съ повяче теловы; **музыкáльное ору́дiе въ рóдѣ балалáйки, но горáздо бóльше и съ бóльшимъ числóмъ струнъ.**

°**Булгу́ръ,** *с. м. Т.* Блъгуръ, балгуръ, жито чюкано да му ся обѣли кожıа-та, и послѣ стрьто ıадро, та да си вари на ıастие; коркутъ, ıарма; **крупá пшени́чная.** *Тяжко му на булгура!* горко му! **гóре ему́!**

Буле́нце, *ум. ср.* отъ **буля́.**

Булúйчя, *с. ср.* Птица *Oedicnemus crepitans* и *Charadrius hiaticulus,* свинарчя, туриликъ; **зуёкъ чернозóбый, ржáнка.**

Бу́линъıй, нъ, на, но, *пр.* отъ **бу́лıа;** **невѣ́сткинъ.** *Никола милъ булинъ.*

Булúца, *с. ж.* Съ това имя отъ *була* (Туркыня) величаıать Еврейкъı-ты (Чифуткыни-ты); **учтúвое назвáнiе Жидóвокъ.**

Бу́лица, *ум. ж.* отъ **бу́ла.**

Бу́личка, *ум. ж.* отъ **бу́лица.**

Бу́лка, *с. ж.* 1) Невѣста; **новобрáчная, молодáя, молоди́ца, молóдка, княгúня.** Така ся наричıа невѣста-та, зачтото бъıва забулена на сватбѫ-тѫ ѝ. *Да станѫ пакъ булка да видишь какъ щѫ ся мѫдрѭ. Прозѣвася булка ıа отъ гладъ, ıа за сънъ. Булка-та добра, сокай-тъ ѝ накриво. Булка-та и на конıа не ся знае коıа е. Отрѣбила булка-та единый кѫтъ, а въ другый ся намѣстила. Намѣрила булка-та брадвѫ-тѫ (чирясло-то) задъ врата-та. Загубила си булка-та чирясло-то задъ врата-та. Качюмакъ булкѫ доведе, а никакъвъ ıѫ пропѫди. На тъпана Мара грошь дала, за булкѫ-тѫ крьстъ нѣмала. Зачто ми с сватıа, кога булкѫ нѣма! Да ли го е булка мазала или го с котка драскала! Единъ глядa сватбѫ, а другъ гляда брадвѫ, зять-тъ булкѫ-тѫ си да гляда. Хатѫръ булкѫ завалıа. Мома гиздосиıа, булка поразиıа.* 2) Снъха. Свекъръ, свекръва, дѣвери и злъвы вькать на снъхѫ си булка и невѣста; така ѝ вькать и тѣхни-ти роднинъı; **невѣ́стка, тáкже обращéнiе къ ней свéкра, свекрóви, деверéй и золóвокъ и всéхъ вообщé рóдственниковъ ихъ.** 3) Булка и невѣста ся казва на всıакоıѫ младѫ женѫ; **обращéнiе къ молодóй жéнщинѣ.** *Булка Младенице! Булка Станевице!* 4) мн. *булкы.* Раст. отъ рода на мака, *Papaver rhoeas,* каджикы, пукалъ; **макъ.** 5) мн. *булкы.* Печена, пукана царевица, булъı, катѫркъı, паткъı, пукълкъı.

Бу́лкынъıй, в. **бу́лчинъıй.**

Бу́лне и **бу́лне-ле,** *ум.* отъ **бу́лıа.** Казвася въ звателенъ надежь и повячето въ пѣсни-ты.

> Накъчи кыткы смѣсены,
> Смѣсены, булне, размѣсомь. *Пѣс.*
>
> Богъ да убие, драго булне-ле,
> Драго булне-ле, моıѫ-тѫ майкѫ,
> Че не мя даде дѣто сьмь щıала.
> Ами мя дала на лудо младо. *Пѣс.*

Бу́ло, *с. ср.* 1) Покрьвъ на главѫ-тѫ и лице-то; **покрывáло, фатá.** Блъгаре-ти покрьвать съ нѣкакъвъ платъ главѫ-тѫ и лице-то на невѣстѫ, кога да ıѫ поведѫть на вѣнчило. Такъвъ покрьвъ ся наричıа було и бъıва отъ тънъкъ платъ, за да ся прозира прѣзъ него. Невѣста носи було-то си, доклѣ да ся свьрши сватба-та. Було бъıва червено, алено или жлъто. Нѣкои правять була пашарены съ льскы.

> Дѣто кука, доръ не може вяче,
> Тıа е моıа, моıа млада булка,
> Останѫла подъ червено було. *Пѣс.*

2) Лой-та на животно, съ коıѫто е обвито шкембя-то му; крьпа; **сáльникъ, сдоръ.**

Буловáнъ и **булувáнъ,** в. **болувáнъ.**

Бу́лчинъıй, нъ, на, но, *пр.* отъ **бу́лка.** Невѣстинъıй; **невѣ́стинъ.** *Булчина с крава-та, пó-малко млѣко-то.*

Бу́лчица, *ум. ж.* отъ **бу́лка.** Булчя. *И мень ще мама ожени, и азъ щѫ си добы булчицѫ. — Батева, байнова булчица, попова, енева булчица.* Животно *Mustela nivalis,* байновка, власица, ласица, калманка, каджика, невѣстулка, пиши-попадийка, попадийка, царева невѣста, царева невѣстулка, царева щерка; **лáсица, лáска, лáсочка, лáстка, норóкъ.**

Булчя́, *ум. ср.* отъ **бу́лка.** Булчица. *Всıакой си хвали булчя-то.*

> Войничи, младо пѫтничя!
> Азе си имахъ едного,
> Едного съна Стоıана,
> Та ми си войникъ отиде,
> Остави булчи подъ було. *Пѣс.*

Буля́, *ум. ср.* отъ **бу́ла.** Туркыничи; **мáленькая Турчáнка, Турчáночка.**

Бу́лıа, *с. ж.* 1) Братова жена, братовица; **невѣ́стка, женá брáта.**

> Стоıанъ си съ рѫкѫ помахнѫ;
> Сестра му го е видѣла
> И на булѭ си продума:
> — Буле-ле, братовице-ле! *Пѣс.*

Булıа не е сжща булка. Булка ли си, булıа ли си? 2) Булка въ 2-то и 3-то знаменованıе. *Нѣма булıи врътено.*

Бу́лıакъ, *с. м.* Птица *Strix bubo,* колкото орелъ, съ главж като на коткж и съ голѣмы очи; деньмь стои въ гнѣздо-то си, а нощиıѫ излиза да ся храни; болутинъ, бухъ, бухълъ; **фи́линъ.**

Бумбакéрнъıй, — рьнь и — ренъ, рна, рно, *пр.* Бубакерныйй, бубачныйй, намучныйй; **бума́жный.**

Бумбакéръ, *с. м.* Раст. бубакеръ, бубакъ, памукъ; **хлопча́тникъ, хлопча́тая бума́га.**

Бу́мбало, *с. ср.* Длъго дрьво съ топкж на врьха за изкарванıе рыбж изъ подмолы; **ботъ.**

Бу́мбаркы, *с. ж. мн.* Голѣмы и дебелы чушкы, малункы, топачкы, топузкы, шиапкы.

Бумбаръ, *с. м.* 1) Насѣкомо брьмбаръ. *Който ходи по бумбаръ, на лайно ще го отнесе.* 2) Насѣкомо мермерударь; **рога́чъ.**

Бумтéнıе, *с. ср.* отъ **бумтж́.** Бученıе.

Бумтж́, и́шь, — тѣлъ, *гл. ср.* Бучж́.

Бумчéнıе, *с. ср.* отъ **бумчж́.** Бученıе, бумтенıе.

Бумчж́, и́шь, — чѣлъ, *гл. ср.* Бучж, бумтж.

Бумъ! *междом.* Показва: 1) бумченıе, бученıе. 2) Паданıе; **бухъ.** *Направи бумъ,* паднж.

Бу́на, *с. ж.* Кога ся повдига народъ възъ началство-то, възъ главатаре-ты си, повдигъ; **возмущéнıе, мятéжъ, возста́нıе.** — *Вдигамь бунж;* **поднима́ть бунтъ.**

Буна́рець, *ум. м.* отъ **буна́ръ.** Бунарчя, кладенчя.

Буна́рскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **буна́ръ.** Кладенчевый; **коло́дезный.** *Бунарска вода.*

Буна́рчя, *ум. ср.* отъ **буна́ръ.** Бунарець, кладенчя.

***Буна́ръ,** *с. м. Т.* Кладенецъ; **коло́децъ, коло́дезь.** *Съ иглж бунаръ копае.*

Бу́нвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́нıж.**

Бу́нда, *с. ж.* Горнıа памуклıиа антерıиа доста длъга.

И още че ти докупамь
Широкж бундж Ђиипкж *Пѣс.*

Бунéла, в. **ви́лица.**

Бу́ненıе, *с. ср.* отъ **бу́нıж** и **бу́нıжся.** Повдиганıе, възъ началство-то; **бунтова́нıе.**

Буни́ка *с. ж.* Раст. *Hyosciamus niger,* блѣника, блѣнъ, полудѣвка; **блекота́, бѣлена́ чёрная.**

Бу́нище, *с. ср.* Купище, дѣто врьгать сметъ (боклукъ); сметище; **мѣсто куда́ свóзятъ соръ, навóзная ку́ча.** *Всıакой пѣтелъ на бунище-то си пѣе. Роди мя, мамо, съ кжсметъ, па мя хврьли на бунище. Отъ сѣно бунище, отъ бунище сѣно. По́-добрѣ е да сѣдишь на сыново бунище отколкото на зятево огнище.*

Бунъ, *с. м.* Корень-тъ на растенıе, огнище-то му съ всичкы-ты неговы братıа; чючка; **дёрнъ растéнıя.**

Бу́нıж, ишь, — нилъ (бу́нвамь), *гл. д.* Повдигамь нѣкого възъ началство-то, възъ главатары-ты му, възъ господари-ты му; **бунтова́ть, возмуща́ть. Бу́нıжся,** *гл. възвр.* Вдигамся възъ началство-то, възъ главатары-ты си, възъ господари-ты си, брькамь; **бунтова́ться, мятéжничать. — ненъıй,** *прич. стр.*

Бу́ра, *с. ж.* Бурıа, бора, твьрдѣ буенъ вѣтъръ, хала, буранъ; **бу́ря, пого́да, па́дера.** *Бура съ грьмотевицж, свѣткавицж и дъждъ;* **гроза́.** *Отъ вѣтьръ иде, бура го завличıа. Бура-та, като всıакж бурж, ще прѣмине.*

Бура́венıе, *с. ср.* отъ **бура́вıж.** Боравенıе.

Бура́вıж, в. **бора́вıж.**

Бура́нъ, *с. м.* Буенъ вѣтъръ, бура, врьтуна; **бура́нъ.**

***Бурги́ıа,** *с. ж. Т.* 1) Свръделъ; **бура́въ.** *Да е хаирлиıа бургиıа и прѣсна чивиıа!* Така благославять на пиенıе, кога нѣма за друго нѣчто да ся благослови. 2) Раст. цвѣтıе *Narcissus poeticus,* бѣло лаля, гергевденчя, диве-бой, качюнка, латинчя, мензифарь, миргишиле, ризя, рьземка, шишарка, щрькоцвѣтıе; **нарци́ссъ бѣлый.**

Бурги́йка, *ум. ж.* отъ **бурги́ıа.** Свръделчя; **буравóкъ.**

Бурдéй, *с. м.* Бурделъ, бурделница: 1) Кжща въ земıж-тж; **землянка.** 2) Изба, пивница; **по́гребъ.**

Бурдéлница, *с. ж.* и **бурдéлъ,** *с. м.* в. **бурдéй.**

Бу́ренıе, *с. ср.* отъ **бу́рıжся.**

Бу́ренце, *ум. ср.* отъ **бу́ря.** Бурилченце, бъчвенце; **бочёночекъ.**

Бу́ренъ, в. **бу́рıанъ.**

Бури́йка, *ум. ж.* отъ **бури́ıа.** Тржбица; **тру́бка, тру́бочка.**

Бури́лка, *с. ж.* Бурıиа, бъчва; **бо́чка.** *Бурилка е по́-малко отъ бъчвж.*

Бури́ло, *с. ср.* Бурилка; **бо́чка.**

Цѣвка бурило полно со вино,
И азъ си пиıамь, и въ село давамь,
Пакъ ся надѣıамъ сватбж да чинамь. *Пѣс.*

Валıа булıа бурило, а булчя бурилчя. — Скороговорка.

Бури́лце, *ум. ср.* отъ **бури́ло.** Бурилчя.

Бури́лчя, *ум. ср.* отъ **бури́лка.** Бурилце, буря; **бочёнокъ.**

Бури́чкамь, *гл. д.* Брькамь, ровıж, балакамь нѣчто. *Който буричка меда, ще си лизне прьстıе-то.*

Бури́чканıе, *с. ср.* отъ **бури́чкамь.**

Бури́ıа, *с. ж.* Бурилка, бъчва; **бо́чка.**

***Бурйа,** *с. ж. Т.* Тржба; **труба́.**

***Бурма́,** *с. ж. Т.* Витло; **винтъ.**

***Бурмалйја,** *пр. неизм. Т.* Что е на витло, витленикъ; **на винтѣ сдѣланный.**

Бурми́ца, *ум. ж.* отъ **бурма́; винтикъ.**

Бурми́чка. *ум. ж.* отъ **бурми́ца; винтичекъ.**

Бурмутъ и

***Бурно́тъ,** *с. м. Т.* Прахъ отъ духанъ, что смъркать; емфія; **нюхательный табакъ.**

Бу́рнъій, — **рьнъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* 1) Что бъіва съ буря; **бу́рный.** *Бурно врѣмя;* **бу́рная пого́да.** 2) Что ся е набурилъ; **взволно́ваный.**

Бу́рокъі, *с. м. мн.* Въ баяние за урокъі: *Урокъі, бурокъі, идѫтъ въ пусто горж тилилейско.*

Бу́рта, *с. ж.* Коремъ, трьбухъ; **живо́тъ.**

Бурунджу́чянъій, нъ, на, но, *пр.* отъ **бурунджу́къ.** *Бурунджучяна риза.*

***Бурунджу́къ,** *с. м. Т.* Тънко коприняно платно; **шёлковый кренъ.** *Тънко платно бѣлъ бурунджукъ.*

***Буру́нъ,** *с. м. Т.* Издадено отъ брѣгъ навжтрѣ въ море; носъ; **мысъ, носъ.**

Бу́рѭся, ишся, — **ри́лся,** *гл. об.* 1) За врѣмя-то: правѭся на буря. *Днесь ся бури, та е страшно да не вали дъждъ.* 2) Повдигамся на нѣчто, надува ми, дохожда ми да направѭ нѣчто. *Дѣтя-то ся бури да заплаче.*

Бу́ря, *с. ср.* Малка бурилка, бъчвя; **бочёнокъ.**

Бу́рја, *с. ж.* в. **бу́ра.**

Бурјана́къ, *с. м.* 1) Бурјанъ. *Въ градинжтж порасло бурјанакъ.* 2) Мѣсто обрасло съ гжстъ бурјанъ.

Бурјана́рка, *с. ж.* Която продава бурјанъ, зарзаватчийка; **продавщи́ца зе́лени.**

Бурјана́рчя, *ум. ср.* Младъ бурјанаръ.

Бурјана́ръ, *с. м.* Който продава бурјанъ; зарзаватчия; **продаве́цъ зе́лени.** *Бурјанаръ ли си, бурјана си глядай.*

Бу́рјанецъ, *ум. м.* отъ **бу́рјанъ.** Малко бурјанъ.

Бурјани́въій и

Бурјанли́въій, въ, на, во, *пр.* Что има бурјанъ; **поро́сшій со́рными тра́вами.** *Бурјанива градина.*

Бу́рјанчя, *ум. ср.* отъ **бу́рјанъ.** Малъкъ бурјанъ.

Бу́рјанъ и **бу́ренъ,** *с. м.* 1) Непотрѣбна трѣва; **со́рная трава́, бурья́нъ.** 2) Зеленчюкъ за ядение, зарзаватъ; **огоро́дная зе́лень.** *Да дойде прјлѣтъ, та да хапнемъ нѣчто бурјанъ.* — *Червенъ бурјанъ,* дивъ спанакъ.

Бурјаня́салъій, лъ, ла, ло, *прич.* Обраслый въ бурјанъ.

Бурјаня́самъ, *гл. свр.* отъ **бурјаня́свамъ.**

Бурјаня́свамъ и **бурјаня́сувамъ** (**да бурјаня́самъ**), *гл. ср.* Обраствамъ съ бурјанъ; **порастáть бурья́номъ, со́рною траво́ю.**

Двори-ти ти сж бурјанясали,
Вратни-тъі ти гжбъі гжбясалъі. *Пѣс.*

Бурјаня́свание и **бурјаня́сувание,** *с. ср.* отъ **бурјаня́свамъ.**

Бута́лка, *с. ж.* 1) Направа за да си бута масло; бутимъ, бучка, мжтка; **ма́сленикъ.** 2) Тояга съ дъскж на дупкъі на края за бутание масло; бутало; **колото́вка, па́хтальная муто́вка, болту́шка.**

Бута́ло, *с. ср.* Буталка въ 2-то знаменование.

Бута́лце, *ум. ср.* отъ **бута́ло.**

Бута́лчица, *ум. ж.* отъ **бута́лка.**

Бу́тамъ (**бу́твамъ, да бу́тнж, бу́тнувамъ**), *гл. д.* Буцамъ: 1) Досягамъ; **дотро́гивать-ся.** 2) Барамъ, хващамъ, базикамъ; **тро́гать.** *Не го бутай,* не го барай, не го закачяй; **ему́ не клади́ па́льца въ ротъ.** 3) Тъікамъ, тласкамъ, хласкамъ; **толка́ть.** *Не бутай мя да не паднж. Стани дяволу другарь, доклѣ минешь моста, че тя бутнува.* 4) Съ потъікване подкарвамъ нѣчто да врьви.

Не е близу, ни далечь,
Бутни коня да идемъ. *Пѣс.*

Бутай да врьви, сир. карай го както можешь. 5) Продумвамъ нѣчто, за да докачѭ нѣкого, за да го расчеврькамъ, да го раздразнж, набутвамъ; **задѣва́ть, задира́ть кого́ слова́ми.** *Стига си мя буталъ, че не съмь былъ вряденъ за нищо.* — *Бутамъ масло,* бия, брькамъ, бучкамъ масло; **бить, па́хтать ма́сло.** — **мся,** 1) *гл. възвр.* Досягамся, барамся; **дотро́гиваться.** 2) Ходж, губѭся нагорѣ, надолу, лутамся, бльскамся, буткамся. *Цѣлъ день ся бутахъ изъ улици-тъі да тя трьсж.* 3) *гл. взаим.* Тъікамся, тласкамся, хласкамся, въвирамся; **толка́ться.** *Что ся буташь въ мене? Искашь го, не искашь го, въ ума ти ся бута.* **Бу́танъій,** *прич. стр.* 1) Баранъій, хващанъій, базиканъій; **тро́ганный.** 2) Тъіканъій, тласканъій. 3) За млѣко; битъій, бучканъій, брьканъій; **па́хтанный.**

Бу́тание, *с. ср.* 1) Досягание; **дотро́гиваніе.** 2) Барание, хващание, базикание; **тро́ганіе.** 3) Тъікание, тласкание, хласкание, въвирание; **толка́ніе.**

Бу́таница, *с. ж.* 1) Бутание, тъікание, тласкание; **толкотня́.** 2) Брьканица, мжтеница, айрјанъ; **айря́нъ, арья́нъ, па́хтанье.**

Бу́твамъ, *гл. мн-кр.* отъ **бу́тамъ.**

Бу́тецъ, *ум. м.* отъ **бутъ.**

Бу́тимъ, *с. м.* Буталка, мжтка; **ма́сленикъ.**

Бу́тистъій, стъ, ста, сто, *пр.* Что има голѣмъі бутовъі; **имѣющій то́лстыя ля́двеи.**

Бýткамь, *гл. д.* Бутамь, буцамь.—**мся,** *гл. възвр.* и *взаим.* Бутамся, буцамся. *Буткася по кюшета-та като котка съ връзаны очи.* — **канъий,** *прич. стр.* Бутанъий, буцанъий.

Бýткание, *с. ср.* Бутание, буцание.

Бýтмишь, *с. м.* Бутни-габъръ. *Бутмишь, па бутмишь.*

Бутнѝ-гáбьрь,

Бутнѝ-кáцж,

Бутнѝ-трънь и

Бутнѝ-храстъ, *с. м.* Глупавъ, безуменъ, клати-кацж, лапнѝ-шаранъ, размжти-гнолъ, бльсни-габъръ, бльсни-дрѣнъ, дангалакъ, хланче, ахмакъ, будала; бутмишь; **вихля́й, простофи́ля, óлухъ, рази́ня, дурáкъ.** *Лапнишаранъ, бутни-храстъ и размжтигнолъ — троица братия.*

Бýтнувамь, *гл. уч.* отъ **бýтнж.**

Бýтнуваніе, *с. ср.* отъ **бýтнувамь.**

Бýтнж, **ешь,** — **пжлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **бýтамь.** 1) Да досягнж, да барнж, да хванж, да базикнж; **дотрóнуться, трóпуть.** 2) Да тыкнж, да тласнж, да хласнж; **толкнýть.** — *Бутнж го въ око-то,* спр. погоди го на болно мѣсто, намѣри му слабо-то мѣсто. — **нжтъий,** *прич. стр.* 1) Досягнжтъий, барнжтъий, хванжтъий; **трóнутый.** 2) Тыкнжтъий, тласнжтъий, хласнжтъий. *Да не е бутнжто, не бы паднжло.*

Бутнѝя, *с. ж.* 1) Нѣчто, продумано за да бутне, да докачи нѣкого; зáмѣркы; **задѝрка.** 2) Несговоръ, прѣпирния, караніе, караница; **ссóра.** *Има бутнія помеждж имъ,* сбутали сж ся.

*__Бутрáкъ,__ *с. м. Т.* 1) Раст. *Lappa,* лопушь, рѣпей, чичка, чичёкъ; **лапýхъ, лапýшникъ, репéйникъ, репейнѝшникъ.** 2) Раст. *Bidens tripartita;* **конопля́нка, чередá.** 3) Раст. *Xanthium spinosum,* бодилъ, казашкъий бодилъ, магарешкъий трънь, холера. 4) Сжкъ, сжкълъ, сжкълъ, чворъ, чекоръ, чепъ на дрьво; **колѣно, сукъ, нарóстъ.**

Бутрáчистъий, стъ, ста, сто, *пр.* Что има много бутраци.

Бýтристъий, стъ, ста, сто, *пр.* За дѣтя, за животно: кръвенъий, огоенъий.

*__Бутурлѝя,__ *пр. неизм. Т.* Что има болесть бутуръ.

*__Бутуръ,__ *с. м.* Една болесть у коніе.

Бутурѝасамь, *гл. свр.* отъ **бутурѝасвамь.** Да бутнж, да тыкнж, да тласнж, да хласнж; **толкнýть.** — **санъий,** *прич. стр.* Бутнжтъий, тыкнжтъий, тласнжтъий, хласнжтъий.

Бутурѝасвамь и **бутурѝасувамь** (**да бутурѝасамь**), 1) *гл. д.* Бутамь, тыкамь, тласкамь, хласкамь; **толкáть.** 2) *гл. ср.* Събарямся, падамь възъ нѣчто.

Бутурѝасваніе и **бутурѝасуваніе,** *с. ср.* Бутаніе, тыканіе, тласканіе, хласканіе; **толкáніе.**

Бутýшь, в. **бътýшь.**

Бýтчя, *ум. ср.* отъ **бутъ.** Бутець.

Бутъ, *с. м.* Чюкъ на тепавицж, който бие и заедно валя тепиво-то; тотмакъ; **пестъ на валя́льнѣ.** *Тепавица съ четыре бута.*

*__Бутъ,__ *с. м. Т.* Дебелы-ты мяса отзадъ на човѣка или на животно четвероного; дебелина; **огýзокъ.**

Бýхавъий, въ, ва, во, *пр.* 1) Отъ прѣзрѣваніе или прѣсѣдѣваніе изпрьхнжлъий и изгубилъий сочность-тж си, избухтѣлъий, прораслъий, спардушенъий; **дря́блый, передря́блый.** 2) За човѣкъ или животно: кръвенъ, нъ не здравъ, каба. *Кръвенъ е, ала е бухавъ.*

Бухалáтъий, тъ, та, то, *пр.* 1) Кътатъий, кычистъий; **мохрóвый.** 2) Что е рошавъ въ главж-тж; **хохлáтый.** *Бухалата кокошка,* качюлата; **хохлáтка.**

Бухáлка, *с. ж.* Лопатка, съ коиэто бухать нѣчто, кога го перать, за да ся изпере, пралниа; **валёкъ, кóимъ колóтятъ бѣльё, когдá мóютъ его.**

Дафинка рано ранила
На Дунавъ платна да бѣли;
Дененъ платна бѣлила,
Съ златнж бухалкж бухала. *Пѣс.*

Бухáлчица, *ум. ж.* отъ **бухáлка.**

Бýхалъ, в. **бýхълъ.**

Бýхамь (**бýхвамь, да бýхнж, бýхнувамь**), 1) *гл. д.* Удрямь едно нѣчто съ друго или о друго; **бýхать, бóтать.** *Бухамь дрѣхж да іж изтрьсж отъ праха. Кога перать дрѣхы, бухать гы, за да ся изперать пó-добрѣ. Остави единъ, бухни другъий.* 2) *гл. ср.* За бухълъ, кога издава свойственнъий нему гласъ, бухтж; **кричáть (о филинѣ).** *Бухълъ-тъ буха. Да му бухне бухълъ на кжщж-тж!* Клятва: да му запустѣе кжща-та. *Бухать бухъли вжтрѣ,* казвать за празднж голѣмж кжщж. 3) Кашлж, бухтж. *Хванжла го е кашлица, та цѣлж нощь е бухалъ.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Удрямся; **бýхаться, бóтаться.** *Бухася като водж о брѣгъ.* 2) Натъкнамся, натыкнамся, обушнарвамся; **натáлкиваться, насóвываться.** — **ханъий,** *прич. стр.*

Бýханіе, *с. ср.* отъ **бýхамь.**

Бухарѝйка, *ум. ж.* отъ **бухарѝя; перѝльца.**

Бухарѝя, *с. ж.* Ограда на отводъ, на стлъбж и на что да е, низка, колко да пази да не ся пада; пердя; **порýчни** *(мн. ч.),* **перѝла** *(мн. ч.),* **балюстрáда.**

Бухаря́, *с. ср.* Връшникъ на коминъ за да прибира дыма, юшмакъ.

Бу́хвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́хамь.**

Бу́хнувамь, *гл. уч.* отъ **бу́хнѫ.**

Бу́хнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. сд-кр.* отъ **бухамь.** 1) **Бу́хнуть, бо́тнуть.** 2) Да букнѫ, да избухнѫ; **вспы́хнуть.** *Да ся бухнѫ;* **бу́хнуться, бо́тнуться, насу́нуться.** *Бухнѫся о стѣнѫ-тѫ,* ударися. *Бухнѫ ся въ каль-тѫ,* надиѫ. — **нѫтый,** *прич. стр.* Ударенъй.

Бу́ховець и **бу́ховьць,** *с. м.* Ново вино смѣсено съ вехто; **смѣсь молода́го вина́ съ ста́рымъ.**

Бу́хтата! *междом.* Показва падане; бумъ, бухъ, пухъ; **бухъ.**

Бухтѣ́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **бухтѫ́.**

Бухтѣ́ние, *с. ср.* отъ **бухтѫ́.** Бучене; **шумъ.**

Бухтѫ́, и́шь, — **тѣ́лъ (бухтѣ́вамь),** *гл. ср.* 1) Бучѫ, издавамь силенъ, нъ глухъ гласъ, напр. като рѣкѫ въ планинѫ, кога тече на надолнище помеждѫ камьне; **шумѣ́ть, издава́ть шумъ.** *Рѣка-та е придошла, та бухти. Бухти вѣтъръ. — Огънь-тъ бухти,* спр. гори твърдѣ буйно, та дору издава гласъ. 2) Бухамь, кашлѭ. *Бухти като водянчарь, кога го хване магарешка-та кашлица.* 3) За бухълъ: бухамь. *Бухти като бухълъ.*

Бухъ! *междом.* Показва: 1) Гласъ отъ бухане. 2) Гласъ отъ падане, бумъ, бухтата, пухъ; **бухъ.**

Бухъ, *с. м.* Птица бухълъ. *Отъ бухъ соколъ, отъ соколъ бухъ. Врабци-ти буха бръкать, ама сами въ уста-та му влѣзвать.*

Бу́хълскъй, ска, ско, *пр.* отъ **бу́хълъ.** *Другы сѫ заяшкы, другы сѫ бухълскы очи.*—**скы,** *нар.* Като бухълъ; **по фи́линому.**

Бу́хълчя, *ум. ср.* Малъкъ бухълъ; **молодо́й фи́линъ.**

Бу́хълъ, *с. м.* Бухъ: 1) Нощна птица *Strix bubo,* като орелъ, съ главѫ като на коткѫ и съ голѣмы очи; болутинъ, булиакъ; **фи́линъ, пуга́чъ.** *Да ти забуха бухълъ-тъ на комина!* Клятва: да ти опустѣе кѫща-та! *Отъ бухълъ соколъ, отъ соколъ бухълъ.* 2) Буба въ 1-то знаменование; **бу́ка.** *Мълчи, че иде бухълъ-тъ, та ще тя земе.* 3) За чловѣкъ съ разрошавенѫ главѫ и повяче за женѫ казвать: *като бухълъ е.* **Мущи́на или же́нщина съ растрёпанными волоса́ми; растрёпа.**

Бу́хърчя, *ум. ср.* отъ **бу́хъръ.**

Бу́хъръ, *с. м.* Животина *Helix,* бабуръ, бахаль, бохлё, бохлёвъ, гугу-петъръ, гулшёкъ, лигавець, лигавничя, мелчё, мелчёвъ, охлёвъ, насмолець, насочя, нахаль, нижёкъ, нишироръ, плужковъ, плужькъ, плужиакъ, пльжекъ, пльжець, пльжковъ, пльжиакъ, пльзекъ, пръжлокъ, пръжиайка, пужимусъ, рогле́, роглёвець, роглець, рожко, рожковець, рожковъ, салиакъ, слимакъ, слимукъ, слиниакъ, сльменъ, слюмакъ, слюнакъ, смилиакъ, стригоръ, тодоръ, улешка, улешь, уфлешка, шелангосъ, шалиакъ; **улитка.**

> Бухъре, вѣдере!
> Извади си роговы
> На Джюрово ливадие,
> На зеленѫ трѣвицѫ,
> На студенѫ водицѫ.

Така пѣѭть на бухъръ, за да си извади роговы-ты.—*Буба лази, буба не е, самаръ носи, конь не е, има рога, волъ не е.* Гат. — Бухъръ.

Бу́ца, *с. ж.* 1) Топачь отъ нѣчто като восъкъ, снѣгъ и д. т., отъ което да ся земе нѣколко и да ся смачка и увие, става на топкѫ; **комъ, глы́ба, ка́тышъ.** *Буца восъкъ, буца сирене.—Изврьла, врьла майци ти буца въ гръла!* Клятва, съ коиѫто жены-ты кльнѫть дѣца, кога гы биѭть съ камьне. 2) Топъ отъ снѣгъ; **комъ снѣга.** *Да ся биемъ съ буци;* **игра́ть въ снѣжки́.**

Бу́цамь (бу́цвамь, да бу́цнѫ, бу́цнувамь), *гл. д.* Бутамь. *Щото буца, криво клоца.* — **мся,** *гл. възвр.* Бутамся. — **цаный,** *прич. стр.* Бутаный.

Бу́цане, *с. ср.* отъ **бу́цамь.** Бутане.

Бу́цвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́цамь.** Бутвамь.

Бу́цнувамь, *гл. уч.* отъ **бу́цамь.** Бутнувамь,

Бу́цнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. сд-кр.* отъ **бу́цамь.** Да бутнѫ. — **нѫтый,** *прич. стр.* Бутнѫтый.

***Бучакчи́я,** *с. м. Т.* Бичакчия, пожарь; **ноже́вникъ, ножевщи́къ.**

Бу́чвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́чѭ** (побождамь).

Бу́чвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́чѭ** (топѭ въ водѫ).

Бу́че. Въ наричание: *срьдито момчя възъ буче бѣга. — Равно буче,* название на едно мѣсто въ Старѫ Планинѫ надъ Карлово, турскы: Дюзъ-каиaнъ.

Бу́чение, *с. ср.* отъ **бу́чѭ.** Побождане, втыкане; **втыка́ніе, вонзе́ніе.**

Бу́чение, *с. ср.* отъ **бу́чѭ.** Топене въ водѫ; **бу́ченье.**

Буче́ние, *с. ср.* отъ **бучѭ́.** Бухтѣние; **шумъ.**

Бучени́шь, бучимѝшь и

Бучини́шь, *с. м.* Раст. *Conium maculatum* и *Cicuta virosa,* бозѣй, букумушь, букунушь, букымишь, букънишь, мангуна, цволика, цолика; **болиголо́въ, воню́чка, вя́ха, головоло́мъ, дехтя́рка, мутни́къ, оме́гъ, ко́шечья петру́шка.** Бучинишь-тъ расте високо, цволъ-тъ му е извѫтрѣ празденъ, само на колѣнца-та е запушенъ, та правять отъ него църкалкы и цѣви.

Бу́чица и

Бу́чка, *ум. ж.* отъ **бу́ца; комо́къ, глы́бка, ка́тышъ.** *Бучкы сырение;* **кабу́шкы.** *Видѣлъ бучкѫ сырение, сѣкалъ, че е бачиѭ.*

Бу́чка, *с. ж.* Буталка, бутимъ, мѫтка; **ма́сленикъ.**

Бу́чкамь, *гл. д.* Биѭ, брькамь, бутамь масло; **бить, па́хтать ма́сло. — мся,** *гл. стр.* **— канъій,** *прич. стр.* Битъій, брьканъій, бутанъій; **па́хтанный.**

Бу́чкамь, *гл. мн-кр.* отъ **бу́чѭ** (побивамь).

Бу́чкание, *с. ср.* Биение, брькание, бутание масло; **па́хтаніе.**

Бучиа́къ, *с. м.* Ядьръ дъждъ съ буенъ вѣтьръ; **проливно́й дождь, ли́вень.**

Бу́чѭ, ишь, — чи́лъ (бу́чвамь), *гл. д.* Забучвамь, втъкамь, втъкамь, побождамь въ нѣчто тоıагѫ или что да е; **втыка́ть, вонза́ть. — ся,** *гл. стр.* **втыка́ться, вонза́ться. — ченъій,** *прич. стр.* Забучванъій, побожданъій, втъканъій.

Бу́чѭ, ишь, — чи́лъ (бу́чвамь), *гл. д.* Топѭ нѣчто въ нѣкаквѫ водѫ да къисне, за да ся избѣли да ся изпере или за другѫ нѣкоѭ потрѣбѫ; **бу́чить.** *Кога бѣлять платно, бучять го въ водѫ, въ коıѫто има размыты говяжды лайна.* **— ся,** *гл. стр.* **бу́читься.—ченъій,** *прич. стр.* **бу́ченный.**

Бучѭ́, и́шь, — чıа́лъ (бучıа́вамь), *гл. ср.* Бухтѫ, баботѫ, буботѫ, боботѫ, бубучѭ, бумтѫ, бумчѭ, шюмѭ; **шумѣть, издава́ть шумъ, гулъ.** *Дунавъ бучи. Вѣтьръ-тъ бучи;* **вѣтеръ бушу́етъ.**

Бучя́, *ум. ср.* отъ **бу́ца.** Бучица, бучка.

Бучıа́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **бучѭ́** (бухтѫ).

Бу́чıавъій, въ, ва, во, *пр.* Рошıавъій, бухалатъій, барачистъій, влъниетъій, кочıавъій, рохавъій, рунтавъій; **власа́тый, шерша́вый, растрёпа.**

Бучıа́тъій, тъ, та, то, *пр.* Въ гатанкѫ за таралешь: *отдолу иде старъ старець, нагрьбѣ носи бучıато колıе.*

Бу́шение, *с. ср.* Биение, удрıание, мушение съ бушницѫ.

Бушни́ца, *с. ж.* Кога си свие нѣкой прьстıето въ длань-тѫ, та му стане рѫка-та на топъ; юмрукъ; **кула́къ.** *Биѭтся съ бушници;* **би́ться на кула́чкахъ.**

Бушю́вамь, *гл. ср.* Лудувамь, глъчѭ, выкамь безъ зазоръ и не щѫ да знаѭ ничто; **буя́нить.**

Бушю́вание, *с. ср.* отъ **бушю́вамь.**

Бу́шѭ, ишь, — ши́лъ, *гл. д.* Биѭ, удрıамъ, мушѭ съ бушницѫ; **бить кулака́ми.—ся,** *гл. възвр.* и *вз.* Биѭся, удрıамся, мушѭся съ бушници; **би́ться на кула́чкахъ;—шенъій,** *прич. стр.*

Буюрди́самь, в. **буюрди́шѭ.**

***Буюрди́свамь** и **буюрди́сувамь** (да буюрдисамь и да буюрди́шѭ), *гл. д. Т.* 1) Заповѣдамь, повелıавамь; **прика́зывать, повелѣва́ть.** 2) Владамь; **владѣ́ть.**

Буюрди́свание и **буюрди́сувание,** *с. ср.* 1) Заповѣдание, повелıавание; **прика́зываніе, повелѣ́ніе.** 2) Владание; **владѣ́ніе.**

Буюрди́шѭ, ешь, — ди́салъ, и **буюрди́самь,** *гл. свр.* отъ **буюрди́свамь.** Да заповѣдамь, да повелѭ; **приказа́ть, повелѣ́ть.**

***Буюрултı́ıа,** *с. ж. Т.* 1) Повелѣние на писмо отъ началство; **предписа́ніе нача́льства.** 2) Писмо отъ началство за заназѫ на нѣкого, или за свободно ходение и глядание работъı-тъı си; **опа́сная гра́мота.**

***Бу́юръ,** *Т.* Изволи, заповѣдай; **изво́ль, пожа́луста.**

Буıа́нъ, *с. м.* Брьзо, тропляшко хоро, което ся играе прѣзъ великъı постъı; **извѣ́стный та́нецъ.**

Буıа́тъій, тъ, та, то, *пр.* Буйнъій.

Буıа́ıѫ, ешь, *гл. ср.* За растение и животно: врьвѭ, растѫ буйно, вирѣѭ. *Буйно буıаѭть былкъı лѣковитъı. Гѫсеници-тъı въ пека буıаѭть,* въ горяще и сухо врѣмя вирѣѭть, има гъı много.

Буıа́ıание, *с. ср.* отъ **буıа́ıѫ.**

Бѣ́бла, *с. м.* Коıато бѣбле, жена пелтекъ; **за́йка.**

Бѣбла́вица, *с. об.* в. **брьбри́ца.**

Бѣблё, *с. м.* Който бѣбле, пелтекъ; **за́йка.**

Бѣ́бление, *с. ср.* отъ **бѣ́блѭ.** Пелтение, хвелтение; **заика́ніе, косноязы́чность.**

Бѣбли́вица и

Бѣбли́вщина, *с. об.* в. **брьбри́ца.**

Бѣбли́вый, въ, ва, во, *пр.* Който бѣбле, пелти; **заика́ющійся, косноязы́чный.**

Бѣ́блѭ, ешь, — лıа́лъ, *гл. ср.* Пелтѫ хвелтѫ; **заика́ться.**

Бѣ́бнатие и

Бѣ́бнение, *с. ср.* Издувание, разнухвание, надрıавание; **увеличе́ніе въ объёмѣ.**

Бѣ́бнѫ, ешь, — налъ, *гл. ср.* Издувамся, разпухвамь, та ставамь по́-голѣмо; **бу́хнуть, увели́чиваться въ объёмѣ.** Казвася новячето за такъıвъı нѣчта, които отъ къıснатие въ водѫ надрıавать, като бобъ-тъ.

Бѣ́брение, *с. ср.* в. **брѣ́брение.**

Бѣбри́ца, в. **брьбри́ца.**

Бѣбрьтı́ıа, в. **брьбрьтı́ıа.**

Бѣ́брѭ, в. **брѣ́брѭ.**

Бѣбънéць, *с. м.* Подпухнѫло, издуто на снагѫ-тѫ нѣйдѣ; **о́пухоль.**

Бѣ́бьръ, *с. м.* и **бѣ́бьрь,** *с. ж.* в. **брѣ́бьръ.**

Бѣдникóвица, *с. ж.* Закладъ бѣдникъ.

Бѣ́дникъ, *с. м.* 1) Бѣднъій вечеръ. 2) Пита замѣсена съ старѫ нарѫ или съ грошчя въ неѭ; ıадеся на бѣднъій вечеръ спорядъ су-

ръвѫ годинѫ; бъдникъ; 3) Дебелъ закладъ, който турѧть на огъня на прьвый бѣдный вечеръ да гори и го пазѧть да тлѣе по малко въ огнище-то до третий бѣдный вечеръ срѣщѫ Богоявление; бъдниковица, бъдникъ. На Малкѫ Колѧдѫ нарочито ходѧть въ горѫ-тѫ да сѣкѫть бъдници и при сѣчение-то пѣѭть извѣстны пѣсни.

Бѣдный вечеръ. Така ся наричѧ вечеръ спорядъ Колядѫ (Рождество Христово), спорядъ Сурьвѫ Годинѫ (Василъ) и спорядъ Богоявление на Водици, Крьстовы; каденый вечеръ, пазадка; **канунъ Рождества Христова, Новаго Года и Крещенія, сочевникъ, сочельникъ.** На бѣдный вечеръ спорядъ Колядѫ слагать на вечерѭ особено за това приготвенѫ богувицѫ и до девять нѣчта за ядение; едно-то отъ тѣхъ непрѣменно трѣбва да е медъ; подъ трапезѫ-тѫ прьскать сламѫ и трьсци и въ еднѫ паницѫ турѧть орѣхы. На богувицѫ-тѫ запалять вощяницѫ и съ темянъ прѣкадять три пѫти трапезѫ-тѫ, послѣ и цѣлѫ-тѫ кѫщѫ; вощяницѫ-тѫ и кандилкѫ-тѫ оставять прѣдъ иконы-ты. Тогава домакынъ-тъ и домакыня-та издигать богувицѫ-тѫ, благославять да е здрава и благодатна година-та, и разчупвать бъдника, таче тогава сѣдать да ядѫть. Най-напрѣдъ топять отъ меда, нъ не изтопявать всичкый, а оставять отъ него и за другы-ты бѣдны вечеры, и най-послѣ, чтото остане отъ третий бѣдный вечеръ, скрывать го да ся намира прѣзъ годинѫ-тѫ за лѣкъ. Съ него мажѫть поднухнѫло, ухапано отъ комаръ, ужилено отъ пчелѫ и другы нѣкои болкы. Еднѫ отъ главни-ты, съ които сѫ варили ястиета-та, изгасять въ брашно-то и ѭ скрывать за лѣкъ за урочясало. Кога урочяса нѣкой, запалвать тѫѭ главнѭ, изгасять ѭ въ зеленѫ паницѫ съ водѫ, омывать образа на урочясалый съ тѫѭ водѫ и му давать да пие отъ неѭ, та да оздраве. Въ тоя вечеръ, както и въ другы-ты бѣдны вечеры, скрывать пепелъ отъ огъня да го имать прѣзъ годинѫ-тѫ, и прѣзъ лѣто, ако налѣгнѫть вѫшкы овощкы или градинѫ-тѫ, рьсять по тѣхъ отъ него, за да ся махнѫть вѫшкы-ты. Ако имать въ кѫщи бездѣткынѭ женѫ, ялъво добыча или овощкѫ, что не ражда, една жена зима брадвѫ, отива при неѭ, като да ѭ съсѣче, и ѭ пыта: щешь родишь ли или да ти прѣсѣкѫ? а друга отговаря: не мой, тя ще роди. Това ся повтаря до три пѫти. На бѣдный вечеръ спорядъ Сурьвѫ Годинѫ готвѧть начѭ отъ главѫ-тѫ на свиньѭ, что е заклана за Колядѫ, мѣсѧть тутманикъ и турѧть въ него пары. Мѣсять и боговицѫ, на коѭто има изобразено отгорѣ сѣчиво, съ което домакынъ-тъ работи занаята си, напр. ножици, орало, овчарь съ овци и друг. Кога да сѣднѫть да вечерять, запалять восченѫ свѣщь на трапезѫ-тѫ и прѣкадять съ темянъ. Тутманика раздѣлять на много дѣловы, давать всякому по единъ, и, ако нѣма нѣкого дома, отдѣлять и нему дѣлъ, а другы-ты дѣловы наричять единъ на кѫщѫ-тѫ, другъ на слугы-ты, третий на нивы-ты, четврьтый на добѫтъка и проч. Който намѣри парѫ въ тутманика, ще бѫде честитъ прѣзъ годинѫ-тѫ; тѫѭ парѫ той врьзва на кесиѭ-тѫ си за честь. Който кыхне тоя вечеръ на вечерѭ-тѫ най-напрѣдъ, дарять го съ нѣчто. Слѣдъ вечерѭ-тѫ наряждатся около огнище-то и врьгать въ огъня дрѣновы пѫпкы, та лучять по тѣхъ, кой ще бѫде здравъ прѣзъ годинѫ-тѫ. Нѣкои турять на керемиды-ты на стрѣхѫ дванадесять кромидовы луспы съ соль въ тѣхъ, наричять по еднѫ за всякой мѣсяць на годинѫ-тѫ, и гы оставять да прѣнощувать. На утрѣнь-тѫ по соль-тѫ лучять какъвъ ще бѫде мѣсяць-тъ. Въ тоя вечеръ и на утрешний день си пѣѭть прьстены и съ различны другы начины си лучять, кому каква ще е честь-та прѣзъ годинѫ-тѫ, кой ще ся ожени, за каквѫ ще ся ожени и др. так. Това сѫ нб-общи обычаи на бѣдный вечеръ, а има и другы различны. В. **бѣдникъ.** *Ще трае отъ бѣдный вечеръ до колядѫ (до божичь). Да тя поживи Господь отъ бѣдный вечеръ до колядѫ. Отдвоился божичь отъ бѣдный вечеръ. Изпилъ си и отъ бѣдный вечеръ гроша-то,* спр. не ще има добры сетнины отъ него. *Останѫло му само отъ бѣдный вечеръ гроша-то,* всичко изпилъ. *Не си кыхнѫлъ на бѣдный вечеръ да ти го харижѭ. На брадѫ-тѫ му щешь намѣришь и отъ бѣдный вечеръ медъ и отъ Велидень яйце. Глядай си, Гано, бѣдный вечеръ. Утрѣ вечеръ бѣдный вечеръ.*

Бъдникъ, *с. м.* 1) Боговица бъдникъ. 2) Клада бъдникъ, бъдниковица.

Бъжливый, в. **бъзливый.**

Бъздѣние, *с. ср.* 1) Смрьдение, вонѣяние, миришение; **вонь, смердѣніе.** 2) Отпущание, прьдение, бъздня, прьдня.

Бѣздиувам, *гл. уч.* отъ **бѣздиѫ.**

Бѣздиѫ, сть, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **бъздѫ.** 1) Да завонѣѭ, да засмрьдѫ, да замиришѫ; **завонять, засмердѣть.** 2) Да отпуснѫ, да прьднѫ; **бзднуть.** 3) Да подбутнѫ, да жегнѫ. *Какво тя е бъзднѫло, та ми ся срьдишь?*

Бъзднѫло го: а) Подзела го е слободнѧ-та за нѣчто. б) Уплашился.

Бъзднѧ́, *с. ж.* 1) Смрадъ, вонѧ; **вонь, зловóніе, смрадъ.** 2) Прьднѧ.

Бъздѫ́, ишь, — дѣлъ (да бъзднѫ, бъзднувамь), *гл. ср.* 1) Смрьдѫ, вонѣѭ, миришѭ; **вонять, смердѣть.** 2) Отпущамь, прьдѫ; **бздѣть, пердѣть.**

Бъзи́камь, в. **бази́камь.**

Бѣ́зла, *с. ж.* Страхла, страшла, плашла; **трусeя, труси́ха.**

Бѣ́злё, *с. м.* Страхлё, страшлё, плашлё; **трусъ, труси́шко.**

Бъзли́вецъ, *с. м.* Който ся плаши, страхливый, страшливый; **трусъ.**

Бъзли́вичькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бъзли́вый.**

Бъзли́вость, *с. ж.* 1) Бажливость, боязливость, страшливость; **боязли́вость, тру́сость, трусли́вость.** 2) Плашливость; **пугли́вость.**

Бъзли́вый, въ, ва, во, *пр.* Бажливый, бъжливый: 1) Боязливый, страхливый, страшливый; **боязли́вый, трусли́вый.** 2) Плахый; **пугли́вый. — во,** *нар.* Бажливо, бъжливо: 1) Боязливо, страхливо, страшливо; **боязли́во, трусли́во.** 2) Плахо; **пугли́во.**

Бѣ́камь (бѣ́квамь, да бѣ́кнѫ, бѣ́кнувамь), *гл. д.* 1) Втыкамь, втъкамь, въвирамь, пъхамь, мушѫ едно нѣчто въ друго, или помеждѫ друго; **совáть.** *Бъкнѫхъ крьпкѫ въ пазухѫ. Бъкай кое дѣ заврьнешь.* 2) Давамь нѣкому нѣчто съ измамѫ, намамвамь, тыкамь. *Бъкнѫхъ му кожи-ты съ грошь пó-скѫпо.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Втыкамся, втъкамся, въвирамся, пъхамся; **совáться. — канъій,** *прич. стр.* Втыканъій, втъканъій, въвиранъій, пъханъій.

Бѣ́кане, *с. ср.* Втыкане, втъкане, въвиране, пъхане, мушене; **совáніе.**

Бѣ́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣ́камь.** Втыквамь, пъхвамь.—**ванъій,** *прич. стр.* Втыкванъій, пъхванъій.

Бѣ́кване, *с. ср.* отъ **бѣ́квамь.** Втыкване, пъхване.

Бъкле́нце, *ум. ср.* отъ **бъкля́.**

Бѣ́клица, *с. ж.* Дрьвянъ плосъкъ сѫдъ за носене вино; букла, бу́клиѭ, чётура, плоска, карта, пинта; **сосу́дъ для винá чечевицеобрáзной фóрмы, сдѣланный на стругѣ изъ одногó кускá дéрева.** Бъклица ся прави отъ едно дрьво, изврьтено на стругъ и издлъбано извѫтрѣ. *Калесалъ сьмь го съ червенѫ бъклицѫ. Не сьмь го калесалъ съ чрвенѫ бъклицѫ. Всяко село си има и бъклицѫ за годежь.*

Бѣ́кличка, *ум. ж.* отъ **бѣ́клица.**

Бъкличѧ́рка, *с. ж.* Сваха, что ходи да иска момѫ за нѣкого; годежница, годежѧрка, прѣдумница, женихла, сновница; **свáха.**

Бъкли́ѭ, *с. ж.* в. **бѣ́клица.**

Бъкля́, *ум. ср.* отъ **бѣ́кълъ.** Малъкъ бъкълъ, бъкълчя; **баклáжка.**

Бѣ́кнувамь, *гл. уч.* отъ **бѣ́кнѫ.** Втыкнувамь, пъхнувамь.

Бѣ́кнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **бѣ́камь.** Да втыкнѫ, да втъкнѫ, да пъхнѫ; **су́нуть. — нѫтъій,** *прич. стр.* Втыкнѫтъій, втъкнѫтъій, пъхнѫтъій; **су́нутый.**

Бѣ́кълчя, *ум. ср.* отъ **бѣ́кълъ.** Бъкля; **баклáжка.**

Бъкълъ, бъкли, *с. м.* 1) Дрьвянъ сѫдъ за дрьжяне и носене въ него водѫ; **товари́ѭ; баклáга.** Бъкълъ ся прави съ двѣ чепета, едно пó-широко, за да ся налива прѣзъ него вода, а друго пó-малко, за да ся пие отъ него. 2) Человѣкъ, който ничто не отбира, ничто не знае да продума; букъ, буковакъ, дрьво; **дуби́на, дубъ, обу́хъ (о человѣкѣ).** *Стои като бъкълъ. Гляда като бъкълъ.*

Бѣ́кылъ, *с. м.* Въ изречение; *не знае ни бъкылъ, не може да каже бъкылъ,* не знае да каже ничто, не знае ни букы; **азá въ глазá не знáетъ.**

Бърня́, *с. ср.* Птица *Anas querquedula,* пелюмчя; **чирóкъ.**

Бъту́шецъ, *ум. м.* и

Бъту́шчя, *ум. ср.* отъ **бъту́шь.** Чизмица; **сапожёкъ.**

Бъту́шь, *с. м.* Обуще высоко до-подъ колѣнѣ-ты, скорни, чизма; **сапóгъ.** *Заякъ съ бътуши ся не стига. — Стиска го бътушь-тъ,* намирася въ утѣснение.

Бътушѧ́рка, *с. ж.* Жена на бътушѧрь; **женá сапóжника, сапóжничиха.**

Бътушѧ́рскъій, ска, ско, *пр.* отъ **бътушѧ́рь.** Чизмарскъій; **сапóжническій, сапóжничій.**

Бътушѧ́рчя, *ум. м.* Младъ бътушѧрь, чизмарчя; **молодóй сапóжникъ.**

Бътушѧ́рь, *с. м.* Който шие бътуши, чизмарь; **сапóжникъ.**

Бъхлá, бъхлы, вм. **блъхá.**

Бѣ́хтаница, *с. ж.* Бъхтѣние, биеница, биение, бой; **біéніе, битьё, би́тіе.**

Бъхтѣ́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **бъхтѫ́.**

Бъхтѣ́ние, *с. ср.* 1) Биение, удряние, бъхтаница; **біéніе, битьё, би́тіе.** 2) Мѫчение надъ нѣчто за да ся направи; **уси́ліе.**

Бъхтѫ́, ишь, — тѣлъ (бъхтѣвамь), *гл. д.* Биѭ, удрямь, дрьвѭ, тупамь; **бить.** *Мирувай, че щѫ тя бъхтѫ.* **Бъхтѫся,** *гл. възвр.* 1) Биѭся, удрямся; **би́ться.** *Бъхтися като водѫ (като рыбѫ) о брѣгъ.* 2) Мѫчѭся, биѭся надъ нѣчто, залѣгамь да го направѭ; **рабóтать съ уси́ліемъ надъ чѣмъ.** *Бъхтися цѣлы дни да изкара*

нѣкоѭ и другѫ парѫ за прѣхранѫ. — **тѣный,** *прич. стр.* Битый, удрянъый; **битый.**

Бъхъ, *с. м.* Казваси: *хващамь бъхъ, чинѭ бъхъ, ловѭ бъхъ:* 1) Скрывамь нѣчто, не казвамь както е, чинѭ никярь; **скрывáть, не говорить то, что есть, отрицáть.**

Мале-ле, мила мале-ле!
Нѣчто щѫ да ти попытамь,
Право да ми си казала,
Бъхъ да ми не си хванѫла. *Пѣс.*

2) Отричамся отъ нѣчто; **откáзываться, отпирáться.** *Имамь мѫжь малко лъжь: бъхъ не хваща, а не плаща.*

Бѣчва и **бѣчьва,** *с. ж.* Голѣмъ дрьвянъ сѫдъ, длъгнистъ, отъ дъскы, уврьзанъ съ обрѫчи, за да си дрьжи въ него вино, ракиѭ и другы водны нѣчта; бурилка, буриѭ, вучиѭ; **бóчка.** *Дебелъ като бъчвѫ,* много кръвенъ. *Мирише на бъчва. Душиа-та му вонѣе на бъчвѫ,* голѣмъ пиѭница е. *Плѣснива бъчва вино-то развали (хаби). Мокръ въ бъчвѫ влази, а сухъ излази. Заржчалъ да го закопаѭтъ подъ бъчвѫ-тѫ.*

Бъчвáрка, *с. ж.* Жена на бъчварь, кацарка; **женá бочарá.**

Бъчвáрница, *с. ж.* Мѣсто дѣто правять бъчвы, кацарница; **бочáрня, бондáрня.**

Бъчвáрскъій, ска, ско, *пр.* отъ **бъчвáрь.** Кацарскъій; **бочáрный, бондáрскій.**

Бъчвáрчя, *ум. ср.* отъ **бъчвáрь.** Кацарчя; **молодóй бочáръ.**

Бъчвáрь, *с. м.* Който прави бъчвы; кацарь; **бочáръ, бондáръ, кýпоръ, кýпорщикъ.**

Бъчвéнце, *ум. ср.* отъ **бъчвя́.** Бъчвичка; **бочёночекъ.**

Бѣчвица, *ум. ж.* отъ **бѣчва.** Бъчвя; **бочёнокъ.**

Бѣчвичка, *ум. ж.* отъ **бѣчвица.** Бъчвенце; **бочёнокъ.**

Бъчвя́, *ум. ср.* отъ **бѣчва.** Бъчвица; **бочёнокъ.**

Бѣчьва, *с. ж.* в. **бѣчва.**

Бъшеніе, *с. ср.* Бъщяніе, хващаніе бъхъ.

Бъшѫ, ишь, — шилъ, *гл. ср.* Бъщѫ, хващамь бъхъ, чинѭ бъхъ.

Бъщѫ́, ишь, — щялъ, *гл. ср.* в. **бъшѫ.**

Бъщѫ́, ишь, — щялъ, *гл. ср.* За водѫ: бухтѫ, бучѫ; **бушевáть.** *Дѣ бъщи водата, дѣ пращи водяница-та.*

Бъщяніе, *с. ср.* отъ **бъщѫ́.** Бъшеніе.

Бъщяніе, *с. ср.* отъ **бъщѫ́.** Бухтѣніе, бученіе; **бушеваніе.**

Бы, чястица, в. *гл.* **сьмь.**

Бы́ва, — вáло *(свр. видъ* **да бѫде),** *гл. безл.* 1) Става, може; **мóжно.** *Быва ли да тя попытамь нѣчто?—Быва. Не быва;* **нельзя́.** 2) Струва, иде; **годи́тся.** *Быва го за тѫѭ работѫ.* — *Быва си го,* добрѣ е. *Не мя быва,* не чинѭ, слабъ сьмь, ще ся мре. *Не ще го бѫде,* нѣма да хароса. *Не ѭ быва,* не чини. *Не го быва ни за сливѫ.*

Бы́вамь *(свр. видъ* **да бѫдѫ),** *гл. ср.* Ставамь; **бывáть.** *Въ нашин-ты мѣста быва доста топло;* **въ нáшихъ мѣстáхъ бывáетъ порядочно теплó.** *Каквото было, было. Въ шягѫ правда не быва. Безъ соль, безъ хлѣбъ сладкы приказки не бывать. Лѣто безъ блъхы не быва. Въ слѣпо царство еднооkъій за царь быва. Отъ нѣмание ничто не быва. Отъ еднѫ овцѫ двѣ кожи не бывать. На злѫ пазѫ тѫй быва. Одавна е было: вчера срѣда, днесь пятъкъ. Всякой день коляда не быва. Бы-ще и въ наше село сборъ.*

Бывóла, *с. ж.* Раст. *Datura Stramonium,* бишка, бъіволъ, дивъ орѣхъ, крава, магарешкъій костенъ, плюскачь, татула, татулъ; **дурмáнъ, бѣшеное зéлье.**

Бъиволáрка, *с. ж.* Жена на бъиволарь.

Бъиволáрскъій, ска, ско, *пр.* отъ **бъиволáрь.** *Биволарска дъщеря.* — **скы,** *нар.* Като бъиволарь.

Бъиволáрчя, *ум. ср.* Младъ бъиволарь.

Бъиволáрь, *с. м.* Който пасе бъиволы или има много бъиволы; **пастýхъ стáда бýйволовъ.**

Бъиволáчкъій, ка, ко *пр.* Бъиволскъій; **бýйволовый.**

Голѣмъ бакшишь ке му давамь:
До три кожи бъиволачкы
Полны, рамны жълты флоринъ. *Пѣс.*

Бъиволéтина, *с. ж. ув.* отъ **бъ́иволъ.**

Бъ́иволецъ, *ум. м.* Малъкъ бъиволъ.

Бъ́иволица, *с. ж.* 1) Животно, женскъій бъиволъ; **бýйволица.** *Бъиволица-та е черна, а дава бѣло млѣко.* — *Черна кѫдѣлю — бѣла нишка.* Гат. — Бъиволица и млѣкото ѝ. 2) Тяжка, нехрива женá или мома; **нерастóропная, неопря́тная, розия́, рóхля.**

Бъ́иволичка, *ум. ж.* отъ **бъ́иволица.**

Бъ́иволскъій, ска, ско, *пр.* отъ **бъ́иволъ.** Бъиволачкъій; **бýйволовый.** *Бъиволска кожю.* — **скы,** *нар.* Като бъиволъ; **подóбно бýйволу.**

Бъ́иволчя, *ум. ср.* отъ **Бъиволъ.** Малакъ, малачя, турмакъ; **молодóй бýйволъ.**

Бъиволщинá, *с. ж.* Ходеніе като бъиволъ нечнето, немарливо, нехърь; **неопря́тность, лѣнь.**

Бъ́иволъ, *с. ж.* 1) Животно *Bos bubalus,* работенъ добытъкъ, впрягася въ кола като волъ; ръикачь; **бýйволъ.**

Орѣте, черни бъиволи,
Да оремъ черны угари,
Да сѣемъ бѣлѫ пшеницѫ. *Пѣс.*

Влачи бъволъ, спр. трьпп, носп. *Отъ блъхж-тж, отъ мухж-тж прави бъволъ,* малко-то нѣчто прави голѣмо. *Ядс като бъволъ,* тврьдѣ много. *Бѣга като пощрьклѣлъ бъволъ,* припка като лудъ. *Поще го като свраќа бъвола,* спр. за да ся нападе. *Сврака-та поще бъвола, за да си напльни корема. На бъвола око-то въ прюсо-то. Вдигнжлъ главж като бъволъ на прюсо. Бъволъ отъ мухж не зима. Бъволъ искалъ да лапне, а мухж поглънжлъ. Голѣма дума — бъволъ, длъбока дума — кладенець. Видѣла жюбата-та, че ковжтъ бъвола, и тя си подала (вдигнжла) крака.* 2) Тяжькъ человѣкъ, нехривъ, нечистъ; **нерасторо́пный, неопря́тный, воро́на, ро́хля, рази́ня.** 3) Растеніе бъвола.

Быкови́тый, тъ, та, то и

Быкогла́вый, въ, ва, во, *пр.* Който не зима отъ думж, не пристава на онова, что му думать, на чтото го накарвать; опоритъй, пнатъ; **упря́мый, упо́рный, несгово́рчивый.**

Бы́кчя, *ум. ср.* отъ **быкъ.** Бъчя; **бычёнокъ.**

Быкъ, *с. м.* Нескопенъ, непрѣвитъ волъ или бъволъ; **быкъ некла́деный.** *Волскый быкъ, бъволскый быкъ. И быкъ-тъ му теля родилъ,* спр. разбогатѣлъ.

Бы́ліе, *с. ср.* 1) Былка, билие, билячка, трѣва лѣковита; **цѣле́бное расте́ніе, бы́ліе.** 2) Отрова; **ядъ, зе́лье.** — *Рыбіе биліе,* отрова, съ коятто тровять рыбж, за да ж ловять. — *Мышіе биліе,* отрова за мышкы.

Былёбе́ръ, *с. м.* Така наричять нѣкои празднинкъ Рождество Св. Ивана Крьстителя, 24 Юния, Еневъ-день. Наричяся така, зачтото тоя день берять былкы лѣковиты и гы сушять, та лѣкувать съ тѣхъ болести-ты прѣзъ годинж-тж. Бранье-то былкы става съ особены обрядъ и пѣяние пѣсни; в. **Енёвъ-день.** Въ с. Орманъ (Ахиелско) момы-ты обкытвать едно малко момычя цѣло въ цвѣтия, забулвать го съ червенж мрѣжж, и една отъ тѣхъ го носи на рамо, та ся разхождать изъ село-то, пѣять пѣсни, а дѣтя-то дрьжи двѣ кыткы и си играе съ тѣхъ. Прѣдъ всякой изворъ и чючюръ ся спирать, слагать дѣтя-то на земя-тж, играять около му хоро и пѣять разни пѣсни. Това правять за да бжде година-та благодатна.

Былёсамъ, *гл. свр.* отъ **былёсвамъ.** Да омаж, да омагнсамъ нѣкого съ былие.—**санъй,** *прич. стр.* Омаянъй, омагиосанъй съ былие.

Былёсвамъ и **былёсувамъ (да былёсамъ),** *гл. д.* Давамъ нѣкому былие, омайвамъ го съ былие, омагиосвамъ го съ нѣкаквж былкж, былинж.

Ей юначе, црьноокъ Невѣне!
Та не сьмь ти магиж сторила,
Ни пакъ сьмь ти коня былесала. *Пѣс.*

— **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Омайвамся, омагиосвамся съ былкы; былинжся.

Былёсваніе и **былёсуваніе,** *с. ср.* Омайване, омагиосване съ былкы; былинение.

Бы́ліе, *с. ср.* Былие, былка, билячка.

Былине́ніе, *с. ср.* Былёсване.

Былинж́, **и́шь, — нилъ,** *гл. д.* Былёсвамъ. *Былини свѣта,* лъже го съ былкы. — **нжся,** *гл. възвр.* и *стр.* Былёсвамся.

Бы́лка, *с. ж.* Былие, былие, былячка. *Врачебны былкы,* лѣковиты. *Знае всякаквы былкы и разгонкы. Былкы дьри по баиры.*

Бы́лчица, *ум. ж.* отъ **бы́лка.**

Былъ, ла́, ло́, *прич.* в. *гл.* **сьмь.**

Быля́ра, *с. ж.* Която бере былкы и гы суши за лѣкъ.

Быля́рка, *с. ж.* 1) Жена, която знае да лѣкува съ былие, съ трѣвы; **зеле́йница.** 2) Лѣкарка, хекимка; **лѣка́рка.**

Быля́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **быля́рь; зеле́йничій.**

Быля́рство, *с. ср.* Былярскый занаятъ; **зеле́йничество.**

Быля́рь и **быля́ринъ,** *с. м.* 1) Человѣкъ, който знае да лѣкува съ былие, съ трѣвы; **зеле́йникъ.** *Вика като былярь.* 2) Лѣкарь, хекимъ; **лѣкарь.** 3) Лѣкарь невѣждь; **дурно́й лѣкарь.**

Быля́чка, *с. ж.* Былие, былие, былка.

Бы́стреніе, *с. ср.* отъ **бы́стрж.** Избыструване.

Быстрина́, *с. ж.* Быстрота.

Быстринка́, *смякч. ж.* отъ **быстрина́.**

Бы́стричькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бы́стрый.**

Быстроро́жкый, — жькъ, жка, жко, *пр.* Казвася въ пѣсни за воловы, съ голѣмы и быстры роговы. *Воловци быстророжкы.*

Быстрота́, *с. ж.* Быстрина, чистота на водж, или на какво да е водно нѣчто; **чистота́, прозра́чность, я́сность (о жи́дкостяхъ).**

Бы́стрый, — тьръ, тра, тро, *пр.* 1) Казвася за водж и за всяко водно нѣчто, нежжтный, чистый; **чи́стый, прозра́чный (о жи́дкостяхъ).** *Вода быстра като сльзж. Рѣка-та тече быстра,* спр. вода-та въ нея не е мжтна. *Быстра като бузж.* спр. мжтна. *Быстра водица — мирна главица.*

Очи-ты ти два кладенца,
Два кладенца быстра вода. *Пѣс.*

2) Казвася за нѣчто, прѣзъ което ся прѣглядва, като прѣзъ стькло, кога е то чисто; **говоря́ о прозра́чныхъ тѣла́хъ, соверше́нно прозра́чный, не имѣющій ту́склости.**

3) Казвася за очи-ты, кога сѫ чисты и ясны; **о глаза́хъ: свѣ́тлый, блестя́щій.** 4) Казвася за ума, кога не е размѫтенъ, не е разсѣянъ; **неразсѣ́янный, незанятóй.**

Бъ́стрѭ, иишь, — рилъ, *гл. д.* Нѣчто размѫтено правѭ да стане быстро; избыстрювамь; **очища́ть что отъ му́тности, дѣла́ть прозра́чнымъ, свѣ́тлымъ. — ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Ставамь быстьръ, избыстрювамься. *Вода-та ся быстри съ стинцѫ.* **— ренъій,** *прич. стр.*

Бъ́сть. Казвася само въ изрѣчение: *и ся сторилъ невидснъ бысть,* станѫлъ невидимъ, изгубился.

Бъ́хъ, бы, прѣшьдше врѣмя отъ *гл.* **сьмь.**

Бъче́нце, *ум. ср.* отъ **бъчя́.**

Бъ́чецъ, *ум. м.* Малъкъ бъкъ.

Бъчя́, *ум. ср.* отъ **бъкъ; бычёкъ.**

Бѝлвамь, в. **блѝвамь.**

Бьлну́вамь, в. **бльну́вамь.**

Бѣга́вица, *с. ж.* Ходение чясто повънъ, болесть дрисня, цьцьръ, сюрмекъ; **поно́съ, мытъ.**

Бѣ́гамь (бѣгвамь), *гл. ср.* 1) Припкамь, тичямь; **бѣ́гать, бѣжа́ть, идти́ ско́ро.** *Коньтъ ми бѣга твърдѣ много. Бѣга като пощрькълѣлъ быволъ. Заякъ-тъ скоро бѣга, нъ кучя-то го стига.* 2) Оставямь мѣсто-то си, та отхождамь нѣкѫдѣ, за да ся укрыѭ отъ нѣчто, да ся избавѭ отъ него; удрямь, тръщамь на бѣгъ; **спаса́ться бѣ́гствомъ, обраща́ться въ бѣ́гство.** *Бѣгамы отъ кърджалии.* 3) Отхождамь скрытомь, безъ изволение, безъ да мя знаѭть, укрывамся, за да не мя найдѫть, да не мя уловять; **убѣга́ть отъ до́лжности, уходи́ть, укрыва́ться, быть въ бѣга́хъ.** 4) Пропѫждамся, забѣгвамь нѣкѫдѣ; **бѣжа́ть изъ свое́й роди́ны, выселя́ться.** 5) Отхождамь си отнѣкѫдѣ; **уходи́ть отку́да.** *Да си бѣгамы: стига толкова сѣдѣние.* — *Бѣгамь напрѣдъ,* излизамь, врьвѭ напрѣдъ; **идти́, выходи́ть впере́дъ.** — *Бѣгамь при нѣкого,* дохождамь при него да мя запази, да мя закрыли, да ми помогне; **прибѣга́ть къ кому́, иска́ть чьей защи́ты, чьего́ покрови́телства, по́мощи.** — *Бѣгамь отъ нѣчто или отъ нѣкого,* глядамь да не ми ся случи да ся срѣщнѫ; **избѣга́ть, чего́, кого́, удаля́ться, уклоня́ться.** *Кой бѣга отъ такъвъ гость, отъ таково добро? Бѣга като отъ вѫже. Бѣга като дяволъ отъ темянъ, отъ кръстъ. И лудъ бѣга отъ пиянъ. Паренъ пѣтелъ и отъ дъждь бѣга,* или: *попарено кучя и отъ дъжда бѣга. Бѣгай отъ добро, да не скочишь въ грѣхъ. Бѣгай отъ себанъ, да не влѣзешь въ грѣхъ. Бѣжь, не струвай добро, да не влѣзешь въ грѣхъ. Бѣга като кучя отъ щръкло. Пчела-та отъ меда не бѣга, а отъ чяда. Видѣло добро, та бѣгало. Ты го карашь на чаира, а то бѣга възъ баира. Кого бияѫть и не бѣга, кому давать и не зима? Канять ли тя, яжь, гонять ли тя, бѣжь. Какъвто бѣга, такъвъ го и гони. Бѣжь, вълку, прѣдла тя гони. Кога гарванъ грачи, славѣй бѣга и плаче. Бѣга като опрьлено. Гузно не гонено бѣга. Ловецьтъ дава мѣсто на заяка да бѣга, а отъ странѫ пуща кучя-то да го гони.* 6) *гл. д.* Махвамь, махкамъ, отмѣщамь; **отсторони́ть, отдвига́ть, отставля́ть.** *Бѣгай го оттамь, че щѫть минѫть кола-та.* **— мся,** *гл. възвр.* Махвамся, махкамся, отмѣщамся; **отсторони́ться, отдвига́ться.** *Бѣгайся оттамъ!*

Бѣ́гание, *с. ср.* отъ **бѣ́гамь; бѣ́ганіе, бѣжа́ніе.**

Бѣ́ганица, *с. ж.* Бѣгане. *Играемъ на бѣганицѫ,* на гоненицѫ; **игра́ть въ за́пуски.**

Бѣ́гвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣ́гамь; бѣ́гивать.**

Бѣ́гла, *с. ж.* Така наричять на присмѣхъ и за укоръ момѫ или женѫ, която бѣга оттамъ, дѣто трѣбва да стои; **бѣгля́нка.**

Бѣглё, *с. м.* Така наричять на присмѣхъ и за укоръ оногова, който бѣга оттамъ, дѣто трѣбва да стои; **бѣгле́цъ.**

Бѣгле́цъ, *с. м.* Който е бѣгалъ отнѣйдѣ скрытомь; **бѣгле́цъ, бѣ́глый.** *На бѣглеца окото е въ горѫ-тѫ.*

Беглянка, *с. ж.* Която е бѣгала отнѣйдѣ скрытомь; **бѣгля́нка, бѣ́глая.**

Бѣ́гомь, *нар.* отъ **бѣ́гъ.** Текомь, тичяшкомь, тичяшкъмь, тичяшкѫ-тѫ, съ припкание, съ тичяние; **бѣго́мъ, бѣгу́чи.** *Заминѫ бѣгомь. Отиде бѣгомь. Бѣгомь бѣга.*

Бѣ́гъ, *с. м.* 1) Припкание, тичяние; **бѣгъ.** *Конь-тъ ми има голѣмъ бѣгъ,* спр. много припка. 2) Кога нѣкои бѣгать отъ неволѭ, за да ся укрыѭть отъ нѣкакво зло, бѣжяния; **бѣгство.** *Въ бѣговы-ты отъ кърджалии-ты ся пропѫди много свѣтъ. Бѣга бѣгъ. Бѣгъ-тъ не е хубаво, а здраво.* — *Удари го на бѣгъ, тръти на бѣгъ,* побѣгнѫ.

Бѣда́, *с. ж.* 1) Кога ся случи нѣкакво злочестие, нѣкакво зло; напасть, налѣтище, пакость, белия; **бѣда́, несго́да, несго́дье.** *Надинѫлъ въ бѣдѫ;* **попа́лъ въ бѣду́.** *Камяно сьрдце имай бѣды да търпишь. Още една бѣда не минѫла, друга дошла. Да пипашь не е тяга, да пыташь не е бѣда.—Туна бѣда.* отъ ничто бѣда; **напра́слина.** *Пази, Боже, отъ тѫпѫ бѣдѫ и отъ злѫ срѣщѫ. Пази, Боже, отъ тѫпѫ*

бѣдѫ, отъ пиянѫ женѫ и отъ бѣснѫ свинѭ. 2) Бѣденıе, ваденıе, клевета, ковлада, набѣдıаванıе; **всклёпъ, взносъ, клевета́, огово́ръ.**

Телана ми сѫ бѣдѫ бѣдили,
Бѣдѫ бѣдили и окривили. *Пѣс.*

Бѣдѐнıе, *с. ср.* Прѣдумванıе нѣкого да пристане на нѣчто; **убѣжде́нiе, угова́риванiе.**

Бѣдѐнıе, *с. ср.* Клеветенıе, ваденıе, ковладенıе; **клевета́нiе.**

Бѣди́ца, *ум. ж.* отъ **бѣда́; бѣди́шка.** *Бѣдице-ле несторена! доклѣ не тя сторихъ, не мя бѣдюхѫ.*

Бѣди́чка, *ум. ж.* отъ **бѣди́ца.**

Бѣдничкъıй,—чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **бѣднъıй; бѣдненькiй.** *Бѣдничькъ е, ала си съ всичко угажда.* — **чко,** *нар.*

Бѣдность, *с. ж.* Злочестıе, неволıа; **несча́стiе, бѣдствiе.**

Бѣднъıй, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* 1) Когото сѫ постигнѫлъı бѣдъı, злочестнъıй; **бѣдный, несча́стный.** 2) Что е на неволѭ, въ нуждѫ, неволнъıй, нуждиъıй; **терпя́щiй ну́жду, бѣдный.** *Наши-ти съсѣди сѫ много бѣдни людıе.* 3) Что докарва бѣдѫ, белıалıа; **бѣдственный, бѣдоно́сный, опа́сный. — но,** *нар.* 1) Злочестно съ неволѭ; **злополу́чно, несча́стно, бѣдственно.** 2) Въ неволѭ, въ нуждѫ.

Бѣдѫ́, и́шь, — ди́лъ, *гл. д.* Прѣдумвамь нѣкого, накарвамь го да пристане на нѣчто, да направи нѣчто; **убѣжда́ть, угова́ривать. —ся,** *гл. стр.* Прѣдумвамся; **убѣжда́ться, угова́риваться.**

Бѣдѫ́, и́шь, — ди́лъ (бѣдıавамь), *гл. д.* Набѣдıавамь, казвамь за нѣкого че е направилъ нѣчто, което той не е направилъ; вадѫ, клеветѫ, ковладѫ; **клевета́ть, обноси́ть кого́, взводи́ть, клепа́ть, всклёпывать, взноси́ть кого́, огова́ривать.** *Бѣди мя, че сьмь му зелъ нѣчто. Бѣдять мя мамо, хора-та.—Бѣдишся, сънко самъси. Който пали въ черковѫ голѣмѫ свѣщь, не го бѣди съ малъкъ грѣхъ.*—**ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Вадѫся, клеветѫся, ковладѫся. — **де́нъıй,** *прич. стр.* Ваденъıй, клеветенъıй, ковладенъıй.

Бѣдı́авамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣдѫ́.** Клеветıавамь, вадвамь, ковладвамь.

Бѣжена́рка, *с. ж.* Бѣженка.

Бѣжена́рь и

Бѣжене́ць, *с. м.* Който е забѣгнѫлъ въ чюждо мѣсто отъ нѣкаквѫ нуждѫ, като въ размирицѫ отъ гоненıе и пр.; **вы́ходецъ.**

Бѣженка́ и **бѣжена́рка,** *с. ж.* Коıато е забѣгнѫла нѣкѫдѣ отъ нуждѫ.

Бѣжяшко́мь,

Бѣжяшкъ́ıмь и

Бѣжяшкѫ-тѫ, *нар.* Бѣгомь, тичяшкомь, тичяшкъıмь, тичяшкѫ-тѫ; **бѣго́мъ, бѣгу́чи.**

Бѣжıанı́ıа, *с. ж.* Бѣгъ поради нѣкаквѫ размирицѫ.

Бѣжı́ановъıй, въ, ва, во, *пр.* отъ **бѣжı́анъ.** *Бѣжıанова майка не плаче, Стоıанова плаче. Бѣжıанова майка бѣло носи, а Стоıанова черно.*

Бѣжı́анъ, *с. м.* 1) Който бѣга, кога си види на тѣсно; **и́щущiй въ бѣгствѣ спасе́нiя отъ опа́сности.** *Бѣжıанъ скачıа, Стоıанъ плаче.* 2) Им. соб. мѫжско.

Бѣла, 1) *с. ж.* Така наричıать бѣлѫ овцѫ или кравѫ; бѣлка, бѣлуда; **кли́чка бѣлошѐрстнаго живо́тнаго, бѣля́нка.** 2) Им. соб. женско.

Бѣла бори́ка. Раст. бѣлоборка.

Бѣла врьба́. 1) Раст. *Salix alba;* **и́ва.** 2) Миризлива врьба; *Elaeagnus;* **ма́слина ди́кая, лохъ.**

Бѣла гва́чка, бѣла дѣвка. Едно растенıе.

Бѣла лай-кучка. Раст. *Chrysanthemum segetum,* алфита, попадийка, филджıанчя; **златоцвѣтъ.**

Бѣла ма́рта. Раст. цвѣтıе *Bellis perennis,* арнаутъ, ергенска сльза, маргаритарь, моминска сльза, моминъı сльзъı, очица, нарици, рубийкъı, рубийци; **маргари́тка.**

Бѣла метла́. Раст. *Adonis,* кервно око; **адони́съ, желтоцвѣтъ, староду́бка.**

Бѣла Ра́да. 1) Така наричıать на шигѫ ракиѭ-тѫ. 2) Раст. *Convolvulis,* полско цвѣтıе, полулужшакъ, всевлѣкъ, съвлакъ; **вьюно́къ.**

Бѣла ру́жıа. Раст. *Althaea officinalis;* **зинзиве́й, просвирня́къ, проскурня́къ.**

Бѣла ръ́ıба, в. **бѣлевица.**

Бѣла сѫбота. Сѫбота-та прѣзъ сърницѫ; **суббо́та ма́сляницы.** *Бѣла-та сѫбота, черна-та работа.*

Бѣла трѣва́. Раст. *Draba verna, Capsella bursa pastoris,* бабинъı гнидъı, поповъı въшкъı, лютичя, овчıарска торбичка, рапонъ, рипанıа, рупа, рѣпа, рьдоква, ѫрдоква; **пасту́шьи су́мки, яру́шка пасту́шья.**

Бѣла́чка, *с. ж.* Мома или жена, что бѣли платна; **дѣвушка или же́нщина бѣлящая полотно́; бѣли́льщица.** В. **бѣлı́анка.**

Бѣла́чь, *с. м.* Който бѣли, обѣлва нѣчто. *Въıкахмъı бѣлачи да нъı обѣлять царевицѫ-тѫ.*

Бѣлвамся, в. **бѣлнувамся.**

Бѣлвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣлѭ.**

Бѣлвица, *с. ж.* Така наричıать въ Охридъ ръıбѫ нестрьвѫ на единъ възрастъ.

Бѣлё, им. соб. мѫжско.

Бѣлевица, *с. ж.* Ръıба *Perca Lucioperca,* бѣла ръıба, смѫдокъ; **суда́къ.**

Бѣленiе, *с. ср.* 1) Кога се прави нѣчто да стане бѣло; **бѣлéнiе.** *Бѣленж платно.* 2) Мазанiе, бойдисванiе съ бѣло; **окрáшиванiе въ бѣлый цвѣтъ.** 3) Бѣлисванiе; **употреблéнiе бѣлилъ.** 4) Лущенiе, отбѣлванiе, чистенiе кожж-тж, корж-тж или черупкж-тж на нѣчто; **снятiе кóжи, корú или скорлупы́ чегó нибýдь.**

Бѣленъ́ый, *прич.* в. **бѣлж.**

Бѣлеóчь, *с. м.* Раст. *Matricaria chamomilla,* боливачь, бѣлъ попокъ, врьти-попъ, лайкучка, подрумичя, попадийка, попадичя, попадиiа, рамонъ, ржмонъ, жмжмила; **ромáшка.**

Бѣлешáкъ, *с. м.* Една высока бѣла трѣва съ цволъ.

Бѣлéць, — лцú, *с. м.* Мирскый человѣкъ, что нѣма духовенъ чинъ; **мiрянинъ.**

Бѣлизнúкавый,

Бѣлизнáвый и

Бѣлúкавый, въ, ва, во, *пр.* Бѣлистый, бѣлошатый, что бие на бѣло, вѣзъ-бѣлый, прú-бѣлый, ý-бѣлый, ж́-бѣлый; **бѣловáтый, бѣлéсоватый. — во,** *нар.* Бѣлисто, вѣзъбѣло, прú-бѣло, ý-бѣло, ж́-бѣло; **бѣловáто, бѣлéсовáто.**

Бѣлúлка, *с. ж.* 1) Бѣлило. 2) Бѣла прьсть, бѣла глина, бѣлопрьстица.

Бѣлúло, *с. ср.* 1) Бѣло нѣчто, съ което жены мажжть лице-то си, за да ся видять бѣлы; **бѣлúла.**

> Елено, мила мамина!
> Отъ Бога ли си хубава,
> Или отъ бѣло бѣлило,
> Или отъ Турско червило. *Пѣс.*

Мжжь бѣлило, мжжь червило, мжжь чернило, сир. мжжь-тъ прави да е жена-та такава или онакава. 2) Мѣсто на рѣкж, дѣто бѣлять платна; бѣлиiанка.

> Изкара си суръ елена
> Тука горѣ на бѣлило,
> Дѣка бѣлить малкы момы,
> Малкы момы, млады булкы *Пѣс.*

Бѣлúлце, *ум. ср.* отъ **бѣлúло** въ 1-то знаменованiе.

Бѣлинá, *с. ж.* 1) Бѣлота; **бѣлизнá, бѣлость.** 2) Бѣлка, бѣлтъкъ, бѣло-то отъ ıайце; **бѣлóкъ яичный.** 3) Бѣло-то въ око; **бѣлóкъ.**

Бѣлинкá, *ум. ж.* отъ **бѣлинá.**

Бѣлúсамь, в. **бѣлúшж.**

Бѣлúсвамь и **бѣлúсувамь** (**да бѣлúсамь** и **да бѣлúшж**), *гл. д.* Бѣлосвамь, мажж, натрьквамь нѣчто съ бѣлило, за да ся види бѣло; **натирáть бѣлúлами, набѣливать, бѣлúть. — мся,** *гл. возвр.* Бѣлосвамся, бѣлжся, мажж лицето си съ бѣлило, за да ся видж бѣлъ; **бѣлúться, набѣливаться.** *Булы-ты ся много бѣлисвать.* **— ванъ́ый,** *прич. стр.* Бѣлосванъ́ый.

Бѣлúсванiе и **бѣлúсуванiе,** *с. ср.* Бѣленiе, мазанiе лице-то си съ бѣлило; **бѣлéнiе, притирáнiе бѣлúлами.**

Бѣлистый, тъ, та, то, *пр.* и **— сто,** *нар.* в. **бѣлизнúкавый.**

Бѣлúца, *с. ж.* 1) Бѣла овца, бѣла, бѣлка, бѣлуда; **бѣлянка.** *Овци бѣлица, бѣла рудица.* 2) Рыба *Alburnus lucidus,* бжскунъ, стрѣлка.

Бѣличкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смягч.* отъ **бѣлый; бѣленькiй. — чко,** *нар.* **бѣленько.**

Бѣлúчя, *с. ср.* Бѣло кучя.

Бѣлúшж, ешь, —лúсалъ, и **бѣлúсамь,** *гл. свр.* отъ **бѣлúсвамь.** Да бѣлосамь; **набѣлúть. Бѣлúсанъ́ый,** *прич. стр.* Бѣлосанъ́ый; **набѣлёный.**

Бѣлúна, *с. ж.* Единъ видъ жито бѣло.

Бѣлка, *с. ж.* 1) Животно *Sciurus vulgaris,* катерица, веверица; **бѣлка, вéкша.** 2) Бѣлина отъ ıайце, бѣлтъкъ; **бѣлóкъ яичный.** 3) Бѣла овца, бѣла, бѣлица, бѣлуда.

> Проблѣıала бѣла бѣлка,
> Проблѣıала, продумала:
> Леле варе лудо младо!
> Изколи ны, не прати ны
> Съсъ чюжденци на планинж. *Пѣс.*

Бѣлка, им. соб. женско.

Бѣлко, им. соб. мжжско.

Бѣлнувамся и **бѣлвамся,** *гл. уч.* отъ **бѣлнжся.**

Бѣлнж, ешь, — нжлъ, *гл. д. свр.* Да направж нѣчто да стане бѣло; **сдѣлать бѣлымъ.** *Бѣлнж го, та свѣти като злато.* **Бѣлнжся,** *гл. возвр.* 1) Да станж бѣлъ изведнжжь; **сдѣлаться бѣлымъ вдругъ.** *Бѣлнжлся е като тиганж на мѣсячинж.* 3) Когася покаже нѣчто бѣло изведнжжь и отдалечь; **показáться чемý нибýдь бѣлому вдругъ.** *Нѣчто ся бѣлнж,* показася нѣчто бѣло. *Бѣлнжхжся купове хора,* показахжся отдалечь. **— нжтый,** *прич. стр.*

Бѣло, *нар.* Противно на черно; **бѣло.** — *Изваждамь нѣчто на бѣло,* докарвамь да стане ıавно, познато; **дѣлать явнымъ.** — *Изваждамь, изкарвамь нѣкого на бѣло,* докарвамь го да остане ни самъ, ни тамъ, безъ ничто, съ голы ржцѣ.

Бѣлобóзка, *пр. ж.* Казвася за кравж съ бѣлы бозкы.

Бѣлобóкый, къ, ка, ко, *пр.* Что е съ бѣлы слабины. *Кравици бѣлобокы.*

Бѣлобóрка, *с. ж.* Дрьво *Pinus sylvestris,* бѣла борика, бѣлокъ, бѣлъ боръ; **родъ сосны́.**

Бѣлобóчкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смягч.* отъ **бѣлобóкый.** *Козици бѣлобочкы, а пръчевци прьчерожкы.*

Бѣлобрáдый, дъ, да, до, *пр.* Что има бѣлж брадж; **бѣлоборóдый.**

Бѣло́вина, *с. ж.* 1) Прьвый бѣлый пластъ на дрьво, что покрыва срьдце-то му. *Бѣловинѫ-тѫ юде червюкъ.* 2) Бѣло гроздіе.

Бѣло гроздіе бѣловина
И червена дрѣновина. *Пѣс.*

Бѣлого́рка, *с. ж.* Една отъ вилы-ты и самодивы-ты. *Дочюла го вила бѣлогорка.*

Бѣлогра́дчя, *с. ср.* Раст. *Scabiosa,* звѣзда, звѣздица, папапрска попадия; **скабіо́за, коро́ставикъ.**

Бѣлогѫ́зка, *с. ж.* Малка птичка, колко врабкѫ, врьчи по голы врьховы и вие гнѣздо-то си въ дупкы междѫ камьніе-ты; подъ опашкѫ-тѫ е бѣла, затова е и наречена така; бѣлотрътка, гробничяръ; *Saxicola oenanthe;* **ка́менка.**

Бѣло дрьво́. Раст. *Populus tremula,* дивъ кавакъ, осика, ясика, трепетлика, трепетлика, юшка; **оси́на.**

Бѣлодрѣ́шко, *с. м.* Что носи бѣлы дрѣхы.

Бѣлока́пный, **пъ, па, по,** *пр.* Что носи бѣлѫ капѫ.

Бѣлокла́сый, **съ, са, со,** *пр.* Что има бѣлы класовы. *Бѣлокласо жито.*

Бѣлоко́сый, **съ, са, со,** *пр.* Что има бѣлѫ косѫ; **бѣловоло́сый, сѣдо́й.**

Бѣло́къ, *с. м.* Дрьво бѣлоборка.

Бѣло лаля́. Раст. цвѣтіе *Narcissus poeticus,* бургиа, гергевденчя, гергёвчя, диве-бой, качюнка, латинчя, мензифаръ, миргъшиле, ризя, рьземка, шишарка, щрькоцвѣтіе; **нарци́ссъ бѣлый.**

Бѣлоли́кый, **къ, ка, ко,** *пр.* Който има бѣло лице; **имѣющій бѣлое лицо́, бѣлоли́цый.** *Бѣлолика, черноока дѣвойка.*

Бѣло мо́ре. Така наричять Архипелагъ и Мраморно море. *Не ще го омые ни Бѣло море.*

Бѣломо́рець, *с. м.* 1) Житель на земи-ты, что сѫ по Бѣло море. 2) Вѣтьръ, что иде откамъ Бѣло море; бѣлъ вѣтьръ, долнякъ, югъ, лодосъ; **южный вѣтеръ.**

Бѣломо́рка, *с. ж.* Жена или мома откамъ Бѣло море.

Бѣломо́рскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **Бѣло мо́ре.** *Пази, Боже, отъ Влашкы влъци и отъ Бѣломорскы Грьци.*

Бѣломо́рчя, *ум. ср.* Малькъ, младъ бѣломорець.

Бѣлопа́хкый, **ка, ко,** *пр.* За животно, что има бѣлы слабины. *Кравици бѣлопахкы.*

Бѣлопе́рка, *с. ж.* Что има бѣлы перье. *Птица бѣлоперка.*

Стрѣлли, юнакъ, стрѣлѫ бѣлоперкѫ
Та прѣстрѣли гыздавѫ дѣвойкѫ. *Пѣс.*

Бѣлопо́ла и **бѣлопо́лка** жена или мома, която носи чисто полы-ты на ризѫ-тѫ си.

Что бѣ подбивъ подбивала
Все кмстици бѣлополы. *Пѣс.*

Бѣлопрѣ́стица, *с. ж.* Бѣла глина, бѣлилка; **бѣлая гли́на.**

Бѣлоса́пчя, *с. ср.* Ножчя съ бѣлъ чиренъ; **но́жикъ съ бѣлымъ черенко́мъ.** *Извади ножчя бѣлосапчя, че ся въ срьдце-то удари.*

Бѣло́самь, *гл. свр.* отъ **бѣло́свамь.** Да бѣлисамь, да бѣлишѫ; **набѣли́ть.** — **саный,** *прич. стр.* Бѣлисаный; **набѣле́нный.** *Бѣлосана съ варъ стѣна. Бѣлосана мома.*

Бѣло́свамь и **бѣло́сувамь (да бѣло́самь),** *гл. д.* Бѣлисвамь; **бѣли́ть, набѣливать.** *Бѣлосва си лице-то. За Велидень щемъ си бѣлосамы кѫщѫ-тѫ.* — **мся,** *гл. возвр.* и *стр.* Бѣлисвамся; **бѣли́ться, набѣливаться.** *Не ся бѣлосвай, че ще ти ся развали лице-то.* — **ваный,** *прич. стр.* Бѣлисваный.

Бѣло́сваніе и **бѣло́суваніе,** *с. ср.* Бѣлисваніе, натрькваніе, мазаніе нѣчто съ бѣло; **набѣливаніе.**

Бѣлота́, *с. ж.* Кога е нѣчто бѣло, бѣлина; **бѣлизна́.**

Бѣлотра́къ, *с. м.* Бѣлъ камыкъ, отъ който горять варъ; **известня́къ.**

Бѣлотрѣтка, *с. ж.* Птичка *Saxicola oenanthe,* бѣлогѫзка, гробничяръ; **ка́менка.**

Бѣло цвѣтіе. 1) Раст. *Acacia,* дрьво бѣлъ лилякъ, багремъ, бѣлъ трьнь, кралчя, солунскый трьнь, френскый трьнь; **ака́ція, глогъ, горо́ховое де́рево.** 2) Цвѣтіе бѣлучкы.

Бѣлошя́тый, **тъ, та, то,** *пр.* Бѣлизникавый.

Бѣлтѣ́къ, *с. м.* 1) Бѣлъ кремнистъ камыкъ, който свѣка; жилавець; **бѣлый ква́рцовый ка́мень.** 2) Бѣлина отъ яйце, бѣлка; **бѣло́къ яи́чный.** 3) Яйце безъ жьлтинѫ, а само съ бѣлтъкъ.

Бѣлу́да и **бѣлу́на,** *с. ж.* Бѣла крава или овца; бѣлка, бѣла, бѣлица.

Бѣлу́чкы, *с. ж. мн.* Раст. *Chionanthus.* Бѣло цвѣтіе, гаджюнкы, кокычета, костичета; **снѣжня́нка, подснѣжникъ, подснѣжный колоко́льчикъ.**

Бѣлу́шка, *с. ж.* 1) Шаръ, что шиѭть по рѫкавы, грѫды и огрьле на ризѫ; пошеница; **узо́ръ вы́шитый на рукава́хъ, груди́ и воротникѣ руба́шки.** Бѣлушкы по полы-ты наричять *попо́лкы.* 2) Сѫдъ отъ бѣлѫ прьсть за дрьжаніе въ него вино.

Бѣлчё, им. соб. мѫжско.

Бѣлчи́нъ, *с. м.* 1) Бѣлъ овенъ, 2) Срѣщася въ гатанкѫ за сякнѫтіе:

Спустнѫхѫся пятина,
Да извадять бѣлчина
Изъ длъбокѫ долчинѫ.

Бѣлъ боръ. Дрьво бѣлоборка.

Бѣлъ вѣтьръ. 1) Вѣтьръ, что вѣе откамъ пладия; бѣломорець, долнıакъ, югъ, лодосъ; **южный вѣтеръ.** *Завѣıалъ бѣлый вѣтьръ, что бѣли бывoлы-ты.* 2) Нефтъ, *Bitumen naphta;* **нефть.**

Бѣлъ лйлıакъ, Дрьво бѣло цвѣтıе въ 1-то знаменование.

Бѣлъ лукъ. Раст. *Allium sativum,* и неговый корень, чесновъ лукъ, чесьнъ; **чеснóкъ.**

Бѣлъ мѫжь. Кашıа отъ прѣсно сырение съ брашно; **родъ кáши изъ творогá съ мукóю.** *Ходилъ ли си на бачиıѫ? — Ходилъ сьмь и бѣлъ мѫжь сьмь ıалъ.*

Бѣлъ пелйнъ. Раст. *Artemisia vulgaris,* дивъ пелъинъ, морачь, малатра; **чернобы́лъ, чернобы́льникъ.**

Бѣлъ пóпокъ. Растение бѣлеочь.

Бѣлъ равнéць. Раст. *Achillea millefolium,* посѣкливчя, посѣчка трава, раванець, равнежь, риснıава трѣва, сѣчена трѣва, сѣчено былие, хайдучка трѣва; **тысячелйстникъ, растирáльникъ.**

Бѣлъ смилъ. Раст. *Gnaphalium dioicum;* **горлянка, кóшечьи лáпки, сушенйца.**

Бѣлъ трьнъ. Дрьво бѣло цвѣтıе въ 1-то знаменование.

Бѣлъ-червенъ. Казва ся за чловѣка съ бѣло и румıано лице.

> Богъ да убие, Ꙓно, майкѫ ти,
> Че ти родила, Ꙓно, хубавѫ:
> Бѣлѫ-червенѫ, като ıаблъкѫ. *Пѣс.*

Бѣлъй, лъ, ла, ло, *пр.* 1) Противнъй на чернъй; **бѣлый.** *Бѣлъ като снѣгъ. Бѣло като ıайце. На бѣло-то црьно выка. Бѣло като памукъ, сладко като медъ. Бѣло, ала чюждо. Черна-та кокошка бѣлы ıайца носи. Быволица-та е черна, а бѣло млѣко дава.* 2) Что бие на бѣло; **бѣлый, подходя́щій къ бѣлому.** *Бѣлъ хлѣбъ;* **бѣлый хлѣбъ.** *Бѣло вино;* **бѣлое винó.** *Бѣло лице;* **бѣлое лицó.** *Бѣлъ като Циганинъ,* или: *бѣлъ като на тенжерѫ дъно-то,* сир. много черенъ. *Бѣлъ на лице, чернъ на срьдце,* или: *бѣло лице, црьно срьдце. Бѣлъ мѫжь, чернъ лъжь. Бѣлы-ты рѫцѣ обичıать чюжды трудовы. Бѣлы рѫцѣ, чюждъ трудъ. Бѣлы рѫчичкы съ чужды паричкы. Бѣлы крака, жлъти чехли. Измылъ бѣлото, та останѫло черно-то. Всıакому негово-то и немыто бѣло. Бѣжıанова майка бѣло носи, а Стоıанова черно. Вѣтьръ го носи на бѣлѫ кобылѫ. Голѣма дума — бѣлъ быволъ. Бѣлъ конь и лудъ чловѣкъ отдалечь личıать. Влѣзь въ Циганчета-та, та си избери пó-бѣло. Само бѣлы-ты и черны-ты не сѫ мои, а другы-ты всичкы-ты сѫ чюжды.* 3) Казва ся за чловѣкъ, комуто е побѣлѣла косата, брада-та; **сѣдóй.** *Бѣлъ като снѣгъ,* съвсѣмь побѣлѣлъ чловѣкъ; **бѣлъ какъ лунь.** 4) Хубавъй, лѣпъй; **хорóшій, красйвый, пригóжій.** *Бѣло грьло.*

> Станкъıна булıа думаше:
> Станко-ле, бѣли Вратчıанко!
> Не ти е булıа пытала.
> Что си тѫй мѫдра, кахѫрна. *Пѣс.*
>
> Имамь си лице юнашко.
> За тебе войникъ да идѫ
> Бѣлъй ми байрıакъ да носѫ. *Пѣс.*

5) Казвася за камыкъ.

> Хайдѣте, момци юнаци,
> Бѣлъ камыкъ да си мѣтамы *Пѣс.*
>
> Вода тече по бѣло камьıе. *Пѣс.*

6) Казвася за Дунава.

> Видѣхъ момѫ хубавѫ
> На край бѣла Дунава,
> На бѣлъ камыкъ стоıаше,
> Въ рѫкѫ сапунъ дрьжıаше,
> Бѣло лице мыıаше. *Пѣс.*

7) Казвася за сребрьны пары.

> Султанъ Стоıану думаше: . . . .
> Искашь ли бѣлы грошевы?
> — Коньа ли да си подковѫ?
> Ꙓ дай ми жлъты жлътици. *Пѣс.*

Бѣлы дуката. Бѣлы пары за черны дни; **берегй дéнежку на чёрный день.** — *Выка до бѣла бога, пищи, та ся чюва до бѣла бога,* сир. тврьдѣ много. — *Да видѫ бѣлъ день, да видѫ и азъ бѣла бога,* да видѫ разслабѫ. — *Нѣмамь си бѣла бога отъ тоıа чловѣкъ,* не могѫ да мирıасамь отъ него, нѣмамь мира, рахатъ отъ него. — *Да излѣзѫ на бѣлъ свѣтъ,* на видѣло. — *Не каза, не продума ни чернѫ, ни бѣлѫ,* не си отвори уста-та да каже нѣчто. — *Бѣло благо,* благо безъ мясо.

Бѣлѣга, *с. ж.* Бѣлѣгъ, лучь, нишанъ; **цѣль, мѣтá.**

Бѣлѣгъ, — лѣзи, *с. м.* 1) Всичко, что показва нѣчто, или по коeто едно нѣчто ся разпознава отъ друго; бѣлıанка, дамга, нишанъ; **знакъ, отмѣта, отмѣтина, отмѣтка.** 2) На тѣло-то чловѣку или на козинѫ-тѫ на животно нѣчто другъ шаръ, црьнка; **пятнó, нѣжина на тѣлѣ человѣческомъ или на шéрсти живóтнаго, пелéсина.** *Бѣлѣгъ на лице-то на тяжкѫ женѫ;* **мáтежъ.** 3) Дырıа отъ нѣчто като отъ ударъ, отъ порѣзване, отъ ранѫ и проч.; **слѣды́ чегó, какъ-то: удáра, порѣза, рáны и пр. рубéцъ.** *Имамь на чело-то бѣлѣгъ отъ убито.* 4) Нѣкакво показание, личба, поличба, знамение; **прйзнакъ, примѣта, предзнаменовáніе, предвѣстіе, знакъ.** *Добръ, лошıавъ бѣлѣгъ;* **хорóшій, худóй прйзнакъ.** *Това е бѣлѣгъ, че щемъ тяглимъ;* **ѕто**

предвѣстіе на́шему несча́стію. 5) Нѣчто за лучене въ него съ пушкѫ, съ стрѣлѫ и проч., бѣлѣга, лучь, лучіа, нишанъ; **цѣль, мѣта́.** *Пущамь на бѣлѣгъ,* врьгамь на нишанъ, лучѭ нишанъ, нишѭ; **стрѣля́ть въ цѣль, мѣтить.** 6) Изображеніе нѣкакво, което царства, дрьжявы, градове или пакъ голѣми родове имать изобразено на знамена-та си, на щитъ или само така направено; **гербъ.** *Бѣлѣгъ-тъ на Блъгаріѭ е львъ, изправенъ на задни-ты си крака. Бѣлѣгъ-тъ на Россіѭ е орелъ съ двѣ главы. Царскы бѣлѣзи.* — *Тури си бѣлѣгъ на ухо-то,* сир. помни и ся пази, че щѫ тя гонѭ, щѫ ти отврьнѭ; **заруби́ себѣ на́ носъ или у себя́ на носу́. Бѣло,** *нар.* в. на ряда му.

Бѣлѣжвамь и **бѣлѣжювамь,** *гл. мн-кр.* отъ **бѣлѣжіамь.**

Бѣлѣжване и **бѣлѣжюване,** *с. ср.* отъ **бѣлѣжвамь.**

Бѣлѣжи́тый, тъ, та, то, *пр.* 1) Что има нѣйдѣ нѣкакъвъ бѣлѣгъ; **имѣющій на себѣ како́й нибу́дь знакъ, отмѣченый роди́мымъ пятно́мъ.** *Добы ми ся дѣтя бѣлѣжито съ мѣсячинѫ на чело-то.* 2) Что отличіа по нѣчто, което другы нѣмать; **отлича́ющійся чѣмъ нибу́дь, замѣча́тельный.**

> Двори ми сѫ бѣлѣжити:
> Срѣдѣ дворы бѣла чешма,
> До чешмѫ-тѫ бѣла лоза,
> До лозѫ-тѫ криво дрьво. *Пѣс.*

Бѣлѣжка, *с. ж.* Бѣлѣгъ, направенъ на нѣчто, за да ся познава то или да ся находи лесно; **мѣтка, замѣта, намѣтка, примѣта.** *Бѣлѣжка на книгѫ;* **варво́рка, закла́дка, прокла́дка.**

Бѣлѣжчица, *ум. ж.* отъ **бѣлѣжка; мѣточка, замѣтка, замѣточка, намѣточка.**

Бѣлѣжчя, *ум. ср.* отъ **бѣлѣгъ; небольшо́й зна́къ, значо́къ.**

Бѣлѣжѭ, ишь, — жилъ, *гл. свр.* отъ **бѣлѣжіамь.** 1) Да турѭ бѣлѣгъ; **намѣтить, замѣтить, назна́чить, озна́чить, отмѣтить, поста́вить знакъ.** 2) Да запомнѭ, да запазѫ, да забѣлѣжѭ; **удержа́ть въ па́мяти.** — **женый,** *прич. стр.* **замѣченный, намѣченный, отмѣченный, примѣченный, озна́ченный, назна́ченный.** *Бѣлѣженъ като бѣлъ быволъ въ чрьдѫ-тѫ. Бѣлѣжена овца е.*

Бѣлѣжя, *ум. ср.* отъ **бѣлѣгъ.** Бѣлѣжчя; **небольшо́й знакъ, значо́къ.**

Бѣлѣжіамь (**бѣлѣжвамь, да бѣлѣжѭ**), *гл. д.* 1) Турıамь, правѭ бѣлѣгъ на нѣчто; **мѣтить, намѣча́ть, замѣча́ть, отмѣча́ть, примѣча́ть, назнача́ть, означа́ть, ста́вить знакъ.** *Бѣлѣжіамь нѣкое мѣсто въ книгѫ;* **закла́дывать.** 2) Запомнювамь что видѫ и что чюѭ; запазвамь, забѣлѣжвамь; **удѐрживать въ па́мяти вѝдѣнное и слы́шанное.** *Бѣлѣжіай чтото чюешь.* — **мся,** *гл. стр.* — **жіаный,** *прич. стр.* **мѣченный.**

Бѣлѣжіане, *с. ср.* отъ **бѣлѣжіамь.** 1) Турıане бѣлѣгъ; **мѣченіе, намѣча́ніе, замѣча́ніе, назначе́ніе.** 2) Запомнюване, запазване, забѣлѣжване; **удѐрживаніе въ па́мяти.**

Бѣлѣніе, *с. ср.* 1) Ставане бѣлъ, побѣлѣване; **когда́ кто или что дѣлается, стано́вится бѣлымъ.** 2) Кога нѣкому побѣлѣва коса-та; **когда́ кто сѣдѣетъ.**

Бѣлѣѭ, ешь, — лѣлъ, *гл. ср.* 1) Ставамь бѣлъ, побѣлѣвамь; **бѣлѣть.** *Бѣлѣе ми коса-та;* **сѣдѣть.** 2) Казвася за нѣчто бойдисано, кога губи бојѫ-тѫ си; избѣлѣвамь; **линя́ть (о кра́скахъ).**

Бѣлѣѭся, ешся, — лѣлся, *гл. об.* 1) Казвася, кога ся види нѣчто бѣло; **быть вѝдну чему́ нибу́дь бѣлому.** *Снѣгъ-тъ на планинѫ-тѫ ся бѣлѣе отдалечь.* 2) Видѭся, показвамся бѣлъ; **каза́ться бѣлымъ.** *Бѣлѣсся като тиганѭ на мѣсячинѫ. Бѣлѣеся като снѣгъ на планинѫ. Конь ся бѣлѣе, онъ ся црьнѣе.*

Бѣлѭ, ишь, — ли́лъ, *гл. д.* 1) Правѭ бѣло съ пране, съ мыене; **бѣли́ть, дѣлать бѣлымъ, отбѣливать.** *Бѣлѭ платно.*

> Станка, Стана хубава,
> На бѣлъ камыкъ станѫла,
> На край бѣла Дунава,
> Бѣло лице бѣлила,
> Черны очи стрѣлıала. *Пѣс.*

2) Мажѭ, мастѫ, бойдисвамь съ бѣло-**бѣли́ть, наводи́ть бѣлый цвѣтъ, отбѣливать.** *Бѣлѭ стѣнѫ-тѫ,* варосвамь ѭ. 3) Лущѫ, лупѭ, очиствамь кожѭ-тѫ, корѫ; тѫ или черупкѫ-тѫ отъ нѣчто; **снима́ть ко́жу, кору́, облу́пливать ко́жицу, сдира́ть, лупи́ть, лущи́ть.** *Бѣлѭ аблъкѫ, дынѭ, орѣхъ. Бѣлѭ дрьво. Запали му свѣщь, че му дай яйце да бѣли.* 4) Зимамь отъ нѣкого колкото ся може повяче, горѭ, подгорıавамь, оголıавамь; **лупи́ть.** *Бѣли сиромаси-ты,* граби гы, *Обѣлилъ го,* зелъ му колкото можıалъ. — **Бѣлѭся** 1) *гл. възвр.* Бѣлисвамся; **бѣли́ться (бѣли́лами).** 2) *гл. стр.* **бѣли́ться, отбѣливаться, лупи́ться, лущи́ться.** *Платно ся бѣли лѣтнѣ врѣмя. Дрьво ся бѣли лесно пролѣть, кога има мьзгѫ.* — **леный,** *прич. стр.* 1) **Бѣлёный, отбѣлёный.** *Бѣлено платно бива по́-мяко.* 2) **Окра́шенный въ бѣлый цвѣтъ, отбѣлённый.** 3) **Обчи́щенный отъ вѐрхней оболо́чки.** *Крушıа ся яде и небѣлена.*

Бѣліа́на, им. соб. женско.

Бѣлѝанка, *с. ж.* 1) Кога ся съберѫть дѣвойкы и невѣсты да си бѣлять платна-та; **собрáніе дѣвушекъ и молодыхъ жéнщинъ для бѣлéнія полотнá.** 2) Мѣсто на рѣкѫ, дѣто си събирать дѣвойкы и невѣсты да си бѣлять платна-та; бѣлило; **мѣсто у рѣки, гдѣ бывáютъ собрáнія дѣвушекъ и молодыхъ жéнщинъ для бѣлéнія полотнá.** Бѣлıанкы-ты ставать, кога настѫпи лѣто, и тыя сѫ като праздникъ за дѣвойкы-ты. Тамъ ся събирать тыя да си приказвать и да работять, доклѣ съхне платно-то имъ; пѣѭть пѣсни и понѣкога ся и поразтропать на хоро. Ако замине оттамъ нѣкой момъкъ, тыя го припѣѭть. На бѣлıанкы дѣвойкы-ты вадять новы пѣсни за всıакаквы работы, достойны за забѣлѣжıание. 3) Забѣлѣжено нѣчто, бѣлѣгъ, дамга, нишанъ; **знакъ, отмѣта, отмѣтина.**

> Бѣлѣжювай дрьво, камень. . .
> И пакъ назадъ да си врьнешь,
> По бѣлıанкы пѫть ще найдешь. *Пѣс.*

— *Извадили работы-ты му на бѣлıанкѫ,* на бѣло, наявѣ, направили да ся видять каквы сѫ; **сдѣлать явнымъ.**

Бѣлѝанчица, *ум. ж.* отъ **бѣлѝанка.**

Бѣсвамь и **бѣсувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **бѣсѫ.**

Бѣсеніе, *с. ср.* 1) Уморıаване нѣкого съ бѣсило; **вѣшаніе на вѝсѣлицѣ.** *Нѣма кабахать за лобуть, а за бѣсенѭ.* 2) Окачıание нѣкого да виси; **вѣшаніе когó, чтóбы онъ висѣлъ на вóздухѣ.** 3) Увиснуване; **состоя́ніе вѝснущаго.**

Бѣсенъ бýрıанъ. Раст. *Digitalis;* **напёрсточная травá, наперстя́нка.**

Бѣсѝлка, *с. ж.* 1) Бѣсеніе: **вѣшаніе.** 2) Бѣсило; **вѝсѣлица.**

Бѣсѝло, *с. ж.* 1) Стлъпъ съ прѣчкѫ отгорѣ за бѣсѣніе людіе; бѣсилка, вѣсило, вѣшıало; **вѝсѣлица.** *Тѣрать го на бѣсило.* 2) Бѣсеніе; **вѣшаніе.**

Бѣснѝло, *с. ср.* Болесть бѣсъ; **водобоя́знь.**

Бѣсничкъıй, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **бѣсныı.** Немирничкъıй, лудичкъıй.

Бѣснотá, *с. ж.* 1) Немирность, бѣснѣніе; **шаллѝвость, шаловлѝвость, блудлѝвость.** 2) Болѣніе отъ бѣсъ; **водобоя́знь.**

Бѣснотѝıа, *с. ж.* Кога нѣкой бѣснѣе, лудость; **шáлость, блýдни, возня́.**

Бѣснýрка, *с. ж.* Птица *Alauda,* трясопатка, чеверлига, чевюрлига, чврьлига, чюнрьлига, чючюлига, чючюхвалъ; **жáворонокъ.**

Бѣсныı, — **сьнъ** и — **сенъ, сна, сно,** *пр.* 1) Който не стои миренъ, който брьлѣе, който салмува; немирныı, немирникъ, лудыı, салма; **шаллѝвый, шаловлѝвый, блудлѝвый, блажлѝвый.** *Да ли е кѫща тѣсна, или е челядь бѣсна?* 2) Побѣснѣлъıй, болныı отъ бѣсъ; **бѣшеный, неистовый.** *Бѣсно кучя. Прокопсалъ е като бѣсно кучя. Да тя лае копой, та не бѣсно кучя. Мысли като бѣсно кучя. Бѣсно кучя и стопанина си не познава. Косто кучя искать да обѣсять, казвать: бѣсно е. Кога рекѫть: бѣсно е, и да не е бѣсно, ще побѣснѣе. Да пази Господь отъ пиянѫ женѫ и отъ бѣснѫ свинѭ.—Скачıа като бѣсенъ,* като лудъ. 3) Станѫлъıй като лудъ, като побѣснѣлъ отъ ıадъ или отъ друго нѣчто; **бѣшеный, взбѣшённый.**

> Богданъ си млъкомъ трьпеше,
> Тодорка бѣсна дыхаше,
> Каквѫ ли злинѫ да стори,
> Богданъ Марийкѫ да затрыı. *Пѣс.*

Бѣснѣвамь, *гл. мн-кр.* отъ **бѣснѣѭ.** Немирувувамь, лудувувамь; **шáливать.**

Бѣснѣніе, *с. ср.* Бѣснѣıание: 1) Немируване, лудуване, брьлѣніе, салмуване; **шаль, шаловствó, шáлость, баловствó.** 2) Кога болѣе нѣчто отъ бѣсъ; **состоя́ніе болѣющаго водобоя́знію.**

Бѣснѣѭ, ешь, — **нѣлъ (бѣснѣвамь),** *гл. ср.* 1) Брьлѣѭ, бѣсувамь, не мирувамь, салмувамь, правѭ пакости; **шалѝть, блажѝть, возѝться, куролéсить, куролéсничать, прокáзничать, повѣсничать.** *Който бѣснѣе, нѣма да ıаде. Жени го да не бѣснѣе. Бѣснѣе като магаря отъ конскы мухы.* 2) Хванѫлъ мя е бѣсъ, болѣѭ отъ бѣсъ; **бѣсѝться.** *Кучета-та бѣснѣѭть, кога не намирать водѫ да пиѭть. Отъ бѣлыı вѣтьръ кучета-та бѣснѣѭть.*

Бѣснѣıание, *с. ср.* Бѣснѣніе.

Бѣсóвскъıй, ска, ско, и

Бѣсовъıй, въ, ва, во, *пр.* отъ **бѣсъ.** Вражий, дıаволскъıй; **бѣсóвскій, діáвольскый, дéмонскій.** *Бѣсовы сбиркы — вѣтровы пыленкы.* — **вскы,** *нар.* Като бѣсъ, дıаволскы; **бѣсóвски, діáвольски.**

Бѣсýвамся, *гл. об.* Казвася за кучкѫ, за влъчицѫ, кога ся развие, разпаше, та ся води съ мѫжскы-ты; **бѣгаться (о сýкахъ и о вóлкахъ).**

Бѣсýвамь, *гл. ср.* Бѣснѣѭ, не мирувамь, лудувамь; **шалѝть, куролéсить.** *Кметъ кметува — бѣсъ бѣсува. Бѣсувать като влъци възъ него.*

Бѣсýваніе, *с. ср.* отъ **бѣсýвамся,**

Бѣсъ, *с. м.* 1) Врагъ, вражлё, дıаволъ, еднокракъıй, кѫсыı, сотона, нечестивъıй, нечистъ духъ; **бѣсъ, чёртъ, дéмонъ.** *Бѣсъ си бараше, два ся найдохѫ. Аминъ бѣса не отпѫжди. Хванѫли го бѣсове-ти,* подлудѣлъ, послободнѣлъ. 2) Болесть, коıато хваща кучета-та, а като уханѭть тыя чловѣка или друго животно, кога имать тѫѭ

болесть, то тя ся прѣдава и на ухапаный; бѣснило; **водобоя́знь.** *Бѣсъ го тръти́лъ. Да тя хване бѣсъ!* клятва.

Разболѣлася Драгана
Отъ врьлж болесть, отъ бѣса. *Пѣс.*

3) Куча и какво да е друго животно, което е хванжлъ бѣсъ; **бѣшеное живо́тное.** *Ухапалъ го бѣсъ.*

Бѣсж, ишь, — силъ (бѣсвамь), *гл. д.* 1) Казвася, кога мѣтнжть нѣкому клунъ на шиѭтж и го окачять да виси, та да ся удуши; **вѣшать кого́ на ви́сѣлицѣ.** *Прьвѣ мя сжди, тачe послѣ мя бѣси. — Той коли, той бѣси,* всичко може да прави, отъ него ся всичко пыта. 2) Окачямь нѣкого да виси; **вѣшать кого́, что бы онъ висѣлъ на во́здухѣ.** *Бѣси го съ главж-тж надолу.* **Бѣсжся,** *гл. възвр.* Окачямся, увисвамся на нѣчто; **ви́снуть. — сеный,** *прич. стр.* **вѣшанный.**

Бѣхъ, бѣше и бѣ, прѣходяще врѣмя отъ гл. **сьмь.**

***Бюрекъ,** *с. м. Т.* Тѣсто точено, съ нѣчто помеждж петуры-ты, като съ сырение, склъцано мясо, зеленчюкъ и проч.; млинъ, зелникъ; **родъ пирога́.**

Бюречя, *ум. ср.* отъ **бюрекъ; пирожо́къ.**

Бжбекъ, *с. м.* Раст. *Gossypium herbaceum,* бобакъ, бубакъ, бубайкъ, памукъ, памбукъ, памутликъ; **хлопча́тникъ.**

Бжбжрутка, *с. ж.* Раст. *Lycoperdon,* гжба бабинъ пуешь, мѣшя, пампуръ, папавица, папушнаръ, прахуница, прахутка, прьхуда, пувка, пухъ; **бзду́шка, дожжеви́къ, дождеви́къ, дождя́никъ.**

Бждж, ешь, *гл. свр.* отъ **сьмь.** Да станж; **быть.** *Бжди миренъ, ако щешь да тя обычамь. Бжди человѣкъ. — Не ще го бжде,* не ще да стане, нѣма да хароса, нѣма да оздраве; **ему́ на кресу́ не быва́ть.**

Бжза, *с. ж.* Раст. бжзъ.

Бжзакъ, *с. м.* Раст. бжзъ.

Бждовина, *с. ж.* и

Бжзие, *с. ср.* Раст. *Sambucus Ebulus,* дивъ бжзъ, абудъ, абъдъ, свирчёвина, свирчёкъ, селешникъ; **бузни́къ, ди́кая бузина́, зелени́къ, селени́къ.**

Бжзекъ, *с. м.* Дрьво бжзъ.

Бжзецъ, *ум. м.* отъ **бжзъ.**

Бжзие, *с. ср.* и

Бжзовина, *с. ж.* Дрьво бжзъ.

Бжзунiакъ, *с. м.* 1) Дрьво бжзъ. 2) Раст. бучинишь.

Бжзъ, *с. м.* Раст. дрьво *sambucus nigra,* бжзовина, дрьнъ-бжзъ, бжзакъ, бжзекъ, бжзунiакъ, бозгелъ, бозилъ, бозай, бозе, бозликъ, бозъ, бойзенъ, бозѣй, свирчёкъ, свирчёвина, свирчёвичина, свирчёчика, свирчiакъ; **бузина́.** — *Дивъ бжзъ,* раст. бждовина. — *Благъ бжзъ,* раст. *Aegopodium podagraria;* **дя́глица, снить, дѣди́льникъ.**

Бжктисамь, в. **бжктишѭ.**

***Бжктисвамь и бжктисувамь** (**да бжктисамь и да бжктишѭ**), *гл. ср.* и **бжктисва,** *гл. безл.* Насыщамся, досажда ми ся, омрьзва ми, дотягва ми да врьшѭ нѣчто; **надоѣда́ть, почу́вствовать омерзе́нiе, отвраще́нiе.**

Бжктисахъ, Боже, бжктисахъ
Кръвавы ризы да перж,
Чловѣшкы главы да крыѭ. *Пѣс.*

Не ли ти, майко, бжктиса
Тръговскы главы да крыешь,
Кръвавы ризы да перешь. *Пѣс.*

Бжктисване и бжктисуване, *с. ср.* Прѣсыщане, омрьзване, досаждане, дотягване; **недоѣда́нiе, чу́вствованiе омерзе́нiя, отвраще́нiя.**

Бжктишѭ, ешь, — тисалъ, и бжктисамь, *гл. свр.* отъ **бжктисвамь.** Да ся прѣсытж, да ми омрьзне, да ми ся досади, да ми дотягне; **надоѣсть.**

Бжтъ, *с. м.* в. **батъ.**

В. в. *в.*

В. Третие слово, третiя буква, въ Словянскжтж азбукж, наричяно *вѣди;* по старо-то начрьтание **в**, а по ново-то **в**, и ржкописно *в*.

Ва, вм. *вы* вин. пад. множ. число отъ лично мѣстоимение второ лице; в. **ты.** *Азъ ва (вы) познахъ.*

Ва, *ж.* родъ *ед. число* и *ср.* родъ *мн. число* отъ показателно мѣстоимение *въ, ва, во,* което въ нѣкои мѣста прикачiять при имена-та като члѣнъ вм. *тъ, та, то. Жена-ва село-во.*

Вабение, *с. ср.* отъ **вабѭ.** Примамване, стрьвене; **прима́ниванiе, прима́нка, ва́бленiе.**

Вабѭ, ишь, — билъ, *гл. д.* Примамвамь животно да дойде при мене, мамѭ, стрьвѭ; **примáнивать, ва́бить.** *Той токо си ваби мыскж-тж: муци, муци, на, на, муци!*

—ся, *гл. стр.* Примамвамся, мамъся, стрьвъся; **приманиваться.** — **бенъій** *прич. стр.* Примамванъій, маменъій, стрьвенъій.

Вагáнъ, *с. м.* Блюдо, паница; **блюдо.**

Вагáристъій, в. **въгáристъій.**

Вагашъ, *с. м.* Падина, трапъ, трапчина, ıама; **ямина, впадина, ложбина, ложжина.**

Вагрй. *с. ср.* Срѣщася въ пѣсьнь:

> Пукнж, тряснж черно вагри,
> Па на момци отговарıа:
> Не е това харенъ юнакъ,
> Това ми е малка мома.

Вáда, *с. ж.* 1) Вода, хванжта отъ рѣкж и проведена нѣкждѣ, за да кара нѣчто, или да вади, да пои градинж, ливадъ и пр.; бара, порпıа, аркъ; **водопровóдный канáлъ.** *Вади на водяницж, на тѣповицж.* 2) Матка, по коıъто тече вада; **водопровóдъ, канáва.** *Да изкопаемъ вадж да ся стичıа водата по нея.* 3) Долчина, долъ; **ручéй.**

Вáдвамъ и вáдувамъ, *гл. мн-кр.* отъ **вáдж.** Важдамъ.

***Вадé,** *с. ср. Т.* Срокъ, почıакъ; **срокъ.**

Вадежъ, *с. м.* Добъівка, добъівъ, добъітъ, печıала; **прйбыль, вы́игрышъ, барыш́ъ.** *Ако има вадежъ, ще има и ıадежъ.*

Вáдение, *с. ср.* отъ **вáдж** (изваждамъ).

Вáдение, *с. ср.* 1) Клеветене, клопание, ковладение; **донóсъ, извѣтъ.** 2) Бѣдене; **клеветáніе.**

Вáдение, *с. ср.* Поливане, поение градинж и пр.; **орошéніе.**

Вáдица, *ум. ж.* отъ **вáда; канáлецъ, канáвка, ручеёкъ.**

Вáдичка, *ум. ж.* отъ **вáдица; канáвочка, ручеёчекъ.**

Вадулйкъ, *с. м.* Вадица: 1) Малка вада; **небольшой водопровóдъ.** 2) Долчина; **ручеёкъ.**

Вадулйца, *с. ж.* Кога ся разлѣе нѣйдѣ вода, та потече като малкж вадж; **ручéй** (**отъ разлйвшейся жидкости**).

Вадулйчка, *ум ж.* отъ **вадулйца.**

Вáдж, **ишъ, — дйлъ** (**вáдвамъ, вáждамъ**), *гл. д.* Изваждамъ: 1) Зимамъ изъ нѣчто; **вынимáть, доставáть.** *Вадж крьпж изъ пазухж;* **вынимáть платóкъ изъ-за пáзухи.** *Вадихъ дрѣхъı изъ раклж-тж;* **я доставáлъ плáтье изъ шкáпа.** — *Вади го като изъ джебъ,* всıакога е готовъ да отговори; **онъ не лѣзетъ въ кармáнъ за словáми.** 2) Чрьпж; **черпáть.** *Вадж водж отъ кладенецъ;* **черпáть воды́ изъ колóдца.** 3) Извождамъ, изкарвамъ; **выводйть.** *Вадж коня изъ конюшницж-тж;* **выводйть лóшадь изъ конюшни.** 4) Точж, наточвамъ; **точйть.** *Вадж вино отъ бъчвж.* 5) Изтяглювамъ, изкарвамъ; **выдѣргивать, выколáчивать, вырывáть.** *Вадж си зжбъ;* **вырывáть себѣ зубъ.** *Вадж гвоздѝй;* **выдѣргиваю гвóзди.** *Вадж му трънъ. Кама камж вади,* или: *чивия чивиж вади;* **клинъ клйномъ выбивáютъ.** 6) Оттурıамъ, запирамъ; **вычитáть.** *Вадж даржс.* 7) Отдѣлıамъ, изврьгамъ; **отдѣлять.** *Вадж измѣтъ отъ стокж-тж.* 8) Изкарвамъ, печıалж, добъівамъ; **выручáть, вы́игрывать, зарабáтывать, снйскивать, доставáть.** *Съ потъ си вадж хлѣба;* **въ пóтѣ лицá снйскиваю себѣ пропитáніе.** 9) Искарвамъ, правж да излѣзе. *Отъ единъ топъ абж вадж пять дрѣхъı.* 10) Измъіслювамъ; **выдýмывать, изобрѣтáть.** *Отъ годинж на годинж вадятъ новъı работъı.* 11) Правж нѣчто да се махне; **выводйть, истреблять.** *Вадж леке;* **выводйть пятнó.** 12) **Вади мя,** *гл. безл.* Гони мя, изкарва мя повънъ, имамъ бѣгавицж, цьцръ; **слáбить, имѣть понóсъ.** — *Вадж зжбъı,* никнжтъ ми, растжтъ ми зжби. — *Вадж си сыпаницж,* присаждамъ си съıпаницж, амбоıасвамся, болıасвамся; **прививáть себѣ óспу.** — *Вадж ножъ,* изтрьгвамъ го изъ ножницж-тж му; **обнажáть ножъ.** — *Вадж книгж,* написвамъ ж и ж напечıатвамъ, та ж пущамъ въ свѣтъ; **сочинять и издавáть кнйгу.** — *Вадж вересии,* събирамъ вересии; **собирáть дéньги за товáры, óтданные на кредйтъ.** — *Вадж фирманъ, тезкере,* залѣгамъ да земж фирманъ, тезкере за нѣчто; **хлопотáть о получéніи укáза, билéта.** — *Вадж чиракъ нѣкого на нѣчто,* научвамъ го на нѣчто. — *Вадж нѣкого изъ тъмницж,* правж да го пустятъ изъ тьмницж; **выручáть изъ тюрьмы́.** — *Вадж имя, прѣкоръ нѣкому,* прокрьщамъ му прѣкоръ; **давáть прóзвище комý.** — *Вадж думы нѣкому,* казвамъ за него нѣчто, косто не е направилъ; **сплéтничать на когó.** — *Вадж пѣсьнь нѣкому,* правж му нѣсьнь; **сочинять пѣсню на когó.** — *Вадж нѣчто отъ главж,* измъіслювамъ; **выдýмывать.** — *Вадж нѣкого отъ главж,* блазнж го, под'учвамъ го на нѣчто; **подстрекáть, побуждáть, соблазнять.**—*Вадж нѣкому нѣчто изъ носа,* отврьщамъ му за нѣчто, правж го да се кае за нѣчто; **заставлять кáяться.** — *Вадж си очи-тъı съ нѣчто,* работж нѣчто нé отъ срьдце, а отъ нѣмай-кждѣ; **рабóтать что какъ бы насйльно.** — *Вадж очи-тъı нѣкому,* докарвамъ му ıадъ, ıадосвамъ го, като мя гляда; **причинять досáду.** — *Вадимъ си очи-тъı съ нѣкого,* не смъı добрѣ, карамъıся; **ссóриться.** — *Гарванъ гарвану око не вади,* или: *врана врани око не вади;* **вóронъ вóрону глазъ не вы́клюнетъ.** *Прав-*

да-та очи вади. Ты му вѣжды пишешь, той тя мысли, че му очи вадишь. — *Вадж си юда, юфкс-то на нѣкого,* оттушвамь си на него; **срывáть гнѣвъ, опрокúдываться на когó.** — *Вадж рода си отъ едѣ-кого,* той ми е дѣдо или прадѣдъ; **выводúть свой родъ отъ тогó-то,** — **Ва́джся,** *гл. стр.* Бъівамь ваденъ, излизамь; **выходúть.** — **Ва́деньій,** *прич. стр.* Изважданъій. — *Ваденъ человѣкъ,* хъітьръ, който разбира; **хúтрый, понимáющій.**

Ва́дж, ишь, — **дúлъ (вáдвамь, вáждамь),** *гл. д.* 1) Клопамь, ковладж, клеветж, куджк; **доносúть на когó, клепáть.** 2) Бѣдж; **клеветáть, наговáривать.** — **ся,** *гл. вз.* и *стр.* Клопамся, ковладжся, клеветжся, бѣджся. — **деньій,** *прич. стр.* Клопанъій, ковладеньій, клеветеньій, бѣденьій.

Ва́дж, ишь, — **дúлъ (вáдвамь, вáждамь),** *гл. д.* Наваждамь, поіж, поливамь градинж, ливадж и пр.; **орошáть.** *Вадж градинж.* — **ся,** *гл. стр.* Наваждамся, поливамся, поіжся; **орошáться.** *Съ потъ Блъгарскый ся вадюхж Грьцкы училища, болници и пр.* — **деньій,** *прич. стр.* Наважданъій, поливанъій, поеньій.

Ва́ждамь, *гл. мн-кр.* отъ **вáдж.**

Вазгечтúсамь, в. **вазгечтúшж.**

***Вазгечтúсвамь** и **вазгечтúсувамь (да вазгечтúсамь и да вазгечтúшж),** *гл. ср. Т.* Прѣставамь, оставямся, махвамся отъ нѣчто; **переставáть, отставáть отъ чегó, бросáть что.** *Вазгечтиши отъ тжзж работж.*

Вазгечтúсванie и **вазгечтúсуванie,** *с. ср.* отъ **вазгечтúсвамь.**

Вазгечтúшж, ешь, — **чтúсалъ,** и **вазгечтúсамь,** *гл. свр.* отъ **вазгечтúсвамь.** Да прѣстанж, да ся оставж, да ся махнж отъ нѣчто; **перестáть, отстáть отъ чегó, брóсить что, махнýть рукóю.**

Ва́зе и **ва́зека** вм. **васъ,** вин. пад. мн. число отъ лично мѣстоимение второ лице; в. **ты.** *Ходихъ у вазе да вы трьсж. Вазека ли щж пытамъ!*

Вай, *междом.* Вахъ, казвася: 1) Отъ болесть или отъ жялость, ай, охъ, леле, олеле; **áй, охъ.** *Вай боли!* **охъ бóльно!** *Вай тяжко ми!* 2) Кога нѣкой види или ся научи нѣчто ненадѣйно, ай; **ахъ.** *Вай! что е това!*

Ва́йкамь, *гл. ср.* Выкамь вай за нѣчто, ахамь, охамь, охкамь; **áхать, óхать,** *Вайкай, не вайкай, то вяче станжло.*—**мся** *гл. възвр.* Каюся за нѣчто, че не го сьмь направилъ; окайвамся за нѣчто неприятно, тюхкамся; **раскáиваться.** *Что ся вайкашь сега; да си мыслилъ напрѣдъ. Кога ся дави, пуща брадвж-тж; кога ся избави, вайкася за топорищкж-тж. Имашь ли добрю вино и хубавелкж женж, за достовы ся не вайкай.*

Ва́йканie, *с. ср.* 1) Выканie вай, аханie, аханie, оханie, охканie; **áханье, óханье.** 2) Каянie, окайванie, тюхканie; **раскáянie.**

Ва́ка, *нар.* Така, овака; **такъ, такúмъ óбразомъ.** *Вака да чинишь не е добрю.* — *Навúка,* натамъ; **тудá.** *Нанака, навака,* насамъ, натамъ.

Ва́квый, — **къвъ, ква, кво,** *пр.* Такъвъ, овакъвъ; **такóй.**

Откога ся Троянъ заградило,
Ваква хала не бѣше нъы дошла. *Пѣс.*

Ва́кличкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **вáклый.**

Ваклошiа́ткый,—**тъкъ, тка, тко,** *пр. смякч.* отъ **ваклошiáтый.**

Овця ти ся изягнилы
Всѣ овчици ваклошiаткы
И овновци виторожци. *Пѣс.*

Ваклошiа́тый, тъ, та, то, *пр.* Ваклый. *Ваклошiата, рогошiата овца.*

Ваклу́шia, *с. ж.* 1) Вакла овца. 2) Птица *Lanius collurio;* **сорокопýтъ.**

Ва́клый, — кълъ, кла, кло, и

Ва́клiастый, стъ, ста, сто, *пр.* Ваклошiатый, черноокый; **черноóкiй, черноглáзый.** *Вакла овца,* ваклушia, коіато има около очи-ты чернж вълнж. *Вакло агня,* шiарено. *Вакла мома,* черноока, черновѣжда.

Спечялили сж имавие:
Пятстотинъ ваклы рудици,
Шестотинъ маторъ овновы. *Пѣс.*

Ваку́фскый и **вакжфскый, ска, ско,** *пр.* отъ **вакýфъ; вакýфный, вакýфскый.** *Вакуфска земя.*

***Ваку́фъ** и **вакжфъ,** *с. м. Т.* Вакфъ. Недвижимъ имотъ, посвятенъ на джамиж или на какво да е богоугодно, благотворително и общеполезно учрѣждение; **вакýфъ.** Отъ тыя имоты едни сж изцѣло владание на такывы учрѣждения, а другы си имать стопаны чястны лица, които си имъ владать, нъ плащать за тѣхъ по нѣчто за учрѣждение-то, на което тия имоти сж посвятени.

Ва́ла, *с. ж.* 1) Накытъ на главж у женъі по нѣкои мѣста, тарпошь; **родъ головнáго убóра у жéнщинъ.** 2) Платъ за врьзкж, за покрывкж; **покрывáло.**

Бѣлж Раджк поробихж,
Врьзахж й бѣло лице,
Бѣло лице съ бѣлж валж,
Черны очи съ чернж валж,
Тьнкы вѣжды съ тьнкж валж. *Пѣс.*

***Ва́лага,** *с. ж. Т.* Фалага: 1) Направа за да ся дрьжять вдигнжты крака-та на человѣкъ, кога да

го біютъ по тѣхъ; деревянное орудіе пытки для нанесенія палочныхъ ударовъ по подошвамъ. 2) Бой по крака-та; наказаніе по пятамъ. *Гл. валагж.*

Валевистый, стъ, ста, сто, *пр.* Валчистый, облый; круглый, цилиндрическій.

Валёжь, *с. м.* 1) Валıание, валкание; валяніе. 2) Кога ся набира нѣйдѣ брания, калабалжкъ; трупание, валение; столпленіе.

Валёкъ, *с. м.* Валıакъ, валивуга; шаръ. *Валёци за чорбж,* кюфтенца.

Валéние, *с. ср.* отъ **валıж** и **валıжся.** Трупание, валежь; столпленіе.

Валéнка, *с. ж.* Кога ся сбержтъ множина да валıатъ абы, плъсть и проч.

Валивýга, *с. ж.* Валёкъ, валıакъ; шаръ.

Вáлка, *с. ж.* 1) Увито нѣчто като топчя, валёкъ, валивуга, валıакъ; шаръ. 2) Топка, топъ за игрж; мячикъ.

Вáлкамъ (да вáлнж), *гл. д.* Валıамъ, тръкалıамъ; валять, катать. — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Валıамся, тръкалıамся; валяться, кататься. *Валкася като свинıж въ тинж.* — **каный,** *прич. стр.* Валıаный, тръкалıаный.

Вáлкание, *с. ср.* Валıание, валежь, тръкалıание; валяніе, катаніе.

***Вáллаха,** *нар. Т. Валлаха, билляха!* тако ми Бога! ей Богу.

Валмó, *с. ср.* 1) Какво да е нѣчто увалıано, свито на валıакъ, на топъ; комъ. *Свихъ го на валмо. Валмо облакъ. Не гляда валмо-то, ами влакно-то.* 2) Врѣтено, ось на теповица; валъ. — *Да ми ся привали отъ нѣйдѣ валмо,* ще рече: да ми дойде отъ нѣйдѣ голѣмо имание.

Вáлнувамъ, *гл. уч.* отъ **вáлнж.**

Вáлнж, ешь, — нжлъ, *гл. ед-кр.* отъ **вáлкамъ** и **вáлıамъ.** Да тръколнж.

Вáлнж, ешь, — нжлъ, *гл. нач.* отъ **валıж.** За дъждъ, снѣгъ и градъ: да завалıж изеднжжь; пойти (о дождѣ, о снѣгѣ, о градѣ). *Да прибсремъ сѣно-то, че ще валне дъждъ да го измокри.*

Вáлогъ, *с. м.* На отлогъ на планинж мѣсто извито като вдлъбнжтинж и на дъно-то малко равнище; долъ; логъ, излóгъ, изложина. *Оставихъ конıж-ты въ валога да пасжтъ.*

Валýхъ, *с. м.* Конь прѣвиванъ, нъ не прѣвитъ добрѣ, та има нѣколко чювство за събирание; ватракъ.

Вáлчистый, стъ, ста, сто, *пр.* Валевистый: 1) Что е напрѣкы колелатъ, колчистый; круглый, цилиндрическій. *Валчиста гряда.* 2) Облый, что е като топъ, топчистый, круглый, шарообразный, окатистый. *Валчиста глава.*

Вáлчица, *ум. ж.* отъ **вáлка.**

Валъ, *с. м.* Нѣчто длъгнисто и напрѣкы колелато; валъ, цилиндръ, катóкъ.

Валıние, *с. ср.* отъ **валıж.** Кога вали дъждъ, снѣгъ, градъ; летѣние.

Вáлıувамъ, *гл. мн-кр.* отъ **вáлıамъ;** валивать.

Валıж, йшь, — лилъ, 1) *гл. д.* Навалıамъ, трупамъ нѣйдѣ нѣчто, човалıж; валить, набрасывать на одно мѣсто. 2) Повалıамъ, катурıамъ, събарıамъ, бичıж; валить, опрокидывать. 3) Кладж, подклаждамъ огънь; разводить огонь. 4) *гл. ср.* Глядамъ, раджь, залѣгамъ, налѣгамъ да стане нѣчто; стараться. *Азъ валıж за това нѣчто.* 5) Налитамъ, спущамся; бросаться, устремляться, порываться. *Валятъ като стадо на кръмж, като орлы на мършж. Валятъ като на бѣсно кучя камьнıе.* **Валıжся,** *гл. възвр.* Навалıамся, бержся, трупамся; толпиться. *Валися свѣтъ да гляда. Валятся мухы по него.*

Валıж, йшь, — лѣлъ (да вáлнж, вáлнувамъ), 1) *гл. ср.* Казвася: *вали дъждъ, вали снѣгъ, вали градъ,* лети дъждъ; идётъ дождь, снѣгъ, градъ. 2) Казвася и като *гл. бсзл.* вали, вьрне, варне. *Вали като изъ ржкавъ,* голѣмъ дъждъ вали. *Кога много грьми, малко дъждъ вали. Зимно-то врѣмя е като малко дѣтя: сега плаче, сега ся смѣе, сега вали, сега слънце грѣе. Вали ли дъждъ, овчарь-тъ ся оплаква, че му е мокро; не вали ли, оплаквася, че нѣма трѣвж. Дѣто валѣло, тамъ и побѣлѣло.*

Вали, вали, дъждъ,
Да ся роди ръжь,
Да си купıж мжжь.

Валıáвистый, стъ, ста, сто, *пр.* в. **валевистый.**

Валıáвица, *с. ж.* 1) Направа на водж да ся валıатъ абы, димии, чергы и проч.; бара, дрьщя; валяльня. 2) Теповица.

Валıáвичка, *ум. ж.* отъ **валıáвица.**

Валıавичıáрка, *с. ж.* 1) Коıато валıа нѣчто на валıавицж; валяльщица. 2) Теповичıарка.

Валıавичıáрскый, ска, ско, *пр.* отъ **валıавичıáрь.**

Валıавичıáрчя, *ум. ср.* Младъ валıавичıарь.

Валıавичıáрь, *с. м.* 1) Който валıа нѣчто на валıавицж; валяльщикъ. 2) Теповичıарь.

Валıáвукъ, *с. м.* Раст. *Cirsium;* вахлачка.

Валıáкъ, *с. м.* Нѣчто обло, отсждѣ колелато; валмо, валёкъ, валивуга, валка, топъ, топка; шаръ.

Вáлıамъ, *гл. д.* 1) Вьртж, тръкалıамъ нѣчто по земıж-тж, валкамъ; валять, катать, ворочать. *Валıамъ нѣчто по земıж-тж, въ*

праха. 2) Съ тръкаляние правѭ влънѫ, козинѫ да ся сплъсти; **валя́ть шерсть, катáть.** *Валюмъ плъсть;* **катáть вóйлокъ.** 3) Врътѫ, тръкалямъ нѣчто, та да стане на валякъ; **катáть, давáть видъ шáрика.** *Валюмъ кюфтета. Валюмъ топкы.* 4) Уработвамъ нѣчто на валявицѫ, тепѭ; **валя́ть шерстянýю ткань на валя́льнѣ.** *Валюмъ абѫ.* 5) Завалямъ, мѣсѫ хлѣбъ; **валя́ть хлѣбы.** *Мечка тѣсто валюше, повяче го лапаше.* 6) Увалвамъ, правѭ нечисто, гадѫ, пачкамъ, кирливѭ; **марáть, гáдить, пáчкать, черни́ть.** *Не валяй си ржцѣ-ты, дрѣхы-ты.* 7) Правѭ вехто, увехтявамъ; **изнáшивать.** *Скоро валюшь дрѣхы-ты си.* — *Валюмъ думы-ты си,* или: *валюмъ сливы,* говорѭ развлѣчено и неясно, като да дъвчѭ думы-ты; **мя́млить.**

Кога дума, сливы валя,
Кога ходи, бостанъ мѣри. *Пѣс.*

— *Не искамъ да си валюмъ ржцѣ-ты съ нѣчто,* искамъ да бѫдѫ честенъ и правъ въ тѫѭ работѫ; **не хочý рукъ марáть.**

Ва́люмся, *гл. възвр.* 1) Валкамся, тръкалямся; **валя́ться, катáться.** *Валюмся въ трѣвѫ-тѫ. Да даде Господь да ся валяте у медъ и у масло!* благословия. 2) Завръленъ сьмь нѣйдѣ, та ся тръкалюмъ като безъ потрѣбѫ; **валя́ться, быть брóшену.** *Прибери си дрѣхы-ты да не ся валять насждѣ по кѫщѫ-тѫ.* 3) Сѣдѫ нѣйдѣ много и безъ работѫ, тръкалюмся, кысиѫ, плуѭ; **ки́снуть гдѣ лѝбо.** *По цѣлы нощи ся валя изъ кръчмы-ты.* 4) Отивамъ по себе-си, по нуждѫ; изсждвамся. 5) *гл. стр.* Тепѫся; **валя́ться (о шерсти).** 6) Гадѫся, пачкамся, кирливѭся; **марáться.** *Бѣло-то лесно ся валя; бѣлый цвѣтъ мáрокъ.* 7) Увехтѣвамъ; **изнáшиваться.—ляпый,** *прич. стр.* 1) **Вáляный, кáтанный.** 2) **Мáранный.**

Ва́лянie, *с. ср.* 1) Тръкаляние, тепание, мѣсение (хлѣбъ); **валя́нie.** *Валяние плъсть;* **пóлщенie.** 2) Гадение, мачкание, пачкание, кирливение; **марáнье, мáрка, гáженie.**

Вампырáрка, *с. ж.* Която гони вампыры-ты, святичярка, сжботница, вампыриджийка.

Вампырáрскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **вампырáрь.**

Вампырáрь, *с. м.* Който гони вампыры-ты; сжботникъ, святичярь, вампыриджия.

Вампыриджи́йка, *с. ж.* Вампырарка.

Вампыриджи́я, *с. м.* Вампырарь.

Вампы́ринъ, в. **вампыръ.**

Вампы́рскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **вампы́ръ.** Вепырскый, вжпырскый, влъколачкый, плътническый. — **скы,** *нар.* Като вампыръ, вепырскы, вжпырскы, влъколачкы, плътническы.

Вампы́рство, *с. ср.* Вепырство, вжпырство, плътничество.

Вампы́рчя, *с. ср.* Малъкъ вампыръ.

Вампы́ръ и вампы́ринъ, *с. м.* 1) Вепыръ, вжпыръ, зълъ духъ, който ужь ставалъ отъ мрьтвець, когото е прѣскокнжло нѣкое животно, прѣди да го погребжть; буганець, буганинъ, гробникъ, лепыръ, влъколакъ, врьколакъ. плътеникъ, плътникъ, устрѣлъ; **вампи́ръ, упы́рь, вовкулáка, вѣдьмáкъ, óборотень, кровосóсъ.** *Черенъ като вампыръ. Зачервился като вампыринъ.* Вампыръ-тъ, спорядъ едны, приличялъ на чловѣка, отъ когото е станжлъ, само че нѣмалъ кости и мясо, а билъ само кожя и кръвь; спорядъ другы пакъ, той можялъ да ся прѣправя на различны животны и чловѣци. Вампыри-ти пиѭть кръвь-тѫ на животны-ты, а на чловѣци-ты правять различны пакости. Тии ходять само нощѭ, а сжботенъ день и нощѭ не излизать наникждѣ. Вампыри-ти не могжть да ся видять; тѣхъ виждать само вампырари-ти, които гы гонять и убивать. Вампыръ може да ся прободе и убие найлесно съ шипъ отъ черенъ глогъ. Отъ тѣло-то на прободенъ вампыръ изтичя воняща кръвь на пихтиѭ. За да не стане мрьтвець на вампыръ, прѣпасвать го съ кжпинѫ и, когато го погребвать, пробивать корема му съ голѣмъ пиронъ. 2) Раст. цвѣтие *Convolvulus sepium,* джефа, дива слачка, зурна, качюлъ, люля, модръ шаторъ, повивка, повлѣкъ, рожкыно цвѣтие, чадърчя, чяшюлкы; **вьюнóкъ забóрный.**

Вампыря́самъ (да ся), *гл. свр.* отъ **вампыря́свамся.** Да ся вепырясамъ, да станѫ вампыръ.

Вампыря́свамся и вампыря́сувамся (да ся вампыря́самъ), *гл. об.* Вжпырясвамся, ставамъ вампыръ, плътникъ, вржколакъ; **дѣлаться упы́ремъ.** — *Работа-та му ся вампырясала,* сир. увонѣла му ся.

Вампыря́свание и вампыря́сувание, *с. ср.* Вжпырясвание, ставание вампыръ.

Вангéлие, *с. ср.* вм. **евáнгелие.**

Вангели́я, *с. ж.* отъ **евáнгелие.** Казвася: книгы вангелии, напр. *учѫ книгы вангелии.*

Вáнка и ванъ, в. **вѣнка и вънъ.**

Вáпсамъ, *гл. свр.* отъ **вáпсувамъ.** 1) Да бойдишѭ, да обагрѭ; **окрáсить, вы́красить, покрáсить, подкрáсить, подцвѣти́ть.** 2) Да направѭ, да нагласѫ; **сдѣлать, устрóить что.** *Сега го вапсахмы. Не могѫ го вапса,* не могѫ го изкара на главѫ. — **санып,** *прич. стр.* Бойдисаный, обагреный;

вы́крашенный, окра́шенный, покра́шенный, подкра́шенный, подцвѣчённый.

Ва́псвамь, в. **ва́псувамь.**

Ваписи́лка, *с. ж.* Багра, багрилка, багрило, масть, боia; **кра́ска.**

Вапси́лчица, *ум. ж.* Малко вапсилка, боица.

***Ва́псувамь и ва́псвамь (да ва́псамь),** *гл. д. Гр.* 1) Давамь на нѣчто нѣкакъвъ шарь, багрѫ, мастѫ, бойдисвамь, боiадисвамь; **кра́сить, выкра́шивать, окра́шивать, крыть кра́скою, покра́шивать, подкра́шивать, подцвѣча́ть.** *На великый четвръткъ вапсвать яйца-та за Великдень.* 2) Направiамь, свръшвамь, нагласiавамь, утъкмiавамь нѣчто; **дѣлать, устраивать что. — мся,** *гл. стр.* Багрѫся, мастѫся, бойдисвамся, боiадисувамся; **кра́ситься, выкра́шиваться, окра́шиваться, покра́шиваться, подкра́шиваться, подцвѣча́ться. — ванъй,** *прич. стр.* Багренъй, мастенъй, бойдисванъй, боiадисванъй; **кра́шенный.**

Ва́псуванiе и ва́псванiе, *с. ср.* Багренiе, мастенiе, бойдисванiе, боiадисванiе; **кра́шенiе, окра́ска.**

Ва́ра, *с. ж.* Въ изреченiе: *както го вара свари́ла,* спр. така, както е зава́ренъ, какъвто е застигнѫтъ.

Вара́дъ, *с. м.* Бука, гурна, улѣй на водяницѫ, на вадѫ.

Ва́рай, *междом.* в. **ва́ре.**

Варакла́дисамь, в. **варакладишѭ.**

***Варакла́дисвамь и варакла́дисувамь (да варакла́дисамь и да варакладишѭ),** *гл. д. Т.* в. **варако́свамь** въ 1-то знаменованiе.

Варакла́дисванiе и варакла́дисуванiе, *с. ср.* Варакосванiе.

Варакла́дишѭ, ешь, — ди́салъ, и **да варакла́дисамь,** *гл. свр.* отъ **варакла́дисвамь.** Да варакосамь. — **ди́санъй,** *прич. стр.* Варакосанъй.

***Варакли́я,** *пр. неизм. Т.* Что има варакъ, покрътъй съ варакъ, варакосанъй, варакладисанъй; **крытый листовы́мъ, зо́лотомъ или серебро́мъ, та́кже суса́лью.**

Варако́самь, *гл. свр.* отъ **варако́свамь.** Да варакладисамь, да варакладишѭ, да покрѫѭ, да нашарѭ нѣчто съ варакъ. — **санъй,** *прич. стр.* Варакладисанъй, покрътъй, нашаренъй съ варакъ.

***Варако́свамь и варако́сувамь (да варако́самь),** *гл. д.* 1) *Т.* Варакладисвамь, покрывамь, нашарвамь, нѣчто съ варакъ, турiамь на нѣчто варакъ; **золоти́ть листовы́мъ зо́лотомъ, или серебро́мъ, та́кже суса́лью.** 2) *Гр.* Харакосвамь, правѭ съ варакъ чрьтъ на книгѫ, шпартосвамь; **линева́ть бума́гу для письма́.** *Варакосвамь си книгѫ да пишѭ.* — **мся,** *гл. стр.* — **ванъй,** *прич. стр.*

Варако́сванiе и варако́суванiе, *с. ср.* 1) Варакладисванiе, покрыванiе, шаренiе нѣчто съ варакъ. 2) Харакосванiе, правенiе вараци на книгѫ, шпартосванiе; **линева́нiе.**

***Вара́къ,** *с. м.* 1) *Т.* Твьрдѣ тънкы петуръ отъ злато, отъ сребро, за да ся покрыва съ тѣхъ что да е, та да сѣди като позлатено, или като посребрено; **листово́е зо́лото, листово́е серебро́.** 2) Така ся наричiать и тънкы петуръ отъ мѣдь и отъ калай, съ които покрывать простъ работъ, уж-какъ гъ позлатiавать и посребрiавать; **суса́ль, суса́льное зо́лото, мишура́.** 3) *Гр.* Харакъ: *а)* Права и гладка дъсчица, съ коѭто удрiать чрьтъ на книгѫ; **лине́йка.** *б)* Дъска съ обтягнѫтъ и съ лепиличь залѣпенъ на неѭ конци за удрiанiе чрьтъ на книгѫ за писанiе.

Ва́рамся, *гл. об.* карамся, прѣпирамся, свадѫся, сварѭся, хукамся, джокамся; **ссо́риться, брани́ться.**

> Варали сѫ ся юнаци,
> Кому ще либи да бѫде,
> Кой да си земе дѣвойкѫ. *Пѣс.*

Ва́ранiе, *с. ср.* каранiе, прѣпиранiе, хуканiе, джоканiе, свада, свара; **ссо́ра.**

Вара́чець, *ум. м.* Малко варакъ.

Варва́ра. Свята Варвара, на 5 Декемврiя *Варвара вари, Сава носи, Никола юде.*

Ва́рваринъ, в. **ва́рваръ.**

Варва́рица. Свята Варвара. *Варварица, Николица, кола дрьва, кола брашно, кѫдѣ да си, дома да си.*

> Колядица, Варварица,
> Сива, сива гълѫбица,
> Долетѣла отъ планинѫ
> И донесла хубавинѫ. *Пѣс.*

Ва́рварка, *с. ж.* Дебела, груба, напрана жена, хорiатка; **гру́бая же́нщина, грубiя́нка, ва́рварка.**

Ва́рварскъй, ска, ско, *пр.* отъ **ва́рваръ.** Хорiатскъй; **ва́рварскiй, гру́бый, грубiя́нскiй. — скъ,** *нар.* Като варваръ, хорiатскъ; **ва́рварски, гру́бо.**

Ва́рварство, *с. ср.* Варварско владанiе, грубость; **ва́рварство, гру́бость.**

Ва́рварчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ варваръ.

***Ва́рваръ,** *с. м. Гр.* Дебелъ, грубъ, напранъ чловѣкъ, хорiатъ; **ва́рваръ, глубiя́нъ.**

Ва́рда, *с. ж.* 1) Мѣсто, дѣто варди, дѣто чюва стражiа, и кѫща-та, въ коѭто сѣди стражiа-та; беклемя, беклентиiа; **сторо́жка, карау́льня.** 2) Стражiа; **стра́жа.**

Варда́нъ, им. соб. мѫжско.

Варда́чка, *с. ж.* Коiато варди, коiато чюва нѣчто; **сторожи́ха.**

Варда́чкъй, чка, чко, *пр.* отъ **варда́чь.** *Вардачка колъба.*

Варда́чь, *с. м.* Който варди, който чюва нѣчто; **сто́рожъ.**

Ва́рдвамь и ва́рдувамь, *гл. ми-кр.* отъ **ва́рдж.**

Ва́рдение, *с. ср.* 1) Паза, пазение, чювание; **береже́нiе, стереже́нiе.** 2) Дрьжение нѣчто; **соблюде́нiе, храпе́нiе.** *Вардение постъ.* 3) Пазение нѣчто да се не разтури; **сбереже́нiе, сохране́нiе.** 4) Бранение, застжпване; **охране́нiе, защище́нiе.** 5) Врьшение нѣчто съ опасность, владание съ опасность; **осторо́жность.** 6) Залѣгание, глядание хубавѣ; **стара́нiе, внима́тельность.** 7) Чıакание нѣкого да дойде или да мипе; **поджида́нiе, подстерега́нiе, карау́ленiе.** 8) Слѣдение, съглядвание нѣкого; **подсма́триванiе за кѣмъ, карау́ленiе.** 9) *Вардение за причястение,* кога говѣе нѣкой, кога ся готви да ся причясти; **говѣ́нiе.**

Вардуна́рь, *с. м.* Въ Рылскый монастиръ наричжть така онзи, който прѣкарва отвънъ въ монастира съ коние храпж, вино и проч. прѣзъ всичкж-тж годинж; фортоларь.

Ва́рдж, ишь, — дилъ (ва́рдвамь), *гл. д.* 1) Пазж, чювамь, глядамь; **бере́чь, храни́ть, стере́чь.** *Варди го като очи-ты си. Варди като вранж горний снопъ. Варди като влькъ за овчие оно дано да капнжть. Което кучя варди двѣ вратни, гладно остаıа.* 2) Дрьжж нѣчто; **сохраня́ть, соблюда́ть.** *Вардж закона. Варди бащинж-тж си заповѣдь.* 3) Пазж нѣчто да ся не разтури; **сберега́ть, сохраня́ть въ цѣлости.** *Варди пары-ты, че мжчно ся печялжть;* **сберега́й де́ньги, потому́ что тру́дно прiобрѣта́ются.** *Който не варди чюждо-то, не ще да види и свое.* 4) Бранж, застжпвамь; **оберега́ть, охраня́ть, защища́ть.** *Варди мя да мя не бижть. Когото Господь варди, него пушка не бие. Старо кучя овця варди. Което кучя не ще да варди стадо-то, то ходи насамъ, натамъ весь день. Выкалъ влъка да му варди овця-ты. Влъкъ-тъ варди агня-то отъ лисицж-тж да го изıаде той. Оставили мечкы-ты да вардять дрѣнкы-ты. Кога ти ся види лисицата най-кротка, най-добрѣ си варди кокошкы-ты.* 5) Хващамь, врьшж нѣчто опасно; **дѣ́лать что съ осторо́жностью.** *Варди да ся не спрепнешь.* 6) Залѣгамь, глядамь; **стара́ться, быть внима́телнымъ.** *Като пишешь, варди да не бркашь.* 7) Чıакамъ нѣкого да дойде, или да замине; **поджида́ть, подстерега́ть, карау́лить.** *Хайдути мя вардили на пжтıа да мя уловять;* **разбо́йники подстерега́ли меня́ на доро́гѣ, чтобы пойма́ть.** *Варди го както котка-та мышкж.*

Дѣ ся е чюло видѣло
Плапинж мома да варди,
Като Боıанкж войводж,
Сама планинж да варди
Съсъ триста младъı юнаци. *Пѣс.*

8) Слѣдж нѣкого, съглядвамь го, что прави; **подсма́трывать, подгля́дывать, карау́лить.** *Варди мя да види да ли щж ıамь сладко.* — *Вардж день или праздникъ,* празднувамь или не работж всıакоıж работж. *Вардж горящници-ты.—Вардж рядъ,* чıакамь да ми дойде рядъ. — **Варджся,** *гл. възвр.* 1) Пазжся, чювамся; **бере́чься.** *Вардися отъ человѣка, когото е Господь бѣлѣжилъ. Кога думашь: топло ми е, вардися да не изстынешь. Вардися като рыбж въ плыткж водж отъ щрькъ. Вардися отъ мухы-ты. Вардися всıакога за веднжжь. Хей людие, вардѣтеся: мжжıа си бихъ и пѣтела си заклахъ! Вардися, додѣ не ти сж изградили сѣнкж-тж; откакъ ти ж изградять, дотамъ тя кучка и отнесла.* 2) Бранжся; **защища́ться.** *Боже, варди́ мя отъ приıатели, отъ неприıатели самъ щж ся вардж.* 3) Бывамь опасенъ, прѣдпазвамся; **быть осторо́жнымъ.** *Вардися да ся не улови съ думж. Вардися да не настжпи мравкж. Вардися да не мине нѣкому пжть.* 4) *Варджся за комкж, за причястение,* говѣıж, готвıжся да ся причястж; **говѣ́ть для прiобще́нiя.** 5) *гл. стр.* Бывамь варденъ. *Съ гладны кучета овця ся не вардять.* — **деный,** *прич. стр.* Пазеный, чюваный, гляданый, бранепый; **стережённый, хранённый.**

Ва́ре и ва́рай, *междом.* 1) Казвася: *леле варе, олеле варе, олеле бре варе, леле варай,* когато ся выка нѣкой, за да му ся каже нѣчто чюдно, необычıайно, ненадѣйно, жıалостно, страшно.

Леле варе, слънце братче!
Похвалился добьръ юнакъ, - . .
Че си има добра коня,
Та надбръжıа ясно слънце. *Пѣс.*

Тѣ ѝ велять и говорять:
Варай юдо самовило! *Пѣс.*

2) Казвася като на плачь, кога дотягне нѣкому. *Выкнжлъ е варе бре варе отъ него. Тумба лумба за два дни, леле варе довѣка!*

Не сьмь кыткы давала,
Не сьмь прьстенъ земала,
Нъй сьмь варе выкнжла
Отъ вдовишко копеля:
Въ пжть да минж не могж. *Пѣс.*

Варе́нiе, *с. ср.* 1) Дрьжение нѣчто на огънь да ври; **варе́нiе, ва́рка.** 2) Готвение нѣчто за ıадение; **приготовле́нiе пищи посре́дствомъ варе́нiя.**

Ой попе, попе! колко ти сѫ снопіе?
— Двѣ кола грьстіе, двѣ момы тлъсты:
Една за варене, друга за печеніе.

3) Гостба варена, вариво; пища, приготовленная посредствомъ варенія. — *Варение ракиѭ;* винокуреніе.

Варе́нъій, *прич. стр.* в. **варѭ.**

Ва́рецъ, *ум. м.* Малко варъ, варчица, киречецъ.

Варзи́лка, *с. ж.* и

Варзи́ло, *с. ср.* Боıа отъ червено дрьво, съ коıѫто ся червятъ ıайца за Велидень; **красное дерево, которымъ красятъ яйца къ Свѣтлому Празднику; сандалъ.**

Варзи́лце, *ум. ср.* и

Варзи́лчица, *ум. ж.* Малко варзилка, малко варзило.

Варзо́самъ, *гл. свр.* отъ **варзо́свамъ.** Да вапсамъ ıайца за Велидень. — **санъій,** *прич. стр.* За ıайца, вапсанъій.

Варзо́свамъ и варзо́сувамъ (да варзо́самъ), *гл. д.* Казвася за ıайца, червѭ гы, вапсувамъ гы червенъı за Велидень; **красить яйца къ Свѣтлому Праздникý.** — **мся,** *гл. стр. Ѩйца-та за Велидень ся варзосватъ въ великъій четврътъкъ.*

Варзо́сваніе и варзо́суваніе, *с. ср.* Червеніе, вапсуваніе червенъı ıайца за Велидень.

Ва́риво́, *с. ср.* 1) Съ това имя ся наричятъ обще бобъ, лѧща, грахъ и другы такъıвъı рожбъı, что ся готвятъ за ıаденіе; **стручковатые плоды, употребляемые въ пищу, какъ-то бобъ, горо́хъ и т. п.** 2) Нѣколко отъ тъıя рожбъı или какво да е друго, колкото е потрѣбно за еднѫ гостбѫ; **вариво.** *Дай ми едно вариво бобъ;* **дай мнѣ на вариво бобо́въ.** 3) Гостба варена; **всякая сварённая пища, вариво, привáръ, привáрокъ.** *Днесь имамы вариво.*

Варивце́ и варилце́, *ум. ср.* отъ **ва́риво́.** Малко вариво. *Малко грънеце сладко варивце (варилце).* Гат. — Лѣщникъ.

Вари́-клѣчко,—ковци, *с. об.* Скѫпъ чловѣкъ, скѫперникъ, скѫпецъ, скрьжıавъій, твръдица, цицина, стипца, тамахкıаръ; **скряга, скупяга, скупецъ, скупердяй, скупердяйка.**

Варилце́, в. **варивце́.**

Ва́рка, *с. ж.* Враница, ладиıа, чльнъ, чıунъ, шайка; **ло́дка.**

Ва́ркамъ (да ва́рнѫ, ва́рнувамъ), *гл. ср.* 1) Бръзамъ, кога отхождамъ нѣкѫдѣ, прыпкамъ, тичıамъ; **идти поспѣшно, спѣшить, торопиться.** 2) Навалıамъ на работѫ, бръзамъ; **работать съ поспѣшностью.**

Ва́ркание, *с. ср.* 1) Бръзаніе, тичıаніе, прыпканіе; **поспѣшность.** 2) Навалıаніе на работѫ, бръзаніе; **работаніе съ поспѣшностью.**

Варка́ръ, *с. м.* Който има варкѫ, който кара варкѫ; чıунаръ; **ло́дочникъ.**

Ва́ркъица, *ум. ж.* отъ **ва́рка.** Варчица, ладийка; **ло́дочка.**

*__Варлѫклия,__ *пр. неизм. Т.* Имотенъ, богатъ; **имовитый, иму́щій, зажиточный, богáтый.**

Варлıа́стъій, в. **врьлıа́стъій.**

Варна́ва, в. **Вартоломе́й.**

Варни́, *гл. безл.* Врьне, вьрне, дъжди, вали дъждь; **дождь идётъ.**

Варни́къ, *с. м.* На огнище, дѣто ся работи желѣзо, дупка, изъ коıѫто изтичя варъ-тъ, сгуръ-тъ.

Ва́рница, *с. ж.* Жижница, въ коıѫто ся пече, въ коıѫто ся гори варъ; **печь для жженія извести.**

Ва́рничка, *ум. ж.* Малка варница.

Ва́рнувамъ, *гл. уч.* отъ **ва́рнѫ.**

Ва́рнѫ, ешь, — нѫлъ, 1) *гл. свр.* отъ **ва́ркамъ.** Да прибръзамъ; **поспѣшить, поторопиться.** 2) *гл. д. свр.* Да спрѣварѭ, да прѣварѭ; **перегнать.** *Да пръинемъ да гы варнемъ.*

Ва́рнѫтъій, тъ, та, то, *пр.* Казвася за хлѣбъ, кога фурна-та го прѣвземе изведнѫжь, та горнѭ-тѫ му корѫ пригори и прѣпече, а срѣдѫ-тѫ му остави суръвѫ и клисавѫ. *На пръвѫ фурнѫ хлѣбъ чясто излиза варнѫтъ.*

Варови́тъій, тъ, та, то, *пр.* Что има въ себе варъ, киречевъій, киречливъій; **известко́вый, известковáтый.** *Варовита вода,* бигорлива. *Варовитъ камыкъ,* бѣлотракъ; **известня́къ.**

Помамилъ е чобанъ Гергий
Пять хилядъı сиво стадо
Подъ орѣшіе столовато,
Подъ камыніе варовито. *Пѣс.*

Варо́самъ, *гл. свр.* отъ **варо́свамъ.** Да измажѫ, да излѣпѫ съ варъ, да баданосамъ; **вы́бѣлить известью.** — **санъій,** *прич. стр.* Измазанъій, излѣпенъій съ варъ; **вы́мазанный, оштукатуренный известью.** *Зидъ зидосано, варъ варосано, ни зиркѫ, ни прозиркѫ.* Гат. — Ѩйце.

Варо́свамъ и варо́сувамъ (да варо́самъ), *гл. д.* Мажѫ, лѣпѭ съ варъ, съ киречь; баданосвамъ, бѣлѭ; **ма́зать, штукату́рить известью.** — **мся,** *гл. стр.*

Варо́сваніе и варо́суваніе, *с. ср.* Мазаніе, лѣпеніе съ варъ; **ма́заніе, штукату́реніе известью.**

Ва́рошскъій, ска, ско, *пр.* отъ **ва́роша.** — **скъı,** *нар.* Градскъı; **по городско́му.**

*__Ва́роша,__ *с. ж.* Въ нѣкои мѣста така наричятъ срѣдѫ-тѫ на градъ, главно-то мѣсто, безъ крайни-тъı махалъı; **гла́вная часть го́рода; со́бственно го́родъ, взя́тый безъ предмѣстій.**

Варошіанинъ, *с. м.* Който сѣди въ варошѫ, който е отъ варошѫ, гражданинъ; **горожа́нинъ.**

Варошіанка, *с. ж.* Коιато е отъ варошѫ; **горожа́нка.**

Варошіанчя, *ум. ср.* Момчя, момичя отъ варошѫ.

Вартоломе́й и **Варнáва** (Врьтоломей и Вратоломей). Святци, на които праздникъ-тъ е на 11 Юниιа. Селяне-ти вардять тоιа день, за да не ся врьтять и врьнувать облацп-ти и да не докарвать градъ. *Врьти Вартоломее, бльскай Германе, само варди Кутличевѫ-тѫ нивѫ.*

Ва́рчица, *ум. ж.* отъ **ва́рка.** Варкъца, ладийка; **ло́дочка.**

Варчи́ца, *ум. ж.* отъ **варь.** Малко варь, варець, киречець.

Ва́ръ, *с. м.* и **варь,** *с. ж.* Камьнιе печени, та станѫли бѣли, и като ся полѣѭть съ водѫ, сгорящаватся и ся разсъипвать въ прахъ, а съ повяче водѫ ся размъıвать, та ставать на кашѫ за лѣпение и бѣление стѣнъı. Таιа кашιа, смѣсена съ пѣсъкъ, става за градение зидовъı; киречь; *Calx;* **и́звесть, изве́стка.** *Варъ не става отъ всιакой камыкъ. Варь-та рекла на керпичιа: подрьжь мя осемь годинъı, азъ да тя дрьжѭ осемстотинъ.* — *Горѭ, пекѫ варъ*; **жечь и́звесть.** — *Гасѫ варъ,* поливамь го съ водѫ да стане на кашѫ; **гаси́ть и́звесть.** — *Гасенъ варъ,* поливанъ съ водѫ, та ся разсъипалъ на прахъ или ся размълъ; **гашённая и́звесть.** — *Негасенъ варъ,* неполиванъ съ водѫ да ся разсъипе на прахъ и да ся размъıе; **негашённая и́звесть, кипѣлка.**

Варъ, *с. м.* Сгуръ отъ желѣзо, разтопено съ пѣсъкъ, что става въ огнище, дѣто ся работи то; шлакнιа; **желѣзная гарь, шлакъ, ока́лина.**

***Варжндже,** *нар. Т.* Дору, па; **да́же.** *Зе му варжндже и шιапкѫ-тѫ отъ главѫ-тѫ.*

Варѧ́, **и́шь, — ри́лъ** (**варιавамь**), *гл. д.* 1) Дрьжѫ нѣчто на огънь да ври; **вари́ть. кипяти́ть.** 2) Готвѫ нѣчто за ιадение; **приготовля́ть пи́щу посре́дствомъ варе́нія, стря́пать.** *Варѧ лящѫ. Азъ вашιа, ты нашιа, кой ще вари кашѫ? Вари круши за бабинъı подуши. Кога варилъ тръıеницѫ-тѫ, тогазь отива да купи лъджицѫ. Не си брькай лъджицѫ-тѫ, кога не си варилъ кашѫ-тѫ. Вари го, печи го, съ оризъ тъпчи го, пакъ е ракъ.* — *Змии вари,* много ся ιадосва, зеленъı гущеръı бльва. 3) Съ варение изваждамь едно нѣчто отъ друго; **гнать, сидѣть, ку́рить, перегоня́ть, дистилли́ровать.** *Варѧ ракиѭ;* **гнать во́дку.** *Варѧ гюлъ,* съ варение цвѣтιе отъ гюлъ (трιандафилъ) вадѫ гюлово масло; **посре́дствомъ го́нки добыва́ю ро́зовое ма́сло изъ ро́зовыхъ цвѣто́въ.** — **рѧ́ся,** *гл. стр.* — **ре́нъıй,** *прич. стр.* **варёный, кипячёный.** *Варено, печено, намъ наречено. Вѣтьръ варенъ, снѣгъ печенъ. Варенъ, варенъ, тапа печенъ. Зачервился като варенъ ракъ.* — *Ни варенъ, ни печенъ,* спр. никакъвъ.

Варя́, *с. ср.* Голѣмъ и тяжькъ чюкъ за набиване клинъ; **кли́нный мо́лотъ.**

Ва́рянъıй, **нъ, на, но,** *пр.* Что е направенъ отъ варъ или съ варъ, киречянъıй; **и́звестный.**

Варιа́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **варѧ́;** **ва́ривать.**

Варιа́камь (**да варιакнѫ**), *гл. ср.* Плачѫ и врящѫ тврьдѣшкѫ; **пла́кать съ кри́комъ, вопи́ть.** *Варιака, та носи свѣта.*

Варιа́канıе, *с. ср.* отъ **варιа́камь; вопія́ніе, вопле́ніе.**

Варιа́кнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. нач.* отъ **варιа́камь.**

Ва́рιамь, *гл. д.* Спрѣварιамь, надварιамь, надминувамь; **выбѣга́ть, опере́живать.**—**мся,** *гл. вз.* Надварιамся, спрѣварιамся; **перегоня́ться.**

Ва́рιание, *с. ср.* Спрѣварιание, надварιание, надминуване; **опере́живаніе.**

Васи́лица, *с. ж.* и

Васи́ловъ день и

Васи́лъ. Нова година, 1-й Іаннуариιа, в. **су́ръва годи́на.**

***Васиιа,** *с. м. Т.* Настойникъ на малкъı дѣца; **опеку́нъ малолѣтныхъ.**

Ва́ска, вм. **васъ.**

Вастага́рка, *с. ж.* Голѣма и ιака палица съ разсохѫ на единъıй край за товарение и разтоварιание товаръ на конь; възтягарка, пидивакъ, пидивачка, ластоварка, ластагарка, лостагарка, мѫстягарка, остягарка, помагалка, товарникъ, товарница.

Васу́лъ, *с. м.* в. **фасу́лъ.**

Васъ, вин. пад. мн. ч. отъ личн. мѣст. ты, въıе.

Ва́тала, *с. ср. мн.* Брьдила на тъкачкъıй станъ, набрьдила, набрьдникъ; **наби́лки (въ тка́цкомъ станкѣ)**

Вата́финъ и **вата́фъ,** *с. м.* Глава, войвода на калушιаръı.

Ва́торъ, в. **вѣторъ.**

Ватра́къ, *с. м.* Конь валухъ.

Ватра́лъ, *с. м.* Желѣзна посъıпалка съ свитъ врьхъ, за да може да ся гребе и разгриба съ неѭ жарь въ пещь, въ фурнѫ; рьженъ, лопата, загрьдачь, кункувалка, ожегъ; **кочерга́, о́жегъ.**

Вахъ, *междом.* в. **вай.**

Ва́шенецъ, — нци, *с. м.* Человѣкъ отъ ваше село, отъ вашь градъ, отъ ваши-ты мѣста, отъ вашенско; **вашезе́мецъ, вашь землякъ.**

Ва́шенка, *с. ж.* Жена или мома отъ ваше село, отъ вашь градъ, отъ ваши-ты мѣста, отъ вашенско; **ва́ша земля́чка.**

Ва́шенско, *с. ср.* Ваше село, вашь градъ, обще ваши-ты мѣста.

Ва́шенскъый, ска, ско, *пр.* Что е отъ ваше село, отъ вашь градъ, отъ ваши-ты мѣста, отъ вашенско. — **скъы,** *нар.* Като по васъ, като по ваши-ты мѣста, вашенскѫ-тѫ.

Ва́шенскѫ-тѫ, *нар.* Вашенскъы.

Ва́шенчя, *ум. ср.* отъ **ва́шенецъ.** Момчя или момичя вашенско; **ма́льчикъ или дѣ́вушка ва́ши земляки́.**

Ва́шій, вашь, шя, ше, *мѣст. прит.* отъ 2-о лице множ. число; **вашъ.** *Азъ вашю, ты нашю, кой ще вари кашѫ? Това е вашя работа.* — *Ваши-ти,* като *с. об.* Всичкъы, что сѫ ваши или вашя родинна. *Ходихъ у ваши-ты. Ваши-ти си дойдохѫ.*

Ва́шѫ-тѫ, *нар.* Както си въые знаете, както ся вамъ иска; **по ва́шему.**

Ва́шя *с. ж.* Фашя, ивица отъ волскѫ кожѫ за царвулы, за опинци; **полоса́ вы́рѣзанная изъ воло́вины.**

Ваю́вамь, *гл. ср.* Слугувамь за ваѭ, бавѭ, залисвамь, тѣшѫ, глядамь дѣтя; **ня́ньчить, пѣстовать.**

Ваю́ванiе, *с. ср.* Бавеніе, залисваніе, тѣшеніе, глядане дѣца; **ня́ньченіе, пѣстованіе.**

Ваѣ́, *с. ж.* Жена или мома, коіато бави, залисва дѣца; бавачка, дада; **ня́ня.**

Ва́ія, *ж. р.* отъ *показ. мѣстоим.* **въый.**

Вби́вамь (да вбиѭ), *гл. д.* Съ биеніе накарвамь едно нѣчто да влѣзе въ друго, забивамь, зачюквамь; **вбива́ть, вкола́чивать.** — **мся,** *гл. стр.* и *възвр.* Забивамся, зачюквамся; **вбива́ться, вкола́чиваться.** *Съ едно удряніе гвоздѣй ся не вбива.*—**ванъый,** *прич. стр.* Забиванъый, зачюкванъый.

Вби́ваніе, *с. ср.* Накарваніе едно нѣчто въ друго съ биеніе, забиваніе, зачюкваніе; **вбива́ніе, вкола́чиваніе.**

Вби́ѭ, ешь, вбилъ, *гл. свр.* отъ **вби́вамь.** Да забиѭ, да зачюкамь; **вбить, вколоти́ть.** **Вби́тъый,** *прич. стр.* Забитъый, зачюканъый; **вби́тый, вколо́ченый.**

Вбо́двамь, в. **вбо́ждамь.**

Вбодѫ́, е́шь, вбо́дохъ, вболъ, *гл. свр.* отъ **вбо́ждамь.** Да бодѫ въ нѣчто, да вбучѭ, да забучѭ; **вонзи́ть, воткну́ть.** — **де́нъый,** *прич. стр.* Забоденъый, вбученъый, забученъый; **вонзе́нный, во́ткнутый.**

Вбо́ждамь и вбо́двамь (да вбодѫ́), *гл. д.* Забождамь въ нѣчто, вбучвамь, забучвамь; **вонза́ть, втыка́ть.** — **мся,** *гл. стр.* и *възвр.* Забождамся, вбучвамся, забучвамся; **вонза́ться, втыка́ться.** — **данъый,** *прич. стр.* Забожданъый, вбучванъый, забучванъый.

Вбо́жданіе и вбо́дваніе, *с. ср.* Забожданіе въ нѣчто, вбучваніе, забучваніе; **вонзе́ніе, втыка́ніе.**

Вбрѣ́ждвамся и вбрѣ́ждувамся (**да ся вбрьждѫ́**), *гл. об.* Зимамь да брьждѫ, ставамь брьждивъ, граніасвамь, вграніавамся; **го́рькнуть, дѣ́латься го́рькимъ, го́рьклымъ.**

Вбрѣ́ждваніе, и вбрѣ́ждуваніе, *с. ср.* Граніасваніе, вграніаваніе.

Вбрьжде́нъый, нъ, на, но, *прич. стр.* като *пр.* Что ся е вбрьждилъ, вграненъый, граніасалъый; **го́рьклый, прого́рьклый, перего́рьклый.**

Вбрьждѫ́ (да ся), **и́шь, — ди́лся,** *гл. свр.* отъ **вбрѣ́ждвамся.** Да станѫ брьждивъ, да ся вграніѫ, да граніасамь; **перего́рькнуть, прого́рькнуть.**

Вбрѣ́камь, *гл. свр.* отъ **вбрѣ́квамь.** Да забрькамь, да вмѣсѫ; **вмѣша́ть.** — **канъый,** *прич. стр.* Забрьканъый, вмѣсенъый; **вмѣ́шенный.**

Вбрѣ́квамь и вбрѣ́кувамь (**да вбрькамь**), *гл. д.* Забрьквамь, вмѣшамь едно нѣчто въ друго повяче; **вмѣ́шивать.** — **мся,** *гл. стр.* Забрьквамся, вмѣшамся; **вмѣ́шиваться.**

Вбрѣ́кваніе и вбрѣ́куваніе, *с. ср.* Забрькваніе, вмѣшаніе едно нѣчто въ друго; **вмѣ́шиваніе.**

Вбу́тамь, *гл. свр.* отъ **вбу́твамь.** Да забутамь, да набутамь; **втолка́ть.** — **танъый,** *прич. стр.* Забутанъый, набутанъый; **вто́лканный.**

Вбу́твамь и вбу́тувамь (**да вбу́тамь и да вбу́тнѫ**), *гл. д.* Съ бутаніе, съ тъйканіе накарвамь нѣчто да влѣзе нѣйдѣ, забутвамь набутвамь; **вта́лкивать.** — **мся,** *гл. стр.* Забутвамся, набутвамся; **вта́лкиваться.**

Вбу́тваніе и вбу́туваніе, *с. ср.* Вкарваніе съ бутаніе, забутваніе, набутваніе; **вта́лкиваніе.**

Вбу́тнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **вбу́твамь.** Да бутнѫ нѣчто да влѣзе нѣйдѣ; **втолкну́ть.** — **нѫтъый,** *прич. стр.* **вто́лкнутый.**

Вбу́чвамь и вбу́чювамь (да вбу́чѫ), *гл. д.* Забучвамь, вбождамь, забождамь; **вонза́ть, втыка́ть.** — **мся,** *гл. стр.* и *възвр.* Забучвамся, вбождамся, забождамся; **вонза́ться, втыка́ться.** — **ванъый,** *прич. стр.* Забучванъый, вбожданъый, забожданъый.

Вбу́чваніе и вбу́чюваніе, *с. ср.* Забучваніе, вбожданіе, забожданіе; **вонзе́ніе, втыка́ніе.**

Вбу́чѫ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **вбу́чвамь.** Да забучѫ, да вбодѫ, да забодѫ;

вонзи́ть, воткну́ть.— ченъій, *прич. стр.* Забученъій, вбоденъій, забоденъій; **вонзё́нный, во́ткнутый.**

Вбычѭ (да ся), **и́шь, — чи́лся,** *гл. свр.* отъ **вбычꙗ́вамся.** Да станѫ быковитъ; **сдѣ́латься упря́мымъ.**

Вбычꙗ́вамся (да ся вбычѭ), *гл. об.* Ставамь быковитъ; **станови́ться упря́мымъ.**

Вбычꙗ́ванie, *с. ср.* Ставанie быковитъ.

Введѫ́, е́шь, ввелъ, *гл. свр.* отъ **вво́ждамь.** Да въведѫ; **ввести́. — де́нъій,** *прич. стр.* Въведенъій; **введённый.**

Ввѣ́ждамь и

Вво́ждамь (да введѫ́), *гл. д.* Въвождамь, увождамь; **вводи́ть. — мся,** *гл. стр.* Въвождамся, увождамся; **вводи́ться.**

Вво́жданie и **ввѣ́жданie,** *с. ср.* Въвожданie, увожданie; **вожде́нiе.**

Ввѣрѭ́ (да ся), **и́шь, — ри́лся,** *гл. свр.* отъ **ввѣрꙗ́вамся.** Да ся довѣрѭ, да повѣрвамь; **ввѣриться.**

Ввѣрꙗ́вамся (да ся ввѣрѭ́), *гл. об.* Довѣрꙗвамся, имамь вѣрѫ на нѣкого; **ввѣря́ться, довѣря́ть.** *Ввѣрихъ му ся, та му дадохъ парꙑ-тꙑ си да ми гꙑ пази.*

Ввѣрꙗ́ванie, *с. ср.* Иманie вѣрѫ на нѣкого, довѣрꙗванie; **ввѣре́нiе, довѣ́рiе.**

Вгáзвамь и **вгáзувамь (да вгáзѫ),** *гл. ср.* Нагазвамь, влизамь въ нѣчто, като въ водѫ и проч.

Вгáзванie, и **вгáзуванie,** *с. ср.* Нагазванie въ нѣчто.

Вгáзѫ, ишь, — зи́лъ, *гл. свр.* отъ **вгáзвамь.** Да нагазѫ въ нѣчто.

Вглавѭ́, и́шь, — ви́лъ, *гл. свр,* отъ **вглавꙗ́вамь.** Да главѭ, да оглавѭ, да углавѭ́, да годѫ; **обручи́ть. — ве́нъій,** *прич. стр.* Главенъій, оглавенъій, годенъій; **обручённый.**

Вглавꙗ́вамь (да вглавѭ́), *гл. д.* Главꙗвамь, оглавꙗвамь, углавꙗвамь, годꙗвамь; **обруча́ть. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Главꙗвамся, углавꙗвамся, годявамся; **обруча́ться.**

Вглавꙗ́ванie, *с. ср.* Главꙗванie, оглавꙗванie, углавꙗванie, годꙗванie; **обруче́нiе.**

Вглу́хвамся (да ся вглу́хнѫ), *гл. об.* Удрꙗмь го на глухо, правѭ си углушци, сторвамь си углушкꙑ, прѣправꙗмся ужкакъ не чꙗѭ; **остава́ться глухи́мъ чему́, не хотѣть слу́шать.**

Вглу́хванie, *с. ср.* отъ **вглу́хвамся.** Неслушанie, правенie углушкꙑ.

Вглу́хнувамся, *гл. уч.* отъ **вглу́хнѫся.**

Вглу́хнѫ (да ся), ешь, **— нѫлся,** *гл. свр.* отъ **вглу́хвамся.**

Вглѣ́бвамь и производнꙑ-тꙑ отъ нейѫ в. **вдлѣ́бвамь.**

Вгля́дамь (да ся), *гл. свр.* отъ **вгля́двамся,** Да ся взрѫ: 1) Да съглядамь, да дамь око, да зърнѫ; **обрати́ть внима́нiе.** 2) Да разглядамь, да ся заглядамь, да ся зазрѫ, да ся в'очѫ; **всмотрѣ́ться, вглядѣ́ться.**

Вгля́двамся, вгля́дувамся и **вглѧ́ждамся (да ся вглядамь),** *гл. об.* Взирамся: 1) *(на нѣчто)* Съглядвамь, давамь око на нѣчто, зрътамь; **обраща́ть внима́нiе на что.** *Вглядвамся на всичко.* 2) *(въ нѣчто)* Залѣгамь да разглядамь нѣчто, зазирамся, **всма́триваться, вгля́дываться.** *Вглядахся въ лице-то му.* 3) В'очꙗвамся.

Вгля́дванie, вгля́дуванie и **вглѧ́жданie,** *с. ср.* Взиранie: 1) Съглядванie, даванie око, зрътанie; **обраще́нiе внима́нiя.** 2) Разглядванie, зазиранie; **всма́триванiе.** 3) В'очꙗванie.

Вгнусѫ́ (да ся), **и́шь, — си́лся,** *гл. свр.* отъ **вгнусꙗ́вамся.** Да ся погнусѫ, да ми ся покръти, да ми ся догнуси.

Вгнусꙗ́вамся (да ся вгнусѫ́), *гл. об.* Погнусꙗвамся, догнусꙗва ми ся, покрътва ми ся, покрьща ми ся.

Вгнусꙗ́ванie, *с. ср.* Погнусꙗванie, догнусꙗванie, покрьщанie.

Вгнѣздѫ́ (да ся), **и́шь, — ди́лся,** *гл. свр.* отъ **вгнѣздꙗ́вамся.** Да ся настанѫ, да си направѭ гнѣздо; **вгнѣ́здиться.**

Вгнѣздꙗ́вамся (да ся вгнѣздѫ́), *гл. об.* Настанꙗвамся нѣйдѣ, намѣщамся, направꙗмь си гнѣздо; **гнѣздиться.**

Вгнѣздꙗ́ванie, *с. ср.* отъ **вгнѣздꙗ́вамся.**

Вго́нвамь и **вго́нувамь (да вго́нѭ),** *гл. д.* Съ гоненie накарвамь нѣчто да влѣзе нѣйдѣ, нагонвамь въ нѣчто; **вгоня́ть. — мся,** *гл. стр.* Нагонвамся, вкарвамся въ нѣчто; **вгоня́ться, вга́ниваться.**

Вго́нванie и **вго́нуванie,** *с. ср.* Нагонванie, вкарванie въ нѣчто; **вгонъ, вго́нка.**

Вго́нѭ, ишь, — ни́лъ, *гл. свр.* отъ **вго́нвамь.** Да нагонѭ, да вкарамь въ нѣчто; **вогна́ть. — ненъій,** *прич. ст.* Нагоненъій, вкаранъій въ нѣчто; **во́гнанный.**

Вгордѫ́ (да ся), **и́шь, — ди́лся,** *гл. свр.* отъ **вгордꙗ́вамся.** Да станѫ горделивъ; **сдѣ́латься го́рдымъ.**

Вгордꙗ́вамся (да ся вгордѫ́), *гл. об.* Ставамь горделивъ, подголѣмꙗвамся, навдигамся, възгордꙗвамся; **станови́ться, дѣ́латься го́рдымъ.**

Вгордꙗ́ванie, *с. ср.* Ставанie горделивъ, подголѣмꙗванie, навдиганie, възгордꙗванie.

Вгорчѭ́, и́шь, — чи́лъ, *гл. свр.* отъ **вгорчꙗ́вамь. — че́нъій,** *прич. стр.* Станѫлъій горчивъ; **прого́рьклый, перего́рьклый.**

Вгорчꙗ́вамь (да вгорчѭ́), *гл. д.* Направꙗмь нѣчто да стане горчиво; **горчи́ть.**

Кацата вгорчи маслото нъ. — **мсж,** *гл. възвр.* Ставамь горчивъ; **горькнуть, горчать, становиться горькимъ.**

Вгорчіаваніе, *с. ср.* Кога нѣчто стане горчиво.

Вградж, йшь,— *дйлъ гл. свр.* отъ **вграждамь.** — **денъій,** *прич. стр.*

Внрадіавамь, *гл. мн-кр.* отъ **вградж.**

Враждамь (вградіавамь, да вградж), *гл. д.* 1) Заграждамь едно нѣчто въ друго; **вдѣлывать, загораживать, замуровывать во что наглухо.** 2) Казвать, ужь че, кога ся гради нѣкаква голѣма уграда, трѣбва да вградять въ неж нѣчто животно или человѣкъ, за да бжде јака; зачтото, ако не вградять ничто, уграда-та ся събарја. Враждание-то бъва по два начина: или вграждать въ основаніе-то на уградж-тж живо нѣчто, или прѣмѣрвать на нѣчто сѣнкж-тж, и колкото дръжи тіа, оставіать въ основаніе-то толкова праздно мѣсто, отсждѣ заградено. На чтото е вградена така сѣнка-та, то слѣдъ четыредесять дни умира. Чтото е вградено въ нѣкоіж уградж, было человѣкъ, было животно, јавіавася всіакоіж годинж въ онъій день, въ който сж го вградили. Има извадени приказкъ и нѣсни за много уградъ, въ които ся казва, ужь че ся јавіавать въ уреченъ день онъіа нѣчта, что сж вградены въ тѣхъ. В. **таласжмъ.** — **мсж,** *гл. стр.*

> Хой ми ти тебе Манонлъ масторъ!
> Утрѣ да ранишь рано прѣдъ слънце,
> Додѣ не ми е рано изгрѣло,
> Който номине него да вградишь,
> Да не ся рони Ширче Кюприа. *Пѣс.*

Враждание, *с. ср.* отъ **враждамь.**

Вграненъій, нъ, на, но, *пр.* Станжлъій гранивъ, бръждивъ; **горьклый, прогорьклый, перегорьклый.** *Вгранена рыба.*

Вгранж (да ся), йшь,— **нйлся,** *гл. свр.* отъ **вграніавамся.** Да станж гранивъ, да ся вграніасамь, да ся вбрьждж, да граніасамь; **огорькнуть, перегорькнуть, прогорькнуть.**

Вграніавамся (да ся вгранж), *гл. об.* Вграніасвамся, ставамь гранивъ, граніасвамь. вбръждіавамся; **горькнуть (о маслѣ и проч. жирныхъ тѣлахъ).** *Масло-то ся е вгранило.*

Вграніаваніе, *с. ср.* Вграніасваніе, граніасваніе, вбръждіаваніе.

Вграніасамь (да ся), *гл. свр.* отъ **вграніасвамся.** Да ся вгранж.

Вграніасвамся и вграніасувамся (да ся вграніасамь), *гл. об.* Вграніавамся.

Вграніасваніе и вграніасуваніе, *с. ср.* Вграніаваніе.

Вгрозіж, йшь,— **зйлъ,** *гл. свр.* отъ **вгрозіавамь.** Да загрозіж, да загрубіж; **обезобразить.** — **зѣнъій,** *прич. стр.* Загрозенъій, загрубенъій; **обезображенный.**

Вгрозіавамь (да вгрозіж), *гл. д.* Докарвамь грозотж, правіж грозенъ, загрозіавамь, загрубіавамь; **безобразить, обезображивать.** — **мсж,** *гл. възвр.* Ставамь грозенъ, загрозіавамся, загрубіавамся; **обезображиваться.** 2) Ставамь тягостенъ, дотягвамь, досаждамь, омръзвамь; **дѣлаться противнымъ, опротивѣть, постылѣть, мерзѣть.**

> Лѣжала е девить годинъ,
> Изгнонла девять постелкъ
> И девить ми пьстръ възглавкъ;
> Пакъ не ся мами си вгрозила,
> Мами си още тейку си. *Пѣс.*

Вгрозіаваніе, *с. ср.* отъ **вгрозіавамь** и **вгрозіавамся.** 1) Загрозіаваніе, загрубіаваніе; **обезображиваніе.** 2) Дотягваніе, досаждаиіе, омръзваніе.

Вгѣвамь, вгѣнвамь и вгѣнувамь (да вгѣнж), *гл. д.* 1) Сгънвамь, свивамь нѣчто навжтрѣ; **вгибать.** 2) Вирягамь, сдинлювамь; **сгибать, складывать.** — **мсж,** *гл. стр.* и *възвр.* 1) **вгибаться.** 2) **сгибаться, складываться.**

Вгѣваніе и вгѣнваніе, *с. ср.* отъ **вгѣвамь.** 1) **вгибаніе.** 2) **сгибаніе, складываніе.**

Вгѣвка и вгѣнка, *с. ж.* 1) Нѣчто вгънжто. 2) Мѣсто-то, дѣто е нѣчто вгънжто, виряга, гънка, динла, бръчкулъ; **сгибъ, складка, боры.**

Вгѣвчица и вгѣнчица, *ум. ж.* отъ **вгѣвка и вгѣнка.**

Вгѣнж, ешь,— **нжлъ,** *гл. свр.* отъ **вгѣвамь и вгѣнвамь.** 1) Да сгънж, да свнж нѣчто навжтрѣ; **вогнуть.** 2) Да вирягнж, да сдинлж; **сложить, согнуть.** — **нжтъій,** *прич. стр.* 1) Сгънжтъій, свитъій навжтрѣ; **вогнутый.** 2) Вирягнжтъій, сдинленъій; **сложеный, согнутый.**

Вгъгълиж (да ся), йшь,— **лйлся,** *гл. свр.* отъ **вгъгълиавамся.**

Вгъгълиавамся (да ся вгъгълиж), *гл. об.* Погъгълиавамся, вишютіавамся, вдѣтиніавамся, правіжся като дѣтя; **ребячиться, дурачиться.**

Вгъгълиаваніе, *с. ср.* Погъгълиаваніе, вишютіаваніе, вдѣтиніаваніе.

Вгжствамь, в. **вгжстіавамь.**

Вгжстнувамь, *гл. уч.* отъ **вгжстнж.**

Вгжстнуваніе, *с. ср.* отъ **вгжстнувамь.**

Вгжстнж, ешь,— **нжлъ,** и

Вгжстж, йшь,— **тйлъ,** *гл. свр.* отъ **вгжстіавамь и вгжствамь.** Да сгжстж, да вчистж, да счистж; **сгустить. Вгжстнжтъій и вгжстенъій,** *прич. стр.* Сгжсте-

ный, сгжстнжтый, вчястеный, счястеный; сгущённый.

Вгжстíавамь и **вгжствамь** (да **вгжстж** и да **вгжстнж, вгжстнувамь**), *гл. д.* Направямь гжсть, сгжстíавамь, вчястювамь, счястювамь; **сгущáть.** — **мся**, *гл. възвр.* Ставамь гжсть, сгжстювамся, вчястювамся, счястювамся; **сгущáться.**

Вгжстíаване и **вгжстване**, *с. ср.* Вгжстнуване, вчястюване, счястюване; **сгущéнie.**

Вдáвамся (да ся вдамь), *гл. възвр.* 1) Прѣдавамся, оставямся да ми направять нѣчто; **давáться, прѣдавáться, поддавáться, уступáть.** *Вдадохъ му ся да мя улови, да ми надвие. Конь-тъ не ся вдава да ся осѣдлае.* 2) Отпущамся на нѣчто; **вдавáться, предавáться, пристращáться.**

Ой въ вазе, триста души!
Съ вино не ся опивайте,
На ракиж не вдавайте. *Пѣс.*

3) Свивамся отъ нѣчто тяжко или отъ налѣгание, климамь на еднж странж; **подавáться, вдавáться.** *Гряды-ты на кжщж-тж сж ся вдалы.* 4) (въ 3-е лице) Подава ми ся, сполучвамь да свръшж; **удавáться.** *Таю работа не ми ся вдава.*

Вдáване, *с. ср.* отъ **вдáвамся.**

Вдадéный, **нъ, на, но**, *пр.* като *прич. стр.* отъ **да ся вдамь.** Что ся е свилъ отъ нѣчто тяжко, климнжлый на еднж странж, что ся е вдалъ навжтрѣ; **подáвшийся, внýклый.**

Вдамь (да ся), **вдадéшь, вдáлся**, *гл. свр.* отъ **вдáвамся.**

Вдíгамь (**вдíгвамь**, да **вдíгнж, вдíгнувамь**), *гл. д.* Дигамь: 1) Качвамь нѣчто горѣ нѣкждѣ; **поднимáть что кудá.** *Вдигни го на полицж-тж. Въ тихж водж высоко полы вдигай.*

Цано-ле, мила тейнова!
Ѩ вдигни було на главж,
Земи мотыкж на рамо. *Пѣс.*

2) Извдигамь, вирж нагорѣ; **поднимáть что квéрху.** *Вдигнж тоягж да го удари. Не щю, не щю, а кога вдигнж, засинѣся. Не си вдигай крака-та, че нѣмамь петала да тя ковж. Жаба-та видѣла, че ковжть коню, и тю вдигнжла кракъ да ѭ ковжть. Вдига ли си магаря уши-ты, ще хвръли товара.* 3) Повдигамь, изправямь нѣчто паднжло или катурено; **поднимáть, стáвить нá ноги.** *Дѣтя-то паднж; вдигни го.* 4) Повдигамь, извдигамь, изграждамь нѣчто; **поднимáть, взводи́ть, возвышáть.** *Вдигнжхъ кжщж, стѣнж.*

Мама Димитру думаше:
Сыне Димитре, Димитре,
Не вдигай кулы высóкы. *Пѣс.*

5) Възправямь; **поднимáть что и стáвить въ стоя́чее положéнie.** *Вдигни тою пржтъ възъ стѣнж-тж.* 6) Зимамь нѣчто отъ земж-тж; **поднимáть съ земли́.** *Пара паднж, вдигни ѭ.* 7) Накарвамь да ся изправи, да стане; **заставля́ть встать.** *Гладъ и царю отъ постелж вдига.* 8) Въкамь нѣкого да стане отъ лѣгло-то си, разбуждамь, скорвамь; **поднимáть съ постéли, буди́ть.** *Вдигнжхж мя всрѣдь нощь. Вдигни мя утрѣ рано.* 9) Прибирамь, относямь, махвамь нѣчто отъ нѣйдѣ; **убирáть, уноси́ть.** *Вдигни това оттука да го не глядамь.* 10) Повдигамь, удрьжямь, поносямь. *Колкото можешь, толкось вдигай. Вдига по сто окы наведнжжь.*

Дѣ сте, юнаци, дойдѣте;
Наземѣтеся съ имане,
Кой колко може да вдигне. *Пѣс.*

11) Качвамь цѣнж-тж на нѣчто, правж пóскжпо; **повышáть цѣну.** *Вдигнжхж стокж-тж.* 12) Парясвамь, напущамь, махвамь; **выводить изъ употреблéнія, отмѣня́ть, уничтожáть.** *Единъ обычай вдигнжхж, другъ настанж.* 13) Зимамь, отнимамь; **отнимáть.** *Господь си вдигнж берекета.* 14) Подкарвамь, подбирамь, забирамь. *Вдигнж селяны-ты да му работять гарижк. Вдигамь нѣкого да го запрж.* 15) Бунж, подбуждамь; **возбуждáть прóтивъ, бунтовáть.** *Вдигамь селяны-ты възъ властителы-ты.* 16) Повождамь, изкарвамь; **снаряжáть, отряжáть.** *Вдигнж потѣрж да гони хайдуты-ты.* 17) Начинамь, подкачямь; **предпринимáть.** *Царь-тъ вдигнж бой възъ нѣкого. Вдигнжхъ да си градж кжщж.* — *Вдигамь мьглж, прахъ,* правж да ся вдига въ въздуха мьгла, прахъ; **поднимáть тумáнъ, пыль.** *Какви атове минжхж, че прахъ не вдигнжхж.*

Момичя, ситнороснчя!
Не ходи ситно прѣдъ мене,
Не вдигай мьглы, праховы,
Не задавай ми ядовы. *Пѣс.*

— *Вдигамь бунж,* или: *вдигамь главж възъ нѣкого,* бунжся; **возставáть прóтивъ влáсти, бунтовáться.** — *Вдигамь уши,* навдигамся, голѣмжся; **подниmáть, вздёрнуть носъ, горди́ться.** — *Вдигамь носъ,* вирж носъ, срьдися, дзупжся; **надувáть гýбы, серди́ться.** — *Вдигамь ржкж възъ нѣкого,* искамь да го биж, замахвамь да го ударж; **поднимáть рýку на когó.** — *Вдигамь шюматж, глъчь, ссоръ, врѣвж, выкъ,* правж шюматж, глъчж, карамся, выкамь; **поднимáть крикъ, шумъ, ссóру.** — *Вдигамь кжщж-тж на главж-тж си,*

бѣснѣѭ, лудувамь; рѣзвиться. — *Вдигамь давиж,* подкачвамь сѫдбѫ; заводить процессъ. — *Вдигамь трапезѫ,* прибирамь слѣдъ ядение-то; убирать со стола. — *Вдигамь врьхъ,* врьвѭ напрѣдъ, работа-та ми отива добрѣ; повышаться въ своёмъ состояніи. — *Вдигнѫ му мѫжеца,* излъга го, измами го; обмануть кого. *Вдигамь нѣкому опашкѫ-тѫ,* хвалѭ го, льстѭ го; льстить кому. — *Вдигнѫлъ си главѫ-тѫ като свинѧ,* разсрьдился, ядосался. — *Не ще ми вдигне хлѣба на высоко, или на высокѫ полицѫ,* сир. нѣма да ся боѭ, че ще мя разобори. — *Да не вдигнешь сѣнкѫ по-горѣ!* Клятва, да не цьвнешь, да не вирѣешь, да не проконсашь! — **Вдигамся,** *гл. възвр,* 1) Извдигамся, изкачвамся нагорѣ; подниматься кверху. *Вдигнѫся на высоко,* 2) Повдигамси, изправямся, ставамь; подниматься, вставать. 3) Махвамся отнѣйдѣ; сдвигаться съ мѣста. *Войска-та ся вдигнѫ оттука.* 4) Ставамь възъ нѣчто, възъ нѣкого; подниматься, вооружаться. *Вдигнѫся село възъ него.* 5) Прѣмахвамся; выводиться. *Стари-ти обычаи ся вдигнѫхѫ.* 6) Начинамся, излизамь, повдигамся; подниматься. *Вдигнѫся вѣтъръ, мьгла, глъчь.* 7) Оскѫпвамь; вздорожать. *Жито-то ся вдигнѫ.* 8) *гл. стр.* Бывамь вдигнѫтъ; подниматься.—ганый, *прич. стр.*

Вдиганіе, *с. ср.* отъ **вдигамь.**

Вдигвамь, *гл. мн-кр.* отъ **вдигамь.**

Вдигноглавый, въ, ва, во, *пр.* Който си дрьжи главѫ-тѫ на высоко, който ся навдига; гордый, надменный. *Хемъ сиромахъ, хемъ вдигноглавъ.*

Вдигнувамь, *гл. уч.* отъ **вдигнѫ.**

Вдигнѫ, сшь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **вдигамь;** поднять. — **нѫтый,** *прич. стр.* поднятый.

Вдигъ, *с. м.* Горнище на калець и на какво да е обуще отъ ходило-то нагорѣ; горникъ, гушиа, кончёвъ, конджюлъ; паголенокъ, голенище.

Вдижя, *ум. ср.* отъ **вдигъ.**

Вдлѣбамь, *гл. свр.* отъ **вдлѣбвамь.** — баный, *прич. стр.*

Вдлѣбвамь и вдлѣбувамь (да вдлѣбамь и да вдлѣбнѫ), *гл. д.* Вглъбвамь, вдлъбочвамь, вдлъбямь, правѭ нѣчто да стане на него като ямѫ; дѣлать углубленіе на чёмъ, вгибать. — **мся,** *гл. възвр.* Вглъбвамся, вдлъбочвамся, вдлъбямся: 1) Вдавамся така, каквото на вдадено-то мѣсто да стане като издлъбано, поддавамся; вдаваться, вгибаться, оседать. 2) Влизамь, надамь длъбоко въ нѣчто, хлътамь; ввалиться, впадать. *Очи-ты му сѫ ся вдлъбнѫлы;* глаза у него ввалились.

Вдлѣбваніе и вдлѣбуваніе, *с. ср.* отъ **вдлѣбвамь и вдлѣбвамся.** Вглъбваніе, вдлъбочваніе, вдлъбяваніе; вгибаніе, вваливаніе, впаденіе.

Вдлѣбнѫ, сшь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **вдлѣбвамь.** Да вглъбнѫ; вогнуть. — **нѫтый,** *прич. стр.* Вглъбнѫтый; вогнутый, углублённый, вдавшійся, впалый, осѣлый. *Вдлъбнѫта земя;* осѣлая земля. *Вдлъбнѫты очи,* потънѫлы навѫтрѣ; впалые глаза.

Вдлѣбнѫтина, *с. ж.* Вглъбнѫтина, мѣсто на нѣчто нѣколко вдлъбнѫто, като ямѫ; надина; впадина, ложбина, ямина, изгибина, впалость. *Той има вдлъбнѫтинѫ на бузы-ты;* у него впадина на щекахъ.

Вдлѣбнѫтинка, *ум. ж.* отъ **вдлѣбнѫтина.** Вглъбнѫтинка; впадинка, ложбинка, яминка.

Вдлѣбнѫтичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **вдлѣбнѫтый.** Вглъбнѫтичкый.

Вдлѣбнѫто, като *с. ср.* Вглъбнѫто, вглъбнѫтина, вдлъбнѫтина.

Вдлъбочвамь и вдлъбочювамь (да вдлъбочѫ), *гл. д. в.* **вдлѣбвамь.**

Вдлъбочваніе и вдлъбочюваніе. *с. ср.* Вдлъбваніе, вдлъбяніе.

Вдлъбочѫ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **вдлъбочвамь.** Да вдлъбамь, да вдлъбнѫ, да вглъбочѫ, да вдлъбѭ. — **ченый,** *прич. стр.* Вдлъбаный, вдлъбнѫтый, вглъбоченый, вдлъбеный.

Вдлъбѭ, ишь, — билъ, *гл. свр.* отъ **вдлѣбямь.** Да вглъбѭ, да вдлъбамь, да вдлъбнѫ, да вдлъбочѫ. — **беный,** *прич. стр.* Вглъбеный, вдлъбнѫтый, вдлъбоченый.

Вдлѣбямь (да вдлъбѭ), *гл. д.* Вглъбямь, в. **вдлѣбвамь.**

Вдлѣбяніе, *с. ср.* Вглъбяніе, вдлъбваніе, вдлъбочваніе.

Вдовець, — вци, *с. м.* Мѫжь, комуто жена-та е умрѣла и той не ся е оженилъ още за другѫ; вдовецъ, вдовый.

Вдовешкый, шка, шко, *пр.* отъ **вдовець.** — шкы, *нар.* Като вдовець.

Вдовица, *с. ж.* Жена, на коѭто мѫжь-тъ е умрѣлъ и тя не ся е оженила още за другъ; вдова, вдовая. *Канися като вдовицѫ на плачь. Надѣвася като вдовицѫ за сргенъ. Не може да ся поплаче вдовица отъ мѫжютницѫ.*

Есенна слана вдовица,
Ситна росица момица. *Пѣс.*

Вдовичка, *ум. ж.* отъ **вдовица;** вдовушка.

Вдовишкый, шка, шко, *пр.* отъ **вдовица; вдовій.** *Нѣмамь потрѣбж за вдовишкый сапунъ.* — **шкы,** *нар.* Като вдовицж.

Вдовскый, ска, ско, *пр.* Что е приличенъ на вдовецъ или на вдовицж; **вдовскій.** — **скы,** *нар.* Както е прилично на вдовецъ или вдовицж; **вдовски.**

Вдовство, *с. ср.* Кога мжжь остане безъ женж, или женж безъ мжжь, като умре единъ отъ тѣхъ; **вдовство.**

Вдовувамь, *гл. ср.* Ходж вдовецъ или вдовица, вдовѣѭ; **вдовствовать, вдовѣть.**

Вдовуванье, *с. ср.* Ходенье вдовецъ или вдовица, вдовѣнье; **вдовствованіе.**

Вдовѣнье, *с. ср.* Вдовуванье.

Вдовѣѭ, ешь, — **вѣлъ,** *гл. ср.* Вдовувамь.

Вдодъ, *с. м.* Птица *Upupa epops,* папуніакъ, пупавецъ, пупунецъ, пѣтля, циганско пѣтля, черкезъ; **вдодъ, удодъ, дивъ, потатуйка, пустошка.**

Вдражѭ (да ся), **ишь,** — **жался,** *гл. свр.* отъ **вдражіавамся.** Да ся поревнж, да ся аресамь, да подражіавамь; **понравиться.**

Вдражіавамся (да ся вдражѭ), *гл. об.* Ставамь драгъ, ревнжся, аресвамся, подражіавамь; **нравиться, становиться милымъ.** *Това нѣчто ми ся вдражи,* поревнж ми ся; **эта вещь мнѣ понравилась.**

Вдражіаванье, *с. ср.* Ревненье, аресванье, подражіаванье.

Вдробѭ, ишь, — **билъ,** *гл. свр.* отъ **вдробіавамь.** Да надробѭ въ нѣчто. — **бенъій,** *прич. стр.* Надробенъій въ нѣчто.

Вдробіавамь (да вдробѭ), *гл. д.* Надробіавамь едно нѣчто въ друго. — **мся,** *гл. стр.*

Вдробіаванье, *с. ср.* отъ **вдробіавамь.**

Вдругый-день, вм. **въ другый день.** Слѣдъ утрѣшний день, заутрѣшникъ; **послѣ завтра.** — *По-вдругый-день,* на третий день отъ днесь, по-заутрѣшникъ.

Вдрьвено, като *с. ср.* Кога нѣчто ся е вдрьвило; **мёртвость.**

Вдрьвенъій, нъ, на, но, *прич.* като *пр.* Что ся е вдрьвилъ, станжлъ като дрьво, сдрьвенъій, вцѣпенъій; **одеревенѣлый, остолбенѣлый.**

Вдрьвѭ, ишь, — **вилъ,** *гл. свр.* отъ **вдрьвіавамь.** Да сдрьвѭ, да вкоченѭ, да вкокалѭ; **окостенить.** **Да ся вдрьвѭ,** *гл. възвр. и стр.* **одеревянѣть, окостенѣть, окоченѣть, оледенѣть, оцѣпенѣть, околѣть, остолбенѣть, обомлѣть. Вдрьвенъій,** *прич. стр.*

Вдрьвіавамь (да вдрьвѭ), *гл. д.* Сдрьвіавамь, направіамь да стане като дрьво, вкокаліавамь, вкоченіавамь, вцѣпвамь, вцѣліавамь; **костенить.**—**мся,** *гл. възвр.* Сдрьвіавамся, ставамь като дрьво, та не могж да ся покатж, вкоталіавамся, вкоченіавамся, вцѣпвамся, вцѣліавамся, прѣмирамь: *а)* Отъ студъ и др.; **деревянѣть, костенѣть, коченѣть, цѣпенѣть, леденѣть, крѣпнуть, оцѣпенѣвать, окостенѣвать, околѣвать.** *Вдрьвихж ми ся ржцѣ-тѣ. б)* Отъ страхъ; **млѣть, столбенѣть, стать въ пень.** *Като го видѣхъ, вдрьвихся на мѣсто-то си.*

Вдрьвіаванье, *с. ср.* отъ **вдрьвіавамь** и **вдрьвіавамся.** Сдрьвіаванье, вкоченіаванье; вцѣпванье, вцѣліаванье; **деревинѣніе, цѣпенѣніе, окостенѣніе, окоченѣніе, остолбенѣніе.**

Вдухамь, *гл. свр.* отъ **вдухвамь; вдуть.** — **ханъій,** *прич. стр.* **вдутый.**

Вдухвамь (да вдухамь и да вдухнж), *гл. д.* Съ духанье вкарвамь нѣчто нѣкждѣ; **вдувать.** — **мся,** *гл. стр.* **вдуваться.**

Вдухванье, *с. ср.* Вкарванье нѣчто нѣкждѣ съ духанье; **вдуваніе.**

Вдухнж, ешь, — **нжлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **вдухвамь; вдунуть.** — **нжтый,** *прич. стр.* **вдунутый.**

Вдѣхамь (вдѣхвамь, да вдѣхнж), *гл. д.* 1) Дъхамь въ нѣчто, вдъхамь, вдъшіамь; **вдыхать.** 2) Вкарвамь, набивамь въ ума, въ главжтж нѣкому нѣчто; **внушать.** *Кой му е вдъхнжлъ тжѭ ненависть?* — **мся,** *гл. стр.* Вдъхамся, вдъшіамся; **вдыхаться.**

Вдѣханье, *с. ср.* Вдъханье, вдъшіанье, дъханье въ нѣчто; **вдыханіе.**

Вдѣхвамь, *гл. мн-кр.* отъ **вдѣхамь.** Вдъхвамь.

Вдѣхнж, ешь, — **нжлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **вдѣхамь.** Вдъхнж; **вдохнуть.** — **нжтый,** *прич. стр.* Вдъхнжтый; **вдохнутый.**

Вдъіхамь и вдъішіамь (вдъіхвамь, да вдъіхнж) *гл. д.* Вдъхамь.

Вдъіханье и вдъішіанье, *с. ср.* Вдъханье.

Вдъіхвамь, *гл. мн-кр.* отъ **вдъіхамь и вдъішіамь.** Вдъхвамь.

Вдъіхнж, ешь, — **нжлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **вдъіхамь и вдъішіамь.**

Вдъішіамь, в. **вдъіхамь.**

Вдѣвамь (да вдѣнж, вдѣнвамь), *гл. д.* Прокарвамь, провирамь нѣчто прѣзъ друго тѣсно; **вдѣвать, продѣвать, вдёргивать.** *Вдѣвамь конецъ въ иглж-тж.* — **мся,** *гл. възв.* и *стр.* **вдѣваться, продѣваться, вдёргиваться.** — **ванъій,** *прич. стр.*

Вдѣванье, *с. ср.* Прокарванье, провиранье едно нѣчто прѣзъ друго; **вдѣваніе, продѣваніе, вдёргиваніе.**

Вдѣламь, *гл. свр.* отъ **вдѣлвамь.** — **ланъій,** *прич. стр.*

Вдѣлвамь и вдѣлувамь (да вдѣламь), *гл. д.* Издѣлвамь, изрѣзвамь на нѣчто мѣсто, за

да ся тури тамъ друго нѣчто; кертосвамъ; вырѣзывать на чёмъ мѣсто, чтобы вставить туда другое что нибудь. — **мся**, *гл. стр.* Бывамъ вдѣланъ.

Вдѣлваніе и **вдѣлуваніе**, *с. ср.* отъ **вдѣлвамъ**.

Вдѣнвамъ и **вдѣнувамъ**, *гл. мн-кр.* отъ **вдѣнѫ**.

Вдѣнваніе и **вдѣнуваніе**, *с. ср.* отъ **вдѣнвамъ** и **вдѣнувамъ**.

Вдѣнѫ, *ешь*, — *нѫлъ*, *гл. свр.* отъ **вдѣвамъ**. Да прокарамъ, да проврѫ прѣзъ друго тѣсно; **вдѣть, продѣть, вдѣрнуть. Вдѣнѫтый**, *прич. стр.* Прокаранъій, проврѣнъій прѣзъ нѣчто; **вдѣтый, продѣтый, вдѣрнутый.**

Вдѣтинѭ (да ся), *ишь*, — *нился*, *гл. свр.* отъ **вдѣтиніавамся**. Да ся подѣтинѭ.

Вдѣтиніавамся (**да ся вдѣтинѭ**), *гл. об.* Подѣтиніавамся: 1) Ставамъ на умъ като дѣтя; **становиться ребёнкомъ по уму.** *Отъ много старость человѣкъ ся вдѣтинюва.* 2) Владамся като дѣтя, правѭ дѣтинскы работы, вгыгыліавамся; **ребячиться.** *Не ся вдѣтинювай.*

Вдѣтиніаваніе, *с. ср.* отъ **вдѣтиніавамся**.

Вѐверица, *с. ж.* Животно *Sciurus vulgaris*, катерица, зѫнджанъ; **бѣлка, векша.**

Вѐверичка, *ум. ж.* отъ **вѐверица**. Катеричка.

Ведѐніе, *с. ср.* отъ **ведѫ**, в. **вòденіе**.

Ведно, *нар.* Заедно, наедно, уедно; **вмѣстѣ.** *Чакай мя да идемъ ведно.*

Веднѫга, *нар.* 1) Изведнѫжь, изеднѫжь, завчясъ, навчясъ, тврьдѣ скоро; **вдругъ.** *Веднѫга станѫ студено;* **вдругъ стало холодно.** *Веднѫга ся събудихъ;* **вдругъ проснулся.** *Веднѫга ходи и дойде.* 2) Тоіаси чясъ, тутакси, завчясъкъ, въ исто-то врѣмя, незабавно; **въ тоже время, тотчасъ.** *Лѣгнѫ и веднѫга заспа;* **легъ и тотчасъ заснулъ.** *Прияхъ писмо-то му и веднѫга му отговорихъ;* **я получилъ его письмо и немедленно отвѣчалъ ему.**

Веднѫжь, *нар.* 1) Еднѫжь, единъ пѫть; **разъ, однажды, одиножды, однократно.** *Веднѫжь ще ся мрѫ. Вынѫгы за веднѫжь. Веднѫжь стовна на водѫ, дважь стовна на водѫ, додѣто ся строшила;* **повадился кувшинъ по воду ходить, тамъ ему и голову положить.** 2) Едно врѣмя, нѣкогаси; **разъ, однажды, нѣкогда, когда-то.** *Веднѫжь имало единъ царь и еднѫ царицѫ;* **жили были нѣкогда царь да царица.** 3) Веднѫга, изведнѫжь, заведнѫжь, наведнѫжь, отведнѫжь, изъ единъ пѫть, тутакси, тоіа-си часъ; **вдругъ, тотчасъ.** *Това си рече и веднѫжь си умрѣ.* — *Ни веднѫжь*, ни единъ пѫть, нито единъ пѫть, никога; **ни разу, никогда.** *Ни веднѫжь не ми ся е случвало таково нѣчто.* — *Веднѫжь-дважь*, еднѫжь-дважь, единъ-два пѫти. *Веднѫжь-дважь съмь ся срѣщалъ съ тоіа человѣкъ.*

Ведѫ, *ешь*, **вèдохъ**, **велъ**, *гл. д.* в. **вòдѫ**.

Вѐзвамъ (**да вèжѫ**) и производнъі-тъі отъ него в. **вязвамъ**.

Везèмамъ, *гл. д.* Вземамъ, земамъ.

Везèманіе, *с. ср.* Вземаніе, земаніе.

Везѝровъій, **въ, ва, во**, и

Везѝрскъій, **ска, ско**, *пр.* отъ **везѝръ**. Везировъій. *Везирскъій конакъ.* — **скъі**, *нар.* Като везиръ.

Везѝрство, *с. ср.* Чинъ и достоинство на везиръ.

Везѝрчя, *ум. ср.* Младъ везиръ или везирско чядо.

***Везѝръ** и **везѝринъ**, *с. м. Т.* Визиръ, прьвъій чиновникъ въ Турско; **визирь.** *Днесь везиръ, утрѣ резилъ. Вино-то прави человѣка не везиръ, а резилъ.*

***Везѝя**, *с. ср. Т.* Малкъі кѫпанъі, съ които тиглять жлътици и другъі дребнъі нѣчта; **монетные вѣскй.** *Зло съ кола, добро и съ везня нѣма.*

Везѫ, *ешь*, *гл. д.* в. **вòзѫ**.

Вѐзѫ, в. **вяжѫ**.

Векè, *нар.* в. **вячè**.

Векѝлскъій, **ска, ско**, *пр.* отъ **векѝлъ**.

***Векѝлъ** и **векѝлинъ**, *с. м. Т.* Человѣкъ, когото нѣкой е отрядилъ да ся намира на негово мѣсто и да му врьши нѣкаквъі работъі; приставъ; **занимающій мѣсто другаго, повѣренный, агентъ.** — *Селскъій векилъ*, който е отряденъ отъ село да врьши селскъі-тъі работъі и да ся разправя за тѣхъ съ началство-то, да събира порѣза и да го прѣдава дѣто трѣбва; **сельскій староста.**

***Векѝлъ-харчъ**, *Т.* Който е поставенъ нѣйдѣ да купува чтото трѣбва и да дрьжи смѣткѫ за разноса; **расходчикъ.**

Вѐла, им. соб. женско.

Вѐлё, им. соб. мѫжско.

***Велеатлѝіа** и **велеіатлѝіа**, *пр. неизм. Т.* Който е отъ единъ велеіатъ съ нѣкого; **землякъ.**

Велеàтскъій и **велеіàтскъій**, **ска, ско**, *пр.* отъ **велеàтъ**; **принадлежащій цѣлому краю, земскій.**

***Велеàтъ** и **велеіàтъ**, *с. м. Т.* Вилаетъ: 1) Мѣсто съ градовъі и села; **страна, край, область.** *Ходѫ по чюждъ велеіатъ*, по чюждъі мѣста; **странствовать по чюжимъ краямъ.** 2) Мѣсто, дѣто ся е родилъ нѣкой, отечество; **родной край, родина.** *Отхождамъ си на велеатъ;* **я ѣду на родину.**

Велегла́сно, *нар.* Высоко, съ высокъ гласъ, іакж-тж; **гро́мко.**

Веле́ніе, *с. ср.* 1) Думане, казване, говорене, ромонене; **говоре́ніе.** 2) Заповѣдане, повелıаване, повелıа; **повелѣніе, приказа́ніе.**

Вели́деновъій, въ, ва, во, и

Вели́денскъій, ска, ско, *пр.* отъ **Вели́день.** *Велиденови пости сж много длъгъı. Велиденско ıайце.*

Вели́денчя, *с. ср.* 1) Раст. цвѣтıе *Veronica,* бабинъ прѣшленъ, любичица; **веро́ника трилі́стная.** 2) Раст. *Lithospermum;* **воробе́йникъ, воробьи́ное сѣмя.** 3) Насѣкомо *Chrysomela,* божиıа бубалка, божıа кравица, господёва момичка, гуролъ, даскалчя, калинка-малинка, калıа-бубалıа, калıа-малıа, кукумара, литмара, мара, невѣстица, путмара; **бо́жья козя́вка, бо́жья коро́вка.**

Вели́день, *с. м.* вмѣсто *велий день.* Великдень, Възкрьсение, праздникъ за спомянъ, какъ е възкрьснжлъ Христосъ; **Свѣтлый Пра́здникъ, Па́сха.** Велидень ся празднува три дни, а по нѣйдѣ и цѣлж недѣлж. Прѣзъ тоıа праздникъ всıакой трѣбва да иде у бащж си, у майкж си, у нó-старъı-тъı си роднинж, у господарıа си, у майстора си и у оногова, който му е направилъ нѣкое добро, да имъ честити праздника и да имъ даде червено ıайце. Кои да сж, кога си честитıават Велидень, дават си единъ другому червено ıайце и единый казва: *Христосъ възкрьснж,* а другъій отговарıа: *въистинж възкрьснж.* Да иде нѣкой по Велидень въ коıж да е кжщж и за каквж да е работж, дават му червено ıайце. По Велидень ся чюкать съ червенъı ıайца, спр. удрıать гъı врьхъ съ врьхъ, и чието ıайце надвие, той зима отъ другъій строшено-то. Нъ прѣди да ся чюкать, глядать ıайца-та да не сж теклосанъı (в. **текло́самь**). Отъ Велидень до Възнесение, намѣсто поздравъ, кога ся срѣщнжть нѣкои, и намѣсто да казвать: *наздравıе,* кога да пиıжть, казвать: *Христосъ възкрьснж,* а отговарıать: *въистинж възкрьснж.*

Дошло е святъ день Велидень,
Велидень още Гергевъ день. *Пѣс.*

Всıакой день гъızда гъızдава, на Велидень гнидава. День за день, дошьлъ и Велидень. Чюждо-то и на Велидень ся зима. Да шиıж ли, да перж ли, утрѣ Велидень! Кой пъıта Панка, кога е Велидень? На брадж-тж му щешь намѣришь и отъ бъдный вечеръ медъ и отъ Велидень ıайце. Циганину Велидень е кога има хлѣбъ. Трьпи, душё, дó-ще Велидень.

Вели́день, *с. м.* Едно растение.

Вели́дникъ, — ници, *с. м.* и

Вели́дница, *с. ж.* Дрѣха или накъıтъ нѣкакъвъ, направени за Велидень, или что ся настрıать за Велидень; **обно́ва къ Свѣтлому Пра́зднику, та́кже пла́тье и убо́ры, сберега́емые для употребле́нія въ э́тотъ день.**

Вели́дный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* отъ **Вели́день.** Велиденовъій, велиденскъій; **Пасха́льный.**

Ве́лий, лıа, лё, *пр.* Голѣмъій, великъій; **вели́кій.**

Ве́лий вто́рникъ, в. **вели́къій вто́рникъ.**

Ве́лий понедѣлникъ, в. **вели́къій понедѣлникъ.**

Ве́лий постъ, в. **вели́къій постъ.**

Ве́лий пя́тъкъ, в. **вели́къій пя́тъкъ.**

Ве́лий четврѣтъкъ, в. **вели́къій четврѣтъкъ.**

Вели́ка, им. соб. женско.

Вели́ка недѣлıа. Послѣдниа-та недѣлıа отъ великъій постъ, отъ Врьбница до Велидень; страстна недѣлıа; **страстна́я недѣля.**

Вели́ка срѣда. Срѣда прѣзъ великж-тж недѣлж; **середа́ страстно́й недѣли.**

Вели́ка сжбота. Сжбота прѣзъ великж-тж недѣлж; **суббо́та страстно́й недѣли.**

Вели́кдень, *с. м.* вмѣсто *великъ день,* в. **Вели́день.**

Вели́ко, им. соб. мжжско.

Великомжченикъ, *с. м.* Святъій мжченикъ, който е мжченъ съ тврьдѣ тяжкъı мжкъı; **великому́ченикъ.**

Великомжченица, *с. ж.* 1) Свята мжченица, коıато е мжчена съ тврьдѣ тяжкъı мжкъı; **великому́ченица.** 2) Така наричять на шягж прѣварıуванж лютж ракиıж, спиртъ.

Вели́къій, къ, ка, ко, *пр.* Голѣмъій, велий; **большо́й, вели́кый.**

Вели́къій вто́рникъ. Вторникъ прѣзъ великж-тж недѣлж; **вто́рникъ страстно́й недѣли.**

Вели́къій понедѣлникъ. Понедѣлникъ прѣзъ великж-тж недѣлж; **понедѣлникъ страстно́й недѣли.**

Вели́къій постъ и вели́къı по́сти. Постъ за Велидень, дрьжи седемь недѣли; велиденскъı пости; **вели́кій постъ.** *Губи ли ся Марта отъ великъı постъı? Дойде ли сърница, иджть и великъı пости. Мъıсли като кучя (като мисиръ) прѣзъ великъı постъı.*

Вели́къій пя́тъкъ, 1) Пятъкъ прѣзъ великж-тж недѣлж, разпятъій пятъкъ; **пя́тница страстно́й недѣли.** 2) Така наричıать и всичкъı-тъı пятъци прѣзъ великъı постъı, и въ тъıа дни селıане-ти вардять да не врьшять голѣмъı работъı и не оржть.

Вели́къій четврѣтъкъ. 1) Четврьтъкъ прѣзъ

великѫ-тѫ недѣлѭ; **четвергъ страстной недѣли.** Въ тоѭ день червять ıайца за Велидень. 2) Така наричıать и всичкы-ты четврътьци отъ Велидень до Възнесение, и въ тыя дни селяне-ти вардять да не орѫтъ, да не стригѫтъ овця-ты си, и не врьнять голѣмы работы, а само малкы отъ страхъ; и това е за да не бие градъ нивы-ты.

Велйнъ, им. соб. мѫжско.

Величе́ние, *с. ср.* отъ **величѭ́ся.** Навдигание, гордѣние.

Велйчка, им. соб. женско.

Велйчко, им. соб. мѫжско.

Величѭ́ся, йшся, — чйлся, *гл. об.* Дрьжѫся на голѣмо, на высоко; навдигамся, гордѫся; **гордйться, возносйться.** *Величѫся съ хубавы дрѣхы.*

Величıаѭ, ешь, — чıалъ, *гл. д.* Славѭ, навдигамь нѣчто, съ нѣкакво имя; **величáть.**

Величıание, *с. ср.* отъ **величıаѭ.**

Ве́лка, им. соб. женско.

***Ве́лка,** *с. ж.* Рѣзьнъ, филия отъ нѣчто; **ломтикъ.**

Ве́лко и Ве́лчѣ, им. соб. мѫжко.

Ве́лно и ве́лнѣ, *нар.* Много, тврьдѣ, мощнѣ, ıацѣ; **о́чень, весьма́, слйшкомъ.**

> Имамь, имамь, бѣхъ не ловѭ,
> Имамь сына Костадина,
> Ама ми е велно младо,
> Велно младо, та глупаво. *Пѣс.*

Ве́ло, им. соб. мѫжско.

Ве́лѭ, ишь, — лйлъ, *гл. д.* 1) Думамь, казвамь, говорѭ, ромонѭ; **говорйть.**

> Чюешь ли ми, любя,
> Что тамбура вели,
> Тихо отговарıа. *Пѣс.*

2) Заповѣдамь, повелıавамь; **велѣть, прикáзывать.** *Дѣца правятъ что вели баща имъ.*

Ве́лıа, им. соб. женско.

***Велıакимь,** *съюз. Т.* Ала, ама, обаче, нъ, а; **однáко, но.**

Ве́лıа недѣлıа, в. **велйка недѣлıа.**

Ве́лıа срѣда, в. **велйка срѣда.**

Ве́лıа сѫбота, в. **велйка сѫбота.**

Вепъ́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **вепъ́ръ.** Вампырскый. — **скы** *нар.* Вампырскы.

Вепъ́рство, *с. ср.* Вампырство.

Вепъ́ръ, *с. м.* в. **вампъ́ръ.**

Вепъырıасамь (да ся), *гл. свр.* отъ **вепырıасвамся.** Да ся вампырıасамь.

Вепъырıасвамся и вепъырıасувамся (да ся вепырıасамь), *гл. об.* Вампырıасвамся.

Вепъырıасвание и вепъырıасувание, *с. ср.* Вампырıасвание.

Ве́пьрь, *с. м.* Вынерь, мѫжска свиня, шипаръ, нерѣзъ, глыгъ, глыганъ, глыгаръ, крънакъ; **самéцъ свинной, кабáнъ.** *Дивъ като вепьрь.*

Верано́самь, *гл. свр.* отъ **верано́свамь.**

Да покварѭ, да развалѭ, да ослабѭ. — **санъый,** *прич. стр.* Покваренъый, развален̆ый, ослабенъый.

Верано́свамь и верано́сувамь (да верано́самь), *гл. д.* Правѭ нѣчто да стане веранъ, покварıамь, развалıамь, ослабıамь. — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Покварıамся, развалıамся, ослабвамь, ставамь веранъ.

Верано́свание и верано́сувание, *с. ср.* Покварıание, развалıание, ослабıание.

***Вера́нъ,** *пр. неизм. Т.* Покваренъ, развален̆ъ, ослабнѫлъ.

***Вергиджйıа,** *с. м. Т.* Който събира вергиѭ; **сбо́рщикъ по́дати съ до́ма.** *Въ село е дошьлъ селскъй хаберджиıа, момикъ вергиджиıа.*

Вергййка, *ум. ж.* отъ **вергйıа.**

***Вергйıа,** *с. ж. Т.* 1) Дань отъ кѫщѫ, порѣзъ, бирия, биръ; **по́дать съ до́ма.** *Въ малко село чясто вергиıа.* 2) Дарба, подадение; **даръ, даровáніе, талáнтъ.**

Вере́въ, *с. м.* Поребьръ; казвася за платъ, за дъскѫ и проч.: *рѣжѫ на веревъ,* кога ся рѣже не по нищкѫ право надлъжь или напрѣкы, а накриво, полѣгато; **наискóсокъ, нáискось, нáоткось, вкось, нáкось.** — *Работа-та врьви на верєвъ,* не-както трѣбва, наопакы, нерядовно.

***Ве́реджа,** *с. ж. Т.* в. **фе́реджа.**

***Веремлйıа,** *пр. неизм. Т.* Боленъ отъ веремъ, отъ сьскѫ; който има тѫѭ болесть; **чахо́точный.**

***Вере́мъ,** *с. м. Т.* Болесть сьска, суска; **чахо́тка.**

Вересййка, *ум. ж.* отъ **вересйıа.**

***Вересйıа,** *с. м. Т.* 1) Кога ся купува или продава нѣчто на вѣрѫ, безъ да ся броять тутакси пары, на почıакъ; **на кредйтъ, въ долгъ.** *Купувамь стокѫ на вересиѭ;* **покупáть товáръ на кредйтъ, въ долгъ.** *Който пие на вересиѭ, два пѫти ся опива. Който дава на вересиѭ, ще си остане безъ сермиѭ. Ракиѭ на вересиѭ, вино на вѣрѫ. Вересиıа — потрьсиıа. Вересиıа — гола шиıа. Вересиıа — праздна кесиıа. — Хваща на вересиıа,* сир. не както трѣбва, а какъ да е. 2) Кога нѣкой има да зема пары отъ стокѫ, проданенѫ на вѣрѫ; **вы́ручки.** *Отишьлъ е по вересиѭ,* сир. да събира вересии.—*Юнашка вересиıа,* на вѣрѫ, на добьръ е Господь.

***Верникъ,** *с. м.* Смола, разтопена въ спиртъ, та да ся натрые съ неѭ нѣчто за да бѫде льскаво и да ся пази отъ влажность, лустро; **лакъ.**

Верӯга, *с. ж.* 1) Верыга; **цѣпь** 2) Една трѣва на ставовы.

Верӯжка, *ум. ж.* отъ **верӯга.** Верыжка,

цѣпо́чка. *Виено, плетено, на судны мѫкы кладено.* Гат. — Веружка.

Верѫ́га, *с. ж.* Веруга: 1) Вѫже отъ желѣзо, зинджиръ, синджиръ; **цѣпь.** *Турихѫ му верѫгы, заковахѫ го въ верѫгы.* 2) Верѫга съ кукы и на два-та края, та за единый край ся окачia за верѫгало-то, а другый край виси надъ огнище-то, за да закачiать на него котлы надъ огънia да врять; **цѣпь съ крю́чьями для вѣшанія котла́ надъ огнёмъ.** *Чючia чючи, виса виси; рипнѫ чючia, хванѫ висѫ.* Гат. — Верѫга и мѣдникъ. — *Дрьвена верѫга,* катрачь.

Верѫга́ло, *с. ср.* Верѫжно дрьво, прѣчка, вградена въ коминъ, за да ся окачiать на неѭ верѫгы, а на верѫгы-ты котли, за да врять на огънia; **перекла́дина въ трубѣ, на кото́рую вѣшаютъ цѣпи, а на сихъ послѣднихъ вѣшаютъ котлы́ надъ огнёмъ, чтобы вари́ть въ нихъ что.**

Верѫ́гъца и

Верѫ́жка, *ум. ж.* отъ **верѫ́га.** Веружка; **цѣпо́чка.**

Верѫ́жникъ, *с. м.* Водило, юларь отъ верѫгѫ; **по́водъ изъ цѣпи.**

Верѫ́жници, *с. м. мн.* Южници верѫжници, праздници на 16 Ianнуариа и 20 Юлiа за грьмотевицѫ. Тыя дни не ся работило нищо, и който носи дрѣхѫ или друго, уработены прѣзъ верѫжници-ты, щiало да го тряспе тряскавица.

Верѫ́жно дрьво́, в. **верѫга́ло.**

Верѫ́жный, — жьнъ и **— женъ, жна, жно,** *пр.* отъ **верѫ́га; цѣпно́й.**

Весгра́дъ, *с. м.* Пазаръ, что става нѣйдѣ въ уречено врѣмя и трае нѣколко дни, и на него дохождать трьговци отъ много мѣста за продавание и купуванie; купци, съборъ, панаиръ; **я́рмарка, я́рмонка.**

Весде́нь, *нар.* вм. *вьсь день,* цѣлъ день; **цѣлый день, день деньско́й.** *Весдень работѫ. Коiато жена не ще да мѣси, весдень сѣе.*

Веселба́, *с. ж.* 1) Веселиа, веселение, кога ся нѣкои веселять съ ядение и пиение, съ игры, като на сватбѫ; джумбушь, зиафстъ; **увеселе́ніе, весе́лье, пиръ.** 2) Кога е нѣкой веселъ, веселина; **весёлость.**

Веселби́ца, *ум. ж.* отъ **веселба́.**

Васеле́ние, *с. ср.* 1) Кога нѣкой весели другыго; **заба́ва.** 2) Кога ся веселять нѣкои, веселба, сефуванie, джумбушь; **увеселе́ніе.**

Весе́лие, *с. ср.* Веселба, веселина; **весе́ліе.**

Весели́-кѫщѫ. Така казвать на вино-то. В. **весели́нъ.**

Веселина́, *с. ж.* Кога е нѣкой веселъ; веселба; **весёлость.**

Станинине господине!
Тебѣ пѣемъ, Бога славимъ,
Отъ Бога ти много здравie,
Отъ дружинѫ веселина. *Пѣс.*

Весели́на, им. соб. женско.

Веселинка́, *ум. ж.* отъ **веселина́.**

Весели́нъ, 1) *с. м.* Така казвать на вино-то, весели-кѫщѫ. Вино-то срѣщнѫло просо-то и му рекло: *добьръ день, трохлё!* Просо-то отговорило: *даль ти Богъ добро, пробий-главѫ!* Вино-то видѣло, че сбрькало, и кога ся срѣщнѫло вторый пѫть съ просо-то, рекло му: *добьръ день, изпльни-трапезѫ!* Просо-то тогава отговорило: *даль ти Богъ добро, веселине!* 2) Им. соб. мѫжско.

Ве́селичкый,—чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **ве́селый.** Веселкый; **весёленькій.** *Минѫ му болка-та, та е по́-веселичькъ.* — **чко,** *нар.* Веселко; **веселе́нько.** *Веселичко прѣкарахмы деня.*

Весели́а, *с. ж.* в. **веселба́.**

Ве́селкый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **ве́селый.** Веселичкый; **весёленькій.** *Живка, здравка, веселка!* Поздравянie кога кыха нѣкой. — **лко,** *нар.* Веселичко; **веселе́нько.** *Веселко му е на сьрдце-то, че си има парички.*

Ве́селный, — льнъ и **— ленъ, лна, лно,** и

Ве́селый, лъ, ла, ло, *пр.* 1) Радостный, който се радва за нѣчто, който не е угрыженъ, който има кефъ; **весёлый.** *Весело лице,* **весёлое лицо́.**

Азъ ѝ поискахъ единѫ ıаблъкѫ;
Тiа не ми даде ни веселъ поглядъ. *Пѣс.*

Весело сьрдце кѫдѣлѭ пряде. Пльна плоска — весело сьрдце, праздна плоска — уклювнѫлы уши. Веселъ гость — навѫсенъ домакынъ. Сиромашиiа-та купува по единѫ окѫ брашно, и отъ насъ е по́-весела. — Весела ти кѫща; така честитiавать за нѣчто радостно; **поздравле́ніе по слу́чаю приключе́нія чего́ нибу́дь пріятнаго.** — *Весела година,* подмѣтание за присмѣхъ на пиянъ. 2.) Казвася за цвѣтia и за всiако растение, неизвянѫлый, зеленый; **свѣжій, живо́й (о цвѣта́хъ и вообще́ о расте́ніяхъ).** *Отъ росѫ-тѫ цвѣтие-то става весе́ло. Весела кытка.* — **ло,** *нар.* Радостно, съ веселие; **ве́село.** *Съ добръ другарь и въ зло врѣмя весело.*

Веселѭ́, и́шь, — ли́лъ, *гл. д.* Правѭ нѣкого да е веселъ, докарвамь му веселинѫ; **весели́ть, тѣ́шить, забавля́ть.** *Вино бабѫ весели.* — **селѭ́ся,** *гл. възвр.* 1) Бывамь веселъ, радвамся за нѣчто; **чу́вствовать удово́льствіе.** 2) Прѣминувамь врѣмя-то съ веселбѫ; **весели́ться.**

Три дни ıали, три дни ми сѫ пили,
И играли и ся веселили. *Пѣс.*

3) *гл. стр.* Бывамь веселенъ. — **ле́нъый,** *прич. стр.*

Веселя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **веселѩ́.**

***Веселя́ѫ.** *Т.* Нѣкои така пишѫтъ въ писмата си накраѭ намѣсто обыкновено-то: *добрю видѣние*, или, *прочее—здравѭ.*

Ве́сла, *с. ж.* Лопата-та, съ коѭто оправять враницѫ; кръма, кръмило, дименъ; **руль, кормило.**

Весло́, *с. ср.* Лопата, съ коѭто ся кара враница, каикъ, по водѫ; **весло́.**

Весмя́, *нар.* Много, тврьдѣ, ѭко, мощнѣ; **весьма́, о́чень.**

Весь и вьсь, вся, все, *пр.* 1) Всичкъый; **весь.** *Ограбили весь имотъ и добытъкъ на селяны-ты. Весь пѫть прѣминѫхмы весело.* 2) Цѣлъ; **цѣлый.** *Весь день работѫ.*

Вета́ръ, *с. м.* вм. **вехта́ръ.**

Вете́ние, *с. ср.* отъ **ветѫ́.**

Ветина́, *с. ж.* вм. **вехтина́.**

Ве́тичкъый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **ве́тхъый.** Вѣзъ-ветхъый, при́-ветхъый. *Ветичка дрѣха.*

Ве́ткъый,—тькъ, тка, тко, *пр.* вм. **ве́тхъый.**

Ве́тость, вм. **ве́тхость.**

Ветуши́на, *с. ж.* Вехто нѣчто, вехтаръ; **ве́тошь, ветóшье, обнóсокъ.**

Ветуши́нка, *ум. ж.* отъ **ветуши́на.** *Да си приберѫ ветушинкѫ-тѫ, па да тръгнемъ.*

Ве́тхость, *с. ж.* Ветость: 1) Кога е нѣчто отъ много врѣмя, отодавна; **дре́вность.** 2) Кога е нѣчто ветхо, увалѭно, покварево; **ве́тхость.**

Ве́тхъый, — тъхъ, тха, тхо, *пр.* Вехтъый, веткъый, ветъый: 1) Одавнашний, что е отъ много врѣмя; **ста́рый, ве́тхый.** *Ветъхъ приятель;* **ста́рый другъ.** *На ветхо село новъ законъ не прави. Вехто село, вехтъ кметъ. Вехто село, новъ адетъ. Ветъхъ грѣхъ, ново покаѭние.* 2) Прѣминѫлъый; **проше́дшій.** *Ветхы работы.* 3) Староврѣменскъый, что е отъ старо врѣмя, едновръ̀мяшнъый; **стари́нный, дре́вній.** *Ветхо врѣмя,* старо врѣмя; **дре́внее врѣмя.**

> Стоѭне, ветхъый войводо,
> Отъ ветхо врѣмя останѫлъ,
> Стоѭне, прости ли щешь ны. *Пѣс.*

4) Увалянъый, износенъый, развалѣнъый, поквареиъый; **ста́рый.** *Ветхы дрѣхы;* **ста́рое пла́тье.** *Ветха кѫща,* **ста́рый домъ.** *Ветхо крьпи—конци хаби; старю люби — днѭ губи. Водянчарскъый камыкъ колкото по́-ветъхъ, толкова по́-тьнъкъ. Ветха крина ново дъно. Ветха глава ветха гугла. Който пази ветхы-ты, спечялва новы-ты. Менѣ ветхо, тебѣ ново.* 5) Казвася за чловѣкъ: старъый; **ста́рый (о человѣкѣ).** 6) Не новъый, старъый; **ста́рый.** *Ветхо вино;* **старо вино́.—Ветхо,** съ прѣдлогъ *на—на ве́тхо,* като *нар. Тѫѭ дрѣхѫ сьмь купилъ на ветхо. На ветхо ся продава по три грюша ока-та. — Дадохъ го на ветхо,* продадохъ го съ долнѭ цѣнѫ.

Ве́тъый, тъ, та, то, *пр.* вм. **ве́тхъый.**

Ветѣ́ние, вм. **вехтѣ́ние.**

Ветѣ́ѭ, вм. **вехтѣ́ѭ.**

Ветѫ́, вм. **вехтѫ́.**

Вехта́рець, *ум. м.* и

Вехта́рчя, *ум ср.* отъ **вехта́ръ.** Ветушинка.

Вехта́ръ, *с. м.* 1) Ветха, износена дрѣха и какво да е ветхо нѣчто, ветушина, дрипелъ; **ве́тошъ, ветóшье, обнóсокъ, лохмóтье.** 2) Който купува и прѣпродава ветхы нѣчта; ескиджия; **вето́шникъ.**

Вехте́ние, *с. ср.* отъ **вехтѫ́.** Ветене, правеѭе нѣчто вехто, валяние.

Вехтина́, *с. ж.* 1) Ветхость. 2) Нѣчто отъ ветхо врѣмя; **стари́нная вещь, дре́вность.** 2) Вехтаръ, ветушина; **ве́тошь, ве́тошье, обнóсокъ.**

Ве́хтичкъый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **ве́хтъый.** Ветичкъый; **ста́ренькій.**

Вехтури́на, *с. ж.* Всякаквы вехты нѣчта; **ве́тошь.**

Ве́хтъый, тъ, та, то, *пр.* в. **ве́тхъый.**

Вехтѣ́ние, *с. ср.* отъ **вехтѣ́ѭ.** Ставание вехтъ; **ветша́ніе.**

Вехтѣ́ѭ, ешь, — тѣлъ, *гл. ср.* Ставамь вехтъ; **старѣ́ть, ветша́ть.**

Вехтѫ́, и́шь, — ти́лъ, *гл. д.* Правѭ нѣчто вехто, валямь го; **дѣлать ве́тхимъ.**

Ве́че и вечь, в. **вя́че.**

Вечера, *нар.* Вчера; **вчера́, вчера́сь.**

Вечѐрина, *с. ж.* Вечерне врѣмя, вечеръ; **ве́черъ, вечѐрнее врѣмя.** *Квечеринѫ,* като *нар.* Подъ-вечеръ, надъ-вечеръ; **къ ве́черу, подъ ве́черъ.**

Вечѐрица, *ум. ж.* отъ **вечѐрия.** Вечерка.

Вечѐричка, *ум. ж.* отъ **вечѐрица.** *Мала вечеричка — дльга живѣячка.*

Вечѐрка, 1) *ум. ж.* отъ **вечѐрия.** Вечерица. 2) *с. ж.* Кога ся съберѫть вечерь нѣкои нѣйдѣ да работять, да сѣдѣнквать; сѣдѣнка.

> Има майка милѫ щеркѫ,
> Та ѭ пусти на вечеркы
> Да мя вазе шаренъ гергевъ. *Пѣс.*

Вечѐрни, *с. ж. мн.* Четыре вечери: срѣщѫ Никулъ-день, колядѫ, сурьвѫ годинѫ и крьщение (Богоявление) и обряди-ти, които ся изврьшвать въ тѣхъ.

Вечѐрний, — рьнь и — рень, рня, рне, *пр.* Что става вечеръ, вечеряшний; **вечѐрній.** *Вечерне врѣмя.*

Вече́рникъ, *с. м.* Вѣтъръ, что духа вечеръ. *Вечерникъ има при устю въ планинѫ и при море.*

Вече́рница, *с. ж.* 1) Звѣзда, что изгрѣва вечеръ на западъ, като чтомь зайде слънце-то, и свѣти повяче отъ другы-ты звѣзды; **вече́рняя звѣзда, вече́рница.**

Сѣдѣлъ Марко съ майкѫ да вечеря,
Надъ него е звѣзда вечерница. *Пѣс.*

2) Малка пеперудка, что врьчи вечеръ около пламъка на свѣщь; вѣщерица; **вече́рній мотылёкъ.**

Ве́черно пи́ля. Животно *Vespertilio murinus,* каралѣпъ, лиликана, лилякъ, нетопъръ, нощно пиля, прилѣпъ, су́маракъ; **лету́чая мышь, нетопы́рь, кожа́нъ.**

Вече́рня, *с. ж.* Молитвы, что ся четѫтъ въ црьквѫ на́дъ-вечеръ; **вече́рня, повече́ріе.**

Ве́черъ, *с. м.* и **ве́черь,** *с. ж.* Врѣмя, кога наближи да зайде слънце-то и слѣдъ заходъ; **ве́черъ.** *Добъръ вечеръ;* така ся здравыва вечеръ. *Добъръ вечеръ. — Да тя годимъ (ожснимъ) утрѣ вечеръ. Добъръ вечеръ, баби, и вамъ вѫтрѣ булкы. На пары-ты добро утро, на пары-ты добъръ вечеръ. — На́дъ-вечеръ, по́дъ-вечеръ, при́вечеръ,* на врѣмя слѣдъ пладне кога приближава да стане вечеръ, квечерина; **къ ве́черу, по́дъ ве́черъ, пере́дъ ве́черомъ.** *Дойди на́дъ-вечеръ да ся видимъ. По́дъвечеръ излѣзе вѣтъръ. При́-вечеръ става хладно. — Отъ-вечеръ,* когато мрьква; **съ ве́чера.** *Тръгнѫхмы о́тъ-вечеръ, та врьвѣхмы цѣлѫ нощь.*

Ве́черъ и **ве́черь (вечерь-тѫ),** като *нар.* Въ вечерне врѣмя; **ве́черомъ, вечерко́мъ.**

Иди речи, Димитро-ле, мами си,
Да тя пуща заранъ, вечеръ на водѫ. *Пѣс.*

Заранъ ляща, вечеръ мерджемекъ. Заранъ господаръ, вечеръ говядаръ. Който ся заранъ смѣе, вечеръ плаче. Кой на два дни, кой на три дни, нашю Бръза въ срѣдѫ вечеръ. Вечеръ на чересло, сутрень на повѣсмо. Вечеръ като топоришкѫ, сутрень като мышкѫ. — Снощи вечеръ, вчера вечерь-тѫ, вчера по вечерьѫ; **вчера́ ве́черомъ. —** *Утрѣ вечеръ,* утрѣ вечерь-тѫ; **за́втра ве́черомъ.** *Утрѣ вечеръ щѫ вы дойдѫ на гостю.*

Вече́ря, *с. ж.* 1) Вечерне врѣмя, кога ся сдрачава; **вре́мя у́жина.** *Ходѫ по вечерьѫ. Снощи по вечерьѫ ны дойдохѫ гостю. Мързеливи-ти по вечерьѫ ся разработвать. — Голѣма вечеря;* вечеръ кога ся стьмни хубавѣ и нѣколко по́-късно.*—Тайна вечеря,* нощьѫ много късно, глуха доба, потайно врѣмя, срѣдъ нощь, кога ся вяче ничто не чюе.

Снощи по тайнѫ вечерьѫ
Триста ся пушкы пукнѫлы,
Пятстотинъ момци паднѫли,
Шестотинъ майкы выкнѫлы. *Пѣс.*

Червена зора, мокра вечеря, когато заранъ на истокъ има чрьвены облаци, при́вечеръ вали дъждъ. 2) Ядене вечеръ; **у́жинъ.** *Каненъ сьмь на вечерѭ;* **я приглашёнъ на у́жинъ.** *Кратка вечеря, дългъ животъ. Сприти вѣрѫ и вечеря. Домашня вечеря най-лесно ся прѣтуря. Ни мѫжева грыжя, ни добра вечеря.*

Вече́рямь, *гл. д.* Ямь вечерьѫ; **у́жинать.** *Вечеряй, свекре, да ти попощѫ брадѫтѫ. Който лъже и обѣдва, дума право и не вечеря. Чегато снощи не е вечерялъ,* спр. много яде. *Вечеря, кога намѣри.*

Сѣдѣлъ Марко да вечеря
Съсъ неговѫ старѫ майкѫ. *Пѣс.*

Вече́ряние, *с. ср.* Ядене вечерьѫ.

Вече́ряшний, — шнь и — шень, шня, шне, *пр.* отъ **вече́ря.** Вечерний; **вече́рній.** *Вечеряшнѭ-тѫ работѫ за утрѣ не оставяй.*

Вечь, в. **вя́че.**

Ве́щи́ца, *ум. ж.* отъ **вещь; вещи́ца.**

Вещь, *с. ж.* Всяко нѣчто, что го има отъ естество или отъ человѣка направено; стварь, нѣчто, работа; **вещь.**

Вжѣ́щвамь (да вжѣ́щѫ), *гл. д.* Правѭ нѣчто да стане жежко, нагрѣвамь, стоплювамь, нагорящавамь, нажежявамь; **нагрѣва́ть, нака́ливать.** *Вжещилъ желѣзо-то, та не може ся побарне.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Нагорящавамся, нажежявамся, стоплювамся; **нагрѣва́ться, нака́ливаться.**

Вжѣ́щвание, *с. ср.* Нагорящавание, нажежявание, стоплювание; **нагрѣва́ніе, нака́ливаніе.**

Вжѣ́щѫ, ишь,—щилъ, *гл. свр.* отъ **вжѣ́щвамь.** Да стоплѭ, да нагорящѫ, да нажежѭ; **нагрѣ́ть, накали́ть. — щеный,** *прич. стр.* Стопленый, нагорященый, нажеженый; **нагрѣ́тый, накалённый.**

Вжилавѭ́ (да ся), и́шь ,— ви́лся, *гл. свр.* отъ **вжилавя́вамся.**

Вжилавя́вамся (да ся вжилавѭ́), *гл. об.* 1) Ставамь жилавъ; **станови́ться ги́бкимъ, тягу́чимъ, упру́гимъ.** 2) Ставамь якъ; **станови́ться крѣ́пкимъ, си́льнымъ.**

Вжилавя́вание, *с. ср.* отъ **вжилавя́вамся.**

Вжю́рвамь (да вжю́рѭ), *гл. д.* Затъквамь, натъквамь, забучвамь, набучвамь; **втыка́ть. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Затъквамся, натъквамся, забучвамся, набучвамся.

Вжю́рвание, *с. ср.* Затъквание, натъквание, забучвание, набучвание.

Вжю́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **вжю́рвамь.** Да затъкнѫ, да натъкнѫ, да забучѭ,

да набучѫ; **воткну́ть.** — **ренъый,** *прич. стр.* Затъкнѫтъый, натѫкнѫтъый, забученъый, набученъый, **во́ткнутый.**

Взаи́мно, *нар.* Въ изречение като: *взаимно и азъ вы поздравявамъ,* въ отговоръ на поздравление.

Взаконя́, **и́шь,** — **ни́лъ,** *гл. свр.* отъ **взаконя́вамъ.** Да узаконѭ; **узако́нить.** — **не́нъый,** *прич. стр.* Узаконенъый; **узако́ненный.**

Взаконя́вамъ (да взаконя́), *гл. д.* Узаконявамъ, правѭ нѣчто законъ; **узаконя́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* Ставамъ законъ; **узаконя́ться.**

Взаконя́ване, *с. ср.* Узаконяване, ставане законъ; **узаконе́ніе.**

Взвѣрѭ́ (да ся), **и́шь,** — **ри́лся,** *гл. свр.* отъ **взвѣря́вамся.** 1) Да станѫ като звѣрь. 2) Да ся разлютѫ, да ся разярѭ като звѣрь; **остервени́ться.**

Взвѣря́вамся (да ся **взвѣрѭ́**), *гл. об.* 1) Ставамъ като звѣрь. 2) Разлютявамся, разярявамся; **разъяря́ться подо́бно звѣ́рю, остервеня́ться.**

Взвѣря́ване, *с. ср.* отъ **взвѣря́вамся.**

Взе́мамъ (да взе́мѫ), *гл. д.* в. **зи́мамъ.** — **манъый,** *прич. стр.* Зиманъый.

Взе́мане, *с. ср.* в. **зи́мане.**

Взе́мѫ, **ешь,** **взелъ,** *гл. свр.* отъ **взе́мамъ** и **взи́мамъ.** Да земѫ. — **менъый** и **взятъый,** *прич. стр.* Земенъый, зятъый.

Взи́мамъ (да взе́мѫ), *гл. д.* в. **зи́мамъ.** — **манъый,** *прич. стр.* Зиманъый.

Взи́мане, *с. ср.* в. **зи́мане.**

Взи́рамся (да ся взрѭ), *гл. об.* 1) Съглядвамъ, давамъ око на нѣчто, вглядвамся, зазирамся на нѣчто; **обраща́ть внима́ніе на что.** *Той ся взира въ всичко, что види.* 2) Залѣгамъ да разглядамъ нѣчто, зазирамся, заглядвамся, вглядвамся, зрътамъ, призрътамъ; **всма́триваться, вгля́дываться, взира́ться.** *Взирася да види какъ е работено.* 3) Вглядвамся, съглядвамъ, призирамся, в'очявамся на всичко и намирамъ маханѫ; **придира́ться, привя́зываться, пристава́ть.**

Взи́ране, *с. ср.* отъ **взи́рамся.** Вглядване, призиране, зазиране, в'очяване.

Взлѭ́ (да ся), **и́шь,** **взли́лся,** *гл. свр.* отъ **взля́вамся.** Да станѫ зълъ.

Взля́вамся (да ся взлѭ), *гл. об.* Ставамъ зълъ; **станови́ться злымъ.**

Взо́рѣ (въ зорѫ), *нар.* 1) Въ утрене врѣмя, сутренѫ, сутрень, за́рань; **у́тромъ.** 2) Сутренѫ рано, за́рань рано; **у́тромъ ра́но.** 3) Сутренѫ, кога земе да ся раздрачява, но зорѫ, призори; **у́тромъ когда́ начина́етъ разсвѣта́ть.** 4) Утрѣ, зара́нь; **за́втра.** *Взорѣ по пладня,* утрѣ по пладне.

Взрѭ (да ся), **ишь,** **взрѣлся,** *гл. свр.* отъ **взи́рамся.** Да ся вглядамъ, да ся в'очѭ, да ся зазрѭ.

Ви́вамся и **ви́вувамся** (да ся **ви́внѫ**), *гл. об.* Бухвамъ, буквамъ, избухвамъ, пламнувамъ; **вспы́хивать.**

Ви́внѫ (да ся), **ешь,** — **нѫлся,** *гл. свр.* отъ **ви́вамся.** Да бухнѫ, да букнѫ, да избухнѫ, да пламнѫ; **вспы́хнуть.**

***Ви́гла,** *с. ж.* Пусула за глядане надалечь, турбинъ; **зри́тельная труба́, телеско́пъ.**

Та си узе златнѫ виглѫ,
Та разгляда горѣ, долу,
По пѫтища, по друмища. *Пѣс.*

Ви́да, им. соб. женско. Срѣщася и въ гатанкѫ за кравѫ и теля: *выкнѫ Вида отъ высока рѫда, что ѭ Трьна съ четыре зрьна.*

Ви́двамъ и **ви́дувамъ,** в. **ви́ждамъ.**

Ви́дё, им. соб. мѫжско.

Ви́динъ, им. соб. мѫжско.

Ви́дня, *с. ж.* Пещь, въ която най-напрѣдъ топять желѣзнѫ-тѫ рудѫ, кога да вадить отъ неѭ желѣзо; пехца (пещца); **до́мна, до́менная печь.**

Ви́до, им. соб. мѫжско.

Ви́довнъый, — **вьнъ** и — **венъ,** **вна,** **вно,** *пр.* Что ся види. *Видовна работа.* — *Да ти е видовно!* Благословия за кога дадѫть нѣкому нѣчто или му направять нѣчто добро.

Ви́довъ день. Праздникъ на 15 Юния; празднувать го селяне-ти за да не види Господь грѣховы-ты имъ. — *До́-ще видовъ день,* сир. до́-ще врѣмя да ся види, да ся познае, да стане явно, какъ е работа-та, за коѭто ся говори. *Всяка коза за свой кракъ, нъ кога дойде видовъ день, щемъ видѣ.*

Ви́домъ, твор. над. отъ **видъ.** Въ изречение; *дойдохъ ни́-видомъ,* дойдохъ да ся видимъ.

Видри́йци, *с. ж. мн.* Раст. *Fritillaria imperialis,* кѫкълъ, туй; **кудря́вка, ря́бчикъ, ца́рскій вѣне́цъ.**

Ви́дулъ, им. соб. мѫжско.

Видъ, *с. м.* 1) Онова, что ся види на нѣчто, лице, сима; **видъ.** *Хубавъ видъ.* 2) Глядъ; **нару́жность, нару́жный видъ.** *Нѣчто добро на видъ.* — *Да бѫде нѣчто на видъ,* ще рече: да е на мѣсто, дѣто да ся види; **быть на виду́.** — *И видъ да му ся не види,* сир. да ся изгуби, да го нѣма никакъвъ; **что́бы и слѣдъ его́ просты́лъ.**

Видѣлина́, *с. ж.* Видѣло, свѣтлина за да ся види; **свѣтъ.**

Видѣлинка́, *ум. ж.* отъ **видѣлина́.** Видѣлце, видѣлко.

Ви́дѣличкъый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **ви́дѣлый; свѣтленькій.**

Ви́дѣлко, 1) *ум. ср.* отъ **ви́дѣло.** Видѣлце, видѣлинка, свѣтлинка. 2) *Нар. смякч.* отъ **ви́дѣло; свѣтленько.**

Ви́дѣло, *с. ср.* 1) Видѣлина, свѣтлина; **свѣтъ.** 2) Что е за да свѣти, свѣщь, масло и проч. за свѣтенье. — *На видѣло,* дѣто ся види; **при свѣтѣ.** — *По видѣло,* доклѣ още ся види; **при свѣтѣ, за́-свѣтло.** *Пристигнжхмы по видѣло.*

Ви́дѣлце, *ум. ср.* отъ **ви́дѣло.** Видѣлко, видѣлинка, свѣтлинка.

Ви́дѣлъй, **лъ, ла, ло,** *пр.* Въ чтото ся види, въ чтото не е тьмно; **свѣтлый.** *Видѣла кжща. Видѣла нощь,* когато грѣе мѣсячина. — **Ви́дѣло,** *нар.* 1) Не тьмно, кога ся види; **свѣтло́, ви́дно.** *Станж видѣло,* сьвнж; **разсвѣло́.** 2) Явно, ясно. познато; **я́вно, я́сно.**—*Да излѣзе работата на видѣло,* да ся познае истина-та.

Видѣлъй, лъ, ла, ло, *пр.* Който е видѣлъ много, комуто е минжло прѣзъ главж, патилый; **вида́лый, быва́лый.** *Не пытай старо, а пытай видѣло;* **не спра́шивай у ста́раго, а спра́шивай у быва́лаго.**

Ви́дѣніе, *с. ср.* Кога види нѣкой или ся види нѣчто.

Видѣние, *с. ср.* отъ **да ся ви́джь.** На изпращание и кога нѣкои ся раздѣлять за много врѣмя казвать си: *добро видѣние;* **до свида́нія.** Исто-то пишжть и въ писма на краю.

Ви́дѣнъ, им. соб. мжжско.

Ви́дѣтъ. Отглаголно речение отъ **ви́джь,** неизмѣняемо, казвася съ глаголъ **сьмь:** *Видѣтъ сьмь, видѣтъ си, видѣтъ с, видѣтъ смы, видѣтъ сте, видѣтъ сж,* все едно като: виджся, видишся, видися видимся и проч. *Село-то е видѣтъ оттука,* видися оттука; **селе́ніе ви́дно отсю́да.** *Не е видѣтъ,* не видися; **не ви́дно.** *Видѣтъ му с,* види му ся, сочи му, личи му, познатъ му е, познава му ся.

Ви́джь, ишь, — дѣлъ (ви́ждамь, ви́двамь), *гл. д.* 1) Глядамь, усѣщамь съ очи-ты, работять ми очи-ты; **ви́дѣть.** *Азъ виджь надалечь;* **я ви́жу далеко́.** *Кой накждѣто види да бѣга.* 2) Познавамь, разбирамь, сѣщамся, усѣщамь; **ви́дѣть, понима́ть, дога́дываться, чу́вствовать.** *Азъ виджь, че сьмь сгрѣшилъ;* **я ви́жу, что оши́бся, что я винова́тъ.** *Азъ виджь какво искашь да кажешь;* **я понима́ю, что ты хо́чешь сказа́ть.** *Видѣхъ, какво мысли той;* **я дога́дался о его́ намѣре́ніи.** *Азъ виджь, че сьмь боленъ;* **я чу́вствую, что я нездоро́въ.** *Не видите ли, че вы лъже?* **ра́звѣ вы не замѣча́ете, что онъ васъ обма́нываетъ? Да ви́джь, — дѣхъ, — дѣлъ,** като *гл. д. свр.* 1) Да ся научж; **узна́ть;** *Иди та вижь какво ся прави тамъ;* **поди́ узна́ть, что тамъ дѣлается.** *Пытахъ и видѣхъ, че нѣма нищо;* **я спра́шивалъ и узна́лъ, что ничего́ нѣтъ.** 2) Да опытамь; **попро́бовать.** *Вижь добро ли е това вино;* **попро́буй хорошо́ ли ѳто вино́.** *Да виджь какъ пише това перо;* **попро́бую какъ пи́шется ѳтимъ перо́мъ.** 3) Да ся погрыжж, да настож; **позабо́титься, заня́ться.** *Вижте да нагласите, да свършите тжя работж;* **позабо́титесь, постара́йтесь устро́ить, ко́нчить ѳто дѣло.** *Да виджь да приготвж вечерж;* **займу́сь приготовить у́жинъ. Ви́джся,** 1) *гл възвр.* Виджь себе; **ви́дѣть себя́.** *Виджся въ огледало;* **я ви́жусь въ зе́ркалѣ.** *Вижся какъвъ си ся зачервилъ;* **посмотри́ какъ ты покраснѣлъ.** 2) Показвамся, чинжся; **каза́ться.** *Витанъ ся види добръ човѣкъ;* **Вита́нъ ка́жется хоро́шимъ человѣкомъ.** 3) *гл. стр.* Глядамся; **быть ви́диму, быть ви́дну.** *Вашия-та кжща ся види оттука;* **вашъ домъ ви́денъ отсю́да.** *Стара планина ся види отдалечь;* **Балка́ны ви́дны и́здали.** 4) *гл. безл.* а) Чинися, показвася, трѣбва; **каза́ться, ви́дно, должно́ быть.** *Видися, че ще вали дъждъ;* **ка́жется, что бу́детъ до́ждикъ.** *Види ся да е така,* трѣбва да е така, **должно́ быть такъ.** б) Бъва, става; **быть ви́дану.**

> Дѣ ся е чуло видѣло
> Живо съсъ мрьтво да ходи! *Пѣс.*

Ви́дѣнъй, *прич. стр.* **ви́дѣнный.** — *Господь види,* така казвать: *а)* Опомува, който иска да сбъши нѣчто. *б)* Кога нѣкой иска да увѣри, че е право онова, что казва. — *Да си виджь работж,* да си свършж нѣчто. *Съ тыя пары си видѣхъ много работж. Остави мя да си виджь работж-тж.* — *Да си виджь нуждж-тж,* да си посрѣщнж нуждж-тж. *Зехъ пары назаемъ, та си видѣхъ нуждж-тж.* — *Видѣхъ му работж-тж,* прѣмахнжхъ го, доврьшихъ го. *Видѣхмы работж-тж на вино-то,* изпихмы го. *Доклѣ ми видять очи-ты,* доклѣ сьмь, доклѣ бждж живъ; **пока́ живъ бу́ду.** — *Нѣма да го видимъ,* не щемъ смы живи до тогава; **не доживёмъ до ѳтого.** — *Нито сьмь видѣлъ, нито сьмь чюлъ,* не знаж нищо; **ви́дѣть не вида́лъ, слы́шать не слыха́лъ.** — *Видѣлъ сьмь и добро и зло,* былъ сьмь и добрѣ и злѣ. *Не сьмь видѣлъ добро на тоя свѣтъ,* никога не сьмь былъ честитъ. — *Видѣлъ сьмь добро отъ нѣкого,* направилъ ми е добро. — *Виджь за потрѣбно,* намирамь, че трѣбва; **счита́ю**

нужнымъ. — *Да тя не види зло!* така казвать, като за извинение, на човѣкъ, който былъ нѣйдѣ, нъ тутакси не го съгледали, та послѣ го видѣли. — *Да тя не видж!* и *да тя не видять очи-ты ми!* махнися оттука и да не дохождашь при мене; **долóй съ глазъ моихъ! и слѣдá ко мнѣ не кладй!** — *Да ти видж гърба* и *да ти видж дъргж-тж*, покажи си гърба, хайде махнися, врьви си оттука; **убирáйся отсюда, поворáчивай оглобли.** — *Да видж* и *да видимъ, видѣ-щж и видѣ-щемъ*, неопрѣдѣленъ отговоръ на пытание за нѣчто кога ще бжде и ще ли стане; **увйдимъ, посмóтримъ.** *Кога щете правите сватбжтж?* — *Да видимъ.* — *Видѣ-щешь, видѣще*, казвася на заканж и заплашвание. *Ты не слушкашь, ама видѣ-щешь.* — *Ще ны види!* щемъ направимъ да разбере кои смы и что можемъ; **мы себя покáжемъ.** — *Видѣ ли!* казва ся на смѣхъ и за укоръ; **что! вйдѣлъ!** *Видѣ ли! който не мирува!* — *Видѣхъ сънъ* и *видѣхъ нáсънѣ*, сънувахъ; **вйдѣть сонъ, вйдѣть во снѣ.** *Видѣхъ лошь сънъ. Видѣлъ насънѣ, че го гонять.* — *Видѣ не видѣ*, скоро, скоро. *Като го погонихж, видѣ не видѣ какъ прѣскокнж плета.* — *Видѣло ли ся е таково нѣчто!* и *дѣ ся е видѣло такова нѣчто!* не е бывало, не е ставало; **вйданное ли это дѣло!** *Нито ся е видѣло, нито ся е чюло.* — *Не ся видѣхж, ни чюхж*, отидохж, не ся знае кждѣ; **пропáли безъ вѣсти, безъ слѣдá.** — *Видѣхся въ нуждж*, станж ми нужда. — *Видѣхся въ бѣдж, въ неволж*, намѣрихся на тѣсно. — *Видѣхся въ чюдо*, дойде така, случи ми ся така, чтото да не знаж, да ся чюдж какво да правж. — *Да ся не види! макаръ ся не видѣло! да ся не е видѣло! не видѣлося!* казвася, кога ся ядоса нѣкой на нѣчто, като клятва. *Ахъ да ся не види!* ахъ да ся осмжди, ахъ да ся ощури! *Да ся не видишь! да не си ся видѣлъ! не видѣлся, кога си такъвъ.* — *Да ся не видишь!* пръждосайси, пръждома ти глава-та. — *Да ся не види и не чюе*, да ся загуби, да ся махне отъ свѣта, клятва. *Да ся чюешь, та да ся не видишь! Чюлъ, та ся не видѣлъ!* — *Види ми ся*, чини ми ся, струва ми ся; **мнѣ кáжеться.** — *Отъ това ся види*, показвася; **изъ сегó вйдно.** — *Отъ всичко ся види*, познавася; **по всѣмý вйдно.** — *Видися, че работа-та му не врьви добрѣ*, приличча да не е добрѣ; **вйдно что дѣлá егó плóхи.** — *Както ся види*, както сочи, на глядъ; **повйдимому.** — *Ще ся види*, ще ся познае, ще ся разбере, *Ще ся види кой е правъ, кой е кривъ.* — *Доклѣ ся види*, доклѣ е видѣло, доклѣ не ся е стъмнило; **вá-свѣтло.** — *Видѣ ми ся като на сънь*, мѣрнж ми ся, показа ми ся; **показáлось мнѣ какъ во снѣ.** — *Божие-то око (Господь) всичко види. Доклѣ не видж, не вѣрвамь. Съ очи-ты си да видж, пакъ не вѣрвамь. И да видишь, да не вѣрвашь. Да бы мирно сѣдѣло, не бы чюдо видѣло. Въ Цариградъ живѣлъ, царя не видѣлъ. Който не тачи малко-то, нѣма да види и много-то. Щж врьвж, доклѣ очи видять и крака носять. Безъ книгж человѣкъ слѣпъ: не види. Не видѣла баба копж-тж, а видѣла въ нея иглж-тж. Видѣла баба иглж-тж, а не видѣла копж-тж. Господь види, кой е кривъ, кой е правъ. Видѣла камила уши, поискала и роговы. Жаба-та видѣла, че ковжть бывола, и тя си подала крака. Вижь му ума, та му крой абж (кюлафъ). Вижь му ума, та му крой за дома. Вижь му ума, че му купи гайдж, Вижь му дома, та му разбирай за ума. Дѣтя что види, това и казва. Господь види, чие масло у кандило-то гори. Дойди, дѣдо, да си видишь брадж-тж. Видѣло теля пещь, че ж сѣкало монастирь. Видѣлъ бучкж сирене, сѣкалъ, че е мандра. Не видѣла вѣра, видѣла, та полудѣла. Видите ли мя, селяни? — Видимъ тя, видимъ! — До годинж хичь да мя не видите! Вижте мя сега, че имамь рога. Видѣли у слѣпчю едно око, и него искать да извадять. Врьжи прьстъ и тръгни прѣзъ село, та да видишь лѣкари! Была на хоро-то, а гайдж-тж не видѣла. Видѣло добрю, та бѣгало. Не е катанецъ на врата, че да го видишь. Не си врьлю тоягж-тж, ако не види четырдесеть орѣхы. Всяка мома знае да пѣе у дома си, а да ж видимъ на хорю-то. Нити дявола да видишь, нити да се кръстишь. Не види бръвно-то въ око-то си, а види сламкж-тж у другы-ты. Очи като лъжицж, пакъ не видять ни трошицж. Кога си види уши-ты. Още коня не видѣлъ, крака замахалъ. Несмыслено свѣтъ свѣтува, кой го смыслю, не го види. Дѣдо попе, видѣ ли мя, комкахъ ли ся? Знаж дѣда ти, да видж тебе! Едно-то око слѣпо, друго-то не види. Който низко гляда, широко види. Ще ся види, кой е кумъ, кой старый сватъ. Въ огледало-то ся види лице-то, а въ приказкы-ты сърдце-то. Ако си пока-*

жешь колѣно-то, ще ти ся види и гжзъ-тъ. Всякой го има, ала комуто ся види, нему ся смѣжть. Комшийска-та кокошка намъ ся види патка. За видѣно село водачь не трѣбва. Видѣно-то е пó-харно отъ чюено-то.

Вѝелица, *с. ж.* Кога вали снѣгъ и вѣтъръ вѣе, та го вие; врьтуна; **вьюга, вьялица, вѣялица, занóсъ, метéль, метéлица, мятéль, кутермá.** *Вънъ е страшна виелица;* **на дворѣ вѣтеръ кутѝтъ.**

Вѝеличка, *ум. ж.* отъ **вѝелица.** Врьтуница.

Вѝение, *с. ср.* отъ **вѝіж** и **вѝіжся.**

Вѝеный, *прич.* в. **вѝіж.**

Вѝжда, *с. ж.* Вижданіе, вижданица. *Вижджнѣма,* не може да ся види.

Вѝждамся (да ся вѝдж), *гл. взаим.* Срѣщамся съ нѣкого и разговарямь; **вѝдѣться, видáться съ кѣмъ.** *Добрѣ смы ся видѣли,* така благославять на пиение, кога ся срѣщнжть нѣкои, които не сж ся видѣли одавна. *Да ся видимъ съ здравіе,* благославяние при изпращание, при раздѣлж.

Вѝждамь, *гл. мн-кр.* отъ **вѝдж; видáть.** *Таково чюдо не смы виждали.*

Вѝждание, *с. ср.* отъ **вѝждамь** и **вѝждамся.**

***Визѝръ,** *с. м. Т.* в. **везѝръ.**

***Викѝня,** *с. ж. Гр.* Чяша; **стакáнъ.**

Подъ чадъръ е бекрия,
Въ ржцѣ дрьжи викинж,
Полнж, равнж съ ракиж. *Пѣс.*

Вѝла, *с. ж.* Дрьво съ разсохж, направено да ся събира, да ся гребе и да ся намѣта съ него сѣно; **вѝлы.** Вилы ся правять и желѣзны съ дрьвяно топорище, за да ся товари съ тѣхъ торъ. *Съ вилж врьга орѣхы. Съ вилы орѣхы и съ рьшето водж щж носж на сватбж-тж му. За Мирчю, за Марка вилж нѣма. Едны на вилы, другы на могилы. Вилы очи ти изболы!* Клятва. *Съ вилы да тя разправять!* Клятва. Срѣщася и въ еднж приказкж: *мотовила, вила; кой сѣче мотовилж, жена-та му умира, седемь дѣца оставя.*

Вѝла, *с. ж.* Спорядъ народа, духове, които докарвать вихры-ты; гороломы, хала, в. **самовѝла.**

***Вилаѐтъ,** *с. м. Т.* в. **велеáтъ.**

Вѝлба, *с. ж.* Вилнѣние, вилнѣяние. *Слѣзте да видите, что е цвилба, что е вилба!*

Вѝлистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что е като вилж, что има разсохы; **имѣющій раздвоѐнный конéцъ наподóбіе вилъ.**

Вѝлица, 1) *с. ж.* Набодка съ три или четыре бодилкы, като вилж, за да се зима съ нея ястие, кога ся яде, та да не ся хваща съ ржцѣ; вилушка, бонела, фарколица, пантарулия; **вѝлка.** 2) Долня челюсть; **нѝжняя чéлюсть** 3) *ум. ж.* Малка вила.

Вѝличка, ум. ж. отъ **вѝлица.** Бонелка; **вѝлочка.**

Вѝлный, — льнъ и **— ленъ, лна, лно,** *пр.* Что ся е развилнѣлъ, что вилнѣе. *Вълко трьчи виленъ, бѣсенъ.*

Свихжся, Стойно, завихж
Двѣ силны, вилны вѣтрушкы. *Пѣс.*

—но, *нар.* Велно, велнѣ, много, тврьдѣ, яцѣ.

Вилнѣние и **вилнѣяние,** *с. ср.* Кога ся е нѣкой или нѣчто разиграло, разбѣснѣло.

Вилнѣіж, ешь, — нѣлъ, *гл. ср.* 1) Играіж, бѣснѣіж, брьлѣіж, лудувамь; **шалѝть, блажѝть, повѣсничать.** 2) За море: играіж, бучіж; **волновáться.** *Вѣтъръ-тъ духа и море-то вилнѣе и ся плакне.*

Вилнѣяние, *с. ср.* Вилнѣние.

Вѝлушка, *с. ж.* Ивица отъ желѣзо, отъ стоманж или отъ жилаво дрьво, която, да ся свие, тапа да ся отпустне, сама ся изправя; яй; **пружѝна.**

Вилу́шка, *с. ж.* в. **вѝлица** въ 1-то знаменование.

Винá, *с, ж,* 1) Причина, по която става нѣчто; себебъ; **винá, причѝна, начáло.** *Той е вина, той станж вина на това нѣчто.* 2) Погрѣшка, кабахатъ; **винá, простýпокъ.** *Това не е моя вина.*

Винáрка, *с. ж.* Жена на винарь. *Вино-то не чини, винарка-та пó чини. Вино-то не бива, ала винаркж-тж бива.*

Винáрскый, ска, ско, *пр.* отъ **винáрь.**

Винáрство, *с. ср.* Винарскый занаять, правение вино; **винодѣліе, винодѣланіе.**

Винáрчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ винарь.

Винáрь, *с. м.* 1) Който прави вино; **занимáющійся винодѣліемъ, винодѣлатель.** 2) Който продава вино; **винопродáвецъ, виноторгóвецъ.**

Вѝневый, въ, ва, во, *пр.* 1) Винянный; **вѝнный.** 2) Что има винянъ дъхъ, зачтото е дрьжялъ вино или е полѣнъ съ вино; **отзывáющійся вѝннымъ зáпахомъ.** *Винева чяшя.* 2) Что е на цвѣтъ, на шаръ като вино. *Винева боя, виневъ платъ.*

Винѝще, *ув. ср.* отъ **вѝно.** *Ровилъ пѣтелъ на купище, та изровилъ дукатище, отишьлъ въ механище, та си купилъ винище.*

Вино, *с. ср.* 1) Сокъ отъ грозде за пиение; **винó.** Казвать за вино *червенъ Пятко,* както за ракия *бѣла Рада. — Бѣло вино;* **бѣлое винó.** *Червено вино;* **красное винó.** *Вино-то пуща искры, звѣзды,* сир. като ся налива, шипи, играе; **винó пускáетъ игóлки.** *Ройно вино,* что пуща искры.

Сѣдналъ Марко, та си пие,
Та си пие ройно вино,
Ройно вино тригодишно. *Пѣс.*

Мома вино не пие, коза сѣно не яде; коза-та на копж-тж, мома-та съ окж-тж. Грьцкы-ты момы вино не пиіжть, а съ шишета-та по кюшета-та. Вино-то е за песнж, жены-ты сж за либенiе. Вино-то е за песнж, жены-ты сж за бiенiе. Побий пржчка, пий вино. Зареклася баба Неда вино да не пие, и заселилася въ земника. Благословено вино, проклято пiянство. Вино бабж весели. Вино-то и мждрыи подлудюва. Вино-то и умныя изумява. Вино-то и бабж подмладюва. Вино-то и дѣда разиграва. Въ механж-тж былъ, вино не помирисалъ. Ако имате вино за проливанiе, ный нѣмамы главы за разбиванiе. Вино голо, ты продаде на тата воло. Вино, вино голо, продаде ми воло, на на брата доръ и двата, а на тата и кола-та. Старъ приятель е пó-добръ отъ старо вино. На дѣда око-то въ вино-то. Вино отъ лозж, млѣко отъ козж. Вино сладко, грьло гладко, азъ го не рачж, то ся навлачю. Прощавай за вино, че нѣмамы ракиж. Заповѣдайте, куме, безъ хлѣбъ, че нѣмамы манджж, та прощавайте за вино. Комуто вино-то влѣзе въ главж-тж, той ся вьрти на тавж-тж. Не той играе, а виното. Вино-то не сѣди въ главж-тж както въ бъчвж-тж. Не сьмь боленъ, та мя пыташь, искамь ли вино. Ракия съ пѣнж, вино безъ пѣнж, хлѣбъ съ дупкы, сыренiе безъ дупкы. Вино-то рекло: копаіжть мя, живо мя закопавать, рьвять мя, отравять мя, обрѣзвать мя, ломять мя, врьзвать мя, мира ми не давать, като узрѣж, съ крака мя тжпчжть, наливать мя, разливать мя, затварять мя въ тьмницж, съ желѣзны обржчи скованж, и азъ все трьпж; ала и азъ кога влѣзж нѣкому въ главж-тж, и той ще види, что има да си пати отъ мене. 2) Питие отъ разны-ты жита, най-много отъ пшеницж; нѣчто като пиво; оловина, ловина; **хлѣбное винó.**

Винобéрна, *с. ж.* и

Винобéръ, *с. м.* Когато бержть лозя-та, гроздоберъ; **врéмя убóрки, собиранiя винограда.**

Виновáтый, тъ, та, то, *пр.* Виновный, който е сторилъ нѣкаквж винж, погрѣшкж; кабахатлия; **виновáтый.** *Вино виновато.*

Винóвный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Който е вина, причина на нѣчто, станжлый себебъ за нѣчто; **винóвникъ, винóвница.** 2) Виноватый.

Вѝно-жѝто. Вино-ракия, божий лжкъ, бабина риза, бабинъ поясъ, бабино платно, богородиченъ поясъ, зоница, зонка, зуница, зунка, облакъ, поясъ, узуница, джга на небо-то; **рáдуга.**

Винопѝецъ, — **пийци,** *с. м.* и

Винопѝйца, *с. об.* Человѣкъ, что обычиа да пие много вино; **пристрáстный къ винý.**

Винопоéнiе, *с. ср.* Поенiе, чернене, служенiе съ вино. *Не сьмь дошьлъ за винопоенiе.*

Винопóецъ, — **пойци,** *с. м.* Който чрьни, служи съ вино; **виночéрпецъ.**

Винопóйка, *с. ж.* Която чрьни, служи съ вино.

Вѝно-ракѝя, в. **вѝно-жѝто.**

Вѝнскый, ска, ско, *пр.* Виневый, винянъй; **вѝнный.** *Винска чаша.* — **скы,** *нар.* Като вино. *На винскы ми миришe;* **вѝнный зáпахъ идётъ.**

Винце, *ум. ср.* отъ **вино.** Малко вино; **винцó.** *Винце, винце, хубаво му имце. Вино винце, хубаво имце, снощи мя си било, сега ми си мило. Вино винце, хубаво имце, кога ся лозiе копа, азъ изъ ровтинж ся хопамь, кога ся лозiе рѣже, азъ отъ него далеко бѣжж, кога рече возилница скрьцъ, и азъ у кесиж прьцъ! Богъ да убие винце-то, развесели ми срьдце-то. Безъ хлѣбецъ, безъ винце сладкы приказкы не бывать. Кысело винце, весело срьдце. Който винце попива, на ледеца поспива. Който винце попива, безъ главицж поспива. Който винце попива, безъ женицж поспива, който ракийкж попива, безъ невѣстж поспива.* — *Бабино винце,* раст. *Geranium;* **журáвлинникъ, журавлѝный носъ, герáнiй.** — *Дѣдово винце,* раст. *Lamium,* дива коприва; **глухáя крапѝва.**

Вѝнянъй, нъ, на, но, *пр.* отъ **вино.** Виневый, винскый; **вѝнный.** *Виняна чаша,* съ която ся пие вино. *Виняна бъчва,* въ която ся дрьжи вино; **вѝнная бóчка.**

Винiáга, *с. ж.* Лоза, лозница, асма; **виногрáдная лозá, вьющаяся на висячемъ подмóсткѣ.**

Виóлка, *с. ж.* и

Виóлъ, *с. м.* Рыбка *Cobitis,* дьрла, змионка, змиорка, зьмина, пѣсьчинца, симонъ, смионка, смиончя; **голéцъ, гóльчикъ.**

Вѝренiе, *с. ср.* отъ **вѝрж.**

Вѝрище, *с. ср. ув.* отъ **виръ.** *Пахале, извади си рогови, да тя пуснемъ на голѣмо вирище.*

Ви́рнувамь, *гл. уч.* отъ **ви́рнѫ.**

Ви́рнѫ, **ешь,** — **нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **ви́рѭ.** Да навирѭ. *Вирнѫ чюшѭ-тѫ, та ѭ изпи.* — *Вирнѫлъ носъ,* навирилъ носъ, разсрьдился; **разсе́рдился, наду́лся.** — **нѫтый,** *прич. стр.* Навиренъй. *Вирнѫтъ носъ,* разсрьденъ.

Вирогла́вщина, *с. ж.* Кога нѣкой не ще да знае другы-ты, кога не слуша, не ся покорява, буёсть, буйность, буйство, непокорство; **непоко́рство, непоко́рность, бу́йность, бу́йство.**

Вирогла́вый, **въ, ва, во,** *пр.* Който не ще да знае другы-ты, не слуша, не се покорява; буйнъй, непокорнъй; **непоко́рный. бу́йный, буя́нъ, блажно́й, неугомо́нный.**

Виро́лище, *с. ср.* Мѣсто за играние хоро, хорище, хоролище.

> На юдинско хоролище,
> Хоролище, вiролище,
> Дѣка юды хоро играть. *Пѣс.*

Виру́лка, *с. ж.* Вихрушка.

Ви́рчя, *ум. ср.* отъ **виръ.** Малъкъ виръ, вирець. *Малко вирчя — дрѫбна рыба.*

Виръ, *с. м.* 1) Мѣсто на рѣкѫ, дѣто е вдлъбнѫто, та бъıва вода-та по́-длъбока и тамъ тече полека или ся врьтн; врьтопъ; **виръ, вырь, о́мутъ, водоворо́тъ, коловоро́тъ, ко́ловерть.** 2) Длъбоко мѣсто на рѣкѫ, дѣто рыбы-ты прѣкарвать зимѫ-тѫ; скровище, топликъ, ято; **ято́вь, ято́вье.** 3) Бара, баруга, локва, гнолъ; **лу́жа.** *Капка по капкѫ виръ ся навирю. Отъ капкѫ-тѫ виръ ся пълни. Останѫ като жюбѫ на сухъ виръ.* 4) Изградено мѣсто за да ся събира въ него вода, хавузъ; **водоёмъ, бассе́йнъ.** 5) Извиръ, изворъ, врѣло, кладенчя; **родни́къ, ключъ.**

Виръ, *с. м.* Кога нѣчто вирѣе, буяе; вирѣяние, растение, буяяние. *Не вдигнѫ виръ,* не вирѣе, не отива напрѣдъ.

Виръ-вода. Казвася за нѣчто твръдѣ мокро, та дори тече отъ него вода; **мокрёхонекъ, мокрёхонько.** *Навалѣ мя дъждъ-тъ, та станѫхъ виръ-вода.*

Вирѣѭ, **ешъ,** — **рѣлъ,** *гл. ср.* За растение: растѫ, буяѭ, отивамь напрѣдъ; **расти́.** *Дрьво-то вирѣе. Букъ въ поле не вирѣе. Вирѣе като врьбѫ у водѫ.*

Вирѣяние, *с. ср.* отъ **вирѣѭ.** Виръ.

Ви́рѭ, **ишь,** — **ри́лъ,** *гл. д.* Вдигамь нѣчто нагорѣ; навирвамь; **поднима́ть что вверху́.** *Вирѭ си рѫкѫ-тѫ.* — *Вирѭ бъклицѫ,* сир. пиѭ вино изъ неѭ. — *Вири чюшѭ-тѫ,* пие много.—*Вирѭ носъ,* срьдѫся; **дуть гу́бы, ду́ться, серди́ться.**—*Вирѭ главѫ,* гордѫся, навдигамся, голѣмѫся, възносямся, величаѭся; **горди́ться.** *Вири главѫ като айгъръ.* **Ви́рѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* Навирвамся. *Нѣкому ся срьдце пука, нѣкому ся глава вири.* — **реньй,** *прич. стр.*

Ви́рѭся, **ишся,** — **ри́лся,** *гл. об.* За водѫ и друго таково: набирамся капка по капкѫ, сльзѫ на капкы. *Въ очи-ты му ся вирюхѫ сльзы.*

Ви́са, *с. ж.* Срѣщася въ гатанкѫ за верыгѫ и мѣдникъ: *чючя чючи, виса виси, рипнѫ чючя, хванѫ висѫ.*

Ви́сё. Срѣщася въ гатанкѫ за сажды и искра: *висё виси, клячё клячи, рипнѫ клячё, хвати висё.*

Ви́скамь (да ви́снѫ), *гл. ср.* Вищѫ, цвилѭ; **ржать.**

> Конь ми виснѫ и провиснѫ:
> Стани, стани, Вранко юнакъ,
> Че пладнина заминува. *Пѣс.*

Ви́скание, *с. ср.* Вищяние, цвиление; **ржа́нiе.**

Вискъ, *с. м.* Вискание, вищяние, цвиление; **ржа́нiе.**

Ви́снатие, *с. ср.* в. **ви́сение.**

Ви́снѫ, **ешь,** — **нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **ви́скамь.** Да изцвилѭ, да извищѫ; **проржа́ть.**

Ви́снѫ, **ешь,** — **налъ,** *гл. ср.* в. **ви́сѫ.** *Виснѫлъ като прюсякъ на порта.*

Високо́сна година, която има 366 дни, сир. единъ день повече отъ другы годины; ви́шёвна година; **високо́сный годъ.** Високосна година бъıва въ четыре годины еднѫжь. Блъгаре-ти забѣлѣжвать високоснѫ годинѫ въ различны случая, кога да врьшять нѣчто.

В'и́стинскъй, **ска, ско,** *пр.* Истинскъй, истиннъй, истинитъй; **и́стинный.**—**скы,** *нар.* Истинскы, истинно; **и́стинно.**

В'и́стинскѫ-тѫ, *нар.* В'истинскы, истинскы.

В'и́стинѫ, *нар.* Въистинѫ, наистинѫ, аслѫ; **въ са́момъ дѣлѣ, справедли́во, то́чно.**

Вису́лка, *с. ж.* Нѣчто окачено или пришито да виси; повисулка, висѣлъ; **подвѣска, по́двѣсь.**

Висѣлица, *с. ж.* Бѣсило, бѣсилка, вѣсило, вѣшяло; **ви́сѣлица.**

Висѣлъ, *с. м.* Нѣчто окачено да виси; висулка; **висю́лька.** *Като висѣлы на вѫже,* казвать за нетрьпѣливы-ты.

Ви́сѣние, *с. ср.* Кога виси нѣчто; виснатие; **висѣнiе.**

Висѫ, **ишь,** — **сѣлъ (висявамь),** *гл. ср.* Виснѫ: 1) Окаченъ сьмь на нѣчто и сьмь проточенъ надолу безъ да ся досягамь до землѭ-тѫ или до одьра; **висѣть.** *Всяка крушка за опашкѫ-тѫ си виси. Всяка овца (коза) за крака си виси. Да бы ся яло, не бы и висѣло. Виси като катанець на врата. Виси, сребро, че*

ти е чюдо дошло, или: *виси, злато, зло ти дошло.* 2) Надвисенъ сьмь надъ нѣчто; **висѣть надъ чѣмъ.** *Дрьво виси надъ рѣкѫ-тѫ;* **дéрево висúтъ надъ рѣкóю.** 3) Окачамся, бѣсѭся, увискамся на нѣчто; **виснудь.** 4) Сѣдѫ нѣйдѣ много врѣмя безъ работѫ; кысиѫ; **стоя́ть, оставáться гдѣ нибýдь дóлгое врéмя безъ дѣла.** *Иде на водѫ, и виси по чясовы на кладенеца. Виси цѣлъ день по дюкяны-ты, та не иде да работи. Цѣлы дни виси по кръчмы-ты;* **онъ по цѣлымъ днямъ кабáчничаетъ.** 5) Много врѣмя сѣдѫ надъ нѣчто, та го работѫ; **контѣть, корпѣть.** *Денѣ и нощѣ виси на работѫ-тѫ си.* — *Висѫ нѣкому надъ главѫ-тѫ;* стоѭ надъ него, около него, та глядамь что прави, или го подканямь да врьши нѣчто.—*Виси на косьмъ, на конецъ;* **висѣть на волоскѣ, на нúткѣ, на нúточкѣ;** казвася за нѣчто, което е приближило да стане, да ся случи. — *Виси като капкѫ на листъ*, сир. нѣма нищо, голъ е.

Висáвамъ, *гл. ми-кр.* отъ **висѫ.**

Витáнъ, им. соб. мѫжко.

Вúтва, *с. ж.* Раст. *Clematis,* наветъ, павитъ, павой, новитъ, новой, скребръ; **ломонóсъ, бородáвникъ, нúщая травá, жигунéцъ.**

Вúтелъ и вúтьлъ, витли, *с. м.* Дрьвча съ кукѫ, съ което овчари и другы, като ходять, си усукватъ врьви за царвулы-ты и проч.

Вúтецъ, *с. м.* в. **вúтязъ.**

Вúтица, *с. ж.* Перо или коса отъ само себе си завита; кѫдрица; **кýдерь, кýдри.**

> Свѣтнѫ мома като ясно слъице.
> Рядици й отъ злато плетены,
> Витици й отъ сребро виены. *Пѣс.*

Вúткамъ, *гл. д.* Врьтѫ, виѭ, извивамъ; **вертѣть.** *Главсникъ-тъ брьзо витка танеца на лѣво и на дѣсно.* — **мся,** *гл. възв.* и *стр.* Виѭся, врьтѫся, извивамся, обвивамся; **обвивáться.**

> Акъ сьмь напьлъ сѫрмянъ коланъ,
> Да си виткамь како него
> На твоѭ-тѫ половинѫ. *Пѣс.*

Вúткане, *с. ср.* отъ **вúткамъ** и **вúткамся.** Виене, извиване, обвиване.

Вúтко, им. соб. мѫжско.

Вúткы, *с. ж. мн.* Валеци отъ оризъ и отъ мясо, увити въ листие отъ зеле или отъ лозѫ и сварени за ядене; гагалкы, гушкы, цѣлоглъткы, сармы; **голубцы́.**

Витленúкъ, *с. м.* Нѣчто направено на витло; **нѣчто, сдѣланное на мáшинѣ, на вúнтѣ.**

Витленúчя, *ум. ср.* отъ **витленúкъ.**

Витлó, *с. ср.* 1) Направа нѣкаква да ся врьти и да работи, чаркъ; **вращáющаяся мáшина.** *Водяница съ двѣ витла,* въ коѭто има направѫ да врьти два жернова. 2) Клечка дрьвяна или желѣзна, нарѣзана на завой, та да ся завива въ дупкѫ, исто така изврьтѣнѫ, за да прикрѣпява и стига нѣчто; бурма; **винтъ.**

Вúтнё, им. соб. мѫжско.

Виторóгый, гъ, га, го, *пр.* Что има виты роговы; кавроштатый; **имѣющій витые рогá.** *Овенъ виторогъ, овца витeрога.*

Виторóжкый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **виторóгый.**

Витóсамъ (да ся), *гл. свр.* отъ **витóсвамся.** Да ся махнѫ, да ся изгубѭ, да ся джендемосамь.

Витóсвамся (да ся витóсамь), *гл. възвр.* Махвамся, махкамся, изгубямся, джендемосвамся.

Витóсване, *с. ср.* отъ **витóсвамся.**

Вúтый, тъ, та, то, *прич. стр.* отъ **виѭ.** 1) Что е извитъ на дѫгѫ; **витóй, изóгнутый, извúлистый, свóдомъ пострóенный.** *Виты вѣжды. Вито гнѣздо. Виты порты. Вита чаршия. Витъ прѣвитъ кравай, крьстъ, дукато. Приличять ли виты гривны на шюгавы рѫцѣ?*

> Тамо иматъ до три виты хора. *Пѣс.*

> Заградила самовила,
> Заградила вито кале
> Ни на небо, ни на земѭ,
> Загради го въ тьменъ облакъ. *Пѣс.*

2) Гъздавый, хубавый, кытеный; **стрóйный.** *Вита невѣста. Вита ела.*

Витьлцé, *ум. ср.* отъ **витлó.**

Вúтьлъ, в. **вúтелъ.**

Вúтязъ, *с. м.* Храбръ человѣкъ, юнакъ, витецъ; **богатырь, могýчій, могýщій, вúтязь, герóй.**

Вúтякъ, *с. м.* Мѫжь, както казватъ, роденъ отъ женѫ, коята ся е любила и спала съ змѣй. Витяци-ти сѫ много юнаци, тии надвиватъ и на лами-ты.

Вихробóецъ, *с. м.* Конь много якъ, та надвива и на вихры-ты.

Вихробóйчя, *ум. ср.* отъ **вихробóецъ,** *Кончя-ле, вихробойчя-ле!*

Вихрогóнчя, *ум. ср.* отъ **вихрогóнъ.**

Вихрогóнъ, *с. м.* Толкова брьзъ, чтото стига и надминува вихры-ты; споменуваси въ пѣсни-ты за коне.

> Азъ ся чюдѫ и ся маѫ,
> Коя коня да сѣдлаѭ:
> Да ли коня вихрогона,
> Или коня звѣздоброка. *Пѣс.*

Вихрохóдчя, *ум. ср.* отъ **вихрохóдъ.**

> Че разглядва Марко Кралевичинъ,
> Кой ще коня нó да му ареса;

Съ умъ ся бие и ся чюдомь чюди;
Да възсѣдне коичя вихроходчя:
Брѣзо врьви, скоро ще отиде
И по̀-скоро, по̀-скоро ще дойде. *Пѣс.*

Вихрохо́дъ, *с. м.* Който ходи скоро, като вихры-ты.

Ви́хру́шка, *с. ж.* Вирулка: 1) Вихъръ; **вихрь.** *Вѣтьръ-тъ духаше на вихрушкѫ.* 2) Кога отъ вѣтьръ ся повдигне отъ земѭ-тѫ прахъ и другы лекы нѣчта, като слъбъ, та ся врьтять и врьвять на единѫ странѫ; **вихрь, за́верть, кру́тень.** Когато стане такава вихрушка, казвать: *играѭть самодивы-ты.*

Самодива ся провыкнѫ:
Стихии сестры вихрушкы!
Днесь ще ми Стоıанъ надвие. *Пѣс.*

Ви́хъръ, — хри, *с. м.* Тврьдѣ силенъ вѣтьръ, что вѣе на врьтıашкѫ; **вихрь, за́верть.** *Вихри го носять,* казвася: *а)* За който все бръза и ничто не врьши. *б)* За бльснѫтъ человѣкъ, който брьщелеви, что заврьне. *в)* Кога нѣкой не знае, дѣ ся намира и какъ е.

Ви́ца, *с. ж.* 1) Прѫчка, тоıага; **ро́зга, па́лка.** 2) Птица *Astur,* вѣтрушка, керкенезъ, керкенекъ, керкенець, герекина; **я́стребъ.**

Вишёвна годи́на, в. **високо́шна годи́на.**

Ви́шець, *ум. м.* отъ **вишь; ви́шенка.**

Ви́шневый, въ, ва, во, *пр.* отъ **ви́шнıа; ви́шенный, ви́шневый.**

Ви́шница, *ум. ж.* отъ **ви́шнıа; ви́шенка.**

Ви́шничка, *ум. ж.* отъ **ви́шница.**

Ви́шнıа, *с. ж.* 1) Плодовито дрьво *Prunus Cerasus;* **ви́шня, ви́шенное де́рево, море́ль.** 2) Плодъ отъ това дрьво; **ви́шня (я́года).**

На едно клончя сѣдıахмы,
Вишни черешн берıахмы,
Въ еднѫ кошничкѫ турıахмы. *Пѣс.*

Вишнı́акъ, *с. м.* Мѣсто, дѣто има много вишни; **ви́шенникъ, вишня́къ.**

Вишнı́арка, *с. ж.* Коıато продава вишни; **продаю́щая ви́шни.**

Вишнı́арскый, ска, ско, *пр.* отъ **вишнı́арь.** *Вишнıарскый конь.*

Вишнı́арчя, *ум. м.* Младъ, малъкъ вишнıарь.

Вишнı́арь, *с. м.* Който продава вишни; **продаю́щій ви́шни.**

Вишь, *с. м.* Единъ видъ дрьво вишнıа, ражда и то вишни, нъ расте по̀-высоко.

Вищı́ѫ, ишь, — щıалъ, *гл. ср.* Цвилѭ, вискамь; **ржать.**

Вищı́ание, *с. ср.* Цвилене, вискание; **ржа́ніе.**

Ви́ıѫ, ешь, вилъ, *гл. д.* 1) Завивамь, увивамь, сучѫ; **вить, крути́ть.** *Виıѫ врьвь. Вие си вѫсы-ты.* 2) Навивамь, мотаıѫ; **вить, мота́ть.** *Виıѫ го на клѫбо.* 3) Свивамь, извивамь, правѭ нѣчто да стане криво; **гнуть, сгиба́ть.** *Виıѫ обрѫчь. Вие му рѫцѣ-ты назадъ.* 4) Врьтѭ; **крути́ть, вертѣть клубо́мъ.** *Вѣтьръ вие снѣга.* 5) Увивамь, валıамь; **ката́ть.** *Виıѫ буци снѣгъ.* 6) Мѫчѫ, борѭ, усилвамь. *Мѫжь-тъ вилъ, сукалъ и най-послѣ склонилъ.*

Сънъ мя вие, сънъ мя бие,
Сънъ ми не дохожда. *Пѣс.*

— *Виıѫ кътѫкѫ,* кычѫ кыткѫ. — *Виıѫ вѣнець,* правѭ вѣнець отъ цвѣтıа; **вить вѣно́къ.**

Вишни череши берıахѫ,
Та гы на вѣнци виıахѫ,
На кумовы гы давахѫ. *Пѣс.*

— *Виıѫ си гнѣздо,* ка́знася за птици; правѭ си гнѣздо; **вить гнѣздо́ (о пти́цахъ).** — *Вие мя коремъ, срьдце,* боли мя, ıаде мя, врьти мя; **ко́летъ въ животѣ.**—**Виıѫся,** *гл. възвр.* и *стр.* 1) Завивамся, увивамся, сучѫся; **ви́ться, крути́ться.** 2) Навивамся, мотаıѫся; **мота́ться.** 3) Свивамся, извивамся, изкривıавамся; **гну́ться, сгиба́ться.** *Дрьво-то ся вие, доклѣ е младо. Отъ дебелѫ букѫ обрѫчь не ся вие.* 4) Обвивамся, заплитамся около нѣчто; **ви́ться, обвива́ться, заплета́ться.** *Брьшлıанъ-тъ ся вие по дрьвıе-то.* 5) Врьтѫся, мѣтамся; **мета́ться.**

Единъ-тъ быволъ зарева,
Ни ıаде быволъ, ни пие,
Не ся въ хомота упряга:
Виеся быволъ и реве,
И все камъ мене поглядва. *Пѣс.*

6) Извивамся, правѭ кривулы, врьтѫся. *Змиıа-та ся вие, нъ пакъ въ дупкѫ-тѫ си права влазıа. Виеся като црьвъ у дрьво. Пѫть-тъ ся вие задъ врьха,* завива.

Три ся хора виѭть подъ Будина града,
Три ся орли виѭтъ надъ Будина града. *Пѣс.*

7) Отъ высоко лѣтѫ и ся врьтѫ на възъ духа; **ви́ться, кружи́ть, кружи́ться (о пти́цахъ).** *Орли-ти ся виѭть надъ трупъ. Виеся мьгла по планинѫ-тѫ.* 8) Развѣвамся; **развѣва́ться.**

Пять хоругвы, като пять облаци,
Развѣены, по вѣтьръ ся вилы. *Пѣс.*

9) Свивамся, усиленъ сьмь, за нѣчто.

Огьнь подъ грьня горıаше,
Зьмıа ся въ грьня виıаше,
Виıаше, още пищıаше,
А мама ти си паричıа:
Както ся вие тась зьмıа,
Тъй да ся виѭть за Радѫ,
За Радѫ Турци, Блъгаре. *Пѣс.*

Виеся като змиıѫ въ кошницѫ. Виеся като зьмѫ у процѣпъ. 10) За женско добычя: водѫся, разпасвамся, ıарѭся; **ярова́ть, случа́ться.** — *Вие ми ся свѣтъ, вие ми ся глава-та, вие ми ся шемедъ,* показва ми ся като всичко да ся врьти наоколо; замаıана ми е глава-та; **кру́жится**

головѫ. — *Вие ми ся нѣчто на главѫ-тѫ*, има да ми сполѣти нѣчто лоше, има да видѫ, да тяглѭ. — **Вйтъій** и **вйенъій**, *прич. стр.* **витой**, в. **вйтъій** на ряда му.

Вијавица, *с. ж.* Кага вали снѣгъ и вѣтръ вѣе, та го навѣва на низкы-ты мѣста и по дупкы-ты; виелица, врьтуна; **вьюга, мятéль, бурáнъ, вiйлица.**

Вијачка, *с. ж.* Елавина, калайна плоска за ракиѭ, бахуръ, пахуръ, черекъ, шюля, юзя.

Вкаменѭ, **йшь**, — **нилъ**, *гл. свр.* отъ **вкаменявамь**. Да направѭ нѣчто да стане като камыкъ; **окаменйть. Да ся вкаменѭ**, *гл. възвр.* и *стр.* Да станѫ на камыкъ или като камыкъ; **окаменѣть, окаменйться.—нéнъій**, *прич. стр.* Станѫлъій на камыкъ, като камыкъ; **окаменѣлый, окаменённый.**

Вкаменявамь (**да вкаменѭ**), *гл. д.* Правѭ нѣчто да стане като камыкъ; **окаменять.** — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Ставамь на камыкъ; **каменѣть, окаменяться.**

Вкаменяване, *с. ср.* Ставане на камыкъ или като камыкъ; **каменѣнie, окаменѣнie.**

Вкáрамь, *гл. свр.* отъ **вкáрвамь**. 1) Да накарамь нѣчто да влѣзе нѣйдѣ; **вогнáть, загнáть.** 2) Да въведѫ; **ввесть.** — **ранъій**, *прич. стр.* 1) Накаранъій въ нѣчто; **вóгнанный, зáгнанный во что.** 2) Въведенъій; **введённый.**

Вкáрвамь и **вкáрувамь** (**да вкáрамь**), *гл д.* 1) Накарвамь нѣчто да влѣзе нѣйдѣ; **вгáнивать, загонять.** *Вкарвамь овця-тѫ въ кошаржтѫ. Господь дава, ала въ кошюрж не вкарва.* 2) Въвождамь; **вводить.** *Вкарвамь коня въ обора.* 3) Врьгамь нѣчто така, каквото да влѣзе нѣйдѣ. *Да врьгамы да видимъ кой ще вкара въ дупкѫ-тѫ.* — **мся**, *гл. стр.* **быть вгоняему, вводиму.** — **ванъій**, *прич. стр.* — *Вкарвамь нѣкого въ белѫ, въ зло*, врьнѭ така, каквото да му дойде нѣчто зло до главѫ-тѫ, нѣкаква белıа; **вводить въ бѣду̀, въ напáсть.** — *Вкарвамь въ борчь, въ длъгъ*, правѭ да задлъжнѣе, да заборчлѣе; **вводить въ долгъ.** — *Вкарвамь въ грѣхъ*, въвождамь въ грѣхъ; **наводить на грѣхъ.** *Махнися, не мя вкарвай въ грѣхъ.* — *Вкарвамь нѣкого въ пѫтя*, съ учение, съ наставıание, съ вразумıаване, или съ каране докарвамь го да прави, да ся влада както трѣбва; **направлять, наставлять на путь.** *Вкара го въ правый пѫть.*

Вкáрване и **вкáруване**, *с. ср.* отъ **вкáрвамь**; **вгáниванie, загóнка, загóнъ.**

Вкáчвамся (**да ся вкáчѫ**), *гл. възвр.* Качвамся, изкачвамся, покачвамся; **всходить, подымáться.**

Ѣ вкачися въ одаѭ-тѫ,
Та ми подай тамбурѫ-тѫ. *Пѣс*

Вкáчване, *с. ср.* Качване, изкачване, покачване.

Вкáчѫ (да ся), **ишь**, — **чилсм**, *гл. свр.* отъ **вкáчвамся**. Да ся качѫ, да ся изкачѫ, да ся покачѫ; **взойти, подняться.**

Вкекавѭ, **ишь**, — **вилъ**, *гл. свр.* отъ **вкекавявамь**. Да вклякавѭ. — **вéнъій**, *прич. стр.* Вклякавенъій.

Вкекавявамь (**да вкекавѭ**), *гл. д.* Вклякавıавамь. — **мся**, *гл. възвр.* Ставамь кекавъ.

Вкекавяване, *с. ср.* Вклякавıаване.

Вклисавѭ (да ся), **йшь**, — **вилсм**, *гл. свр.* отъ **вклисавявамся**. Да станѫ клисавъ.

Вклисавявамся (**да ся вклисавѭ**), *гл. об.* Ставамь клисавъ.

Вклисавяване, *с. ср.* Ставане клисавъ.

Вклѣщвамь (**да вклѣщѫ**), *гл. д.* Заклѣщвамь въ нѣчто. — **мся**, *гл. взвр.* и *стр.* Заклѣщвамся, приклѣщвамся.

Вклѣщване, *с. ср.* Заклѣщване, приклѣщване.

Вклѣщѫ, **ишь**,—**щилъ**, *гл. свр.* отъ **вклѣщвамь**. Да заклѣщѫ, да приклѣщѫ. — **щенъій**, *прич. стр.* Заклѣщенъій, приклѣщенъій. *Вклѣщены кучета.*

Вклѣѭ (да ся), **йшь**, — **йлся**, *гл. свр.* отъ **вклѣявамся**.

Вклѣявамся (**да ся вклѣѭ**), *гл. об.* Казвася за нѣкаквѫ справѫ, когато отъ мазане-то ся набрало по неѭ много нечистотиıа, та не може да ся врьти и да работи. *Работникъ-тъ ся е вклѣилъ, та сдвамь ся врьти.*

Вклѣяване, *с. ср.* отъ **вклѣявамся**.

Вклякавѭ, **йшь**, — **вилъ**, *гл. свр.* отъ **вклякавявамь**. Да вкекавѭ, да направѭ да стане клякавъ. — **вéнъій**, *прич. стр.* Вкекавенъій, направенъій, станѫлъій клякавъ.

Вклякавявамь (**да вклякавѭ**), *гл. д.* Вкекавıавамь, направıамь да стане клякавъ, кекавъ. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Вкекавıавамся, ставамь клякавъ, кекавъ.

Вклякавяване, *с. ср.* Ставане клякавъ, кекавъ, вкекавıаване.

Вковáвамь (**да вковѫ**), *гл. д.* 1) Заковавамь едно нѣчто въ друго; **вкóвывать.** 2) Казвася за мраза, направıамь нѣчто да замрьзне, да ся вдрьви; вцѣпвамь; **говорй о морóзѣ, приводить въ оцѣпенѣнie.** — **мся**, 1) *гл. възвр.* Стискамся врьдѣ ıако за нѣчто, впивамся; **вцѣпляться.** 2) *гл. стр.* Вдрьвıавамся отъ студъ, отъ страхъ, вцѣпвамся; **цѣпенѣть, столбенѣть.** *Вкова ми ся рѫка-та. Вковахся на мѣсто-то си.*

Вкова́ваніе, *с. ср.* отъ **вкова́вамь; вко́вываніе, вко́вка.**

Вковѫ́, е́шь, — ва́лъ, *гл. свр.* отъ **вкова́вамь.** Да заковѫ едно нѣчто въ друго; **вкова́ть. Да ся вковѫ́,** *гл. възвр.* и *стр.* 1) Да ся впиѭ; **вцѣпи́ться.** 2) Да ся вцѣпѭ: **оцѣпенѣть, остолбенѣть. — ва́нъій,** *прич. стр.* 1) Закованъій въ нѣчто; **вко́ванный.** 2) Вдрьвенъій, вцѣпенъій; **оцѣпенѣлый, остолбенѣлый.** *Рамо-то ми е вковано, не могѫ да го шѭвнѫ.*

Вкокалѭ́, и́шь, — ли́лъ, *гл. свр.* отъ **вкокалю́вамь.** Да вкокалюсамь, да вдрьвѭ, да направѭ като кокалъ тврьдо; **окостени́ть. Да ся вкокалѭ́,** *гл. възвр.* и *стр.* Да ся вкокалюсамь, да ся вдрьвѭ; **окостенѣть. — ле́нъій,** *прич. стр.* Вкокалюсанъій, вдрьвенъій; **окостенѣлый.**

Вкокалю́вамь (да вкокалѭ́), *гл. д.* Вкокалюсвамь, правѭ нѣчто да стане тврьдо като кокалъ, вдрьвювамь; **костени́ть. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Вкокалюсвамся, ставамь като кокалъ коравъ, вдрьвювамся; **костенѣть, окостенѣва́ть.**

Вкокалю́ваніе, *с. ср.* Вкокалюсваніе, вдрьвюваніе; **костенѣніе.**

Вкокалю́самь, *гл. свр.* отъ **вкокалю́свамь.** Да вкокалѭ.

Вкокалю́свамь (да вкокалю́самь), *гл. д.* Вкокалювамь.

Вкокалю́сваніе, *с. ср.* Вкокалюваніе.

Вкопа́вамь (да вкопаѭ́), *гл. д.* 1) Зарывамь, закопавамь въ земѭ-тѫ, та да стои право; **вка́пывать въ зе́млю для утвержде́нія. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Зарывюмся, заоравамся; **вка́пываться.**

Вкопа́ваніе, *с. ср.* Заравюніе, закопаваніе въ земѭ-тѫ; **вка́пываніе.**

Вкопа́ѭ, ешь, — па́лъ, *гл. свр.* отъ **вкопа́вамь.** Да заровѭ, да закопаѭ въ земѭ-тѫ; **вкопа́ть. — па́нъій,** *прич. стр.* Зарытъій, закопанъій; **вко́панный.** *Стои като вкопанъ,* спр. никакъ не шавре; **стоя́ть какъ вко́панный.**

Вко́нчвамь и вко́нчювамь (да вко́пчѭ), *гл. д.* 1) Вчепквамь, докопвамь, докопчвамь, допипвамь, ловѭ, хващамь; **подцѣпля́ть, подцѣпливать, лови́ть, схва́тывать.** *Вкопчихѫ хайдуты-ты.* 2) Скрыюемь зимамь чюждо нѣчто, докачвамь, докопвамь, крадѫ; **подцѣпля́ть, подцѣпливать, красть.—мся,** *гл. възвр.* 1) Улавюмся за нѣчто и ся дрьжѭ якѫ-тѫ за него, докопвамся, вчепквамся, хващамся; **вцѣпля́ться.** *Вкопчился за полѫ-тѫ му, па ѭ не пуща.* 2) *гл. вз.* Хващамъ ся единъ другъ да ся биемъ или боримъ, допипвамся; **вцѣпля́ться.** *Скарахѫся, па ся вкопчихѫ, та щѫть си извадять очи-ты.* 3) *гл. стр.*

Вко́нчваніе и вко́нчюваніе, *с. ср.* Вчепкваніе, докопваніе, докопчваніе, допипваніе, улавюніе, хващаніе; **подцѣпливаніе, подцѣпка, подцѣпле́ніе, схва́тываніе, вцѣпле́ніе.**

Вко́пчѭ, ишь,—чи́лъ, *гл. свр.* отъ **вко́нчвамь.** Да вчепкамь, да докопамь, да допипамь, да уловѭ, да хванѫ; **подцѣпи́ть, схвати́ть. — Да ся вко́пчѭ,** *гл. възвр.* и *стр.* **— ченъій,** *прич. стр.* Вчепканъій, докопанъій, докопченъій, допипанъій, уловенъій, хванѫтъій, пипнѫтъій; **подцѣплённый, схва́ченный.**

Вкоравѭ́, и́шь,—ви́лъ, *гл. свр.* отъ **вкорави́авамь.** Да направѭ нѣчто да стане кораво; **зажести́ть, сдѣлать жёсткимъ.** *Да ся вкоравѭ,* да отврьдѣѭ; **затвердѣть, отвердѣть. — ве́нъій,** *прич. ст.* Окоравѣлъій, затврьдѣлъій, отврьдѣлъій; **затвердѣлый, отвердѣлый.**

Вкорави́авамь (да вкоравѭ́), *гл. д.* Правѭ нѣчто да стане кораво, да окоравѣе; **дѣлать жёсткимъ, тввёрдымь; жести́ть. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Ставамь коравъ, окоравѣвамь, отврьдѣвамь, затврьдѣвамь; **твердѣть, затвердѣва́ть, отвердѣва́ть, дѣлаться жёсткимъ, жёсткнуть.** *Хлѣбъ-тъ ся вкоравюва;* **хлѣбъ черствѣетъ.**

Вкорави́аваніе, *с. ср.* Ставаніе коравъ, окоравѣваніе, отврьдѣваніе, затврьдѣваніе; **затвердѣніе, отвердѣніе.**

Вкорснѭ́ (да ся), и́шь, — ни́лся, *гл. свр.* отъ **вкорени́авамся.** Да пустнѫ, да хванѫ корень, да ся прихванѫ; **пусти́ть ко́рень, укорени́ться, окорени́ться. — не́нъій,** *прич. стр.* Пустнѫлъій корень, залаченъій; **окоренѣлый, окрѣплый.**

Вкорени́авамся (да ся вкоренѭ́), *гл. възвр.* 1) Пущамь корень, прихващамся; **окореня́ться, укореня́ться.** 2) Казвася и за нѣчта, които не пущать корень, и ще рече, залачювамся; **окореня́ться, укореня́ться, утвержда́ться.** *Болесть-та ся вкорени въ него.*

Вкорени́аваніе, *с. ср.* Пущаніе корень, прихващаніе, залачюваніе; **окорене́ніе, укорене́ніе.**

Вкотлю́самь, *гл. свр.* отъ **вкотлю́свамь. — санъій,** *прич. стр.*

Вкотлю́свамь (да вкотлю́самь), *гл. д.* Казвася за мѣдны сѫдовы, некалаисаны хубавѣ, та развалять что ся дрьжи въ тѣхъ; **говоря́ о мѣдной посу́дѣ, окисля́ть то, что содéржится въ ней. — мся,** *гл. стр.* *Вкотлюсалася гостба-та.*

Вкотлю́сваніе, *с. ср.* отъ **вкотлю́свамь** и **вкотлю́свамся.**

Вкочаніѫ (да ся), **йшь,** — **нйлся,** *гл. свр.* отъ **вкочаніавамся.** Да ся вдрьвѭ, да окочанѣѭ; **окоченѣть, оледенѣть.** — **нѣ́ный,** *прич. стр.* Вдрьвеный, окочанѣлый; **окоченѣлый, оледенѣлый.**

Вкочаніавамся (да ся вкочаніѫ), *гл. възвр.* Ставамь твьрдъ, коравъ като кочанъ, вдрьвявамся, окочанѣвамь; **коченѣть, леденѣть.** *Вкочанихѫ ми ся рѫцѣ-ты отъ студъ, та не могѫ да си шьвнѭ прьстю-то.*

Вкочаніаваніе, *с. ср.* Вдрьвяваніе, окочанѣваніе; **окоченѣніе.**

Вкра́тцѣ, *нар.* Накжсо, съ малко думы; **вкра́тцѣ, коротко́.** *Разкажи ми го вкратцѣ, та не пютакай толкова.*

Вкръвни́чѭ (да ся), **ишь,** — **чился,** *гл. свр.* отъ **вкръвни́чіамся.** Да станѫ кръвникъ, кеседжия.

Вкръвни́чіамся (да ся вкръвни́чѭ), *гл. об.* Ставамь кръвникъ, кръвопиецъ, взвѣріявамся. *Вкръвничился като звѣръ.*

Вкръвни́чіаніе, *с. ср.* Ставаніе кръвникъ, взвѣріяваніе.

Вку́помь и

Вкупъ, *нар.* Всичкы ведно, накупъ, скупомь; **вмѣстѣ, за́разъ, вдругъ.** *Дошлы вкупомь жены, дѣца. Всичко вкупъ прави толкова гроша.*

Вку́свамь и вку́сувамь (да вку́сѫ), *гл. д.* Вкушіамь, хапвамь или пийнвамь отъ нѣчто, накушіамь; **вкуша́ть, отвѣдывать.**

Вку́сваніе и вку́суваніе, в. **вку́шіаніе.**

Вкусъ, *с. м.* 1) Оназа сила на языка, съ коѭто распознавамы сладко, кысело, горчиво, люто и пр.; **вкусъ.** 2) Онова свойство на нѣчто, по което ся то показва сладко, кысело или какво да е; **лезетъ; вкусъ.** *На вкусъ е добро.*

Вку́сѫ, ишь, — **си́лъ,** *гл свр.* отъ **вку́свамь и вку́шіамь.** Да накусѫ; **вкуси́ть, отвѣдать.** — **сеный,** *прич. стр.* Накусеный; **вкушённый, отвѣданный.**

Вку́шіамь (да вку́сѫ), *гл. д.* Вкусвамь.

Вку́шіаніе, *с. ср.* Вкусваніе, хапваніе или пийнваніе отъ нѣчто, накушіаніе; **вкушéніе, отвѣдываніе.**

Вкъ́свамь и вкъ́сувамь (да вкъ́снѫ), *гл. д.* Правѭ нѣчто да стане кысело, да прокысне, вкыселіавамь; **ква́сить, дѣлать ки́слымъ, дава́ть прокйснуть, проква́шивать.** *Нечиста бъчва вкысва вино-то.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Вкыселіавамся, ставамь кыселъ; **кислѣть, ки́снуть, скиса́ть, скиса́ться.** 2) Прокысвамь, развалıамся отъ кыслотѫ; **прокиса́ть, окиса́ть.** 3) Отъ дрьжаніе нѣчто кысело зимамь кыселъ дъхъ; **накиса́ть, наки́снуть.** *Бъчва, като ся изпраздни отъ вино-то, ако не ся измые тутакси отъ кала, ся вкысва.* 4) Ядосвамся, ставамь кыселъ, лихъ; **серди́ться, раздража́ться.** *Вкыснѫлся е та не може му ся продума. Кривъ ли сьмь ти, та си ся вкыснѫлъ като кыселицѫ?*

Вкъ́сваніе и вкъ́суваніе, *с. ср.* 1) Вкыселіаваніе, ставаніе кыселъ; **скиса́ніе.** 2) Прокысваніе; **прокиса́ніе, окиса́ніе, накиса́ніе.**

Вкъıселѭ, йшь, — **ли́лъ,** *гл. свр.* отъ **вкъıселіавамь.** Да вкыснѫ, да направѭ да стане кыселъ; **сдѣлать ки́слымъ, проква́сить, дать прокйснуть. Да ся вкъıселѭ,** *гл. възвр.* Да ся вкыснѫ, да прокыснѫ, да станѫ кыселъ; **скйснуть, скйснуться, сдѣлаться ки́слымъ.** — **лéный,** *прич. стр.* Вкыснѫтый, прокыснѫлый; **прокйслый, окйслый, накйслый.**

Вкъıселіавамь (да вкыселѭ), *гл. д.* Вкысвамь. — **мся,** *гл. възвр.* Вкысвамся, ставамь кыселъ; **станови́ться, дѣлаться кйслымъ, кислѣть, кйснуть, скиса́ть, скиса́ться.**

Вкъıселіаваніе, *с. ср.* Ставаніе кыселъ, вкысваніе; **скиса́ніе.**

Вкъ́снувамь, *гл. уч.* отъ **вкъ́снѫ.**

Вкъ́снуваніе, *с. ср.* отъ **вкъ́снувамь.**

Вкъ́снѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **вкъ́свамь.** Да направѭ нѣчто да стане кысело, да вкыселѭ; **сдѣлать ки́слымъ, проква́сить, дать прокйснуть. Да ся вкъıснѫ,** *гл. възвр.* Да ся вкыселѭ: 1) Да станѫ кыселъ; **скйснуть, скйснуться, сдѣлаться, ки́слымъ.** 2) Да прокыснѫ; **прокйснуть окйснуть, накйснуть.** *Вкыснѫся вино-то,* станѫ кысело на отцетъ. — **нѫтый,** *прич. стр.* 1) Что ся е вкыселилъ; **скисшійся.** 2) Прокыснѫлый; **прокйслый, накйслый, окйслый.**

Влага, *с. ж.* 1) Мокрота; **сы́рость, мокрота́,** *Дрьжи влагѫ.* 2) Водно нѣчто; **жи́дкость.** 3) Дъждь; **дождь.** *Нѣма да падне влага,* нѣма да вали дъждъ. — *Дрьжи му влагѫ,* стига му да го има, да го помни. *Тоѭ бой ще му дрьжи влагѫ за много врѣмя.*

Вла́гамь (да вло́жѫ), *гл. д.* 1) Турıамь вѫтрѣ въ нѣчто; **вкла́дыватъ, влага́ть.** 2) Казвася за пары, захващамь гы, обличıамь гы въ стокѫ, купувамь нѣчто за тѣхъ; **говоря́ о де́ньгахъ, употреблять ихъ на поку́пку това́ровъ, класть, полага́ть.** *Вложилъ сьмь въ овця толкова пары.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Турıамся вѫтрѣ въ нѣчто; **вкла́дываться, влага́ться.** — **ганый,** *прич. стр.*

Вла́ганіе, *с. ср.* 1) Турıаніе въ нѣчто; **вкла́дываніе, влага́ніе.** 2) Захващаніе, обличıаніе (пары въ стокѫ).

Влáгъица, *ум. ж.* отъ **влáга.** Малко влага.

Владалéцъ, — **лцú,** *с. м.* Който влада нѣйдѣ или на нѣчто; **началникъ, владѣтель.**

Влáдамь, *гл. ср.* (Съ дат. пад. или съ вин. съ прѣдл. на). Владѣѭ, стопанисвамь нѣчто, заповѣдамь му, господарь му сьмь, буюрдисвамь му; **владѣть, обладáть, госпóдствовать.** *Кой влада тѫѭ земѭ? На тѫѭ кѫщѫ азъ владамь, не й владашь ты;* **я хозяинъ ѣтого дóма, а не ты.** — **мся,** *гл. възвр.* Обхождамся, обносюамся, дрьжѭся; **вестú, держáть себя, обходúться, обращáться съ кѣмъ.** *Стоѭнъ ся влада добрѣ;* **Стоянъ ведётъ себя хорошó.**

Влáданіе, *с. ср.* 1) Стопанисваніе нѣчто, заповѣданіе на нѣчто; **владѣніе.** 2) Обхода, обхожданіе, обносюаніе, дрьженіе, докарваніе; **поведéніе, обращéніе, обхождéніе.**

Владанúе, *с. ср.* Владовище, мѣсто или нѣчто, на което влада нѣкой; **имѣніе, имýщество.**

Влáдё и **Влáдо,** им. соб. мѫжско.

Владúна, им. соб. женско.

Владóвище, *с. ср.* Имáніе мѣсто или уграда нѣкаква, владаніе, мюлкъ; **недвúжимое имýщество.**

Владýлъ, им. соб. мѫжско.

Владъ, им. соб. мѫжско.

Влады́ка, — **дыкы** и — **дыци,** *с. м.* Прьво духовно лице въ еднѫ епархиѭ; архиерей, прьвосвященикъ; **влады́ка, архіерéй.** *Единъ ся ражда за владыкѫ, а другъ за мотыкѫ. Родился за мотыкѫ, направили го владыкѫ. Ако имаше кѫсметъ Иглика, ще ѭ земюаше владыка. Владыко святый, и овый ся мые. Кой пыта брьсне ли ся владыка.*

Влады́ковый, **въ, ва, во,** *пр.* отъ **влады́ка.** Владыкынъ; **влады́кинъ, архіерéйскій.**

Владыкýвамь, *гл. ср.* Бывамь владыка, намирамся за владыкѫ; **архіерéйствовать.**

Владыкýваніе, *с. ср.* отъ **владыкýвамь.**

Влады́кынъ, **нъ, на, но,** *пр.* отъ **влады́ка.** Владыковый; **влады́кинъ, архіерéевъ.**

Влады́ченіе, *с. ср.* отъ **влады́чѫ;** **посвящéніе въ архіерéи.**

Влады́ческый, влады́чьскый и **влады́чкый, ка, ко,** *пр.* отъ **влады́ка.** Архиерейскый; **влады́чній, архіерéйскій, влады́ческій.** — **скы,** *нар.* Като владыкѫ, архиерейскы; **влады́чески, архіерéйски.**

Влады́чество и **влады́чьство,** *с. ср.* Владыческый чинъ, владыческо достоинство, архиерейство; **архіерéйство.**

Влады́чкый, в. **влады́ческый.**

Влады́чинина, *с. ж.* Что е уречено да ся дава на владыкѫ всякоѭ годинѫ отъ вѣнчило; дымнища; **сборъ въ пóльзу архіерéя съ кáждаго семéйства въ епáрхіи.**

Влады́чѫ, **ишь,** — **чúлъ,** *гл. д.* Рѫкополагамь нѣкого за владыкѫ; **посвящáть въ архіерéи.**

Влады́шкый, **ка, ко,** *пр.* в. **влады́ческый.**

Влады́шнина, в. **влады́чинина.**

Владѣніе, *с. ср.* Владаніе, владѣяніе.

Владѣѭ, **ешь,** — **дѣлъ,** *гл. ср.* Владамь. *Дѣто сила владѣе, законъ-тъ ся стѫписва.*

Владѣяніе, *с. ср.* Владаніе, владѣніе.

Влáé, им. соб. мѫжско.

Влаженіе, *с. ср.* отъ **влажѭ;** **влáженіе.**

Влáжничкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **влáжный.**

Влáжность и

Влажнотá, *с. ж.* Малка мокрота; **сы́рость, мокротá, влáжность.**

Влáжный, — **жьнъ** и — **женъ, жна, жно,** *пр.* Мокрый, нъ не много; **сырóй, мóкрый, мóклый, влáжный.** *Влажно мѣсто,* дѣто е нѣколко мокро. — **жно,** *нар.* Нѣколко мокро; **сы́ро, мóкрó, влáжно.**

Влажнякъ, *с. м.* Обложенъ дъждъ, който вали повяче врѣмя и тихо, та напоюава добрѣ земѭ-тѫ.

Влажѭ, **ишь,** — **жúлъ,** *гл. д.* Правѭ нѣчто влажно, докарвамь влажность, увлажюавамь; **влáжить, воложúть. Влажѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* Ставамь влаженъ, увлажюавамся.

Влáзвамь, *гл. мн-кр.* отъ **влáзюамь.**

Влáзюамь (да влѣзѫ), в. **влúзамь.**

Влáзюаніе, *с. ср.* Влизаніе,

Влáйка, им, соб. женско.

Влáйко, им. соб. мѫжско.

Влакá, *с. ж.* Родъ, колѣно, корень, лѣка, пасмина, плѣзмина; **родъ, порóда, плéмя.** *Нашюа-та влака е голѣма,* нашій родъ, нашій корень е голѣмъ.

Влакáрскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **влакáрь.**

Влакáрь, *с. м.* Рыбарь, който лови рыбѫ съ мрѣжѭ влакъ.

> Щѫ ся сторѭ морска рыба,
> Щѫтъ мя хванѫтъ влакари-ти,
> Влакари-ти рыбари-ти. *Пѣс.*

Влакнó, *с. ср.* Косьмъ, власъ; **вóлосъ, волокнó.** *Не гляда валмо-то, ами влакното. Отскубнѫли смы отъ глиганъ влакно, та что има? — Едно влакно нѣчто,* сир. тврьдѣ малко. — *Ни влакно,* ничто, никакъ; **ни на вóлосъ.** — *На влакно,* на косьмъ, едва, едва; **чуть, чýть; на одúнъ вóлосъ.** — *Нѣчто на влакна;* **волокнúстый.** — *Влакно въ мясо, въ рас-*

тенис; **во́лоть, мо́чка.** — *Той влакно-то цѣни*, сир. много е майсторъ.

Влакомѧ (да ся), **ишь,** — **мѝлся,** *гл. свр.* отъ **влакомя́вамся.** Да станѫ лакомъ.

Влакомя́вамся (**да ся влакомѧ**), *гл. об.* Ставамь лакомъ; **дѣлаться ла́комымъ, становиться жа́днымъ, а́лчнымъ.**

Влакомя́ванiе, *с. ср.* отъ **влакомя́вамся.**

Влакъ, *с. м.* 1) Врьшина или друго, что влѣкѫть по орань да ся зарови сѣмя-то и да ся изравни орань-та; брана; **борона́.** 2) Голѣма мрѣжя за ловенiе рыбѫ; гриба, неводъ; **не́водъ.** 3) Казвася: *кола на влакъ,* кола само съ прѣдни колела, а отъ тѣхъ проточены назадъ дрьвiе, които ся влѣкѫть съ задний край по земѭ-тѫ; съ такывы кола свалят возъ на надолнище.

Влакъцé, *ум. ср.* отъ **влакно́; волосо́къ.**

Вла́ни, *нар.* Лани, минѫлѫ-тѫ годинѫ; **про́шлый годъ, въ про́шломъ году́.**

Вларлу́шѧ (да ся), **ишь,** — **шился,** *гл. свр.* отъ **вларлу́шямся.**

Вларлу́шямся (**да ся вларлу́шѧ**), *гл. възвр.* Прѣправямся на заспалъ, правѭ ужь че спѭ; **притворя́ться спя́щимъ.**

Вларлу́шянiе, *с. ср.* отъ **вларлу́шямся.**

Власа́ткый, — **тъкъ, тка, тко,** *пр. смякч.* отъ **власа́тый.**

Власа́тый, тъ, та то, *пр.* Казвася за вълнѫ, на коѭто власъ-тъ е длъгъ, правъ и твръдъ, която не е руда; **говоря́ объ ове́чьей ше́рсти, кото́рой во́лосъ то́лстый и жёсткiй.** *Власата вълна. Власато руно.*

Власе́нiе, *с. ср.* Пущанiе власъ.

Власе́ць, *ум. м.* отъ **власъ.**

Вла́синъ день, в. **Вла́совъ день.**

Вла́сица, *с. ж.* Животно *Mustela nivalis,* байнова булчица, батева булчица, байновка, енева булчица, ласица, невѣстулка, попадийка, попова булчица, калманка, каджнка, пиши-попадийка, царева невѣста, царева невѣстулка, царева щерка; **ла́сица, ла́ска, ла́сочка, ла́стка, норо́къ.**

Вла́совъ день. Власинъ день, Св. Власий, 11 Февруарiя, муковъ день, воловъ запоръ. Св. Власъ ся има за покровитель на добытъка, та за селяны-ты неговый день е голѣмъ праздникъ. Тоя день, който има добытъкъ говяда, овця, козы, не хваща никаквѫ работѫ за здравiе-то на добитъка, не мѣсять квасникъ хлѣбъ, зачтото вѣрвать, че прѣзъ цѣлѫ-тѫ годинѫ хлѣбъ-тъ имъ щялъ да ся всалява, и ако ся нарани нѣкой прѣзъ годинѫ-тѫ, рана-та му щяла да власясва. Утрѣвь-тѫ много рано замѣсвать само двѣ прѣсны питы, еднѫ-тѫ раздавать на роднины и съсѣды, а съ другѫ-тѫ закръмявать добытъка и сѣкѫтъ на воловы-ты болесть власъ. Въ тоя день не впрягать добытъкъ, зачтото щялъ ужь безъ друго да умре отъ болесть власъ; на впрягатны-ты воловы турять по девять пѫти сѣно, а стопани-ти постять, ако власовъ день не ся падне въ постенъ день. На власинъ день отъ добытъка зимать по малко вълнѫ, коѭто пазить за лѣкъ. Съ неѭ лѣкувать наранено на добычя, сгарять ѭ и съ сгурьтѫ посыпвать ранѫ-тѫ, или пакъ сгурь-тѫ смѣшвать съ кръмѫ на добытъка. Какъ сѣкѫть власъ на добытъка в. при **муковъ день.**

***Власта́ръ,** *с. м. Гр.* Младочка израстла отъ странѫ изъ корена или отъ клонъ на дрьво; пичъ; **нако́рникъ, о́тпрыскъ, побѣ́гъ.**

Властву́вамь и власту́вамь, *гл. ср.* Владамь, заповѣдамь нѣйдѣ, господарувамь; **вла́ствовать, госпо́дствовать.**

Властву́ванiе и власту́ванiе, *с. ср.* Владанiе, заповѣданiе, господарувание: **вла́ствованiе, госпо́дствованiе.**

Власти́телка, *с. ж.* Коята влада, заповѣда нѣйдѣ, господарка, глава; **нача́льница, завѣ́дывающая чѣмъ.**

Власти́тель, *с. м.* Който влада, заповѣда нѣйдѣ, владалець, господарь, глава; **нача́льникъ, завѣ́дывающiй чѣмъ.**

Власту́на, *с. ж.* Листъ отъ сѣмкѫ-тѫ на растенiе, когато никне; **сѣменны́я до́ли у расте́нiй; росто́къ.**

Власть, *с. ж.* Кога влада нѣкой на нѣчто и има волѭ да прави что ще той; **власть.**

Власци́, *с. м. мн,* Седемь звѣзды, что ся видять накупъ; друго-яче ся наричять *кокошка,* като да сѫ кокошка съ пилци; **плея́ды (звѣ́зды), ути́нное гнѣздо́.** По тыя звѣзды познавать по села-та нощиѭ, кое врѣмя е.

Власъ, *с. м.* 1) Влакно, косьмъ; **во́лосъ.** Казвася по́-чясто като събирателно, напр. *власъ-тъ на вълнѫ-тѫ; вдигнѫло власъ като кадифя.* 2) Опрана, увлачена и изтяглена на дѫракъ вълна, та приготвена за кѫдѣли; прамикъ. 3) Коса, брада, рясы на растенiе. 4) Болесть по добытъка и овцяты, отъ коѭто въ черный имъ дробъ излиза нѣчто като влакна.

Власѧ́, и́шь, — **си́лъ,** *гл. ср.* За растенiе: пущамь власъ, рясы.

Власяни́ца, *с. ж.* Дрѣха отъ дебелѫ власатѫ абѫ; козинева дрѣха; **власяни́ца, волосяни́ца, волося́нка.**

Вла́сяный, нъ, на, но, *пр.* отъ **власъ; волосяно́й.**

Влася́самь, *гл. свр.* отъ **влася́свамь.**

Влася́свамь (**да влася́самь**), *гл. ср.* За ранѫ: подпикавамся, та не зараствамь лесно,

а ся влачѭ много врѣмя. *Рана-та му власюсала.*

Власі́асванie, *с. ср.* отъ **власі́асвамъ.**

Влатъ, *с. м.* Класъ на нивѫ; **ко́лосъ.**

Влатѫ́, **и́шь, — ті́лъ,** *гл. свр.* отъ **влаті́авамъ.** Да пустнѫ, да врьжѭ класъ, да класѫ; **вы́колоситься.**

Влаті́авамъ (да влатѫ́), *гл. ср.* Казвася за нивѫ: пущамъ, врьзвамъ класъ, класюавамъ; **колоси́ться, выкола́шиваться.** *Нива-та е влатила. Ако залати, ще му влати.*

Влаті́аванie, *с. ср.* Пущанie, врьзванie класъ, класюванie.

Вла́чвамъ и **вла́чювамъ,** *гл. мн-кр.* отъ **вла́чѭ.**

Вла́ченie, *с. ср.* Чесанie влънѫ на гребенци, на даракъ; **чеса́нie, чёска ше́рсти.**

Вла́ченie, *с. ср.* в. **влѣче́нie.**

Влаче́нкъı, *с. ж. мн.* Кога ся съберѫть на едно мѣсто много женъı и момъı да влачять влънѫ.

Влачені́акъ, *с. м.* Нѣколко навилюаци сѣно набрано да ся влачи, та да ся прави на копѫ.

Влачи́-кла́шно, *с. об.* Мрьзливъ, пехривъ, дембелъ; **лѣнтя́й, лѣнтя́йка.** *Онъ е влачи-клашно.*

Влачкъ́ıнıа, *с. ж.* Коıато влачи влънѫ; **чеса́лщица.**

Влачю́га, *с. ж.* Объıчıай да ся кѫпѭть на Ивановъ день, а по нѣйдѣ и на бабинъ день.

Влачю́гамъ, *гл. д.* Кѫпѭ нѣкого на Ивановъ и на бабинъ день за здравie.

Вла́чѭ, **ишь, — чи́лъ,** *гл. д.* и **вла́чѭся,** *гл. възвр.* в. **влѣкѫ́** и **влѣкѫ́ся.**

Вла́чѭ, **ишь, — чи́лъ (вла́чвамъ),** *гл. д.* Казвася за влънѫ: чешѭ ѭ на гребенци, на даракъ, да ся развлачи за да ся пряде; **чеса́ть гре́бнемъ шерсть, мы́кать.** *Влънѫ влачи, мѫжъ не рачи.* — **чѭся,** *гл. стр.* — **ченъıй,** *прич. стр.* Чесанъıй на гребенци; **че́санный (о ше́рсти).** *Влачена влъна.*

Влачяшко́мь,

Влачяшкъ́ıмь и

Влачяшкѫ́-тѫ, *нар.* Съ влѣченie, влѣчяшкомь, влѣчяшкъıмь, влѣчяшкѫ-тѫ; **волочмя́, во́блокомъ, волоча́, тащa.** *Влачяшкомь го заведе въ училище-то. Влачяшкъıмь си дойдохъ дома.*

Вла́шка, *с. ж.* Раст. и плодъ *Zea mays,* арапка, грьчка, гугуци, гълѫбie, коломбокъ, кукумарка, кукурузъ, мамули, мисирка, мисиръ, моморозка, моморозъ, мумурузка, мумурузъ, папуръ, паткъı, печенка, пченичка, пченка, рабка, царевица, царевка, царка, цомбуръ, ченичка, ченка; **майсъ, кукуру́за, туре́цкая пшени́чка, кики́, пово́нка.**

Влашкови́на, *с. ж.* Оронепъ царевиченъ мамулъ, жюна, какалашка, класура, класчюнка, кочанкъı, кубакъ, кукумарка, кукуратка, лущка, махалка, мисирликъ, ранковина, тувка, чёканъ, чекутка, ченкушка, чюшелка, шютарка, шютка, шюшюрага.

Вледенѫ́ (да ся), **и́шь, — ни́лся,** *гл. свр.* отъ **вледенı́аваıмся.** Да ся вледѫ, да станѫ като ледъ; **оледенѣ́ть.**

Вледенı́авамся (да ся вледенѫ́), *гл. възвр.* Ставамъ като ледъ, вледıавамся; вдрьвıавамся; **леденѣ́ть.**

Вледенı́аванie, *с. ср.* отъ **вледенı́авамся;** **леденѣ́нie.**

Вледѫ́, **и́шь, — ди́лъ,** *гл, свр.* отъ **вледı́авамъ.** Да направѭ на ледъ; **оледени́ть.** — **де́нъıй,** *прич. стр.* Станѫлъıй на ледъ, като ледъ; **оледенѣ́лый.**

Вледı́авамъ (да вледѫ́), *гл. д.* Направıамъ да стане на ледъ или като ледъ; **оледени́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* Ставамъ като ледъ, вледенıавамся, вдрьвıавамся, замрьзвамъ; **леденѣ́ть.** *Вледихся отъ страхъ. Рѫцѣ-тъı ми ся вледихѫ отъ студъ.*

Вледı́аванie, *с. ср.* отъ **вледı́авамъ** и **вледı́авамся;** **леденѣ́нie, оледенѣ́нie.**

Влѝбвамся (да ся влѝбѭ), *гл. об.* Влюбвамся, залюбвамся, объıквамъ нѣкого или нѣчто; **влю́бливаться, влюбя́ться.**

Влѝбванie, *с. ср.* Влюбванie, залюбванie, объıкванie; **влюбле́нie.**

Влѝбѭ (да ся), **ишь, — би́лся,** *гл. свр.* отъ **влѝбвамся.** Да ся влюбѭ, да залюбѭ, да объıкнѫ; **влюби́ться.** — **бенъıй,** *прич. стр.* Влюбенъıй, залюбенъıй, объıкнѫлъıй нѣкого или нѣчто; **влю́бленный, влюблённый.**

Влѝвамъ (да влѣ́ıѭ), *гл. д.* Наливамъ нѣкаквѫ водѫ въ нѣчто; **влива́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Наливамся въ нѣчто, втичıамся; **влива́ться.** — **ванъıй,** *прич. стр.*

Влѝванie, *с. ср.* отъ **влѝвамъ;** **влива́нie, вли́вка.**

Влѝзамъ, вла́зıамъ, влѣ́звамъ (да влѣзѫ и да влѣзнѫ), *гл. ср.* Влѣгамъ: 1) Идѫ вѫтрѣ; **входи́ть, вступа́ть, въѣзжа́ть.** *Влизамъı въ церквѫ;* **мы вхо́димъ въ це́рковь.** *Влѣзохмъı въ село-то;* **мы всту́пили, въѣ́хали въ дере́вню.** 2) Отивамъ навѫтрѣ, врьвѭ навѫтрѣ; **лѣ́зть.** *Тѣснъı ми сѫ обуща-та, та ми не влѝза кракъ-тъ;* **сапоги́ у́зки, не лѣ́зутъ на́ ноги.** *Влѣзе ми трьнь въ прьста. Влѣзе ми шюшакъ въ око-то.* 3) Събирамся, вмѣщамся; **входи́ть, вмѣща́ться.** *Въ това бъчвя влизать двѣ вѣдра;* **въ э́тотъ бочёнокъ вхо́дятъ два ведра́.** *Въ груша влизать четъıредесять паръı.* 4) Вгазвамъ, нагаз-

вамь. *Влѣзохъ въ водж-тж.* 5) Пробывамь, прѣминувамь, продѣвамся; **входить, идти, проницать, проходить.** *Пиронъ-тъ влиза въ дрьво-то;* **гвоздь идётъ въ дерево.** *Конецъ-тъ е дебелъ, не влиза въ игљж-тж;* **нитка толста нейдётъ въ иглу.** 6) Попивамся; **вбираться, втягиваться, всасываться.** *Вода-та отъ дъжда влиза въ земьж-тж;* **вода отъ дождя вбирается въ землю.** 7) Примѣшіамся; **входить, примѣшиваться.** *Въ тоя лѣкъ влизать много нѣчта;* **въ составъ ѳтого лѣкарства входятъ многія вещества.** *Въ това нѣчто не влиза лъжя;* **въ ѳто не входитъ ложь.** 8) Смѣтамся, бройся. *Въ тжж смѣткж не влизать разноскы-ты.* 9) Употрѣбіавамся, служя, бъва мя; **идти, употребляться.** *Желѣзо-то влиза въ много работы;* **желѣзо идётъ на разныя издѣлія.** 10) Настаніавамся, намѣщамся, натъкміавамся; **идти, поступать.** *Влизамь ратай у нѣкого.* 11) Подкачіамь, захващамь; **начинать.** *Влѣзохмы въ училище-то. Влизамы на работж.* 12) Подкачямся, захващамся, начинамся. *Новый мѣсяць още не е влѣзлъ.* — **Влизася,** *гл. безл. Въ нашж-тж кжщж ся влиза прѣзъ (изъ) тыя врата. Тука не ся влиза,* не бъва да влиза нѣкой. **Влизано е,** като *прич. стр.* влизалъ е нѣкой. — *Влизамь помеждж нѣкои;* кога нѣкои ся разправіать за нѣчто, сговаріамь гы; **входить въ посредничество по какому-нибудь дѣлу.** *Стоянъ и Войно ся карахж, азъ влѣзохъ помеждж имъ, та гы сговорихъ.* — *Влизамь въ люде* и *влизамь въ свѣта,* ставамь чловѣкъ за-въ свѣта, събирамся съ хора-та. — *Влизамь въ очи: а)* Ревнжся, аресвамь; **нравиться.** *б)* Правя да ми ся вглядвать; **кидаться, метаться въ глаза.** *Не прави такывы работы да влизашь въ очи.* — *Влизамь въ срьдце,* ревнжся, аресвамь; **нравиться.** *Влѣзе ми въ очи, влѣзе ми въ срьдце,* поревнж ми ся. — *Влизамь въ работж,* пригодіавамся за нѣчто; **годиться къ чему.** — *Не ми влиза въ работж: а)* Не ми е потрѣбно, не ми трѣбва; **мнѣ не годится.** *б)* Не щж да знаія, не е моя работа; **дѣла мнѣ нѣтъ до ѳтого.** — *Влизамь въ разговоръ,* заговаріамся, захоратіавамся за нѣчто; **входить въ разговоръ.** — *Влизамь въ длъгъ, въ борчь,* задлъжнѣвамь; **входить въ долги.** — *Влизамь въ грѣхъ,* говоря или правя нѣчто грѣшно; **наживать грѣхъ.** *Бѣжь, не струвай добро, да не влѣзешь въ грѣхъ. Бѣгай отъ себапъ, да не влѣзешь въ грѣхъ.* — *Влизамь въ бѣдж, въ белж, въ зло,* сполетіава мя нѣкаква беля, нѣкакво зло; **попадать въ бѣду.** — *Влизамь подъ кожж-тж нѣкому,* подльстіавамся; **вкрадываться къ кому.** *Влѣзалъ му е подъ кожж-тж, та си играе съ него както ще.* — *Влизамь въ ржцѣ,* хващать мя, уловіавать мя; **попадаться въ руки.** — *Влизамь въ пжтя, въ дирж-тж, въ пеша на нѣкого,* хващамь го дѣ ходи и какво прави. — *Влѣзе му бльха въ ухото. Влѣзе му като трьнь въ очи-ты. Влѣзь въ Циганчета-та, та избери побѣло-то. Влѣзълъ като въ небрано лозіе. Влѣзълъ въ лозіе-то, че му гроздіе не аресва. Влѣзълъ въ лозіе-то и мрьждися на гроздіе-то. Който влѣзе въ банж, неизпотенъ не излиза. Ако влѣзе правъ, не излиза здравъ; ако влѣзе кривъ, не излиза живъ. Който подлѣзе, нему ще влѣзе. Въ каквото хоро влѣзешь, така щешь играешь. Влиза съ двѣ очи, излиза съ едно. Влиза патка, излиза гжска. Отъ едно ухо влиза, отъ друго излиза. Не е грѣхъ что влиза, а чтото излиза. Остра дума въ срьдце влиза. Не му влизай у носа. Не щялъ мрьтвый да влѣзе въ рай! Влѣзва ли ти нѣчто? Влѣзла като мухж въ млѣко. Влизалъ е и въ сито и въ рьшето. Влѣзли му брьмбалчета въ главж-тж. Влѣзълъ въ чюжды поливкы.*

Влизаніе, *с. ср.* отъ **влизамь.** Влазіаніе; **входъ, вступленіе, въѣздъ.** *На влизаніе въ града ся срѣщнжхъ съ него;* **при въѣздѣ въ городъ я встрѣтился съ нимъ.**

Влизвамь, *гл. мн-кр.* отъ **влизамь.** Влазвамь; **вхаживать.**

Влитамь (да влѣтж), *гл. ср.* Влѣтѣвамь.

Влитаніе, *с. ср.* Влѣтѣваніе.

Влички, *гл. мн-кр.* отъ **влѣкж.**

Влишж (да ся), **ишь, — шился,** *гл. свр.* отъ **влишіавамся.**

Влишіавамся (да ся влишж), *гл. об.* 1) Ставамь лихъ, излишіавамся, полишіавамся; **дѣлаться своенравнымъ, причудливымъ, капризнымъ.** 2) Подкачіамь да лишж на игрж, ставамь лишинджия; **становиться плутомъ, шулеромъ въ игрѣ.** *Не ся играе съ него: той ся е вече влишилъ.*

Влишіаваніе, *с. ср.* 1) Ставаніе лихъ, полишіаваніе, излишіаваніе. 2) Кога стане нѣкой лишинджия.

Вловж, ишь, — вилъ, *гл. свр.* отъ **вловіавамь; поймать, захватить, изловить, схватить. — веный,** *прич. стр.* Уловеный, хванжтый; **пойманный, захваченный, изловленный, схваченный.**

Вловіавамь (да вловж), *гл. д.* Уловіавамь,

хващамь; **захвáтывать, излáвливать, схвáтывать.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Уловıавамся, хващамся; **захвáтываться, изла́вливаться, схвáтываться.**

Плѣснѫли и ся вловили,
Та сѫ ся три дни борили. *Пѣс.*

Вловıáваніе, *с. ср.* Уловıаваніе, хващаніе; **захвáтываніе, излáвливаніе, поймáніе, схвáтываніе.**

Влогъ, *с. м.* Пары, вложены въ нѣкаквѫ работѫ; **дéнежный вносъ, капитáлъ.** *Печалж-тж щемъ дѣлимъ спорядъ влога,* всıакой ще земе отъ неѭ спорядъ колкото е вложилъ пары.

Влóжѫ, ишь, — **жи́лъ,** *гл. свр.* отъ **влáгамь.** 1) Да турѭ въ нѣчто; **вложи́ть.** 2) Да захванѫ, да облѣкѫ пары въ стокѫ. — **женъıй,** *прич. стр.* 1) Туренъıй въ нѣчто; **вло́женный.** 2) За пары: захванѫтъıй, облѣченъıй въ стокѫ. *Имамь вложены толкова пары.*

Вломѭ́ (да ся), и́шь, — **ли́лся,** *гл. свр.* отъ **вломıáвамся; вломи́ться, втóргнуться, ворвáться.**

Вломıáвамся (**да ся вломѭ́**), *гл. об.* Влизамь нѣйдѣ насилѫ, съ силѫ, силомь; **влáмываться, вторгáться, врывáться.**

Вломıáваніе, *с. ср.* отъ **вломıáвамся; вломъ, влóмка, вторгáніе, вторжéніе.**

Влопатѫ́ (да ся), и́шь. — **ти́лся,** *гл. свр.* отъ **влопатıáвамся.** Да уклепнѫ; **пови́снуть.**

Влопатıáвамся (**да ся влопатѫ́**). *гл. об.* Казвася за уши; уклепвамь; **повисáть (объ ушáхъ).**

Копчя крака заболѣхѫ,
Очи му ся вчетворихѫ,
Уши му ся влопатихѫ. *Пѣс.*

Влопатıáваніе, *с. ср.* отъ **влопатıáвамся.** Уклепваніе.

Влошѭ́ (да ся), и́шь, — **ши́лся,** *гл. свр.* отъ **влошıáвамся.** Да станѫ лошь.

Влошıáвамся (**да ся влошѭ́**), *гл. об.* Ставамь лошь; влошıавıавамся.

Влошıáваніе, *с. ср.* Ставаніе лошь.

Влошıавѭ́ (да ся), и́шь, — **ви́лся,** *гл. свр.* отъ **влошıавıáвамся.**

Влошıавıáвамся (**да ся влошıавѭ́**), *гл. об.* Ставамь лошıавъ, влошıавамся; **дѣлаться, станови́ться нехорóшимъ.**

Влошıавıáваніе, *с. ср.* отъ **влошıавıáвамся.**

Влоıѫ́ (да ся), и́шь, влоился, *гл. свр.* отъ **влоıáвамся; пожирѣть, утучнѣть.**

Влоıáвамся (**да ся влоıѫ́**), *гл. об.* 1) Покрıывамся съ лой, ставамь лоıавъ, тлъстѣѭ, дебелѣѭ; **жирѣть, тучнѣть.** 2) За масло и др., ставамь като лой, дъхамь на лой.

Влоıáваніе, *с. ср.* отъ **влоıáвамся.**

Влъ́гненіе, *с. ср.* Ставаніе влаженъ, овлъгваніе; **сырѣ́ніе.**

Влъ́гнѫ, ешь, — **нáлъ,** *гл. ср.* Ставамь влаженъ, овлъгвамь, извлъгвамь, **сырѣ́ть, вóлгнуть.** *Влъна-та влъгне въ мокрю врѣмя;* **шерсть сырѣ́етъ, вóлгнетъ отъ сырóй погóды.**

Влъ́ка и

Влъкáна, им. соб. женско.

Влъкáнъ,

Влъкáнинъ и

Влъ́ко, им. соб. мѫжско.

Влъколáкъ, *с. м.* Врьколакъ. Вѣрвать, че ужь кръвь-та на чловѣкъ, убитъ съ пушкѫ или ножь нѣйдѣ по горы-ты, слѣдъ четыресять дни ставала влъколакъ, врьколакъ. Влъколаци-ти приличıать на вампыры-ты и плътници-ты, тии могѫть да ся прѣправıать на каквото щѫть. Врьтятся около мѣста-та, дѣто сѫ были убити чловѣци-ти, отъ кръвь-тѫ на които сѫ станѫли тии, и живѣѭть въ пещеры изъ планины-ты. Нощıѭ выкать по имя людıе-то, что минувать покрай тѣхъ, нападать на тѣхъ, обирать гы, убивать гы и мяса-та имъ окачıать по стѣны-ты на пещерѫ-тѫ, въ коıѫто живѣѭть. В. **вампы́ръ.** *Ꙗде като влъколакъ,* сир. по много и нечисто.

Влъколáчкый и

Влъколáшкый, ка, ко, *пр.* отъ **влъколáкъ.** Вампырскый. — **кы.** *нар.* Като влъколакъ, вампырскы.

Влъколıáсамь (да ся), *гл. свр.* отъ **влъколıáсвамся.** Да станѫ влъколакъ, да ся врьколıасамь, да ся вампырıасамь.

Влъколıáсвамся (**да ся влъколıáсамь**), *гл. об.* Ставамь влъколакъ, врьколıасвамся, вампырıасвамся.

Влъколıáсваніе, *с. ср.* Ставаніе влъколакъ, врьколıасваніе, вампырıасваніе.

Влъкоıáдина, *с. ж.* Нѣчто ıадено, ухапано отъ влъкъ.

Влъкъ, влъци, *с. м.* 1) Животно звѣрь *Canis lupus,* ıаде овця, козы, говяда, коніе; **волкъ, бирю́къ.**

Юнаци като злъı влъци.
Момчета като влъчета. *Пѣс.*

2) Казвася и за чловѣкъ, комуто око-то утичıа на чюждо нѣчто. 3) Понѣйдѣ дıавола наричıать влъкъ. — *Влъкъ-тъ е все влъкъ. Влъкъ-тъ мъглы-ты обичıа. Влъкъ на мъгливо врѣмя ся радва. Влъкъ-тъ козинѫ-тѫ си мѣнıава, а съ трьсѫ-тѫ си умира. Выкалъ влъка да му пази овця-ты. Влъкъ овця пасе. Влъкъ-тъ варди агня-то отъ лисицѫ-тѫ да го изıаде той. Влъкъ и броено ıаде. За влъкъ*

чтено нѣма. За влъка приказвать, и влъкъ-тъ насрѣщѫ (въ кошярѫ-тѫ). Бѣжь влъку, прѣдла тя гони. Да ся бояше влъкъ отъ дъжда, щяше си носи и качюлкѫ. И агня-то да е цѣло, и влъкъ-тъ да е сытъ. Стадо-то цѣло и влъкъ-тъ сытъ. На ти, влъчё, агня! Дере овця, храни влъци. Ближе влъкъ-тъ хомота за хатѫра на вола. Влъкъ яде и сурьво. Влъкъ-тъ все сурьво яде и пакъ му е дебелъ вратъ-тъ. Грькъ като влъкъ. Богъ да пази отъ Влашкы влъци и отъ Бѣломорскы Грьци. Доклѣ влъкъ ся научи да краде кокошкы, кожя-та му на пазаръ. Остарѣлъ влъкъ на кучета-та маскара. Застарѣе ли влъкъ-тъ на кучета-та клоцъ става. Влъкъ ся напорѫкы не храни. Влъку зима за обичай. Врьжи магаря-то дѣто иска стопанъ-тъ му, па нѣмай грыжѫ, че влъкъ ще го яде. Стригали влъка, той за овця-ты пыталъ. Влъкъ съ хаберъ агня не хапва. Да живѣешь между влъци, да ся овлъчишь. Кога влъка видимъ, тогась рѫже трьсимъ. Колкото и да хранишь влъка, око-то му все въ горѫ-тѫ. Влъкъ домазлѫкъ не чюва. Влъкъ пастѫрмѫ не прави. Безъ ползѫ овца и влъкъ ѭ не яде, или: влъкъ да ѭ из'яде. Която овца ся дѣли отъ стадо-то, влъкъ ѭ из'яда. Единъ влъкъ стига на едно стадо. Което кучя не знае да лае, докарва влъка на овця-ты. Драга му като овцѫ на влъкъ. Жени влъка за овцѫ-тѫ. Что ще овца срѣщѫ влъка. Гора безъ влъци не бива. Въ горѫ-тѫ мечкы, въ села-та влъци. Влъкъ отъ мѣшилинѫ ся не бои. Врящешь ли? — влъкъ-тъ е готовъ. Който ся е родилъ влъкъ, лисица не става. Влъкъ кучя не става. Ще стане, кога стане влъкъ-тъ кучя. Девять овчяри съ еднѫ лъжицѫ яли, и пакъ нѣмало кой да под'юка на влъка, кога влѣзлъ въ кошярѫ-тѫ. Лисица и влъкъ станѫли кумове, доклѣ открадним кокошкѫ, а кога ѭ откраднѫли, разкумилися. Който видѣлъ влъка, и выка и не, а който не го видѣлъ, грълото си дере. Влъкъ отъ юкание не зима. Доклѣ е живъ влъкъ-тъ, опашка-та му не ся мѣри. Влъкъ-тъ носи имя-то, лисица-та си врьши работѫ. Влъкъ-тъ около лѣгло-то си пакость не прави. Нито колять, нито ядѫть влъци-ты, и пакъ на билюци гы нѣма. Влъкъ-тъ ражда влъчета, а не агнета. Давилъ, не давилъ влъкъ-тъ, чтомь го нѣкой види, все ще го погони. Влъка гляда, а дырѫ-тѫ му трьси. Попытали влъка: зачто ти е дебелъ вратъ-тъ? — Зачтото си врьшѫ самъ работѫ. — Да го ядѫть влъци, или: влъци го яли! клитва за конь. — *Трьтился е нѣйдѣ влъкъ,* сир. нѣкой скрьжявъ, свидливъ е далъ нѣйдѣ нѣчто. — *Срѣщнѫлъ го влъкъ,* или: *влъкъ му прѣпрѣчилъ пѫтя,* ще сполучи, ще му врьви напрѣдъ. — *Гладенъ сымь като влъкъ,* изгладнѣлъ сымь трьдѣ много. — *Влъкъ и овця,* една игра, коѭто овчяри и овчярчета играѭть.

Влѣна́, *с. ж.* Косми-ти, что растѫть по кожѭ-тѫ на животны-ты; **шерсть.** По́-часто наричаѭть *влъна* косми отъ овцѫ. *Влънѫ влачи, мѫжь не рачи, Ока влъна — ока череши.* — *Трьснѫлъ му влънѫ-тѫ,* набилъ го добрѣ. — *Трьснѫлъ си влънѫ-тѫ,* умрѣлъ.

Влъна́, *с. ж.* Вода на море, езеро или рѣкѫ, издигнѫта отъ вѣтьра по́-высоко отъ равнинѫ-тѫ си; бранъ, плавой, плавѣй, склапъ, кломбурецъ, далга, талазъ; **волна́.**

Влѣневый, въ, ва, во, *пр.* Что има по себе влънѫ, увлаяный съ влънѫ.

Влѣнистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что е обрасълъ съ влънѫ, косматый, рошавый, рунтавый, барачистый, кочявый; **волоси́стый, косма́тый.**

Влѣница, *ум. ж.* отъ **влѣна.** Малко влъна; **ше́рстка.**

Влѣничка, *ум. ж.* отъ **влѣница; ше́рсточка.**

Влъну́вамь, *гл. д.* Повдигамь, разбрьквамь, правѭ да ся скарать нѣкои, да ся спрѣпрѫть; **мути́ть.** *Влънувамь народа;* **мути́ть наро́дъ. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Повдигамся, разбрьквамся, бунѭся; **мути́ться. — ваный,** *прич. стр.*

Влъну́вание, *с. ср.* Повдигание, разбрьквание, смѫтня; **смутня́.**

Влъняни́къ, *с. м.* Влъняна задна прѣстилка, коѭто селянкы понѣйдѣ носять намѣсто сукманъ; завѣска.

Влъняни́ца, *с. ж.* Длъга горня дрѣха безъ рѫкавы; **родъ кафта́на безъ рукаво́въ.**

Влъняни́чка, *ум. ж.* отъ **влъняница.**

Влѣняный, нъ, на, но, *пр.* Что е направенъ отъ влънѫ; **шерстяно́й.** *Влъняна дрѣха;* **шерстяно́е пла́тье.**

Влѣхва, *с. м.* Влъхвъ: 1) Който варди по пѫтища-та, та лови пѫтници или гы трепе, за да ги обере; хайдутъ, харамия; **разбо́йникъ.** 2) Който ходи да краде, да обира; оберникъ, обирачь; **воръ.** *Неуловенъ влъхва — отъ царя по́-голѣмъ.* 3) Вражялецъ, врачь, магесникъ; **волхвъ, волше́бникъ, чароде́й, колду́нъ, зна́харь, вѣщу́нъ.**

Влѣхвешкый, ка, ко, *пр.* отъ **влѣхва.** 1) Хайдутскый, харамийскый; **разбóйническій, воровскóй.** 2) Магнесническый.—шкы *нар.* 1) Хайдутскы, харамийскы; **разбóйнически, воровскі́.** 2) Като вражялець, магнеснически.

Влѣхвица, *ум. м.* отъ **влѣхва.**

Влѣхвýвамь и влѣхýвамь, *гл. ср.* 1) Ходѫ влъхва, хайдутувамь; **разбóйничать.** 2) Крадѫ, обирамь; **воровáть.** 3) Баѭ, вражѭ, вражювамь, врачювамь, чарувамь; **волхвовáть.**

Влѣхвýвание и влѣхýвание, *с. ср.* 1) Ходение влъхва, хайдутуване; **разбóйничанье.** 2) Крадение, кражба, оберъ, обиръ; **воровствó.** 3) Баяне, вражение, вражювание, врачювание, чарувание; **волхвовáніе.**

Влѣхъвъ, *с. м.* в. **влѣхва.**

Влъчё, *ум.* отъ **влъкъ.** *Гладъ и влъчия изъ шюмѫ-тѫ изгонва.*

Влѣче, им. соб. мѫжско.

Влъчéнце, *ум. ср.* отъ **влъчя́.**

Влъчéць, *с. м.* 1) Една трѣва по лѫговища-та, цьвти жлъто и цвѣтие-то ѝ ся нарича бътуши. 2) Раст. трънь *Cirsium,* паламида, осътъ; **вахлáчка, волчéцъ, осóтъ, полевáя серпýха.**

Влѣчешкый, шка, шко, *пр.* отъ **влъкъ; вóлчій,** *Влъчешка глотница.* — шкы, *нар.* Като влъкъ; **по вóльчему, вóлкомъ.** *Гляда влъчешкы.*

Влѣчешкѫ-тѫ, *нар.* Като влъкъ, влъчешкы; **по вóлчьему, вóлкомъ.**

Влѣчий, чиа, чие, *пр. прит.* отъ **влъкъ; вóлчій.** *Влъчиа кожиа;* **вóлчья шкýра.**

Влъчи́нъ, им. соб. мѫжско.

Влѣчи прáздници. Спорядъ едны, нѣкои дни отъ 1-й до 8-й, или отъ 1-й до 20-й Ноемврия, по колядно заговѣване; спорядъ другы, пръвн-ти три дни на Февруария, а спорядъ трети, нѣкои дни отъ Ѭнуария, които ся празднувать, за да не ѭдѫть влъци добытъка. Прѣзъ тыя дни вардять да не работять влънѫ и другы нѣкои работы. Които имать добытъкъ, пó-здраво вардять тыя праздници. Който носи дрѣхѫ, работенѫ прѣзъ влъчи-ты праздници, щѭли ужь да го разкѫсать влъци. Тыя дни мѣсять особены хлѣбовы, наречены *кошѭры,* та гы раздавать по овчяры-ты и закръмѭвать съ тѣхъ дабытъка. Прѣзъ влъчи-ты праздници зашивать уста-та на влъци-ты, за да не ѭдѫть тии добытъка имъ, спр. връзвать ножици да не могѫть да ся отварѭть, уврьзвать нѣкакъ пряждѫ, зашивать нѣчто и въ исто-то врѣмя баѭть, и вѣрвать, че съ това щѫть упазять добытъка си отъ влъци. Единъ отъ послѣдни-ты дни на влъчи-ты праздници ся зъве *куцаланъ.*

Влъчи́ца, *с. ж.* Женскый влъкъ; **волчи́ца,**

Влъчи́ще, *ув. ср.* отъ **влъкъ; волчи́ще,**

Влъчя́, *ум. ср.* отъ **влъкъ.** Малъкъ, младъ влъкъ или малко-то на влъчицѫ; **волчёнокъ.**

Влѣчиа жи́ла. Храстъ *Cytisus,* гергѣвденчя, зановець, зановитъ; **раки́тникъ.**

Влѣчиа ѭблъка. Раст. *Arisctolochia clematitis,* аблъчина, аблъчковина, ѭблъчина, ѭблъчковина; **каркашýнъ, кирказóнъ, пхинóвникъ.**

Влѣгамь, *гл. ср.* в. **вли́замь.**

Влѣгание, *с. ср.* в. **вли́зание.**

Влѣзвамь, *гл. мн-кр.* отъ **вли́замь.** Влазвамь, влизвамь; **вхáживать.**

Влѣзнѫ, сшь, — нѫлъ, и

Влѣзѫ, ешь, — зохъ, влѣзълъ, *гл. свр.* отъ **вли́замь и влáзѭмь.** 1) Да идѫ вѫтрѣ; **войдти́, вступи́ть, въѣхать.** 2) Да ся съберѫ, да ся вмѣстѫ; **войдти́, вмѣсти́ться.** 3) Да пробиѭ; **войдти́, прони́кнуть.** 4) Да ся попиѭ; **быть вóбрану, вcóсану.** 5) Да ся примѣсѫ; **войдти́, быть примѣшану.**

Влѣквамь, *гл. мн-кр.* отъ **влѣкѫ́.** Вличѭмь.

Влѣкѫ́, влечéшь, влѣкохъ, влѣклъ (**вли́чѭмь и влѣквамь**), *гл. д.* Влѣчѭ, влачѭ: 1) Тяглѭ, тътрѫ нѣчто по земѭ-тѫ слѣдъ себе; **влечь, влачи́ть, волочи́ть, волóчь.** *Ные нѣмамы хлѣбъ, а котка-та питѫ влѣче.* 2) Тяглѭ нѣкого насилѫ да врьви съ мене; **тащи́ть съ собóю.** *Азъ и да не щѫ, вые мя влѣчѣте. Азъ да си плачѭ, вые мя влѣчѣте. Ходи дѣдо и дойде, мечкѫ-тѫ влѣче за ухо.* 3) Водѫ слѣдъ себе; **волочи́ть за собóю.** *Кѫдѣто да иде, все влѣче нѣкого. Влѣче ѭ подырѭ си като писанѫ торбѫ. Влѣче го подырѣ си като съдранъ царвулъ.* 4) Довождамь; **приводи́ть.** *Съ кого ся срѣщне, влѣче го у дома да го служи.* 5) Носѫ; **носи́ть, вози́ть.** *Тръгнѫлъ на пѫть и влѣче толкова работы съ себе. Рѣка-та влѣче ледъ;* **но рѣкѣ несётъ лёдъ.** 6) Карамь, тяглѭ; **преслѣдовать судéбными процéссами.** *Влѣче мя по конаци-ты и по сѫдилища-та.* 7) Провличѭмь, протакамь, продлъжѭвамь; **волочи́ть, дѣлать проволóчку.** *Влѣче работѫ-тѫ съ годины.* 8) Носѫ, трьпѭ, кайратѫ; **терпѣть, сноси́ть.** *Влѣче като бъволъ. Ако мя тачишь, ты щешь мя влачишь. Не бодѫть вола, что влѣче мълкомь хомота. И волъ-тъ въ хомота колкото може влачи.* **Влѣкѫся,** *гл. възвр.* и *стр.* Влѣчѭся, влачѭся: 1) Тътрѫся по земѭ-тѫ; **волочи́ться.** *Дрѣха-та му*

длъга, влѣчеся по земѭ-тѫ. Влѣче му ся врьвь отъ царвула. 2) Ходѫ подырь нѣкого; **таскáться, бѣжáть за кѣмъ.** *Кѫдѣто да идѫ, и той ся влѣче слѣдъ мене.* 3) Едва, едва ходѫ отъ слабость, тътрѫся, клатѫся; **тащúться, плестúсь.** 4) Пльзѫ, лазѫ; **пóлзать, ползтú.** *Змии-ты ся влѣкѫть по корема си.* 5) Ходѫ чисто нѣкѫдѣ; **таскáться, ходúть чáсто.** *Влѣчеся по кръчмы-ты.* 6) Ходѫ по много мѣста, прѣтрывамь чюждьі-ты праговы, удрıамь си главѫ-тѫ. *По кои нѐ врата ся влѣкохъ да го измолѭ, а пакъ не можяхъ да го избавѭ.* 7) Точѭся като врьвь, като нишкѫ; **тянýться.** *Илюнка-та му ся влѣче.* 8) Протакамся, продлъжıавамся, траѭ; **тянýться, продолжáться.** *Таıа работа ся влѣче отъ много врѣмя.* 9) За болесть по тѣло-то, простирамся; **распространя́ться, метáться (о болѣзняхъ).** *Прыщей-тъ ся влѣче по всичко-то тѣло.* **Влѣчéнъій,** *прич. стр.* — *Влѣче си опашкѫ-тѫ подырѣ си,* води женѫ си и дѣца-та си слѣдъ себе. — *Влѣче си вѫже-то,* за бѣсение е. — *Влѣкѫ си дни-ты, живота,* тяглѭ, мѫчѭся въ неволѭ, въ тягло. — *Влѣче си, простира си поıаса за кавгѫ,* търси кавгѫ, иска да ся кара. — *Мъгла го влѣче по зелено осое,* вѣтьръ го вѣе, праздна му е работа-та. — *Влѣчеся като прѣбитѫ змиѭ, като прѣбито куче,* казвася, кога нѣкои ходи, клатися полека, а има работѫ и ся бръза. — *Влачися като мъглѫ безъ вѣтьръ,* едва прѣстѫпа. — *Влѣчеся опашка-та му,* говорися зло за него.

Влѣнъій, *прич.* в. **влѣѭ.**

Влѣпéнъій, *прич.* в. **влѣпѭ.**

Влѣпéрвамь и влѣпéрувамь (да влѣпéрѭ), *гл. д.* 1) Втъıкамь нѣчто въ рѫцѣ нѣкому, влѣпıавамь, втрапıавамь; **всóвывать въ рýку что.** *Влѣпери му нѣколко пары.* 2) Удрıамь; **ввáливать, влѣпля́ть (удáры).** *Влѣпери му двадесять тоıагы по крака-та.* 3) Вторачвамся въ нѣчто, не си махамь очи-ты отъ него; **вперя́ть глазá.** *Влѣперилъ очи въ него.*

Влѣпéрвание и влѣпéрувание, *с. ср.* отъ **влѣпéрвамь.**

Влѣпéрѭ, ишь, — **рилъ,** *гл. свр.* отъ **влѣпéрвамь.** 1) Да втрапѭ, да влѣпѭ; **всýнуть въ рýки.** 2) Да ударѭ; **ввалúть, влѣпúть.** 3) Да ся вторачѭ; **вперúть глазá.** — **пéренъій,** *прич. стр.*

Влѣпѭ, *ишь,* — **пилъ,** *гл. свр.* отъ **влѣпıáвамь.** 1) **Влѣпúть.** 2) Да влѣперѭ, да втрапѭ; **всýнуть комý что въ рýки.** — **пéнъій,** *прич. стр.* **влѣпленный.**

Влѣпıáвамь (да влѣпѭ), *гл. д.* 1) Залѣпıавамь едно нѣчто вѫтрѣ въ друго; **влѣпливать, влѣпля́ть.** 2) Удрıамь, залѣпıавамь, давамь, изврьтıавамь. *Влѣпи му еднѫ плѣсницѫ;* **влѣпúлъ емý пощёчину.** 3) Втъıкамь нѣкому нѣчто въ рѫцѣ, влѣпервамь, втрапıавамь; **всóвывать комý что въ рýки.** — **мся,** *гл. стр.* **влѣпливаться, влѣпля́ться.**

Влѣпıáвание, *с. ср.* отъ **влѣпıáвамь; влѣпливаніе.**

Влѣтъій, *прич.* в. **влѣѭ; влитый.**

Влѣтѣвамь (да влѣтѫ), *гл. ср.* Влитамь: 1) Хврьчяшкъімь, съ лѣтѣние влизамь въ нѣчто; **влетáть.**

Пеперуга лѣтѣла, Дюдюле,
Та въ водѫ влѣтѣла, Дюдюле. *Пѣс.*

2) Тичяшкомь, съ пръıкание влизамь въ нѣчто; **бы́стро входúть.**

Тıа (скумрıа) с въ кѫщи влѣтѣла,
Па си змѣю думаше:
Либя змѣю огнянъій! *Пѣс.*

Влѣтѣвание, *с. ср.* отъ **влѣтѣвамь.** Влитание; **влетáніе.**

Влѣтѫ́, *ишь,* — **тѣлъ,** *гл. свр.* отъ **влѣтѣвамь и влитамь.** Съ лѣтѣние, тичяшкомь да влѣзѫ въ нѣчто; **влетѣ́ть.**

Влѣчéние, *с. ср.* отъ **влѣкѫ́.** Влачение, тътрание, тътразение; **волочéніе, влечéніе.**

Влѣчю́гы, *с. ж. мн.* Животны, коıто съ влѣчение по корема си ходять; **пресмыкáющіяся живóтныя.**

Влѣчѭ́, *éшь,* **влѣкохъ, влѣклъ,** *гл. д.* в. **влѣкѫ́.**

Влѣчяшкóмь,

Влѣчяшкъі́мь и

Влѣчяшкѫ́-тѫ, *нар.* Съ влѣчение, влачяшкомь, влачяшкъімь, влачяшкѫ-тѫ; **волочмя́, вóлокомъ.** *Влѣчяшкомь го изкарахъ.*

Влѣѭ, *ешь,* **влѣлъ,** *гл. свр.* отъ **влúвамь.** Да налѣѭ въ нѣчто; **влить. Влѣнъій и влѣтъій,** *прич. стр.* Налѣнъій въ нѣчто; **влитый.**

Влю́бвамся (да ся влю́бѭ), *гл. об.* Влибвамся, залюбвамь, залибвамь, объıквамь нѣкого или нѣчто; **влюбливаться, влюбля́ться.**

Влю́бвание, *с. ср.* отъ **влю́бвамся.** Влибвание, залибвание, залюбвание; **влюблéніе.**

Влю́бѭ (да ся), *ишь,* — **бился,** *гл. свр.* отъ **влю́бвамся.** Да ся влибѭ, да ся залибѭ, да ся залюбѭ; **влюбúться, полюбúть.** — **бенъій,** *прич. стр.* Влибенъій, залибенъій; **влю́бленный, влюблённый.**

Влюдѫ́ (да ся), *и́шь,* — **дился,** *гл. свр.* отъ **влюдıáвамся.** — **дéнъій,** *прич. стр.* Станѫлъій человѣкъ за свѣта, за-въ людие-ты.

Влюдıáвамся (дя ся влюдѫ), *гл. об.* Ставамь человѣкъ за свѣта, за-въ людие-ты, като хора-та, както приличıа; **становúться, дѣлаться порядочнымъ человѣкомъ.**

Влюдíаваніе, *с. ср.* отъ **влюдíавамся**.

Влютѫ (да ся), **иш, — тился**, *гл. свр.* отъ **влютíавамся**. Да станѫ лютъ, парливъ. **— тенъıй**, *прич. стр.* Станѫлъıй лютъ, парливъ; **сдѣлавшійся жгучимъ на вкусъ**.

Влютíавамся (**да ся влютѫ**), *гл. възвр.* Ставамь лютъ, парливъ на вкусъ; **становиться жгучимъ на вкусъ**.

Влютíаваніе, *с. ср.* отъ **влютíавамся**.

Вмáмвамь и **вмáмувамь** (**да вмáмıѫ**), *гл. д.* Съ мамеціе въвождамь нѣкѫдѣ, въ нѣчто; **вмáнивать**. **— мся**, *гл. стр.*

Вмáмваніе и **вмáмуваніе**, *с. ср.* отъ **вмáмвамь**; **вмáниваніе**.

Вмáмıѫ, **ишь, — милъ**, *гл. свр.* отъ **вмáмвамь**; **вманить**. **— менъıй**, *прич. стр.* Въведенъıй съ мамеціе; **вманённый**.

Вметѫ, **éшь, — тохъ, вмелъ**, *гл. свр.* отъ **вмитамь**; **вместь, вмести**. **— тенъıй**, *прич. стр.* Заметенъıй въ нѣчто; **выметённый**.

Вмирíсвамся (**да ся вмирíшѫ**), *гл. об.* 1) Добъıвамь дъхъ, замирисвамь; **получáть зáвахъ**. *Който си готви съ тряскъı, гостба-та му ся на дъıмъ вмирисва.* 2) Въвонѣвамся, завонѣвамь, вт҄ѫхвамся; **тýхнуть**. *Ръıба-та ся вмирисва;* **рыба начинáетъ тýхнуть**.

Вмирíсваніе, *с. ср.* отъ **вмирíсвамся**.

Вмирíшѫ (да ся), **ешь, — рисался**, *гл. свр.* отъ **вмирíсвамся**. **— рисанъıй**, *прич. стр.*

Вмитамь (**да вметѫ**), *гл. д.* Съ метеніе накарвамь нѣчто нѣкѫдѣ, замитамь; **вметáть**. **— мся**, *гл. стр.* Замитамся въ нѣчто; **— танъıй**.

Вмитаніе, *с. ср.* отъ **вмитамь**.

Вмотáвамь (**да вмотáıѫ**), *гл. д.* Като мотаѫ едно нѣчто, намѣшıамь въ него и друго; **вмáтывать**. **— мся**, *гл. стр.* **вмáтываться**.

Вмотáваніе, *с. ср.* отъ **вмотáвамь**; **вмáтываніе**.

Вмотáıѫ, **ешь, — талъ**, *гл. свр.* отъ **вмотáвамь**; **вмотáть**. **— тáнъıй**, *прич. стр.* Замотанъıй въ нѣчто; **вмóтанный**.

Вмрълýшвамся и **вмрълýшювамся** (**да ся вмрълýшѫ**), *гл. об.* Умрълушвамся, отпадамь, уклеввамь, умъıслювамся, погляждамь надолу.

Вмрълýшваніе и **вмрълýшюваніе**, *с. ср.* отъ **вмрълýшвамся**. Умрълушваніе.

Вмрълýшѫ (да ся), **ишь, шился**, *гл. свр.* отъ **вмрълýшвамся**. Да отпаднѫ, да уклевнѫ, да ся умрълушѫ. **— шенъıй**, *прич. стр.* Отпаднѫлъıй, уклевнѫлъıй, умрълушенъıй.

Вмъквамь, *гл. мн-кр.* отъ **вмѣчıамь**.

Вмѣкнувамь, *гл. уч.* отъ **вмѣкнѫ**.

Вмѣкнѫ, **ешь, — нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **вмѣчıамь**; **втащить**. **Да ся вмѣкнѫ**, *гл. възвр.* 1) Да ся въврѫ; **втерéться, втиснуться**. 2) Да влѣзѫ скрътно; **вкрáсться, забрáться**. **— нѫтъıй**, *прич. стр.* **втáщенный**.

Вмѣчıамь (**вмъквамь, да вмѣкнѫ, вмъкнувамь**), *гл. д.* Мъкнѫ, въвличıамь нѣчто вѫтрѣ нѣкѫдѣ; **втáскивать**. **Вмѣчıамся**, *гл. възвр.* 1) Въвирамся нѣкѫдѣ изъ-междѫ навалицѫ-тѫ; **втирáться, втискиваться, втѣсняться**. *Едвамь ся вмъкнѫхъ въ двора.* 2) Влизамь нѣкѫдѣ скрътно, безъ да мя усѣтять; **вкрáдываться, забирáться**. *Вмъкнѫхѫ ся въ село-то.*

Вмѣчıаніе, *с. ср.* отъ **вмѣчıамь** и **вмѣчıамся**; **втáскиваніе, втирáніе, втискиваніе**.

Вмѣсвамь и **вмѣсувамь** (**да вмѣсѫ**), *гл. д.* Като мѣсѫ нѣчто, замѣсвамь въ него и друго нѣчто; **вмѣшивать**. *Вмѣсихъ въ тѣсто-то и малко ръжяно брашно.* **— мся**, *гл. стр.* Замѣсвамся съ нѣчто; **вмѣшиваться**.

Вмѣсваніе и **вмѣсуваніе**, *с. ср.* отъ **вмѣсвамь**; **вмѣшиваніе**.

Вмѣствамь, *гл. мн-кр.* отъ **вмѣщамь**.

Вмѣстваніе, *с. ср.* отъ **вмѣствамь**.

Вмѣсто, *нар.* Намѣсто; **вмѣсто, намѣсто, взáмѣсть, взамѣнъ**.

Вмѣстѫ, **ишь, — тилъ**, *гл. свр.* отъ **вмѣщамь** и **вмѣствамь**. Да намѣстѫ едно нѣчто въ друго; **вмѣстить**. **—тенъıй**, *прич. стр.* Намѣстенъıй въ нѣчто, побранъıй; **вмѣщённый**.

Вмѣстíавамь, *гл. мн-кр.* отъ **вмѣщамь**.

Вмѣсѫ, **ишь, — силъ**, *гл. свр.* отъ **вмѣшıамь**. Да намѣсѫ; **вмѣшáть**. **— сенъıй**, *прич. стр.* Намѣсенъıй въ нѣчто, смѣсенъıй; **вмѣшанный**.

Вмѣсѫ, **ишь, — силъ**. *гл. свр.* отъ **вмѣсвамь**. Да замѣсѫ въ нѣчто; **вмѣсить**. **— сенъıй**, *прич. стр.* Замѣсенъıй въ нѣчто.

Вмѣтамь (**да вмѣтнѫ, вмѣтнувамь**), *гл. д.* Мѣтамь въ нѣчто; **вметáть**. **— мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Мѣтамся въ нѣчто; **выметáться**, **— танъıй**, *прич. стр.*

Вмѣтаніе, *с. ср.* отъ **вмѣтамь**; **вметáніе**.

Вмѣтнувамь, *гл. уч.* отъ **вмѣтнѫ**.

Вмѣтнѫ, **ешь, — нѫлъ**, *гл. сд-кр.* отъ **вмѣтамь**. Да мѣтнѫ въ нѣчто; **вметнýть**.

Вмѣшıамь (**да вмѣсѫ**), *гл. д.* Намѣшıамь едно нѣчто въ друго, въръквамь, забръквамь; **вмѣшивать**. **— мся**, *гл. възвр.* Намѣшıамся, забръквамся въ нѣчто, въ нѣкоѭ работѫ, въ нѣкой разправъ; **вмѣшиваться**. *Не*

ся вмѣшкай въ тъѫ работѫ. — **шанъій,** *прич. стр.* Вбрьканъій, забрькванъій, намѣшанъій.

Вмѣшание, *с. ср.* Намѣшание едно нѣчто въ друго, вбрькване, забрькване; **вмѣшиваніе.**

Вмѣщамь (**да вмѣстѫ, вмѣстіавамь**), *гл. д.* Намѣщамь нѣйдѣ нѣчто, турıамь го въ друго нѣчто така, каквото да си сбере въ него; **вмѣщáть, встáвливать.** — **мся,** *гл. възвр.* Намѣщамся, събирамся, побирамся въ нѣчто; **вмѣщáться.** — **щанъій,** *прич. стр.*

Вмѣщание, *с. ср.* отъ **вмѣщамь**; **вмѣщéніе.**

Внáсıамь, *гл. мн-кр.* отъ **внóсıамь.** Вносвамь; **внáшивать.** *Мѫжь съ кола да внасıа, а жена-та съ иглѫ да изнасıа, пакъ не може да ся надвие,* или: *съ двѣтѣ рѫцѣ мѫжь да внасıа, а жена съ малкъій прьсть да изнасıа, пакъ ще с кѫща-та праздна.*

Внáсıание, *с. ср.* отъ **внáсıамь.** Вносване; **внáшиваніе.**

Внеблюдъ и

Внезáпно, *нар.* Изненадѣйно, изведнѫжь, изневѣряшкъı, ненадѣйно, нечıакано; **внезáпно, незáпно.**

Внесѫ́, **éшь, внéсохъ, внеслъ,** *гл. свр.* отъ **внóсıамь.** Да занесѫ въ нѣчто; **внести́.** — **сéнъій,** *прич. стр.* Занесенъій въ нѣчто; **внесённый.**

Внéтрѣ, *нар.* в. **вѫ́трѣ.**

Внéтрѣшний, — **шнь** и — **шень, шнıа, шне,** *пр.* в. **вѫ́трѣшний.**

Внимáвамь, в. **вниматѫ.**

Внимáвание, *с. ср.* Внимание.

Внимáние, *с. ср.* отъ **внимáıѫ.** Внимавание, пазение; **внимáніе.**

Внимáтелнъій, — **лнъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* Който внимава, кога ся врьши нѣчто, или кога той врьши нѣчто, опаснъій, прѣдпазливъій; **осмотри́тельный.** — **лно,** *нар.* Опасно, прѣдпазливо; **осмотри́тельно.**

Внимáıѫ, **ешь,** — **мáлъ,** и **внимáвамь,** *гл. д.* Слушамь и глядамь нѣчто хубавѣ, пазѫ; **внимáть.**

Внйсамь, *гл. д.* в. **внóсıамь.**

Внйсание, *с. ср.* Вносıание.

Внóсвамь и **внóсувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **внóсıамь.** Внасıамь; **внáшивать.**

Внóсвание, *с. ср.* Внасıание; **внáшиваніе.**

Внóсıамь и **внйсамь** (**внáсıамь, внóсвамь, да внесѫ́**), *гл. д.* Носѫ нѣчто вѫтрѣ нѣкѫдѣ; **вноси́ть.** — **мся,** *гл. стр.* **вноси́ться.** — **санъій,** *прич. стр.*

Внóсıание, *с. ср.* Внисание, занасıание нѣчто вѫтрѣ; **вношéніе, внóска.**

Внýка и **унýка,** 1) *с. ж.* Дъщерıа на сынъ или на дъщерıѫ, внукъıнıа; **внýка.** 2) *с. об.* Казвася и за мѫжскъı и за женскъı дѣца на сынъ или на дъщерıѫ. 3) Братанець, братаница, сестринець, сестриница; **племя́нникъ, племя́нница.**

Внýковъ, **ва, во,** *пр.* отъ **внукъ.** Унуковъ; **внýковъ.**

Внукъ, **внýци,** и **унýкъ** *с. м.* 1) Сынъ на сынъ или на дъщерıѫ; **внукъ.** 2) Братанецъ и сестринецъ; **племя́нникъ.**

Внýкъıнъій, в. **внýчинъій.**

Внукъ́ıнıа, *с. ж.* дъщерıа на сынъ или на дъщерıѫ; внука, унука; **внýка.**

Внýчинъій, **нъ, на, но,** *пр.* отъ **внýка.** Внукъıнъій, унукъıнъій, унучинъій; **внýчій, внýкинъ.**

Внýчка, *ум. ж.* отъ **внýка.** Унучка; **внýчка.**

Внучя́, *ум. ср.* отъ **внукъ.** Унучя; **внýчекъ.**

Внѫ́трѣ, *нар.* в. **вѫ́трѣ.**

Внѫ́трѣшний, *пр.* в. **вѫ́трѣшний.**

Во, 1) *ср. р.* отъ показ. мѣстоим. **въій.** Вое, то, това; **э́то.** 2) *Ср. р. члѣнъ* вм. **то.** *Дѣтя-во, село-во.*

Во, *прѣдл.* вм. **въ.**

Вови́рамь (**да вóврıѫ**), *гл. д.* в. **въви́рамь.**

Вови́рание, *с. ср.* в. **въви́рание.**

Вóврıѫ, **ешь, воврѣлъ,** *гл. свр.* отъ **вови́рамь,** в. **вѣврıѫ.** — **рѣнъій,** *прич. стр.* в. **вѣврѣнъій.**

Вогáва, *с. ж.* Съ пепелъ врѣла вода за чистение нѣчто и за пране дрѣхъı; бугада, зола, лешıа, лисива, лисида, луга, люта вода, пепелница, пепеляна вода, протё, цвикъ, цекъ; **щёлокъ, букъ.**

Воглáвıѫ, **ишь,** — **вилъ,** *гл. свр.* отъ **воглáвıамь.** Да турıѫ оглавъ, да наглавıѫ. — **венъій,** *прич. стр.* Наглавенъій.

Воглáвıамь (**да воглáвıѫ**), *гл. д.* Турıамь оглавъ, юларъ на добътъкъ; наглавıамь. — **мся,** *гл. стр.* Наглавıамся.

Воглáвıание, *с. ср.* Турıание оглавъ, наглавıание.

Вода, *с. ж.* 1) Онова нѣчто, отъ което ставать рѣкъı, езера, морıа, извори; **водá.** *Рѣчна вода;* **рѣчная водá.** *Да пиемъ водѫ;* **пить вóду.** *Быстра вода;* **чи́стая, прозрáчная водá.** 2) Всичко нѣчто, което е рѣдко като водѫ и ся разлива; влага; **жи́дкость.** *Пиѫ нѣкаквѫ водѫ за лѣкъ.* 3) Казвася намѣсто рѣка, езеро, море. *Водъı-тъı притискохѫ. Голѣма рыба въ малкѫ водѫ не сѣди.*

Наши-тъı думъı, люби-ле,
Дѣто ся двама кльнахмъı,
Надъ водѫ ли гъı думахмъı,
Та буйна вода притече,
Че наши думъı завлече? *Пѣс.*

4) Една болесть, отъ коıѫто коремъ-тъ на человѣка ся издува; **водянáя болѣзнь, водя́нка.** 5) Една болесть въ крака-та на коние. 6) На коприненъı и другъı платовъı

дѫгы като влъны; **струя́ на тка́няхъ.** 7) Шаръ-тъ и свѣтлина-та на безцѣнны-ты камьнiе; **вода́ въ драгоцѣнныхъ ка́мняхъ.** — *Сладка вода* и *прѣсна вода*, вода добра за пиенiе, безъ вкусъ и безъ дъхъ; **прѣсная вода́.** — *Святена вода, свята вода* и *кръстена вода*, на коѭто е челъ свя щеникъ уреченъı молитвы, та ѭ е освятилъ; **святая вода́.** *Имамы си и попъ и святенѫ водѫ. Чистъ — свята вода не напита! Кръстена вода въ язъ не стои.* — *Мрътвица вода*, что не тече, а стои като въ гıолъ; **стоячая вода́.** — *Неначетена, неначенѫта, ненапита вода*, отъ коѭто още не е пито.

Да си варишь бълıе-то
Въ пятъкъ спроти сѫботѫ
Въвъ кѫщѫ запустеницѫ,
Въвъ грънıа необжежено
И съ водѫ неначетенѫ,
И гола и гологлава. *Пѣс.*

— *Гола вода*, казвася за нѣчто водıаво, кога има много водѫ въ него. *Млѣко-то е гола вода.* — *Отивамь на́ водѫ*, отивамь за водѫ, да налѣѭ водѫ, да донесѫ водѫ; **идти́ по во́ду.** — *Горѫ за водѫ*, жяденъ сьмь, пие ми ся много вода; **томи́ться жа́ждею.** — *Ловѭ рыбѫ въ мѫтнѫ водѫ*, спр. въ разбрьканы работы глядамь да ся облажѭ нѣчто; **лови́ть ры́бу въ му́тной водѣ.** — *Пущамь водѫ*, пикаѭ, мочѭ; **сцать, мочи́ться.** — *Врьвѭ нѣкому по водѫ-тѫ*, врьвѭ му по волѭ-тѫ, не му идѫ насрѣщѫ; **не противорѣчить.** — *Попари го като съ врѣлѫ водѫ*, каза му, направи му нѣчто, което много го жегнѫ. — *Подливамь водѫ нѣкому*, развалıамь му работѫ-тѫ. — *Подлива водѫ подъ сѣно-то*, разпалва работѫ-тѫ, подлива масло на огънıа, раздухва огънıа. — *Като водѫ подъ плѣвѫ*, казвася за лошъ човѣкъ, който тайно врьши злины, лошотıи. — *Минѫлъ е прѣзъ огънь и водѫ*, всичко е прѣкаралъ, та ся е калилъ. — *Камыкъ да стисне, водѫ ще пустне;* много е ıакъ. — *Зарекълся да́ не пие водѫ*, само вино да пие, да бѫде всıакога пıанъ. — *Вода го отнесла*, отиде да ся не врьне, изгубился. — *Да го отнесе мѫтна-та вода!* Клятва. — *Водѫ броди (гази), жяденъ ходи. Прѣзъ водѫ го прѣвелъ и водѫ му не далъ. Прѣзъ море тя прѣкарва, водѫ да не пиешь. Прати Харо на водѫ, и ты иди слѣдъ него. Еднѫжь грънıа на водѫ, дважь, третий пѫть ся разбива. Коıато стовна чясти на водѫ, скоро ся разбива. Жяденъ водѫ не пробира. Жяденъ конь и мѫтнѫ водѫ пие. Жяденъ конь мѫтнѫ водѫ не гляда. Повянѫлъ като врьбѫ въ водѫ. Възъ баиръ вода. Бие водѫ-тѫ да пустне масло. Били смы водѫ-тѫ, не ще пустне масло. Гора и вода да стои, Стоянъ не стои. И огънь лоше, нъ отъ водѫ пази Боже! Въ тихѫ водѫ высоко полы вдигай. Ще носи съ рьшето водѫ. Носи въ рьшето водѫ за жядны-ты. Както си мѫтилъ водѫ-тѫ, така ѭ и избыструвай. Вода, доклѣ ся не разбрька, не ся избыструва. Разбира ли ти свинıа отъ кладенчевѫ водѫ? Кръвь-та не е вода. Вѣра въ брадѫ-тѫ — поручникъ вода-та. И кокошка-та пие водѫ и нагорѣ ся пули. Кокошката пие вода и Бога гляда. Водѫ гляда, а за огънь приказва. Дѣ бъщи вода-та, дѣ пращи водяница-та! Бъхтися като водѫ о брѣгъ. Безъ мѫжскѫ работѫ — кладенецъ безъ водѫ. Вода донесла, вода занесла. Додѣ е здравъ човѣкъ, и вода-та му е сладка. Дѣто има сговоръ, тамъ и крушюмъ по водѫ плава; а дѣто нѣма сговоръ, тамъ и кратуна потъва. Да можюше, удавıаше го съ еднѫ лъжицѫ водѫ. Вода-та всичко измыва, само черно лице и лошь языкъ не може. Вода безъ сайбиıѫ не бива. Вода и огънь хатѫръ не глядать. Огънъ и вода сѫ добри слугы, ала страшни господари. Жена и вода на кѫдѣто гы поведешь. Вода-та ся води като женѫ. Дадена е вода-та за бъволы-ты. Вода-та си намира пѫтıа. Злоба-та и вода-та нѣма да ся свършıать на тозь свѣтъ. Вода-та ще ся крати, злоба-та нѣма да ся прѣкрати. Вода спи, а неприıатель не спи. Въ море-то водѫ съ лъжицѫ притура. Чюждый конь и срѣдъ водѫ ся зима.*

Вода́чка, *с. ж.* Коıато води нѣкои, показва имъ пѫтıа; **проводни́ца.**

Вода́чь, *с. м.* Който води нѣкои, показва имъ пѫтıа; **вожа́той, вожа́къ, водо́къ, води́тель, проводни́къ, води́лщикъ, водни́чій.**

Во́двамь и **во́дувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **во́дѫ; ва́живать.**

Во́двѣ, *нар.* вм. **о́двѣ.**

Во́деный, *прич.* в. **во́дѫ.**

Во́дение *с. ср.* отъ **во́дѫ; вожде́нiе.**

Води́ло, *с. ср.* 1) Поводникъ на оглавъ, на юларъ; **по́водъ.** 2) На уздѫ врьви-ты, съ които ся оправıа конь, кога ся ıазди; дизгинъ; **вожжа́.** 3) Потяглица на кола, процѣпъ, арѫшь; **ды́шло.**

Води́тель, *с. м.* Главатарь на другы въ нѣкоѭ работѫ; **предводи́тель.**

Води́ца, *ум. ж.* отъ **вода; води́ца.** *Водица мирна главица. Быстра водица — мирна главица. И кумица пуща водицѫ.*

Водúци, *с. ж. мн.* Господскый праздникъ, 6 Іаннуарія, за крьщение Христово; Богоіавление, Крьщение, Водокрьще, Иорданъ; **Богоявлéніе, Крещéніе.** Понѣйдѣ тоѭ праздникъ наричать и *мѫжскы водици*, а день-тъ на-по него, Ивановъ день — *женскы водици.* Въ нѣкои мѣста тоѭ день момы-ты излизать утрѣнь-тѫ нрѣдъ черковѫ, наряждатся и нѣѭть на мѫжие-ты разны пѣсни; а слѣдъ отпустъ на црьквѫ тръгвать по махалы-ты изъ кѫщѫ въ кѫщѫ, нѣѭть разны пѣсни на кѫщны-ты, тии пакъ гы дарить. Какви още обычаи ся врьшять на водици в. при **Богоявлéние.**

Водúчка, *ум. ж.* отъ **водúца.**

Водúчь, *с. м.* 1) Водачь. 2) Въ стадо, въ чрьдѫ или въ что да е, онова добычя, което врьви най-напрѣдъ; **передовáя скотúна въ стáдѣ, воды́рь, вожáтай, вожáтка.** *Конь водичь.* Въ нѣкои мѣста казвать *вогичь* и *югичь* вм. *водичь.*

Водичiарка, *с. ж.* Мома, коѭто съ другаркы ходи на водици, та пѣе в прѣнѣва, каквото колядари-ти на колядѫ. Ето нѣкои отъ пѣсни-ты, които водичiаркы нѣѭть.

Стамюнине домакыне!
Тука ли си, или не си?
Ако спишешь, разбудися,
Ако пиешь, веселися,
Оти идѫть малы момы,
Малы момы водичiаркы.

Сѣднѫлъ ми е старый Юно
На постелѭ коприннѫ,
Сынове му диванъ стоѭть,
А снѣхы му ручекъ готвить,
А внуци му службѫ служять,
А внукы му хоро играть.

Вóдна елá. Растение дрьво *Alnus,* елха, елша, лѫговица; **óльха.**

Вóдна ля́ща. Раст. *Lemna minor,* лѫчевица; **водянáя чечевúца.**

Водникъ, *с. м.* Въ кѫщи дѣто турѭть и окачить мѣдници съ водѫ и дъска-та подъ тѣхъ. *Какъ мела, какъ не мела, подъ водника ся и не навела,* казвася за мрьзеливѫ и не урядиѫ женѫ.

Вóдникъ, *с. м.* Мѣсто въ кѫщи, дѣто ся мыѭть и дѣто плакнѫть и мыѭть сѫдовы и друго; омывалникъ, помывiакъ; **рукомóйная, судомóйная.**

Водница, *с. ж.* 1) Змиа, что живѣе въ водѫ, водна змиа; **водянáя змія́.** 2) Много воденъ, много соченъ плодъ; **водянúстый, вóдяный плодъ.** *Дюлы, круши водници.*

Водни́чя, *ум. ср.* отъ **водни́къ.**

Вóдно кокóшчя. Птица *Rallus,* брѣзо кокошчя; **дергáчъ, корóстель.**

Вóдный, — **дьнъ** и — **денъ,** дна, дно, *пр.* 1) Что е като водѫ рѣдъкъ и ся разлива; **жúдкій.** 2) Что има водѫ; **водянóй, водянúстый.** *Водны мѣста;* **водянúя мѣстá.** 3) Что е пльнъ съ водѫ, съ сокъ, сочный; **водянúстый, вóдяный.** *Водна круша,* водница; **водянúстая грýша.** 4) Что расте или что живѣе въ водѫ; **водянóй.** *Водна трѣва;* **водянáя травá.** *Водна змиа,* водница. — *Воденъ дяволъ,* казвася за хытръ и діаволитъ човѣкъ. *Очи-ты му играѭть като на воденъ дяволъ.*

Водонáдъ, *с. м.* Мѣсто на рѣкѫ, дѣто пада вода-та отъ высоко право надолу; водоскокъ, надало, плескало; **водопáдъ, водоскáтъ, надýнъ, каскáдъ.**

Водопóй, *с. м.* 1) Поеnie добытъкъ водѫ; **поéніе скотá.** *Врѣмя за водопой.* 2) Мѣсто, кѫдѣто карать добытъкъ да го поять; **водопóй, водопóйло, водопóйня.**

Водокрьщие, *с. ср.* Праздникъ Богоявление, Водици; **Богоявлéніе.**

Водосвя́тъ, *с. м.* Святене водѫ, церковна служба, въ коѭто священикъ чете уреченыі молитвы на водѫ и потопiава въ неѭ крьстъ, та съ това ѭ благославiа и освятiава; **водосвя́тіе.**

Водоскóкъ, *с. м.* в. **водопáдъ.**

Водъ, *с. м.* Приведъ, приводъ. *Зимамь зять на водъ,* на приводъ, зимамь го да живѣе при насъ; **призячя́ть.** В. **зять.** *Отиде на водъ,* на приводъ.

Вóдѫ, ишь, — **дилъ (вóдвамь),** *гл. д.* 1) Ведѫ, правѭ нѣкого да врьви, да иде нѣкѫдѣ; **водúть, вестú.** *Водѫ Драгина у васъ;* **я веду́ Драгáна къ вамъ.** *Води дѣ да си е свѣтъ. Дѣто ходи, орлы води,* казвася за нечисть човѣкъ. 2) Врьвѭ, та показвамь пѫтя нѣкому, оправiамь го; **водúть, управля́ть, покáзывать дорóгу.** *Слѣпець слѣпца води, и двама-та въ ямѫ-тѫ,* казвася, кога нѣкой оправiа другаго, а самъ не отбира добрѣ работѫ-тѫ. 3) Дрьжѭ нѣкого за нѣчто и го тяглѭ да врьви; **вестú.** *Водѫ го за рѫкѫ. Водѫ конь. Нá ти, Манго, царство! — Ами хлѣбъ? — Хлѣбъ съ кола. — Ами азъ да водѫ кола-та.* 4) Разваждамь, шьтамь; **водúть по рáзнымъ мѣстáмъ.** *Води мя изъ всичкый градъ;* **ведú меня́ по всему́ гóроду.** *Водѫ коня да алащише.* 5) Ходѫ за главѫ на дружинѫ, воискѫ и проч.; **предводúтельствовать.**

Дѣ да е Стоѭнъ, да дойде
Младый войвода да бѫде,
Млады юнаци да води. *Пѣс.*

6) Придружiавамь; **сопровождáть.** *Водимъ младоженци да ся вѣнчаѭть. Водимъ кумѫ-тѫ, нѣма момѫ-тѫ.* 7) Имамь за

стопаницѫ или за стопанъ; **имѣть въ супру́ги.** *Водѫ сестрѫ му*, имамь ѭ за женѫ; **держа́ть его́ сестру́.** — *Водѫ хоро*, играѭ на чело-то на хоро; **руковожу́ хорово́домъ, первый въ нёмъ выступа́ю.**

Маринчица Грькыничица
По дворъ ходи, хоро води. *Пѣс.*

Боса ходва, че хоро водва. Выкалъ бабѫ да му води кривулака. Танецъ ѭрецъ води. — *Водѫ за носъ;* **води́ть за носъ:** *а)* Мамѭ, лъжѭ нѣкого. *б)* Правѭ си каквото щѫ съ нѣкого. — **Во́дѫся,** 1) *гл. стр.* Врьвѭ кѫдѣто мя водять. *Конь-тѫ не ся води;* **ло́шадь не поводли́ва.** *Ни ся води, ни ся кара; ако го водишь, хапе, ако го карашь, рыта.* 2) Подавамся, пристаѭмь; **соглаша́ться, быть поводли́вымъ.** *Водися на-по нѣкого. Да му думамь, дано ся поведе.* 3) *гл. взаим.* Врьвѭ заедно и ся дрьжѭ съ нѣкого; **идти́ вмѣстѣ съ кѣмъ, приде́рживая другъ дру́га.** *Водимся за рѫкѫ.* 4) Живѣѭ като стопанъ; **жить въ супру́жествѣ.**

Намѣрилъ момѫ хубавѫ
И ся за неѭ оженилъ:
Девять ся годинъ водили,
Нѣмали рожбѫ никаквѫ. *Пѣс.*

5) Живувамь си съ нѣкого, другарувамь, имамь дружбѫ съ него; **води́ться, дру́житься.** *Радъ и Бое ся водять.* 6) Учѭ едно съ нѣкого. *Откакъ смы хванѫли да учимъ псалтира, все ся водимъ.* 7) Казва ся за женскый добытъкъ, кога ся ѭри; **ярова́ть, случа́ться, обгоня́ться.** *Крава-та ся водú;* **коро́ва обгоня́лась, обошла́сь, обходи́лась, облома́лась.** — *Водѫся на кола-та нѣкому*, вѣрвамь, что ми казва и му пристаѭмь. — **Во́деный,** *прич. стр.* **ведённый.**

Водяни́ца, *с. ж.* 1) Направа на водѫ да ся меле брашно; жерка, терга; **ме́льница водяна́я, мукомо́льня.** *Водяница съ двѣ витла;* **ме́льница о двухъ жёрновахъ.** 2) Всѣкоѭ направѫ, каква да е, за млене нѣчто, какво да было, наричѭть водяница, ако и да не ся кара съ водѫ; **вся́каго ро́да ме́льница.** *Водяница за млене кафя;* **ме́льница для моло́тья ко́фе.** *Вѣтьрничава водяница*, или *водяница на вѣтьръ;* жерка, что ся кара отъ вѣтьра; **ме́льница вѣтряная.** 3) Желѧдъкъ, желѧдъ на птицѫ; **желу́докъ у пти́цы.** 4) Кравайчя, направено да приличѭ на водяницѫ; мѣсися на бѫдный вечерь. — *Водяница* или *динка за барутъ;* **порохова́я ме́льница.** — *Добра водяница всѣкакво меле*, който е за-въ работѫ, той всичко свршѭ. — *Дрьнчи като празднѫ водяницѫ*, или: *дрьнка като крьчетало-то на водяницѫ*, или: *като че е роденъ на водяницѫ;* казвася за чловѣка, който говори много и что да е, безъ да хващать думы-ты му мѣсто. *Кльца си зѫбы-ты като празднѫ водяницѫ. Брьблавица жена е като празднѫ водяницѫ. Хлопа като водяницѫ. Водяница меле, ничто не смила. Водяница — живеница. Който си нѣма кавгѫ, да си купи водяницѫ. На водяницѫ гѫдулка не струва. Водяница меле съ рядъ. Който сѣди на водяницѫ-тѫ, смила си жито-то. Отишьлъ еднѫжь на пазаръ, а дважь на водяницѫ. Който иде на водяницѫ, ще ся убрашнюви. Много приказкы на водяницѫ. Безъ камыкъ водяница брашно не меле. Кована водяница мяко брашно меле. Чюдися въ коѭ водяницѫ да сыпе. Сбрькася (смаѭся) като кучя въ водяницѫ. Въ пустѫ водяницѫ дяволи-ти метѫть. Хылися като дяволъ на водяницѫ.* Има обычѧй да лъжѭть дѣца-та, че въ водяници-ты ся вѫдять дяволи.

Водяни́чище, *с. ср.* Мѣсто, дѣто е была нѣкога водяница, гнѣздо за водяницѫ.

Водяни́чка, *ум. ж.* отъ **водяни́ца.** Водяничя; **ме́ленка.** *Водяничка — срѣбрьна жичка.*

Водяни́чкый, чка, чко, и

Водяни́чный, — чьнъ и — ченъ, чна, чно, *пр.* отъ **водяни́ца; ме́льничный.** *Водяниченъ камыкъ*, жерповенъ камыкъ, хромелъ; **жёрновъ.** *Водяничный камыкъ, колкото меле, по́-тьнъкъ става.*

Водяни́чя, *ум. ср.* отъ **водяни́ца.** Водяничка; **ма́ленькая ме́льница, ме́ленка.**

Водяничи́арка, *с. ж.* 1) Жена на водяничарь, водянчѭрка; **ме́льничиха.** 2) Рыба *Gobio*, кротушка, дерменджийка, циганчица; **писка́рь, песка́рь, пескозо́бъ.**

Водяничи́арскый, ска, ско, *пр.* отъ **водяничи́арь.** Водянчѭрскый; **ме́льническій.** Казвася и намѣсто **водяни́чный.** *Брада царска глава водяничарска. Богатъ като водяничѭрскѫ мышкѫ.* — *Водяничѭрска кашлица*, козя кашлица, грьмогласна кашлица.

Водяничи́арчя, *ум. ср.* Водянчѭрчя, младъ водяничарь; **молодо́й ме́льникъ.**

Водяничи́арь, *с. м.* Който ряди водяницѫ да меле, водянчѭрь; **ме́льникъ, мукомо́лъ.** *Ще изѣжди водяничѭра*, казвать за оня, който ѧде много. *Кашле като водяничѭрь. Житарь умира, водяничѭрь не умира.*

Водянишкый, вм. **водяничкый.**
Водянчіарка, в. **водяничіарка.**
Водянчіарскый, в. **водяничіарскый.**
Водянчіарчя, в. **водяничіарчя.**
Водянчіарь, в. **водяничіарь.**
Водіавый, **въ, ва, во,** *пр.* Что има водѫ въ него; рѣдкый; **жидкій.** *Юастис-то е много водюаво.*
Вбе, *с. ср.* отъ показателно мѣстоимение **вый.** Во, това, то; **ѕто.**
Вбене, *с. ср.* отъ **вбіж.** Выеніе, вой; **вой.**
Возѣлница, *с. ж.* в. **возілница.**
Возене, *с. ср.* отъ **возж.** Возилка, возитба; **везѣніе, вбзка.**
Возець, *ум. м.* отъ **возъ.** Малъкъ возъ; **вбзикъ.**
Возилка, *с. ж.* Возитба, возение; **вбзка.**
Возилница, *с. ж.* Возелница, бъчва голѣма, коіато сама стига да натовари цѣлъ возъ; **большая бочка, которой достаточно одной для нагруженія цѣлаго вбза.**
Возитба, *с. ж.* Возилка, возение; **вбзка.**
Бозрастникъ, *с. м.* в. **вѣзрастникъ.**
Бозрастъ, *с. м.* в. **вѣзрастъ.**
Возъ, *с. м.* Товаръ, колкото ся качва на еднъі кола; **возъ.** *Возъ сѣно, возъ дрьва,* кола сѣно, кола дрьва; **возъ, сѣна, возъ дровъ.**
Возъ. Така изричать нѣкои понѣйдѣ прѣдлогъ **възъ,** та всичкы-ты сложнъі съ него рѣчи сѫ показанъі на ряда при **въз. . .**
Вбзж, ишь, — зйлъ, *гл. д.* Везѫ, носѫ на кола, карамь; **возйть, везти, катать. Вбзжся,** *гл. стр.* Сѣдѫ на кола да мя возять; **возйться, вестись, кататься.** — *Возжся нѣкому на кола-та,* водѫся на-по него, пристаюамь на онова, что мя учи, слушюамь го. — **зеныій,** *прич. стр.* **везённый.**
Вой, *с. м.* Гласъ отъ влъкъ, отъ пся и другы нѣкои животнъі, кога сѫ тыя гладнъі; военіе, выение; **вой, вытьё.**
Вой, *междом.* Ей, ой, хой, казвася като за выкание оногова, комуто щемъ подкачимъ да казвамъі нѣчто за-въ работѫ; **гой.**

Вой тя тебе, юасно слънце!
Вой тя тебе, Марко Кралевитый!

Войвбда, *с. об.* Въйвода; 1) Глава на войскѫ; **воевода, военачальникъ, предводитель вбйска, вождь.** 2) Глава на хайдутскѫ дружинѫ; **атаманъ разбойничьей шайки.**

Стоюане, старый войводо,
Отъ старо врѣмя останжлъ! *Пѣс.*

3) Съ това имя наричіать Блъгарскы управителіа на казѫ, аюанина, мидюрина; а Турско-то правителство наричіа войводы управители-ты само на нѣкой казъі, като на Трьновскѫ-тѫ, началника на Галатѫ въ Цариградъ и проч. *Трьновскый войвода. Галата войводасж.* 4) Глава на сейменъі, билюкъ-башиіа; **начальникъ полицейскихъ служителей и земской стражи.**
Войводинець, *с. м.* Войвода. *Всюакой голъмець и войводинець не бъіва.*
Войвбдинъій, нъ, на, но, *пр.* отъ **войвбда.** Войводовый; **воевбдинъ.**
Войвбдица, *с. ж.* 1) Жена на войводѫ. 2) Войводка.
Войвбдка, *с. ж.* Жена или мома войвода.

Бояно, млада войводко!
Была Бояна войводка,
Была е девять годинъі. *Пѣс.*

Войвбдница, *с. ж.* Конакъ на войводѫ; **домъ правленія.** *Войводница-та въ Трьново.*
Войвбдовый, въ, ва, во, *пр.* отъ **вбйвода.** Войводинъій; **воевбдинъ.**
Войвбдскый, ска, ско, *пр.* отъ **войвбда; воевбдскій.**
Войвбдство, *с. ср.* Въйводство, войводскый чинъ, войводско достоинство; **воевбдство.**
Войводувамь, *гл. ср.* Въйводувамь, намирамся войвода, ходѫ войвода; **воевбдствовать, военачальствовать.**
Войводуваніе, *с. ср.* отъ **войводувамь; воевбдствованіе.**
Вбйко, им. соб. мѫжско.
Войнá, *с. ж.* 1) Воюваніе, кога ся биѭтъ народи единъ съ другый; бой, дженкъ; **войнá, кампанія.** *На войнѫ ся сабля на заемъ не дава.* 2) Войска; **вбйско.**
Вбйна, им. соб. женско.
Войникъ, *с. м.* 1) Человѣкъ изученъ на воинскѫ работѫ, записанъ и слугува въ войскѫ, воинъ, воюакъ, воискарь; **вбинъ, ратникъ, солдатъ.** 2) Така ся наричіать селяне-ти на нѣкои Блъгарскы села, отъ коипто нѣкогаси Турци-ти въ врѣмя на войнѫ сѫ зимали войници да имъ помагать. Изпослѣ тиіа войници, намѣсто да ходять на войнѫ като воискари, ходили сѫ само въ Цариградъ всюакѫ пролѣть да изкарвать на пашѫ царскъі-ты коние. На отпваніе-то си на тѫѭ службѫ тии сѫ ся водили отъ единъ главатарь, избиранъ отъ тѣхъ-си и наричіанъ юзбашиіа, и сѫ носили и знамя. Прѣзъ градовъі-ты сѫ минували съ свирни, съ пѣсни и игры, и единъ отъ тѣхъ, нареченъ чаушинъ, облѣченъ смѣшно, съ высокѫ рошавѫ шапкѫ съ три лисичевъі опашкъі отъ еднѫ-тѫ и странѫ и съ оглядало отъ другѫ-тѫ, съ дрьвянѫ саблѭ, играе и прави различнъі смѣхурии и лудости за да събира бакшишь. По нѣкога тиіа войници сѫ ся показвали така буйни и сѫ правили такыва лудости, дѣто на заминуване-то имъ прѣзъ градища-та Турци-ти сѫ затварюали дюкянъі-ты си и сѫ ся крыли подома си. Такыва бѣхѫ тии, когато гы сьмь запом-

нилъ азъ прѣди близо шестдесять годинъ.

Войни́ца, *ум. ж.* отъ **войнá.**

Войни́чество, *с. ср.* Войническа работа, войническа служба, воюанство, воинство; **солдáтство.**

Войни́чкъй, чка, чко, *пр.* отъ **войни́къ.** Войнишкъй, воискарскъй, воинскъй; **войнскій, воéнный.** *Войничкы четы, войничка сабля. — Войничка книга,* заповѣдь на писмо да ся бержть войници.

Пуста-та книга войничка
Отдѣ да дойде, да втаса:
Да иде Стоюанъ съ войници. *Пѣс.*

— **чкы,** *нар.* Войнишкы, като войникъ; **войнски, по воéнному.** *Облѣкълся е войничкы.*

Войни́чя, *ум. ср.* Младъ войникъ; **молодóй вóинъ.**

Стоюане, младо войничя!
Что кончя водишь и плачешь,
Да ли ти жюално дожюалѣ
За тейка, още за майкж. *Пѣс.*

Войни́шкъй, шка, шко, *пр.* и — шкы, *нар.* в. **войни́чкъй.**

Вóйно, *с. м.* 1) Стопанинъ, мжжь, юнакъ; **мужъ, супрýгъ, сýженый.** 2) Им. соб. мжжско.

Вóйновъй, — въ, ва, во, *пр.* отъ **вóйно.** Мжжевъй.

Вóинскъй, ска, ско, *пр.* Что е за войнж и за войници; аскерскъй; **воéнный, войнскій.** *Воинско облѣкло.* — **скъ,** *нар.* Като воинъ, войничкы; **войнски, по воéнному.**

Вóинство, 1) *с. ср.* Войничество. 2) *с. съб.* войска, воинска сила; **вóинство, вóйско.**

Войнýвамь, *гл. ср.* Ходж воинъ, намирамся войникъ; **служи́ть въ вóйскѣ.**

Ой Лазаре войничя!
Дѣка ми си войнувалъ?
Войнувалъ сьмь, войнувалъ.
До царевы дворовы. *Пѣс.*

Войнýванье, *с. ср.* отъ **войнýвамь.**

Вóинъ, 1) *с. м.* Войникъ, воискарь, воюакъ; **вóинъ, рáтникъ, солдáтъ.** 2) Им. соб. мжжско.

Вóйнъй, **вóенъ, вóйна, вóйно,** *пр.* Что е за войнж; **воéнный.** *Войно копие.*

Воиска, *с. съб.* 1) Много войници събрани, обржжени и научени да воювать; аскеръ; **вóйско, áрмія.** Казвать: *тяжка воиска* и *тяжкы воиска,* като дума-та *воиска* да е множественно число отъ *воиско*; **многочи́сленное вóйско.** 2) Нѣкой пжть ся казва и намѣсто *война;* **войнá.** *Отиде на воискж;* **онъ отпрáвился на войнý.** *Кара кълавы-ты на воискж.*

Станко-ле, дщерко, Станко-ле!
Като мя пъташь, да кажьѫ,
Въкать мя, синко, на воискж. *Пѣс.*

— *Крива воиска,* една игра, въ коьѫто играчи-ти скачать на куць child кракъ, гонятся, тъкатся и глядать единъ другъму да надвиьѫть; клендзание.

Воискáрка, *с. ж.* Жена, мома воискарь.

Тукъ има, царю, войскарка.
Что пѣе нощѣ на Лазарь. *Пѣс.*

Воискáрскъй, ска, ско, *пр.* отъ **воискáрь; воéнный, солдáтскій.**

Воискáрчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ воискарь.

Воискáрь и **воискáринъ,** *с. м.* Който слугува въ воискж; войнъ, войникъ, воюакъ; **воéнный, солдáтъ, рáтникъ.**

Не били грозни авджии,
Нъй били млади войскари. *Пѣс*

Вóиско, *с. съб. ср.* в. **воискá.**

Вóйще, *с. ср.* Длъго-то дрьво на орало, потяглица на орало; опще, гряделъ

Вóленье, *с. ср.* Изволюаванье, исканье; **хотѣніе.**

Волени́ка и

Вóленица, *с. ж.* Раст. *Mentha silvestris,* дива мятва, дивъ гюзумъ, диво наня, дива мерудиiа, дивъ димлюсъ, жюабешкъй гюзумъ, жюаблюакъ, кайнска нана; **полевáя мя́та.**

Волéнце, *ум. ср.* отъ **воля́; бычёкъ.**

Волети́ia, *с. съб.* отъ **волъ.** Много волове; **мнóжество волóвъ.**

Вóлець, волóвци, *ум. м.* отъ **волъ.** Дребенъ, малъкъ волъ.

Воли́ще, *ув. ср.* отъ **волъ; бычи́ще.**

Волиiа, *с. ж.* в. **вулги́ia.**

Волни́къ. *с. м.* Който е на волья-тж си, нѣма кой да му заповѣда, и може да врьши чтото ще; **вóльный, свобóдный.** *Войникъ не е волникъ.*

Вóлнъй, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Свободнъй, комуто ся може, който си има всичко, който не е стѣсненъ отъ нищо, **нестѣснённый ничѣмъ.** *Воленъ ли си, боленъ ли си, та толкози глядашь? Боленъ ли е, воленъ ли е, хлянче му ся. Воленъ не е боленъ да му глядашь хатжра. Волно отъ болно пó-лоше. Волно доволно.*

Станала трудна не волна,
Тяжкж е рожбж добъла. *Пѣс.*

Вóлно, *нар.* Когато чловѣкъ е слободенъ, когато му ся може, когато си има всичко; **въ удóбное врéмя.** *Правихъ си кжщж, ала не бѣ на волно, та ми излѣзе скжпа,* сир. нѣмахъ пары да приготвьѫ кое когато е пó-евтиничко.

Воловáрка, *с. ж.* 1) Жена на воловарь; **женá волопáса.** 2) Жена или мома, что ходи съ воловы, что пасе воловы.

Воловáрскъй, ска, ско, *пр.* отъ **воловáрь.**

Воловарскый сынъ. — **скы,** *нар.* Като воловарь, дебело, грубо, хорятскы.

Воловáрчя, *ум. ср.* отъ **воловáрь.**

Воловáрь, *с. м.* 1) Който ходи съ воловы, който пасе воловы; **волопáсъ, погóнщикъ волóвъ.** 2) Така наричать момчя, кога го хокать, зачтото не врьши добрѣ работѫ-тѫ си, или не ся влада добрѣ.

Воловóденъ, *с. м.* Раст. *Onobranche;* **варáзиха, сóлнечный кóрень.**

Воловóдица, *с. ж.* Когато ся води крава; **порá схóдки у корóвъ.**

Вóлово окó. Раст. *Malva* и *Althaea officinalis,* божия рѫчица, камбула, камбулешь камилникъ, камилякъ, камиличя, молохо, проскурнякъ, просвурникъ, слѣзенъ, слѣзъ, укрьлчя, шлѣзъ, шапка; **мáльва, зинзивéй, просвѝрки, просвирнѧ́къ, проскурнѧ́къ.**

Волóвскый, *пр.* в. **вóлскый.**

Вóловъ запóръ. Праздникъ Власовъ день.

Вóловый, въ, ва, во, *пр.* отъ **волъ; волóвій.**

Вóлскый, ска, ско, *пр.* отъ **волъ.** Воловскый; **волóвій, бычáчій.** *Волска кожя;* **волóвина.** — **скы,** *нар.* Като волъ.

Вóлскый язы́къ. Раст. *Scolopendrium;* **олéній язы́къ.**

Волчя, *ум. ср.* отъ **волъ.** Воля; **бычёкъ.**

Волъ, *с. м.* 1) Домашне животно *Bos taurus,* впрягася въ кола да работи, съ него ся оре; ангелъ; **волъ, быкъ.** 2) Казвася за чловѣкъ, глупавъ; **разúня, зѣвáка.** *Гляда като волъ,* гляда като кравѫ, като теля, гляда глупаво. 3) Кравайчя направено да прилича на волъ; мѣсять го на бѫдныйвечеръ за добро-то на добытъка. — Св. Власій, 11 Февруарія, ся почита за покровитель на воловы-ты, в. **Власовъ день.** — *Работи като волъ,* тврьдѣ много. — *Волъ волъ купува. Волъ рови (рые), задъ рога му пада. На вола му очи-ты, а кравѫ-тѫ дрьжи. Ни въ воловы-ты, ни въ телци-ты. Трьси подъ вола теля. Какъвто волъ-тъ, такъвъ и остенъ-тъ. Да заколимъ вола, да направимъ сбора. Досега щяхъ изпросѭ конь и волъ. Досега ся е наялъ и който си е загубилъ воловы-ты. Ако сѫ брьзи волове-ти, земя-та е подѣлена. Ако воловы-ты тачять, кола-та не повлачять. Добрый кабзамалъ продава единый волъ, а лошій и два-та. Волъ ся врьзва за рога-та, а чловѣкъ за языка (за уста-та). Намѣсто волове-ти да ревѫть, кола-та скрьцать. Да тя пази Господь отъ конь отзадъ, отъ волъ отпрѣдъ, а отъ Грькъ отвредъ. Волове-ти орѫть, а коне-ты зобять (ядѫть).*

Вóлѭ, ишь, — **лилъ,** *гл. ср.* Щѫ, изволявамь, искамь; **хотѣть.**

Волѧ́, *ум. ср.* отъ **волъ.** Волчя; **бычёкъ.**

Вóля, *с. ж.* 1) Възможность у чловѣка да ще и да не ще, да рачи и да не рачи; **вóля.** 2) Щяние, рачение, искание, сакание; **вóля, хотѣніе, произвóлъ.** *Врьши работы по волѭ-тѫ си. Това не ми е по волѭ-тѫ,* не е както искамь, не ми е угодно. *Дѣтя ми е — воля ми е.* 3) Изволение, допущание; **позволéніе, допущéніе.** *Ты ми дай само волѭ, азъ знаѭ что да правѭ.*

> Ой тя тебе, боленъ Гергий!
> Дай ми волѭ да ся женѭ.
> Да залибѭ друго либя. *Пѣс.*

4) Разпустъ, слобода; **свобóда.** *Давашь на дѣца-та много волѭ. Воля-та разваля добрѫ-тѫ женѫ.* — *Съ Божиѭ волѭ* и *ако е воля Божия,* ако ще Господь; **éсли Бóгу угóдно.** — *Врьвѭ, ходѫ по волѭ-тѫ нѣкому,* правѭ каквото той иска, пазѫ да не го разсрьдѫ. *Жена мѫжя не бие, а накарва го по волѭ-тѫ й да ходи.* — *Воля ти, воля му,* ако щешь, ако ще; **какъ тебѣ, емý угóдно.** *Воля ти, иди, воля ти, не ходи.* — *До волѭ,* като *нар.* колкото щѫ, доста; **вдóволь.** *Наядохся до волѭ. Сиромашия до шиѭ, неволя до волѭ.*

Вонéние, *с. ср.* отъ **вонѭ̀.** Вонѣние.

Вонúца, *ум. ж.* отъ **вонѧ́.**

Вóнный, — ньнъ и — ненъ, нна, нно, *пр.* Вонящий; **вонючій.**

Вóнта, *с. ж.* Вонящица: 1) Казвася за укоръ на момѫ и на женѫ вонящи; **вонючая.** 2) Неотрьсена, нечиста и нехрива мома или жена; **неряха, лѣнтяйка.** *Каква е вонта.*

Вóнтё, — тёвци, *с. м.* Вонящикъ: 1) Казвася за укоръ на вонящь чловѣкъ; **вонючій.** 2) Неотрьсенъ, нечистъ и нехривъ чловѣкъ; **неряха, лѣнтяй.** *Махни ся оттука, вонтё!*

Вонтѣние, *с. ср.* отъ **вонтѣѭ.**

Вонтѣѭ, ешь, — **тѣлъ,** *гл. ср.* Сѣдѫ на едно мѣсто, не врьшѭ нищо, а само ямь и ся трькалямь. *Дай имъ само да ядѫть и да вонтѣѭть.*

Вонѣние, *с. ср.* отъ **вонѣѭ.** Вонение.

Вонѣѭ, ешь, — нѣлъ, и

Вонѭ̀, ишь, — **нилъ,** *гл. ср.* Давамь лошавъ дъхъ, смрьдѫ, бъздѫ, миришѭ, дъхамь; **вонѧ́ть, смердѣть, пáхнуть.** *Той вонѣе на ракиѭ;* **отъ негó несётъ вóдкой.** *Душя-та му вонѣе на бъчвѫ,* голѣмъ пияница е. — *Работа-та вонѣе,* спрочи не на добро. — *Още му вонѣѭть зѫби-ти на млѣко,* още е младъ, не ра

бира, не знае; **у него́ ещё молоко́ на гу-ба́хъ не обсо́хло.** — *Смрьди, а не вонѣе. Вонѣешь, кракъ, не вонѣешь, мой си. Ни лукъ юлъ, ни на лукъ вонѣлъ. Не рови го (не мачкай го) да ти не вонѣе. Който брька въ гюбря-то, нему вонѣжть ржцѣ-ты.*

Вонящѐць, *с. м.* Така е нареченъ посъ-тъ въ гатанкж: *корийка, подъ корийкж по-люнка, подъ полюнкж наплатци, подъ наплатци кладенци, подъ кладенци во-нящець.*

Воня́щий, **щь, ща, що,** *пр.* 1) Что вонѣе, что има лошавъ дъхъ; **вонючій, во́нькій, воня́лый, злово́нный.** *Воняща пастжр-ма. Котка-та, кога не стига мясо-то, казва: вонящо е. Воняща рыба мащеркж обьчиа (иска).* 2) Казвася за человѣкъ: не-отрьсенъ, нечистъ и нехривъ, вонтё; **не-опря́тный, неря́ха, лѣнтя́й.**

Вонящи́къ, *с. м.* 1) Бубулечка вонящица, 2) Вонтё.

Вонящи́ца, *с. ж.* 1) Насѣкомо *Blaps mor-tisaga,* черна бубулечка, излиза нѣкой пжть по кжщи-ты и, като ся смачка, вонѣе, во-нящикъ. *Души вонящици-ты да прави темянъ,* спр. ничто не врьши. 2) Вонта.

Вони́а, *с. ж.* Лошь дъхъ, смрадъ, миризма, миризъ; **вонь, за́пахъ, пахъ, пахота́.** *Иде вонѧ,* вонѣе нѣчто; **идётъ вонь.** — *Вонѧ го носи,* спр. не е добрѣ на нѣчто, не врьви напрѣдъ.

В'ортачѧ́ (да ся), **и́шь, — чи́лся,** *гл. свр.* отъ **в'ортачи́авамся.**

В'ортачи́авамся (да ся в'ортачѧ́), *гл. взаим.* Ставамь ортакъ съ нѣкого на нѣчто; **дѣ-латься това́рищемъ съ кѣмъ по торго́вому предпрія́тію.** *В'ортачихся съ Видина.*

В'ортачи́аванне, *с. ср.* отъ **в'ортачи́авамся.**

Вортъ, *с. м.* в. **врьтъ.**

Во́семь и производны-ты отъ неж в. при **о́семь.**

Во́стрый и производны-ты отъ неж н. при **о́стрый.**

Восче́ць и восъче́ць, *ум. м.* Малко восъкъ; **вощечёкъ.**

Восчяни́ца, *с. ж.* Восчяна свѣщь, вощяница, восъчина; **восковая свѣча́.** *Пожлътѣ като восчяницж.*

Восчяни́чка, *ум. ж.* отъ **восчяни́ца.** Во-щяничка.

Во́счяный, **нъ, на, но,** *пр.* отъ **во́съкъ.** Вощяный, восъчный, восъчяный; **восково́й, воща́ный, вощяно́й.** *Восчяна свѣщь.*

Во́съкъ, *с. м.* Опова нѣчто, което ся прѣ-топява отъ питы-ты, въ които пчелы-ты си дрьжять меда, и отъ което лѣжтъ свѣщи, что палять въ церквж; **воскъ.** *Лѣпися като восъкъ. Жлътъ като восъкъ. Грьды като камыкъ, ржцѣ като восъкъ.* — *Чер-венъ восъкъ,* съ който ся запечятвать писма; **сургу́чъ.**

Во́съче́ць, *ум. м.* отъ **во́съкъ.** Восчець.

Во́съчина, *с. ж.* Восчяница, вощяница. *Жлъта восъчина,* казватъ за слабъ по-жлътѣлъ человѣкъ.

Во́съчный, **чьнъ и — ченъ, чна, чно,** и

Во́съчяный, **нъ, на, но,** *пр.* в. **во́счя-ный.**

Во́три, *нар.* вм. **о́три.** На́три, три пжти; **втро́е, втройнѣ.**

В'очѧ́ (да ся), **и́шь, — чи́лся,** *гл. свр.* отъ **в'очи́авамся.**

В'очи́авамся (да ся в'очѧ́), *гл. об.* 1) Вгляд-вамся на нѣчто, съглядвамь у другаго нѣчто, което не ми ся ревне и не можж да го траж; взирамся, призирамся; **придира́ться, привя́-зываться, пристава́ть, мета́ться.** *В'очю-вася на никаквы работы. Нему не ся в'очихж.* 2) Вторачвамся въ нѣчто, не си ма-хамь очи-ты отъ него, влѣпервамь, впивамь очи, вглядвамся, зазирамся; **впери́ть глаза́.**

В'очи́аване, *с. ср.* отъ **в'очи́авамся.**

Во́щина, *с. ж.* Пита отъ пчелы съ меда; ущипа, сътъ; **соты́.**

Во́щка, *с. ж.* вм. **ово́щка.**

Вощяни́ца, *с. ж.* в. **восчяни́ца.**

Вощяни́чка, *ум. ж.* отъ **вощяни́ца.** Вос-чяничка.

Во́щяный, **нъ, на, но,** *пр.* в. **во́счяный.**

Воювамь, *гл. д.* Правж войнж, биjжся съ нѣкого съ воискж, правж дженкъ; **воева́ть, вести́ войну́, сража́ться.**

Воюване, *с. ср.* отъ **воювамь; воева́ніе.**

Во́ж, **ешь, вылъ,** *гл. ср.* Вынж; **выть.**

Вои́акъ, *с. м.* Войникъ, воинъ, воискарь; **во́инъ, ра́тникъ, солда́тъ.**

Вои́анство, *с. ср.* Воинство, воиничество.

Вои́ачкый, **чка, чко,** *пр.* отъ **вои́акъ.** Вой-ничкый, войнишкый, воискарскый, воин-скый; **во́инскій, вое́нный.** — **чкы,** *нар.* Като воиакъ, воиничкы, воинишкы, аскерскы; **во́ински, по вое́нному.**

Впа́дамь (да впа́днж), *гл. ср.* Падамь въ нѣчто; **впада́ть.** — *Впаднжлы очи,* вдлъб-нжлыся, хлътнжлы; **ввали́вшіеся глаза́, впа́лые глаза́.**

Впа́дане, *с. ср.* Падане въ нѣчто; **впаде́ніе.**

Впа́днж, **ешь, — нжлъ,** *гл. свр.* отъ **впа́-дамь; впасть.**

Впи́вамь (да впи́ж), *гл. д.* 1) Поемамь нѣчто водно въ себя, попивамь; **впива́ть, вбира́ть, вса́сывать.** *Впи го като сюнгеръ.* 2) Да-вамь пары на булкж, на годеницж за да-ровы-ты, съ които мя е дарила, давамь пивъ. — *Впивамь очи,* вторачвамся въ

нѣчто, влѣпервамь очи, вглядвамся, зазирамся, в'очнавамся; уставлять, устремлять, вперять глазá. **Впивамся,** *гл. възвр.* Задънвамь въ нѣчто ноктіе-то, жило-то или зурлж-тж си; впиваться, вцѣпляться. *Вльхъ-тъ ся впи въ коня. Крьлешь ся впи въ снагж-тж му. Впивася като псн.*

Впиванie, *с. ср.* отъ **впивамь** и **впивамся**; **впиванiе.**

Впивъ, *с. м.* 1) Оброкъ на сватбж, сговоръ какви дарове щжть ся дадать отъ момж-тж и момъка. 2) Запивъ, прѣпивъ, сънивъ на сватбж.

Вписвамь и **вписувамь** (да **впишж**), *гл. д.* Написвамь въ нѣчто; **вписывать.** — **мся,** *гл. стр.* Написвамся въ нѣчто; **вписываться.** — **сванъій,** *прич. стр.*

Вписванie и **вписуванie,** *с. ср.* отъ **вписвамь; вписыванiе.**

Впишж, **ешь,** **вписáлъ,** *гл. свр.* отъ **вписвамь; вписáть. Вписанъій,** *прич. стр.* Написанъій въ нѣчто; **вписанный.**

Впіж, **ешь,** **впилъ,** *гл. свр.* отъ **впивамь.** Да попиж; **впить, вобрáть, всосáть. Да ся впіж,** *гл. възвр.* и *стр.;* **впíться, вобрáться, всосáться, вцѣпиться. Впитъій,** *прич. стр.* **впитый, вóбранный, всóсанный.**

Вплетж, **éшь,** — **тохъ,** **виелъ,** *гл. свр.* отъ **вплитамь; вплести, вплесть, переплести, переплéсть, ввязáть.—тéнъій,** *прич. стр.* Заплетенъій въ нѣчто; **вплетённый, ввязаный, впутанный.**

Вплитамь (да **вплетж**), *гл. д.* 1) Заплитамь едно нѣчто въ друго; **вплетáть, переплетáть.** *Вплетохъ и червено въ калсца.* 2) Забрьквамь, заплитамь, уплитамь нѣкого въ нѣчто, въ нѣкаквж работж; **вплетáть, ввязывать, впутывать. Вплитамся,** *гл. възвр.* и *стр.* Заплитамся, уплитамся въ нѣчто; **вплетáться, переплетáться, ввязываться, впутываться.** *Вплетохся въ еднж работж.*

Вплитанie, *с. ср.* отъ **вплитамь.** Заплитанie, уплитанie; **вплетанiе, переплетанiе, ввязыванiе, впутыванiе.**

Впльзѣвамь (да **впльзж**), *гл. ср.* Съ пльзѣнie влизамь нѣкждѣ; **вползывать, вползáть.** *Да впльзж въ кжщи.*

Впльзѣванie, *с. ср.* отъ **впльзѣвамь; вползыванiе, вползанiе.**

Впльзж, **ишь,** — **зѣлъ,** *гл. свр.* отъ **впльзѣвамь; вползти.**

Впридамь (да **впрядж**), *гл. д.* Едно нѣчто запридамь въ друго; **впрядывать, впрядáть. Впридамся,** *гл. възвр.* и *стр.* Запридамся въ нѣчто; **впрядываться, впрядáться.**

Впридание, *с. ср.* отъ **впридамь; впрядыванiе, впряданiе, впряденiе.**

Впрѣсвамь, *гл. уч.* отъ **впрѣскамь.**

Впрѣскамь (**впрѣсквамь,** да **впрѣснж, впрѣсвамь** и **впрѣснувамь**), *гл. д.* Прьскамь въ нѣчто; **впрыскивать.** — **мся,** *гл. стр.* Прьскамся въ нѣчто; **впрыскиваться.**

Впрѣсканie, *с. ср.* отъ **впрѣскамь; впрыскиванiе, впрыскъ.**

Впрѣсквамь, *гл. мн.-кр.* отъ **впрѣскамь.**

Впрѣснувамь, *гл. уч.* отъ **впрѣснж.**

Впрѣснж, **ешь,** — **нжлъ,** *гл. свр.* отъ **впрѣскамь; впрыскать, впрыснуть.—нжтъій,** *прич. стр.* **впрысканный, впрыснутый.**

Впряга, *с. ж.* Впрягнжтина, мѣсто, дѣто е было или дѣто е нѣчто впрягнжто; гънка, дипла, брьчкулъ; **сгибъ, склáдка, боры.**

Впрягамь (**впрягвамь,** да **впрягнж, впрягнувамь**), *гл. д.* 1) Запрягвамь волъ или конь въ кола; **впрягáть, запрягáть, заклáдывать.** *Впрягни воловъ-тъ, впрягни кола-та.* 2) Казвася и за чловѣка: наряждамь нѣкого на работж, и да му ся не ще; **запрягáть (о человѣкѣ).** *Впрягни го да работи.* 3) Сгъвамь дрѣхж или нѣчто платъ, както трѣбва, за да не ся смачка; диплж; **склáдывать, сгибáть, плойть.** *Впрягни дрѣхж-тж, та ж скрьй.* — *Впрягамь ó двѣ, ó три,* повтарıамь, потретвамь, удвоıавамь, утроıавамь; **дѣлать что во второй, въ третій разъ; удвáивать, удвóивать, удвоять, утрóивать, утроять.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* — **ганъій,** *прич. стр.*

Впряганie, *с. ср.* 1) Запряганie; **впряганiе, впряжка, запряганiе, запряжка, заклáдка.** 2) Сгъванie, дипленie, сдиплюванie; **склáдыванiе, сгибáнiе, плоéнiе, плой, плóйка.** 3) Повтарıанie, удвоıаванie; **повторéнiе, удвáиванiе.**

Впрягáтъій, **тъ, та, то,** *пр.* Что е за впряганie, что ся впряга, спрягатъій; **упряжной.** *Впрягати волове.*

Впрягвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **впрягамь.**

Впрягнувамь, *гл. уч.* отъ **впрягнж.**

Впрягнуванie, *с. ср.* отъ **впрягнувамь,**

Впрягнж, **ешь,** — **нжлъ,** *гл. свр.* отъ **впрягамь.** 1) Да запрягнж, да спрягнж; **впрячь, запрячь, заложить.** 2) Да сгънж, да спрягнж, да сдиплж; **сложить, согнуть, сплоить.** 3) Да повторж, да удвоıж: **повторить, удвóить.** — **нжтъій,** *прич. стр.* 1) Запрягнжтъій, спрягнжтъій; **впряжённый, запряжённый, залóженный.** 2) Сгънжтъій, сдипленъій; **слóженный, сóгнутый, сплоённый.**

Впрягнжтина, *с. ж.* в. **впряга.**

Впрягнжтинка, *ум. ж.* отъ **впрягнжтина.** Впрягъица.

Впрягъица, *ум. ж.* отъ **впряга.** Впрягнжтинка; **сгибикъ, склáдочка, борóкъ.**

Впряджѫ, е́шь, — **впрялъ**, *гл. свр.* отъ **впри́дамь.** Да запряджѫ въ нѣчто; **впрясть.** — **де́нъій**, *прич. стр.* Запряденъій въ нѣчто; **впрядённый.**

Впу́скамь, *гл. мн.-кр.* отъ **впу́щамь.**

Впу́сканю, *с. ср.* отъ **впу́скамь.**

Впу́снѫ и

Впу́стнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **впу́щамь.** Да впустѫ; **впусти́ть.** — **нѫтъій**, *прич. стр.* Впустенъій; **впущенный.**

Впу́стѫ, ишь, — **тилъ**, *гл. свр.* отъ **впу́щамь**; **впусти́ть.** — **тенъій.** *прич. стр.* Впуснѫтъій, впустнѫтъій; **впущенный.**

Впу́щамь (**впу́скамь, да впу́стѫ** и **да впу́стнѫ**), *гл. д.* Пущамь нѣкого или нѣчто да влѣзе нѣйдѣ; **впуска́ть.** *Впусти го да влѣзе.* **Впу́щамся**, 1) *гл. възвр.* Съ припканю отивамь нѣйдѣ или възъ нѣкого, спущамся, затирвамся, затичкамся, слитвамся; **сбѣгать, броса́ться, напада́ть.** *Впустнѫ-ся, та го стигнѫ на пѫтя. Впустнѫ-ся възъ Богдана, та го удари.* 2) *гл. стр.* Бъівамь впущанъ; **впуска́ться.**

Впу́щаню, *с. ср.* отъ **впу́щамь**; **впуска́ніе, впускъ.**

Впѣхвамь (**да впѣхнѫ**), *гл. д.* Втъікамь, въвирамь, впъішквамь, бъкамь; **всо́бывать, вныря́ть. Впѣхвамся**, *гл. стр.* Втъікамся, въвирамся, впъішквамся, бъкамся; **всо́бываться, вныря́ться.**

Впѣхванію, *с. ср.* Втъіканю, въвираню, впъішкваню, бъканю; **всо́бываніе, всо́бка, вныря́ніе.**

Впѣхнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **впѣхвамь.** Да втъікнѫ, да въврѭ, да впъішкамь, да бъкнѫ; **всова́ть, всу́нуть.** — **нѫтъій**, *прич. стр.* Втъікнѫтъій, въвренъій, впъішканъій, бъкнѫтъій; **всу́нутый.**

Впъі́шкамь, *гл. свр.* отъ **впъі́шквамь.** Да впъхнѫ; **всова́ть, всу́нуть.** — **канъій**, *прич. стр.* Впъхнѫтъій; **всу́нутый.**

Впъі́шквамь (**да впъі́шкамь**), *гл. д.* Съ пъішканю вкарвамь въ нѣчто; втъікамь, впъхвамь; **всо́бывать.** — **мся**, *гл. стр.* Втъікамся, впъхвамся; **всо́бываться.**

Впъі́шкванію, *с. ср.* Втъіканю, впъхваню; **всо́бываніе, всо́бка.**

Врабале́ць, — **лци́**, *с. м.* Врабѣй, врабець; **воробе́й.**

Вра́бець, — **бци**, *с. м.* Врабѣй; **воробе́й.** Казва ся повечето въ множественно число. *Който ся бои отъ врабци, той не сѣе просо. Скаралися врабци-ти за чюждо-то просо. Всп-тъі птици отхождать, а врабци-ти оставать. Врабци-ти буха бръкать, ала сами въ уста-та му влѣзвать.*

Вра́бешкъій, **шка, шко**, *пр.* отъ **вра́бѣй.** Врабчевъій, врабчяновъій; **воробьи́ный.** — **шкъі**, *нар.* Като врабѣй; **по воробьи́ному.**

Врабі́ца, *с. ж.* Женскъій врабѣй, врабка; **воро́бка.**

Вра́бка, *с. ж.* 1) Врабица; **воро́бка.** 2) Казвася и намѣсто врабѣй; **воробе́й.**

Врабу́нка, 1) *ум. ж.* отъ **вра́бѣй.** Врабчя; **воро́бышекъ, воробьёнокъ.** 2) Казвася и намѣсто врабѣй; **воробе́й.**

Врабу́нюкъ, *с. м.* Врабѣй.

Вра́бчевъій, **въ, ва, во**, *пр.* отъ **вра́бець.** Врабешкъій, врабчяновъій; **воробьи́ный.**

Врабче́нце, *ум. ср.* отъ **врабчя́; воробьёнокъ.**

Вра́бчица, *ум. ж.* отъ **вра́бка.**

Врабчя́, 1) *ум. ср.* отъ **вра́бѣй.** Врабунка; **воро́бышекъ.** *Чюка да му пустне Господь печенъі врабчета. Не падать отъ небо-то печенъі врабчета. Дума-та не е врабчя, а, като изврькне, не ся улавѭ. Какъ сѫ, врано, врабчета-та ти? — Вчера черни, днесь пакъ дважь. На мрьшѫ има и врабчета. Маха опашкѫ за врабчя.* 2) Казвася и намѣсто врабѣй; **воробе́й.**

Врабчі́ановъій, **въ, ва, во**, *пр.* отъ **врабчі́анъ.** Врабешкъій, врабчевъій; **воробьи́ный.**

Врабчі́ановъі црѣвца́. Раст. *Stellaria media;* **мокри́ца.**

Врабчі́анъ, *с. м.* Врабѣй; **воробе́й.**

Вра́бѣй, *с. м.* Птичка *Fringilla domestica,* врабалець, врабець, врабка, врабунка, врабунюкъ, врабчя, врабчіанъ, дживгаръ, чрьковско птичя; **воробе́й.**

Вра́га, в. **врѣга.**

Вратови́тъій, **тъ, та, то**, *пр.* Хъітръій, лукавъій, дяволитъій; **хи́трый, лука́вый, проны́рливый, кова́рный.**

Вра́гово пи́ля. Птица *Turdus merula,* дроздъ, дзворець, косакъ, косарець, косаръ, косъ, черна кокошка, чернокосъ; **дроздъ чёрный.**

Враговщина́, *с. ж.* Дяволщина, лукавство, лукавщина, хъітрость, хъітруваню, измама; **хи́трость, лука́вство, проны́рливость, кова́рство, кознь.**

Вра́говъій, **въ, ва, во**, *пр.* отъ **врагъ.** Вражий.

Врагу́вамь, *гл. ср.* 1) Казвася за дѣца, бѣснѣѭ, не мирувамь, лудувамь, салмувамь; **дѣлать ша́лости, шали́ть.** *Дѣца-та врагувать.* 2) Правѭ нѣчто съ хъітрость, съ лукавство, хъітрувамь, дяволувамь, вражѭ; **хитри́ть, лука́вить, кова́рствовать.** *Врьши работѫ право, не врагувай.*

Врагу́ванию, *с. ср.* 1) Бѣснѣню, немируваню,

лудуване, салмуване; **шалéніе.** 2) Хътруване, дiаволуване, враженiе.

Врагъ, *с. м.* 1) Бѣсъ, вражлё, дiаволъ, еднокракъій, кѫсый, нечестивъій, сотона; **бѣсъ, дья́волъ, дéмонъ.** 2) Хътрьръ, лукавъ, дiаволитъ чловѣкъ; **говоря́ о человѣ́кѣ, хитрый, лукавый, проны́рливый, кова́рный, бѣсъ.** 3) Казвася за дѣца: немиренъ, лудъ, бѣсенъ, салма; **говоря́ о дѣтя́хъ, шаловли́вый, рѣ́звый, бѣсъ.** 4) Чловѣкъ, който ненавиди другаго и иска му зло-то; душманъ; **врагъ, непрiя́тель.** *Той ми е найголѣмъ врагъ.* — *Пó-врага, нá-врага, дó-врага,* като *нар.* **къ чёрту.** — *Да иде пó-врага, нá-врага! Идѣте дó-врага! Пó-врага тата, ами царвули-ти му! Оставилъ всичко нá-врага.* — *Хванѫлъ врага за ногѫ. Ни нашь, ни вашь, носи (тягли), враже, кѫдѣ знашь. Госта гощавай, врага прощавай. Приятель безъ ползѫ врагъ се наричю. Драгъ ли ти е — зачто дойде? Врагъ ли ти е — добрѣ дошьлъ. Врагъ на врага не помага. Отъ врага до врага.*

Врагъ, *с. м.* Долъ съ стрьмнъі брѣговъі, оврагъ, деря; **овра́гъ.**

Вражба́, *с. ж.* Вражюне; **ворожба́.**

Вражда́, *с. ж.* Ненависть възъ нѣкого, която нъі подканя да му искамъі зло-то; душманлѫкъ; **вражда́.**

Враждúца, *ум. ж.* отъ **вражда́.**

Враждýвамь, *гл. ср.* Дрьжѫ нѣкому, имамь възъ нѣкого враждѫ; душманѭ; **враждова́ть.**

Враждýване, *с. ср.* отъ **враждýвамь.** Душманеню; **враждова́нiе.**

Вражéние, *с. ср.* отъ **вражѭ́.** Врагуване, хътруване, дiаволуване.

Вра́жескъій и **вра́жьскъій, ска, ско,** и

Вра́жий, жия и **жiа, жие** и **жiе,** *пр.* отъ **врагъ.** Враговъій, вражскъій: 1) Бѣсовскъій, дiаволскъій; **бѣсóвскiй.** 2) Каквото прави врагъ, душманскъій; **вра́жескiй, вра́жiй.**

Вра́жка и **вра́жла,** *с. ж.* Хътра, лукава, дiаволита жена или мома; **хи́трая, лука́вая, проны́рливая.**

> Она бѣ мома хубава,
> Ала бѣ вражка хътрава. *Пѣс.*

Вра́жлё, — лёвци, *с. м.* 1) Хътрьръ, лукавъ, дiаволитъ чловѣкъ; **хитрый, лука́вый, проны́рливый.** 2) Врагъ въ 1-то знаменование.

Вра́жскъій, ска, ско, *пр.* в. **вра́жий.**

> Хайдѣ оттува, Юрушка,
> Юрушка вражска койнарка!
> За тебе вѣрѫ не губѭ. *Пѣс.*

Вражю́вамь, *гл. д.* в. **вра́жѭ, баѭ.**

Вражю́ване, *с. ср.* отъ **вражю́вамь,** в. **вра́жiане.**

Вра́жѭ, ишь, — жiáлъ, *гл. д.* Вражювамь, баѭ, врачювамь, чарувамь, влъхвувамь, магиосвамь; **ворожи́ть, волхнова́ть, волшéбничать, гада́ть, колдова́ть, наколдóвывать, кудéсить, чародѣ́йствовать.**

Вражѭ́, ишь, — жи́лъ, *гл. д.* Врагувамь, дiаволувамь, хътрувамь; **хитри́ть, лука́вить, кова́рствовать.**

Вражялéць, — лци́, *с. м.* Който вражи, който познава дѣ какво има и отмахва заречено и заклято; вражiаторинъ, вражiачь, врачь, бродникъ, магесникъ; **ворожéя, ворожа́йка, колдýнъ.** *Пытай паталца, а не вражялца.*

Вражялúца, *с. ж.* Която вражи, вражiачка, врачка, баячка, бродница, магесница, кушачка; **ворожéя, колдýнья.**

Вра́жiане, *с. ср.* Вражба, вражюване, вражiачка, врачюване, баяне, кушане, кушачкъі, чаруване; **ворожéнiе, ворожба́, гада́нiе, волхвова́нiе, кудéсы, чародѣ́йствованiе.**

Вражiатóринъ и **вражiатóръ,** *с. м.* Вражалець.

Вражiа́чка, *с. ж.* 1) Вражялица. 2) Вражiане.

Вражiа́чь, *с. м.* Вражiалець.

Вразуми́телнъій, — льнъ и **— ленъ, лна, лно,** *пр.* Что ся лесно разумѣва; **вня́тный, поня́тный, вразуми́тельный. — лно,** *нар.* Като да ся разумѣва; **вня́тно, вразуми́тельно.**

Вразумѭ́, и́шь, — ми́лъ, *гл. свр.* отъ **вразумя́вамь.** 1) Да дамь, да направѭ да разбере; **вразуми́ть.** 2) Да дамь умъ, да научѭ, да наставѭ; **надоýмить, наразýмить, надоразýмить.** 3) Да образумѭ, да умѫдрѭ; **образýмить, остепени́ть.**

Вразумя́вамь (да вразумѭ́), *гл. д.* 1) Давамь, правѭ да разумѣе, да разбере; **вразумля́ть.** *Не разбирахъ какво е това, та той мя вразуми.* 2) Докарвамь нѣкому на умъ, давамь умъ, научвамь, наставямь; **надоýмливать, наразýмливать.** *Кой въ вразуми да направите така?* 3) Докарвамь нѣкого на умъ, образумявамь, умѫдрявамь го, докарвамь го на правъій пѫть; **образýмливать, остепеня́ть.** *Безумнъій обезумява и другъі-тъі, а разумнъій гъі вразумява.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Дохождамь на умъ, добъівамь умъ, ставамь разуменъ, умѫдрямся; **образýмливаться, остепеня́ться. — мéнъій,** *прич. стр.* **вразумлённый, образýмленный.**

Вразумя́ване, *с. ср.* отъ **вразумя́вамь** и **вразумя́вамся.** Докарване на умъ, наставяне, образумяване, умѫдряне; **вразумлéнiе, надоýмливанiе, наразýмливанiе, образýмленiе.**

***Вракозу́нъ,** *с. м. Гр.* Врьвь, съ коѭто ся вязвать гащи; гащникъ, потяглица, учкуръ; **верёвка, кото́рою подвя́зываютъ штаны́; га́чникъ.**

Вра́на, *с. ж.* Птица *Corvus cornix,* галуница; **воро́на.** *Врана на вранѫ очи не вади. Чюва (варди) като вранѫ горний снопъ. Жядна врана хытрува. Зѣпа като гладнѫ вранѫ. Дѣ да отиде врана, все е посрана. Дала врана, пакъ зела. Врана-та гълѫбь не стаю.*

Вра́на, *с. ж.* 1) Дупка на бъчвѫ на дѫгыты, отъ коѭто тия ся налива; **отве́рстіе на бо́чкѣ, черезъ кото́рое влива́ютъ въ неё жи́дкость.** 2) Дрьвяна затыкалка, запушялка, затка; **вту́лка.**

Вра́ненъій, нъ, на, но, *пр.* в. **вра́нъій.**

Вра́нець, *с. м.* Вранъ конь, вранче; **ворона́я ло́шадь, воронко́.** *Да си поѭ вранца конѭ хранена.* Пѣс.

Врани́лка, *с. ж.* и

Врани́ло, *с. ср.* Боя, съ коѭто ся враносва коса; **сурьми́ло.**

Вра́нистъій, тъ, та, то, *пр.* Нѣколко вранъій.

Вра́ница, *с. ж.* Ораница, оравица, малка ладия, шяйка, капкъ; **ло́дка, я́ликъ.** *Прѣминѫхмы Дунава съ враницѫ.*

Вра́ница, *ум. ж.* отъ **вра́на.**

Вра́ничка, *ум. ж.* отъ **вра́ница.**

Врани́ще, *ув. ср.* отъ **вра́на.**

Врано́самь, *гл. свр.* отъ **врано́свамь; вы́сурьмить, насурьми́ть, подсурьми́ть, подчерни́ть. — санъій,** *прич. стр.* Който има косѫ-тѫ, вѣждъі-тъі или мустакъі-тъі си начерненъі; **вы́сурьмленный, насу́рьмленный, подсурьмлённый, подчернённый.**

Врано́свамь и врано́сувамь (да врано́самь), *гл. д.* Черня, почернювамь косѫ, вѣждъі, вѫсъі; **сурьми́ть, насу́рьмливать, подсу́рьмливать, подче́рнивать. — мся,** *гл. възвр.* Черня си косѫ-тѫ, вѣждъі-тъі и вѫсъі-тъі; **сурьми́ться, насу́рьмливаться, подче́рниваться. — ванъій,** *прич. стр.* **сурьмлённый.**

Врано́сване и врано́суване, *с. ср.* отъ **врано́свамь; сурьмле́ніе.**

Врану́шка, *ум. ж.* отъ **вра́на.** Срѣщася въ наряждание на еднѫ дѣтинскѫ игра: *пивъ, пивъ, горюшко, дѣ си была, вранушко?* и проч.

Вра́нчё, *с. м.* Вранъ конь, вранець; **ворона́я ло́шадь, воронко́.**

Вранъ, *с. м.* 1) Птица, мѫжска врана, гарванъ, галунъ, гробарь, мрьшярь; **во́ронъ.** *Жяденъ като вранъ за кръвь.* 2) Така е нареченъ дяволъ-тъ въ едно баяние, за урокъі, въ което ангелъ-тъ е нареченъ *бранъ:*

Вранъ врьчи по небо-то,
Бранъ сѣди на комина,
Брани душѭ и тѣло.

Вра́нъій, нъ, на, но, *пр.* Казвася за конь, чернъій, съ чернѫ козинѫ, враненъій; **вороно́й.** *Въсѣднѫлъ врана конѭ.*

Вра́свамь, в. **вра́сквамь.**

Вра́скамь (вра́свамь и вра́сквамь, да вра́снѫ), *гл. д.* Фраскамь, удрямь нѣкого нѣйдѣ на издадено мѣсто, въ кость, тряскамь; **ударя́ть, наноси́ть уда́ръ кому́ въ вы́давшуюся и костяну́ю часть тѣла.** *Враснѫ го по главѫ-тѫ, по колѣно-то, въ лакътя.* **— мся,** *гл. възвр.* Удрямся о нѣчто, шибвамся. *Враснѫхся о стѣнѫ-тѫ.* **— канъій,** *прич. стр.*

Вра́скане, *с. ср.* отъ **вра́скамь.** Фраскане.

Вра́сквамь и вра́свамь, *гл. мн.-кр.* отъ **вра́скамь.**

Вра́снѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **враскамь.** Да фраснѫ, да тряснѫ; **тре́снуть. — нѫтъій,** *прич. стр.* Фраснѫтъій.

Вра́ствамь и вра́ступамь (да врастѫ́ и да вра́стнѫ), *гл. ср.* Зараствамь вѫтрѣ въ нѣчто, обраствамь; **вроста́ть.** *Врасте въ земѭ-тѫ.* **— мся,** *гл. възвр.* 1) Враствамь; **вроста́ть.** 2) Прѣставамь да растѫ; **переста́ть расти́.** *Конь-тъ ся врасте.*

Вра́стване и вра́стуване, *с. ср.* отъ **вра́ствамь и вра́ствамся.**

Вра́стнѫ, ешь, — нѫлъ, и

Врастѫ́, е́шь, — тохъ, враслъ, *гл. свр.* отъ **вра́ствамь; врости́. Да ся врастѫ́** *гл. възвр.*

Вра́та, *с. ср. мн.* 1) Мѣсто на оградѫ, направено да ся отваря и затваря за влизане и излизане прѣзъ него; капия, порта; **дверь.** *Отвори врата-та. Стой прѣдъ врата-та.* 2) Вратня, вратникъ; **ворота́.** 3) Казвася намѣсто *кѫща;* **дворъ.** *Слугувамь на едѣ-чии врата. Имамь на врата-та си толкова слугъі.* — *Малкъі врата,* вратничка, вратца; **калитка.** — *Баща му нѣма врата,* казвать, кога нѣкой влиза нѣйдѣ и оставя отворенъі врата-та. — *Блага рѣчь желѣзнъі врата отваря. Златенъ ключь желѣзнъі врата отваря. На момины врата всякаквъі магарета ревѫть,* или: *на момински врата много магарета ревѫть. Изправился като длъжникъ на врата. Днесь, зарань, доклѣ ти чюкне махалджия на врата. Да ти кажѫ плѣвника, ты му трьси врата-та. Показахъ ти кѫщѫ-тѫ, трьси й врата-та. Дяволъ-тъ затваря еднъі врата, Господь десять отваря. Два пѫтачя на еднъі врата. Което кучя пази двѣ врата, отъ гладъ умира.*

Дѣка скрьцать врата, не туряй прьсть. Всякой да си мете прѣдъ свои-ты врата. Нашла булка-та брадвѫ-тѫ задъ врата-та. Загубила си булка-та чирясло-то задъ врата-та. Не е катанецъ на врата, че да го видишь. Хътра Митра задъ врата сѣди. На невъиканъ гость мѣсто-то е задъ врата-та.

Вратáрка, *с. ж.* Която варди на врата да отваря и затваря и да гляда кой влиза и кой излиза; **приворóтница, привра́тница.**

Вратарýвамь, *гл. ср.* Излизамь и влизамь часто. — **рýвася,** като *гл. безл.* Излизася и влизася, отваряся и затваряся. *Всичкѫ-тѫ нощь ся вратарува.*

Вратарýвание, *с. ср.* отъ **вратарýвамь.**

Вратáрь, *с. м.* Който варди на врата-та на нѣкоѭ кѫщѫ, да отваря и да затваря и да гляда кой влиза и кой излиза; вратникъ, капуджия; **приворóтникъ, привра́тникъ.**

Врáтение, *с. ср.* отъ **врáтѫся; кобéненье.**

Врáтецъ, *ум. м.* отъ **вратъ.** Вратчя.

Врáтило, *с. ср.* Справа на тъкачкъій станъ, на коѭто сѫ навитъı нищкъı-тъı или на коѭто ся навива тъкань-та; кросно; **вратúло, навóй (на ткацкомъ станкѣ).**

Вратúца, *ум. ср. мн.* отъ **врáта.**

Вратúчка, *ум.* отъ **вратúца.**

Вратúща, *ув.* отъ **врáта.**

Вратúще, *ув. ср.* отъ **вратъ.**

Врáтка, *ум.* отъ **врáта.**

Врáтлика, *с. ж.* в. **врьтъıга.**

Врáтний, — **тьнь** и — **тень, тня, тне,** *пр.* отъ **врáта; ворóтный, двернóй.**

Врáтникъ, *с. м.* 1) Вратарь. 2) Вратня.

Врáтница, *с. ж.* 1) Жена на вратникъ, капуджийка. 3) Вратня.

> Събраля сѫ ся селяне,
> Селяне, селскъı кметове
> Прѣдъ чичевѫ-тѫ вратницѫ
> Да пишѫть тяжкѫ бириѭ. *Пѣс.*

Врáтничка, *ум. ж.* отъ **врáтница.** Малка вратня; **калúтка.**

> Та си направи, майно-ле,
> Прѣдъ нашѭ малѫ вратничкѫ
> Сребрьнѫ, мамо, чешмичкѫ. *Пѣс.*

Врáтничя, *ум. ср.* отъ **врáтникъ; калúтка.**

Врáтнъıй, — **тьнъ** и — **тенъ, тна, тно,** *пр.* отъ **вратъ; вóротный.** *Вратна жила.*

Врáтня, *с. ж.* Голѣмъı врата, прѣзъ конто ся влиза въ дворъ; пѫтнъı врата, вратникъ, вратница, портъı, капия; **ворóта.**

Вратнѧ́къ, *с. м.* Мясо отъ овцѫ, говядо или отъ что да е, отъ врата; шиеникъ; **зашéина.**

Вратнѧ́чецъ, *ум. м.* отъ **вратнѧ́къ.** Малко вратнякъ.

Вратоломéй, в. **Вартоломéй.**

Вратца, *с. ср. мн. ум.* отъ **врáта.** Малкъı врата на вратниѫ или отстранѫ до неѭ; **калитка.**

Врáтчя, *ум. ср.* отъ **вратъ.** Вратецъ.

Вратъ, *с. м.* 1) Шия-та на чловѣка и на животно отъ главѫ-тѫ до труна; **вóротъ, шéя.** *Дебелъ вратъ, тьнъкъ вратъ.*

> Тии Дамянчя прибрали,
> Отъ вратъ му герданъ скѫсали,
> Купили дрѣхъı и кончя. *Пѣс.*

2) Вратъ ся наричя и само задня-та часть на шиѭ-тѫ; тълъ; **зашéекъ, подзатъıлокъ.** *Дай му еднѫ плѣсницѫ по врата;* **удáрить когó по зашéйку.** — *Виси ми нѣчто на врата,* сир. мене чака да го свршнѫ. — *Въсѣднѫлъ го дяволь-тъ на врата,* казвать за чловѣкъ, что ся е прѣдалъ на неправъı и лошавъı работъı. — *Стѫпилъ му на врата,* подвлѣкълъ го, та си прави чтото ще съ него. — *Ѩйце му ся пече на врата,* сир. има нѣчто да бръза, има нѣкакъвъ зоръ. — *Понатрьска му врата,* понахока го; **намы́лить комý либо гóлову.** — *Хванѫлъ го е за врата,* присилва го за нѣчто. — *Хванѫла го чюма-та за врата,* расрьдился, навирилъ носъ; **надýть гу́бы, рассердúться.** — *Прѣкоренъ коматъ дебелъ вратъ. Вълкъ юде сурьво, а вратъ-тъ му е дебелъ. Ни по вратъ, ни по шиѭ. Не по вратъ, а по шиѫ. Вратъ-тъ му ся прѣтрълъ. Вратъ-тъ му е прѣтрътъ отъ ярема. Не туртя-то кръви врата, а ръжяный коматъ. Кога станѫ вѫгленарь, и кога му поцрьне вратъ-тъ! Наложилъ вратъ като Бътолскъій просякъ.*

Вратъıга и **вратъıка,** *с. ж.* Раст. в. **врьтъıга.**

Врáтѫ, ишь, — **тúлъ,** *гл. свр.* отъ **врáщамь.** Да врьнѫ; **воротúть, возвратúть.** — **теньıй,** *прич. стр.* Врьнѫтый; **ворóченый, возвращённый.**

Врáтѫся, ишся, — **тúлся,** *гл. възвр.* Като сѣдѫ или лѣжѭ, кривѭся, врьтѫся и ся кьлчѭ; **кобéниться.** *Что ся вратишь така?*

***Врахáлъ,** *с. м. Гр.* Гривна; **браслéтъ.**

> Снощи сѫ Радѫ годили,
> Добрѫ ѝ мѣнѫ дадохѫ:
> Половинъ окѫ врахалъı,
> Триста ми драма чепразъı. *Пѣс.*

Врахъ, *с. м.* Врьхъ: 1) Насадено гумно за врьшене; харманъ; **рúга.** *На день по два враха врьшемъ.* 2) Оврьшено нѣчто, нъ още не отвѣто, а натрупано накупъ; **рúга.** — *Садѫ врахъ,* разврьгамь снопе по гумно за врьшене; **расклáдывать по гумнý снопы для молотьбы.**

Врачба́, *с. ж.* Врачюванѥ, лѣкуванѥ.
Врачёвникъ, *с. м.* Врачь.
Врачёвница, *с. ж.* Врачка.
Врачёвническъій, ска, ско, *пр.* Что е на врачёвникъ или за врачёвници.
Врачёвнъій, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Что е за врачюванѥ; **служа́щій для вороже́нія, гада́нія, волхова́нія, колдовста́, чародѣ́йста.** 2) Что става за цѣръ, лѣковитъій, плачлива; **цѣле́бный.** *Врачёвны былкы.*
Вра́чевъ день. Праздникъ на Святы Врачевы, прьвый Ноемврия и прьвый Юлия.
Врачёлија, *с. ж.* Врачюванѥ; **колдовство́.**
Вра́чка, *с. ж.* Която врачюва, бае, чярува; вражялица, вражячка, врачёвница, баячка, бродница, кушячка, мягиесница; **вороже́я, гада́льщица, гада́тельница, зна́харка, колду́нья, чародѣ́йка, куде́сница.**
Врачка́, *ум. ж.* отъ **вра́та.** Вратца; **кали́тка.**
Врачь, *с. м.* Цѣлитель; **врачь.** *Святи Врачеве*, Св. Безсребрьници Козма и Дамянъ.
Врачь, *с. м.* Който врачюва, бае, чярува; вражялецъ, вражячь, врачёвникъ, вражяторинъ, баячь, бродникъ, магиесникъ; **вороже́я, гада́льщикъ, гада́тель, зна́харь, колду́нъ, чародѣ́й, куде́сникъ.**
Врачю́вамь, *гл. д.* Врачямь, баѭ, вражѭ, чярувамь, влъхвувамь, магиосвамь; **ворожи́ть, волхова́ть, волше́бничать, гада́ть, колдова́ть, наколдо́вывать, куде́сить, чародѣ́йствовать.**
Врачю́ванѥ, *с. ср.* Врачянѥ, врачба, баянѥ, вражянѥ, вражба, вражячка, баячкы, кушянѥ, кушячкы, чярувание; **вороже́ніе, ворожба́, гада́ніе, волхова́ніе, колдова́ніе, куде́сы, чародѣ́йствованіе.**
Вра́чямь, *гл. д.* Врачювамь.
Вра́чянѥ, *с. ср.* Врачюванѥ.
Врачя́рница, *с. ж.* Цѣлителница, что изцѣлява; **врачу́ющая.**

Дочюли си црьквѫ врачярницѫ,
Който иде, все здравѥ нахожда. *Пѣс.*

Вра́щамь (да **вра́тѫ**), *гл. д.* Врьщамь, — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Врьщамся. — **щанъій,** *прич. стр.* Врьщанъій.
Вра́щанѥ, *с. ср.* Врьщанѥ.
Вре́квамь, *гл. уч.* отъ **врекѫ́.**
Врекѫ́ и вречѭ́, вречёшь, вре́кохъ, вреклъ, *гл. свр.* отъ **вричямь.** Да обрекѫ, да втаксамь; **обѣща́ть.** **Да ся врекѫ́,** *гл. възвр.* **Вречёнъій,** *прич. стр.* Обреченъій; **обѣщанный.**
Ври́нвамь и 'ври́нувамь (да **врйнѫ**), *гл. д.* Съ ринатѥ врьгамь въ нѣчто; **вбра́сывать, вверга́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.*
Ври́нванѥ и ври́нуванѥ, *с. ср.* отъ **врйнвамь.**

Ври́нѫ, ешь, — **на́лъ,** *гл. свр.* отъ **врйнвамь; врйнуть.** — **нѫся** *гл. възвр.* и *стр.* — *Вринался въ огънь,* засрамился много, да не знае что да чини.
Врйпамь (да **врйпнѫ**), *гл. ср.* в. **вхрйпамь.**
Врйпанѥ, *с. ср.* отъ **врйпамь.** Вхрипанѥ.
Врйпнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **врйпамь.** Да вхрипнѫ.
***Врисъ,** *с. м. Гр.* Изворъ, чючюръ, чешма.
Врйчямь (да **врекѫ, вре́квамь**), *гл. д.* Обричямь, давамь думѫ за нѣчто, втаксувамь; **обѣща́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* Обричямся, давамь думѫ, втаксувамся; **обѣща́ться.** *Боленъ ся вричя, здравъ не дава. Вречешь ли ся, стой на думѫ-тѫ си; не си ли ся врѫклъ, дрьжся. Който много ся вричя, ничто не дава.*
Врйчянѥ, *с. ср.* Обричянѥ, втаксуванѥ; **обѣща́ніе.**
Врйѭ, ешь, **врялъ,** *гл. ср.* в. **врѭ.**
Врозъ, *прѣдл.* в. **врѫзъ.**
Врў́квамся (да **ся врў́кнѫ**), *гл. об.* Рукувамь, спущамся на нѣкѫдѣ, възъ нѣчто; **броса́ться на что.**
Врў́кнѫ (да **ся**), ешь, — **нѫлся,** *гл. свр.* отъ **врў́квамся.**
Врў́кванѥ, *с. ср.* отъ **врў́квамся.**
Врў́шѭ, ишь — **шилъ,** *гл. свр.* отъ **врў́шямь.** Да развалѭ, да строшѭ; **разру́шить.** — **шенъій,** *прич. стр.* Развалѥнъій, строшенъій; **разру́шенный.**
Врў́шямь (да **врў́шѭ**), *гл. д.* Развалямь, строшявамь, събарямь; **разруша́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Разваляамся, строшявамся, събарямся; **разруша́ться.**
Врў́шянѥ, *с. ср.* Развалянѥ, строшяванѥ, събарянѥ; **разруше́ніе.**
Врѫзсѣ́дамь (да **врѫзсѣ́днѫ**), *гл. д.* Всѣдамь, възсѣдамь, яхамь.
Врѫзсѣ́данѥ, *с. ср.* Всѣданѥ, възсѣданѥ, яханѥ.
Врѫзсѣ́днѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **врѫзсѣ́дамь.** Да всѣднѫ, да възсѣднѫ, да яхнѫ. — **нѫтъій,** *прич. стр.* Всѣднѫтъій, възсѣднѫтъій, яхнѫтъій.
Врѫзъ, *прѣдл.* Врозъ. Тоя прѣдлогъ има сѫщи-ты знаменования каквото и прѣдлогъ *възъ*, употрѣбенъ отдѣлно, та го вижь при **възъ.**
Врѫ́івамь (да **врыѭ**), *гл. д.* Зарывамь, заравямь въ нѣчто, закопавамь; **врыва́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* Зарывамся въ нѣчто; **врыва́ться.**
Врѫ́іванѥ, *с. ср.* отъ **врѫ́івамь; врыва́ніе.**
Врѫ́іѭ, ешь, **врылъ,** *гл. свр.* отъ **врѫ́івамь.** Да заровѭ, да закопаѭ; **врыть.** **Врѫ́ітъій,** *прич. стр.* Заровенъій; **врытый.**

Врьба́, *с. ж. мн.* врьбы и *съб.* **врьбіе.** Дрьво *Salix*, расте по мокры-ты мѣста, край рѣкы-ты, и быва нѣколко строеве; врьбѣлъ; **ве́рба, ветла́, и́ва.** — *Повянѫлъ като врьбѫ въ водѫ*, казвать на смѣхъ за здравъ чловѣкъ. — *Кога врьба цьвне рожбѫ да заврьже, тогава да* . . . . клятва.

> Ты щешь, Радо, да си видишь
> Твоя, Радо, клята рода,
> Кога врьба роди гроздіе,
> А ракыта жлътъ дюлы. *Пѣс.*

— *Врьба-та родила маслины. Врьба сливы не ражда. Роди-ще и нашя-та врьба гроздѫ. Качися коза на врьбѫ. Врьба дрьво ли е, сырене гостба ли е, калугеръ чловѣкъ ли е?* В. **бѣла врьба́.**

Врѣба, им. соб. женско,

Врьба́къ, *с. м. съб.* Лѣсъ, гѫстакъ отъ врьбіе, врьбова гора; врьбалакъ, врьбуніакъ; **ве́рбовый лѣсъ, ивня́къ.**

Врьбала́къ, *с. м. съб.* Врьбакъ.

Врьба́нъ, им. соб. мѫжско.

Врьбе́нце, *ум. ср.* отъ **врьбя́.** Врьбичка.

Врьби́на, *с. ж.* 1) Врьбова врьшина. 2) Едно градинско цвѣтіе.

Врѣбиный, нъ, на, но, *пр.* в. **врьбо́вый.**

Врьби́ца, *ум. ж.* отъ **врьба́.** Врьбя; **и́вка, и́вушка.**

Врьби́чка, *ум. ж.* отъ **врьби́ца.** Врьбенце.

Врѣбна недѣлꙗ и

Врѣбница, *с. ж.* Недѣлꙗ прѣди Великдень, въ великый постъ, въ коѭто раздава свяшенникъ въ церквѫ на утренѭ вѣйкы отъ врьбѫ; Цвѣтница, куклинъ день; **ве́рбное воскресе́нье.** Който ходи рѣдко въ церквѫ, на подигравание му казвать, че кога иде въ церквѫ, все му давать врьбѫ. — *Честита ти врьбница!* така казвать, кога ся случи нѣчто на несгодѫ.

Врьбо́вый, въ, ва, во, *пр.* отъ **врьба́.** Врьбиный; **ве́рбовый, и́вовый, и́вяный.** *Скрьца като врьбовъ клинъ. Врьши работѫ колкото врьбовъ клинъ. Зятева огрѣвка врьбовы дрьва. Ѩкъ като врьбовъ корень.*

Врьбуніа́къ, *с. м. съб.* Врьбакъ.

Врьбѣ́лъ, *с. м.* Дрьво врьба. *Качился козелъ на врьбѣлъ.*

Врьбя́, *ум. ср.* отъ **врьба́.** Малко дрьвце врьба, врьбица; **и́вка, и́вушка.**

Врьва́, *с. ж.* Врьвь.

Врьве́жь, *с. м.* Врьвѣніе, ходъ; **ходъ, похо́дка, по́ступь.** *Не дыри магаря на врьвежь, а на прѣдежь.*

Врьве́ніе, *с. ср.* отъ **врьвіѫ́** (наврьвявамь).

Врьви́ца, *ум. ж.* отъ **врьвь.** Врьвчица; **верёвочка.**

Врьви́чка, *ум. ж.* отъ **врьви́ца.**

Врѣвице, *с. ср.* Пѫть, пѫтека; **доро́га.**

Врьволи́ца и **врьвули́ца,** *с. ж.* Кога нѣчто е нарядено или проточено едно слѣдъ друго, та иде като врьвь; **верени́ца, нить.** — *На врьволицѫ*, като *нар.* Единъ по другъ; **верени́цею, кишко́ю.** *Наточилися цѣла врьволица*, сир. врьвять единъ по другъ много; **иду́тъ верени́цею, кишко́ю.**

Врьво́рець, — **рци,** *с. м.* Животина *Formica*, бробиніакъ, бробинець, брьбиніакъ, брьбинець, мравѣй, мравка, мравіакъ, мравуніакъ, мравунка; **мураве́й.**

Врьво́тъ, *с. м.* Голѣмъ врьвежь, кога врьви много свѣтъ нагорѣ надолу; **большо́е движе́ніе въ наро́дѣ.**

Врьвули́ца, в. **врьволи́ца.**

Врьвца́, *с. ж.* Врьвь.

Врьвче́нце, *ум. ср.* отъ **врьвчя́.**

Врьвчи́ца, *ум. ж.* отъ **врьвь.** Врьвица, врьвчя; **верёвочка.**

Врьвчя́, *ум. ср.* отъ **врьвь.** Врьвчица.

Врьвь, *с. ж.* Врьва, врьвца: 1) Тьнко вѫже, отъ какво да е, за врьзвание нѣчто, повора; **верёвка.** *Сучѫ врьви;* **вить верёвки.** *Врьжи го съ врьвь. Безъ вѫзелъ врьвь работѫ не врьши. — Врьвь на царвулы за обвиванѥ навуща*, сукарь; **обо́ра.** 2) Ривце, нанизъ; **ни́тка.** *Една врьвь жлътици. Врьвь маргаритаръ, бисеръ;* **ни́тка жемчу́гу.** 3) Врьволица; **верени́ца, нить.**

> Идѫть си купци за жито,
> Четыре врьви камилы.
> Още четыре катѫри. *Пѣс.*

Врьвѣ́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **врьвіѫ́** (ходѫ)

Врьвѣ́ніе, *с. ср.* Врьвежь, ходъ, ходеніе, прѣстѫпание; **ходъ.** *Пѫть съ врьвѣніе, длъгъ съ платкѫ.*

Врьвіѫ́, **и́вь,** — **вѣлъ** (**врьвѣвамь**), *гл. ср.* 1) Прѣстѫпіамь за да идѫ нѣкѫдѣ, ходѫ; **идти́.** *Врьвіѫ скоро, полека, кротко;* **идти́ ско́ро, ти́хо, потихо́ньку.** 2) Казвася и за нѣчто, което само́ не ходи, а ся кара нѣкакъ. *Кола-та врьвять.* 3) Отхождамь, тръгамь; **идти́, ступа́ть.** *Нека врьви;* **пуска́й идётъ.** *Врьви у дома;* **ступа́й домо́й.** 4) Плувамь,носѭся; **ходи́ть, идти́, пла́вать.** *По Дунава врьвять ладии, враници;* **по Дуна́ю хо́дятъ суда́, ло́дки.** *Облаци-ти врьвять на западъ;* **облака́ иду́тъ къ за́паду.** *Врьви ледъ по рѣкѫ-тѫ;* **ледъ идётъ по рѣкѣ.** 5) Текѫ; **идти́, течь.** *Рѣка-та врьви скоро;* **рѣка́ течётъ бы́стро.** 6) Минувамь; **идти́ ми́мо.** *Врьви покрай насъ;* **идётъ ми́мо насъ.** 7) Работѫ (за нѣкаквѫ направѫ); **идти́, ходи́ть (о механи́ческомъ устро́йствѣ).** *Водяни-*

ца-та не врьви; мѐльница не идётъ. *Часовникъ-тъ ми врьви напрѣдъ;* мой часы́ хо́дятъ впередъ. *Сахатъ-тъ врьви напрѣдъ;* часы́ иду́тъ впередъ. *Сахатъ-тъ врьви назадъ;* часы́ отстаю́тъ. 8) Прѣминувамь (за врѣмя-то); идти́, протека́ть (о вре́мени). *Врѣмя-то врьви, не чака*; вре́мя идётъ, не дожида́ясь. *Врѣмя-то врьви полека*; вре́мя идётъ ме́дленно. 9) Казвася за пѫть: отхождамь, водѫ; вести́ (о доро́гѣ). *Тоя пѫть врьви за Цариградъ;* ѳта дорога ведётъ къ Константино́полю. 10) Врьшѫся (за работѫ); идти́, производи́тъся (о дѣлѣ). *Работа-та врьви добрѣ;* дѣло идётъ хорошо́, съ желаемымъ успѣхомъ, дѣло клеится. *Работа-та врьви полека;* рабо́та идётъ ме́дленно. 11) Растѫ, вирѣѭ, буяѭ; идти́, расти́. *Нивы-ты врьвять добрѣ;* хлѣба́ въ поля́хъ иду́тъ хорошо́. *Дрьво-то врьви скоро,* расте, отива напрѣдъ; де́рево идётъ ско́ро. 12) Казвася намѣсто влизамь, забивамся, за нѣчто, което ся набива или нахлузва, което ся туря въ нѣчто; идти́, входи́ть, лѣзть. *Колъ-тъ не врьви по́длъбоко;* сва́я не идётъ глу́бже. *Пиронъ-тъ не врьви,* не ся забива; гвоздь не идётъ. 13) За пары: минувамь, отивамь, зимамся и давамся; ходи́ть (о моне́тѣ). *Тая жлътица врьви сто грошя;* ѳтотъ золото́й хо́дитъ въ сто піа́стровъ. 14) Продавамся (за стокѫ), минувамь; идти́, имѣть сбытъ (о това́рахъ). *Тая стока врьви добрѣ;* ѳтотъ това́ръ идётъ хорошо́. 15) Броѭся, четѫся, плащамся (за заплатѫ нѣкому); идти́ (о жа́лованьѣ). *Работи, не работи, заплата-та му врьви;* рабо́таетъ ли, или пѣтъ, всё равно́, жа́лованье идётъ ему́. — **Врьви́ся,** *гл. безл.* Идвася, дохождася, ходися. *Цѣлѫ нощь ся е врьвѣло изъ пѫтя.* — *Врьвѭ добрѣ на нѣчто,* врьшѫ го, владамся хубаво, както трѣбва. *Стое врьви добрѣ на учение-то.* — *Врьви добрѣ нѣчто,* става, врьшися както трѣбва; идти́ на ладъ, обстоя́ть благополу́чно. *Търговия-та врьви добрѣ;* торго́вля идётъ на ладъ, хорошо́. — *Врьви напрѣдъ нѣчто,* врьшися, расте; подвига́ется впередъ. *Работа-та врьви напрѣдъ;* дѣло подвига́ется впередъ.—*Врьви напрѣдъ нѣкой въ нѣчто, съ нѣчто, на нѣчто,* отива напрѣдъ, спѣе; успѣва́ть, прѣуспѣва́ть. *Отъ день на день врьви напрѣдъ съ търговиѭ-тѫ си.* — *Врьвѭ си изъ пѫтя,* врьшѫ онова, что ми е работа; занима́ться свои́мъ дѣломъ, идти́ своѐю доро́гою. — *Врьвѭ изъ правый пѫть,* врьшѫ работѫ безъ хътруване; идти́ прямо́ю доро́гою. — *Врьвѭ по правдѫ,* дрьжѫ правдѫ; идти́ по пра́вдѣ. — *Врьвѭ по закона,* врьшѫ, владамся спорядъ закона; поступа́ть, вести́ себя́ по зако́ну. — *Врьвѭ нѣкому по водѫ-тѫ, по волѭ-тѫ,* както той иска, не му идѫ насрѣщѫ; не противоре́чить. — *Врьвѭ надолу,* изпадамь; идти́ внизъ. — *Врьвѭ нагорѣ,* вдигамся, качвамся, оскѫпвамь; подниматься, дорожа́ть. — *Врьви му напрѣдъ, като по водѫ, като изъ улѣй, като изъ рѫкавъ,* работи му честь-та; везётъ, счастли́вится. — *Врьви нѣкому назадъ, врьви му напрѣдъ като ракъ,* не му ся врьши добрѣ работа. — *Не врьви,* не спори, нѣма облагѫ; неспори́ть, неспори́ться. — *Като не врьви магарято нагорѣ, удри го надолу. Слѣдъ дявола врьви и Богу ся моли. Врьви слѣдъ него като кравѫ за сламѫ. Врьви като мечкѫ. Врьви като кьоравѫ паткѫ. Кервань-тъ да си врьви, кучета-та нека си лаѭть. Да ся подмажѫтъ кола-та да врьвять. Ако си пчела да носишь медъ, идвай и за напрѣдъ; ако ли си трътѣй да го ядешь, врьви кѫдѣто щешь. Врьви изъ коленника, ако искашь по́-скоро да идешь. Врьви изъ кривый пѫть и не трьси правый, че ся забрьквашь. Баба скачѭ назадъ, напрѣдъ, а работа-та си врьви на свой рядъ. Безъ пары нидѣ не врьви. Който има пары, работа-та му врьви, както той иска. Работа-та му врьви като ракъ. Врьви брьзо напрѣдъ като камыкь на равнище. Съ чюждъ конь по́-скоро ся врьви.*

Врьвѭ́, и́шь, — ви́лъ, *гл. д.* Прокарвамь врьвь прѣзъ нѣчто за да ся врьзва; навръвявамь; продѣва́ть верёвку, шнуро́къ для подвя́зыванія. *Врьвѭ гащи.*

Врѣ́га, *с. ж.* Врага: 1) Нарасляцъ на животно или на растение; главулякъ; наро́сть, ши́шка, болона́. *Израсла му врьга на чело-то. Тояга, омашкъ съ врьгѫ,* съ топъ на края; булава́, дуби́на съ балдо́ю. 2) Подпухнѫло отъ ударено, брьбонка, джумка, краставица, чворуга; волды́рь, булды́рь, выль, желва́къ, ура́зъ, ура́зина, ора́сина, ши́шка отъ уда́ра. *Ако му сьмь драга, да му стане врага.*

Врьга́лямся, *гл. об.* Трькалямся, валямся; валя́ться.

Врьга́ляне, *с. ср.* Трькаляне, валяне.

Врѣ́гамь (да врѣ́лѭ, врѣ́гвамь), *гл. д.* Фрьгамь, врьлямь, мѣтамь нѣчто съ рѫкѫ, или какъ да е, хакамь; броса́ть, кида́ть, мета́ть, швыря́ть, низверга́ть, поверга́ть.

Врѣгамся, *гл. възвр.* 1) Мѣтамся отъ едно мѣсто на друго; **бросáться, кидáться, метáться.** *Врьлихся отгорѣ;* **я кинулся сверху.** *Врьлился изъ прозорца;* **выкинулся изъ окнá.** 2) Лѣжѫ немирно, кога спѭ или сьмь боленъ; мѣтамся; **кидáться, метáться во врéмя сна или болѣзни.** *Врьга ся въ постелѭ-тѫ.* 3) Спущамся, налитамь възъ нѣкого, възъ нѣчто; **кидáться, накúдываться, бросáться на что.** *Врьлися възъ него, та го захапа.* 4) *гл. стр.* Бывамь врьганъ; **метáться, быть метáему.** — **Врѣганъій,** *прич. стр.* Фрьганъій. *Врьгамь камыкъ;* **бросáть, швырять кáмень.** — *Врьгамь пушкѫ, пищовъ,* пушкамь; **стрѣлять изъ ружьй, изъ пистолéта.** — *Врьгамь на бѣлѣгъ,* лучѭ, пишѭ бѣлѣгъ; **стрѣлять въ цѣль.** — *Конь-тъ врьга,* мѣта, не дава да ся язди. — *Рыба-та си врьга хайвюра,* снося го, мѣта си хайвяра, мрѣстися, бнеся; **рыба икрúтся, метáетъ икрý; метáть, пускáть молóки, рóститься.** — *Врьгамь дѣтя* (за женѫ), мѣтамь, раждамь прѣди врѣмя и мрьтво; **выкúдывать недонóска.** — *Врьгамь козинѫ-тѫ, влънѫ-тѫ, пера-та си,* казвася за животны, мѣнявамь си козинѫ-тѫ и проч.; **мѣнять шерсть, перелинять** (о **живóтныхъ**). *Животны-ты врьгать козинѫ-тѫ си пролѣть.* — *Врьгамь очи на нѣчто, врьгамь око възъ нѣчто,* ревне ми ся, та искамь да го имамь азъ; **при вúдѣ чегó возъимѣть желáніе пріобрѣсть óное.** — *Врьгамь поглядъ,* поглядвамь, зьрвамь, мѣтамь поглядъ; **обращáть взоръ, кидáть взóры.** — *Врьгамь севдѫ на нѣчто,* обыквамь го, залюбвамся въ него; **полюбúть, влюблáться.** — *Врьгамь жребий,* отряждамь нѣчто съ жребий; **кидáть, метáть жрéбій.** — *Врьгамь винѫ-тѫ (кабахата) за нѣчто възъ нѣкого,* стоварямь, сваламь винѫ-тѫ възъ нѣкого; **взвáливать, опрокúдывать винý на когó.** — *Врьгамь пары,* прьскамь, харчѫ унесвѣсть; **кидáть дéньги.**—*Врьгамь желѣзо: а)* Спущамь желѣзо-то, котвѫ-тѫ на ладиѭ за да застане тя; **отдавáть якорь.** *б)* Спирамся нѣйдѣ, застоявамся, спадамь на падало, на станъ. — *Врьгамь бой,* растѫ на высоко; **идтú въ ростъ.** — *Врьгамь класъ,* за нѣчто посѣяно, класявамь; **колосúться.** — *Врьгамь кѫчь,* за конь, ритамь съ задницѫ-тѫ; **бúться зáдомъ** (о **лóшади**). — *Врьли петала-та,* за конь, умрѣ. — *Врьли топа,* за человѣкъ, умрѣ. — *Който врьга камыкъ възбого, на главѫ-тѫ му пада. Не врьгай на другыго, да не врьгать и на тебе. Кога има, кѫчь врьга, кога нѣма, спи. Единъ лудъ врьга камыкъ въ кладенеца, сто мѫдри не могѫть да го извадять. Врьли задъ себе, да намѣришь прѣдъ себе. Врьлилъ камыкъ, та го заболѣла рѫка-та.*

Врѣгание, *с. ср.* отъ **врѣгамь.** Фрьгание, врьляние; **бросáніе, кидáніе, метáніе.**

Врѣгвамь и **врѣгувамь,** *гл. мн.-кр.* отъ **врѣгамь.** Фрьгвамь; **брáсывать, кúдывать.**

Врѣго (Фрьго), им. соб. мѫжско.

Врьгóлець, лци, *с. м.* Врьгы по гръба на добычя, които ставать отъ яйца, дѣто гы е снесла муха оводъ; вѫгарець, ѭгарець; **ýгорь.**

Врьдáлямся, *гл. об.* Валямся, тръкалямся; **валяться.** *Врьдалямся по земѭ-тѫ.*

Врьдáляние, *с. ср.* Валяние, тръкаляние.

Врѣждакъ, *с. м.* Тьнкы сухы клѣчкы за подклаждание огънь; сѫчкы, кращакъ; **щéпки, древéсная мéлочь, служáщія для разведéнія огня.**

Врѣжица, *ум. ж.* отъ **врѣга.**

Врѣжѫ, ешь, врьзáлъ, *гл. свр.* отъ **врѣзвамь.** Да вяжѫ; **связáть, завязáть. Врѣзанъій,** *прич. стр.* Вязанъій; **свя́занный, завя́занный.** *Имамь го въ кръпж врьзано.* готово, вѣрно. *Врьзанъ попъ, мирно село. Съ врьзанъ хрьтъ зайци не ся ловять.*

Врѣзаница, *с. ж.* Вязаница, нѣколко нѣчта, связаны на едно; врьзка, вязка; **свя́зка, вя́занка, ня́зань, ýзелъ, пýкъ, пáчка, кúпа.** *Врьзаница лукъ,* низя, плитка, сплитъ, вѣнець, вѫженица.

Врѣзаничка, *ум. ж.* отъ **врѣзаница.** Вязаничка.

Врьзáло, *с. ср.* и

Врьзáтка, *с. ж.* Врьвь, наврьвена или пришита на нѣчто, за да ся врьзва то; пращка; **пáворозъ, завя́зка, затя́жка.** *Ни въ човала, ни въ врьзаткѫ-тѫ.*

Врьзáчка, *с. ж.* Врьзвачка, вязачка, вязвачка, която врьзва нѣчто; **вязáльщица.**

Врьзáчь, *с. м.* Врьзвачь, вязачь, вязвачь, който врьзва нѣчто; **вязáльщикъ.**

Врѣзвамь и **врѣзувамь** (**да врѣжѫ**), *гл. д.* Вязвамь: 1) Сврьзвамь, заврьзвамь, связвамь, завязвамь краища-та на нѣчто, заплитамь или увивамь нѣчто съ вѫже, съ врьвь или съ какво да е, за да ся дрьжи нѣкакъ; **вязáть, свя́зывать, завя́зывать.** *Врьзвамь снопе. Врьжи вѫзель. Врьзвамь денковы;* **наковáть.** 2) Приврьзвамь, привязвамь, съ вязвание прикачямь нѣчто нѣйдѣ; **привя́зывать.** *Врьжи коня на яслѫ-тѫ.*

Край чешмѫ-тѫ байрякъ да побиешь.
За байряка коня да ми врьжешь. *Пѣс.*

3) Прѣврьзвамь, прѣвязвамь, обврьзвамь, обвязвамь, увивамь; **перевя́зывать, обвя́-**

зывать, повя́зывать. *Врьжи си главѫ-тѫ съ крьпѫ. Врьзвамь му раны-ты.* 4) Опетлѣвамь, налагамь цѣпи; **вяза́ть, заключа́ть въ око́вы.** *Хванѫхѫ хайдуты и гы врьзахѫ.* 5) Хващамь, правѭ плодъ, заврьзвамь, (за растениꙗ-та); **имѣть за́вязь (о фрукто́выхъ дере́вьяхъ).** *Круши-ты цьвтѣхѫ тѭъ годинѫ, а не врьзахѫ.* 6) Заврьзвамь, завязвамь, докарвамь нѣкого да не може да прави чтото ще; **вяза́ть, лиша́ть средствъ дѣйствовать свобо́дно.** *Врьза мя да не могѫ да си врьшѭ работѫ.* 6) Заврьзвамь, завязвамь, уврьзвамь, увязвамь, удумвамь си, сговарꙗмся съ нѣкого за нѣчто; **рѣша́ть, усло́вливаться, обдѣлывать.** 8) Уврьзвамь, увязвамь, наряждамь, уричꙗмь нѣчто; **постановля́ть.** *Да врьжемъ законъ.* 9) Заврьзвамь, завязвамь, забранꙗмь нѣкому нѣчто, не прощавамь; **вяза́ть, налага́ть духо́вное запреще́ніе.** *Духовникъ-тъ мя е врьзалъ.* — **Врѣзвамся,** 1) *гл. възвр.* Врьзвамь себе. 2) *гл. стр.* Бывамь врьзанъ. — **Врѣзванъій,** *прич. стр.* Вязванъій; **вя́занный.** — *Врьзвамь съ клупъ, на клупъ;* заклупвамь. — *Врьзвамь кокалъ,* наꙗквамь. — *Врьзвамь годены, младоженци,* съ баꙗние имъ правѭ да не могѫть да ся ставꙗть; **наводи́ть, напуска́ть по́рчю на соединя́ющихся бра́комъ.** — *Врьзахмы го съ памученъ конецъ,* спр. сговорихмыся, нъ не смы оздравили хубавѣ работѫ-тѫ. — *Врьзвамь уградѫ,* четтисвамь ѭ. — *Не врьзвай кусуръ,* и да има нѣчто не добрѣ, прощавай. — *Не може да гы врьже двѣ на едно,* не е вряденъ за никаквѫ работѫ. — *Врьзалъ си рѫцѣты,* хванѫлся съ нѣчто, та не може да врьши друго. — *Врьжи си червенко,* окачи си обицѫ, имай си на ума, че щѫ ти отврьнѫ; **заруби́ себѣ на́ носъ, заруби́ у себя́ на носу́.** — *Тамъ го врьжи,* така да е, стига. — *Нѣма да гы врьже двѣ наедно,* не дрьжи никакъ пары. — *Врьжи му главѫ-тѫ,* ожени го, задоми го. Кога искать да помнять нѣчто, врьзвать си на прьсть конець или на крьпѫ-тѫ вѫзелъ. — *Еднѫ парѫ дважь врьжи. Врьжи си червенко на прьста да тя не хванѫть урокы. Като е реклъ дѣдо, нека врьжемъ пся-то. Дѣто стига, тамъ го врьжи. Врьжи прьсть, тражи лѣкъ. Врьжи прьсть триста лѣкове,* или: *врьжи прьсть и тръгни прѣзъ село, че да видишь лѣкари! Врьжи попа, да е мирно село-то. Цьвти, не врьзва. Хорскы-ты уста не сѫ торба, та да гы врьжешь. Волъ ся врьзва за рога-та, а чловѣкъ за языка.*

Врѣзванꙗ и врѣзуванꙗ, *с. ср.* отъ **врѣзвамь.** Вязванꙗ; **вяза́ніе, вя́зка, вязь, свя́зываніе.**

Врьзва́чка, *с. ж.* Врьзачка.

Врьзва́чь, *с. м.* Врьзачь.

Врѣзелъ, *с. м.* Вѫзелъ; **у́зелъ.**

Врѣзка, *с. ж.* Вязка: 1) Врьзаница. 2) Крьпа, тесма, или врьвь, съ коꙗто ся врьзва нѣчто; **подвя́зка, повя́зка, свя́зка, бинтъ, шнуръ, шнуро́вка.** *Врьзка на главѫ-тѫ.* 3) Кога нѣкой ся уврьже да сврьши нѣчто; заврьзъ; **обяза́тельство, усло́віе.** *Имамь врьзкѫ съ тръговци-ты.*

Врьзма́, *с. ж.* Мрѣжꙗ, въ коꙗто свивать сѣно, сламѫ, кога да гы товарять на конь.

Врьзо́пець, *ум. м.* и

Врьзо́пчя, *ум. ср.* отъ **врьзо́пъ.**

Врьзо́пъ, *с. м.* Нѣчта, врьзанъı въ крьпѫ или въ что да е; вѫзелъ, групъ; **у́зелъ, па́чка, свя́зка.** *Врьзопъ дрѣхы. Врьзопъ пары.*

Врьзу́ли, въ пословицѫ: *Ако не кили, то врьзули.*

Врьзъ, *с. м.* Рожба, родъ, плодъ, заврьзъ; **за́вязь.** *Цвѣтъ да цвьти, врьзъ да не врьже.* Клятва.

Врѣкамь, *гл. ср.* в. **врьчѫ́.**

Врѣканꙗ, *с. ср.* отъ **врѣкамь.**

Врька́тъій, тъ, та, то, *пр.* Врьковатъій; 1) Что има крьла и врьчи, летень; **лету́чій.** *Птици-ты сѫ врькаты.* 2) Казвася и за животнъı, които нѣмать крылѣ, намѣсто чеврьстъій, срьдченъій, брьзъій; **бо́рзый, пры́ткій.** *Конь-тъ ми е врькатъ.*

Врѣквамь, в. **врѣкнувамь,**

Врѣкванꙗ, *с. ср.* отъ **врѣквамь.**

Врѣкнувамь и врѣквамь, *гл. уч.* отъ **врѣкнѫ.**

Врѣкнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **врьчѫ́,** 1) Да полетѫ; **полетѣть.** 2) Да отврькнѫ, да отскокнѫ; **отлетѣть.** *Врькнѫ искра, изгори го.* Пѣс. 3) Да ся разлютѫ, да ся ꙗдосамь, да къıпнѫ; **вспы́хнуть, вспыли́ть.** 4) Да отидѫ, да ся загубѭ. *Не трьси го, то врькнѫ.* — *Врькнѫ въ огънь,* зачервися, отъ срамъ, отъ болесть.

Врькова́тъій, тъ, та, то, *пр.* в. **врька́тъій.**

Врьколя́къ, *с. м.* Спорядъ народа, нѣчто като влъколакъ, само по́-голѣмо и съ едно око на чело-то, голѣмо колкото гѫшие ꙗйце; живѣе по разваленъı и запустѣлъı урадъı и излиза нощиѭ по глухѫ добѫ да пие крьвь-тѫ на пѫтници-ты. В. **влъкола́къ.**

Врьколꙗ́стъій, тъ, та, то, *пр.* Тръкалꙗстъій.

Врькъ, *междом.* Показва врьчꙗнꙗ.

Врѣла, *с. ж.* Казвася въ клятвѫ, съ коꙗто женъı кльнѫть дѣца, кога гы замѣрвать съ камьнꙗ: *изврьла врьла, майци ти буца въ грьла!*

Врьлáчи, *с. ср.* Казвася за дѣтя, что не мирува, не кротува; **злой (о ребёнкѣ).**

Мѫжко й дѣти врьлачи,
Врьлачи, врьло душманчи,
Ка ревнѫ, вяче не млъкнѫ. *Пѣс.*

Врьлúна, *с. ж.* 1) Тояга, омашекъ; **пáлка, дубúна, жердь.** 2) Прѫтъ, просторъ, прѫжина, сарѫкъ; **прутъ, шестъ.** *Что е на гръбинѫ, това е и на врьлинѫ.*

Врьлинá, *с. ж.* Кога е нѣчто врьло; **лютина.**

Врьлúнка, *ум. ж.* отъ **врьлúна.** *Чтото е на врьлинкѫ, то е и на гръбинкѫ.*

Врьлýвамь, *гл. ср.* Врьлѣѭ: 1) Бѣснѣѭ, брьлѣѭ, лудувамь, не мирувамь, салмувамь; **шалúть, блажúть, куролéсничать, куролéсить, возúться, прокáзничать, повѣсничать.** 2) Правѭ зло, чинѭ пакости, пакостѭ; **буя́нить, свирѣпствовать.** *Хайдути врьлуватъ по наши-тѣ мѣста. Двама въ поле врьлуватъ, единъ ся страхува. Болесть врьлува;* **я́зва свирѣпствуетъ.**

Врьлýване, *с. ср.* 1) Бѣснѣне, брьлѣне, немируване, лудуване, салмуване; **шаль, шаловствó, шáлость, баловствó.** 2) Правене пакости.

Врѣлъй, лъ, ла, ло, *пр.* 1) Лютый, безжалостный, бездушный, лошавый; **лю́тый, жестóкій, свирѣпый, злой, грóзный.** *Врьли хайдути, врьли душмани. Врьли кляти кеседжии.*

Твой ми е братецъ отишьлъ
Съсъ осемстотинъ юнаци
Врьли Маджаръ да бие. *Пѣс.*

2) Мѫчный, что докарва мѫкѫ, тяжкъй, что не ся трьпи; **лю́тый, жестóкій, мучúтельный, тя́гостный.** *Врьла тряска го трясе.* 2) Силный, буйный, голѣмый; **жестóкій, сúльный.** *Врьлъй вѣтъръ, врьла клятва. Врьлъй кѫскѫнджия.* 4) Лютый на вкусъ, кьіселый, кескинъ; **жгу́чій на вкусъ, крѣпкій.** *Врьла ракия, врьлъ отцетъ.* 5) Утровный; **ядовúтый.**

Посрѣщнѫхѫ го двѣ змии.
Двѣ змии врьлы и люты. *Пѣс.*

6) Бръзый; **спѣшный.** *Врьла работа.* 7) За мѣсто: стрьвный, лошний, сарпъ; **крутóй.** *Врьла планина.* — **Врѣло,** *нар.* Люто, злѣ; **лю́то, жестóко, кру́то.**

Люта мя тряска затресе,
Врьло мя глава заболѣ. *Пѣс.*

Врьлѣне, *с. ср.* отъ **врьлѣѭ.**

Врьлѣѭ, ешь, — лѣлъ, *гл. ср.* Врьлувамь.

Врѣлнѫ, нешь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **врѣгамь и врѣлямь.** Да фрьлѭ; **брóсить, кúнуть, метну́ть. — леный,** *прич. стр.* Фрьленый; **брóшеный, кúнутый.**

Врѣлякъ, *с. м.* 1) Раздалечь колкото може да прѣврьли человѣкъ съ камъкъ; **разстоя́ніе, чéрезъ котóрое мóжно человѣку перебрóсить кáмнемъ.** 2) Раздалечь колкото гони пушка или пищовъ; коршумъ-мензили; **перестрѣлъ.** *Единъ врьлякъ мѣсто.*

Врьля́лка, *с. ж.* Справа за врьгане съ неѭ камъкъ или друго нѣчто; **орýдіе, служá-щее для бросáнія.**

Врѣлямь (да врѣлнѫ), *гл. д.* Фрьлямь, в. **врѣгамь.**

Врѣляне, *с. ср.* Врьгане.

Врьля́стый, тъ, та, то, *пр.* Варлястый, колелатый; **кру́глый.**

Врѣне, *гл. безл.* Варни, вали, дъжди, лети дъждъ; **идётъ дождь.**

Врѣнене, *с. ср.* отъ **врѣне.** Кога вали дъждъ.

Врѣнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **врѣщамь.** Да вратѫ; **возвратúть, воротúть. — нѫтый,** *прич. стр.* Вратеный; **возвращённый, ворóченный.** *Засмъ брашно врьща, заемнѫто неврьнѫто.*

Врьстнúкъ, *с. м.* Равенъ на годины-ты съ нѣкого, екранъ; **свéрстникъ, рóвня, ровéсникъ.** *Божилъ е врьстникъ съ Милю.*

Врьстнúца, *с. ж.* Равна на годины-ты съ нѣкого; **свéрстница, ровéсница, рóвня.**

Врьстнúчя, *ум. ср.* отъ **врьстнúкъ.** *Тыя дѣца сѫ врьстничета.*

Врѣстный, — тынъ и — тенъ, тна, тно, *пр.* Что е стигнѫлъ на врьсть, порасльй; **взрóслый.**

Врьсть, *с. ж.* 1) Годины-ты человѣку, пора, възрастъ; **вóзрастъ.** *Стигнѫлъ на врьсть, дошьлъ на врьсть,* пораслъ. *Стигнѫлъ сьмь на тѫѭ врьсть и още нищо нѣмамь. — Той му е врьсть,* врьстници сѫ. 2) Высочина на человѣка или на животно, възрастъ, и́зрастъ, растъ, рьстъ, бой; **ростъ.**

Врьтéжь, *с. м.* Врьтѣне, врьтеница; **вертѣніе, коловращéніе.**

Врьтенáрка, *с. ж.* Врѣтенарка: 1) Която прави и продава врьтена. 2) Лъжица съ опашкѫ, источена на стругъ. Такывы лъжици правятъ и продаватъ врьтенари-ти, затова гы и наричатъ врьтенаркы.

Врьтенáрскый, ска, ско, *пр.* отъ **врьтенáрь.** Врѣтенарскый.

Врьтенáрчя, *ум. ср.* Врѣтенарчя, младъ, малъкъ врьтенарь.

Врьтенáрь, *с. м.* Врѣтенарь, който прави и продава врьтена; **веретéнщикъ.** Това имя дава паумъ за Циганинъ чергарь (катунинъ), зачтото такыва Цигане правятъ и продаватъ врьтена. *Болѣ да си врьтенарь, а не майци тъпанарь. Майсторъ человѣкъ врьтенарь, дѣца-та му сврьдлари.*

Врьтéница, *с. ж.* Врьтежь, врьтѣнıе. *Да играемъ на врьтеницѫ.*

Врьтéно, с. *ср.* Врѣтено: 1) Шишь, на който ся навива прѣжда, кога ся пряде; **веретенó, веретнó.** На хуркѫ ся пряде съ дрьвяно врьтено, а на чекрѫкъ съ желѣзно. *Всѣка Циганка врьтена-та си хвали.*

Надѣнѫ бѣлѫ кѫдѣлѭ,
Запряде ново врьтено. *Пѣс.*

2) Прѣжда-та, колкото може да ся навие на едно врьтено. *Отъ еднѫ кѫдѣлѭ ми излѣзохѫ пять врьтена. Работна Стана: въ три годины двѣ врьтена, а въ годинѫ двѣ дѣца.* 3) Обло брьвно, което ся врьти на ось, та кара нѣчто; **валъ, вóротъ, ось.** *Врьтено на теповицѫ. Врьтено на чекрѫкъ,* на което стои колело-то и рѫчка-та. 4) Сламка, цволъ на растение. — *Нѣма баба (булю) врьтено. Загубила си булю врьтено-то. Дѣдо Трено безъ чирено, баба Трена безъ врьтена. Отъ три букы двѣ врьтена: едно-то криво, друго-то недоправено. Майка ся сиромаши, дѣтя ся богати.* Гат. — Хурка и врьтено.

Врьтéнце, *ум. ср.* отъ **врьтéно.** Врѣтенце; **веретéнцо.** *Думба, думба дѣтенце, мами праздно врьтенце, тату голо колѣнце.* Дѣтска пѣс.

Есеници класъ врьлилы,
Пролѣтнины у врьтенце. *Пѣс.*

— *Бабино врьтенце,* раст. *Lithospermum;* **воробéйникъ, воробьиное сѣмя.**

Врьтенѭ́, и́шь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **врьтенıавамь.** Да врѣтенѭ.

Врьтенıáвамь (да врьтенѭ́), *гл. ср.* Врѣтенıавамь, казвася за нивѫ: пущамь, врьзвамь сламкѫ, цволъ; **о хлѣбныхъ растéнiяхъ: пускáть солóмину.** *Нива та врьтенила, скоро ще и да класи.*

Зимници-ты изкласилы,
Лѣтници-ты врьтенилы. *Пѣс.*

Врьтенıáванıе, *с. ср.* отъ **врьтенıáвамь.** Врѣтенıаванıе.

Врьтѝ-калецъ. Казвася въ еднѫ пѣсень за присмѣхъ на хайдутинъ.

Врьтѝ-попъ. Раст. *Matricaria chamomilla.* боливачь, бѣлеочь, бѣлъ попокъ, лай-кучка, подрумичя, попадийка, попадичя, попадиıа, рамонъ, рѫмонъ, ѫмѫмила; **ромáшка.**

Врьткáвецъ, *с. м.* Растение нѣкакво. *Крькай, душе, благынѭ: слѣзенъ и врьткавецъ.*

Врьтли́вый, въ, ва, во, *пр.* 1) Что ся врьти, что ся врьцка; **вертля́вый, вертля́ный.** 2) Който може да убѣгне съ нѣкаквѫ хытрость да не направи что му не е угодно или что не ще, който може да ся изклинчи нѣкакъ-си отъ нѣчто; **увёртливый, изворóтливый.**

Врѣ́тнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **врьтѫ́.** Да заврьтѫ. *Врьтни го.* **Да ся врѣ́тнѫ,** *гл. възвр.* Да ся заврьтѫ изеднѫжь; **повернýться.—нѫтый,** *прич. стр.* **повéрнутый.**

Врьтнıá, *с. ж.* Врьтѣнıе нагорѣ, надолу, кога ся врьши нѣкаква работа; маежь; **мѣшкотá отъ суматóхи.** *Станѫ голѣма врьтнıа.*

Врьтовѣ́рецъ, — рци, *с. м.* Който не си стои на вѣрѫ-тѫ, на думѫ-тѫ; **вѣролóмецъ.**

Врьтоглáвъ четврѣ́тъкъ. Прьвый отъ великы-ты четврьтъци; селяне-ти празднувать тоıа день за да не хваща тѣхъ и добытъка имъ болесть-та шемедъ.

Врьтоглáвый, въ, ва, во, *пр.* Щуроглавый: 1) Что има болесть, отъ коıато ся врьти глава; шемедный; **подвéрженный головокружéнiю.** *Врьтоглава овца.* 2) Замаıаный отъ нѣчто, станѫлый като шемеденъ; **тотъ у когó гóлова вскружи́лась отъ чегó.** *Станѫлъ сьмь врьтоглавъ.* 3) Несмысленый, неразмысленый, лудый, немирный; **безразсýдный.**

Врьтокáлчиница, *с. ж.* Казвася за присмѣхъ на разтрьсенѫ, развлѣканѫ женѫ; **насмѣшливое назвáнiе неря́шливой жéнщины.**

Врьтокóпанецъ, *с. м.* Главистица, главулıакъ, главунıакъ, главочь, егюпскы рыбы, калугерици, копани, лѫджичета, мраморци, мрьмарци, мрьморци, мрьмурци, пайвутка, палагуньць, плѫхуци, попадийкы, поповы лѫджичета, скрьдокопани, цигански рыбы; **головáстикъ лягýшечный.**

Врьтокѫ́ща, *с. об.* Врьтокѫщникъ, врьтокѫщница.

Врьтокѫ́щникъ, *с. м.* Който врьти добрѣ кѫщѫ-тѫ си, кѫщовникъ, домовникъ; **хорóшiй хозя́инъ, скопидóмъ.**

Врьтокѫ́щница, *с, ж.* Коıато врьти добрѣ кѫщѫ-тѫ си, кѫщовница, домовница; **хорóшая хозя́йка, скопидóмка.**

Врьтоли́ıа, *с. ж.* Врьтопъ, завой.

Врьтоломéй, в. **Вартоломéй.**

Врьтóпъ, *с. м.* Врьтолиıа, врьтопѣлъ: 1) Тѣсно мѣсто междѫ планины и междѫ врьховы, или устие, което има завоя; **ущéлiе съ изви́линами, съ изворóтами; кривáя бáлка.** 2) Мѣсто дѣто ся врьти вода-та въ рѣкѫ; виръ; **водоворóтъ, коловорóтъ коловéрть, виръ.** 3) Завой на рѣкѫ, на пѫть, на планинѫ и проч.; **поворóтъ на рѣкѣ́, на дорóгѣ, въ горáхъ и пр.** 4) Валогъ, копанıа въ планинѫ. 5) Вихъръ; **вихрь.**

Врьтóпѣлъ, *с. м.* Врьтопъ.

Врьтулéнıе, *с. ср.* отъ **врьтулѭ́.**

Врьтулѭ́, и́шь, — ли́лъ, *гл. д.* Врьтѫ, при-

врьтıавамь при, около себе. *Врьтули дѣца-та, роднины-ты си около себе-си.*

Врьту́на, *с. ж.* Фратуна, кога вали снѣгъ и вѣтьръ вѣе, та го навѣва по дупкы-ты; виелица; **вьюга, мятéль, бура́нъ.**

Врьту́ница и **врьту́нка,** *ум. ж.* отъ **врьту́на.**

Врьтъ, *с. м.* Вортъ, градина; **садъ.**

Врьтъ, *междом.* Показва врьтѣнıе. *Врьтъ, врьтъ главицж, дала мама цици.* Дѣтска пѣс.

Врьтъ́га и

Врьтъ́ка, *с. ж.* Раст. *Tanacetum vulgare,* вратыка, вратыга, вратлика; **пижма, ди́кая рябинка.**

> Скоро ся назадъ повьрни.
> Та на майкж си да кажешь.
> Доклѣ пѣтли-ти не пѣıжть,
> Лѣковы да ти събере,
> Селскж-тж горскж врьтъıгж. *Пѣс.*
>
> Посѣй ми си лудо врьтъıкж,
> Ако не ти никне врьтъıка,
> Много щешь ся врьтишь по мене. *Пѣс.*

Врьтѣвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врьтж́.**

Врьтѣлка, *с. ж.* Врьтıашка.

Врьтѣлъ, *с. м.* Ръжень, длъгъ шишь, на който съ врьтѣнıе надъ огъньа пекжть натыкнжто на него мясо; **вéртелъ.**

Врьтѣнıе, *с. ср.* отъ **врьтж́.**

Врьтж́, и́шь,—тѣлъ (врьтѣвамь, да врьтнж), *гл. д.* 1) Правıж нѣчто да объıкалıж, да врьви около, да ся вие; **вертѣть, крути́ть, воро́чать, кружи́ть.** *Врьтж врьтıашкж. Врьти на дѣсно, на лѣво. Вѣтьръ врьти снѣга.* 2) Пробивамь, провалıамь дупкж; **провéртывать, провéрчивать.** *Проврьтѣ дъскж-тж.* 3) Въздрьжıамь, маıж; **продéрживать.** *Врьти овця-ты въ валога да пасжть. Врьтѣ мя цѣлъ день.* 4) Махамь; **ма́хать.** *Врьтж саблıж;* **ма́шу са́блею.** 5) Махамь, клатж; **виля́ть.** *Кучято врьти опашкж;* **соба́ка виля́етъ хвосто́мъ.** 6) Врьшıж, разправıамь нѣчто; **вести́, вѣдать, управля́ть.** *Той врьти всичкы-ты ми работы. Врьти голѣмж търговиıж;* **ведётъ большу́ю торго́влю.** 7) Обрьщамь нѣчто, нѣкоıж работж то така, то инакъ. *Врьти работж-тж както ще. Врьти, сучи, свьрши го.* сир. чини чтото щешь, а трѣбва да го направишь. *Суче, врьти, па пристане. Сукахж, врьтѣхж, палнахж, гасихж, правихж, най-сетнѣ пристанжхж.* 8) Разигравамь нѣкого въ нѣкоıж работж; **вертѣть кого́.** *Врьти мя както си ще;* **онъ вéртитъ меня какъ ему́ взду́мается.** 9) Искамь отъ нѣкого нѣчто съ силж, пекж го, длъбамь го, рупаıж го. *Врьти мя като делибашь.* 10) Работж съ нѣчто, напинамь. *Врьтж мотыкж,* копаıж. *Врьтж иглж,* шиıж. 11) Привьртамь, дрьжıж нѣкого около, при себе, намирамь му, давамь му работж. *Врьти роднины-ты си около себе.* 12) *гл. ср.* За пжть: извивамь, объıкалıамь, заобъıкалıамь; о дорóгѣ: **извиваться, быть изви́листою, крути́ться.** *Тоıа пжть врьти много.*

Врьтж́ся, *гл. възвр.* 1) Обрьщамся отъ еднж странж на другж; **вертѣться, кружи́ться, ворóчаться, повёртываться, повора́чиваться.** *Колело-то ся врьти;* **колесо́ вéртится.** *Дѣца-та ся врьтять;* **дѣти кружа́тся.** *Врьтѣхся всичкж-тж нощь въ постелıж-тж;* **я ворóчался всю ночь въ постéли.** 2) Врьвıж, ходıж около, объıкалıамь; **обраща́ться, враща́ться.** *Конете ся врьтять около стежера. Колелото ся врьти на ось-тж.* 3) Объıкалıамь, маıжся нѣйдѣ; **прогу́ливаться гдѣ въ ожида́нiи чего́.** *Врьтися тука доклѣ да заминж.* 4) Бродж, скытамся, объıкалıамь; **брóдить.** *Хайдути ся врьтять изъ горжтж. Влъци ся врьтять около село-то.* 5) Наврьтамся нѣйдѣ, при нѣкого; **находи́ться гдѣ, при комъ по слу́жбѣ.** *Врьтжся при (около) уйчıа си;* **я нахожу́сь при своёмъ дя́дѣ.** 6) Милкамся, коткамся; **ви́ться, вертѣться, ласка́ться óколо когó.** 7) *гл. стр.* Бывамь врьтѣнъ.—**Врьти́ся,** *гл. безл.* Като да ще да дойде, да стане нѣчто. *Врьтися на дъждъ,* правися на дъждъ, като че ще вали дъждъ. *Врьти му ся да блюва,* иде му да блюва. *Врьти му ся,* ще му дойде нѣчто до главж-тж, ще тягли. **Врьтѣный,** *прич. стр.* — *Врьтж кжщж,* рядж ıж, разправıамь ıж, приносıамь едно друго въ неıж; **хозя́йничать въ до́мѣ, управля́ть имъ, доставля́ть ну́жное.** — *Врьтж питж,* **коматъ,** ıамь, уплитамь; **уплета́ть.** — *Врьтж главж нѣкому,* климамь му, карамь му ся млъчяшкомь; **мота́ть, кача́ть голово́ю въ угрóзу кому́.** — *Врьтж опашкж,* мажıж, гладж, искамь да угодж нѣкому; **юли́ть.** — *Врьти мя коремъ,* гръзе мя, боли мя; **рѣжетъ въ животѣ.** — *Врьти мя извжтрѣ,* ıаде мя нѣчто, чепли мя, издува мя, не ми дава да сьмь миренъ; **имѣть вну́тренее безпокóйствiе.** — *Врьти ми ся глава-та въ несвѣсъ,* вие ми ся глава-та, мае ми ся глава-та, имамь шеметъ; **кружи́тся голова́.** — *На языка ми ся врьти, врьти ми ся въ ума, въ уста-та,* нѣчто знаıж, ала не ми дохожда на умъ изеднжжь, мжчıж ся да си го припомнж да го кажıж; **вертѣться на языкѣ.** — *Клисавъ мжжь кжщж не врьти. Хубавина*

пазаръ сьбира, груботиѭ кѫщѫ врьти. Кѫща безъ женѫ не ся врьти. Праздни долапъ, врьти коматъ. Врьтися като калайджиѭ. Врьтися като зьмиѭ въ кошницѫ. Врьтися като улавѫ кокошкѫ. Врьтися като водѫ у рьшето. Кола-та му сѫ съ двѣ колела, та ся врьтять и насамъ и натамъ. Муха-та ся врьти надъ меда, а попъ-тъ надъ боба. Врьтися попъ, земя ся трясе.

Врьтяшко́мь, врьтяшкы́мь и врьтяшкѫ́-тѫ, *нар.* Съ врьтѣние; **вертя́сь.** *Врьви врьтяшкомь,* врьтися и врьви.

Врьтиа́шка, *с. ж.* Врьтѣлка: 1) Направа да ся разтяга шестакъ пряжда и да ся врьти, кога да ся мотае на клѫбо или да ся суче на цѣвы, или да ся навива на неѭ нѣчто; **воро́бы, мотýшка.** *Смокъ свири, крьстата гора играе.* Гат. — Врьтюшка и чекрѫкъ. *Четыре братю ся гонять, та ся нидѣ не стигать.* Гат. — Врьтюшка. 2) Крьлюшка: **качéлы.** 3) Дѣтскы игры различнѫ направѫ за врьтѣние; пепелюшка, прѣпелюшка; **дѣтскія игрýшки, ка́кто вертýшка, волчёкъ, кубáрь и т. п.** — *Вѣтрьъ-тъ вѣе праха на врьтюшкѫ,* издига го на нагорѣ, та го врьти като врьтопъ, вѣе вихъръ.

Врьтиа́шчица, *ум. ж.* отъ **врьтиа́шка.**

Врьха́ние, *с. ср.* отъ **врьхѫ́.** Врьшение; **молотбá.** *Врьханѥ снопѥ, харманъ.*

Врьха́рь, *с. м.* 1) Кога ся избира нѣчто, чтото остане отъ него най-послѣ; наберъ; **обóрышъ.** 2) Врьшина, храсталакъ. *Правять си колыбы отъ врьхари.*

Врьха́тый, тъ, та, то, *пр.* 1) Что е съ врьхъ; **окáнчивающійся вершѝною.** 2) Врьховатый.

Врьхли́тамь (да врьхлѣтѫ). 1) *гл. ср.* Налитамь, натъквамся на нѣчто изведнѫжь безъ да щѫ; **нападáть, натáлкываться, натыкáться.** *Като врьвюхмы изъ горѫ-тѫ, врьхлѣтѣхмы на хайдуты.* 2) *гл. д.* Сполитамь, постигамь; **постигáть.** *Врьхлѣтѣ мя зло.*

Врьхли́тание, *с. ср.* отъ **врьхли́тамь.**

Врьхло́, *с. ср.* Разврьлено, разбрькано като насадено гумно, като врахъ; **вóрохъ.**

Врьхлѣ́ние, *с. ср.* отъ **врьхлѣ́ѭ.**

Врьхлѣ́тѫ, и́шь, — тѣлъ, *гл. свр.* отъ **врьхли́тамь.** 1) Да налѣтѫ, да ся натъкнѫ; **напáсть, натолкнýться, наткнýться.** 2) Да сполѣтѫ, да постигнѫ; **постѝгнуть, постѝчь.**

Врьхлѣ́ѭ, ешь, — лѣлъ, *гл. д.* Врьтѫ, влѣкѫ, тьтрѭ нѣчто, нѣкого като да врьшѭ съ него.

Врѣ́хний, ніа, не, *пр.* Что е на врьхъ, отгорѣ; горний; **вéрхній.**

Врѣ́хнина, *с. ж.* Нѣчто повяче, нѣчто отгорѣ, врьхъ; **лѝшекъ.** *Сто съ врьхнинѫ,* **сто съ лѝшкомъ.** *Възъ хилядо-то има и нѣчто врьхнинѫ;* **ты́сяча съ чѣмъ-то.**

Врьховáтение, *с. ср.* отъ **врьховáтѫ.**

Врьховáтый, тъ, та, то, *пр.* Врьхатый, наплъненый съ врьхъ, прѣплъненый, наврьховатеный; **напóлненный вéрхомъ.**

Врьховáтѫ, ишь, — тилъ, *гл. д.* Турямь въ сѫдъ нѣчто съ врьхъ, плънѭ врьхомь. — **тѫся,** *гл. стр.* — **теный,** *прич. стр.*

Врѣ́хомь, *нар.* Съ врьхъ, съ надтуръ, повяче отъ мѣрѫ-тѫ. *Плъно врьхомь,* наврьховатено.

Врьхý, *прѣдл.* Врьхъ: 1) Надъ, отгорѣ на; **на, надъ.** *Стоѭ врьху него;* **я стою надъ нимъ.** *Излѣзе врьху водѫ-тѫ;* **всплылъ надъ водóю.** 2) Отгорѣ възъ, възъ; **сверхъ.** *Искашь ли още нѣчто врьху това?* **хóчешь ли ещё что нибýдь сверхъ э́того?** 3) Срѣщѫ, насрѣщѫ, възъ; **прóтивъ.** *Повдигнѫлся е врьху ми;* **онъ возстáлъ прóтивъ меня́.** *Ты говоришь врьху ми;* **ты говорѝшь прóтивъ меня́.** *Иде врьху ми.* 4) На-възъ; **за (съ твор. пад.).** *Азъ наддадохъ, та останѫ стока-та врьху ми, врьху мене;* **я наддалъ цѣну, и товáръ остáлся за мнóю.** 5) за; **о, объ.** *Врьху това още не смы говорили;* **объ э́томъ мы ещё не говорѝли.** 6) Възъ, по. *Смѣтнѫхмы го врьху тридесять грошю окѫ-тѫ.* 7) Като *нар.* Отгорѣ. *Тури го врьху;* **положѝ егó свéрху.**

Врѣ́хчець, *ум. м.* Врьшчець, самый врьхъ на нѣчто; **верхýшка, вершóкъ.** *Стои на врьхчеца.*

Врьхъ, — хове и врьси, *с. м.* 1) Горний край на нѣчто, най-высоко-то му мѣсто; **верхъ, вершѝна, верхýшка.** *Врьхъ на планинѫ;* **вершѝна горы́.** *Врьхъ на дрьво;* **вершѝна дéрева, мáковка, мáковица, крóна.** 2) Тьнкый, изостреный край на нѣчто: **óстрый конéцъ чегó, кóнчикъ, остреё, остроконéчіе.** *Врьхъ на иглѫ, на ножь. Врьхъ на обуща,* дѣто стоять прьстие-то; **передóкъ, посóкъ.** *Врьхъ на яйце,* острый му край. *Да ся чюкамы отъ врьха.* 3) Могыла, хлъмъ, хрьтъ, рьтъ, хритъ, чюка, чюканъ, баиръ; **бугóръ, холмъ, пригóрокъ, горá, пикъ.**

Врано си кончя въсѣдни,
Та ся на врьха възкачи,
Горѣ на Старѫ планинѫ. *Пѣс.*

4) Каймакъ, смѣтана на млѣко; **сливки.** *Зелъ врьха на млѣко-то, послѣ го продава.* 5) *Прѣдл.* в. **врьхý.** 6) *нар.* Нѣколко повяче съ врьхнинѫ. *Имамь врьхъ сто грошю;* **я имѣю сто съ лѝшкомъ**

піястровъ. — *На врьхъ, изъ врьхъ*, в. наврѣхъ, изврѣхъ. — *Съ врьхъ*, повиче отъ мѣрж-тж, съ надтуръ; **вéрхомъ, съ придáчею.** *Насыпи кринж-тж съ врьхъ;* **насыпй четверйкъ съ вéрхомъ.** *Щж ти го врьнж съ врьхъ.* — *Хващамь за врьхъ*, кога сьмь кривъ за нѣчто, за да потулж кривинж-тж си отъ нѣкого, подхващамь го, като азъ да сьмь правый. — *Вдигамь врьхъ*, врьвж напрѣдъ въ работы-ты си; **поднимáться, повышáться въ своёмъ состоя́ніи.** — *Врьхъ да не вдигне!* Клятва. — *Той е отъ врьха откжснжтъ*, той е изваденъ, бъва го, не е стока за мирисание, — *Колкото на иглж врьхъ-тъ*, или: *колкото на врьхъ иглж*, тврьдѣ малко, шющка. — *На врьха малко кривичко. Изкачился на врьха на минаря-то.*

Врьхъ, *с. м.* Врахъ, врьшило, гумно, токъ. харманъ; **токъ, гумнó.**

Врѣхъица, *с. съб.* отъ **врьхъ.** 1) Врьшища, баирища. 2) Врьшина, врьхари, клоница.

Врьхѝще, *ув. ср.* отъ **врьхъ.** Баирище.

Врьхж, **врьшéшь,** в. **врьшж.**

Врѣцамь и врѣцкамь (да врѣцнж), *гл. д.* Врьтж, обрьщамь чясто, то насамъ, то натамъ. *Врьцка, прьцка, нъ напусто.* **Врѣцамся и врѣцкамся,** *гл. възвр.* 1) Врьтжся, обрьщамся чясто то на еднж, то на другж странж; **обращáться, оборáчиваться чáсто то въ однý то въ другýю стóрону.** 2) Като врьвж, заврьщамся изеднжжь; **идя́, повернýть вдругъ по другóму направлéнію.**

Врѣцание и врѣцкание, *с. ср.* отъ **врѣцамь** и **врьцамся, врѣцкамь** и **врѣцкамся.**

Врѣцнж, **ешь, — нжлъ,** *гл. свр.* отъ **врѣцамь** и **врѣцкамь.**

Врьць, *междом.* Показва врьтѣние; врьтъ; **междом., означáющее вертѣніе.** *Врьць насамъ, врьць натамъ.*

Врѣчва, *с. ж.* 1) Голѣмъ сждъ отъ прьсть за дрьжание водж и др., кюпъ. 2) Делва съ двѣ уши; **большóй глйняный кувшйнъ съ двумя́ ушкáми.**

Врѣчвица, *ум. ж.* отъ **врѣчва.**

Врьчйло, *с. м.* Фрьчило, листъ книга, изопнжта на тьнкы пржчкы, и на нејж окачена дльга опашка отъ нѣчто леко, что пущать дѣца-та на вѣтьръ да ся издига на высоко; вѣтрило, змѣй, керкенезъ, учуртма; **бумáжный змѣй.** *Да пустимъ врьчило;* **спускáть змѣя.**

Врьчйлце, *ум. ср.* отъ **врьчйло.**

Врьчж, **йшь, — чялъ (врѣкамь, врьчявамь, да врѣкнж, врькнувамь и врѣквамь),** *гл. ср.* Фрьчж: 1) Носжся по въздуха съ крыла, лѣтж; **летáть, летѣть, парйть.** *Птици-ты врьчять;* **птйцы летáютъ.** *Врьчи навысоко, гляда нашироко. Всичко, что врьчи, не ся юде. Чини му ся, че, чтото врьчи, все ся юде.* 2) Казвася и за лекы нѣчта, които ся носять по въздуха; **носйться по вóздуху.** *Паужины врьчять изъ стаж-тж.* 3) Врьвж брьзо, чеврьсто; **летѣть, идтй поспѣшно.** *Конь-тъ му врьчи.* 4) Отскачямь, отврьчямь; **отлетáть, отскáкивать.** *Искры врьчять изъ комина.* 5) Прѣминувамь, изминувамь скоро; **летѣть, бы́стро проходйть.** *Врѣмя-то врьчи, не ся стига.* — *Врьчж на высоко*, навдигамся, дрьжжся на голѣмо, мыслжся, че сьмь голѣмо нѣчто; **кичйться, надмевáться, надымáться, имѣть высóкое мнѣніе о себѣ.** *Давай му крылѣ да врьчи. Който высоко врьчи, той низко пада. Добрѣ врьчи, злѣ кжца.* — *Врьчж отъ радость*, радвамся тврьдѣ много; **вспрыгивать отъ рáдости.** — *Врьчи отъ юдъ*, юдосался е, разлютился е страшно; **пы́шетъ гнѣвомъ.**

Врьчяшкóмь,

Врьчяшкѝмь и

Врьчяшкж-тж, *нар.* Съ врьчяние, като да врьчи; **лётомъ, леткóмъ.** *Врьчяшкомь отиде и дойде.*

Врьчйвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врьчж.**

Врьчйлка, *с. ж.* и

Врьчйло, *с. ср.* Всяка справа като врьчило за игрж.

Врьчйлце, *ум. ср.* отъ **врьчйло.**

Врьчйлчица, *ум. ж.* отъ **врьчйлка.**

Врьчйние, *с. ср.* отъ **врьчж.** Лѣтение; **летáніе.**

Врѣшвамь и врѣшювамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врѣшж.**

Врѣшие, *съб. ср.* Клоние на дрьво; **вѣтви дéрева.**

Расти, Боринче, порасти,
Че ти е майка рождена,
Всякж сутренж дохожда,
Та ти кореня полива
И ти врьшие-то разправя. *Пѣс.*

Врѣшение, *с. ср.* отъ **врѣшж.**

Врьшéние, *с. ср.* отъ **врьшж.** Врьшитба, врьхание; **молочéніе.**

Врьшенъ, *с. м.* 1) Врьхъ на дрьво или на друго нѣчто; **мáковка, мáковица, вершйна чегó нибýдь.**

Изникнжло едно дрьво,
Едно дрьво дафиново,
Колко лично, толко вышне,
Врьшенъ-тъ му въ сине небо.
На врьшена паунъ пѣе. *Пѣс.*

2) Врьшникъ.

Врѣшець, *ум. м.* отъ **врьхъ.**

Врьшйло, *с. ср.* Врьхъ, гумно, токъ, харманъ, дѣто врьщжть жито и др.; **гумнó, токъ.**

Врѣшина, 1) *сьб. ж.* Шюма, клоніе отъ дрьвіе, насѣченъı за нѣчто; драка; **срублённыя вѣтви деревъ.** *Да затлачимъ бента съ врьшинѫ.* 2) Прѫтъ, врьхарь; **прутъ.** *Дльга врьшина.*

Врьши́нкъı, *с. ж. мн.* Врьхове, врьшіе отъ клоніе; **овéршье вѣтвéй.**

Врьши́тба, *с. ж.* 1) Врьшéніе; **молотьбá, молочéніе.** 2) Врѣмя, когато ся врьше жито; **молотьбá.** *Настѫпю врьшитба;* **наступáетъ молотьбá.** *По врьшитбѫ,* по врѣмя-то, когато ся врьше.

Врьши́ща, *сьб.* Врьхъıща.

Врьши́ще, *ув. ср.* отъ **врьхъ.** Врьхъıще.

Врьшкá, *с. ж.* Врьхъ, врьшенъ на нѣчто; **вершѝна.**

Врѣшникъ, *с. м.* Врьшенъ: 1) Покръıвъ, изпѫкнѫлъ въ срѣдѫ-тѫ, та стои като захлупенъ възъ нѣчто; коруба; **вы́пуклая или сводообрáзная кры́ша чегó нибу́дь.** *Врьшникъ на кѫщѫ,* стрѣха-та, покръıвъ-тъ ѝ. *Врьшникъ на небо-то;* **сводъ нéба.** *Врьшникъ на фурнѫ,* щитъ. 2) Колелатъ изпѫкнѫлъ захлупакъ, съ който захлупять подницѫ, кога ся пече въ неѭ нѣчто. *Арапка ся чекорюше, Арапинъ ся охолюше,* или: *дѣдо бабѭ натиска, междѫ нихъ живо писка.* Гат. — Подница и врьшникъ. 3) Навѣсъ, слонъ на коминъ надъ огнище-то за да прибира дъıма; бухаря, кашмакъ; **навѣсъ у очагá, кожу́хъ, колпáкъ.**

Врѣшничя, *ум. ср.* отъ **врѣшникъ.**

Врѣшчецъ, *ум. м.* и

Врьшчя, *ум. ср.* отъ **врьхъ.** Врьхчецъ.

Врѣшѭ, ишь, — ши́лъ (врѣшвамь), *гл. д.* 1) Правѭ работѫ, работѫ; **дѣлать, исполня́ть, отправля́ть.** *Врьшѭ всякаквѫ работѫ;* **я дѣлаю всё.** *Той ми врьши всичкѫ-тѫ работѫ.* 2) Намирамся на работѫ, имамь занаятъ; **занимáться, отправля́ть ремеслó.** *Какво врьшишь тъı?* каква ти е работа-та? — *Азъ съмь ковачь;* **ты чѣмъ занимáешся? — я кузнéцъ.** 3) Влизамь въ работѫ за нѣчто, струвамь, бъıва мя; **годи́ться.** *Безъ вѫзелъ врьвь работѫ не врьши. Това не ми врьши;* **это не годи́тся мнѣ.** 4) Правѭ, владамся, обхождамся; **дѣлать, поступáть, обходи́ться.** *Добрѣ врьшишь дѣто не ся бъркашь въ чюждъı работъı;* **ты хорошó дѣлаешь, что не мѣшáешся въ чужія дѣлá. — Врѣшѭся,** 1) *гл. стр.* Бъıвамь врьшенъ, правѭся, работѫся, ставамь; **дѣлаться, происходи́ть.** *Искашь ли да ти ся врьши работа, врьши си ѭ самъ. Ако искашь да не ти ся врьши работа-та, дай ѭ другому да ѭ врьши. Что ся врьши по васъ?* **Что дѣлается у васъ, въ вáшей странѣ?** *Божия работа съ лъжѭ не ся врьши. Чтото ся врьши съ приятели, съ паръı не може ся врьши.* 2) *гл. възвр.* Годıавамся, главıавамся, углавıамся, мѣнıавамся; **обручáться.**

> Мари моме Трıандафило,
> Что ся врьшишь, не ся мѫжишь:
> Три годинъı шесть прьстени? *Пѣс.*

Врьшѭ́, éшь, врѣхохъ, врьхлъ (врьшıáвамь), *гл. д.* Врьхѫ, правѭ да ся изтрьси жито-то отъ пожьнѫтъı класовъı; **молоти́ть.** *Врьшѫ ръжь, овесъ;* **молоти́ть рожь, овёсъ.** *Врьшѫ съ коніе, съ кола;* **колосу́ю.** — *Врьшѫ трьніе на главѫ-тѫ нѣкому.* мѫчѭ го, досаждамь му съ караніе, съ тяканіе, съ брьбреніе. — *Тѣрать го трьніе да врьшѭ. Не жьне, не врьше, а повяче жито има. Коѭто кобълѫ хванѫть, тя ще врьше. Ѩжь бабо, да растешь, да си юка да врьшешь.* — **Врьшѭ́ся,** *гл. стр.* Бъıвамь врьшенъ; **молоти́ться.** *Жито-то ся врьше съ много начинъı.* — **шéнъıй,** *прич. стр.;* **молóченный.**

Врѣшıа, *с. ж.* 1) Кошь, направенъ да ся залага въ водѫ, та да ся лови рьıба сама въ него; **вéрша, неретó.** *Ловѭ рьıбѫ съ врьшѫ.* 2) Кошь съ остьръ врьхъ за похлупванıе съ него квачкѫ съ пилци.

Врьшıáвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врьшѭ́.**

Врѣщамь (да врѣнѫ), *гл. д.* Вращамь: 1) Правѭ нѣкого или нѣчто да дойде назадъ, дѣто е бъıлъ; **возвращáть, ворóчать.** *Врьнѫ мя отъ пѫтя;* **онъ вороти́лъ меня́ съ дорóги.** 2) Давамь нѣчто назадъ, отдѣто го сьмь зелъ; **возвращáть, отдавáть обрáтно.** *Зима паръı на заемъ, па не гъı врьща;* **берéтъ дéньги взаймы́ и не возвращáетъ ихъ.** 3) Добъıвамь, стигамь нѣчто пакъ; **возвращáть, доставáть, получáть назáдъ.** *Отиде, не можешь го врьнѫ вяче, да глядамъı друго.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Идѫ назадъ; **возвращáться, ворóчаться.** *Врьщамся дома си;* **я возвращáюсь домóй.** 2) *гл. стр.* Бъıвамь врьщанъ; **возвращáться,** *Что е станѫло, то ся не врьща.* — **щанъıй,** *прич. стр.* Вращанъıй. — *Врьщамь думѫ, рѣчь нѣкому,* отговарıамь му противно, поврьщамь, отказвамь; **возражáть, противорéчить, прекослóвить.** — *Не врьщамь думѫ-тѫ нѣкому,* что ми каже, все го правѭ.

> Откакъ ся Ѩнка родила,
> Мами си рѣчь не врьнѫла. *Пѣс.*

— *Врьщамь книгѫ,* отговарıамь на писмо; **отвѣчáть на письмó.** — *Врьнѫли му обуща-та,* врьнѫли му годежника или годежницѫ-тѫ които бъıли пратени да искать момѫ; **отказáли ему въ сватовствѣ.** — *Врь-*

щамь годежь, отъ странѫ на годеникъ или на годеницѫ: разтурıамь, развалıамь годежіа, повръщамся. — *Да ти ся врьне,* отговоръ на честитıаваніе за нѣчто. *Честита ти радость! Да ти ся врьне,* да дойде и тебѣ. — *Врьнѫлся отъ онзи свѣтъ,* оздравѣлъ, прѣкаралъ много тяжкѫ болесть, былъ пѫтникъ, та оздравѣлъ. *Врьнѫлся отъ онзи свѣтъ, та му казалъ, какво има.* — *Врьнѫлся и безъ царвулы,* ничто не спечıалилъ, ничто не донеслъ, а и каквото ималъ, изıалъ го. — *Зло за зло не врьщай. Изгубено-то врѣмя никога ся не врьща. Ще ся врьне, кога направять котпкѫ-тѫ калугеркѫ. Когато ти отхождаше, азъ ся врьщахъ. Дѣто тебе блазни, азъ сьмь ходилъ и ся врьщамь. Коıато пчела отхожда надалечь да бере медъ, мѫчно ся врьща.*

Врѣщаніе, *с. ср.* отъ **врѣщамь** и **врѣщамся; возвращéніе.**

Врѣва, *с. ж.* 1) Дума, говоръ, сборъ; **слóво, разговóръ.** *Врѣвѫ си врѣвять,* думѫ си думать, разговарıатся. 2) Выкъ, глъчь, шамата; **крикъ, шумъ.** *Каква с таıа врѣва!* — *Вдигамь врѣвѫ,* правѭ выкъ, глъчь, шаматѫ; **подпимáть крикъ, шумъ.**

Врѣвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врѭ.**

Врѣвеніе, *с. ср.* отъ **врѣвѭ.**

Врѣвѭ, ишь, — вилъ, *гл. д.* Говорѭ, казвамь, приказвамь, велѭ, ромонѭ, сборвамь, глъчѭ, хоратѫ; **говорúть.**

Пѣснѭ пѣе, дори врѣви:
Ой ты Боже, милый Боже! *Пѣс.*

— Врѣвися, *гл. безл.* Говорися, приказвася, велися, сборися, хоратися; **говорúться. — веньй,** *прич. стр.* Говореньй, приказваньй, сборваньй, хоратеньй; **говорённый.**

Врѣдá, *с. ж.* Врѣдъ, развала, поквара, тщета, загуба, пагуба; **вредъ, пóрча, убы́токъ.** *Воды-ты притекохѫ и направихѫ голѣмы врѣды въ село-то ны.*

Врѣдéніе, *с. ср.* отъ **врѣдѫ.**

Врѣди́ца, *ум. ж.* отъ **врѣдá.**

Врѣдли́вый, въ, ва, во, и

Врѣдный, — дынъ и **— денъ, дна, дно,** *пр.* Что врѣди, что докарва врѣдѫ; **врéдный.** Да ся не смѣшıа таıа рѣчь *врѣдный* съ *врядный.* — **дно,** *нар.* Съ врѣдѫ; **врéдно, опáсно.**

Врѣдъ, *с. м.* Врѣда.

Врѣдѫ, ишь, — ди́лъ (врѣдıавамь), *гл. д.* 1) Кварѭ, развалıамь, докарвамь врѣдъ, тщетѫ, пагубѫ; **вреди́ть, пóртить, причиня́ть убы́токъ.** 2) Брькамь нѣкого на нѣчто; **мѣшáть комý въ чёмъ.** *Това не врѣди,* не тачи; **ѣто не мѣшáетъ.** *Толкова нѣчто не врѣди.* — **Врѣдѫся,** *гл. стр.* Кварѭся, развалıамся; **вреди́ться, пóртиться. — деньй,** *прич. стр.* Квареньй, развалıаньй; **пóрченный.**

Врѣдѫ, ишь — ди́лъ *гл. свр.* отъ **врѣдıáвамь.** Да разрѣдѫ; **разрѣди́ть, нарѣди́ть, разжиди́ть. — дéньй,** *прич. стр.* Разрѣденьй; **разрѣжённый, разжижённый.**

Врѣдıáвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **врѣдѫ** (кварѭ).

Врѣдıáвамь (да врѣдѫ), *гл. д.* Нѣчто гѫсто направıамь пó-рѣдко; разрѣдıавамь; **разрѣжáть, разрѣживать, изрѣживать.** *Врѣдıавамь водно нѣчто;* **разжижáть. — мся,** *гл. стр.* и *възвр.* Бывамь пó-рѣдъкъ, разрѣдıавамся; **разрѣжáться, разрѣживаться, изрѣживаться, разжижáться.**

Врѣдıáваніе, *с. ср.* Разрѣдıаваніе; **разрѣживаніе, разрѣдка, изрѣживаніе.**

Врѣжь, *с. м.* Стьбло на дынѭ, краставицѫ, тыквѫ и проч.

Вѣдро-то ѝ гѫбıасало,
Чıашıа-та ѝ врѣжь пустила. *Пѣс.*

Врѣжѭ, ешь, врѣзáлъ, *гл. свр.* отъ **врѣзвамь.** Да кертосамь; **вырѣзáть. Врѣзаньй,** *прич. стр.* Кертосаньй; **вы́рѣзанный.**

Врѣзвамь и **врѣзувамь (да врѣжѭ),** *гл. д.* Съ рѣзаніе направıамь на нѣчто мѣсто, за да ся тури тамъ друго нѣчто; кертосвамь; **вырѣзывать.** *Врѣжи грядѫ-тѫ.* — **мся,** *гл. стр.* Кертосвамся; **вырѣзываться.—ваньй,** *прич. стр.*

Врѣзваніе и **врѣзуваніе,** *с. ср.* отъ **врѣзвамь.** Кертосваніе; **вырѣзываніе.**

Врѣкıа, *с. ж.* Врѣтище, човалъ. *Скъсаната врѣкıа просо не дрьжи.*

Врѣлéць, *с. м.* 1) Врѣла вода; **кипятóкъ, ки́пень, варъ.** *Като попарены съ врѣлець.* 2) Силно врѣніе. — *Цыганскый врѣлець,* гѫгло Циганıа.

Врѣлó, *с. ср.* Изворъ, извиръ; **родни́къ, ключъ, истóчникъ, водосóнъ, ки́пень.** — *Врѣло на рѣкѫ: а)* Мѣсто, дѣто тıа извира; **начáло рѣки.** *б)* Мѣсто, дѣто тıа не замрьзва; **мѣсто, гдѣ рѣкá не замерзáетъ; полынья́.**

Врѣлый, лъ, ла, ло. 1) *прич.* отъ **врѭ́.** 2) Като *пр.* Что е твьрдѣ горящій; **кипя́чій, горя́чій.** *Врѣла вода,* врѣлець; **кипятóкъ, ки́пень, варъ.** — *Попари го като съ врѣлѫ водѫ,* или: *като че го полѣ съ врѣлѫ водѫ. Приказва ни врѣлы, ни кыпѣлы.* — *Врѣлъ человѣкъ* който е видѣлъ и прѣкаралъ много нѣчто, та разбира и знае; **бывáлый.**

Врѣменéніе, *с. ср.* Чıакаие, траеніе.

Врѣменце, *ум. ср.* отъ **врѣмя.** Врѣмице.

Врѣменѭ, и́шь, — нилъ, *гл. ср.* Чıакамь,

траѭ; временить, поджидать. *Поврѣмени, доклѣ да дойде.*

Врѣмице, *ум. ср.* отъ **врѣмя**. Врѣменце; времечко.

Врѣмя, — мена, *с. ср.* 1) Онова, съ което ся показва колко трае нѣчто; время. *Азъ чакамь тука толкова врѣмя;* я ожидаю здѣсь столько времени. *Врѣмя-то врьви, не чака.* 2) Чясъ, рядъ, сгоденъ случай; время, пора, удобный случай. *Врѣмя да ся врьви;* пора идти. *Иде врѣмя за жьтвѫ;* настаётъ время жатвы. *Сполучихъ врѣмя да вы навѣдѫ;* я улучилъ время навѣстить васъ. *Всичко си има врѣмя-то;* на всё есть своё время. *Всяко нѣчто на врѣмя-то си;* всякому дѣлу своя пора. 3) Рядъ на работы-ты; положеніе дѣлъ. *Настанѫхѫ усилны врѣмена;* настало тяжёлое время. 4) Възможность; возможность. *Имашь ли врѣмя да ми дадешь на заемъ сто грошя?* Можешь ли дать мнѣ взаймы сто піастровъ? *Азъ нѣмамь сега врѣмя да градѫ кѫщѫ;* я не имѣю возможности, не въ состояніи теперь строить домъ. 5) Казвася за: въ какъвъ рядъ ся намира въздухъ-тъ; погода. *Хубаво, ясно врѣмя;* хорошая, ясная погода. *Лоше врѣмя;* непогода, непогодь. *Дъждовно, студено врѣмя;* дождливое, холодное время. *Юговито врѣмя,* кога духа южный вѣтръ, долнякъ-тъ; лодосъ; южная погода. *Врѣмя-то ся отпустнѫ;* настала оттепель.—*Годишни-ты врѣмена;* пролѣть, лѣто, есень, зима; времена года: весна, лѣто, осень, зима. —*Врѣмя-то мѣнява човѣка,* работы-ты, нѣчта-та; обстоятелства измѣняютъ человѣка. — *Ветхо врѣмя,* което е минѫло одавна; древнее время, древность. *Това е остало отъ ветхо врѣмя.* — *Старо врѣмя: а)* Ветхо врѣмя.

Страшиле, страшенъ войводо,
Отъ старо врѣмя останѫлъ. *Пѣс.*

У насъ си е така отъ старо врѣмя; у насъ такъ водится изстари. *б)* Старыгодинъ, старость; старость. *На старо врѣмя останѫхъ съ праздны рѫцѣ, да нѣмамь нищо;* я остался на старости съ пустыми руками, ничего не имѣя. — *Младо врѣмя,* млады годинъ, младость; молодыя лѣта, молодость. *Той отъ младо врѣмя си е такъвъ;* онъ смолоду таковъ. — *Едно врѣмя,* нѣкога-си, веднѫжь; когда-то, нѣкогда, было время. *Едно врѣмя нѣмаше церквы по села-та.* — *Друго врѣмя,* другочь, заминѫло врѣмя. *Друго врѣмя не е имало такывы нѣчта.*—*Пролѣтно, лѣтно, есено, зимно врѣмя,* пролѣть, есень, зима; весеннее, лѣтнее, осеннее, зимнее время. *Пролѣтно врѣмя ся излиза на работѫ, лѣтно врѣмя ся жьне и врьше, есено врѣмя ся сѣе, зимно врѣмя ся почива.* — *Потайно врѣмя,* нощно врѣме кога всичко се е потаило, ночное время, время когда всё покоится; — *Зимамь врѣмя,* така казвать свещеници-ти, кога зимать благословение отъ настоятеля и владыкѫ и цѣлувать иконы-ты за да наченѫть службѫ въ церквѫ. — *Нѣмамь врѣмя,* не могѫ, имамь работѫ; мнѣ нѣкогда, недосужно. — *Врѣмя за нѣчто,* когато трѣбва то да стане, да ся направи. *Врѣмя е да си идемъ,* да ся приберемъ у дома си; пора домой. *Врѣмя е за обѣдъ;* пора обѣдать. *Врѣмя е да лѣгамы, да спимъ;* пора ложиться, спать. — *Врѣмя-то на нѣчто,* когато го има, когато става то. *Сега е врѣмя-то на череши-ты. По врѣмя на гроздоберъ;* во время уборки винограда. — *Сега му е врѣмя-то,* сега може, сега бъва, сега трѣбва. *Сега му е врѣмя-то да ся разправимъ;* теперь время раздѣлаться съ нимъ. *Сега му е врѣмя-то да спечелишь нѣкоѭ парѫ. Не му е врѣмя-то сега да ся купува кѫща.* — *Дошло (е) врѣмя,* настанѫло е врѣмя за нѣчто; пришла пора. *Дошло врѣмя за жьтвѫ.* — *Дошло му е врѣмя-то: а)* Пристигнѫлъ е за нѣчто. *Дошло му е врѣмя-то да ся ожени. б)* Ще мре. — *Свршювамь си врѣмя-то,* свршювамь живота си, прихожда врѣмя да мрѫ, свршвамь си дни-ты; оканчиваю, кончаю жизнь. — *Чакамь му врѣмя-то,* чакамь сгоденъ случай, чакамь да ми ся падне; выжидать удобнаго случая. *Чакамь му врѣмя-то да си отврьнѫ.* — *Тѣсно врѣмя,* въ което чловѣкъ ся намира стѣсненъ отъ нѣчто, та не може. *Намирамся въ тѣсно врѣмя;* я нахожусь въ тѣсныхъ обстоятельствахъ, въ затруднительномъ положеніи. — *Женско врѣмя,* праню, мѣсячина; мѣсячное. — *Безъ-врѣмя* (безврѣмя) като нарѣчие: не на-врѣмя не когато трѣбва; не вовремя, не въ своё время, не впору. *Идешь безъ-врѣмя;* ты идёшь не вовремя.—*Въ врѣмя,* когато е нѣчто, по-врѣмя; во время. *Въ врѣмя на кърджалии-ты.* — *Въ това врѣмя,* тогава; въ это время. *Въ това врѣмя азъ бѣхъ въ града;* въ это время я былъ въ городѣ. *Дѣ това врѣмя? Камъ това врѣмя, когато. . . ?* — *Въ онова врѣмя;* въ то время. *Въ онова врѣмя той заповѣдаше въ село-то ны. Другы бѣхѫ оныя врѣмена;* иныя были тѣ времена, — *Въ*

наше врѣмя, въ наши дни. *Въ наше врѣмя кой ти знаеше такова нѣчто!* — *Въ сегашне, въ нынѣшне врѣмя*, сега; **въ теперешнее, въ нынѣшнее, въ настоящее врéмя.** *Въ сегашне врѣмя не е като напрѣдъ, а всичко е другояче.* — *Въ ниедно врѣмя* и *ни въ едно врѣмя: а)* Безъ врѣмя, когато не му е врѣмя; **не въ надлежáщее врéмя.** *Подкачилъ да гради кѫщѫ ни въ едно врѣмя б)* Нощнѫ късно, по нѣкое-си врѣмя, когато всичко ся потаило; **нóчью пóздно когдá всё покóится.** *Нощесь въ ниедно врѣмя ся потропа на врата-та.* — *Дó-врѣмя (доврѣмя)* като нарѣчие, донѣкога, донѣйдѣ, нé всıакога, нé докрай; **до нѣкоторыхъ поръ, не всегдá.** *Всичко е дó-врѣмя;* **всё до порı́ до врéмени.** *Младость-та е дó-врѣмя. Съ майкѫ дó-врѣмя, а съ мѫжь дóвѣка.* — *До едно врѣмя*, нѣколко врѣмя, донѣйдѣ; **нѣсколько врéмени.** *Работа-та до едно врѣмя врьвѣ добрѣ, послѣ ся побрька.* — *За-врѣмя (заврѣмя)* като нарѣчие, до много врѣмя, не скоро. *За-врѣмя нѣма да ся свръши;* **не скóро бýдетъ.** —*На-врѣмя (наврѣмя)* като нарѣчие, когато трѣбва, въ уречено-то врѣмя, съ врѣмя, доклѣ не е минѫло врѣмя; **вóвремя, впóру, кстáти,** *На-врѣмя дойдохъ;* **я пришёлъ вóвремя.** *Пристигнѫхмѫ тъкмо на-врѣмя;* **поспѣли въ сáмую пóру.** *Валѣхѫ дъждове на-врѣмя, та сѫ добрѣ нивы-ты-ны. Той си плаща на-врѣмя. На-врѣмя пожьнѫхмы.* —*На врѣмя-то си: а)* Когато му е врѣмято; **въ свою пóру.** *Тѫзѫ зимѫ студъ-тъ бѣ на врѣмя-то си. б)* Когато му е было врѣмя. *На врѣмя-то си тıа е была хубавица;* **въ своё врéмя онá былá красáвицею.** *в)* Когато му е дошло врѣмя. *Тıа е на врѣмя-то си* (за женѫ), наврѣменила е да роди; **онá на спóсѣ, должнá скоро родúть.** — *На-врѣмени, нар.* Нѣкой пѫть, понѣкога; **иногдá, порóю.** *На-врѣмени става много студено;* **иногдá, порóю бывáетъ óчень холоднó.** — *ó-врѣмя* и *ў-врѣмя* (óврѣмя, ўврѣмя) като нарѣчıа, пó-отнапрѣдъ, съ врѣмя, доклѣ има врѣмя; **зарáнѣе, заблаговрéменно, вóвремя.** *Да си приготвимъ ў-врѣмя зимнинѫ;* **приготóвимъ вóвремя нýжные нá зиму припáсы.** — *Отъ-врѣмя* (отврѣмя) като нарѣчие, отодавно; **съ дáвняго врéмени, съ дáвнихъ поръ, давнó.** *Отъ-врѣмя сьмь боленъ*, има врѣмя дѣто сьмь боленъ; **я съ дáвняго врéмени нездорóвъ.** *Отъ-врѣмя не смы ся виждали;* **давнó мы не видáлись.** — *Отъ врѣмя на врѣмя*, по нѣкога; **отъ врéмени до врéмени, иногдá, повременáмъ.** *Отъ врѣмя на врѣмя му давамь по нѣчто;* **по временáмъ даю ему кóе-что.**—*По-врѣмя* (поврѣмя) като нарѣчие: *а)* Слѣдъ врѣмя, подырь врѣмя; **но прошéствіи врéмени.** *б)* Прѣзъ врѣмя-то кагато става, доклѣ трае; **въ продолжéніи, въ течéніи, во врéмя.** *По-врѣмя на панаира;* **во врéмя ярмарки.** *По врѣмя-то (прѣзъ врѣмя-то) на панаира;* **въ продолжéніи ярмарки.** *По-врѣмя на гроздоберъ;* **во врéмя убóрки виногрáда.** *По врѣмя на морıѫ-тѫ, на чюмѫ-тѫ*, онова врѣмя, когато ıѫ е имало; **во врéмя язвы.** *По-врѣмя-то на морıѫ-тѫ, на чюмѫ-тѫ*, прѣзъ врѣмя-то колкото е траıала тıа; **въ продолжéніи существовáнія язвы.** — *По онова врѣмя, по него врѣмя*, около онова врѣмя; **óколо тогó врéмени.** *По това врѣмя;* **междý тѣмъ.** — *Прѣзъ врѣмя* и *прѣзъ врѣмя-то*, доклѣ трае. *Прѣзъ врѣмя-то на великы постъ;* **во врéмя, въ течéніе вéликаго постá.**—*Прѣди врѣмя; а)* Има врѣмя откакъ, одавна; **давнó.** *Това е станѫмо, това ся е случило прѣди врѣмя;* **ѳто было, ѳто случилось давнó.** *б)* Пó-напрѣдъ откогато трѣбва, прѣди да му е врѣмя, прѣди да му дойде врѣмя; **преждеврéменно.** *Ты си дошьлъ прѣди врѣмя;* **ты пришёлъ преждеврéменно.** — *Съ-врѣмя* (сврѣмя) като нарѣчие: *а)* На-врѣмя, когато му е врѣмя-то, пó-отнапрѣдъ доклѣ има врѣмя; **вóвремя, заблаговрéменно.** *Съ-врѣмя пожьнѫхмы и съ-врѣмя оврьхохмы всичко;* **вóвремя пожáли и вóвремя помолотúли всё.** *Да си лѣгнемъ съ-врѣмя, та да станемъ утрѣ пó-рано. Съ-врѣмя лѣгай, съ-врѣмя ставай. б)* Нѣкога занапрѣдъ; **соврéменемъ.** *Съ-врѣмя и то ще бѫде;* **соврéменемъ и это бýдетъ.** — *Слѣдъ врѣмя*, нѣкога подырь врѣмя; **по прошéствіи врéмени.** — *На-врѣмя, съ-врѣмя, ó-врѣмя* и *ў-врѣмя*, като нарѣчıа, ся употрѣбявать и съ частици *пó* и *най* за сравнителнъıй и прѣвъсходнъıй степень: *пó-наврѣмя, най-сврѣмя, пó-уврѣмя.* — *Врѣмя-то е най-голѣмъ чорбаджиıа. Друго врѣмя другъ умъ (друга память). Всıако нѣчто си има врѣмя-то. Ако имашь врѣмя за губенıе, ставай шахатинъ. Врѣмя-то чловѣка краси и врѣмя-то го пакъ грози. Минѫло щиру врѣмя. Кокошка-та струва двѣ пары, па и тıа си знае врѣмя-то. Врѣмя брѣмя продава, а скѫпотиıа го купува. Направıихъ тя царь, нъ ми врѣмя не помага. Като коткѫ на зло врѣмя. Навѫсился като коткѫ на зло врѣмя. Сѣдиѫлъ напрѣкы като коткѫ на зло врѣмя. Сви-

лася като коткѫ въ чюмаво врѣмя. Да нѣмаше дъждъ, не бы ся развалюло врѣмя-то. Мѣнювася като прѣзъ Марта врѣмя-то. Зимне врѣмя е като малко дѣтя: сега плаче, сега ся смѣе, сега вали, сега слъпце грѣе. Безъ врѣмя гость отъ Турчинъ пó-лошъ. Съ майкѫ доврѣмя, а съ мѫжъ и прѣзъ море.

Врѣние, *с. ср.* отъ **врѭ.** 1) Кынѣние; **кипѣніе.** 2) Прокысванѥ; **брожéніе.**

Врѣтенáрка. *с. ж.* в. **врьтенáрка.**

Врѣтенáрскый, в. **врьтенáрскый.**

Врѣтенáрчя, *ум. ср.* отъ **врѣтенáрь.**

Врѣтенáрь, *с. м.* в. **врьтенáрь.**

Врѣтéно, *с. ср.* в. **врьтéно.**

Врѣтéнце, *ум. ср.* отъ **врѣтéно.** Врьтенце.

Врѣтéнъ, *с. м.* Уврьтъ, дюнюмъ.

Врѣтенѭ́, *и́шь,* — *ни́лъ, гл. свр.* отъ **врѣтеня́вамь.** Да врьтенѭ.

Врѣтеня́вамь (да врѣтенѭ́), *гл. ср.* в. **врьтеня́вамь.**

Врѣтеня́ванѥ, *с. ср.* отъ **врѣтеня́вамь.** Врьтенюванѥ.

Врѣтище, *с. ср.* и

Врѣчиа и **врѣща,** *с. ж.* и

Врѣщь, *с. м.* Врѣкя, мутавець, платникъ, сакуля, човалъ, торба; **мѣшóкъ, куль.** *Устата на чловѣци-ты не сѫ врѣтища да гы зашилчимъ. Дни-ти не сѫ ся събрали у врѣтище. Мѫздракъ у врѣтище не ся крые.*

Врѫчѫ́, *и́шь,* — *чи́лъ, гл. свр.* отъ **врѫчя́вамь; вручи́ть.** — **чéнъій,** *прич. стр.* **врученный.**

Врѫчя́вамь (да врѫчѫ́), *гл. д.* Давамь нѣчто въ рѫцѣ нѣкому; **вручáть.** *Врѫчихъ му пары-ты;* **я вручи́лъ ему́ дéньги.** — **мся,** *гл. стр.* **вручáться.** *Да ся врѫчи това писмо едѣ-кому.* Така надписвахѫ едно врѣмя писма-та, и другояче: *податися сіе писмо.*

Врѫчя́ванѥ, *с. ср.* отъ **врѫчя́вамь; вручéніе.**

Врѭ, ишь, врѣлъ (врѣвамь), *гл. ср.* 1) Отъ голѣмъ жаръ клокамь и кыпѭ; **кипѣть.** *Вода-та на огнюя ври;* **водá на огнѣ кипи́тъ.** *Вода-та ври съ ключь,* клока; **водá кипи́тъ ключёмъ.** Казвать: *котелъ-тъ ври,* вмѣсто онова, что е въ котела. *Ври ли ти грънята-то? — имашь достовы. Ни врѣла, ни кыпѣла.* 2) Варѭся; **вари́ться.** *Мясо-то ври;* **мя́со вари́тся.** *И мясо-то имъ въ единъ котелъ не ври,* не ся обычять никакъ. 3) Пѣнѭся отъ прокысванѥ, бродѫ; **броди́ть.** *Вино-то ври;* **винó брóдитъ.** 4) Извирамь; **бить ключёмъ (о водѣ).** *Вода ври изъ земѭ-тѫ.* 5) Гымджѭ, пьплѭ (за гадины, кога гы има нѣйдѣ много); **кипѣть, кишѣть, кишмя́ кишѣть, гомози́ться, копы́шиться, копоши́ться.** *Мравѥ врять по земѭ-тѫ.* — *Кръвь-та му ври,* казва ся за дѣца-та, не го сдрьжя, не може ся спре на едно мѣсто. — *Ври ми кысело въ уста-та,* отъ прѣяданіе или че ми е развалено въ корема иде ми кысело въ уста-та. — *Ври и кыпи, ври отъ гнѣвъ,* гнѣвися, ядосвася; **сéрдится, гнѣвается.** — *Ври ми задникъ-тъ кысело за него,* не мя е грыжя, не умирамь за него.

Врѭ, *нар.* Казвася по Доспатъ, докрай, всичко-то, дошюшь; **всё до концá.**

Врѭ́ся, éшся, врѣлся, *гл. възвр.* Възвирамся; **совáться.** *Той ся вре навсѫдѣ;* **онъ вездѣ су́ется.** *Вреся като червивъ, като червиво кучя изъ бѫзакъ.*

Вря́двамь и **вря́дувамь,** *гл. ср.* в. **врядѫ́.**

Вря́дванѥ и **вря́дуванѥ,** *с. ср.* отъ **вря́двамь.** Вряденѥ.

Врядéние, *с. ср.* отъ **врядѫ́.**

Врядéць, *с. м.* Вряденъ чловѣкъ; **человѣкъ спосóбный, достóйный, дѣльный.**

Вря́дность, *с. ж.* Кога е нѣкой вряденъ за нѣчто; **спосóбность, достóйнство.**

Вря́дный, — **дьнъ** и — **денъ, дна, дно,** *пр.* 1) Който може да направи нѣчто; **спосóбный.** *Божилъ е вряденъ за такѫвѫ работѫ;* **Божи́лъ спосóбенъ къ такóму дѣлу.** 2) Който е за-въ работѫ, достойный, кадѫрный; **достóйный, дѣльный.**

> Горица му потихомь говори:
> Леле Марко, леле вряденъ юнакъ!
> Не ли пыташь, право да ти кажѫ. *Пѣс.*

Едно, та врядно. Сухы дрьва — врядна жена. Вряденъ да копа лозѥ. Вряденъ за коматъ. Вряденъ мѫжъ колко пѣтела нашъ. — *Врядно просо,* едно просо на голѣминѫ като синаново зрьно, а жльто като обыкновено-то просо.

Вря́домь, *нар.* Врядъ, навсѫдѣ; **вездѣ, всю́ду.**

Врядъ, *с. м.* отъ **вря́ждамся.** *Нѣмамь вряда да направѭ нѣчто,* не могѫ да ся врядѫ.

Врядъ, *нар.* Врядомь, наврядъ, всѫдѣ, навсѫдѣ, на всяко мѣсто; **вездѣ, всю́ду.** *Обидохъ врядъ и не можяхъ да найдѫ чтото ми трѣбва;* **я искáлъ вездѣ и не нашёлъ тогó, что мнѣ нужно.** *Безъ грошь врядъ си лошь. Врядъ тя трьсихъ, попе! — Че у дома? — Само у васъ не ходихъ.*

Врядѫ́, и́шь, — ди́лъ, и **вря́двамь,** *гл. ср.* 1) Струвамь, чинѭ, достоинъ сьмь, имамь рядъ за нѣчто, плащамь; **стóить, знáчить, заслу́живать.** *Това вряди, врядва много нѣчто,* и *за много нѣчто;* **ѕто мнóгаго стóитъ, ѕто мнóго знáчитъ.** *Това не вряди*

прѣбитж парж; ѣто ло́маннаго гроша́ не сто́итъ. 2) Влизамь въ работж; годи́ться. *Това не вряди за нищо;* ѣто ни къ чему́ не годи́тся.

Врядж́, йшь, — ди́лъ, *гл. свр.* отъ вря́ждамь. Да ся врядж́, *гл. свр.* отъ вря́ждамся. — де́ный, *прич. стр.* Туреный въ ряда на другы-ты.

Врядı́авамь, *гл. мн.-кр.* отъ вря́ждамь.

Врядı́аванıе, *с. ср.* отъ врядı́авамь.

Вря́ждамь (врядı́авамь, да врядж́), *гл. д.* Турıамь въ ряда на другы-ты; вставля́ть въ ряду́. — мся, *гл. възвр.* 1) Влизамь въ ряда, нарıаждамся; стро́иться въ рядъ. 2) Сполучвамь рядъ за нѣчто, намирамь врѣмя; находи́ть о́чередь, доби́ться о́череди. *Не ся вряждамь отъ тебе да продумамь нѣчто. Отъ навалицж на чешмж-тж едва ся врядихъ да си налѣж водж.* 3) Сдобывамся съ възможность; получа́ть возмо́жность. *Едва ся врядихъ да си направж дрѣхж. Не могж ся врядж да го свръшж.* — даный, *прич. стр.*

Вря́жданıе, *с. ср.* отъ вря́ждамь и вря́ждамся.

Вря́камь, *гл. мн.-кр.* отъ вря́чж.

Вря́канıе, *с. ср.* отъ вря́камь.

Вря́кнувамь, *гл. уч.* отъ вря́кнж.

Вря́кнж, ешь, — нжлъ, *гл. ед.-кр.* отъ вря́чж.

Вря́скамь, *гл. мн.-кр.* отъ врящж́.

Вря́сканıе, *с. ср.* отъ вря́скамь.

Врякли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что вряска, что писка; крикли́вый, верезгли́вый, верезга́, визгли́вый, визгу́нъ, визгу́нья.

Вря́снувамь, *гл. уч.* отъ вря́снж.

Вря́снж, ешь, — нжлъ, *гл. ед.-кр.* отъ врящж́.

Вря́съкъ, *с. м.* Врящıанıе, крясъкъ, писъкъ; верезжа́нıе, визгъ, крикъ.

Вря́ченıе, *с. ср.* отъ вря́чж. Врящıанıе.

Вря́чж, ишь, врячи́лъ (вря́камь, да вря́кнж, вря́кнувамь), *гл. ср.* Врящж, пищж. *Нѣма да ти врячи, нѣма да ти прѣчи.*

Врящж́, йшь, — щı́алъ (вря́скамь, да вря́снж, вря́снувамь), *гл. ср.* Врячж, ревж съ остъръ гласъ, пищж; верезжа́ть, вереща́ть, крича́ть. *Врящи, та носи свѣта. Врящишь ли? влъкъ-тъ е готовъ.*

Врящı́анıе, *с. ср.* отъ врящж́. Вряченıе, пищıанıе; верезжа́нıе, вереща́нıе.

Всадж́, йшь, — ди́лъ, *гл. свр.* отъ вса́ждамь; всади́ть. — де́ный, *прич. стр.;* вса́ждённый.

Всадı́авамь, *гл. мн.-кр.* отъ вса́ждамь.

Всадı́аванıе, *с. ср.* отъ всадı́авамь.

Вса́ждамь (всадı́авамь, да всадж́), *гл. д.* Садж въ нѣчто; вса́живать, вса́ждать. — мся, *гл. стр.* Саджся въ нѣчто; вса́живаться, всажда́ться.

Вса́жданıе, *с. ср.* отъ вса́ждамь; вса́живанıе, вса́дка.

Всакатж́, йшь, — ти́лъ, *гл. свр.* отъ всака́щамь. 1) Да осакатж; изувѣчить. 2) Да ощрьбѣж; вы́щербить, ущерби́ть. — те́ный, *прич. стр.* 1) Осакатеный; изувѣченный. 2) Ощрьбеный.

Всакатı́авамь, *гл. мн.-кр.* отъ всака́щамь.

Всакатı́аванıе, *с. ср.* отъ всакатı́авамь.

Всака́щамь (всакатı́авамь, да всакатж́), *гл. д.* 1) Правж да стане сакатъ; осакащамь; изувѣчивать. 2) Правж да стане щрьбъ; ощрьбıавамь; зазу́бривать, выщё́рбивать, ущербля́ть. — мся, *гл. възвр.* и *стр.* 1) Ставамь сакатъ; осакащамся; изувѣчиваться. 2) Ставамь щрьбъ; ощрьбıавамся.

Всака́щанıе, *с. ср.* 1) Осакащанıе; изувѣчиванıе. 2) Ощрьбıаванıе.

Всалж́ (да ся), йшь, — ли́лся, *гл. свр.* отъ вса́лıамся. — ле́ный, *прич. стр.*

Всалı́авамся, в. вса́лıамся.

Всалı́аванıе, *с. ср.* отъ всалı́авамся.

Вса́лıамся и всалı́авамся (да ся всалж́), *гл. об.* Казвася за хлѣбъ: не ся уряждамь, ставамъ клисавъ, блудкавъ, варнжтъ. Вѣрвать, че, който мѣси хлѣбъ на Власовъ день, нему прѣзъ цѣлж-тж годинж хлѣбъ-тъ щıалъ да ся всалıа.

Вса́лıанıе. *с. ср.* отъ вса́лıамся.

Все, *ср. р.* отъ прилагателно вьсь и весь (вся, все). Се, све, всичко, всıако нѣчто. *Все, что дава Господь, е добро;* всё, что Богъ даётъ, хорошо́. *Все ся купува, само здравıе не може ся купи;* всё покупа́ется, то́лько здоро́вıе нельзя́ купи́ть. *Все, что лѣти, не ся ıаде.* Все ся употрѣбıава и вмѣсто *всичкый* съ члѣнъ въ вси-ты три родовы и въ двѣ-ты числа въ изреченııа като: *Изгорѣ му хлѣвъ-тъ съ все добытъкъ,* съ всичкый добытъкъ въ него; у него́ сгорѣлъ хлѣвъ со всѣмъ ското́мъ въ нёмъ. *Напинася съ все силж,* съ всичкж-тж си силж, колкото си може; напряга́ется изо всей си́лы. *Корабъ-тъ потънжлъ съ все хора и стокж,* съ всичкы-ты хора и съ всичкы-ты стокы въ него; судно́ потону́ло со всѣми людьми́ и това́рами.

Все, *нар.* Се, све: 1) Всıакога; всегда́. *Лѣтѣ все мя трясе, а зимѣ все кашлıж;* лѣтомъ всегда́ страда́ю лихора́дкою, а зимо́ю всё ка́шляю. *Той все работи,* онъ все рабо́таетъ. 2) Вскдѣ, навскдѣ; вездѣ́, всю́ду. *Кждѣто да идж, все мя познавать;* куда́ ни пойду́, вездѣ́ зна́ютъ меня́. *Дѣто го потръсишь, все ся намира.*

3) Още. *Дъждъ-тъ все си вали;* **дождь всё ещё идётъ.** 4) Пакъ. *Каквото и да му казвашь, той все си знае неговж-тж;* **какъ ни говорй ему́, онъ всё сдѣластъ по своему.** *Дѣто е Стоянова-та кжща, все на тоя рядъ прѣзъ три двора е и моя-та.* 5) Безпрѣстайно, едностайно. *Тя все плаче;* **она́ всё пла́четъ.** *Водяница-та все си меле;* **мѐльница постоянно мѐлетъ.** 6) Всичкы-ти. *Триста момци все отборъ юнаци;* **триста па́рней всѣ отбо́рные молодцы́.**

Всѐвлѣкъ, *с. м.* Раст. *Convolvulus,* полско цвѣтие, бѣла Рада, полулужникъ, съвлакъ; **вьюно́къ.**

Всегда́, *нар.* Всьгда, сегда, всякога, въ всяко врѣмя; **всегда́.** *Всегда съмь веселъ.*

Всегда́шний, — шнь и — шень, шня, шне, *пр.* Сегдашний, всякогашний, что става въ всяко врѣмя; **всегда́шній.**

Вседнѐвнъій, — внъ и — венъ, вна, вно, *пр.* Что става всякой день, что е всякой день, катадневнъій; **вседнѐвный, вседѐнный, ежеднѐвный, каждоднѐвный.**

Вседомо́вно, *нар.* Употрѣбявася въ писма: *поздравявамь вы вседомовно,* съ всичкыты у дома вы, и съ всичкы у дома ны.

Вселѐнная, *с. ж.* Всичкъій свѣтъ; **вселённая.** *Разнесеся по всж вселенжж.*

Вселѐнскъій, **ска, ско,** *пр.* отъ **вселѐнная; вселѐнскій.** *Цариградскъій Патриархъ ся наричя Вселенскъій.*

Вселж́ (да ся), **и́шь,** — **ли́лся,** *гл. свр.* отъ **вселя́вамся; вселйться.**

Вселя́вамся (да ся **вселж́**), *гл. възвр.* Заселявамся нѣйдѣ, избирамь си мѣсто за сѣдѣние; **вселя́ться.**

Вселя́вание, *с. ср.* отъ **вселя́вамся.**

Всий, **вьсь** и **весь, вся, все,** *пр.* Всичкъій, цѣлъій; **весь.** *Човѣкъ всий закопанъ, само глава-та му вонка.* Гат. — Клинецъ. *Весь день мясо яде, всж нощь звѣзды брои.* Гат. — Остенъ.

Все́инкъій, **ка, ко,** *ум.* отъ **всѝчкъій.** Сиикъій.

Все́инца, като *събир.* Казвася за множествено число отъ **всѝчкъій** само за мжжскъій родъ, кога ся говори за людие; синца, всичкома, всичкы, всинкы; **всѣ.** *Всинца ны;* **всѣхъ насъ;** *всинца вы;* **всѣхъ васъ.** *Всинца ли сте тука?* **всѣ ли вы здѣсь?**

Всѝчкома, сичкома, в. **всѝнца.**

Всѝчкъій, **ка, ко,** *пр.* Сичкъій, всий, цѣлъій, открай докрай; плъцъій на брой, до единъ колкото сж; колкото дрьжи, колкото трае, колкото има, колкото е, колкото може; **весь, вся, всё,** *мн.* **всѣ.** *Всичкъій свѣтъ;* **весь міръ.** *Трьсихъ вы изъ всичкъій градъ;* **я искáлъ васъ по всему́ го́роду.** *Готови ли сте всичкы?* **гото́вы ли вы всѣ?** *Всичка-та градина е насадена съ овощкы;* **весь садъ заса́женъ фрукто́выми дерѐвьями.** *Всичкж-тж нощь не съмь спалъ;* **я всю ночь не спалъ.** *Всичкъій му имотъ е една кжщурка и три уврьта нива;* **всё его иму́щество — небольшо́й доми́шко, да три десяти́ны землй.** *Имамь всичко сто грошя;* **имѣю всего́ сто піа́стровъ.** *Удари го съ всичкж-тж си силж.* — **Всичко,** всяко нѣчто. *Всичко си има врѣмя-то;* **всему́ есть своё врѣмя.** *Добро е всичко да знаешь, ала нѐ и всичко да правишь. Господь дава едному всичко, а другому ничто. Всичко ся купува, само здравие не може ся купи. Отъ Бога всичко добро. Всичко, что има имя, на свѣта го има.*

Всѝчнамь (да **всѣкж**), *гл. д.* Просичнамь нѣчто навжтрѣ; **заруба́ть, зару́бливать, выруба́ть, дѣлать зару́бину, вы́рубъ, вы́рубку.** **Всѝчнамся,** *гл. стр.* **заруба́ться, зару́бливаться, выруба́ться.**

Всѝчнание, *с. ср.* отъ **всѝчнамь; зарубáніе, зару́бливаніе, вырубáніе.**

Вска́чнамь (да **вско́чж,** да **вско́кнж, вско́кнувамь, вско́квамь**), *гл. ср.* Съ скачание влизамь въ нѣчто, нѣкждѣ; **вска́кивать, впры́гивать.**

Вска́чнание, *с. ср.* отъ **вска́чнамь; вска́киваніе, впры́гиваніе.**

Вско́квамь и

Вско́кнувамь, *гл. уч.* отъ **вско́кнж.**

Вско́кнж, **ешь,** — **нжлъ,** *гл. ед.-кр.* отъ **вска́чнамь; вскокну́ть, впрыгну́ть.**

Вско́чж, **ишь,** — **чи́лъ,** *гл. свр.* отъ **вска́чнамь; вскочи́ть, впрыгну́ть.**

Всладж́ (да ся), **и́шь,** — **ди́лся,** *гл. свр.* отъ **всла́ждамся.** Да ся усладж.

Всладя́вамся, в. **всла́ждамся.**

Всладя́вание, *с. ср.* отъ **всладя́вамся.**

Всла́ждамся и **всладя́вамся** (да ся **всладж́**), *гл. об.* Услаждамся, показвамся сладъкъ за ядение; **нра́виться, каза́ться пріятнымъ на вкусъ.** *Гостба-та вы ми ся вслажда;* **ва́ше ку́шанье мнѣ нра́вится.**

Всла́ждание, *с. ср.* отъ **всла́ждамся.**

Вслу́швамся и **вслу́шювамся** (да ся **вслу́шнамь**), *гл. об.* Услушвамся, напинамся съ слуха да разслушнамь нѣчто хубавѣ; **вслу́шиваться, прислу́шиваться.**

Вслу́шване и **вслу́шюване,** *с. ср.* отъ **вслу́швамся; вслу́шиваніе.**

Вслу́шнамь (да ся), *гл. свр.* отъ **вслу́швамся.** Да ся услушнамь; **вслу́шаться, прислу́шаться.**

Всмрьдѣвамся (да ся всмрьдѫ), *гл. об.* Вѫвонѣвамся, засмрьдѣвамь; начинать дурно пахнуть.

Всмрьдѣванiе, *с. ср.* отъ **всмрьдѣвамся**. Вѫвонѣванiе, засмрьдѣванiе.

Всмрьдѫ (да ся), ишь, — **дѣлся**, *гл. свр.* отъ **всмрьдѣвамся**. Де си вѫвонѣѭ, да засмрьдѫ; засмердѣть.

Всмуквамь и

Всмукнувамь, *гл. уч.* отъ **всмукнѫ**.

Всмукнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **всмучвамь**. — **нѫтый**, *прич. стр.*

Всмучѫ, ешь, всмукалъ, *гл. свр.* отъ **всмучвамь**; всосать, втянуть, впить. **Всмуканый**, *прич. стр.* Впитый, попитый; всосаный, втянутый, впитый.

Всмучвамь (да всмучѫ, да всмукнѫ, всмукнувамь и всмуквамь), *гл. д.* Впивамь, тяглѭ въ себе, попивамь; всасывать, втягивать, впивать, вбирать, набирать.—**мся**, *гл. стр.* Впивамся, попивамся; всасываться, втягиваться, впиваться.

Всплхвамь (да всплхнѫ), *гл. ср.* 1) Руквамь, пламнувамь изеднѫжь; вспыхивать. 2) Ядосвамся, разлютявамся; вспыхивать, приходить въ запальчивость.

Всплхванiе, *с. ср.* отъ **всплхвамь**; вспыхиванiе, вспышка.

Всплхнѫ, ешь—**нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **всплхвамь**; вспыхнуть.

Врѣдъ, *нар.* Срѣдъ, насрѣдъ, посрѣдъ; въ серединѣ, среди, въ самомъ, въ самой. *Врѣдъ двора;* срѣди двора. *Врѣдъ село;* въ самомъ селенiи.

Врѣдѣ (въ срѣдѫ-тѫ), *нар.* На срѣдѫ-тѫ, по срѣдѫ-тѫ; въ срединѣ, по серединѣ.

Встѫпѭ, ишь, — **пилъ**, *гл. свр.* отъ **встѫпвамь**; вступить.

Встѫпвамь (да встѫпѭ), *гл. ср.* Стѫпвамь въ нѣчто, нѣкѫдѣ, влизамь; вступать.

Встѫпванiе, *с. ср.* отъ **встѫпвамь**; вступанiе, вступленiе.

Всуквамь и **всукувамь** (да всучѫ), *гл. д.* Всучвамь, усуквамь едно нѣчто въ друго; всучивать, всучать. — **мся**. Всучвамся: 1) *гл. възвр.* Обсуквамся, усуквамся, увивамся на нѣчто да го направѭ. *Пятина ся всукахѫ, двамина го грабнѫхѫ, въ землѭ-тѫ го мѣтнѫхѫ.* Гат. — Сякнатiе. 2) *гл. стр.* Засуквамся въ нѣчто; всучиваться, всучаться.

Всукванiе и **всукуванiе**, *с. ср.* отъ **всуквамь**. Всучванiе; всучиванiе, всучка.

Всучвамь (да всучѫ), *гл. д.* в. **всуквамь**.

Всучванiе, *с. ср.* отъ **всучвамь**, в. **всукванiе**.

Всучѫ, ешь, всукалъ и всучилъ, *гл. свр.* отъ **всуквамь** и **всучвамь**; всучить. — **ченый** и **всуканый**, *прич. стр.* Засуканый, усуканый въ нѣчто; всученный.

Всъпвамь и **всъпувамь** (да всыпѫ), *гл. д.* Сыпвамь въ нѣчто; всыпать. — **мся**, *гл. стр.* всыпаться.

Всъпванiе и **всъпуванiе**, *с. ср.* отъ **всъпвамь**; всыпанiе, всыпка.

Всъпѫ, ешь, — **палъ**, *гл. свр.* отъ **всъпвамь**; всыпать. — **паный**, *прич. стр.* Съпаный въ нѣчто; всыпанный.

Всьгда, *нар.* в. **всегда**.

Всьгдашний, *пр.* в. **всегдашний**.

Всѣвамь (всѣйвамь, да всѣѭ), *гл. д.* Сѣѭ въ нѣчто, посѣвамь; всѣвать. **Всѣвамся**, *гл. стр.* всѣваться.

Всѣванiе, *с. ср.* отъ **всѣвамь**; всѣванiе.

Всѣдѣлѣ, *нар.* *Каченъ всѣдѣлѣ,* отгорѣ надъ товаръ, напанагопъ.

Всѣйвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **всѣпамь**; всѣивать.

Всѣкамь, вм. **сѣкамь** (мыслѭ).

Всѣкамь (да всѣкнѫ, всѣкнувамь и всѣквамь), *гл. д.* Свѣкамь, удрямь съ огнило на крѣмъкъ да хванѫ огънь; цвѣкамь; высѣкать огонь.

Всѣканiе, *с. ср.* отъ **всѣкамь**. Свѣканiе.

Всѣквамь и

Всѣкнувамь, *гл. уч.* отъ **всѣкнѫ**.

Всѣкнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **всѣкамь**. Да свѣкнѫ.

Всѣкѫ, всѣчешь, всѣкохъ, всѣклъ, *гл. свр.* отъ **всичвамь**; зарубить, вырубить.—**Всѣченый**, *прич. стр.* вырубленный.—**Всѣчено**, като *с. ср.* зарубина, зарубка, вырубка, вырубъ.

Всѣѭ, ешь, всѣялъ и всѣлъ, *гл. свр.* отъ **всѣвамь**; всѣять. **Всѣный**, **всѣтый** и **всѣяный**, *прич. стр.;* всѣянный.

Всжду и

Всждѣ, *нар.* Сѫду, сждѣ, всякждѣ, навсждѣ, насждѣ, врядъ, наврядъ, на всяко мѣсто; вездѣ, всюду, повсюду. *Всждѣ (всжду) ся намира.*

Всягамь (всягвамь, да всягнѫ, всягнувамь), *гл. ср.* Посягамь въ нѣчто, брькамь; протягивать, засовывать руку во что. *Всягнѫхъ въ пазухѫ.*

> Ой тя тебе, Марко Кралевитый!
> Я си всягни въ дѣсно обуванiе,
> Тамъ си има потайно оружiе. *Пѣс.*

Всяганiе, *с. ср.* отъ **всягамь**.

Всягвамь, *гл. мн.-кр.* отъ **всягамь**.

Всягнувамь, *гл. уч.* отъ **всягнѫ**.

Всягнуванiе, *с. ср.* отъ **всягнувамь**.

Всягнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. свр.* отъ **всягамь**.

Всякамся (да ся всякнѫ, всяквамся, всякнувамся), *гл. об.* За мѣсячинѫ-тѫ: кога земе

да става разсыпъ, нащрьбѭвамся; о лунѣ: **ущербáть, ощербля́ться.** *Га ся всякне мѣсячина-та.*

Вся́канье, *с. ср.* отъ **вся́камся.** Разсыпъ; **ущéрбъ.**

Вся́квамся, *гл. мн.-кр.* отъ **вся́камся.**

Вся́кнувамся, *гл. уч.* отъ **вся́кнѫся.**

Вся́кнѫ (да ся), ешь, — нѫлся, *гл. свр.* отъ **вся́камся.**

Всѭ, *мѣст. ж. р.* отъ **всий, вьсь.**

Всѭ́какъ, *нар.* Сѭкакъ, на всѭкой начинъ; **вся́чески.**

Всѭ́какъвъ, **ква, кво,** *пр.* Сѭкакъвъ, отъ всѭкой строй, и такъвъ и онакъвъ, всѭкоѭкый; **вся́кій, вся́ческій.** *Виждалъ сьмь всѭкаквы нѣчта.*

Всѭ́кога, всѭ́когажь, всѭ́когы, *нар.* Сѭкога, въ всѭко врѣмя, вьсьгда, всегда, вынѫ, вынѫгы, заманъ; **всегдá.** *Божие-то си е всѭкога божие.*

Всѭ́когашний, — шьнь и — шень, шнѭ, шне, *пр.* Сѭкогашний, что е, что бъва всѭкога, всегдашний; **всегдáшній.**

Всѭ́кой, коѭ, кое, *мѣст.* Сѭкой, кой да е, всичкы-ти; **кáждый, вся́кій.** *Всѭкое птичя свое гнѣздо хвали.*

Всѭкоѭ́кый, **къ, ка, ко,** *пр.* Сѭкоѭкый, всѭкакъвъ; **вся́кій, вся́ческій.**

Гарванъ грачи у горѫ зеленѫ.
Та си мами всѭкоѭкы пилци. *Пѣс.*

Всѭ́кый, **къ, ка, ко,** *мѣстоим.* Сѭкый, кой да е, всѭкой; **кáждый, вся́кій.** *Всѭка мома пѣе у дома си, а да ѭ видимъ на хоро-то. Всѭко куча прѣдъ вратника си лае. Всѭка коза за свой кракъ.*

Всѭ́кѫдѣ, *нар.* Сѭкѫдѣ, всѫдѣ; **вездѣ́, всю́ду, повсю́ду.**

Втáкамь (да **втóчѭ**), *гл. д.* На тѣсно нѣчто пришивамь ивицѫ или клинъ, за да стане пó-широко; **пришивáя вставля́ть.** — **мся,** *гл. стр.* Бывамь вточенъ — **канъій,** *прич. стр.*

Втáканье, *с. ср.* отъ **втáкамь; втáчиваніе, втáчка.**

Втáксамь, *гл. свр.* отъ **втáксувамь.** Да врекѫ, да обрекѫ; **обѣщáть.** — **санъій,** *прич. стр.* Врєченый, обреченый; **обѣщанный.**

***Втáксвамь** и **втáксувамь** (да **втáксамь**), *гл. д. Гр.* Вричѭмь, обричѭмь; **обѣщáть.** — **мся,** *гл. об.* Вричѭмся, обричѭмся; **обѣщáться.**

Втáксванье и **втáксуванье,** *с. ср.* Вричѭнье, обричѭнье; **обѣщáніе.**

Вталасѫмнѭ́ (да ся), и́шь, — ми́лся, *гл. свр.* отъ **вталасѫмнѭ́вамся.**

Вталасѫмнѭ́вамся (да ся **вталасѫмнѭ́**), *гл. об.* Ставамь таласѫмъ.

Вталасѫмнѭ́ванье, *с. ср.* отъ **вталасѫмнѭ́вамся.**

Втасáлъій, **лъ, ла, ло,** *пр.* За тѣсто: станѫлъ добрѣ за разниманье; **вы́кислый** (о **тѣстѣ**).

Втáсамь, *гл. свр.* отъ **втáсвамь.** — **санъій,** *прич. стр.*

***Втáсвамь** и **втáсувамь** (да **втáсамь**). *Гр.* Фтасвамь: 1) *гл. д.* Доврьшѭмь, изврьшѭмь работѫ-тѫ, коѭто работѫ; **окáнчивать, довершáть.** *Почѭкай да втасамь, та да излѣземъ заедно. Всичко е Мара втасала, само не ся с срѣсала,* или: *само вѣжды не тяглила.* 2) Стигамь, достигамь, пристигамь, настигамь, догонвамь; **достигáть, догоня́ть.** 3) Заварѭмь, сварѭмь, затичѭмь, намирамь; **заставáть, застигáть, захвáтывать.** *Не можѭхъ да го втасамь: излѣзлъ бѣ.* 4) *гл. ср.* За тѣсто, за хлѣбъ: отъ кваса прокъісвамь колкото е потрѣбно да ся разнимамь; **выкисáть, квáснуть, каáситься.** 5) Казвася и за другы нѣчта за ядение и пиение, кога станѫть добры да ся ядѫть и пиѭть; **крѣпнуть.** *Вино-то не е още втасало. Млѣко-то не можѭ да втаса, развалися. Манжѭ-та иска още малко да втаса,* да уври. 6) За плодовы-ты: узрѣвамь; **созрѣвáть, поспѣвáть.** *Круши-ты още не сѫ втасалы.* 7) Сврьшѭмся, доврьшѭмся. *Сиромашиѭ-та втаса;* **доведанá до крáйности, истощенны́ всѣ срéдства.** *Работа-та втаса,* угепцахмы ѭ. — **мся,** *гл. стр. Бързъ конь ся втасува, ала бързъ сборъ, бърза дума, не може.*

Втáсванье и **втáсуванье,** *с. ср.* отъ **втáсвамь.**

Втекѫ́, **втечéшь, втéкохъ, втеклъ,** и **да ся втекѫ́,** *гл. свр.* отъ **вти́чѭмь.** Да ся влѣѭ; **втечь.**

Втелéсамь, *гл. свр.* отъ **втелéсвамь.**

Втелéсвамь (да **втелéсамь**), *гл. ср.* Сполитамь, наскоквамь нѣчто зло, пащамь. *Не ходи нощиѫ, че щешь си втелесашь нѣкоѭ бѣдѫ.*

Втелéсванье, *с. ср.* отъ **втелéсвамь.**

Втéсамь, *гл. свр.* отъ **втéсвамь.**

***Втéсвамь** и **втéсувамь** (да **втéсамь**), *гл. ср. Гр.* Нтесамь, прѣгрѣшѭвамь, сбрьквамь; **погрѣшáть, проступáться, провиня́ться.** *Много ти сьмь втесалъ,* много ти сьмь прѣгрѣшилъ, много сьмь виноватъ, много сьмь кривъ.

***Втéснъій,** — сьнъ и — сенъ, сна, сно, *пр. Гр.* Виноватъій, кривъій; **виновáтый.**

Вти́вамь и **вти́дувамь** (да **втидѫ**), *гл. ср.* вм. **оти́вамь, оти́дувамь.**

Вти́ца, в. **пти́ца.**

Втѝчка, *ум. ж.* и
Втѝчи, *ум. ср.* отъ **втѝца.** Птичка, птичя.
Втѝчıамь (да втекѫ), *гл. ср.* и **втѝчıамся,** *гл. възвр.* Текѫ въ нѣчто, вливамся; **втекáть, вливáться.** *Въ Дунава втичıать (ся втичıать) много рѣкы.*
Втѝчıание, *с. ср.* отъ **втѝчıамь** и **втѝчıамся.** Вливание; **втекáніе.**
Втѝца, *с. ж.* и
Втѝце, *с. ср.* Гѫсеница, что дава копринѫ; птичка, буба; **шелковѝчный червь.** *Не сьмь втица да сѣдѫ все скрыта.*
Втлапѭ́, **ишь, — пилъ,** *гл. свр.* отъ **втлапıавамь. — пеный,** *прич. стр.*
Втлапı́авамь (да втлапѭ), *гл. д.* 1) Повтарıамь чясто нѣкому нѣчто, за да го запомни; **натвéрживавь.** *Не могѫ още да му го втлапѭ въ ума.* 2) Вторачвамь, влѣнервамь, впивамь очи, вглядвамся, зазирамся, в'очıавамся; **вперя́ть глазá.** *Втлапıавамь очи-ты си въ нѣчто.* — **мся,** *гл. възвр.* Казвася по́-чясто: *втлапıавася въ ума, въ память-тѫ,* влиза, залачıавася въ ума, въ память-тѫ, запомнювася; **прѣлываться, вкореня́ться, впечатлѣва́ться въ умѣ́, въ пáмяти, навтéрживаться.** *Втлапило му ся въ ума, че е болнъ. Втлапило му ся, че го мамѭ.*
Втлапı́авание, *с. ср.* отъ **втлапı́авамь** и **втлапı́авамся.**
Втлáскамь, *гл. свр.* отъ **втлáсквамь.** Да втыкамь; **втолкáть. — каный,** *прич. стр.* Втыканый; **втóлканный.**
Втлáсквамь и **втлáскувамь (да втлáскамь),** *гл. д.* Съ тласкание накарвамь нѣчто или нѣкого да влѣзе нѣкѫдѣ, втыквамь; **втáлкивать, врю́чивать. — мся,** *гл. стр.* Втыквамся; **втáлкиваться, врю́чиваться.**
Втлáскване и **втлáскуване,** *с. ср.* отъ **втлáсквамь; втáлкиваніе.**
Вторáкъ, *с. м.* Дѣтя, добычя на вторѫ годинѫ; **дитя́, живóтное на вторóмъ годý.**
Вторáчвамь и **вторáчювамь (да вторáчѭ),** *гл. д.* За очи: втлапıавамь, влѣнервамь, втрентювамь, втренчвамь, втренчвамь, впивамь очи въ нѣчто; **устремля́ть, вперя́ть глазá.** *Вторачилъ очи въ мене да мя изıаде.* — **мся,** *гл. възвр.* 2) Втълıавамся, прѣсторвамся; **притворя́ться, прикѝдываться.** 1) В'очıавамся, вглядвамся, зазирамся; **вперя́ть глазá, прѝстально смотрѣ́ть.** *Вторачился като котя въ оно. Что си ся вторачилъ въ мене.*
Вторáчвание и **вторáчювание,** *с. ср.* отъ **вторáчвамь** и **вторáчвамся.**
Вторáчѭ, **ишь, — чилъ,** *гл. свр.* отъ **вторáчвамь. — ченый,** *прич. стр. Всичкы-ты очи бѣхѫ второчены възъ него,* спр. глядахѫ него. — **чено,** *нар.* Съ внимание, втренчено; **прѝстально.** *Гляда вторачено,* вглядвася съ внимание; **смóтритъ прѝстально.**
Вторáчя, *ум. ср.* отъ **вторáкъ.**
Втóрение, *с. ср.* отъ **втóрѭ.** Повтарıание; **втóреніе.**
Вторѝчя, *с. ср.* Кога зять-тъ съ побратимы-ты си ходи на гостие у тъстевы си въ вторый пятъкъ слѣдъ сватбѫ-тѫ.
Втóрникъ, *с. м.* Вторый день слѣдъ недѣлѭ, вторниченъ день; **втóрникъ.** Вторникъ е лошь день, та нова работа не подкачıать и въ пѫть не тръгать тоıа день. Който ся роди въ вторникъ бъва злочесть, за такъвъ казвать: *родился у чрънъ вторникъ.* — *Сухый, чрьный* и *усовскый вторникъ,* единъ отъ забѣлѣженъı-ты вторници прѣзъ годинѫ-тѫ; тоıа день ся празднува за болести и за сушѫ.
Втóрниченъ день. Вторникъ, въ вторникъ.
Втóрый, **ръ, ра, ро,** *пр. числ.* Что иде слѣдъ прьвый, двѣкый, двѣтый; **вторóй.** *Вторый пѫть;* **въ другóй разъ, другóрядь, вторѝчно.**
Втóрѭ, **ишь, — рилъ,** *гл. д.* Правѭ нѣчто вторый пѫть, повтарıамь; **втóрить, повтаря́ть.**
Втóчѭ, **ишь, — чилъ,** *гл. свр.* отъ **втáкамь. — ченый,** *прич. стр.*
Втрáнчювамь (да втрáнчѭ), *гл. д.* Доловıавамь, доковчювамь нѣкого ненадѣйно или достигомь; **схватѝть когó неожѝданно или догнáвъ егó. — мся,** *гл. стр.*
Втрáнчювание, *с. ср.* отъ **втрáнчювамь.**
Втрáнчѭ, **ишь, — чилъ,** *гл. свр.* отъ **втрáнчювамь. — ченый,** *прич. стр.* Вконченый, доконченый.
Втрапѭ́, **ишь, — пилъ,** *гл. свр.* отъ **втрапı́авамь.** Да влѣнерѭ. — **неный,** *прич. стр.* Влѣпереный.
Втрапı́авамь (да втрапѭ), *гл. д.* Въвирамь, втыкамь нѣчто въ рѫцѣ нѣкому, влѣнервамь; **всóвывать комý въ рýки что.**
Втрапı́авание, *с. ср.* отъ **втрапı́авамь.**
Втрéнтювамь (да втрéнтѫ), *гл. д.* Втрéнчвамь, вторачвамь; *Втрѫнти очи възъ него.* — **мся,** *гл. възвр.* Втренчвамся, вторачвамся; **усѝленно всмáтриваться.**
Втрéнтювание, *с. ср.* отъ **втрéнтювамь** и **втрéнтювамся.**
Втрéнтѫ, **ишь — тилъ,** *гл. свр.* отъ **втрéнтювамь.** Да втренчѭ, да вторачѭ. — **теный,** *прич. стр.* Втренченый, вторaченый. — **тено,** *нар.* Втренчено, вторачено; **прѝстально.**
Втрéнчвамь и **втрéнчювамь (да втрéнчѭ),** *гл. д.* Вторачвамь, втрентювамь, втренчвамь;

вперя́ть глаза́. — **мся,** *гл. възвр.* Вторачвамся, втрентювамся, втрепчвамся. *Втренчися като кравж надъ мрьтво теля.*

Врѣ́нчваніе и втрѣ́нчюваніе, *с. ср.* отъ **втрѣ́нчвамъ и втрѣ́нчвамся.**

Втрѣ́нчиж, ишь,—**чи́лъ,** *гл. свр.* отъ **втрѣ́нчвамъ.** Да вторачж, да втрентж, втрепчж. — **ченъій,** *прич. стр.* Втораченъій, втрентенъій, втрепченъій. — **чено,** *нар.* Съ внимание, вторачено, втрентено, втрепчено; **при́стально.** *Погледнж го втренчено.*

Втрѣ́пчвамъ и втрѣ́пчювамъ (да втрѣ́пчиж), *гл. д.* Вторачвамъ, втрентювамъ, втренчвамъ. *Втрепчи очи въ халвж-тж.* — **мся,** *гл. възвр.* Вторачвамся, втрентювамся, втренчвамся.

Втрѣ́пчваніе и втрѣ́пчюваніе, *с. ср.* отъ **втрѣ́пчвамъ и втрѣ́пчвамся.**

Втрѣ́пчиж, ишь,—**чи́лъ,** *гл. свр.* отъ **втрѣ́пчвамъ.** Да вторачж, да втрентж, да втренчж. — **ченъій,** *прич. стр.* Втораченъій, втрентенъій, втренченъій. — **чено,** *нар.* Вторачено, втрентено, втренчено; **при́стально.**

Втръ́івамъ (да втрьіж), *гл. д.* Съ трьіение примѣшювамъ едно нѣчто въ друго; **посре́дствомъ тре́нія примѣ́шивать одну́ вещь въ другу́ю.** — **мся,** 1) *гл. възвр.* Въвирамся, втькамся помеждж други; **втира́ться.** *Втрьівася като калпавъ банъ въ хилядо.* 2) *гл. стр.* Отъ трьіение ся изъядамъ; **обтира́ться.**

Втрьіваніе, *с. ср.* отъ **втрьі́вамъ и втрьі́вамся.**

Втрьі́иж, ешь, втрьілъ, *гл. свр.* отъ **втрьі́вамъ. Втрьі́енъій и втрьі́тъій,** *прич. стр.;* **втёртый, обтёртый.**

Втрьсвася (да ся втрьсне), *гл. безл.* в. **втря́свася.**

Втря́сва и втря́сува (да втрясе́), *гл. безл.* Дохожда, хваща треска; **быва́ть припа́дку лихора́дки.** *Днесь мя втрясе.* — *Втрясе мя отъ страхъ,* уплашихся тврьдѣ много. — *Умрѣлъ Дѣйко, втрясло го;* казвася за нѣкого, кога пѣе лоше.

Втря́свася (да ся втря́сне), *гл. безл.* Потрясвася, потрьсвася, втрьсвася; **производи́ть отвраще́ніе.** *Втрясва ми ся да го глядамъ;* **мнѣ отврати́тельно смотрѣть на него́.** *Втряснж ми ся като го видѣхъ;* **уви́дѣвъ его́, я почу́вствовалъ отвраще́ніе.**

Втря́сваніе, *с. ср.* отъ **втря́сва.**

Втря́сваніе, *с. ср.* Потрясваніе, потрьсваніе, втрьсваніе; **отвраще́ніе.**

Втрясе́, — **сло,** *гл. свр.* отъ **втря́сва,**

Втря́сне (да ся),—**нжлося,** *гл. свр.* отъ **втря́свася.** Да ся потрясне, да ся втрьсне, да ся потрьси.

Втря́щамъ (да втрящж), в. **втрящі́авамъ.** — **щамся,** *гл. възвр.* Втрящювамся.

Втря́щаніе, *с. ср.* отъ **втря́щамъ и втря́щамся.** Втрящюваніе.

Втрящж́, и́шь,—**щилъ,** *гл. свр.* отъ **втрящі́авамъ и втря́щамъ.** Да вторачж, да втлапж, да втренчж очи; **устреми́ть, впери́ть въ кого́ взо́ръ. Да ся втрящж́,** *гл. възвр.* Да ся потрящж, да ся вдрьвж; **остолбенѣ́ть.** — **щѐнъій,** *прич. стр.* Потрященъій, вдрьвенъій; **остолбенѣ́лый.**

Втрящі́авамъ (да втрящж́) *гл. д.* Втрящамъ очи, вторачвамъ, втлапіавамъ, втрепчвамъ; **устремля́ть, вперя́ть взо́ръ.** — **щі́авамся,** *гл. възвр.* Втрящамся, потрящювамся, вдрьвювамся, помрьзвамъ, замайвамся отъ страхъ, отъ възчюдваніе, отъ ненадѣйность; **столбенѣть, стать въ пень.** *Като го видѣхъ, втрящихся отъ страхъ.*

Втрящі́аваніе, *с. ср.* отъ **втрящі́авамъ и втрящі́авамся.** Втрящаніе; **остолбенѣ́ніе.**

Вту́рвамся (да ся вту́рнж), *гл. об.* Спущамся, затичамся ненадѣйно изъ нѣчто, възъ нѣчто; **броса́ться, кида́ться.** *Изъ урвж всякой ся втурва. Втурнжлися като стадо на кръмж.*

Вту́рваніе, *с. ср.* отъ **вту́рвамся.**

Вту́ркамся (да ся вту́рнж), *гл. об.* Втурвамся. *Втуркася като малко дѣтя на цицж.*

Вту́ркаміе, *с. ср.* отъ **вту́ркамся.** Втурваніе.

Вту́рнж (да ся), сшь,—**нжлся,** *гл. свр.* отъ **вту́рвамся и вту́ркамся.** Да ся спустнж, да ся затекж; **бро́ситься, наки́нуться.**

Вту́ріж, ишь,—**ри́лъ,** *гл. свр.* отъ **вту́рювамъ; вкласть, вложи́ть.** — **ренъій,** *прич. стр.;* **вло́женный.**

Вту́рювамъ (да вту́ріж), *гл. д.* Турювамъ, гуждамъ въ нѣчто; **вкла́дывать, влага́ть.** — **мся,** *гл. стр.* **вкла́дываться, влага́ться.**

Вту́рюваніе, *с. ср.* отъ **вту́рювамъ; вкла́дываніе, влага́ніе.**

Втъка́вамъ (да втъкж́), *гл. д.* Затъкавамъ едно нѣчто въ друго; **вставля́ть посре́дствомъ тка́нія.** — **мся,** *гл. стр.* — **ванъій,** *прич. стр.*

Втъка́ваніе, *с. ср.* отъ **втъка́вамъ.**

Втѣ́камъ (втѣ́квамъ, да втѣ́кнж, втѣкнувамъ), *гл. д.* Бучж, забучвамъ, забождамъ въ нѣчто, втькамъ, бъкамъ; **втыка́ть, вонза́ть.** *Втъкамъ колъ въ землж-тж. Втъкнжлъ му ножь въ корема.* — **мся,** *гл. стр.* Вбучвамся, втькамся, бъкамся; **втыка́ться, вонза́ться.** — **канъій,** *прич. стр.*

Втѣ́каніе, *с. ср.* отъ **втѣ́камъ; втыка́ніе, вонзе́ніе.**

Втѣ́квамъ, *гл. мн.-кр.* отъ **втѣ́камъ.**

Втѣкнувамь, *гл. уч.* отъ **втѣкнѫ.**

Втѣкнуваніе, *с. ср.* отъ **втѣкнувамь.**

Втѣкнѫ, сшь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **втѣкамь; воткнуть, вонзить. — нѫтый,** *пр. стр.;* **воткнутый, вонзённый.**

Втъкѫ, втъчёшь, втъкáлъ, *гл. свр.* отъ **втъкáвамь; воткáть. — кáный,** *прич. стр.;* **вотканный.**

Втѣнквамь и втѣнкувамь (да втѣнчѭ), *гл. д.* Затънквамь въ нѣчто; **втаптывать. — мся,** *гл. стр.* **втаптываться.**

Втѣнкваніе и втѣнкуваніе, *с. ср.* отъ **втѣнквамь; втаптываніе.**

Втѣнчѭ, сшь, — нкáлъ, *гл. свр.* отъ **втѣнквамь; втоптáть. — нканый,** *прич. стр.;* **втоптанный.**

Втрá, вмѣсто **въ търа,** като *нар.* На търа, тоıа-си чясъ, незабавно слѣдъ нѣчто; **тóтчасъ же, немéдленно, непосрéдственно за чѣмъ.** *Чтомь прияхъ писмо-то му и втъра (въ търа) му отговорихъ.*

Втъ́камь (втъ́квамь, да втъ́кнѫ, втъ́кнувамь), *гл. д.* 1) Въвирамь, бъкамь, пъхамь, мушѭ; **всовáть, всóвывать, вперять.** *Втъкни го въ дупкѫ-тѫ, подъ одъра.* 2) Втъкамь, забучвамь, забождамь; **втыкáть, вонзáть.** *Втъкнѫлъ ножь въ поıасъ. Втъкамь си цвѣтıе,* къчѭся съ цвѣтıе; **наряжáться цвѣтáми.** 3) Влѣпервамь, влѣпıавамь, втрапıавамь; **всóвывать въ рýку что, подсóвывать. — мся,** 1) *гл. возвр.* Въвирамся, бъкамся, прѣчѭся, просувамся; **всовáться, всóвываться, подвёртываться, нырять.** 2) *гл. стр.* — **каный,** *прич. стр.*

Втъ́каніе, *с. ср.* отъ **втъ́камь.** 1) Въвираніе; **всóвываніе, всóвка.** 2) Втъканіе, забучваніе; **втыкáніе, вонзéніе.**

Втъ́каница, *с. ж.* отъ **втъ́камь.** Втъканіе.

Втъ́квамь, *гл. мн.-кр.* отъ **втъ́камь.**

Втъ́кнувамь, *гл. уч.* отъ **втъ́кнѫ.**

Втъ́кнуваніе, *с. ср.* отъ **втъ́кнувамь.**

Втъ́кнѫ, сшь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **втъ́камь.** 1) Да въврѭ, да бъкнѫ; **всýнуть, вынырнуть.** 2) Да втъкнѫ, да забучѭ, да забодѫ; **воткнýть, вонзить.** 3) Да влѣперѭ, да влепѭ, да втрапѭ; **подсýнуть. — нѫтый,** *прич. стр.* 1) Въврѣный, бъкнѫтый; **всýнутый.** 2) Втъкнѫтый, забученый, забоденый; **воткнýтый, вонзённый.** 3) Влѣпереный, влѣпеный, втрапеный; **подсýнутый.**

Втълѭ́ (да ся), ишь, — лѝлся, *гл. свр.* отъ **втълıáвамся.** Да ся прѣсторѭ, да ся прѣтворѭ, да ся вторачѭ; **притвориться, прикинуться.**

Втълıáвамся (да ся втълѭ), *гл. об.* Прѣчинıамся, прѣчинвамся, прѣтварıамся, прѣсторвамся, вторачвамся, правѭся, прѣправıамся, показвамь нѣчто ужкакъ е така, правѭся на ахмакъ; **притворяться, прикидываться, напускáть на себя́ дурь.**

Втълıáваніе, *с. ср.* отъ **втълıáвамся.**

Втътрáзвамь (да втътрáзѫ), *гл. д.* Втътрувамь, съ тътразеніе вкарвамь, въвличıамь; **втáскивать, вволáкивать.**

Втътрáзваніе, *с. ср.* отъ **втътрáзвамь.**

Втътрáзѫ, ишь, — зилъ, *гл. свр.* отъ **втътрáзвамь.** Да втътрѫ, да въвлѣкѫ; **втаскáть, вволóчь. — зеный,** *прич. стр.* Втътреный, въвлѣченый; **втáсканный, вволóченный.**

Втѣтрувамь (да втѣтрѫ), *гл. д.* Втътразвамь, въвличıамь.

Втѣтрѫ, сшь, — рáлъ, *гл. свр.* отъ **втѣтрувамь.** Да втътразѫ.

Втѣ́хвамся (да ся втѣ́хнѫ) и

Втѫ́хвамся (да ся втѫ́хнѫ, втѫ́хнувамся), *гл. об.* Въвонѣвамся, завонѣвамь, вмирисвамся; **тýхнуть.** *Рыба-та подкачи да ся втѫхва;* **рыба начинáетъ тýхнуть.** *Да му ся втѫхне грѣхъ-тъ!*

Втѫ́хваніе, *с. ср.* отъ **втѫ́хвамся.**

Втѫ́хнувамся, *гл. уч.* отъ **втѫ́хнѫся.**

Втѫ́хнуваніе, *с. ср.* отъ **втѫ́хнувамся.**

Втѫ́хнѫ (да ся), сшь, — нѫлся, *гл. свр.* отъ **втѫ́хвамся; протýхнуть.** *Втѫхнѫлся;* **тýхлый, затýхлый.**

Ву. Казвася въ Кратовско вмѣсто *ѝ,* мѣстоименіе лично третıе лице женскый родъ единствено число дателенъ надежь; **ей.**

> Я ву сѝ рекохъ: добро вечеръ,
> Опа рече: дойди вечеръ. *Пѣс.*

Вуйкá, *с. м.* в. **уйкá.**

Вуйна, *с. ж.* Раст. *Juniperus,* ардѫчь, андрѫчь, кацарка, овина, смрика, смрьчь, смрѣка, уина, хвойна, хойна, хуйна; **можжевéльникъ, вéресъ, арцá, артыш, áхра, можжýха.**

Вýйна, *с. ж.* в. **ýйна.**

Вýйче, *с. м.* в. **ýйче.**

Вýкамь (да вýкнѫ). Фукамь: 1) *гл. ср.* Спущамся, затичıамся. *Вукнѫ да бѣга;* **брóсился бѣжáть.** 2) *гл. д.* Вучкамь, връгамь, завучвамь; **швырять.**

Вýкамь, *гл. мн.-кр.* отъ **вучѭ́.**

Вýкнѫ, сшь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **вýкамь.** Да фукнѫ: 1) Да ся спустнѫ, да ся затекѫ; **брóситься.** 2) Да вучнѫ, да връгѫ; **швырнýть. — нѫтый,** *прич. стр.* **швырнутый.**

Вýкнѫ, сшь, — нѫлъ, *гл. сд.-кр.* отъ **вучѭ́.** Да фукнѫ; **бзднуть.**

Вукнá, *с. ж.* Фукнıа, в. **вучéжь.**

*****Вукýфъ,** *пр. неизм. Т.* Казвася: *вукуфъ сьмь на нѣчто,* сир. знаѭ го, вѣждь му сьмь.

***Ву́ла,** *с. ж. Гр.* 1) Печатъ, михюръ; **печа́ть.** 2) Вулина; **обла́тка.** 3) Писмяно изволение отъ владыкѫ, что ся зима, кога да ся вѣнчае нѣкой; **разрѣше́ніе архіере́я вѣнча́ться.** *Безъ вулѫ попъ не смѣе да вѣнчае нѣкого.*

Вулги́йка, *ум. ж.* отъ **вулги́ıа.**

Вулги́ıа, *с. ж.* Мѣхъ за дрьжяние въ него брашно или нѣчто вариво; **мѣхъ.** *Изпразднп торбѫ, наплъни вулгиѭ. Калугерска торба и Циганска вулгиıа єдно сѫ. Калугерска торба и Циганска вулгиıа никога не могѫть да ся наплънять.*

Вули́па, *с. ж.* Вула, малка колелата петурка за запечатание писмо; **обла́тка.**

Вули́пка, *ум. ж.* отъ **вули́па.** Вулица; **обла́точка.**

Ву́лица, *ум. ж.* отъ **ву́ла.** Вулинка; **обла́точка.**

Ву́нтуръ, *с. м.* Птица, голѣмъ ıадьръ орелъ, карталъ.

Ву́рва, *с. ж.* в. **у́рва.**

Ву́рка, *с. ж.* Хурка, урка, фурка, прялица; **пря́лка.**

***Ву́рца** и **ву́рчıа,** *с. ж. Т.* Фурца, фурчıа, четка; **щётка.**

Вурцу́ды, *с. ж. мн.* Раст. *Globularia,* донадба, тонузчя; **шаро́вка.**

***Ву́ска,** *с. ж. Гр.* Фуска, мѣхуръ; **пузы́рь.** — *Вускы по тѣло-то човѣку,* фускы, вѫскы.

Ву́тренѫ, *нар.* в. **су́тренѫ, у́тренѫ.**

Ву́трѣ, *нар.* вм. **у́трѣ, су́тра, су́трѣ.**

Ву́трѣшний, *пр.* вм. **су́трѣшний, у́трѣшний.**

Вуче́жь, *с. м.* Фучежь, вукнıа, вучıание, бъздение; **бздехъ.**

***Вучи́ıа,** *с. ж. Т.* Фучиıа, бъчва; **бо́чка.**

Вучуджи́йница, *с. ж.* Фучуджийница, уграда, дѣто правять вучии; **бонда́рня.**

***Вучуджи́ıа,** *с. м. Т.* Фучуджиıа, който прави фучии, бъчвы, бъчварь; **бонда́рь, боча́ръ.**

Ву́чкамь (да **ву́чнѫ**), *гл. д.* Фучкамь, вукамь, заврьгамь, попращамь; **швыря́ть.** *Вучнѫ го въ рѫкѫ-тѫ.*

Ву́чнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **ву́чкамь.** Да фучнѫ, да вукнѫ, да врьлѭ, да попратѫ; **швырну́ть.**

Вучѭ́, и́шь, — чıалъ, *гл. ср.* Фучѭ, хучѭ: 1) Дышѭ тяжко изъ носѫ, та ся чюе гласъ, сумтѫ; **сопѣ́ть.** 2) Казвася за вѣтьра, когато е буенъ, та бухти; за водѫ, кога бухти като тече, за буенъ огънь; **бушева́ть, ревѣ́ть.** 3) За конь, кога ся разлюти, та прьха; **фы́ркать, хранѣ́ть.** 4) За човѣкъ ıадосался, та пъхти; **пыша́ть.** *Вучи отъ ıадъ.* 5) За змиѭ, шипѭ, сѫкамь, сѫскамь; **шипѣ́ть.**

Змиıа вучи въвъ кѫдѣлѭ,
Смокъ ся вие на врьтено. *Пѣс.*

Вучѭ́, и́шь, — чıалъ (да **ву́кнѫ, ву́камь**), *гл. ср.* Пущамь вѣтьръ отдолу безъ гласъ, бъздѫ, подвонıавамь; **бздѣть.**

Вучı́ание, *с. ср.* отъ **вучѭ́.** Фучıание: 1) Сумтѣние; **сопѣ́ніе.** 2) Бухтѣние, бучıание; **бушева́ніе.** 3) Прьхание; **фы́рканье.**

Вучı́ание, *с. ср.* Фучıание, вучежь, фукнıа; **бздехъ.**

Вучı́асамь, *гл. свр.* отъ **вучı́асвамь.** Да фучıасамь.

Вучı́асвамь и **вучı́асувамь** (да **вучı́асамь**), *гл. ср.* Фучıасвамь; казвася за конь: заболѣвамь отъ настъıнкѫ. *Вучıасалъ конь ся трьшка и ся издува.*

Вучı́асвание и **вучı́асувание,** *с. ср.* отъ **вучı́асвамь** и **вучı́асувамь.**

Вхри́памь (да **вхри́пнѫ**), *гл. ср.* Хрипамь, скачıамь въ нѣчто; **впры́гивать, вска́кивать во что.**

Вхри́пание, *с. ср.* отъ **вхри́памь; впры́гиваніе, вска́киваніе.**

Вхри́пнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **вхри́памь; впрыгну́ть, вскочи́ть.**

Вцарвулѭ́ (да ся), и́шь, — ли́лся, *гл. свр.* отъ **вцарвулı́авамся.**

Вцарвулı́авамся (да ся **вцарвулѭ́**), *гл. об.* Казвася: *вцарвулила му ся кожıа-та,* одрьгнѫлъ, станѫлъ безочливъ.

Вцарвулı́авание, *с. ср.* отъ **вцарвулı́авамся.**

Вцѣлѭ́ (да ся), и́шь, — ли́лся, *гл. свр.* отъ **вцѣлı́авамся.** — **ле́нъıй,** *прич. стр.* Станѫлъıй едно, цѣлина. *Вцѣлено мѣсто, вцѣлена земıа,* неработена, та станѫла като цѣлинѫ; **задернѣ́вшая, задернѣ́лая земля́, логъ.**

Вцѣлı́авамся (да ся **вцѣлѭ́**), *гл. об.* 1) Казвася за земıѫ-тѫ на нивѫ, кога не ся оре доста врѣмя, та стане като цѣлинѫ; **о землѣ́: луговѣ́ть, лужа́ть, травенѣ́ть, дернѣ́ть, дѣ́латься цѣлизно́ю.** 2) За кѫсовы отъ нѣчто: с'ставıамъся та ставамъ едно, сраствамь. *Двѣ парчета желѣзо, като ся нажежѫть и ся чюкать,* та ся заварять, *вцѣлıаватся.* 3) Вцѣпвамся, вдрьвıавамся като отъ настъıнкѫ и пр.; **оцѣпенѣва́ть, окостенѣва́ть, коченѣ́ть.**

Вцѣлı́авание, *с. ср.* отъ **вцѣлı́авамся.**

Вцѣ́пвамь и **вцѣ́пувамь** (да **вцѣ́пнѫ**), *гл. д.* Правѭ нѣчто да ся вдрьви, да ся вцѣли, вковавамь; **приводи́ть въ оцѣпенѣ́ніе.** — **мся,** *гл. стр.* и *възвр.* Вдрьвıавамся, вцѣлıавамся, уемамся, вковавамся, хваща ми ся снага-та, та не могѫ да мрьдамь; **оцѣпенѣва́ть, окостенѣва́ть, коченѣ́ть, столбенѣ́ть.** *Вцѣпила ми ся е шиıа-та.*

Вцѣпваніе и вцѣпуваніе, *с. ср.* 1) Отъ **вцѣпвамь.** 2) Отъ **вцѣпвамся; цѣпенѣніе, окостенѣніе, окоченѣніе, остолбенѣніе.**

Вцѣпнж, ишь, — **нилъ,** *гл. свр.* отъ **вцѣпвамь.** Да направѭ да ся вдрьви, да вковѭ; **привести въ оцѣпенѣніе. Да ся вцѣпнж,** *гл. възвр.* и *стр.;* **оцѣпенѣть, окостенѣть, остолбенѣть, наколѣть.** — **пеный,** *прич. стр.* Вдрьвеный, вцѣленый, вкованый, уятый; **оцѣпенѣлый, окостенѣлый, остолбенѣлый.** *Стои като вцѣпенъ.*

Вчеловѣчіавамь, в. **вчловѣчіавамь.**

Вчѣпкамь, *гл. свр.* отъ **вчѣпквамь.** Да дочепкамь, да допипамь, да докопамь, да вкопамь, да вкопчѭ, да уловѭ; **подцѣпить, схватить. Да ся вчѣпкамь,** *гл. вз.* и *стр.;* **вцѣпиться, схватиться.** — **каный,** *прич. стр.* Дочепканый, докопченый, допипаный, докопаный, вкопаный, вкопченый, уловеный, хванжтый, пипнжтый; **подцѣплённый, схваченный.**

Вчѣпквамь и вчѣпкувамь (да **вчѣпкамь**), *гл. д.* Дочепквамь, допипвамь, докопвамь, вкопвамь, вкопчвамь, докопчвамь, ловѭ, хващамь; **подцѣплять, подцѣпливать, ловить, схватывать.** — **мся,** *гл. възвр.* 1) Улавямся за нѣчто и ся дрьжѭ якж-тж за него, докопвамся, вкопчвамся, хващамся; **вцѣпляться.** 2) *гл. вз.* Хващамыся единъ другъ да ся биемъ или боримъ; вкопчвамся, допипвамся; **схватываться, вцѣпляться.** *Вчепкахжся та щжть си извадять очи-ты.*

Вчѣпкваніе и вчѣпкуваніе, *с. ср.* Дочепкваніе, допипваніе, докопваніе, вкопваніе, вкопчваніе, докопчваніе, ловеніе, хващаніе; **подцѣпливаніе, подцѣпка, подцѣпленіе, схватываніе, вцѣпленіе.**

Вчѣра, *нар.* День напрѣдъ отъ днесь; **вчера, вчерась.** *Вчера дохождахъ у вась. Да бѣхъ вчера умрѣлъ, не щяхъ това да знаѭ. Вчера мя е било, днесь ми е мило. Одавна е было: вчера срѣда, днесь пятъкъ. Вчера Пятко, днесь Пометко,* или: *вчера Пятко, днесь агетко. Вчера бобъ, днесь бобецъ. Хорати, чегато вчера хлѣбъ не е ялъ. Ще бжде, когато дойде вчера* (никога).

Вчѣрашний, — **шьнь** и — **шень, шня, шне,** *пр.* Что е былъ вчера; **вчерашній.** *Вчерашний день;* **вчерашній день.** *Вчерашни гостие;* **вчерашніе гости.** *Вчерашне хлапя, и то ще ми ся перчи! Вчерашне лайно, и то ще ми ся размазва.*

Вчѣсвамь и вчѣсувамь (да **вчѣшж**), *гл. д.* Счесвамь; **причёсывать.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Счесвамся; **причёсываться.**

Вчѣсваніе и вчѣсуваніе, *с. ср.* Счесваніе; **причёска.**

Вчетворіж (да ся), **ишь,** — **рился,** *гл. свр.* отъ **вчетворіавамся.** — **реный,** *прич. стр.*

Вчетворіавамся (да ся **вчетворіж**), *гл. об.* Казвася за очи-ты, кога ся прѣмрѣжять, та всичко ся види двойно; **двоиться въ глазахъ.** *Очи-ты ми ся вчетворихж отъ слънце-то.*

> Копча крака заболѣхж,
> Очи му ся вчетворихж,
> Уши му ся влопатихж. *Пѣс.*

Вчетворіаваніе, *с. ср.* отъ **вчетворіавамся.**

Вчѣшж, ешь, — **вчесалъ,** *гл. свр.* отъ **вчѣсвамь.** Да счешѭ; **причесать. Вчѣсаный,** *прич. стр.* Счесаный; **причёсаный.**

Вчловѣчіж, ишь, — **чилъ,** *гл. свр.* отъ **вчловѣчіавамь.** Да вчеловѣчѭ, да вчовѣчѭ, да направѭ нѣкого чловѣкъ; **сдѣлать человѣкомъ, остепенить. Да ся вчловѣчіж,** *гл. възвр.* Да ся вчеловѣчѭ, да ся вчовѣчѭ: 1) Да ся урядж като хора-та; **убраться, нарядиться, какъ слѣдуетъ.** 2) Да станж чловѣкъ, както трѣбва; **сдѣлаться порядочнымъ человѣкомъ, остепениться.** — **ченый,** *прич. стр.*

Вчловѣчіавамь (да **вчловѣчіж**), *гл. д.* Вчеловѣчіавамь, вчовѣчіавамь, правѭ нѣкого да стане чловѣкъ за свѣта, да стане достоенъ за-въ работж, вкарвамь го въ людие; **дѣлать человѣкомъ, остепенять.** — **мся,** *гл. възвр.* Ставамь чловѣкъ, както трѣбва, както прилича, за-въ работж, влюдіавамся; **дѣлаться порядочнымъ человѣкомъ, остепеняться.**

Вчловѣчіаваніе, *с. ср.* отъ **вчловѣчіавамь** и **вчловѣчіавамся.**

Вчовѣчіавамь, в. **вчловѣчіавамь.**

Вчюдвамся (да ся **вчюдж**), *гл. об.* Зачюдвамся, почюдвамся; **дивиться.** *Вчюдвася като пся въ сливы. Вчюдвася като юря на новъ снѣгъ.*

Вчюдваніе, *с. ср.* отъ **вчюдвамся.**

Вчюдж (да ся), **ишь,** — **дился,** *гл. свр.* отъ **вчюдвамся.** Да ся зачюдж, да ся почюдж; **удивиться.**

Вшивамь (да **вшіж**), *гл. д.* Зашивамь въ нѣчто; **вшивать.** *Вшивать въ шапкы-ты на дѣца-та различны нѣчта за урокы.* — **мся,** *гл. стр.;* **вшиваться.**

Вшиваніе, *с. ср.* отъ **вшивамь; вшиваніе, вшивка.**

Вшіж, ешь, **вшилъ,** *гл. свр.* отъ **вшивамь; вшить. Вшиеный** и **вшитый,** *прич. стр.* **вшитый.**

Вшютж (да ся), **ишь,** — **тился,** *гл. свр.* отъ **вшютіавамся.** Да ся вгыгылѭ.

Вшютіавамся (да ся **вшютіж**), *гл. об.* Вгыгылявамся, погыгылявамся, вдѣтинявамся, правѭся на дѣтя; **ребячиться, дурачиться.**

Вшютіаванѥ, *с. ср.* Вгыгылıаванѥ, погыгылıаванѥ, вдѣтинıаванѥ.

Вщурѭ (да ся) **ишь**, — **рился**, *гл. свр.* отъ **вщуріавамся.**

Вщуріавамся (да ся **вщурѭ**), *гл. об.* Ставамь щуръ, залухавъ, подивѣвамь, замайвамся; **шалѣть, дурѣть.**

Вщуріаванѥ, *с. ср.* отъ **вщуріавамся.**

Въ, **ва**, **во**, усѣчено окончıанѥ отъ показателно мѣстоименıе **въй**, **вая**, **вое**, което въ нѣкои мѣста притурıатъ при имена-та като члѣнъ вм. *тъ*, *та*, *то*. *Человѣкъ-въ*, *жена-ва*, *село-во*.

Въ, *прѣдл.* Во, показва: 1) Вѫтрѣ въ нѣчто и нѣйдѣ; **въ, во.** *Влѣзохъ въ стаѧ-тѫ*; **я вошёлъ въ компату.** *Той спи въ стаѧтѫ*; **онъ спитъ въ компатѣ.** *Отивамь въ церквѫ*; **я иду въ церковь.** *Стоıахъ въ церквѫ до отпустъ*; **я стоялъ въ церкви до конца службы.** *Налѣй водѫ въ грънѧ, въ котелъ*; **налѣй воды въ горшёкъ, въ котёлъ.** *Мясо варено въ грънѧ, въ котелъ*; **мясо варённое въ горшкѣ, въ котлѣ.** 2) По, изъ (когато ся говори за мѣсто). *Въ тыıа мѣста, въ тыıа планины* (по тыıа мѣста, изъ тыıа планины) *ся въдять мечкы*; **въ этихъ мѣстахъ, въ этихъ горахъ водятся медвѣди.** 3) Между, помеждѫ, изпомеждѫ; **между, срѣди, въ.** *Въ тыıа коню има и добры*; **между этими лошадьми есть и хорошія.** *И въ селяны-ты ся намирать имотны хора*; **и между поселянами встрѣчаются зажиточные люди.** *Да влѣзѫ въ людѥ, въ свѣта*; **вступить въ люди, въ общество.** 4) Кое врѣмя. *Въ коѧ годинѫ?* **въ какомъ году?** *Събудихся въ полунощь, чıаса въ шесть*; **я проснулся въ полночь, въ шесть часовъ.** *Въ сѫботѫ ся разболѣ и въ недѣлѧ умрѣ*; **въ субботу заболѣлъ и въ воскресенье умеръ.** *Въ оный день*; **въ тотъ день.** *Въ мѣсяць Августъ*; **въ Августѣ мѣсяцѣ.** *Въ дѣлникъ работи, а въ праздникъ почива*; **въ будни работаетъ, а въ праздникъ (а по праздникамъ) отдыхаетъ.** *Въ двадесять дни азъ обходихъ толкова мѣста*; **въ двадцать дней я обошёлъ, объѣхалъ столько мѣстъ.** *Въ единъ день (за единъ день) свършихъ всичкѫ-тѫ работѫ*; **въ одинъ день кончилъ всё дѣло.** *Въ всıако врѣмя*; **во всякое время.** *Въ старо врѣмя*; **въ древнее время.** *Въ дѣтство-то си*; **въ своёмъ дѣтствѣ.** *Въ младость-тѫ си*; **въ молодости.** *Въ тыıа усилны врѣмена*; **въ эти тяжёлыя времена.** *Въ врѣмя-то на султанъ Махмудъ*; **во времена султана Махмуда.** *Въ царуванѥ-то на султанъ Меджидъ*; **въ царствованіе султана Меджида.** *Ни въ едно врѣмя*, късно, когато не му е врѣмя-то. 5) Съ. *Облѣкохся въ новы дрѣхы*; **я одѣлся въ новое платье.** *Той е въ царвулы*; **онъ въ лаптяхъ.** 6) На. *Не бръкайся въ чюжды работы*; **не мѣшайся въ чюжія дѣла.** *Влѣзохъ въ тѫѧ работѫ*; **я вступилъ, я принялъ участіе въ это дѣло.** *Влѣзохмы въ разговоръ*; **мы вошли въ разговоръ.** *Въ пиıанство*; **въ пьянствѣ.** *Въ ıадъ, въ гнѣвъ*; **во гнѣвѣ.** *Въ радость*; **въ радости.** 7) На, по. *Въ лице-то приличıа на бащѫ си*; **лицомъ онъ походитъ на отца.** *Въ главѫ-тѫ рошıавъ*; **съ растрёпанными волосами.**

Ке те познаıѫть, моме, во русѫ косѫ,

. . . .

Ке те познаıѫть, моме, во бѣлы грѫди *Пѣс.*

Употрѣбленіе-то и знаменованіе-то на прѣдлогъ **въ** може да ся види още и отъ слѣдѫѭщи-ты примѣры: *Какво имашь въ рѫкѫтѫ си?* **что у тебя въ рукѣ.** *Той влѣзлъ въ рѫцѣ*, хванѫли го; **онъ пойманъ.** *Ты си ıакъ въ рѫцѣ-ты*; **ты крѣпокъ на рукахъ.** *Всичкы-ти извыкахѫ въ (съ) единъ гласъ*; **всѣ вскричали въ одинъ голосъ.** *Мѣтнѫло го е въ огънь*; **онъ въ жару (отъ лихорадки).** *Дойде въ себе-си*, свѣстися; **онъ пришёлъ въ себя.** *Мыслѭ въ себе-си*; **думаю про себя.** *Кльнеся въ Бога, въ хлѣба*; **клянется Богомъ, хлѣбомъ.** *Усѣщамь болѣсть въ крака-та*; **чувствую боль въ ногахъ.** *И азъ имамь дѣлъ въ тѫѧ кѫщѫ*; **я тоже имѣю долю въ этомъ домѣ.** — Отъ счиниıаванѥ-то на тоıа прѣдлогъ съ прѣдложныйпадежь въ старый языкъ има осталы нѣкои примѣры, коиıто ся употрѣбıавать сега като нарѣчиıа. Такывы сѫ: *взорѣ* (въ зорѣ) заранъ, кога земе да ся раздрачıава; *врѣдѣ* (въ срѣдѣ) въ срѣдѫ-тѫ; *вкѫщи* (въ кѫщи), *вполунощи* и проч. — Въ тоıа прѣдлогъ прѣдъ рѣчь, коıато начина отъ в или ф, полугласна-та ъ ся изричıа като гласнѫ: *въ водѫ, въ вино, въ веселбѫ, въ фурнѫ, въ фенеръ* (като *вѫ* водѫ, *вѫ* вино, *вѫ* веселбѫ, *вѫ* фурнѫ, *вѫ* фенеръ). — Намѣсто **въ** нѣкои казвать *във* и *вовъ*: *въвъ (вовъ) градъ, въвъ (вовъ) село* вм. *въ градъ, въ село.* — Освѣнь дѣто ся употрѣбıава отдѣлно прѣдъ имена сѫществителны и прилагателны, прѣдъ мѣстоименıа и причастиıа, прѣдлогъ **въ** ся и с'ставıа съ другы рѣчи, та имъ придава отъ знаменованѥ-то си движенıе навѫтрѣ, минуванѥ на нѣкакъвъ рядъ, въ нѣкакво състоıанѥ, както ся види отъ рѣчи: *въвождамь, въвличıамь, вносıамь, вкарвамь, втыкамь, вдрьвıавамся, вкаменıавамся*

и т. п. Въ такыны с'ставены рѣчи полугласна-та ъ отъ прѣдлога въ прѣдъ съгласнѫ *в*, както въ рѣчи *въвалıамь, въвирамь, въвличıамь, въвождамь, въвонıавамь,* ся изричıа като самогласнѫ; а прѣдъ другы-ты съгласны, както въ рѣчи: *вбивамь, вграждамь, вдѣвамь, вкарвамь, влагамь, врѣзвамь,* отъ неıѫ почти ничто или твърдѣ малко нѣчто ся слушıа, та въ такывы рѣчи тıа и не ся пише; само въ рѣчи: *въсѣдамь* и *въцарıавамь* и въ производны-ты отъ тѣхъ полугласна-та ъ отъ прѣдлога въ ся изричıа като самогласнѫ и прѣдъ съгласны *с* и *ц*. Има нѣколко рѣчи наставены съ прѣдлогъ въ и отъ опыя, които начинать отъ самогласнѫ, каквото что сѫ: *в'юдамся, в'илъвıавамся, в'очıавамся, в'юздıавамь* и др.; въ тѣхъ, спорядъ говора на нѣкои мѣста, отъ полугласнѫ-тѫ ъ на прѣдлога ся зачıува по нѣчто, което бѣлѣжıамы съ запятѫıѫ надъ ряда, както въ приведены-ты рѣчи. — Съгласна-та в отъ прѣдлогъ въ, и когато е той отдѣлно, и когато е с'ставенъ съ другѫ рѣчь, прѣдъ другы-ты съгласны, освѣнь *ж, з, л, н, р,* ся изричıа, прѣди кои повяче, прѣдъ кои по́-малко, натрътено като *ф*, *фъ бой, фбивамь, фъ градъ, фграждамь, фъ дръво, фдѣвамь* и проч. вм. *въ бой, вбивамь, въ градъ, вграждамь, въ дръво, вдѣвамь.* — Има мѣста, дѣто прѣдлогъ въ смѣшıать съ прѣдлогъ *у* и употрѣбıавать единый вмѣсто другый, та казвать: *у градъ* и *увъ градъ, у село* и *увъ село, у церквѫ* и *увъ церквѫ, улѣзохъ, укѫщи* вмѣсто *въ градъ, въ село, въ церквѫ, влѣзохъ, вкѫщи* и проч. и наопакы: *въ кого, въ мене, въ тебе, въ насъ, въ тѣхъ, вловıавамь, вмрьлушıамся,* вмѣсто *у кого, у мене у тебе, у насъ, у тѣхъ, уловıавамь, умрьлушıамся* и проч. — По нѣкои мѣста вмѣсто въ употрѣбıавать въ нѣкои случıая и прѣдлогъ *на*, както: *стоıалъ сьмь на Цариградъ, да идемъ на наше село,* вм. *стоıалъ сьмь въ Цариградъ, да идемъ въ наше село.*

Въвалıѫ́, **и́шь**, — **лı́лъ**, *гл. свр.* отъ **въва́лıамь**; **ввали́ть**. — **ле́нный**, *прич. стр.* **вва́ленный**.

Въвалıа́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **въва́лıамь**.

Въвалıа́ване, *с. ср.* отъ **въвалıа́вамь**.

Въва́лıамь (**въвалıа́вамь, да въвалıѫ́**), *гл. д.* Съ валıане, съ прѣмѣтане вкарвамь нѣчто нѣйдѣ; **вва́ливать**. — **мся**, *гл. възвр.*; **вва́ливаться**. — *Въвалıамь въ бѣдѫ, въ грѣхъ,* въвличıамь, вкарвамь нѣкого въ бѣдѫ, въ грѣхъ, докарвамь го до бѣдѫ, до грѣхъ; **вва́ливать, вовлека́ть кого́ въ бѣду́, въ грѣхъ.**

Въва́лıане, *с. ср.* отъ **въва́лıамь**; **вва́ливанıе**.

Въведе́ние и **Въведенı́е**, *с. ср.* Богородиченъ праздникъ, на 21 Ноемврıя, за споминъ кога Прѣсвятаıа Дѣва Марıя е была въведена въ Иерусалимскый храмъ; **Введе́нıе Пресвято́й Дѣвы.**

Въведѫ́, **е́шь**, — **дохъ**, — **ве́лъ**, *гл. свр.* отъ **въво́ждамь**; **ввести́**. — **де́нный**, *прич. стр.*; **введённый**.

Въви́рамь (**да въврıѫ**), *гл. д.* Увирамь, втъкамь, втыкамь, бъкамь, пъхамь, шопамь едно нѣчто въ друго; **всо́вывать, вныри́ть, втı́скивать, засо́вывать, запуска́ть.** *Въврѣхъ го въ пазухѫ.* — **мся**, 1) *гл. възвр.* Втыкамся, бъкамся, прѣчъкся, просувамся; **всо́вываться, сова́ться, втı́скиваться, втира́ться, подвёртываться,ныря́ть.** *Въвирася навсıакѫдѣ.* 2) *гл. стр.* — **ра́ный**, *прич. стр.* — *Въври си го въ очи-ты!* така казвать сръдито ономува, който надвие да земе нѣчто, дѣто не му ся стои. — *Въвирамь нѣкому нѣчто въ очи-ты,* спр. подказвамь му го; **коло́ть чѣмъ въ глаза́, утыка́ть глаза́, по глаза́мъ чѣмъ.** — *Въвирамь си главѫ-тѫ,* брькамся въ чюжды работы. *Не си въвирай главѫ-тѫ, дѣто може и безъ тебе.* — *Въврѣлъ го въ мышıѫ дупкѫ,* съ хокане го направилъ ничто и нидѣ. — *Въвирася като слѣпъ. Въвирася като червиво кучя по кıошета-та.*

Въви́ране, *с. ср.* отъ **въви́рамь** и **въви́рамся**; **сова́нıе**.

Въвла́чıамь, в. **въвли́чıамь**.

Въвла́чıане, *с. ср.* отъ **въвла́чıамь**. Въвличıане.

Въвли́чıамь и **въвла́чıамь** (**да въвлѣкѫ́**), *гл. д.* Съ тяглене, съ влѣчене въвождамь нѣкого или вносıамь нѣчто нѣкѫдѣ, втътрувамь; **вовлека́ть, вволо́кивать, вта́скивать, втя́гивать.** — **мся**, 1) *гл. възвр.* Насилѫ влизамь отъ слабость; втътрувамся, втътразвамся; **вта́скиваться, съ трудо́мъ входи́ть по причи́нѣ сла́бости.** 2) *гл. стр.* Втътрувамся; **вовлека́ться, вта́лкиваться, втя́гиваться.** — **чıаный**, *прич. стр.*

Въвли́чıане, *с. ср.* отъ **въвли́чıамь**; **вволо́киванıе, втя́гиванıе.**

Въвлъчıѫ́ (**да ся**), **и́шь**, — **чı́лся**, *гл. свр.* отъ **въвлъчıа́вамся**. Да ся взвѣрıѫ; **оволчи́ться, освирѣпѣть.**

Въвлъчıа́вамся (**да ся въвлъчıѫ́**), *гл. об.* Ставамь като вълкъ, заприличвамь на вълкъ, взвѣрıавамся.

Въвлъчıа́ване, *с. ср.* отъ **въвлъчıа́вамся**.

Въвлѣкѫ́, — **лѣче́шь**, — **лѣкохъ**, — **клъ**, *гл. свр.* отъ **въвли́чıамь** и **въвла́чıамь**. Да втътрıѫ, да втътразѫ; **вовле́чь, вволочи́ть,**

вволо́чь, втащи́ть, втяну́ть. **Въвлѣче́нъій,** *прич. стр.* Втътранъій, втътразенъій; вовлечённый, втя́щенный, втя́нутый.

Въво́ждамь (да въведѫ), *гл. д.* Увождамь, ввождамь, водѫ нѣкого или нѣчто вѫтрѣ; вводи́ть. *Въвождамь коня въ конюшницѫ-тѫ;* вводи́ть ло́шадь въ коню́шню. —мся, *гл. стр.* Увождамся, ввождамся; вводи́ться. — *Не мя въвождай въ грѣхъ,* не мя вкарвай въ грѣхъ. — *Въвождамь въ бєлѫ,* вкарвамь въ белѫ; впя́чивать, впя́тить въ хлопо́ты.

Въво́ждане, *с. ср.* отъ въво́ждамь.

Въвонѣвамся (да ся въвонѣѭ), *гл. об.* Ставамь вонящь, завонѣвамь, въвонявамся; засмердѣть.

Въвонѣване, *с. ср.* отъ въвонѣвамся.

Въвонѣѭ (да ся), ешь, —нѣлся, *гл. свр.* отъ въвонѣвамся; провоня́ть, засмердѣть.

Въвонѭ́, и́шь, —ни́лъ, *гл. свр.* отъ въвоня́вамь. Да увонѭ. —нєнъій, *прич. стр.* Увоненъій; засмердѣлый, провоня́лый.

Въвоня́вамь (да въвонѭ́), *гл. д.* Направямь да вони, увонявамь; причиня́ть вонь, дѣлать воню́чимъ. —мся, *гл. възвр.* Въвонѣвамся, увонявамся, завонѣвамь, начинамь да вонѭ, да смрьдѫ, ставамь вонящь; дѣлаться воню́чимъ, засмердѣть. *Рыба-та отъ главѫ-тѫ ся въвонява.*

Въвоня́ване, *с. ср.* отъ въвоня́вамь и въвоня́вамся.

Вѣврѭ, ешь, —рѣлъ, *гл. свр.* отъ въви́рамь; су́нуть, всу́нуть, засу́нуть, вынрну́ть. —рѣнъій, *прич. стр;* су́нутый, засу́нутый, всу́нутый.

Въвъ, *прѣдл.* в. въ.

Въвъ́камь, *гл. свр.* отъ въвъ́квамь; вкли́кать. —канъій, *прич. стр.*

Въвъ́квамь и **въвъ́кувамь** (да въвы́камь), *гл. д.* Выкамь нѣкого да влѣзе вѫтрѣ; вкли́кивать, вклика́ть.

Въвъ́кване и **въвъ́куване,** *с. ср.* отъ въвъ́квамь.

Вѣдвамь и **вѣдувамь,** *гл. мн.-кр.* отъ вѣдѫ.

Вѣдене, *с. ср.* отъ вѣдѫ; пложе́ніе, разведе́ніе.

Вѣдъкъ, *с. м.* Голѣмъ снопъ жито.

Вѣдѫ, ишь, —ди́лъ (вѣдвамь), *гл. д.* Казвася за добытъкъ и растения, плодѫ гы, размножявамь гы; води́ть, разводи́ть, плоди́ть (о живо́тныхъ и расте́ніяхъ). *Вѣдѫ овця;* разводи́ть ове́цъ. *Като не вѣдишь овця, не ти мрѫть.* **Вѣдѫся,** *гл. възвр.* Плодѫся, размножявамся; води́ться, плоди́ться. *Вѣдять ли ся по васъ дивы свиние?* во́дятся ли въ ва́шемъ кра́ѣ ди́кія свиньи? *Гълѫби-ти ся лесно вѣдять;* го́луби во́дки. *Вѣдятся като бръзглѣи.*

Възблагодаре́ние, *с. ср.* отъ възблагодарѭ́ и отъ да ся възблагодарѭ́.

Възблагодарѭ́, и́шь, —ри́лъ, *гл. свр.* отъ възблагодаря́вамь; награди́ть, сдѣлать возме́діе, возда́ть. **Да ся възблагодарѭ́,** *гл. стр.;* оста́ться дово́льнымъ. —ре́нъій, *прич. стр.;* вознаграждённый, дово́льный.

Възблагодаря́вамь (да възблагодарѭ́), *гл. д.* Отплащамь, отврьщамь нѣкому за нѣчто, отсрамявамь му ся; награжда́ть, дѣлать возме́діе, воздава́ть. —мся, *гл. стр.* Бывамь благодаренъ; быть дово́лнымъ.

Възблагодаря́ване, *с. ср.* отъ възблагодаря́вамь и възблагодаря́вамся.

Вѣзбого и **вѣзбогъ,** *нар.* Нагорѣ, извъисено; вверхъ въ во́здухѣ. *Който врьга камыкъ възбого, на главѫ-тѫ му пада.* Казвася и *на-възбогъ* и *на-възбого,* на-нагорѣ.

Вѣзбразно, *нар.* в. вѣзбрѣдно.

Възбранѭ́, и́шь, —ни́лъ, *гл. свр.* отъ възбра́нямь; возбрани́ть, не допусти́ть, запрети́ть. —не́нъій, *прич. стр.;* возбране́нный, непозво́леный, запрещённый.

Възбра́нямь и **възбраня́вамь** (да възбранѭ́), *гл. д.* Запирамь отъ нѣчто, забранямь, не давамь, не допущамь; возбраня́ть, не допуска́ть, запреща́ть. *Възбранихѫ ны да сѣчемъ дрьва отъ горѫ-тѫ.*

Възбра́няне и **възбраня́ване,** *с. ср.* отъ възбра́нямь и възбраня́вамь. Забраняне; возбране́ніе, запреще́ніе.

Вѣзбрьдно и

Вѣзбрьдце, *нар.* Възбразно, казвася за мѣсто, дѣто е на-нагорнище, противно на низбрьдно и низбрьдце, нагорина; вгóру. *Волове-ти не можяхѫ да изкарать кола-та, че бѣ на-възбрьдно. Иде на-възбрьдце,* нанагорнище. — *Иде ми възбрьдно,* казвася за нѣчто, за работѫ: мѫчно ми иде, усилно ми е да заврьшѫ.

Възбу́дѫ, ишь, —дилъ, *гл. свр.* отъ възбу́ждамь; возбуди́ть. —денъій, *прич. стр.;* возбуждённый.

Възбу́ждамь (да възбу́дѫ), *гл. д.* Нѣчто заминѫло или заборавено, докарвамь на умъ нѣкому, подновявамь му го; возбужда́ть, возобновля́ть па́мять о чёмъ. —мся, *гл. възвр.* Подновявамся; возобновля́ться. *Раны-ты му ся възбудилы.*

Възбу́ждане. *с. ср.* отъ възбу́ждамь; возбужде́ніе, возобновле́ніе.

Възбу́нвамь и **възбу́нувамь,** в. възбу́нямь.

Възбу́нване и **възбу́нуване,** *с. ср.* отъ възбу́нвамь и възбу́нувамь.

Възбу́нѭ, ишь, —нилъ, *гл. свр.* отъ възбу́нямь и възбу́нвамь; взбунтова́ть. **Да ся възбу́нѭ,** *гл. възвр.* и *стр.;*

взбунтова́ться. — **ненъıй,** *прич. стр.;* **взбунто́ванный.**

Възбу́нıамь и възбу́нвамь (**да възбу́нıж**), *гл. д.* Повдигамь на бунж; **бунтова́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бунжся; **бунтова́ться.**

Възбу́нıание, *с. ср.* отъ **възбу́нıамь; бунтова́ніе.**

Възва́ра, *с. ж.* Шавране въ народа като за повдигъ, за млъвж, за свадж или за размирицж; **волне́ніе, смяте́ніе, безпоко́йствіе въ наро́дѣ.** *Има възварж. Станж еднж възвара помеждж имъ,* нѣчто ся смразихж.

Възварı́ж, **и́шь,** — **ри́лъ,** *гл. свр.* отъ **възва́рıамь и възварı́авамь; взвари́ть, свари́ть, вскипяти́тъ.** — **ре́нъıй,** *прич. стр.;* **взва́ренный, сва́ренный, вскипячённый.**

Възва́рıамь и възварı́авамь (**да възварı́ж**), *гл. д.* 1) Турıамь нѣчто на огънь да поври; **вари́ть, взва́ривать, кипяти́ть.** 2) Сварıамь, уварıамь нѣчто; **сва́ривать.** — **мся,** 1) *гл. стр.* Бъıвамь възваренъ; **взва́риваться, сва́риваться.** 2) Отъ много потъ и горящинж възвирамь; **перепрѣва́ть.**

Възва́рıание и възварı́аване, *с. ср.* отъ **възва́рıамь и възварı́авамь; взва́риваніе, сва́риваніе.**

Възди́гамь (**възди́гвамь, да възди́гнж, възди́гнувамь**), в. **въздви́гамь.**

Възведж́, **е́шь,** — **дохъ,** — **ве́лъ,** *гл. свр.* отъ **възво́ждамь; взвесть, возвести́.** — **де́нъıй,** *прич. стр.;* **взведённый, возведённый.**

Възвеселı́ж, **и́шь,** — **ли́лъ,** *гл. свр.* отъ **възвеселı́авамь.** Да развеселıж, да зарадвамь; **возвесели́ть.** — **ле́нъıй,** *прич. стр.* Развеселенъıй, зарадванъıй; **возвеселённый.**

Възвеселı́авамь (**да възвеселı́ж**), *гл. д.* Развеселıавамь, зарадувамь; **возвеселя́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* Развеселıавамся, зарадувамся, усѣщамь веселинж; **возвеселя́ться.** *Да ся видимъ да ся възвеселимъ.*

Възвеселı́аване, *с. ср.* отъ **възвеселı́авамь и възвеселı́авамся; возвеселе́ніе.**

Възви́вамь (**да възви́ıж**), 1) *гл. д.* Завивамь нагорѣ или на нѣкоıж странж, възсучıамь, засучıамь, възврьтамь; **загиба́ть. засу́чивать, завора́чивать, отвора́чивать.** *Възвий си ржкавъı-тъı. Възвий кола-та.* 2) *гл. ср.* Заврьщамь, поврьщамь въ пжтıа на нѣкоıж странж, свивамь, завивамь; **свора́чивать, повёртывать, вороча́ть въ сто́рону.** *Възвихъ въ пжтекж-тж.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Обрьщамся на нѣкоıж странж.

> Остра си саблıж откачи
> И ся називадъ повъзви,
> Въ срѣдж-тж ламıж разсѣче. *Пѣс.*

2) Възсуквамся; **загиба́ться.** 3) Вıжся, увивамся, обвивамся нагорѣ, около; **ви́ться, обвива́ться, увива́ться.**

> Най-болѣ е гора брьшлıанова,
> Аль не може сама да ıж бжде:
> Възвиваси възъ горж словж.
> . . . .
> Най-болѣ е лице дѣвоıачко,
> Аль не може само да го бжде:
> Възвиваси възъ лице юначко. *Пѣс.*

4) *гл. об.* Възчюдвамся, сбрьквамся, та не знаıж что да чинıж; **приходи́ть, быть въ недоумѣ́ніе.** *Възвилъ сьмь ся что да правıж.*

Възви́ване, *с. ср.* отъ **възви́вамь и възви́вамся.**

Възви́рамь (**да възврı́ж**), *гл. ср.* 1) Завирамь, начинамь да врıж, повирамь малко; **вскипа́ть.** *Вода-та възврѣ.* 2) Отъ голѣмж маранıж изпотıавамся много, възварıавамся; **покрыва́ться по́томь, упрѣва́ть, перепрѣва́ть.** — *Работа-та възврѣ,* спр. дойде до свадж, до млъвж, до глъчь и шаматж. — **Възвира ми,** *гл. безл.* Ѩдосвамся да не могж вяче да траıж; **кипѣ́ть гнѣ́вомъ.**

Възви́ране, *с. ср.* отъ **възви́рамь; вскипѣ́ніе.**

Възви́ıж, **ешь,** — **ви́лъ,** *гл. свр.* отъ **възви́вамь.** 1) Да завиıж, да възсучıж; **загну́ть, засучи́ть.** 2) Да завиıж, да заврьнж, да поврьнж на нѣкоıж странж; **поверну́ть. Да ся възви́ıж,** *гл. възвр.* и *стр.;* 1) **Загну́ться, засучи́ться.** 2) Да ся възчюдж; **придти́ въ недоумѣ́ніе.** — **ви́тъıй,** *прич. стр.* Завитъıй, засуканъıй, възсуканъıй; **согну́тый, вы́воротный.**

Възво́дие, *с. ср.* *На възводие,* възвито.

> Ѩ си стани кованъ поıасъ,
> Та опаши тънкж Станж,
> А дѣтенце криво перо,
> Криво перо на възводие *Пѣс.*

Възво́ждамь (**да възведж́**), *гл. д.* Извождамь горѣ; **взводи́ть, возводи́ть.**

Възво́ждане, *с. ср.* отъ **възво́ждамь; возвожде́ніе, возведе́ніе, взведе́ніе.**

Възвра́щамь, в. **възврѣ́щамь.**

Възвра́щане, *с. ср.* отъ **възвра́щамь.** Възврьщане.

Възврѣ́нж, **ешь,** — **нжлъ,** *гл. свр.* отъ **възврѣ́щамь.** 1) **Возврати́ть.** 2) Да поврьнж даденото-то повяче; **сдать.** 3) Да отврьнж, да отплатж; **отплати́ть.** 4) Да завиıж, да заврьнж; **новороти́ть, свороти́ть.** *Да ся възврьнж;* **возврати́ться, повороти́ть, свороти́ть.** — **нжтъıй,** *прич. стр.;* **возвращённый.**

Възврѣ́щамь (**да възврьнж**), *гл. д.* Възвращамь: 1) Врьщамь назадъ; **возвраща́ть.** 2) Поврьщамь дадено-то повяче; **сдава́ть.**

Дадохъ му стотакъ, та ми възврьнѫ тридесять пары. 3) Отврьщамь, отплащамь; **отплáчивать.** 4) Поврьщамь на нѣкоѭ странѫ, заврьщамь, изврьщамь, възвивамь, завивамь; **поворáчивать, ворóчать, оборáчивать.** — **мся,** *гл. възвр.* 1) Врьщамся назадъ; **возвращáться.** 2) Поврьщамся, заврьщамся, изврьщамся, възвивамся, завивамся; **поворáчивать, сворáчивать.**

Възврѣ́щаніе, *с. ср.* 1) Врьщаніе назадъ; **возвращéніе.** 2) Поврьщаніе дадено-то повяче; **сдáча.** 3) Отврьщаніе, отплащаніе; **отплáчиваніе.** 4) Поврьщаніе, заврьщаніе, изврьщаніе, възвиваніе, завиваніе; **поворáчиваніе, сворáчиваніе.**

Възврѭ́, **и́шь,** — **рѣлъ,** *гл. свр.* отъ **възви́рамь; вскинѣть.**

Възвы́квамь (да възвы́кнѫ), *гл. д.* Выквамь, извыквамь; **возглашáть.**

Вси му слугы възвыкнѫхѫ,
Възвыкнѫхѫ, запѣюхѫ;
Една слуга луда, млада
Не възвыкнѫ, нъ извыкнѫ. *Пѣс.*

Възвы́кваніе, *с. ср.* Выкваніе, извыкваніе; **возглашéніе.**

Възвы́кнѫ, **ешь,** — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **възвы́квамь.** Да выкнѫ, да извыкнѫ; **возгласи́ть.**

Възвысѫ, **ишь** — **силъ,** *гл. свр.* отъ **възвысі́авамь и възвы́сıамь; возвы́сить.** — **сéнъій,** *прич. стр.*

Възвысі́авамь и

Възвы́сıамь (да възвысѫ), *гл. д.* Възвышıавамь, издигамь нагорѣ; **возвышáть.**

Възвысі́аваніе и

Възвы́сıаніе, *с. ср.* отъ **възвысі́авамь** и **възвы́сıамь; возвышéніе.**

Възвышѭ́, *гл. свр.* отъ **възвышı́авамь** и **възвы́шıамь.**

Възвышı́авамь и

Възвы́шıамь (да възвышѭ́), *гл. д.* в. **възвысі́авамь** и **възвы́сıамь.**

Възвышı́аваніе и

Възвы́шıаніе, *с. ср.* отъ **възвышı́авамь** и **възвы́шıамь.**

Възгáлıамь (възгóлвамь, да възгóлѭ), *гл. д.* Загалıамь, повдигамь дрѣхы-ты да ся види голо; **приподнимáть плáтье, чтóбы обнажи́ть какýю нибýдь часть тѣла.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Загалıамся. — **лıаный,** *прич. стр.*

Възгáлıаніе, *с. ср.* отъ **възгáлıамь.**

Възглáвіе, *с. ср.* Торба, напльнена съ дребулинѫ, съ перушинıакъ или съ сламѫ и зашита, та да ся сѣди на неѭ или да ся турıа подъ главѫ-тѫ, кога ся спи, сглавіе, възглавка, възглавница, льганица, перница, чючка; **изголóвье, подýшка.**

Вѣзглáвка, *с. ж.* Възглавіе.

Възглáвница, *с. ж.* в. **възглáвіе.** — *Възглавници на сѣдло,* натьпкано-то му извѫтрѣ и отъ двѣ-ты страны за да дрьжи срѣдѫ-тѫ му высоко да не налѣга на грьбнака на коня; **сѣдельные пуки.** — *Възлавници на кола,* прѣчкы-ты надъ оси-ты, на които ся втикать климии-ты и ся турıать риклы-ты, оплѣнъ; **подýшки въ повóзкахъ, насáды.**

Възглáвничка, *ум. ж.* и

Възглáвничя, *ум. ср.* отъ **възглáвница.**

Възгóлвамь, *гл. мн-кр.* отъ **възгáлıамь.**

Възгóлваніе, *с. ср.* отъ **възгóлвамь.**

Възголѣмѭ́ (да ся), **и́шь,** — **ми́лся,** *гл. свр.* отъ **възголѣмı́авамся.** Да ся подголѣмѭ, да ся възгордѫ; **возгорди́ться, зазнáться.**

Възголѣмı́авамся (да ся възголѣмѭ́), *гл. об.* Подголѣмıавамся, възгордıавамся; **дѣлаться гóрдымъ, зазнавáться, спеси́вѣть.**

Възголѣмı́аваніе, *с. ср.* отъ **възголѣмı́авамся.**

Възгóлѭ, **ишь,** — **лилъ,** *гл. свр.* отъ **възгáлıамь.** Да заголѭ. — **леный,** *прич. стр.* Заголеный.

Възгóнвамь и възгóнувамь (да възгóнѭ), *гл. д.* Изгонвамь, изкарвамь нагорѣ; **взгоня́ть.** *Възгонвамь говяда-та възъ брьдо-то.*

Възгóнваніе и възгóнуваніе, *с. ср.* отъ **възгóнвамь; взгонъ.**

Възгóнѭ, **ишь,** — **нилъ,** *гл. свр.* отъ **възгóнвамь; взогнáть.** — **неный,** *прич. стр.*; **взóгнанный.**

Възгордѫ́ (да ся), **и́шь,** — **ди́лся,** *гл. свр.* отъ **възгордı́авамся; возгорди́ться, возгордѣть, воскичи́ться, зазнáться.**

Възгордı́авамся (да ся възгордѫ́), *гл. об.* Ставамь горделивъ, възголѣмıавамся, подголѣмıавамся; **дѣлаться гóрдымъ, спѣси́вѣть, зазнавáться.**

Възгордı́аваніе, *с. ср.* отъ **възгордı́авамся; возгордѣніе.**

Въздáвамь (да въздáмь), *гл. д.* 1) Отплащамь, давамь нѣкому чтото му ся стои; **воздавáть, награждáть.** *Господь да ти въздаде сто пѫти;* **Богъ воздáсть тебѣ стори́чно.** 2) Давамь отгорѣ още; **давáть сверхъ.** *Земи моя конь, да ти въздамь и сто грошıа, та ми дай твоя;* **возми́ моя лóшадь да сто пıáстровъ въ придáчу и отдáй мнѣ свою.** 3) Поврьщамь, давамь назадъ; **сдавáть.** *Въздай ми отъ жльтицѫ-тѫ пять грошıа;* **сдай мнѣ съ червóнца пять пıáстровъ.**

Въздáваніе, *с. ср.* 1) Отплащаніе; **воздаяніе, награждéніе.** 2) Даваніе отгорѣ още; **придáтокъ, придáча.** 3) Поврьщаніе; **сдáча.**

Въздáмь, — **дадéшь,** — **дáдохъ,** — **дáлъ,** *гл.*

свр. отъ **въздáвамь.** 1) Да отплатѫ; **воздáть, наградúть.** 2) Да дамь отгорѣ още; **дать сверхъ.** 3) Да повърнѫ; **сдать.** — **дадéпъій,** *прич. стр.* 1) Даденъій за отплатѫ; **дáнный въ воздаяніе.** 2) Даденъій отгорѣ още; **дáнный въ придáчу.** 3) Повърнѫтъій; **сдáнный.**

Въздáръ, *с. м.* Възъ единъ даръ и другъ отгорѣ; **подáрокъ сверхъ подáрка.**

Ако ли въі даръ не соса,
Има коня, бре, хранена,
Него ще въі въздаръ дати. *Пѣс.*

Въздвúгамь (**въздвúгвамь, да въздвúгнѫ, въздвúгнувамь**) и **въздúгамь, възвдúгамь,** *гл. д.* 1) Издигамь нагорѣ; **подимáть квéрху.** 2) Изпаднѫлъ человѣкъ направıамь да ся повдигне, да дойде на пръвъій си рядъ: **поднимáть, воздвигáть, постáвить нá ноги.** *Той бѣ изпаднѫлъ, нъ братъ му го възвдигнѫ;* **онъ разорúлся, но братъ пóднялъ егó.** 3) Правѭ нѣкого личенъ или имотенъ; **возвышáть, обогащáть.** 4) Навдигамь, хвалѭ; **превозносúть.** — **мся,** *гл. възвр.* 1) Издигамся нагорѣ; **поднимáться къ вéрху.** 2) Завзимамся, дохождамь на себе-си; **поднимáться.** *Два пѫти изпада и пакъ ся възвдига.* 3) Ставамь личенъ, имотенъ; **возвышáться, становúться богáтымъ.** 4) Навдигамся, голѣмѫся; **гордúться, кичúться, надмевáться.** — **ганъій,** *прич. стр.*

Въздвúгание, *с. ср.* отъ **въздвúгамь.**

Въздвúгвамь, *гл. мн-кр.* отъ **въздвúгамь.**

Въздвúгнувамь, *гл. уч.* отъ **въздвúгнѫ.**

Въздвúгнуванıе, *с. ср. отъ* **въздвúгнувамь.**

Въздвúгнѫ, **ешь,** — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **въздвúгамь.** 1) Да издигнѫ; **подня́ть квéрху.** 2) Да повдигнѫ изпаднѫлъій; **воздвúгнуть.** 3) Да направѭ личенъ, имотенъ; **возвы́сить, обогатúть.** 4) Да навдигнѫ; **превознестú, превознéсть.** — **нѫтъій,** *прич. стр.*

Въздвижéніе, *с. ср.* Праздникъ, в. **Кръстовъ день.**

Въздивѭ́, **úшь,** — **вúлъ,** *гл. свр.* отъ **въздивıáвамь.** Да направѭ да ся замае, да ся възчюди; **удивúть, изумúть.** — **вéнъій,** *прич. стр.*

Въздивıáвамь (**да въздивѭ́**), *гл. д.* Замайвамь, правѭ да ся възчюди, да ся възвие; **удивля́ть, изумля́ть.** — **мся,** *гл. възр.* Подивıавамся, възчюдвамся, замайвамся, смайвамся, възвивамся; **удивля́ться, изумля́ться, приходúть въ недоумѣніе.** *Въздивихся что да правѭ.*

Въздивıáвание, *с. ср.* отъ **въздивıáвамь** и **въздивıáвамся.**

Въздúгамь (**въздúгвамь, да въздúгнѫ, въздúгнувамь**), в. **въздвúгамь.**

Въздръжѭ́, **úшь,** — **жıáлъ,** *гл. свр.* отъ **въздрѣ́жıамь.** 1) Да спѣстѫ; **приберéчь.** 2) Да задръжѫ нѣколко; **задержáть, удержáть.**

Въздръжıáвамь, *гл. мн-кр.* отъ **въздрѣ́жıамь.**

Въздрѣ́жıамь (**въздръжıáвамь, да въздръжѭ́**), *гл. д.* 1) Дръжѭ нѣчто, пѣстѫ го за намѣрѫ; **приберегáть.** *Въздръжıамь парı-тъі, че може да ми дотрѣбвать.* 2) Задръжıамь, забавıамь нѣколко нѣкого за нѣчто, възпирамь, запирамь; **задéрживать, удéрживать когó нѣсколько для чегó нибýдь.** *Въздържıай го, доклѣ да дойдѫ.* 3) Правѭ разноскъі за да глядамь, да хранѭ, да учѭ нѣкого; **содержáть.** *Не може да въздръжѫ дѣца-та си да ся учать.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Удръжıамся, пазѫся отъ нѣчто; **воздéрживаться, покрѣпúться.** *Въздръжıамся отъ ядене. Въздръжıася, та нѣма плачь.* 2) Надръжıамся да сьмь готовъ за нѣчто.

Въздрѣ́жıание, *с. ср.* отъ **въздрѣ́жıамь** и **въздрѣ́жıамся.**

Въздухъ, *с. м.* 1) Онова нѣчто, което ся намира около земѭ-тѫ, та дъішемъ съ него; **вóздухъ.** *Издвигнѫся на въздуха,* спр. изкачися на вьісоко въ въздуха; **поднялся въ вóздухѣ.** *Прѣдъ очи-тъі ти, а не видишь го.* Гат. — Въздухъ. 2) Казвася и за: въ какъвъ рядъ ся намира врѣмя-то прѣзъ годинѫ-тѫ на едно мѣсто, влажно ли е или сухо, горящо ли е или студено и проч.; **клúматъ.** *Въздухъ-тъ на това мѣсто много ми помогнѫ.*

Въздѣ́хамь (**да въздѣ́хнѫ**), *гл. ср.* в. **въздъ́ішıамь.**

Въздѣ́хание, *с. ср.* отъ **въздѣ́хамь.** Въздъішание.

Въздѣ́хнѫ, **ешь,** — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **въздѣ́хамь.** Да въздъіхнѫ.

Въздъ́іхамь, в. **въздъ́ішıамь.**

Въздъ́іхнѫ, **ешь,** — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **въздъ́ішамь.** Да въздъхнѫ; **вздохнýть.**

Въздъ́ішка, *с. ж.* Кога въздъіхне нѣкой, въздъхание; **вздохъ.**

Въздъ́ішıамь (**да въздъ́іхнѫ**), *гл. ср.* Въздъхамь, въздъіхамь, дъішѫ ıако и проточено отъ скръбь или отъ каквѫ да е неволѭ; **вздыхáть, воздыхáть.**

Сѣди овчярь на бѣлъ камъікъ,
Хуркъі пише и въздъішıа *Пѣс.*

Въздъ́ішıание, *с. ср.* отъ **въздъ́ішıамь.** Въздъхание; **вздыхáніе, воздыхáніе.**

Възéлница, в. **возúлница.**

Възéмѫ, **ешь, възéлъ,** *гл. свр.* отъ **възú-**

мамь. Да вземѫ, да уземѫ. — **менъій,** *прич. стр.* Вземенъій, взятъій, уземенъій, узятъій; **взя́тый.**

Възи́дж, ешь, — идо́хъ, — ишьлъ, *гл. свр.* отъ **възи́ждамь; подня́ться, взойти́.**

Възи́ждамь (да възи́дж), *гл. ср.* За хлѣбъ, за тѣсто, кога кыснe, издувамся, шюпвамь; **всходи́ть, подыма́ться (о тѣстѣ при броже́ніи).** *Хлѣбъ-тъ възиде;* **тѣсто взошло́.**

Възи́ждание, *с. ср.* отъ **възи́ждамь.**

Възи́мамь (да възе́мж), *гл. д.* Взимамь, узимамь.

Възи́мание, *с. ср.* Взимание, узимание.

Възка́чвамь и възка́чювамь (да възка́чиж), *гл. д.* 1) Качвамь възъ нѣчто или на нѣчто; **подыма́ть вверхъ, взноси́ть, взводи́ть.** *Възкачи го изъ стльбж-тж. Възкачихъ го на стрѣхж-тж.* 2) Вдигамь цѣнж-тж на нѣчто, правьж го по́-скжпо; **вздорожи́ть.** *Брашнари-ти възкачихж брашно-то.* 3) Въсѣдамь, яхамь; **сади́ться на ло́шадь.**

> Послушя ж добъръ юнакъ,
> Та възкачи добра коня,
> Па излѣзе на изтока. *Пѣс.*

— **мся,** 1) *гл. възвр.* Възлизамь, качвамся; **всходи́ть, взлѣза́ть, взбира́ться, поднима́ться** *Възкачися на дрьво-то. Възкачихся възъ планинж-тж. Възкачися на коня.* 2) *гл. стр.* Бывамь възкаченъ; **взноси́ться, быть взноси́му.** 3) Оскжпвамь; **вздорожа́ть.** *Стока-та ся възкачи.*— **ваный,** *прич. стр.* — *Възкачися на прѣстола,* въцарися.

Възка́чвание и възка́чювание, *с. ср.* отъ **възка́чвамь и възка́чвамся.**

Възка́чиж, ишь, — чилъ *гл. свр.* отъ **възка́чвамь.** 1) Да изкачж горѣ, нагорѣ; **подня́ть, взнести́.** 2) Да вдигнж цѣнж-тж; **вздорожи́ть.** 3) Да въсѣднж, да яхнж. — **ченый,** *прич. стр.;* **по́днятый куда́, взнесённый.**

Възкла́нямь (възклоня́вамь, да възклоніж), *гл. д.* Възпирамь, възсланямь възъ нѣчто; **прислоня́ть.** *Възклони го възъ дрьво-то.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Възсланямся, възпирамся; **прислоня́ться, опира́ться.** *Възклонихся възъ стѣнж-тж.* 2) *гл. свр.* Бывамь възклоненъ; **быть присла́ниваему.**

Възкла́нянie, *с. ср.* отъ **възкла́нямь; прислоне́ніе.**

Възклоніж, и́шь, — ни́лъ, *гл. свр.* отъ **възкла́нямь; прислони́ть.** — **не́нъій,** *прич. стр.;* **прислоненный.**

Възклоня́вамь, *гл. мн.-кр.* отъ **възкла́нямь.**

Възкру́шия, *с. ж.* Дрьво *Sorbus aucuparia* и неговъій плодъ, брѣкыня, калина, мяко дрьво, оскрушя, скорушя, смрьдлика; **рябина.**

Възкрѣ́свамь и възкрѣ́сувамь (да възкрѣ́снж, възкрѣ́снувамь), *гл. ср.* Оживѣвамь отъ мрьтъвъ; **воскреса́ть.** *Христосъ възкрьснж;* **Христо́съ воскре́съ.**

Възкрѣ́свание и възкрѣ́сувание, *с. ср.* Оживѣвание отъ мрьтъвъ; **воскресе́ніе.**

Възкрьсе́ние, *с. ср.* Праздникъ за спомянъ какъ Исусъ Христосъ е възкрьснжлъ; Великдень; **Свѣтлый Пра́здникъ, Па́сха.**

Възкрѣ́снувамь, *гл. уч.* отъ **възкрѣ́снж.**

Възкрѣ́снувание, *с. ср.* отъ **възкрѣ́снувамь.**

Възкрѣ́снж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **възкрѣ́свамь; воскре́снуть.**

Възкрьсж́, и́шь, — си́лъ, *гл. свр.* отъ **възкрѣ́шямь; воскреси́ть.** — **се́нъій,** *прич. стр.;* **воскрешённый.**

Възкрься́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **възкрѣ́шямь.**

Възкрься́вание, *с. ср.* отъ **възкрься́вамь.**

Възкрѣ́шямь (възкрься́вамь, да възкрьсж́), *гл. д.* Оживявамь, съживявамь умрѣлъ човѣкъ, давамь му пакъ животъ; **воскреша́ть.** *Исусъ Христосъ възкрьси Лазаря.*

Възкрѣ́шяние, *с. ср.* отъ **възкрѣ́шямь; воскреше́ніе.**

Възкрѣ́пиж, *гл. свр.* отъ **възкрѣ́пямь; поддержа́ть, подкрѣпи́ть.** — **пе́нъій,** *прич. стр.*

Възкрѣ́пямь (да възкрѣпіж), *гл. д.* Подкрѣпямь, поддрьжямь; **подде́рживать, подкрѣпля́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.*

Възкы́свамь, възкы́сувамь и възкы́снувамь (да възкы́снж), *гл. ср.* Завирамь, ставамь кыселъ; **вскиса́ть, раскиса́ть.** *Тѣсто-то възкыснж;* **тѣсто вски́сло.** — **Възкы́сва ми,** *гл. безл.* Възвира ми; **кипѣть гнѣвомъ.**

Възкы́свание, възкы́сувание и възкы́снувание, *с. ср.* отъ **възкы́свамь; вскыса́ніе.**

Възкы́снж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **възкы́свамь; вски́снуть, раски́снуть.** — **нжлъій,** *прич.* Что е станжлъ кыселъ; **вски́сшій.**

Възла́гамь (да възло́жиж), *гл. д.* Турямь възъ нѣчто, изправямь възъ нѣчто; **возлага́ть, прислоня́ть.** *Възложи го възъ санджка.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.*

Възла́гание, *с. ср.* отъ **възла́гамь.**

Възла́зямь, в. **възли́замь.**

Възла́зяние, *с. ср.* отъ **възла́зямь.** Възлизание.

Възли́замь и възла́зямь (възлѣ́звамь, да възлѣзж), *гл. ср.* Възкачвамся, изкачвамся нагорѣ или горѣ; **всходи́ть, восходи́ть, поднима́ться кверху или наверхъ, взлѣза́ть, взбива́ться, взбира́ться, вскара́бкиваться.** *Насилж възлизамь възъ стль-*

бж-тж; съ трудо́мъ поднима́юсь на лѣстницу. *Възлѣзохъ на планинж-тж.*

Възли́зание, *с. ср.* отъ **възли́замь.** Възлазяние; восхо́дъ, всходъ, влѣза́ніе.

Възло́жиж, ишь, — жилъ, *гл. свр.* отъ **възла́гамь.** — женъій, *прич. стр.*

Вѣзло, *нар.* Хжзло, много бързо, іакж-тж.

Възлѣгнамь (да възлѣжиж), *гл. д.* Залъгвамь, залисвамь. — вамся, *гл. възвр.* Залъгвамся, залисвамся, заплесвамся.

Възлѣжиж (ешь, — лъгахъ, — галъ), *гл. свр.* отъ **възлѣгвамь.** Да залъжиж, да залишиж. — жижся, *гл. възвр.* Да ся залъжиж, да ся залишиж.

Тамъ си има (Райко) доста побратимъі,
Да ся не възпѣе, да ся не възлъже. *Пѣс.*

Възлѣзвамь, *гл. мр-кр.* отъ **възли́замь.**

Възлѣзвание, *с. ср.* отъ **възлѣзвамь.**

Възлѣзж, ешь, — зохъ, — злъ, *гл. свр.* отъ **възли́замь** и **възла́зямь;** взойти́, подня́ться наверхъ, влѣзть, вскара́бкаться, взобра́ться.

Възми́самь (да възмѣсж), *гл. д.* Захващамь, подкачямь, подмисамь, градж сватбж.

Добружіа сватбж възмиса,
Че ми скалеса Добружіа
До три стотинъі сваторъі. *Пѣс.*

Възми́сание, *с. ср.* отъ **възми́самь.**

Възмо́жнъій, — жнъ и — женъ, жна, жно, *пр.* 1) Что ся може, что може да бжде; возмо́жный, ста́точный, сбы́точный. 2) Който си има нѣчто имание, имотнъій, имовитъій; имѣющій сре́дства жить, состоя́тельный. — жно, *нар.* Кога нѣчто може да стане, да го бжде; возмо́жно.

Възмъ́слювамь (да възмъ́слиж), *гл. ср.* в. **възмъішля́вамь.**

Възмъ́слиж, ишь — лилъ, *гл. свр.* отъ **възмъ́слювамь** и **възмъішля́вамь.;** вознамѣриться.

Възмъішля́вамь (да възмъ́слиж), *гл. ср.* Възмъіслювамь, намъіслювамь, турямь си на умъ да направиж нѣчто; вознамѣриваться.

Възмъішля́вание, *с. ср.* отъ **възмъішля́вамь.**

Възмъздж, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **възмъздя́вамь;** вознаградить. — де́нъій, *прич. стр.;* вознагражде́нный.

Възмъздя́вамь (да възмъздж), *гл. д.* Заплащамь нѣкому за нѣчто; вознагражда́ть. *Възмъздихъ го добрѣ.* — мся, *гл. стр.;* вознагражда́ться.

Възмъздя́вание, *с. ср.* отъ **възмъздя́вамь;** вознагражде́ніе.

Възмѣсж, ишь, — силъ, *гл. свр.* отъ **възми́самь.**

Вѣзнакъ, *нар.* По гръба, гръбомь, съ лице-то нагорѣ; взничь, на́взничь. *Паднж възнакъ,* по гръба си; валъ на́взничь.

Възна́сямь, *гл. д.* Възносямь, носж нагорѣ; взна́шивать.

Възна́сяние, *с. ср.* отъ **възна́сямь;** взна́шиваніе.

Възненави́дж, ишь, — дѣлъ, *гл. свр.* отъ **възненави́ждамь.** Да намразж; возненави́дѣть. — дѣнъій, *прич. стр.* Намразенъій; возненави́дѣнный.

Възненави́ждамь (да възненави́дж), *гл. д.* Начинамь да ненавидж, намразвамь; возненави́дѣть.

Възненави́ждание, *с. ср.* отъ **възненави́ждамь;** возненави́дѣніе.

Възнесе́ние, *с. ср.* Праздникъ за споменъ, какъ Исусъ Христосъ ся е възнеслъ на небеса; в. **Спасовъ день.**

Възнесж́, е́шь, — не́сохъ, — слъ, *гл. свр.* отъ **възно́сямь, възна́сямь** и **възни́самь.** 1) Да занесж горѣ; взнести́, взнесть. 2) Да повдигнж, да въздигнж, да похвалиж; вознести́, возне́сть, восхвали́ть. — се́нъій, *прич. стр.;* взнесённый.

Възни́самь (да възнесж́), *гл. д.* в. **възно́сямь;** взноси́ть. — мся, *гл. възвр.* Издигамся високо; взноси́ться.

Възни́сание, *с. ср.* отъ **възни́самь;** взноше́ніе.

Възно́свамь и **възно́сувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **възно́сямь.**

Възно́сямь (възно́свамь, да възнесж́), *гл. д.* Възнасямь, възнисамь: 1) Носж нагорѣизносямь горѣ, възкачвамь; взноси́ть, возноси́ть. *Вънесъ го възъ стълбж-тж.* 2) Навдигамь нѣкого, въздвигамь, хвалиж; возноси́ть, восхваля́ть. *Твърдѣ го възнесе.* — мся, *гл. възвр.* 1) Издвигамся, възкачвамся на високо; возноси́ться. 2) Навдигамся, голѣмжся, горджся; возноси́ться, нести́ высоко́ себя́, нести́ся, горди́ться, кичи́ться. 3) *гл. стр.* Бъівамь възносянъ; быть взноси́му. — сянъій, *прич. стр.*

Възно́сяние, *с. ср.* 1) Носение нагорѣ, възкачвание; взноше́ніе. 2) Навдигание, голѣмение; го́рдость, надме́нность, кичли́вость.

Възогѣня (възъ огъня), като *нар.* Надъ огъня, при огъня, при огнище-то; у огня́. *Сѣдж възогъня.*

Възпи́вамся (да ся възпиж), *гл. об.* Удрямь го на пиение, запивамся; запива́ть.

Възпи́рамь (да възприж), *гл. д.* 1) Въздръжямь, поспирамь; вздёрживать, сдёрживать. *Въспирай го да не бързa, та да въі стигнж.* 2) Запирамь, спирамь нѣкого, нѣчто да не врьви, да не работи, да не врьши нѣчто; остана́вливать, остановля́ть. *Възпри водяницж-тж. Азъ подка-*

чихъ да казвамь, а той мя възпрѣ 3) Възсланямь, възкрѣпямь да стои, да ся опира възъ, до нѣчто; **прислонять.** *Възпри го до стѣнѫ-тѫ.* 4) Запирамь отъ нѣчто, забранямь нѣкому нѣчто; **воспрещать, запрещать.** *Възпирать да ся колять агнета прѣди Гергёвъ день. Възпрѣ го отъ вино,* забрани му да пие вино; **запрѣтилъ ему вино.** 5) *гл. ср.* Запирамся, спирамь. *Възпрѣхмы на кладенеца да напоимъ коне-ты;* **остановились у колодца, что бы напоить лошадей.** — **мся,** *гл. възвр.* 1) Запирамся, спирамся, застанямь; **останавливаться.** *Възпирамся да тя чакамь. Възпрѣхмыся да си починемъ.* 2) Възсланямся; **прислоняться.** *Възпрѣхся на дрьво-то.* 3) *гл. стр.* Бывамь възпрѣнъ; **остановляться.** *Конь-тъ е якоглавъ, като понесе, мѫчно ся въспира.* — **ранъй,** *прич. стр.*

Възпиране, *с. ср.* отъ **възпирамь** и **възпирамся.** 1) Въздрьжяние; **сдерживаніе.** 2) Запиране, спиране; **останавливаніе, остановка.** 3) Възсланяние; **присланиваніе.**

Възпийѫся, ешся, — пился, *гл. свр.* отъ **възпивамся.** Да ся запиѭ; **запить.**

Възправѭ, ишь, — вилъ, *гл. свр.* отъ **възправямь.** Да изправѭ. — **венъй,** *прич. стр.* Изправенъй правъ.

Възправямь (да възправѭ), *гл. д.* 1) Онова, что лѣжи, сѣди или ся тръкаля, изправямь да стои право; **сидячее или лежачее поднимать и поставлять въ стоячее положеніе, ставить на ноги.** *Дѣтя-то паднѫ, възправи го. Бъкълъ-тъ ся катури, та го възправихъ да не ся излѣе. Възправямь снопе-то да съхнѫть. Възправи тоягѫ възъ стѣнѫ-тѫ.* 2) Въ училище: за наказание ученикъ за нѣчто вдигамь го да стои правъ; **въ школѣ: ставить на ноги ученика въ наказаніе за что.** *Не си го знаяхъ (урока), та мя възправяхѫ.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Изправямся правъ, ставамь на крака; **подниматься, стать на ноги.** 2) Стоѭ правъ прѣдъ нѣчто. *Възправился прѣдъ иконѫ-тѫ. Възправился като пѣтелъ на врата.* 3) За животно: изправямся, та стоѭ само на задни-тъ крака; **становиться на дыбы.** *Конь-тъ ми ся възправя.* 4) Завзимамся, оправямся, въздигамся, замогвамся слѣдъ изпадание; **подниматься, оправляться, поправляться.** 5) *гл. стр.* Бывамь възправенъ. — **вянъй,** *прич. стр.*

Възправяние, *с. ср.* отъ **възправямь.**

Възпрашвамь (да възпрашѫ), *гл. д.* Казва ся за царевицѫ, за брьбой и др. дѣто растѫть: възравямь, възривамь възъ тѣхъ прьсть-тѫ, та гы отрупвамь въ кореня.

Възпрашвание, *с. ср.* отъ **възпрашвамь.**

Възпрашѫ, ишь, — шилъ, *гл. свр.* отъ **възпрашвамь.**

Възпридобывамь (да възпридобыѭ), *гл. д.* Нѣчто изгубено спечялвамь пакъ; **пріобрѣтать снова потерянное.** *Възпридобыхъ си изгубено-то.*

Възпридобывание, *с. ср.* отъ **възпридобывамь.**

Възпридобыѭ, ешь, — былъ, *гл. свр.* отъ **възпридобывамь.** — **бытъй,** *прич. стр.*

Възпрѣтвамь (да възпрѣтнѫ), *гл. д.* За дрѣхы-ты: Запрѣтвамь, упрѣтвамь, възсуквамь, възсучямь, засуквамь, засучямь; **засучать, засучивать, заворачивать.** *Възпрѣтвамь си рѫкавы-ты. Възпрѣтни си полы-ты.* — **мся,** *гл. възвр.* 1) Запрѣтвамся, упрѣтвамся, възсучямся, засучямся; **засучаться, загибаться.** *Възпрѣтнися, та брькни въ водѫ-тѫ.* 2) Всуквамся, усуквамся, възсучямся, запрѣтвамся, упрѣтвамся на нѣчто да го направѭ. *Възпрѣтнися на ливадѫ-тѫ, та ѭ окоси.* 3) *гл. стр.* Бывамь запрѣтнѫтъ.

Възпрѣтнувамь, *гл. уч.* отъ **възпрѣтнѫ.**

Възпрѣтнувание, *с. ср.* отъ **възпрѣтнувамь.**

Възпрѣтнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **възпрѣтвамь; засучить.** — **нѫтъй,** *прич. стр.* 1) Засуканъй, възсуканъй, възвитъй; **засученный.** 2) Който има дрѣхѫ-тѫ си възсуканѫ; опрѣтнѫтъй, запрѣтнѫтъй.

Възпрѭ, ешь, — прѣлъ, *гл. свр.* отъ **възпирамь.** 1) Да въздрьжѭ. 2) Да запрѭ; **остановить.** 3) Да възслонѭ; **прислонить.** — **прѣнъй,** *прич. стр.* 1) Запрѣнъй; **остановленный.** 2) Възслоненъй; **прислонёный.**

Възравямь (да възровѭ), *гл. д.* Заравямь, възпрашвамь. *Възравямь брьбоя.* — **мся,** *гл. стр.* Заравямся, възпрашвамся. — **вянъй,** *пр. стр.*

Възравяние, *с. ср.* отъ **възравямь.**

Възрадвамь и **възрадувамь,** *гл. д. свр.* Да зарадвамь, да направѭ нѣкого да ся зарадва; **обрадовать. Да ся възрадвамь,** *гл. възвр.* Да ся зарадвамь; **обрадоваться.** — **ванъй,** *прич. стр.* Зарадванъй; **обрадованый.**

Вѣзрастникъ, *с. м.* в. **врьстникъ.**

Вѣзрастница, *с. ж.* в. **врьстница.**

Вѣзрастнъй, — стьнъ и — **стенъ, стна, стно,** *пр.* Что е на възрастъ, пораслъй, врьстнъй; **взрослый.**

Вѣзрастъ, *с. м.* в. **врьсть.**

Възровѭ, ишь, — вилъ, *гл. свр.* отъ **възравямь.** Да заровѭ, да възпрашѫ. — **венъй,** *прич. стр.* Заровенъй, възпрашенъй.

Възрывамь (да възрыѭ), *гл. д.* Вторъй пѫть окопавамь посѣяно, та отрупвамь кореня му съ прьсть.

Възрываніе, *с. ср.* и

Възрывъ, *с. м.* отъ **възрывамъ.**

Възрынж, ешь, — **рылъ,** *гл. свр.* отъ **възрывамъ.** — **рытый,** *прич. стр.*

Възсланямъ (**възслонявамъ, да възслонж**), *гл. д.* Катурямъ нѣчто да полѣгне нѣколко възъ друго нѣчто и да опре въ него съ горний си край; възнирамъ, възкланямъ; **прислонять.** — **мся,** 1) *гл. възвр.* Облѣгамся, полѣгвамъ възъ нѣчто; **прислониться.** *Възслонися възъ стѣнж-тж.* 2) *гл. стр.* Бывамъ възслоненъ: **быть прислониваему.**

Възсланяніе, *с. ср.* отъ **възсланямъ** и **възсланямся;** **прислонка, прислонъ, прислоненіе.**

Възслонж, ишь, — **нилъ,** *гл. свр.* отъ **възсланямъ; прислонить.** — **ненъій,** *прич. стр.;* **прислоненный.**

Възслонявамъ, *гл. мн-кр.* отъ **възсланямъ; присланивать.**

Възслоняваніе, *с. ср.* отъ **възслонявамъ; присланиваніе.**

Възсуквамъ и **възсукувамъ,** *гл. мн-кр.* отъ **възсучямъ.**

Възсукваніе, *с. ср.* отъ **възсуквамъ.**

Възсучж, ешь, — **сукалъ,** *гл. свр.* отъ **възсучямъ; засучить. Възсуканъій** и **възсученъій,** *прич. стр.* 1) Засуканъій, възвитъій, възпрѣтнжтъій; **засученый.** 2) Който има дрѣхж-тж си възсуканж; възпрѣтнжтъій, опрѣтнжтъій.

Възсучямъ (**възсуквамъ, да възсучж**), *гл. д.* Възвивамъ, засучямъ нагорѣ, възпрѣтвамъ, запрѣтвамъ, опрѣтвамъ; **засучать, засучивать, заворачивать.** *Възсучи си ржкавъітъі.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Възвивамся, засучямся; **засучаться, загибаться.** 2) Засучямъ си дрѣхж, възпрѣтвамся, опрѣтвамся. *Възсучися, таче тогава хващай.* 3) Всуквамся, усуквамся, засучямся, възпрѣтвамся, запрѣтвамся, опрѣтвамся на нѣчто да го свръшж. *Възсукася на дръва-та, та гъі насѣче.* 4) *гл. стр.* Бывамъ възсуканъ; **засучаться, быть засучиваему.** — **чянъій,** *прич. стр.*

Възсучяніе, *с. ср.* 1) отъ **възсучямъ; засучиваніе.** 2) отъ **възсучямся.** Възпрѣтваніе, опрѣтваніе.

Възсѣдамъ (**да възсѣднж**), 1) *гл. ср.* Сѣдамъ на высоко, на чело мѣсто; **возсѣдать.** *Възсѣднж на прѣстола.* 2) *гл. д.* Въсѣдамъ, връзсѣдамъ, яхамъ. *Възсѣдни, па тогава припустни.*

Възсѣданіе, *с. ср.* отъ **възсѣдамъ.**

Възсѣдлавамъ (**да възсѣдлаж**), *гл. д.* Турямъ сѣдло на конь, обсѣдлавамъ, осѣдлавамъ; **осѣдливать.**

Възсѣдлаваніе, *с. ср.* отъ **възсѣдлавамъ.**

Възсѣдлаж, ешь, — **лалъ,** *гл. свр.* отъ **възсѣдлавамъ.** Да обсѣдлаж, да осѣдлаж; **осѣдлать.** — **ланъій,** *прич. стр.* Обсѣдланъій, осѣдланъій; **осѣдланный.**

Възсѣднж, ешь, — **нжлъ,** *гл. свр.* отъ **възсѣдамъ; возсѣсть.** — **нжтъій,** *прич. стр.* Въсѣднжтъій.

Възсѣдушкъі, *с. ж. мн.* в. **въсѣдушкъі.**

Възтегарка, в. **възтягарка,**

Възтекж, **течешь,** — **текохъ,** — **теклъ,** *гл. свр.* отъ **възтичямъ.** 1) Да ся затекж нагорѣ; **взбѣжать.** 2) Да притекж, да придойдж.

Възтичямъ (**да възтекж**), *гл. ср.* 1) Възкачвамся възъ нѣчто тичяшкомъ; **взбѣгать.** 2) За водж: притичямъ, придохождамъ; **прибывать (о водѣ въ рѣкахъ).** 3) Отичямъ; **отекать, пухнуть.** *Ухапало го нѣчто, та му възтекла ржка-та.*

Възтичяніе, *с. ср.* 1) **Взбѣганіе.** 2) Притичяніе, придохожданіе. 3) Отичяніе; **отеканіе.**

Възтокъ, *с. м.* Оназі страна на небо-то, на земж-тж, дѣто изгрѣва слънце-то; изтокъ; **востокъ.**

Възточнъій, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* Что е на възтокъ или отъ възтокъ; източнъій; **восточный.** *Възточнъій вѣтръ.*

Възтрьсвамъ (**да възтрьсж**), *гл. д.* Потрьсвамъ, потраждвамъ. *Дѣто го възтрьсишь, тамъ ся намира.*

Възтрьсваніе, *с. ср.* отъ **възтрьсвамъ.**

Възтрьсж, ишь, — **силъ,** *гл. свр.* отъ **възтрьсвамъ.** Да потрьсж, да потраж; **поискать.** — **сенъій,** *прич. стр.* Потрьсенъій, потраженъій.

Вѣзтрѣбъ, *с. м.* Мѣсто въ селскж кжщж, дѣто ся турять впрягнжтъі и нарядены дрѣхъі-тъі, постилкъі-тъі, халища-та и проч.; юкъ. *Имамъ си едно магарьнце, утрень го натоварямъ, вечеръ го разтоварямъ.* Гат. — Възтрѣбъ.

Възтягарка, *с. ж.* Тояга съ разсохж на врьха, съ кояЂто ся помага на товареніе и разтоваряніе конь; вастогарка, ластоварка, лостагарка, мьстягарка, остягарка, помагалка, товарникъ, товарница, индивакъ, индивачка.

Възхвалж, ишь, — **лилъ,** *гл. свр.* отъ **възхвалямъ; восхвалить.**

Възхвалявамъ и

Възхвалямъ (**да възхвалж**), *гл. д.* Възносямъ съ похвалъі; **восхвалять.**

Възхваляваніе и

Възхваляніе, *с. ср.* отъ **възхвалявамъ** и **възхвалямъ.**

Възчюдвамся (**да ся възчюдж**), *гл. об.* Въздивявамся, подивявамся, замайвамся, почюдвамся, зачюдвамся, удивявамся; **удив-**

ля́ться, изумля́ться, приходи́ть въ недоумѣ́нie. *Възчюдихся като го видѣхъ. Възчюдихся что да чинѫ.*

Възчю́дванiе, *с. ср.* отъ **възчю́двамся.**

Възчю́дѫ (да ся), **ишь,—дился,** *гл. свр.* отъ **възчю́двамся.**

Възчя́камь, *гл. свр.* отъ **възчя́квамь.** Да почякамь; **подожда́ть.**

Възчя́квамь (**да възчя́камь**), *гл. д.* Почяквамь нѣколко; **поджида́ть.** *Да възчякамы да дойдѫть всичкы.*

Възчя́кванiе, *с. ср.* отъ **възчя́квамь; поджида́нie.**

Възъ, *прѣдл.* Изричяся и возъ и ся употрѣбява и отдѣлно и с'ставенъ съ другы рѣчи. Отдѣлно прѣдъ имя и мѣстоимение тоя прѣдлогъ, както и **врѣзъ** показва: 1) Отгорѣ на, надъ, врьху; **на, надъ, сверхъ.** *Сложи го възъ (врѣзъ) стола;* **положи́ его́ на столъ** *Паднѫхъ възъ камыкъ;* **я упа́лъ на ка́мень.** *Ножь му виси възъ главѫ-тѫ;* **ножъ виси́тъ надъ голово́ю его́.**

> Облѣчи сукно мораво,
> Възъ мораво-то алено,
> Врѣзъ алено-то златено. *Пѣс.*

2) Нагорѣ по; **на, по (движе́нie вверхъ).** *Качвамыся, врьвимъ възъ (врѣзъ) планинѫ-тѫ;* **поднима́емся, идёмъ на́ гору.** *Покатерихмся възъ дрьво-то;* **полѣ́зли на де́рево.** *Лази възъ стѣнѫ-тѫ;* **ла́зитъ вверхъ по стѣнѣ́.** *Брѣза като гущеръ възъ баиръ.* 3) Срѣщѫ, насрѣщѫ, врьху; **противъ, на.** *Той отиде възъ (врѣзъ) Нѣмеца да ся бие;* **онъ пошёлъ войно́ю на Нѣ́мца.** *Всичкы-ты сѫ ся повдигнѫли, възъ него;* **всё возста́ли про́тивъ него́.** *Налитамь възъ нѣкого, възъ нѣчто;* **броса́ться, кида́ться, напада́ть на кого́, на что.** 4) Отгорѣ още, освѣнь; **сверхъ, кро́мѣ.** *Възъ (врѣзъ) заплатѫ-тѫ той мя благодари и сто грошя;* **сверхъ жа́лованья онъ далъ мнѣ и сто пiа́строаъ въ награ́ду.** *Възъ триста-та има и нѣчто врьхнинѫ;* **три́ста съ чѣмъ-то.** *Възъ това;* **сверхъ того́.** *Възъ всичко това;* **сверхъ всего́ э́того.** 5) По; **по, во.** *Заплатихъ му сукно-то възъ (врѣзъ) тридесять грошя аршина;* **я заплати́лъ ему́ за сукно́ по тридцати́ пiа́стровъ за арши́нъ.** *Възъ колко врьви тая жлътица?* **во ско́лько хо́дитъ э́тотъ черво́нецъ?** *Иде възъ десять грошя ока-та;* **прихо́дится по десяти́ пiа́стровъ о́ка.** 6) Отгорѣ, врьху; **за, на.** *Азъ наддадохъ, та останѫ възъ (врѣзъ) мене стока-та;* **я надда́лъ цѣ́ну и това́ръ оста́лся за мно́ю.** *На дѣление-то кѫщата останѫ възъ мене;* **при дѣле́нiи домъ оста́лся за мно́ю.** *Минувать възъ мене двѣстѣ грошя;* **за мно́ю бу́детъ двѣсти пiа́стровъ.** *Възъ него врьгать, възъ него стоварять всичкѫ-тѫ винѫ;* **на него́ сва́ливаютъ всю вину́.** *Всичкый товаръ пада възъ мене;* **вся тя́жесть лежи́тъ на меня́.** 7) У, при; **у, съ, при.** *Азъ не посѫ възъ (врѣзъ) себе пары;* **я не ношу́ у себя́, при себѣ́ де́негъ.** *Не ся намѣри ничто възъ него;* **ничего́ не на́йдено при нёмъ.** 8) Стоянie: при, до, кодъ, у; **во́злѣ, ря́домъ, при, у.** *Сѣди възъ мене;* **сиди́тъ во́злѣ меня́, ря́домъ со мно́ю.** *Той е на работѫ възъ уйка си;* **онъ на слу́жбѣ у своего́ дя́ди.**

> Спала мома-та, что спала,
> Кога ся отъ сънъ събуди,
> Възъ неѭ сѣдятъ три момы,
> Три момы, три самодивы. *Пѣс.*

9) Движенie: при, кодъ; **къ.** *Доведи го възъ мене;* **приведи́ его́ ко мнѣ.** *Иди възъ Стояна;* **поди́ къ Стоя́ну.**

> Юнаци ми сѫ излѣзли
> И Милицѫ ми хванѫли,
> Възъ войводѫ ѭ завели. *Пѣс.*

10) Като нарѣчие, употрѣбявася: *а)* Прѣдъ прилагателны качественны и произведены отъ тѣхъ нарѣчия, еднакво съ *при, у* и *ѫ*, за да показва качество-то слабо, въ малкѫ мѣрѫ, както въ Русскый языкъ окончянie **ова́тый, ова́то,** и въ такъвъ случяй ся изричя съ ударенie; *въ́зъ-бѣлъ,* при́-бѣлъ, у́-бѣлъ, ѫ́-бѣлъ, нѣколко бѣлъ; **бѣлова́тый.** *Въ́зъ-бѣло;* **бѣлова́то.** *Въ́зъ-высокъ, въ́зъ-высоко;* **высокова́тый, высокова́то.** *Въ́зъ-низъкъ, въ́зъ-низко;* **низкова́тый, низкова́то.** *Въ́зъ-кыселый, въ́зъ-кысело;* **кыслова́тый, кислова́то.** *Въ́зъ-остръ;* **острова́тый.** *Въ́зъ-мѫченъ, въ́зъ-мѫчно;* **труднова́тый, труднова́то.** *Въ́зъ-грозенъ, въ́зъ-грозно;* **дурнова́тый, дурнова́то.** *Въ́зъ-глухъ;* **глухова́тый.** *Въ́зъ-слѣпъ;* **слѣпова́тый.** *Въ́зъ-кѫдръ, въ́зъ-кѫдрю;* **кудрева́тый, кудрева́то.** *Въ́зъ-малъкъ, въ́зъ-малко;* **малова́тый, малова́то** и проч. *б)* При безличны глаголы съ лично мѣстоимение въ дателенъ надежь прѣдъ тѣхъ, каквото что сѫ: *ми ся иска, ти ся спи, му ся яде* и т. п. за да покаже: нѣколко, малко нѣчто, и въ такъвъ случяй *възъ,* както и *при* въ това знаменованie, ся изричя съ ударенie. *Въ́зъ ми ся иска,* при ми ся иска, нѣколко ми ся иска, малко нѣчто ми ся иска; **мнѣ нѣ́сколько хо́чется.** *Въ́зъ ти ся спи,* малко нѣчто ти ся спи; **тебѣ́ нѣ́сколько хо́чется спать.** *Въ́зъ му ся яде,* иска му ся малко да яде; **ему́ хо́чется нѣ́сколько ѣсть.** И съ отрицателнѫ чястицѫ *не: Въ́зъ не ми ся сѣди, въ́зъ не ми ся ходи, въ́зъ*

не ми ся слушя, възъ не ми ся трьпи, малко ми си не ще да сѣдж, да ходж, да слушамь, да трьпж; **мнѣ нѣсколько не хочется сидѣть, ходить, слушать, терпѣть.** — С'ставенъ съ другж рѣчь, прѣдлогъ **възъ** показва вдигане, качване нагорѣ, правение нѣчто пакъ или на отврьщание, или полека, но малко, както въ рѣчи: *възносюамь, възлизамь, въздвигамь, възправюамь, въздавамь, възврьщамь, въздрьжюамь, възпирамь.* — Прѣдъ рѣчи, които начинать отъ *к, п, т, х,* и отъ *с, ц, ч, ш, щ,* прѣдлогъ **възъ,** и когато е отдѣлно, и с'ставенъ съ тѣхъ, ся изричıа *вьс:* съ *с* вм. *з.* — *На-възъ* и *на-врьзъ,* казвася вмѣсто само **възъ** и **врьзъ,** въ нѣкой отъ знаменованиıа-та имъ, както: *врьви на-възъ планинж-тж. Зима го на-врьзъ себе. Товаръ-тъ надтяга навъзъ еднж странж.* — Знаменование-то на прѣдлогъ **възъ** и **врьзъ** прѣдъ имена сжществителнъı и мѣстоимениıа може да ся види още и отъ тьıа примѣръı: *възправи го възъ стѣнж-тж;* **прислони его къ стѣнѣ.** *Навелся възъ еднж странж;* **наклонился на одну сторону.** *Зидъ-тъ ся струпалилъ възъ тѣхъ, та гы смазалъ;* **стѣна обвалилась на нихъ и раздавила ихъ.** *Глядамь възъ нѣчто;* **смотрѣть на что.** *Опулилъ очи възъ него;* **выпучилъ, выпялилъ глаза на него.** *Пушкамь възъ нѣкого;* **стрѣлять въ кого.** *Вѣтьръ-тъ кара дыма възъ насъ;* **вѣтеръ гонитъ дымъ на насъ.** *Той поялъ възъ себе всичкый длъгъ,* да го заплати той; **онъ принялъ на себя весь долгъ.** *Сѣднжлъ възъ огнıа,* при огньıа; **сѣлъ у огня,** в. **възогньıа.** *Възъ разговора отгорѣ ся спрѣпрѣхж;* **за разговоромъ поссорились.** — *Налѣгамь възъ нѣчто: а)* Натискамъ го; **давить на что.** *б)* Дрьжж, казвамь, искамь да е, да стане така; **настаивать на чёмъ.** — *На-възъ вѣтьра,* срѣщж вѣтьра; **противъ вѣтра.** *На-възъ водж-тж,* срѣщж течение-то на водж-тж; **противъ теченія воды.** — *Брьсне го на-възъ космы: а)* Отдолу нагорѣ възъ косж-тж; **брить противъ шерсти.** *б)* Мжчи го; **гладить противъ шерсти.**

Въйвода и производнъı-тъı отъ тжж рѣчь в. при **войвода.**

Въистинж, *нар.* Наистинж, право; **справедливо, подлинно, точно.**

Вѣклый, — **кълъ, кла, кло,** *пр.* в. **ваклый.**

Вҍл . . . Рѣчи-тъı, които начинать отъ **вҍл,** като **вълкъ, вълна** и проч., в. на ряда при **влъ . . .**

Вѣна вм. **влѣна.**

Вѣнка, *нар.* Ванка, в. **вънъ.**

Вѣнкашний, — **шьнь** и — **шень, шнıа, шне,** *пр.* **Внѣшній:** 1) Что е вънка, что става вънъ; **наружный, внѣшній.** 2) Что не е нашь, не е свой, чюждый; **посторонный.**

Вѣнкашность, *с. ж.* Външний видъ, външне-то на нѣчто; **наружность, внѣшность.**

Вѣншний, — **шьнь** и — **шень, шнıа, шне,** *пр.* в. **вѣнкашний.**

Вънъ, *нар.* Ванъ, вънка, ванка: 1) Нé вжтрѣ нѣйдѣ или въ нѣчто; **вонъ, наружи, наружѣ.** *Азъ излѣзохъ вънъ;* **я вышелъ вонъ.** 2) Нé въ-кжщи, на отворено; **вонъ на дворѣ.** *Вънъ е студено;* **на дворѣ холодно.** 3) Нé дома, другждѣ; **со двора.** *Мжже-ти отидохж вънъ на работж;* **мужчины пошли со двора на работу, на заработки.** *Той ходи вънъ по села-та да купува овця;* **онъ ѣздитъ по деревнямъ закупать овецъ.** *Тука* (въ града) *нѣма нищо зло, а вънъ* (по села-та) *дá-ще Господь добро.* 4) Съ прѣдлогъ *отъ* слѣдъ него: *а)* Нé въ това мѣсто, въ това нѣчто, за което е дума-та; **внѣ, за.** *Вънъ отъ цьрквж-тж;* **внѣ церкви.** *Вънъ отъ града;* **за городомъ.** *Изведохж го вънъ отъ града;* **вывели его за городъ.** *Вънъ отъ дрьжавж-тж;* **за границею.** *б)* Освѣнь; **кромѣ.** *Вънъ отъ това азъ не сьмь имѣлъ никаквж работж съ него;* **кромѣ этого я не имѣлъ никакого дѣла съ нимъ.** 5) *Междом.* за пжденне. *Вънъ! махнися оттука;* **вонъ! вонъ отсюда! пошёлъ, поди вонъ!** — **Вънъ** и **вънка:** *вънъ* и за близо и за далечь, а *вънка* само за-близо. *Изнеси го вънка;* **вынеси его вонъ.**

> Сѣднжла е Мара вънка задъ кжщж-тж,
> Въ малж-тж градинж подъ бѣлж-тж лозж. *Пѣс*

— **Изъ-вѣнъ** и **изъ-вѣнка** (извънъ, извънка): 1) Вънъ отъ; **внѣ.** *Извънъ града* (вънъ отъ града) *тече рѣка;* **внѣ города течётъ рѣка.** *Подалъ си главж-тж извънъ прозорсца;* **высунулъ, выставилъ голову изъ окна, въ окно.** *Не смѣе да ся покаже извънъ врата-та;* **не смѣетъ показаться на улицу.** 2) На външнж-тж, отъ външнж-тж странж, отъ вънъ: **извнѣ, отвнѣ, снаружи.** *Ябълка извънъ хубава, а вжтрѣ гнила;* **яблоко снаружи хорошее, а внутри гнилое.**

> Изгради въ село черковж
> Та си иж вжтрѣ позлати,
> Извънка си иж посребри. *Пѣс.*

Дворътъ му заграденъ съ плетъ и покрай плета извънъ насадены врьбж. 3) Наустъ, изустъ, отвънъ; **наизустъ.** *Той чете молитвы-ты извънъ;* **онъ читаетъ молитвы наизустъ.** — **На-вѣнъ** и **на-вѣнка** (навънъ, навънка): 1) Вънъ, вънка; **вонъ, наружу, на дворъ.**

Снощи навънъ излѣзохъ
Псета-та да си нахранѭ,
Портъı-тъı да си затворѭ,
Прѣлѣзъı да си затрьнѭ. *Пѣс.*

2) Накамъ вънпшнѫ-тѫ странѫ; нарýжу. *Врата-та ся отварять навънъ;* дверь отпирáется нарýжу. *Издавамся, издадено навънъ;* выдавáться, выступáть нарýжу. *Ако ти е драга, то нé навънъ отъ прага.* — **На-навѣнъ,** по посокѫ навънъ; нарýжу. *Стѣна-та ся е подала, навелася е на-навънъ;* стѣнá навалúлась, накосúлась, покосúлась нарýжу. *Изтягли го малко на-навънъ. Врата-та ся отварять на-навънъ.* — **Отъ-вѣнъ** и **отъ-вѣнка** (отвънъ, отвънка): 1) Вънъ отъ нѣчто, извънъ; внѣ, за. *Отвънъ града,* извънъ града; внѣ гóрода, за гóродомъ. 2) Вънъ отнѣйдѣ; отвнѣ, снарýжи со дворá. *Отвънъ ся не види;* снарýжи не вúдно. *Гляда отвънъ изъ прозореца;* смóтритъ снарýжи въ окнó. *Той дойде отвънъ;* онъ пришёлъ со дворá. *Извъıкахѫ му отвънъ;* емý закричáли со дворá. 3) Отдругѫдѣ, отъ другъı мѣста; отвнѣ, извнѣ, изъ другúхъ мѣстъ. *Тука ничто не ся ражда, всичко иде отвънъ;* здѣсь ничегó не родúтся, всё идётъ извнѣ. *Таю стока не е тукашнıа, тıа ся носи отвънъ;* товáръ э́тотъ не здѣшнiй, онъ привóзится изъ-за границы. 4) Отъ вънпшнѫ-тѫ, на вънпшнѫ-тѫ странѫ, извънъ; снарýжи. *Кѫща отвънъ хубава, а вѫтрѣ празднa;* домъ снарýжи красúвый, а внутрú пустóй. 5) Наустъ, изустъ, не по книгѫ; наизýстъ. *Азъ знаѭ всичкѫ-тѫ павечеркѫ отвънъ;* я знáю всю пáвечерню наизýстъ. *Знае го отвънъ като: отче нашь.* — **Повѣнъ** и **по-вѣнка** (повънъ, повънка); 1) Нé удома, по другъı, по чюждъı мѣста. *Мѫжıе-ти нъı сѫ повънъ на работѫ;* нáши мужчúны отсýтствуютъ, пошлú на рабóту. 2) По себе за пущаніе водѫ, за изсѫдваніе; на дворъ, на низъ. *Той ходи чясто повънъ;* онъ хóдитъ чáсто на дворъ. *Ходи ми ся повънъ;* меня позывáетъ на низъ. — *Вънъ отъ мѣрѫ-тѫ, отъ мѣрѫ-тѫ навънъ* и *извънъ, отвънъ мѣрѫ-тѫ,* отъ мѣрѫ-тѫ, отъ колкото трѣбва повече; невмѣру, безъ мѣры, чрезъ мѣру, чрезвычáйно, черезчýръ, слúшкомъ. *Вънъ отъ мѣрѫ-тѫ скѫпъ;* черезчýръ скупóй. *Отъ мѣрѫ-тѫ навънъ зълъ;* слúшкомъ злой. *Извънъ, отвънъ мѣрѫ-тѫ мързеливъ;* чрезвычáйно лѣнúвъ. — *Вънъ отъ пѫтю, отъ пѫтю навънъ* и *извънъ, отвънъ пѫтю: а)* На странѫ отъ пѫтıа, край пѫтıа; въ стóрону отъ дорóги, у дорóги. *Вънъ отъ пѫтю, извънъ пѫтю нѣма дѣ да ся отбıешь;* въ стóрону отъ дорóги нéкуда повернýть. *б)* Безпѫтно, неприлично, дѣто си нѣма мѣсто, нé както трѣбва; неприлúчно, непристóйно, неумѣстно. *Тъıя думъı сѫ вънъ отъ пѫтю;* словá э́ти непристóйны, неумѣстны. — *Вънъ отъ свѣта, отъ свѣта навънъ, извънъ свѣта,* нé като хората, нé както правять другъı тъı, нé людскъı, нé както приличıа; не какъ у людéй, не по людскú. — *Той е вънъ отъ себе,* не е съ ума си, не е въ себе-си, не ся разбира, не ся помни, замаıанъ е; онъ не въ совéмъ умѣ. — *Излиза отъ пѫтю навънъ,* говори или прави нѣчто непѫтно, нерядовно, прѣкарва го; выходúть за предѣли чегó. — *Кара го навънъ* и *гони го навънъ,* дохожда му да ходи повънъ за изсѫдваніе; позывáетъ егó на низъ. — *Изкара го навънъ* и *извади го навънъ,* за лѣкъ: направи го да излѣзе повънъ, да ся изсѫди; прослáбило его. — *Нѣмамь дрѣхѫ за-вънъ,* нѣмамъ дрѣхѫ за прѣдъ людıе. — **Навънъ** и **отвънъ**, като нарѣчııа, ся употрѣбıаватъ и съ чястици *пó* и *най: пó-навънъ, най-навънъ, пó-отвънъ,* за сравнителный и прѣвъзходный стьпень. *Изтягли го пó-навънъ. Стой пó-отвънъ.*

Въоръжѭ́, úшь, — жúлъ, *гл. свр.* отъ **въоръжıáвамь.** Да обрѫжѫ; вооружúть. — **жéный,** *прич. стр.* Обрѫженый; вооружённый.

Въоръжıáвамь (**да въоръжѭ́**), *гл. д.* Обрѫжıамь, давамь нѣкому орѫжıе, вооружáть. — **мся,** *гл. възвр.* Обрѫжıамся, накъıчвамся съ орѫжıе, натъкмıавамь си орѫжıе; вооружáться.

Въоръжıáваніе, *с. ср.* отъ **въоръжıáвамь** и **въоръжıáвамся.** Обрѫжıаніе; вооружéніе.

Въсцá и **въщцá,** *с. ж.* Лишь между прьстıе-то или по снагѫ-тѫ человѣку, отъ който срьби; восцá.

Въсѣдамь (**въсѣдвамь, да въсѣднѫ, възѣднувамь**), *гл. д.* Сѣдамь на нѣчто така, каквото да го обкрачѭ; обсѣдамь, възсѣдамь, връзсѣдамь, ıахамь; садúться на что, обхвáтывая егó ногáми.

Стоıанъ майкѫ си не слуша;
Въсѣднѫ коньа храпена,
Та си на Братцѫ отиде. *Пѣс.*

— **мся,** *гл. стр.* Обсѣдамся, възсѣдамся, връзсѣдамся, ıахамся. *Тоıа конь не ся въсѣда.* — **даный,** *прич. стр.* — *Въсѣднѫлъ го е дıаволъ-тъ,* сѣднѫлъ му е на врата, казвася за человѣкъ, който ся е прѣдалъ на неправъı и лошıавъı работъı.

Въсѣдание, *с. ср.* отъ **въсѣдамь.**

Въсѣдвамь и **въсѣдувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **въсѣдамь.**

Въсѣднувамь, *гл. уч.* отъ **въсѣднѫ.**

Въсѣднуваніе, *с. ср.* отъ **въсѣднувамь.**

Въсѣднѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **въсѣдамь.** Да обсѣднѫ, да възсѣднѫ, да връзсѣднѫ, да іахнѫ. — **нѫтъй,** *прич. стр.* Обсѣднѫтый, възсѣднѫтый, връзсѣднѫтый, іахнѫтый.

Въсѣду́шкы, *с. ж. мн.* Гѫбы *Agaricus prunulus;* растѫть по клады-ты по много една възъ другѫ и си глядать като че ли сѫ си въсѣднѫлы; кладници; **ивишенье.**

Вътъкъ, *с. м.* Въ тъкань нищкы-ты, что ся крьстосвать съ основѫ-тѫ; **утóкъ, крóка.** *Тъкань съ памучнѫ основѫ и копринянъ вътъкъ. — Това ми е и за основѫ и за вътъкъ,* сир. това ми е всичко, това ми е за всичко, само това имамь.

Вътъчець, *ум. м.* Малко вътъкъ.

Вѣхва, *с. об.* в. **влѣхва.**

Въцарѭ, и́шь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **въцаріáвамь; воцари́ть. — ре́нъій,** *прич. стр.* **воцарённый.**

Въцаріáвамь (**да въцарѭ**), *гл. д.* Правѭ нѣкого царь; **воцаря́ть. — мся,** *гл. възвр.* Ставамь царь; **воцаря́ться.**

Въцаріáваніе, *с. ср.* отъ **въцаріáвамь** и **въцаріáвамся; воцаре́ніе.**

Вѣшій, шіа, шіе, *пр.* отъ **вѣшка.** *Вѣшіа гнида.*

Вѣшка, *с. ж.* 1) Животина *Pediculus,* въдися въ косѫ-тѫ и въ дрѣхы-ты человѣку и въ козинѫ-тѫ на животны; **вошь.** 2) Животина *Aphis,* приличıа на въшкѫ, и ся въди по растениıа-та; **вошь травяна́я, тля, листоко́съ.** — *Отъ въшкѫ рѣмыкъ,* сир. много лъже. — *Надулася като въшкѫ въ новѫ ризѫ. Изпрѣчился като гладнѫ въшкѫ на чело. Наюлася въшка, че излѣзла на чело. Нищо ся не купува съ въшкы. Отъ въшкѫ става гнида, а отъ гнидѫ въшка. Който има въшкы, има и пары. Въшка-та въ двадесять и четыре чяса унукы добыва. Буза безъ въшкѫ не бъва. Дивы козы по ритъ пасѫть,* или: *трьсѫ го, а не искамь да го найдѫ,* или: *една иде, сто води, за хилядо пыта.* Гат. — Въшка, — *Свинскы въшкы,* раст. *Xanthium strumarium,* свиници. — *Поповы въшкы,* раст. в. **бáбины гнидъі.** — *Кокошıа въшка,* в. **въшканица.**

Вѣшкавъій, въ, ва, во, *пр.* Който има въшкы, въшливъій; **вшивый.**

Въшканица, *с. ж.* Животина кокошıа въшка, кокошинка, кокошници, кокошина, кокошıаница, сѣмчя, швелкы.

Вѣшла, *с. ж.* Казвася за укоръ и на присмѣхъ на въшливѫ женѫ или момѫ; **вшивица.**

Вѣшлё, — лёвци, *с. м.* Казвася за укоръ и на присмѣхъ на въшкавъ человѣкъ; **вшивикъ, вшивецъ.**

Въшли́въій, въ, ва, во, *пр.* в. **вѣшкавъій.**

Въшля́, *ум. ср.* отъ **вѣшка.** Въшя; **во́шка.**

Въшца́, *с. ж.* в. **въсца́.**

Вѣшчица, *ум. ж.* отъ **вѣшка; во́шка.**

Въшя́, *ум. ср.* отъ **вѣшка.** Въшля; **во́шка.**

Въшıáсамь, *гл. свр.* отъ **въшıáсвамь; обовшивѣть, завшивѣть, овшивѣть.**

Въшıáсвамь и **въшıáсувамь** (**да въшıáсамь**), *гл. свр.* Добывамь въшкы, завъдватся по мене въшкы; **вшивѣть.**

Въшıáсванıе, *с. ср.* отъ **въшıáсвамь.**

Въюздѫ́, и́шь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **въюздıáвамь.** Да вюздѫ, да обуздаıѫ; **обузда́ть, взнузда́ть. — де́нъій,** *прич. стр.* Вюзденый; **взнузданный, обузданный.**

Въюздıáвамь (**да въюздѫ**), *гл. д.* Турıамь юздѫ на добычя, вюздıавамь, обуздавамь; **обу́здывать, взну́здывать.** *Юздѫ го въюзди лютѫ змиıѫ осойнѫ.* — **мся,** *гл. стр.* Вюздıавамся, обуздавамся; **обу́здываться, взну́здываться.**

Въюздıáванıе, *с. ср.* Вюздıаване, обуздаване; **обу́здыванie, взну́здыванie.**

Въıáквамся (**да ся въıачѭ**), *гл. об.* Ставамь ıакъ.

Въıáкванıе, *с. ср.* отъ **въıáквамся.**

Въıалъвѭ (**да ся**), **и́шь, — вился,** *гл. свр.* отъ **въıалъвıáвамся.** Да ся в'ıалъвѫ.

Въıалъвıáвамся (**да ся въıалъвѭ**), *гл. об.* За женскы животны: ставамь ıалъва, в'ıалъвıавамся; **станови́ться я́ловою.**

Въıалъвıáванıе, *с. ср.* отъ **въıалъвıáвамся.**

Въıачѭ, и́шь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **въıачıáвамь. — че́нъій,** *прич. стр.*

Въıачѭ (**да ся**), **и́шь, — чился,** *гл. свр.* отъ **въıáквамся.**

Въıачıáвамь (**да въıачѭ**), *гл. д.* Заıачıавамь.

Въıачıáванıе, *с. ср.* отъ **въıачıáвамь.**

Въı, *мѣстоим. личн. второ лице мн. ч.* 1) Им. пад. вые, выска; **вы.** 2) Вин. пад. ва, васъ; **васъ.**

Вы́дра, *с. ж.* Животно *Mustela lutra,* въдися край рѣкы-ты; **вы́дра.**

> Похвалися Димо: . . .
> У мене си има
> Выдрѫ златоглавѫ. . .
> Выдрѫ златоглавѫ
> Самѫ Димовицѫ. *Пѣс.*

Выдристъій, стъ, ста, сто, *пр.* Въ гатанкѫ за иглѫ: *мало выдристо всичкый вѣкъ обличıа.*

Вы́дрица, *ум. ж.* отъ **вы́дра.**

Въiе и **въiека**, вм. **въι** въ 1-то знам.

Въiеніе, *с. ср.* отъ **въιнж.** Военіе, вой; **вой.**

Въιй, *въια, вόе,* и въ, ва, во, *мѣстоим. показ.* Тоιа.

Въικάло, *с. ср.* Онова мѣсто на минаретъ, дѣто излиза ходжа да выка; шерифе. *Минаретъ сь двѣ выкала.*

Ако ми, царю, харижешь,
Харижешь Святж Софиιж
Съсъ дванадесять выкала,
Черковж да ιж направιж,
Черковж Святж Софиιж,
Тогась ти млада приставамь
Бѣла каджна да станж. *Пѣс.*

Въικамь (въικвамъ, да въικнж, въικнувамь), *гл. д.* 1) Кликамь нѣкого да дойде или да ся обади, зъвж, рукамь, хукамь; **звать, кли́кать.** *Выкни Стоιана.* 2) Наричιамь, зъвж, именувамь; **звать, называ́ть, именова́ть.** *Какъ тя выкать?* какъ ти е имя-то? *Выкать мя Стоιане.* 3) Канιж, зъвж, калесвамь; **звать, приглаша́ть.** *Выкали сж мя на гостιе.* 4) Мамιж, вабιж; **мани́ть.** *Выка овця-ты, кокошкы-ты.* 5) *гл. ср.* Казвамь, думамь, велιж, сборвамь; **говори́ть.** *Азъ выкамь да направимъ така. Черна земιя сполай не выка.* 6) Говорιж ιакж-тж, высоко, да ся чιюе; **говори́ть вслухъ.** *Като говоришь, выкай да ся чιюе, что казвашь.* 7) Рукамь, хокамь, казвамь нѣчто, нѣιж, плачιж съ голѣмъ гласъ, ревж, наряждамь; **крича́ть, пѣть, пла́кать, выть, сѣтовать громогла́сно.** *Выкни му да чιюе.*

Выкни, Калино, та запѣй
Изъ едно гръло два гласа,
Съсъ единъ язык двѣ думы. *Пѣс.*

Стоιанъ ся люто разсрьди,
Недѣли главж отрѣза.
Выкнж Недѣлιа что може,
И долιе-то сж екнжли,
И гора-та е писнжла
Отъ Недѣлинъι гласовъι. *Пѣс*

8) Глъчιж, кричιж, шιаматιж, шιюмιж, бушιювамь; **крича́ть, шумѣть, бушева́ть.** *Выкать, та глушять свѣта.* 9) Карамся, сждж, мьмрж, хокамь, рукамь; **крича́ть, брани́ть.** *Выкни му да ся махне оттамъ.* 10) Обаждамь на народа; **объявля́ть наро́ду, оглаша́ть.** *Выка протогеръ.*

Телалъ выка изъ Будима града:
Продавася копιа зеленика. *Пѣс*

11) Казвася за ходжιж, кога пѣе на мечитъ.

Пѣли ли сж прьви пѣтли и втори,
Выкалъ ли е Селимъ ходжа на мечитъ. *Пѣс.*

12) Глъчιж, срьджся за нѣчто, ропщж; **ропта́ть.** *Всичко-то село выка възъ него.* — **мся,** *гл. стр.* 1) Наричιамся, зъвжся, именувамся, казвамся; **зва́ться, называ́ться, именова́ться.** 2) Бывамь каненъ, канжся, калесвамся; **быть приглаша́ему.** 3) Думамся, казвамся, сборвамся; **говори́ться.** 4) *гл. вз.* Рукамъся, хокамъся, кликамъся, обаждамъся; **переклика́ться.** — **Въικася,** *гл. безл.* Глъчися, чιюеся выкъ; **слы́шенъ крикъ, шумъ.** *Нѣчто ся выка на пжтιа.* — **Въικанъιй,** *прич. стр.* Каненъιй, калесванъιй; **зва́нный, приглашённый.** *Азъ щж иджь нé каненъ, нé выканъ.* — *Викамь до Бога;* отъ болѣсть или отъ нѣкаквж тягобж выкамь колкото си могж. — *Выка като закланъ, выка като батланъ, като бълιаръ,* колкото си може; **кричи́тъ изо всей си́лы, во всё го́рло, горла́пить.** — *Выкать аблъкъι, орѣхъι и проч.,* продава нѣкой изъ пжтιа аблъкъι, орѣхъι; **крича́ть съ я́блоками, съ орѣхами.** — *Забoравилъ какъ го выкать. Гость мя выкахж, постъ ми задавать. Выкалъ гостιе, чс сѣднжлъ да ся поще. Выкалъ вълка да му варди овця-тъι. Выкалъ бабж да му води кривулака. Не выкала го дрьва да цѣпять. Ако мя не щжть въ раιа, въ пькъла съ тъпанъ мя выкать. Выкахъ, выкахъ, само дιаволъ-тъ ми ся обажда. Каквото выкнжло, таквось ся и отзъвало, таквось и екнжло. Който видѣлъ вълка, и выка и не выка; който не го видѣлъ, гръло-то си дере. Токмо едно кучя карамь, не выкать. Выка като прѣзъ гръня, като подъ земιж-тж, като проваленъ, като че го колять. Доклѣ имамь двѣ овця, всιакой ми выка добръ день. Не выкай на чιюждъι гробища, брани си мухъι-тъι прѣдъ свои-тъι очи. Доклѣ не сж выкнжли на едно кучя хж! Не выкать ли ти хощь, не выкай бау! Невыканъ доходи, негоненъ отходи.*

Въικаніе, *с. ср.* отъ **въικамь.**

Въικаница, *с. ж.* Выканιе, выкотница, выкотъ, выкъ, выкотиιа.

Въικвамь, *гл. мн-кр.* отъ **въικамь.**

Въικнувамь, *гл. уч.* отъ **въικнж.**

Въικнуваніе, *с. ср.* отъ **въικнувамь.**

Въικнж, **ешь,** — **нжлъ,** *гл. свр.* отъ **въικамь.** — **нжтъιй,** *прич. стр.*

Въικомь, *нар.* Съ выкъ, съ выканιе, ιакж-тж; **крича́.** *Выкомь выка. Выкомь ся провыкнж.*

Сдачкъιна-та стара майка,
Тιа слѣдъ Станкж текомь тѣче,
Текомь тече, выкомь выка. *Пѣс.*

Въικотиιа и

Въικо́тница, *с. ж.* и

Въικотъ, *с. м.* Выканιе, выканица, выкове, глъчка; **кри́ки.** *Какъвъ е тоιа выкотъ?*

Чуеся вѣкотъ, нѣйдѣ ся вѣка; **слышни крики.**

Вѣкъ, — кове, *с. м.* 1) Вѣкане, кричане; **крикъ, кликъ.** *Чуеся вѣкъ*, 2) Глъчь, крясъкъ, ссоръ, каране, прѣпирнıа, врѣва; **крикъ, кличъ, шумъ, ссóра, брань, споръ.** *Вдигнѫ вѣкъ. Отъ вѣкъ нищо не ся разбира.* 3) Каране, караница, хокане, навѣкване, кряскане; **óкрикъ.** — *Надавамь вѣкъ*, извѣквамь, начинамь да вѣкамь. — *До вѣкъ не ми ся ще*, никакъ не ми ся ще.

Вѣменце, *ум. ср.* отъ **вѣмя; вымячко.**

Вѣмя, *с. ср.* У женскы животни бозкы-ты, дѣто ся бере млѣко-то имъ; **вымя.** Нѣкои казвать неправо *имя* вмѣсто *вѣмя.*

Вѣнѫ и

Вѣнѫгы, *нар.* Всıакога, всегда, всьгда, въ всıако врѣмя, безпрѣстанно; **всегдá, постоянно.** *Той е вѣнѫгы веселъ;* **онъ всегдá вéселъ.** *Вѣнѫ, вѣнѫгы си таквъ. Вѣнѫгы смы на щрѣкъ;* **мы постоянно на сторожѣ.** — *За-вѣнѫгы*, завсıакога, завсегда; **завсегдá, навсегдá.** *Вѣнѫгы заведнѫжь и веднѫжь завѣнѫгы.*

Вѣнѫгышний, — шьнь и — шень, шна, шне, *пр.* Что е, что бѣва вѣнѫгы, всıакогашний, всегдашний; **всегдáшній, постоянный.** *Вѣнѫгышни грыжи;* **всегдáшнія забóты.**

Высина, *с. ж.* Высоко, издигнѫто мѣсто, врьхъ; **возвышéніе, высотá, холмъ.**

Высóко, *нар.* 1) Далечь отдолу право нагорѣ, далечь отъ земѭ-тѫ горѣ въ въздуха, высоцѣ; **высóкó.** *Тополы-ты растѫть высоко. Орли-ти врьчять высоко.*

> Лъжи ты, Радо, другаго,
> Ала си змѣйна не лъжи:
> Змѣйно си врька высоко
> И гляда змѣйно широко. *Пѣс.*

2) Казвася за гласа: съ горни гласовы; **высоко (о гóлосѣ).** *Пѣѭ высоко.* 3) Грьмогласно, съ голѣмъ гласъ, ıакѫ-тѫ; **грóмко.** *Говори высоко за да ся чюе. Извыка высоко. Смѣеся высоко.* 4) Като *с. ср.* Высоко мѣсто; врьхъ; **высотá.** *Отъ высоко-то на планинѫ-тѫ ся гляда всичко-то поле.* — *Пó-высоко, сравн. ст.* Пó-горѣ, выше, пó-выше; **вы́ше.** *Пó-высоко отъ стрѣхѫ-тѫ;* **выше крыши.** — *Вѣзъ-высоко, прú-высоко*, нѣколко высоко, малко высоко; **высоковáто.** — *На-высоко, отъ-высоко*, като нарѣчиıа. *Качися на-высоко. Гляда отъ-высоко.*

> Ой гарване, черни гарване,
> Като врьчишь на-высоко,
> Та си глядашь на-широко,
> Не видѣ ли нѣйдѣ нѣчто? *Пѣс.*

На-высоко е, така казвать за нѣчто, което не може да ся достигне, не може да ся добые' — *Дрьжѫся на-высоко*, надигнѫто, наголѣмо; **вáжничать.** — *Въ тихѫ водѫ высоко полы вдигай. Който высоко врьчи, низко пада. Низко стой, высоко пѣй. Богъ е навысоко, царь е надалеко. Извыка навысоко*, ıакѫ-тѫ.

Высокоу́мие, *с. ср.* Высокоумство, гордость; **высокоу́міе, высокомѣріе.**

Высокоу́мный, — мьнъ и — менъ, мна, мно, *пр.* Който мысли на высоко за себе-си, който ся има за голѣмо нѣчто; горделивый; **высокоу́мный, высокомѣрный, надмéнный.** — **мно**, *нар.* Съ высокоумие, горделиво; **высокоу́мно, высокомѣрно, надмéнно.**

Высокоу́мство, *с. ср.* Высокоумие; **высокоу́мство.**

Высокоу́ченый, **нъ. на, но**, *пр.* Така наричıать отъ почетъ онъıа, които сѫ много учени, които знаıѫть длъбокѫ книгѫ; **тúтулъ учёныхъ.**

Высóкый, **къ, ка, ко**, *пр.* 1) Что има доста вышинѫ; **высóкій.** *Высока кѫща. Высоко дрьво. Высока планина. Высокъ колко тополѫ.* 2) Който стои пó-горѣ, надминува другы-ты по нѣчто. *Высокы людıе;* **люди высóкаго звáнія.**

> Божне-ле вышень, высокый. *Пѣс.*

3) Длъгый, бойлиıа; **длúнный.**

> Събралъ е Драганъ войвода
> До триста отборъ юнаци
> Съсъ тынкы пушкы высокы,
> Съсъ остры сабли френгии. *Пѣс.*

4) За чловѣкъ: който на высочинѫ, на рьстъ е пó-голѣмъ отъ другы-ты; **о человѣкѣ: высóкій рóстомъ, рóслый.**

> Черноока невѣсто,
> Черноока, высока,
> Жюаль ли ти е за Лазарь. *Пѣс.*

5) За гласъ: *а)* Горний, тынкый; **о гóлосѣ: высóкій.** *Цвѣтко има высокъ гласъ. б)* Голѣмый, ıакый, грьмогласный; **грóмкій.** *Высокъ разговоръ. Высокъ смѣхъ.* — *Пó-высокый, сравн. ст.;* **вы́сшій.** *Най-высокый, прѣв. ст.* **высочáйшій.** — **Высóко**, *нар.* Вижь го на ряда му.

Высóкычкый, — чькъ, чка, чко, *смякч.* отъ **высóкый.** *Нашıа-та кѫща е пó-высокычка отъ другы-ты.*

Высотá, *с. ж.* в. **вышинá.**

Высóцѣ, *нар.* **высóко.**

Высочинá, *с. ж.* 1) Кога е нѣчто высоко; **высóкость.** 2) Вышина.

Высóчкый, — чькъ, чка, чко, *смякч.* отъ **высóкый.** Высокычкый.

Вы́ше и пó-выше, *нар.* 1) Пó-высоко; **вы́ше.** 2) Новяче, пó-много; **бóльше.** 3) Высоко.

Вы̀ше, *с. м. мн.* Клоње.

Израсло ми е дрьво зелено,
Выше вышило до выше небо. *Пѣс.*

Вы̀шемь и вы̀шимь, *нар.* Высоко, горѣ.

Извышися вышемь подъ небеса. *Пѣс.*

Вышера̀нка, *с. ж.* Мома, что става рано да работи, ранобудница; **о дѣвушкѣ: встающая ра́но на рабо́ту.**

Тръгнѫлы сѫ двѣ дѣвойкы,
Двѣ дѣвойкы вышеранкы,
Да ми идѫть на кладенець,
На кладенець, на стубелець. *Пѣс.*

Вы̀шний, шна, шне, *пр.* Вышний, высокый.

Вы̀шимь, *нар.* в. **вы̀шемь.**

Вышина̀, *с. ж.* Высина, высота, височина, протока отдолу нагорѣ; **высота́, отстоя́нiе отъ земно́й пове́рхности вверхъ.**

Да си носишь, подносишь
Като соколъ съ вышины,
Като рыбѫ съ длъбины. *Колядув.*

Вы̀шна, им. соб. женско.

Вы̀шнё, им. соб. мѫжско.

Вы̀шний, — шьнь и — шень, шна, шне, *пр.* 1) Казвася за Бога, горний, высокый; **вы́шнiй (о Богѣ).** *Вышне-ле Боже, Господи! Да тя дари вышень Господь.* 2) Высокый; **высо́кiй.** *Вышни дивани.*

Вы̀шна, им. соб. женско.

Вышѭ̀, и́шь, — ши́лъ, *гл. свр.* отъ **вышя̀вамь.**

Вы̀шна, им. соб. женско.

Вышя̀вамь (да вышѭ̀), *гл. ср.* Израствамь высоко; **расти́ высоко.**

Дѣ е разсыпала това ройно вино,
Тамъ е израсло туй дрьво зелено,
Выше е вышило чакъ до сине небо,
Корень е пустило чакъ до бѣлый Дунавъ. *Пѣс.*

Выѭ, ешь, вылъ, *гл. ср.* 1) Воѭ, казвася за влъкъ, за пся и за другы нѣкои животны: издавамь вой, завывамь; **выть (о во́лкѣ, о соба́кѣ и т. п.).** *Кога выѭть кучета-та, бабичкы-ты умирать.* 2) Плачѭ съ голѣмъ гласъ; **выть, вопи́ть, рыда́ть.** *Вые за главѫ-тѫ си. Да выешь на гроба си!*

Вър. . . Рѣчи-ты, които начинать отъ **вър** като **върба̀, вървѭ̀, въ̀рга** и проч. в. на ряда при **врь. . .**

Вѣ̀перь, *с. м.* Вепрь, мѫжска свиня, шипарь, нерѣзъ, глыгъ, глыганъ, глыгарь, крьнакъ; **саме́цъ свинно́й, каба́нъ.**

Всь, вся, все, в. **весь.**

Всь-день, като *нар.* Цѣлъ день. *Всь-день работи.*

Вѣ̀да, *с. ж.* 1) Вѣщица, вѣщерица, самодива; **руса́лка.**

Ирипка дума на булкы:
Гыздавы булкы, любавы!
Дайте ми дѣтя кръмачя,
Дѣтенце да вы накръмѭ,
Че си мя кръма напрягнѫ.
Булкы й дѣтя не дали,
Да не е вѣда изъ водѫ. *Пѣс.*

2) Вѣщица, вѣщерица, бродница; **вѣдьма, колду́нья.** 3) Бльскавица, свѣткавица, мльния, мъня; **молнiя.** *Вѣда льска.*

Вѣ̀деръ, *с. м.* Споменувася въ наричание на бабуръ, за да си изнади роговы-ты. *Бухъре, вѣдере, изведи си роговы на зеленѫ трѣвицѫ, на студенѫ водицѫ.*

Вѣ̀ди и вѣ̀де. Имя на третѭ-то слово въ Словянскѫ-тѫ азбукѫ, в; **вѣди.**

Вѣдо̀вно, *нар.* Вѣстно, извѣстно, знайно; **извѣстно, вѣдомо.** *Вѣдовно е,* знаеся.

Вѣдре́нце, *ум. ср.* отъ **вѣдро́.** Вѣдрице, вѣдьрце; **ведерцо́.**

Вѣдрина̀, *с. ж.* 1) Ясно врѣмя, кога грѣе слънце и нѣма облаци; **вѣдро, я́сная пого́да, ве́дряность.** 2) Хладъ, хладина, прохлада, вѣтрина; **свѣжесть.** *Вѣтрець вѣе, та дава вѣдринѫ. Слѣдъ заходъ слънца настанѫ сладка вѣдрина. Да полѣжѭ на вѣдринѫ, дано мя глава отболи.*

Вѣдринка̀, *ум. ж.* отъ **вѣдрина̀.**

Вѣ̀дрися, — ри́лося, *гл. безл.* Казвася за врѣмя-то, става вѣдро, изяснювася: **ведрѣть.** *Врѣмя-то ся вѣдри, ще ся оправи.*

Вѣдрѝца, *с. ж.* 1) Дрьвянъ сѫдъ, съ който вадять водѫ отъ кладенець; кутлица, кобелъ, кофа, бадня; **бадья́.** 2) Вѣдро; **ведро́.** *Издоихмы двѣ вѣдрици млѣко.*

Вѣдрице́, *ум. ср.* отъ **вѣдро́.** Вѣдренце, вѣдьрце; **ведѐрцо, ведёрко, ведёрочко.**

Вѣдрѝци, *с. ж. мн.* Раст. цвѣтѭ *Aquilegia,* кандилка, кандило, кандилница, кандилъ, любика, сини кокошкы; **водосбо́ръ, голубки́, звонки́, кавале́рскiй цвѣтъ, колоко́льчики, павли́ныя очки́, о́рлики.**

Вѣ̀дричкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **вѣ̀дрый.**

Вѣдро́, *с. ср.* 1) Дрьвянъ сѫдъ, открытъ отгорѣ като котелъ за носение водѫ; вѣдрица, бадня, кобелъ, кутлица; **ведро́.** 2) Мѣра за вино и ракиѭ, нѣйдѣ десять, нѣйдѣ дванадесять окы, стовна, мѣра; **ведро́ (мѣра напи́тковъ).** *Едно вѣдро вино;* **ведро́ вина́.** *На вѣдро, съ вѣдро;* **поведёрно.** *Продавамь вино-то на вѣдро;* **продава́ть вино́ поведёрно.**

Вѣ̀дро, *с. ср.* Ясно врѣмя, вѣдрина; **вёдро, я́сная пого́да.**

Вѣ̀дрый, — дьръ, дра, дро, *пр.* 1) Ясный, безоблачный; **ве́дреный и ве́дряный, пого́жiй.** *Небо-то е вѣдро.* 2) Хытрый, ачикгиозъ; **ло́вкiй, нахо́дчивый.** *Кадри бѣхмы, вѣдри бѣхмы, грабнѫхмы вы момчя-то.*

—**ро**, *нар.* Ясно, безоблачно; **вёдряно, краснó.**

Вѣдьрцé, *ум. ср.* отъ **вѣдрó.** Вѣдренце, вѣдрице; **ведёрко, ведёрце.**

Вѣжда, *с. ж.* Косми-ти, что растѫть надъ вдлъбнѫтинѫ-тѫ на око; **бровь.** — *Съ ключь вѣжды, склюнены вѣжды,* конто сѫ скачены надъ носа; **сходящіяся брóви.** — *Виты вѣжды,* конто сѫ извиты на дѫгѫ. — *Гайтанъ вѣжды,* тьнкы, хубавы вѣжды; **тóнкія, красивыя брóви.**

Проточила тьнкы вѣжды
Ибришимъ гайтаны. *Пѣс.*

— *Глядамь изъ-подъ вѣжды,* глядамь покрыто безъ да вдигамь очи; **смотрѣть изъ подлóбья.** *Не ми рече въ очи-ты, че отъ вѣжды не вижда. Всичко Мара втасала, само вѣжды не тяглила. Да му направи вѣжды, извади (избоде) му очи-ты.* — *Имамь си двѣ черны малачета, едно-то ся глади, друго-то ся рунти.* Гат. — Вѣжды. *Чяста гора, въ горѫ-тѫ дивы свинѭ, край горѫ-тѫ до двѣ змии, край змии-ты два кладенца.* Гат. — Коса, вѣшкы, вѣжды, очи.

Вѣждица, *ум. ж.* отъ **вѣжда.**

Вѣждичка, *ум. ж.* отъ **вѣждица.**

Вѣждóсамь, *гл. свр.* отъ **вѣждóсвамь.** — **санъій,** *прич. стр.*

Мита има тьнкы вѣжды,
Тьнкы вѣжды вѣждосаны. *Пѣс.*

Вѣждóсвамь и **вѣждóсувамь** (**да вѣждóсамь**), *гл. д.* Правѭ вѣжды съ вранило или съ другѫ боѭ да ся видять пó-голѣмы и пó-хубавы. — **мся,** *гл. взвр.* Правѭ си, турямь си вѣжды. *Много подкачихѫ да ся вѣждосвать и да ся бѣлосвать.*

Вѣждóсванıе и **вѣждóсуванıе,** *с. ср.* отъ **вѣждóсвамь.**

Вѣждь, *пр. неизм.* Вѣщий: 1) Който отбира отъ нѣчто; **свѣдущій въ чёмъ, знатóкъ.** 2) Който знае нѣкакъвъ занаятъ хубаво; искусенъ на нѣчто; **искýсный, óпытный, горáздъ.** *Вѣждь лѣкарь;* **искýсный лѣкарь.** 3) Който знае; **знáющій.** *Не сьмь вѣждь на тжѫ работѫ.*

Вѣй, *с. м.* в. **вѣйка.**

Вѣйвамь, *гл. мн-кр.* отъ **вѣѭ.**

Вѣйка, *с. ж.* Клонъ отъ дрьво, сѫчка; **вѣтвь.**

Маслинѫ вѣйкѫ открьши,
Момѫ по лице удари. *Пѣс.*

Вѣйнувамь, *гл. уч.* отъ **вѣйнѫ.**

Вѣйнуванıе, *с. ср.* отъ **вѣйнувамь.**

Вѣйнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. нач.* и *ед-кр.* отъ **вѣѭ.** Да завѣѭ, да повѣѭ, да лъхнѫ; **вѣнуть, дýнуть, повѣять.** *Вѣйнѫ буенъ вѣтьръ;* **дýнулъ сильный вѣтеръ.**

Вѣковитъій, тъ, та, то и

Вѣкóвнъій, — **вьнъ** и — **венъ, вна, вно,** *пр.* 1) Что е отъ много врѣмя; **продолжáющійся, существýющій съ дáвнихъ поръ.**

Отиде топузъ на странѫ,
Олюпи букѫ вѣковнѫ. *Пѣс.*

2) Вѣчитый.

Вѣкýвамь, *гл. ср.* 1) Траѭ много врѣмя; **быть вѣковымъ.** *Работи като да щешь вѣкувашь, а молися Богу като да щешь умрешь утрѣ.* — *Не ще вѣкува за!* спр. не ще трае до вѣка. 2) Намирамся много врѣмя на едно мѣсто; **вѣковáть.** *Тука ли щѫ вѣкувамь?* 3) Свѣтувамь, людувамь, благувамь, богувамь, добрувамь, живѣѭ честито; **доброваáть, благодéнствовать, блажéнствовать, красовитничать.**

Вѣкýванıе, *с. ср.* отъ **вѣкýвамь.**

Вѣкъ, *с. м.* 1) Врѣмя колкото живѣе чловѣкъ; животъ; **вѣкъ, жизнь.** *Нѣмалъ вѣкъ,* нѣмалъ дни. *Ако има вѣкъ, има и лѣкъ.* 2) Много врѣмя; **дóлгое врéмя.** *Нещѫ ся маѭ тамъ цѣлы вѣковы. Единѫжь та у (за) вѣкъ.* 3) Свѣтъ; **свѣтъ, міръ.** *А они хубави были, что нѣмало на вѣкъ-тъ отъ нихъ пó-хубави. Овой вѣкъ како снѣгъ. Овой вѣкъ е мощнѣ милъ, ала мрьтенъ чясъ да не бѣше былъ. За млады-ты е вѣкъ-тъ, за старъ-ты кѫтъ-тъ.* — *Отъ-вѣка,* отъ край свѣтъ, открай. — *Дó-вѣка: а)* До край свѣтъ, докрай. *Трайва дó-вѣка. Всяка мѫжа не е дó-вѣка. б)* До смрьть. *Ученъ до прага, уменъ дó-вѣка. Тумба, лумба за два дни, леле варе дó-вѣка;* казвася за женение безъ прѣмъіслюване за сетнины-ты. — *Въ вѣкы вѣковъ,* всякога, безкрайно, безъ свръшекъ.

Вѣнéць, — **нцй,** *с. м.* 1) Колело, сплетено отъ вѣйкы и цвѣтıя; **вѣнóкъ, вѣнéць.**

Вила мома зеленъ вѣнецъ,
Полъ го вила полъ годинѫ,
Цѣлъ го вила за годинѫ. *Пѣс.*

Невѣста носи вѣнець на сватбѫ-тѫ си. Зеленъ вѣнець на келювѫ главѫ 2) Накытъ на главѫ, корона; **корóна.** *Царскый вѣнець.* 3) На иконѫ златно или жлъто колело около главѫ-тѫ на святеца; **вѣнéцъ на óбразѣ святáго.** 4) Сплитка лукъ или друго нѣчто, низя, плитка, вѫженица, вязаница, сплитъ. 5) Около устıе-то на сѫдъ извъкнѫло и нашарено колело; **óбодъ.** *Вѣнець на мѣдникъ.* 6) Накытъ около врьха на нѣчто; **украшéніе óколо верши́ны чегó, гирлянда.** 7) Вѣнчило, вѣнчяние; **вѣнéцъ, бракосочетáніе.**

Мале-ле, мила мале-ле!
Иванъ ще иде на вѣнець,
А бѣла Рада въ носило *Пѣс.*

Да идешь, любя, да идешь

На Бога да ся помолишь
И вѣнець да ся вѣнчаешь. *Пѣс.*

8) *Вѣнцѝ,* мяса-та на челюсти-ты около коренъы-ты на зѫбы-ты; жлебины; дёсны. *Болять мя вѣнци-ты. Бѣлы кокошкы на червенъ конецъ висять.* Гат. — Зѫби и вѣнци.

Вѣнѝца, им. соб. женско.

Вѣнко, им. соб. мѫжско.

Вѣнчѐць, *ум. м.* отъ **вѣнѐць; вѣнчикъ.** *Отъ здравчець вѣнчець.*

На сѣдло-то малка мома,
На момѫ-тѫ зеленъ вѣнчець,
На вѣнчеца треперушка. *Пѣс.*

Вѣнчѝлка, *с. ж.*

Вѣнчѝлникъ, *с. м.* и

Вѣнчѝлница, *с. ж.* Дрѣха, въ коѭто ся е вѣнчялъ нѣкой, вѣнчялница; **вѣнча́льное пла́тье.** *Да ся облѣкѫ въ вѣнчилкы-ты си. Продала си и вѣнчилника.*

Дала имъ шьпѫ жлътици,
Дала имъ кътенъ рованикъ,
Дала имъ ризѫ ленява,
Стоѭновѫ-тѫ вѣнчилкѫ. *Пѣс.*

Вѣнчѝлнъій, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* отъ **вѣнчѝло,** в. **вѣнчя́лнъій.**

Вѣнчѝло, *с. ср.* 1) Вѣнчяние мѫжь и женѫ, кога ся зимать; **обря́дъ вѣнча́нія, бракосочета́ніе.** *Водимъ младоженци на вѣнчило.* 2) Мѫжь вѣнчянъ или жена вѣнчяна; **мужъ вѣнчаный, зако́нный, или жена́ вѣнчанная.** *Драганъ ми е вѣнчило.*

Тодорка дума Богдану:
Богдане, прьво вѣнчило!
Хайде да дадешь Марийкѫ,
Ѥле ѭ ищѫть сглядници. *Пѣс.*

3) Казвася и намѣсто вѣнчянъ

Кумъ си Иванчю думаше:
Иванче, снощно вѣнчило. *Пѣс.*

4) Мѫжь и жена съ челядь-тѫ си; **семе́йство.** *Въ това село има сто вѣнчила.* 5) Вѣнець, съ който вѣнчявать; **вѣнча́льный вѣне́цъ.**

Вѣнчя́вамь (да вѣнчя́ѭ), *гл. д.* 1) Турямь вѣнець на главѫ-тѫ нѣкому; **вѣнча́ть.** 2) Освятявамь женитбѫ по церковенъ рядъ; **вѣнча́ть, соверша́ть та́инство бра́ка, обвѣнчивать.** *Вѣнчявамь младоженци.* 3) Кумувамь нѣкому на вѣнчяние-то му. — **мся,** *гл. възвр.* 1) Турямь си вѣнець на главѫ-тѫ; **вѣнча́ться.** 2) Оженвамся по церковенъ рядъ; **вѣнча́ться, сочета́ться бра́комъ, обвѣнчиваться.** *Вѣнчяхся съ Боянѫ.* — *Не сьмь ся вѣнчялъ съ едъкого,* спр. могѫ и да ся махнѫ отъ него. 3) Казвася за ядене, кога прѣсѣди, та стане по́-добро. *Кысело зеле съ мясо е по́-добро, кога ся вѣнчяе.* — **ванъій,** *прич. стр.*

Вѣнчя́ване, *с. ср.* отъ **вѣнчя́вамь; вѣнча́ніе.**

Вѣнчя́лнъій, — льнъ и — ленъ, лна, лно, и

Вѣнчя́лскъій, ска, ско, *пр.* Что е за вѣнчило, что е отъ вѣнчяние, вѣнчилнъій; **вѣнча́льный, подвѣне́чный.** *Дрѣхы вѣнчялны;* **вѣнча́лное пла́тье.**

Вѣнчя́ние, *с. ср.* отъ **вѣнчя́ѭ.** 1) Кога ся тури вѣнець на главѫ; **увѣнча́ніе.** 2) Кога ся вѣнчяѭть мѫжь съ женѫ; **обвѣнча́ніе.**

Вѣнчянина, *с. ж.* Что плаща зять на невѣстины родители за дѣто му давать чядо-то си; бащиния, бащина правдина, притъ, придь, агърлѫкъ; **пла́та отъ жениха́ за невѣсту и пода́рки роди́телямъ ся́; вѣно.**

Посакай му скѫпѫ вѣнчянинѫ,
Вѣнчянинѫ три бѣлы градовы,
Посакай му три руды планины,
Три планины со все руды овця,
Съ руды овця, со млады овчяри. *Пѣс.*

Вѣнчяница, *с. ж.* Вѣнчилка дрѣха, вѣнчилникъ, вѣнчилница; **вѣнча́льное пла́тье.**

На бунище сѣдяше,
Вѣнчяницѫ кърпяше,
Мѫжю гащи кръпяше,
Мѫжско дѣтя люляше. *Пѣс.*

Вѣнчя́ѭ, ешь, — чя́лъ, *гл. свр.* отъ **вѣнчя́вамь.** 1) Да турѭ вѣнець на главѫ-тѫ на нѣкого; **увѣнча́ть.** 2) Да освятѫ женитбѫ по черковенъ рядъ; **обвѣнча́ть.** 3) Да бѫдѫ кумъ нѣкому на вѣнчяване-то му. — **чя́нъій,** *прич. стр.* 1) Комуто е туренъ вѣнець на главѫ-тѫ; **вѣнча́нный, увѣнчанный.** 2) Който ся е вѣнчялъ съ женѫ; **вѣнча́нный, обвѣнчанный.**

Вѣра, *с. ж.* 1) Имание нѣчто за истинно, за право; **вѣра.** *Това нѣчто е за вѣрѫ. Людскы-ты думы не сѫ за вѣрѫ.* 2) Начинъ, по който чловѣкъ вѣрва въ Бога и му ся покланя; законъ; **вѣра, рели́гія, исповѣ́даніе.** *Християнска вѣра. Турска вѣра.*

Еврейска вѣра мирише
На сухо сѣво спарено;
Турска-та вѣра мирише
На сухо бѫзие спарено;
Блъгарска вѣра мирише
На ситенъ на рапъ босилчець:
Дѣ гъди вѣро Блъгарска,
Че что си толко хубава! *Пѣс.*

3) Който дрьжи нѣкаквѫ вѣрѫ; **исповѣ́дующій вѣру, послѣ́дователь рели́гіи.** *Каква си вѣра?* **каку́ю вѣру ты исповѣ́дуешь?** *Друга вѣра,* друговѣрець; **иновѣрецъ.**

Похвалился е младъ Стоянъ
Прѣдъ Турци и прѣдъ Блъгары,
Прѣдъ другѫ вѣрѫ Евреи. *Пѣс.*

А робъиня му тихо говори:
А-бре Турчине, бре друга вѣро! *Пѣс.*

4) Завѣрение, вѣренъ сговоръ; **взаимное завѣре́ніе.**

Стоянъ дружинѫ посъбра;
Върѫ и клятвѫ сторили:
Кога на пѫтю тръгнемъі,
Който ся боленъ разболи,
Поридомь да го гледамъі,
На рѫцѣ да го носимъі. *Пѣс.*

5) Вѣрване нѣкого, кога му ся продава нѣчто съ почякъ; вересиа; **кредитъ.** *Купувамь, зимамь на вѣрѫ;* **брать на кредитъ, въ долгъ, на мѣлокъ.** 6) За всичко нѣчто казвать *вѣра*, като: *каква е вѣра това нѣчто? Каква е вѣра това дръво? Мечка-та е зла вѣра. Просо, леняно сѣмя и пшеницѫ — три вѣры смѣсилъ.* — *Хващамь вѣрѫ,* вѣрвамь; **вѣрить.** — *Давамь вѣрѫ нѣкому,* вѣрвамь го; **довѣрять.** — *Нѣмамь вѣрѫ,* не мя вѣрвать, нѣмамь ихтибаръ; **не имѣть кредита, не пользоваться довѣріемъ.** — *Въвождамь нѣкого въ вѣрѫ,* кръщавамь го; **крестить.** — *Излизамь отъ вѣрѫ,* изневѣрювамся, ставамь невѣренъ, издатникъ; **сдѣлаться невѣрнымъ, измѣнить.** — *За вѣрѫ е: а)* Може да ся вѣрва; **заслуживаетъ довѣрія.** *б)* Може да е така; **ѳто вѣроятно.** — *Не е за вѣрѫ,* не трѣбва да му ся вѣрва, да ся надѣямъі много на него; **ненадёжный.** — *Зимамь нѣчто на юнашкѫ вѣрѫ,* спр. зимамь го, а щѫ го платѫ, ако ми паднѫть паръі въ рѫцѣ, ако съмь живъ. *Юнаци и хайдуци зимать на юнашкѫ вѣрѫ.* — *Всичкы-ты сѫ една вѣра,* еднаквъі сѫ, единъ сой сѫ. — *Докара го на вѣрѫ,* вкара го въ пѫтя, направи го да познае, да бѫде както трѣбва, научи го, изпердаши го. — *Мѣра — вѣра,* спр. прѣмѣрено-то е вѣрно. — *Двама отъ вѣрѫ, третий отъ душѫ. Вѣра въ брадѫ-тѫ, поручникъ вода-та. Ергенъ вѣрѫ нѣма, мома срама нѣма. Вѣра вѣрѫ не бие. Спроти вѣрѫ и вечера. На вѣрѫ, на заемъ, пакъ отдѣ е не знаемъ. Вѣра, вересия, зла орисия. Който дава на вѣрѫ, безъ ризѫ остая. Който пие на вѣрѫ, два пѫти ся опива. Ракия на вересиѭ, а вино на вѣрѫ. Не видѣла вѣра, видѣла, та полудѣла. Който не мѣри съ мѣрѫ, нѣма вѣрѫ. Като лъже и самъ-си вѣрѫ хващѫ. Гръкъ лъже и самъ-си вѣрѫ хваща. Ситый гладному вѣрѫ не хваща. Здравый болному вѣрѫ не хваща. Вѣра не вѣра, лоша намѣра. Вѣра-та не е кошница да ѭ плетешь както щешь. Вѣра е да ся дръжи, а законъ да ся пази.*

Вѣрвамь и вѣрувамь, *гл. д.* Вѣрувѫ: 1) Имамь вѣрѫ; **вѣрить въ кого́, во что.** *Вѣрвамь Бога;* **вѣрить въ Бога.** 2) Зимамь за истинѫ, хващамь вѣрѫ; **вѣрить чему́.** *Азъ вѣрвамь твои-ты думы; я* **вѣрю твоимъ слова́мъ.** *Очи-ты си не вѣрвамь, тебѣ ли да повѣрвамь?* 3) Давамь вѣрѫ нѣкому, увѣрявамь му ся; **вѣрить кому́, имѣть довѣріе.** *Вѣрвамь Драгану;* **я вѣрю Драга́ну.** 4) Мыслѭ, тъкмѭ, чини ми ся, думамь; **ду́мать.** — **мся,** *гл. възвр.* Вѣрвамь себе, имамь увѣрение на себе; **довѣрять себѣ, быть увѣреннымъ въ себя́.** — **Вѣрвася,** *гл. безл.;* **вѣрится.** *Не ми ся вѣрва;* **мнѣ не вѣрится.** — **ваный,** *прич. стр.* — *Вѣрвай Бога;* така думать, когато искать да увѣрять нѣкого за онова, което му казвать; тако ми Бога, жи ми Бога; **ей Бо́гу.** — *Да не го вѣрвашь,* пазися, вардися отъ него; **не кладй ему́ па́льца въ ротъ.** — *Който вѣрва сѫница-та, той турѭ ума си на облаци-ты. И да видишь, да не вѣрвашь. Доклѣ видѫ, не вѣрвамь. Повече вѣрвай очи-ты си, а не уши-ты си. И на бащѫ си не вѣрвамь. Съ пѣсъкъ да ся трыешь, нѣма да тя вѣрвамь. Който излъже веднѫжъ, не го вѣрвать вторый пѫть. Излъжи го, да тя вѣрва. Вѣрвай слугѫ-тѫ, вѣрвай и око-то. Здравый болныа не вѣрва. Вѣрвай кучкѫ-тѫ си, не вѣрвай женѫ си.*

Вѣрване и вѣрувание, *с. ср.* отъ **вѣрвамь.**

Вѣре́ние, *с. ср.* отъ **вѣрѭ.** Зимане на вѣрѫ.

Вѣре́ние, *с. ср.* отъ **вѣрѭся.**

Вѣрица, *ум. ж.* отъ **вѣра.**

Вѣричка, *ум. ж.* отъ **вѣрица.**

Вѣрничкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **вѣрный.**

Вѣрнъій, — **рьнъ** и — **ренъ, рна, рно,** *пр.* 1) Оный на когото може да ся даде вѣрѫ; **вѣрный, пре́данный.** *Вѣренъ человѣкъ, вѣренъ слуга.*

Ты да си му вѣренъ другарь,
Да му млада вѣрна бѫде,
Че онъ благо доста има,
А вѣренъ си другарь нѣма. *Пѣс.*

2) Истинъій; **вѣрный, дѣйствительный.** *Что ти казвамь, това е вѣрно.* 3) Правъій, безъ погрѣшкъі; **вѣрный.** 4) Отъ когото нѣма что да ся бои человѣкъ; **безопа́сный.** 5) Завѣренъій, който дръжи здраво думѫ-тѫ си. *Дружина вѣрни, сговорни.* 6) Който дръжи здраво и тайно онова, что му е казано или дадено; **надёжный.** *Вѣрни людие;* **надёжные лю́ди.** 7) Что ся прави за да ся вѣрва, что е за вѣрване.

Съглида ѭ Трояпчя юначи,
Отдалеко вѣрнъі думъі дума:
Ой ти тебе Сибинско дѣвойко,
Да ми дадешь водицѫ да пийнѫ. *Пѣс.*

— **рно,** *нар.* Кога е нѣчто за вѣрѫ, да ся вѣрва; истинѫ; **вѣрно.**

Съсъ Цонкѫ да ся видимъі,
Че смъі ся много любили
И смъі си вѣрно думали. *Пѣс.*

Отдалечь ми ся позапрѣ
И си го вѣрно попыта. *Пѣс.*

Вѣрень слуга здравъ ключь. Вѣрна слугыца рада (мирна) домовница. Вѣренъ слуга дѣсна рѫка. Кучя-то е вѣренъ другарь. Вѣрни дружина — юка твърдыню (здраво каля). Вѣрни дружина и въ пятъкъ благо юджть.

Вѣрухѫ, **ешь, — рувалъ,** *гл. д.* в. **вѣрвамь.**

Вѣрѭ, **ишь, — рилъ,** *гл. д.* Зимамь на вѣрѫ, навѣрявамь; **брать въ долгъ.** *Вѣрихъ, вѣрихъ, та сьмь навѣрилъ сто грошю.*

Вѣрѭся, **ишся, — рился,** *гл. об.* Давамь вѣрнѫ думѫ, съ клятвѫ ся обричямь навѣрно, наздраво, съ клятвѫ казвамь за вѣрно; **вѣрою и клятвою утверждать.**

Не мя струвай да ся кльнѫ,
Да ся кльнѫ, да се вѣрѭ,
Че не любѭ друго любя,
Друго любя като тебе. *Пѣс.*

Вѣсение, *с. ср.* отъ **вѣсѫ; вѣшаніе.**

Вѣсило, *с. ср.* Бѣсило, бѣсилка, висѣлица, вѣшало; **висѣлица.**

Вѣскамся, **(да ся вѣснѫ),** *гл. об.* Мѣркамся, явявамся, вѣстѫся. *Никои не ся вѣска по улици-ты. Вѣска ми ся нѣчто,* мѣрка ми ся.

Вѣскание, *с. ср.* отъ **вѣскамся.**

Вѣстение, *с. ср.* отъ **вѣстѫся.** Вѣскание.

Вѣстно, *нар. Вѣстно бѫди, знайно бѫди, да ся знае:* изрѣченния, употрѣбяваны въ записы както сегашне-то: *Долуподписаный съ настояще-то явявамь.*

Вѣсть, *с. ж.* Извѣстие, извѣсть, хаберъ; **вѣсть, извѣстіе.** *Отъ него нѣма ни вѣсть, ни кость,* нѣма го никакъвъ, не ся знае дѣ е и какво е станѫлъ; **пропалъ безъ вѣсти.**

Вѣстѫся, **ишся, — тился,** *гл. об.* Вѣскамся, мѣркамся, явявамся, показвамся; **являться, показываться, представляться.** *Ходи въ церквѫ да ся вѣсти,* сир. само за да ся покаже. *Вѣсти ми ся,* види ми ся, показва ми ся, мѣрка ми ся. *Вѣсти ми ся нѣчто.*

Самодивѫ-тѫ покани
Да дойде да ся поборять.
Самодива ся вѣстила
Катъ младо момчя рохаво. *Пѣс.*

Вѣстять ми ся два ангела. *Пѣс.*

Вѣсѫ, **ишь, — силъ,** *гл. д.* 1) Окачямь нѣчто да виси, вѣшямь, бѣсѫ; **вѣшать.** 2) Съ бѣсение уморявамь, бѣсѫ, обѣсвамь; **вѣшать.** *Осѫдихѫ го и щѫть го вѣсять.*

Вѣсѫся, *гл. възвр.* Бѣсѫся, вѣшямся; **вѣшаться. — сеный,** *прич. стр.* Бѣсеный, вѣшяный; **вѣшанный.**

Вѣтерушка, *с. ж.* Вѣтрушка, силенъ буенъ вѣтьръ, бура; **буря.**

Не ми былы вѣтерушкы,
Лю ми былы до три юды. *Пѣс.*

Вѣтка, *с. ж.* Вѣйка, клончя, сѫчка; **вѣтвь.**

Вѣтреникъ, *с. м.* Вѣтьрничявъ, вѣтроуменъ человѣкъ, вѣтрогонъ; **вѣтреникъ, вертопрахъ, мотушка.**

Вѣтрець, *ум. м.* отъ **вѣтьръ; вѣтерокъ, вѣтерочекъ.** *Вѣе хладенъ вѣтрець.*

Вѣтрило, *с. ср.* 1) Платно на ладиѭ, на гемиѭ, което ся простира, кога има вѣтьръ, та ся издува и кара ладиѭ-тѫ; **парусъ. вѣтрило.**

Триста гемии минѫхѫ
Съ триста ми бѣлы вѣтрила;
Най-напрѣдъ Стоянъ врьвяше,
Черно му бѣше вѣтрило. *Пѣс.*

2) Направа за да си духать съ неѭ прѣдъ лице-то лѣтѣ за прохладѫ; духало, елпезе; **вѣеръ, опахало.** 3) Врьчило, змѣй, керкенезъ, учуртма; **бумажный змѣй.** *Пущамь вѣтрило;* **спускать змѣя.**

Вѣтрина, *с. ж.* Вѣдрина, хладъ, хладина, прохлада; **свѣжесть воздуха, прохладность.** *На сѣнкѫ е вѣтрина;* **въ тѣни прохладно.**

Вѣтринка, *ум. ж.* отъ **вѣтрина.**

Вѣтрище, *ув. ср.* отъ **вѣтьръ.** Голѣмъ вѣтьръ.

Вѣтровитый, **тъ, та, то,** *пр.* 1) Что бꙑва съ вѣтьръ, вѣтровный, вѣтреный; **вѣтреный.** *Вѣтровита зима,* зима съ много вѣтровы; **вѣтреная зима.** 2) Что е бързъ като вѣтьръ, вихрогонъ. *Кончя му е вѣтровито, за день стига въ Цариграда.* 3) Вѣтроумный, вѣтьрничявый. *Вѣтровита жена.*

Вѣтровный, **— вьнъ и — венъ, вна, вно,** *пр.* Вѣтровитый, вѣтреный; **вѣтреный.**

Вѣтровый, **въ, ва, во,** *пр.* отъ **вѣтьръ; вѣтровый.** *Бѣсовы сбиркы — вѣтровы пыленкы.*

Вѣтрогонъ, *с. м.* Вѣтреникъ, человѣкъ вѣтьрничявъ, вѣтроуменъ, който не прѣмышлява хубавѣ, что врьши, който гони вѣтьръ; **вѣтреникъ, вертопрахъ, вѣтрогонъ, непостоянникъ, вертушка, мотушка.** *Нашь Стоянъ е вѣтрогонъ, не му мысли много.*

Вѣтрометище, *с. ср.* и

Вѣтрометъ, *с. м.* Мѣсто, отдѣто вѣтьръ е одухалъ, омелъ снѣга.

Вѣтроумный, **— мьнъ и — менъ, мна, мно,** *пр.* Който не прѣмышлява добрѣ что врьши, лекый на умъ; вѣтьрничявый; **вѣтреный, вертопрашный, верченый, легкомысленный, моторный.**

Вѣтрушка, *с. ж.* 1) Вѣтерушка, вѣтьръ, вихрушка, бура; **вѣтеръ, вѣтръ, буря.** 2) Птица *Falco tinnunculus,* соколъ отъ малкы-ты, който на врьчяние-то ся спират на въздуха и трептять на едно мѣсто, гер-

гина, керкенезъ, керкенекъ; **пустельга́.** 3) Птица *Astur,* вица, керкенезъ, керкенецъ, герекина, ıастребъ; **я́стребъ.**

Вѣтрѣ́нiе, *с. ср.* отъ **вѣтрѣѭ; вывѣтриванiе; выдыха́нiе.**

Вѣтрѣ́ѭ, ешь, — рѣлъ, *гл. свр.* Извѣтрѣвамь: 1) Просъхнувамь на вѣтрьа, пахамся; **вѣтрѣ́ть.** 2) Казвася за водиъ, миризливъı и другъı нѣчта, загубвамь силѫ-тѫ си; **выдыха́ться, вывѣ́триваться.** *Ракиıа-та вѣтрѣе, кога ся остави отворена;* **во́дка летучая.** 3) Загубıамся на парѫ, ставамь на парѫ, изпарıавамся; **улету́чиваться.**

Вѣ́трянъıй, нъ, на, но, *пр.* 1) Что е, что бъıва съ вѣтьръ, вѣтровнъıй, вѣтровитъıй; **вѣтреный, вѣтряный.** *Вѣтряно врѣмя;* **вѣтреная пого́да.** 2) Что е на вѣтьръ, что го кара вѣтьръ да работи, вѣтьрничıавъıй. *Вѣтряна водяница;* **вѣтреная ме́льница.**

Вѣ́тчица, *ум. ж.* и

Вѣ́тчя, *ум. ср.* отъ **вѣ́тка.** Вѣйчица, клончя; **вѣтка, вѣточка.**

Вѣтьре́цъ, *ум. м.* отъ **вѣ́тьръ.** Вѣтрецъ; **вѣтеро́къ, вѣтеро́чекъ.**

Вѣтьрли́въıй, въ, ва, во, *пр.* Вѣтровитъıй, вѣтренъıй, вѣтровнъıй, вѣтьрнъıй; **вѣтреный, вѣтряный.**

Вѣ́тьрникъ, *с. м.* Една ръıба, елкованъ.

Вѣ́тьрничıавъıй, въ, ва, во, *пр.* 1) Что ся кара отъ вѣтьра, вѣтрянъıй; **вѣтреный, дѣйствующiй посре́дствомъ вѣтра.** *Вѣтьрничıава водяница;* **вѣтреная ме́льница.** 2) Вѣтроумнъıй; **вертопра́хъ.** *Вѣтьрничıавъ человѣкъ,* вѣтрогонъ, вѣтреникъ; **вѣтрого́нъ, ве́рченая голова́, мото́рный.** *На женѫ кажи, че е вѣтьрничıава, че е невѣрна и проста, простила бъı ти; ала кажи ѝ, че е грозна, зимай си дърмъıтъı и не ся надѣй да станете достове.*

Вѣ́тьрнъıй, — рьнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* 1) Вѣтровитъıй. 2) Вѣтьрничıавъıй.

Вѣ́тьръ, *с. м.* 1) Въздухъ-тъ кога врьви отъ еднѫ странѫ на другѫ; бура, вѣтерушка, вѣтрушка; **вѣтеръ, вѣтръ, пого́да.** *Вѣе вѣтьръ.* Вѣтрове-ти сѫ: бора, бурıа, бура, бѣломорецъ, вечерникъ, вихрушка, вихръ, вѣтерушка, горнıакъ, долнıакъ, козица, кошıава, мохаръ, подунавецъ, полибникъ, рупелъ, сприıа, югъ, ıаснецъ. 2) Въздухъ; **во́здухъ.** *Да излѣземъ на чистъ вѣтьръ.* 3) Болѣсть въ кости-тъı и ставовъı-тъı; **ломо́та, ревмати́змъ.** 4) Кога има болѣсть, та ходи отъ едно мѣсто на друго и много ся ловять отъ неѭ; **повѣтренная зара́за, повѣтрiе.** — *Бѣлъ вѣтьръ: а)* Вѣтьръ, что вѣе откамъ пладня, бѣломорецъ, долнıакъ, топьлъ вѣтьръ, югъ, лодозъ; **ю́жный вѣтеръ.** *б)* Масло *Bitumen naphta,* нефтъ; **нефть.** — *Старъıй вѣтьръ,* что ıасни врѣмя-то, кога духа, ıаснецъ. — *Червенъ вѣтьръ,* болѣсть *Erisipelas* по кожъıтѫ человѣку, отъ коıѫто тıа подпухва и ся черви; рупелъ, устрѣлъ, червенка; **ро́жа.** — *Излиза, вдигася вѣтьръ,* начина да вѣе; **вѣтренѣетъ, поднима́ется вѣтеръ.** — *Млъква, прѣстава вѣтьръ-тъ,* запира да духа; **перестаётъ вѣтеръ.** — *Зимамь вѣтьръ,* начинамь да мъıслѭ въısоко за себе; **дѣлаться тщесла́внымъ.** — *Имамь вѣтьръ въ главѫ-тѫ,* навдигамся; **тщесла́виться.** — *Врьвѭ на кѫдѣто духа вѣтьръ-тъ,* владамся спорядъ врѣмя-то; **плыть по тече́нiю воды́.** — *Отиде на вѣтьра, по вѣтьра,* изхабися, станѫ знанъ, безъ никаквѫ облагѫ; **пропа́ло, напра́сно, безъ по́льзы.** — *Правѭ нѣчто на вѣтьра,* напраздно, напусто, нафиле; **дѣлать что напра́сно.** — *Работи за вѣтьра,* за тоıа что духа, безъ облагѫ. — *Хорати на вѣтьра,* спр. приказва безъ да го слушıать, хорати на тоıа, что духа. — *Таıа работа съ вѣтьръ не става,* не ся врьши безъ разносъ и трудъ. — *Пасе вѣтровъı-тъı,* не прави ничто, насе паткъı-тъı. — *Вѣтьръ го носи на бѣлѫ кобъıлѫ,* или: *вѣтьръ го вѣе на сивѫ кобъıлѫ,* праздна му е работа-та. — *Вѣтьръ му духа въ уши-тъı,* кога го учять не слушıа, не внимава. — *Кой вѣтьръ въı завѣıа тука?* что търсите, зачто сте дошли тука? — *Лови вѣтьра съ ръшето,* врьши празднъı работъı. — *Ни на дъждъ, ни на вѣтьръ. Ни по дъждъ, ни по вѣтьръ. За дъждъ ли, за вѣтьръ ли? Отъ вѣтьръ иде, бура го завличıа. Вѣтьръ варенъ, снѣгъ печенъ. Днесь съ вѣтьръ, утрѣ съ пепелъ. Вѣтьръ-тъ тънкъı-тъı дрьвета прѣвъıва, а дебелъı-тъı катурıа. Вѣтьръ вѣе, гора ся люлѣе. Ако не духа вѣтьръ, гора-та не ся люлѣе. Прьжи ıайца на вѣтьра. Дрьжся, не бойся, вѣтьръ тя носи на бѣлѫ кобъıлѫ! Ха майка му хортувала, ха вѣтьръ вѣıало, все едно му е. Конь прьди, вѣтьръ вѣе. Вѣтьръ го довѣıалъ, вѣтьръ го отвѣıалъ. Прѣди да прѣстане вѣтьръ-тъ, най-буенъ бъıва. Вѣтре, Петре, не духай внетрѣ.* — *Что е това, что ся чюе, а не сѫ види?* или: *смокъ свири на въıсокѫ планинѫ, крьстата гора играе.* Гат. — Вѣтьръ.

Вѣчи́тъıй, тъ, та, то, *пр.* Что трае много врѣмя, трьдѣ ıакъıй, вѣковитъıй; **вѣковѣ́чный.** *Това е нѣчто вѣчито.* — **то,** *нар.* Много врѣмя; **вѣковѣ́чно.**

Вѣ́чна мѫ́ка. Пькълъ, пькло, пекло, адъ, дженде́мъ; **адъ, пе́кло.** *Грѣшни-ти отиватъ въ вѣчнѫ мѫкѫ. Лошıа жена — вѣч-*

на мжка. Комуто е лошя жена-та, нему не трѣбва вѣчна мжка.

Вѣчни́къ, *с. м.* Старъ человѣкъ, стогодишенъ; **столѣтный старикъ.** *Въ село-то ны само дѣдо Божилъ е вѣчникъ.*

Вѣчнина, *с. ж.* 1) Врѣмя, что нѣма край, не ся свръшиа; **вѣчность.** 2) Много врѣмя; **продолжительное врéмя.** *Богатина до пладнинж, личбина до вѣчнинж.*

Вѣчни́ца, *с. ж.* Стара бабичка, стогодишна; **столѣтная старýха.**

Вѣчнъій, — чьнъ и — ченъ, чна, чно, *пр.* 1) Что нѣма край, нѣма свършькъ; **вѣчный.** 2) Что отхожда, что трае много врѣмя; **вѣчный, долговрéменный.** — **чно,** *нар.* Всiакога, безъ край, довѣка; **вѣчно, долговрéменно.**

Вѣшалка, *с. ж.* Кычюръ гроздие, гроздъ откжснжтъ съ пó-длъгж ржчкж и окаченъ да виси, та да му ся изсуши гроздие-то и да трае повяче врѣмя.

Вѣшiало, *с. ср.* Вѣсило, висѣлица, бѣсило, бѣсилка; **висѣлица.** *Направихж вѣшiало, та обѣсихж хайдутина.*

Вѣшiамь, *гл. д.* Вѣсж, бѣсж, окачiамь да виси; **вѣшать.** — **мся,** *гл. възвр.* Вѣсжся, бѣсжся; **вѣшаться.** — **шiанъій,** *прич. стр.* Бѣсенъій; **вѣшанный.**

Вѣшiание, *с. ср.* отъ **вѣшiамь; вѣшанiе.**

Вѣщегюрникъ, *с. м.* Лошь, зълъ мжжь, вѣщерникъ.

Вѣщерица, *с. ж.* Вѣщица.

Вѣщерни́къ, *с. м.* Вѣщегюрникъ.

Вѣщий, **щь, ща, ще,** *пр.* в. **вѣждь.**

Вѣщикъ, *с. м.* 1) Бродникъ, магносникъ; **колдýнъ, чародѣй, волшéбникъ.** 2) Който ужь знае да гони вампъіръі-тъі и плътници-тъі и да гъі лови и убива; вампъірарь, вампъіриджиiа, сжботникъ, святичiарь.

Вѣщина́, *с. ж.* Кога нѣкой знае и умѣе да врьши нѣчто добрѣ; знаiание, умѣiание; **умѣнiе, знáнiе.** *Работи съ вѣщинж.*

Вѣщица, *с. ж.* Вѣщерица: 1) Вѣда, самодива; **русáлка.** 2) Бродница, вѣда, магнесница; **колдýнья, колдóвка, вѣдьма.** 3) Лошiава, зла жена; **вѣдьма, злáя жéнщина.** 4) Малка пеперудка, что врьчи вечеръ около пламъіка на свѣщь; вечерница, мамница, самовила; **вечéрнiй мотылёкъ, вечéрникъ, сýмеречникъ.** Казвать, че тъія пеперудкъі сж ужь бродници, които ходять да крадыжть огънiа. 5) Насѣкомо *Lampiris,* бльщунка, блѣстунка, свѣтулка; **свѣтля́къ.**

Вѣщичiа́жся, **ешся,** — **чiа́лся,** *гл. об.* За женж: ставамь вѣщица.

Вѣiж, **ешь, вѣiалъ и вѣлъ (да вѣйнж),** 1) *гл. ср.* Казвася за вѣтъра, духамь, работж; **вѣять, дуть.**

> Ой вѣтре хладнъій, что вѣешь,
> Като отдалечь тъі идешь.
> Да ли си минжлъ прѣзъ Будинъ. *Пѣс.*

2) *гл. д.* Правж нѣчто да ся вѣе, да ся клати нъ въздуха; развѣвамь; **развѣвáть.**

> Тодорко, Тодорко, бъіволарска дъщи!
> Что по поле ходишь, шатъі полъі вѣешь? *Пѣс.*

3) Врьгамь нагорѣ съ лопатж или изсъıпвамь отвъісоко жито, и что да е, за да го очистж отъ плѣвж-тж и отъ шюшлопа; отвѣвамь; **вѣять, вывѣвáть.** *Вѣiж пшеницж. Който не сѣе, той не вѣе.* — **Вѣiжся,** *гл. стр.* 1) Бъівамь вѣiанъ; **вѣяться.** 2) Развѣвамся; **развѣвáться.** *Прѣпорець ся вѣе.* — **Вѣiанъій,** *прич. стр.* Отвѣванъій; **вѣяный.** *Вѣiана ръжь;* **вѣяная рожь.** — *Вѣтъръ го вѣе,* така казвать за человѣкъ, който е само съ това, что ся види на него, или чиiато работа е спукана и не врьви напрѣдъ. — *Вѣеся нагорѣ, надолѣ,* скъітася, ходи насамъ натамъ безъ работж; **шля́ться.** *Не ся вѣй по село-то, а сѣдни и тъі та поработи като людие-то.*

Вѣiание, *с. ср.* 1) Духание отъ вѣтъра; **вѣянiе, дуновéнiе.** 2) Отвѣвание нѣчто; **вѣянiе, вѣйка.**

Вѣiа́чка, *с. ж.* 1) Жена или мома, коiато вѣе нѣчто; **вѣятельница.** 2) Справа за вѣiание нѣчто; **вѣяльня.**

Вѣiа́чь, *с. м.* Който вѣе, отвѣва нѣчто; **вѣятель.**

В'юздiа́вамь, в. **въюздiа́вамь.**

Вжбелъ, *с. м.* Кладенець, извлакъ, стубелъ, бунаръ; **колóдецъ, колóдязь.** *Имаше вжбелъ длъбокъ и сухъ, безъ водж. Вжбелъ дѣда състари.*

Вжгаре́ць, — **рцй,** *с. м.* Жгарець, врьголець, врьга, чирка на кожж-тж на добътъкъ, конь, волъ и др. съ червiакъ *Oestrus equi, Oestrus bovis* въ нежж, излупенъ отъ iайце, снесено отъ мухж оводъ, и самъій червiакъ; **ýгорь.**

Вжгари́тъій, **тъ, та, то,** *пр.* Казвася за овцж, что има червенъі, ръіжи бѣлѣзъі; шiаренъій; **имѣющiй рыжiя пятна, нѣстрый (объ овцáхъ).** *Вжгаритъ овенъ.*

Вжглие, *с. ср. съб.* Вжглища; **ýголья, ýгольe.**

Вжгленарка, *с. ж.* 1) Коiато гори вжглие, вжглищарка, кимюрджийка. 2) Жена на вжгленарь.

Вжгленарскъій, **ска, ско,** *пр.* отъ **вжгленáрь.** Вжглищарскъій, кимюрджийскъій.

Вжгленарчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ вжгленарь, вжглищарчя.

Вжгленáрь, *с. м.* 1) Който гори или продава вжглие; вжглищарь, кимюрджиiа; **ýгольникъ, ýгольщикъ.** *Кога станж вжгленарь и кога му поцрьнѣ вратъ-тъ* 2) Птица

Picus martius, черенъ дятелъ, черенъ кльвочь; **дятелъ чёрный, желна́.**

Вѫ́гленецъ, *ум. м.* отъ **вѫ́гленъ.** Вѫгленчя; **уголёкъ.** *Подъ пепелецъ вѫгленецъ.*

Вѫ́гленченце, *ум. ср.* отъ **вѫ́гленчя; уголёчекъ.**

Вѫ́гленчя, *ум. ср.* отъ **вѫ́гленъ.** Вѫгленецъ; **уголёкъ.**

Вѫ́гленъ, *с. м.* 1) Ѫгленъ, черенъ кѫсъ отъ нѣчто обгорѣло; **у́голь.** 2) Черпилка въ жито, главня; **головня́.** — *Живъ вѫгленъ, червенъ вѫгленъ,* който е разпаленъ и тлѣе; **горя́щій у́голь.** — *Мрьтъвъ вѫгленъ, черенъ вѫгленъ,* что не гори, изгаснѫлъ; **поту́хшій у́голь.** — *Сѣди като на вѫглены,* като на трьнье, като на иглы; **сидѣ́ть какъ на у́гольяхъ, какъ на иго́лкахъ.** — *Паднѫ като на вѫгленъ.* — *Черенъ като вѫгленъ,* или на смѣхъ: *бѣлъ като вѫгленъ;* **у́голь углёмъ.** — *Покрытъ вѫгленъ пó-длъбоко пари. Заровени-ти вѫглени дрьжять пепела горящь. Всякой тягли вѫглена къмъ свое-то яйце.*

Вѫглища́рка, *с. ж.* Вѫгленарка.

Вѫглища́рскъій, **ска, ско,** *пр.* отъ **вѫглища́рь.** Вѫгленарскъій.

Вѫглища́рчя, *ум. ср.* отъ **вѫглища́рь.** Вѫгленарчя.

Вѫглища́рь, *с. м.* Вѫгленарь.

Вѫ́глище, *с. съб. ср.* 1) Много вѫглени; **у́голья.** 2) Кимюръ; **у́голье.**

Вѫ́дица, *с. ж.* 1) Кука на дрьво или на вѫже да ся закачя нѣчто, за да ся тягли; канджа, ченгелъ; **крюкъ** *(мн.* **крю́чья),** **баго́ръ.** 2) Зѫбата кукъичка, приврьзана на края на тьнкѫ отъ космы отъ конскѫ опашкѫ врьвь, та, съ стрьвь на неѭ, ся спуща въ водѫ-тѫ да ся лови рыба; **у́да.** 3) Кука отъ иглѫ, зашита на края на ивицѫ, за да ся закачя съ неѭ чтото ся шие, та да не шавре; енгистра.

Вѫ́дичка, *ум. ж.* отъ **вѫ́дица.** 1) **Крючёкъ, крючёчекъ.** 2) **Удочка, у́дка.**

Вѫ́дичя, *ум. ср.* отъ **вѫ́дица.** Вѫдичка.

Вѫжѐ, — **жя́,** *с. ср.* Дебела врьвь, пороже; **верёвка.** — *Вѫже отъ конопје,* конопьць; **крѣпти́на.** — *Дебело вѫже,* хортома; **кана́тъ.** — *Отъ колъ и отъ вѫже,* спр. нищо и никакви людје, вѫжерници, вѫжници, обѣсилници; **сорванцы́, ви́сельники, повѣ́сы, негодя́и, бездѣ́льники, злодѣ́и.** — *Като висѣлъ на вѫже,* нетрьпѣливъ. — *Бѣга като отъ вѫже,* боися, страхъ го е. — *За вѫже е,* спр. за бѣсенје е, лошь человѣкъ е; **онъ заслу́живаетъ пе́тлю.** — *Който лъже, на вѫже; който не́, на двѣ. Като брашно на вѫже. Безъ вѫзелъ вѫже пó-малко трае. И той за колъ и онзи за вѫже. Оправился (правъ) като вѫже въ торбѫ (въ сакулѫ). Мякото вѫже прѣжюля твръдый камъкъ. Съ чюждо вѫже не ся спущай въ кладенецъ. Вѫже-то ся кѫса, дѣто е найтънко.*

Вѫжени́ца, *с. ж.* Плитка, плитъ, сплитка, сплитъ, низя, вѣнецъ, вързаница лукъ.

Вѫже́нце, *ум. ср.* отъ **вѫжѐ.** Вѫжнце; **верёвочка.**

Вѫже́рникъ, *с. м.* Младъ сълудничявъ чловѣкъ.

Вѫже́рница, *с. ж.* Млада сълудничява мома или жена.

Вѫжнцѐ, *ум. ср.* отъ **вѫжѐ.** Вѫженце.

Вѫ́жникъ, *с. м.* Чловѣкъ за вѫже, за бѣсенје, обѣсилникъ; **ви́сѣльникъ, сорване́цъ.**

Вѫ́жница, *с. ж.* Жена или мома за вѫже, за бѣсенје, обѣсилница; **ви́сѣльница.**

Вѫжя́рка, *с. ж.* 1) Жена или мома вѫжярь. 2) Жена на вѫжярь.

Вѫжя́ровъій, **въ, ва, во,** и

Вѫжя́рскъій, **ска, ско,** *пр.* отъ **вѫжя́рь.**

Вѫжя́рство, *с. ср.* Занаятъ на вѫжярь; **ремесло́ верёвочника.**

Вѫжя́рчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ вѫжярь; **молодо́й верёвочникъ.**

Вѫжя́рь, *с. м.* 1) Който прави вѫжя; **верёвочникъ.** 2) Който продава вѫжя; **продаве́цъ верёвокъ.**

Вѫ́зелчя, *ум. ср.* отъ **вѫ́зелъ; узело́къ.**

Вѫ́зелъ, — **злй,** *с. м.* 1) На врьвь, на вѫже, на конецъ или на друго нѣчто крьстосано, прѣплетено и затягнѫто така, каквото само да не може да ся развръже; **у́зелъ.** *Вѫзелъ вѫзла дрьжи. Безъ вѫзелъ врьвь работѫ не врьши.* 2) Нѣчта врьзаны въ крьпѫ или въ что да е; врьзопъ; **у́зелъ, па́чка, паке́тъ.**

Вѫзли́въій, **въ, ва, во,** *пр.* Что има много вѫзлы по себе-си; **узли́стый, узлова́тый.**

Вѫкъ, *междом.* Въ изреченје: *ни гѫкъ, ни вѫкъ,* ни дума.

Вѫ́ла, им. соб. женско.

Вѫ́лё, им. соб. мѫжско. *Накарали Вѫлю, а той Милю.*

Вѫпъ́ръ, *с. м.* в. **вампъ́ръ.**

Вѫпъря́самся, *гл. свр.* отъ **вѫпъря́свамся.** Да ся вампърясамь.

Вѫпъря́свамся (**да ся вѫпърясамь),** *гл. об.* Вампърясвамся, ошлътявамся.

Вѫпъря́сване, *с. ср.* отъ **вѫпъря́свамся.** Вампърясване.

Вѫ́сене, *с. ср.* отъ **вѫ́сѫ** и **вѫ́сѫся.** Мрьщене, супене, чюмерене; **хму́реніе, мо́рщеніе.**

Вѫсѐница, *с. ж.* Гѫсеница.

Вѫсѐничка, 1) *ум. ж.* отъ **вѫсѐница.**

Гѫсеничка. 2) *с. ж.* Раст. *Stachis;* **колосни́ца,** и *Carex;* **осо́ка,** бека, житница, класатица, класатница, класица, подполонка.

***Вѫ́ска, вѫ́скы,** *с. ж.* в. **ву́ска.**

Вѫ́сла, *с. ж.* Коѭто е навѫсена всѭкога, та не може да ѝ ся продума.

Вѫ́слё, *с. м.* Който е всѭкога навѫсенъ, като да е срьдитъ, та не може да му ся продума; **супы́рь, угрю́мецъ, хму́ра.**

Вѫсъ, вѫ́си, *с. м.* Косми-ти, что растѫтъ у мѫжіе по горнѭ-тѫ устнѫ; мустакъ; **усъ.** *Черни вѫси.* — *Засукалъ вѫсы;* **закрути́лъ усы́.**

Вѫ́сѫ, ишь, — силъ, *гл. д.* Мрьщѫ мрьждѫ, супѭ, чюмерѭ, мусѫ; **хму́рить, су́пить, мо́рщить.** *Вѫси вѣжды.* **Вѫ́сѫся,** *гл. възвр.* 1) Мрьщѫся, мрьждѫся, мусѫся, супѭся, чюмерѭся; **хму́риться, су́питься, мо́рщиться.** *Что ся вѫсишь така? Вѫсися като Старѫ Планинѫ.* 2) Казвася за врѣмя-то, кога подкачи да става облачно, заоблачвамся; **хму́риться, станови́ться па́смурною (о пого́дѣ).** *Врѣмя-то ся вѫси, ще ся развали.*

Вѫ́торъ, *с. м.* На бъчвѫ и на какъвъ да е дрьвянъ сѫдъ врѣзано-то извѫтрѣ на дѫгы-ты, дѣто ся вгнѣздѭ дъно-то; **уто́ры.**

Вѫ́трѣ, *нар.* Внѫтрѣ, внетрѣ, нетрѣ, унетрѣ: 1) Всрѣдъ нѣчто; **внутри́.**

Тамо има бунаръ баталнѭ,
Вѫтрѣ има змиѭ тройноглавѫ. *Пѣс.*

2) Вѫтрѣшне-то на нѣчто; **вну́треная часть.** *Кѫща отвънъ свършена, а вѫтрѣ не доправена;* **домъ снару́жи око́нченный, а внутри́ не додѣ́ланный.**

Изгради въ село черковѫ,
Та си ѭ вѫтрѣ позлати,
Извъвка си ѭ посребри. *Пѣс.*

3) Вкѫщи; **до́ма.** *Той си стои все вѫтрѣ,* не ходи никѫдѣ; **онъ стои́тъ постоя́нно до́ма.**

Че плака ли ми дѣтя-то?
— Не ти е дѣтя плакало,
Нито сьмь вѫтрѣ ходила.
Булѭ ѝ вѫтрѣ отиде,
Дѣтя-то въ люлкѫ заклано. *Пѣс.*

4) Съ прѣдлогъ **въ** и **у** при него: *а)* За мѣсто: въ нѣчто, за което е дума-та; **внутри́, въ.** *Вѫтрѣ въ стаѭ-тѫ;* **внутри́ ко́мнаты.** *Вѫтрѣ въ града. Вѫтрѣ въ горѫ-тѫ;* **въ лѣсу́.** *Вѫтрѣ въ землѭ-тѫ;* **въ нѣ́драхъ земли́.** *б)* За врѣмя: за; **въ тече́ніе, въ.** *Вѫтрѣ въ двѣ години* и *въ двѣ години вѫтрѣ* (за двѣ години) *спечѭлихъ толкова;* **въ два го́да, въ тече́ніе двухъ лѣтъ я зарабо́талъ сто́лько-то.** — **Изъ-вѫ́трѣ и отъ-вѫ́трѣ** (извѫтрѣ, отвѫтрѣ): 1) Отъ-въ нѣчто, изнѣйдѣ. *Тропахъ на врата-та, нъ никой не ся обади извѫтрѣ. Отвѫтрѣ нищо ся не види;* **изнутри́ ничего́ не ви́дно.** 2) Отъ вѫтрѣшнѭ-тѫ странѫ. *Извънъ бѣло, извѫтрѣ червено;* **снару́жи бѣ́лое, внутри́ кра́сное.** — **На-вѫ́трѣ** (навѫтрѣ), камъ вѫтрѣ; **внутрь.** *Тыѭ врата ся отварѭть навѫтрѣ;* **э́та дверь отворя́ется внутрь.** *Тягли го навѫтрѣ. Връви навѫтрѣ. По́-навѫтрѣ;* **да́льше внутрь.** *По́-навѫтрѣ въ горѫ-тѫ има голѣмы дрьвіе.* — **На-навѫ́трѣ,** по посокѫ навѫтрѣ; **по направле́нію во внутръ.** *Стѣна-та ся е навела на-навѫтрѣ;* **стѣна́ навали́лась внутрь.** — **Прѣзъ-вѫ́трѣ** (прѣзвѫтрѣ).

Кога вѣтъръ духне,
Прѣзвѫтрѣ да мине,
Да развѣе, мале,
Мой-тѫ бѣлѫ мухлѫ. *Пѣс.*

— *Зимамь лѣкъ извѫтрѣ, отвѫтрѣ,* който ся яде или пие; **принима́ю лѣка́рство внутрь.** — *Грызе мя, яде мя извѫтрѣ,* имамь нѣчто да мя мѫчи, да мя прави да мыслѭ, да не сьмь миренъ; **имѣ́ть вну́треннее безпоко́йствіе.**

Вѫ́трѣшный, — **шьнъ и — шенъ, шнѭ, шне,** *пр.* Внѫтрѣшний, внетрѣшний, нетрѣшний. 1) Что е вѫтрѣ; **вну́тренній.** 2) Казвася за човѣкъ, който крые что мысли; **скры́тный (о человѣкѣ).** — *Вѫтрѣшне-то на нѣчто;* **нутръ, нутро́.**

Вѫ́хавый, въ, ва, во, *пр.* Что мирише на добро, има миризъ, дъхъ, миризливый; **души́стый, паху́чій.**

Вѫщѫ́, и́шь, — щѣлъ, *гл. ср.* Казвася за гласа, что издава вода, кога ся грѣе и наближи да заври.

Вѫщѣ́ніе, *с. ср.* отъ **вѫщѫ́.**

Вя́гавый, въ, ва, во, и

Вя́гый, гъ, га, го, и

Вя́дый, дъ, да, до, *пр.* Комуто очи-ты глядать не́ и двѣ-ты направо по еднѫ посокѫ, кривоглядый, гаврогля́дый, шнатавый, шнашнавый; **косо́й, косогля́зый, косо́кій, косы́ня.**

Вя́жѭ, ешь, вязалъ, *гл. свр.* отъ **вя́звамъ.** Да врьжѭ. — **Вя́заный,** *прич. стр.* Врьзаный.

Вя́жѭ, ешь, вязалъ, и **вя́зѫ, ешь, — за́лъ,** *гл. д.* Вежѭ, везѫ: 1) Шнѭ на платъ съ вълнѫ или съ свилѫ шнарении, като бѣлушкы, пополкы и проч.; **вышива́ть.** *Вяжѭ ризѫ.* 2) Плетѫ чорапы и др.; **вяза́ть, вязти́.** — **жѭся** и — **зѫся,** *гл. стр.* 1) **вышива́ться.** 2) **вяза́ться, вязти́ся.** — **Вя́заный,** *прич. стр.* 1) Шитый шнаренъ шивъ; **вы́шитый.** 2) Плетеный; **вязе́нный и вязе́ный.**

Утрѣ ходамь въ Бяголѫ,
Да ти купамь кошюлѭ,

Кошюлѫ-тѫ плетенѫ.
Горѣ долу вязанѫ. *Пѣс.*

Вя́зание, *с. ср.* отъ **вя́жѫ** и **вя́зѫ.** 1) Шиение шаренъ шивъ; **вышива́ніе.** 2) Плетение; **вяза́ніе, вязе́ніе.**

Вя́заница, *с. ж.* Врьзаница, сплитъ отъ нѣчто. *Една вязаница чесьнъ.*

Вяза́рка, *с. ж.* Игла за вязание.

Вяза́чка, *с. ж.* в. **врьза́чка.**

Вяза́чь, *с. м.* в. **врьза́чь.**

Вя́звамь и **ва́зувамь** (да **вя́жѫ**), *гл. д.* в. **врѣ́звамь.**

Вя́звание и **вя́зувание,** *с. ср.* отъ **вя́звамь.** Врьзвание.

Вязва́чка, *с. ср.* в. **врьзва́чка.**

Вязва́чь, *с. м.* в. **врьзва́чь.**

Вязъ, *с. м.* 1) Кога нѣкой вяже нѣчто, вязание. 2) Нѣчто вязано, шито или плетено; **вя́занье.**

Вя́зѫ, **ешь,** — *за́лъ, гл. д.* в. **вя́жѫ.**

Вя́ке, в. **вя́че.**

Вя́натіе, *с. ср.* отъ **вя́нѫ.** Вянение, вяхнатіе, вяхнение; **увяда́ніе.**

Вя́натый, **тъ, та,** *пр.* Повянѫлый, извянѫлый.

Ако е кытка, кытка зелена,
Ты да мя чакашь, да не ся женишь;
Ако е кытка, кытка вянатa,
Ты да ся женишь да не мя чакашь. *Пѣс.*

Вя́нение, *с. ср.* Вянатіе.

Вя́нѫ, **ешь,** — **налъ,** *гл. ср.* Вяхнѫ: 1) Казвася за растенния-та, загубвамь зеленинѫ-тѫ си и ся спарвамь; **вя́нуть, увя́да́ть, блёкнуть.** 2) Казвася за чловѣка, повянвамь, посрьнувамь, попарвамся; **вя́нуть (о человѣкѣ).**

Богъ да убие, Невянко,
Твои-ты старъı кумовъı,
Че тя Невянко крьстихѫ,
Да вянѫть людіе за тебе. *Пѣс.*

Вя́самь, *гл. ср.* Бръзамь, врьвѫ, врьшѫ брьзо, варкамь, спѣшѫ; **спѣши́ть, торопи́ться.** *Вяса като желкѫ прѣко угарь. Който вяса, ще втаса.*

Вя́сание, *с. ср.* отъ **вя́самь.** Бръзание, спѣшение.

Вя́хнатіе и

Вя́хнение, *с. ср.* отъ **вя́хнѫ.** Вянатіе, вяне́ние; **увяда́ніе.**

Вя́хнѫ, **ешь,** — **налъ,** *гл. ср.* в. **вя́нѫ.**

Вяче, *нар.* Вяке, веке, вече, вечь: 1) Употрѣбıавася при глаголы-ты за да ся покаже нѣчто станѫло, свршено, или на ставание, на свршание; **уже́.** *Азъ сьмь вяче старецъ;* я **уже́ стари́къ.** *Ты вяче не си дѣтя;* **ты уже́ не ребёнокъ.** *Азъ вяче ся наıадохъ;* я **уже́ наѣлся.** *Омрьзнѫ ми вяче, вяче ми ся с додѣıало;* **мнѣ уже́ надоѣло.** *Вяче двѣ годинъı откакъ с умрѣлъ;* **уже́ два го́да какъ онъ у́меръ.** *Той вяче нѣма да дойде;* **онъ уже́ не придётъ.** *Настава вяче зима;* **настаётъ уже́ зима́.** *Слънце-то вяче захожда;* **солнце уже́ захо́дитъ.** *Азъ вяче запирамь;* **я уже́ изнемога́ю.** 2) По́-много; **болѣе, бо́льше.** *Нищо вяче не щѫ;* **ничего́ бо́льше не хочу́.** *Той не ще вяче да работи;* **онъ не хо́четъ бо́льше рабо́тать.** *Азъ вяче не го вѣрвамь;* **я бо́льше не вѣрю ему.** — **По́-вяче** (по́вяче), по́-много; **бо́льше.** *По́вяче отъ колкото трѣбва;* **бо́льше чѣмъ ну́жно, чѣмъ слѣдуетъ.** *Въ това село има повяче отъ сто кѫщи;* **въ э́той дере́внѣ бо́льше ста дворо́въ.** *Българе-ти сѫ повяче отъ Грьци-ты;* **Болга́ре многочисленнѣе Гре́ковъ.** — **По́вячето** (съ члѣнъ като имя сѫществително), по́-много-то; **бо́льшая часть, большинство́.** *По́вяче-то нивы сѫ пожънѫты;* **бо́льшая часть поле́й пожа́та.** *По́вяче-то селяне* (по́вяче-то отъ селяны-ты) *си иматъ своѭ земѭ;* **большинство́ посе-ля́нъ имѣютъ со́бственную зе́млю.** — **Найвяче** (найвяче), най-много, найпаче, прьво-то, главно-то; **болѣе всего́, осо́бенно, въ осо́бенности, гла́вное.** *Това зарадва всичкы-ты и най-вяче мене;* **э́то обра́довало всѣхъ и бо́льше всего́ (въ осо́бенности) меня́.** *Врѣмя-то с найвяче въ всичко;* **во всёмъ са́мое гла́вное вре́мя.**

В'ıа́дамся (да ся в'ıамь), *гл. взвр.* В'ıаждамся: 1) Казвася за животны, отъ много ıадение достигамь да не ми ся ще, да не могѫ да ıамь много; **отъ большо́го употребле́нія пи́щи теря́ть по́зывъ къ ней.** 2) Наıадамся. *Забитинъ-тъ ны открай бѣ добрь, па като ся в'ıаде, зе да прави зло.*

В'ıа́дание, *с. ср.* отъ **в'ıа́дамся.**

В'ıа́ждамся, *гл. взвр.* в. **в'ıа́дамся.**

В'ıалъвıа́вамся, в. **въıалъвıа́вамся.**

В'ıамь (да ся), **в'ıаде́шь, в'ıа́дохся, в'ıа́лся,** *гл. свр.* отъ **в'ıа́дамся.**

В'ıа́хамь (**в'ıа́хвамь,** да **в'ıа́хнѫ, в'ıа́хнувамь**), *гл. д.* Ѩхамь, въсѣдамь, възсѣдамь, врьзсѣдамь.

И си в'ıахнѫ бръза коня,
И излѣзе отъ Солуна. *Пѣс.*

В'ıа́хание, *с. ср.* отъ **в'ıа́хамь.** Ѩхание, въсѣдание, възсѣдание, врьзсѣдание.

В'ıа́хвамь, *гл. мн-кр.* отъ **в'ıа́хамь.**

В'ıа́хнувамь, *гл. уч.* отъ **в'ıа́хнѫ.**

В'ıа́хнувание, *с. ср.* отъ **в'ıа́хнувамь.**

В'ıа́хнѫ, **ешь,** — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **в'ıа́хамь.**

Г. г. *г.*

Г. Четвьрто слово, четврьта буква въ Словянскѫ-тѫ азбукѫ, наричано *глаголъ;* по старо-то начрьтание г, а по ново-то г, и рѫкописно *г.*

Га, *нар.* 1) Основа-та на нарѣчиıа: *а)* **Кога́,** отъ мѣстоим. **ко** и **га,** и **кога́то, вся́кога, ни́кога; когда́, всегда́, никогда́.** *б)* **Сега́,** отъ мѣстоим. **се** и **га; тепе́рь.** *в)* **Тога́,** отъ мѣстоим. **то** и **га,** и **тога́ва; тогда́.** *г)* **Ега́,** отъ мѣстоим. **е** и **га,** и **ега́то; когда́.** Въ тыıа, така сглобены, нарѣчиıа основѫ-тѫ **га** изричать и **гы,** та казвать и *когы, когыто, всıакогы, никогы, сегы, тогы, тогыва;* така и **вынѫгы** вм. **вынѫга.** 2) Употрѣбıавася и безъ мѣстоимение прѣдъ него, само **га** и **га́то** вмѣсто **кога́, кога́то.** *Га сте дошли?* **когда́ пришли́ вы?** *Гато бѣхъ младъ;* **когда́ я былъ мо́лодъ.** *Га не знаешь, ты млъчи;* **когда́ не зна́ешь, то молчи́.** *Ще му дойде умъ-тъ, га го чюкне горний прагъ, та поглядне долний. Гато ты отиваше, азъ ся врьщахъ. Га ти трѣбвамь: баче Кое; га не ти трѣбвамь: лудый Кое.* — **Га́ че** и **га́ че ли** (гаче и гачели), ужкакъ, като че, като че ли, като да; **бу́дто, какъ бу́дто, сло́вно.** *Правися гаче не разбира что му казвать;* **притворя́ется бу́дто не понима́етъ что говоря́тъ ему́.** *Той така ся влада съ мене, гачели му сьмь слуга;* **онъ такъ обраща́ется со мно́ю, какъ бу́дто я ему́ слуга́.** *Залита гачели е пиıанъ;* **шата́ется сло́вно пья́ный.** *Гаче вали дъждь. Гачели с плакалъ. Пѣтелъ-тъ пѣе срѣщѫ врата-та: гачели щѫтъ ны дойдѫтъ гостıе.*

Га, Вин. пад. ед. число мѫжскый и срѣдень родъ отъ лично мѣстоимение третıе лице, вмѣсто **го.** *Азъ га видѫ, ты га знаешь* вм. азъ го видѫ, ты го знаешь.

Га́беръ, *с. м.* в. **га́бьръ.**

Га́бамь (**га́бвамь, да га́бнѫ, га́бнувамь**), *гл. д.* Гавамь, отпращамь, изългвамь, пращамь нѣкого за зеленъ хайвяръ. *Ама мя габнѫ ха!*

Га́бание, *с. ср.* Гавание, отпращание, изългвание, лъжение.

Га́бвамь и **га́бувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **га́бамь.**

Га́бнувамь, *гл. уч.* отъ **га́бнѫ.**

Га́бнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **га́бамь.** Да гавнѫ, да отпратѫ, да излѫжѫ. — **нѫтый,** *прич. стр.* Гавнѫтый, отпратеный, изълганый.

Габра́къ, *с. м. съб.* Габрова гора; **гра́бовый лѣсъ, граби́нникъ.**

Га́бровскый, ска, ско, *пр.* отъ **Га́брово** (градъ). *Габрювско блюдо,* никакъвъ, лошь человѣкъ. — *Габрювска работа,* несвѣстна, не́ за свѣта. — *Работа-та му с Габрювска,* не е добра, не гляда на добро, злѣ отива.

Габро́въый, въ, ва, во, *пр.* отъ **га́бьръ.** Что е на габьръ, или что с направенъ отъ габьръ; **гра́бовый, граби́нный.** *Габрово дрьво, габрова тоıага.* — *Иди му свири съ габровѫ пищıалкѫ, съ габровѫ свиркѫ,* казвай му, нъ той не ще да знае, не зима отъ думѫ, не хае.

Га́брецъ, *ум. м.* и **га́бьрчя,** *ум. ср.* Малъкъ габьръ.

Га́бьръ, *с. м.* Габеръ, дрьво *Carpinus betulus;* **грабъ, граби́на, граби́льникъ, бѣлый букъ.**

***Гава́зинъ** и **гава́зъ,** *с. м. Т.* в. **кава́съ.**

Га́вамь (**га́ввамь, да га́внѫ**), 1) *гл. д.* Габамь. *Гавнѫхъ го за смрадликѫ по Гавевѫ полıанѫ.* 2) *гл. ср.* Слизамь надолу, спущамся въ нѣчто; **нисходи́ть, ниспуска́ться, ниспуща́ться.** *Врьвѣли още малко и гавнѫли у дола.*

Гава́на, *с. ж.* в. **гава́ница.**

Га́вание, *с. ср.* отъ **га́вамь.**

Гава́ница, *с. ж.* Гавана, валчистъ сѫдъ издлъбанъ отъ едно дрьво; копаниıа. *Гавана-та не обичıа копанѫ-тѫ.*

Гава́ничка, *ум. ж.* отъ **гава́ница.** Копанка.

Гава́нка, 1) *ум. ж.* отъ **гава́на.** Гаваничка, копанка. 2) *с. ж.* Валчистъ сѫдъ изврьтѣнъ на стругъ отъ едно дрьво и съ захлупакъ; гаванци, застрьгъ, за́стругъ, захлупци; **ста́вецъ, ста́вень.**

Гава́нци, *с. м. мн.* Гаванка въ 2-то знаменование.

Га́ввамь и **га́вувамь,** *гл. мн-кр.* отъ **га́вамь.**

Гаведи́на, *ув. ж.* отъ **га́ведь.**

Гаведи́нка, *ум. ж.* отъ **га́ведь.**

Га́ведь, *съб. м.* и *ж.* 1) Гадъ, звѣръ, что ıаде добытъкъ, като вълкъ, мечка; **хи́щные звѣри.** *Изтрови ми ся конь-тъ на гаведь.* 2) Всıако животно дивıачь; **дичь.** 2) Казвася на попрьжиıание; **га́дина** (**родъ бра́ни**). *Каква си гаведь!* **ѣкая ты га́дина!**

Га́вкамь (**да га́внѫ, га́внувамь**), *гл. ср.* Казвася за малкы кучста: лаıѫ, джıавкамь, жıавкамь, чıавкамь; **га́вкать, ла́ять, бреха́ть** (**о ма́ленькихъ соба́кахъ**). *Кушля-то гавка;* **собачёнка га́вкаетъ.**

Гáвкание, *с. ср.* отъ **гáвкамь.** Лаяние, джјав кание, жјавкание, чјавкание; **гáвканье.**

Гáвнувамь, *гл. уч.* отъ **гáвнѫ.**

Гáвнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **гáвамь.** Да габнѫ. — **нѫтый,** *прич. стр.* Габнѫтый, излъганый.

Гáвнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. сд-кр.* отъ **гáвкамь.** Да лайнѫ, да джјавнѫ, да жјавнѫ, да чјавнѫ; **гáвкнуть.**

Гáвра, *с. ж.* 1) Подигравка, подиграване, подбивъ, подземка; **насмѣшка, издѣвки, шутка.** *Хорати на гаврѫ.* 2) Съ когото, съ коєто ся гаврять, гаврило, подиграло. *Станѫ гавра на дѣца-та.*

Гáвранецъ, *ум. м.* и **гáвранчя,** *ум. ср.* отъ **гáвранъ.**

Гáвранъ, *с. м.* По́-употрѣбително **гáрванъ,** птица *Corvus cornix,* гавринъ, вранъ, галупъ, гробарь, мрьшарь; **ворóнъ, вранъ, гáйворонъ.**

Гáврение, *с. ср.* отъ **гáврѭся.** 1) Плѣзение, подкривяние, дразнıа, ливрение; **кривлянье лицóмъ.** 2) Подиграване, биение шегѫ, зевклендисване; **дразненiе, издѣвки.**

Гаврѝло, *с. ср.* Онова, съ коєто ся гаврять, съ коєто ся подигравать, гавра, подиграло, подигрáчка; **предмéтъ шутокъ.** *Зехѫ мя на гаврило. Станѫ имъ гаврило.*

Гáвринъ, *с. м.* Птица гавранъ.

Гаврóглядый, дъ, да, до, *пр.* Вигавый, вягый, вядый, кривоглядый, шатавый, шашавый; **косóкiй, косоглáзый, косóй, косѝня.** *Едно око има, и то гавроглядо.*

Гаврѣтамь, в. **гаврѣщамь.**

Гаврѣтание, *с. ср.* отъ **гаврѣтамь.** Гаврьщание.

Гаврѣтнувамь, *гл. уч.* отъ **гаврѣтнѫ.**

Гаврѣтнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **гаврѣщамь** и **гаврѣтамь.** Да прѣмѣтнѫ, да прѣврьнѫ, да катурѭ; **опрокѝнуть.** — **нѫтый,** *прич. стр.* Прѣмѣтнѫтый, прѣврьнѫтый, катуреный; **опрокѝнутый.**

Гаврѣщамь и **гаврѣтамь** (да **гаврѣтнѫ**), *гл. д.* Катурıамь нѣчто на странѫ или съ дъно-то нагорѣ, прѣмѣтамь, прѣврьщамь, куткамь; **опрокѝдывать.** *Гаврьтнѫ стола.* — **мся,** *гл. возвр.* и *стр.* Прѣмѣтамся, прѣврьщамся, катурıамся, куткамся; **опрокѝдываться.** *Гаврьтнѫхѫся кола-та;* **возъ опрокѝнулся.** — *Гаврьта чяши-ты,* пие много.

Гаврѣщание, *с. ср.* отъ **гаврѣщамь.** Гаврьтание, прѣврьтание, прѣмѣтание, катурıание; **опрокѝдыванiе.**

Гáврѭся, ишся, — **рѝлся,** *гл. об.* 1) Подкривıамся нѣкому, дразнѫ нѣкого, плѣзѫся, ливрѭся; **кривлянıемъ лицóмъ и гримáсами дразнѝть.** 2) Подигравамся, биѭ си шегѫ съ нѣкого, подзимамь, зевклендисвамся; **трунѝть, шутѝть, дурáчить, подтрýнивать, погýливать, издѣвáться.** *Что ся гавришь съ него!* **что ты издѣвáешся надъ нимъ!**

Га, га! *междом.* Гѫшний викъ; га, га.

Гáга, *с. ж.* 1) Клювъ на птицѫ, джонка, човка, клюнъ; **клювъ.** *Не си възирай гагѫ-тѫ насѫдѣ. Пъха си гагѫ-тѫ дѣто не трѣбва. Гага-та му лъскава. Гагата му остра, а той ѭ показва за мострѫ.* 2) На главѫ-тѫ на насѣкомо длъга цѣвица, съ коѭто то смуче та ся храни; **хóботъ насѣкóмаго.**

> Мушица му ся присмѣла (комару),
> Че му сѫ длъгы крака-та
> И му е остра гага-та. *Пѣс.*

3) Дѣтска игра пиличка.

Гагáлка, *с. ж.* 1) Iастие: оризъ или скльцано мясо, увито въ листъ отъ купусъ, отъ лозѫ или друго растение и варено; гушка, цѣлоглътка, виткы, сарма; **галýша, голубцы́.** 2) Бѣлы прищчици, пѫпчици, что излизать по уста-та на малкы дѣчица.

Гагáлчица, *ум. ж.* отъ **гагáлка.** Сармица.

Гаганѝца, *с. ж.* Палене урбалкы и пушкание на сырны заговѣзни; гаро.

Гагарáшка, *с. ж.* Птица *Corvus pica,* свраката, гарагашка, гаргашка, каракашка; **сорóка.**

Гáго, им. соб. мѫжско. Срѣщася и въ изрѣченија: *Реклъ Гаго: кому какво драго. Забѣгнѫлъ Гаго три дни безъ недѣлѭ. Дѣто да речешь: Гаго, рчи: аго.*

Гáгъица, *ум. ж.* отъ **гáга.**

Гáгъичка, *ум. ж.* отъ **гáгъица.**

Гадалýшкы, *с. ж. мн.* Шарени конци, които нѣкои си врьзвать на рѫцѣ-ты и на шиıѫ-тѫ на 1-й Марта всıакѫ годинѫ, а гы врьгать, кога видять прьвъ пѫть ластовицѫ или щрѣкълъ; марта, мартеници, мартинкы.

Гáдение, *с. ср.* отъ **гáдѭ.** 1) Валıание, правение нечисто; **гáженiе, марáнье, пáчканiе.** 2) Развалıание; **пóрча, повреждéнiе.**

Гáдение, *с. ср.* отъ **гадѭ.** Карание, хокание, мьмрение, брьбрение, тякание; **упрекáнiе, пенянiе, тазáнiе.**

Гáдецъ, *ум. м.* отъ **гадъ.** Малко гадъ.

***Гаджáлъ,** *пр. неизм. Т.* За животно: дрьглашь; **одёръ, óдрань.**

Гаджю́нкы, *с. ж. мн.* Раст. *Chionanthus,* бѣло цвѣтие, бѣлучкы, кокычета, костичета; **снѣжняика, подснѣжникъ, подснѣжный колокóльникъ.**

Гадѝна, *с. ж.* 1) Малка животина, что пълзи или лази; бубулечка, змиıа или гущеръ; **мáленькое ползýщее живóтное, гадъ, гáдина.** *Въ трѣвулıака има гадины.* 2) Животно, добычя; **живóтное.** *Мечка-та е ıака га-*

дина; **медвѣ́дь си́льное живо́тное.** 3) Гадъ, въшкы. *Дѣтя-то щжть изюджть гадины.* 4) Казвася за попрьжіание, гаведь; **(га́дина (родъ бра́ни).** *Каква си гадина!* **ѣкая ты га́дина!**

Гади́нка, *ум. ж.* отъ **гади́на.** 1) Животинка.

Сторп мя Боже, прѣстори
На каквж-годѣ гадинкж,
На сиво, бѣло орленце. *Пѣс.*

2) Казвася на галено на дѣца.

Га́дися, — ди́лося, *гл. безл.* Повдигася на блюване, пада укропъ; **га́дить, га́диться, тошни́ть, тошни́ться.** *Гади ми ся;* **мнѣ́ тошни́тъ.**

Га́дкамь, *гл. д.* Лучкамь, лучж, баткамь за нѣчто, че е така или инакъ, безъ да знаж какъ е то; **дѣ́лать дога́дки, предположе́нія.**

Га́дкание, *с. ср.* отъ **га́дкамь.** Лучкание, лучение, баткание.

Гадли́вый, въ, ва, во, *пр.* Комуто ся лесно гади, лесно повдига на блювание; **гадли́вый, брезгли́вый.**

Га́дничкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **га́днЫй.** Грозничкый, лошавкый, нехубавкый.

Га́дный, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Грозный, лошавый, нехубавый, недобрый; **га́дкій, дурно́й. — но,** *нар.* Грозно, лошаво, нехубаво, недобрѣ; **га́дко, ду́рно.**

Гаду́лка, *с. ж.* в. **гжду́лка.**

Гадъ, *с. м.* 1) Животно, что плъзи или лази, каквото змиіа, гущеръ и др.; гадина; **гадъ, га́дина.** 2) Гаведь, звѣръ; **хи́щный звѣрь.** *Гадъ изпоюде селскый добытъкъ.* 3) Домашни птици, каквото кокошкы, гжскы и др. 4) Гадина, въшкы. *Налѣгнжлъ го гадъ.*

Га́дж, ишь, — ди́лъ, *гл. д.* 1) Валіамь, правж нѣчисто; **га́дить, мара́ть, па́чкать.** 2) Развалямь, хубаво-то правж лошаво; **га́дить, по́ртить. — Га́джся,** *гл. възвр.* и *стр.* 1) Валямся; **га́диться, мара́ться, па́чкаться.** 2) Развалямся; **по́ртиться. — деный,** *прич. стр.*

Гадж, ишь, — ди́лъ, *гл. д.* Карамся нѣкому, хокамь го, мьмрж го, брьбрж му; **брани́ть, таза́ть, упрека́ть, пеня́ть, жури́ть, щуня́ть.**

Пусто остало отъ злато дѣтя,
Отъ злато дѣтя, отъ сребро люлка,
Кога не грачи, кога не плаче,
Азъ да го бавж и да го гадж! *Пѣс.*

Мама Стоюана помьмра,
Помьмра майка, погади:
Стоюане, сынко, Стоюане,
Что е тось чюдо отъ тебе? *Пѣс.*

Гадила го мама за да нѣма срама. **— деный,** *прич. стр.* Хоканый, мьмраный.

***Гае́тъ,** *нар. Т.* Доста, твърдѣ, много, іацѣ; **о́чень.** *Гаетъ богатъ,* много богатъ.

Га́звамь и га́зувамь, *гл. мн-кр.* отъ **га́зж.**

Га́зение, *с. ср.* отъ **га́зж.**

***Газепли́къ,** *с. м. Т.* Лютость; **лю́тость, свирѣ́пость.**

***Газе́пъ,** *пр. неизм. Т.* Лихый, лютый; **лю́тый, свирѣ́пый.**

Га́зж, ишь, — зи́лъ (га́звамь), *гл. д.* 1) Ходж изъ водж или изъ какво да е нѣчто, въ което ся потънва, като ся стжпи на него; брькамь, барамь. *Газж изъ ржкж-тж, газж въ кала, газж изъ трѣвж-тж.* 2) Бродж, прѣминувамь съ газение; **переходи́ть въ бродъ.** *Водж газж, жядснъ ходж. Лъжю водж не гази.* 3) Тъпчж по нѣчто, настжпвамь; **топта́ть.** *Не гази ли ти мечката ръжь-тж, не барай іж.* 4) Ходж. *Гази като мечкж.*

Тяжка кръвнина паднжла
На Цариградскы пжтища,
Не може керванъ да мине,
Камо ли пжтникъ да гази. *Пѣс.*

5) Прѣстжпвамь, разваламь, не зачитамь, не пазж, не дрьжж, тъпчж; **наруша́ть, попира́ть.** *Гази законы-ты. — Газж калъ,* мачкамь, брькамь, тъпчж калъ да ся умѣси за градение, за правение керпичи, керемиды, грънци и пр.; **мѣси́ть гли́пу для приготовле́нія изъ нея́ кирпича́, черепи́цы, горшко́въ и пр.** — *Газж изъ кала;* **мѣси́ть грязь.** — *Гази мя болѣсть, нѣчто зло,* сполѣтѣла мя е, намѣрила мя е нѣкаква болесть, нѣчто зло. **— Га́зжся,** *гл. стр. Прѣдъ кумъ ся водж не гази. Гази ли ся таю вода?* **— зеный,** *прич. стр.* Тъпканый, тъпченый, мачканый, настжпваный; **то́птанный.**

Гайгу́рово ıайце. Така наричать нѣкои ıайца-та отъ камилско птичя, които окачіать въ црьквы-ты за украшение; **стро́усовое яйцо́.**

Гайгу́ръ, *с. м.* Въ изречение: *запулился като гайгуръ,* зашнжлся, в'очился въ нѣчто; **вперилъ глаза́.**

Га́йда, *с. ж.* Свирпа, мѣхъ и на него двѣ свиркы, а третя-та цѣвь да ся надува изъ нея; мѣшница, мѣшя; **волы́нка.**

Ѩ да ми, кумче, посвиришь
Съ твож-тж гайдж мѣшничкж. *Пѣс.*

Дили, дили, гайда!
Дѣ да ти пайдж?
Подъ кривж-тж крушж.
Тамъ да тя смушж. *Дѣт. пѣс.*

— *Наду гайдж-тж,* заплака. — *Уйдисалъ му на гайдж-тж,* повелся по него. — *Това не ми иде на гайдж-тж,* не е както искамь, не ми поноси. — *Царвулы нѣма, гайдж*

купува. Гайда свири на гарикѫ, попъ-тъ трѫпа на меджикѫ. Гайда свири на гарикѫ, попъ-тъ клепе литургиѭ. Гайда свири на гарикѫ, а попъ-тъ играе. Гайда-та не прави овчарю. Глухъ отъ гайдѫ не разбира. Безъ гайдѫ сватба сѫщий помянъ. Вижъ му ума, че му купи гайдѫ. Была на хоро-то, а гайдѫ-тѫ не видѣла.

Гайдаджи́йка, *с. ж.* Жена на гайдаджиѭ.

Гайдаджи́йскъый, **ска, ско,** *пр.* отъ **гайдаджи́ѭ.**

Гайдаджи́йчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ гайдаджиѭ.

Гайдаджи́ѭ и

Гайда́рь, *с. м.* Който свири съ гайдѫ; **волы́ночникъ.** *Попскъій сынъ: ѭ гайдаджиѭ, ѭ хайдушинъ, ѭ говядарь.*

Га́йдица, *ум. ж.* отъ **га́йда.**

Га́йдичка, *ум. ж.* отъ **га́йдица.**

Гайдуни́ца, *с. ж.* Тънка и кѫса цѣвица на единъый край сплескана и отънена, та, като ся духа въ неѭ, свири съ остъръ гласъ; пръдалка, пръденица.

Гайдуни́чка, *ум. ж.* отъ **гайдуни́ца.**

***Гайлели́ѭ,** *пр. неизм. Т.* Что докарва гайля; **хлопотли́вый, хло́потный.**

***Гайля́,** *с. ср. Т.* Грыжѭ; **хлопо́ты, забо́ты.** *Имамь много гайлета.*

Гайтанджи́йка, *с. ж.* 1) Жена на гайтанджиѭ. 2) Коѭто работи или продава гайтанъ.

Гайтанджи́йскъый, **ска, ско,** *пр.* отъ **гайтанджи́ѭ.**

Гайтанджи́йчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ гайтанджиѭ.

***Гайтанджи́ѭ,** *с. м. Т.* Който прави, работи или продава гайтанъ.

Гайта́нецъ, *ум. м.* отъ **гайта́нъ.** Малко гайтанъ; **шнуро́чекъ, гайта́нчикъ, гайта́шекъ.**

Гайтани́ка, *с. ж.* Раст. *Melampyrum;* **Ива́нъ-да-Ма́рья, огнецвѣ́тникъ.**

Гайта́нчя, *ум. ср.* отъ **гайта́нъ; кусо́къ шнурка́.**

***Гайта́нъ,** *с. м. Т.* 1) Връвь уплетена, за да ся обтакать съ неѭ дрѣхы; **шнуръ, шнуро́къ, гайта́нъ.** *Вълнянъ, свилянъ гайтанъ;* **шерстяно́й, шёлковый шнуръ.** *Камила гайтанъ не плете.* 2) Накытъ, что носять невѣсты въ нѣкои мѣста; той е широка мрѣжѭ, длъга колко человѣшкый ръстъ, уплетена отъ вълнянѫ пряждѫ и нашита съ рядовы стары сребрьны пары, въ долний край на топкѫ; закачѭся на главѫ-тѫ и ся протака по гръба до полы-ты; заедно съ другы-ты дрѣхы и той ся прѣпасва съ пояса. — *Гайтанъ вѣжды,* тънкы вѣжды.

Гайтано моме, Гайтано,
Гайтанъ ти вѣждъы надъ очи. *Пѣс.*

Гайтанѭ́, **ишь, — нилъ,** *гл. свр.* отъ **гайтанѭ́вамь.** 1) Да обточѫ съ гайтанъ; **обшить шнуро́мъ.** 2) Да свръшѫ, да изкарамь; **око́нчить. — не́нъый,** *прич. стр.* 1) Обточенъый съ гайтанъ; **обши́тый шнуро́мъ.** 2) Свръшенъый, изкаранъый, **око́нченный.**

Гайтанѭ́вамь (да гайтанѭ́), *гл. д.* 1) Обтакамь, обшивамь нѣчто съ гайтанъ; **обшива́ть шнуро́мъ** 2) Свръшвамь нѣчто, изкарвамь го; **ока́нчивать. — мся,** *гл. стр.*

Гайтанѭ́ване, *с. ср.* отъ **гайтанѭ́вамь.**

Гала́тене, *с. ср.* отъ **гала́тѫ** и **гала́тѫся.** 1) Разваляне, хайтене; **по́рча.** 2) Ковладене, клопане, клеветене, ваденe, бѣдене; **клевета́ніе.**

Гала́тинъ, *с. м.* Мръсникъ; **пога́нецъ.**

Не пий, Драганко, тѫсь водѫ:
Тази е вода галатска;
Снощи галате минѫхѫ,
Раненъ галатинъ носяхѫ,
Съ тѫзи го водѫ кѫпахѫ,
Лютъы му ранъы мъияхѫ. *Пѣс.*

Гала́тка, *с. ж.* Жена или мома галатинъ, мръсница; **пога́нка.**

Гала́тнъый, — тънъ и **— тенъ, тна, тно,** *пр.* Нечистъый, мръсенъый, гаднъый, развалeнъый. *Ты си много галатна въ уста-та.*

Гала́тскъый, **ска, ско,** *пр.* отъ **гала́тинъ. — скы,** *нар.* Като галатинъ, мръсно, нечисто, гнѫсаво.

Гала́тчя, *ум. ср.* отъ **гала́тинъ.**

Гала́тѫ, **ишь, — тилъ,** *гл. д.* 1) Казвася за дѣца: разваляамь, хайтѫ гы, научвамь гы злѣ; **по́ртить, балова́ть, поха́бить (о дѣ́тяхъ).** 2) Мръсѫ, правѭ нѣчто нечисто, каляамь, омърсявамь.

Ей тъзека, дѣтя Андреяше!
Не боди си твоѭ добра коша,
Не мръси си твоѭ тънкѫ устѫ,
Не галати твое клято сръдце,
Не галати твои рушкы пожи! *Пѣс.*

3) Говорѭ мръснъы, гнѫснъы, нечистъы думъы, мръсувамь. 4) Бѣдѫ, вадѫ, ковладѫ, клопамь, клеветѫ, кудѫ; **клевета́ть, натова́ривать, клепа́ть. Гала́тѫся,** *гл. възвр.* и *стр.* Развалямся, хайтѫся, научвамся злѣ; **по́ртиться. — тенъый,** *прич. стр.*

Гала́шка, *с. ж.* Ягода отъ дръво черницѫ, барабонка, бобонка, бръбонка, дудулы, кѫкъыли, скандали, сѫкаменци, мурва, мургва, мура, муренка, муцуна, църничка; **я́года ту́товаго де́рева.**

Галба́, *с. ж.* Галене; **баловство́.**

Га́лвамь, *гл. мн-кр.* отъ **га́лѭ.**

Га́лё, им. соб. мѫжко. *Галё печаловничя отна́дворъ иде, у кѫщи носи.*

Галевникъ, *с. м.* Любовникъ, либовникъ, либя, галникъ, драговникъ.

Той мя е прьвъій галевникъ,
Той мя по гласьє познава. *Пѣс.*

Галевница, *с. ж.* Любовница, либовница, любовь, либя, люба, галница, драговница.

Галевничя, *ум. ср.* отъ **галевникъ.**

Га́ление, *с. ср.* отъ **галѭ** и **га́лѭся.** 1) Галба; **баловство́, нѣга.** 2) Либение, любение.

Га́леничкъій, — чькъ, чка, чко и

Га́ленкъій, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **га́ленъій.**

Га́ленъій, нъ, на, но, *прич.* като *пр.* 1) Когото галять; **ба́ловень.** *Галено-то мами (мамино) дѣтенце.* 2) Който ся гали; **нѣжущійся, изнѣженный. — но,** *нар.* Съ галение, **ра́зслабно.** *Приказва галено,* сладко.

***Га́либа,** *нар. Т.* Както ся види; **вѣроя́тно.** *Днесь галиба ще вали дъждь;* **сегóдня вѣроя́тно бу́детъ дождь.**

Галиле́йска гора́ и **Тилиле́йска гора́.** Срѣщася въ народнъі-тъі пѣсни и баяния.

Хай да ходимъ въ пусто горює,
Въ пусто горює Галилейско,
Дѣто не си птичка врька,
Нито врька, нито црька. *Пѣс.*

Гали́нъ, им. соб. мѫжско.

Га́лица, *с. ж.* Птица *Corvus monedula,* гарга, чявка; **га́лка, клу́ша.** 2) Зеленъ камъікъ, сѫчи-кѫбрѫзъ; **зелёный купоро́съ.**

Га́личкъій, чка, чко, *пр.* отъ **га́лица.**

Га́лка, *с. ж.* Която ся гали, която обичя да ся гали; **нѣженка.**

Га́лникъ, *с. м.* Галевникъ.

Га́лница, *с. ж.* Галевница.

Галуни́ца, *с. ж.* Птица женскъій галунъ.

Сиви галуни кумове,
А галуници кумици. *Пѣс.*

Галу́нъ, *с. м.* Птица *Corvus cornix,* гавранъ, гарванъ, гавринъ, врапъ, гробарь, мрьшярь; **во́ронъ, вранъ, га́йворонъ.**

Подъ дрьво лѣжи младъ юнакъ
Съсъ триста ранъі нараненъ;
Черенъ ми галунъ на дрьво,
Той си юнаку думаше:
Умри ми, умри юначе! *Пѣс.*

Га́лчё, *с. м.* Който ся гали, който обичя да ся гали; **нѣженка.**

Га́лѭ, ишь, — **ли́лъ (га́лвамь),** *гл. д.* 1) Казвася за дѣца, правѭ всичко по волѭ-тѫ имъ, дрьжѭ гъі разпустнѫто; **нѣжить, балова́ть, голу́бить, поблажа́ть.** *Да го биешь, ще ти плаче, да го галишь, ще ти ся смѣе.* 2) Съ рѫкѫ погладвамь нѣкого по лице-то и по главѫ-тѫ за да му покажѭ, че го обичямь, че ми е милъ; милвамь; **гла́дить, ласка́ть,** 3) Обичямь; **люби́ть.** *Галѭ аблъкъі,* обичямь гъі. **Га́лѭся,** 1) *гл. възвр.* Милвамся; **нѣжиться.** *Не дѣй ся гали, а стани, та работи.* 2) *гл. вз.* Обичямъіся, либимся, любимся; **лю́би́ться.** 3) *гл. стр.* Бъівамь галенъ.

Гана́днъій, — дьнъ и **— денъ, дна, дно,** *пр.* Гнуснавъій, гнуснъій, нечистъій, мрьснъій, галатнъій.

Гане́тка, *с. ж.* Гатанка.

Га́нка, *с. ж.* Свито отъ царевичинъі спиткъі да стои като столчя за сѣдание, чючка.

Га́нка, им. соб. женско, ум. отъ **Га́на.** *Малка Ганка за копанкѫ, а голѣмка за сѣдѣнкѫ;* **на рабо́ту наза́дъ послѣ́днихъ, на ѣду́ напере́дъ пе́рвыхъ.**

Гано́самь, *гл. свр.* отъ **гано́свамь.** Да калаишѫ; **вы́лудить. — санъій,** *прич. стр.* Калаисанъій; **вы́луженый.** *Ганосано-то е лъскаво, ала здраво-то е хубаво.*

***Гано́свамь** и **гано́сувамь (да гано́самь),** *гл. д. Гр.* Калаисвамь; **луди́ть. — мся,** *гл. стр.* Калаисвамся. — **ванъій,** *прич. стр.* Калаисванъій; **луженый.**

Гано́сване и **гано́суване,** *с. ср.* отъ **гано́свамь.** Калаисване; **луже́ніе, полу́да.**

***Гараби́на,** *с. ж.* Кѫса пушка съ широкъі уста; **караби́нъ.**

Гарага́шка, *с. ж.* Птица *Corvus pica,* сврака, страчка, гагарашка, гаргашка; **соро́ка.**

***Гара́фа,** *с. ж.* Сѫдъ отъ чрьно или бѣло стькло съ длъгнистѫ шиѭ, шишя; **графи́нъ, буты́лка.**

Га́рванець, *ум. м.* отъ **га́рванъ.** 1) Малъкъ гарванъ. 2) На кола разса самобъітна или прикована на края на потяглицѫ, дѣто ся закачя яремъ-тъ.

Га́рванинъ, *с. м.* вм. **га́рванъ.**

Га́рванко, *с. ср.* Единъ видъ черно гроздие като маврудa; гарванъ.

Га́рвановъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **га́рванъ; во́роновъ, воро́ній.**

Пилци пищять, пилци гарванови *Пѣс*

Га́рванскъій, ска, ско, *пр.* отъ **га́рванъ. — скъі,** *нар.* Като гарванъ; **по воро́ньему.**

Га́рванскъій лукъ. Едно растение.

Га́рванчя, *ум. ср.* отъ **га́рванъ.** Пиля-то на гарванъ; **воронёнокъ.**

Га́рванъ, *с. м.* 1) Птица *Corvus cornix,* гавранъ, гаври́нъ, гарванинъ, вранъ, галунъ, гробарь, гробникъ, гробъ, крокопъ, крькавець, мрьшярь; **во́ронъ, га́йворонъ.**

На дрьво-то стои черенъ гарванъ,
Съ уста грачи, съ очи долу гляда,
Съ крьла трепти, съ ноктие клопие троши. *Пѣс.*

Нѣкои имать не́ на добро, кога чюѭть, че грачи гарванъ. — *Спустихѫся като гарванъі,* казвася за людие, когато ся стекѫть на-връзъ нѣчто, както гарвани-ти на мрьтве-

чинѫ. *Гарванъ гарвану око не вади. Гарванъ отлита, соколъ долита. Да слушюаше Господь гарваны-ты, измирахѫ магарета-та. Кога гарванъ грачи, славѣй-тъ бѣга и плаче. Гарванъ-тъ напраздно не грачи. Гарванъ грачи на полѧна, а той сѣка: черкова чюка. Гарвани-ти само на мрьшѭ сѧ наедно съ орлы-ты. Гарванъ ходи по двора, дай ми, бабо, Тодорѫ. Гарванъ грачи на крушѭ, дай ми, бабо, Марушѭ.* 2) Гарванко.

***Гарга,** *с. ж. Т.* 1) Птица *Corvus monedula,* галица, чавка; **галка, клуша.** *Друго е гарга, друго е свряка. Мѣри въ гаргѫ, удри въ паткѫ. Гарга ловъ не лови. Гарга-та моли Бога да мрѫть конюти. Да бы слушюалъ Господь гаргѫ-тѫ, конѭ-ти щѭхѫ да мрѫть повяче. Ѩла гарга трьци, море-то размѫща ли ся? Ѩла гарга лайна, море-то мрьсно не става.* 2) Справа като малкы клѣщи за правение съ неѭ копчи отъ телъ; копчило, чифтъ; **острогубцы, острозубцы.** — *Синю гарга,* птица *Coracias,* синековица, синявица, кокаръ гарга, граговець, зарзаванка, звѣздовранка, модра чавка, нездрованка; **сивоворонка.**

Гаргашка, *с. ж.* Птица гарагашка.

***Гаргиѧ,** *с. ж.* Копие, мѫздракъ.

Гаргъıца, *ум. ж.* отъ **гарга.** Малка, дребна гарга; **галочка.**

***Гарезлиѧ,** *пр. неизм. Т.* По-употрѣбително **карезлиѧ,** който има, който гони гарезъ нѣкому; **злопамятный, памятозлобный.**

***Гарезъ,** *с. м. Т.* По-употрѣбително **карезъ.** Казвася: *имамъ гарезъ нѣкому* и *гонѭ гарезъ нѣкому,* ядъ мя е на него за нѣчто, та глядамъ да му правѭ зло за отврьщание; **злобствовать, злобить кому.** *Не слушюайте го: той ми гони карезъ.*

Гардженце, *ум. ср.* отъ **гаржя.**

Гаржя, *ум. ср.* отъ **гарга.** Малко-то, пиля на гаргѫ; **галченокъ.** *Гарга-та не напуща гаржета-та си, че былы черны.*

***Гариѧ,** *с. ж. Т.* Ангариѧ, работение нѣчто насилѫ безъ платѫ; **принудительная работа безъ платы.** *Не можемъ да си отворимъ очи-ты отъ гарии. Гайда свири на гариѭ, попъ-тъ клепе литургиѭ.*

Гаро, *с. ср.* Така наричатъ нѣкои обычаѧ да ся кладѫтъ урбалкы на сырны заговѣзни; гаганица.

Гаромѣй, *с. м.* Животно *Vespertilio murinus,* вечерно пиля, каралѣпъ, копиляръ, лиликана, лилѧкъ, нетопырь, нощно пиля, прилѣпъ, сумракъ; **летучая мышь, нетопырь, кожанъ.**

Гарый, ра, ро, *пр.* Сивый; **сѣрый.** *Гары очи,* сивы очи.

Гасение, *с. ср.* отъ **гасѫ; гашеніе, тушеніе.**

Гасилка, *с. ж.* 1) Раст. *Cichorium intybus,* синя жлъчка, синя млѣчка, гвачка, дьвка, кученшка дьвка; **цикорій.** Казвать го *гасилка,* зачтото съ цвѣтіе-то му гасять прьщкѫ. Корениа на това растение варять, та пиѭть водѫ-тѫ за вѣтъръ (ревматизмъ). 2) Метла отъ сламѫ като кытка, съ коѭто ковачи ръсять огъниа съ водѫ.

Гасило, *с. ср.* Справа за гасение свѣщь, огънь; **гасило, гасильникъ.**

Гаснатие, *с. ср.* отъ **гаснѫ.** Гаснение.

Гаснение, *с. ср.* отъ **гаснѫ,** гаснатие.

Гаснѣѭ, ешь, — нѣлъ, *гл. ср.* в. **гаснѫ.**

Гаснѣяние, *с. ср.* отъ **гаснѣѭ.** Гаснатие, гаснение.

Гаснѫ, ешь, — налъ, *гл. ср.* Гаснѣѭ: 1) Прѣставамъ да горѭ, угасвамъ, изгасвамъ; **гаснуть, тухнуть.** 2) Ослабвамъ, изнемощявамъ, доврьшямся; **гаснуть, ослабѣвать.**

Гасѫ, ишь, — силъ (гасявамъ), *гл. д.* Запирамъ да не гори; **гасить, тушить.** *Гасѫ свѣщи-ты;* **гасить, тушить свѣчи. Гасѫся,** *гл. стр.* Бывамъ гасенъ; **гаситься, тушиться.** — **сеный,** *прич. стр.;* **гашёный.** — *Гасѫ прыщкѫ, болкѫ,* турямъ лѣкъ на неѭ за да й земе огъня. — *Гасѫ варъ,* поливамъ печенъ варъ съ водѫ за да ся размые, разрудвамъ; **гасить, морить извѣсть.** *Гасенъ варъ;* **гашённая извѣсть.** — *Той пали, той гаси,* той прави всичко и каквото си ще. — *Огъня съ зехтинъ гаси,* подклажда работы-ты още повяче. — *Който ще гаси огъня, да го не подстъква. Огънь съ масло (съ зейтинъ) ся не гаси.*

Гасявамъ, *гл. мн-кр.* отъ **гасѫ; гашивать.**

Гатамся (**гатвамся, да ся гатнѫ**), *гл. об.* в. **гаткамся.**

Гатание, *с. ср.* и

Гатаница, *с. ж.* отъ **гатамся.** Гаткание.

Гатанка, *с. ж.* Кога се казва нѣчто съ другы думы потулено, та да го налучять, наприм.: *четыре братю въ еднѫ ризѫ,* което знаменува *орѣхъ;* гатка, ганетка, загадка; **загадка.**

Гатанчица, *ум. ж.* отъ **гатанка.**

Гатвамся, *гл. мн-кр.* отъ **гатамся** и **гаткамся.**

Гатка, *с. ж.* Гатанка. Кога да ся гатнѫть нѣкоѭ гатанкѫ, казвать прѣдъ неѭ: *гатка ми ся гатка,* наприм.: *гатка ми ся гатка: въ зеленѫ паницѫ червена гостба* (лебеница, дыня).

Гаткамся и **гатамся** (да ся **гатнѫ, гатвамся**), *гл. об.* Казвамъ нѣкому гатанкѫ,

за да ѭ налучи; **предлага́ть зага́дку.** *Зимѣ по сѣдѣнкы-ты ся гаткатъ.* **Га́тка ми ся,** като *гл. безл.* Чини ми ся, струва ми ся. В. **га́тка.**

Га́тканю, *с. ср.* отъ **га́ткамся.** Гатаню, гатаница, гатканица.

Га́тканица, *с. ж.* Гатканю.

Га́тнувамся, *гл. уч.* отъ **га́тнѫся.**

Га́тнѫся, ешся, — **нѫлся,** *гл. свр.* отъ **га́ткамся** и **га́тамся.**

Га́то, *нар.* Когато; **когда́;** в. **га.**

Га́че и **га́чели,** *нар.* Като че, като че ли, като да; **бу́дто, какъ бу́дто, сло́вно;** в. **га.**

Га́чка, *с. ж.* Желѣзна кука на Шопскый гащникъ; гачь.

Га́чкамь (да га́чнѫ), *гл. д.* Съ тръкаляне лучѭ, нишѭ, лучкамь.

Га́чканю, *с. ср.* отъ **га́чкамь.**

Га́чнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **га́чкамь.**

Гачь, *с. м.* 1) Желѣзо съ зѫбы, което привързвать на царвулы, та, като ся ходи, да ся забива въ земѭ-тѫ, въ леда и да дръжи крака; котка, шипове. 2) Гачка.

Гачь, *с. м.* Птица *Anas querquedula,* какѫрдакъ, крьчеталъ, чекрѫкчийка; **чиро́къ.**

Гаща́тый, тъ, та, то, *пр.* 1) Който е обутъ въ гащи. 2) Казвася за птицѫ, что има перю по крака-та отъ колѣнѣ-ты надолу, или длъгы перю по кльќы-ты; **мохна́тый (о пти́цѣ), мохна́тка, мохна́чъ.** *Гащатъ гълѫбъ;* **мохна́тый го́лубь, космоно́жка.** *Гащата кокошка пѣтелъ не е.*

Га́щи, *с. ж. мн.* 1) Дрѣха, что ся обува на крака-та и ся врьзва на крьста, та покрыва снагѫ-тѫ отъ крьста надолу до щапала-та; **штаны́.** 2) Перю на птицѫ по крака-та отъ колѣно-то надолу, или длъгы перю по кльќы-ты; **мо́хны у́ птицъ.** 3) Онаѭ часть на вадѫ, дѣто вода-та ся раздѣлѭ, та отива въ улѣя-ты. — *Долни гащи,* или *бѣлы гащи,* что ся носятъ отдолу подъ другы-ты, платнянкы; **подшта́нники, порты́, портки́.** — *Шопскы гащи,* беневреци. — Кога да ся присмѣѭтъ нѣкому, че е още малъкъ, дѣтя, та не разбира, казвать му, *че още не може да си врьзва гащи-ты.* Дѣца до 6—7 годинъ не носять гащи, та кога кажѭть за нѣкого, че *ходи безъ гащи,* ще рече, че е още дѣтя. — *Обули му гащи,* спр. порастнѫлъ е. — *Султанъ безъ гащи,* казвать за сиромахъ, что ся голѣми. *Велидень иде, а Стоянъ гащи нѣма. Гащи нѣма, свиркѫ сака. Който си не знае мѣсто-то, съдира си гащи-ты. Ако му пазишь гащи-ты, не можешь го завали. Здравъ като Ралевы-ты гащи. Чиста е като Ралевы-ты гащи. Потаюся като блъхѫ въ гащи. Всякой мѫжь гащи врьзва. Мокры гащи рыбѫ юджть. Запалилы му ся гащи-ты. На чюжды гащи учкуръ не ставай. На́ ти, Пьнѣ, гащи, че приличяшь на моѭ мѫжь! Облѣклъ Грьцки гащи като отцедарь.* — *Пѣтлёвы* и *Петровы гащи,* пролѣтно цвѣтю *Fumaria,* лиспчина, курвичка; **дымница, дымя́нка, чистя́къ, полева́я ру́та, коко́рышь.** — *Двой-трой гащи,* едно растеню.

Га́щици, *ум. ж. мн.* отъ **га́щи.**

Га́щичкы, *ум. ж. мн.* отъ **га́щици.**

Га́щникъ, *с. м.* 1) Врьвь или ивица, коѭто наврьвявать на гащи, за да гы врьзвать съ неѭ на крьста; вракозунъ, потяглица, учкуръ; **га́чникъ, га́шникъ.** 2) Така казвать нѣйдѣ унизително за селянинъ.

Гва́цаню, *с. ср.* отъ **гва́чѫ.** Гваченю, дьвканю, жваканю, жваченю; **жева́ніе.**

Гва́цвамь, *гл. мн-кр.* отъ **гва́чѫ; жёвывать.**

Гва́ченю, *с. ср.* Гваценю.

Гва́чница, *ум. ж.* отъ **гва́чка.** Малко гвачка.

Гва́чка, *с. ж.* 1) Бѣла смола, коѭто не ся топи, та ѭ гвачѭть, за да ся чистять зѫби-ти; дьвка, сакѫзъ; **масти́ка (смола́).** *Гвачѭ гвачкѫ.* 2) Раст. гасилка. — *Черна гвачка,* черна смола изварена отъ корѫ-тѫ на дрьво брѣзѫ, гвачеся като обикновенѫ-тѫ гвачкѫ.

Гва́чѫ, ешь, гваца́лъ (гва́цвамь), *гл. д.* 1) Раздробявамь съ зѫбы-ты нѣчто; дьвчѭ, жвакамь; **жева́ть.** *Гвачѭ хлѣбъ.* 2) Врьтѫ нѣчто, искамь да го кажѭ, па не го казвамь. *Гваца го, гваца, па не смѣѭ да го каже.* — **чѫся,** *гл. стр.* **жева́ться.** *Кораво нѣчто мѫчно ся гваче.* **Гва́цаный** и **гва́ченый,** *прич. стр.* Дьвканый, жваканый, жваченый; **жёванный.** *Дѣтя хранять съ гвацано.* — *Чегато съ чюжды уста гваче,* спр. не му ся яде, нъ пакъ ся сили да яде. — *Негвацана дума мѣсто не лови.*

Гво́здий и **гво́здѣй,** *с. м.* Гвоздъ, желѣзенъ клинецъ, на единый край изостренъ, а другый съ пулъ, за да ся кове нѣчто съ него; пиронъ, паламаръ, брутъ; **гвоздь.** *Заковахъ го съ гвоздий. Съ едно удряню гвоздѣй ся не вбива.*

Гво́здийчя и **гво́здѣйчя,** *ум. ср.* отъ **гво́здий** и **гво́здѣй.** Пирончя, паламарчя; **гво́здикъ, гвоздо́къ, гвоздо́чекъ.**

Гвоздъ, *с. м.* 1) Гвоздий, гвоздѣй. 2) Чепъ на бъчвѫ, чепка, кръновъ, грѣздѣй; **гвоздь.**

***Ге́бря,** *с. ср. Т.* Козинева киспа, съ коѭто трыѭть конь, слѣдъ като го очешѭть.

***Гевезе́,** *пр. неизм. Т.* Комуто не може ся угоди, разкрива.

***Гевре́къ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Что ся лесно троши, что ся сыпе, крѣхкый, сыпкавый. 2) *с. м.* Малкы, тынкы кравайчета като колелца, много крѣхкы; **кре́ндель.**

***Гевше́къ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Слабъ, тромавъ. 2) *нар.* Слабо.

Ге́га, *с. ж.* Длъга овчарска тоıага на единый край съ кукѫ за ловенıе овця за крака-та; сопа; **пасту́шескій по́сохъ.**

Ге́галийка и ге́галийска пушка. Длъга Арнаутска пушка.

***Гели́на,** *с. ж. Т.* Невѣста, булка.

***Гелинджи́къ,** *с. м. Т.* 1) Животно невѣстулка, власица; **ля́сица, ля́ска.** 2) Болесть *Erisipelas,* червенъ вѣтръ, червенка, рупелъ, устрѣлъ; **ро́жа.**

Ге́мецъ, *ум. м.* отъ **гемъ.** Малъкъ гемъ.

Гемиджи́йка, *с. м.* Жена на гемиджиıѫ.

Гемиджи́йскый, ска, ско, *пр.* отъ **гемиджи́ıа.**

Гемиджи́йчя, *ум. ср.* отъ **гемиджи́ıа.** Корабарчя.

***Гемиджилѫ́къ,** *с. м. Т.* Гемиджийскый занаıатъ.

***Гемиджи́ıа,** *с. м. Т.* Който кара гемиıѫ, който работи на гемиıѫ, корабарь; **моря́къ, судовщи́къ, матро́зъ.**

Геми́йка, *ум. ж.* отъ **геми́ıа.** Ладийка, корабчя; **кора́бликъ.**

***Геми́ıа,** *с. м. Т.* Ладиıа, корабъ; **судно́, кора́бль.**

***Гемъ,** *с. м. Т.* Узда, юзда; **узда́, у́дило, мундшту́къ.**

Гера́нецъ, *ум. м.* отъ **гера́нъ.**

Герани́ло и герени́ло, *с. ср.* Длъго-то дрьво на климало, что е прикрѣпено на сохѫ, и на него е окачена вѣдрица-та за вадене водѫ отъ кладенецъ; **коло́дезное коромы́сло.**

Геранли́вый, въ, ва, во, *пр.* Казвася за водѫ, горчива, блудкава; **го́рькая (о водѣ).**

Тына Стоıана конь извѣла
Да го пои студенѫ водѫ,
Студенѫ водѫ геранливѫ. *Пѣс.*

Гера́новый, въ, ва, во, и

Гера́нскый, ска, ско, *пр.* Что е отъ геранъ, кладенчевый. *Пиемъ герановѫ водѫ.*

Гера́нчя, *ум. ср.* отъ **гера́нъ.**

***Гера́нъ и гере́нъ,** *с. м. Т.* 1) Кладенецъ съ климало; **коло́децъ съ о́цѣпомъ, съ о́чепомъ.** *Единъ лудъ врьга камыкъ въ герана, сто мѫдри не могѫтъ да го извадятъ. Дѣто плюıѫтъ мнозина, геранъ става.* 2) Низко мѣсто край водѫ, коıато го залива понѣкога; **поёмный рѣчно́й и морско́й бе́регъ.**

***Гергева́нъ,** *с. м.* Единъ храстъ, расте въ планины-ты, цьвти пролѣть червено миризливо цвѣте, мьзга-та му е горчива.

Гергёвденчя, *с. ср.* 1) Цвѣтие гергевы бабкы. 2) Храстъ *Cytisus,* влъчıа жила, заповецъ, заповитъ; **ракитникъ.**

Гергёвка, *с. ж.* Една трѣва, коıѫто на Гергевъ день берѫтъ за лѣкъ.

Гергёвско цвѣтие. Раст. съ жлъты цвѣтица и съ голѣмы зелены листа, расте по блатата; жябрынакъ.

Гергёвскый, ска, ско, *пр.* Что е отъ Гергевъ-день, что става по Гергевъ-день. *Агня гергевско. Гергевскый дъждъ цѣнѫ нѣма. Гергевскый дъждъ най-малка-та капка най-голѣма жлътица става.*

Гергёвчя, *с. ср.* Раст. цвѣтие *Narcissus poeticus,* бѣло лаля, бургиıа, дивебой, качюнка, латинчя, мензифарь, миргиниле, ризя, рьземка, шишарка, щрькоцвѣтıе; **нарци́ссъ бѣлый.**

Гергёвъ, *с. м.* Четыре прѣчкы като крѫжницѫ на крака съ дупкы на тѣхъ за обтягане платно да ся вяже на него; **пяльцы.** *Шиıѫ на гергёвъ.*

Гергёвъ-день. День-тъ на Св. Георгиıа, 23 Априлиıа; **Юрій, Юрьевъ-день, Его́рій.**

Личенъ день си е станѫло,
Велидень още Гергевъ-день. *Пѣс.*

Българе-ти имать Гергёвъ-день за единъ отъ най-личны-ты дни, и като отъ него да начина година-та, та народъ-тъ го посрѣща и празднува съ различны обряды. Вечерь-тѫ споредъ тоıа день на врата-та на кошары-ты за добытъка, на плѣвника, на амбара и проч. запалвать по вощяницѫ съ кыткѫ отъ копривѫ и глоговы клончета на неѭ. Кога да лѣгнѫть, турıать подъ възглавницѫ-тѫ си глоговѫ вѣйкѫ, за да бѫдѫть прѣзъ годинѫ-тѫ ранобудни, както кога лѣжи нѣкой на трьне. Прѣзъ нощь-тѫ въ потайно врѣмя наливатъ млъчıанѫ водѫ, коıѫто пиıѫть за лѣкъ. Зарань-тѫ който ся събуди най-напрѣдъ въ кѫщи, жюли другы-ты съ копривѫ за да бѫдѫть стряснѫти на работѫ-тѫ прѣзъ годинѫ-тѫ. Тоıа день сутренѫ, прѣди да изгрѣе слънце, ходять съ пѣсни да берѫть лѣковиты былкы. Събирать и росѫ, едни да си мыıѫть съ неѭ очи-ты за очеболъ, а другы да правять съ неѭ магиıѫ. Момы-ты берѫть мащерыгѫ да турıать въ водѫ-тѫ, съ коıѫто мѣсятъ хлѣбъ. До Гергёвъ-день не ıадѫтъ агнешко мясо, нито овчие млѣко, по нѣйдѣ и младъ чесынъ, а тоıа день всıакой домакынъ ще си заколи мѫжско агня, за курбанъ на Св. Георгиıа и да ся ублажить съ прѣснинѫ (в. **агня**). Кръвь-тѫ отъ това агня събирать въ сѫдъ, помазвать отъ неѭ на крьстъ по врата-та на кѫщѫ-тѫ и по малко на чело-то и бузы-ты на дѣца-та, на ıѫ скрывать да

ся намира прѣзъ годинѫ-тѫ за лѣкъ. Кости-ты отъ това агня не врьгать, а гы заравіать въ мравуніакъ, за да ся плодять овця-ты като мравкы-ты. Зарань-тѫ, когато да доять овця-ты, коіято ся подаде най-напрѣдъ на стрьгѫ-тѫ, накытвать ѭ съ цвѣтие, па тогава ѭ издоіавать. На Гергёвъ-день ся теглять съ кантаръ, окаченъ на зелено дрьво, за да видять кой колко е придалъ прѣзъ годинѫ-тѫ. Отъ Гергёвъ-день ся главіавать ратаи и слугы. Отъ тоіа день започвать ливады-ты, за да не влиза въ тѣхъ добытъкъ, доклѣ да ся окосять.

Гергёвъ-день. Трѣва дебелика, съ коіѭто ся прѣпасвать на Гергевъ-день за да бѫдѫть дебели прѣзъ годинѫ-тѫ; опасвать и добытъка съ неѭ да натлъстѣе прѣзъ лѣто-то.

Гергёвы ба́бкы. Раст. *Convallaria majalis,* бисеръ, гергёвденчя, двуликъ, моминска сльза; **ла́ндышъ.**

***Герге́чь,** *с. м.* Рыба *Perca fluviatilis,* бабои, бибонъ, гибанъ, костуръ, кестеречь, пиркиіа; **о́кунь.**

Гергйна, *с. ж.* Птица *Falco tinnunculus,* вѣтрушка, керкенезъ, керкенекъ; **пустельга́.**

Гергйне, *с. ср.* Раст. *Frollius,* планинскый божюръ, гюрджинъ; **желтогла́въ.**

Герда́нецъ, *ум. м.* и

Герда́нчя, *ум. ср.* отъ **герда́нъ.** Огрьличка; **ожере́льице.**

***Герда́нъ,** *с. м. Т.* 1) Нанизъ или друго нѣкакво украшение, накытъ за носеніе на шиѭ, огрьлица, огрьліе; **ожере́лье.** *Криво перо на кйораво око, жлъты чехлы на спуканы пяты, кованъ герданъ на келявѫ шиѭ. Приличіа му като кованъ герданъ на дрьтѣлъ.* 2) На кучя или на друго животно огрьлица отъ мѣшинъ, отъ желѣзо и проч.; **ошейникъ, нашейникъ, ожере́локъ.**

***Герекйна,** *с. ж.* Птица *Astur,* вица, вѣтрушка, гръкыпекъ, керкенезъ, керкенекъ, керкенецъ; **я́стребъ.**

***Гере́нъ,** в. **гера́нъ.**

Герйзецъ, *ум. м.* и

Герйзчя, *ум. ср.* отъ **герйзъ.**

***Герйзъ,** *с. м. Т.* Мѣсто, направено за да изтичать прѣзъ него помыи и другы нечистоты; **стокъ нечисто́тъ.**

***Ге́ристый, стъ, ста, сто,** *пр.* Казвася за единъ видъ кокошкы, които сѫ по́-іадры отъ обыкновены-ты и имать жлъты перие. *Гериста кокошка. Геристъ пѣтелъ.*

Ге́рманъ. Святецъ, на когото деніа (12 Маіа) празднувать за да не грьми. По нѣкои мѣста пакъ тоіа день правять куклѫ, коіѭто оплаквать, опѣвать и погребавать като мрьтвецъ. Това правять за да валц дъждь. *Врьти, Врьтоломее, бльскай, Германе, само варди Кутличевѫ-тѫ нивѫ.*

Ге́ровска пѣсьнь. Юнашка пѣсень.

***Герче́къ,** *нар. Т.* Истинѫ, наистинѫ; **въ са́момъ дѣлѣ.** *Герчекъ работа-та не е така.*

Геръ геръ! *междом.* Казвася за пѫдение и за выкание гѫскы; **го́ го́ го́!**

Гечиндйсамся, *гл. свр.* отъ **гечиндйсвамся.** Да ся поминѫ, да ся прѣхранѭ.

***Гечиндйсвамся (да ся гечиндйсамь),** *гл. възвр. Т.* Гечинѭся, поминувамся, прѣхраніамся; **жить, промышля́ть.**

Гечиндйсване, *с. ср.* отъ **гечиндисвамся.** Поминуване.

***Гечинме́къ,** *с. м. Т.* Поминуване, поминъкъ; **про́мыслъ.**

***Гечинѭ́ся,** *гл. възвр. Т.* Гечиндисвамся.

***Гечйтъ,** *с. м.* Мѣсто отдѣто може да ся мине; проходъ, бродъ; **прохо́дъ, перехо́дъ, перепра́ва.**

***Гиба́нъ,** *с. м.* Рыба гергечь.

***Гивгирлйіа,** *пр. неизм. Т.* Сграда гивгиръ.

***Гивгйръ,** *с. м. Т.* Сграда отъ камыкъ.

***Гизйіа,** *с. ж.* Единъ коприненъ платъ; **о́бьярь.**

Гизйеный, нъ, на, но, *пр.* Направеный отъ гизиѭ; **обьяри́нный.**

***Гйнгеръ,** *с. м.* Раст. *Onopordum,* магарешкый трьнь; **тата́рникъ.** *Гингеры-ты ще изсѣче.*

***Гйовде́,** *с. ср. Т.* Снага, тѣло, трупъ; **тѣло живо́тнаго, человѣка.** *Гйовде пастѫрма.*

***Гйое́,** *съюзъ. Т.* Ужкакъ, като че; **какъ бу́дто, сло́вно.**

Гйо́зумецъ, *ум. м.* отъ **гйо́зумъ.** Малко гйозумъ.

***Гйо́зумъ,** *с. м. Гр.* Гюзумъ, джоджумъ, раст. *Mentha crispa,* мятва; **мя́та.** — *Дивъ гйозумъ,* раст. *Mentha silvestris,* воленика, воленица, дива мятва, диво напя, дивъ димлюсь, кайнска напа; **полева́я мя́та.**—*Жюбешкый гйозумъ,* раст. като дивый гйозумъ, нъ по́-дребно, расте по мокры-ты мѣста; жюблюкъ.

***Гйозъ,** *с. м. Т.* Прѣдѣлено нараклѫ, на амбаръ, на ковчегъ и проч. *Амбаръ съ два гйоза.*

***Гйозъ-боіаджйй́ка,** *с. ж.* Жена или мома гйозъ-боіаджиіа.

Гйозъ-боіаджйй́скый, ска, ско, *пр.* отъ **гйозъ-боіаджйіа.**

Гйозъ-боіаджйй́чя, *ум. ср.* Младъ гйозъ-боіаджиіа.

***Гйозъ-боіаджйіа,** *с. м. Т.* Гйозбаиджй: 1) Който съ льстеніе, съ лъжи и съ хытрость омайва, омайникъ; **обольсти́тель.** 2) Който съ бързо хващание и съ изкусство прави чюдны нѣчта; **фо́кусникъ.**

Гйóлецъ, *ум. м.* и
Гйóлчя, *ум. ср.* отъ **гйолъ.** Малъкъ гйолъ, барица, локвица; **лýжица.**
***Гйолъ,** *с. м. Т.* Бара, баруга, локва, виръ; **лýжа.** *Капка по капкѫ гйолъ става. Трьси кой гйолъ с пó-длъбокъ. Излѣзъ, коньѝ, изъ гйола, пльнѫ торбѫ зобъ щѫ ти дамъ.* — *Размѫти-гйолъ,* немирникъ.
Гйóнецъ, *ум. м.* отъ **гйóнъ.** Малко гйонъ.
Гйóнчя, *ум. ср.* отъ **гйóнъ.** Малъкъ кѫсъ гйонъ.
***Гйóнъ,** *с. м. Т.* 1) Дебела обработена кожꙗ, съ коѭто подшиват ходила-та на обуща; **подóшвенная кóжа, подóшва.** 2) Птица *Upupa epops,* вдодъ, папуꙗкъ, пупавецъ, пупунецъ, циганско пѣтля, овчꙗрско пиля, черкезъ; **вдодъ, удóдъ, дивъ, потатýйка, пустóшка.**
Гйóсовица, *с. ж.* Тоꙗга, сопа.
Гйóсовичка, *ум. ж.* отъ **гйóсовица.**
***Гйóтуре,** *нар. Т.* и
Гйóтурица, *нар.* Всичко-то заедно, наóтсѣкъ, которица, кесимъ; **óбтомъ, гýртомъ.**
Глабъ, *с. м.* Издлъбано на грядѫ, на дъскѫ и на какво да е, длабъ; **вы́долбка, вы́емка, пазъ.**
Главá, *с. ж.* 1) Онаꙗ чясть на животно, дѣто сѫ очи-ты, уши-ты и уста-та му, и коѭто шиꙗ-та дѣли отъ трупа му; **головá.** *Волска глава. Конска глава.* 2) Чловѣкъ; **головá. особа, человѣкъ.** *Паднѫхѫ ся по пять грошꙗ на главѫ.* 3) Коса-та на главѫ. *Брьснѫ си, стрижѭ си главѫ-тѫ;* **брить, стричь себѣ гóлову.** 4) Умъ, разумъ. *Чловѣкъ съ главѫ,* уменъ. 5) Прьвый нѣйдѣ или на нѣчто. *Глава въ кѫщи,* който заповѣда въ кѫщи; **большинá, стáршій, головá въ дóмѣ, главá въ дóмѣ, главá дóму.** *Глава въ село,* прьвенéцъ, който разправꙗ въ село-то; **большинá, большáкъ, головá въ дерéвнѣ.** 6) Добытъкъ, брава; **головá.** *Имамъ сто главъ говяда;* **у меня́ сто голóвъ рогáтаго скотá.** 7) Всꙗко валчисто нѣчто; **головá.** *Глава шикеръ;* **головá сáхару.** 8) Плодове-ти на нѣкои растениꙗ; **головá.** *Глава лукъ;* **головá лýку, лýковица.** *Глава купусъ;* **головá, кочáнъ капýсты.** 9) На гвоздѣй и на друго разплескано-то или валчисто то на единый му край; пуковица, пулъ; **шля́пка у гвоздéй.** 10) На рѣкѫ мѣсто-то, дѣто изтичꙗ, изворъ; **вершѝна, верхóвье, истóкъ рѣки́.** *Глава на чешмѫ,* мѣсто-то, дѣто е хванѫта вода-та ѝ. 11) На мотание пряждѫ и на основѫ-тѫ на тъкание сто и двадесять нищкы, плетенка; **пáсмо.** *Глава на шестакъ. Насновахмы платно-то о дванадесять главы. Брьдо о десять главы,* съ шестстотинъ зѫбы. 12) Чело, лице, главна-та чясть на нѣчто.

Хватися на хоро,
На хоро на главѫ. *Пѣс.*

13) Нѣкое количество пары, майка, главно; **капитáлъ.** — *Букова глава* и *дебела глава,* дебелъ чловѣкъ, който не разбира, комуто не зима глава-та, буковакъ, букъ; **деревя́нная головá, дубъ, дéрево дéревомъ.** *Той с букова глава;* **онъ дéрево дéревомъ.** — *Бѣла глава,* старъ чловѣкъ. — *Корава глава,* букова, дебела глава — *Луда глава,* немирникъ, който налита на всичко, не му мысли какво прави; **бýйная, отвáжная, удáлая головá.** *Луда глава Гергева.* — *Праздна глава* и *глава безъ мозъкъ,* безуменъ, глупавъ чловѣкъ, глупакъ; **пустáя головá.** — *Умна глава,* уменъ и разбранъ чловѣкъ; **ýмная головá.** — *Бьѭ си главѫ-тѫ: а)* Мыслѭ, чудѭ ся за нѣчто какъ е, какво да го правѭ; **ломáть себѣ гóлову.** *б)* Каѭ ся, разкайвамся; **кáяться, раскáиваться.** — *Бьѭ си главѫ-тѫ съ нѣчто,* мѫчѭ ся да го направѭ, да го видѭ какъ е, что е; **ломáть себѣ гóлову надъ чѣмъ.** *Бьенѥ главѫ;* **головолóмъ.** — *Блъскамъ си главѫ-тѫ: а)* Ходѭ ту тукъ, ту тамъ, та ся мѫчѭ да свьршѫ нѣчто. *б)* Бьѭ си ума, бьѭ си главѫ-тѫ, мыслѭ нѣчто; **ломáть гóлову надъ чѣмъ.** *в)* Бьѭ си главѫ-тѫ, каѭ ся, окайвамся, разкайвамся; **кáятся, раскáиваться.** — *Болѫ си главѫ-тѫ съ нѣчто,* мѫчѭ ся, залѣгамъ да го свьршѫ, да го направѭ, мыслѭ му, бьѭ си главѫ-тѫ съ него. — *Брашно има у главѫ-тѫ му,* праздна му е глава-та, мухы брьнчять въ главѫ-тѫ му; **пустáя, тупáя головá.** — *Вадѭ нѣчто отъ главѫ,* измыслювамъ; **выдýмывать.** — *Вадѭ нѣкого отъ главѫ, извадихъ го отъ главѫ,* блазнѭ го, под'учвамъ го на нѣчто, направꙗмъ го да стори нѣчто дѣто не трѣбва; **подстрекáть, побуждáть, соблазня́ть.** — *Вдигамъ главѫ,* вдигамся възъ начялство-то, възъ главатари-ты си, възъ господари-ты си, бунѭся, брькамъ; **бунтовáться, мятéжничать.** — *Вдигнѫлъ си главѫ-тѫ като свинѭ,* разсьрдился, ꙗдосался. — *Вдигнѫли кѫщѫ-тѫ на главы-ты си,* развыкалися, разлудувалися; **разшали́лись, разрѣзвились.** — *Вие ми ся глава-та;* **кружится головá.** *а)* Въ болесть: чини ми ся, че всичко ся врьти. *б)* Отъ работѫ и отъ мысль ся замайвамъ. — *Вирѭ, навирвамъ главѫ: а)* Ставамъ непослушенъ, непокоренъ; **дѣлаться непокóрнымъ, непослýшнымъ.** *б)* Гордѭ ся, навдигамся, голѣмѭся, възносꙗмся, величꙗѭся; **горди́ться, чвáниться, поднимáть носъ.** — *Влѣзло му с въ главѫ-тѫ,- че . . . . ,* турилъ си на умъ че . . , на

умилъ си; **вообразилъ себѣ, что . . . .** —*Врътж главж нѣкому,* климамь му, карамь му ся млъчишкомь; **мотáть, качáть головóю въ угрóзу комý.** — *Глава-та му е въ торбж, турюя си главж-тж въ торбж,* (отъ обычяй да ся носи отсѣчена глава въ конскж торбж), излагася на бѣдж за да свръши нѣчто; **лѣзть въ пéтлю.** — *Глава-та му е плъна съ мухы, мухы бръничять въ главж-тж му,* праздна му е глава-та, има брьмбалы въ главж-тж му, вѣтьръ му вѣе въ главж-тж; **пустáя головá.**—*Глава-та ми е станжла като тъпанъ,* отъ много разсправии сьмь ся замаялъ; **у меня́ головá вскружи́лась, головá трещи́тъ.** — *Дохождамь въ главж,* излизамь на главж. — *Да му нажюлж главж-тж съ сапунъ,* да му ся накарамь, да го изобличж; **утерéть комý ли́бо носъ.** — *Дойде му на главж-тж,* случи му ся нѣчто. — *Дошло му до главж-тж,* постигнжло го е нѣчто неприятно. — *Залостилъ си главж-тж межджь двѣ плочи, межджь два камыка,* намирася на тѣсно отъ нѣчто. — *Зашемедюва ми ся глава-та,* отъ много работы и разправии ми ся завива глава-та. — *Зелъ му и шяпкж-тж отъ главж-тж,* съ хытрость, съ измамж, съ силж зелъ му всичко; **обобрáлъ его кругóмъ.** — *Зимамь главж-тж нѣкому,* посичямь го; **обезглáвливать.** — *Зимамь главж-тж на конь,* удрьжямь го, запирамь го, кога понесе.

> Дору мома портъ да отвори,
> Пакъ кончя ся прѣзъ портъ прѣврьли,
> Тачe ръгнж прѣзъ широко поле,
> Че не можа главж да му земе. *Пѣс.*

— *Зло го убило въ главж-тж!* зло да го намѣри, клятва. *Изваждамь нѣчто изъ главж-тж си; а)* Измыслювамь; **выдýмывать.** *б)* Не мыслж вяче пакъ за сжще-то нѣчто, забравямь го; **вы́бить, вы́кинуть изъ головы́.** — *Изкарвамь нѣчто на главж,* свръшвамь го, направямь го; **справля́ться съ чѣмъ.** — *Излизамь на главж нѣкому. съ нѣкого, на нѣчто, съ нѣчто,* дохождамь въ главж, надвивамь, дохождамь отъ хакъ, давамь да разбере; **справля́ться, слáживать, управля́ться съ кѣмъ, съ чѣмъ.** *Не могж да му излѣзж на главж. Нему, съ него не ся излиза на главж. Какъ щемъ излѣземъ на главж съ толковж данъци!* какъ щемъ надвиемъ да гы изплатимъ. *Не ся излиза на главж;* **невозмóжно.** — *Излѣзло ми е извръхъ главж-тж,* довило ми е, дотягнжло ми е, дошло ми е до шиж-тж, повяче не могж да тръпж. — *Имала глава да тягли,* така казвать, кога нѣкого сполѣти нѣкаква бѣда, нѣкакво зло. — *Клатж главж нѣкому,* климамь му за всичко, казвамь му че е така, одобрявамь го, каукъ салладисвамь; **дáкать, тáкать.** — *Кждѣ ны очи, тамо ны и глава,* накждѣто ны очи видять, тръгамы усвѣтъ. — *Наплъних му главж-тж,* разправихъ му, дадохъ му да разбере, направихъ го да проумѣе; **насилу надолби́ть кому что.** — *На своя главж,* безъ да му заповѣда нѣкой, безъ да пыта нѣкого. *Той е на своя главж;* **онъ вóльный.** *Той го връши на своя главж;* **онъ дѣлаетъ ѳто на свою́ отвѣтственность.** *Работи на своя главж;* **рабóтаетъ самостоя́тельно.** — *Не му зима глава-та* и *не му стига глава-та,* не разбира, не приима, не може да ся учи; **емý ничегó не лѣзетъ, не вхóдитъ въ гóлову.** — *Не е съ двѣ главы ю!* спр. не мя е страхъ, не ся бож отъ него. — *Оби му ся о главж-тж,* възъ него останж, дойде му до главж-тж, той да ся расправя съ него. — *Отъ главж-тж до пяты-ты,* цѣлъ, цѣло-то му тѣло; **съ головы́ до ногъ, съ ногъ до головы́.** — *Пука ми ся глава-та,* боли мя много: **мозжи́ть гóлову.** — *Прѣкланямь главж,* виджь, че друго-яче не бъва, та ся смирявамь, пристанямь; **преклоня́ть гóлову.** — *Пръждома му глава-та!* Да ся не е виделъ. *Пръждома ти глава-та!* Пръждосайся! — *Смѣе ся прѣзъ главж,* умира отъ смѣхъ, пада отъ смѣхъ; **катáться со смѣху.** — *Струпа му ся на главж-тж,* дойде му до главж-тж, паднж възъ него; **обрýшилось на егó гóлову.** — *Сѣче му глава-та,* уменъ е, усѣщася за всичко. — *Сѣчи-главж,* игра прѣскакулка, прѣскачяница, кобыла. — *Удрямь си главж-тж,* въ нѣкаквж нуждж ходж при едного, при другаго да ся молж за нѣчто; **прибѣгáть съ прóсьбою, метáться.** *Удрюхъ си главж-тж ту тукъ, ту тамъ, отникдѣ нѣма помощь.* — *Хай да му ся не види и едѣ что-си и глава-та му!* Казвася като пустосвание за всяко нѣчто, кога ны домжчнѣе отъ него. — *Който връга камыкъ възбого, на главж му пада. Който другому ся смѣе, ще дойде и нему на главж-тж. Бий женж-тж си, бий главж-тж си. Брада сива, глава дива. Брада посивѣла, глава подивѣла. Глава-та му побѣлѣ, умъ-тъ му не дойде. Глава голѣма, нъ умъ (мозъкъ) нѣма. Голѣма глава безъ мозъкъ. Глава безъ мозъкъ не бъва, а съ гнилъ мозъкъ бъва. Зачто му е брада-та, кога го нѣма въ главж-тж. Зачто ти е глава-та, кога е праздна. Въ добрж главж сто ржцѣ. Всяка глава свой умъ*

носи. Съ тѣхни-ты камьнѫ по тѣхны-ты главы. На такъвѫ главѫ такъвъ бричь. По главѫ-тѫ и шапка-та. Хвани едного за крака-та, та удряй другого по главѫ-тѫ. Хванѫлъ едно за главѫ, друго за нозѣ. На едного глава-та спукана, на другого неодѣлана. Брать за брата съ главѫ заплата. Брада за главѫ да иде. Гладъ главѫ загубѭ. Гѫзъ главѫ затрыва. Облогъ (басъ) главѫ погубѭ, Инатъ главѫ-тѫ му ще скине. Отъ главѫ-тѫ си тягли. Глава прави, глава тягли. Тягли, главо, да тяглимъ, дано поумнѣемъ. Кому муха на главѫ, той ся по главѫ побарва. Помѣрилъ (замѣрилъ) вь главѫ-тѫ, ударилъ въ крака-та. Удари кучя въ главѫ-тѫ, и мома ти насрѣщѫ. Главѫ-тѫ му строшѭвамь, хатѫра му не разваляма. Глави безъ болесть не бива. Голѣма глава голѣма болесть. Да слушашь старо, не тя заболѣва глава. Келява глава лесно ся брѣши. На келявѫ главѫ калпакъ не трѣбва. Дай келчю ноктѭ да си одере главѫ-тѫ. Келявый, кога найде масло, намаже прьвѣ главѫ-тѫ си. Кога дъждъ прѣвали, и качюла му на главѫ-тѫ. Ако имашь главѫ за пробиванѭ, азъ нѣмамь вино за проливанѭ. Който винце попива, главѫ-тѫ си разбива. Който има стькляпѫ главѫ, да ся не бори съ кѫмьнѭ-то. Нѣма за Стоюна камыкъ да си пукне главѫ-тѫ. Земи два камыка, че си бий главѫ-тѫ. Камыкъ бѫди, главѫ трошы. Братъ ми е, брадва му главѫ отсѣкла. На главѫ слънце, на срьдце снѣгъ. Не му е писано на чело-то, что има въ главѫ-тѫ си. Ако имашь уста за кривенѭ, азъ нѣмамь главѫ за трьпѣнѭ. Кога останѫть двама безъ душѫ, третый остава безъ главѫ. На снятѫ главѫ цѣръ нѣма. Поклоненѫ (покоренѫ) главѫ саблѭ не сѣче. На главѫ ся два калпака не носять. Шапка-та ми е добра, а главата ми нехвела. Не глядай му главѫ-тѫ, а что има въ главѫ-тѫ. Глава-та му праздна като лѣйкѫ. Мома гиздава, глава гнидава. На конскѫ главѫ узда прилича. Узда му главѫ не хваща. Ако си глава, щѫть тя чюкать, ако си опашка, щѫть тя тѫпчѫть. Рыбата отъ главѫ-тѫ ся вьвонѣва. Въ всякѫ кѫщѫ и голѣма глава. Кога падне глава-та, косми-ти ся не жялять. Двѣ рѫцѣ за еднѫ главѫ. Шипикъ глава, торба кокали. Удари го да му ся зашемеди глава-та. Не си вьвирай главѫ-тѫ дѣто може и безъ тебе. Лема е той съ двѣ главы! Брадва главѫ, сѣкыра нозѣ, тесла рѫцѣ, трьнъ срьдце. Брадва главѫ-тѫ да му отсѣче! Да ти опустѣе глава-та! Да си изорешь главѫ-тѫ! За главѫ-тѫ си да завыешь! клятвы. *Да е знаяла майка ти, че ще роди такъвъ вѫжерникъ, щяше си отрѣже главѫ-тѫ! Да е знаяла баба-ти, че щешь си такъвъ, отрѣзала бы ти главѫ-тѫ намѣсто пѫпа. Да ти побѣлѣе глава-та като на магаря корѣмъ-тъ. — Седьмь дупкы въ еднѫ грудкѫ,* или: *една стомна съ седьмь дупкы, налѣй водѫ, не тече,* или: *валчиста тыква, на неѭ трѣва порасла.* Гат. — Глава. *Гѫста горица, подъ горицѫ равнище, подъ равнище наплати, подъ наплаты кладенци, подъ кладенци соповци, подъ соповци крьпчица, подъ крьпчицѫ чюканчець.* Гат. — Глава-та съ чело-то, вѣждъ-ты, очи-ты, рьнкы-ты, уста-та и брадичкѫ-тѫ.

Главанакъ и главанякъ, *с. м.* Рыба *Gobius,* главочь, главурець, попова рыба.

Глава́рь, *с. м.* Главатарь.

Главата́рка, *с. ж.* Жена или мома главатарь; **нача́льница.**

Главата́рскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **глава-та́рь; нача́льническій, нача́льничій.**

Главата́рчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ главатарь.

Главата́рь, *с. м.* Главарь, прѣдень чловѣкъ, глава на нѣчто, главный, поглаварь, главещина, главникъ, началникъ; **глава́, нача́льникъ, предводитель, вождь.**

Главе́жникъ, *с. м.* Който е былъ на главежь, годежяръ, годежникъ, годежнякъ.

Главе́жница, *с. ж.* Която е была на главежь, годежярка, годежница.

Главе́жь, *с. м.* Годежь, запивъ; **обруче́ніе.**

Главени́къ, *с. м.* Годеникъ, углавникъ; **обруче́нникъ, жени́хъ.**

Главени́ца, *с. ж.* Годеница, углавница; **обруче́нница, невѣста.**

Главени́чка, *ум. ж.* отъ **главени́ца.**

Главени́шкый, **ка, ко,** *пр.* отъ **главени́къ.**

Главе́тина, *ув. ж.* отъ **глава́; голови́ща.**

Гла́вечкы, *нар. Пие водѫ главечкы,* лѣгнѫлъ по корема си, та потопилъ уста въ водѫ-тѫ.

Главещина́, *с. об.* Глава, прѣдень чловѣкъ, главный, главатарь.

Глави́лка, *с. ж.* Годявка, годежь, главежь; **обруче́ніе.**

Главина́, *с. ж.* Срѣда-та на колело на кола, въ коѭто сѫ забиты спици-ты; главыня, главникъ; **сту́пица.**

Глави́на, *с. ж.* Корень, пьнь, китюкъ на лозіе, главужина, гыжія.

Главинка́, *ум. ж.* отъ **главина́.**

Глави́нка, *ум. ж.* отъ **глави́на.**

Похвалися крива лоза:
Азъ сьмь лоза родовита,
Родовита, плодовита,
Отъ главинкѫ по кошничкѫ. *Пѣс.*

Глави́стица, *с. ж.* Малко-то на жябѫ доклѣ не му сѫ израстли оше крака, врътокопанецъ, главулякъ, главунякъ, главочь, егюпскы рибы, жябина, калугерици, копани, лъджичета, мраморци, мрьмурци, пайвутка, палагуньць, плъхуци, попадийкы, поповы лъджичета, скрьдокопани, цигански рыбы; **голова́стикъ ляѓушечный.**

Гла́висто трьніе. Съ това название и съ слѣдѫщы-ты имена: бодилъ, главочь, магарешкый бодилъ, магарешкый трьнъ, осътъ паламида, сѫселъ се наричѭтъ три растения: 1) *Cirsium;* **вахла́чка, волче́цъ, осо́тъ.** 2) *Carduus;* **колю́чка, чертополо́хъ,** и 3) *Carlina;* **колю́чникъ.**

Гла́витъй, тъ, та, то, *пр.* Главный, прѣдний, главещина. *Главитъ чловѣкъ главѫ юде.*

Глави́ца, 1) *ум. ж.* отъ **глава́; голо́вка, голо́вушка.** *Водица — мирна главица. Бъстра водица — мирна главица. Кой прави палицѫ, за своѭ си главицѫ. Който винце попива, безъ главицѫ поспива.* 2) Глава нѣчто, като лукъ и проч. *Една главица лукъ.*

Глави́чка, *ум. ж.* отъ **глави́ца; голо́вочка.**

Глави́ще, *ув. ср.* отъ **глава́; голови́ща.** *Глава главище,* голѣма глава.

Главни́вый, въ, ва, во, *пр.* За жито: что има много главни, много чернилкѫ; **головни́стый.**

Главни́къ, *с. м.* 1) Стопанинъ, глава въ кѫщи; **голова дома.** 2) Главарь, главатарь; **вождь, предводи́тель.** 3) Башлѫкъ на уздѫ и на юларъ; оглавъ; **о́головь, о́главль.** 4) Главина на колело; **сту́пица.** 5) Обрѫчь на дъно-то на кацѫ; той е по́-дебелъ отъ другы-ты и дрьжи най-здраво.

Гла́вница, *с. ж.* Възглавница, възглавие, възглавка, сглавие, льганица, перница, чючка; **изголо́вье, поду́шка.**

Гла́вница, *с. ж.* Пары дадены да работять съ лихвѫ; главно, майка; **капита́лъ.**

Главни́ца, *с. ж.* Главня въ жито; **головня́, изга́рина.**

Главни́ца, *ум. ж.* отъ **главня́; голове́нька, голове́шка.**

Главни́чка, *ум. ж.* отъ **главни́ца.**

Главно́, *с. ср.* Изричѭть го и *гламно,* глава, главница, майка; **капита́лъ.**

Гла́вный, — вьнь и — венъ, вна, вно, *пр.* Главитъй, что е прьвый, най-личный, най-голѣмый, най-горний, най-прѣдний на нѣчто; **гла́вный.**

Главня́, *с. ж.* 1) Горѣло дрьво, нъ не изгорѣло съвсѣмь, та да стане на вѫглень; **головня́.** *Забоди главнѭ да горишь свѣта. Дрьва и пьнѭ, главни и мрьва.* 2) *Ustilago,* зрьна отъ жито повреденъ още на класа, та вѫтрѣ въ тѣхъ черенъ прахъ вмѣсто брашно; главница, чернилка; **головня́, изга́ра, изга́рина, и́згарь.** *Жито-то тѫѭ годинѫ има много главнѭ.* 3) Голѣмъ дрьвянъ чюкъ, съ който забивать забои, колие и др. въ земѭ-тѫ; **большо́й деревя́нный мо́лотъ.**

Главобо́лие, *с. ср.* 1) Болеше глава; **головна́я боль.** 2) Нѣкаква грыжа, главоболия; **хло́поты.** 3) Досаждание. *Правѭ ти главоболие.*

Главоболи́я, *с. ж.* Главоболие, грыжа; **хло́поты.** *Голѣма работа — голѣма главоболия.*

Главо́чь, *с. м.* 1) Раст. глависто трьние. 2) Раст. *Inula dissenterica.* 3) Животно главистица. 4) Рыба *Gobius,* главурецъ, главанякъ, главанакъ, попова рыба. 5) Рыба *Cottus gobio,* главушь, голушь, гупешь; **голова́чъ, бычо́къ.**

Главужи́на, *с. ж.* Корень, пьнь, китюкъ на лозие; главина.

Главу́лякъ, *с. м.* 1) Врьга, глава на нѣчто. *Тояга съ главулякъ;* **дуби́на съ ши́шкою.** 2) Животно главистица.

Главу́някъ, *с. м.* Животно главистица.

Главу́рецъ, *с. м.* Рыба *Gobius,* главочь, главанякъ, главанакъ, попова рыба.

Главури́на, *с. ж.* Глава отъ голѣмѫ рыбѫ, отъ морунѫ; **голови́зна.**

Главу́чка, *с. ж.* 1) Глава, топка, врьга, главулякъ на нѣчто. *Главучка на дивитъ.* 2) Пѫпка на цицкѫ, гръбица, зрьно; **сосо́къ же́нской гру́ди.**

Гла́вушь, *с. м.* 1) Рыба *Silurus glanis,* сомъ; **сомъ.** 2) Рыба *Cottus gobio,* главочь, голушь, гупешь; **голова́чъ, бычо́къ.**

Главыня́, *с. ж.* Главникъ, главина на колело; **сту́пица.**

Главѭ́, и́шь — ви́лъ, *гл. свр.* отъ **главя́вамъ.** 1) Да цѣнѭ; **наня́ть.** 2) Да годѭ; **обручи́ть. — ве́ный,** *прич. стр.* 1) Цѣненый, приставеный; **нанято́й.** *Гла́венъ, а не главе́нъ.* 2) Годеный; **обруче́нный.**

Главя́вамъ (да главѭ́), *гл. д.* 1) Цѣнявамъ, приставямъ, хващамь нѣкого на работѫ; **нанима́ть (о лю́дяхъ).** *Главявамь ратай.* 2) Годявамь, запивамь, прьстенувамь; **обруча́ть.** *Главявамь сына си.* **— мся,** *гл. възвр.* и *стр.* 1) Цѣнявамся, хващамся, пазарявамся; **идти́ въ рабо́тники,**

занимáться. 2) Годявамся, запивамся, прьстепувамся; **обручáться.**

Бре юначя, лудо младо!
Ѩ ми гали какъ ся гали,
Ѩ си менѣ право кажи.
Да ся главиѭ, да ся жениѭ. *Пѣс.*

Главявание, *с. ср.* 1) Цѣняване, приставяние, хващание; **нанимáніе.** 3) Годявание, запивание, прьстепувание; **обручéніе.**

Гладение, *с. ср.* отъ **гладж.** Равнение, изравнювание; **глáженіе.**

Гладéць, *ум. м.* отъ **гладъ.** *Има гладъ и гладець.*

Гладило, *с. ср.* 1) Справа отъ камъкъ за точение брьсначи и другы ножевы; гладичь, брусъ, билгиѭ, билегиѭ; **осёлокъ.** 2) Гладка кѫса прѫчка, гладъкъ камыкъ или гладко стькло за гладение, за лъскание нѣчто; **гладило, гладилка, лощило.**

Гладилце, *ум. ср.* отъ **гладило.**

Гладичкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **гладкый; глáденькій, гладковáтый.**

Гладичь, *с. м.* Гладило, билгиѭ, билегиѭ за брьсначи и другы ножевы; **осёлокъ.**

Гладиѭ, *с. ж.* Гладъ, гладотиѭ, гладориѭ, гладость, гладность; **гóлодъ.**

Гладкый, — **дъкъ, дка, дко,** *пр.* Кога нѣчто отгорѣ е еднакво, та нѣма нѣйдѣ вдлъбнѫто, нѣйдѣ изнѫкнѫло; нé грьзделивый, равнɪй, дюзъ; **глáдкій.** — **ко,** *нар.* *Гладко като длань. Гладко като храстовѫ коржѫ.*

Гладненичькъ, чка, чко, *пр.* *Гладенъ гладненичькъ,* много, твърдѣ гладенъ; **голоднёхонекъ.**

Гладненкый, в. **гладничкый.**

Гладникъ, *с. м.* 1) Който гладува, изгладнѣлый; **голóдный.** 2) Ненасытный, лакомый; **áлчный.** *Гладнику, като да не си видѣлъ ѩдение!*

Гладница, *с. ж.* Коѩто гладува, изгладнѣла.

Гладничкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **гладный.** Гладненкый; **голóдненькій, голодновáтый.**

Гладность, *с. ж.* Гладость.

Гладный, — **дьнъ и** — **денъ, дна, дно,** *пр.* 1) Който усѣща гладъ; **голóдный.** *Гладенъ сьмь, та ми дай да ѩмь.* 2) Който ламти за нѣчто, не ся насыща съ нѣчто; **áлчный.** *Гладенъ за пары.* 3) Неплодородный, оскудный; **голóдный, неплодорóдный.** *Гладна година,* когато не ся е родило жито-то; **голóдный годъ.**

Знаешь ли, мале, помнишь ли,
Кога зла бѣше зима-та
И бѣше гладна година? *Пѣс.*

— **Гладно ми е,** като, *гл. безл.* Гладенъ сьмь, ѩде ми ся. — *Вѣзъ-гладный, прѝгладный;* **голодновáтый.** — *Гладно мѣсто,* дѣто не се ражда добрѣ жито и друго; **голóдное мѣсто, голóдная сторонá.** — *На гладно сърдце,* доклѣ още не е ѩлъ отъ заранъ-тѫ; **натощáкъ, на тóщій желýдокъ.** — *Гладенъ и жяденъ,* съвсѣмь не ѩлъ, нито пилъ.

Силна войска, все Арнаути,
Голи и боси, гладни и жядни. *Пѣс.*

Гладенъ ли си? — Погладися, или: *земи перо, та ся погладн;* така казвать нѣкому на смѣхъ, кога каже, че е гладенъ. — *Сытъ на гладенъ вѣрѫ не хваща;* **сы́тый голóднаго не разумѣетъ.** *Гладенъ хлѣбъ сънува;* **у голóднаго хлѣбъ на умѣ.** *Гладна кокошка просо сънува. Гладно пся умрѣлъ конь сънува;* **голóдной кумѣ хлѣбъ на умѣ.** *Гладенъ человѣкъ и сухъ хлѣбъ ѩде. Гладенъ гость и качюмакъ ѩдва. Гладенъ человѣкъ сухы коры за пексиметъ прихваща. Гладно кучя и голъ кокалъ грызе (и подлогы глождe, и сухы лайна ѩде). Гладенъ вълкъ и всрѣдъ село влѣзва. Гладенъ попъ и жито скрьва. Гладенъ не пробира. Гладна мѣшлина хлѣбъ не пробира. Гладенъ не отбира, а каквото намира. На гладный и трьеница-та е сладка. Гладенъ не допичя, голъ на добѣлва. Гладенъ поле минува, а голъ ни отъ мѣсто не мрьда. Гладный голъ не е, че да го е срамъ. Гладенъ мѫжь — готовъ лъжь. Гладенъ человѣкъ лоше гляда. Голъ, та гладенъ. Гладенъ, че сгладенъ. Гладна врана на зло грачи. Зѣпа като гладнѫ вранѫ. Гладна мечка хоро не играе. Гладно магаря не счита удары. Гладны чирва крукать. Гладенъ като вълкъ (като кучя). Който се надѣва на чюждѫ трапезѫ, гладенъ остаѭ. Което кучя варди двѣ порты, гладно остаѭ. Който проси, гладенъ не остаѭ. Мышка въ копенъ гладна не остава. И пита-та цѣла и гладный сытъ. Праздень-сѣди, гладенъ ходи. Сытъ гладенъ над'ѩда. Сытый спи, гладный ходи. Сытъ пиянъ, мрьтавъ гладенъ: коремъ-тъ му като дъскѫ. Съ царь да сьмь, та и гладенъ да сьмь. Не ѩде сухъ хлѣбъ, че не е гладенъ. Изѩлъ си ума въ гладно врѣмя. Гладно гадно не гляда. До пладне ся гладно сѣди.*

Гладнѣѭ, ешь, — **нѣлъ,** *гл. ср.* Усѣщамь гладъ, става ми гладно, огладнѣвамь; **голодáть.**

Гладнѣяние, *с. ср.* отъ **гладнѣѭ; голодáніе.**

Гладориѭ, *с. ж.* Гладъ, гладиѭ, гладотиѭ; **гóлодъ.**

Гла́дость и **гла́дность,** *с. ж.* Кога е нѣкой гладенъ; **голода́ніе.** *Очи-тѣ му обълѣхѫ отъ гладость. Гладость не познава младость. Гладость не ся срамува отъ старость.*

Гладотíя, *с. ж.* Гладъ, гладорня, гладия.

Учипися много скѫпотия
И настанѫ много гладотия. *Пѣс.*

Гладу́вамь, *гл. ср.* Нѣмамь хранѫ, та трьпѭ гладъ; **голода́ть.** *Много думы гладувать. Който лѣтѣ не работи, зимѣ гладува. Лѣтѣ царува, зимѣ гладува.*

Гладу́ванie, *с. ср.* отъ **гладу́вамь;** **голода́ніе.**

Гладъ, *с. м.* 1) Похоть за ядене; **го́лодъ.** 2) Кога не ся роди жито; гладия, гладорня, гладотия; **неурожа́й, го́лодъ, безхлѣбица.** *Мре отъ гладъ, а готовъ за сватъ. Единъ умира отъ гладъ, другъ го убива и трьси въ пазухѫ-тѫ му хлѣбъ. Прозѣвася булка я отъ гладъ, я за сънъ. Което кучя пази двѣ врата, отъ гладъ умира. Повечето умирать отъ ядене и пияне, а не отъ гладъ и жяждѫ. Сладко като въ гладъ. Гладъ главѫ загубя. Гладъ градъ прѣдава. Гладъ градъ съсыпва. Градъ гладъ не прави. Отъ голѣмъ хладъ добръ гладъ. Отъ баяне гладъ не зима. Гладъ срамъ не познава. Гладъ очи нѣма. Гладъ отъ чюмѫ по́-лоше. Гладъ и царя отъ постелѭ вдига. Гладъ и влъчия изъ шюмѫ-тѫ изгонва. Гладъ-тъ на много работы е майсторъ. На ръжянъ хлѣбъ манджя е гладъ. Да сплаши гладъ.*

Гла́дѫ, ишь, — **дилъ,** *гл. д.* 1) Правѭ гладко, равнѭ, изравнювамь; **гла́дить, выра́внивать.** *Храна брадѫ глади.* 2) Съ рѫкѫ галѭ нѣчто, милвамь; **гла́дить, ласка́ть.** *Глади мя по главѫ-тѫ. Гладѫ коткѫ.* 3) Угаждамь нѣкому съ думы или съ друго нѣчто за да го измамѭ; льстѫ; **льсти́ть кому́.** *Отпрѣдъ маже и глади, отзадъ гробъ копае.* **Гла́дѫся,** *гл. възвр.* 1) Милвамся, галѭся около нѣкого; **ласка́ться.** 2) Равнѭся, изравнювамся; **гла́диться.** 2) *гл. стр.* Бывамь гладенъ. — **денъiй,** *прич. стр.* Равненъiй, изравнюванъiй; **гла́женный.**

Гла́мавичкъiй, — **чькъ, чка, чко,** и

Гла́мавкъiй, вка, вко, *пр, смякч.* отъ **гла́мавъiй.** Глупавичкъiй, глупавкъiй.

Гла́мавъiй, въ, ва, во, *пр.* Глупавъiй, неразумнъiй, ахмакъ, будала; **глу́пъiй, нераз-у́мнъiй.** *Гламавъ гостъ домакъина кани.* — **во,** *нар.* Глупаво, ахмашкы; **глу́по.**

Гламату́рнъiй,—**рьнъ** и—**ренъ, рна, рно,** *пр.* Что е голѣмъ и захваща много мѣсто, та мѫчно ся ряди и товари; громорнъiй, хавалелия; **гро́моздкій.**

Гла́мка, *с. ж.* Гламава жена или мома; **глу́пая, ду́ра.**

Гла́мчё, *с. м.* Гламавъ чловѣкъ, глупакъ, глупчё, глупець, глупежь, глупешия, лапнишь, шашкѫнъ, будала, ахмакъ; **дура́къ, дурале́й.** *Гламчё гламавъiй!*

Гласе́ние, *с. ср.* отъ **гласѫ́.** 1) Тъкмене, наряждане, годене, нагодяване. 2) Кытене, гъиздене; **наряжа́ніе.** 3) Нагласяване гуслѫ и проч.; **строе́ніе, настро́иваніе, нала́живаніе музыка́льныхъ инструме́нтовъ.**

Гласе́нце, *ум. ср.* отъ **глася́;** **голосо́чекъ.**

Гласе́ць, *ум. м.* отъ **гласъ;** **голосо́къ, голосо́чекъ.**

Пѫтець ми е, врьвѭ си го,
Пѣсень ми е, пѣѭ си ѭ,
Гласець ми е, извивамь го. *Пѣс*

Гласи́ся, си́лося, *гл. безл.* Чюеся, слушяся; **слы́шно.** *Гласи ми ся,* зачюва ми ся.

Гласи́ще, *ув. ср.* отъ **гласъ;** **голоси́ще.**

Гласови́тъiй, тъ, та, то, *пр.* Что има хубавъ и якъ гласъ; **голоси́стъiй.**

Да ми въикпешь единѫ пѣснь
Речевитѫ, гласовитѫ,
Гласовитѫ въ сине небе,
Речевитѫ по всѭ земѭ. *Пѣс*

Гласовитъ като пукнятъ звънець. Ако не е рѣчевито, то е гласовито (за магаря)

Гла́сомь, *нар.* Съ гласъ, высоко; **го́лосно.**

Тикомь тичя, гласомь вика. *Пѣс.*

Гласту́рець, *с. м.* Раст. *Rumex acetosa,* козилячка, козя брада, кыселець, кыселица, кышлякъ, щавелъ; **ки́слица, щаве́ль.**

Гласъ, сове и **гла́сие,** *с. м.* 1) Онова, что излиза отъ уста, та ся слуша, и всичко, что чюемъ; **го́лосъ, звукъ.** *Чловѣческъiй гласъ. Гласъ на славѣй. Познавамь го по гласа. Стоянъ има хубавъ гласъ,* пѣе хубаво. 2) Начинъ, по който ся пѣе нѣкоя пѣсень; **напѣвъ, го́лосъ.** *Тая пѣсень има хубавъ гласъ.* 3) Вѣсть, извѣсть, извѣстие, хаберъ; **вѣсть, извѣстіе.**

Пиля му ся отговори . . .
Не сьмь дошло за стрѣляние,
Токъ сьмь дошло гласъ донесло. *Пѣс.*

— *Дали смы гласъ,* извѣстили смы — *Съ гласъ,* гласомь, высоко, якѫ-тѫ; **гро́мко, го́лосно.** *Четѫ съ гласъ.* — *Извивамь гласъ,* пѣѭ; **пѣть.** — *Загубвамь си гласа,* прѣгракъвамь, та не могѫ да говорѭ высоко, или не могѫ вяче да пѣѭ; **спасть съ го́лоса.** — *Выка колкото му гласъ дьржи,* колкото си може; **кричáть во весь го́лосъ, во всё го́рло.** — *Чю ще ся гласъ и на нашѭ-тѫ нивѫ. Да ся чюе и на нашѭ-тѫ*

пивѫ гласъ. Думѫ да има, гласъ да нѣма. Гласъ като звънецъ. Всюко пиля съ гласа си ся хвали.

Гласѫ, **ишь, — силъ**, *гл. д.* 1) Тъкмы̂, годѫ, нагодıавамь, нарнждамь, готвы̂ нѣчто; **стро́ить, ла́дить, гото́вить что.** *Гласѫ единѫ работѫ. Гласимъ да идемъ на банѭ.* 2) Кытѫ, гыздѫ, чины̂, труфы̂; **наряжа́ть, убира́ть.** *Стига ѭ гласи.* 3) За гуслѫ и другы съ струны свирни: докарвамь гласовы-ты на теловы-ты както трѣбва единъ спорядъ другый; **о музыка́льныхъ инструме́нтахъ: ла́дить, стро́ить, настра́ивать, нала́живать.** 4) Пѣѭ, извикамь гласъ; **пѣть.**

Мари дѣвойко ıарембице!
Не пѣй рано въвъ зорѫ;
Коньа си водѫ на водѫ,
Конь-тъ ми водѫ не пие
Отъ твой-ты тънкы гласовы,
Что гласишь рано въ недѣлѭ. *Пѣс.*

Гласѫся, *гл. възвр.* и *стр.* — **се́нъıй**, *прич. стр.*

Глася́, *ум. ср.* отъ **гласъ.** Гласецъ; **голосо́къ.**

Гледжёсвамь, в. **глечёсвамь.**

Гледжь, в. **глечь.**

Глёзенıе, *с. ср.* отъ **глёзѫ** и **глёзѫся.** 1) Галенıе. 2) Джевренıе, плѣзенıе.

Глёзенъ и **глёзьнь**, **зни**, *с. м.* 1) Кость *Malleolus* на долний край на пищıала, издадена навѫтрѣ и навънъ; глезна, шлянъкъ на кракъ; **лоды́га, лоды́жка.** *Человѣкъ ся дави и у водѫ до глезьнь.* 3) Глужь.

Глезна́, *с. ж.* Глезенъ. *Кюаръ до глезнѣ, зараръ да колѣнѣ.*

Глёзѫ, **ишь, — зилъ**, *гл. д.* Галы̂; **ласка́ть, нѣжить, ба́ловать. Глёзѫся**, *гл. възвр.* Джеврѭся, плѣзѫся. — **зенъıй**, *прич. стр.* Галенъıй, разгаленъıй.

Глёнджи, *с. ж. мн.* Засъхнѫли съполи вѫтрѣ въ носа, засъхнѫла слизь на очи-ты и проч.; гурели, гурелкы, гурди, дзембри; **засо́хшая слизь въ носу́, на глаза́хъ.**

Глето́, *с. ср.* Длъто, изнемало, длъбало; **долото́.** *Далъ иглѫ, сака глето. Иглѫ-тѫ не кабули, а глето-то гльта.*

Глечёсамь, *гл. свр.* отъ **глечёсвамь.** Да гледжёсамь, да глечıасамь, да циклосамь; **оглазу́рить, замура́вить, помура́вить. — санъıй**, *прич. стр.* Гледжёсанъıй, глечıасанъıй, циклосанъıй; **оглазу́ренный, замура́вленный, помура́вленный.**

Глечёсвамь и **глечёсувамь** (**да глечёсамь**), *гл. д.* Гледжёсвамь, глечıасвамь: турıамь глечь на нѣчто, на́правено отъ прьсть като паницѫ, стовнѫ и пр.; циклосвамь; **глазу́рить, мура́вить, поли́вить. — мся**, *гл. стр.*

Глечёсвание и **глечёсуванıе**, *с. ср.* отъ **глечёсвамь.** Гледжёсванıе, глечıасванıе, циклосванıе.

Глечь, *с. м.* и *ж.* Мазилка, съ коıѫто грънчıари мажѫть и послѣ пекѫть глинниы сѫдовы за да не танıасвать, и за да станѫть лъскави, поливъ, полıувъ; **глазу́ра, глазу́рь, мура́ва, муръ, поли́ва.**

Глечи́асвамь и **глечи́асувамь**, в. **глечёсвамь.**

Гли́бецъ, *ум. м.* отъ **глибъ.**

Глибъ, *с. м.* 1) Мѣсто като блато, та, като ся ходи по него, ся трьси и лесно ся потъна, трьсѣй, трьсище, мочıарь, азмакъ; **то́пкое, вя́зкое мѣсто, топь, моча́гъ, мочажи́на, мокреди́на, вязь, зыбь, зыбу́нъ, зы́бкое мѣсто.** 2) Много кашıава и жилава каль, что ся налѣпıа на обуща-та, та не може да ся ходи изъ неѭ.

Гли́на, *с. ж.* Гнила, лнпкава прьсть, коıато въ водѫ-тѫ ся размыва, а като ся опече на огънь, става тврьда; **гли́на.** *Бѣла глина*, бѣлопрьстица, бѣлилка; **бѣ́лая гли́на.**

Глинавъıй, **въ, ва, во**, и

Глини́стъıй, **стъ, ста, сто**, *пр.* Что има глинѫ, глинавъıй; **гли́нистый.** *Глиниста земıа, глинава нива.*

Гли́ница, *ум. ж.* отъ **гли́на.** Малко глина; **гли́нка.**

Гли́ничка, *ум. ж.* отъ **гли́ница.**

Гли́нянъıй, **нъ, на, но**, *пр.* Направенъıй отъ глинѫ; **гли́няный.** *Глиняни сѫдове.*

Гли́нıавъıй, **въ, ва, во**, *пр.* Глинистъıй.

Гли́стецъ, *ум. м.* отъ **глистъ.**

Глисти́на, *с. ж.* Глистъ.

***Глистри́на**, *с. ж.* Лѣковита вода, коıато ся вирьсква съ тулумбѫ прѣзъ задне-то чирво въ желѫдъка; **клисти́ръ.**

Гли́стчя, *ум. ср.* отъ **глистъ.** Глистецъ.

Глистъ, **тıе**, *с. м.* Глистина: 1) Чрьвь *Ascaris lumbricoides* и *Taenia,* конто ся въдıать въ чирва-та на человѣка и на другы животны, глистıакъ; **глиста́.** — *Глистıе му ся впикавать*, ревне му ся, текѫть му лигы-ты, иска му ся много. 2) Чрьвıакъ глистıа. *Врьли глистъ, найде ıагулѭ.*

Глисти́а, *с. ж.* Чрьвь *Lumbricus terrestris*, живѣе въ земѭ-тѫ, глистъ, дъждовецъ, црьвъ, чрьвıакъ; **дождево́й червь.**

Гли́стıакъ, *с. м.* Глистъ въ прьвото значенıе.

Глисти́асамь, *гл. свр.* отъ **глисти́асвамь.** Да добиѭ глистıе.

Глисти́асвамь и **глисти́асувамь** (**да глисти́асамь**), *гл. ср.* Добывамь глистıе, завъждатся въ чирва-та ми глистıе.

Глисти́асванıе и **глисти́асуванıе**, *с. ср.* отъ **глисти́асвамь.**

Гло́ба, *с. ж.* 1) Зиманıе пары за нѣкаквѫ

винѫ, грѣшкѫ, намѣсто друго наказание; джеремя; **штрафъ, де́нежная пе́ня.** *Зимамь глобѫ,* глобıавамъ.

Хванѫхѫ сынъ ѝ Николѫ,
Та го въ тьмницѫ хврьлихѫ,
Голѣмѫ глобѫ земахѫ
Девять товары имание. *Пѣс.*

2) Пакость, врѣда, поквара, тщета, пагуба; **убы́токъ.** *Каква си глоба!*

Глоба́рь, *с. м.* Който прави глобѫ, пакость, пакостникъ.

Гло́бица, *ум. ж.* отъ **гло́ба.**

Глобъ, *с. м.* Дупка-та подъ чело-то, въ коьто е намѣстено око-то; **глазна́я впа́дина.**

Разлютися самовила,
Отврьтѣ ѝ (Стани) црьны очи,
Црьны очи отъ глобовы. *Пѣс.*

Глобıѭ, и́шь, — би́лъ, *гл. свр.* отъ **глобıавамь.** Да земѫ глобѫ; **оштрафова́ть. — бе́ный,** *прич. стр.* Наказаный съ глобѫ; **оштрафо́ванный.**

Глобıавамь (да глобıѭ), *гл. д.* Зимамь глобѫ, осѫждамь нѣкого да плати глобѫ; **штрафова́ть, оштрафо́вывать. — мся,** *гл. стр.;* **оштрафо́вываться.**

Глобıа́ване, *с. ср.* отъ **глобıавамь.** Зимание глобѫ; **штрафова́нiе.**

Гло́га, *с. ж.* Глужь, сѫкъ; **сукъ.**

Гло́гавый, въ, ва, во, *пр.* Что има глогы, глужливый, чворовитый; **сукова́тый.**

Отсѣчѣте глогавъ ръжень,
Нито кастренъ, нито остренъ,
Натъкнѣте шаро агня. *Пѣс.*

Глоглавичя, *с. ср.* Едно растение.

Гло́говый, въ, ва, во, *пр.* отъ **глогъ.**

Гло́гчя, *ум. ср.* отъ **глогъ,** дрьво.

Глогъ, *с. м.* 1) Дрьво *Crataegus oxyacantha,* глогынıа, калинка; **боя́рышникъ, глидъ, гли́дина, глодъ, глу́дина.** *Отъ трьнь, та на глогъ;* **изъ огня́ да въ полы́мя; изъ кобы́лъ да въ кля́чи.** *Отъ глогъ на глогъ, ще ся наспара на нѣкой глогъ. Дивъ глогъ питомно грозде не дава. — Черенъ глогъ,* раст. *Crataegus monogyna,* дава черны глогынкы; черноглоговина; **глодъ чёрный.** — Съ колъ отъ черенъ глогъ убивать плътници въ гробовы-ты имъ; а дѣто има черенъ глогъ, плътници-ти не влизать. 2) в. **глогы́нковецъ.**

Глогы́нка, *ум. ж.* отъ **глогы́нıа.**

Глогы́нковецъ, — вци, *с. м.* Глогъ, сынъ на плътникъ, който ся е женилъ слѣдъ оплътıавание-то си; той е по́-силенъ отъ сѫботника. Само глогынковци-ти и сѫботници-ти могѫть да виждать плътници-ты и гы убивать съ колие отъ черенъ глогъ.

Глогы́нıа, *с. ж.* 1) Дрьво глогъ. 2) Плодъ отъ глогъ, шипинкы, шиплинкы, шипка.

Гло́дамь, *гл. д.* Гложджѫ, глозгамь, гръзѫ; **глода́ть, мосо́лить. — мся,** *гл. стр.* Гложджѫся, гръзѫся; **глода́ться. — даный,** *прич. стр.* Гложданый, глозганый, грызеный.

Гло́дание, *с. ср.* Глождание, глозгание, грызение; **глода́нiе.**

Гло́ждание, *с. ср.* отъ **гло́жджѫ.** Глодание, глозгание, грызение; **глода́нiе.**

Гло́жджѫ, ешь, — ждалъ, 1) *гл. д.* Гръзѫ, обгрызвамь нѣчто съ зѫбы-ты, глодамь, глозгамь; **глода́ть.** *Гложджѫ кость.* 2) Ѩмь, бодѫ, гръзѫ извѫтрѣ, не давамь мира; **безпоко́ить вну́тренно, грызть, мучи́ть.** *Гложде мя червıакъ, та не могѫ да спѭ.* 3) *гл. ср.* Казвася кога нѣчто неравно или кораво въ дрѣхы-ты, въ обуща-та, на лѣгло-то тръка, та додѣва на снагѫ-тѫ; глочкамь; **тере́ть, гнести́.** *Нѣчто ми гложде на крака.* — **Гло́жджѫся,** 1) *гл. вз.* Глозгамся, гръзѫся, ıамся съ нѣкого; **гры́зться, ссо́риться.** *Гложджѫтся като кучета.* 2) *гл. стр.* Глодамся, глозгамся; **глода́ться. — даный,** *прич. стр.* Глоданый, глозганый, грызеный. — *Гложджѫть му подлогы-ты, царвулыты,* прѣдумвать го. — *Дай му кокалъ да гложде, та да не лае. Гладно кучя и подлогы гложде. Кучя дрьжи кокалъ, нито го гложде, нито го другому дава. Гложди, бабо, сухы дрѣнкы, доклѣ дойде топла пита.*

Гло́згамь, *гл. д.* Глодамь, гложджѫ, гръзѫ; **глода́ть, мосо́лить. — мся,** 1) *гл. вз.* Гложджѫся, ıамся, гръзѫся съ нѣкого; **гры́зться, ссо́риться.** 2) *гл. стр.* Глодамся, гложджѫся; **глода́ться. — ганый,** *прич. стр.* Глоданый, гложданый, грызеный.

Гло́згание, *с. ср.* отъ **гло́згамь.** Глодание, глождание, грызение; **глода́нiе.**

Гло́мотъ, *с. м.* Выкъ, глъчь, блъсъкъ, трясъкъ; **шумъ.**

Гло́та, *с. ж.* Нечисто въ жито, въ грахъ, като слама, прахъ, другы зрьна, разваленъı зрьна и проч.; **соръ въ хлѣбѣ.**

Гло́тка, *с. ж.* Сламка, развалено зрьно, друго зрьно, или шюшлонъ въ жито.

Глотни́ца, *с. ж.* За влъци: стадо, глото, билюкъ; **ста́я (о во́лкахъ).** *Една глотница влъци;* **ста́я во́лковъ.**

Гло́то, *с. ср.* 1) Много людие, купъ людие; **куча людей.** 2) Стадо, билюкъ животны; **ста́до, ста́я.** *Едно глото влъци,* глотница.

Гло́томь, *нар.* На глота, на куповы, на глотници; **ку́чами, толпа́ми, ста́ями.**

Гло́чкамь, *гл. д.* 1) Гложджѫ, додѣвамь, тръкамь. 2) Срьбѭ. *Очи-ты мя глочкать.*

Гло́чкание, *с. ср.* отъ **гло́чкамь.**

Глуждъ, *с. м.* в. **глужь.**

Глу́жецъ, *ум. м.* отъ **глужь.**

Глужли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что има глужие, глогавый, сѫкыливый, чворовитый; **суковатый.** *На глужливо дрьво удри клинъ.*

Глу́жь, жие, *с. м.* 1) Сѫкылъ на дрьво или на дъскѫ, глога, глуждъ, глезенъ, глюждъ, грѣжь, вѫзелъ, грѣздѣй, розъ, сѫкъ, сѫкылъ, сгрѣжь, чворъ, чвъръ, чекоръ, чепоръ, чепъ, члѣнъ, будакъ; **сукъ.** 2) Вѫзелъ, врьзано; **у́зелъ.**

Глума́, *с. ж.* Глумение, подигравка, клоць, шяга. *Той не е человѣкъ за глумѫ,* да ся глумять съ него.

Глуме́ние, *с. ср.* Глума, подиграване, клоцане, шягуване, присмиване.

Глумѧ́ся, ишся, — мя́лся, *гл. об.* Смѣѭся, подигравамся, шягувамся съ нѣкого, присмивамь му ся, клоцамся надъ него; **насмѣхаться, труни́ть, глуми́ться, шути́ть надъ кѣмъ.**

Глупавина́, *с. ж.* 1) Глупость, глупавщина, безумство; **глу́пость, дура́чество.** 2) Незнаяние, неотбиране, аджемѫлѫкъ; **нео́пытность.**

Глу́павичкый, — чькъ, чка, чко, и

Глу́павкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **глу́павый; глу́пенькій. — ко,** *нар.* **глупе́нько.**

Глупавщина́, *с. ж.* Глупавина въ 1-то знаменование.

Глу́павый, въ, ва, во, *пр.* 1) Който има малко умъ, гламавый, неразумный, несмысленый, неджгавый, неумный, залухавый, простый, слабоумный, будала, ахмакъ; **глу́пый, скудоу́мный, неразу́мный.** 2) Който още не разбира, не знае, неопытный, аджемия; **непонима́ющій, нео́пытный, небыва́лый, младоу́мный, малоо́пытный.** *Лудо младо, та глупаво.*

> Хайде ми, младо, пристани,
> Додѣ си млада глупава. *Пѣс.*

3) Что ся врьши несмыслено, безумный, необмысленый; **глу́пый, безразсу́дный.** *Глупавы думы;* **безразсу́дныя слова́.** *Глупава работа;* **глу́пое дѣло.** — *Ве́зъ-глупавъ, при́-глупавъ,* нѣколко глупавъ; **глуповатый. — во,** *нар.* Гламаво, неразумно, неумно, залухаво, ахмашкы, будалскы; **глу́по, безразсу́дно.** — *Глупавъ като патка. И глупавый намѣсти сполучю. Глупавъ самъ-си сбрьква, уменъ многонѫ съблазнява.*

Глупа́къ, *с. м.* Глупавъ человѣкъ, глупецъ, глупежъ, глупешия, гламчё, лапнишь, ахмакъ, будала, шашкѫнъ; **глупе́цъ, дура́къ, дурале́й.**

Глупа́чкый и

Глупа́шкый, ка, ко, *пр.* Что приличия на глупакъ, глупечкый, глупешкый, будалскый, ахмачкый, ахмашкый; **дура́цкій, дура́ческій. — кы,** *нар.* Като глупакъ, глупечкы, глупешкы, будалскы, ахмачкы, ахмашкы, глупаво, безумно; **дура́цки, дура́чески, по-дура́цки, глу́по, безу́мно.**

Глупе́жь, *с. м.* Глупакъ.

Глупе́ць, *с. м.* Глупакъ.

Глупе́чкый и **глупе́шкый,** в. **глупа́шкый.**

Глупе́шия, *с. об.* Глупакъ; **дура́къ, ду́ра.**

> Обрьнѫся малка мома,
> Че си присмѣ на овчаря:
> Ой овчарю, ой глупешия!
> Излъга ти малка мома. *Пѣс.*

Глу́пость, *с. ж.* 1) Качество на глупавый, глупавина, глупавщина; **глу́пость.** 2) Глупава работа, глупаво нѣчто; **глу́пость.** — *Приказва, говори глупости,* глупавы работы; **говори́ть вздоръ, нести́ околе́сную, моло́ть чепоху́.** *Всякой уменъ и глупость показва.*

Глу́пчё, *с. м.* Глупакъ, глупецъ, глупежь, гламчё; **дура́къ, дурале́й.**

Глупѣ́ѭ, ешь, — пѣлъ, *гл. ср.* Ставамь глупавъ; **глупѣ́ть.**

Глупѣ́яние, *с. ср.* Ставание глупавъ.

Глу́ха коко́шка. Дива птица *Tetrao bonasia,* лѣщарка, парла, рясарка, тетерка; **ря́бчикъ.**

Глу́хла, *с. ж.* Казвася като на присмѣхъ и за укоръ на коюто не дочюва.

Глу́хнатие, *с. ср.* Ставание глухъ, глушнаяние, оглушнаване.

Глу́хнѫ, ешь, — налъ, *гл. ср.* Захващамь да недочювамь, ставамь глухъ, глушнаѭ, оглушнавамь; **гло́хнуть.**

Глуходо́ба, *с. ж.* Потайна доба, потайно врѣмя, срѣдъ нощь, кога всичко ся потаило и нищо не ся чюе, тайна вечерия; **глуха́я пора́, глуха́я ночь.**

Глухота́ и

Глухоти́я, *с. ж.* Кога е нѣкой глухъ; **глухота́.**

Глуху́вамь, *гл. ср.* Правѭ си углушкы, правѭ ужь че не слушамь что казвать, и си мльчѭ.

Глуху́вание, *с. ср.* отъ **глуху́вамь.**

Глу́хчё, *с. м.* Казвася на присмѣхъ на който не дочюва; **глухо́й тетеревъ (насмѣшка).**

Глу́хый, хъ, ха, хо, *пр.* Който не чюе; **глухій, глухо́й.** *Глуха жена.* — **хо,** *нар.* Кога ся нищо не чюе; **глу́хо.** — *Удрямь го на глухо,* правѭ ужкакъ не чюѭ. — *Глухо мѣсто,* что е нѣйдѣ накрай и дѣто малцина ходять, затьнтено мѣсто; **глушь.** — *Глуха доба,* глуходоба, потайно врѣмя; **глуха́я пора́, глуха́я ночь.** — *Бла-*

зѣ глухому, че два пѫти слушѭ (че дважь чюе). Чтото глухо не чюе, то си измыслюва. Попъ-тъ не чюка, не клепе за глухѫ бабѫ девять пѫти. Да биешь камбанѫ на глухъ, да кадишь слѣпъ и да черпишь пиjаницѫ, все едно е. И глухый царь го е чюлъ. Слушайте, глухы, глядайте, слѣпи! Глухъ отъ гайдѫ не разбира.

Глу́хычкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **глу́хый.** Нѣколко глухый, вѣзъ-глухъ, прѝ-глухъ; **глухо́некъ, глухова́тый.**

Глу́хѫ-тѫ, *нар.* Глухо, млъкомь, млъчяшкѫ-тѫ; **глу́хо, молчко́мъ.**

Глу́шевъй, въ, ва, во, *пр.* отъ **глуше́ць.** Глушчевый, мышний; **кры́сій.**

Глуше́ние, *с. ср.* отъ **глушѭ.**

Глу́шенець, *с. м.* Раст. *Vicia;* **горо́шекъ, кормово́й горо́шекъ, воробьи́ный горо́хъ.**

Глушець, щци, *с. ж.* Животно *Mus rattus,* мышка, мышь, плъхокъ, плъхъ, плъшёкъ, поганець, сропникъ, ставоръ, ставорець; **кры́са.** *Лошiа мачка, глушци хваща. Ако не хранишь мачкы, щешь хранишь глушци.*

Глу́шило, *с. ср.* Раст. *Taraxacum officinale,* борець, глушина, горець, горчивичь, конско цвѣтие, капикосъ, магарешка млѣчка, млѣчка, падикосъ, радика, ушёлка; **одува́нчикъ, попо́во гуме́нцо, хаси́мъ, цико́рій ди́кій, льви́ный зубъ.**

Глуши́на, *с. ж.* 1) Раст. *Vicia varia,* расте по нивиа-та и гы заглушава, грахоръ въ жито; **журавли́ный горо́хъ.** 2) Раст. *Papaver Rhoeas,* макъ, пуплюакъ; **макъ.** 3) Раст. глушило.

Глушина́, *с. ж.* 1) Казвася за нивѫ, кога е заглъхнѫла отъ трѣвѫ и другы бурѭны. *Нивы-ты иматъ глушинѫ.* 2) Глухо, затънтено, мѣсто; **глушь.**

Глу́шко, *с. м.* Който е глухъ, глухчё.

Глу́шчевый, въ, ва, во, *пр.* отъ **глушець.** Глушевый, мышний; **кры́сій.** *Накаранъ е у глушчевѫ дупкѫ,* има зоръ, намирася на тѣсно.

Глушчя, *ум. ср.* отъ **глушець.** Мышя.

> Ужина да му дадемы
> Отъ желкѫ jайца прьжены,
> Отъ жябѫ ногѫ пастърмѫ,
> Отъ глушчя мѣшя съирение,
> Отъ лѣщникъ бъчвѫ ракиѭ· *Пѣс.*

Глушѭ, и́шь, — **ши́лъ,** *гл. д.* 1) Съ выкотъ заглушавамь; **глуши́ть.** 2) Съ приказванѥ досаждамь. *Доста мя си глушилъ!*

Глуши́ание, *с. ср.* отъ **глушиаѭ.**

Глуши́аѭ, ешь, — **шиалъ,** *гл. ср.* Ставамь глухъ, начинамь да недочювамь, глухнѫ; **гло́хнуть.**

Глѣ́га, *с. ж.* Горуха, что ся усѣща понѣкога, че иде отъ-подъ лъжичкѫ-тѫ въ грълото, изгага; **изга́га, изжо́га.**

Глѣ́кы и гѝлкы, *с. ж. мн.* Заушкы, спивици, страници; **зау́шица, зау́шница.**

Глъта́ло, *с. ср.* Казвася насмѣхъ вмѣсто гърло, уста. *Ето за твой-то глътало мезя.*

Глѣ́тамь (глѣтвамь, да глѣтнѫ, глѣтнувамь), *гл. д.* 1) Прокарвамь нѣчто изъ уста-та прѣзъ гръло-то въ желѫдъка; **глота́ть.** *Голѣмъ залъкъ глътни, голѣмѫ думѫ не казвай.* 2) Ꙗмь, лапамь; **ѣсть, жрать.** *Глъта като гладно кучя. Стига си глъталъ, щешь глътнешь и паницѫ-тѫ.* 3) Врьгамь, мѣтамь, пийнувамь. *Да глътнемъ по чюшкѫ;* **хва́тимъ по стака́нчику.** 2) Усвоявамь на силѫ нѣчто; **захва́тывать, присво́ивать.** *Изюде ми пары-ты, ще ми глътне и нивѫ-тѫ Иглѫ-тѫ не кабули, а длъто-то глъта.* 5) Прѣмлъчювамь, прѣглъщамь, прѣнасямь, оставямь да мине безъ да кажѫ нѣчто; **мо́лчя переноси́ть непріятность.** — **мся,** *гл. стр.;* **глота́ться.**

Глѣ́тание, *с. ср.* отъ **глѣтамь; глота́ніе.**

Глѣ́твамь, *гл. мн-кр.* отъ **глѣтамь.**

Глѣ́тка, *с. ж.* Что може да ся глътне изведнѫжь, глътокъ; **глото́къ, хлебо́къ.** *Една глътка вода.*

Глѣ́тнувамь, *гл. уч.* отъ **глѣтнѫ.**

Глѣ́тнувание, *с. ср.* отъ **глѣтнувамь.**

Глѣ́тнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **глѣтамь.** 1) **Глотну́ть, глону́ть.** 2) Да изямь, да усвоѭ; **присво́ить.** — **нѫтый,** *прич. стр.*

Глъто́къ и глътѣкъ, *с. м.* 1) Глътание; **глота́ніе.** *Изпи го на единъ глътокъ,* 2) Глътка; **глото́къ, хлебо́къ.**

Глѣ́тчица, *ум. ж.* отъ **глѣтка; глото́чекъ)**

Глѣ́фамь, *гл. д.* Ꙗмь скоро, лопамь.

Глѣ́фание, *с. ср.* отъ **глѣфамь.**

Глѣ́хнатие и глѣ́хнение, *с. ср.* отъ **глѣ́хнѫ.**

Глѣ́хнѫ, ешь, — **на́лъ,** *гл. ср.* Заглъхвамь, казвася за растения удавены въ трѣвѫ и бурѭнакъ, та не могѫтъ да растѫтъ и завяивать; **гло́хнуть (о расте́ніяхъ).**

Глъчете́вица, *с. ж.* Глъчь, глъчка.

Глѣ́чка, *с. ж.* и

Глъчь, *с. м.* 1) Глъчянѥ, глъчетевица, выкъ. выкотъ, млъва, берия; **крикъ, шумъ.** *Дѣто пушюакъ, тамъ и глъчь.* 2) Каранѥ, хоканѥ, выканѥ. *Не го е грыжя отъ глъчкы-ты ми.*

Глъчѭ, и́шь, — **чи́алъ,** 1) *гл. ср.* Говорѭ jакѫ-тѫ, выкамь; **крича́ть, ора́ть, горла́нить.** *Глъчятъ като Чифуты въ хавръ.* 2) Глъчѭ съ нѣкого, говорѭ, разговарямся, сборвамь, ромонѭ; **говори́ть, разгова́ривать.**

Глъчимъ си съ Драгана. 3) *гл. д.* Хокамъ, карамся, въкамъ, бърбрж, мъмрж, накрънелясвамъ; **бранить, журить, тазать, нарекать, порицать, распекать.** *Азъ го (му) глъчяхъ, ала не слуша;* **я на него кричалъ, но онъ не послушался.** — **Глъчися,** *гл. безл.* Чуеся глъчь, въкася; **слышны крики.** *Изъ пжтя ся глъчи, нѣкои минувать,* — **чаный,** *прич. стр.* Хоканый, мъмраный.

Глъчяшкомъ,

Глъчяшкѫмъ и

Глъчяшкѫ-тж, *нар.* Съ глъчяние, съ глъчь.

Глъчяние, *с. ср.* отъ **глъчиж; кричаніе.** *Добро мълчание по-добро отъ нехвелито глъчяние.*

Глыганъ и

Глыгарь, *с. м.* Глыгъ. *Изскубнжли смы отъ глыганъ влакно, та что има.*

Глыговый, въ, ва, во, *пр.* отъ **глыгъ; кабаній.** *Глыгови зжби. Глигово мясо;* **кабанина.**

Глыгчя, *ум. м.* отъ **глыгъ; кабанчикъ.**

Глыгъ, *с. м.* Животно *Aper,* глыганъ, глыгарь, дива свиня, вепрь, въперь, крънакъ; **кабанъ.**

Глюждъ, *с. м.* в. **глужь.**

Глѫбамъ, *гл. д.* в. **длъбамъ.**

Глѫбина, *с. ж.* Глѫбочина, длъбина, длъбочина; **глубина.**

Глѫбокый, къ, ка, ко, *пр.* Длъбокый: 1) Что има дъно-то далечь отъ уста-та или отъ лице-то на земѭ-тж; **глубокій.** *Глѫбокъ сждъ, глѫбокъ кладенець.* 2) Казвася за водж-тж, на които лице-то е навысоко отъ дъно-то; **глубокій (о водахъ).** *Глѫбока рѣка.* 3) Вдлъбнжтый надолу; **глубокій.** *Глѫбокъ долъ.* — **боко,** *нар.* Длъбоко; **глубоко.** *Тиха-та вода по-глѫбоко капае.* В. **длъбокый.**

Глѫбочина, *с. ж.* Глѫбина: 1) Протока-та отъ уста-та или лице-то на нѣчто до дъно-то му, длъбина, длъбочина; **глубина.** 2) Много глѫбоко мѣсто, бездна, пропасть; **бездна, пучина.**

Глѫбочкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **глѫбокый.** Нѣколко глѫбокый, вѣзъглѫбокый, при-глѫбокый, длъбочкый; **глубоковатый, глубоконекъ.** — **чко,** *нар.* Длъбочко; **глубоковато, глубоконько.**

Гляда, като им. соб. женско въ изрѣчение: *далеко гляда Гляда, додѣто слѣпъ гляда.*

Глядай! и **глядай-глядай,** като *междом.* за чюдение. Вижь! **видишь ли! вишь.**

Глядамъ, *гл. д.* 1) Имамъ обрънжты очи-ты си възъ нѣчто; **глядѣть, смотрѣть.** *Глядамъ небо-то.* 2) Видж; **видѣть.** *Глядамъ надалечь. Вржчи на высоко, гляда нашироко.* 3) Имамъ грыжж за нѣкого, за нѣчто, грыжж му ся, настоявамъ му; **смотрѣть, присматривать, ходить, наблюдать за кѣмъ, за чѣмъ, заботиться, имѣть попеченіе о комъ, о чёмъ.** *Азъ му глядамъ кжщж-тж, дѣца-та, овця-ты.* — *Глядамъ болникъ: а)* Стоѭ при него, вардж го, прѣдстоявамъ му; **ухаживать за больнымъ.** *б)* Лѣкувамъ го, цѣрѭ го; **лѣчить, пользовать больнаго.** 4) Сочѭ, клонѭ. *Врѣмя-то гляда на дъждъ, на зимж. Кжща-та е грухижла, гляда на падание. Стока-та гляда нагорѣ,* сочи да отскжпне. 5) Внимаѭ, вардж, пазж, чюкамъ. *Глядай да не паднешь. Гляда го като писано яйце, като очи-ты си,* трепере надъ него, варди го. 6) Залѣгамъ, трудѭся, мжчѭся, прилѣжявамъ, удрямся, радж, настоявамъ, застоявамъ, чалъштисвамъ; **стараться, хлопотать.** *Глядай да свршишь по-скоро. Глядамы да го оженимъ.* 7) Зимамъ примѣръ, тъкмѭся, мѣрѭся съ нѣкого, искамъ да правѭ каквото и той; **тянуться, подражать.** *Азъ глядамъ Богдана. Ты него не глядай. Ты него ли щешь глядашь?* съ него ли щешь ся тъкмишь? 8) Хранж, отхранвамъ, изглядвамъ; **воспитывать.** *Той гляда братовы-ты си дѣца.* 9) Виждамъ, разбирамъ, сѣщамся. *Глядамъ, че ще стане злѣ. Глядамъ, че работы-ты щжть ся оправять.* 10) Барамъ, биркамъ, бръкамъ, бродж, дырѭ, тражѭ, трьсж, тѣрамъ; **искать.** *Хубавѣ глядай на всякждѣ да не остане нѣчто.* 11) Бывамъ обрънжтъ съ лице на нѣкоя странж. *Кжща-та гляда на изтокъ;* **домъ смотритъ, стоитъ лицомъ къ востоку.** *Църква-та гляда на възтокъ;* **церковь стоитъ на востокъ.** *Тоя прозорець гляда въ градинж-тж, на пжтя;* **это окно выходитъ въ садъ, на улицу, обращено въ садъ, на улицу, изъ этого окна видѣнъ садъ.** 12) Глядамъ си, баѭси, врачювамъ си или друго нѣчто врьшѭ за да видж какъвъ ми е кжсметъ-тъ; **ворожить себѣ.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.;* **смотрѣться.** *Глядамся въ огледало;* **смотрѣться въ зеркало.** **Глядася,** като *гл. безл.* Видися; **видно.** *Оттукъ ся гляда надалечь.* — **даный,** *прич. стр.* — *Глядамъ изъ-подъ вѣжды: а)* Глядамъ покрыто безъ да вдигамъ очи; **смотрѣть исподлобья.** *б)* Глядамъ навжсено, намусено; **смотрѣть, глядѣть бирюкомъ.** — *Глядамъ на нѣкого,* отъ него чакамъ, на него ся надѣѭ. *Той гляда на сына си,* осталъ е сынъ му да го гляда. *Тыя дѣца на мене глядать,* азъ трѣбва да ся грыжѭ за тѣхъ, за отхранж-тж имъ;

воспита́ніе э́тихъ дѣте́й лежи́тъ на меня́. *Таю работа на мене гляда*, азъ трѣбва да ѭ свръшѭ.—*Глядамъ на готово*, искамъ да имамъ, чакамъ да ми дойде, да ми падне безъ да работѫ, безъ да ся трудѫ азъ. — *Глядамъ на нѣчто*, мыслѭ за него, тлъкувамъ го, разбирамъ го. *Азъ глядамъ на тѫѭ работѫ другояче;* **я смотрю́ на э́то дѣ́ло, сужу́ объ э́томъ дѣлѣ́ и́наче.**—*Глядамъ нѣкого, нѣчто съ добрю око*, намирамъ го за добро, имамъ го добрѣ; **имѣ́ть кого́, что на хоро́шемъ счету́.** — *Глядамъ нѣкого, нѣчто съ недобрю око*, не го имамъ добрѣ; **имѣ́ть кого́, что на дурно́мъ счету́.** — *Глядамъ нѣкого, нѣчто на криво*, или *съ криво око*, глядамъ го не́ добрѣ, неприятно, съ ядъ; **смотрѣ́ть ко́со, коси́ться на кого́, на что.** — *Глядамъ зазрѣно*, съ вперенъ очи, в'очилъ сьмь ся; **при́стально смотрѣ́ть.** — *Глядамъ прѣзъ прьстю*, не прѣтрьсвамъ, не издырвамъ, не ся взирамъ; **смотрѣ́ть сквозь па́льцы.** — *Не глядамъ на никого, на ничто*, не щѫ да знаѭ никого, ничто; **не глядѣ́ть ни на кого́, ни на что.** — *Глядай си работѫ-тѫ*, врьши си ѭ, па да не тя е грыжя за нѣчто. — *Глядай си хавѫ-тѫ, кефа*, живѣй си добрѣ, весели си ся — *Глядамъ сънъ*, сънувамъ; **мнѣ сни́ться.** *Глядамъ на сънъ, на́сънѣ;* **ви́дѣть во снѣ.** — *Гляда като коткѫ на джигеръ*, иска му ся да си хапне. — *Гляда като волъ, като теля, като закланѫ кравѫ, като овцѫ*, гляда глупаво. — *Гляда като кръвникъ, като касапинъ, като смрьть*, гляда страшно. — *Гляда кръвнишкы: а)* Гляда страшно. *б)* Гляда ядосано. — *Гляда като убодено данача*, гляда умилно, жялно — *Гляда като я́зоръ*, види хубаво и надалечь. — *Който низко гляда, длъбоко мысли. Който низко гляда, широко види. Не глядай корѫ-тѫ, а срѣдѫ-тѫ. Не глядай ми шяпкѫ-тѫ, а подъ шяпкѫ-тѫ. Не глядай грьня-то, а что е въ него. Не глядай чтото ся е минѫло, а чтото ще дойде. Не мя глядай въ очи-ты, а ми слушай рѣчи-ты (хоратъ-ты). Глядашь му лице-то, не му знаешь срьдце-то. Не гляда валмо-то, гляда влакно-то. Не гляда Богъ на нечисты опинци, а на чисто срьдце. Глядай майкѫ-тѫ, зимай дъщерѭ-тѫ. Любовь на лице не гляда. Жяденъ конь мѫтнѫ водѫ не гляда. Конь приликѫ не гляда, кой го има, той го язди. Подплашенъ звѣрь трьне не гляда. Нужда законъ не гляда. Далъ Господь, та не глядалъ. Отпрѣди (въ крака-та) си глядай, ако ничто не намѣришь, баре не щешь ся спрѣпнешь. Лудъ свири, лудъ играе, кой го гляда умъ нѣма. Захванѫта работа свръшванѫ гляда. Кокошка-та водѫ пие и Бога (и нагорѣ) гляда. Трьчи (слѣзъ). Боже, та глядай! Както глядашь огглядало-то, така тя гляда и то. Който гляда — соль и пиперъ въ очи. Водѫ гляда, за огнь приказва. Слушяйте, глухы, глядайте, слѣпи! Глядай си, Гано, бѣдный вечеръ! Бурянарь ли си, буряна си глядай. Воленъ ли си, боленъ ли си, та толкози глядашь? Болна ли си лѣжяла или си боленъ глядала? Единъ гляда сватбѫ, а другъ гляда брадвѫ; зять-тъ булкѫ-тѫ си да гляда. Глядай конь стопанскы, язди го душманскы. Който гляда боговы-ты, той си гляда дробовы-ты. Ако мя глядашь съ едно-то око, щѫ тя глядамъ и съ двѣ-ты. Гляда като орелъ на мрьшѫ. Гляда като кучя на зрѣлы сливы. Глядатся като котаци. На подарено (харизано) магаря зѫби-ти (петалата) не ся глядать.*

Гля́дание, *с. ср.* отъ **гля́дамъ.** *Гляданю-то е безъ пары. Гляданю сытость не дава.*

Гляда́рка, *с. ж.* Която гляда за кѫсметъ или за друго нѣчто, глядачка, баячка, врачка, вражялица, вражячка, бродница, кушячка; **ворожея́, гада́льщица.**

Гляда́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **гляда́рь.**

Гляда́рь, *с. м.* Който гляда за кѫсметъ или за друго нѣчто, глядачь, баячь, вражялецъ, врачь, бродникъ; **ворожея́, гада́льщикъ.**

Гляда́чка, *с. ж.* Глядарка.

Гляда́чь, *с. м.* Глядарь.

Глядѣ́цъ, *с. м.* Стькло-то на оглядало; **стекло́ зе́ркала.**

Глядъ, *с. м.* Глядание; **зрѣ́ніе.** *За глядъ ясакъ нѣма.* 2) Видъ; **видъ.** *Добръ на глядъ.* — *Нѣма глядъ*, не може да ся изглида, не може да му ся нагля.амы.

Глѫбоко море глядъ нѣма.
Широко поле ходъ нѣма. *Пѣс*

— *На глядъ*, като *нар* Както ны ся види, както ны се чини че е, отъ око, на посокѫ; **на видъ, пови́димому, глазомѣ́рно.** *На глядъ като тыквѫ на плетъ. На глядъ ся види близо.*

Гмѣ́чение, *с. ср.* отъ **гмѣ́чѭ.** Гмечкание.

Гмѣ́чкамъ, *гл. д.* Гмечѫ, мачкамъ, натискамъ нѣчто да ся смачка; **дави́ть, мять.** — **мся,** *гл. стр.* Гмечѭся, мачкамся; **дави́ться, мя́ться.** — **каный,** *прич. стр.* Гмеченый, гнеченый, мачканый: **да́вленый, мя́тый.**

Гмѣ́чкание, *с. ср.* отъ **гмѣ́чкамъ.** Гмечение, мачкание; **мя́тіе.**

Гмѣчѫ, ишь, — **чилъ**, *г.л. д.* Гмечкамь. **Гмѣчѫся**, *г.л. стр.* Гмечкамся. — **ченъій**, *прич. стр.* Гмечканый.

Гмурамся (да ся гмуриѫ), *г.л. об.* Гмурѫся, спущамся цѣлъ и съ главѫ-тѫ въ водѫ, гуркамся, нурамся, щивамся; **вырять, лаять.**

Гмураніе, *с. ср.* отъ **гмурамся** и

Гмуреніе, *с. ср.* отъ **гмурѫжся**. Гуркаше, нураше, щиваше; **выряніе.**

Гмурецъ, *с. м.* Птица отъ рода *Podiceps*, коiато ся щива въ водѫ-тѫ и плува подъ неѭ; криво патя, норчя, потапникъ, шютка, далгѫчь; **нырокъ, поганка, чомга.**

Гмуриѫ (да ся), ешь, — **нѫлся**, *г.л. сд-кр.* отъ **гмурамся** и **гмурѫжся**. Да ся щивнѫ, да ся нурнѫ; **вынрнуть.**

Гмурѫжся (да ся гмуриѫ), *г.л. об.* Гмурамся.

Гнетеніе, *с. ср.* отъ **гнетѫ**; **гнетеніе.**

Гнетъ, *с. м.* Натискъ; **гнетъ.**

Гнетѫ, ешь, *г.л. д.* 1) Тъпчѫ, натискамь; **гнести, гнесть.** 2) Гмечкамь, гмечѫ, мачкамь, гнечѫ; **давить, раздавливать.** 3) Тласкамь, тыкамь. **Гнетѫся**, 1) *г.л. възвр.* Бутамся, тыкамся, въвирамся; **тѣсниться, протискиваться.** 2) *г.л. стр.* Тъпчѫся, натискамся; **гнестися.** 3) Гмечкамся, гмечѫся, гнечѫся, мачкамся; **давиться, раздавливаться.** — **тенъій**, *прич. стр.*

Гнеченіе, *с. ср.* отъ **гнечѫ**. Гмечкаше.

Гнечѫ, ишь, — **чилъ**, *г.л. д.* Гмечкамь.

Гнида, *с. ж.* Ѩйце отъ въшкѫ, блъхѫ, стѣницѫ; **гнида, вошкарица.** *Отъ въшкѫ става гнида, а отъ гнидѫ въшка. Намръждился като гнидѫ въ новѫ дрѣхѫ.* — *Бабины гниды*, раст. *Draba verna, Capsella bursa pastoris*, бѣла трѣва, поповы въшкы, лютичя, овчарска торбичка, рапонъ, рипаніа, рупа, рѣпа, рьдоква, жрдоква; **пастушьи сумки, ярушка пастушья.**

Гнидавъій, въ, ва, во, *пр.* Что има гниды. *Всякой день гызда гыздава, а на Великдень гнидава. Мома-та хубава, ала глава-та гнидава. Отвънка гыздава, отвѫтрѣ гнидава.*

Гнидица, *ум. ж.* отъ **гнида**; **гнидка.**

Гніеніе, *с. ср.* отъ **гніѭ**; **гніеніе, гнитіе.**

Гнила, *с. ж.* вм. **глина.**

Гниличкъій, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **гнилъій**; **гниловатый.**

Гнилость, *с. ж.* Кога нѣчто е гнило, изгнило; **гнилость, гниль.**

Гнилуша, *с. ж.* Круша, аблъка или другъ плодъ изгнилъ, та омякнѫлъ; **мякушка.**

Гнилъій, лъ, ла, ло, *пр.* Развалепый отъ гніеніе; **гнилой, мозглый.** *Гнила круша*, гнилуша. *Паднѫ като гнилѫ крушѫ. На гнилѫ щицѫ не ходи. Гнила прѫжда плащь не става. Гнилъ платъ крѣпежь не дрьжи. Съ чюждо вѫже не ся спущай въ кладенецъ, че може да ся случи гнило. Глава безъ мозъкъ не бъіва, ала съ гнилъ мозъкъ бъіва. Тебѣ е гнило, менѣ е мило. Момичя мило, невѣстичя гнило. Момичя е гнило купище. Баба Неда и гнилѫ крушѫ яде. Каилъ е баба и за гнилѫ крушѫ. Лесно е баби да яде гнилы круши, да видимъ какъ ще яде червендаци. Гнилы дрѣнкы не щѫтъ зѫбы.*

Гнилянъій, *пр.* вм. **глинянъій.**

Гнитіе, *с. ср.* Гнееше; **гніеніе, гнитіе.**

Гніѭ, ешь, гнилъ, *г.л. ср* 1) Разваламся, сплувамся, схумвамся; **гнить.** *Плетъ гние, длъгъ не гние.* 2) Сѣдѫ, къснѫ та ся мѫчѫ, нѣйдѣ или на нѣкоѭ тяжкѫ работѫ. *Гние въ тъмницѫ.*

Гноеніе, *с. ср.* отъ **гноѭ**; **гноеніе.**

Гноеница, *с. ж.* Гноена, наторена нива; **унавоженное поле.**

Гноецъ, *ум. м.* отъ **гной**. Малко гной.

Гной, *с. м.* 1) Гѫста влага, что тече отъ ранѫ или отъ прыщкѫ; сукрьвица; **гной, сукровица, матерія.** *Берѫ гной*, гноясвамь; **гноиться.** *Прыщка-та бере гной.* 2) Торъ, сметъ, сметище, гюбря; **навозъ, назёмъ, перегной, позёмъ, помётъ, компостъ.** 3) Потъ, зной; **потъ.**

Гнойници, *с. ж. мн.* Малкы прыщкы, что излизать по лице-то чловѣку, гойници, кръвеници.

Гноище, *с. ср.* Мѣсто, дѣто ся врьга сметъ: бунище, сметище, купище; **сметище, навозная куча.** *И пѣтелъ-тъ на гноище-то си ся пери. Боже, прости, рано свѣсти: кога пѣтелъ на гноище, и нъе на огнище.*

Гноѭ, ишь, гноилъ, *г.л. д.* 1) Правѭ нѣчто да изгние; **гноить.** *Гнои дрѣхы-ты си.* 2) Врьгамь гной, торъ на нивѫ, на градинѫ и проч. за да ся натори; **гноить нашню, огородъ и т. п. унавоживать, удобрять.** — **Гноѭся**, *г.л. възвр.* Гниѭ нѣйдѣ, томѫся, ядосвамся. *Стига си ся гноилъ.* **Гноенъій**, *прич. стр.* — *Гноѭ си грѫды-ты*, ядосвамся съ нѣчто, мыслѭ му, мѫчѫся, берѫ ядовы.

Гноѭся, ишся, гноился, *г.л. об.* Зноѭся потѭся; **потѣть.**

Гноявъій, въ, ва, во, *пр.* Что има гной, что пуща гной; **гнойливый, гнойный, гностечный, гноистый.**

Гноясамь, *г.л. свр.* отъ **гноясвамь**. Да наберѫ гной, да заберѫ; **нагноиться, нагнить.**

Гноясвамь и **гноясувамь** (да **гноясамь**), *г.л. ср.* За ранѫ, за прыщкѫ, за чирѣй:

набирамъ гной, забирамъ; **нагнáиваться, нагниват́ь.**

Гноја́сване и **гноја́сувание,** *с. ср.* отъ **гноја́свамь.** Набиране, забиране гной; **нагнáиванiе, нагниванiе.**

Гнусéние, *с. ср.* отъ **гнусж́** и **гнусжся.** Гнжсение.

Гну́сла, *с. ж.* Којато ся гнуси отъ малко нѣчто. гнжсла; **брезгу́нья.**

Гну́слё, *с. м.* Който ся гнуси отъ малко нѣчто, гнжслё; **брезгу́нъ.**

Гнусна́вый, въ, ва, во, *пр.* Гнжснавый, гнусный, гнжсный: 1) Мрьсный, нечистый, что докарва гнусъ, галатный, гападный; **нечи́стый, га́дкiй, отврати́тельный.** 2) Който ся дрьжи нечисто, увалıаный, уцапаный, умацаный; **гря́зный, неопря́тный.** *Гнуснавъ човѣкъ,* гнусникъ, гнусотникъ, нечистникъ. *Гнуснавы дрѣхы.* 3) Неприличный, безприличный, безпжтный, безрядный, мрьсный; **неприли́чный, непристо́йный, поха́бный, гну́сный.** *Гнуснавы думы;* **поха́бныя слова́.** *Гнуснавы работы;* **гну́сныя дѣла́.** 4) Който врьши гнуснавы работы или говоры гнуснавы думы; гнусникъ, мрьсникъ. *Гнуснавъ човѣкъ.* — **во,** *нар.* Гнусно, гнжснаво, гнжсно, нечисто, мрьсно, неприлично. *Говори гнуснаво,* казва гнуснавы, мрьсны работы. *Бара гнуснаво,* нечисто, мрьсно.

Гнусни́къ, *с. м.* Гнжсникъ: 1) Гнуснавъ, нечистъ, мрьсенъ човѣкъ, гнусотникъ, мрьсникъ. 2) Който говори гнуснаво, мрьсно, мрьсникъ; **поха́бникъ.**

Гнусни́ца, *с. ж.* Гнжсница: 1) Гнуснава, нечиста, мрьсна жена или мома, гнусотница, мрьсница. 2) Којато говори гнуснаво, мрьсно, мрьсница; **поха́бница.**

Гну́сничкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **гну́сный.** Гнжсничкый.

Гну́сный, — сьнъ и **— сенъ, сна, сно,** *пр.* Гнжсный, в. **гнусна́вый.**

Гнусота́ и **гнусоти́ıа,** *с. ж.* Гнжсота, гнжсотиıа, нечистота, мрьсота, гнусотъ; **га́дость, нечистота́.**

Гнусоти́къ, *с. м.* Гнжсотникъ, който ходи или бара гнуснаво, нечисто, гнусникъ, нечистникъ, мрьсникъ.

Гнусоти́ца, *с. ж.* Гнжсотница, којато ходи или бара гнуснаво, нечисто, гнусница, нечистница, мрьсница.

Гну́сотъ, *с. м.* Гнжсотъ, гнусота, гнусотиıа.

Гнусу́вамся, *гл. об.* Гнжсувамся, гнусъ мя е отъ нѣчто, гнусжся отъ него, отврьща ми ся; **имѣть отвращéнiе, гнуша́ться.**

Гнусу́ване, *с. ср.* отъ **гнусу́вамся.** Гнжсуване, гнусение, отврьщане.

Гнусъ, *с. м.* Гнжсъ. *Гнусъ мя е отъ нѣчто,* става ми злѣ като го глядамь, барамь, накушıамь или слушıамь, гнусувамся, гнусжся; **имѣть, чу́вствовать отвращéнiе, гнуша́ться.** *Гнусъ мя е да го видж, да го слушıамь.*

Гнусж́, и́шь, — си́лъ, *гл. д.* Гнжсж, правж нѣчто да бжде гнуснаво, нечисто, неприıатно; **мерзи́ть.** *Руба краси, руба гнуси. Работа-та краси човѣка, а мрьза-та го гнуси.* — **Гнусжся,** *гл. възвр.* Гнжсжся, противно ми е отъ нѣчто, гнусувамся, гнусъ мя е, отврьща ми ся отъ него; **имѣть, чу́вствовать отвращéнiе, брéзгать, гнуша́ться.**

Гнѣвéние, *с. ср.* отъ **гнѣвж́** и **гнѣвжся.** Iадосване, лютение, срьдение.

Гнѣви́тый, тъ, та, то, *пр.* Гнѣвный, ıадосаный; **гнѣвный.**

Гнѣвли́вый, въ, ва, во, *пр.* Който отъ малко ся гнѣви, ıадосливый; **гнѣвли́вый, серди́тый.**

Гнѣвный, — вьнъ и **— венъ, вна, вно,** *пр.* Гнѣвитый, разгнѣвеный, разлютеный, ıадосаный; **гнѣвный.** *Гнѣвенъ става, та битъ сѣда.* — **вно,** *нар.* Гнѣвито, разгнѣвено, разлютено, ıадосано, съ гнѣвъ; **гнѣвно.**

Гнѣвъ, *с. м.* Повдигъ у човѣка, кога ся разлюти, ıадъ; **гнѣвъ.** *Гнѣвъ мя е,* ıадъ мя е за нѣчто, ıадосвамся. — *Гнѣвъ мя е на нѣкого,* ıадъ мя е на него; **негодова́ть на кого́.** — *Ври отъ гнѣвъ,* гнѣвися, ıадосвася много; **кипи́тъ гнѣвомъ.**

Гнѣвж́, и́шь, — ви́лъ, *гл. д.* Iадосвамь, лютж, срьдж; **гнѣвать, гнѣви́ть.** **Гнѣвжся,** *гл. възвр.* Iадосвамся, лютжся, срьджся; **гнѣваться, серди́ться.** — **вéный,** *прич. стр.* Iадосваный, лютеный, срьденый.

Гнѣздéние, *с. ср.* отъ **гнѣзджся.**

Гнѣздо́, *с. ср.* 1) Чтото си правять птиците, за да носять въ него ıайца-та си и да лупять пилци; садалка, сѣдалка, сѣдѣло; **гнѣздо́.** *Вито гнѣздо. Птици-тѣ си вијжть гнѣзда. Всяко птичя гнѣздо-то си хвали. И птичкы-ты гнѣздо-то си не обсирать. Изврькнж птичя изъ гнѣздо.* 2) Мѣсто, дѣто нѣкои ся прибирать, та ся крыıжть, скрыто сврьталище, скрывалище. *Хайдутско гнѣздо;* **разбо́йничiй прито́нъ, воровскóе гнѣздо́.** *Гнѣздо-то имъ е въ нашж-тж планинж, при еднж мандрж.* 3) Мѣсто, дѣто може да ся направи водяница, оджıакъ за водяницж, водяничище. *Гнѣздо за водяницж.*

Гнѣздце́, *ум. ср.* отъ **гнѣздо́; гнѣздышко.**

Гнѣзджся, ишся, — ди́лся, *гл. възвр.* Правж си гнѣздо, имамь сврьталище; **гнѣздиться.**

Гнжсъ и производны-ты отъ нея в. при **гнусъ.**

Гня́лецъ, *ум. м.* и
Гня́лчя, *ум. ср.* отъ **гнилъ.**
Гнилъ, *с. м.* Пластъ земя съ трѣвѫ-тѫ изрѣзанъ за да ся прѣнесе нѣкѫдѣ; бусъ; **дёрнъ, лахтинá.**
Го, вин. над. ед. число отъ лично мѣстоим. 3-те лице мѫж. и ср. родъ.
Гóвна, *с. ж.* и
Гóвнё, *с. м.* Казватся за присмѣвъ и укоръ на женско и на мѫжко, които не барать добрѣ, кога връшять нѣчто; говнинникъ, говняница; **говнюха, говнякъ.**
Говнó, *с. ср.* Изметъ отъ чловѣкъ и отъ животно, трьщи; **говнó дермó, калъ, помётъ.** Чловѣшко говно: *житна калъ;* говяждо говно: *лайнó, лѣпéшка, лѣпу́шка;* конско говно: *лайнó, конщрáкъ;* овчие и козие говно: *лайно;* кочешко говно: *кóчникъ, кочéшникъ;* кучешко говно: *псéшлякъ;* мышие говно: *мы́шякъ;* кокошие и всяко птичие говно: *ку́решки;* гѫшие говно: *гѫшлякъ.* — *Въ рѣдко говно не връгай камыкъ да не тя напрьска. Задрѣмалъ на говно-то си. Зареклася свинка да не юде говна, прѣскокнѫла плетъ, лопнѫла (изяла) пять.*
Говношáрка, *с. ж.* Казвася за свинѭ, что обичя да рови говна-та.
Говнянúкъ, *с. м.* Говнё; **говнякъ.** *Годенникъ — говнянникъ.*
Говнянúца, *с. ж.* Говна; **говнюха.**
Говня́ный, **нъ, на, но,** и
Говнявый, **въ, ва, во,** *пр.* 1) Умацаный, уцапаный съ говна. 2) Виноватый въ нѣкаквѫ нечистѫ работѫ, трьчіавый. *Говнява работа,* нечиста, нé добра.
Говóрение, *с. ср.* отъ **говóрѭ.** Сборение, врѣвение, хоратение, приказвание, казвание, думание, ромонение, румоление; **говорéніе.**
Гóворъ, *с. м.* Говорение, разговоръ. *Живъ Тодоръ да ся чини говоръ.*
Говóрѭ, ишь, — рилъ, *гл. д.* 1) Изричямь думы, сборѭ, ромонѭ, румолѭ, хоратѫ; **говорúть.** *Той говори чисто;* **онъ говорúтъ я́сно.** *Говори якѫ-тѫ,* да ся чюе; **говорúтъ грóмко, въ слухъ.** *Тихо лѣпо говори.* 2) Казвамь, думамь, приказвамь; **скáзывать.**

Майно-ле, мила майно-ле,
Какво си сладко говоришь!
Ѭ си языка извади,
Подъ языкъ да тя цѣлунѫ,
Че си ми сладко говоришь,
Хубаво на умъ поучвашь. *Пѣс.*

3) Разговарямь, бесѣдѫ; **разговáривать, бесѣдовать.** *Какво си говорите?* **о чёмъ вы разговáриваете?** — **рѭся,** *гл. стр.;* **говорúться.** *Такъвы думы не ся говорять.* — **реный,** *прич. стр.* **говорённый. Говóрися,** като *гл. безл.* Казвася, приказвася, хоратися, слушася, чюеся; **говорúтся, идётъ молвá, нóсится слухъ.** — *Говорѭ си,* казвамь нѣчто наоб'умъ, напрѣумицѫ; **говорúть наобу́мъ, наугáдъ, наавóсь.** — *Говорѭ на вѣтъра,* говорѭ напусто, никой мя не слушѫ; **говорúть на вѣтеръ.** — *Не си говоримъ съ нѣкого,* не смы добрѣ съ него, смразены смы, та и да ся срѣщнемъ, не си продумвамы; **быть въ ссóрѣ съ кѣмъ, не говорúть другъ съ дру́гомъ.** — *Правдѫ ли говоришь? напраздно ся боришь. Повече слушай, пó-малко говори. Който мѫдро мълчи, пó-добрѣ говори. Криво да сѣдимъ, право да говоримъ (да хоратимъ, да сѫдимъ).*
Говѣвамь, *гл. мн-кр.* отъ **говѣѭ.**
Говѣние, *с. ср.* отъ **говѣѭ.** Говѣяние: 1) Постение; **пощéніе.** 2) Неговорение на свѣкъръ, свѣкръвѫ, кумъ, кумѫ и проч. до прощкѫ.
Говѣѭ, ешь, — вѣлъ, *гл. ср.* 1) Не ямь блажно, постѫ; **не ѣсть скорóмнаго, постúться, говѣть.** *Говѣе, че нѣма что да юде.* 2) *Нѣкому.* Казвася за булкѫ: не му говорѭ отъ почетъ до нѣкое врѣмя, мълчѭ му. Булка говѣе на свѣкъръ, свѣкръвѫ, дѣверы, кумъ, кумѫ, побащимъ и помайчимѫ, доклѣ ѝ дадѫть прощкѫ.
Говѣяние, *с. ср.* Говѣние.
Говядáрка, *с. ж.* 1) Жена или мома, която пасе говяда; **насту́шка при волáхъ.** 2) Жена на говядарь; **женá настухá.** 3) Груба, дебела жена или мома; **мужи́чка.** 4) Птица *Motacilla alba,* кондунашь, пиленашка, рыбіакъ, стръчиопашка, стръчичка, трясопашка; **трясогу́зка.** 5) Рыба *Gobio,* водяничарка, водяничарка, кротушка, дерменджийка, циганчица; **пискáрь, пескáрь.**
Говядáрникъ, *с. м.* Ограда за затваряние говяда, оборъ за говяда; **волóвій, корóвій хлѣвъ.**
Говядáрскъй, ска, ско, *пр.* Что е на говядарь, что е прилично на говядарь; **насту́шескій, насту́шій.** *Говядарско пладало:* **стоя́нка настухóвъ.** — **скы,** *нар.* Като говядарь.
Говядару́вамь, *гл. ср.* Слугувамь за говядарь да пасѫ говяда, ходѫ говядарь. *Умъ царува, умъ говядарува.*
Говядару́вание, *с. ср.* отъ **говядару́вамь.**
Говядáрчя, *с. ср.* 1) Малъкъ, младъ говядарь, момчя говядарь. *Малко момчя говядарчя.* 2) Птица *Charadrius;* **зуёкъ, ржáнка.**
Говядáрь, *с. м.* 1) Който пасе говяда; **насту́хъ волóвъ и корóвъ.** *Селскъй говядарь,* който пасе селскы-ты говяда. 2) Грубъ,

дебелъ чловѣкъ, дебелакъ; **мужи́къ, грубія́нъ.** *Разсрьдился говядарь-тъ, та не ще да іаде. Като рече царь-тъ, казва го и говядарь-тъ. Бита книга прѣдъ царь, не бита ни прѣдъ говядарь. Зарань-тѫ господарь, вечерь-тѫ говядарь.*

Говя́дно врѣ́мя. Вечеръ, когато ся врьщать говяда-та отъ пашѭ.

Говя́до, *с. ср.* 1) Общо називание на воловы и кравы; **кру́пная рога́тая скоти́на.** *Умъ царува, умъ кюрува, умъ говяда пасе. На́ ти, горо, говядо!* 2) Казвася за укоръ на чловѣкъ, който не разбира. *Гляда като говядо. — Откакъ ся е родило, съ четыре свиркы свирило, откакъ е порасло, земѭ-тѫ прѣровило, откакъ е умрѣло, хоро играло.* Гат. — Говядо, кога ся роди, четыре бозкы бозае, кога порасте, земѭ-тѫ оре, кога умре, отъ кожѫ-тѫ му правять царвулы, та игражть хоро,

Говя́дце, *ум. ср.* отъ **говя́до.**

Говя́ждый, **да, до,** *пр.* Что е на говядо или отъ говядо; **говя́жій, воло́вій.** *Говяждо мясо;* **говя́дина.** *Говяжда кожю.*

Говя́ждый язы́къ. Едно растение. Водѫ-тѫ отъ това растение сварено пиѭть за лѣкъ отъ кръвавъ цицьръ.

Го́го, 1) Им. соб. ум. отъ **Георгій,** 2) Припѣвъ на единѫ пѣсень:

> Тръгнало момчя Чирпанчя, гого,
> Чирпанчя, Чирпанлийченце, гого,
> Врьвѣло, что е врьвѣло, гого.

Го́да, *с. ж.* Годежь. *Да си направимъ годѫ-тѫ, че отъ то насетнѣ ходи, дохождай у момѫ-тѫ колкото щешь.*

Годе́жникъ, *с. м.* 1) Който е пратенъ да иска момѫ за нѣкого; годежіарь, годежніакъ, дворникъ, думалникъ, дѣвоспобъ, женихълъ, изводникъ, изглядникъ, момарь, просецъ, прѣдумникъ, сватовникъ, сватъ, свѣдникъ, спобникъ, стройникъ; **сватъ.** *Когато ся мома ожени, тогава ся годежници показахѫ.* 2) Който е отишьлъ на годежь, главежникъ, годежіарь, годежніакъ.

Годе́жница, *с. ж.* 1) Коіато е пратена да иска момѫ за нѣкого; годежіарка, женихла, изглядница, прѣдумница, сватія, спобница, стройница; **сва́ха.** 2) Коіато отива на годежь; годежіарка, главежница.

Годежніа́къ, *с. м.* Годежіарь, годежніакъ.

Годе́жь, *с. м.* 1) Сговорь за момъкъ и момѫ да ся земѫть за стопаны; годіавка, главежь, главилка, года, огляди, запивъ, мѣна, обрѫкы, свршиавачка, строй, тъкмежь, прьстенуване, армасъ; **сговóръ, помóлвка.** *Всяко село си има и бѫклицѫ за годежь.* 2) Обрядъ, что става на годіаване; **обручéніе, обруча́льный обря́дъ.** *Отишьлъ безъ сватъ на годежь. Като безъ такѫмъ на годежь. Безъ оно на годежь.* — Годежь ся прави на новѫ мѣсечинѫ, за да бѫдѫть честити годени-ти. Ако ся направи годежь-тъ на разсыпъ на мѣсечинѫ-тѫ, женитба-та на годены-ты може да имъ бѫде и тѣмъ на разсыпъ. — *Малъкъ годежь,* малъкъ главежь, когато спобници-ти размѣнять прьвы-ты даровы безъ да има тамъ другы нѣкои. — *Голѣмъ годежь,* голѣмъ главежь, нѣколко дни слѣдъ малкыя годежь момъкъ-тъ събира роднины-ты си и съ тѣхъ отива у момѫ-тѫ, та ѝ занесе голѣмы-ты даровы.

Годежіа́рка, *с. ж.* Годежница.

Годежіа́рскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **годежіа́рь.**

Годежіа́рчя, *ум. ср.* отъ **годежіа́рь.**

Годежіа́рь, *с. м.* Годежникъ.

Годени́къ, *с. м.* Годеный е годеникъ на онѫѭ, за коѭто ся е годилъ; главеникъ, углавникъ; **жени́хъ.** *Ако ми си годеникъ, чева не ми си домовникъ.*

Годени́ца, *с. ж.* Годена-та е годеница оному, за когото е годена; главеница, углавница; **невѣ́ста.**

Годени́чка, *ум. ж.* отъ **годени́ца.** Главеничка.

Годени́чкый и **годени́шкый,** **ка, ко,** *пр.* отъ **годени́къ.** Главеничкый, главенишкый.

Годи́, *гл. безл.* Поноси, износи, отърва; **вы́годно.** *Не ми годи,* не ми поноси; **мнѣ не вы́годно.**

Годи́на, *с. ж.* 1) Врѣмя-то колкото минува, доклѣ да ся заврьти веднѫжь земіа-та около слъпце-то, отъ което врьтѣніе става пролѣть, лѣто, есень и зима, които правять годинѫ-тѫ; лѣто; **годъ.** 2) Помянуване умрѣлъ на годинѫ слѣдъ смрьть-тѫ му; годище; **годи́ны, годовщи́на.** *Носимъ годинѫ на умрѣлый;* **отправля́ть, пра́вить годовщи́ну по усо́пшемъ.** 3) *Годины, мн.* Врѣмена. *Настанѫхѫ тѫжкы, усилны годины. — Сурьва година, нова година,* 1-й Іаннуаріа, Василовъ день; **но́вый годъ.** *Нова година, новъ попъ. — Лоша година,* злочеста година; **чёрный годъ.** — *Млады годины,* младо врѣмя, младость; **мóлодость.** — *Стары годины: а)* Които сѫ одавна минѫлы, старо врѣмя; **ста́рые го́ды.** *б)* Прѣминѫлый възрастъ на чловѣка, старость; **ста́рость.** — *До годинѫ;* **черезъ годъ.** — *Отъ годинѫ на годинѫ;* **годъ отъ году.** — *Онѫѭ годинѫ;* **тре́тьяго го́да.** — *Единѫ годинѫ;* **въ какомъ-то году, когда-то.** — *Той е на годины,* порасълъ е, стигнѫлъ е за нѣкоѭ работѫ. — *За много годинъ,* благословия на честитиаване за праздникъ, на пиене, на чрьпене. — *Честита му е година-та,*

добрѣ му врьвитъ работы-ты. *Плъни чашж, да ти е плъна година. Осма година, девята зима. Всюка минжла година е по-добра. Пуста праздна недѣлю, какъ не бы ми цѣла година. Длъга е година, кратка е градина! Всякж годинж по дѣтя, за девять годинъ дванадесять. Сыта му мѣшлина, длъга му година. Годины ся лъжжть, старость не може. Пусто остало имане, кога минжлы млады годины. Не сымь былъ на крьщение-то му, та да знаж колко годинъ е. Погачж-тж ли ми е нахапала, та да ми знае годины-ты. Видите ли мя, селяне? — Видимъ тя, дѣдо попе, видимъ! — До годинж хичь да мя не видите!*

Годинакъ, *с. м.* Что има единж годинж, откакъ ся е родилъ, едногодишно животно; **годовикъ, одногодокъ, однолѣтокъ, годовалый.**

Годиначя, *ум. ср.* отъ **годинакъ.**

Годиница, *ум. ж.* отъ **година.** Годинка; **годикъ, годокъ.** *Здрава, здрава, годинице, и ты здрава и азъ здрава!* Така благославıатъ момы-ты като брькатъ прьстены-ты, кога гы пѣжтъ.

Годинка, *ум. ж.* отъ **година.** Годиница; **годикъ, годокъ, годочекъ.**

Годинувамъ, *гл. свр.* Минувамъ годинж; **годовать.** *Не щешь да годинувашь тамъ;* **тебѣ тамъ не годовать.**

Годинуванıе, *с. ср.* отъ **годинувамъ; годованіе.**

Годиніасалый, лъ, ла, ло, *пр.* Что е изплънилъ единж годинж; **годовалый, перегодовалый.**

Годиніасамъ, *гл. свр.* отъ **годиніасвамъ.** Да изплънж единж годинж, да сключж единж годинж; **перегодовать.**

Годиніасвамъ и годиніасувамъ (да годиніасамъ), *гл. ср.* Изплънıамъ, сключвамъ единж годинж.

Годиніасванıе и годиніасуванıе, *с. ср.* отъ **годиніасвамъ.**

Годишний, — шьнь и — шенъ, шнıа, шне, *пр.* 1) Что трае годинж врѣмя или има годинж; **годовой, годичный.** 2) Опрѣдѣленъ за годинж; *Годишна заплата;* **годовое жалованье.** 3) Что става единъ пжть на годинж-тж; **погодный.** *Годишенъ сборъ;* **годовая ярмарка.**

Годишникъ, *с. м.* Който отива на сватбж, сватбарь.

Годишнина, *с. ж.* Нѣчто земено или приготвено за цѣлж годинж.

Годишь, *с. м.* Овни-ты, които зять дава на невѣстж-тж си.

Годище, *с. ср.* Поминъ на годинж; **годины, годовщина.**

Годѣ и годе. Частица, коıато ся притурıа при мѣстоименııа *кой, что, какъвъ,* и при нарѣчııа *кога, дѣ, колко, какво,* когато ся зиматъ тыıа въ неопрѣдѣленъ разумъ; **либо.** *Кой-годѣ;* **кто либо.** *Что-годѣ;* **что либо.** — *Како му годѣ,* было какъ было, както и да было.

Годж, ишь, — дилъ, *гл. д.* 1) Рндж, глядамь, наряждамь; **смотрѣть за чѣмъ, имѣть попеченıе о чёмъ.** *Годж си кжщж-тж, стокж-тж.* 2) Тъкмж, гласж, готвж; **собираться, приготовляться.** *Годимъ да си изградимъ кжщж,* готвимъ потрѣбно-то за това градиво; **мы собираемся построить себѣ домъ, приготовляемъ нужный для сего матеріалъ.** 3) Наричıамь, готвж, дрьжж нѣчто за нѣкого, за нѣчто; **предназначать, беречь что для кого, для чего.** *Азъ годж това нѣчто за сдѣ-что-си, за сдѣ-кого-си.* 4) Глядамь, трьсж случıай; **искать случая.** *Токо годи Марка да погуби.* Пѣс. *Годюше да го убие,* тъкмıаше да го убие.

Годж, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **годıавамь.** Да главж, да вглавж, да оглавж, да углавж, да утъкмж, да запиж; **сосватать, обручить.** — **дéный,** *прич. стр.* Главеный, вглавеный, оглавеный, углавеный, утъкменый, запитый; **сосватанный, обручённый.** *Годени, ала немѣнени.*

Годıавамь (да годж), *гл. д.* Сговарıамь момъкъ съ момж да ся земжтъ; главıавамь, вглавıавамь, оглавıавамь, углавıавамь, прьстенувамь, придварıамь, прѣдварıамь, запивамь, утъкмıавамь, равунж, армасвамь; **сватать, сговаривать, обручать.** — **мся,** *гл. възвр. вз.* и *стр.* Главıавамся и проч.; **обручатся.** — **ванъıй,** *прич. стр.* Главıаваный.

Годıаванıе, *с. ср.* отъ **годıавамь.**

Годıавка, *с. ж.* Годежь, главежь, главилка.

Гоенıе, *с. ср.* отъ **гоıж и гоıжся.**

Гозба, *с. ж.* Гостба: 1) Гощавка; **угощенıе.**

> Калесалъ ми е кумъ Богданъ
> Девять кумичкы на прощкж
> И девять кумци на гозбж. *Пѣс.*

2) Сготвено ıастие; **кушанье, блюдо.** *Въ чюждж гозбж соль не турıай. Хлѣбъ и соль въ торбж — готова гозба. За хилядж гозба, а за паржж посиръ. За хилядж гозба, а за паржж отрова развалıа гозбж-тж. Постъ — кога нѣма гозбж, а кога нѣма пары — великы пости.*

Гозбеный, нъ, на, но, *пр.* что е за гозбж; **повареный.**

Гозбица, *ум, ж.* отъ **гозба.**

Гозбичка, *ум, ж.* отъ **гозбица.**
Гоздий, *с. м,* в. **гвоздѣй.**
Гойници, *с. ж. мн.* Прыщкы, что излизать по лице-то на здравы и плънъи людие; кръвеници, гнойници.
Гойнъий, гоенъ, гойна, гойно, *пр.* Кръвенъий, тлъстый, дебелый, отхраненъий, угоенъий; **жирный, откормлённый.**
Голакъ, *с. м.* 1) Който нѣма ничто, сиромахъ, голтакъ; **голышъ, голякъ, бѣднякъ.** 2) Малка птица, още не оперушинилася, не облѣклася съ перие, голицарь. 3) Животнина *Limax argestis,* голъ охлёвъ, циганскъий, зьмскъий бухырь; **слизень.**
Голана, *с. ж.* Коиато е остала безъ дрѣхы оголѣла, голка, жена или мома голакъ; **голянка.** *Добро утро ти бсзгащано!—Добрѣ дошла, голано!*
Голанъ, *новци, с. м.* Който е осталъ безъ дрѣхы, оголѣлъ, голакъ, голчё, голё. *Дари добрѣ золана, да не даришь голана.*
Голачя, *ум. ср.* отъ **голакъ.**
Голдунъ, *с. м.* Гълѫбь *Columba palumbus,* гривечь, гривиакъ; **вятюпинъ, вяхирь.**
Голё, *с. м.* Голанъ, голчё. *Безъ голю кашю не бъва.*
Голёвкы, *с. ж. мн.* Праскві безъ мъхъ по кожѭ-тѫ имъ.
Голение, *с. ср.* отъ **голѭ.**
Голета, *с. ж.* Ръба *Cyprinus,* бѣлварь, лещь, платыка, плотыка; **лещь, плотва.**
Голина, *с. ж.* 1) Голо мѣсто, дѣто не расте трѣва. 2) Мѣсто, дѣто е одуханъ, отвѣянъ снѣгъ-тъ; вѣтрометище, вѣтрометъ.
Голина, *с. ж.* Голица, разсѣдлица.
Голица, *с. ж.* Жито, на което класъ-тъ нѣма осилъ.
Голица, *с. ж.* Голъ, голишавъ конь, разсѣдлица, голина, голище. *Іахнѫ коню на голицѫ,* безъ сѣдло, безъ самаръ, на разсѣдлицѫ.
Голичкый,—чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **голый; голенькій.**
Голишавъий, въ, ва, во, *пр.* 1) Голошатъ, голненичькъ. 2) Неосѣдланъий, безъ самаръ, голица, разсѣдлица, голище, голина.
Голицарчя, *ум. ср.* отъ **голицарь.** Голачя.
Голицарь, *с. ж.* Малка птица голакъ.
Голище, *с. ср.* Неосѣдланъий, голишавъий, голица, голина, разсѣдлица. *Іазди си коню на голище,* безъ сѣдло.
Голка, *с. ж.* 1) Коиато ходи гола; **нагишка.** 2) Голана, коиато нѣма ничто; **голянка.** 3) Малко дѣтя момичя още некрьстено, гушла, кушла, пъжиа, пужиа.
Голненичькъ, чка, чко, *пр.* Съвсѣмь голъ, голъ голошатъ, голишавъий, горопалъий; **голёхонекъ.** *Голъ голненичькъ. Осталъ е голъ голненичькъ,* безъ нищо.
Голо, като *с. ср.* отъ **голый.** *Види му ся голо. Доклѣ има самаръ, зачто да юзди на голо.*
Головрѣцла, *с. ж.* Коиато ся хвали, че може да прави голѣмы работы безъ да има съ что.
Головрѣцлё, *с. м.* Който ся хвали, че може да прави голѣмы работы безъ да има съ что.
Гологанъ, *с. м.* Мѣдна пара; **мѣдная монета.**
Гологлавечкы, *нар.* Гологлаво, съ голѫ главѫ, безъ шапкѫ.—*Работи гологлавечкы,* много, юначкы.
Гологлавъий, въ, ва, во, *пр.* Съ голѫ, непокрытѫ главѫ, безъ шапкѫ, гологлавечкы, гушёглавъий; **съ непокрытою головою.** *Стои гологлавъ. Бръснѫто, стрыжено, все гологлаво;* **хоть брито, хоть стрижено, а всё голо.** *Не ставай ортакъ съ они, что си гляда гологлавъ смѣткѫ.—Гологлавъ орелъ,* птица *Vultur percnopterus,* лешеiадъ; **синъ, ягнятникъ.**
Гологлавянчя, *с. ср.* Раст. *Juncus,* дзука; **ситникъ.**
Гологрѫдъий, дъ, да, до, *пр.* 1) Който е съ голы грѫды; **гологрудый.**
Гологѫзъий, зъ, за, зо, *пр.* 1) Что е съ голъ гѫзъ; **гологузій.** 2) Дрипавъий, разкѫсанъий; **оборваный, оборванецъ.** *Искашь ли да не ходишь гологѫзъ, то да тя не огрѣва слънце въ село, и да тя засѣда край село.*
Голокракъий, къ, ка, ко, *пр.* Който има голы крака; **голоногій.**
Гололедица, *с. ж.* Тънъкъ ледъ по земѭ-тѫ, който става, кога вали ситенъ дъждь, или има гѫстѫ мьглѫ, па замрьзва на земѭ-тѫ; **гололедица.**
Голоскокъ, *с. м.* Голъ человѣкъ; **нагишь.**
Голота и **голотиiа,** *с. ж.* 1) Кога е нѣкой голъ, необлѣченъ; **голизна, нагость, нагота.** 2) Сиромашиiа, нѣмание; **голь, нищета, бѣдность.** *Голота мя жюрави, фудулукъ мя не оставю.*
Голошиiа, *с. об.* Който е съ голѫ шиѭ; **голошея.**
Голошатъ, та, то, *пр.* Съвсѣмь голъ, голненичькъ, голопалъий; **голёхонекъ.** *Голъ голошатъ,* голъ голненичькъ.
Голтакъ, *с. м.* Който нѣма ничто, голакъ; **голякъ, голышъ.**
Голушь, *с. м.* Ръба *Cottus gobio,* главочь, главушь, гулашь, гупешь, мусъ; **головачь, бычокъ.**
Голчё, *с. м.* 1) Който ходи голъ; **нагишка, нагишъ.** 2) Малко дѣтя момчя още некрьстено, гушлё, желѣзко, пужё, пъжё, шюле, шюлко.

Гóлый, лъ, ла, ло, *пр.* 1) Необлѣченый, непокрытый; **гóлый.** 2) Что нѣма косѫ, козинѫ, влънѫ, перие, листа и проч.; **гóлый.** *Гола глава, гола кожя.* 3) Който нѣма нищо, сиромахъ; **гóлый, нúщій, бѣдный, гóльный.** 4) Праздный; **пустóй.** *Останѫлъ сьмь съ голы рѫцѣ.* 5) Что е съ окѫсаны дрѣхы; **обóрванный.**

Отдолу иде Кючюкъ Сюлюманъ
Съ тяжкѫ войскѫ все Арнаутъ,
Голы и босы, гладны и жидны. *Пѣс.*

6) Чистый, сухый, что нѣма въ него намѣсено друго нѣчто; **чúстый, гóлый.** *Голо злато, гола вода,* само злато, само вода. — *Голъ кожюхъ;* **нагóльный тулýпъ.** — *Гола лъжя,* чиста, брадата лъжя. — *Голъ фудулъ,* и сиромахъ и горделивъ. — *Голъ като прьстъ, като прѫчкѫ, като отъ майкѫ роденъ;* **голъ какъ сокóлъ, голъ какъ бýбенъ, бýбенъ бýбномъ.** — *Голо птичя,* малко птичя още неоперушинилося, голачя. — *Това вино е гола вода,* има много водѫ въ него, като водѫ е. — *Отъ голый ризѫ ище. Съблѣкълся голъ, като отъ майкѫ роденъ. Научился голъ, та го е срамъ облѣченъ. Гладный голъ не е, че да го е срамъ. Голъ та лошь,* или: *голъ та зълъ. Голъ отъ обиръ ся не бои. На голъ мѣхъ сабля не мяза. На голъ коремъ чифтя пиштове. Чифтя пиштове на голы ребра. Прилича му като на голъ тулумъ пиштовы. Гладно кучя и голъ кокалъ гризе. Голъ кокалъ и кучета-та не ядѫтъ. И кучя голъ кокалъ не яде. Като за голъ ножь ся дрьжи. Тяжькъ мѫжь — и той голъ и жена му гола. Голъ, та гладенъ. Голо горѣ скачя. Останѫлъ е суха соха на голъ токъ. Сухо здравье — гола болесть,* или: *Голо здравье — суха болесть.*

Думба, думба дѣтенце,
Мами праздно врѣтенце
Тату голо колѣнце. *Дѣт. пѣс.*

— *Голъ бабуръ, голъ охлёвъ, голъ пужюкъ, голъ руйколъ,* животина *Limax,* голакъ, водна прьжяйка, дивъ пльжекъ, дивъ лигавець, цигански́й, зьмскый бухъръ; **слúзень.**

Голѣмéние, *с. ср.* отъ **голѣмѧ́ся.**

Голѣмéць, мцú, *с. м.* Голѣмъ, челенъ, личенъ по рода си или по чина си чловѣкъ, болярь, господарь; **вельмóжа, знáтная осóба.** *Всякой голѣмець и войводинець не бъва.*

Голѣминá, *с. ж.* 1) Колкото е нѣчто нá длъжь, нá ширь, на высочинѫ, то му е голѣмина-та; **величинá, объёмъ.** 2) Гордость, надигание, голѣмение; **гóрдость.**

Голѣмúнъ, *с. м.* Голѣмый мѣсяць, Януарий; **мѣсяцъ Январь.**

Голѣмúца, *с. ж.* 1) Отъ двѣ итрьвы нó-голѣма-та, нó-стара-та. 2) Нó-голѣма мѫжева сестра, нó-стара зълва. 3) Ядръ плодъ, ядры зрьна на нѣчго.

Гели бери, гръличка,
Да ти мама нахрани
Бѣлѫ пченицѫ голѣмицѫ. *Пѣс.*

Голѣмичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **голѣмый.** Голѣмкый; **великовáтый, великóнекъ, поликóхонекъ.**

Голѣмкá, *с. ж.* Жена на голѣмець, голѣмкыня, болярка; **знáтная бáрыня.**

Голѣмкый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **голѣмый.** Голѣмичкый, голѣмшкый. *Малка Ганка за конанкѫ, а голѣмка за сѣдѣнкѫ;* **на рабóту назáдъ послѣднихъ, на ѣдý напередъ пéрвыхъ.**

Голѣмкыня, *с. ж.* Голѣмка, болярка, болярчкыня; **бáрыня.**

Голѣмо цвѣтие. Раст. *Calendula,* крокопъ, левенъ, невянъ, джунджуля, девецицовець; **ноготкú.**

Голѣмскый, скá, скó, *пр.* отъ **голѣмéць.** Болярскый; **боя́рскій, вельмóжескій.—скы́,** *нар.* Като голѣмець, болярскы, богато; **бáрскы, боя́рски.**

Голѣмствó, *с. ср.* 1) Болярство, господарство; **бáрство, боя́рство.** 2) Голѣмщина, надигание, гордость, голѣмение, голѣмина, высокоумство; **гóрдость, надмéнность, высокомѣ́ріе.** *Отъ голѣмство, носъ-тъ му да падне нá земи, не ся навожда да си го земе.*

Голѣмшкый, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **голѣмый.** Голѣмичкый, голѣмкый.

Голѣмщинá, *с. ж.* Голѣмство, голѣмение, голѣмина, надигание, гордость; **гóрдость, надмéнность, высокомѣ́ріе.**

Голѣмый, мъ, ма, мо, *пр.* 1) Что захваща повече мѣсто нá длъжь, нá ширъ и на высочинѫ; **большóй, велúкій.** *Голѣмъ камыкъ.* 2) Что захваща много мѣсто нá длъжь и нá ширь, широкый; **большóй, обшúрный.** *Голѣмъ дворъ. Голѣма градина. Голѣмо царство.* 3) Что вмѣща въ себе много нѣчто; **большóй по вмѣстúмости, простóрный.** *Голѣма кѫща. Голѣма бъчва. Голѣма торба.* 4) Длъбокый; **глубóкій;** *Голѣма вода. Голѣмъ снѣгъ.* 5) Что ся протака повече врѣмя, длъгый; **дóлгій.** *Голѣмъ день. Голѣма нощь.*

Цьвти трьнь, цьвти трьнь,
Малка пита, голѣмъ день!

Така казва птичка-та съ цврьчение-то си пролѣть. 6) Силный, буйный; **сúльный.** *Голѣмъ вѣтьръ. Голѣмъ дъждъ. Голѣмъ*

огънь. Голѣма горящина. Голѣмъ студъ. 7) Что е пристигнѫлъ на възрастъ; **взрослый.**

Любилъся луды млады
Отъ маленкы до голѣмы. *Пѣс*

8) Что има повяче годины, по́-старый; **ста́ршій.** *Голѣмъ братъ. Оженихмы голѣмѫ-тѫ момѫ.* 9) Личный. *Голѣмъ човѣкъ;* **вели́кій человѣкъ, зна́тная осо́ба.** *Голѣмъ день,* голѣмъ праздникъ. *Той ся е родилъ на голѣмъ день.* 10) Който надминува другы-ты на нѣчто. *Голѣмъ търговецъ,* тяжькъ търговецъ; **большо́й купе́цъ.** *Голѣмъ юнакъ.* 11) Что струва много, скѫпый. *Голѣмъ даръ;* **большо́й пода́рокъ.** 12) Что е много. *Голѣмъ имотъ;* **большо́е иму́щество.** *Голѣмо богатство;* **огро́мное бога́тство.** *Голѣма печала;* **больша́я при́быль, большо́й вы́игрышъ.** *Голѣма загуба;* **больша́я поте́ря.** *Голѣмы разноскы;* **большіе изде́ржки.** *Голѣмы грыжи;* **большія забо́ты.** *Съ голѣмъ трудъ;* **съ больши́мъ трудо́мъ.** *Съ голѣмо пѣстение. Голѣма рожба;* **большо́й урожа́й.** 13) Что става съ много людие; **многолю́дный.** *Голѣма сватба,* тяжка сватба, съ много сватбари. *Голѣмъ соборъ.* 14) Казвася и за всяко особено нѣчто, което е по́выше, по́-рѣдко отъ обыкновенно-то; **ва́жный.** *Голѣма работа;* **ва́жное дѣло.** *Голѣма дума. Голѣмо чюдо. Голѣмъ умъ,* длъбокъ умъ. — *По́-голѣмый;* **бо́льшій.** *По́-голѣмъ* (за човѣкъ); **ста́ршій.** — *Голѣмо пладня;* кога прѣтури день-тъ. *Слънце-то е на голѣмо пладня.* — *Мало голѣмо,* всичкы; **всѣ отъ ма́ла до вели́ка.**

Телиали въикать изъ село:
Да врьви мало голѣмо. *Пѣс.*

— *Голѣма работа!* праздна; **пустяки́.** — *Дрьжѫся на голѣмо,* дрьжѫся на высоко, навдигамся, голѣмѣѭся; **ва́жничать.** — *Голѣма глава, голѣма болесть. Голѣма белю, голѣма хвала. Глава (брада) голѣма, нъ мозъкъ (нъ умъ) нѣма. Искашь голѣмѫ лъжицѫ, земи и голѣмѫ лопатѫ. Мала работа, голѣма срамота. Голѣмъ хладъ, добъръ гладъ. Голѣмо дупя, шюпливо срьдце. Малъкъ лъжецъ, голѣмъ крадецъ. Голѣмъ день, малка пита. Голѣмъ на бой, на работѫ не лой* (не дѣй го). *Голѣмъ залъгъ изяжь (лопни), голѣмѫ думѫ не думай. Голѣма рыба въ малкѫ водѫ не стои,* или: *въ голѣмѫ рѣкѫ голѣма рыба. Голѣма-та рыба яде по́-малкѫ-тѫ. Не хванѫтъ крадецъ (не уловенъ влъхва) отъ царю по́-голѣмъ. Голѣма дума—быволъ, длъбока дума—кладенецъ. Голѣмъ — не му ся стига носъ-тъ съ търчиавѫ клѣчкѫ!*

Голѣмѣние, *с. ср.* отъ **голѣмѣѭ** и **голѣмѣѭся.**

Голѣмѣѭ, **ешь, — мѣлъ,** *гл. ср.* Ставамъ по́-голѣмъ, наголѣмѣвамь, уголѣмявамся, надрѣѭ. — *День голѣмѣе, ледъ дебелѣе,* казвать прѣзъ Януарии въ голѣмы-ты студовы. **Голѣмѣѭся,** *гл. възвр.* Голѣмѣѭся.

Голѣмѣяние, *с. ср.* отъ **голѣмѣѭся.** Голѣмѣние, голѣмение.

Голѣмѣѭся, **ишся, — мился,** *гл. об.* Дрьжѫся на высоко, на голѣмо, навдигамся, въздигамся, гордѣѭся, възносямся, надувамся; **горди́ться, превозноси́ться, велича́ться, кичи́ться.** *Голѣмися като пѣтелъ на стоборъ,* или: *като патя въ рѣшето.*

Голѣние, *с. ср.* отъ **голѣѭ.**

Голѣѭ, **ешь, — лѣлъ** *гл. ср.* Ставамъ голъ спромашиѫ, оголѣвамь, оспромашявамь; **голѣ́ть.**

Голю́шка, *с. ж.* Костилка отъ прасквѫ.

Го́лѭ, **ишь, — лилъ,** *гл. д.* Съблячамь, оголвамь нѣкого, обирамь го, зимамь му по единъ или по другъ начинъ имота; **обира́ть.** *Съ данъци и глобы голятъ свѣта.*

Го́марно, *нар. Гомарно ми е, иде ми гомарно,* казвася: 1) Кога нѣкому ся потрьси отъ ядение; чогално; **мнѣ то́шно.** *Отъ това ястие ми иде гомарно.* 2) Настрьхвамь, потрьсвамся. *Гомарно ми е да тя слушямь да скрьцашь съ перо-то.*

Го́мбелкы, *с. ж. мн.* Раст. *Solanum tuberosum,* и неговый плодъ, барабой, брьбой, компирь, ромпулъ, комбара, пататы; **карто́фель.**

Гона́чка, *с. ж.* Която гони нѣчто, нѣкого.

Гона́чь, *с. м.* Който гони нѣчто, нѣкого.

Го́нвамь, *гл. мн-кр.* отъ **го́нѭ;** **га́нивать, гоня́ть.**

Го́нение, *с. ср.* отъ **го́нѭ.** Гонитба; **гоне́ніе, гна́ніе, го́нка, прѣслѣдованіе.**

Гоне́тка, *с. ж.* Ганетка.

Гони́тба, *с. ж.* Гонение; **гоне́ніе, преслѣдованіе.**

Гони́телка, *с. ж.* Която гони враждѫ нѣкому, неприятелка; **гони́тельница.**

Гони́тель, *с. м.* Който гони враждѫ нѣкому, неприятель, душманинъ; **гони́тель.**

Гонъ, *с. м.* отъ **го́нѭ.** Гонение.

Не е было ясна зора,
Нъ е было храбъръ юнакъ
Съсъ хубава врана коня,
Та отива въ Турскѫ землѭ,
Говъ да гони, ловъ да лови. *Пѣс.*

Го́нѭ, **ишь, — нилъ,** *гл. д.* 1) Отивамь слѣдъ нѣкого или слѣдъ нѣчто да го стигнѫ, тѣрамь, брькамь; **гна́ться, преслѣдовать.** 2) Пѫдѭ, тирѭ; **гнать, выгоня́ть.** 3) Трьсѭ, тражѭ да уловѭ или да прогонѭ; **пре-**

слѣдовать. *Отиде потѣрю да гони хайдуты-ты.* 4) Искамь да направьѫ нѣчто, да го постигнѫ; **гнаться, мѣтить.** 5) Глядамь да направьѫ зло, притѣснявамь; **преслѣдовать кого́. Го́ньѫся,** 1) *гл. вьзвр.* Надминувамся съ нѣкого на нѣчто; **погоняться.** 2) *гл. стр.;* **гна́ться.** — **ненъй,** *прич. стр.;* **гна́тый, гони́мый.** — *Гонѫ си работѫ-тѫ,* залѣгамь на работѫ-тѫ си, врьнѫ си ѭ, глядамь си ѭ добрѣ; **слѣдовать, преслѣдовать своё дѣло.** — *Гонѫ босы-ты, гонѫ вѣтра,* гонѫ, врьшѫ праздны работы; **занима́ться пустяка́ми.** — *Гонѫ враждѫ, мьсть, карезъ нѣкому,* гонѫ му душманлѫкъ, враждувамь му, душманѫ му, искамь му зло-то; **враждова́ть, памятозло́бствовать.** *Земя-та мьсть не гони. Ще гони до мотыкѫ и лопатѫ,* спр. до смьрть. — *Пушка-та гони,* кара коршюма; **ружьё хвата́етъ, берётъ.** — *Гони мя навънъ,* изкарва мя повънъ, имамь цицьръ; **сла́бить, нести́.** — *Какъвто бѣга, такъвъ го и гони. Канять ли тя, гажь, гонять ли тя, бѣжь. Оставилъ питомно-то, та гони диво-то. Който гони два заяка, ни единъ не улавя. Ловсцьтъ дава мѣсто на заяка да бѣга, а отъ странѫ пуща кучя-то да го гони. Бѣжь, вльку, пьрдла тя гони! Невыканъ доходи, негоненъ отходи. Гузно негонено бѣга.*

Гора́, *с. ж.* 1) Много дрьвие порасли на едно мѣсто; дѫбрава, орманъ; **лѣсъ.** *Букова гора,* гора отъ буковы дрьвие; **бу́ковый лѣсъ.** *Борова гора,* гора отъ боровы дрьвие; **сосно́вый лѣсъ.** *Гора зелена.*

> Ой горнце, горо ми зелена,
> Что си толко рано повяхнѫла! *Пѣс.*

2) Планина, балканъ; **гора́.**

> Оставай съ Богомь, прощавай,
> Горо-ле, Рыла планино! *Пѣс.*

— *Буйна гора,* гѫста и высока. — *Свята Гора,* Атонска-та планина съ монастири-ты; **Свята́я Гора́, Аѳо́нъ.** *Да идемъ на поклонение на Святѫ Горѫ.* — *Гора галилейска* и *гора тилилейска,* срѣщася въ народны-ты пѣсни и баяния, като въ баяние за урокы: *Да отидѫть тыя урокы въ пусто горѫ тилилейско, дѣто щрькъ не мѫти, ластовица не пѣе, дѣто кучя не лае.* — *Като въ горѫ-тѫ да е раслъ,* казвася за човѣкъ, който като да не е видѣлъ и чюлъ, та не знае и не отбира отъ нищо. — *Гора и вода,* всичко, цѣлый свѣтъ; **всё, вселе́нная.** — *Врѣдъ горѫ-тѫ клѣчкѫ нѣма,* казвася за отговоръ, кога каже нѣкой, че нѣма нѣчто, което има колкото щешь. *На бѣглеца око-то е горѫ-тѫ. Дай си, мѫжю, женѫ-тѫ, а ты хвани (иди, забий въ) горѫ-тѫ. Ако не духа вѣтьрь, гора-та не ся люлѣе. Болесть по горѫ не ходи. Магарещина-та по горы-ты и скалы-ты не ходи, а по човѣци-ты. На скѫпеца пары-ты ходять все по горы-ты. Колкото и да хранишь влька, око-то му все въ горѫ-тѫ гляда. Въ горѫ-тѫ расло, трѣвѫ пасло. Гора уши има, а поле очи. Гора уши и мракъ очи. Гора безъ вльци не бьва. Въ горѫ-тѫ мечкы, въ села-та вльци. Отиде попъ-тъ въ горѫ-тѫ. Ако слушюашь сдѣ-кого-си, щешь ловишь по море зайци, по горѫ рыбѫ. Ако нѣмашь ратай, самъ-си въ горѫ-тѫ. Ná ти, горо, говядо! Брадва безъ топорищкѫ горѫ не плаши. Самъ да сьмь, та и въ горѫ-тѫ да сьмь. Самъ саманда у горѫ зеленѫ. Прѣзъ горѫ да ѭ прѣведе, сухо ще дрьво листъ пустнѫ, а суръво ще повяна. Гора съ горѫ ся не събира, човѣкъ съ човѣкъ ся събира. Гора и води да стои, Стоянъ не стои. Ты го трьсишь по горѫ-тѫ, той ся лута по овѫ-тѫ.* — *Чюй, горо, че хилядихъ!* така ся провыквали нѣкога въ горѫ-тѫ, когато добывали хилядо гроша.

Гора́нъ, им. соб. мѫжско.

Го́рва, *с. ж.* Раст. *Cardamina;* **лугова́я жеру́ха.**

Горделйвичкый, — чькъ, чка, чко, и

Горделйвкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **горделйвый; горде́некъ.**

Горделйвый, въ, ва, во, *пр.* Гордый; **горделйвый.**

Горде́ние, *с. ср.* отъ **гордѫся.**

Го́рдичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **го́рдый.** Горделивичкый, горделивкый; **горде́некъ.**

Го́рдость, *с. ж.* Качество на гордый, гордѣне, гордѣяне, надутость, фудуллукъ; **го́рдость, надме́нность, высокомѣ́ріе.**

Го́рдый, дъ, да, до, *пр.* Грьдый, горделивый, който ся навдига, дрьжися навысоко, величаеся; фудулъ; **го́рдый, горделйвый, надме́нный, высокомѣ́рный.**

— **до,** *нар.* Съ гордость, горделиво; **го́рдо, горделйво.**

Гордѣ́ние, *с. ср.* отъ **гордѣ́ѭся.** Гордение.

Гордѣ́ѭся, ешся, — дѣлся, *гл. об.* Гордѫся.

Гордѣ́яние, *с. ср.* отъ **гордѣ́ѭся.** Гордѣние, гордение, навдигание.

Гордѫ́ся, йшся, — дйлся, *гл. об.* Гордѣѭся, голѣмѣѭся, навдигамся, възносямся, величаѭся, надувамся, ширѭся; **горди́ться.**

Горі́е, *с. ср. съб.* отъ **гора́.**

Въ горіе-то по планиніе-то,
Въ море-то по длъбиніе-то. *Пѣс.*

Горе́ніе, *с. ср.* отъ **горѭ́, горѣлъ.**

Го́рець, *с. м.* 1) Раст. *Taraxacum officinale,* борець, глушило, глушина, горчивичь, капикосъ, конско цвѣтіе, магарешка млѣчка, млѣчка, надикосъ, радика, ушёлка; **одува́нчикъ, попо́во гуме́нцо, хаси́мъ, цико́рій ди́кій, льви́ный зубъ.** 2) Раст. *Humulus Lupulus,* горчиць, горсть, павитъ, хмѣлъ; **хмель.**

Гарешля́къ, *с. м.* 1) Горящникъ. 2) Така наричать сбора, что става на Св. Кирикъ и Юлита, 15 Юлия въ село Банкѭ, Софийско.

Гориво́, *с. ср.* Дрьва и друго, чтото е потрѣбно за горѣніе въ кѫщи, за топление; **то́пливо.**

Гори́стый, **тъ, та, то,** *пр.* Что има много горы; **лѣси́стый.**

Го́рисъ, *с. м.* Едно растение като спарангы, расте край мокры-ты мѣста.

Гори́ца, *ум. ж.* отъ **гора́.** 1) Малка гора; **лѣсо́къ.**

Горице, горо зелена,
И ты, водо-ле студена. *Пѣс.*

2) Малъкъ врьхъ, горка, могылка; **го́рка.**

Гори́чка, *ум. ж.* отъ **горица.**

Го́рка, *ум. ж.* отъ **гора́.** Горица, могыла, хлъмъ; **го́рка, холмъ, приго́рокъ.**

Горка́на, *с. ж.* и

Горка́нъ, *с. м.* Казвася за человѣкъ, кога да го пожялимъ, за злочестие-то му, сиромахъ, сирота, сиротичка, клятникъ, клятница, жялникъ, жялница, тѫжникъ, тѫжница; **несча́стный, бѣдня́га, бѣдня́жка, бѣдня́жечка, горемы́чный.** *Горкана! нѣма си нидѣ никого.* — *Горкана-си!* като *междом.*, горко, тяжко.

Оле-ле! горкана! грозно либя либѭ:
Очи му сѫ сивы, крака му сѫ криви. *Пѣс.*

Го́рко́! Съ *дат. п.: горко ми! горко ти! горко имъ!* и проч. *междом.* Казвася отъ жялость, тяжко!; **го́ре! бѣда!** *Тяжко и горко менѣ. Свой своего (родъ рода) не храни, горко (тяжко) му кой го нѣма. Намъ да е добрѣ, та на другы-ты горко имъ дошло. Тяжко ти и горко ти, ако тя жялять. Ако камыкъ чюкне яйцe-то, тяжко на яйце-то; ако яйце чюкне камыкъ, горко на яйце-то.*

Го́ркова метла́. Раст. *Centaurea Cyanus,* амберъ-бой, метличина, модра метла, прьстенчя, сине цвѣтіе, синчець, синя былка, синя метла, синячка; **василёкъ, лоску́тница василько́вая.**

Го́ркъій, **ркъ и — ръкъ, рка, рко,** *пр.* 1) Горчивый; **го́рькій.** *Медъ-тъ колкото е благъ, толкова е и горкъ.* 2) Злочестый, достойный за жялеnie, клятый, кутрый, трьпкый; **бѣдный, несча́стный.**

Горкыя Стоянъ, горкыя!
Какъ си па правдѫ загыня! *Пѣс.*

Горко-то дѣтя! останѫло безъ майкѫ! Горко-то! изиѫкнѫло му око-то. 3) Лошавый; **дурно́й.**

Разтурjай, мале, годежя:
Горькъ си сънькъ сънувахъ. *Пѣс.*

Горнёвый, **въ, ва, во,** *пр.* Горуновый, дѫбовый; **дубо́вый.** *Горнёва гора. Горнёвы дрьва.*

Го́рний, — **рьнь и — рень, рня, рне,** *пр.* 1) Что е горѣ, что е отгорѣ; **ве́рхній, пове́рхностный.** *Горни-ты стаи на кѫщѫ-тѫ. Горня-та полица. Горни-ти рядове.* 2) Прѣдний, личный, челный; **вы́сшій, почётный.** *Горне мѣсто. Горни люде.* 3) Что е по́-хубавъ, по́-скѫпъ; **лу́чшій, отли́чный, превосхо́дный.** *Горня стока;* **това́ръ пе́рвой руки́, лу́чшаго разбо́ра.** 4) Высокый, по́-голѣмый. *Горня цѣна.* 5) Като имя сѫществително, казвася за Бога, за Господа. *Горний види,* Господь види. *Горний знае,* Богъ знае. *Да тя убие Горний!* клятва. — *Горня дрѣха,* която ся облича възъ другы-ты; **ве́рхная оде́жда.** — *Горний прагъ,* на врата горнята прѣчка; **верхня́къ, при́толока въ дверя́хъ.** — *Горня рѫка человѣкъ,* който е отъ по́-горни-ты, отъ по́-прьвы-ты. — *Варди като врана горний снопъ. На горнѭ-тѫ ногѫ стои. Не мя тъпчешь ты, а горний. Горний хубаво говори, ала долний не слушя. Да го чюкне горний прагъ, да поглядне долний. Чюкнѫлъ го горний прагъ, та поглядниѫлъ долний.*

Горни́къ, *с. м.* Горня-та чясть на калець и на какво да е обуще отъ ходило-то нагорѣ; горнище, вдигъ, гушя, кончёвъ, конджюлъ; **на́голенокъ, голени́ще.**

Горнина, *с. ж.* Сѣверъ. *Духнѫ вѣтъръ отъ горнинѫ,* отгорѣ, откамъ сѣверъ.

Го́рница, *с. ж.* 1 Стая, килия, одая, чердакъ; **ко́мната, го́рница.**

Булка-та умна, разумна,
Отвори горни горници,
Та слѣзе въ долнѭ градинѫ. *Пѣс.*

2) Особены плетеници на косѫ, что стоять отгорѣ надъ другы-ты.

Майка Венѫ ситно плете:
Долници-ты бисеръ ниже,
Горници-ты злато лѣе,
Ситно плете, хытро учи. *Пѣс.*

3) Дребны коравы круши, что растѫть по горы-ты дивы, дребници, дрьвеници; **ди́кія, ме́лкія гру́ши.** *Хрътъ-тъ не ялъ баницѫ,*

послѣ ся научилъ да ходе и горници.

Го́рничка, *ум. ж.* отъ **го́рница.** Станца, одайка; **ко́мнатка.**

Янка си назадъ врынжла,
Горѣ въ горничкж влѣзнжла. *Пѣс.*

Го́рничкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **го́рний.**

Го́рнище, *с. ср.* Горникъ на обуще.

Горня́къ, *с. м.* 1) Сѣверный вѣтъръ, горнянинъ, дунавецъ (по край Дунава), козица, норязъ; **сѣверный вѣтеръ, боре́й.**

Горня́къ, *с. м.* 1) Дрьво джбъ, горунъ; **дубъ.** 2) *с. сьб.* Горнева, горунова, джбова гора; **дубо́вый лѣсъ.**

Горняне́цъ, нци, *с. м.* Человѣкъ отъ горни мѣста, планинецъ.

Горнянинъ, *с. м.* Горнякъ, сѣверный вѣтъръ.

Духни, вѣтре горнянине,
Та поразвѣй коню гривж,
Коню гривж, момку перчемъ. *Пѣс.*

Горнянка́, *с. ж.* Жена или мома отъ горни мѣста́, планинка. *Горнянка Неда, млада зелена.* Пѣс.

Го́ровый, въ, ва, во, *пр.* отъ **гора́.**

Стоянъ лѣжи, лѣжи, та не става,
Постелка му зелена мурава,
Покрывка му горово-то листие. *Пѣс.*

Горло́мникъ, *с. м.* Бьсинжтъ, лудъ, пробий-горж, обѣсникъ; **повѣса.**

Горло́мъ, *с. м.* 1) Потрошена, повалена гора; **валёжникъ, валёжный лѣсъ.** — *Направи горломъ,* изповали всичко. 2) Самовила, вила, хала.

Горо́налый, лъ, ла, ло, *пр.* Съвсѣмь голый, голъ-голешничькъ, голошатый, голишавый; **голёхонекъ.**

Гороцвѣ́тие, *с. ср.* Раст. цвѣтие *Primula veris,* аглика, ангелика, еглика, егличя, игличина, игличя, гороцвѣтъ, мечia стжпка, нятопрьстница, пятопрьстъ, христосово цвѣтие; **бѣлая бу́квица, бара́нчики, бара́шки, бо́жьи ру́чки, гарлу́па, га́сникъ, кури́тина, скороспѣ́лка.**

Гороцвѣ́тъ, *с. м.* Това назъвание въ разны мѣста давать на разны растения: 1) *Orchis,* ливадарь, ливадарничи, перуника, саленчя, саленъ; **салёпъ, коку́шкины слёзки, кисе́льный ко́ренъ, ятры́шникъ, дре́мликъ.** 2) *Chelidonium,* каникоса; **ла́стовичная трава́, ла́стовица.** 3) *Ranunculus acris,* каникосъ, кръвиносъ, лютица, слѣтикоса, струмишко цвѣтие; **лю́тикъ, прегра́дъ, купа́ло.** 4) *Primula veris,* гороцвѣтие. 5) *Adonis vernalis;* **желтоцвѣтъ, староду́бка, за́ячій макъ.**

Го́рска ма́йка. Едно растение; горять го, та на дыма му пушять малкы дѣца, что плачжть на съна си.

Го́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **гора́; го́рскій, го́рный, лѣсно́й.**

Дѣ го зачю самодива.
Самодива горска дива. *Пѣс*

Горсть, *с. ж.* Раст. *Humulus Lupulus,* горець въ 2-то знаменование.

Гору́лка, *с. ж.* Неузрѣла слива, трѣва, тряска; **на́родокъ.**

Гору́невый, въ, ва, во, *пр.* отъ **гору́нъ.** Горневый, джбовый; **дубо́вый.**

Тьнкж си сабіж разпася,
Че ж до дрьво изправи,
До дрьво до горунево. *Пѣс.*

Гору́нъ, *с. м.* Дрьво джбъ, граница, цѣръ, сладунъ; **дубъ.**

Гору́ха, *с. ж.* 1) Раст. *Lepidium,* теря, тересоту; **жеру́ха.** 2) Раст. *Sinapis,* адалъ, хардалъ, синапъ; **полева́я горчи́ца.** 3) Глъга, изгага; **изга́га, изжо́га, ижжо́га.** 4) Кога дойде човѣку като за блювание, укропъ; **тошнота́.** 5) Сгоруха, пожиговина, урыгвание; **отры́жка.** *Иде ми горуха,* ври ми, иде ми да ся урыгнж.

Горче́ние, *с. ср.* отъ **горчж.**

Горчи́ва тыква. Раст. *Coloquintus* и неговый плодъ, балжкъ-оту; **куклева́нецъ.**

Горчивина́, *с. ж.* 1) Кога нѣчто горчи; **го́речь.** 2) Кога нѣкому нѣчто е горчиво, кога му е криво отъ нѣчто; **огорче́ніе.**

Горчи́вичкый, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **горчи́вый.** Горчивкый; **горькова́тый.**

Горчи́вичь, *с. м.* Раст. *Taraxacum officinale,* горець въ 1-то знаменование.

Горчи́вичя, *с. ср.* Едно растение.

Горчи́вка, *с. ж.* 1) Раст. *Fumaria officinalis,* горчивчя, кукувичино гроздие; **дымя́нка, ды́мница, чистя́къ, полева́я ру́та.** 2) Една черешна, что нагарчia, горчива черешна. 3) Рыба *Cyprinus alburnus,* льскунчя, парица, понадийка, бабушка; **кали́нка, укле́йка.** 4) Вечеръ, когато момчета ся разотивать отъ игрж, което не може да си земе сладкж, казвать му, че си е зело горчивкж.

Горчи́вкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **горчивый.** Горчивичкый; **горькова́тый.**

Горчи́во бы́лие. Раст. *Gentiana,* горчивый бурянъ, равенъ; **гореча́вка, горча́нка, соко́лій полётъ, соко́лій перелётъ, со́кольница.**

Горчи́вчя, *с. ср.* 1) Раст. *Linaria vulgaris,* количаво быле, клипаво быле, клипавичя; **ленo̍къ, вы́жликъ, дикій лёнъ.** 2) Раст. *Fumaria officinalis,* горчивка въ 1-то знаменование.

Горчи́вый, въ, ва, во, *пр.* 1) Что е на вкусъ противный на сладкый, горчливый; **го́рькій.** *Горчивъ като пелынъ.* 2) Мжч-

ный, тяжкый, злочестый, лошиѝ; **го́рькій, несча́стный, бѣ́дственный.** *Горчивъ животъ;* **го́рькая жизнь.** — **во,** *нар.;* **го́рько.** — *Горчивы думы,* неприятны, отъ конто иде тяжко човѣку да гы слуша. — *Горчивы сльзы,* проливаны отъ голѣмѫ жалость, горящи сльзы; **го́рькія слёзы.** — *Излѣзе му, станѫ му горчиво,* излѣзе му скѫпо, много му струва, дойде му тяжко. — *На Турчинъ дай горчиво кахвя, на Блъгаринъ чяшѫ вино, и достове. Пита сладка, нъ горчива платка. Нѣма по́сладко отъ языка и по́-горчиво отъ него. Комуто злъчка въ уста-та, все му горчиво. Малко, та сладко; много, та горчиво. За хилядо сладко, за парѫ горчиво, развалıа сладко-то.*

Горчи́въ бу́рıанъ. Раст. горчиво былие.

Горчи́лка, *с. ж.* и

Горчи́ло, *с. ср.* Горчиво нѣчто; **го́речь.**

Горчи́ца, *с. ж.* Раст. *Equisetum arvense,* конска борика, дзука, змийскы хуркы, кукувичина плюнка, наставчя, прьшлика, прѣслици, ставıакъ; **хвощъ, пестышка́, пу́пыши.**

Горчи́чь, *с. м.* Раст. *Humulus Lupulus,* горецъ въ 2-то знаменование.

Горчли́ва трѣва́. Раст. *Teucrium;* **дубро́вникъ.**

Горчли́вый, **въ, ва, во,** *пр.* в. **горчи́вый.**

Горчли́вы ниие́ркы. Раст. *Physalis Alkekengi,* лазаркыня, мурдароты, мѣхунича, црьвеница; **жидо́вскія ви́шни.**

Горчѫ́, и́шь, — чи́алъ, *гл. ср.* Имамь горчивъ вкусъ, горчивъ сьмь на вкусъ; **имѣть го́рькій вкусъ, быть го́рькимъ на вкусъ.** *Пелынъ-тъ горчи. Въ уста-та ми горчи. Горчи ли ти языкъ-тъ, омый го.*

Го́рѣ, *нар.* 1) На высоко; **вверху́.** *Издвигнѫлся горѣ въ небеса. Горѣ врьчи, долу гляда. Горѣ на планинѫ-тѫ има снѣгъ.* 2) Горний строиъ, горний катъ на кѫщѫ; **верхъ, ве́рхній эта́жъ до́ма.** *Ные си сѣдимъ долу, а горѣ имамы за гостю. Заповѣдайте горѣ.* 3) Чело, челно-то мѣсто въ кѫщи, на трапезѫ и на какъвъ да е сборъ, дѣто сѣдять по́-прьви-ти, по́-стари-ти; **почётное, пере́днее мѣсто, кра́сный у́голъ.**

> Райска трапеза ставена,
> На трапезѫ-тѫ вси святци,
> Най-горѣ (на чело) святый Никола,
> До него святый Илия. *Пѣс.*

4) На небо-то на оный свѣтъ; **на томъ свѣтѣ.** *Тамъ горѣ щемъ ся расправимъ.* — **По́-горѣ,** *сравн. ст.* а) По́-высоко; **вы́ше.** б) По́-скѫпо, съ по́-голѣмѫ цѣнѫ; **вы́ше, доро́же.** *Тѫѭ годинѫ житото ся продаде по́-горѣ отлани.* — **На́й-горѣ,** *прѣв. ст.;* **наивы́ше.** *Най-горѣ отъ всичкы-ты;* **вы́ше всѣхъ.** — **До го́рѣ** (догорѣ), до врьха, до най-высоко-то; **до са́маго ве́рху.** *Изкачихмы ся на планинѫ-тѫ догорѣ.* — **На го́рѣ** (нагорѣ): 1) Камъ по́-высоко-то; **кве́рху, вверхъ.** *Вдигамь нѣчто нагорѣ;* **поднима́ть что кве́рху.** *Качвамся, отивамъ нагорѣ възъ планинѫ-тѫ;* **подннма́ться вверхъ на́ гору.** *Окачихѫ го да виси съ крака-та нагорѣ;* **повѣсили его кве́рху нога́ми.** *Възправилъ го нагорѣ възъ стѣнѫ-тѫ.* 2) Повече; **свы́ше, бо́льше.** *Тоıа старецъ е отъ сто годины нагорѣ;* **э́тому старику́ свы́ше ста лѣтъ.** *Таıа кѫща ми излѣзе отъ хилядо грошы нагорѣ;* **э́тотъ домъ обошёлся мнѣ бо́льше тысячи піастровъ.** — За-въ село, за-въ градъ *нагорѣ* казвать за-камъ оный му край, отдѣто тече рѣка и който е по́-высоко, а *надолу* за-камъ оный край, камъ който тече рѣка-та и който е по́-низско. А пакъ когато ся говори за по́-далечны мѣста, *нагорѣ* ся казва за-камъ сѣверъ, а *надолу* за-камъ югъ и камъ море-то. — *По́-нагорѣ,* по́-высоко; **вы́ше.** *Вдигни го по́-нагорѣ;* **подними́ его́ вы́ше.** — **Отъ го́рѣ** (отгорѣ): 1) Отъ высоко-то надолу; **све́рху.** *Глядамь отгорѣ;* **смотрѣть све́рху.** *Отгорѣ капе;* **све́рху ка́плетъ.** *Да слѣзѫ отгорѣ;* **сойти́ све́рху.** 2) Врьху; **све́рху.** *Тури го отгорѣ;* **положи́ его све́рху.** *Налѣгни го съ нѣчто отгорѣ;* **придави́ его́ чѣмъ нибу́дь све́рху.** 3) Отъ горнѭ-тѫ странѫ; **све́рху съ ве́рхней стороны́.** *Отгорѣ бѣло, а отдолу черно;* **све́рху бѣло́, а сни́зу черно́.** 4) Отвънъ, извънъ; **снару́жи, све́рху.** *Крьстъ отъ сребро и отгорѣ позлатенъ;* **крестъ изъ серебра́ и све́рху позоло́ченный.** *Писмо отгорѣ написано блъгарскы, а вѫтрѣ грьцкы.* 5) Въ това врѣмя; **при э́томъ.** *Когато приказвахмы за тѫѭ работѫ, на това отгорѣ дойде и Стоıанъ. На пазарıаванѥ-то отгорѣ ся намѣрихъ и азъ.* 6) Още и, повече; **сверхъ того́.** *Плащамь му по пятдесять гроша на мѣсяцъ и по кринѫ жито отгорѣ. Не стига каранѥ, ами и бой отгорѣ.* 7) Придъ, въздадено, юсте; **прида́ча.** *Колко щешь ми дадешь отгорѣ да си промѣнимъ коню-ты?* **Ско́лько дашь мнѣ въ прида́чу чтобы промѣня́ться лошадьми́.** 8) Съ прѣдлозы *възъ, на, надъ.* *Постели отгорѣ възъ одъра. Тръколися отгорѣ възъ мокрѫ-тѫ сламѫ. Наряди гы отгорѣ възъ санджка. Облѣкълъ го отгорѣ възъ антерıѫ-тѫ. Отгорѣ на копѫ-тѫ кѫцнѫла гарга. Качился отгорѣ на керемиды-ты. Сѣдни

отгорѣ на главж-тж ми. Виси отгорѣ надъ главж-тж му. Прѣврькнж отгорѣ надъ насъ. — **Пó-отгóрѣ:** 1) Пó отъ врьха, пó отъ высоко. *Пó-отгорѣ аблъкы-ты сж пó-юдры, а пó-отдолу пó-дрѣбны.* 2) Пó-высоко надъ, на пó-горенъ рядъ. *Не турий го най-долу, тури го пó-отгорѣ, та когато потрѣбва, да е пó-лесно да ся извади.* — **Най-отгóрѣ,** най на врьха, възъ всичкы ты другы. *Тури го най-отгорѣ;* **поставь егó на сáмый верхъ.** — *Горѣ долу:* а) Тукъ тамъ, самъ тамъ, намѣсти; **кóе-гдѣ.** *По нивы-ты горѣ долу има глушинж.* б) Насамъ нататакъ; **тудá и сюдá.** *Скътахся горѣ долу изъ село-то.* в) На вседѣ; **повсюду.**

Стани, стани да разглядашь
Горѣ долу по пжтища. *Пѣс.*

2) Около, близо; **приблизительно, около.** *Това струва горѣ долу триста грошя.* **Это стóитъ приблизительно трúста піáстровъ, около трёхъ сотъ піáстровъ.** *И той е горѣ долу като бащж си.* — *Горѣ и долу,* на вси страны; **во всѣ стóроны.**

ІА излѣзь, излѣзь, ІАно-ле моме,
Та си поглядай горѣ и долу,
Какъ си си бижѫтъ Турци съ Московци. *Пѣс.*

Вилъ горѣ, вилъ долу, чудился, мыслилъ, трьсилъ и тукъ и тамъ. — *Нагорѣ надолу,* насамъ натамъ; **тудá и сюдá.** *Вседень ходи нагорѣ надолу безъ работж.* — *Стока-та гляда нагорѣ,* оскжпва; **товáръ дорожáетъ.** — *Иде ми нагорѣ,* иде ми възбрьдно, мжчно ми е, тяжко ми е да го заврьшж. — *Отгорѣ отгорѣ,* нé потънко, нé подробно; **повéрхностно, слегкá.** *Той го разгляда отгорѣ отгорѣ, па не каза нищо.* — *Изгляда го отгорѣ до долу,* отъ главж-тж до крака-та; **окúнулъ егó взóромъ съ головы́ до ногъ.** — *Излизамь отгорѣ,* надвивамь. *Да ся наддумвамы да видимъ кой ще излѣзе отгорѣ.* — *Насоли го отгорѣ додолу,* не му остави нищо, надума му всичко. — *Горѣ высоко, долу твьрдо. Горѣ осо, долу босо. Голо горѣ скача. Да плюешь нагорѣ на главж-тж ти пада, да плюешь надолу на брадж-тж ти пада. Кокошка-та водж пие и нагорѣ (Бога) гляда.*

Горѣ́ніе, *с. ср.* отъ **горіж, горѣлъ; горѣ́ніе.**

Горю́вамь, *гл. ср.* Жалж, жигуж, тжжж; **горевáть.**

Горю́ваніе, *с. ср.* отъ **горю́вамь; горевáніе.**

Горю́шка, *с. ж.* Срѣщася въ наряждание на еднж дѣтинскж игрж: *пивъ, пивъ, горюшко, дѣ си была, вранушко?*

Горіж, ишь, — **рѣлъ,** *гл. ср.* 1) Захванжтъ сьмь, топжся отъ огънь; **горѣть.** *Дрьвата горять. Кжща-та гори.* 2) За огънь, за свѣщь: свѣтж; **горѣть, свѣтить.** *Въ стаж-тж гори свѣщь.* 3) Бывамь като запаленъ, свѣтж, пламтж; **пламенѣть, пылáть.** *Небо-то гори.* 4) Усѣщамь горящинж нѣйдѣ по снагж-тж; **горѣть, чу́вствовать разгорячéніе.** *Гори ми лице-то.* Кога горить нѣкому уши-ты, казвать, че го кори нѣкой. 5) Обладанъ сьмь отъ нѣкаквж страсть; **горѣть, пламенѣть, пылáть.**

Изгорѣхъ за тебе като ленъ за водж,
Като ленъ за водж, босилякъ за росж!
—Гори, либа, гори, двама да горимъ. *Пѣс.*

— *Горж въ огънь,* не ми е добрѣ, сѣщамь горящинж по цѣлж-тж си снагж; **чу́вствовать жаръ.**

Разболѣся боленъ Георгий. . . .
Бре злѣ боли, въ огънь гори. *Пѣс.*

— *Горж за водж,* имамь жяждж, пие ми ся много. — *Гори ми сьрдце-то: а)* Сѣщамь болкж, горящо извжтрѣ. *б)* Имамь нѣкаквж жялбж. — *Гори ми въ грълото,* пали ми, дере ми въ гръло-то; **дерётъ гóрло.** — *Гори,* люти, пари; **дерётъ во рту.** — *У Недины свѣщи горять,* казвать кога нѣкой запали двѣ свѣщи. *Не ми гори рогожя-та,* не е пряла майка ми за него, та да му мыслж. — *Кжща гори, дымъ не пуща. При (покрай) сухо-то гори и суръво-то. Колкото потъкашь огъня, толкова повече гори. Господь види (знае) чие масло у кандило гори. Господь знае чия свѣщь гори. На Циганина плѣвникъ-тъ гори, а ты иманье трьсишь. Кога не склаждашь, огънь-тъ не гори. Дѣто падне, огънь гори. Тамамъ прилика: дѣто ще гори единъ, пó-добрѣ да горять двама. Гори му сьрдце-то като желѣзо въ ледъ.*

Горіж, ишь, — **рилъ,** *гл. д.* 1) Правж нѣчто да гори; **жечь.** 2) Прѣмахвамь съ огънь; **жечь, предавáть огню́, истреблять огнёмъ.** *Делибашии горять села-та.* 3) Употрѣбювамь нѣчто за гориво; жечь, **употреблять на тóпку.** *Ные горимъ джбовы дрьва.* 4) Употрѣбювамь нѣчто за свѣтило, свѣтж си; **жечь, употреблять на освѣщéніе.** *Горимъ лоевы свѣщи. По села-та горять боринж.* 5) Пекж, правж горящинж, жежж; **жечь, палить.** *Слънце-то гори.* 6) Лютж, парж. *Пиперъ-тъ гори;* **перецъ жжётъ.** 7) Зимамь неправедно съ измамж, съ лъжж и насилж, подгорювамь; **обирáть, грáбить.** *Цжнцари-ти бакали по села-та горять селяны-ты. Пошурджии-ти горять свѣта.* 8) Съ хубость-тж си омайвамь. *Изгоро! хора-та горишь изъ пжтя, а мене вкжщи*

изгори. — **Горѫ́ся,** *гл. възвр.* и *стр.* — **Горе́нъій,** *прич. стр.* **жжёнпый.** — *Горѫ въглища, кимюръ,* горѭ дрьва на задушено, та да не ся стопявать на пепель, а да станѫть на вѫглие; **жечь у́голье.** — *Горѫ варъ, киречь,* пекѫ варовиты камене, за да станѫть варъ; **жечь и́звесть.** — *Огънь да го гори!* клятва.

Огънь ми горилъ стокѫ-тѫ,
Кога щѫ, мале, да умрѫ. *Пѣс.*

— *Думы безъ пары, огънь да гы гори. Кѫща безъ женѫ и мѫжь безъ пары, огънь да гы гори. Доклѣ Циганинъ-тъ има клѣщи (машѫ), не си гори рѫцѣ-ты. Забоди главнѭ да горишь свѣта.*

Горянйнъ, *с. м.* Казвася за змѣй.

Ой ти тебе, змѣе горянине!
Мене ми ся студна вода пие. *Пѣс.*

Горя́щий, **щь, ща, що,** *прич.* като *пр.* 1) Что гори, разпаленъій, посвѣтлѣлъій; **горя́чій.** *Горящи вѫглени. Горящо желѣзо.* 2) Нагрѣтъій та станѫлъ много топълъ и пари, жежкъій. *Горяща вода;* **горя́чая вода́.** *Горящь тутманикъ;* **горя́чій пиро́гъ.** 3) За врѣмя-то: топлъій, жежкъій; **жа́ркій, зно́йный.** *Горящь день;* **жа́ркій, зно́йный день.** *Горящо лѣто;* **жа́ркое, зно́йное лѣто.** *Горящь вѣтръ;* **горя́чій вѣтеръ.** *Врѣмя-то е горящо;* **тепло́, жа́рко.** — **Горя́що,** *нар.* **горячо́, жа́рко.** *Горящо ми е;* **мнѣ жа́рко.** — *Горящи дрѣхы,* конто дрьжять топло; **тёплое пла́тье.** — *Желѣзо-то ся кове, доклѣ е горящо;* **куй желѣзо пока́ горячо́.** *Златъій сватъ срѣща безъ питѫ горящѫ. Заровени-ти вѫглени горящь дрьжять пепела.* — *Горящи праздници.* в. **горящнйкъ.**

Горящина́, *с. ж.* 1) Голѣма топлина отъ огънь или отъ нажежено нѣчто; жежчина; **жаръ.** *Горящина отъ пещь;* **печно́й жаръ.** 2) Голѣма топлина отъ слънце-то лѣтѣ, жега, пекъ, марання; **жара́, зной.** *Днесь имаше голѣмѫ горящинѫ;* **сего́ дня была́ большая́ жара́.** *Лѣтни горящины;* **лѣтнія жары́.** *Настанѫхѫ горящины-ты;* **наста́ли жары́.** *Дойде ли горящина, и тряска-та е готова.* 3) Горѣние на снагѫ-тѫ отъ нѣкаквѫ болѣсть; **жаръ отъ воспале́нія кро́ви.** *Имамь горящинѫ по всичкѫ-тѫ снагѫ;* **у меня́ жаръ во всёмъ тѣлѣ.**

Горящинка́, *ум. ж.* отъ **горящина́.**

Горящнйкъ, **нйци,** *с. м.* Горящници, горешляци: така наричать дни-ты на Св. Кирикъ и Юлитѫ, 15 Юлия, на Св. Пророкъ Илия, 20 Юлия и др. Въ тыя дни селяни-ти не орѫть и не жьнѫть, зачтото, ако орѫть и жьнѫть, ужь че изгорѣвали снопе-то имъ отъ мльния. **То́же, что у Ру́сскихъ поселя́нъ палйкопа и палйкопиа — день Св. Бори́са и Глѣба 24 Іюля, отку́да и поговорка: на Глѣба и Бори́са за хлѣбъ не бери́ся.** *Уклефнѫлъ като въ горящници.* — *Сега му сѫ горящници-ти,* спр. сега му е найусилна работа-та, има най-голѣмъ зоръ.

Господари́ца, *с. ж.* 1) Жена на господарь, господарка; **ба́рыня, суда́рыня.** 2) Въ пѣсни-ты ся казва на царицѫ.

Царице господарице!
Не ми е жално за майкѫ,
Не ми е жално за тѣйка:
Оставихъ булчя подъ було. *Пѣс.*

Господа́рка, *с. ж.* 1) Жена господарь, госпожия, голѣмка; **ба́рыня, суда́рыня.** 2) Сайбийка; **хозя́йка.**

Господа́рскъій, **ска, ско,** *пр.* Что е на господарь, что е прилично на господарь, господскъій; **госпо́дскій.**

Дарила ми Марка дьрбѫ господарскѫ.
Дьрбѫ господарскѫ: тебѫ дамаскънѫ. *Пѣс.*

—**скъи,** *нар.* Като господарь; **погоспо́дски.**

Господа́рство, *с. ср.* Свойство на господарь; **ба́рство.** *Господарство съ даванѥ, юначество съ удрянѥ.*

Господару́вамь, *гл. ср.* Господарь сьмь, заповѣдамь нѣйдѣ, на нѣчто; **ба́рствовать.** *Който не знае да слугува, не може да господарува.*

Господару́ванѥ, *с. ср.* отъ **господару́вамь.**

Господа́рчи, *ум. ср.* Малъкъ, младъ господарь.

Господа́рь *с. м.* 1) Голѣмъ, личенъ чловѣкъ; **господи́нъ, ба́ринъ.** 2) Казвася за почетъ на по́-голѣмы люди вмѣсто нововъведено-то, отъ нѣкое врѣмя, въ употрѣбление **господинъ.** 3) Който заповѣда нѣйдѣ, на нѣчто, сайбия; **хозяинъ.** *Азъ сьмь господарь, тука, въ тѫѭ кѫщѫ, на това мѣсто.* 4) Който има слугы, работници. *Ты не ми си господарь, та да ми заповѣдашь да тя слушамь.* 5) Казвася и на царь. *Царю Господарю* (въ пѣсни-ты). — *Той си е самъ господарь,* нѣма никой да му заповѣда; **онъ самъ себѣ господи́нъ.** — *Господарь на думѫ-тѫ си,* сайбия на думѫ-тѫ си, стои на думѫ-тѫ си; **своему́ сло́ву господи́нъ.** — *Лѣтѣ господарь, зимѣ слуга. Лѣтѣ измикярь, зимѣ господарь. Господарь не ставамь, а слуга — когато щѫ.*

Го́сподёва момйчка. Насѣкомо *Chrysomela,* божия бубалка, божия кравица, велиденчя, гуролъ, даскалчя, калинка-малинка, калиабубалия, калия-малия, кукумара, литмара, ма-

ра, невѣстица, путмара; **бо́жья коза́вка, бо́жья коро́вка.**

Го́сподёви хамба́ри. Раст. *Cyathus;* **ча́шница.**

Го́сподёвый, въ, ва, во, *пр.* отъ **Господь.** Господовый, Господскъй, Божий.

Господи́на, им. соб. женско.

Господи́нъ, 1) *с. м.* Господарь.

> Станенпне господине. *Пѣс.*
>
> Проговори кумъ господинъ:
> Изведѣте дѣвойкѫ-тѫ. *Пѣс.*

2) Им. соб. мѫжско.

Госпо́диный, —дьнь и—день, дна, дне, *пр.* Господскъй, Божий; **Госпо́день.** *Господни-та молитва:* Отче нашъ.

Го́сподовый, въ, ва, во, *пр.* отъ **Господь.** Господевый, Господскъй, Божий; **Бо́жій Госпо́день.** *Господова работа,* Божиа работа.

Госпо́дскъй, ска, ско, *пр.* отъ **Господь.** Господовый, Господевый, Божий; **Бо́жій.**

> Два ангела лѣтıахѫ
> По прѣстолы Господскы,
> Къиткы цвѣтıе къитıахѫ.
> Райскы пѣсни пѣıахѫ. *Пѣс.*

—*Господскы праздници,* така ся нарпчıатъ праздници: Рождество, Богоıавление, Срѣтение, Прѣображение, Възкрьсение и Възнесение Господни.

Госпо́дскъй, ска, ско, *пр.* Господарскъй; **госпо́дскій, ба́рскій.**

> Господине Митре, сиромашець,
> Ты не бери гаиле за това:
> Азъ щѫ сготвıѫ господскѫ вечерıѫ. *Пѣс.*

Господство́, *с. ср.* Титла, коıѫто давать на голѣмы людıе, на господарıе. *Господство вы, господство му,* вашıа милость, негова милость.

Господь, *зв. п.* **Го́споди,** *с. м.* Богъ, който е създалъ свѣта и го дрьжи; **Богъ, Госпо́дь.**—*Да́ ще Господь,* така казвать на просıакъ, кога не щѫтъ да му дадѫтъ милостынıѫ, и кога нѣкой иска нѣчто, та нѣма; **Богъ пода́стъ.** — *Да даде Господь,* така казвать, когато искать нѣчто да стане; дай Боже; **дай Богъ.** — *Далъ Господь,* отговоръ на пытание за нѣчто има ли, когато има; намираси. — *Далъ ти Господь добро,* или: *Господь ти добъръ,* казвася за отговоръ на поздравление: добро утро, добьръ день, добьръ вечеръ.

> Добъръ ти день, старче-ле!
> Господь ти добъръ, войничи! *Пѣс.*

— *Что далъ Господь,* или: *что Богъ далъ,* что си нашло; казвася на канение на ıадение; **чѣмъ Богъ посла́лъ.** — *Ако даде Господь,* спр. щѫ дамъ, ако добыıѫ и азъ. — *Ако рече Господь,* ако ще, ако е рекълъ Богъ, ако е угодно Богу, съ Божиıѫ волıѫ; **е́сли Бо́гу уго́дно.** — *Господь знае,* Богъ знае, казвася въ неизвѣстность и въ съмнѣние за нѣчто; **Богъ зна́етъ, Богъ вѣсть.** — *Господь да ти е на помощь: а)* Благословиıа за сполукѫ. *б)* Благословиıѫ за милостынıѫ. *в)* Така казвать за който не знае какко прави или работа-та му е сбрькана. —*Господь да тя прости,* отговоръ на искание прощкѫ; **Богъ тебя́ прости́.** — *Господь да ти отврьне,* отъ Бога да найдешь. — *Господь види,* кльнение за увѣрение; **ей Богу, ви́дитъ Богъ.** — *Да пази Господь! да чюва Господь!* да не дава Господь да стане, не дай Боже! **не приведи́ Богъ.**—*Добъръ е Господь,* или: *има Господь,* казвася за утѣшение и за давание надѣждѫ; Богъ е милостивъ; **Богъ ми́лостивъ, авось.** *Добъръ е Господь и за насъ.*—*Тука е другъ Господь,* така казка дошьлъ нѣкой нѣйдѣ, дѣто врѣмя-то, въздухъ-ть, растениıа-та, всичко въ естество то е по́друго отъ какво то отдѣто е дошьлъ.— *Чюлъ тя Господь,* отговоръ кога нѣкой пожелае нѣкому добро; отъ твои-ты уста въ Боговы-ты уши; **тво́е-то бъ̀ сло́во, да Бо́гу въ у́ши.** —*Дрьвянъ господь,* казвася на смѣхъ за биение. *ІА мирувайте да не дойде дрьвянъ господь,*—*Господь дава, нъ въ кошарѫ не накарва;* **Бо́гу моли́сь, а самъ не плоша́й.** *На бодливѫ кравѫ Господь рога не дава. Господь дава едному всичко, а другому нищо. Что дава, а не зима, Господь е. Далъ Господь медъ, ала далъ и рядъ. Далъ му Господь бой, не далъ му умъ. Когато Господь менѣ, и азъ тебѣ. Господь менѣ съ торбѫ, а азъ тебѣ съ чувалъ. Колкото ты менѣ, толкова и Господь тебѣ. Чиче Господи, дай ми грошь да си купıѫ черешн! Господь знае до колко опашь дава на козѫ-тѫ. ,Да даде Господь да хилядишь! Да даде Господь да ся валıате у медъ и у масло. Да ти даде Господь шıаренѫ овчицѫ и шıарено пиленце. Да даде (да наспори) Господь и подъ прагъ и надъ прагъ. Да даде Господь да не осьвнешь. Да тя чюва Господь отъ кıосе, отъ куцъ и отъ слѣпъ. Да тя пази Господь отъ срьдитъ попъ, отъ сиромахъ хаджиıѫ и отъ грьчıавѫ свинıѫ. Отъ Блъгаринъ Грькъ, отъ Циганинъ Турчинъ и отъ сиромахъ хаджиıѫ да пази Господь. Да тя пази Господь отъ Влахъ погрьченъ и Шопъ потурченъ. ,Да тя пази Господь отъ конь отзадъ, отъ волъ отпрѣдъ, а отъ калугеръ отвсядъ. Господь забавıа, нъ не забравıа. Единъ Господь на*

небо-то и единъ царь на землѭ-тѫ. И на приснѣхъ Господь помага. Ако имашь доленъ господь, надѣвайся и на горний. Господь зима по́-напрѣдъ ума, па и дома. Когото Господь варди, него пушка не бие. Господь знае и стара баба. И конь може, и азъ могѫ, ала, кога Господь не поможе, нищо не може. Ако мя не ще Господь, дяволъ-тъ рушветъ дава за мене. Господь никога не може да угоди намъ. Да чюваше Господь гарванъ-ты, измирвахѫ магарета-та, или: *да бѣ слушалъ Господь гаргы-ты, конье-ти щяхѫ да мрѫть повяче. Вардия отъ оногова, когото Господь е наказалъ. Дѣто Господь бие съ градъ, и ты удрий съ камыне. Господь богаты-ты свалю, сиромасы-ты въздвига. Който ми зло мысли, Господь да го очисти. Господь не отбира (не прѣбира), а събира. Господь нѣма какво да прави, само кѫсметъ съ кѫсметъ събира. Господь всичко види. Господь види, кой е кривъ и кой е правъ. Господь види, чие масло у кандило гори. Господь не е Арнаутинъ. Господь съ кросно не ходи. Господь сѣе за сиромасы-ты. Да тя поживи Господь.—Да тя поживи Господь отъ бѣдный вечеръ до колядѫ. Да тя порази Господь! Да тя убие Господь! Да тя убие Господь съ дрьвянъ пищовъ. Да тя изгори Господь. Господь да тя заборави. Да даде Господь да си прѣхапешь языка. Да даде Господь да не осьвнешь.* Клятвы.

Госпо́жинъ-день. Праздникъ Голѣма Св. Богородица, 15 Августа; **Успе́ніе Бо́жіей Ма́тери.**

Госпо́жиный, нъ, на, но, *пр.* отъ **госпо́жіа.**

Госпо́жіа, *с. ж.* 1) Титла, която ся дава на калугеркы-ты. 2) Така наричать началницѫ-тѫ на женскый монастирь; **настоя́тельница дѣви́чьяго монастыря́, игу́менія.** 3) Отъ нѣколко врѣмя сѫ подкачили да казвать на жены-ты *госпожя* вм. господарка, както на мѫжіе-ты *господинъ* вм. господарь.

Го́стба, *с. ж.* в. **го́зба.**

Го́стіе, *с. ср.* 1) Кога иде нѣкой въ чюждѫ кѫщѫ на ядене и пиене, или да навѣди домакыни-ты, ходина; **посѣще́ніе.** *Ходимъ по гостіе.* 2) Гощавка; **пиръ.** *Беремъ си гостіе*, щемъ гощавамы. — *Днесь имамы гостіе*, имамы праздникъ, та посрѣщамы, имамы честито. — *Берѫ си гостіе: а)* Правѭ гощавкѫ; **дава́ть угоще́ніе.** *б)* Имамь бѣдѫ, белѭ, разправиѭ съ нѣчто; **имѣ́ть возню́ съ кѣмъ или съ чѣмъ.**—*Ще си бере гостіе*, щѫть го биѭть, ще яде бой. — *За неволѭ съ мѫжю, кога нѣма гостіе. Ще му дойде на гостіе, кога роди майка му. Выкалъ гостіе, па сѣднѫлъ да ся поще. Скоро, снахо, дай да ямь, на гостіе сьмь была. Щѫ тя ударѭ да си берешь гостіе.*

Госте́ніе, *с. ср.* отъ **гостѫ.** Гостуване; **гостьба́.**

Го́стенинъ и **го́стянинъ,** *с. м.* Гость; **гость, посѣти́тель.**

Го́стенка и **го́стянка,** *с. ж.* Жена или мома дошла на гостіе, гостка; **го́стья, посѣти́тельница.**

Го́стка, *с. ж.* Гостенка.

Гостолю́бець, бци, *с. м.* Който обичя да му доходять гостіе. гостолюбивъ; **гостепріи́мный человѣ́къ.**

Гостолюби́вый, въ, ва, во, *пр.* Който обичя да му доходять гостіе; **гостепріи́мный.**

Гостолю́біе, *с. м.* Кога нѣкой обичя да му дохождать гостіе; **гостепріи́мство.**

Гостолю́бка, *с. ж.* Гостолюбива жена: **гостепріи́мная.**

Госту́вамь, *гл. ср.* Гостѫ, намирамся нѣйдѣ на гостіе, на гостбѫ; **гости́ть, пирова́ть, пиршествова́ть.**

Госту́ване, *с. ср.* отъ **госту́вамь.** Гостене; **гостьба́, пирова́ніе, пиршествова́ніе.**

Гость, тіе, *с. м.* Който ся намира у нѣкого на гостіе; **гость, посѣти́тель.** *Гость мя выкахѫ, постъ ми задавать. Дойде гость, та развали (разрѣши) постъ. Аче кравай ся пече, по́-добъръ гость чяка*, или: *постюала погачю по́-добъръ гость гощава. Безъ врѣмя гость отъ Турчинъ по́-лошь. Неканенъ гость като магаря на яслы. Неканенъ гость, готовъ лостъ. Милъ гость на соль и на хлѣбъ. Гость яде чтото найде, а не́ чтото ще. Безуменъ гость домакыня кани. Печь пита два дни* (казалъ домакынь). — *Гость чяка три дни* (отговорилъ гостенинъ-тъ).

Гостѫ́, и́шь,—ти́лъ, *гл. ср.* Гостувамь.

Гостѫ́, и́шь,—ти́лъ, *гл. свр.* отъ **гоща́вамь; угости́ть.** — **те́ный,** *прич. стр.*; **угощённый.** — *Госте́ни бѫдѣте*, казвать на гостіе, кога ставать отъ трапезѫ.

Гостя́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **гоща́вамь; га́щивать.**

Гостя́ване, *с. ср.* отъ **гостя́вамь.**

Го́стянинъ, *с. м.* Гостенинъ, гость. *На невыканъ гостянинъ мѣсто-то му задъ врата-та. Сытъ гостянинъ лесно ся гощава.*

Го́стянка, *с. ж.* Гостенка.

Готва́чка, *с. ж.* Която готви ястие, кухарица, ахчийка; **куха́рка.**

Готва́чь, *с. м.* Който готви ястие, кухарь, ахчия; **по́варъ.**

Го́твение, *с. ср.* отъ **го́твія.** Готовение.

Го́твія, ишь,—вилъ, *гл. д.* Готовія: 1) Справямь нѣчто за да си намѣри за нѣкакъвъ случай, за нѣкаквѫ потрѣбѫ; **гото́вить, приготовля́ть, принаса́ть.** *Кога просо завръже, тогась мѫрж готви. Готвимъ си зимнинѫ.* 2) Правія, сторвамь, варія ястие; **стря́пать, гото́вить ку́шанье.** *За много готви, за едного постилай. Който готви съ дребны трѣскы, ястие-то му ся умирисва на дымъ.*

> Кога излѣзнѫ ручокъ да готвія,
> Ручокъ да готвія, добрѫ вечерія,
> Гобыня пѣе на малко дѣтя. *Пѣс.*

3) Тъкмія, годж, нагодявамь, гласж, наряждамь, стягамь нѣчто; **стро́ить, ла́дить, гото́вить что, справля́ть, снаряжа́ть.** **Го́твіжся,** *гл. възвр.* 1) Справямся, събирамся, тъкмяся; **гото́виться, приготовля́ться, собира́ться, снаряжа́ться** *Готвіжся за пѫть,* справямся да пѫтувамь. *Мѫдрый ся готви отнапрѣдъ за всяко́га.* 2) *гл. стр.* Бывамь готвенъ; **гото́виться, стря́паться.** — **Го́твеный** *прич. стр.*; **стря́панный.**

Готова́нка, *с. ж.* Която гляда на готово, жена или мома готованъ.

Готова́нъ, новци, *с м.* Който гляда на готово; казвася за укоръ; харамохлѣбецъ, харамоядецъ, нехрё; **дармоѣдъ.** *Коматанъ готованъ.*

Гото́вение, *с. ср.* отъ **гото́вія.** Готвение.

Гото́вичкъй, — чькъ, чка, чко, и

Гото́вкъй, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **гото́вый; гото́венькій.**

Гото́вый, въ, ва, во, *пр.* 1) Справеный, стъкменый за да ся намѣри за нѣкакъвъ случай, за нѣкаквѫ потрѣбѫ; **гото́вый.** 2) Който ся е справилъ за нѣчто; **гото́вый.** *Готовъ сьмь да тръгнѫ.* 3) Наклоненъ на нѣчто. *Покани го, готовъ да играе. Мре отъ гладъ, а готовъ за сватъ.* 4) Сѫщій; **настоя́щій.** *Безъ пары умъ—готова лудость. Безъ пары здравіе—готова болесть. Дльга болесть—готова смрьть. Зла суправа — готова тщста. Готовъ на ловъ като пушкѫ безъ крѣмыкъ. Готовы пары и печенъ хлѣбъ скоро ся изядать. Врящешь ли? влъкъ-тъ е готовъ. Дрьжся, слѣпчё, тояга-та е готова. Лесно е на готовы дѣца баща да бѫдешь. Что си е попово, то си е готово.* — **На готово,** като *нар.* *Чакамь на готово,* да ми дойде безъ да ся трудѫ.

Гото́вія, ишь, — ви́лъ, *гл. д.* Готвія.

***Го́фа,** *с. ж.* Кофа, калевра.

Гочь, *с. м.* Тъпанъ, даулъ; **бараба́нъ.**

Гоща́вамь (да гостѫ), *гл. д.* 1) Прикапилъ сьмь нѣкого на обѣдъ или на вечерѭ да яде у дома ми; **угоща́ть.** *Да вы гостимъ съ что Господь далъ.* 2) Давамь нѣкому отъ себе нѣчто да яде, служія, чрьпія; **по́дчивать.** *Гости мя съ круши.* — **мся,** *гл. вз.* *Гощавахмы ся съ пріятели.* — **ваный,** *прич. стр.* *Госта гощавай, врага прощавай. Постояла пита подобьръ гость гощава. Единѫжь да хапнешь, казвать: гостили го. Гости ли кравѫ-тѫ съ бой, не ѭ дой. Сытъ гостянинъ лѣсно ся гощава.*

Гоща́вание, *с. ср.* отъ **гоща́вамь.**

Гоща́вка, *с. ж.* Гостба, гозба, гощавание, зиафетъ; **угоще́ніе, пиръ.**

Гоія́, и́шь, и́лъ, *гл. д.* Храніж животно да ся накръви, тлъстѫ; **отка́рмливать.** **Гоія́жся,** *гл. възвр.* Кръвіжся, тлъстѣія, дебелѣія; **жирѣть, тучнѣть.** **Гое́ный,** *пр. стр.*

Гра, гра! *междом.* Подражание на гѫший вълкъ; **га, га, га!**

Гра́бамь (гра́бвамь, да гра́бнѫ, гра́бнувамь), *гл. д.* Грабія: 1) Дрьпвамь нѣчто, та го зимамь; **выхва́тывать.** *Той ми грабнѫ отъ рѫцѣ-ты тоягѫ-тѫ;* **онъ вы́хватилъ у меня́ изъ рукъ па́лку.** *Грабнѫ ми шапкѫ-тѫ отъ главѫ-тѫ.* 2) Отвождамь, откарвамь, отвличамь нѣкого, нѣчто насилѫ, отмычамь, отнимамь, открадвамь; **похища́ть, уводи́ть, уволя́кивать.** *Орелъ-тъ грабнѫ пиля;* **я́стребъ похи́тилъ цыплёнка.** *Влъкъ грабнѫлъ овцѫ;* **волкъ уволо́къ овцу́.**

> Коле и Неда двѣцкы-ты
> На пѣська си играли;
> Черни Татаре минѫли,
> Колю и Недѫ грабнѫли. *Пѣс.*

3) Зимамь нѣчто съ брзание; **схва́тывать.** *Грабнѫ пушкѫ-тѫ, та гы погони;* **схвати́лъ ружьё и погнался за ними.** *Грабнѫ стовнѫ-тѫ, та отиде на водѫ.* 4) Казвася за пещь, за фурнѫ, кога е прѣпалена, та прѣвземе хлѣба, припече го и го пригори отгорѣ, а отвѫтрѣ го остави клисавъ и варпѫтъ. — **мся,** 1) *гл. възвр.* Потяглювамь изведнѫжь да отидѫ нѣкѫдѣ, дрьпвамся, опвамся *Кѫдѣ си ся грабнѫлъ така?* 2) *гл. стр.* Грабіжся, открадвамся, отнимамся, отмычамся.— **баный,** *прич. стр.*

Гра́бание, *с. ср.* отъ **гра́бамь.** Грабение, грабежь.

Граба́чь, *с. ср.* Който граба, грабитель.

Гра́бвамь, *гл. мн-кр.* отъ **гра́бамь** и **грабія.**

Грабе́жь, *с. м.* 1) Грабание, грабение. 2) Грабенина.

Грáбеніе, *с. ср.* отъ **грáбѭ.** Грабаніе, грабежь.

Грабенúна, *с. ж.* Грабнина, нѣчто грабено, грабежь, плѣчка; **добы́ча.**

Грабúнкамь, *гл. ср* Карамь конь брьзо, припускамь, пропускамь, прѣпускамь; **гнать, запускáть лóшадъ.**

Грабúтелка, *с. ж.* Коѭто гляда да грабне, да земе, да усвои чюждо нѣчто, изѭдница; **грабúтельница.**

Грабúтелнъій, — **льнъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* отъ **грабúтель.** Грабителскъій; **грабúтельскый.** *Грабително око, вльчишко грьло — адъ несытъ.*

Грабúтелскъій, ска, ско, *пр.* Что е на грабитель, что прилича на грабители, грабителнъій; **грабúтельскый.** — **скъі,** *нар.* Като грабитель; **грабúтельски.**

Грабúтелство, *с. ср.* Работа на грабитель; **грабúтельство.**

Грабúтель, *с. м.* Който гляда да грабне, да земе, да усвои чюждо нѣчто; грабачь, изѭдникъ, адъ несытъ; **грабúтель.**

Грáбла, *с. ж.* Коѭто граба.

Грáблё, *с. м.* Който граба.

Граблúвъій, въ, ва, во, *пр.* Който граба; **хúщный.** *Грабливо око—вльчешко грьло.*

Грабнúна, *с. ж.* Грабенина.

Грáбнувамь, *гл. уч.* отъ **грáбнѫ.**

Грáбнуваніе, *с. ср.* отъ **грáбнувамь.**

Грáбнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **грáбѭ, грáбамь.** — **нѫтъій,** *прич. стр.*

Грáбѭ, ишь, — билъ, *гл. д.* Грабамь; **грáбить, похищáть. Грáбѭся,** *гл. стр.*

> Дрьпа ли ся кътка цвѣтю англинка?
> Не ся дрьпа кътка цвѣтю англинка.
> Граби ли ся малка мома Калинка?
> Не ся граби малка мома Калинка. *Пѣс.*

—**бенъій,** *прич. стр.* Грабанъій.

Грабяшкóмь,

Грабяшкъімь и

Грабяшкѫ-тѫ, *нар.* Съ грабеніе, насилѫ; **нахрапóкъ, нахрáпомъ.**

Грáбѭмь, *гл. мн-кр.* отъ **грáбѭ.**

Грáбѭніе, *с. ср.* отъ **грáбѭмь.**

Гравóрика, *с. ж.* Раст. *Lathyrus*; **чúна.**

Грáговець, *с. м.* Птица *Coracias*, синѭ гарга, синековица, синѭвица, кокаръ гарга, зарзаванка, звѣздоврана, модра чѭвка, пездрованка; **сивоворóнка.**

Грáгоръ, *с. м.* Каменлива и пѣсьчлива земѭ, като нанесена отъ рѣкѫ, чакѫлъ.

Градéжь, *с. м.* 1) Граденіе сградѫ; **строéніе.** 2) заграждане.

Градéніе, *с. ср.* отъ **градѭ.**

Градéць, *ум. м.* отъ **градъ.** Градчя; **горо-дóкъ.**

Градивó, *с. ср.* Кересте потрѣбно за нѣкакъвъ градежь; **строúтельный матеріáлъ.** *Дрьвета за градиво*, кересте.

Градúна, *с. ж.* Мѣсто заградено за да ся сади нѣчто на него; вортъ, врьтъ, бахчѭ, бостанъ; **садъ, огорóдъ.** *Кътна градина. Като фиданъ въ градинѫ. Дльга е година, кратка е градина. Безъ холумъ глава въ градинѫ расте. Не е въ градинѫ никнѫлъ, а въ корыто паднѫлъ.*

Градинáрка, *с. ж.* 1) Коѭто гляда, ряди, работи градинѫ; **садóвница.** 2) Жена на градинарь; **женá садóвника, садóвница, огорóдница.**

Градинáрскъій, ска, ско, *пр.* отъ **градинáрь; садóвническій, садовничій, огорóдничій.**

Градинáрство, *с. ср.* Работа, занаѭтъ на градинарь; **садóвничество, огорóдничество.**

Градинáрчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ градинарь.

Градинáрь, *с. м.* Който гляда, ряди, работи градинѫ; **садóвникъ, огорóдникъ.** *Пазѝ, Боже, отъ Грькъ потурченъ, отлисицѫ калугеркѫ и отъ магаря градинарь.*

Градúница, *ум. ж.* отъ **градúна.** Градинка; **сáдикъ.**

Градúничка, *ум. ж.* отъ **градúница.**

Градúнка, *ум. ж.* отъ **градúна.** Малка градина, градиница, градинчя; **сáдикъ.**

Градúнскъій, ска, ско, *пр.* отъ **градúна.** Что расте въ градинѫ, что ся намира въ градинѫ, что е на градинѫ; **садóвый, огорóдный.** *Градинскъій бобъ.*

Градúнчица, *ум. ж.* отъ **градúнка.**

Градúнчя, *ум. ср.* отъ **градúна.** Градинка.

Градúще, *с. м.* 1) Мѣсто, дѣто е былъ нѣкога градъ или твьрдѣлъ; **развáлины гóрода или зáмка, укрѣплéнія, городúще.** 2) Градъ; **гóродъ.** *Изходилъ сьмь много градища.* 3) *ув. м.* Голѣмъ градъ; **городúще.**

Градобúтина и **градобúтнина,** *с. ж.* и

Градобúтъ, *с. м.* Нѣчто бито отъ градъ. *Жито градобитъ. Градобитнина-та мори конѭ-ты, гои свинѭ-ты.*

Грáдомь, *нар.* Като градъ. *Градомь сльзы рони.*

Грáдскъій, ска, ско, *пр.* отъ **градъ; городскóй.** *Личенъ, бриченъ, градскъій чловѣкъ. Градско облѣкло,* както ся обличѭтъ въ градовы-ты. — **скъі,** *нар.* Като въ градъ; **погородскúй.**

> Ѩна ся градскы поклони,
> Градскы имъ рѫкѫ полюби. *Пѣс.*

Градýшка, *с. ж.* 1) Зрьно градъ; **грáдина,** 2) Градъ; **градъ.** *Тѫѭ годинѫ градушка уби лозѭ-та ны.*

Граду́шникъ, *с. м.* Така наричать по села-та четврътъци-ты отъ Велидень до Възнесение, и въ тыя дни селяне-ти не работить по нивы-та за да не вали градъ.

Граду́шница, *с. ж.* Една отъ четыре-ты сѫботы на мѣсяцъ Марта, коѭто селяне-ти празднувать за да не вали градъ.

Граду́ша, *с. ж.* Градъ; **градъ.** *На злѫ сушѫ и градушя.*

Гра́дчя, *ум. ср.* отъ **градъ.** Малъкъ градъ, градецъ; **городо́къ.**

Градъ, — дове, *с. м.* 1) Много кѫщи на едно мѣсто съ много людие, голѣмо село; **го́родъ.** *Голѣмъ градъ. Малъкъ градъ.* 2) Жители-ти на градъ; **жи́тели го́рода.** *Всичкый градъ излѣзе да го посрѣщне;* **весь го́родъ вышелъ ему́ на встрѣчу.** 3) Най-ближний градъ при села-та, които сѫ подъ него; **го́родъ по отноше́нію къ селе́ніямъ, въ о́кругѣ его́ находя́щимся.** *Ходихмы на градъ да ся сѫдимъ.* 4) Твърдыня, твърдѣлъ; **за́мокъ, крѣпость.**

> Градъ градила самовила
> Ни на небо, ни на земѭ. *Пѣс.*

— *Безъ пары на градъ, безъ нищо назадъ. По́-добрѣ въ село чорбаджия, нежели въ градъ кимюрджия. Да ти го кажѫ като на братъ, та да го чюе (знае) всичкый градъ. Щото излѣзе отъ тридесять и два зѫба напълня тридесять и два града. Кога излѣзълъ изъ града, напсувалъ пашѫ-тѫ. Братъ, помогнѫтъ отъ братъ, по́-силенъ отъ якъ градъ. Гладъ градъ съсыпва.*

Градъ, *с. м.* Зрънна ледъ, что валять нѣкога като дъждъ; градушя, градушка; **градъ.** *Вали градъ;* **идётъ градъ.** *Градъ уби лозія-та;* **виногра́дники побило гра́домъ.** — *Градъ съ опашкы,* голѣмъ градъ. — *Градъ го бие,* работата му е злѣ. — *Градъ да го бие!* клятва. — *Градъ не огладява. Градъ гладъ не прави. Дѣто Господь бие съ градъ, ты удри съ камъние. Градъ бие козѫ-тѫ, а та си пакъ вири опашкѫ-тѫ. Градъ бие и въ попцвы-ты. Който бѣга отъ дъждъ, на градъ налита. Отдѣто слънце, оттамъ градъ и мълния.* — Селяне-ти вѣрвать, че който работи въ сѫботѫ прѣзъ мѣсяцъ Мартъ и въ деня на Св. Апостолы Вартоломея и Варнавѫ. 11 Юния, градъ убива нивы-ты му.

Градѭ, ишь, — дилъ, *гл. д.* 1) Зидѫ, зидамъ, правѭ ѕградѫ; **стро́ить, класть.** *Градѫ кѫщѫ;* **стро́ить домъ.** *Който не е градилъ, да гради, и който не е женилъ, да жени* (така да види каква е глоба). 2) Правѭ оградѫ на нѣчто, заграждамъ; **городи́ть, обводи́ть заборомъ.** *Градѫ си двора съ плетъ. Градѫ градинѫ. Кому-то си плетъ градилъ, нему искай да тя нахрани.* 3) Правѭ, врьшѭ, чинѭ, тькмѭ нѣчто. *Градѫ сватбѫ* (у Помаци-ты): *а)* Въэмисамъ, подмисамъ, правѭ сватбѫ. *б)* Обрѣзвамы малкы дѣца, врьшимъ обрѣзание. — **Градѭся,** *гл. стр.;* **стро́иться, городи́ться.** — **де́ный,** *прич. стр.*

Градиа́нскый, ска, ско, *пр.* Гражданскый. *Риза градианска,* пъстра селска риза, вязана съ прежда различенъ шаръ.

Гражда́нецъ и гражданинъ, *с. м.* Който живѣе въ градъ; **гражданинъ, горожа́нинъ.**

Гражда́нка, *с. ж.* Коятo живѣе въ градъ; **гражда́нка, горожа́нка.** *Доклѣ гражданка свѣщь запали, селянка ся ожени.*

Гражда́нскый, ска, ско, *пр.* отъ **гражда́нецъ.**

Граждъ, *с. м.* Кошара, ограда за добытъкъ или за друго нѣчто; **хлѣвъ.** — *Куцанъ граждъ* една игра, въ коѭто единъ на куцъ кракъ гони другы-ты и, когото настигне, та го рътне, той изгаря.

Гра́йный, гра́енъ, гра́йна, но, *пр.* Что ся намира на хубаво мѣсто, и има хубавъ веселъ изгледъ, изгледный. *Грайна кѫща;* **весёлый домъ съ прекра́снымъ ви́домъ.**

Гра́камъ, *гл. мн-кр.* отъ **гра́чѭ.**

Гра́камъ (да гра́кнѫ), *гл. ср.* 1) Въ *мн. ч.* и въ *свр. в.* Спущамыся възъ нѣкого да го обыколимъ да му ся радвамы или да искамы нѣчто. *Дѣца-та, като мя видѣхѫ, гракнѫхѫ възъ мене. Гракнѫли сѫ за хлѣбъ.* 2) Выкамы възъ нѣкого. *Всичко-то село е гракнѫло възъ него. Гракнѫли възъ него, щѫтъ го изъядѫтъ.*

Гра́кание, *с. ср.* отъ **гра́камъ.**

Гра́кнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **гра́камъ.**

Гра́кнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **гра́чѭ.**

Грама́да, *с. ж.* 1) Громада, купъ натрупано нѣчто; **гру́да, ку́ча, грома́да.** 2) Скалы, зѫбери, стѣны, канары, заряда, сипеы по высокы-ты планины; **ска́лы, утёсы въ вы́сокихъ гора́хъ.**

> Змѣй си Скумрии думаше: . . . .
> Ты си мя мене омрази,
> Та си мя далечь пропѫди
> Въвъ това зимно грамадие. *Пѣс.*

Грамада́рь, *с. м.* Казвася за присмѣхъ на зидарь невряденъ, като че ли работа-та му прилича на грамадѫ.

Грама́дица, *ум. ж.* отъ **грама́да.**

***Грамати́къ,** *с. м.* Гр. 1) Граматикъ, който знае длъбокѫ книгѫ, книжевникъ, ученъ; **кни́жникъ, учёный.**

> Учися Гергий на книгѫ,
> Хубавѫ книгѫ научи.
> Станѫ ми Гергий граматикъ. *Пѣс.*

2) Писецъ, јазаджия у нѣкого, на нѣкоѭ работѫ; **писе́цъ, пи́сарь.**

Граматичя, *ум. ср.* отъ **грамати́къ.** Малъкъ, младъ граматикъ.

Граматикъ, *с. м.* Граматикъ въ 1-то знаменование.

Граму́да, *с. ж.* Крънѣлъ отъ нѣчто, груда хрипетъ, топка, топачь; **глы́ба.** *Сърене на грамудъ.*

На рѫкѫ му лѣгаѫ
Като на грамудѫ. *Пѣс.*

Граму́дистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что е на грамуды, что има много грамуды, грудливый; **глыбистый.** *Грамудиста нива.*

Граму́дка, *ум. ж.* отъ **граму́да; глы́бка.**

Гране́ние, *с. ср.* отъ **гранѭ.**

Грани́вичкый, — чькъ, чка, чко, и

Грани́вкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **грани́вый.**

Грани́вый, въ, ва, во, *пр.* Жлътый, что бие на червено; **ора́нжевый, жарко́й (о цвѣтѣ).**

Грани́вый, въ, ва, во, *пр.* Гранясалый, что грани, бражди на вкусъ (за масла-та, за соленѫ рыбѫ и др.); **го́рькльй, прого́рклый, промо́зглый.**

Грани́лка, *с. ж.* 1) Гранива боя. 2) Гранило. **грань.**

Грани́ло, *с. ср.* Нѣчто много жлъто, много граниво; **грань.**

Грани́ло, *с. ср.* Нѣчто много граниво, гранясало, много грани.

Гра́ница, *с. ж.* Крайнина, кранще, межда, прѣдѣлъ, слогъ, отаръ, сѫнѫръ; **грани́ца, ме́жа, преде́лъ, рубе́жъ.**

Грани́ца, *с. ж.* Дрьво горунъ, дѫбъ, горнякъ, дѫбика; **дубъ.**

Грани́чёвый, въ, ва, во, *пр.* отъ **грани́ца.** Горунёвый, горнёвый, дѫбовый; **дубо́вый.**

Щѫтъ тя, драгынко, обѣсятъ
Срѣдъ село, срѣдъ Ибричево,
На дрьво на граничево. *Пѣс.*

Гра́нка, *с. ж.* 1) Притка, пардина, вѣйка, харайка, прѫтъ за да ся вие по него фасулъ или друго растение, кога расте. 2) Вѣйка, клончя, вѣтка на дрьво; **вѣтка, вѣтвь.** *Шюпливы-ты ябльки самы-си падатъ отъ гранкы-ты.* 3) Гайтанъ, бикмя, прежда навита на главы като шестаци; **грань.**

Грано́витый, тъ, та, то, *пр.* За дрьво, что има много гранкы, клоние, стьбла, клонистый, столоватый, столовитый, стьблистый; **стебли́стый.**

Овдѣ дрьво столовито,
Столовито, грановито,
Гранкы му сѫ до небеси. *Пѣс.*

Гра́нта, *с. об.* Голѣмъ, јадъръ чловѣкъ, кранта.

Гра́нчя, *ум. ср.* отъ **гра́нка** въ 2-то знаменование. Клончя; **вѣточка.**

Гранъ, нове, *с. м.* Лица-та на нѣчто, одѣлено отъ разны страны, както сѫ кристали-ти и безцѣнни-ти камыние; **грань.**

Грань, *с. ж.* Гранка въ 3-то знаменование. *Една грань вльняна прежда,* единъ келепъ.

Грань, *с. ж.* Много жлъто граниво, гранило, гранилка. *Жлъто като грань.*

Гранѭ, иш, — нилъ, *гл. ср.* За масло и мазны нѣчта: брьждѫ на вкусъ, дерѫ, закачиамь грьло-то; **быть го́рькльмъ на вкусъ (о и жи́рныхъ веществá хъ).** *Масло-то, сланина-та, рыба-та* (солена) *грани.*

Граня́самь, *гл. свр.* отъ **граня́свамь.** Да ся вгранѭ, да ся вбрьждѫ, да ся вгранясамь; **ого́рькнуть, перего́рькнуть, прого́рькнуть.** *Гранясалый.* вграненый; **перего́рклый, прого́рклый, ого́рклый.**

Граня́свамь и граня́сувамь (да гранясамь), *гл. ср.* За масло, тлъсто нѣчто, соленѫ рыбѫ: начинамь да гранѭ, да брьждѫ, вгранявамся, вгранясвамся, вбрьждявамся; **го́рькнуть, мо́згнуть.** *Гранясало нѣчто пожлътева.*

Граня́сване и граня́сувание, *с. ср.* отъ **граня́свамь.**

Гра́па, *с. ж.* 1) Неравности по нѣчто; **ше́рохъ, шеро́шина.** 2) Дупчица на лице-то или на снагѫ-тѫ отъ шаркѫ, отъ сыпаницѫ; **рябина, рябинка.**

Грапавина́, *с. ж.* Кога нѣчто е грапаво, кога има грапы; **шеро́ховатость, ше́рохъ.**

Гра́павичкый, — чькъ, чка, чко, и

Гра́павкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **гра́павый.**

Гра́павый, въ, ва, во, *пр.* 1) Что има грапы, неравный, чкорлавый, шкорлавый; **шероховатый.** 2) За чловѣкъ: който има по лице-то си грапы отъ шаркѫ, отъ сыпаницѫ, сыпаничявый, бождавый, ма́лигавый, марулявый; **рябо́й, порябѣлый.**

Гра́пица, *ум. ж.* отъ **гра́па.**

Гра́сла, *с. ж.* Мангалъ отъ прьсть; **гли́няная жаро́вня.**

Граха́лка, *с. ж.* Слеза на жилѫ, жлегосана жила.

Граха́лчица, *ум. ж.* отъ **граха́лка.**

Грахо́лъ, *с. м.* 1) Зрьна черны като грахъ въ жито; грахоръ, глушина. 2) Дребенъ градъ, суграшица, сугружица, сушецъ, фурда. *Вали грахолъ.*

Грахо́ръ, *с. м.* Граходъ въ 1-то знаменование.

Гра́хчя, *ум. ср.* отъ **грахъ.** Зрьно грахъ; **горо́шина.**

Грахъ, *с. м.* Раст. *Pisum* и неговый плодъ на зрьна, които ся ядѫтъ; **горо́хъ.** *Страхъ брани грахъ. Замазалъ дупкы-ты съ*

грахъ. — *Кривъ грахъ,* раст. *Vicia Cracca,* оровъ, ровъ, борчакъ; **вы́ка, воробьи́ный горо́хъ, кормово́й горо́шекъ, журавли́ный горо́хъ.** — *Цръвенъ грахъ,* раст. *Phaseolus multiflorus,* костуріачя; **шпа́нскіе бобы́, многоцвѣ́тная фасо́ль.**

Грáчение, *с. ср.* отъ **грáчѫ.** Гракание; **ка́ркание.**

Грáчѫ, ишь, — чилъ, *гл. ср.* 1) За вранѫ, за гарванъ: выкамь гра, гра! **гра́кать, ка́ркать.** *Гарвани-ты грачять, ще ся промѣни врѣмя-то.*

На дрьво гарванъ грачіаше,
Като грачіаше, думаше. *Пѣс.*

Грачи като гарванъ. Грачи като щръкъ. Грачи като Гръкъ надъ змиѭ. Гарванъ-тъ напраздно не грачи. Кога гарванъ грачи, славѣй бѣга и плаче. 2) Казвася за това, что изгласіава дѣтя прѣди да проговори.

Пусто остало отъ злато дѣтя,
Отъ злато дѣтя, отъ сребро люлка,
Кога не грачи, кога не плаче,
Азъ да го бавѭ и да го гадѫ. *Пѣс.*

Грашéць, *ум. м.* отъ **грахъ.** Малко грахъ; **горо́шекъ.**

Гребáлка, *с. ж.* Гребулка, съ чтото ся гребе нѣчто.

Гребáло, *с. ср.* Съ което ся загриба нѣчто.

Гребáчка, *с. ж.* Коіато гребе.

Гребáчь, *с. м.* 1) Който гребе. 2) Щипци за хващание огънь съ тѣхъ, дилавъ, диліавъ, машиа; **щипцы́.**

Гребенáрка, *с. ж.* Жена на гребенарь.

Гребенáрь, *с. м.* Който прави, който продава гребены; **гребенщи́къ, гребёночникъ.**

Гребéние, *с. ср.* отъ **гребѫ́.**

Гребенéць и гребенíць, ицú, *с. м.* 1) Справа съ зѫбы за влачение влънѫ, гребенъ, дѫракъ; **гребёнка.** 2) Гребенъ на птицѫ.

Грéбенчя, *ум. ср.* отъ **грéбенъ; гребешо́къ.**

Извади чясто гребенчя,
Русѫ си косѫ разчеса. *Пѣс.*

Грéбенъ, *с. м.* 1) Орѫдие, съ което ся чеше, рѣши коса; чешьлъ; **гре́бень, гребёнка.** *Който си има брадѫ, той си има (той си търси) и гребенъ. Покачися мой чоперко на моѭ-тѫ рунтавницѫ.* Гат. — Гребенъ. 2) Брьдо за тькание, зѫбци; **бёрдо, гре́бень у ткачéй.** 3) Било, дѣлъ, прѣвалъ на планинѫ, на рътъ, зѫберакъ. 4) На главѫ-тѫ на нѣкои птици мясиста червена длъга врьга; гребенець, креска; **гре́бень у пти́цы.** 5) Гребенець въ 1-то знаменование. — *Пѣтлёвъ гребенъ,* едно растение.

Гребенíць, *с. м.* в. **гребенéць.**

Гребло́, *с. ср.* 1) Справа, съ коѭто гребѫть сѣно, гребулиа; **гра́бли.** 2) Лопата на враницѫ, на каикъ, весло; **весло́.**

Гребу́лка, *с. ж.* Гребалка.

Гребу́лиа, *с. ж.* Гребло; **гра́бли.**

Гребъ, *с. м.* Колкото може да ся гребне, да ся загребе съ единѫ рѫкѫ, шьпа. *Дай ми единъ гребъ брашно.*

Гребьлцé, *ум. ср.* отъ **гребло́.**

Гребѫ́, éшь, — бохъ, блъ, *гл. д.* 1) Загрибамь нѣчто съ рѫцѣ, съ лопатѫ или съ какво да е; **грестú, гресть, загреба́ть.** 2) Чрьпѫ, черпѫ, наливамь, вадѫ водѫ; **черпа́ть.**

Врьвѣхѫ момы, врьвѣхѫ жены,
Та си гребохѫ водѫ студенѫ. *Пѣс.*

3) Стръжѭ, омитамь нѣчто іастие изъ сѫдъ. *Нещіанъ кашѫ не щіаше, а повяче гръня-то гребіаше.* **Гребѫ́ся,** *гл. стр.* — **бéный,** *прич. стр.*

Гредá, *с. ж.* в. **грядá.**

Гредъ, *с. м.* (Грядъ) Малъкъ проточенъ рътъ, гряда; **грядá.**

Грежде́лъ, *с. м.* Дрьвяна закличіалка на врата.

Грежь, *с. м.* Сѫкълъ на дрьво или на дъскѫ, глуждъ, глужь, глѣзенъ, глюждъ, грѣздѣй, розъ, сгрежь, сѫкъ, чворъ, чвъръ, чекоръ, чепоръ, ченъ, члѣнъ, будакъ; **су́къ.**

Грéздие, *с. м. мн.* 1) Рѫчка на нѣчто като на водяницѫ за мление кафе; **рукоя́тка.** 2) На бравь, на кофаръ: закачкы-ты въ тѣхъ, които гы дрьжять заключены, языкъ; **язычёкъ у замка́.**

Грéздение, *с. ср.* отъ **грéздѫ.** Драскание.

Грéздъ, дове, и

Грéздѣй, *с. м.* 1) Чепъ на бъчвѫ, гвоздъ, чепка, крьновъ; **гвоздь.** 2) Цѣвунъ, канела на бъчвѫ, на кацѫ; **кранъ.** 3) Грежь.

Грéздѫ, ишь, — дилъ, *гл. ср.* Драскамь по нѣчто така, каквото да ставать рѣзкы на него.

Грендá, *с. ж.* в. **грядá.**

Грендѫ́, éшь, *гл. ср.* в. **грядѫ́.**

Грехъ, *с. м.* Една шестнадесята чясть отъ лакъть; **вершо́къ.**

Грешха, *с. ж.* Единъ видъ жито.

Грúба, *с. ж.* 1) Гребло за гребение и равнение земѭ-тѫ въ градинѫ. 2) Грибъ.

Грибъ, *с. м.* Голѣма мрѣжіа за ловение рыбѫ; влакъ, гриба, неводъ; **не́водъ.**

Грúва, *с. ж.* Длъгы-ти косми на шиѭ-тѫ на конь и на другы животны; **грúва.** *Не ся удрьжіа за опашкѫ-тѫ, като му си пустиѫлъ гривѫ-тѫ;* **не держа́лся за грúву, за хвостъ не удéржишься.**

Грúвечь, *с. м.* Птица *Columba palumbas,* единъ видъ гълѫбь съ бѣло на шиѭ-тѫ, гривіакъ, голдунъ; **вятю́тинъ, вя́хирь.**

Грѝвистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има голѣмѫ гѫстѫ гривѫ; **грѝвистый.**

Грѝвица, *ум. ж.* отъ **грива; грѝвка.**

Гривѝца, *с. ж.* Криво перо на опашкѫ-тѫ на натуръ; витица, кривица, трътица; **вихо́ръ ку́дерь у птицъ.**

Грѝвичка, *ум. ж.* отъ **грѝвица.**

Грѝвичкъій, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **грѝвъій**

Грѝвна, *с. ж.* 1) Накътъ отъ стькло, сребро или злато, който ся носи на рѫцѣ-ты; белезикъ, врахалъ, ентеше; **запя́стье, зарука́вье, брасле́тъ.** *Виты гривны.*

За брата си давамъ
Моя зеленъ вѣнець,
За либя си давамъ
Мои виты гривны. *Пѣс.*

Приличать ли виты гривны на шюгавы рѫцѣ? 2) На рѫкѫ ставъ-тъ, что съединява сѫщѫ-тѫ рѫкѫ съ сoвалкѫ-тѫ, на него ся носять гривны-ты; **запя́стье.** 3) Желѣзенъ обрѫчь на главинѫ.

Грѝвница, *ум. ж.* отъ **грѝвна.**

Грѝвничка, *ум. ж.* отъ **грѝвница.**

Гривозѝя, *с. ж.* Минералъ лимонитъ; **о́кись желѣза.**

Гривоо́къій, къ, ка, ко, *пр.* Който има гривы очи, сивы шяренъи.

Гриво́самъ, *гл. свр.* отъ **гриво́свамъ. — санъій,** *прич. стр.*

Гриво́свамъ и гриво́сувамъ (да гриво́самъ), *гл. д.* Долний край на стѣнѫ лѣпѭ съ глинѫ другъ шяръ, или боядисвамъ съ боѭ другъ шяръ; **кайми́ть, окаймля́ть.**

Гриво́сване и гриво́суване, *с. ср.* отъ **гриво́свамъ.**

Грѝвъій, въ, ва, во, *пр.* За очи: сивъій-шяренъій.

Грѝвякъ, *с. м.* Птица гривечь.

Грижь, *с. м.* Женска дрѣха, сукманъ.

Гринчястый, стъ, ста, сто, *пр.* Живийчявъій, кръпичявъій; **золоту́шный, свину́шный.**

Грѝшка, *с. ж.* Горня антерия длъга колкото сукманъ, носять ѭ само момы въ Широкѫ Лѫкѫ.

Гроба́рь, *с. м.* 1) Който прави, копае гробовы; **моги́льникъ, могилокопа́тель, могиля́къ.**

И си найде два гробаря.
Гробаре ми гробъ правяхѫ. *Пѣс.*

2) Птица *Corvus cornix,* врапъ, гавранъ, гавринъ, гарванинъ, гарванъ, галунъ, гробникъ, гробъ, крокопъ, крькавець, мрышяръ; **во́ронъ, вранъ, га́йворонъ.**

Гро́бець, *ум. м.* Малъкъ гробъ, гробчя; **моги́лка.**

Гро́бище, *с. ср.* 1) Мѣсто, дѣто погребавать умрѣлы-ты; употрѣбява ся повече въ *мн. ч.*; **кладби́ще.** 2) Гробъ; **моги́ла.** *Чифте хаджия по гробища-та ходи,* сир. два пѫти ходене на хаджелѫкъ осиромашява. *Комуто е добра жена-та, не му трѣбва да ходи въ черковѫ, а комуто е лошя, не му трѣбва да плаче на гробища.*

Гробни́къ, *с. м.* 1) Вампъръ, вампъринъ, буганецъ, буганинъ, влъколакъ, врьколакъ, лепъръ, плътеникъ, плътникъ, устрѣлъ; **вампи́ръ, упы́рь, вовкула́къ, вѣдьма́къ, о́боротень, кровосо́съ.** 2) Който е много остарѣлъ или е много боленъ, та мирише на гробъ, гробенъ чловѣкъ. 3) Птица гробаръ.

Гробина, *с. ж.* Гробъ, гробница.

Гро́бница *с. ж.* 1) Мѣсто при цръквѫ, дѣто дрьжять кости-ты отъ умрѣлы-ты, слѣдъ като гы изкопаѭть отъ гроба; костилница; **ко́стникъ.** 2) Гробъ, гробина.

Гробничя́рь, *с. м.* Птица *Saxicola oenanthe,* бѣлогѫска, бѣлотрътка; **ка́менка.**

Гро́бнъій, — бънъ и — бенъ, бна, бно, *пр.* отъ **гробъ.** Что е за гробъ. *Той е вяче гробенъ чловѣкъ,* много е ослабнѫлъ, много е остарѣлъ, гляда на умиране.

Гро́бовъій, въ, ва, во, *пр.* отъ **гробъ; гробово́й.** *Гробовъ камыкъ;* **гробни́ца.**

Гробу́шя, *с. ж.* Стара жена, която е погляднѫла вяче въ гроба.

Гро́бчя, *ум. ср.* отъ **гробъ.** Гробець; **моги́лка.**

Гробъ, бове и бища, *с. м.* Мѣсто, дѣто е погребенъ мрьтвець; гробище, гробина, гробница; **гробъ, моги́ла.** — *До гроба,* до смрьть. *Щѫ го помнѭ до гроба;* **бу́ду по́мнить до гро́ба, по гробъ.** — *Погляднѫлъ е въ гроба, съ единый кракъ е въ гробъ, мирише на гробъ,* наближилъ да мре; **въ гробъ глядѣть.** *Дошьлъ гробу на врата и пакъ отъ лоше не ся оставя.* — *Щѫ го занесѫ въ гроба,* щѫ го помнѭ, щѫ го таѭ доклѣ умрѫ. — *Копаѭ нѣкому гробъ,* глядамъ да го съсынѭ, да го доврьшѭ. *Отпрѣдъ глади и маже, отзадъ гробъ копае;* **спереди́ люби́лъ бы, а сза́ди уби́лъ бы.** — *Всякому свой грóбъ. Мрьтвець безъ гробъ не бива. Робу всякога, гробу никога. Плакалъ на́ чюждый гробъ, та му изтекли очи-ты. Не плачи на чюжди гробища да не останешь безъ очи,* или: *който плаче на чюжды гробища, безъ очи остава. Млъчание-то гробъ копае. Гръбавыя ще оправи гробъ-тъ, а губатыя сопа-та. Да си напълни джоба, напълни си гроба. Близо до царя пъленъ ти джобъ, близо при царя пъленъ ти гробъ. Ка-*

то слѣзъ конь изъ гробища. Не щжтъ му турать паръ-тъі въ гроба. Ще дойде, когато и баща ми изъ гроба. Ще поумнѣе, кога му закука кукувица на гроба. Ще прокопса, когато му израсте на гроба трѣва. На лехусж женж една-та нога е у гробъ, а друга-та на дворъ. Съ шило гробъ му копае. Гробъ да не найде. Гробъ да не стори. Който ми стори, гробъ да не стори. Да му ся провали гробъ-тъ. Да му ся прожендекоса гробъ-тъ като на Циганинъ! Да ти посадятъ на гроба цвѣтье (да умрешь младъ)! *Да си заплачешь на гроба! Да ти изгрѣе мѣсячина на гроба! Да ти израсте трѣва на гроба! Фитилъ на гроба да му ся не найде! Свиня гроба да му изрънжтъ!* Клятвъі.

Гробъ, *с. м.* Птица гробарь.

Гроза́, *с. ж.* Грозно. *Иде ми гроза,* сѣди ми, види ми ся грозно.

Гро́за, им. соб. женско.

Гроздáкъ, *с. м.* Гроздъ, къчюръ, ченка, салкжмъ грозд꙼е; **гроздъ.**

Гроздáна, им. соб. женско. **Гроздáнка,** ум.

Гроздáнъ, им. соб. мжжко.

Гроздáрка, *с. ж.* 1) Коіато продава грозд꙼е. 2) Коіато обича грозд꙼е. 3) Птица *Muscicapa,* желва, жлътурка, профирка, саржасма, чиченѣё; **винноя́годникъ.**

Гроздáрь, *с. м.* 1) Който продава грозд꙼е. 2) Който обича грозд꙼е; **виногрáдникъ.**

Гро́зд꙼е, *с. ср.* 1) Плодъ отъ лозж, гроздъ; **виногрáдныя я́годы, виногрáдъ.** 2) Плодъ на зрьнца отъ нѣкакво растение. *Грозде отъ бъзъ. — Влѣзлъ въ лозіе, та му не арсеба грозде-то. Кисело е грозде-то. Дѣто мотыка не обхажда, грозде ся не ражда. Който не пази лозіе-то си, не юде грозде. На трьнь грозде търси. Отъ ракытж грозде не бъіва. Роди ще и нашіа-та връба грозде. Дивъ глогъ питомно грозде не дава.—Отчево грозде,* плодъ отъ единъ планинскъій храстъ *Ribes grossularia;* **крыжо́вникъ.** —*Кукувичино грозде,* раст. горчивка въ 1-то знаменование. — *Кучешко* и *куче грозде,* раст. *Solanum niger* и *Solanum dulcamara,* черно и червено, зрьнищець, разваличя, разваленка, разводнича; **пéсій гроздъ псйнка, пóслень, паслёнъ, послёнокъ, золоту́ха, заплйса, сорóчьи я́годы.**

Грозд꙼е-бран꙼е, *с. ср.* Гроздоберъ.

Гроздени́ца, *с. ж.* Грозд꙼е трушица; **мочёный виногрáдъ.**

Гро́здице, *ум. ср.* отъ **гро́зд꙼е.**

Гроздобе́ръ, *с. м.* Врѣмя-то, когато ся бере грозд꙼е-то; виноберма, грозд꙼е-бран꙼е; **врéмя убо́рки, собирáнія виногрáда.** *Бъбре като гроздоберъ.*

Гроздъ, дове, *с. м.* 1) Гроздакъ, къчюрь, ченка, салкжмъ грозд꙼е; **гроздъ, кисть, грезнь.** 2) Грозд꙼е; **виногрáдъ.**

Гро́зё, им. соб. мжжко. *Брада Грозю не плаши.*

Грозе́н꙼е, *с. ср.* отъ **грозж́.**

Грозни́къ, *с. м.* Грозенъ човѣкъ; **дурнйшъ.** *И тоза грозникъ ся хванжлъ на хорото. — Бабо, ами че той е твой-тъ сынъ. — Охъ, какво му прилича грьбица-та!*

Грозни́ца, *с. ж.* 1) Грозна жена, грозна мома; **дурнйшка.** 2) Болесть треска; **лихорáдка.**

Гро́зничкъій, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **гро́знъій.**

Грозни́чавъій, въ, ва, во, *пр.* Който е боленъ отъ грозницж, трескавъій.

Гро́знъій, — зьнъ и — зенъ, зна, зно *пр.* 1) Нехубавъій, грубъій, грьдъій; **некрасйвый, дурнóй, безобрáзный, непригóжій.** *Грозенъ мжжь, грозна жена. Грозна булка домъ бере, а хубава сборъ бере.* 2) Неприличнъій, недобрьій, безпжтнъій; **гáдкій, непригóжій.** *Грозни работи, грозни думи.* 3) Страшнъій; **гро́зный.**

> Не были грозни авджии,
> Нъ были млади войници. *Пѣс.*

— **зно,** *нар.*

Грозне́н꙼е, *с. ср.* отъ **грознѣ́ж.**

Грознѣ́ж, ешь, — нѣлъ, *гл. ср.* Ставамь грозенъ, вгрозіавамся, погрознѣвамь; **дурнѣть.**

Гро́зость,

Грозота́ и

Грозоти́іа, *с. ж.* отъ **гро́знъій.** Кога е нѣчто нехубаво, грозно, груботиіа; **физйческій недостáтокъ, безобрáз꙼е.** *Грозота не е срамота. Всякой има грозотж, кому-то ся види, нему ся смѣжтъ.*

Грозж́, йшь, — зйлъ, *гл. д.* 1) Правж нѣчто да ся види грозно, загрозіавамь, огрозіавамь, ружж, грубж, вгрозіавамь; **безобрáзить, обезобрáживать.** *Дрѣха-та го грози. Врѣмя човѣка краси, врѣмя човѣка грози.* 2) Ненавидж, не обичамь, мразж; **ненавйдѣть. Грозж́ся,** *гл. възвр.* и *стр.* Вгрозіавамся, ружжся, грубжся, грознѣж; **обезобрáживаться.** — **зе́нъій,** *прич. стр.*

Громáда, *с. ж.* Грамада; **громáда.**

> Зазорися іасна зора
> Въ ливадіе-то, въ громадіе-то;
> Не е было іасна зора,
> Нъ е было сурь елена. *Пѣс.*

Громáдница, *с. ж.* Змиіа, что живѣе въ громадіе-то. *Змиіа громадница*

Гро́морнъій, — рьнъ и — ренъ, рна, рно,

пр. Голѣмый на об'емъ и мѫчный за товарение; гламатурный; **громоздкій.**

Громъ, *с. м.* в. **грьмъ.**

Гро́ние, *с. ср.* Нанизъ отъ пары турнѫть на коцака; носить го само невѣсты.

Гро́хамь, в. **гру́хамь.**

Грохота́, *с. ж.* Сыпѣй отъ ядры камьне.

Грохотли́вый, въ, ва, во, *пр.* Что грохоти. *Камьне грохотливо.* — **во,** *нар.* Съ высокъ гласъ, якѫ-тѫ; **громко** . *Грохотливо ся смѣѭть.*

Гро́хогъ, *с. м. Слива-та, аблъка-та сѫ цьвнѫлы грохотъ,* сир. тврьдѣ много, угрѣхнѫлы сѫ съ цвѣтъ.

Грохо́тѣние, *с. ср.* отъ **грохотѣти** и **грохо́тѫ.**

Грохотѣти, грохо́тѫ, ишь, — тѣлъ, *гл. ср.* Като сѫ люлѣѭ, друсамь или тръкамь и удрямь о нѣчто издавамь гласъ, шюмъ, дрынкамь, дрынчѫ.

> Кога бѫде въ црьквѫ на вѣнчание,
> На тебе кѭть пера треперети,
> На мене кѭть петли грохотѣти . . . .
> Кога было въ црьквѫ на вѣнчание,
> На неѭ сѫ перие треперели,
> На него сѫ петли грохотѣли. *Пѣс.*

Гро́шецъ, грошёвци, *ум. м.* и

Гро́шчя, *ум. ср.* отъ **грошь.**

***Грошь, шёве,** *с. м. Т.* Единица за броение пары въ Турско; **левъ, піастръ (единица монеты у Ту́рокъ).** *Бѣли грошёве, жлъты жлътици.* — *Кара-грошь,* талиръ; **та́леръ.** — *Червенъ грошь,* калпавъ грошь; **фальши́вая моне́та.** *Нѣмамь нито червенъ грошь.* — *Зе си грошя,* махнѫся, отиде си, зе си двѣ-ты пары. — *Отъ тыквѫ му грошь-тъ,* или*: тъквянъ му грошь-тъ,* слаба му е работа-та. — *Прѣзъ купъ за грошь,* какъ да е, като да си е; **черезъ пень коло́ду вали́ть.** — *Не́ грошь, а четыредесять пары,* не въ тыквы, а въ кратуны, не така, ами тѫй, все едно, еднакво. — *Парица-та грошь ражда. Който не пази парѫ-тѫ, не ще види и грошя. Кога нѣма грошевы, то и парѫ-тѫ стискашь. Дай ми парѫ, ни́ ти грошь. Който има пять грошя, знае шесть думы. Не ли си безъ грошь, врядъ щешь си лошь. И грошь азъ и лошь азъ. За грошь задъ кошь. Отъ прьдлю грошь и той лошь. Грошь-тъ станѫлъ на золѫ. Продалъ за грошь, зелъ золѫ-тѫ. До грошь не дошьлъ, че до золѫ ли? Двѣ золоты цѣлъ грошь. На тѫпана Мара грошь дала, за булкѫ-тѫ крьстъ нѣмала. Остави го да си развали и той калпавый грошь. Рытамь торбѫ съ грошевы, на Стамболъ сѫ съ кошевы.*

Грошя́, *ум. ср.* отъ **грошь.** Малка пара, что врьви грошь, всяка сребьрна малка пара. *Баба ми даде грошя. Изпилъ си и отъ бѫдный вечерь грошя-то.* или: *остало му само отъ бѫдный вечерь грошя-то.* всичко изпилъ, всичко изпродалъ, та го изпилъ.

Гру́бение, *с. ср.* отъ **гру́бѭ.**

Гру́бичкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **гру́бый.**

Грубота́ и

Груботи́на, *с. ж.* Грозость, грозота, грозотина: **безобра́зіе.** *Хубавина пазаръ събира, а груботина кѫщѫ врьти.*

Гру́бый, бъ, ба, бо, *пр.* 1) Грозный, грьдый; **нехоро́шій, некрасивый, безобра́зный.** 2) Дебелый: **грубый.** — **бо,** *нар.*

Гру́бѭ, ишь, — билъ, *гл. д.* Грозѫ, загрозявамь, правѭ да стане грозно; **безобра́зить.** **Гру́бѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* Грозѫся. — **бенъій,** *прич. стр.* Грозеный.

> Млъчи ми, млъчи, млъчи дѣвойко!
> Немой разсыпва црьны-ты очи.
> Немой си груби бѣло-то лице! *Пѣс.*

Гру́да, *с. ж.* Грамуда, топка, буца, топачь отъ нѣчто; **глы́ба, комъ.** *Груда снѣговита. Груда сырене,* цѣдилка сырене.

Гру́да, им. соб. женско.

Гру́дка, *ум. ж.* отъ **гру́да.** Грумикъ, груччка, грамудка, грамудица, грьвалця, бучка, кѫсчя, парчя отъ нѣчто, отъ сырене, отъ шекеръ и проч.; **глы́бка, комо́къ.**

Гру́дливый, въ, ва во, *пр.* Что има груды, топкы, грамудистый; **глы́бистый.** *На грудливѫ нивѫ изникнѫла трѣва, на трѣвѫ-тѫ двадесять братя.* Гат. — Класъ.

Гру́дчя, *ум. ср.* отъ **гру́да.** Грудка.

Грудъ, им. соб. мѫжко.

Гру́камь (да гру́кнѫ), *гл. ср.* Каквася за свинѭ: грухамь, грохамь, грухтѫ; **хрю́кать (о свиньѣ).**

Гру́кание, *с. ср.* отъ **гру́камь.** Грухание, грохание, грухтѣние; **хрю́канье.**

Гру́кнувамь, *гл. уч.* отъ **гру́кнѫ.**

Гру́кнѫ, ешь, — нѫлъ. *гл. ед-кр.* отъ **гру́камь; хрю́кнуть.**

Гру́микъ, *с. м.* в. **гру́дка.**

Гру́нецъ, *с. м.* Една рыба въ Охридско езеро.

***Грунъ,** *с. м. Фр.* Врьзопъ пары запечятанъ, за да ся изпрати нѣкѫдѣ; **мѣшо́къ де́негъ.**

Грухамь, *гл. д.* 1) Врьшѫ жито съ чюкание, оронвамъ зрьна отъ кочяпа имъ. *Грухамы кукурузъ.* 2) Ямь. *Свиня-ты грухать кукурузъ.*

Гру́хамь (да гру́хнѫ), *гл. ср.* 1) За свинѭ: грохамь, грукамь, грухкамь, грухтѫ; **хрю́кать.** 2) Гракамь, выкамь възъ нѣкого.

Гру́хание, *с. ср.* отъ **гру́хамь** — врьшѣ́, ронѣ, ямь.

Грýхание, *с. ср.* Грохание, грукание, грухтѣние свинско; **хрюканье.**

Грýхвамь и **грýхувамь (да грýхнѫ),** *гл. ср.* 1) Разнизвамся да паднѫ, да ся сгрухамь; **приходи́ть въ разрушéніе, распада́ться, разсыпа́ться.** *Кѫща-та е грухнѫла,* гляда на падание. *Да ти грухнѫть кокали-ти!* клятва. 2) Отъ старость или отъ болнавость изпадамь, ослабвамь, изнемощявамь, сгрухвамся; **дряхлѣ́ть, дря́хнуть, слабѣ́ть.** *Грухнѫлъ е отъ старость.* —**мся,** *гл. възвр.* Сруpалямся, падамъ; **ру́хнуть, гро́хнуться.**

Грýхвание и **грýхувание,** *с. ср.* отъ **грýхвамь.**

Грýхкамь (да грýхнѫ), *гл. ср.* Грухамь, грухтѫ; **хрю́кать.**

Грýхкание, *с. ср.* отъ **грýхкамь; хрю́канье.**

Грýхнувамь, *гл. уч.* отъ **грýхнѫ.**

Грýхнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. сд-кр.* отъ **грýхамь** и **грýхкамь; хрю́кнуть.**

Грýхнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **грýхвамь.** Да ся сгрухамь; **одряхлѣ́ть, одря́хнуть.** *Грухнѫлый;* **дря́хлый.** *Грухнѫлъ старець;* **дря́хлый стари́къ, дряхлéцъ.**

Грухтѣ́ние, *с. ср.* Грохание, грукание, грухание, грухкание; **хрю́канье.**

Грухтѫ́, и́шь, — тѣлъ, *гл. ср.* За свинѭ: казвамь грухъ, грухъ! грохамь, грукамь, грухамь, грухкамь; **хрю́кать.**

Грухци́, *с. м. мн.* Зрьна въ тлъканѫ соль, крухци, крувци. *Соль-та е на грухци,* не е стлъкана ситно. *Въ хлѣба има грухци,* не стопены кѫсчета соль.

Грýчка, *с. ж. ум.* в. **грýдка.** *Гручка сыржнѭ,* бучка. *На гручкы,* на топкы.

Грѣ́ба, *с. ж.* 1) Изнѫкнѫло на грьба, грьбица, грьбежь, грьбушка; **горбъ.** 2) Една рыба, черногрьба, турскы карагиозъ.

Грѣ́бавичкый, — чькъ, чка, чко, и

Грѣ́бавкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **грьбавый.** Малко, нѣколко грьбавъ, вѣзъгрьбавъ, прѝ-грьбавъ; **горбова́тый, суту́ловатый.**

Грѣ́бавый, въ, ва, во, *пр.* Грьбатый: 1) Който има грьбѫ; грьгулявый, камбуръ; **горба́тый.** 2) Който има изнѫкнѫлъ грьбъ, прѣгрьбавенъ; слякавый; **сгорби́вшійся, суту́лый, суту́ловатый.** *Грьбавыя ще оправи гробъ-тъ, а губатыя сопа-та.*

Грьба́тый, тъ, та, то, *пр.* Грьбавый, грьбястый.

Грьба́чь, *с. м.* Нрѫчка като бичь отъ кожѭ отъ слонъ; **хлыстъ изъ слоно́вой ко́жи.**

Грьбéжь, *с. м.* Грьба, грьбица; **горбъ,**

Грьбéлко, *с. ср.* Грьблё; **горбу́нъ.** *Носи́, грьбелко прѣгрьбенъ, кръбло-то!*

Грѣ́бение, *с. ср.* отъ **грѣ́бѭся.**

Грьбéнце, *ум. ср.* отъ **грьбя́; спи́ночка.**

Грьбéць, *ум. м.* отъ **грьбъ; спи́нка.**

Грьби́на, *с. ж.* 1) Грьбъ, грьблика; **спина́.** *Халина на грьбинѫ;* всичкый му имотъ чтото е на грьба му. *Чтото е на грьбинѫ, това е и на врьлинѫ. Каквыто рѫцѣ пипалы, таквось грьбина носила.* 2) Отъ грьбъ мясо за варение.

Грьби́нка, *ум. ж.* отъ **грьби́на.** *Что е на врьлинкѫ, то е и на грьбинкѫ.*

Грѣ́бица, *с. ж.* 1) Грьба, грьбежь; **горбъ.** *И тоя грозникъ ся хванѫлъ на хорото! — Бабо, ами че той е твой-тъ сынъ. — Охъ какво му приличя грьбица-та!* 2) Главучка, пѫпка на бозкѫ, досць; **сосо́къ.**

Грѣ́бичка, *ум. ж.* отъ **грѣ́бица.**

Грѣ́бище, *ув. ср.* отъ **грьбъ.**

Грѣ́бла, *с. ж.* Която има грьбѫ, грьбава; **горба́тая, горбу́нья.**

Грѣ́блё, *с. м.* Който има грьбѫ, грьбавъ; грьбелко; **горба́тый, горбу́нъ.**

Грѣ́блика, *с. ж.* Грьбина, грьбъ; **спина́.**

Грьбна́къ,

Грьбна́чь и

Грьбня́къ, *с. м.* Кости-ты на грьба у человѣка или животны отъ шиѭ-тѫ надолу нанизаны като маниста и скачены помеждѫ си съ хрьщялъ; крьшнякъ, хрьбетъ, ѫрбетъ; **позво́ночный столбъ у живо́тныхъ, ость, хребéтъ.**

Грѣ́бомь, *нар.* 1) Съ грьба камъ, грьбяшкомь, грьбяшкымь, грьбяшкѫ-тѫ; **спино́ю.** *Изправился грьбомь камъ мене. — Иде грьбомь,* на завѣтъ е. 2) По грьба, съ лице-то нагорѣ, възнакъ; **взничъ, на́взничъ.** *Лѣжѫ грьбомь.*

Грьбýшка, *с. ж.* Грьба, грьбица, грьбежь; **горбъ.**

Грьбýша, *с. ж.* Грьбава жена, грьбла; **горбу́нья.**

Грьбчи, *ум. ср.* отъ **грьбъ.** Грьбець; **спи́нка.**

Грьбъ, *с. м.* 1) Задня-та чясть на тѣло-то отъ шиѭ-тѫ до крьста; **спина́, хребéтъ.** 2) Задня-та чясть на нѣчто, на дрѣхѫ, на столъ, на коѭто ся облѣга грьбъ-тъ, или която лѣга на грьба; **спи́нка у пла́тья, у сту́ла.** — *Показа си грьба, обрьнѫ си грьба,* отиде си, бѣга. — *Да ти видѫ грьба, покажи си грьба,* махнися, врьви си, бѣгай оттука. — *Живѣѭ на чюждъ грьбъ,* живѣѭ, поминувамся отъ другого. — *На бащинъ грьбъ,* съ бащиный имотъ, съ бащинѫ силѫ. — *Имамь грьбъ,* имамь поддрьжкѫ, покровитель, закрылникъ, аркѫ. — *Да му наложѫ грьба,* да го набиѭ; **наколоти́ть кому́ горбъ.** — *Направи си*

гръба, направи си товара, юка, спечиали. — *Далъ му и ризѫ-тѫ отъ герьба си,* всичко, что ималъ, му далъ. — *Смѣеся прѣзъ гръбъ,* смѣеся колкото си може, смѣеся прѣзъ главѫ; **кататься со смѣху.** — *Носѫ на гръбъ* и *носѫ на̀ гръбѣ,* натоварилъ сьмь нѣчто на гръба си, та го носѫ. — *Задъ гръба на нѣкого,* не̾ въ очи-ты, а кога го нѣма, кога не види, не чюе, — *На чюждъ гръбъ и сто тоягы сѫ малко;* **чужа́я шку́ра не боли́тъ.** *Да удрюмы човала да ся сѣща гръбъ-тъ. Волъ рови съ ро га-та, прьсть-та на гръба му пада Нѣма яйца на гръба си, обрьща ся както щє. Гръчолѣеся, гръчолѣе, доръ му гръбъ-тъ оголѣе. Въ очи кравай, въ гръба камыкъ дай. Прѣдъ тебе глади и мажє, задъ гръба ти ямѫ копає. Задъ гръба и царь-тъ ся псува. Сръби го (чеше му ся) гръбъ-тъ за тоягѫ. Той може да бие тоягѫ-тѫ съ гръба си. По главѫ-тѫ глядай, по гръба удряй. Ако ти є слабъ умъ-тъ, да ти є якъ гръбъ-тъ.*

Грѣбѫся, ишся, — би́лся, *гл. възвр.* Навождамся, та ми ся издава гръбъ-тъ; **го́рбиться.**

Гръбя́, *ум. ср.* отъ **гръбъ.** Гръбецъ; **спи́нка.**

Гръбяшко́мь,

Гръбяшкъ́імь и

Гръбяшкѫ́-тѫ, *нар.* 1) Съ гръба на, камъ, гръбомь; **спино́ю.** *Стои гръбяшкѫ-тѫ камъ мене.* 2) По гръба, гръбомь, възнакъ; **взничъ, на́взничъ.** *Падиѫ гръбяшкомь на земѭ-тѫ.*

Грѣбıастый, стъ, ста, сто, *пр.* Гръбавый, гръбатый; **горба́тый.**

Гръголи́ца, *с. ж.* Птица грълѣвица.

Гръго́рение, *с. ср.* отъ **гръго́рѭ.**

Гръго́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. ср.* Брьбрѭ си, дрьдорѭ си; **болта́ть.**

Грѣгрaние, *с. ср.* отъ **грѣгрѭ.** Црьчение, црькание, црьтѣние.

Грѣгрѭ, ешь, — ра́лъ, *гл. ср.* За птици: црькамь, црьчѭ, црьтѫ; **чили́кать.** *Врабци-ти гръгрѭтъ.*

Гръгу́ля, *с. ср.* Кратуна.

Гръгу́лıавый, въ, ва, во, *пр.* Гръбатый, гръбавый, слякавый; **горба́тый.**

Грьдома́зный, — зънъ и **зенъ, зна, зно,** *пр.* Грозный, грьдый.

Казвать ми ѭ грьдомазна,
Грьдомазна, не хубава. *Пѣс.*

Грѣдость, *с. ж.* 1) Грозота, грозотия, грозость. *Старость — грьдость.* 2) Гордость.

Грьду́лıавый, въ, ва, во, *пр.* Гурелнвый.

А на мене, дружкы, єдно старо харо,
Меча грьдулıаво, куча трескулıаво. *Пѣс.*

Грѣ́дый, дъ, да, до, *пр.* 1) Грозный, не хубавый, грьдулıавый, грьдомазный, страшный; **безобра́зный.** *Грьда є жена-та, ама работна и̂ є рѫка-та.* 2) Гордый.

Грѣ́камь, *гл. ср.* Гукамь, гугамь, гугукамь, гугутѫ, гугучѭ, гургуликамь; **ворковать.**

Грѣ́кание, *с. ср.* Гугукание, гугание, гукание, гугутение, гугучение; **воркова́нiе, воркотня́.**

Гръкла́нецъ, *ум. м.* и

Гръкла́нчя, *ум. ср.* отъ **гръкла́нъ.**

Гръкла́нъ и

Гръклıа́нъ, *с. м* 1) Цѣвь-та отъ хрьцıалъ отъ грьло-то до бѣлый дробь; грьчмулъ, грьцмулъ, душникъ; **горта́нь, дыха́тельный кана́лъ.** 2) Раст. *Equisetum,* горчица, дзука, змийскы хуркы, конска борика, кукувичина плюнка, наставча, прьшлика, прѣслици, ставıакъ; **хвощъ.**

Гръкънéкъ, *с. м.* Птица *Astur,* вица, керкенезъ, керкенецъ, герекина, ıастребъ; **я́стребъ.**

Гръкъ́ıница, *с. ж.* Птица пилıакъ, усорлица, соколъ, доганъ; **я́стребъ.**

Грѣла, *с. ж.* 1) Свиня. 2) Една дѣтска игра. *Что ще грьла въ черковѫ!*

Грьла́вица и

Грѣлёвица, *с. ж.* Птица отъ рода на гълѫбы-ты, *Columba turtur,* грьголица, грьлица, грьловица, гугувту́рка, гугутка, гугушина, гугушка, гугучка, гугущукъ, гургулица, гургурица, гургутка, гурловица, туртурица; **го́рлица.**

Грьлё́жникъ, *с. м.* Тѣсны уста на сѫдъ.

Грѣление, *с. ср.* отъ **грѣлѭ.**

Грѣ́листый, стъ, ста, сто, *пр.* Грьлıастый, който има якъ гласъ; **горла́стый.**

Грьли́ца, *с. ж.* Птица грьлавица.

Грѣ́лица, *с. ж.* Болесть въ грьло-то на добытъкъ, на свѣ́нѭ. *Грьлица да тя хване!* Клятва.

Грьли́чка, *ум. ж.* отъ **грьли́ца.**

Грьли́чице, *с. ср.* Едно растение, на което корени-ты счюквать на сытно и гы забрьквать съ трыци, та гы давать на свиня за болесть грьлицѫ.

Грьли́чя, *с. ср.* Раст. *Blitum virgatum.*

Грѣло, *с. ср.* 1) Дупка-та на дъно-то въ уста-та, прѣзъ коѭто минува храпа-та, кога ся глътне, и прѣзъ коѭто ся дыше; **го́рло, горта́нь.** 2) Прѣдня-та чясть на шиѭ-тѫ подъ гушѭ-тѫ; **го́рло.** *Хванѫ мя за грьло-то.* 3) Болести на грьло-то, като *Amygdalite;* **воспале́нiе минда́линъ,** *Angina;* **жа́ба, крупъ, перепо́ночная жа́ба,** и друг. 4) Дупка-та на горний жрьновъ, въ коѭто тече жито-то отъ паницѫ-тѫ, та ся меле. 5) Тѣсно мѣсто между рътовы въ планины, устие, боазъ; **уще́лiе.** 6) На рѣкѫ

мѣсто-то, дѣто тia ся втича въ море-то; устие; **гóрло, у́стье рѣки́.** 7) На сѫдъ, на стомнѫ, шише: тѣсно-то при уста-та имъ, прѣзъ което ся наливать и изливать; **гóрло.** *Стомна-та има тѣсно гръло.* — *Още едно гръло,* още единъ човѣче за ядене-то си притурилъ. *Той храни пять гръла,* пять души. — *Отдѣлихъ си го отъ гръло-то,* отъ ядение-то, не го изядохъ, а го задрьжяхъ за другѫ потрѣбѫ. — *Спѣстилъ отъ гръло-то си,* отъ ядение-то. — *Изъ едно гръло два гласа,* срѣщася въ народныты пѣсни и показва хубаво пѣяние.

Царь-тъ за Славкѫ проводи:
Дѣ да е Славка да дойде,
Да дойде да ми попѣе
Изъ едно гръло два гласа,
Изъ едны уста двѣ думы. *Пѣс.*

— *Прѣрѣза му гръло-то,* закла го. — *Да си намокрѭ гръло-то,* да пийнѫ. — *Одрахъ си гръло-то,* выкахъ тврьдѣ много. — *Има голѣмо гръло: а)* Яде много. *б)* Има голѣмъ, силенъ гласъ. — *Имамь гръло, паднѫло ми е гръло-то,* спустнѫлы мы сѫ ся странищи. — *Вдигамь гръло,* съ прьсть, намазанъ или посыпанъ съ нѣчто, налѣгамь на издуто-то въ гръло-то, за да прѣмине болесть-та. — *Гръло съ лъжѭ (съ думы) ся не пълни;* **бáснями соловья́ не кóрмятъ.** *Грабително око, вълчешко гръло, адъ несытъ. Гръло дъно нѣма. Човѣшко гръло нѣма наситкѫ. Гръло-то не е само за грълицѫ.*

Гръ́ловица, *с. ж.* Птица гръла́вица.

Гръ́лѭ, ишь, — лилъ, *гл. д.* Възрывамь царевицѫ. — **леный,** *прич. стр.*

Гръ́ластый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има якъ гласъ, гръластый; **горлáстый, громогля́сный.**

Грьма́да, *с. ж. в.* **грома́да.**

Гръ́мбица, *с. ж.* в. **гръ́бица.**

Грьмотрѣние, *с. ср.* Раст. *Ononis;* **стальна́я трава́.**

Гръмъ, *с. м.* 1) Громъ, кога грьмотевица удари вьзъ нѣчто, та го разтрисе, мълния, шинъ; **мóлнія, громовáя стрѣлá.** *Паднѫ грьмъ. Грьмъ го ударилъ! Да го убие грьмъ!* клятва 2) Грьмотъ, грьмотевица.

Гръмъ, *с. м.* Храстъ, дрьво, шюмка; **кустъ.**

Грънё, им. соб. мѫжско.

Грънéнца, *с. ср. мн.* Раст. *Hyoscyamus niger,* блѣкъ, блѣника, блѣнъ, буника, грьня, пишобобъ, пиши-попъ, полудѣвка, шпарка, блѣно биле; **бѣлена́ чёрная, блекота́.**

Грънéнце, *ум. ср.* отъ **гръня́; горшёчекъ, махóтка.** *Малко гръненце сладко варивце.*

Грънета́рка, *с. ж.* Грънчарка.

Грънета́рь, *с. м.* Грънчарь.

Грънéцъ, *с. м.* Грьня. *Мъшь у грънецъ,* казвать коврьженици, кога имъ не дадѫть коврыгъ.

Грънúка, *с. ж.* Единъ видъ дѫбъ.

Гръ́нци, *мн. ч.* 1) отъ **грънéцъ и гръня́.** 2) Пещь отъ прьсть съ грънци по неѭ.

Грънча́рка, *с. ж.* 1) Която прави или продава грънци, грънетарка; **горшéчница.** 2) Жена на грънчарь; **горшéчница.**

Грънча́рница, *с. ж.* Мѣсто дѣто ся правятъ грънци; **гонча́рня.**

Грънча́рскый, ска, ско, *пр.* отъ **грънча́рь; гонча́рный, горшéчничій.** *Брада царска, глава грънчарска.*

Грънча́рство, *с. ср.* Работа на грънчарь; **гонча́рство.**

Грънча́рча, *ум. ср.* Малъкъ, младъ грънчарь; **молодóй гонча́рь.**

Грънча́рь, *с. м.* 1) Който прави, работи грънци, паници, стомны и пр. отъ прьсть; **гонча́рь, горшéчникъ.** 2) Който продава грънци, паници и пр.; **горшéчникъ.** *Грънчарь-тъ, дѣто си ще, тамъ тура на гръня-то ухо-то. У грънчарь ново гръня нѣма!*

Гръ́нѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **гръ́щамь.** Да прѣгрънѫ; **обня́ть. — нѫтый,** *прич. стр.*

Гръня́, грънéта и гръ́нци, *с. ср.* 1) Грънецъ, глинянъ сѫдъ за варене ястие или за дрьжяние въ него нѣчто; **горшёкъ, горшóкъ.** 2) Раст. грънеща. — *Гръня за вино,* мащрапа; **кувши́нъ.** — *Турямь гръня,* запаленѫ свѣщь или запаленъ памукъ на корема нѣкому похлупямь съ гръня, за да му свие пѫпа и изопне кожѫ-тѫ, та да му прѣмине болесть-та; **накúдывать горшóкъ.** — *Еднѭжь гръня на водѫ, дважь, третий пѫть ся разбива;* **повáдился кувши́нъ по вóду ходи́ть, тамъ ему́ и гóлову положи́ть.** *Ври ли ти гръня-то, имашь и достовы (приятели). Не си бъркай лъжицѫ-тѫ, кога не ти ври гръня-то. Вика като прѣзъ гръня. Пѫка, кѫкре като копривѫ въ гръня. Пѫка като гръня копривarча. Цала пацала, врѣла ляща въ щрьбо гръня, па ни ляща ни чорбица. Баба умира, умира и пакъ надъ гръня надзира. На кола грънци една сопа стига. Пълно-то гръня иска мя развали. Ако му дадешь похлупкѫ-тѫ, ще ти сака и гръня-то. Присмѣлося гръня-то на похлупкѫ-тѫ. Дѣ ти, гръня, опашка-та? — Ами тебѣ дѣ дъното? Гръня-то завижда на котела, а и двѣ-ты черны. Въ всяко гръня и мерудия (и пиперъ). На всяко гръня и похлупакъ.*

Не глядай грьня-то, а что е въ него. Да писмъ съ грьня, Господь на добро да обрьне. Мльчанъ пиіѫ изнда, трящанъ грьня разбива. — *Направися отъ прьсть, на умрѣ, и никой ся не намира да му погрѣбе кости-ты.* Гат. — Грьни.

Грѣцмулчя, *ум. ср.* отъ **грѣцмулъ.** Грькланчя, грьчмулчя.

Грѣцмулъ, *с. м.* Грьчмулъ, грькланъ; **гортáнь, дыхáтельный канáлъ.**

Грѣчмулчя, *ум. ср.* отъ **грѣчмулъ.** Грьцмулчя.

Грѣчмулъ, *с. м.* Грьцмулъ.

Грьчи́гъ, *с. м.* Крьчагъ, стомна, бардакъ.

Грѣщамъ (да грѣпѫ), *гл. д.* Обхващамъ съ рѫцѣ-ты, прѣгрьщамъ; **обнимáть.** — **мся,** *гл. вз.* Прѣгрьщамся; **обнимáться.**

Грѣщане, *с. ср.* Прѣгрьщане; **обнимáніе.**

Грыжёвный, — **внъ и** — **вепъ, вна, вно,** *пр.* 1) Който има грыжи; **озабóченный.** 2) Грыжный, жялный, жяловный, скрьбный, тѫжный, кахѫрный; **печáльный.**

По дворы ходи и плаче
Грыжевна Стана, жялована. *Пѣс.*

Гры́жение, *с. ср.* отъ **гры́жѫся.** 1) Имане грыжѭ, радене, залѣгане за нѣкого, за нѣщо; **забóта, попечéніе о комъ, о чёмъ.** 2) Горюване, жялене, скрьбене, тѫжене, кахѫрене; **горевáніе.**

Гры́жица, *ум. ж.* отъ **гры́жіа.**

Гры́жный, — **жнъ и** — **жепъ, жна, жно,** *пр.* Грыжевный, жялный, тѫжный; **печáльный.**

Гры́жѫся, **нися,** — **жи́лся,** *гл. об.* 1) Радѭ, залѣгамъ за нѣщо, имамъ си го на умъ; **радѣть.** *Азъ ся грыжѫ за тѫѭ работѫ и ще ѭ свршѫ.* 2) Не сьмъ миренъ, не мя сдрьжѭ; **безпокóиться.** *Не грыжися, това не е нищо;* **не безпокóйся, э́то ничегó.** 3) Мыслѭ за нѣщо какъ щѫ направѭ, какво ще стане; **дýмать, хлопотáть.** *Азъ ся грыжѫ отдѣ щѫ земѫ пары да си платѫ дльга. Не грыжися, ладжийко! като умрете азъ всичкы вы закопавамъ.* 4) Настоявамъ, глядамъ: **пéчься, пещи́ся, имѣть попечéніе, забóтиться.** *Азъ му ся грыжѫ за всичко. Грыжѭся за дѣца-та си;* **пéчься, забóтиться о своихъ дѣтяхъ.** 5) Тѫжѭ, скрьбѭ, жялѭ, горювамъ, кахѫрѭся; **горевáть, тужи́ть, печáлиться.** *Грыжися, че му измрѣлы овця-ты. Не грыжися, добрь е Господь.* — *Не ся грыжѫ за нищо:* а) Нѣмамъ никаквѫ грыжѭ, нѣма за нищо да му мыслѭ; **не имѣть никакóй забóты.** б) Не марѭ, не щѫ да знаѭ за нищо; **знать не хотѣть ни о чёмъ.**

Гры́жіа, *с. ж.* 1) Нѣщо, за което трѣбва человѣкъ да ся грыжи, да си го има на умъ, да му мысли, да ради, да гляда за него; **забóта, хлóпоты, попечéніе, радѣніе.** *Домáшни грыжи;* **домáшнія забóты.** 2) Скрьбь, печаль, тѫга, кахѫръ; **гóре, печáль.** *Ты не знаешь моѭ-тѫ грыжѭ;* **ты не знáешь моегó гóря.** *Налѣгнѫлы мя сѫ грыжи.* — *Грыжіа мя е,* еиа ми е; а) Грыжѭся, имамъ грыжѭ за нѣкого, за нѣщо; **забóтиться, имѣть попечéніе безпокóиться о комъ, о чёмъ.** *Кого ще е грыжіа за тебе?* б) Вмѣсто: *не мя е грыжіа,* не марѭ, не щѫ и да знаѭ: **знать не хотѣть.** *Грыжіа мя е! да прави каквото ще;* **знать не хочý, пусть дѣлаетъ что хóчетъ.** *Не прави така, че щѫть ти ся смѣѭть.* — *Грыжіа мя е.* и *а! грыжіа мя е.* — *Грыжіа ли е тебе?* ты ли щешь му мыслишь? то не е твоіа работа; **э́то не твоё дѣло.** — *Да не тя е грыжіа* и *да не тя е ни грыжіа,* **ты и не му мысли; ты и не безпокóйся.** — *Не мя е грыжіа:* а) Не ся грыжѭ; **не безпокóюсь.** *Доклѣ ми дрьжять рѫцѣ-ты и крака-та, не мя е грыжіа какъ щѫ ся прѣхранѭ.* б) Не марѭ, не щѫ и да знаѭ; **и знать не хочý.** *Не мя е грыжіа да става каквото ще.* — *Малко мя е грыжіа,* все едно ми е; **для меня́ всё равнó.** — *Много мя е грыжіа:* а) Много си грыжѭ б) Вмѣсто никакь не мя е грыжіа. — *Что мя е грыжіа?* нѣма зачто да ся грыжѭ; **что мнѣ за дѣло? какáя мнѣ нуждá?** *Что тя е грыжіа за негоѭ-тѫ работѫ?* **какáя тебѣ нуждá до егó дѣла?** — *Тебе что тя е грыжіа?* ты что имашь да ся грыжишь? **тебѣ какóе дѣло?** — *Това е моіа грыжіа,* азъ щѫ му мыслѭ. азъ щѫ го свршѫ; **э́то моё дѣло.** — *Берѫ грыжѭ,* грыжѭся за нѣщо. *Ты не бери грыжѫ;* **ты не безпокóйся.** — *Берѫ грыжѫ-тѫ нѣкому, на нѣщо,* грыжѭся, глядамъ за него, настоявамъ му; **забóтиться, имѣть попечéніе о комъ, о чёмъ.** *Азъ му берѫ всичкѫ-тѫ грыжѫ. Ты не бери грижѫ за мене.* — *Задавамъ грыжѫ,* правѭ да ся грыжять, да мыслять: **озабóчивать.** — *Имамъ грыжѫ:* а) Имамъ нѣщо, за което ся грыжѭ, за което трѣбва да ся грыжѭ. *Имамъ много грыжи;* **имѣть мнóго хлóпотъ.** *Имамъ голѣмы грыжи;* **имѣть большія хлóпоты.** б) Грыжѭся, жялѭ, тѫжѭ, кахѫрѭся; **горевáть, тужи́ть.** — *Имамъ си грыжѫ-тѫ за нѣщо* и *имамъ му грыжѫ-тѫ,* грыжѭ му ся, имамъ си на умъ за него, за да го свршѫ. — *Нѣмай грыжѫ,* не грыжися; **не безпокóйся.** — *Отбивамъ*

си грыжж-тж, отгрыжвамся, свршиася работа-та, та не остана за что да си грыжж. — *Хваща мя грыжю*, дохожда ми да си грыжж, прави ми да си грыжж; **озабо́чивать**. *Това ли тя е хванжло грыжю? — Ни мжжева грыжю, ни топла вечерю. Грыжю е Бога за тыквы-ты да не гы попари слана-та. Много е грыжю Бога, че ще попари слана краставици-ты. Ни даръ давала, ни грыжж имала. Врьжи магаря-то, дѣто иска стопанъ-тъ му, па нѣмай грыжж, че влъкъ ще го изяде.*

Грѣ́звамь, *гл. мн-кр.* отъ **грызж́.**

Грызе́ние, *с. ср.* отъ **грызж́** и **грызж́ся.**

Грѣ́знувамь, *гл. уч.* отъ **грѣ́знж.**

Грѣ́знж, ешь — **нжлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **грызж́.**

Грызж́, ешь, **грѣ́зохъ, грѣ́злъ** (**грѣ́звамь,** да **грѣ́знж, грѣ́знувамь**), *гл. д.* Разядамь съ зжбы нѣчто кораво; глождж; **грызть.** *Грызж кокалъ;* **мосо́лить.** *Гладенъ човѣкъ сухы коркы грызе. Гладно кучя и голъ кокалъ грызе. Младо грызе, а на дрьты скомина.* — *Грызж нѣкого*, врьтж, длъбамь, некж нѣкого за нѣчто. — *Грызе мя коремъ*, врьти мя, яде мя, боли мя. — *Грызе мя съвѣсть-та*, мжчи мя, мыслж; **со́вѣсть угрыза́етъ. Грызж́ся,** *гл. вз.* Ямся, карамся, зајадамся, глозгамся съ нѣкого; **грызться, ссо́риться.** *Грызжтся като кучета.* 2) *гл. стр.* Гложджся. — **зе́нъий,** *прич. стр.*

Грьва́лю, *с. ж.* Грудка, груникъ, буца, бучка, топка нѣчто; **комъ.** *Една грьвалю снѣгъ, сърене.*

Грѣ́здавъий, въ, ва, во, *пр.* Грьздѣливъий.

Грьздала́къ, *с. м.* Грьздѣливо нѣчто, что има много грьздѣлы по него.

Грьздѣли́вичкъий, — чькъ, чка, чко, и

Грьздѣли́вкъий, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **грьздѣли́въий.** Грапавичкъий, грапавкъий.

Грьздѣли́въий, въ, ва, во, *пр.* Грьздавъий неравнъий, что има по него грьздѣлы, грапавъий; **шерохова́тый.** *Грьздѣливъ пжть,* храпавъ; **уха́бистая доро́га**

Грѣ́здѣлъ, *с. м.* Неравность на нѣчто, грапа; **шеро́шина, шѐрохъ.**

Грькъ, Грьци, *с. нар.* Грьцкъий човѣкъ; **Грекъ.** *Грькъ като влъкъ. Дѣто стжпи Грькъ, трѣва не никне. Грьци-ти сж като краставж кожж: колкото ж чюка градъ-тъ, толкова повече си вири опашкж-тж. Брьтви си като обранъ Грькъ на купю. Грачи като Грькъ надъ змиж. Сиромахъ хаджия, дрипавъ Грькъ и гръчиава свиня едно е. Посвали, Грьче!* или; *лъжи, Грьче, и свѣстися!* казвать нѣкому кога много лъже. *Грькъ Циганина надлъгва. Грькъ лъже за девять Циганы. Грькъ лъже и самъ-си вѣрж хваща. Богъ да пази отъ Влашкы влъци и отъ Бѣломорскы Грьци. Пази, Боже, отъ Грькъ потурченъ, отъ лисицж калугеркж и отъ магаря градинарь. Отъ Блъгаринъ Грькъ, отъ Циганинъ Турчинъ и отъ сиромахъ хаджия да пази Господь. Боже, наспори, вси-ты Грьци разтури, токо едного остави, и него козарь направи! Боже, наспори, вси-ты Грьци разпори, само едного остави и него пждарь направи! У Чафутинъ пий вино, не спи; у Ерменецъ пий, не яжь; у Турчинъ пий кахве и чюбукъ, вино не пий; у Арнаутинъ пий и яжь, на пжть съ него не ходи; а у Грькъ нищо не прави.*

Грьма́вица, *с. ж.* Грьмотевица. *Слѣдъ грьмавицж и дъждъ ще вали.*

Гре́мвамь, *гл. мн-кр.* отъ **грьмж́.**

Грьме́вьць, *с. м.* Грьмотевица, грьмавица, грьмежь.

Грьме́жь, *с. м.* 1) Грьмене, грьмотевица, грьмавица, грьмевьць, грьмѣлъ; **громъ.** *Ясно небо отъ грьмежь не ся бои.*

Дѣ ся е чюло, видѣло
Вередъ зимж грьмежь да грьми. *Пѣс.*

2) Выкъ, глъчь, грьмлявина, грьмотевица, шюмъ, шамата, гюрултия; **шумъ, крикъ.**

Грьме́ние, *с. ср.* отъ **грьмж́.**

Грьми́ и **грьмися,** *гл. безл.* в. **грьмж́.**

Грьмля́вина, *с. ж.* Грьмотевица, грьмежь, трясъкъ, выкъ, глъчь, шюмъ, шамата, гюрултия; **шумъ, крикъ.**

Гре́мнувамь, *гл. уч.* отъ **гре́мнж.** *Доклѣ не свѣтне, не грьмнува.*

Гре́мнувание, *с. ср.* отъ **гре́мнувамь.**

Гре́мнж, ешь, — нжлъ, 1) *гл. ед-кр.* отъ **грьмж́; гря́нуть.** 2) *гл. свр.* Казва ся за грьмъ, кога удари нѣйдѣ, кога разтряспе нѣкого, кога надне шипъ. *Грьмъ да тя грьмне!* клятва. 3) Да пушнж; **вы́стрѣлить.** — **нжтъий,** *прич. стр.* Ударенъий отъ грьмъ, тряснжтъий, разтряснжтъий. *Останж като грьмнжтъ*, като вцѣпенъ.

Грьмо́викъ и

Грьмодо́лецъ, *с. м.* Така наричать понѣйдѣ Св. Пророкъ Илия.

Грьмоте́вица, *с. ж.* 1) Что грьми въ облаци-ты, кога ся свѣтка; грьмавица, грьмевьць, грьмежь, грьмѣлъ, грьмотъ, бльскавица, трясквица; **громъ.** *Скокнж перушинъ, подскокнж, всичкж-тж землж потрьси.* Гат. — Грьмотевица. 2) Выкъ, глъчь, грьмлявина, грьмежь, грьмотъ, грьмъ, трясъкъ, шюмъ, шамата, гюрултия; **шумъ, крикъ.**

Грьмоте́вичка, *ум. ж.* отъ **грьмоте́вица.**

Грѣмотъ, *с. м.* Грьмотевица. *Грьмотъ отъ топовы.*

Грѣмѣлъ, *с. м.* грьмежь, грьмотевица; **громъ.** *Тяжькъ грьмѣлъ загрьмѣ.*

Грьміж, **ишь, — мѣлъ** (**да грѣмнж, грьмнувамь),** *гл. ср.* 1) Издавамь силенъ гласъ; **гремѣть.** *Грьми като тжпанъ. Праздна кратуна всякога грьми.* 2) Като глаголъ безличенъ: прави грьмотевица, грьми; **гремитъ.** *Кога много грьми, малко дъждъ вали. И да грьми и да ся бльска, ты си пилци-ты не прьскай. Честитъ като Св. Илия у орѣсы, кога грьми.* 3) Брьборьк, выкамь срьдито, шюмьк, пжкамь; **ворчать, брюзжать.** *Грьми, та носи свѣта.* 4) Пушкамь съ пушкж или съ топъ; **стрѣлять изъ ружья, изъ пушки.** *Грьмнж, та го удари.* — Кога чюжть прьвъ пжть пролѣть, че грьми, хващатся за главж и казвать: *желѣзна ми главица!* за да имъ е здрава глава-та.

Грѣста, *с. ж.* и

Грѣстие, *с. ср.* 1) Раст. *Cannabis sativa,* отъ стьбла-та на което ся вади кльчище-то за пряденю; грьстница, конопие, коноиль, конопъ, конопиа, канапъ; **конопѐль, конопля, поскопь.** *Който ся плаши отъ птици-ты не сѣе грьстие.* 2) Стьбла-та отъ това растение и отъ ленъ, набранъі за да ся измьне отъ тѣхъ клъчище-то.

> Ангелина грьстіе брала,
> Грьстіе брала, ленъ топила. *Пѣс.*

Болять Недж прьстие да не мьне грьстие. 3) Кльчище съ клѣчкы-ты; **пакля, конопать.** *Ой попе, попе! колко ти сж снопие? — Една кола грьсты и двѣ момы тлъсты.* Присмѣхъ на които не оржть и не сѣкжть, като: попъ, калугеръ, шивачь и проч.

Грѣстница, *с. ж.* 1) Раст. грьстие. 2) Снопъ ленъ.

Грьстничіарка, *с. ж.* Която бере грьстие.

Грьстничіарскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **грьстничіарь.**

Грьстничіарчя, *ум. ср.* Младъ грьстничіарь.

Грьстничіарь, *с. м.* Който бере грьстие.

Грьсть, *с. ж.* Грьща, грьщь, пригрьща, шьпа, шяка, стиска, кривачіа; **горсть.** *Една грьсть бобъ.*

Грьцка коприва. Единъ видъ дребна коприва, расте по градины-ты на сѣнкж.

Грьцкый, **цка, цко,** *пр.* отъ **Грькъ; Греческій.** *Грьцкы-ты момы вино не пиять, а съ шишета-та по кюшета-та. Отъ Грьцкж лъжж и Циганинъ ся плаши. Черна чюма и Грьцкый калугеръ—двоица братие.*

Грѣчение, *с. ср.* отъ **грѣчиж и грѣчижся; корчение.**

Грѣчка, *с. ж.* Раст. и плодъ *Zea mays,* арапка, влашка, гугули, гугуци, гължбие, коломбокъ, кукумарка, кукурузъ, мамули, мисирка, мисиръ, моморозка, моморозъ, мумурузка, мумурузъ, папуръ, патка, печенка, пченичка, пч·ика, рапка, цабланъ, царевица, царка, царевка, царица, цомбуръ, ченичка, ченка; **майсъ, кукуруза, турецкая пшеничка.**

Грьчолѣние, *с. ср.* отъ **грьчолѣижся.**

Грьчолѣижся, **ешся, — лѣлся,** *гл. об.* Грьчіажся, грьчижся. *Грьчолѣсся, грьчолѣе, дорь му грьбь-тъ оголѣе.*

Грьчолиа, *с. съб.* отъ **Грькъ.**

Грьчолиага, *с. укор.* отъ **Грькъ.**

Грьчь, **чеве,** *с. м.* Свиваню, стяганю жилъі-ты и мяса-та по снагж-тж, усукпіа, трьпкы; **корча, судорога, спазмы.**

Грѣчиж, **ишь, — чилъ,** *гл. д.* 1) Свивамь, брьчж, правж да стане грьчиаво; **корчить, коверкать.** *Не ми грьчи пряждж-тж.* 2) За болесть: докарвамь грьчевы; **кобенить, коверкать, корчить.** *Болесть-та го грьчи;* **болѣзнь кобенитъ, коверкаетъ его.** *Грьчи мя коремъ,* боли мя, та мя прави да ся вижж, да ся прѣвивамь, да ся свивамь. 3) Карамь нѣкого, налѣгамь на него да направи нѣчто, стягамь го за нѣчто; **заставлять, принуждать.** *Грьчять го да го оженять, да ся ожени. Грьчять ны за бирииж-тж,* стягать ны да ж платимъ.
—чижся, *гл. возвр.* 1) Свивамся, не стоіж право, обтягнжто; брьчжся. *Прежда-та ся грьчи.* 2) Свивамся, прѣвивамся отъ грьчевы; **кобениться, коверкаться, корчиться.** 3) Свивамся отъ студъ. *Грьчимся отъ студа.* 4) Сѣдж нѣйдѣ свитъ. *Грьчжся въ кжта възогнию. — Кожя-та ми ся грьчи,* сбабичиасвася, сбрьчвася.

Грьчижся, **ишся, — чилея,** *гл. об* Правжся, показвамся Грькъ, грьчжся.

Грьчя, *ум. ср.* отъ **Грькъ.** Малъкъ, младъ Грькъ; **Гречонокъ.** *Грьчя, прьчя, рьштарчя!* казвать Блъгарчета на Грьчета на смѣхъ.

Грѣчиавый, **въ, ва, во,** *пр.* 1) Что е сгрьченъ, сбрьчканъ, свитъ, смачканъ. *Грьчиава пряжда, грьчиавъ платъ.* 2) За животно: мрьшиавый, дрьгливый, клошчиавый, сухый, сушчиавый; **худой, изнурённый, изможденный, истощалый.** *Грьчиавъ конь. Да пази Господь отъ срьдитъ попъ, отъ сиромахъ хаджиж и отъ грьчиавж свинжж.* 3) Казвася и за чловѣкъ: изсъхнжлъ и ослабнжлъ, изнемощіалъ, прѣвился.

Грьчиавѣние, *с. ср.* отъ **грьчиавѣіж.**

Грьчиавѣіж, **ешь, — вѣлъ,** *гл. ср.* Ставамь

грьчавъ, изпадамъ, омрьшавѣвамъ; **худѣть.** *Имамъ си двѣ кобылкы, една-та ми кръвенѣе, друга-та ми грьчавѣе.* Гат. — Кросна-та на станъ съ навито-то на тѣхъ тькание.

Грьчіаѭся, ешся, — чіался, в. **грьчѭся.**

Грьца и

Грьцъ, *с. ж.* Грьсть, пригрьща, шьпа, шяка, стиска, кривача; **горсть.**

Грѣемъ, *нар.* Съ грѣй, съ грѣяние. *Грѣемъ грѣе.*

Грѣй, *с. м.* Грѣйка, топлина.

Грѣйвамъ, *гл. мн-кр.* отъ **грѣѭ; грѣвать.**

Грѣйка, *с. ж.* Грѣй, топлина, топло, грѣяние, грѣйще; **тепло.**

Грѣйнувамъ, *гл. уч.* отъ **грѣйнѫ.**

Грѣйнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. нач.* отъ **грѣѭ.** *Грѣйни, слънце, да огрѣемъ рѫцѣ!*

Грѣйчица, *ум. ж.* отъ **грѣйка.**

Грѣйще, *с. ср.* Грѣйка. *Зятово погледнище, врьбово грѣйще.*

Грѣхнувамъ, *гл. уч.* отъ **грѣхнѫ.**

Грѣхкувание, *с. ср.* отъ **грѣхнѫ.**

Грѣхнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ср.* Казвася за овощкы-ты, кога имать много цвѣть, много плодъ. *Круша-та е грѣхнѫла съ рожбѫ,* угрѣхнѫла е.

Грѣховитый, тъ, та, то, и

Грѣховный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Който пада въ грѣховы; **грѣховный, подверженный грѣху.** *Ние смы людіе грѣховни.* 2) Что е грѣхъ да си прави, грѣшный. *Грѣховны думы, грѣховны работы.* 3) Който има грѣховы; **грѣшній.**

> Мама не ти е пытала
> Да ми не бѫдешь грѣховенъ?
> — Грѣховенъ, мале, та много! *Пѣс.*
>
> Ты не можешь въ рай да идешь:
> Твоя душа грѣховыта. *Пѣс.*

Грѣхомъ, *нар.* Съ грѣшкѫ, съ погрѣшкѫ, по погрѣшкѫ; **по ошибкѣ.**

> Да нѣмашь сѫдбѫ съсъ Цапа.
> Да нѣмашь хортѫ врьхъ Цапа,
> Цапе го грѣхомъ направи. *Пѣс.*

Грѣхота, *с. ж.* Грѣшно, грѣхъ. *Грѣхота е;* **грѣшно.** *Това е грѣхота;* **это грѣхъ дѣлать.** *Чтото е срамота, то е и грѣхота;* **въ чёмъ смѣхъ, въ томъ и грѣхъ.**

> Не думай, байно, тѫзь думѫ,
> Че е отъ Бога грѣхота
> И отъ хора-та срамота. *Пѣс.*

Грѣхотица, *с. ж.* Грѣхота.

> Грѣхотице! милый Боже!
> Грѣхъ отъ Бога, срамъ отъ люде! *Пѣс.*

Грѣхчатый, ть, та, то, *пр.* Что е като на зрьна и сыпкаво; **крупчатый.** *Грѣхчато масло.*

Грѣхъ, *с. м.* 1) Всичко противно на Божий законъ, всяко беззаконие; **грѣхъ.** 2) Вина, кабахать; **грѣхъ, вина, проступокъ.** *Направилъ единъ грѣхъ, та искамъ прощкѫ.* — *Грѣхъ мя е,* считамъ за грѣшно. *Грѣхъ мя е да открадѫ. Какъ не тя е грѣхъ да лъжешь! Нито отъ Бога го е грѣхъ, нито отъ свѣта го е срамъ.* — *Берѫ грѣхъ,* правѭ нѣчто грѣшно, грѣшѫ; **согрѣшать.** — *Берѫ нѣкому или на нѣчто грѣха;* правѭ му нѣчто, дѣто не трѣбова, та съ това струвамъ грѣхъ, грѣшѫ прѣдъ Бога; **дѣлать кому или чему что нибудь такое, черезъ которое становиться виновнымъ передъ правосудіемъ Божіимъ.** — *Влизамъ въ грѣхъ,* съ правене нѣчто или съ думѫ струвамъ грѣхъ, говорѭ, правѭ нѣчто грѣшно; грѣшѫся; **наживать грѣхъ.** — *Въвождамъ нѣкого въ грѣхъ,* въвличамъ го въ грѣхъ, давамъ причинѫ, поводъ да сгрѣши; **вводить кого въ грѣхъ.** — *Въвирамъ, да вървѫ, въвалямъ, да въвалѭ нѣкого въ грѣхъ,* вкарвамъ въ грѣхъ, докарвамъ до грѣхъ. — *Грѣхъ му на душѫ,* нека той му бере грѣха, ако е грѣшно. — *Изповѣдамъ грѣха си,* казвамъ си грѣха; **призиавать свой грѣхъ, свою вину.** — *И грѣха си не дава,* казвася за скѫпець, който никому нищо не дава; **у скупаго и въ Крещенье льду не выпросишь.** — *Ще имъ остави грѣховы-тѣ си,* кога умре нѣма да имъ остави нищо отъ имота си. — *Легнѫ си на грѣха,* разбра, покорися, прѣви главѫ, влѣзе въ пѫтя, кандиса; **подался, уступилъ, покорился чему.** — *Паднѫло му грѣхъ,* смилился, сжалился. *На Господь паднѫло грѣхъ, та гѫ послушалъ.* — *Не е грѣхъ чтото влиза, а чтото излиза,* не е грѣшно, ако ся обложишь, а грѣшно е ако казвашь беззаконие. — *Който открадналъ, единъ грѣхъ; който загубилъ, хиляди грѣхове. Който открадне, нему единъ грѣхъ; комуто откраднѫть, нему десять. Бѣжь, не струвай добро да не влѣзешь въ грѣхъ. Бѣгай отъ добро да не скочишь въ грѣхъ. Който пали въ черковѫ голѣмѫ свѣщь, не го бѣди съ малъкъ грѣхъ. Когото не е срамъ (не е страхъ), не го е и грѣхъ. Ни отъ хората има срама, ни отъ Бога грѣха. Ветъхъ грѣхъ, покаяние ново. Изповѣданъ грѣхъ не е вяче грѣхъ. Дльгъ не платенъ, грѣхъ не простенъ. Драгы сѫ грѣхове до пькълскы праговы. Жалба грѣха нѣма. Грѣхъ на орѣхъ, душа на крушѫ. И това грѣхъ на поповыя мѣхъ. Да му ся отѣгне грѣхъ-тъ! За грѣха си да заплаче!*

Грѣше́ние, *с. ср.* отъ **грѣшѭ.** Правение грѣхъ; **грѣше́ніе.**

Грѣшецъ, *ум. ср.* отъ **грѣхъ; грѣшо́къ.**

Грѣшка, *с. ж.* 1) Нѣчто сбрькано, погрѣшено, погрѣшка; **ошибка, погрѣшность.** *Като пишешь, глядай да не правишь грѣшкы. Въ мѣренѥ-то станѫла грѣшка.* 2) Вина, прѣгрѣшение, кабахать; **вина́, просту́нокъ, прегрѣше́ніе.**

Грѣшникъ, *с. м.* Който грѣши и има грѣховы; **грѣшникъ.** *Грѣхъ-тъ знаѭ, а грѣшника не знаѭ. Грѣха казвамь, а грѣшника не.*

Грѣшница, *с. ж.* Коѭто грѣши и има грѣховы; **грѣшница.**

Грѣшный, — шьнъ и — шенъ, шна, шно, *пр.* 1) Който има грѣховы; **грѣшный.** *Всичкы смы грѣшни прѣдъ Бога.* 2) Виноватый, кривый; **грѣшный, винова́тый.** *Не трьсѣте кой е грѣшный, азъ го свршихъ.* — **шно,** *нар.* Грѣхота; **грѣшно́.**

Грѣшчица, *ум. ж.* отъ **грѣшка.**

Грѣшю́вамся, *гл. възвр.* Грѣшѭся, берѫ грѣховы; **брать грѣхъ на ду́шу.**

> Млъчи, Стоѭнъ, млъчи,
> Немой люто кльни,
> Немой ся грѣшювай. *Пѣс.*

Грѣшѭ́, ишь, — шилъ, *гл. ср.* 1) Правѭ, струвамь грѣхъ, прѣстѫпвамь Божии-тѫ законы; **грѣши́ть.** *Грѣшѭ прѣдъ Бога. И святии-ти грѣшили, и пакъ сѫ ся посвятили.* 2) Брькамь, сбрьквамь нѣчто; **ошиба́ться, погрѣша́ть. Грѣшѭ́ся,** *гл. възвр.* Грѣшювамся, влизамь въ грѣхъ, берѫ грѣхъ.

Грѣшѭ́, ишь, — шилъ, *гл. д.* Трыци или брашно разтрывамь съ водѫ за крьмѫ на добытъкъ.

Грѣѭ, ешь, грѣѭлъ и грѣлъ, *гл. д.* 1) Давамь топлинѫ, пекѫ; **грѣть.** *Огнь-тъ грѣе. Слънце-то грѣе.* 2) Топлѭ, правѭ топло; **грѣть, дѣлать горя́чимъ.** *Грѣемъ водѫ да си направимъ попарѫ. Пещь-та грѣе стаѭ-тѫ. Грѣѭ си рѫцѣ-ты на огнѭ.* 3) Топѭ, разтопявамь съ огнь; **раста́пвать, раста́пливать, растопля́ть.** *Грѣемъ восъкъ да лѣемъ свѣщи.* 4) *гл. ср.* Свѣтѫ, лъщѫ, бльщѫ; **свѣтить, сія́ть, блестѣть.** *Мѣсяць-тъ грѣе.*

> Видѣхъ момѫ хубавѫ,
> Лице-то ѝ грѣюше,
> Очи-ты ѝ стрѣлѭхѫ. *Пѣс.*

— **Грѣѭся,** 1) *гл. възвр.* Топлѭся; **грѣться.** *Сѣднѫхмы възогнѭ да ся грѣемъ. Грѣѭся на слънце-то.* 2) *гл. стр.* **грѣться, топи́ться.** *Вода-та ся грѣе въ котела;* **вода́ грѣется въ котлѣ.** — **Грѣяный, грѣный и грѣтый,** *прич. стр.* — *Това не мя грѣе,* не стига това за да вѣрвамь, да ся надѣѭ, че ще бѫде както искамь. *Пятъкъ сѫботѫ не грѣе:* *а)* Всякой за себе-си. *б)* Кога е лошо врѣмя-то, ако ся оправи въ пятъкъ, на утрѣшний день въ сѫботѫ пакъ ще ся развали. — *Грѣе, ала не топли. Простирай си чергѫ-тѫ дѣто грѣе слънце да ти изсъхне. Зимно врѣмя е като малко дѣтя: сега плаче, сега ся смѣе; сега вали, сега слънце грѣе.*

Грѣяние, *с. ср.* отъ **грѣѭ.**

Грѣячка, *с. ж.* 1) Грѣяние. 2) Мѣсто дѣто кладѫть огнь на бѫдныйй вечерь да ся грѣѭть.

Грѫда́, *с. ж.* Бозка, сиска, цица, ниянка; **грудь, ти́тька.**

> Ако е, братко, измама,
> Измама, да тя излъжѭ,
> Лѣво ми око избоди,
> Деснѫ ми грѫдѫ отрѣжи. *Пѣс.*

Грѫда́нъ, им. соб. мѫжско.

Грѫдё, им. соб. мѫжско.

Грѫди, *с. ж. мн.* 1) Прѣдня-та чясть на тѣло-то на животны отъ шиѭ-тѫ до корема; **грудь, па́зуха.** *Грѫди отъ камыкъ, рѫцѣ отъ восъкъ. На голы грѫди пищове.* 2) На ризѫ, на дрѣхѫ оная чясть, что иде на грѫди-ты. *Риза съ лепяны грѫди.*

Грѫдистый, стъ, ста, сто, *пр.* Който има голѣмы, широкы грѫди; **груда́стый, груди́стый.**

Грѫди́ца, *ум. ж.* отъ **грѫда́; гру́дочка.**

Грѫди́ци и грѫди́чкы, *ум.* отъ **грѫди; гру́дка, грудца́, гру́дочка.**

Грѫдя́, *с. ср.* Нанизъ, ривце, врьвъ, герданъ отъ пары.

Гряда́, *с. ж.* Гренда: 1) Длъго и доста дебело издѣлано четврьтито дрьво за градежь, брьвно; **бревно́, ба́лка, ма́тица, нака́тина.** *Грядъ-тъ подъ одьра и на тована. Окачи го на грядѫ-тѫ.* 2) Най-голѣмо-то брьвно насрѣдъ покрыва на сградѫ, било, слѣмя; **конь, князь, кро́вельный конёкъ.** 3) Малъкъ проточенъ рядъ; **гряда́.** — *Кака вкѫщи, крака-та ѝ вънка.* Гат. — Гряда.

Грядѐние, *с. ср.* отъ **грядѫ́.** Идение, дохождание.

Гряди́ца, *ум. ж.* отъ **гряда́; бревёшко.**

Грядѣлъ, *с. м.* Водило, потяглица на рало, на плугъ, воище, камара, камарица, опице, стрѣлка.

Грядѫ́, ешь, дѣлъ, *гл. ср.* Идѫ, дохождамь. *Зачто не грядете у насъ?* зачто не дохождате у насъ?

> Радвайся, майко, радвайся, татко,
> Че сынъ вы гряде, снъхѫ вы носи. *Пѣс*

Гу́ба, *с. ж.* Петура, олба, обга; **листъ тѣста.**

Губа́тый, тъ, та, то, *пр.* Устатый, устат-

никъ; **болтливый.** *Гръбавыя ще оправи гробъ-тъ, а губатыя сопа-та.*

Губачь, *с. м.* Губитель.

Губение, *с. ср.* отъ **губѭ.** *Ако имашь врѣмя за губенѥ, шахатинъ ставай.*

Губерка, *с. ж.* Игла голѣма желѣзна или дрьвина за пришиване губеры, чергы, човалы и проч.

Губерчица, *ум. ж.* отъ **губерка.**

Губерчя, *ум. ср.* отъ **губеръ.**

Губеръ, *с. м.* Черга, килимъ, кебе за постилане и за завиване; **ковёръ.** *Спроти губера и прюсторъ-тъ. За блъхѫ-тѫ губера изгарѭ. Каралися за губера.*

Губи-денъ, като *с. м.* Денгуба: 1) Губение врѣмя-то напраздно; **терянie времени напрасно.** 2) Работа, съ коѭто ся губи врѣмя напраздно, безъ ползѫ.

Губѭ, **ишь, — билъ,** *гл. д.* 1) Лишавамся отъ нѣчто, което съмь ималъ, оставамь безъ него; **терять.** *Губѭ имота си;* **терять состоянie.** 2) Изпущамь, изтрьсвамь нѣчто безъ да видѭ, та да го приберѭ, или затурямь нѣйдѣ и не помнѭ дѣ, та не могѫ да го намѣрѭ; **обранивать, не замѣчая; забрасывать, не помня куда.** *Ничто не му ся свьрта, всичко губи.* 3) Имамь тщетѫ, загубѫ, знанѭ, зарарѭ отъ нѣчто; **терять, имѣть убытокъ.** *Отъ тѫѭ стокѫ азъ губѭ;* **на этомъ товарѣ я теряю.** *Таѭ стока губи,* има загубѫ отъ нея. *Той нѣма что да губи;* **ему терять-то нечего.** *Какво губишь, ако кажешь и ты еднѫ думѫ?* 4) Оставямь да минува, да врьви напраздно, безъ облагѫ, безъ ползѫ. *Губѭ си врѣмя-то;* **терять время по пустому.** 5) Затрывамь, прѣмахвамь, убивамь, погубямь; **терять, губить, убивать.**

> Богъ да убие попа и Дончя,
> Че направихѫ мостъ на Дунава,
> Та си минѫхѫ черни Татаре,
> Старо губихѫ, младо робихѫ. *Пѣс*

Губѭся, *гл. возвр.* 1) Махвамся, дѣвамся незнайно кѫдѣ, изгубямся да мя нѣма вече; **теряться, пропадать.** 2) Отивамь нѣкѫдѣ, та мя нѣма, и не знаѭть дѣ съмь. *Той ся губи отдома си по цѣлы дни и никой не знае кѫдѣ ся дѣва;* **онъ пропадаетъ издому по цѣлымъ днямъ и никто не знаетъ куда онъ дѣвается.** 3) Ходѭ нагорѣ надолу, скитамся по незнаине пѫтя; **плутать.** *Губихмыся цѣлъ день изъ горѫ-тѫ.* 4) Ходѭ по чюжды мѣста. *Три годины ся губилъ въ Влашко;* **три года пропадалъ въ Валахiи.** 5) Не ся показвамь. *Дѣ ся губишь, та не ся виждашь толкова врѣмя?* **Куда дѣвался, что не видать тебя столько времени?** 6) Затулямся; **скрываться изъ вида, заходя за что нибудь.** *Мѣсяць-тъ ся губи задъ облаци-ты;* **мѣсяцъ теряется въ облакахъ.** *Не губися отъ-прѣдъ очи-ты ми.* 7) *гл. стр.* Бывамь губенъ; **теряться. Губенъый** *прич. стр. Два пѫти губено и два пѫти нахождано, а третий пѫть ся загубило и вече не ся нашло.* — *Губѭ си вкуса, сладость-тѫ* (за ястие и питие), прѣставамь да имамь сѫщий вкусъ, сѫщѫ-тѫ сладость; **терять свой вкусъ.** — *Губѭ си гласа,* развалямь ми ся, ослабва ми сладкъый за пѣяние и силный гласъ; **спадать съ голоса.** — *Губѭ си думы-ты,* казвамь, нъ не мя слушать, нѣма кой да слуша. *Не губи си думы-ты напусто;* **не теряй своихъ словъ понапустому.** — *Губѭ си свѣса,* замайвамся, прѣносямся, та не ся усѣщамь, падамь въ несвѣсъ, въ несвѣсть; **терять чувства, приходить въ безпамятство.** — *Губѭ си силѫ-тѫ:* а) Ослабвамь, изнемощявамь; **ослабѣвать, изнемогать.** б) Извѣтрѣвамь, отъ прѣстояване ослабвамь; **терять крѣпость, выстаиваться.** — *Губѭ си труда,* трудѭся, мѫчѭся, залѣгамь за нѣчто напусто; **трудиться, стараться напрасно.** *Не губи труда си, нѣма да го бѫде.* — *Губѭ ума си,* обезумявамся; **лишаться ума, разсудка.** *Остарѣе ли чловѣкъ, хване да губи и ума си.* — *Губѭ си ума,* мыслѭ за нѣчто, искамь да разберѫ какъ е, какво е или какво да правѭ, биѭся съ умъ, биѭ си главѫ-тѫ; **теряться въ догадкахъ, въ недоумѣнiи, ломать голову.** *Стига си губилъ ума си, азъ да ти кажѭ какъ е работа-та.* — *Губѭ си шяра, рѣнка;* избѣлѣвамь, излизамь; **линять, терять цвѣтъ.** *Тоя платъ си губи шяра.* — *Губѭ на игрѫ,* бывамь надвитъ на игрѫ, та плащамь; **проигрывать.** — *Вехто крьпи — дни губи. Вехто крьпи — конци губи, старо либи — дни губи. Басъ главѫ губи. Губи ли ся Марта отъ великы постъы? Зобъ въ коня ся не губи.*

Гугамь (да гугнѫ), *гл. ср.* Гукамь. *Хване ли гугучка-тя брьзо да гуга — пролѣть наближява.*

Гугание, *с. ср.* отъ **гугамь.** Гукание.

Гугла, *с. ж.* 1) Шяпка отъ кожѫ съ вълнѫ-тѫ навънъ, барла, капа; **шапка.** *И кълчѣ за гуглѫ-тѫ си ся кара.* 2) Качюла на дрѣхѫ за покрывание главѫ-тѫ; **капишонъ, башлыкъ.**

Гугларь, *с. м.* Който работи гуглы; **шапочникъ.**

Гуглица, *ум. ж.* отъ **гугла.**

Гугличка, *ум. ж.* отъ **гуглица.**

Гуглйще, *ув. ср.* отъ **гу́гла.**

Гу́гнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **гу́гамь.** Гукнѫ.

Гугувту́рка *с. ж.* Птица грълавица.

Гугу́камь (да гугу́кнѫ), *гл. ср.* Гукамь.

Гугу́кание, *с. ср.* отъ **гугу́камь.** Гукание.

Гугу́кнѫ, *гл. ед-кр.* отъ **гугу́камь.** Гукнѫ.

Гугу́ли, *с. м. мн.* Растение и плодъ *Zea mays;* в. **гре́чка.**

Гугу-нетьрь, *с. м.* Животина *Helix;* в. **гули́ёкъ.**

Гугу́тение, *с. ср.* отъ **гугу́тѫ.** Гукание.

Гугу́тка, *с. ж.* Птица грълавица.

Гугу́тѫ, ишь, — ті́лъ, *гл. ср.* Гукамь.

Гугу́ци, *с. м.* Раст. и плодъ грьчка.

Гугу́чение, *с. ср.* отъ **гугу́чѭ.** Гукание.

Гугу́чка, *с. ж.* Птица грълавица.

Гугу́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. ср.* Гукамь.

Гугу́шина и

Гугу́шка, *с. ж.* Птица грълавица.

Гугущу́къ, *с. м.* Птица грълавица.

Гуда́ло, *с. ср.* Лѫкъ обтягнѫтъ съ космы отъ конскѫ опашкѫ за свирение на гуслѫ, на гѫдулкѫ, на кемене; **смычёкъ музыка́льныхъ стру́нныхъ ору́дій.**

Гу́джё, *с. м.* Назъвание на кучя, което е гудже, кѫсопахо.

Гу́джий, джь, джіа, джё, *пр.* Что е безъ опашкѫ или съ кѫсѫ опашкѫ, кѫсопахъ. кѫсопадъ; **ку́цый, кургу́зый, короткохво́стый.**

Гуджю́къ, *пр. неизм.* Животно гудже, кѫсопахо.

Гу́дѫ, ишь, — ди́лъ, *гл. свр.* отъ **гу́ждамь.** — **деный,** *прич. стр.* Турепый.

Гу́дя, *с. ср.* Свиня, свинка.

Гу́ё, им. соб. мѫжско. *Майсторъ Гуе: отъ три букы двѣ врѣтена и едно-то нададено.*

Гу́жба и **гу́жва,** *с. ж.* Гѫжба, врьзка-та съ коьхто по села-та вратнꙗ-та е врьзана на колъ, за да ся отварꙗ и затварꙗ.

Гу́ждамь (да гу́дѫ), *гл. д.* 1) Турꙗмь, кладѫ, клавамь, ставꙗ; **класть, ста́вить, пола-га́ть.** *Гуждамь соль въ ястие-то;* **класть соль въ ку́шанье.** *Гудихъ го въ джеба си, въ пазухѫ-тѫ си;* **я положи́лъ его́ въ карма́нъ, за па́зуху.** *Гуди гы едно до друго;* **поста́вь ихъ одно́ по́длѣ друга́го.** 2) Поставꙗмь на чинъ; **поставля́ть, ста́вить, возводи́ть кого́ во что.**

> Дѣ ꙗ зачюхѫ юнаци,
> Далечь сѫ Пенкѫ срѣщнѫли
> И ꙗ отъ коня снемнѫли,
> Че ꙗ войводѫ гудили. *Пѣс.*

3) Наряждамь, настанꙗвамь, нагодꙗвамь; **опредѣля́ть, приставля́ть, назнача́ть, дава́ть заня́тіе.** *Гудихъ го на работѫ.* —*Гуждамь си вѣжды,* турꙗмь си, правѫ си вѣжды, вѣждосвамся; **наводи́ть себѣ бро́ви.** — *Гуждамь законъ,* турꙗмь, поставꙗмь законъ. *Законъ гуждать, па не го чювать;* **постановля́ютъ зако́нъ и не со-блюда́ютъ его́.** — *Гуждамь, имя на нѣкого, на нѣчто,* турꙗмь му, давамь му, крьщавамь му имя, отричꙗмь го, наричꙗмь го; **дава́ть и́мя, называ́ть.** *Сыне! дойди да ти гуди попъ-тъ имя.* — *Гудихъ намѣрение,* турихъ, сторихъ намѣрение, намыслилъ сьмь; **я вознамѣрился.** — *Гуждамь нѣкого въ бѣдѫ, въ грѣхъ,* турꙗмь, въвалꙗмь, вкарвамь го въ бѣдѫ, въ грѣхъ, докарвамь го въ бѣдѫ, въ грѣхъ; **ввали-вать, вовлека́ть въ бѣду́, наводи́ть на грѣхъ.** — *Гуждамь рѫкѫ на нѣчто,* турꙗмь рѫкѫ па нѣчто, зимамь го, заптисвамь го; **захва́тывать.** *Не гуждай рѫкѫ на чюждо нѣчто,* не барай чюждо нѣчто. — *Гуждамь си шапкѫ-тѫ;* налагамь си шапкѫтѫ, турꙗмь ꙗ на главѫ-тѫ си; **надѣва́ть ша́пку.** — *Гуждамь въ желѣза,* турꙗмь въ желѣза, въ оковы; **заключа́ть въ око́вы.** — *Гуждамь нѣчто на рядъ, на пѫть,* наряждамь го, нагласꙗвамь го да врьви, да ся врьши; **приводи́ть въ поря́докъ, въ дѣйствіе.** *Гудихъ си работѫ-тѫ на рядъ.* — *Гуждамь на странѫ,* турꙗмь на странѫ за да ся намѣри, когато потрѣбва; **откла́дывать, сберега́ть.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр. Дѣто ся гужда, умножꙗвася; отдѣто ся зима, смалꙗвася.* **Гу́жданый,** *прич. стр.* Турꙗный.

Гу́ждание, *с. ср.* отъ **гу́ждамь.**

Гу́зный, — зьнъ и — зенъ, зна, зно, *пр.* Който знае, че има нѣкаквѫ винѫ, та ся бои, шупелꙗ; **чу́вствующій себя́ вино́в-нымъ въ чёмъ и посему́ опаса́ющійся.** *Гузно не гонено бѣга.* — **зно,** *нар.;* **по-дозри́тельно.** *Гляда гузно.*

Гу́камь (гу́квамь, да гу́кнѫ, гу́кнувамь), *гл. ср.* Казвася за гълѫбы, гургуткы, кога издавать свойственый тѣмъ гласъ; гръкамь, гугамь, гугукамь, гугутѫ, гугучѭ, гургуликамь; **ворковать.**

Гу́кание, *с. ср.* отъ **гу́камь.** Гугание, гугукание, гугутение, гугучение; **воркова́ніе, воркотня́ голубе́й.**

Гу́квамь, *гл. мн-кр.* отъ **гу́камь.**

Гу́кнувамь, *гл. уч* отъ **гу́кнѫ.**

Гу́кнѫ, *гл. ед-кр.* отъ **гу́камь.** Да гугнѫ, да гугукнѫ.

Гу́комь, *нар.* Съ гукание. *Гълѫбъ гукомь гука.*

Гула́шь, *с. м.* Рыба *Cottus gobio,* главочь, главушь, голушь, гупешь, мусъ; **голова́чъ, бычо́къ.**

Гу́лешь, *с. м.* 1) Рыба *Gobio,* водяничарка

дерменджийка, кротушка, пискаль, циганчица; **пискáрь, пескáрь, пескозóбъ.** *Измъзвася като гулешъ.* 2) Една бубулечка, коіато іаде корены на раст ниіа-та.

Гулийка, *ум. ж.* отъ **гулиіа.**

Гулиіа, *с. ж.* 1) Раст *Helianthus tuberosus,* гулкы, земна гулиіа, дивы іаблъкы, земны іаблъкы, каракушкы, кочани, рѣпкы, чиалгани, шиалгани, жрдокиы; **бýлва, землянáя грýши.** 2) *Зелева гулиіа,* раст. *Brassica napobrassica,* има листіе като зеле-то, врьзва вмѣсто зелкѫ единѫ гулиѭ; **брюква.** 3) *Трънова гулиіа,* раст. *Carlina,* рьшетка, рѣшетка; **колючникъ.**

Гýлкы, *с. ж. мн.* Раст. гулиіа въ 1-то знаменованіе.

Гулшёкъ, *с. м.* Животина *Helix,* бабуръ, бахаль, бохлё, бохлёвъ, бухъиръ, гугу-петьръ, лигавець, лигавничя, мелчё, мелчёвъ, охлёвъ, насмолець, насочя, нахаль, пижёкъ, пишпрогь, плужковъ, плужькъ, плужіакъ, пльжекъ, пльжець, пльжковъ, пльжіакъ, пльзекъ, прьжлокъ, прьжіайка, пужеръ, пужимось, роглё, роглевець, роглець, рожко, рожковець, рожковъ, саліакъ, слимакъ, слимукъ, слиніакъ, сльменъ, слюмакъ, слюшакъ, смилюакъ, стригоръ, тодоръ, улешка, улешь, уфлешка, шеліангось, шиаліакъ; **улитка.**

Гумнйще, *с. ср.* Мѣсто, дѣто правятъ гумна.

Гумнó, *с. ср.* Убито и угладено мѣсто, дѣто врьшѫтъ жито на него; врьхъ, врахъ, врьшило, токъ, харманъ; **токъ, гумнó.** *Благослови, попе, гумно безъ снопіе. По-добрѣ думы на нивѫ, а не цивлуга на гумно.*

***Гýна,** *с. ж. Гр.* Кожюхъ, кюркъ; **шуба.** *Помииж зима-та, чему ти е гуна-та. Ей гъди дуниа, кради гунѫ.*

Гýница, *ум. ж.* отъ **гýна.**

Гýнице, *с.. ср.* Козиніавъ човалъ за вѫглие.

Гунтешь, *с. м.* Дрѣха като чепкенъ, кабаница, кабаница, пѫнджіакъ, іагмурлукъ, іапѫнджіакъ, сакма.

Гýничица, *ум. ж.* отъ **гýница.**

Гýнешь, *с. м.* Ръиба гулашь.

Гýра, *с. ж.* Раст. цвѣтіе *Antirrhinum,* арсланчя, арслановы уста, дойкъинчя, зипиланіи, зѣйка, зѣпіакъ, рушкый шибой таушанчя, уста, устичя, филибелийчя, іабанско цвѣтіе; **львиноустъ.**

Гýрамь (да гýрнѫ), *гл. д.* Кѫпѭ съ топлѫ водѫ, баніамь, баносвамь; **мыть, купáть тёплою водóю. — мея,** *гл. възвр.* и *стр.* Кѫпѭся, баніамся, баносвамся съ горящѫ водѫ.

Гýраніе, *с. ср.* отъ **гýрамь.**

Гурбетýвамь, *гл. ср.* Ходѭ по гурбетъ, по чюжбинѫ.

Гурбетýваніе, *с. ср.* отъ **гурбетýвамь.**

***Гурбéтъ,** *с. м. Т.* Ходеніе, сѣденіе по чюждъи мѣста за работѫ, за печалѫ; **странствованіе.** *Ходж по гурбетъ,* гурбетувамь.

Гургóровый, въ, ва, во, *пр.* отъ **гургоръ.** Въ изрѣченіе: *насаденъ е на гургоровы яйца.*

Гýргоръ, *с. м.* Домашна птица *Meleagris pallopavo,* люранъ, мисиръ, мисирокъ, мисиріакъ, мишрокъ; **индéйскій пѣтýхъ, индюкъ.**

Гургулйкамь, *гл. ср.* Гукамь.

Гургулйкаше, *с. ср.* отъ **гургулйкамь.**

Гургулйца, *с. ж.* Птица гръливица.

> Сънъ ми бори, сънъ мя кржши,
> Сънъ ми не доходи,
> Като глядамь малкѫ момѫ,
> Като по дворъ ходи;
> По дворъ ходи, ходи, мамо,
> Като гълѫбицѫ,
> Та ми гуца, гуца, мамо,
> Като гургулицѫ. *Пѣс*

Гургулйчка, *ум. ж.* отъ **гургулйца.**

Гургулýшка, *с, ж.* Птичка *Motacilla troglodites,* муши-трьнь, орѣхчя, орѣшко, орѣшковчя, подплетачь, подплетница; **кранйвникъ.**

Гургурйца, *с. ж* и

Гýргурушка, *с. ж.* Птица гръливица.

Гургурýшкы, *с. ж. мн.* Три кравая, които мѣсятъ въ пятъкъ прѣдъ сватбѫ.

Гургýтка, *с. ж.* Птица гръливица.

Гýрдели и гýрди, *с м мн.* Гурели.

Гурелйвичкый, — чькъ, чка, чко, и

Гурелйвкый, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **гурелйвый.**

Гурелйвый, въ, ва, во, *пр.* Гуреливый, гурливый: 1) Что има гурелы по него, дрьливый. *Гуреливъ носъ, гуреливы очи.*

> Маря Маро, съполива,
> Съполива, гурелива. Пѣс.

2) Нечистый. *Който нѣма черноокж, цѣлува и гуреливж.*

Гýрелкы, *с. ж. мн.* Гурели.

Гýрелчя, *ум. ср.* отъ **гýрелъ.**

Гýрелъ, *с. м.* Гурели, гурелкы: засъхнѫли съполи на носа, засъхнѫлъ и запекълся гной по очи ты и на ранѫ, гурдели, гурди, глепджи, дзембры, дрьлие; **засóхшія сóпли; возгрй, засóхшій гной на глазáхъ, на рáнѣ.** *Гурели-ти му на носа. Гурельтъ му на око-то. Като че е гурелъ въ очи.*

Гурелйавый, въ, ва, во, *пр.* Гуреливый.

Гурелйасамь, *гл. свр.* отъ **гурелйасвамь.**

Гурелйасвамь и гурелйасувамь (да гурелйасамь), *гл. ср.* Набирамъ гурелы. *Очи-ты му гурелясалы,* станѫли гурели по тѣхъ.

Гурелйасваніе и гурелйасуваніе, *с. ср.* отъ **гурелйасвамь.**

Гу́ркамь (да гу́рнѫ), *гл. д.* Потопявамь нѣчто цѣло въ водѫ; **оку́нывать.** — **мся,** *гл. възвр.* Щивамся, гмурамся, гмурѭся, нурамся; **нырять, ла́зать.** *Патя-то ся гурка въ водѫ-тѫ.*

Гу́ркание, *с. ср.* отъ **гу́ркамь** и **гу́ркамся.**

Гу́рла, *с. м.* Мома, жена гурелива.

Гу́рлё, *с. ж.* 1) Дѣтя момчя гуреливо. 2) Птица *Alcedo ispida,* ръибарчя, ръибарець; **алкіо́нъ, зимоpо́докъ, ива́нокъ, ледёшникъ, мартыно́къ.** 3) Птица *Cinclus aquaticus,* клячка, подклякарь, ръибарчя. *Гуркася като гурлё.*

Гурли́въій, въ, ва, во, *пр.* Гуреливъій.

Гу́рловица, *с. ж.* Птица гръ̀лавица

***Гу́рна,** *с. ж. Т.* Курна: 1) Корыто на чешмѫ въ банѭ. 2) Улѣй, бука, варадъ на водяницѫ.

Гу́рнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* 1) отъ **гу́рамь.** 2) отъ **гу́ркамь; окуну́ть. — нѫтъій,** *прич. стр.* Потопенъій; **оку́нутый.**

Гуро́лъ, *с. м.* Насѣкомо господёва момичка.

Гуска́рка, *с. ж.* в. **гѫска́рка.**

Гу́сла, *с. ж.* в. **гѫ́сла.**

Гу́тавъій, въ, ва, во, *пр.* Нехвелитый; **плохо́й.** *Гутава ти е работа-та,* кнопава, бозукъ.

Гу́талъ, *с. м.* Птица *Columba oenos,* дивъ гълѫбь; **дикій, каменный, сизый го́лубь.**

Гу́теръ, *с. м.* Животно *Mus citillus,* ладжюнякъ, лагудеръ, лалугеръ, лъджюнякъ, попова булчица, соболець, сръболець, стаболець, стамболець, суекъ, суица, сьболець; **су́сликъ.**

Гутура́чь, *с. м.* Една болесть по коние-ты, оть коѭто умират.

Гу́цамь (да гу́цнѫ), *гл. ср.* 1) Казвася за гургулицѫ: гукамь; **воркова́ть.** *Гургулица-та гуца.* 2) Казвася за свиние-ты: грукамь; **хрюкать.**

Гу́цание, *с. ср.* отъ **гу́цамь.**

Гу́ци, гу́ци! *междом.* за выкание свиние, гѫци; **чухъ, чухъ! зю, зю!**

Гу́цка, *с. ж.* Свиня; **свинья́, чу́шка.**

Гу́цнѫ, ешь—нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **гу́цамь.**

Гушёглавъій, въ, ва, во, *пр.* Гологлавъій.

Гу́шение, *с. ср.* отъ **гу́шѫся.**

Гу́шица, *ум. ж.* отъ **гу́ша.** Гушка

Гу́шичка, *ум. ж.* отъ **гу́шица; зобо́чекъ.**

Гу́шка, *ум. ж.* 1) Отъ **гу́ша** у человѣка.

> Ѩ си главѫ повдигни
> По гушкѫ да тя цѣлунѫ. *Пѣс.*

2) Отъ **гуша** у птици; **зо́бикъ, зобо́къ.** *Гѫска бита, ама гушка сыта.* 3) *с. ж* Колкото може чловѣкъ съ еднѫ рѫкѫ да земе, стиска, хваткѫ. *Гушка слама.* 4) Ѩстие гагалка, цѣлогльтка, виткы, пилци, сарма; **галу́ша, голубцы́.**

Гу́шкамся (да ся гу́шнѫ), *гл. мн-кр.* отъ **гу́шѫся.**

Гу́шла, *с. ж.* Некрьстено още дѣтя момичя, голка, кушла, пужкя, пъижкя.

Гушла́нъ, *с. м.* Птица *Ardea,* бабякъ, гушлавець, жябаръ, чяпла; **ца́пля.**

Гу́шлё, *с. м.* Така казвѫть на дѣтя момчя, доклѣ не е крьстено, та нѣма имя; голчё, желѣзко, пушлё, пыжё, пужё, шюле, шюлко.

Гушма́къ, *с. м.* Гуша. *Стиснѫлъ го за гушмака,* кара го на нѣчто насилѫ.

Гу́шнѫ (да ся), ешь, — нѫлся, *гл. свр.* отъ **гу́шѫся.**

Гу́шѫся, ишся, — шился (да ся гу́шнѫ) *гл. ср.* Свивамся, притискамся при нѣчто или подъ нѣчто; **прижима́ться, юти́ться.** *Дѣтя-то ся гуши у майкѫ си;* **дитя́ прижима́ется къ ма́тери.** *Гушѫся въ кѫтъ, подъ чергѫ-тѫ.*

Гу́ша, *с. ж.* Гушмакъ: 1) Шия-та отпрѣдъ подъ брадѫ-тѫ; **пере́дняя часть шеи́, го́рло.** 2) У птици-ты *ingluvies,* мѣхуръ подъ грълото, въ който ся спира храна-та, прѣди да иде въ водяницѫ-тѫ; **зобъ у птицъ.** 3) У чловѣка *Struma,* подпухнѫло на шиѭ-тѫ отпрѣдъ или отъ странѫ; **зобъ у людей.** 4) Горникъ, горнище, вдигъ, кончёвъ, конджюлъ; **па́голенокъ, голени́ще.** 5) Ненапрядено цѣло врѣтено, не цѣлъ гыбелъ. — *Стиснѫлъ го, хванѫлъ го за гушѫтѫ,* кара го на нѣчто насилѫ; **заставля́ть, принужда́ть, нево́лить, настуня на го́рло.**—*Хванѫхѫся гушѫ за гушѫ,* счепкахѫся, зехѫ да ся борѫть, да ся давять. — *Напльни си гушѫтѫ,* наядеся.— *Богъ да прости мрьтвы души, да ся плъннять живы гуши. Спомяни душѫ, наплъни гушѫ.*

Гу́шавець, *с. м.* Птица гушланъ.

Гу́шавъій, въ, ва, во, *пр.* За чловѣка: който има гушѫ; **зоба́стый.**

Гу́щерина, *с. ж.* Въ пѣсьнь:

> Врьлѣге го във тьмны зандани
> Дѣ го яде вѣда гущерина.

Гу́щерица, *с. ж.* Женскый гущеръ. *Който е хапанъ отъ змиѭ, той ся бои и отъ гущерицѫ.*

Гущери́чя, *с. ср.* Едно растение, съ него лѣкуват болесть-тѫ гущеръ по воловы-ты; има да го варять, та съ чорбѫ-тѫ му плакнѫть болно грьло.

Гу́щерчя, *ум. ср.* отъ **гу́щеръ.**

Гу́щеръ, *с. м.* 1) Животно *Lacerta;* **я́щерица.** 2) Една болесть по воловы-ты; **ящеръ.** — *Бльва гущеры, бльва зелены гущеры,* казвася, кога ся ядосва нѣкой и нѣма рядъ да си оттуши съ гльчь или съ что да было, та трѣбва да мльчи. — *Бърза като*

гущеръ възъ баиръ. Пищи като гущеръ. Припекался като гущеръ на слънце. Гущери да ти писнжть въ уши-ты! Клятва.

Гу́щ, *с. ж.* Змия, зьмия: **змі́я**.

Гѣвкавый, **въ, ва, во**, *пр.* Что ся гъне, свива; **ги́бкій**.

Гъл . . . Рѣчи-ты, които нѣкои начинать отъ **гъл**, като: **гълтамь, гълхнж, гълчиж** и проч. в. на ряда при **глъ . . .**

Гълъ, гълъ! *междом.* Показва гласъ отъ ройно нѣчто, кога тече отъ сждъ съ тѣсно гръло; **буль, буль, бу́льканье**.

Гъ́лжба, им. соб. женско.

Гължба́рка, *с. ж.* Коиато обичча гължбы и гы развъжда; **голубя́тница**.

Гължба́рникъ, *с. м.* и **гължба́рница**, *с. ж.* Мѣсто направено за гължбы да си вижть тамъ гнѣзда и да ся вѫдять; **голубя́тникъ, голубя́тня**.

Гължба́рчя, *ум. ср.* отъ **гължба́рь**.

Гължба́рь. *с. м.* Който обичча гължбы и гы развъжда; **голубя́тникъ**.

Гъ́лжбие, *с. м. мн.* Раст. и плодъ грьчка.

Гъ́лжбѣвый, **въ, ва, во**, *пр.* отъ **гъ́лжбъ**; **голуби́ный, голубя́чій**. *Гължбевы яйца.*

Гъ́лжбёвы очéнца. Раст. *Hepatica trilоba*, съсьнъ; **печёночная вѣтряница, водяна́я чечеви́ца**.

Гължби́ца, *с. ж.* 1) Женскый гължбъ, гължбка; **голуби́на, голу́бка, голуби́ца**.

Врькнж като гължбицж. *Пѣс.*

2) Така наричять мжжие жены-ты си на галено; **голу́бушка, коса́тка**. *Гължбице моя*; **голу́бушка моя́**.

Гъ́лжбка, *с. ж.* Гължбица, женскый гължбъ.

Гъ́лжбченце, *ум. ср.* отъ **гъ́лжбчя**; **голубо́чекъ**.

Гъ́лжбчя, 1) *ум. ср.* отъ **гъ́лжбъ**. Малко-то, дѣтя-то на гължбъ; **голубёнокъ**. 2) Малъкъ гължбъ; **голубо́къ, голу́бчикъ**. 3) Казвася на дѣца на галено, ангелчя, пиленце, шиленце; **голу́бчикъ**.

Гъ́лжбъ *с. м.* 1) Птица *Columba*; **го́лубь**. *Чявка-та гължбъ не става.* 2) Раст. и плодъ грьчка. 3) Им. соб. мжжско. — *Дивъ гължбъ*, птица гуталъ.

Гължбя́, *с. ср.* Хлѣбъ, направенъ като гължбъ, мѣсять го понѣйдѣ на сватбж.

Гъмжéние, *с. ср.* отъ **гъмжія́**. Гымжение.

Гъмжи́ло, *с. ср.* Гымжило.

Гъмжія́, **и́шь — жя́лъ**, *гл. ср.* Гымжж.

Гъ́нение, *с. ср.* отъ **гъ́нж**.

Гъни́лка, *с. ж.* Цигулка, гждулка, кемене; **скри́пка**.

Гъ́нка, *с. ж.* Мѣсто, дѣто е, или дѣто е было нѣчто сгънжто; виряга, брьчкулъ, дипла; **перегибъ, сгибъ, скла́дка**. *Гънкы*; **бо́ры, сбо́ры**.

Гъ́нкамь (**да гънж**), *гл. д.* Казвася на галено, прѣгръщамь. — **канъй**, *прич. стр.*

Гъ́нкание, *с. ср.* отъ **гъ́нкамь**. Прѣгръщание.

Гъ́нж, **ешь**,—**нжлъ**, *гл. свр.* отъ **гъ́нкамь**.

Гъ́нж, **ешь**, — **нжлъ**, *гл. д.* 1) Свивамь, вирягамь, прѣвивамь; **гнуть, сгиба́ть, скла́дывать**. 2) Кжтамь, настрж; **прибереrа́ть**. *Гънж го за чръны дни.* **Гъ́нжся**, *гл. възвр.* и *стр.* Прѣвиваммся, свивамся; **гну́ться, сгиба́ться**. — **тый**, *прич. стр.*

Гър . . . . Рѣчи-ты, които нѣкои начинать отъ **гър** като **гърня, гърло, гърчиж** и проч. в. на ряда при **гръ. . . . .** и **грь. . .**

Гы, *мѣстоим.* вин. пад. мн. ч. отъ лично мѣстоимение третіе лице и въ три-тъ родовы.

Гы́ба, *гл. безл* Употрѣбiавася съ отрицателнж чястицж *не*: *не гыба, не ны гыба*, не врѣди, не ны врѣди, не докачя.

Гы́бамся (**да ся гы́бнж, гы́бнувамся**), *гл. възвр.* Помѣщамся, поклащамся. *Не ся гыба отъ мѣсто-то си*, не ся поклаща.

Гы́бамь, *гл. д.* Закачямь, задѣвамь, кжтнж, задирвамь, лацамь; **тро́гать**. *Не гыбай го.* недѣй го; **не тро́гай его́.—мся**, *гл. стр.* — **банъй**, *прич. стр.*

Гы́бание, *с. ср.* 1) отъ **гы́бамь**. Закачяние, задѣвание, кжтнение, гыбачка. 2) отъ **гы́бамся**.

Гыба́чка, *с ж.* Гыбание, закачание, задѣвание, кжтнение.

Гыбéлчя, *ум. ср.* отъ **гыбéлъ**.

Гыбéлъ, *с. м.* Напрядено, колкото може да ся навие на врѣтено-то; врѣтено, чюнка. *Напряла сьмь днесь три гыбелы.*

Гы́бнувамся, *гл. уч.* отъ **гы́бнжся**.

Гы́бнж, **ешь**, — **нáлъ**, *гл. ср.* Гынж.

Гы́бнж (**да ся**), **ешь**, — **нжлся**, *гл. свр.* отъ **гы́бамся**. Да ся поклатж, да ся помѣстж.

Гыбнжтый, **тъ, та, то**, *прич. Гыбнжтъ отъ ума*, лудъ, полудѣлъ: **спя́тившій съ ума́, рехну́вшійся**.

Гы́га, *с. ж.* По́-употрѣбително въ мн. *гыгы*: двѣ тоiагы съ разсохы, на които стжпять, та ходять съ тѣхъ; ждракыли, кокыли, конкыли, нащулци, натарагы; **ходу́ли**.

Гыгылéние, *с. ср.* отъ **гыгылиж́ся**.

Гыгылиж́ся, **и́шся**, — **ли́лся**, *гл. об.* Правжся като дѣтя, дѣтинжся, дѣтинѣжся, шютжся, шшютiавамся, хылжся; **ребя́читься, дура́читься**.

Гы́ди, *междом.* Казвася: 1) За карание, за хокание, на заканж. *Гыди, гыди!* **аа́! вотъ я тебѣ!** *Гыди немирнику нѣдный!* **ахъ ты шалу́нъ этако́й!** 2) Само́ и съ междо-

мѣтнѫ ай, ахъ, дѣ, ей, ой прѣдъ него: *а)* Като за похвалѫ.

Гъди лудо младо, гъди росно гроздїе *Пѣс.*

Ай гъди кончя! ѣкая лошадка! *Дѣ гъди юнакъ!* ай да молодéцъ!

Ой гъди момчя Троянчя!
То си кѫмъка надмѣтнѫ. *Пѣс.*

б) Като за укоръ и на присмѣхъ. *Ей гъди ахмаку!* ахъ ты дурáкъ!

Ей гъди, гъди, Петре войвода,
Кога не позна хубавѫ Янѫ! *Пѣс.*

в) Отъ жялость. *Ахъ гъди сиромахъ Цвѣтко! Ахъ гъди, да бѣхъ знаялъ!* ахъ, если бы я зналъ!

Гъдищица, *с. ж.* Жена гъдия.

Гъди Яно, мари. гъди гъдищице! *Пѣс.*

Гъдия, *с. об.* Отъ Турско-то *гиди.* (?) Казвася за человѣкъ: луда-глава, буйный, немирникъ, хайта, юнакъ, и то и на добро и противно; бýйная, отвáжная, удáлая головá, смѣльчáкъ, повѣса, прокáзникъ, удалéцъ, молодéцъ; както ся види отъ долни-ты стиховы, земены отъ пѣсни;

Юначе, луда гъдие!
Влъко бѣ луда гъдия.
Дòбра бѣ хътра гъдия.
А-бре Стояне гъдие,
Заранъ щѫтъ да тя обѣсятъ.
Гъдия, башъ харамия.

Гъдюлъ, *с. м.* Строшено гръня или стовна, дюдюлъ. *Присмѣлся гъдюлъ на черепъ.*

Гъжва, *с. ж.* Кытюкъ, пънъ на лозїе, лоза, винягa, главина, чюканъ, асма.

Гъзда, *с. ж.* Която обичя да ся гъзди; щеголúха. *Всякой день гъзда гъздава, а на Велидень гнидава.*

Гъздавинá, *с. ж.* Кога е нѣчто гъздаво, хубаво; гъздосия, хубавина, лѣпота; миловúдность.

Гъздавичкъй, — чькъ, чка, чко, и

Гъздавкъй, вка, вко, *пр. смякч.* отъ гъздавъй.

Гъздавъй, въ, ва, во, *пр.* 1) Хубавъй на глядъ, красный, лѣпый; красúвый, пригóжїй, миловúдный. *Гъздава дѣвойка.* 2) Нагъзденый, накытеный, патруфеный; наря́женный. *Мома гъздава, глава гнидава. Отвънка гъздава, отвѫтрѣ гнидава. Всякой день Мара гъздава, а на Велидень гнидава.*

Гъздё, *с м.* Който обичя да ся гъзди, да ся показва гъздавъ; щёголь. *Не роденъ гъздё, калаено му имя.*

Гъздение, *с. ср.* отъ гъздѫ и гъздѫся

Гъздилный, — льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Что е за гъздение; наря́дный. *Гъздилна прѣмѣна, гъздилны дрѣхы;* наря́дное плáтье.

Гъздило, *с. ср.* Накытъ, прѣмѣна, труфа, труфило; наря́дъ, убóръ. *Гъздимся съ гъздила.*

Гъздосия, *с. ж.* Гъздавина. *Мома гъздосия, булка поразия.*

Гъздѫ, ишь, — дилъ, *гл. д.* Кытѫ, труфѫ; наряжáть, украшáть, убирáть. **Гъздѫся,** *гл. възвр.* Кытѫся, труфѫся; наряжáться, щеголя́ть. — **деный,** *прич. стр.*

Гъзнение, *с. ср.* отъ **гъзнѫ.**

Гъзнѫ, ешь, — нáлъ, *гл. ср.* Стоѭ или ходѫ въ водѫ или въ калъ, та ся мокрѭ; тънѫ; мóкнуть въ водѣ, въ грязи́. *Гъзналъ сьмь цѣлъ день въ кала, въ водѫ.*

Гъмжéние, *с. ср.* отъ **гъмжѭ.** Гъмжение.

Гъмжило, *с. ср.* Казвася за малкы животинкы, кога гы има нѣйдѣ много; гъмжило, гѫглище, гѫгло, пъплежь.

Гъмжѭ, ишь, — жялъ, и **гъмджѭ,** *гл. ср.* Казвася за гадины, кога гы има нѣйдѣ много: гъмжѭ, врѭ, клопотѫ, пъплѭ, сбликамь; кипѣть, кишѣть, кишмя́ кишѣть, гомози́ться, копоши́ться. *Въшкы-ты гъмжять по него.*

Гънéжь, *с. м.* Гънение. — *Гънежь на мѣсячинѫ-та,* когато ся нащрьбява; ущéрбъ луны́.

Гънение, *с. ср.* отъ **гънѫ.**

Гънѫ, ешь, — налъ, *гл. ср.* Гыбнѫ: 1) Губѭся, свръшвамся, мрѫ отъ нѣкаквѫ неволѭ; ги́бнуть. *Сиромаси-ти гънѫтъ отъ гладъ. За срамъ глава гъне;* за стыдъ головá ги́нетъ. 2) Линѣѭ, сyхнѫ, чезнѫ; тлѣть, чáхнуть изнывáть, пропадáть, погибáть. *Цвѣтѥ-то гъне отъ студа;* цвѣты́ погибáютъ, пропадáютъ отъ хóлода. 3) Миткамь, лътамь, лутамся; лытать, шля́ться.

Гънѫ, ешь, — налъ, *гл. д* Гънѫ.

***Гюбрé,** *с. м. Т.* Гной, торъ, сметъ; навóзъ, назёмъ, позёмъ, перегнóй, помётъ, компóстъ. *Който брька гюбре-то, нему вонѣѭтъ рѫцѣ-ты. Рови като кокошкѫ гюбре. Заровился като свинѭ въ гюбре.*

Гюбреливъй, въ, ва, во, *пр.* За земѭ, за нивѫ, что има гюбре, торный.

Гюбреница, *с. ж.* Гѫба, что расте на гюбреливо мѣсто, *Agaricus campestris,* баджюръ, мантарка, печюрка, пичюрка, червенка; грибъ шампиньóнъ, печери́ца.

***Гювéзъ,** *с. м.* и *пр. неизм. Т.* Тьмночрьвеный шаръ; темнокрáсный цвѣтъ.

Гювéзяный, нъ, на, но, *пр.* Тьмночрьвеный; темнокрáсный.

***Гювендисвамся** и **гювендисувамся,** *гл. об. Т.* Уповавамся на нѣкого, на нѣчто,

надѣжся; **полагáться, разсчи́тывать, надѣяться на когó, на что.** *Азъ ся гювендисвамь на коня си.*

***Гювендйіа**, *с. ж. Т.* Жена, обыкновено Циганка, коıато, по занаıать, съ всıакаквы приказкы и пляшеніе смѣши които ѭ слушıать и глядать; **скáзочница и плясей по ремеслу́, забавля́ющая други́хъ вся́кими скáзсками и пля́сками.**

***Гюзелъ**, *пр. неизм. Т.* Хубавъ.

По дворъ ходи гюзелъ Марийка *Пѣс.*

***Гю́зумъ**, *с. м. Т.* в. **гиóзумъ.**

Гю́лецъ, *ум. м.* Малко гюлъ.

***Гюлиáхъ**, *с. м. Т.* Масло извадено отъ гюлъ; **рóзовое мáсло.**

***Гюлé**, *с. ср. Т.* Гюле: желѣзна валка, съ коıато пълнıать топъ за пушканіе; **пу́шечное ядро.**

Гю́ловица, *с. ж.* Ракıа варена съ гюлъ, та има дъха му; **рóзовая вóдка.**

Гю́ловъıй, *въ, ва, во, пр.* отъ **гюлъ.** Тріандафиловъıй; **рóзовъıй.**

***Гюлсую́**, *с. Т.* Гюлова вода, въ коıжто е варенъ гюлıахъ, та има дъха му; **рóзовая водá.**

Гюлчя, *ум. ср.* отъ **гюлъ.** Една пжпка, едно цвѣтіе гюлъ.

***Гюлъ**, *с. м Т.* Раст. и цвѣтъ-тъ му *Rosa,* тріандафилъ; **рóза.** — *Дивъ гюлъ,* раст. *Rosa canina,* дивъ тріандафилъ, шипка, шипъ; **шипóвникъ, ди́кая рóза.**

***Гюмрукчйıа**, *с. м. Т.* Който е приставенъ да зима гюмрукъ; **тамóженникъ.** *Бѣгахмы отъ бачиш, сполѣтıахмы на гюмрукчиш.*

***Гюмру́къ**, *с. м. Т.* 1) Мыто, что ся зима отъ донесенѫ отвънъ стокѫ; **пóшлина.** *На лъжѫ-тѫ нѣма (не ся зима) гюмрукъ.* 2) Мѣсто, дѣто ся зима гюмрукъ, мытница; **тамóжня.**

Гю́мчя, *ум. м.* отъ **гю́мъ.**

***Гюмъ**, *с. м. Т.* Мѣдянъ сждъ съ тѣснъı уста и съ захлупакъ за грѣıаніе водѫ или за дрьжıаніе нѣчто въ него; **родъ кулгáна.**

***Гюмю́шь**, *Т.* 1) *с. м.* Сребро; **серебрó.** 2) *пр. неизм.* Сребрьнъıй; **серéбряный.**

***Гюнделикчйıа**, *с. м. Т.* Който работи съ гюнделикъ; надничıарь; **подéнщикъ.**

***Гюнделйкъ** и

***Гюнлу́къ**, *с. м. Т.* Плата за работѫ единъ день, надница; **подéнная плáта, подéнщина.**

Гю́нтинъ, *с. м.* Егюнтинъ, Циганинъ; **Цыгáнъ.**

Гю́нка, *с. м.* Егюнка, цъıганка; **Цыгáнка.**

Гю́рговско цвѣтіе. Цвѣтіе съ жлътъı цвѣтоци и съ голѣмъı зеленъı листа, расте по блата-та; жıабрьнıакъ. Отъ това цвѣтіе виıжтъ вѣнци на Гергевъ-день, та накычвать съ тѣхъ агня-то, което щжть заколıать за тоıа день, и отъ овце-ты онжıж, коıато прьва дойде на стрьгж-тж, кога да гы доıать.

Гю́рговъ-день, в. **Гергéвъ-день.**

Гю́рджинъ, *с. м.* Раст. цвѣтіе *Trollius,* гёргиніе, планинскъıй божюръ; **желтоглáвъ.**

***Гюрултйıа**, *с. м. Т.* Шамата, грьмежь, смжтнıа, брьканица; **шумъ, суматóха, кутерьмá.**

***Гючь**, *пр. неизм. Т.* Мжчнъıй, трудньıй; **тру́дный.** *Гючь работа,* мжчна работа. *Паднж ми гючь,* станж ми мжчно, досвидѣ ми ся.

***Гююслу́къ**, *с. м. Т.* Нагрждникъ; **нагру́дникъ.** *Гююслукъ на сѣдло;* **нáперсь.**

***Гюю́съ**, *с. м. Т.* Употрѣбително когато ся говори за животнъı: грждн; **грудь.** *Жена съ голѣмо чело, конь съ голѣмъ гююсъ.*

Гжба, *с. ж.* 1) Раст. *Fungus,* безъ стьбла и безъ листіе, мантарка; **грибъ.** Гжбъı има: божıа ржчица, боровица, буковица, въсѣдушкъı (кладница), далачна гжба, дебелушıа, жлъта гжба, керино ухо, лютница, луда гжба, мечıа гжба, млѣчница, оризници, начий кракъ, пичюрка (баджюръ, гюбреница, червенка), смрьдечка гжба, червенушка. 2) Раст. *Polyporus igniarius,* гжба, что расте по дрьвета-та и отъ коıжто става прахънь и фитилъ за кандило; тржть; **трутъ.** 3) Кора-та отъ дрьво *Quercus suber,* отъ коıжто правять заткъı за шишета и другъı сждовъı; **прóбка.** 4) Животнорастеніе *Spongia officinalis,* сингеръ; **грéцкая гу́бка.** 5) Брьла, брьна, джюка, устна; **гу́ба, брылá.** 6) Болесть *Lepra;* **прокáза.** — *Направи го гжба и коприва,* нищо и никакво, пахока го, навъıка го. *Бѣла патка на еднж ногж,* или: *една кжща на единъ дирекъ.* Гат. — Гжба.

Гжбавъıй, *въ, ва, во, пр.* Обраслъ съ гжбъı, гжбıасалъıй. — *Гжбавъ съ паръı,* който има много паръı, червивъ съ паръı.

Гжбевъıй, *въ, ва, во, пр.* отъ **гжба.** Направенъıй съ гжбъı; **грибнóй.**

Гжбéнце, *ум. ср.* отъ **гжбя́.** Гжбичка; **грибóчекъ.**

Гжбица, *ум. ж.* отъ **гжба.** Гжбя; **грибóкъ.**

Гжбичка, *ум. ж.* отъ **гжбица.** Гжбенце

Гжби́ще, *ув. ср.* отъ **гжба; грибйще.**

Гжбоглядка. *с. ж.* Едно растеніе.

Гжбя́, *ум. ср.* отъ **гжба.** Гжбица; **грибóкъ.**

Гжбıасамь, *гл. свр.* отъ **гжбıасвамь.**

Гжбıасвамь и **гжбıасувамь** (**да гжбıасамь**), *гл. ср.* Обраствамь съ гжбъı, изгнивамь.

Двори-ти ти сж бурıанясали.
Вратни-тъı ти гжбъı гжбıасали. *Пѣс.*

Кога спи нѣкой много, казвать му: *щжтъ*

ти гѫбıасать очи-ты, или: щѫть ти порастѫть гѫбы на очи-ты.

Гѫбіа́сванıе и **гѫбіа́сувание**, *с. ср.* отъ **гѫбіа́свамь.**

Гѫгли́венıе, *с. ср.* отъ **гѫгли́вѭ.** Гѫненıе.

Гѫгли́вѭ, **ишь, — ви́лъ,** *гл. ср.* Гѫгнѫ.

Гѫгли́ще и

Гѫгло́, *с. ср.* Казвася за дребни гадины: много нѣчто, гъмжило, гымжило, пьплежь.

Гѫ́глıакъ, *с. м.* Насѣкомо *Oniscus asellus,* вѫдися по влажны мѣста и изгнилы дрьвета, данавичка, магарчя, магаренце, мокрець. мокрица, колаче, подкаменникъ; **мокри́ца.**

Гѫ́гна, *с. ж.* Коıато гѫгне, кога говори; **гнуса́, гнуса́рья.**

Гѫгнѐ, *с. м.* Който гѫгне, кога говори; **гнуса́, гнуса́рь.**

Гѫ́гненıе, *с. ср.* отъ **гѫ́гнѫ** Гѫгливенıе; **гнусе́ніе.**

Гѫгни́вый, **въ, ва, во,** *пр.* Който гѫгне, кога говори, гѫгничавый; **гнусли́вый.—во,** *нар.* Съ носа; **гнусли́во.**

Гѫ́гничавый, **въ, ва, во,** *пр.* Гѫгнивый.

Гѫ́гнѫ, **ешь, — на́лъ,** *гл. ср.* Гѫгливѭ, говорѭ съ носа; **говори́ть въ носъ, гнуси́ть.**

Гѫ́гранıе, *с. ср.* отъ **гѫ́грѭ.**

Гѫгре́ць, **реци́,** *с. м.* 1) Който гѫгре, брьбрица; **болту́нъ.** 2) Бубулечка *Bruchus pisi,* ıаде бобъ, лящѫ, жито; гѫгрица.

Гѫгри́ца, 1) *с. об.* Който, коıато гѫгре, брьбрица; **болту́нь, болту́нья.** 2) *с. ж.* Бубулечка гѫгрець.

Гѫ́грѭ, **ешь, — ра́лъ,** *гл. ср.* Говорѭ, брьбрѭ, приказвамь; **бала́кать, болта́ть, раздо-ба́ривать, каля́кать.** *Стигате гѫгра! Дойди да си погѫгремъ,* да си побрьбремъ.

Гѫ́делъ, *с. м.* в. **гѫ́дьлъ.**

Гѫди́чкамь (да гѫди́чнѫ), *гл. д.* Гѫдьличкамь, съ легко досяганıе нѣкого по снагѫ-тѫ правѭ го да трепка и обыкновено да ся смѣе; скокощѫ; **щекота́ть, щекоти́ть.** —**мся,** *гл. възвр.* Кога мя гѫдичкать, не могѫ да траѭ; **быть щекотли́вымъ.**

Гѫди́чканıе, *с. ср.* отъ **гѫди́чкамь.** Гѫдьличканıе, скокощенıе; **щекота́ніе.**

Гѫди́чнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **гѫди́чкамь.**

Гѫду́вамь, *гл. ср.* Свирѭ съ гѫдулкѫ, съ кемене; **игра́ть на скри́пкѣ, гуди́ть.**

Гѫду́ванıе, *с. ср.* отъ **гѫду́вамь.**

Гѫдула́рка, *с. ж.* Жена на гѫдуларь.

Гѫдула́рскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **гѫдула́рь.**

Гѫдула́рчя, *ум. ср.* отъ **гѫдула́рь.** Малъкъ, младъ гѫдуларь, цигуларчя.

Гѫдула́рь, *с. м.* Който свири на гѫдулкѫ, цигуларь, кеменчеджиıа; **скрипа́чь.** *Мразила мома хорю-то, та зела мѫжь гѫдуларь.*

Гѫду́лка, *с. ж.* Орѫдıе за свиренıе съ лѫкъ, цигулка, гънилка, кемене; **скри́пка.** *На водяницѫ гѫдулка не струва.*

Гѫду́лчица, *ум. ж.* отъ **гѫду́лка; скри́почка.**

Гѫдьли́чкамь (да гѫдьли́чнѫ), *гл. д.* Гѫдичкамь.

Гѫдьли́чканıе, *с. ср.* отъ **гѫдьли́чкамь.** Гѫдичканıе.

Гѫдьли́чнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **гѫдьли́чкамь.** Да гѫдичнѫ.

Гѫ́дьлъ и **гѫ́делъ,** *с. м.* 1) Чювствуванıето отъ гѫдичканıе, скокоть; **щеко́тка.** *Гѫдьлъ мя е,* гѫдичкамся, скокоть мя е; **мнѣ щеко́тно.** 2) Мѣсто-то на снагѫ-тѫ, дѣто усѣща чловѣкъ скокоть; **щекотли́вое мѣсто у человѣка.** — *Да му намѣримъ гѫдьла,* да видимъ съ что може да ся поласкае, да ся залъже; **найдти́ сла́бую сто́рону кого́ ли́бо.** — *Намѣри му гѫдьла,* намѣри му слабѫ-тѫ странѫ.

Гѫ́жба, *с. ж.* Гѫжва.

Гѫ́жбица, *ум. ж.* отъ **гѫ́жба.** Гѫжвица.

Гѫ́жва и **гѫ́жёва,** *с. ж.* Гѫжба, гужба: 1) Врьзка на главѫ-тѫ, каквото носять Турци-ти и нѣкойдѣ и Блъгаре-ти; гѫжь, чалма, пошıиıа, сарѫкъ; **тюрба́нъ, чалма́.** 2) Врьзка отъ прѫчкы, съ коıато по села-та вратнıа-та е врьзана за колъ, за да ся отварıа и затварıа; такава врьзка и за другы нѣчта; **гужь.**

Гѫ́жвица, *ум. ж.* отъ **гѫ́жва.** 1) Гѫжбица. 2) Пряжда навита на гѫжвѫ.

Гѫжь, *с. м.* Гѫжва.

Гѫ́зенıе, *с. ср.* отъ **гѫ́зѫся.**

Гѫзе́нце, *ум. ср.* отъ **гѫзя́.** *Бий гѫзенце да не биешь гѫзище.*

Гѫзеръ и **гѫзьръ,** *с. м.* 1) Разлатый край на ıайце; **пу́га.** 2) Дъно, дно на нѣчто; **дно.**

Гѫзе́ць, *ум. м.* отъ **гѫзъ.**

Врьви старчець прѣзъ мостець,
Тыквѫ носи на гѫзѐць;
Прьднѫ старчець на мостець,
Удри тыквѫ на гѫзець.
Баıанıе за урокы.

Гѫзи́ло, *с. ср.* Въ изрѣченıе: *до́ ще шило до гѫзило.*

Гѫзистый, **стъ, ста, сто,** *пр.* Който има голѣмъ гѫзъ, дебелогѫзый. *Прѣзъ гѫзисто перисто.*

Гѫзи́ца, *ум. ж.* отъ **гѫзъ.** *Дрьнъ-гѫзица,* подигравка, гавра. *Зехѫ го на дрьнъ-гѫзицѫ,* зехѫ го на подигравкѫ, да ся подигравать съ него.

Гѫзи́ще, *ув. ср.* отъ **гѫзъ.** Гѫзıага.

Гѫзля́, *ум. ср.* отъ **гѫзъ.** Гѫзи.

Гѫ́зный, — **зынъ** и — **зенъ, зна, зно,** *пр.* отъ **гѫзъ; гузённый.** — *Гѫзно чирво,* гѫзнıакъ.

Гѫзны́мь и **гѫ́знѫ-тѫ,** *нар.* Сь гѫза, съ гръба напрѣдъ, гѫзяшкомь, заднимь. *Ходѫ гѫзнымь. Стоѭ гѫзнымь камъ нѣчто.*

Гѫзнıа́къ, *с. м. Intestinum colon,* чирво-то изъ коeто си изсѫдвамы, гѫзно чирво; **гузённая, ободо́чная кишка́.**

Гѫзовлѣ́зица, *с. ж.* Една буболечка черна и съ щипалкѫ на задницѫ-тѫ.

Гѫзу́рение, *с. ср.* отъ **гѫзу́рıжся.**

Гѫзу́рıжся, **ишся,** — **рился,** *гл. възвр.* Гѫзѫся на игрѫ, на срьднѫ.

Гѫзъ, *с. м.* 1) Задпıа-та чясть на тѣлото, на коıжто сѣдимъ; дирникъ, задница; **задъ у человѣка и живо́тныхъ, за́дница, гу́зно.** 2) Дупка-та на тѫѭ чясть, прохабъ; **за́дній прохо́дъ.** — *Види му ся гѫзъ-тъ,* ходи съ съдраны дрѣхы; **хо́дитъ въ изо́рванномъ пла́тьѣ.** — *Сѣди си на гѫза,* мирувай, стой мирно. — *Пристанѫлъ си на гѫза,* прѣдался на ıадение и пиıание. — *Влѣкѫся по гѫза си;* **ерза́ть.** — *Гѫзъ главѫ затрыва. Всıакой има гѫзъ, комуто ся види, нему ся смѣıжть. Да си покажешь колѣно-то, ще ти ся види и гѫзъ-тъ. Сиромахъ е крьлешь, че нѣма гѫзъ. Барабаръ Петко съ хора-та и отрѣбка му на гѫза. Доклѣ орелъ дотече, нему гѫзъ-тъ отече. Чюешь ли, гѫзу, че тя выкать на сватбѫ!*

Гѫ́зьръ, *с. м.* в. **гѫ́зеръ.**

Гѫ́зѫся, **ишся,** — **зился,** *гл. възв.* Обрьщамся съ гѫза, гръбомь камъ нѣчто; **обраща́ться спино́ю къ чему́.**

Гѫзя́, *ум. ср.* отъ **гѫзъ.** Гѫзля.

Гѫзяшко́мь, гѫзяшкъ́ıмь и **гѫзяшкѫ́-тѫ,** *нар.* Гѫзнымь, гѫзнѫ-тѫ, заднимь.

Гѫзıа́га, *ув. ж.* отъ **гѫзъ.** Гѫзище.

Гѫ́камь (да гѫ́кнѫ), *гл. ср.* Съ чястицѫ *не, не гѫка,* не продумва. *Не може да гѫкне,* не може да продума, да рече гѫ, гѫкъ.

Гѫ́кнѫ, **ешь,** — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **гѫ́камь.** *Да не си гѫкнѫлъ;* **сиди́, не гу́кни.**

Гѫкъ, *междом.* Ни думѫ; **ни гугу.** *Не рече гѫкъ;* **ни слова.** *Ни гѫкъ, ни вѫкъ,* ни думѫ не продума. *Да не си казалъ гѫкъ;* **не смѣй пикнуть!**

Гѫса́къ, *с. м.* Мѫжска гѫскэ, гѫсарь, гѫсеръ, гѫсокъ, гѫсъкъ, патуръ, патарокъ; **гусь саме́цъ.**

Гѫса́рка, *с. ж.* Коıато пасе гѫскы, гѫскарка; **гуся́тница.**

Гѫса́рь, *с. м.* 1) Гѫсакъ. 2) Който пасе гѫскы, гѫскарь; **гуся́тникъ.**

Гѫсе́ница, *с. ж.* 1) *Eruca,* бубулечка като червıакъ, коıато ıаде листа-та на дрьвıе-то и на другы растениıа и коıато става послѣ на пеперудѫ или на друго насѣкомо; гѫсенка, вѫсеница; **гу́сеница, личи́нка.** 2) Цвѣтıе-то на врьбѫ, коeто е като гѫсеницѫ; **котета.** 3) Раст. гѫскына трѣва.

Гѫсе́ничный, — **чьнъ** и — **ченъ, чна, чно,** *пр.* отъ **гѫсе́ница.**

Гѫсе́ничка, *ум. ж.* и

Гѫсе́ничя, *ум. ср.* отъ **гѫсе́ница.**

Гѫсе́нка, *с. ж.* Гѫсеница бубулечка.

Гѫ́серъ, *с. м.* Гѫсакъ.

Гѫси́ще, *ув. ср.* отъ **гѫска; гуси́ще.**

Гѫ́ска, *с. ж.* Водна птица *Anser,* домашнıа и дива, нагка; **гусь.** *Женска гѫска;* **гусы́ня.** — *Пасѫ гѫскы-ты,* ходѫ безъ работѫ, мѣрѫ улици-ты. — *Влиза патка, излиза гѫска,* все еднакъвъ, нищо не научилъ. — *Ала гѫска ледъ и пила гѫска водѫ,* казвася кога нѣкой врьши едно и сѫще, а мысли, че е различно. — *Чюжда-та кокошка ни ся види по́голѣма отъ нашѫ-тѫ гѫскѫ. Гѫска бита, ала гушка сыта.*

Гѫска́рка, *с. ж.* Коıато пасе гѫскы, гѫсарка; **гуся́тница.**

Гѫска́рчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ гѫскарь.

Гѫска́рь, *с. м.* Който пасе гѫскы, гѫсарь; **гуся́тникъ.**

Гѫ́скына трѣва́. Раст. *Polygonum aviculare,* кокошıа трѣва, пачıна, пачıа трѣва, троскотъ; **пти́чій горе́цъ, спо́рышъ.**

Гѫ́скыный, **нъ, на, но,** *пр.* отъ **гѫ́ска.** Гѫший.

Гѫ́сла, *с. ж.* Гусла, орѫдие за свирение съ струны и лѫкъ; **гу́сли, гудо́къ.**

Гѫсла́рка, *с. ж.* Жена на гѫсларь.

Гѫсла́рскый, **ска, ско,** *пр.* отъ **гѫсла́рь.**

Гѫсла́рчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ гѫсларь.

Гѫсла́рь, *с. м.* Който свири съ гѫслѫ; **гусли́стъ, гусля́ръ.**

Гѫ́слица, *ум. ж.* отъ **гѫ́сла.**

Гѫ́сличка, *ум. ж.* отъ **гѫ́слица.**

Гѫ́сокъ, *с. м.* Гѫсакъ.

Гѫста́къ и

Гѫстала́къ, *с. м.* 1) Гѫстина, остала отъ нѣчто утайка, гѫстинакъ; **гу́ща.** 2) Гѫста гора, дряздакъ, кычеръ, шюмакъ; **дубра́ва, густо́й, дрему́чій лѣсъ, ча́ща.**

Гѫсте́ние, *с. ср.* отъ **гѫстѫ́.**

Гѫстина́, *с. ж.* Гѫсто нѣчто; **гу́ща.**

Гѫстина́къ, *с. м.* Гѫстакъ, гѫсталакъ, гѫстина; **гу́ща.**

Гѫ́стичкый, — **чькъ, чка, чко.** *пр. смякч.* отъ **гѫ́стый.** Нѣколко гѫстый, въз-гѫстый, при́-гѫстый; **густова́тый, густёнекъ.**

Гжстота́, *с. ж.* Кога нѣчто е гжсто, качество на гжстый; **густота́.**

Гж́стый, — **стъ** и — **стъкъ, ста, сто,** *пр.* 1) Что ся намира близо едно до друго; чястый; **густо́й, ча́стый.** *Гжста гора,* **густо́й лѣсъ.** 2) За ройны-ты тѣла, кога не сж рѣдкы; чястый; **густо́й (о жи́дкостяхъ).** *Гжсто млѣко;* **густо́е молоко́** *Гжста кашя пожсъ разпашя.* 3) За тъканъ платъ, битый; **ча́стый (о тка́няхъ).** *Гжсто платно;* **ча́стый холстъ.** — **сто,** *нар.* Нерѣдко, чясто; **гу́сто, кру́го, ча́сто.**

Гжстж́, **ишь,** — **тилъ,** *гл. д.* Правж гжсто; **густи́ть.**

Гж́чица, *ум. ж.* отъ **гж́ска.**

Гжчя́, *ум. ср.* отъ **гж́ска.** Малка гжска, патя, бибка, бибя; **гусёнокъ, у́точка.**

Гжсъкъ, *с. м.* Гжсакъ.

Гжся́, *с. ср.* Прася; **поросёнокъ.**

Гж́тамь (гж́твамь, да гж́тнж, гж́тнувамь), *гл. д.* 1) Бутамь нѣчто да падне на земжтж, валж, завалямь, повалямь, катурямь, събарямь, куткамь, бичж; **вали́ть, опроки́дывать.** *Законъ бабж гжта.* 2) Правж да ся прѣобрьне, прѣврьщамь, прѣкатурямь, прѣмѣтамь, ничкосвамь; **опроки́дывать.** 3) Разналямь, събарямь, катурямь, разтурямь; **разруша́ть.** *Гжтнжхж кжщж-тж.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр. Гжтнжся, та паднж. Кола-та ся гжтнжхж.*

Гж́тание, *с. ср.* отъ **гж́тамь.**

Гж́твамь, *гл. мн-кр.* отъ **гж́тамь.**

Гж́тнувамь, *гл. уч.* отъ **гж́тнж.**

Гж́тнувание, *с. ср.* отъ **гж́тнувамь.**

Гж́тнж, ешь, — **нжлъ,** *гл. свр.* отъ **гж́тамь.** 1) Да повалж, да завалж, да катурж, да кутнж, да бикнж; **повали́ть, опроки́нуть.** 2) Да прѣврьнж, да прѣобрьнж, да прѣкатурж, да прѣмѣтнж, да ничкосамь; **опроки́нуть.** 3) Да развалж, да сьборж, да разтурж, да катурж; **разруши́ть.** — **нжтый,** *прич. стр.* 1) Бикнжтый, повяленый, катуреный; **опроки́нутый.** 2) Прѣврьнжтый, прѣмѣтнжтый, прѣкатуреный, ничкосаный. 3) Развален‌ый, сьбореный, разтуреный; **разру́шенный.**

Гж́ци, гж́ци! *междом.* за мамение свинж, гуци; **чухъ, чухъ! зю, зю!**

Гж́шиӣ, шь, шя, шие, *пр.* отъ **гж́ска.** Гжшчий, гжскыный; **гуси́ный, гуся́чій.** *Гжшие перо.*

Гж́шлякъ, ци, *с. м.* Гжшя курияшка.

Гж́шчий, чя, че, *пр.* отъ **гж́ска.** Гжший.

Гя́волица, *с. ж.* в. **дя́волица.**

Гя́волъ, *с. м.* в. **дя́волъ.**

***Гяву́ръ** и **гяу́ръ,** *пр. неизм. Т.* Дяуръ: съ това назъвание мусулмани-ти наричять всякого, който по вѣрж не е мухамеданинъ и не идолопоклонникъ.

Гякъ, ци, *с. м.* в. **дякъ.**

Д. д. *д.*

Д. Пято слово, пята буква въ Словянскж-тж азбукж, наричяно *добро;* по старо-то начьртание д, а по ново-то Д, и ржкописно *д.*

Да, *съюз.* Употрѣбителенъ само прѣдъ глаголъ: 1) Въ изречение, въ което глаголъ-тъ съ да прѣдъ него иде като подлежяще въ прѣдложение-то. Въ таково изречение глаголъ-тъ бъва въ кое да е число и лице отъ настояще и бждяще врѣмя, или въ третие лице единствено число съ възвратно мѣстоимение *ся,* па може и да ся отмѣни съ отглаголно имя, както въ изреченията: *Да ходж безъ работж* (ходение безъ работж, да ся ходи безъ работж) *е неприлично;* **ходи́ть безъ дѣла, безъ заня́тія, не присто́йно.** *Да крадешь* (крадение-то, да ся краде) *е грѣхота;* **красть грѣшно́.** *Да ся карамы* (карание-то) *е срамотно;* **ссо́риться сты́дно.** *Да ся спи много* (много-то спание) *не е добро за здравие-то;* **спать мно́го не хорошо́ для здоро́вья.** 2) Въ изречение, въ което глаголъ-тъ иде като сказуемо въ прѣдложение-то, както въ изреченията: *Работата ми е да орж;* **моё дѣло паха́ть.** *Ты си тука да пазишь кжщж-тж;* **ты здѣсь что́бы стере́чь домъ.** *Той не е да ся вѣрва,* не е за вѣрж; **ему́ нельзя́, не на́до вѣрить, онъ не заслу́живаетъ довѣрія.** *Това не е да ся трьпи,* не е за трьпѣние; **э́того терпѣть нельзя́.** 3) Въ изречение, въ което глаголъ-тъ зависи отъ другъ глаголъ прѣдъ него и иде като допълнение въ прѣдложение-то, както въ изреченията: *Азъ знаж да четж;* **я умѣю чита́ть.** *Ты можешь да работишь;* **ты мо́жешь рабо́тать.** *Казахъ му да стои тука;* **я сказа́лъ ему́ стоя́ть здѣсь.** *Той е лѣгнжлъ да спи;* **онъ лёгъ спать.** *Щж идж да го повыкамь;* **я пойду́ позва́ть его́.** *Дай ми да ямь;* **дай мнѣ ѣсть.** *Кой тя научи да пишешь?* **кто научи́лъ тебя́ писа́ть?** *Трѣбва да ся работи;* **на́добно рабо́тать.** *Врѣмя*

е да обѣдвамы; пора обѣдать. *Глядай да не тя излъже;* смотри, чтобы онъ не обманулъ тебя. *Той обичя, той обичяше, той е обичялъ да го хвалять;* онъ любитъ, онъ любилъ, чтобы хвалили его. 4) Въ изреченiя, съ които ся повелява нѣчто, като: *Ты да млъчишь,* ты млъчи; ты молчи. *Той да не говори;* пускай онъ не говоритъ. *Да прави каквото ще;* пусть дѣлаетъ что хочетъ. *Да идемъ;* пойдёмъ. *Да пийнемъ по една чяшкѫ;* выпiемъ по стаканчику. *Да стоите* (стойте) *мирно;* стойте смирно. *Да не ся боять;* пускай не боятся. *Да не си продумалъ;* не смѣй заикнуться. *Да не си шавнѫлъ отъ мѣсто-то си;* ни на шагъ съ мѣста. *Ѩ да ми попѣешь;* ну спой-ка мнѣ что нибудь. *Да не тя видять очи-ты ми;* и на глаза мнѣ не показывайся. 5) Прѣдъ глаголы въ съслагателно наклоненiе, като въ изреченiя: *Да знаѭ, че ще дойде, да го почякамь; да знаяхъ, да сьмь знаялъ, да бѣхъ знаялъ, да сьмь былъ знаялъ, че ще дойде, быхъ го почякалъ;* если бы, когда бы я зналъ, что придётъ, я бы подождалъ его. *Да можяхъ, азъ бы му помогнѫлъ;* если бы я могъ, я бы пособилъ ему. *Да дойдяше чясъ по-рано, щяше мя завари удома;* если бы пришёлъ часомъ раньше, онъ бы засталъ меня дома. Въ нѣкои отъ такывы изреченiя да ся отмѣнява съ сьюзъ *ако,* или пакь прѣдъ да притурятъ и *ако,* та, вмѣсто*: да бѣхъ знаялъ, че ще дойде, и да дойдяше, да бѣ дошьлъ по-рано* казвать и: *ако бѣхъ знаялъ* и *ако да бѣхъ знаялъ, че ще дойде, щяхъ го почякамь; ако дойдяше, ако бѣ дошьлъ* и *ако да бѣ дошьлъ по-рано, щяше мя завари удома.* 6) Прѣдъ глаголы въ бѫдѫще врѣмя слѣдъ вспомогателныйй глаголъ щѫ въ изреченiя като: *Азъ щѫ да ходѫ;* я буду ходить. *Ты щешь да работишь,* ты будешь работать. *Той ще да сѣдне;* онъ сядетъ. *Мы щемъ идемъ;* мы пойдёмъ, вмѣсто само: *щѫ ходѫ, щешь работишь, ще сѣдне, щемъ идемъ.* Нѣкои пакъ вмѣсто *щѫ да,* казвать *жда: жда ходѫ, жда работишь, жда сѣдне, жда идемъ.* 7) Съ вьпросителнѫ чястицѫ ли за пытанiе въ недоумѣнiе. *Да ли щѫ помнѭ?* буду ли я помнить? *Да ли не е забоправилъ?* не забылъ ли онъ? *Да ли не мя е излъгалъ?* не обманулъ ли онъ меня? *Да ли не сьмь закъснѣлъ?* не опоздалъ ли я? *Вижь го да ли е готовъ;* посмотри готовъ ли онъ. *Да видимъ да ли е истинно това;* посмотримъ вѣрно ли это. *Да ли да идѫ или да не ходѫ?* пойти ли или нѣтъ. *Да ли да влѣзѫ,* бива ли да влѣзѫ; можно ли войти. *Да ли не е отишьлъ;* чуть ли онъ не уѣхалъ. *Да ли да ся срѣдѫ или да ся доброволѭ?* 8) Съ отрицателно нарѣчие не прѣдъ глагола за пытанiе, като въ изреченiя: *Да не си боленъ?* можетъ ты нездоровъ? *Да не спи?* можетъ быть онъ спитъ? *Да не смы нѣчто роднини?* не родня ли мы? *Да не е сбръкалъ въ броене-то?* не ошибся ли онъ въ счётѣ? *Да не е късно?* не поздно ли? 9) Слѣдъ съѭзъ ако бы, като въ изреченiя: *Ако бы да тя попыта, кажи му;* въ случаѣ если онъ спроситъ тебя, ты скажи ему. *Ако бы да мя повыкать, щѫ отидѫ;* въ случаѣ если позовутъ меня, я пойду. 10) Слѣдъ съѭзъ ако и: *Ако и да сьмь старъ, а все още могѫ;* хотя я и старъ, или не смотря на то, что я старъ, а всё ещё могу. *Ако и да е късно, да врьвимъ;* хотя и поздно, поѣдемъ. *Ако и да не ще, ты го накарай да работи;* если и не хочетъ, ты заставь его работать. Въ такывы изреченiя може и да ся изостави съѭзъ-тъ ако безъ да ся промѣни разумъ-тъ, та все едно е да ся каже: *ако и да сьмь старъ, ако и да е късно, ако и да не ще,* или само: *и да сьмь старъ, и да е късно, и да не ще.*—Като доплъненiе въ прѣдложенiе-то глаголи-ти съ да прѣдъ тѣхъ ся съчиняватъ и съ нѣкои прѣдлозы като имена сѫществителны: *а)* Съ прѣдлогъ безъ, като въ изреченiя: *Ѩмь безъ да сьмь гладенъ;* ѣмъ, не будучи голоднымъ. *Отиде си безъ да каже съ Богомь;* онъ уѣхалъ, не простившись. *Зелъ го безъ да го плати;* взялъ его, не заплативъ за него. *Влѣзлъ вкѫщи безъ да го види нѣкой;* вошёлъ въ домъ, не бывъ видѣннымъ никѣмъ. *Работихмы цѣлъ день безъ да си починемъ;* мы работали цѣлый день безъ отдыха. *Слугувамь му безъ да ми плаща нѣчто;* я служу ему безплатно. *Безъ да мя пыташь да не правишь нищо;* ничего не дѣлай, не спросясь меня. *б)* Съ прѣдлогъ за, като въ изреченiя: *Казвамь вы за да го знаете;* я говорю вамъ для того, чтобы вы знали это. *Зехъ пары на заемъ за да си купѭ конь;* я взялъ деньги взаймы, чтобы купить себѣ лошадь. *Трѣбва да работимъ за да ся прѣхранимъ;* надо работать, чтобы прокормиться. *Нѣма врѣмя за да ся приготвѭ;* времени нѣтъ, чтобы приготовиться. *Той му е писалъ за да го извѣсти;* онъ писалъ ему, чтобы увѣдомить его. *За да*

пуща крава-та повяче млѣко, трѣбва да ся храни добрѣ; чтобы корова давала больше молока, надобно кормить её хорошо. *За да ся изправи той трѣбва да ся държи стягнѫто;* для того чтобы онъ исправился, надобно держать его строго. *в)* Съ прѣдлогъ отъ, като въ изреченiя: *Уморихся отъ да копаѭ;* я усталъ копать. *Заболѣхѫ мя крака-та отъ да ходѭ;* у меня заболѣли ноги отъ ходьбы. *Той прѣстанѫ отъ да ся оплаква отъ честь-тѫ си;* онъ перестáлъ жáловаться на свою ýчасть. *Той е далечь отъ да е толкова богатъ, както го мыслять;* онъ далекó не такъ богáтъ, какъ дýмаютъ о нёмъ. — За повяче обясненiе многообразно-то употрѣбленiе съюзъ да прѣдъ глаголы-ты въ различны-ты извитiя въ слово то може да послужять и долни-ты изреченiя съ прѣвода имъ, колкото ся може, на Русскый языкъ: *Да ся оре безъ добытъкъ е невъзможно;* пахáть безъ скотá невозмóжно. *Да работишь безъ сѣчива е мѫчно;* рабóтать безъ инструмéнтовъ трýдно. *Да заповѣдашь, кога нѣма кой да слушя, е да говоришь на вѣтьра;* приказывать, когдá нéкому слýшать, знáчитъ говорить на вѣтеръ. *Азъ сьмь да заповѣдамь, а ты си да слушяшь;* моё дѣло прикáзывать, а твоё слýшаться. *Азъ сполучихъ да го прѣдумамь;* я успѣлъ уговорить егó. *Кажи му да побръза;* скажи емý поспѣшить, поторопиться. *Бръзамь да го стигнѫ;* спѣшý, чтобы догнáть егó. *Глядай добрѣ да не ся каешь послѣ;* смотри хорошó, чтóбы не кáяться потóмъ. *Скрый го да не ти го откраднѫть;* спрячь егó, чтóбы не укрáли у тебя. *Пытамь да научѫ;* спрáшиваю, чтóбы узнáть. *Дѣтя ли си да не разбирашь;* рáзвѣ ты ребёнокъ, чтóбы не понимáть. *Та не си слѣпъ да не видишь;* вѣдь ты не слѣпóй, чтóбы не вúдѣть. *Иска ми ся да пийнѫ;* мнѣ хóчется вышить. *Не ще ми ся да ямь;* мнѣ не хóчется ѣсть. *Иде ми да плачѫ, да ся смѣѭ;* мнѣ хóчется плáкать, смѣяться. *Повдига ми ся да блювамь;* меня позывáетъ на рвóту. *Какъ не тя е срамъ да лъжешь;* какъ тебѣ не стыдно лгать. *Азъ мыслѭ да е той правъ;* я дýмаю, я полагáю, что онъ правъ. *Азъ мыслѭ да е вѣрно;* я полагáю за достовѣрное. *Азъ не вѣрвамь, не ми ся вѣрва да е направилъ той това;* я не вѣрю, мнѣ не вѣрится, чтобы онъ ѳто сдѣлалъ. *Чини ми ся да знаешь;* мнѣ кáжется, что ты знáешь. *Малко да пийне и ся опива;* чуть выпьетъ немнóго и упивáется. *Азъ имамь да ти давамь;* я дóлженъ тебѣ. *Тии имать да зимать отъ тебе;* ты имъ дóлженъ. *Да не бѣхъ го видѣлъ съ очи-ты си, не щяхъ вѣрвамь и не щяхъ да вѣрвамь;* éсли бы я не вúдѣлъ ѳтого собственными глазáми, я бы не вѣрилъ. *Да сьмь, да бѣхъ, да сьмь былъ на твое мѣсто, азъ быхъ му казалъ;* будь я на твоёмъ мѣстѣ, я бы далъ емý знать. *Да не е бѣснѣлъ, та да го не бихѫть;* пусть бы онъ не шалúлъ, такъ не били бы егó. *По-добрѣ да сьмъ умрѣлъ, та да не дочакамь това нѣчто;* лýчше бы было умерéть, чтóбы не дожить до ѳтого. *Да го видяше, щяше ся почюдишь;* увидѣвъ егó, ты бы удивился. *Има нѣкой да го подучва;* есть кто нибýдь, котóрый подговáриваетъ егó. *Не вѣрвамь да лъже, да е лъгалъ;* не вѣрю чтóбы онъ лгалъ. *Вѣрвамь да знаете това;* я дýмаю, что вы знáете ѳто. *Какъ да не знаѭ;* какъ не знать. *Това не е нѣчто да потрѣбва;* ѳто не такáя вещь, котóрая мóжетъ понáдобиться. *Да го помолюше, той щяше тя прости;* попроси ты егó, онъ бы простúлъ тебя. *Да посягнихъ, щяхъ го хванѫ;* протянýвъ рýку, я бы хватúлъ егó. *Да бы мя послушялъ, когато му казвахъ, не щяше да ся кае сега;* éсли бы послýшался меня, когдá я емý говорилъ, не кáялся бы тепéрь. *Да е да му кажѫ,* да бъва да му кажѫ; éсли бы мóжно было сказáть емý. *Да му ся не нарадвашь;* не нарáдоваться емý. *Да не му ся нарадвашь,* да не достигнешь да му ся нарадвашь; чтóбы ты не нарáдовался на негó. *Да ти е жяль да го глядашь, да е жяль человѣку да го гляда;* такъ и жáлко смотрѣть на негó. *Да не ти ся ще да го видишь;* и непрiятно вúдѣть егó. *Да тя е гнусъ да ся досягнешь до него;* такъ и отвратúтельно дотрóнуться до негó. *Азъ сьмь го слушялъ да говори грьцкы;* я слышалъ егó говорить по грéчески. *Той не може да гы слушя да ся карать;* онъ не мóжетъ слышать ихъ ссóриться. *Азъ намирамь да е той правъ;* я нахожý, что онъ правъ. *Азъ мыслѭ да знаешь ты това;* я дýмаю, что ты знáешь ѳто. *Така хубаво, да му ся не наглядашь;* такъ красúво, что и наглядѣться на негó нельзя. *Гласъ, да ся чюе и прѣзъ планинѫ-тѫ;* такóй гóлосъ, что и за гóрою слышенъ. *Чюлъ ли си ты да казва той това;* слышалъ ли ты, чтóбы онъ говорúлъ ѳто. *Да бы могло, азъ быхъ го направилъ;* éсли бы мóжно было, я бы сдѣлалъ это. *Да не бы да ся*

излъжешь да кажешь; смотри не проговорись. *Да не бы да ся кае послѣ;* чтобы не каяться ему потомъ. *Да бы ся кило, не бы и стоюло. Чтото и да е;* что бы то ни было. *Както и да е;* какъ бы то ни было. *Каквото и да ся случи;* что бы ни случилось. *Каквото и да му казвашь, той си знае неговж-тж;* что ни говори ему онъ всё такй свою несётъ. *И да щешь и да не щешь, нѣма да тя пытать;* хочешь, не хочешь, спрашивать тебя не будутъ. *Азъ сьмь юлъ. — и да си, пакъ южь;* я ѣлъ.—ничего, опять ѣжь. *И да тя пытать, ты да не казвашь;* если и спрашивать будутъ тебя, ты не говори. *И да мя убиешь, нѣма да кажж;* хоть убей не скажу. *Лъжливый и право да казва, не го вѣрвать;* лживый хоть и правду скажетъ, ему не вѣрятъ. *И да е, ако и да е прѣстарѣлъ, той пакъ е съ ума си;* не смотря на то, что слишкомъ старъ, онъ всё такй въ своёмъ умѣ. — Въ благослови, като: *Да даде Господь;* дай Богъ. *Да тя поживи Господь;* да продлитъ Богъ твою жизнь. *Да сте живи и здрави;* будьте живы и здоровы. — Въ заричаннia, кльенниia и клятвы, като: *Да не дава Господь;* не приведи Богъ. *Да пази Господь;* сохрани Богъ. *Да не сьмь на вѣрж-тж си, ако лъжж;* будь я вѣроотступникомъ, если лгу. *Да не сьмь чловѣкъ, ако не го направж;* не будь я человѣкъ, ежели не сдѣлаю ѳтого. *Отъ мѣсто-то си да не станж;* чтобы мнѣ и съ мѣста не встать. *Да не замръкнж, да не осьвнж;* чтобы мнѣ до вечера, до утра не дожить. *Да ся не видишь;* пропадай ты. *Да не ся е пръкнжлъ!* лучше бы не родиться ему! *Да тя порази Господь;* убей тебя Богъ. *Да не дочакашь;* не дожить бы тебѣ. — Отъ приведенъı-ты изреченнia ся види, че неопрѣдѣлено-то наклоненie въ другъı-ты языци, което въ Блъгарскъıй ся е почти съвсѣмь изгубило, въ него ся отмѣнюва съ съюзъ да прѣдъ глагола, както въ: *Да крадешь е грѣхота;* красть грѣшно. *Работа-та ми е да орж;* моё дѣло пахать. *Азъ знаж да четж;* я умѣю читать и проч. Сжще така ся отмѣнява въ нѣкои изреченнia и дѣепричастie-то въ старый и Русскый языкъ, както въ: *Да го видяше, щяше ся почюдишь;* увидѣвъ его, ты бы удивился. *Ямь безъ да сьмь гладенъ;* ѣмъ, не будучи голоднымъ.

Да, *съюз.* Казвать го по нѣкои мѣста вмѣсто съюзъ та. *Гладенъ сьмь, да* (та) *искамь да юмь;* я голоденъ и хочу ѣсть. *Той е старъ, да* (та) *не види;* онъ старъ и не видитъ. *Иди, да* (та) *го повыкай;* подй позови его. *Что имашь, да* (та) *си ся замыслилъ така;* что у тебя, что такъ задумался. *На ти, да* (та) *млъчи;* вотъ тебѣ, что бы молчать. *Имамь работж, да* (та) *не могж да дойдж;* у меня есть дѣло, и посему (такъ что) не могу притй.

Да, въ бждяще неопрѣдѣлено: *дá щж, дá щешь, дá ще* и *щж дá, щешь дá, ще дá* отъ глаголъ **дамь**. *Дá щж ти нѣчто;* я дамъ, я могу дать тебѣ что нибудь. *Ако нѣмашь пары, азъ щж ти дá;* если нѣтъ у тебя денегъ, я тебѣ дамь. *Дó ще Мара за пепелъ, дá щж й журавж. Дá ще Господь и намъ;* Богъ дастъ и намъ.

Даалийка, *с. ж.* Пушка даалийска, отъ Даалийско.

Даалийскый, ска, ско, *пр.* отъ **даалия**.

Даалийско, като *с. ср.* Мѣсто-то на даалии-ты.

***Даалия**, *с. об. Т.* Даглж: планинець. Така наричать Турци-ты отъ южнъı-ты чясти на Родопскъı-ты планинъı, Кърджелия.

Дабоанъ, *с. м.* Тъпанъ, гочь, даулъ; барабанъ.

> Ке се дѣлить душа отъ снагж-вж:
> Да не жялишь, сестро, да не плачешь,
> Тукъ да земешь свирци, дабоанъı,
> Та да сторишь голѣмж дописмж. *Пѣс.*

Дава, *нар.* Дѣвѣ, нали, нели, чева, като, та. *Дава ти казвахъ да не ходишь,* дѣвѣ нали, нели ти казвахъ да не ходишь; да я тебѣ говорилъ, я же тебѣ говорилъ не ходить. *Дава смы роднина,* че нали смы роднина; да мы родня, вѣдь мы родня. *Дава знаяше, че това е мое,* нали знаяше, че това е мое; да ты зналъ, ты же зналъ, вѣдь ты зналъ, что ѳто моё. *Дава си пó-старъ отъ мене, трѣбва и повяче да знаешь,* като си по-старъ отъ мене, трѣбва и повяче да знаешь; такъ какъ ты старше меня, то долженъ и больше знать. *Дава си ходилъ въ Цариградъ, какво си видѣлъ тамъ,* като си ходилъ въ Цариградъ, какво си видѣлъ тамъ; ты былъ въ Царьградѣ, что же ты тамъ видѣлъ. *Дава не си дѣтя да не разбирашь,* та не си дѣтя да не разбирашь; вѣдь ты не ребёнокъ, ты же не ребёнокъ, развѣ ты ребёнокъ, что бы не понимать. *Дава не си слѣпъ, да не видишь;* ты же не слѣпой, вѣдь ты не слѣпой, развѣ ты слѣпой, что бы не видѣть. *Дава си гладенъ?* ты голоденъ? не правда ли, что ты голоденъ? *Дава е истина?* не правда ли!

Даваджийка, *с. ж.* Жена даваджиа; истица, просительница.

***Даваджѝя**, *с. м. Т.* Който е повдигнѫлъ давиѭ, сѫдбѫ възъ нѣкого, който тягли нѣкого на сѫдъ; **просящій въ судѣ на когó, истéцъ, просѝтель.**

Дáвамъ (**дáввамъ, да дамъ, да дадѫ**), *гл. д.* 1) Прѣдавамь изъ рѫкѫ въ рѫкѫ, врѫчявамь; **давáть.** 2) Когато ся говори за Бога: дарувамь, пращамь, сподобявамь; **давáть, ниспосылáть.** *Господь е далъ человѣку умъ и разумъ. Господь дава, нъ въ кошарѫ не накарва. Господь здравѥ да ти дава.* 3) Изволявамь, допущамь; **давáть, соизволя́ть, позволя́ть, допускáть.** *Едно врѣмя Турци-ти не давахѫ на Христианы-тѣ да носять зелено. Не дава да му ся продума. Конь-тъ не дава да ся кове.* 4) Раждамь; **давáть, приносѝть.** *Овощкы-ты дадохѫ тѫѭ годинѫ много плодъ. Това лозѥ дава сладко гроздѥ. Дивъ глогъ питомно гроздѥ не дава.* 5) Плащамь; **давáть, платѝть.** *Давамь на ратаю по сто грошя на мѣсяць.* 6) Пущамь; **давáть, доставля́ть.** *Крава-та дава до пять окы млѣко на день. Снопѥ-то тѫѭ годинѫ дадохѫ малко жито,* нѣмахѫ изпустъ. *Биволица-та е черна, а дава бѣло млѣко.* 7) Давамъ приходъ, приносямь; **давáть, приносѝть.** *Колко вы дава таѭ водяница?* 8) Обрѝчямь; **давáть, предлагáть, сулѝть.** *Азъ давамь за тоѭ волъ триста грошя.* 9) Продавамь; **продавáть, отдавáть, уступáть.** *Азъ давамь евтино. Дадохъ стокѫ-тѫ тъкмо за колкото мя дрьжюше.* 10) Правѭ; **составля́ть.** *Пятдесять грошя на мѣсяць за десять мѣсяци давать пятстотинъ грошя* —**мся,** 1) *гл. въз.* Оставямся, вдавамся да ми ся прави нѣчто; **давáться.** *Дава ли ся (дава ли) тоѭ волъ да ся впряга? Той не ся дава да го лъжѭть;* **онъ не даётся въ обмáнъ.** 2) *гл. стр.* Бывамь даванъ; **даваться, отдавáться.** *На бой ся саблѭ на заемъ не дава. Таѭ кѫща ся дава съ кирїѭ;* **этотъ домъ отдаётся въ наёмъ.**—**Дáванъій,** *прич. стр.*; **дáванный.** — *Давамь за Бога,* давамь милостынѭ; **давáть Христá рáди.** — *Давамь волѭ нѣкому,* допущамь му да прави каквото си ще; **давáть вóлю.** *На дѣца-та не трѣбва да ся дава волѭ. Далъ волѭ на уста-та си, на языка си,* отпустнѫлся да говори чтото му дойде до уста, на языка. — *Давамь волѭ за нѣчто,* изволявамь, пристаямь, допущамь да стане, да ся направи; **позволя́ть, давáть своё соглáсіе на что лѝбо.** *Баща му не му дава волѭ да ся ожени.*—*Давамь врѣмя,* оставямь врѣмя; **давáть врéмя.** *Даде врѣмя на хайдуты-ты да бѣгать, да ся скрыѭть,* не гы погони въ търа, та сполучихѫ врѣмя да бѣгать. — *Давамь вѣрѫ,* вѣрвамь; **давáть вѣру.** *Не давай вѣрѫ на думы-ты му.*— *Давамь на вѣрѫ,* продавамь на почякъ; **продавáть въ долгъ, на кредѝтъ.** — *Давамь вѣрѫ-тѫ си,* изневѣрявамся, ставамь друга вѣра; **отступáть отъ своéй вѣры.** *Главѫ-тѫ си даде, вѣрѫ-тѫ си не даде,* оставися да го погубять, а вѣрѫ-тѫ си не промѣни. — *Давамь главѫ-тѫ си: а)* Умирамь, ама не оставямь да ми направять нѣчто. *Главѫ-тѫ си давамь, стокѫ-тѫ си не давамь. б)* Залагамь главѫ-тѫ си. *Азъ давамь главѫ-тѫ си, ако излѣзе това така.*—*Давамь гласъ,* пущамь гласъ: *а)* Испущамь гласъ; **издавáть звукъ.** *б)* Извѣстявамь; **извѣщáть, объявля́ть.** — *И грѣха си не дава,* казвася за скѫпець: нищо не дава; **у скупáго и въ Крещéнье льду не вы́просишь.**—*Давамь думѫ,* обрѝчямь; **дать слóво.** *Далъ сьмь думѫ, не могѫ да ся отврьнѫ.* — *Давамь душѫ,* раздѣлямся съ душѫ-тѫ си, издъхвамь, умирамь: **испустѝть духъ.** — *Давамь душѫ за нѣкого, за нѣчто,* умирамь за него: толкова го обичямь и искамь да го добыѭ, да го имамь. *Давамь душѫ за тѫѭ момѫ.*—*Давамь душѫ нѣкому,* давамь му животъ, съживявамь го; **оживля́ть.** — *Давамь за душѫ-тѫ си,* давамь за да мя помяпувать, кога умрѫ — *Давамь отъ душѫ,* давамь отъ срьдце, отъ добрѫ волѭ. *Който много дава, отъ имотъ дава; който малко дава, отъ душѫ (отъ срьдце) дава.* — *Давамь животъ,* давамь душѫ нѣкому. — *Давамь живота си за нѣкого, за нѣчто,* умирамь за него; **жéртвовать жѝзнію за когó, за что.** — *Давамь жилы нѣкому,* подострувамь го, придавамь му силѫ; **ободря́ть, одушевля́ть, оживля́ть.** — *Давамь на заемъ,* заимамь нѣкому нѣчто, давамь му го да си свьрши работѫ, па да ми го врьне; **давáть въ займы́, ссужáть, одолжáть.** — *Давамь изволение, изинъ,* изволявамь; **позволя́ть.** — *Давамь имя,* крьщавамь, отрѝчямь, нарѝчямь; **дать и́мя, назывáть.** *Далъ му имя некалесанъ крьстникъ.*—*Давамь клятвѫ,* заклинамся, заклявамся; **кля́сться, божѝться.** — *Давамь клятвѫ нѣкому: а)* Искамь му да ся закльне съ клятвѫ за нѣчто; **прѣдлагáть присягу.** *б)* Заклинамь го, съ клятвѫ му порѫчямь, заповѣдамь нѣчто; **заклинáть.** *Баща ны на смрьть-тѫ си ны е далъ клятвѫ да ся не раздѣлямы, а да си живѣемъ задружно.* — *Давамь край на нѣчто,* свьршямь го; **положѝть конéцъ**

чему. *Дадохмы край на работж-тж.* — *Давамъ си кръвь-тж*, проливамь си кръвь-тж за нѣчто; **пролйть кровь.** *Плъть-тж си изядамъ, кръвь-тж си не давамъ.* — *Давамъ крыла нѣкому: а)* Насрьдчавамь го; **ободрять, одушевлять.** *б)* Навдигамь; **превозносить.** *Давай му крыла да връчи.* — *Давамъ кыткж*, казвася за момж: съ даване кыткж цвѣтіе на момъкъ показвамь му, че пристаямь да ся земемъ. — *Давамъ лице нѣкому*, владамся съ него така, каквото да ся отпустне да ся не свѣнува отъ мене; **послаблять, потакать, потворствовать.** — *Давамъ мило за драго*, давамь всичко, и чтото ми е най-мило, за нѣчто. *Дава мило за драго за да откупи сына си.* — *Давамъ милостынж*, давамь на сиромасы; **подавать милостыню.** — *Давамъ момж*, оженвамь, омжжвамь ж; **выдавать за мужъ.** *Дадохмы момж-тж, дъщерж си на друго село*, омжжихмы ж за момъкъ отъ друго село. — *Давамъ мжкж*, правж, докарвамь мжчнотиж; **причинять затрудненіе, безпокойствіе, отягощать.** — *Давамъ надѣждж*, правж да си надѣе; **подавать надежду.** — *Давамъ назадъ*, врьщамь, повръщамь; **отдавать назадъ, возвращать, давать сдачу.** — *Давамъ нѣкого на наукж*, давамь го въ училище да учи четеніе и писмо; **отдать въ школу.** — *Давамъ нѣкому обуща-та въ ржцѣ-ты*, отпращамь го, изпжждамь го; **выгнать, выпроводить.** — *Давамъ огънь на нѣчто*, подпалямь го; **поджигать.** — *Давамъ отвѣтъ, отговоръ, джевапъ*, отговарямь; **отвѣчать.** — *Давамъ си очи-ты за нѣкого, за нѣчто*, обычамь го много, милъ ми е. — *Да му дамь двѣ-ты паръ*, да го изпждж; **прогнать.** — *Давамъ плесницж*, удрямь плесницж; **давать оплеуху, пощёчину.** — *Давамъ поводъ*, давамь причинж за нѣчто; **давать поводъ.** — *Давамъ право нѣкому за нѣчто*, намирамь, че има право, че е правъ въ нѣчто; **отдавать справедливость.** — *Давамъ примѣръ*, съ правеніе нѣчто показвамь какъ трѣбва да ся прави то; **давать примѣръ.** *Съ владаніе-то си той дава добръ примѣръ на другы-ты.* — *Давамъ прѣднинж нѣкому*, отпущамь го на пжть, на работж да врьви напрѣдъ: **давать ходъ.** — *Давамъ пжть нѣкому*, сторвамь му пжть, отбивамся на странж, та да мине; **дать дорогу, посторониться.** — *Давамъ пжтя нѣкому*, изваждамь го, изпжждамь отъ работж-тж, на кожто го имамь; **откидывать, отрѣшать, удалять.** — *Дава ми ржка*, могж, моженъ сьмь; **имѣть возможность.** *Не ми дава ржка*, не могж; **не имѣть возможности.** — *Давамъ работж нѣкому*, давамь му да има да работи, турямь го на работж; **дать дѣло, дать занятіе.** — *Давамъ и ризж-тж си отъ грьбп*, давамь си всичко. *Да му поискашь и ризж-тж си отъ грьби ще дадс.* — *Давамъ рядъ*, сторвамь рядъ; **давать очередь.** *Не ми давать рядъ*, прѣряждать мя — *Давамъ свѣтлинж*, свѣтж; **свѣтить.** — *Давамъ силж*, давамь мощь; **подкрѣплять.** *Тоя лѣкъ дава силж.* — *Давамъ срьдце*, насрьдчавамь; **ободрять.** — *Давамъ си срьдце*, правж да не ся божж; **придавать себѣ духу.** — *Давамъ си срьдце-то за нѣчто*, иска ми ся много да го имамь — *Не ми дава срьдце, не ще ми ся. Не ми дава срьдце да го погляднж, нѐ да му продумамь.* — *Давамъ отъ срьдце*, давамь отъ душж. — *Давамъ страхъ*, докарвамь страхъ; **грозить, угрожать, наводить страхъ.** — *Давамъ топлинж*, пущамь топлинж, грѣж; **испускать теплоту, грѣть.** — *Давамъ трудъ*, утруждамь нѣкого съ нѣчто, правж му главоболие; **утруждать.** — *Давамъ тяготж*, досаждамь съ нѣчто; **отягчать.** — *Давамъ умъ*, учж, казвамь какъ да ся направи нѣчто; **научать.** *Кой ти даде тоя умъ?* кой тя научи? — *Давамъ ухо*, слухтж, услушвамся; **прислушиваться къ чему.** *Не давамъ ухо*, не щж да слушамь, не щж и да знаж что ся говори; **слышать не хотѣть что говорятъ.** — *Давамъ хлѣбъ нѣкому*, давамь му работж, турямь го на работж, съ кожто да ся поминува; **дать хлѣбъ, доставлять срѣдство къ существованію.** — *Давамъ честь нѣкому*, правж, показвамь му честь; **оказывать почтеніе.** — *Давамъ чиракъ*, давамь нѣкого на занаять, настанявамь го да учи нѣкаквж работж нѣкакъвъ занаятъ; **давать въ ученикй; отдавать на выучку.** — *Давамъ си и шапкж-тж отъ главж-тж*, давамь за нѣчто всичко, что имамь. *Подмами го, да ти даде и шапкж-тж отъ главж-тж си. По́-добрѣ е да давашь, а не да искашь. Кого бижть и не бѣга, кому давать и не зима. Гонять ли тя, бѣжь, давать ли ти, ѩжь. Дали Марку двѣ, а той ище три. Нето да му дадешь, нето да му земешь. Ако дадешь кокошкж, щешь земешь паткж. Ѩйце дава, паткж зима. Далъ му маслинж, да земе тулумъ. Боленъ ся врича, здравъ не дава. Вамъ давать, ные Ѩкриви. ко зимашь, то и давашь. Дала врана, пакъ зла. По́-добрѣ днесь ми дай хлѣбъ и соль, а не утрѣ печенж кокошкж. Дай келчю ноктю,*

да си одере главж-тж. Дай Катунину да ти наточи дарака, та да ти го отнесе. Дай Циганину хлѣбъ, да тя кльне. Дай му ножь, да ти извади очи-ты. Дай ми ножь, да тя заколж. Дали му прася, и той иска и на прася-то майкж-тж. Дай ми парж, да си купж кесиж, да си турямь пары-ты. Дала баба парж, хванжла ся на хоро-то; дава двѣ да ся откжсне, не іж пущать. Всякога баба милостынж давала, сднжжь сама не дала, като чё никакъ не е давала. Далъ ли си коня си съ киришь, не пытай кой го язди. Който ми дава хлѣбъ, той ми е драгъ (братъ). Който си дава кола-та, той си дава и женж-тж. Женж-тж си давамь, коня си не давамь. Коня си давамь, мамо, ако ми іж даджть. Който много ся вричя, нищо не дава. Зло кучя ни кость яде, ни другому іж дава. Който дава хлѣбъ на чюжды-ты кучета, скоро щжть го лаять неговы-ты. Дó-ще Мара за пепелъ, дú-щж й жеравж. Прѣзъ водж го прѣвелъ и водж му не далъ. Ако сьмь Помакъ, не сьмь ахмакъ, та ми давишь зелены краставици. Дай му лулж тютюнъ, да ти изкаже и майчино-то си млѣко. Бой-тъ да ти е просто, че торбж-тж ми дай. Гостенинъ яде чтото му даджть, а не чтото му ся иска. Въ очи кравай, въ гръба камыкъ дай. Ни даръ давала, ни грыжж имала. На тъпана Мара грошь дала, за булкж-тж крьстъ нѣмала. Дай ми, мамо, кжсметъ, па мя врьли на бунище. Който мя не аресва, да ми не дава дъщерж си. Дай ми малко хлѣбець, да си доямь сыренце-то, па ми дай малко сыренце, да си доямь хлѣбеца. Чтото самъ дадешь съ ржкж, то ще иде за тебе. Ако ржка дава, а срьдце не дава, нищо не става. Дай си, мжжю, женж-тж, а ты хвани трьние-то. Богъ далъ, Богъ зелъ. Богъ не дава, и то не става. Ако даде Господь. Далъ Господь, та не глядалъ. На бодливж кравж Господь рога не дава. Кога Богъ дава брашно-то, дяволъ-тъ зима човала. Господь едному дава всичко, другому нищо. Далъ Господь медъ, ала далъ и рядъ. Далъ му Господь бой, не далъ му умъ. Да даде Господь да ся валяте у медъ и масло! Да даде Господь да хилядишь! Да даде Господь и подъ прагъ и надъ прагъ! Да ти даде Господь шяренж овчицж и шярено шиленце! Да даде Господь да не осьвнешь! Да даде Господь да си прѣхапешь языка! Който даде цѣнж-тж, той свири свирнж-тж. Бита крава млѣко не дава. Дава ли ялъва крава млѣко, та и той да даде. Който ся не дава да го познаешь, глядай го кждѣ ходи.

Дáване, *с. ср.* отъ **дáвамь; даваніе.** *Господарство съ даване, юначество съ удряние.— Зимание-даване,* зимапкы-даванкы, алжшь-веришь, трьговия; **торгóвля.** *Съ другарь (съ свой) яжь и пий, зимание-даване не прави (нѣмай).*

Даванúна, *с. ж.* Давань.

Дáванкы, *с. ж. мн.* Даване. *Зиманкы-даванкы,* зимание-даване, алжшь-веришь; **торгóвля.**

Дáвань, *с. ж.* Даванина, давачка, даване, давка, давнина, даждие, дажба, данъкъ, дань, бирия, биръ, бирка, порѣзъ, вергия; **дань, пóдать, налóгъ, оклáдъ.**

Давáчка, *с. ж.* 1) Давань. 2) Която дава.

Давáчь, *с. м.* Който дава.

Дáввамь, *гл. мн-кр.* отъ **дáвамь; дáвывать.**

Дáвене, *с. ср.* отъ **дáвіж.**

Давúйка и давúица, *ум. ж.* отъ **давúя.**

Давúло, *с. ср.* Давене. *Трьпило има, давило нѣма.*

***Давúя,** *с. ж, Т.* Сждба; **искъ, судéбный процéсъ, тя́жба.**

Дáвка, *с. ж.* Давань.

Дáвнина, *с. ж.* Давань; **дань, пóдать.** *Тяжка давнина.*

Да ли тя бирникъ покара
За селскж пустж давнинж. *Пѣс.*

Давнó, *нар.* в. **данó.**

Давóсвамся, *гл. вз.* Сждя ся съ нѣкого, имамь давиж съ него; **тягáться, вести́ тя́жбу, процéсъ.**

Давóсване, *с. ср.* отъ **давóсвамся.**

***Даврандúсвамся (да ся даврандúшж),** *гл. об. Т.* 1) Дохождамь на себе-си, завзимамся, заврьщамся отъ болесть, свръщамся, оправямся; **оправля́ться, поправля́ться пóслѣ болѣ́зни.** 2) Въздигамся слѣдъ изпадане, завзимамся, замогвамся; **поднимáться, поправля́ться въ своёмъ состоя́ніи.** 3) Справямся, стягамся съ врѣмя за нѣчто. *Утрѣ да ся даврандишемъ пó-рано,* да ся стягнемъ да подкачимъ пó-отрано работж-тж. *Той добрѣ ся даврандиса,* съ врѣмя направи, добрѣ изврьши, та сполучи. 4) Оплъчявамся, опирамся, опрѣтвамся срѣщж нападнжлы възъ мене; **дѣ́лать отпóръ.** *Нападнжхж ны хайдути и да не бѣхмы ся даврандисали, щяхж да ны обержть.*

Даврандúсване, *с. ср.* отъ **даврандúсвамся.**

Даврандúшж (да ся), ешь,—дúсался, *гл свр.* отъ **даврандúсвамся.** 1) Да ся за-

наемѫ, да си оправѭ; попра́виться, опра́виться. 2) Да ся завземѫ, да ся замогнѫ, да ся въздигнѫ; подня́ться. 3) Да ся опрѫ, да си опрѣтнѫ нѣкому.

*Давра́нъ, *Т.* Дрьжся, излѣзь да тя видѫ.

*Даву́лъ, *с. м. Т.* в. **даýлъ.**

Да́вѭ, ишь, — вилъ, *гл. д.* 1) Уморащвамь съ потопявание въ водѫ; **утопля́ть.** 2) Тъпчѭ или наливамь нѣчто въ уста-та нѣкому да ся задави; **дави́ть, задуша́ть.** 3) Стискамь нѣкого за грьло-то да не може да дыша, та да умре, удушвамь; **дави́ть, души́ть.** 4) *гл. без.* Души, задушва; **ду́шить.** **Да́вѭся,** *гл. возвр.* 1) Уморявамся съ потопявание въ водѫ; **утона́ть, утопля́ться.** *Удавилсл въ рѣкѫ-тѫ.* 2) Удушвамся; **задуша́ться.** 3) Ямь много и брьзо, тъпчѫся; **жрать, тре́скать, ло́пать.** 4) *гл. вз.* Единъ другый ся давимъ. *Кучета-та ся давять.* 5) *гл. стр.* Бывамь давенъ.— **вепъій,** *прич. стр.* — *Който ся дави, хващася и за змиѭ-тѫ;* **утопа́ющій за всё хвата́ется.** *Кога ся дави, пуща брадвѫ-тѫ; кога ся избави, вайкася за топорищкѫ-тѫ. На краю ся Влахъ дави. Чловѣкъ ся дави и у водѫ до глезньı.*

Да́да, *с. ж.* 1) По́-стара, по́-голѣма сестра, додка, дѣдя, кака. 2) Дадия.

Да́двамь (да даднѫ), *гл. смякч.* отъ **да́вамь.** *Дадни ми хлѣбецъ. Ты дадни, а азъ да хапнѫ.*

Да́деница, *с. ж.* Мома омѫжена съ волѭ отъ родители-тѣ си, сдаванка, сдаденица.

Даде́нъій, *прич.* в. **дамь.**

Дади́я, *с. ж.* Дада, жена или мома, която бави, залисва дѣца; бавачка, ваня; **ня́ня.**

Да́днувамь, *гл. уч.* отъ **даднѫ.**

Даднѫ́, е́шь—нѫлъ, *гл. свр.* отъ **да́двамь.**

Да́жба, *с. ж.* и

Да́ждие, *с. ср.* Даванъ.

*Даире, *с. ср. Т.* в. **дахаре́.**

Да́клѣ и

Да́клѣмь, *сѫюзъ.* И така; **ста́ло быть, слѣдовательно, и такъ, посему́.** *Даклѣ, ты не щешь да послушашь.*

*Дала́къ, *с. м. Т.* 1) *Lien, splen,* слѣзенка, слѣзенъ, слѣзка; **селезёнка.** По далака на свиня, закланѫ на Колядѫ, лучять каква ще бѫде зима-та занапрѣдъ до пролѣть. 2) Една болесть въ далака; *Lienitis, splenitis;* **селезёночница, сплинъ.** *Ега го далакъ хванѫлъ!* Клятва. 3) Болесть *Carbunculus,* лоша пѫпка, сладка пѫпка, дяволъ; **чу́мный нары́въ, карбу́нкулъ.**

Дала́нка, *с. ж.* Дѣланка, дѣланица, дѣлкотина, клѣчка, лущенка, парнаръ, трѣска, плоска; **щепа́, ще́пка, лучи́на, ще́пань.**

Дала́чецъ, *ум. м.* отъ **дала́къ.** Далачя; селезёночка.

Дала́чна гѫба. Една гѫба *Merulius lacrimans (?).*

Дала́чя, *ум. ср.* отъ **дала́къ.** Далачецъ.

*Далга́, *с. ж. Т.* Вълна, бранъ, плавой, плавѣй, складъ, сланѣй, кломбурецъ, талазъ; **волна́.**

Далгъ́ца, *ум. ж.* отъ **далга́.**

*Далгѫ́чь, *с. м. Т.* 1) Който ся спуща подъ водѫ за нѣчто; **водола́зъ.** 2) Който ся впуща въ работы безъ да му мысли много. 3) Птица *Podiceps,* гмурецъ, криво патя, норчя, потапникъ, шютка; **чо́мга, ныро́къ, пога́нка.**

*Далджрди́свамь (да далджрди́шѭ), *гл. д. Т.* Казвася за дрьво, за цвѣтие: възвивамь клончя, та го заравямь въ земѭ-тѫ да пустне корень, за да го прѣсадѫ; **отводи́ть дере́вья, дѣлать отво́дки.**

Далджрди́сване, *с. ср.* отъ **далджрди́свамь.**

Далджрди́шѭ, ешь,—ди́салъ, *гл. свр.* отъ **далджрди́свамь.—ди́санъій,** *прич. стр.*

*Далджрма́, *с. ж. Т.* Отъ дрьво, отъ цвѣтие клончя далджрдисано, отводъ; **отво́докъ.**

Да́лё, *с. м.* Въ изречение: *не е лудъ палё, а далё.*

Дале́ко и дале́къ, *нар.* в. **дале́че.**

Далекстрѣ́лъій, лъ, ла, ло, *пр.* Что стрѣля очи надалечь.

> Улѣзнѫ си у копюшникъ,
> Изведе си врана коня,
> Врана коня низкогляда,
> Низкогляда, далекстрѣла. *Пѣс.*

Дале́къ, в. **дале́че.**

Дале́къій, къ, ка, ко, *пр.* Далечный: 1) Что ся намира далечь; **далёкій, да́льній, да́льный, отдалённый.** *Далеко мѣсто;* **далёкое мѣсто.** 2) Что ся простира надалечь; длъгый; **далёкій, да́льній.** *Далекъ пѫть,* далеченъ, длъгъ пѫть; **да́льная доро́га.**

Дале́че и дале́чь, *нар.* Далеко, далекъ: 1) На голѣмъ разстѫпъ, противно-то на близо; **далёко, далеко́.** *Нашс-то село е далечь отъ града.* 2) Далечно мѣсто; **да́льнее мѣсто.** *Азъ отивамь далечь;* **я отправля́юсь въ да́льній край.** *Далечь мя, мамо, ожени, лесно да ся хвалѭ.* 3) Казва ся и за врѣмя: има още врѣмя до . . . . *Велидень е още далечь;* **до Па́схи ещё далеко́.** *Още смы далечь до пролѣть-тѫ. Не е далечь врѣмя-то* (не е одавна), *когато рѣдко въ нѣкое село да имаше цьрквѫ.* — **По́-дале́че, по́-дале́чь,** *сравн. ст.* По́-далеко, по́-далекъ, на по́-голѣмъ разстѫпъ, по́-нататакъ; **да́лѣе, да́льше.** — **Най-далече, най-далечь,** *прѣв. ст.* Най-далеко, най-далекъ; **да́льше всѣхъ.** — **На дале́че, на дале́чь**

(надалече, надалечь), надалеко, надалекъ: *а)* Далечь отнѣйдѣ отъ нѣчто; **далекó, на дáльнемъ разстоя́ніи, вдалекѣ, вдалú.** *Тая пушка гони надалечь;* **ѣто ружьё далекó хватáетъ.** *б)* На далечно мѣсто; **въ дáльнее мѣсто.** *Той с забѣгнжлъ надалечь.*—**Пó-надалéче, пó-надалéчь,** *срав. ст.* Пó-надалеко, пó-надалекъ; **дáлѣе, дáльше.** *Ты стой малко пó-надалечь;* **ты стой немнóго дáльше.** — **Нáй-надалéче, нáй-надалéчь,** *прѣв. ст.* Нáй-надалеко, нáй-надалекъ. *Отъ всичкы-ты села нáй-надалечь отъ града е наше-то.* — **Отъ далéче, отъ далéчь** (отдалече, отдалечь), отдалеко, отдалекъ: *а)* Отъ далеченъ разстжпъ; **ѝздали.** *Видѣхъ го отдалечь;* **я вúдѣлъ егó ѝздали.** *Отдалечь иде и выка.*

> Отдалечь гы мома братимила,
> Отблизо имъ ржкж цѣлувала. *Пѣс.*

б) Отъ далечно мѣсто; **издалёка, издалекá.** *Азъ идж отдалечь;* **я ѣду издалекá.** *Той е отдалечь,* отъ далечно мѣсто. — **Пó-отдалéче, пó-отдалечь,** *сравн. ст.* и **нáй-отдалéче, нáй-отдалечь,** *прѣв. ст.* Пó-отдалеко, пó-отдалекъ и най-отдалеко, нáй-отдалекъ. *Той е отдалечь, а ты си пó-отдалечь, азъ пакъ сьмь нáй-отдалечь.*—*Далечь да е оттука,* заричание въ приказвание за нѣчто нé добро. *Чюма-та, далечь да е оттука, е лошава болесть.* — *Отивамь далечь,* съ думж или съ друго нѣчто прѣкарвамь го, прѣкалявамь го; **заходѝть далекó.** — *Далечь сьмь отъ нѣкого, отъ нѣчто,* имамь голѣмж разликж отъ него. *Тоя конь е далечь отъ вашия;* **ѣта лóшадь далекó не такáя какъ вáша.** *Азъ сьмь далечь отъ да бждж толкова богатъ, както мя мыслять;* **я далекó не такъ богáтъ, какъ ѣто дýмаютъ обо мнѣ.** — *Не падамь далечь отъ нѣкого, отъ нѣчто,* нѣмамь голѣмж разлика отъ него, и азъ сьмь близо като него. *Той не пада далечь отъ бащж си,* и той е като бащж си. *На данька наше-то село не пада далечь отъ ваше-то,* и то дава данъкъ близо колкото ваше-то. — *Виджь надалечь,* съзирамь далечь; **вúдѣть далекó.** — *Глядамь надалечь,* бывамь прозорливъ въ работы-ты; **далекó вúдѣть.** — *Отивамь надалечь,* простирамся. *Разпря-та имъ отиде надалечь;* **ссóра ихъ зашлá далекó.** — *Да не ходимъ надалечь,* да не трьсимъ другѫдѣ примѣръ за това, что приказвамы: ято го, едѣ-кой-си, едѣ-что-си.—*Глядамь отдалечь,* дрьжжся на странж отъ това, что ся прави, не ся мѣсж въ работж-тж. — *Роднина отдалечь* и *родѣемся отдалечь,* имамы родство пó-далечно отъ три рода. — *Слушамь отдалечь,* слушамь, учжся отъ странж. — *Далечь куций отъ заяка. Далечь колкото отъ земж-тж до небо-то. Круша-та не пада далечь отъ корена,* или: *крушка-та отъ крушж-тж далечь не пада. Добра-та рѣчь иде* (стига) *надалечь, а лоша-та още пó-далечь. Който врьви полека, той отива надалечь. Радва му ся отдалечь. Богъ высоко, царь далеко. Отдалеко, да ти е леко.*

Далéчкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **далéкый.** Вѣзъ-далекый, прú-далекый; **далекóнекъ.** — **чко,** *нар. смякч.* отъ **далéко** и отъ **далéче; далекóнько.**

Далечинá, *с. ж.* Кога е нѣчто далечь, надалечь; **далёкость, дáльность.**

Далéчный, — чьнъ и — ченъ, чна, чно, *пр.* Далекый.

Далéчь, *нар.* Далече.

Да-лú, *сьюз.* Бива ли? *Да ли да идж? Да ли да го имь, да ли да го продамь!* В. **да.**

***Далиáнъ,** *с. м.* Прѣградено на водж, та като минува рыба, да ся лови.

***Далкавукчúя,** *с. м. Т.* Който ся подмазва при другы за прѣхранж; **дармоѣдъ, тунеядецъ.**

***Далъ,** *с. м. Т.* 1) Клонъ на дрьво; **сукъ, вѣтвь.** 2) Шарка на платъ; **узóръ.**

***Дáля,** *с. м. Т.* Десять крины, десять половяци или каквато да е мѣра, съ коѭто мѣрять нѣчто.

Даля́нка, *с. ж.* и

Даля́нъ, *с. м.* Пушка, что кара надалечь; **дальнобóйное ружьё.** *Убила го пушка далянка!* Клятва.

***Дáма,** *с. ж.* Една игра; **шáшечная игрá.**

***Дамаджáна,** *с. ж. Фр.* Голѣмъ стькляиъ сждъ, уплетенъ наоколо съ тьнкы пржчкы като въ кошь; **большáя оплетённая бутыль.**

***Дамазлжкчúя,** *с. м. Т.* Който вѣди, който има дамазлжкъ; **скотовóдъ, скотовóдецъ.**

***Дамазлжкъ,** *с. м. Т.* Домазлжкъ, добытъкъ, что ся дрьжи за отвъждание; завъда; **скотъ для приплóду.**—*За дамазлжкъ,* за вѣдение; **на племя, племянный.** *Вълкъ домазлжкъ не чюва.*

Дамазлжчецъ, *ум. м.* Малко дамазлжкъ.

Дамазлжчкый и **дамазлжшкый, ка, ко,** *пр.* отъ **дамазлжкъ.**

Дамалýгъ, *с. м.* Демалугъ.

***Дамарлúя,** *пр. неизм. Т.* Что е на жилкы.

***Дамáръ,** *с. м. Т.* Жила, жúлка; **жúла, жúлка.**

***Дамаскúнъ** и **дамаскúнь,** *с. м.* Поучение въ црьквж, слово; **прóповѣдь въ цéркви.** *Казвамь дамаскинъ;* **говорúть прóповѣдь.**

Дамаскъ́ння, *с. ж. Сабля дамаскъння.*

Така сѫ наричали прочюты-тъ по достоинство-то си сабли, които едно врѣмя сѫ правили въ градъ Дамаскъ отъ единѫ особенъ видъ стоманѫ.

*Дамга́, *с. ж. Т.* 1) Бѣлѣгъ, ударенъ на нѣчто, жигъ, нишанъ; **клеймо́, та́вро, тамга́.** 2) Желѣзна справа, съ коѭто удрıатъ такъвъ бѣлѣгъ; **клеймо́, штёмпель.** 3) Мѣсто другъ шаръ на нѣчто самобытно или отъ увалıано; **пятно́, нѣжина.**—*Дамга на лицето на тяжкѫ женѫ;* **ма́тежъ.**—*Удрıамь дамгѫ,* дамгосвамь; **нажига́ть клеймо́, клейми́ть, таври́ть.**

*Дамгали́ıа, *пр. неизм. Т.* Что има дамгѫ, что е съ дамгѫ; **клеймёный.**

Дамго́самь, *гл. свр.* отъ **дамго́свамь.** Да ударѭ дамгѫ; **заклейми́ть, затаври́ть, нажечь клеймо́. — санъıй,** *прич. стр.* **заклеймённый, затаврённый, запя́тнанный.**

Дамго́свамь и **дамго́сувамь** (да дамго́самь), *гл. д.* Удрıамь, турıамь на нѣчто дамгѫ; **клейми́ть, таври́ть, пятна́ть, нажига́ть клеймо.—мся,** *гл. възвр.* 1) Правѭ дамгъı по себе-си, валıамся, цапамся. 2) *гл. стр.* Бъıвамь дамгосванъ; **клейми́ться, таври́ться, пятна́ться.**

Дамго́ванıе и **дамго́суванıе,** *с. ср.* отъ **дамго́свамь; клейме́нıе, тавре́нıе, пятна́нıе.**

Дамгъ́ıца и

Дамжи́ца, дамджи́ца, *ум. ж.* отъ **дамга́; пятнъı́шко.**

*Дамла́, *с. ж. Т.* Болесть *Paralysis,* ýстрѣлъ; **апопле́ксія, уда́ръ, пострѣ́лъ, парали́чъ.** *Паднѫ му дамла.*

*Дамлали́ıа, *пр. неизм. Т.* Ударенъ отъ дамлѫ, който е ималъ дамлѫ; **апопле́ктикъ, парали́тикъ.**

Да́мле, *с. ср.* Муканица на Тодоровъ день.

Дамно́, вм. **давно́,** както *рамнъıй* вм. *равнъıй* и *димнъıй* вм. *дивнъıй.*

*Дамъ, *с. м. Т.* Оборъ, хлѣвъ; **сто́йло хлѣвъ.**

Дамь, даде́шь, да́дохъ, далъ, *гл. свр.* отъ **да́вамь;** дать. **Даде́нъıй,** *прич стр.* **да́нный.**

Дана́вичка, *с. ж.* Животина *Oniscus asellus,* гѫглекъ, магаренце, магарчя, мокрецъ, мокрица, ко́лаче, подкамяникъ; **мокри́ца.**

*Дана́къ, *с. м. Т.* Дана, теля, отбито отъ бозкѫ, юнчя, телица; **бычёкъ, не́тель.**

Дана́чя, *ум. ср.* отъ **дана́къ.** *Гляда като убодено даначя,* гляда умилно, жıално. *Заıадася като Златишко даначя.*

*Дангала́къ,

ДанГу́линъ и **дангу́лъ,** *с. м.* 1) Глупавъ, безуменъ, хлапче, ахмакъ, будала, бутмишъ, бьлсии-габьръ, бьлсии-дрѣнъ, бутии-габьръ, бутии-кацѫ, бутии-трьнъ, бутии-храстъ, клати-кацѫ, лапни-шаранъ, размѫти-гıолъ; **о́лухъ, рази́ня, дура́къ.** 2) Дльгъ, высокъ, ала сухъ чловѣкъ, дльгъıй-сойле, рьшакъ, сомустракъ, сукела; **долговя́зый, остоло́пъ.**

*Дандана́ и **дандани́ıа,** *с. ж. Т.* 1) Сгомоть, шюмъ, шамата, млъва; **шумъ, молва́.** *Станѫ голѣма дандана.* 2) Шьтанıе, шьтнıа, грыжи; **сует́а, хло́поты.**—*Правѭ нѣчто дандана,* правѭ да ся разчюе; **разглаша́ть, протруби́ть что.**

Да́нникъ, *с. м.* Който плаща дань; **да́нникъ.**

Да́нница, *с. ж.* Коıато плаща дань; **да́нница.**

Дано́, *нар.* Давно (съ чястицѫ *да* прѣдъ глагола, който иде слѣдъ него, и безъ неѭ): ега́, може бъı (за изказванıе надѣждѫ и желанıе); **аво́сь, аво́сь либо, мо́жетъ, мо́жетъ быть.** *Дано (да) сьмь живъ. Дано (да) сполучишь;* **аво́съ-либо успѣ́ешь.** *Да почıакамъı, дано (да) дойде;* **подождёмъ, аво́сь придётъ.** *Иди вижь, дано (да) е дошьлъ;* **ступа́й посмотри́, мо́жетъ онъ пришёлъ.** *Дано (да) бѫде оздравѣлъ дотогава. Дано (да) ми помогнıаше Господь;* **аво́сь бы, когда́ бы помо́гъ мнѣ́ Богъ,** *Дано (да) е така;* **дай Богъ, чтобы бы́ло такъ.** *Дано (да) повалıаше дъждецъ;* **кабы́ пошёлъ до́ждикъ.**

Да поглядамь горѣ-долу,
Горѣ-долу по хоро-то,
Дано видѫ нѣйдѣ нѣкой
Отъ моѭ-тѫ клятѫ родѫ. *Пѣс.*

И въ клятвъı като: *Дано да не замрькнешь;* **чтóбы тебѣ́ до ве́чера не дожи́ть!** *Дано да не осьвне!* **чтóбы емý до утра́ не дожи́ть!** *Дано да ся не видишь!* **чтóбы не ста́ло тебя́.** *Дано да ся не нагадешь!* и *дано ся не наıалъ! Дано ся не наспалъ!* и проч. — Знаменованıето на това нарѣчıе може да ся види още и отъ тъııа изреченııа: *Дано ся поклатишь* (вм. само ся поклати) *отъ мѣстото си и щешь видѣ;* **то́лько тро́нься съ мѣ́ста и уви́дишь.** *Дано мя бѫдешь излъгалъ* (ако излѣзе, че мя си излъгалъ), *азъ щѫ ти каза;* **въ слу́чаѣ что ты меня́ обману́лъ, я тебѣ́ дамь!** *Дано да знаѭ и азъ колко тебе,* тъı знаешь, нъ и азъ знаѭ; **ты зна́ешь, но и я зна́ю.** *Дано да сьмь видѣлъ и азъ,* и азъ сьмь видѣлъ.

Бае Богдане войводо,
Азе щѫ, бае, да идѫ,
Дано мя (та нека мя, макаръ мя) влъци изıадатъ
Дружинѫ да не засрамıамь. *Пѣс.*

Данъ, им. соб. мѫжско.

Дане бане, джелепине!
Данъ ми, банъ ми вино пие
Съсъ селенъı, съ кметовъı. *Пѣс.*

Данъ! *междом.* Показва пущкание; нумъ! **нў! нукъ!**

Да́нъкъ, *с. м.* Даванина, давань, даване, давачка, давка, давнина, дажба, даждие, дань, бирия, бирка, биръ, оброкъ, подань, порѣзъ, вергия; **дань, по́дать, нало́гъ, обро́къ, окла́дъ.** *Турямь данъкъ;* **налага́ть по́дать, обкла́дывать, облага́ть по́датью.**

Дань, *с. ж.* Данъкъ. *Плащамы дань.*

***Да́ра,** *с. ж.* Тягло-то на сѫдъ или на обвивкѫ, което ся свалія отъ тягло-то на стокѫ-тѫ; **тара.**—*Зе си дарѫ-тѫ,* зе си дрьмыты, побѣгнѫ. — *Извадихъ го на дарѫ,* оставихъ го напраздно. — *Той излѣзе на дарѫ,* остана напраздно. — *Толкова му е дара-та,* толкось струва.

***Дара́къ,** *с. м. Т.* Таракъ, дѫракъ, справа за влачение влънѫ, гребенъ, гребенецъ; **гребёнка, ка́рда.** *Дай Катунину да ти наточи дарака, та да го отнесе.*

Дара́чение, *с. ср.* отъ **дара́чѭ.** Влачение; **чеса́ніе, чёска ше́рсти.**

Дара́чецъ, *ум. м.* отъ **дара́къ.**

Дара́чѭ, **ишь,—чилъ,** *гл. д.* Влачѭ влънѫ или друго нѣчто на даракъ; **чеса́ть гре́бнемъ шерсть, мы́кать. — чѭся,** *гл. стр.* Влачѭся. **—ченъій,** *прич. стр.* Влаченый; **чёсанный (о ше́рсти).**

Да́рба, *с. ж.* 1) Нѣчто подарено, харизано, даръ, поклонъ; **даръ, пода́рокъ.**

> Дарбѫ щѫ въі дарѭ.
> Да мя дари добрѫ дарбѫ.
> Пашія гъі дарбѫ обдари.

Дарба добрю, а дѣлба още по́-добро. 2) Подадение́, отпустъ отъ Бога, даръ; **даръ, дарова́ніе, тала́нтъ, спосо́бность.** *Божію дарба.* 3) Добыто или дадено даромь, подарено, харизма; **дарово́е что.** *Това ми е дарба. Имамь го дарба.* 4) Милостыня; **ми́лостыня, подая́ніе.**

> Така ли Рада мыслила,
> Черно Циганча да земе,
> На дарбѫ Рада да ходи
> По село и по друмовы. *Пѣс.*

Да́рбица и **да́рбичка,** *ум. ж.* отъ **да́рба.**

Даре́ние, *с. ср.* отъ **дарѭ.**

Darда́нъ. Въ гатанкѫ за врьтиашкѫ: *а дарданъ татка, а дардана майка, шеребисты дѣца.*

Дарецъ, *ум. м.* отъ **даръ.** Малъкъ даръ, дарчя, дарчекъ; **да́рикъ, пода́рочекъ.**

***Да́рма,** *с. ж.* Бѣлъ тюлбентъ.

***Да́рмаданъ,** *нар.* Разтурено, разврьлено; **вверхъ дномъ.** *Направи го дармаданъ.*

Дарма́самь, *гл. свр.* отъ **дарма́свамь.** Да разчешѫ, да раздрьпамь.

***Дарма́свамь** и **дарма́сувамь** (за дарма́самь), *гл. д.* Чешѫ, разчесвамь влънѫ или друго нѣчто, раздрьпвамь.

***Дармо́нъ,** *с. м.* Рѣдко рьшето за прѣсѣвание жита, честина.

Дармонѭ, **и́шь, —нилъ,** *гл. д.* Прѣсѣвамь нѣчто съ дармонъ.

Дарови́тъій, **тъ, та, то,** *пр.* Който има даровы, дарбы, подадение; **дарови́тый, спосо́бный, тала́нтливый.**

Даро́вниъій, **— вьнъ** и **— венъ, вна, вно,** *пр.* Что е за даръ, за дарение; **предназна́ченный для даро́въ.**

> Вапари, лѣпи Вардари!
> Не прашѣте ми платно-то,
> Оти е платно даровно. *Пѣс.*

Да́ромь, *нар.* Безъ заплатѫ, бадиава, бадихава; **да́ромъ, безъ пла́ты.** — *Даромь да ти е,* дарѭ ти го, харизвамь ти го, земи го.

> Даромь да ти е, юначе,
> Мое прочуюто војводство
> И моја саблія френгиія
> Съ девять безцѣнны камыние. *Пѣс.*

***Да́рина,** *с. ж.* Крьпа за главѫ, момиія.

Дару́вамь, *гл. д.* Давамь даръ, даромь, харизвамь; **дарова́ть. — ванъій,** *прич. стр.* Харизанъій; **даро́ванный.**

Дару́ване, *с. ср.* отъ **дару́вамь.**

Дарчёкъ, *ум. м.* отъ **даръ.**

***Дарчи́нъ,** *с. м. Т.* Тарчинъ: срѣдина-та кора отъ дрьво *Cinnamomum,* която има приятенъ дъхъ, та счюкана на прахъ ся турія въ ястие за подправѫ: канела; **кори́ца.**

Да́рчя, *ум. ср.* отъ **даръ.** Дарецъ, дарчёкъ; **да́рикъ, пода́рочекъ, подаре́ньице.**

Даръ, *с. м.* 1) Нѣчто подарено, дадено безъ заплатѫ, дарба, поклонъ; **пода́рокъ, подаре́нье, даръ.** 2) Дарба, подадение, отпусть отъ Бога; **дарова́ніе, даръ, тала́нтъ.** 3) На сватбѫ, онова, сь което дарять булкѫ-тѫ и съ което булка-та дари рода на младоженека.

> Не люби, Койче, Паункѫ:
> Паунка не е за назе,
> Че е сирмашка дъщеріа,
> Още е, Койче, спрачя,
> Та нѣма тьнкы даровы,
> Даровы крьпы, мѣсалы,
> И нѣма ризы, сукманы. *Пѣс.*

Мома въ люлкѫ, даръ въ дисагы. Ни даръ давала, ни грыжѫ имала. Шьта като свахѫ безъ даръ, или: *ходи като сватѫ безъ даровы.*

Дарѭ, **и́шь,—рилъ,** *гл. д.* 1) *Дарѭ нѣчто нѣкому,* давамь му го безъ платѫ, подарівамь му го, поклонявамь му го, харизвамь му го; **дари́ть что кому́.** 2) *Дарѭ нѣкого съ нѣчто* и *дарѭ нѣкого нѣчто;* **дари́ть кого́ чѣмъ.** На сватбѫ младоженекъ-тъ дари тьстиа и тьщѫ си съ обуща, чизмы

и чехлы, а булка-та дари свекъра и свекървѫ си ризѫ. По тоꙗ обычай, когато ся роди дѣтя, баща му и майка му, честитꙗвать, ако е момче: _честити ви риза_, ако ли е момиче: _честити ти чизми, честити ти чехли,_ за да е живо дѣтято да порасте да ся ожени, та да гы дарять така. — __Дарѭ́ся,__ 1) _гл. вз._ Давамь си съ нѣкого даровы, даримъ си единъ другому; __дари́ться, передари́ваться.__ 2) _гл. стр._ Бывамь даренъ; __дари́ться.__ __Даре́нъій,__ _прич. стр._ 1) Что е даденъ даръ; __дарёный.__ 2) Комуто сѫ дали даръ. _Ходи като не даренѫ свахѫ. — Дари го, заслѣпи го. Дари золана, да не даришь голана. Даренъ пакъ ся дарява._

__Дарꙗ́вамь,__ _гл. мн-кр._ отъ __дарѭ́;__ __да́ривать.__

__Даскале́ніе,__ _с. ср._ отъ __даскалѭ́.__ Учение нѣкого нѣчто.

__Даскале́тина,__ _ув. м._ отъ __да́скалъ.__

*__Даскаллѫ́къ,__ _с. м._ в. __даскалство.__

__Да́скалскъій,__ ска, ско, _пр._ отъ __да́скалъ.__ Учителскъій; __учи́тельскій.__ — __скы,__ _нар._ Учителскы; __учи́тельски.__

__Да́скалство,__ _с. ср._ Даскалско звание, учителство; __учи́тельство.__

__Даскалу́вамь,__ _гл. ср._ Бывамь, ходѫ даскалъ, учителствувамь; __учи́тельствовать.__

__Даскалу́ваніе,__ _с. ср._ Учителствуваніе; __учи́тельствованіе.__

__Да́скалчя,__ 1) _ум. ср._ отъ __да́скалъ.__ Младъ даскалъ, учителчя. 2) _с. ср._ Насѣкомо _Coccinella,_ божиꙗ бубалка, божꙗ кравица, велиденчя, господёва момичка, гуролъ, калинка-малинка, калꙗ-малꙗ, кукумара, литмара, мара, невѣстица, путмара; __бо́жья козя́вка, бо́жья коро́вка, козя́вка.__

*__Да́скалъ,__ _с. м. Гр._ 1) Учитель; __учи́тель.__ 2) Ученъ; __учёный.__ На лѣкарьı-ты, като на ученъı, казвать: _да́скале,_ кога имъ говорять. — _Давамь нѣкого на даскалъ,_ давамь го въ училище да учи книгѫ; __отдава́ть въ шко́лу.__ — _Ходѫ на даскалъ,_ ходѫ въ училище да учѫ книгѫ; __ходи́ть въ шко́лу.__ — _Кой ти е даскалъ-тъ?_ Кой тя учи, кой тя е научилъ това?

__Даскалѭ́,__ __и́шь,__ — __ли́лъ,__ _гл. д._ Учѫ нѣкого на нѣчто, подучвамь го какво да прави. — __лѭ́ся,__ _гл. възвр._ и _стр._ — __ле́нъій,__ _прич. стр._ Наученъій, подученъій на нѣчто. _Той е даскаленъ,_ научилъ го е нѣкой.

*__Дау́лъ,__ _с. м. Т._ Давулъ, тъпанъ, гочь; __бараба́нъ.__

*__Дафи́на,__ _с. ж. Гр._ Дрьво _Laurus nobilis;_ __лавръ, лавро́вое де́рево.__

Заспала мома, заспала
Въ широко поле край море
Подъ дрьво зелено дафинѫ. _Пѣс._

__Дафи́новъій,__ въ, ва, во, _пр._ отъ __дафи́на;__ __лавро́вый.__ _Дафиново листо._

*__Дахаре́,__ _с. ср. Т._ 1) Лубъ обтягнѫтъ съ кожѫ и на него дрьнкала за свирение; __бу́бенъ.__ 2) Отдѣление въ кѫщѫ отъ нѣколко стаи; __отдѣле́ніе изъ нѣсколькихъ ко́мнатъ въ до́мѣ, апартаме́нтъ.__ 3) Отдѣление въ правителствено учрѣждение; __отдѣле́ніе въ прису́тственномъ мѣстѣ.__

*__Даꙗ́къ,__ _с. м. Т._ 1) Подпорка на нѣчто; __подпо́ра.__ _Даꙗкъ на стѣнѫ;_ __быкъ.__ 2) Бой, лобутъ; __побо́и.__ — _Давамь даꙗкъ нѣкому,_ биѭ го. — _Ꙗмь даꙗкъ,_ ꙗмь бой, бывамь битъ. — _Трътихъ му, ударихъ му единъ даꙗкъ,_ трътихъ му единъ бой, набихъ го.

__Даꙗ́чець,__ _ум. м._ отъ __даꙗ́къ.__

*__Даꙗнди́свамь__ и __даꙗнди́сувамь__ (да даꙗнди́шѭ), 1) _гл. д._ Допирамь, доплащамь до нѣчто, възсланꙗмь, възпирамь; __прислони́ть, приставля́ть, опира́ть.__ _Даꙗндиши го до стѣнѫ-тѫ, възъ стѣнѫ-тѫ;_ __приста́вь его́ къ стѣнѣ́.__ 2) _гл. ср._ Траѭ, дрьжѭ; __существова́ть, сохраня́ться.__ _Това цвѣтѥ даꙗндисва много врѣмя._ 3) Стоѭ насрѣщѫ, траѭ, трьпѭ, не ся подавамь; __сноси́ть, переноси́ть, уста́ивать, не подава́ться.__ _Даꙗндисвамь на студа. Той даꙗндисва на вино-то,_ пие и не ся опива.

__Даꙗнди́сваніе__ и __даꙗнди́суваніе,__ _с. ср._ отъ __даꙗнди́свамь.__

__Даꙗнди́шѭ,__ _гл. свр._ отъ __даꙗнди́свамь.__ 1) Да допрѭ, да доплатѭ. 2) Да утраѭ, да утрьпѭ.

*__Даꙗтти́свамь__ и __даꙗтти́сувамь__ (да даꙗтти́шѭ), _гл. д. Т._ 1) Опирамь, доплащамь до нѣчто. 2) _гл. ср._ Опирамся нѣкому. _Азъ му го даꙗттисахъ._

__Даꙗтти́сваніе__ и __даꙗтти́суваніе,__ _с. ср._ отъ __даꙗтти́свамь.__

__Даꙗтти́шѭ,__ ешь, — __ти́салъ,__ _гл. свр._ отъ __даꙗтти́свамь.__

__Два,__ _числ. м._ __двѣ,__ _ж._ и _ср._ Единъ и още единъ ставать два; една и още една, едно и още едно, та двѣ. _Два вола. Два коня. Двѣ кравы. Двѣ зрьна._ И съ членъ: __два-та, двѣ-тѣ__ и __двѣ-ты.__ _И два-та брата сѫ женени. И двѣ-тѣ сестры сѫ задомены. Двѣ-ты дѣца сѫ отъ единѫ майкѫ, и двѣ-ты отъ другѫ._ — _Два по два,_ двой по двой, чифтъ-чифтъ; __по́двое, попа́рно.__ _Нарядилися два по два._ — _Два пѫти,_ дважь, дващь; __два́жды, два ра́за, вдво́е, вдвойнѣ́.__ _Азъ ꙗмь два пѫти на день;_ __я ѣмь два́жды, два ра́за въ день.__ _Това е два пѫти по́-скѫпо;_ __ѕто вдво́е дороже́.__ _Съ погрѣшкѫ записано два пѫти;_ __оши́бкою запи́сано вдвойнѣ́.__ — _На́-двѣ, на́-три,_ какъ да е, прѣзъ купъ за грошь; __ко́е-какъ,__

какъ нибу́дь, какъ ни попа́ло, че́резъ пень коло́ду вали́ть. *Направи го нй-двѣ, на-три.* — **О двѣ** (о́двѣ): *а)* О два ката. *Впрягни го одвѣ;* сложи́ его́ вдвое. *Усуквамь нищкы-ты о́двѣ;* сучи́ть ни́тки вдво́е, двои́ть. *б)* Два пѫти толкова. *Азъ щѫ ти го отврънѫ о́двѣ;* я отплачу́ тебѣ вдво́е.—**По́ двѣ** (по́двѣ), игра рѫченици; извѣ́стная пля́ска. — *Два-три, двѣ-три,* отъ два, отъ двѣ до три. — *Нѣма да гы врьже двѣ на-едно,* не дрьжи паръı-тъı, прахосва гъı, проданенъ му е джебъ-тъ. *Братъ по брата, та и двата. Дали Марку двѣ, той иска три. Зло и лошаво — двѣ недобрины. Той знае и двѣ и двѣстѣ. Който лъже, на вѫже; който не, на двѣ. Доклѣ имамь двѣ овця, всякой ми казва добъръ день. Двѣ дыни въ еднѫ рѫкѫ не стоять,* или: *подъ еднѫ мышницѫ ся не носять. Двѣ рѫцѣ едно лице мыѭть. Двѣ кучкы изъ едно корыто не ядѫть. Двѣ мотовилкы въ еднѫ стаѭ не мотаѭть. Двѣ рѫцѣ и Богу ся възпротивять. Двѣ Циганкы — цѣло хоро;* гусь да ба́ба — торгъ; два гу́ся и двѣ ба́бы — я́рмарка.

Двадесята́къ, двассета́къ, *с. м.* Что има на брой или чини двадесять.

Двадесята́чя, *ум. ср.* отъ **двадесята́къ.**

Двадесяти́на, двассети́на, *с. ж.* На брой до двадесять, нѣчто до двадесять. *Имамь двадесятинѫ грошя.*

Два́десятый и **два́сеттый,** тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **два́десять;** двадца́тый.

Два́десять и **два́ссеть,** *числ.* Два пѫти по десять; два́дцать.

Дважь, *нар.* Двашь: 1) Два пѫти; два́жды, два ра́за, двукра́тно. *Азъ сьмь ходилъ дважь въ Цариградъ.* 2) Два пѫти толкова, двойно; вдво́е, вдвойнѣ́. *Ты си дважь по́-старъ отъ мене;* ты вдво́е ста́рше меня́. *Той е дважь злочестъ;* онъ вдвойнѣ́ злосча́стенъ. — **На дважь** (надважь), **О дважь** (одважь), на два пѫти, о два пѫти, въ два прѣхвата; въ двухъ пріё́махъ. *Еднѫ окѫ вино надважь ѭ изпи, по половинѫ окѫ наведнѫжь. Толкова дебело дрьво одважь го просѣче,* два пѫти баснѫ и го прѣсѣче. — **По дважь** (подважь), по два пѫти; по́ два ра́за. *Той ходи подважь на день въ горѫ-тѫ на дрьва.* — **Веднѫжь-дважь,** единъ-два пѫти. *Веднѫжь-дважь като излъжешь, не тя вѣрвать вяче.* — **Дважь-трижь,** два-три пѫти. *Дважь-трижь на мѣсяца мя хваща глава и мя боли по два-три дни. Еднѫ парѫ дважь врьзвай. Дважь мѣри́, веднѫжь рѣжи,* или: *дважь мѣри́, еднѫжь да не сбрькашь. Дважь лисица въ капанъ не влиза. Дважь лѣто не бива. Който злѣ кляка, дважь повънъ ходи. Блазѣ глухому, че дважь чюва. Дрьто дважь телци пасе. Който слушя жены-ты, той е дважь жена. Еднѫжь тыква на водѫ, дважь, на третий пѫть ся разбива.*

Два́ица, в. **двойца.**

Два́ма, *числ. м.* **двѣ́мѣ,** *ж.* Казвася само когато ся говори за людіе, а понѣкога въ пѣсни-ты и приказкы-ты и за олицетворены животны. *Двама братіе;* дво́е бра́тьевъ. *Ние смы двама тука;* насъ дво́е здѣсь. *Той познава и двама ны;* онъ зна́етъ насъ обо́ихъ. *Той даде на двама ны сто грошя;* онъ далъ намъ двоимъ сто піа́стровъ.

> Пищи, пиля, двама да пищимы;
> Лѣжи, пиля, двама да лѣжимы;
> Умри, пиля, двама да умремы. *Пѣс.*

И съ членъ: **два́ма-та, двѣ́мѣ-тѣ** и **двѣ́мѣ-ты.** *Тии сѫ трима братіе, и двама-та отъ тѣхъ сѫ женени, а третий е още ергенъ;* ихъ тро́е бра́тьевъ, и дво́е изъ нихъ жена́ты, а тре́тій ещё холосто́й. *Тии и двама-та сѫ богати;* о́ба они́ бога́тые. *Ние и двама-та смы сиромаси;* о́ба мы бѣ́дные. *Ние и двѣмѣ-ты смы вдовици;* о́бѣ мы вдо́вы. *Вие двамата стойте тука;* вы вдвоё́мъ сто́йте здѣсь. — *Двама едного не чякать. Двама отъ вѣрѫ, третий отъ душѫ. Двама безъ душѫ, третий безъ главѫ. Двама ся биѭть, единъ ще плаче. Двама въ горѫ врьлувать, а единъ ся страхува. Двама души три думы. Дѣто двама, той третий. Слѣпець слѣпца води, и двама-та въ ямѫ-тѫ.*

Двама-трима. Двама или трима, два-троица.

Двами́на, *числ.* Казвася и то като **двама,** само когато ся говори за людіе, и само въ мѫжскый родъ; два человѣка. *Двамина работници сѫ доста, за да свършять тѫѭ работѫ за единъ день;* дво́е рабо́чихъ доста́точно для исполне́нія э́той рабо́ты въ оди́нъ день. *Азъ тръгнѫхъ на пѫть съ двамина другари;* я отпра́вился въ доро́гу съ двумя́ попутчиками. И съ членъ: **двами́на-та.** *Двамина-та отъ тѣхъ сѫ Гръци, а тримина-та сѫ Блъгарє;* дво́е изъ нихъ Гре́ки, а тро́е Болга́ре. *И двамина-та сѫ виновати;* о́ба они винова́ты. *Празденъ пищовъ на двамина страхъ. Пълна пушка едного плаши, а праздна—двамина. На двамина козий кракъ. Не слушяй едного, пакъ да сѫдишь двамина. Прилично магаря двамина носи.*

Двамйнка, *ум.* отъ **двамйна.**
Двáмка, *ум.* отъ **двáма.**
Дванадесятникъ и **дванáесéтникъ,** *с. м.* Брьдо о дванадесить главы.
Двана́десятый и **дванáесетый,** тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **дванáдесять;** **двѣнáдцатый.**
Двана́десять и **дванáесеть,** *числ.* Десять и още два правять дванадесять; **двѣнáдцать.** *Дванадесять лисици въ единж дупкж. Дванадесять овчари съ единж лъжицж яли и дванадесять-ти ся наяли.*
Два-тройца. Двама-трима.
Двáтый, тъ, та, то, *числ. пор.* Вторый, **двѣкый,** двѣтый; **вторóй.**
Двашь, в. **дважь.**
Двйгамь и всичкы-ты производны отъ тжя рѣчь в. при **вдйгамь.**
Двоеглáвый, въ, ва, во, *пр.* Что е съ двѣ главы; **двоеглáвый, двуглáвый.**
Двоегодйшний, — шьнь и — шень, шня, шне, *пр.* в. **двѣгодйшний.**
Двоекрáкый, къ, ка, ко, *пр.* Что е съ два крака; **двунóгій.**
Двоелйкый, къ, ка, ко, и
Двоелйчный, — чьнъ и — ченъ, чна, чно, *пр.* 1) Что има двѣ лица, на което и лице-то и опако-то е едно. 2) Лицемѣрный, непостоянный; **двулйчный, лицемѣрный.**—*Двоелика лопата,* двѣобразникъ, лицемѣръ.
Двоéние, *с. ср.* отъ **двоіж** и **двоіжся.**
Двоеслóвъ, *с. м.* Който знае два языка.
Двоестрѣлка, *с. ж.* Казвася въ пѣсни-ты за стрѣлж.

> Дрьжся, дрьжся, Храбро юнакъ,
> Да ти прѣдамь вторж стрѣлкж,
> Вторж стрѣлкж двоестрѣлкж. *Пѣс.*

Двоеу́мный, — мьнъ и — менъ, мна, мно, *пр.* Който ся двоуми.
Двоеумѣжся, в. **двоумѣжся.**
Двой, *с. м.* Рало, чифтъ; **пáра.** *Единъ двой воловс,* единъ чифтъ. — *Двои пѣтли,* втори пѣтли.

> Сѣдѣла Мара чякала
> До двои пѣтли, до трои. *Пѣс.*

— *Двой-трой-гащи,* едно растение.
Двойнйка, *с. ж.* Лопата, на коѭто и двѣ-ты страны сж еднаквы, двоелика лопата; в **двоелйкый.**
Двóйный, **двóенъ, двóйна,** но, *пр.* Что е два пжти пó голѣмъ; **двойнóй.** 2) Что е о двѣ направенъ; **двойнóй.** — **но,** *нар.* Два пжти толкова; **вдвойнѣ.**
Двойца, *числ.* Двáица, казвася като **двáма** и **дваміна,** само когато ся говори за людіе, и само въ мжжскый родъ. *Двоица тръговци;* **двóе купцóвъ.** И съ члѣнъ: **двойца-та.** *Прѣминжхж троица пжтници, двоица-та на коне, а третий на магаря;* **проѣхало трóе дорóжныхъ, двóе на лошадя́хъ, а третій на ослѣ.** *Тии и двоица-та сж овчари;* **óба онѝ пастухѝ.** *Двоица ся карать, третий отдѣва. Черна чюма и Грьцкый калугеръ—двоица бражж.*
Двойчка, *ум.* отъ **двойца.**
Двообрáзникъ, *с. м.* Двоеликый, двоеличный чловѣкъ, лицемѣръ, двоелика лопата; **двулйчный, лицемѣръ.**
Двóріе, *с. съб.* отъ **дворъ.**
Двóрение, *с. ср.* отъ **двóріж.**
Двóрецъ, *ум. м.* отъ **дворъ.** Дворчя; **двóрикъ.**
Дворйще, *с. ср.* 1) Мѣсто дѣто е былъ дворъ; **дворйще,** 2) *ув. ср.* отъ **дворъ;** **дворйще.** 3) Въ *мн. ч.* **дворища,** *с. съб.* отъ **дворъ.** Много дворове нѣйдѣ.
Дворкы́ня, *с. ж.* Мома слугыня въ господарскж кжщж; **дворóвая дѣвка.**

> Кралица хока отъ чардакъ:
> Момкыни, мои дворкыни,
> Ѩ ся качѣте на чардакъ. *Пѣс.*

Двóрникъ, *с. м.* Годежникъ, годежиакъ, годежяръ, дѣвоснобъ, дѣвоснобникъ, женихлъ, изводникъ, изглядникъ, момарь, просецъ, просетикъ, прѣдумникъ, сватъ, сватовникъ, сводникъ, стройникъ, снобникъ; **сватъ.**
Двóрница, *с. ж.* Годежница, годежяарка, женихла, момарка, прѣдумница, снобница; **сваха.**
Двóрный, —рьнъ и —ренъ, рна, рно, *пр.* отъ **дворъ;** **двóрный, дворóвый.** *Дворны врата,* врата-та на дворъ, вратня.
Дворчя, *ум. ср.* отъ **дворъ.** Дворецъ; **двóрикъ.**
Дворъ, **рóве** и **ри,** *с. м.* Мѣсто около кжщж, заградено съ оградж отъ плетъ, зидъ и проч., авлия; **дворъ.** *Голѣмъ широкъ дворъ.*

> Златны ся люлкы спустнжлы
> На Грозданкыны дворовы. *Пѣс.*

> По дворы ходи и плаче
> Грыжевна Стана жяловна. *Пѣс.*

— *Камянъ дворъ,* дворъ заграденъ съ камянъ зидъ. —*Равни дворове* и *равни двори,* голѣми, хубави, господарскы дворове. —*Задень дворъ,* дворъ задъ кжщж-тж; **вáдній, чёрный дворъ.** — *Мжжскый дворъ,* прѣдния-та половина, на Турскж кжщж, дѣто стоять мжжіе-ти; селямлжкъ. — *Женскый дворъ,* вжтрѣшния-та половина на Турскж кжщж, дѣто стоять жены-ты; харемъ.

> Ей гиды Гюро, Гюро златарче,
> Хайдѣ влѣзи си въ мжжскы дворовы,
> А невѣстж-тж му іж зедохж,
> Му іж внесохж въ женскы дворовы. *Пѣс.*

Въ двóрѣ (вдворѣ), кат. *нар.* Дома, удома, вкѫщи; **дóма.**

Како знаешь, вдворѣ да ся найдѫшь,
Оти майка ны е зь умиранѥ. *Пѣс.*

— **Нá-дворъ** (нáдворъ), като *нар.* а) Вънъ, вънка, нé вкѫщи, нé дома; **на дворѣ, со дворá.** б) Новънъ, новънка, но себе, за нущанѥ водѫ, за изсѫдванѥ; **на дворъ, на низъ.** — *Да пометемъ двора, да посрѣщнемъ сбора. Който шьта по двора, той играе на сбора. Всюко куча на двора си лае.*

Двóрѭ, ишь, —рилъ, *гл. д.* 1) Раздумвамь, прѣдумвамь срьдитъ за да ся одоброволи, прѣговарюмь; **уговáривать, мирúть, утишáть.** 2) Правѭ сговоръ за момъкъ и момѫ да ся земѫть; прѣдумвамь; **свáтать. Двóрѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* —**ренъй,** *прич. стр.*

Двоумéнie, *с. ср.* отъ **двоумѭся.**

Двоумѭся, úшся, úлся, *гл. об.* Двоеумѭся, чюдѫся за нѣчто да ли да го направѭ или не, двоѭся, колебаѭся; **колебáться, не рѣшáться, сомнѣвáться.**

Двоѭ, úшь, двоúлъ, *гл. д.* 1) Дѣлѭ на двѣ; **раздвáивать.** 2) Правѭ ó двѣ; **двоúть, усугублять.** *Двоѭ пряждѫ.* 3) Отдѣлюмь, раздѣлюмь; **отдѣлять, разлучáть.** *Двоимъ козы-ты отъ овцы-ты.* 4) За очи: кога ны ся видять всичкы-ты нѣчта като да ся по двѣ; **двоúть, двоúться въ глазáхъ.** *Очи-ты ми двоять.* **Двоѭся,** *гл. възвр.* 1) Отдѣлюмся, раздѣлюмся; **отдѣляться, разлучáться.** *Срѣда и пятъкъ двоять ли ся, та и они да ся раздвоять.* 2) Двоумѭся, колебаѭся, чюдѭся; **колебáться, не рѣшáться, сомнѣвáться. Двоéнъй,** *прич. стр.*

Двоюавамь, *гл. мн-кр.* отъ **двоѭ; двáивать.**

Двоюкъ, *с. м.* 1) Пара, коюто врьви два гроша, икиликъ; **монéта о двухъ піастрахъ.**

На бѣло грьло жлъты жлътици,
На русѫ косѫ бѣлы двоюци. *Пѣс.*

2) Животно, что е наврьшило двѣ годины; **двулѣтнее живóтное.**

Двоюкъй, къ, ка, ко, *пр.* Что е два строю; **двоякій.** — **ко,** *нар.* По два начина, и така и инакъ; **двояко.**

Двулúкъ, *с. м.* Раст. цвѣтѥ *Convallaria majalis,* бисеръ, гергѣвденчя, гергёвы бабкы, момински сльзы; **лáндышъ.**

Двѣ, *числ. ж.* и *ср.* отъ **два,** в. **два.**

Двѣгодúшний, — шьнь и — шень, шна, шне, *пр.* Двоегодишний, что има двѣ годины, что ся врьши, что става за двѣ годины, что е отъ двѣ годины; **двулѣтній.** *Двѣгодишне дѣтя. Двѣгодишнꙗ работа.*

Двѣйкъй, ка, ко, *числ. пор.* в. **двѣкъй.**

Двѣкожéнець,—нци, *с. м.* Жененъ вторъй пѫть, води вторѫ женѫ; **двоежéнецъ.**

Двѣкожéнкына, *с. ж.* Женена за вторъй мѫжь.

Двѣкъй, къ, ка, ко, *числ. пор.* Дватъй, двѣтъй, вторъй; **вторóй.**

Двѣстѣ, *числ.* Два пѫти по сто, двѣ стотины; **двѣсти.** *Той знае и двѣ и двѣстѣ.*

Двѣтъй, тъ, та, то, *числ. пор.* Дватъй, двѣйкъй, двѣкъй, вторъй; **вторóй.**

Дебелáкъ, *с. м.* Дебелъ, неодѣланъ чловѣкъ, простакъ, селяченинъ; **мужúкъ.**

Дебéла мáра. Едно растенѥ.

Дебелáна, *с. ж.* Дебела, крьвена жена или мома; тронта; **толстýха, жирýха.**

Дебелáнъ, *с. м.* Дебелъ, крьвенъ чловѣкъ, тронтё, шишко; **толстякъ.**

Дебелáчкъй и

Дебелáшкъй, ка, ко, *пр.* отъ **дебелáкъ.** Просташкъй, селашкъй; **грýбый, мужúцкый.** —**чкы** и —**шкы,** *нар.* Като дебелакъ, просташкы; **помужúцки.**

Дебелéць, *с. м.* Раст. *Sempervivum tectorum* и *Sagina,* бабинъ квасъ, кашличавчя, нежито, нежитъ, тлъстига, тученица, тучнúца; **очитóкъ, жирýха.**

Дебелúка, *с. ж.* Една трѣва, съ коюто ся прѣпасвать на Гергевъ-день за да бѫдѫть прѣзъ годинѫ-тѫ дебели; прѣпасвать съ нея и добытъка, за да дебелѣе, да ся крьви.

Дебелинá, *с. ж.* отъ **дебéлъй.** 1) Свойство на дебелъй; **толстотá.** 2) Дебело-то мѣсто отзадъ на чловѣка и на животно, бутъ; **бедрá.**

Дебелинкá, *ум. ж.* отъ **дебелинá.**

Дебéличкъй, — чькъ, чка, чко, и

Дебéлкъй, лка, лко, *пр. смякч.* отъ **дебéлъй.** Дебелшкъй, нѣколко дебелъй, вѣзъ-дебелъ, нрú-дебелъ; **толстовáтый, толстёнекъ.**

Дебеловрáтъй, тъ, та, то, *пр.* Что има дебелъ вратъ; **толстошéя.**

Дебелоглáвъй, въ, ва, во, *пр.* Който има дебелѫ главѫ, комуто не зима глава-та, който не разбира, тѫпъ на ума; **тупóй, непонятливый, тупоголóвый.**

Дебелогѫзъй, зъ, за, зо, *пр.* който има голѣмы дебелины.

Дебелокóжий, жıа, жıе, *пр.* Что има дебелѫ кожѫ; **толстокóжій.**

Дебелокóръй, ръ, ра, ро, *пр.* Что има дебелѫ корѫ; **толстокóрый.**

Дебелокрáкъй, къ, ка, ко, *пр.* Что има дебелы крака; **толстонóгій.**

Дебéлшкъй,—шькъ, шка, шко, *пр. смякч.* отъ **дебелъй.** Дебеличкъй.

Дебѣлый, лъ, ла, ло, *пр.* 1) Что има дебель, противно-то на тънкъй; **толстый.** *Дебелъ вратъ. Дебела дъска, дебело вѫже.* 2) За човѣкъ: а) Плънъ на снагѫ-тѫ, плътный, шишкавъй, тропчистъ; **тѣльный, полный, толстый.** б) Неодѣланъй, неизученъй, простый, дебелакъ; **грубый, простой, мужикъ.** 3) За добитъкъ: кръвенъй, угоенъй, тлъстый, брусестый; **жирный, тучный.** *Дебелъ овенъ. Дебела свиня.* 4) Нетънко уработенъй, грубый, простый; **грубый, простой.** *Дебела работа.* —**ло,** *нар.* **толсто, грубо.**—*Дебела глава,* човѣкъ, комуто глава-та не зима, който не разбира, дебелоглавъй; **тупая голова.** — *Дебелъ гласъ,* низъкъ, гѫстъ гласъ; **толстый голосъ.**—*Дебелъ очи,* коравы очи, човѣкъ съ дебелы очи, който не мига, не ся свѣни отъ ничто, безочливъ.—*Дебела сѣнка,* сѣнка подъ кълчисты дрьвие, дѣто слънце не пробива; **густая тѣнь.**—*Показа му дебелый край, показа му дебелѫ-тѫ,* показа му противно-то на това, что чака, что иска, что мысли. — *Отъ дебело дрьво обрѫчь не става. Вѣтъръ-тъ дебелы-ты дрьвета катурю, тънкы-ты само прѣвива. Влъкъ-тъ сурьво іаде, пакъ вратъ-тъ му е по-дебелъ. На влъка е дебелъ вратъ-тъ, зачтото самъ си врьши работѫ-тѫ. Отъ чтото сытъ, отъ това и дебелъ. Дебелъ като бъчвѫ, като цыганскый тъпанъ. Дебелы главы съ тънкы умовы не ся плънятъ.*

Дебель, *с. ж.* Една отъ три-ты протокы на твърдо тѣло; **толщина.**

> Че обникнѫ у рай Божий,
> Че обникнѫ чюдно дрьво,
> Маламено, столовато,
> Всѧ му дебель позлатена. *Пѣс.*

Дебелѣние, *с. ср.* отъ **дебелѣѭ.** Дебелѣяние.

Дебелѣѭ, ешь, -лѣлъ, *гл. ср.* Ставамь дебелъ, надебелѣвамь, тлъстѣѭ, кръвѭся; **толстѣть, тучнѣть, полнѣть, плотнѣть.**

Дебелѣяние, *с. ср.* отъ **дебелѣѭ.** Дебелѣние.

Дебелянъ, *с. м.* Така е нареченъ въ еднѫ пѣсьнь конь-тъ на Андреаше юнакъ.

> Онъ си іазди коня дебеляна,
> Что му чини за два Цариграда. *Пѣс.*

Дева, *съюз.* Ама, ала, нъ, обаче; **но.**

Девендесять, *числ.* Девятдесять.

Девесилкы, *с. ж. мн.* Едны гѫбы, които растѫтъ около кореня на растение девесилъ.

Девесилъ, *с. м.* Раст. *Heracleum,* расте по градины-ты, миризливо, турѧся въ гостбѫ; кименъ, русалия, селимъ; **борщъ, медвѣжья лапа.**

***Деветабанъ,** *с. м.* Раст. *Nymphaea* и *Nuphar,* шапливець; **кубышечки, кувшинчики.**

Девецицовець, *с. м.* Градинско цвѣтие *Calendula,* цьвти жлъто-граниво; невинъ, кроконъ, голѣмо цвѣтие, джюнджюля, левянъ; **ноготки.**

Девѣ, *съюз.* Дава.

Девятакъ, **таци,** *с. м.* 1) Что е на девять годины; **имѣющій девять лѣтъ.** 2) Нѣчто девять пядъ, девять аршина длъго.

Девятачя, *ум. ср.* отъ **девятакъ.**

Девятдесятый и **деведесетый,** тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **девятдесять; девяностый.**

Девятдесять и **деведесеть,** *числ.* Девять пѫти по десять; **девяносто.**

Девятина, *с. ж.* 1) Девять душь, девятмина; **девять душъ.** 2) Девята часть, отъ девять едно; **девятая часть.** 3) Помянуване умрѣлъ на девятъй день слѣдъ смрьть-тѫ му; **девятины.** *Дрьжимъ, носимъ девятинѫ на майкѫ си.* 4) Крьстець отъ девять снопе.—*Бабины девятины,* приказкы за прѣминуване врѣмя; **простой разговоръ, бесѣда о неважномъ для препровожденія времени, калякн.** *Приказвамы си бабины девятины;* **балакать, калякать.**—*Девятина овчари съ еднѫ лъжицѫ іали и пакъ влъка не видѣли. — Наскоро, бабо, девятины: на девять годины. И на магаря-то девятины. Да направимъ на Марка девятины-ты.*

Девятинка, *ум. ж.* отъ **девятина.**

Девятица, *с. ж.* Девять нѣчта.

Девятмина, *с. ж.* Девять душь, девятина. *Девятмина братя съ едно рало гищи.*

Девятнадесятый и **деветнаесетый,** тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **деветнадесять; девятнадцатый.**

Девятнадесять и **деветнаесеть,** *числ.* Десять и девять; **девятнадцать.**

Девятый, тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **девять; девятый.** *Щѫ тя гонѭ до девята рода. Девятый день да му не раздадѫтъ!* Клятва.

Девять, *числ.* Осемь и едно; **девять.** — *Девять братие съ еднѫ ризѫ,* или: *девять братие съ едны гащи,* голѣма сиромашия. — *Девять мѣсяци у мѣшлинѫ, три годинѣ на гръбинѫ. Слѣпо, кога прогляда, прѣзь девять баиры види. Прѣзъ девять земи го прѣвелъ. Прѣзъ девять села, та въ десято-то. Девять влъци, три прасци. Тикова рода девять поіаса. Девять гостбы все тыква (все гулия). Девять момци за кошь плѣвѫ.*

***Дѣда,** *с. ж.* Дода, кака.

***Дейди́свамъ** и **дейди́сувамъ** (да **дейди́шиж**), *гл. ср.* Т. 1) Казва ся за пратено нѣчто: дохождамъ, приимамся. *Той казва, че ми пратилъ писмо, нъ то не ми е дейдисало*, не ми е дошло, не го сьмь приялъ. 2) Хващамъ мѣсто; **служи́ть къ чему́.** *Кога правишь нѣчто, прави го каквото да дейдише*, да хване мѣсто, да не е напусто.

Дейди́шиж, ешь, ди́салъ, *гл. свр.* отъ **дейди́свамъ.**

***Де́ксамъ,** *гл. д. свр. Гр.* Да приемж.

Де́кы, *с. ж. мн.* Шишаркы отъ борикж, блѣкы; **сосно́выя ши́шки.**

Де́лва, *с. ж.* Глинянъ сждъ съ двѣ ржчкы, врьчва; **большо́й гли́няный кувши́нъ съ двумя́ ушка́ми.**

Де́лвица, *ум. ж.* отъ **де́лва.** Делвя, врьчвица.

Де́лвичка, *ум. ж.* отъ **де́лвица.**

Делвя́, *ум. ср.* отъ **делва.** Делвица.

***Дели́,** *пр. неизм. Т.* Лудъ; прѣдъ собствено имя показва: юнакъ. *Дели Марко, дели Ѩна.*

***Делибаши́ıа** и **делиба́шь,** *с. м. Т.* Луда глава: така сж ся наричали единъ строй отъ Туркы-ты войска, а по едно врѣмя хайты, които съ стотины ходıахж по села-та да ся хранять съ насилıа. *Нападнжхж като делибашии. Врьти мя като делибашиж.*

Делиба́шскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **делибаши́ıа.**

> Послуша го Дойчиница:
> Прѣмѣнися, пардися,
> Въ чисто рухо делибашско. *Пѣс.*

***Делиджа́нъ,** *с. м. Т.* Делидже, растение *Lolium temulentum*, бльвавица, бльвица, блювавица, пийвьць, пиовець, пиıаница, пиıавець, плѣвелъ, упоително жито; **плѐвелъ однолѣтній, головня́, ишене́цъ.**

***Деликанли́ıа,** *с. м. Т.* Младъ момъкъ, лудо-младо; **молодо́й человѣ́къ.**

Делима́рковчя, *с. ср.* Едно растение.

***Дели́ıа,** *с. м. Т.* 1) Делибашь. 2) Луда глава, юнакъ.

Дёлка, *с. ж.* Въ изречение: *самичькъ дёлка, самичькъ прѣговорка*, самичькъ си казва и прѣмыслюва злины-ты и самичькъ пакъ ся прѣговарıа и раздумва.

***Де́лми** и **ди́лми,** *нар. Т.* Не-ли. *Делми ти казахъ?*

Делѣ́ніе, *с. ср.* отъ **делѣ́иж.** Надвиване.

Делѣ́иж, ешь, лѣлъ, *гл. д.* Надвивамъ, надделѣвамъ; **одолѣва́ть, оси́ливать.**

> На царицж сънъ ся присънило.
> Че си има у Прилѣпа града,
> Че си има юнакъ спроти него,
> Что делѣе по́-юнакъ отъ него. *Пѣс.*

Деля́нка, *с. ж.* Раст. *Valeriana officinalis*, кочие бълие, чернокосъ; **булдырья́нъ, мау́нъ, землянóй ла́донъ.**

***Де́ма,** *с. ж. Гр.* Врьзка на главж на женж, забрада, чемберъ; **жéнская головна́я подвя́зка.**

***Демалу́гъ,** **лу́зи,** *с. м.* Дамалугъ, рало; **соха́.**

***Дембеле́къ,** *с. м. Т.* в. **тюмбеле́къ.**

***Дембелли́къ,** *с. м. Т.* Тембелликъ, мрьзелъ, нехъръ, лѣнь: **лѣнь, лѣность.**

***Дембе́лъ,** *Т.* Тембелъ: 1) *пр. неизм.* Мрьзеливъ, лѣнивъ, нехривъ; **лѣни́вый.** 2) Като *с. об.* Нехрё, нехра, мрьзелко, мрьзелка, **лѣни́вецъ, лѣнтя́й.**

***Деме́къ,** *нар. Т.* Сирѣчь; **то есть.**

Деме́тець, *ум. м.* и

Деме́тчя, *ум. ср.* отъ **деме́тъ.**

***Деме́тъ,** *с. м. Т.* Врьзаница, врьзка, вязаница, вязка, снопъ; **свя́зка, вя́занка, вя́зань, у́аелъ, пукъ, па́чка, ки́па, снопъ.** *Единъ деметъ лукъ, праса.*

***Деми́ръ,** *с. м. Т.* Желѣзо; **желѣзо.** Употрѣбително вмѣсто желѣзный:

> Она менѣ демиръ софрж туриıаше. *Пѣс.*

Денгу́ба, *с. ж.* Денгубение, маıание, губение врѣмя-то напраздно, губи-день; **теря́ніе вре́мени напра́сно.**

Денгу́бение, *с. ср.* отъ **денгу́бiж.** Денгуба.

Денгу́бiж, ишь, би́лъ, *гл. ср.* Маıжся, губиж си врѣмя-то напраздно; **терять вре́мя напра́сно, безъ по́льзы.**

Дендеве́рскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **дендеве́ръ.**

Дендеве́ръ и **дендеве́ринъ,** *с. м.* Казвася въ гатанкж за брьмбалъ: *отдолѣ иде дендеверъ, дендеверскж пѣсень пѣе.*

Денде́неска, *нар.* Днешьнь день, днешне, сегашне врѣмя, днесь, сега; **настоя́щее вре́мя.** *И денденеска ся приказва за него.*

***Денеди́свамъ** и **денеди́сувамъ** (да **денеди́шиж**), *гл. д. Т.* Опытвамъ; **про́бовать.**

***Денеди́сване,** *с. ср.* отъ **денеди́свамъ.**

Денеди́шиж, ешь,—ди́салъ *гл. свр.* отъ **денеди́свамъ.**

Де́немъ и **дьнемъ,** *нар.* 1) Прѣзъ деня, денѣ; **днёмъ.** *Денемъ святець, нощемъ крадець.* 2) На день, въ день; **въ день.** *Денемъ по дважь.*

Дене́ска и **дьне́ска** и

Дене́сь и **дьне́сь,** *нар.* 1) Тоıа день, днесь, днеска; **сего́дня.** 1) Нынѣ, сега, въ сегашне врѣмя; **въ ны́нѣшнее, въ настоя́щее вре́мя.**

Дене́шний и **дьне́шний,** шьнь и шень, шна, шне, *пр.* Что е отъ днесь, днешний; **сего́дняшній.**

***Денкъ,** *с. м. Т.* 1) Голѣма врьзка стока за товарение на конь или на кола; **тюкъ.** *Врьзвамь денковы;* **наковáть, увязывать въ тюки.** 2) Еднакво тяжко и отъ двѣ-тъи странъи; **равновѣсіе.**

Денника, им. соб. женско.

Събрали ми ся набрали
До двѣстѣ триста юнаци,
Слуга имъ служи Денника,
Денника млада дѣвойка. *Пѣс.*

Денйца и дьнйца, *с ж.* Голѣма-та звѣзда, что изгрѣва сутрени, зорница, зора; **денница, ýтренняя звѣзда.** Иста-та звѣзда, кога изгрѣва вечерь, се наричıа вечерница.

Звѣзда денница, Богу служница. *Пѣс.*

Денйца, им. соб. женско.

Сѣднѫли сѫ доръ до триста людіе,
Вино пиѭть, вино и ракиѭ,
Залива имъ Денница дѣвойка. *Пѣс.*

Дéно, *нар.* Денемь, денѣ, поднѣ.

Деноно́щно, *нар.* И денѣ и нощиѭ; **деноно́щно.**

Дéнчецъ, *ум. м.* и

Денчя, *ум. ср.* отъ **денкъ.**

День, **дни и дение,** *с. м.* Дьнь: 1) Врѣмя-то откакъ сьвне доклѣ мрькне, откакъ изгрѣе слъице-то доклѣ зайде, отъ зарань до вечеръ; **день.** *Ѩсенъ день;* **свѣтлый день.** *Облаченъ день;* **пáсмурный день.** 2) День-тъ и нощь-та заедно; **сýтки.** *Недѣлята има седемь дни.* 3) Праздникъ, личенъ день; **прáздникъ, свѣтлый день.** *Щѫ вы дойдѫ на день. Вардѫ си тъя дрѣхы за день.* 4) День-тъ на святеца, на чието имя е нѣкой крьстенъ; **именйны.** *Днесь ми е день-тъ;* **сегóдня мой именйны.** *Азъ си нѣмамь день,* на мое-то имя нѣма святець, та да празднувамь неговъий день. 5) За пѫть: колкото съ обыкновено ходение ся зима на день; конакъ. *Отъ Пловдивъ до Цариградъ има десять дни пѫть.* 6) Въ мн. ч. *дни:* врѣмя, рядъ на работы-ты. *Настанѫхѫ тяжкы дни;* **настáло тяжёлое врéмя.** 7) Животъ; **дни, вѣкъ, жизнь.** *Нѣмалъ дни да живѣе. Дни-ти му ся скѫсили, доврьшили му ся, свршили му ся дни-ти, та умрѣлъ.* —*Днешний день;* **сегóдняшній день.** *Вчерашний день;* **вчерáшній день.** *Зáвчерашний день,* что е былъ прѣдъ вчерашний; **трéтьяго дня, позавчерá.** *Пóвчерашний день,* что е билъ прѣдъ завчерашний; **четвёртый день.** *Зарантний* и *утрѣшний день;* **зáвтрешний день.** *Другъй день,* а) съ прѣдлогъ *въ:* на третий день слѣдъ днешний, заутрѣшникъ; **послѣзáвтра.** *Днесь понедѣлникъ, утрѣ вторникъ, въ другъй день (заутрѣшникъ) срѣда. Отъ въ другъй день щемъ подкачимъ да жънемъ.* б) съ прѣдлогъ *на:* на утрѣ-то, на утрѣшний день; **на другóй день.** *Пó въ другъй день,* на четврьтъий день слѣдъ днешний, нó-заутрѣшникъ. *Тъя дни,* а) По дни-тѣ прѣди днешний день, прѣзъ дни-тѣ, нѣкни, отнѣкъннь; **на днихъ, намéдни.** *Тъя дни имáхмы гостие.* б) По дни-ты, прѣзъ дни-ты слѣдъ днешний день; **на днихъ.** *Тъя дни щемъ подкачимъ да врьшемъ. День днешенъ* и *день днесь,* нынѣшне врѣмя, сега. *День днешенъ, слава Богу, смы мирни. До день днесь не е ставало таково нѣчто. Въ наши дни, на наши дни,* въ наше врѣмя, откакто смы ные до сега; **въ нáше, въ нынѣшнее врéмя.**—*Благъ день:* а) Добръ, честитъ день, бѣлъ день; **дóбрый, щастлйвый день.** б) Блáженъ день, въ който ся ıаде благо, блажно; **скорóмный день.** — *Бѣлъ день,* а) Денемь доклѣ е видѣло; **бѣлый день.** *Ходихмы и ся врьнѫхмы по бѣлъ день.* б) День безъ грыжѫ, благъ день. *Не сьмь видѣла бѣлъ (благъ) день.* — *Весь день* (весдень), всичкъий день, цѣлъий день; **цѣлый день, день денькóй.** *Весдень сьмь работилъ.* — *Всякой день,* ката день; **кáждый день.** — *Голѣмъ день,* личенъ день, голѣмъ праздникъ. — *Добръ день, добръ ти день* и *добръ вы день,* здравание, което ся казва денемь на срѣщание и виждание съ нѣкого и на което ся отговарıа така: *далъ Богъ добро, далъ ти Господь добро,* и понѣйдѣ: *Господь ти добръ.* — *Дѣлниченъ день,* день въ който ся работи, дѣлникъ; **бýдничный день.** — *Единъ день,* а) Веднѫжь; **однáжды, разъ.** *Единъ день отивахъ на градъ;* **разъ я ѣхалъ въ гóродъ.** б) Нѣкога; **когдá нибýдъ.** *Единъ день и ты щешь ми ся помолишь.*—*Каракончевскъı дни; мрьсни дни; некрьстени дни; нечисти дни,* дни-ти отъ Игната (20 Декемврııа) до Водици (5 Ѩнуарıа), въ които, както казватъ, нощиѭ до прьвы пѣтлы ходи Караконче.— *Ката день,* всıакой день; **кáждый день.** —*Пазаренъ день,* въ който става пазаръ; **базáрный день.** — *Постенъ день,* въ който ся пости; **пóстный день.**— *Празднич-нъий день,* въ който е праздникъ. — *Работнъий день,* въ който ся работи, дѣлниченъ день; **рабóтный, бýдничный день** — *Черни дни,* тягловиты, злочести врѣмена; **чёрные дни.** *Бѣлы пары за черны дни.*— *За день,* въ единъ день. *За день азъ насичıамь пять кола дрьва;* **въ одйнъ день я могý нарубйть возóвъ пять дровъ.**

Той свършн тжж работж за два дни; онъ сдѣлалъ э́то въ два дня. *За день ходи и доходи.* Нѣс.—*На день,* за единъ день; подённо, на́ день. *Азъ ся главявамь на день;* я нанима́юсь подённо. *Плащать му на день по пять гроша;* ему́ пла́тятъ по пяти́ піа́стровъ въ день.— *На́ дни,* нѣкога, понѣко́га; днями, иногда́. *На́ дни е добрѣ, а на́ дни никакъ го не быва.—При́ дни,* въ изречение: *при́ дни умрѣ,* умрѣ прѣди врѣмя, рано, още младъ.— *Прѣзъ день,* вторый день; черезъ день. *Трясе мя прѣзъ день.—Прѣзъ дни-ты, прѣзъ денѭ си,* тыя дни; на дняхъ.— *Изъ день въ день; отъ день на день,* всякой день едно слѣдъ друго; и́зо дня въ день, день ото́ дня, ото́ дня на день, со дня на день, съ ка́ждымъ днёмъ. *Изъ день въ день, отъ день на день той ослабва;* день ото́ дня, со дня на день, съ ка́ждымъ днёмъ онъ ослабѣва́етъ. — *День година,* казвася за лѣтнъы-ты дльгы дни. — *День до́-пладне,* малко врѣмя. *Ще му трае день до́-пладне.* — *День-тъ е прѣвалилъ* и *день-тъ е прѣтурилъ,* минжло е пладне. — *Дни-ти ся изнизвать,* дни ти изминувать, врѣмя-то изминува; врѣмя протека́етъ. — *День-тъ не е въ торбж, дни-ти не сж ся събрали у врѣтище,* та да нѣма кога да ся работи. — *День не минува,* нѣма день. *День не минува да не ся опие;* дня нѣтъ что́бы онъ не напи́лся пьяны́мъ. — *Зимамь дни-ты нѣкому; събирамь му дни-ты,* прѣмахвамь го, уморявамь го. — *Три дни да му сж много!* Клятва. — *Ще дойде день,* ще дойде врѣмя. *Ще дойде день да ся каешь;* наста́нетъ врѣмя когда́ будешъ раска́иваться. — *На твои дни,* на твой животъ, покрай тебе, съ твоѭ помощь, съ твое прѣдстояване. *На твои дни да ся поминж и азъ.* — *Добрый день отъ сутренж е познатъ (отъ сутренж си личи). Новъ день, новъ кжсметъ. Всяко чюдо за три дни. Два дни пряла, три дни юла. Въ зорж ранила, день изхабила (изгубила). Кой знае, день и нощь какво носи. Добъръ день въ джебъ ся не носи. Тумба, лумба за два дни, леле, варе до́вѣка. Цигу, мигу за три дни, туго леле, за вси дни. День за день, па нѣма ничто. Ката день му глава-та въ торбж-тж. Всякой день гъзда гъздава, на добъръ день гнидава. Вехто кръпи, дни губи. Вехто кръпи, конци хаби; старо либи, дни губи. Силный мжжь прѣполовява дни-ты си. Малка-та кокошка всякой день е юрка. Ще дойде голѣмъ день, малка пита. Пийте да пиемъ, че щемъ само днесь и заранъ да пиемъ, тапи чюкъ въ другый день. Дни-ти сж повяче отъ колбасы-ты. Коюто не ще да мѣси, весдень сѣе. Когато кучято не ще да варди стадо-то, весдень ходи. Ангеле, Архангеле, днесь ти е день-тъ, утрѣ ти е снѣгъ-тъ! Шапката му три дни дльга, день широка.*

День-тж, *нар.* Прѣзъ деня.

Денѣ́ и **дьнѣ́,** *нар.* Кога е день, кога е видѣло, денемь, дено, по́днѣ; днёмъ. *Денѣ́ спи, нощиж работи.*

Денрѣва и **тенрѣва,** *нар.* Отсега нататъкъ.

Де́рвамь, *гл. мн-кр.* отъ **де́рж.** Дирамь; дира́ть.

***Дервентджия,** *с. м. Т.* Който варди дервентъ, варди стражж въ клисурж.

***Дервентлжкъ,** *с. м. Т.* Плата за прѣминуване прѣзъ дервентъ.

***Дерве́нтъ,** *с. м. Т.* Тѣсно мѣсто междж планинъ, клисура, устие, боазъ; уще́лье, дефиле́я. *Вардж дервентъ:* а) Хайдутувамь въ нѣкоѭ клисурж. б) Вардж стражж въ клисурж.

Дерви́шскый, ска, ско, *пр.* отъ **дерви́шь.**

***Дерви́шь,** *с. м. Т.* Мохаметанскый калугеръ. *Дервиши на главж да му укать!* Клятва.

Дерде́ръ, *с. м.* Една птица.

***Дердъ,** *с. м. Т.* в. **дертъ.**

***Дере́,** *с. ср. Т.* 1) Мѣсто, вдлъбнжто междж двѣ высины или измыто отъ воды-ты; долъ, врагъ; буера́къ, овра́гъ, ры́твина. 2) Потокъ, долчина; пото́къ, ручей.

***Деребе́гъ** и **деребе́й,** *с. м. Т.* Бей, управитель на нѣкое мѣсто, посилился, та не познава султана и не му ся покорява.

***Дередже́,** *с. ср. Т.* 1) Стьпень, рядъ; сте́пень. *До таково дередже,* до такъвъ рядъ; до тако́й степени. — *Толкова му е дередже-то,* толкова струва, толкова му е достоинство-то. —*На едно дередже сж,* на единъ рядъ сж, еднакви сж. 2) Стьпени-ти на справж за мѣрене нѣчто, каквото сж термометръ, ареометръ и т. н.; гра́дусъ. *Ракия двадесять дереджета;* во́дка двадцати́ гра́дусовъ.

***Дере́къ** и **дире́къ,** *с. м. Т.* Длъбъ, стлъпъ. *Не види дирека прѣдъ очи-ты си, а сламкж-тж на другы-ты.*

Де́рене, *с. ср.* отъ **де́рж** и **де́ржся.** Дране.

Дере́нце, *ум. ср.* отъ **дере́.**

Дере́чецъ, *ум. м.* отъ **дере́къ.**

Дери́-гжзица, *с. ж.* Птица *Corvus glandarius,* сакерица, сойка, сока, сокерица, осойка, усойка; со́я.

Де́ркамь (да **де́рнж, де́рнувамь**), *гл. д.*

Въ игрѫ на чиликъ удрямъ съ мачкѫ-тѫ чилика, клензѫ-тѫ, перкамь.

Дѐркание, *с. ср.* и

Дѐрканица, *с. ж.* отъ **дѐркамь.** Играние чиликъ, игра чиликъ, кленза.

Дермендж́ийка, *с. ж.* 1) Водиничарка; **мѐльничиха.** 2) Риба *Gobio,* бабушка, водиничарка, кротушка, курташь, циганчица; **пискáрь, пескáрь, пискозóбъ.**

***Дермендж́ия,** *с м. Т.* Водиничарь, водачнчарь; **мѐльникъ.**

Дѐрнувамь, *гл. уч.* отъ **дѐрнѫ.**

Дѐрнувание, *с. ср.* отъ **дѐрнувамь.**

Дѐрнѫ, ешь, нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дѐркамь.** Да перпѫ.—**тъый,** *прич. стр.* Перпѫтый.

Дѐрнѫ, ешь, нѫлъ, *гл. нач.* и *свр.* отъ **дѐрѫ.** 1) Да цѣпнѫ, да разкѫсамь; **разодрáть.** 2) Да драспѫ; **царáпнуть.—пѫтъый,** *прич. стр.* 1) Цѣпнѫтый, разкѫсанъый; **разóдранный.** 2) Драспѫтый; **царáпнутый.**

***Дертл́ия,** *пр. неизм. Т.* Что има дертъ.

***Дертъ,** *с. м. Т.* Дердъ: 1) Болесть, болка; **болѣзнь, бóлесть.** 2) Грыжя; **забóта.** *Имамь много дертовы.*

Дерỳга и дърỳга, *с. ж.* 1) На нивѫ мѣсто междѫ двѣ бразды неразорано, незакачено съ рало-то. 2) На платъ мѣсто, дѣто има изпустнѫтѫ нишкѫ въ основѫ-тѫ; брѣзна, близна; **близнá.**

Дѐрѫ, ешь, драхъ, дралъ (дѐрвамь и дúрамь, да дѐрнѫ, дѐрнувамь), *гл. д.* 1) Разкѫсвамь на кѫсовы, цѣпѭ; **драть, рвать.** *Дерѫ платно.* 2) За дрѣхы и обуща: кѫсамь гы съ носение-то; **драть (одѐжду, óбувь).** *Дерѫ си дрѣхы-ты.* 3) Снимамь кожѭ-тѫ на нѣчто; **драть, сдирáть кóжу съ чегó.** *Дерѫ овцѭ, волъ.* 4) Дращѭ; **царáпать.** *Котка-та дере. Ноктие-то ти дерѫтъ.* 5) Биѭ, бъхтѫ, жюлѭ; **драть, бить, сѣчь.** **Дѐрѫся,** *гл. възвр.* 1) Кѫсамся, цѣпѭся; **сѣчься, лѣзть.** *Сукно-то ся дере.* 2) Выкамь, кричѭ колкото си могѫ; **драть ротъ, драть гóрло, драть во всё гóрло.** *Дерѫся, нъ никой не мя чюе.* 3) *гл. стр.* Раздирамся, съдирамся; **дрáться.** **Дѐренъый и дрáнъый,** *прич. стр.;* **дрáный.**—*Дерѫ котка,* бльвамь, блювамь; **блевáть, рвать.**—*Дерѫ си гръло-то,* выкамь колкото си могѫ, дерѫся; **драть гóрло.** —*Дере мя гръло-то,* нѣчто мя закачя на гръло-то, та мя прави да кашлѭ; **причинúть перхóту, перхáть, першúть.**—*Живъ го дере, съ крѣмыкъ го дере,* мѫчи го.—*Дерѫ козѫ, козелъ,* увиснѫлъ съ рѫцѣ-ты на прѣко нѣчто ся прѣмѣтамь прѣзъ главѫ; **кувы́ркаться.**—*Дери овця, храни вълци. Който не знае да дере, порѣзва и кожѫ-тѫ и мясо-то. Рано пиля рано пѣе, късно-то си дупце дере. Който видѣлъ вълка, и выка и не выка; който не го видѣлъ, гръло-то си дере.*

Десѐ, *им. соб.* мѫжеско.

Десисла́въ, *им. соб.* мѫжеско.

Десн́ица, *с. ж.* в. **дѣсн́ица.**

Дѐснъый,—сьнь и —сенъ, сна, сно, в. **дѣснъый.**

***Десту́ръ,** *нар. Т.* Доста; **достáточно.**

Десятáкъ, *с. м.* 1) Что има десять годинъ, что е на десять годины; **десятилѣтній.** 2) Пара, что чини десять пары или десять гроша; **монѐта, котóрая хóдитъ въ дѐсять паръ, или пъ дѐсять піáстровъ.** 3) Тъкань наснована о десять главы. 4) Нѣчто десять пяди дльго. 5) Десять мѣры нѣчто.

> Стоянъ Петканъ продава
> На врьлы Турци Бошнаци
> За шиникъ жлъты жлътици,
> Десятакъ бѣлы грошевы. *Пѣс.*

Десятáчя *ум. ср.* отъ **десятáкъ.**

Десят́ина, *с. ж.* 1) Десять души, десятмина. *Десятина смы въ кѫщи.* 2) Нѣчто до десять; **десяток.** *Дай ми десятинѫ гроша.* 3) Десята часть, отъ десять едно; десятъкъ, что зима правителство-то отъ земны-ты рожбы; **десятúна.**—*Десятина—дванадесять,* нѣчто отъ десять до дванадесять. *Имамь десятинѫ — дванадесять главъ добытъкъ.*

Десятм́ина, *с. ж.* Десять души, десятина. *Десятмина направили, единъ развалилъ.*

Десятъкъ, *с. м.* Десятина въ 3-то знаменование. *Тѫѫ годинѫ десятъкъ-тъ ся продаде скѫпо.*

Десятъый, тъ, та, то, *числ. пор.* отъ **дѐсять; десятый.**

Дѐсять, *числ.* Девять и едно; **дѐсять.** *За парѫ мрьтвець, за десять свѣщь. За парѫ работа, за десять зараръ. Десять отмѣрвай, едно отрѣзвай. Десять обричай, а по едно давай. Дяволъ-тъ затваря едны врата, Господь отваря десять.*

Дѐтелина, *с. ж.* в. **дятелина.**

Дефтѐрецъ, *ум. м.* и

Дефтѐрчя, *ум. ср.* отъ **дефтѐръ.**

***Дефтѐръ,** *с. м. Т.* Тефтеръ, книга за записвание смѣткы за зимание давание и какво да е друго; **книга, реѐстръ.**

Дёхамь (да дёхнѫ), *гл. д.* Мѣтамь, качвамь нѣчто на гръба си, чюшкамь.

Дёхание, *с. ср.* отъ **дёхамь.**

Дёхнѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. свр.* отъ **дёхамь.** —**нѫтъый,** *прич. стр.*

***Джáба,** *нар. Т.* Даромь; **дáромъ.** *Ока—пара, полъ ока—джаба.*

***Джабаладисвамь** и **джабаладисувамь**, *гл. ср. Т.* Залѣгамь, мѫчѫся, ра́дѫ, чалѫштисвамь; **стара́ться.**

Джабаладисвание, *с. ср.* отъ **джабаладисвамь.**

Джагѫрецъ, *ум. м.* отъ **джагѫръ.** Малко джагѫръ.

***Джагѫ́ръ**, *с. м. Т.* Что турıать въ дьвкѫ, за да бѫде жилава да ся точи и пляска.

***Джаде́**, *с. ср. Т.* Голѣмъ пѫть, друмъ.

***Джадиıа**, *с. ж. Т.* Вѣщица, като укорително имя на женѫ; **вѣ́дьма.**

***Джамада́нъ**, *с. м. Т.* Чемоданъ, мѫжска дрѣха като елекъ.

***Джамба́зъ**, *с. м. Т.* 1) Който купува и прѣпродава коние и другъ добытъкъ; **барышникъ торгу́ющій ското́мъ.** 2) Който ся пазари много. 3) Който играе на вѫже, на коние; **акроба́тъ, волтижёръ.**

Джа́мецъ, *ум. м.* отъ **джамъ.**

Джамийка, *ум. ж.* Малка джемиıа.

***Джамиıа**, *с. ж. Т.* Мохаметанскъıй храмъ, мешей; **мече́ть.**

***Джамлиıа**, *пр. неизм. Т.* Что е съ джамовъı, что има джамовъı. *Джамлиıа одаıа.*

Джа́мчя, *ум. ср.* отъ **джамъ.**

***Джамъ**, *с. м. Т.* Стькло; **стекло́.**

Джанабе́тскъıй, **ска, ско**, *пр.* отъ **джанабе́тъ.**

***Джанабе́тъ**, в. **джейнабе́тъ.**

***Джангаза́**, *с. об.* Който ся дрьпка за всичко. *Какъвъ си джангаза́! — Дѣдо Никола джангаза-та, катранъ му капе отъ (по) брада-тѫ!* Така дѣца-та дразнıать старци-тъı.

***Джангара́къ**, *с. м.* Звьнецъ; **колоко́льчикъ.** *Прилѣга му като на свинıѫ джангаракъ.*

***Джанъ**, *с. м. Т.* Душıа, употрѣбително въ пѣсни-тъı прѣдъ собственъı имена, като: *Ой Дамıано, джанъ Дамıано!*

***Джанъ-джинъ**, като *нар. Т.* Срѣдъ нощь, потайно врѣмя, глуха доба, глуходоба; **глуха́я пора́.** — *Нѣма джанъ-джинъ,* нѣма живѫ душıѫ; **нѣтъ живо́й души́.**

***Джа́нѫмъ**, *Т.* ще рече: *душе моıа,* а употрѣбıавася твърдѣ чясто, когато ся говори нѣкому на молбѫ, на прѣдумвание и нѣкакъ разпалено, като: *Джанѫмъ Стоıане, молѭ ти ся, послушıай мя джанѫмъ. Оставѣте мя, джанѫмъ, на мира!*

***Джаралиıа**, *пр. неизм. Т.* Что има ранъı, ıаралиıа.

Джбетъ, *с. м.* Жбетъ, пѫшка отъ оропенъ гроздъ.

Джви́скало, *с. ср.* Справа като излакъ за цьркание водѫ и друго нѣчто; бръзгалка, цьркавица, цьркалка, цьркало; **брызга́лка, шприцъ.**

Джви́скамь (**да джви́снѫ**), *гл. д.* Цькамь, прьскамь, ръсѫ съ водѫ или съ друго нѣчто, бръзгамь; **бры́згать.** —**мся**, *гл. стр.* и *възвр.* Бръзгамся, цькамся, прьскамся, ръсѫся; **бры́згаться.**

Джви́скание, *с. ср.* Бръзгание, цькание, прьскание, ръсение; **бры́зганіе.**

Джви́снѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. сд-кр.* отъ **джви́скамь.** Да бръзнѫ, да цькнѫ, да прьснѫ, да ръснѫ; **бры́знуть.**

Джврѣ́камь (**да джврѣ́кнѫ**), *гл. ср.* За нѣчто, что ся прьжи: джиркамь, пращѫ.

Джврѣ́кание, *с. ср.* Джиркание, пращение.

Джврькани́на, *с. ж.* Брьлокъ, нечисто като мѫтнѫ водѫ отъ нѣчто омъıто, помъııѫ и проч.

Джврѣ́кнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **джврѣ́камь.** Да джирнѫ.

Джгань, *с. ж.* Навалица людие, сгань, сбуна, смречь, паплачь, калабалѫкъ; **толпа́.**

Дже́бецъ, *ум. м.* и

Дже́бчя, *ум. ср.* отъ **джебъ**; **карма́нецъ, карма́нчикъ, карма́шекъ.**

***Джебъ** и **джобъ**, *с. м. Т.* Малка торбица, пришита извѫтрѣ на дрѣхѫ, за да ся турıа въ неıѫ нѣчто; **карма́нъ, зепъ.** — *Пльнѭ си, наплънıамь си джеба,* спечıалвамь, обогатıавамся; **набива́ть, наби́ть карма́нъ.** — *Джебъ-тъ му е пъленъ,* има си парички, богатъ е; **у него́ карма́нъ толстъ.** — *Съ праздны джебовы,* безъ ничто. — *Вади го като изъ джебъ,* всıакога е готовъ да отговори; **онъ не лѣзетъ въ карма́нъ за слова́ми.** — *Продранъ джебъ,* казвася за който не дрьжи парı, прахосникъ; **бездо́нная ка́дка, расточи́тельный.** — *Щѫ си отперѫ джеба, ако ся срьди,* не мя е грижıа, малко му мыслıѫ, все ми е едно. — *Бобъ и бобъ, на́ ти пълнъ джобъ. Да си наплъни джоба, наплъни си гроба. Близо до царıа, пъленъ ти джобъ; близо до царıа, пъленъ ти грѫбъ.*

***Джебъ-харашлѫ́къ**, като *с. м. Т.* Парı за дребнъı разноскъı; **карма́нныя де́ньги.**

***Джева́бъ**, *с. м. Т.* Отговоръ; **отвѣ́тъ.** *Ты щешь давашь джевабъ,* ты щешь отговарıашь; **ты бу́дешь отвѣча́ть.**

***Джеваирджиıа**, *с. м. Т.* Който прави, продава джеваиръı; **ювели́ръ.**

***Джеваи́ръ**, *с. м. Т.* Джевахиръ, безцѣненъ камъıкъ; нѣчто отъ сребро, злато и безцѣннъı камение; **драгоцѣ́нный ка́мень, драгоцѣ́нная вещь.**

Джѐвра, *с. ж.* Коıато ся джеври.

Джѐврё, *с. м.* Който ся джеври.

***Джевре́**, *с. ср. Т.* Чевре, крьпа вязана съ шивъ по крайща-та; **плато́къ съ шитьёмъ на угла́хъ.**

Джѐврение, *с. ср.* отъ **джѐврѭся.** Глезение, кеврение, плѣзение.

Джеври́вый, въ, ва, во, *пр.* Что обычва да ся джеври.

Джѐврѭся, ишся, — рился, *гл. об* Глезѫся, кеврѭся, плѣзѫся, лигавѫся.

***Джела́тъ и джеля́тинъ,** *с. м. Т.* Джелладъ, който погубва чловѣкъ, осѫденъ на смрьть; **пала́чъ.**

***Джелвѐ,** *с. ср. Т.* в. **джилвѐ.**

***Джеленли́къ,** *с. м. Т.* Работа на джеленъ.

Джеленскый, ска, ско, *пр.* отъ **джелѐнъ.** *Джеленскы овця,* брана, браница, бранище, купеница; **гуртъ.**

***Джелѐнъ и джелѐнинъ,** *с. м. Т.* Браничарь; **гуртовщи́къ.**

***Дженабѐтъ,** *с. м. Т.* Казвася на псувнѭ и прѣкорявание за всичко, нъ повече за чловѣкъ и животно, както: проклятъ, пѣдный. *Дженабетъ конь, дженабетскый конь, не ся дава да ся кове;* **проклятая лошадь! Не даётся кова́ть.**

Дженгириѐнпый, нъ, на, но, *пр.* и

***Дженгири́я,** *пр. неизм. Т.* Что е сине като шяръ-тъ на ясно небо; **голубо́й.**

***Джендемѐ,** като *нар. Т.* По́врага, па́врага; **къ чёрту.**

Джендемо́самъ, *гл. свр.* отъ **джендемо́свамъ.**

Джендемо́свамъ и джендемо́сувамъ (да джендемо́самъ), *гл. д.* Пращамъ по́врага, прьждосвамъ да ся не види.—**мся,** *гл. възвр.* Витосвамся, махамся, изгубямся, прьждосвамся да мя нѣма, да ся не виждамъ.

Джендемо́свание и джендемо́сувание, *с. ср.* отъ **джендемо́свамъ и джендемо́свамся.**

***Джендѐмъ,** *с. м. Т.* Пькълъ, пькло, пекло; **адъ, пѐкло.**

***Дженкъ,** *с. м. Т.* Война, бой; **война́.** *Правѭ дженкъ,* воювамъ; **воева́ть.**

Джѐнкы, *с. ж. мн.* Сушены сливы, сушелкы.

Джера́хка, *с. ж.* Жена джерахъ.

> Ази сьмь, Панче, джерахка,
> Джерахка още хекимка. *Пѣс.*

***Джера́хъ,** *с. м. Т.* Лѣкарь, който лѣкува раны и другы вънкашни болести; **хиру́ргъ.**

> Дѣ има да знаешь джерахы,
> Джерахы, Нонке, екимджии? *Пѣс.*

***Джеремѐ,** *с. ср. Т.* Глоба; **пѐня, штрафъ.** *Какво си джереме!* каква си глоба!

Джереметосамъ, *гл. свр.* отъ **джеремето́свамъ.** Да глобѫ.—**санъй,** *прич. стр.* Глобеный.

Джеремето́свамъ и джеремето́сувамъ (да джеремето́самъ), *гл. д.* Глобявамъ.

***Джери́тъ,** *с. м. Т.* Джеридъ, джилитъ, игра: конакъ, като пришуска коня си, сова тоягѫ и тичя подырь нея, та ѭ улавя прѣди да падне тя на земѭ-тѫ; **джиги́тъ.**

***Джѐфа,** *с. ж.* Раст. цвѣтие *Convolvulus sepium,* вампырь, дива слачка, зурна, качюлъ, люля, модръ шяторъ, повивка, повлѣкъ, рожкыно цвѣтие, чадърчя, чяшялкы; **вьюно́къ забо́рный.**

Джибери́ны, *с. ж. мн.* в. **джюмѐркы.**

***Джи́бры,** *с. ж. мн.* Луспы-ты и пѫшкыты, что оставать отъ грозде, кога ся изстиска вино-то му; камина, праццины, цинуры; **вы́жимки.**

***Дживга́ръ,** *с. м. Гр.* 1) Два чивта волове, впрегнѫти въ едны кола; четворкы. *Качихмыся на планинѫ-тѫ съ дживгаръ,* на четворкы. 2) Птичка врабѣй, врабка.

Джигари́ткы, *с. ж. мн.* Джюмеркы.

Джигѐрець, *ум. м.* отъ **джигеръ.** Малко джигеръ.

Джигѐрчя, *ум. ср.* отъ **джигѐръ.** Малъкъ джигеръ.

***Джигѐръ,** **гра́,** *с. м. Т.* Дробъ. — *Бѣлъ джигеръ,* бѣлъ дробъ, мѣхове у человѣка и животны; **лёгкія.** — *Черенъ джигеръ,* ятро; **пѐчень.** — *Гляда като котка на джигеръ,* иска му ся да си хапне. — *Изгорѣлъ ми е бѣлый джигеръ за него,* малко мя е грыжя, не искамъ да го знаѭ. — *Іамъ си джигера,* ядосвамся. *Мераклия като Циганинъ за бѣлъ джигеръ. Ако щѫть бы и девять джигри за парѫ, кога нѣма парѫ-тѫ, и тии сѫ скѫпи.*

Джижъ, *междом.* Показва гласа, что ся чюе, кога нѣчто нажежено ся гурне въ водѫ. *Прави джижъ,* пари. *Това бѣ само едно джижъ. Ако не го изгори, ще направи барс джижъ.*

***Джилве и джелвѐ,** **вѣта,** *с. ср. Т.* Прѣструвкы съ погляды, съ думы, съ крьшение снагѫ-тѫ между мѫжско и женско за да ся ревнѫтъ; **жема́нство, кокѐтство.**

Джили́тка, *с. ж.* Тьнка прѫчица отъ дрьво, отъ бучинишь, отъ бѫзъ или отъ конопе, коѭто врьгать съ врьлялкѫ да лѣти като стрѣлѫ напрѣдъ.

***Джили́тъ,** *с. м.* в. **джери́тъ.**

Джи́лкамъ (да джи́лнѫ), *гл. д.* Прѫчкѫ или друго тьнко нѣчто врьгамъ, перкамъ по разны начины каквото да отскачя напрѣдъ или да лѣти като стрѣлѫ; джитамъ, стрѣлкамъ.

Джи́лкание, *с. ср.* отъ **джи́лкамъ.**

Джи́лканица, *с. ж.* Игра на джилкание.

Джи́лнѫ, ешь, нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **джи́лкамъ.** Да стрѣлнѫ, да джитнѫ.—**нѫтый,** *прич. стр.* Стрѣлнѫтый, джитнѫтый.

Джимиринкы, *с. ж. мн.* Джюмеркы.

Джинка, *с. ж.* Слива, джагала.

***Джинсъ,** *с. м. Т.* 1) Родъ, плѣмя, насмина, сой, строй; **родъ, порода, видъ, сортъ.** *Джинсъ-тъ му е такъвъ,* такъвъ му е родъ-тъ, сой-тъ; **порода его такая.** *Тоя джинсъ стока;* **этого сорта товаръ.** 2) Като *пр.* что е добръ родъ, сой. *Тоя конь е джинсъ;* **эта лошадь хорошей породы, породистая.**

***Джинъ,** *с. м. Т.* Жинъ, духъ, невидимо сѫщество, каквыто, както вѣрвать, има по планины-ты, по горы-ты, по воды-ты, и тии имъ зановѣдать; **геній.**

Джиркамь (да джиржнѫ), *гл. ср.* Казвася за нѣчто, кога ся прьжи, та пращи, джврькамь.

Джиркание, *с. ср.* отъ **джиркамь.** Джврькание.

Джиркы, *с. ж. мн.* Джюмеркы.

Джирнѫ, ешь, нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **джиркамь.** Да джврькнѫ.

Джиръ, *междом.* Казвася за гласа, что ся чюе, кога нѣчто ся прьжи.

Джитамь и джиткамь (да джитнѫ, джитнувамь), *гл. д.* Врьгамь нѣчто като джеритъ, джилкамь, стрѣлкамь.

Джитание, *с. ср.* отъ **джитамь.** Джиткание, джилкание, стрѣлкание.

Джиткало, *с. ср.* Лѫкъ за джитание стрѣлѫ.

Джиткамь, в. **джитамь.**

Джиткание, *с. ср.* отъ **джиткамь.** Джитание.

Джитнувамь, *гл. уч.* отъ **джитнѫ.**

Джитнѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **джитамь и джиткамь.** Да джилнѫ, да стрѣлнѫ.—**нѫтый,** *прич. стр.* Джилнѫтый, стрѣлнѫтый.

***Джифирджифа,** *с. ж.* Раст. *Tropaeolum majus* и *Nasturcium Indicum,* цвѣтие латина, латинка, латинчя, латифъ, лиатина, анджеръ, алтѫнка, жьлта лоза, турчинъ; **настурцій, индѣйскій кресъ.**

***Джобъ,** *с. м. Т.* в. **джебъ.**

Джоглина, *с. ж.* 1) Купчина отъ землѭ, струпана край нивѫ или ливадѫ, за да показва прѣдѣла ѝ; джюгла, почка; **кучка земли, служащая для показанія границы поля или луга.** 2) Направено отъ гнялие като столъ за сѣдѣние на него; **дерновый стулъ.**

***Джоджюмъ,** *с. м.* в. **гиозумъ.**

Джока, *с. ж.* Една кѫса шаячяна дрѣха, коѭто носять и мѫжие и женьы.

Джокамся, *гл. вз.* Не живѣѭ добрѣ съ нѣкого, ямся, карамся, джявкамся съ него.

Джокание, *с. ср.* отъ **джокамся.**

Джоканица, *с. ж.* Кога нѣкои не живѣѭть помеждѫ си добрѣ, кога ся ядѫть, джокание.

Джоля, *с. ср.* Дѣтя момче още не крьстено, голчё, гушлё, желѣзко, нужё, пушлё, пъжё, шюля, шюлко.

Джомолене, *с. ср.* отъ **джомолѭ.**

Джомолѭ, ишь,—лилъ, *гл. д.* Джамолѭ: 1) Говорѭ нѣчто, безъ да ми ся отбира, что казвамь (казвася повяче за дѣца, които още не говорять чисто); блъболѭ, брьболѭ; **бормотать, лепетать.** *Дѣтя-то подкачи да джомоли;* **дитя начало уже побалтывать.** 2) Говорѭ, блъболѭ по малко нѣкой языкъ.

Джонго, *с. м.* Срѣщася въ гатанкѫ за дымъ: *дльгый джонго (дльгый сойлё) безъ кокалы.*

***Джонголосъ,** *с. м. Т.* Бабускеръ, дрьтлакъ, дрипльё.

Джонка, *с. ж.* Джюнга, клювъ на птица, клюнъ, гага, човка; **клювъ.**

***Джонъ,** *с. м. Т.* Жрѣбие, жрѣбий; **жребій, жеребій.**

***Джопъ,** *с. м. Т.* Тояга хубавѣ изгладена, коѭто носять обыкновено на пѫть, окаченѫ на сѣдло-то на коня, и съ коѭто врьгать на джеритъ; чопъ.

***Джубе,** *с. ср. Т.* Горня дрѣха, огрътачь; **кафтанъ.**

***Джудже,** *с. ср. Т.* Човѣкъ много малъкъ на рьстъ; **карло, карликъ, карлица.**

***Джумбушлия и джумбюшлия,** *пр. неизм. Т.* Что докарва, что прави джумбушь; **забавный.**

***Джумбушь и джумбюшь,** *с. м. Т.* Веселба, забава; **развлеченіе, забава.**

***Джумле,** *нар. Т.* Вкупъ, изкупомь, скупомь, всичкы-ты ведно.

***Джумхуръ,** *с. м. Т.* Буна, подвигъ; **мятежъ.**

***Джунджурия,** *с. ж.* Разны дребулии за накытъ, за украшение.

Джьмарины,
Джюбарлины,
Джюберинкы и
Джюгаритки, *с. ж. мн.* Джюмеркы.

Джюгла, *с. ж.* Джоглина.

Джюглица, *ум. ж.* отъ **джюгла.**

Джюзданчя, *ум. ср.* отъ **джюзданъ.**

***Джюзданъ,** *с. м. Т.* Справа като книгѫ, за носение въ неѭ книгы въ пазухѫ или въ джебъ; **бумажникъ.**

Джюка, *с. ж.* Жюка, джюна, жюна, брьла, брьна, устна, гѫба на уста-та; **губа у рта, брыля.** —*Каква е джюка!* Какъвъ е устатникъ! —*Правѭ джюкы:* а) Съ приказкы-ты си угаждамь нѣкому. б) Готвѭся да заплачѫ. — *Правѭ си джюкы-ты,* съ разговоръ, съ думы докарвамь да си сѣтять какво ми ся иска.

Джюкыстый, стъ, ста, сто, *пр.* Който има голѣмы джюкы, джюнистый; **губастый.**

Джю́къца, *ум. ж.* отъ **джю́ка.**

Джюмери́нъ, *с. ж. мн.* Джюмеркъ.

Джюме́рка, *с. ж.* Вариклѣчко, скжпъ чловѣкъ, скжперникъ, скжнець, скръжлавъй, стислё, твърдица, цицина, стипца, тамахкiарь; **скря́га, скупя́га, скупе́цъ, скупердя́й, скупердя́йка.**

Джюме́ркъ, *с. ж. мн.* Чтото остава не разтопено, кога ся топи мазь или лой; джиберинъ, джигариткъ, джимиринкъ, джиркъ, джьмаринъ, джюбарлинъ, джюберинкъ, джюгариткъ, жмиркъ, пръженици, пръжкъ, пръжюнъ, тиропкъ, турепкъ, цигаридъ, ципоръ, цирункъ, чваркъ; **вы́топки, отто́пки.**

***Джюме́ртъ,** *пр. неизм. Т.* Джюмердъ, что обичia да дава, да дари, противоположно на **скжпъй; щéдрый.**

Джю́мка, *с. ж.* Поднухнжло отъ ударено, бръбонка, връга, краставица, чворуга; **волды́рь, выль, желва́къ, ура́зъ, ура́зина.**

Джю́на, *с. ж.* Джюка.

Джю́нга, *с. ж.* Джонка.

Джюнджю́лка, *с. ж.* Въ изречение: *той е джюнджюлка.*

Джюнджю́лиа, *с. ж.* Раст. цвѣтие девецицовець.

Джю́нистъй, **стъ, ста, сто,** *пр.* Джюкъстъй.

Джю́ница, *с. ж.* Дзуница.

Джю́ница, *ум. ж.* отъ **джю́на.** Джюкъца.

Джюри́лка, *с. ж.* Джюрулiакъ.

Джю́ркавъй, **въ, ва, во,** *пр.* Жюркавъй. **—во,** *нар.* Жюркаво. *Джюркавъ очи, джюркаво глядать.*

Джю́ркамь, *гл. д.* 1) Казвася за бобъ, за лящж, за копривж, като ври, врътж джюрулiакъ въ него, за да ся разбие да стане на кашж; бръкамь; **болта́ть муто́вкою.** *Джюркай си, Гано, копривж-тж!* 2) Ровж, бръкамь, бръкамся въ нѣчто. *Не джюркай, дѣто не ти е работа.* — **мся,** *гл. стр.* — **канъй,** *прич. стр.* Бръканъй. *Научился попець на джюрканъ бобець, довършился бобець, отучился попець.*

Джю́ркание, *с. ср.* отъ **джю́ркамь.**

Джюру́лка, *с. ж.* Дзурла, зурла, дулица, муцуна на свиня; **хрю́кало.**

Джюру́линкъ,

Джюру́лъ и

Джюру́лiакъ, *с. м.* Пржчка съ рожета на края за джюркание, джюрилка, чюрилiакъ; **муто́вка.** *Намѣсился като джюрулъ въ лъжици;* **замѣша́лся какъ пестъ въ ло́жкахъ.**

Джiа́вкамь (**да джiа́внж, джiа́внувамь**), *гл. ср.* Казвася за кучета: гавкамь, жiавкамь, чiавкамь, лаж; **га́вкать, тя́вкать, ла́ять, бреха́ть.** *Кучя-то джiавка.*—**мся,** *гл. вз* Джокамся, прѣпирамся. *Оставѣте гъ да ся джiавкать.*

Джiа́вкание, *с. ср.* отъ **джiа́вкамь.** Гавкание, жiавкание, чiавкание, лаiание; **гавъ, лай.**

Джiа́внувамь, *гл. уч.* отъ **джiа́внж.**

Джiа́внж, **ешь, — нжлъ,** *гл. сд-кр.* отъ **джiа́вкамь.** Да гавнж, да жiавнж, да чiавнж, да лайнж; **га́вкнуть, тя́вкнуть.**

Джiавъ, *междом.* Показва джiавкание, лай.

Джiа́гала, *с. ж.* Дръво и неговъй плодъ, слива, джинка, кумбула; **сли́ва.**

Джiа́ка, *с. ж.* и

Джiакъ, *с. м.* Дългниста торба за носение въ пеж на сѣдло зобъ за конь.

Джiамо́лж, **ишь, — ли́лъ,** *гл. д.* Джомолж.

Джiа́рение, *с. ср.* отъ **джiа́ржся.**

Джiа́ржся, **ишся, — ри́лся,** *гл. об.* Джiавкамся. *Стига си ся джюрилъ съ него.*

Джiа́самь и **джiа́скамь** (**джiа́свамь, да джiаснж, джiа́снувамь**), *гл. д.* 1) Удрiамь, блъскамь, враскамь; **удары́ть, бить, взва́ривать.** *Джюснж го по главж-тж.* 2) Тласкамь, тъкамь, блъскамь; **толка́ть.** *Джаснж мя, та ся ударихъ о стѣнж-тж.* — **мся,** *гл. стр.* и *възвр.* Удрiамся, блъскамся, враскамся.

Джiа́сание и **джiа́скание,** *с. ср.* отъ **джiа́самь** и **джiа́скамь.**

Джiа́свамь, *гл. мн-кр.* отъ **джiа́самь** и **джiа́скамь.**

Джiа́снувамь, *гл. уч.* отъ **джiа́снж.**

Джiа́снувание, *с. ср.* отъ **джiа́снувамь.**

Джiа́снж, **ешь, — нжлъ,** *гл. сд-кр.* отъ **джiа́самь** и **джiа́скамь.** 1) Да ударж, да блъснж, да враснж; **уда́рить, взва́рить.** 2) Да тъкнж, да хласнж, да тласнж; **толкну́ть.**

Джiа́снжтъй, **тъ, та, то,** 1) *прич. стр.* отъ **джiа́снж:** *а)* Ударенъй, блъснжтъй, враснжтъй; **уда́ренный.** *б)* Тъкнжтъй, хласнжтъй, тласнжтъй; **толкну́тый.** 2) *пр.* Блъснжтъй, пернжтъй, потиренъй, неразбранъй, полудничiавъй, халосанъй, смахнжтъй, лудъй; **взба́лмошный, безрассу́дный, бестолко́вый, своенра́вный, сумасбро́дный, неугомо́нный.** *Джюснжта игра,* лудешка.—**то,** *нар.* Лудешкъ, лудо. *Бара джюснжто.*

Дза, съ проточено изричiание самогласнж-тж *а, междом.* Тютю: така си казвать, дѣцата, когато сж поглядвать прѣзъ нѣчто.

Дза́стра, *с. ж.* Сутрень, сутрена, утрена, утрень. *Еднж дзастрж,* еднж сутренж. *На дзастрж-тж,* на сутрень-тж, на утрѣ-то, на другъй день; **на друго́й день.**

Дзви́зка, *с. ж.* в. **звы́зка.**

Дзво́рець, *с. м.* Птица *Turdus merula,*

врагово пиля, дроздъ, зворець, косакъ, косарець, косарь, косъ, черна кокошка, чернокосъ; **дроздъ чёрный.**

Дзвьнѭ, **и́шь, —ни́лъ,** *гл. д.* Звьнѭ.

Дзвѣзда, *с. ж.* Звѣзда.

Дзвѣрь, *с. м.* Звѣрь.

Дзвя́камь (да дзвя́кнѫ), *гл. д.* Звякамь.

Дзвя́кание, *с. ср.* отъ **дзвя́камь.** Звякание.

Дзвя́кнѫ, **ешь,—нѫ́лъ,** *гл. ед-кр.* отъ **дзвя́камь.** Да звякнѫ.

Дзвякъ, *междом.* Звякъ, казвася, кога падне нѣкой, та ся удари.

Дзе́мбръı, *с. ж. мн.* Глендзи, гурели, гурелкы, гурдели, гурды.

Дзе́ндзамь, *гл. ср. Конь-тъ дзенза,* като врьви, подврьлꙗ си единъıй кракъ.

Дзи́вра, *с. ж.* Зивра: 1) Слѣпота, слѣпотиꙗ, невиждание; **слѣпота́.** 2) За прѣкоръ на женѫ, на момѫ: кйорка, слѣпица; **слѣпу́сья.**

Дзивре́къ, *с. м.* Зиврекъ: 1) Слѣпець, слѣпакъ, слѣпъ человѣкъ; **слѣпе́цъ.** 2) Кйорчё, слѣпчё; **слѣпы́шъ, слѣпендря́й.**

Дзи́връıй и зи́връıй, ра, ро и

Дзи́въıй, **въ, ва, во,** *пр.* 1) Слѣпъıй, кйоравъıй; **слѣпо́й.** 2) Който не довижда, полуслѣпъıй; **слѣпова́тый.**

Дзидъ, *с. м.* в. **зидъ.**

Дзи́памь (да дзи́пнѫ, дзи́пнувамь), *гл. д.* Казвася повече за животно: зипамь, рътамь, удрꙗмь нѣкого съ кракъ; **пина́ть, ляга́ть.** *Дзипнѫ го конь-тъ.*

Дзи́пание, *с. ср.* Зипание, рътание; **пина́ніе.**

Дзи́паница, *с. ж.* Зипаница, дзипниꙗ, зипниꙗ, рътникъ, рътница, ударъ съ кракъ; **пино́къ.**

Дзи́пкамь (да дзи́пнѫ), *гл. д.* 1) Дзипамь. 2) Удрꙗмь тоꙗгѫ съ тънкъıй и́ край о земѭ-тѫ, та да отскокне и иде надалечь, цапкамь. 3) Газѫ, цапамь изъ водѫ, изъ калъ; **плюхаться, шлёндать по грязи́.**

Дзи́пкание, *с. ср.* отъ **дзи́пкамь.** Цапкание.

Дзи́пканица, *с. ж.* Игра на дзипкание, цапканица.

Дзи́пнувамь, *гл. уч.* отъ **дзи́пнѫ.**

Дзи́пнѫ, **ешь, —нѫ́лъ,** *гл. ед-кр.* 1) Отъ **дзи́памь.** Да зипнѫ, да рътнѫ; **пнуть, лягну́ть.** 2) Отъ **дзи́пкамь.** Да цапнѫ. **—нѫтъıй,** *прич. стр.*

Дзипни́ꙗ, *с. ж.* Зипниꙗ, зипаница.

Дзи́рка, *с. ж.* Зирка, пролука, прозирка; **сква́жина, щель.**

Дзи́ркамь, *гл. д.* Зиркамь, глядамь; **смотрѣ́ть.**

Дзи́ркание, *с. ср.* отъ **дзи́ркамь.**

Дзрьза́ла и

Дзрька́ла, *с. ср. мн.* Зрькала, очила; **очки́.**

Дзу́ка, *с. ж.* 1) Раст. *Juncus,* гологлавиꙗ́нча; **си́тникъ.** 2) Раст. *Scirpus lacustris;* **си́тникъ.** 3) Раст. *Equisetum,* горчица, гръклꙗнъ, змийскы хуркы, прѣслици; **хвощъ.**

Дзу́ница, *с. ж.* Джюница, зуница.

Дзунѭ, **и́шь, —ни́лъ,** *гл. ср.* Звьнѭ.

Дзу́нение, *с. ср.* отъ **дзу́нѭся.** Зунение.

Дзу́нѭся, **ишся, —ни́лся,** *гл. об.* Зунѭся, дурлѭся, дзурлѭся, зурлѭся, вѫсѫся, сунѭся, мусѫся, мрьждѫся, чюмерѭся, правѭ суратъ; **хму́риться, су́питься, мо́рщиться.**

Дзу́рла, *с. ж.* Зурла, муцуна, муцка; **мо́рда, ры́ло, сурна́.** *Свинска дзурла,* джюрулка, дулица; **хрю́кало.**

Дзу́рление, *с. ср.* отъ **дзу́рлѭся.** Зурление, дзунение.

Дзу́рлѭся, **ишся, —ли́лся,** *гл. об.* Зурлѭся, дзунѭся.

Дзъ́нка, *с. ж.* Свирниꙗ тамбура, дрьнка, байлама; **балала́йка, банду́ра, мандоли́на.**

Дзъ́нкамь (да дзъ́нпѫ), *гл. д.* Звьнѭ; **звони́ть.**

Дзъ́нкание, *с. ср.* отъ **дзъ́нкамь.** Звьнение.

Дзъ́ннѫ, **ешь, —нѫ́лъ,** *гл ед-кр.* отъ **дзънкамь.** Да звьннѫ.

Дзънъ! *междом.* Показва звънъ.

Дзѫвнома́да, *с. м.* Раст. *Rhinanthus,* клапашка, плюскарь; **пѣту́шій гре́бень.**

Ди! съ проточено изричание самогласнѫ-тѫ *и, междом.* За подканꙗние конь да врьви, дѣ; **понука́ние ло́шади, ну.**

Диаволъ, в. **ді́аволъ.**

***Дибе́къ,** *с. м.* Кутелъ за чюкание нѣчто въ него.

***Дибдю́съ,** *нар. Т.* Дошющь, докрай, всичкото, врѫ, съвсѣмь; **совсѣ́мъ, всё до конца́.**

Ди́ва, *с. ж.* в. при **самодива.**

Дѣ го зачю самодива,
Самодива горска дива. *Пѣс.*

Ди́ва боꙗ́. Раст. *Rhamnus frangula,* зрьнастець; **круши́на, придоро́жная игла́.**

Ди́ва коко́шка. Птица *Phasianus colchicus,* дивъ пѣтелъ; **фаза́нъ.**

Ди́ва коприва. Раст. *Lamium,* като копривѫ-тѫ, ала не пари; дѣдово винце; **глуха́я крапи́ва.**

Ди́ва кра́ставица. Раст. Диво дънчя.

Дива́къ, *с. м.* 1) Дивъ человѣкъ; **дика́рь.** 2) Казвася за человѣкъ: глупавъ, слабоуменъ, гламавъ, който не разбира, диване; **глу́пый, безтолко́вый.** 3) Който бѣга отъ людие-то, срамежливъ; **дика́рь, нелюди́мъ.**

Ди́ва ле́кꙗ. Раст. *Alyssum montanum;* **ико́тная трава́.**

Ди́ва лѣска́. Дрьво *Alnus,* елха; **о́льха.**

Ди́ва меруди́ꙗ. Дива мятва.

Ди́ва метла́. Раст. *Frica vulgaris;* **вѣ́ресꙗъ.**

Ди́ва мя́тва. Раст. *Mentha silvestris,* дива мерудиꙗ, диво нания, дивъ гйозумъ, дивъ димлюсъ, воленика, воленица, жꙗбешкъıй

гюзумъ, жяблякъ, кайнска нана; **полевáя мята.**

***Диванé**, *с. об. Т.* в. **дивáкъ** въ 2-то знам.

***Диванханá**, *с. ж. Т.* Отводъ на кѫщѫ прѣдъ стаи-ты, одръ, трѣмъ, чердакъ; **зáла.**

***Дивáнъ**, *с. м. Т.* 1) Съ това име наричать събрание на министры-ты на съвѣтъ при султана и стаѭ-тѫ, въ коѭто ставать тыя събрания, и въ коѭто султанъ приима иностранны-ты посланици. 2) Така наричать и нó-главны-ты учрѣждения по управление-то. 3) Въ кѫщѫ накытена стая за гостие. *Качися на высокъ диванъ; сѣди на высокъ диванъ*, като: качися, сѣди на высокъ чердакъ. — *Стоѭ диванъ нѣкому*, стоѭ правъ прѣдъ него да му слугувамь. — *Стоѭ чепразъ диванъ*, стоѭ правъ съ сгрънѫты на пояса рѫцѣ.

Дúва оскрýшиа и **оскорýшиа.** Раст. *Sorbus aucuparia*, смрьдливо дрьво; **рябúна.**

Дúва пáпрьть. Раст. *Filix;* **пáпоротникъ.**

Дúва слáчка. Раст. цвѣтие джефа.

Дúва тъ́ква. Раст. *Bryonia alba*, тльста тыква; **паралúчная рѣпа, переступéнь.**

Дивáчя, *ум. ср.* отъ **дивáкъ.**

Дивáшкъій и **дивáчкъій, ка, ко**, *пр.* отъ **дивáкъ.—шкы** и **—чкы**, *нар.* Като дивакъ. *Гляда дивачкы.*

Дúва ягода. Раст. *Potentilla*, прозоричя, прозорчя, тврьдецъ; **лапчáтка, лапчáтникъ, гусúная лáжить, гусúная травá, серéбренникъ, могýчникъ.**

Дивé-бой, *с. м.* Раст. Цвѣтие *Narcissus poeticus*, бѣло лаля, бургиа, гергёвчя, гергёвденчя, качюнка, латинчя, мензифарь, миргишиле, ризя, рьземза, шишарка, щрькоцвѣтие; **нарцúссъ бѣлый.**

Дивéние, *с. ср.* отъ **дивѫ́ся.**

Дивéтина и

Дúвинá, *с. ж.* Дивячь, дивъ звѣрь, дивотúна диво животно; **живóтное, звѣрь.** Срѣщася и въ еднѫ дѣтскѫ пѣсень:

> Думба, думба, дивина!
> Ахнѫ копия пауна,
> Си отиде на беглякъ!

Дивúтецъ, *ум. м.* и

Дивúтчя, *ум. ср.* отъ **дивúтъ.**

***Дивúтъ**, *с. м. Т.* Мастилница, что ся носи втъкнѫта на пояса. *Приличя му като на Циганинъ дивитъ.*

Дúвичкъій, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **дúвый.** Дивкъій, вѣзъ-дивый, прúдивый; **дикoвáтый.**

Дúвка, *с. ж.* Дивла; казвася на момѫ и женѫ за укоръ и на карание; **дýра.**

Дúвкъій, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **дúвъій.** Дивичкъій.

Дúвла, *с. ж.* Дивка.

Дúвлё, *с. м.* Дивчё.

Дúвъій, — вьнъ и **— венъ, вна, вно**, *пр.* Чюдный; **дúвный, чýдный.** *Чюдно и дивно нѣчто.*

> Наслъ ми ся дивный Марко
> Да ми чюва дивиѫ горѫ. *Пѣс.*

Дúво дъ́нчя. Раст. *Momordica*, дива красставица, дивъ костенъ, дивъ пипонъ, пипончя, рупеличя; **дерябка.**

Дúво напé. Раст. дива митва.

Диво прасé, в. **дивъ ракъ.**

Дивотá, *с. ж.* Дивотия.

Дивотúна, *с. ж.* Дивина, диво животно, звѣрь; **живóтное, звѣрь.**

Дивотúнка, *ум. ж.* отъ **дивотúна.** Животинка.

Дивотúя, *с. ж.* Дивота: 1) Свойство на дивый; **дúкость.** 2) Безумие, слабоумие.

Дивотѣ́ѭ, ешь,—тѣлъ, *гл. ср.* Дивѣѭ.

Дúвчё, *с. м. ук.* Казвася за укоръ и на карание, дивлё, глупчё, ахмакъ; **дурáкъ.** *Дивчё дивый!*

Дивъ бѫзъ. Раст. *Sambucus Ebulus*, абудъ, абъдъ, бѫздовина, бѫзие, свирчёвина, свирчёкъ, селешникъ; **бузникъ, дúкая бузинá, зеленúкъ, селенúкъ.**

Дивъ гю́зумъ. Раст. дива мятва.

Дивъ гълѫбь. Птица *Columba oenos*, гуталъ; **гóлубь дúкій, кáменный, сúзый.**

Дивъ гюлъ. Раст. *Rosa canina*, дивъ триандафилъ, шипка, шипъ; **шипóвникъ, дúкая рóза.**

Дивъ дúмлюсъ. 1) Раст. дива мятва. 2) Раст. *Salvia pratensis*, комонъка, комонъга; **шалфéй луговóй.**

Дивъ кавáкъ. Дрьво *Populus tremula*, бѣло дрьво, осика, ясика, треперъга, трепетлика, яшка; **осúна.**

Дивъ карамфúлъ. Раст. Цвѣтие *Dianthus caryophyllus*, плѣявъ карамфилъ, самокътка; **гвоздúка.**

Дивъ кобáкъ. Раст. *Verbascum thapsus*, бабякъ, лопенъ, лѣпяпъ, мечie ухо, пукъ свищулка, фенерчя, богородичина и богородична хурка, овчя опашка, папалечь, свѣщилка; **медвѣжье ýхо, коровьякъ, вербúшникъ, цáрскій скúпетръ, цáрская свѣчá.**

Дивъ кóстенъ. Раст. диво дъпчя.

Дивъ лукъ. Раст. *Allium ursinum*, дивъ чесьнъ, левурда; **медвѣжій чеснóкъ.**

Дивъ невяпъ. Раст. *Asperugo;* **острúца, óстрая травá.**

Дивъ орѣхъ. Раст. *Datura stramonium*, бъшка, бъвола, бъволъ, крава, магарешкъій костенъ, плюскачь, татула, татулъ; **дурмáнъ, бѣшеное зéлье.**

Дивъ пелъ́пъ. Раст. *Artemisia vulgaris*,

бѣлъ пелынъ, малатра, морачь; **чернобы́лъ, чернобы́льникъ.**

Дивъ пипе́ръ. Едно растение.

Дивъ пипо́нъ. Раст. диво дъпчя.

Дивъ пѣте́лъ. 1) Птица *Tetrao urogallus,* тетеревъ; **глуха́рь, те́теревъ глухо́й.** 2) Птица, дива кокошка.

Дивъ ракъ. Насѣкомо *Gryllotalpa vulgaris,* диво прася, жюркълъ, конопещница, конощинъ, кромидарь, мечие прася, попово прася, рачець, рачькъ, ручёкъ; **сверчо́къ земляно́й, земляно́й ракъ.**

Дивъ трıандафилъ. Раст, дивъ гюлъ.

Дивъ чемширъ. Раст. *Ruscus aculeatus;* **и́глица, мы́шій тёрнъ.**

Дивъ че́сънъ. Раст. дивъ лукъ.

Ди́вый, въ, ва, во, *пр.* Дикый: 1) Что живѣе по горы-ты и планины-ты; **ди́кій.** *Диви звѣрове; дива коза.* 2) За растения, които растѫть самобытно, безъ да ся обработвать; **ди́кій, лѣсно́й.** *Дива крушıа.* 3) За мѣста, които не сѫ обработены, неплодовиты и ненаселены; **ди́кій, степно́й.** *Дивы мѣста.* 4) Който не е влизалъ въ людие, който не разбира отъ свѣта, дивакъ; **ди́кій, застѣнчивый.** *Дивъ человѣкъ.* 5) Безумный, слабоумный. — **во,** *нар.* **ди́ко.** — *Дивъ огънь,* огънь, запаленъ отъ търкание дрьва едно о друго; **живо́й ого́нь.** — *Дива коза по горѫ. Гляда като дивѫ паткѫ. Оставилъ питомно-то, та гони диво-то. Дивъ глогъ питомно грозде не дава. Дошли диви-ти, та изгонили питомны-ты. Брада сива, глава дива.*

Ди́вы ıаблъкы. Раст. *Helianthus tuberosus* и неговый плодъ, гулия, гулкы, зимны ıаблъкы, каракушкы, кочани, рѣпкы, чалгани, шалгани, жрдоквы; **земляны́я гру́ши.**

Ди́вы оче́та. Раст. цвѣтие *Viola tricolor;* **Анютины глазки, Ива́нъ да Ма́рья.**

Дивѣ́ние, *с. ср.* отъ **дивѣ́ѭ.**

Дивѣ́ѭ, ешь, — вѣлъ, *гл. ср.* Ставамь дивъ, дивотѣѭ; **дича́ть. Дивѣ́ѭся,** *гл. възвр.* Дивѣѭся.

Дивѭ́, ишь, — ви́лъ, *гл. д.* 1) Правѭ нѣкого да стане дивъ, да подивѣе, подивıавамь. 2) Правѭ да ся чюди; **диви́ть, удивля́ть. Дивѭся,** *гл. об.* 1) Чюдѭся, звѣрѭся; **диви́ться, удивля́ться.** 2) Биѭся съ умъ, маѭся, чюдѭся, размыслювамь; **размышля́ть, лома́ть го́лову.**

Ди́вıакъ, *с. м.* Свара отъ царевичяно брашно за ıадение намѣсто хлѣбъ, качиамакъ, мамалига, прѣложникъ, наложникъ.

Ди́вıачка, *с. ж.* Дрьво отъ рода на круши-ты; *Pyrus amygdafolia.*

Ди́вıачкый и ди́вıашкый, ка, ко, *пр.* отъ **ди́вıачь.**

Ди́вıачь и ди́вечь, *с. ж.* Дивы животны, диветина, дивина, звѣрь; **дичь, звѣрь.**

Ди́гамь и вси ты производны отъ неѭ в. при **вдигамь.**

Диде́йко, *с. м.* Вампиръ.

Диде́нъ, *с. м.* Спорядъ народа, глава отъ добычя, отъ овцѫ и проч., заборавена на полицѫ вкѫщи да прѣстои четыредесять дни, ставала на зълъ духъ диденъ. Диденъ-тъ до едно врѣмя живѣе вкѫщи, дѣто нощнѫ тропа и прави пакости, послѣ отива по пещеры-ты и оттамъ излиза само нощнѫ, та вряска като ıаря. Който чюе тоıа гласъ умира или пакъ го хваща нѣкаква болесть.

Дидю́ла, *с. ж.* и

Дидю́лъ, *с. м.* в. **дюдю́лъ.**

***Дие́тъ,** *с. м.* Чтото ся пада нѣкому да земе дѣлъ спорядъ стокѫ-тѫ, что има. *Зехъ си диета отъ овця-ты,* спр. масло-то, сырение-то и проч., чтото ми ся пада спорядъ колкото овця имамь въ мандрѫ-тѫ съ другы.

***Дизги́нъ,** *с. м. Т.* Водило на уздѫ; **вожжа́.**

***Дизги́ıа,** *с. ж. Т.* Подврьзка, подвязка; **подвя́зка.**

***Дизи́ıа,** *с. ж. Т.* Врьвь, ривце. *Дизиıа жълтици.*

***Дизли́къ,** *с. м. Т.* в. **дизъ.**

***Дизманли́ıа,** *пр. неизм. Т.* Голѣмъ; **большо́й.**

Все грошеве бѣлы пары,
Все жълтици дизманлии. *Пѣс.*

***Дизъ,** *с. м. Т.* Дизликъ, калцуни безъ ходила, доколѣнници, бечвы.

Дика́ница, *ум. ж.* отъ **дика́ıа.**

***Дика́нъ,** *с. м.* и

***Дика́ıа,** *с. ж. Т.* Справа за врьшение жито, отъ дъскы съ набиты по тѣхъ крѣмъцы, та, като ся врьше жито-то, и слама-та ся сдробıава, та става на плѣвѫ.

***Дика́тъ,** *Т.* 1) *пр. неизм.* Правъ, рядовенъ; **пра́вый, то́чный.** 2) *нар.* Право, тъкмо. *Чини дикатъ,* глядай добрѣ.

***Дике́лъ, дике́ли и дикли́,** *с. м. Гр.* Копачка съ два врьха, съ която прѣкопавать пасаденѫ градинѫ; **двузу́бая моты́ка.** *Зѫби-ти му като дикелъ.*

***Дикъ,** *пр. неизм. Т.* Правъ, исправенъ; **прямо́й вверхъ.**

Ди́кый, къ, ка, ко, *пр.* в. **ди́вый.**

***Дила́въ и дилıа́въ,** *с. м. Гр.* Щипци за хващание огънь съ тѣхъ, гребачь, машıа; **щипцы́.**

***Дилбе́ръ,** *пр. неизм. Т.* Хубавъ, гыздавъ, лѣпъ; **краси́вый.**

Стано Стефано, дилберъ коконо. *Пѣс.*

***Дилки,** *съюз. Т.* Камо-ли; **тѣмъ ме́нѣе.**

Дилли́, дилли́! *межд.* Показва свирение гайдѫ.

Дилли, дилли гайда
Дѣ да тя найдѫ.

***Дилма и дилми,** *нар. Т.* Не ли. *Дилми ти казахъ;* **я же тебѣ говорилъ.**

***Димендҗия,** *с. м. Т.* Кръмачь; **рулевой.**

***Дименъ,** *с. м. Т.* Кръмило; **руль, кормило.**

Димиеный, **нъ, на, но,** *пр.* Что е отъ димиѭ, димитный.

***Димия,** *с. ж.* 1) Платъ като бало, нъ четворенъ. 2) Широкы шалваре отъ вълнянъ бѣлъ нетепанъ шаякъ.

Димийка, *ум. ж.* отъ **димия.**

***Димитный,** **—тьнъ, —тенъ, тна, тно,** *пр. Гр.* 1) Димиеный. 2) Четворный.

Димитровча, *с. ср.* Раст. цвѣтie *Aster;* **зимнiй астеръ;** цьвти есень и до-прѣзъ зимѫ-тѫ.

Димитровъ-день. День-тъ на Св. Димитриа, 26 Октомвриа, личный день на есень-тѫ, както Гергёвъ-день на пролѣть-тѫ. Тиа два деня сѫ два прѣдѣла на годинѫ-тѫ, отъ които ся начинать и на които ся свръшвать годишни-ты работы.

Димлюсъ, *с. м.* в. **дивъ димлюсъ.**

Димный, вм. **дивный.**

***Динаръ,** *с. м. Гр.* Едноврѣмянскый грошь.

***Дингилъ,** *с. м. Т.* Ось; **ось.**

***Динка,** *с. ж. Т.* Водяница за чюкане нѣчто, като: оризъ, барутъ. *Динка за барутъ;* **мельница пороховая.**

***Диничь,** *пр. неизм. Т.* Бодръ, здравъ; **бодрый, здоровый.**

***Динъ-исламъ,** *Т.* Мохамеданска вѣра, мохамеданинъ.

Дйолъ, *с. м. Т.* Казвася за добытъкъ: рожба; **приплодъ.** *Тѫѫ годинѫ овця-ты дадохѫ добръ дйолъ,* добрѫ рожбѫ, изягнихѫся добрѣ. *Свалилъ овця-ты отъ планинѫ-тѫ въ поле-то на дйолъ,* на ягнило, за да ся изягнять.

***Дйонме,** *с. об.* Казвася: 1) за животны и растениа: что ся е прѣродило, что ся е изродило, измѣтнѫлося, та не е вяче каквото е было; **выродившееся животное или растенiе, выродокъ.** *Пшеница дйонме отъ загарнѫ.* 2) За человѣкъ: който е промѣнилъ вѣрѫ-тѫ си; **обратившiйся въ другую вѣру.** Дйонмета наричвать Солунскы-ты Евреи, които на видъ дръжять Турскѫ-тѫ вѣрѫ, нъ не ся мѣсять съ другы-ты Турци.

***Дипла,** *с. ж. Гр.* Впряга, впрягнѫтина, гънка, брьчкулъ; **сгибъ, перегибъ, складка, борь.**

Дипление, *с. ср.* отъ **дипля.** Впрягание, съгъвание; **складыванiе, сгибанiе, плоенiе, плой, плойка.**

Дипленикъ, *с. м.* и

Дипленица, *с. ж.* Нѣчто, что е на ставы, та ся дипли, сгъвася; **складная вещь.**

Тьсть му готви саблѭ дипленицѫ
Что ся дипли дванаесеть диплы,
Что ся носи въвъ бѣлѫ пазухѫ. *Пѣс.*

Дипленка, *с. ж.* Кога сѣдѣнкувать есень, та диплять, пластять тютюнъ на деметчета.

Диплица, *ум. ж.* отъ **дипла.**

***Дипля,** **ишь, —лилъ,** *гл. д. Гр.* Впрягамь, съгъвамь; **складывать, сгибать, плойть (о платьѣ и ткани). Дипляся,** *гл стр.* и *възвр.* Впрягамся, съгъвамся; **складываться, сгибаться, плойться. —леный,** *прич. стр.* Впряганый, съгъваный.

***Дипгенъ,** *Т.* Изъ дъно.

***Дипъ,** *Т.* Дибъ: 1) *с. м.* Дъно; **дно.**

Широко поле край нѣма,
Длъбоко море дипъ нѣма. *Пѣс.*

2) *нар.* Твърдѣ, весма, мощно, яцѣ, много; **очень, весьма.** *Дипъ голѣмъ, дипъ низко. Дипъ му ся иска.*

Дирамь, *гл. мн-кр.* отъ **держѫ.**

***Дирекъ,** *с. м. Т.* в. **дерекъ.**

Дисагъ, *с. м.* и

***Дисагы,** *с. ж. мн. Гр.* Двѣ торбы на два-та края на единъ кѫсъ платъ за да ся прѣмѣтать на самаръ или на сѣдло на конь за носене въ тѣхъ едно друго на пѫть; хебе; **сѣдельные мѣшки.** *Мѣшинъ дисагы. Мома въ люлкѫ, даръ въ дисагы. Срьдитъ попъ, праздны му дисагы. Аврамъ, Исакъ, плънъ дисагъ. Дисагы на рамо да носи!* Клятва: просякъ да стане. — *Дѣдовы дисагы,* една трѣва, жябова нога, крастава гора, овчяровъ станъ, мачець, пазия, щева.

Дискосчя, *ум. ср.* отъ **дискосъ.**

***Дискосъ,** *с. м. Гр.* 1) Блюдо, съ което сбирать милостынѭ въ цьрквѫ; **блюдо служащее вмѣсто кружки при сборѣ подаянiй въ церкви.** 2) Сбиране милостынѭ въ цьрквѫ; **самый сборъ подаянiй.** *Да пустимъ, да извадимъ дискосъ за сиромисы-ты.* 3) Мѣдна или друга нѣкаква табла за служение, подносникъ; **подносъ.**

***Дипаравлия,** *с. ж. Т.* Външий дворъ на Турскы-ты кѫщи, които обыкновено сѫ съ два двора.

***Дишь-парасѫ и дишь-хакѫ,** *с. неизм. Т.* Турци-ти, като ходили по села-та, та яли и пили отъ Християны-ты даромъ, по нѣкога искали и зимали пары заплатѫ за дѣто сѫ ся трудили да ядѫть: това е *дишь-парасѫ* и *дишь-хакѫ,* плата за зѫбы-ты. **Говорится о Туркахъ, которые, не довольствуясь однимъ угощенiемъ, требовали и платы за то, что трудились жевать.**

Длáбець, *ум. м.* и
Длáбчя, *ум. ср.* отъ **длабъ.**
Длабъ, *с. м.* 1) Издлъбано на нѣчто, за да ся пъшлекоса съ друго нѣчто, напр. на грядѫ, за да влѣзе спонець (кенъ); **пазъ, вы́долбка, нáдолба, долбёжъ, вы́емка, гнѣздó.** *Правѭ длабъ надлъжь;* **выбирáть шпу́нтъ.** 2) Стлъпъ, дерскъ.
Длáка, *с. ж.* Козина, пердухъ. *Има единъ орьлъ, ала длакѫ мѣни, пердухъ врьлю. Вльсъ-тъ длакѫ-тѫ си мѣнюва, а кютѫ-тѫ не.*
Длáница и длáничица, *ум. ж.* отъ **длань.**
Длань, *с. ж.* Вѫтрѣшнга-та чясть на рѫкѫ-тѫ, что ся затварю, като ся свиѭтъ прьстие то; **ладóнь, длань.** *Трьси у кйосе-то брадѫ и по длань-тѫ космы.* Когато срьби чловѣка лѣва-та длань, ще зима паръ, когато го срьби дѣсна-та, ще дава; **чéшется прáвая ладóнь — получáть дéньги, чéшется лѣвая — отдавáть.** — Употрѣбявася и като мѣра: *една длань дебело, една длань широко.—Отъ тоя врьхъ градъ-тъ ся види като на длань;* **съ э́той горы́ гóродъ ви́дѣнъ какъ на ладóни.** — *Ни яде, ни пие, длань сланинѫ бере.* Гат. — Тыква.
Длатó, *с. ср.* Длето, длъто, сѣчиво за длъбанѥ дупкы и длабовы на дрьво, длъбало, изнемало, глето; **долотó, долби́ло.**
Длатцé, *ум. ср.* отъ **длатó; долотцó.**
Длетó и
Длъбáло, *с. ср.* Длато.
Длъбáлце, *ум. ср.* отъ **длъбáло.** Длатце.
Длѣбамь, *гл. д.* Глѫбамь: 1) Съ просичанѥ или съ копанѥ правѭ дупкѫ, ямѫ или жлебинѫ на нѣчто, длъбѭ; **долби́ть, выдáлбливать.** *Длъбамь жлѣбъ;* **ложжи́ть.** 2) Искамь отъ нѣкого нѣчто съ силѫ, не го оставямь на мира да ми го даде или да го направи, врьтѫ го, пекѫ го, дрьгнѫ го; **каню́чить.** — **мся,** 1) *гл. възвр.* Дрьгнѫся, чешѭся. *Длъбася като краставъ.* 2) *гл. стр.* Бывамь длъбанъ; **долби́ться, выдáлбливаться.** — **банъй.** *прич, стр.* Глѫбанъй; **долблённый.**
Длѣбанѥ, *с. ср.* отъ **длъбамь.** Длъбенѥ.
Длъбéнѥ, *с. ср.* отъ **длъбѫ́.** Длъбанѥ.
Длъбинá, *с. ж.* Глѫбина: 1) Длъбочина, длъбинь; **глубинá.** 2) Вдлъбнѫто, длъбоко мѣсто.

> Въ горіе-то по планиніе-то,
> Въ море-то по длъбиніе-то. *Пѣс.*

Длѣбинь, *с. ж.* Длъбина, длъбочина, глѫбина, глѫбочина; **глубинá.**
Длъбня́, *с. ж.* 1) Орѫдие, съ което набивать колие въ земѭ-тѫ; **бáба для вбивáнія свай въ землю.** 2) Длъбанѥ.

Длъбóкъій, къ, ка, ко, *пр.* Глѫбокъій (глъбокъій): 1) На чтото дъно-то е далечь отъ горний му край, отъ уста-та му или отъ лице-то на земѭ-тѫ надолу; **глубóкій.** *Длъбокъ сѫдъ, длъбока паница, длъбока яма, длъбокъ кладенець.* 2) Что отива далечь навѫтрѣ. *Длъбока дупка;* **глубóкое отвéрстіе.** *Длъбока пещера;* **глубóкая пещéра.** *Длъбока рана;* **глубóкая рáна.** 3) Казвася за водѫ, на коѭто лицето е на высоко отъ дъно-то ѝ.

> Кални сѫ друми широкы,
> Мѫтны сѫ воды длъбокы. *Пѣс.*
> Длъбока вода бродъ нѣма. *Пѣс.*

4) Вдлъбнѫтъій надолу. *Длъбокъ долъ;* **глубóкій оврáгъ.** 5) Казвася и за наукѫ, за работѫ, за мысль. *Длъбока наука* и *длъбока книга,* голѣмо ученіе, много наука; **глубóкое знáніе, глубóкая наýка.** *Длъбока работа,* что дрьжи отдалечь, голѣма. *Длъбока мысль,* что е отдлъбоко прѣмыслено; **крѣпкая ду́ма.—ко,** *нар.* Глѫбоко; **глубóко, глубокó. Пó-длъбоко; глу́бже.** — **На-длъбóко** (надлъбоко), на голѣмѫ длъбочинѫ, далечь навѫтрѣ. *Закопай го надлъбоко въ земѭ-тѫ;* **закопáй егó глубокó въ зéмлю.** *Потънѫлъ надлъбоко въ кала;* **затону́лъ глубокó въ грязи́.** *Дрьво-то пустило корени надлъбоко. Трьнь-тъ ся заболъ надлъбоко въ прьста;* **колючка вошлá глубокó въ пáлецъ.** *Задънилъ наглъбоко въ горѫ-тѫ;* **углуби́лся въ лѣсъ. — Отъ-длъбоко** (отдлъбоко), **изъ-длъбóко** (издлъбоко), отъ голѣмѫ длъбочинѫ, отъ дъно, отдалечь.—*Длъбокъ калъ,* что отива надлъбоко; **глубóкая грязь.** — *Длъбокъ снѣгъ,* дебелъ снѣгъ; **глубóкій снѣгъ.** — *Длъбокъ сънъ,* длъбоко спанѥ; **глубóкій, крѣпкій сонъ.** — *Длъбокъ чловѣкъ,* длъгоумъ, който мысли надалечь, изпытва работы-ты издлъбоко; **глубокомы́сленный человѣкъ.** — *Загазилъ надлъбоко,* потънѫлъ въ нѣкоѭ голѣмѫ работѫ.— *Мыслѭ надлъбоко,* прѣмыслювамъ за работы-ты отъ дъно; **мы́слить глубокó.** — *Захващамь отдлъбоко,* кога да прикажѭ за нѣчто начинамь отдалечь. — *Спѭ длъбоко,* спѭ тяжко, та мѫчно ся събуждамь; **сплю крѣпко.** — *Напрѣдъ длъбоко, назадъ брьзѝй. Който низко гляда, длъбоко копае. Голѣма дума—быволъ, длъбока дума—кладенецъ. Кой ти извади око-то? — Братъ ми. — Затова е така длъбоко! Покрытъій вѫгленъ пó-длъбоко пари.*
Длъбóкъичкъій, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **длъбóкъій.** Длъбочкъій.
Длъбочинá, *с. ж.* 1) Протока-та отъ уста-та или отъ лице-то на нѣчто до дъно-то му,

длъбина, длъбинь, глѫбочина; **глубина́, глубь.** 2) Много длъбоко мѣсто, глъбочина, бездна, пропасть; **бе́здна, пучи́на.**

Длъбо́чкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **длъбо́кый.** Длъбочкый, глѫбочкый, вѣзъ-длъбокый, при́-длъбокый; **глубокова́тый, глубоко́некъ.**

Длъбъ, *с. м.* Вдлъбнѫто мѣсто, іама, падина; **углублéніе, впа́дина.**

Длъбѭ́, **и́шь, — би́лъ,** *гл. д.* Длъбамь; **долби́ть, выда́лбливать.**

Длъгнистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има протокѫ надлъжь повиче отъ колкото нашпрь; **продолгова́тый.**

Длъгобра́дый, дъ, да, до, *пр.* Който има длъгѫ брадѫ, что е съ длъгѫ брадѫ; **долгоборо́дый.**

Длъговѣ́ждый, дъ, да, до, *пр.* Что има длъгы вѣжды.

Длъговѣ́кый, къ, ка, ко, *пр.* Който живѣе много; **долговѣ́чный.** *Да сте длъговѣкы!* Благословиıа, особено за младоженци.

Длъгогри́вый, въ, ва, во, *пр.* Что има длъгѫ гривѫ; **долгогри́вый.**

Длъгоко́сый, съ, са, со, *пр.* Что има длъгѫ косѫ; **имѣ́ющій дли́нные во́лосы.** *Длъгокоса — плиткоума (краткоума),* казваса за женѫ; **у ба́бы во́лосъ до́логъ, да умъ коро́токъ.**

Длъгокра́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что има длъгы крака, длъгоногый; **длинноно́гій, долгоно́гій.**

Длъголи́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что има длъгнисто лице; **имѣ́ющій продолгова́тое лицé.**

Длъгомустакъ́чя, *с. ср.* Что е съ длъгы мустакы; **длинноу́сый.**

Тръгнѫлъ ми е раче осмокраче,
Тръгнѫлъ ми е длъгомустакыче,
Да си трьси хубавѫ невѣстѫ. *Пѣс.*

Длъгоно́гый, гъ, га, го, *пр.* Длъгокракый.

Длъгоно́сый, съ, са, со, *пр.* Что има длъгъ носъ; **долгоно́сый.**

Длъгопрѫ́тъ, *с. м.* Въ пословицѫ: *длъгопрѫтъ веднѫжь бие.*

Длъгорѫ́кый, къ, ка, ко, *пр.* Что има длъгы рѫцѣ, что е съ длъгы рѫцѣ; **долгору́кій.**

Длъгоу́мый, мъ, ма, мо, *пр.* Что има голѣмъ, длъбокъ умъ, что е много уменъ; **глубокомы́сленный.**

Имашь сына Михаила,
Михаила златокоса,
Златокоса, длъгоума. *Пѣс.*

Длъгоу́хый, хъ, ха, хо, *пр.* Что има длъгы уши; **долгоу́хій.** — *Длъгоухо,* магаря.

Длъгоу́шка, *с. ж.* Игла съ длъгнисты уши.

Длъгу́вамь, *гл. ср.* Длъженъ сьмь нѣкому нѣчто, длъжѫ му, борчлиıа му сьмь; **имѣть долгъ къ кому́ либо.** *Длъгувамь Стоıану единъ день орань.*

Длъгу́ваніе, *с. ср.* отъ **длъгу́вамь.** Длъжене.

Длъгу́ристый, стъ, ста, сто, *пр.* Длъгнистый до грозотѫ; **долговя́зый.**

Длъгъ, *с. м* 1) Что е земено на заемъ, та трѣбва да си врьне, борчь; **долгъ.** *Потънѫлъ въ длъгъ до шиıѫ,* задлъжнѣлъ много, заборчлѣлъ. *Пѫть съ врьвѣнıе, длъгъ съ платкѫ. Длъгъ исплатенъ, грѣхъ непростенъ. Плъть гние, длъгъ не гние.* 2) Онова, что е натурено чловѣку отъ естество-то, отъ закона или отъ приликѫ да го прави, длъжность; **долгъ, обя́занность.** — *Платилъ общій длъгъ,* умрѣлъ; **о́тдалъ послѣ́дній долгъ приро́дѣ.**

Длъ́гый, гъ, га, го, *пр.* 1) Что е проточенъ на далечь; **до́лгій, дли́нный.** *Длъгъ прѫтъ. Длъго вѫже.* 2) Что трае много врѣмя; **до́лгій, дли́нный, продолжи́тельный.** *Зимѣ нощи-ты бывать длъгы.* 3) Далечный; **далё́кій.** *Длъгъ пѫть.* — **го,** *нар.* **до́лго, дли́нно.** *Длъго и широко.* — *Разправихъ му надлъго и широко,* разказахъ му подробно, по тънко за всичко. — *Надавамь длъгѫ-тѫ,* побѣгвамь; **навостри́ть, напра́вить лы́жи.** — *Заспалъ отъ длъгый-тъ,* умрѣлъ; **усну́лъ непробу́днымъ сномъ.** — *Длъга кобыла, длъга магарица,* игра. — *Длъгый сойлё,* высокъ, нъ сухъ и гръчлавъ чловѣкъ, дангалакъ, дангулинъ, ршпакъ, сомутракъ, сукела; **долговя́зый.** — *Пази, Боже, отъ длъгы тоıагы и отъ тѣсны сокаци. И междѫ прьстıе-то има и длъгы и кѫсы. Длъга е година, кратка е градина. Длъга болесть—готова смрьть.*

Длъ́гычкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **длъ́гый.** Длъжичкый, длъжкый, вѣзъ-длъгый, при́-длъгый; **долгова́тый, длиннова́тый.**

Длъже́ніе, *с. ср.* отъ **длъжѭ́.**

Длъжина́, *с. ж.* Протока-та на нѣчто отъ единый край до другый; **долгота́, длина́, долина́.**

Длъ́жичкый, — чькъ, чка, чко, и

Длъ́жкый, — жькъ, жка, жко, *пр. смякч.* в. **длъ́гычкый.**

Длъжни́къ, *с. м.* Който е зелъ на заемъ, та длъжи; **должни́къ.** *Отъ лошь длъжникъ кошь плѣва. Изправилсѧ като длъжникъ на врата.*

Длъжни́ца, *с. ж.* Коıато е зела на заемъ, та длъжи; **должни́ца.**

Длъ́жность, *с. ж.* Длъгъ въ 2-то значеніе; **долгъ, до́лжность, обя́занность.**

Длъ́жный, — жьнъ и женъ, жна, жно, *пр.*

1) Който има длъгъ, има да дава, борчлия; **должный.** *Стоянъ ми е длъженъ сто гроша и двѣ крины жито. Богъ не остая никому длъженъ.* 2) Който трѣбва да прави нѣчто; **должный, обязанный, повинный.** *Длъжни смы да почитамы родители-тѣ си и по-стары-тѣ отъ насъ. — Длъженъ е на Михаля,* не достига му една-та дъска, липсва му една-та сѫбота, хлопа му дъска-та, безуменъ е, будала е. *Който ся надѣе на чюжды рѫцѣ, длъженъ е на Михаля.*

Длъжнѣние, *с. ср.* отъ **длъжнѣѭ.**

Длъжнѣѭ, **ешь, — нѣлъ,** *гл. ср.* 1) Ставамь длъженъ, заборчлявамь; **должать.** 2) Длъжѫ, длъгувамь.

Длъжь, *с. ж.* Длъжина; употрѣбявася само съ прѣдлогъ *на: на-длъжь;* **въ длину, вдоль.** *На-длъжь и на-ширь.*

Длъжѫ, **ишь, — жялъ,** *гл. ср.* Длъгувамь, длъжнѣѭ, длъженъ сьмь нѣкому, имамь да му давамь; **быть должнымъ, имѣть долгъ кому либо.** *Длъжѫ ти двѣстѣ гроша.*

Длъжѫ, **ишь, — жилъ,** *гл. ср.* Протакамь, простирамь, продлъжявамь; **продолжать.** **Длъжѫся,** *гл. възвр.* и *стр.* Протакамся, простирамся, продлъжявамся; **продолжаться.**

Длъто, *с. ср.* в. **длато.**

Днѣвный, — вьнъ и **— венъ, вна, вно,** *пр.* 1) Что става денемь; **днѣвный и дневной.** *Дневна-та работа не е като нощнѫ.* 2) Что е за единъ день или что става въ единъ день. *Дневна заплата.*

Днѣска и

Днесь, *нар.* Денеска, дънеска, денесь, дьнесь, дьньсь: 1) Тоя день; **сегодня.** *Днесь е топло.* 2) Нынѣ, сега, въ сегашне врѣмя; **въ настоящее время, теперь, нынѣ.** *Днесь не е каквото е было нѣкога. — Днесь за днесь,* сега за сега. *Днесь за днесь азъ на тебе глядамь. — Днесь за днесь, утрѣ за утрѣ,* изъ день въ день; **со дня на день.** *Работи днесь за днесь, утрѣ за утрѣ колко за прѣхранѫ. — Одавна е было: вчера срѣда, днеска пятъкъ. Днесь тръгнѫхмы и вчера колко става. Днесь до мене, утрѣ до тебе. Днесь менѣ, утрѣ тебѣ. Вчера Пятко, днесь агетко. Днесь съ вѣтъръ, утрѣ съ пепелъ. Днесь, заранъ, доклѣ ти чюкне махалджия на врата-та. Вчера мя е было, днесь ми е мило. Днесь бахъ, заранъ тахъ! Днесь хопъ, тропъ, утрѣ охъ, охъ! Днесь ако смы, утрѣ не смы,* или: *днесь ны има, утрѣ ны нѣма.*

Днешний, — шьнъ и **— шенъ, шна, шне,** *пр.* 1) Что става днесь, что е отъ днесь; **сегодняшній.** *Не оставяй днешнѭ-тѫ работѫ за утрѣ. Днешний день не ся стига никога. Днешне-то яйце по-добро отъ утрѣшнѭ-тѫ кокошкѫ.*

> Божие-ле вышний Господи,
> И днешния Св. Недѣле. *Пѣс.*

2) Нынѣшний, сегашний; **нынѣшній, теперешній.** *Днешний свѣтъ е разпуснѫтъ.*

Днячѭ, **ишь, — чилъ,** *гл. ср.* Ямь по ведпѫжь на день прѣзъ прьвѫ-тѫ недѣлѭ на великъ постъ.

Днище, *с. ср.* Мѣсто дѣто турять зимнинѫ за овця, козы и проч.

Дно, *с. ср.* в. **дѣно.**

До, *прѣдл.* Употрѣбявася отдѣлно, сложенъ съ другъ прѣдлогъ подырь него и с'ставенъ съ другы рѣчи. Отдѣлно прѣдъ имя и мѣстоимение тоя прѣдлогъ показва: 1) Прѣдѣлъ на мѣсто, на врѣмя, край, достигане до нѣчто; **до.** *Дойдохмы до града;* **мы дошли до города.** *Оттука до село има половинѫ чясъ;* **отсюда до деревни полчаса ѣзды.** *До Велидень оставать още три недѣли;* **до Пасхи остаются ещё три недѣли.** *До края на годинѫ-тѫ;* **до конца года.** *Доживѣлъ до старость;* **дожилъ до старости.** *Дошло до бой. Ножь-тъ допрѣлъ до кокала. До насъ не ся е чюло това;* **до насъ не доходило ѣто.** 2) При, възъ, край; **возлѣ, подлѣ, рядомъ, у.** *Сѣдни до мене;* **садись возлѣ меня.** *Хванѫлся на хоро-то до булкѫ-тѫ.*

> Конь до коня, юнакъ до юнака. *Пѣс.*

До вратнѭ-тѫ има кладенецъ; **у воротъ есть колодецъ.** *До нашѫ-тѫ кѫщѫ има праздно мѣсто;* **рядомъ съ нашимъ домомъ есть пустое мѣсто.** 3) При, възъ, кодъ; **къ.** *Дойдохъ до тебе да ся допытамь;* **я пришёлъ къ тебѣ, чтобы посовѣтоваться.** *Пратили го до Божила да го повыка.* 4) Прѣдъ имя сѫществително лично вмѣсто дателенъ надежь, когато е дума за писмо. *Писахъ писмо до майкѫ си* вм. *майцѣ си. Пратили книгѫ до село-то. Носѫ писмо до Богдана. Книга дошла до царя. До господина еде-когоси,* надписъ на писмо. *Много здравіе отъ мене до тебе,* така начинахѫ едно врѣмя писма-та. 5) Около, близо, междѫ. *Азъ имамь до пятдесять уврьты мѣсто;* **я имѣю до пятидесяти десятинъ земли.** *Тии бѣхѫ до десятинѫ душь;* **ихъ было до десяти человѣкъ.** *Отъ двадесять до тридесять говяда;* **отъ двадцати до тридцати головъ крупнаго рогатаго скота.** 6) Прѣди; **прежде, до.** *Това е было до потопа;* **ѣто было до потопа.** *Пятстотинъ годины до Рождество Христово;*

пятсо́тъ лѣтъ до Рождества́ Христо́ва. *Три дни до смрьть-тѫ си той бѣ съвсѣмь здравъ*; **за три дня до сме́рти онъ былъ совсѣ́мъ здоро́въ.** 7) Доклѣ има, доклѣ да ся крати. *Хранихмы добытъка до сѣно*, (доклѣ имаше сѣно), *послѣ го пустихмы на зелено. Нѫжь, Райце, до хлѣбъ майцѣ. Свѣтъ до очи, сладость до зѫбы.* 8) Като; **какъ.**

> Не ми е дѣтя като дѣца-та,
> Лю ми е дѣтя до лютѫ змиѭ. *Пѣс.*

9) Употрѣбıавася въ пѣсни-тѣ прѣдъ числителны-ты имена, за по́-изрично опрѣдѣление число-то и въ такывы случıая може да ся замѣсти съ нарѣчие *дори*; **ро́вно,** и понѣйдѣ и прѣдъ прилагателны, за повяче силѫ на качество-то.

> Стоварилъ с царь-тъ
> Насрѣдъ равно дворѥ
> До три кола трьпе. *Пѣс.*

> Азе си имамь до девять сына,
> До девять сына и еднѫ щеркѫ. *Пѣс.*

> Задули сѫ до голѣми вѣтрове. *Пѣс.*

> Та ми отиде до три годины,
> Та ми пасохѫ до силно стадо. *Пѣс.*

10) Наставıася съ прѣдлозы *въ, безъ, надъ, отъ, прѣдъ, подъ, прѣзъ, слѣдъ, срѣдъ* подырь него, та прави съ тѣхъ сложни прѣдлозы *до-въ, до-безъ, до-надъ, до-отъ, до-прѣдъ, до-подъ, до-прѣзъ, до-слѣдъ, до-срѣдъ.* — *До-въ другый день. Заведохъ го до-въ село-то*, до вѫтрѣ въ село то. *Достигнѫлъ е до-безъ ризѫ*, да нѣма и ризѫ. *Навѣıалъ снѣгъ до-надъ комина на кѫщѫ-тѫ*, по́-горѣ отъ комина. *До-отъ тѫѫ странѫ. Довлѣклъ го до-прѣдъ врата-та. Прострѣли го до-подъ одьра. Проточилося до-прѣзъ прага. Тръгнѫхмы до-прѣдъ зоры*, прѣди зоры, прѣди да сьвне. *Почакай до-слѣдъ Велидень. Дошьлъ до-срѣдъ село.* 11) С'ставенъ съ глаголы показва: *а*) Доврьшıание начената-то да ся врьши и останѫло-то още за врьшение. *Дошивамь дрѣхѫ-тѫ, да дожьнемъ нивѫ-тѫ, доплащамь длъга си. б*) Достигание до нѣйдѣ, до нѣчто. *Дойдохмы до село-то, доближıавамся до нѣчто, до нѣкого, доживѣлъ до старость. в*) Добавıание, притурıание. *Доливамь, додавамь, доплънıамь. г*) Съ мѣстоимение *си:* правение нѣчто доста, колкото трѣбва. *Доıадамь си, да си доıамь, допивамь си, да си доспѭ, добозавамь си;* и безъ мѣстоимение *си*, нъ съ отрицателно нарѣчие *не: не довиждамь, не дочıувамь. д*) Въ безличны глаголы съ имя сѫществително или мѣстоимение въ дателенъ надежь при тѣхъ, или въ винителенъ съ прѣдлогъ *на*, показва: *) Прищıавание нѣчто: *доıада ми ся, доıалося Живку, допива ми ся, да ти ся допие, добозалося на дѣтя-то, доспало имъ ся.* Въ тыıа глаголы прѣдлогъ-тъ *до* ся отмѣнıава съ *при* безъ никакво измѣнение въ знаменование-то. **) Потыкъ, повдигъ на нѣчто. *Доплаква ми ся*, дохожда ми да плачѫ, повдига мя на плачь; *досмѣва ми ся*, дохожда ми да ся смѣѭ; *доблюва ми ся*, дойде ми, повдигнѫ ми ся да блювамь; *доходило му ся повънъ*, приходило му ся повънъ. ***) Възбуждание нѣкакво чувство. *Дожıалѣва ми, домилѣва ми, досвидѣва ми ся, домѫчнѣва ми, дотягва ми*, става ми жıално, милно, свидно, мѫчно, тяжко. И съ винителенъ надежь: *досрамıава мя, дострашıава мя, досрьбѣ мя.* — **До-дѣ́** (додѣ), *въпр. нар. а*) Дордѣ? до кое мѣсто? **до кото́раго мѣ́ста?** *б*) Доклѣ, докатъ, дордѣ; **пока́.** *Почакай додѣ дойде;* **подожди́, пока онъ придётъ.** — **До-ту́ка** (дотука), **довдѣ и допамо,** до това мѣсто; **до сего́ мѣ́ста, досе́лѣ, досе́ль.** — **До-тамъ** (дотамъ), **дондѣ,** до него мѣсто; **до того́ мѣ́ста, до тѣхъ поръ.** — **До-дѣто** (додѣто): *а*) До което мѣсто. *Додѣто дрьжи нива-та. б*) Докогато, доклѣ. *Работи додѣто си младъ, та можешь.* — **До-нѣйдѣ** (донѣйдѣ): *а*) До едно мѣсто. *Донѣйдѣ врьвѣхмы заедно, послѣ той останѫ назадъ. б*) До едно врѣмя. *Донѣйдѣ ми бѣше мѫчно, послѣ навыкнѫхъ.* — **До-кѫдѣ́** (докѫдѣ): *а*) Близо до еде-кое мѣсто. *Ходихмы докѫдѣ краıа на село-то. б*) Близо до еде-кое врѣмя. *Докѫдѣ пладне ще дойде.* — **До-кѫдѣто** (докѫдѣто), до което мѣсто. *Врьви докѫдѣто стигнешь, тамъ нощувай.* — **До-го́рѣ** (догорѣ), до горний край; **до ве́рху.** *Отдолу догорѣ;* **сни́зу до́верху.** — **До-до́лу** (додолу), до долний край; **до ни́зу.** *Отгорѣ додолу;* **све́рху до ни́зу.** — **До-кра́й** (докрай), до дѣто ся свръшıа; **до конца́.** *Открай докрай;* **съ одного́ конца до другаго, съ нача́ла до конца́.** — **До-срѣдъ и до-срѣди́** (досрѣдъ, досрѣди), до срѣдѫ-тѫ. *Досрѣдъ двора.* — **До-врьхъ** (доврьхъ), изврьхъ. *Натрупано доврьхъ стрѣхѫ-тѫ.* — **До-вѫтрѣ** (довѫтрѣ), стига и вѫтрѣ. — **До-вънъ** (довънъ) и **до-на́дворъ,** излиза и вънъ. — **До-отса́мъ** (доотсамъ), до-отъ тѫѫ странѫ. *Доотсамъ рѣкѫ-тѫ.* — **До-отвѫ́дъ** (доотвѫдъ) и **доотта́такъ;** до той стороны́. *Доотвѫдъ дола, доотатакъ нивѫ-тѫ.* — **До-само́** (досамо), токо до; **вплоть.** *Досамо нивѫ-тѫ има лозе.* — **До-кога**

(докога)? до кое врѣмя? **до какихъ поръ?** — **До-сега́** (досега), до това врѣмя; до **сихъ поръ, 'досе́лѣ.** — **До-то́га́ва** (дотогава), до онова врѣмя; до **тѣхъ поръ, дото́лѣ.** — **До-кога́то** (докогато), доклѣ, докатъ; **пока́, до тѣхъ поръ, пока́.** — **До-нѣ́кога** (донѣкога), до нѣкое врѣмя. *Донѣкога да мя помянува.* — **До-чясъ** (дочясъ), дочяска, слѣдъ малко врѣмя. — **До-кѣ́сно** (докъсно), доклѣ стане късно. *Снощи стоюахмы докъсно.* — **До-дне́сь** (доднесь), до днешний день; **до сего́дня.** *Доднесь не ся е чюло таково нѣчто.* — **До-вче́ра** (довчера), до вчерашний день; **до вчера́шняго дня.** — **До-за́вчера** (дозавчера), до завчерашний день; **до тре́тьяго дня.** — **До-по́вчера** (доповчера), до по́вчерашний день; **четвёртаго дня.** — **До-у́трѣ** (доутрѣ) и **до-зара́нь** (дозарань), до утрѣшний день; **до за́втрешняго дня.** — **До́-живѣ** (доживѣ), до животъ. *Доживѣ щж му бждж благодаренъ.* — **До́-вѣка** (довѣка): а) Докрай свѣтъ; **до конца́ свѣта.** б) До животъ, до смрьть. *Довѣка ли да му робувамь?* — **До-ко́лко** (доколко)? близо колко? *Доколко кѫщи има въ село-то вы?* — **До-то́лкова** (дотолкова), близо толкова. *Той не е дотолкова богатъ;* **онъ не сто́лько, не до тако́й сте́пени бога́тъ.** — **До-ко́лкото** (доколкото), толкова, колкото. *Доколкото ся може;* **сто́лько, ско́лько возмо́жно.** — **До-во́лѭ** (доволѭ), доста, колкото щешь: **вво́лю, дово́ли, вдо́воль.** *Той си има всичко доволѭ;* **у него́ всего́ вдо́воль.** *Наядохмыся доволѭ;* **нае́лись вво́лю.** — **До-на́сыта** (донасыта), доклѣ да ся насытѫ; **до́сыта.** *Ялъ и пилъ донасыта.* — *До косьмъ, до влакно,* всичко-то, безъ да остане нѣчто; **до волоска́.** *Прѣтрьси всичко до косьмъ. Прибра всичко до влакно.* — *До единъ, до еднѫ, до едно,* всичкы-ти, безъ да остане нѣкой, нѣчто; **всѣ до одного́.** *Изпродадохъ коне-ты си до единъ. Кравы-ты ми ся изотелихѫ до еднѫ. Агнета-та изклахмы до едно.* — *До понедѣлникъ, до вторникъ. . . .* : а) Доклѣ дойде понедѣлникъ, вторникъ. . . . . . . ; **до понедѣльника, до вто́рника.** *Щѫ сьмь тука до понедѣлникъ;* **я бу́ду здѣсь до понедѣльника.** б) Не́ тоя понедѣлникъ, тоя вторникъ, дѣто е или дѣто иде, а другый слѣдъ него. *Утрѣ понедѣлникъ, до понедѣлникъ Гергёвъ-день;* **за́втра понедѣльникъ, а въ слѣдующій понедѣльникъ Юрьевъ-день.** — *До понедѣлника, до срѣдѫ-тѫ* (съ членъ) и *на-до понедѣлника, на-до срѣдѫ-тѫ,* до другый понедѣлникъ, до другѫ-тѫ срѣдѫ. *Той дошьлъ въ понедѣлникъ, въ срѣдѫ, а до понедѣлника, до срѣдѫ-тѫ, на-до понедѣлника, на-до срѣдѫ-тѫ си отишьлъ;* **онъ пріѣхалъ въ понедѣльникъ, въ се́реду́, а́ въ слѣдующій понедѣльникъ, въ слѣдующую се́реду уѣхалъ.** — *До недѣлѭ,* възъ недѣлѭ-тѫ, прѣзъ недѣлѭ-тѫ, что иде слѣдъ тѫѭ, дѣто смы; **на слѣдующей недѣлѣ.** *Тѫсь недѣлѭ годежь, до недѣлѭ сватба.* — *До недѣлѭ-тѫ* и *на-до недѣлѭ-тѫ,* прѣзъ недѣлѭ-тѫ слѣдъ онѫѭ по врѣмя-то за което е дума-та. *Разболѣлся по Петровдень и на-до недѣлѭ-тѫ умрѣлъ.* — *До другѫ-тѫ недѣлѭ,* вторѫ-тѫ слѣдъ тѫѭ что иде. *Тѫѭ недѣлѭ и до недѣлѭ не щѫ могѫ, нъ до другѫ-тѫ щѫ свьршѫ.* — *До мѣсяца,* доклѣ да стане мѣсяць. *Азъ щѫ достоѭ до мѣсяца, па щѫ си излѣзѫ.* — *До годинѫ,* прѣзъ годинѫ-тѫ, что иде слѣдъ тѫѭ, въ коѭто смы. *Тѫсь годинѫ вѣнчявали, до годинѫ крьщавали! И до годинѫ съ здравѥ! Тѫсь годинѫ, до годинѫ и до другѫ.* — *До годинѫ-тѫ:* а) Доклѣ стане година. *Не си стоялъ до годинѫ-тѫ,* излѣзълъ, оставилъ отдѣто е былъ главенъ прѣди да му дойде година-та. б) На другѫ-тѫ годинѫ; **на слѣдующій годъ.** — *На-до годинѫ-тѫ,* прѣзъ годинѫ-тѫ слѣдъ онѫѭ по врѣмя-то, за което е дума-та. *Оженилися еде-коѭ годинѫ и на-до годинѫ-тѫ ся напустили.* — *До́ врѣмя,* до едно врѣмя, не́ всякога, не́ докрай; **до поры́ до вре́мени.** *Съ бащѫ и майкѫ до́ врѣмя, а съ мѫжь до́вѣка.* — *До това врѣмя,* досега; **по сіе́ вре́мя.** — *До онова врѣмя,* дотогава; **до того́ вре́мени.** — *До едно врѣмя,* и *до нѣкое врѣмя:* а) Донѣкога; **до нѣкотораго вре́мени.** *До едно врѣмя бѣше добьръ, послѣ ся развали.* б) Докъсно. *Чякахмы го до едно врѣмя, па като не дойде, ные ядохмы.* — *До нѣкое си врѣмя,* донѣкога си. — *До нѣкой день,* слѣдъ нѣколко дни; **спустя́ нѣсколько дней.** — *До нѣкой чясъ,* слѣдъ малко. — *До старость,* до старъ годины; **до ста́рости.** *Да доживѣемъ до старость;* **дожи́ть до ста́рости.** — *До животъ,* доклѣ бѫдѫ живъ, до́живѣ. *До животъ щѫ помнѭ това добро;* **бу́ду по́мнить э́то добро по жизнь.** *До животъ щѫ тя благославямь.* — *До смрьть,* а) На мрѣнье. *Билъ го до смрьть;* **билъ его́ до сме́рти.** б) Доклѣ да умре. *Нѣма да го забоарвѭ до смрьть;* **до сме́рти не забу́ду.** — *До гро́ба,* до смрьть, доклѣ да умрѫ, та мя закопаѭтъ; **до гро́ба, по гробъ, до моги́лы, до гробово́й доски́.**

—*До жътвѫ, до гроздоберъ, до харманъ,* доклѣ дойде врѣмя за жътвѫ, за гроздоберъ, за харманъ. *До жътвѫ има още десятинѫ дни, а до гроздоберъ още четыре мѣсяца. Дай ми сто грошя на заемъ до харманъ.* — *До грозде,* доклѣ излѣзе грозде.—*Выкамъ до Бога,* отъ болесть или отъ нѣкакво усилие выкамъ, рукамъ, колкото си могѫ.

Кога выкнѫть отъ чернѫ-тѫ землѭ,
Та ся чюе до сине-то небо. *Пѣс.*

— *Достигнѫлъ до голѣмъ имотъ,* спечалилъ много имане. — *Отъ главѫ-тѫ до крака-та,* цѣлъ; **съ головы́ до ногъ.**—*Отъ зарань-тѫ до вечерь-тѫ,* цѣлъ день; **съ утра́ до ве́чера.** *Той работи отъ зарань-тѫ до вечерь-тѫ;* **онъ рабо́таетъ съ утра́ вилоть до ве́чера.** — *День до́ пладне,* малко врѣмя. *Ще му трае день до пладне.* — *До колѣнѣ въ водѫ-тѫ;* **по колѣно въ водѣ.**—*До шиѭ;* **по шею.** *Потънѫлъ е до шиѭ въ длъгъ, въ калъ.* — *Разлика колкото отъ землѭ-тѫ до небо-то.* — *Да идемъ до насъ, до пазара, до града,* да идемъ малко у насъ, на пазара, въ града.—*Едно до друго;* **ря́домъ, одно́ по́длѣ другаго.** *Кѫщи-ты нъ сѫ едно до друго,* нѣма нѣчто междѫ тѣхъ. — *Дору до,* чакъ. *Дору до краю;* **до са́маго конца́.** *Чюло ся дору до царя.* — *До насъ,* до нашѫ-тѫ кѫщѫ. *Той сѣди до насъ;* **онъ живётъ по́длѣ насъ.** *Кѫщата му е до насъ,* до нашѫ-тѫ кѫщѫ. — *То е до врѣмя-то,* спорядъ врѣмя-то, врѣмя-то го прави; **зави́ситъ отъ пого́ды.** — *То е до мѣсто-то,* мѣсто-то го прави, то го докарва; **зави́ситъ отъ мѣста, отъ по́чвы.** — *То е до рѫкѫ,* отъ похвать, отъ умѣяние да бара. — *То е до человѣка,* человѣкъ си го има. — *Днесь до мене, утрѣ до тебе. До Бога още е много.*

До, въ бѫдѫще неопрѣдѣлено: *до́-щѫ, до́-щешь, до́-ще* и *щѫ до́, щешь до́, ще до́* отъ глаголъ **дойдѫ.** *До́-щѫ у васъ;* **постара́юсь придти́.** *До́-ще Мара за пепелъ, да́-щѫ й жаравѫ.*

До́ба, *с. ж.* Врѣмя, кога; **вре́мя, пора́, слу́чай.** *Коя доба е?* кое врѣмя е?

Ты да ми видишь коя доба е,
Али е есень, есень Митровъ-день; . . .
Али е пролѣть, пролѣть Гергевъ-день *Пѣс.*

Глуха доба, потайно врѣмя, глуходоба; **глуха́я пора́.** — *Ни на еднѫ добѫ,* ни по едно врѣмя. — *У срѣднѫ добѫ да умре!* Клятва.

Доба́вя, **ишь, — вилъ,** *гл. свр.* отъ **доба́вямъ.** 1) Да прибавѭ, да притурѭ, да дотурѭ; **доба́вить, доложи́ть, приба́вить.** 2) Да надамъ, да наставѭ; **наста́вить, придѣлать. — венъй,** *прич. стр.* 1) Прибавенъй, притуренъй, дотуренъй; **доба́вленный, приба́вленный.** 2) Нададенъй, наставенъй; **наста́вленный, придѣланный.**

Доба́вямъ (да доба́вѭ), *гл. д.* 1) Прибавямъ, притурямъ, дотурямъ; **добавля́ть, докла́дывать, прибавля́ть.** 2) Надавамъ, наставямъ; **наста́вливать, придѣлывать. —мся,** *гл. възвр.* и *стр.* 1) Прибавямся, притурямся, дотурямся; **добавля́ться, докла́дываться, прибавля́ться.** 2) Надавамся, наставямся; **наста́вливаться, придѣлываться. — вянъй,** *прич. стр.*

Доба́вяние, *с. ср.* 1) Прибавяние, притуряние, дотуряние; **доба́вка, добавле́ніе, докла́дываніе, приба́вка, прибавле́ніе.** 2) Надаване, наставяние; **наста́вка, наста́вливаніе, придѣлка, придѣлываніе.**

Доба́грювамъ (да доба́грѭ), *гл. д.* 1) Свършвамъ багрене-то; **докра́шивать.** 2) Багрѭ и останѫло-то. 3) Багрѭ още. **— мся,** *гл стр.*

Доба́грюване, *с. ср.* отъ **доба́грювамъ.**

Доба́грѭ, **ишь, — рилъ,** *гл. свр.* отъ **доба́грювамъ; докра́сить. — ренъй,** *прич. стр.;* **докра́шенный.**

Добадано́самъ, *гл. свр.* Свършвамъ баданосване-то. **— санъй,** *прич. стр.*

Доба́ламъ, *гл. свр.* Да добарамъ, да допипамъ, да набарамъ, да напипамъ. **— ланъй,** *прич. стр.* Добаранъй, допипанъй, набаранъй, напипанъй.

Добалнѣва (да добалнѣе), *гл. безл.* Дожялѣва, домѫчнѣва, дотягва.

Господю е добалнѣло,
Добалнѣло, дожялѣло,
Та ми писа бѣлѫ книгѫ,
Бѣлѫ книгѫ съ черно писмо. *Пѣс.*

Добалнѣе, — нѣло, *гл. свр.* отъ **добалнѣва.** Да дожялѣе, да домѫчнѣе, да дотягне.

Доба́рамъ, *гл. свр.* Да добаламъ, да допипамъ, да набарамъ, да напипамъ. **— ранъй,** *прич. стр.* Добаланъй, допипанъй, набаланъй, напипанъй.

Доба́скамъ, *гл. свр.* Да свършѫ баскане-то. **— сканъй,** *прич. стр.*

Доба́ткамъ, *гл. свр.* 1) Да набаткамъ. 2) Да свършѫ да баткамъ, да свършѫ баткане-то.

Доба́ѭ, **ешь, — баялъ,** *гл. свр.* Да свършѫ баяне-то.

Добелъ, като *пр.* Срѣщася въ еднѫ пѣсень:

Прѣмладъ Стоянъ назадъ стои,
Ка си юзе добелъ камень,
Ка си мыкнѫ добелъ камень,
Надврьли го добелъ камень.

Добе́рѫ, ешь, — бра́лъ, *гл. свр.* отъ **доби́рамъ; добра́ть. Добра́нъй,** *прич. стр.;* **до́бранный.**

Добивамь (да добиѭ), *гл. д.* Наченѫто да ся бие, свръшвамь да биѭ; **добивать.** *Добихъ памука,* убихъ колкото бѣ остало да ся бие. *Като си забилъ кучя-то, добий го,* дотрепи го. — **мся,** *гл. възвр.* Мѫчѫся да постигнѫ нѣчто; **добиваться, домогаться, добираться до чего.** *Добися до главѫ-тѫ ми,* постигнѫ мя. *Не знаѫ отдѣ ся доби до мене.*

Добиваніе, *с. ср.* отъ **добивамь** и **добивамся; добиваніе, добивка.**

Добирамь (да доберѫ), *гл. д.* 1) Доврьшвамь бранье-то; **добирать.** *Добирамы грозде-то.* 2) Събирамь чтото е остало; **добирать остальное.** *Добирамь задници, бакии;* **выбирать недоимки.** 3) Берѫ, набирамь още. — **мся,** *гл. стр.* Свръшвамся, не оставамь вяче; **кончаться.** *Стока-та ся добра,* изпродадеся, не останѫ вяче.

Добираніе, *с. ср.* отъ **добирамь.** Добиръ.

Добиръ, *с. м.* Добираніе; **добираніе.** *Нѣма добиръ,* не може ся обере, не ся добира, не ся свръшва. *Черешн-ты сѫ родилы тѫѭ годинѫ много: нѣмать добиръ.*

Добица, *ум. ж.* отъ **доба.**

Добичѫ, ишь, — **чилъ,** *гл. свр.* Да свръшѫ бичениe-то; **допилить.—ченъій,** *прич. стр.;* **допиленный.**

Добиѭ, ешь, — **билъ,** *гл. свр.* отъ **добивамь; добить. — битъій,** *прич. стр.;* **добитый.**

Доближѫ, ишь, — **жилъ** и — **зилъ,** *гл. свр.* отъ **доближявамь.** Да приближѫ; **приблизить. — женъій,** *прич. стр.* Приближенъій; **приближенный.**

Доближѫ, ешь, — **залъ,** *гл. свр.* отъ **доблизвамь.** Да долижѫ; **долизать. — близанъій,** *прич. стр.* Долизанъій.

Доближявамь (да доближѫ), 1) *гл. ср.* Съ ходеніе приближявамь до нѣчто, пристигамь, достигамь; **приближаться.** *Доближявамы до село-то.* 2) *гл. д.* Повдигамь нѣчто да дойде по-близо до друго; **приближать.** *Доближи го до стѣнѫ-тѫ.* 3) Пристѫпвамь при нѣчто; **подходить, приближаться.** *Конь-тъ рыта, не остава да го доближи никой.* 4) Събирамся съ нѣкого, приближявамь го; **имѣть сношеніе съ кѣмъ либо. — мся,** *гл. възвр.* Приближявамся; **приближаться.**

Доближяваніе, *с. ср.* отъ **доближявамь.** Приближяваніе; **приближеніе.**

Доблизвамь и **доблизувамь (да доближѫ),** *гл. д.* Свръшвамь да ближѫ, долизвамь; **долизывать. — мся,** *гл. стр.* Долизвамся.

Доблизваніе и **доблизуваніе,** *с. ср.* отъ **доблизвамь.** Долизваніе; **долизываніе.**

Доблъболѫ, ишь, — **лилъ,** *гл. свр.* Да свръшѫ блъболеніе-то. *Остави го да си доблъболи.*

Доблѣва ми ся (да ми ся доблѣва), *гл. бзл.* в. **доблювася.**

Доблѣскамь, *гл. свр.* отъ **доблѣсквамь.** Да дотыкамь; **притолкать.—канъій,** *прич. стр.* Дотыканъій; **притолканный.**

Доблѣсквамь (да доблѣскамь), *гл. д.* Съ блъскане, съ тыкане докарвамь нѣчто до нѣкѫдѣ, дотыквамь; **приталкивать.** *Доблъскахъ го до стѣнѫ-тѫ.* — **мся,** въ *свр.* видъ: *да ся доблъскамь:* 1) *гл. възвр.* Да ся допелѣѭ, да ся дометѫ. 2) *гл. об.* Съ блъскане да довъікамь, да направѭ да чуѭть; **достучаться.**

Доблѣскваніе, *с. ср.* Дотыкваніе; **приталкиваніе.**

Доблѣгамь (да доблѣгнѫ), *гл. д.* Облѣгамь едно нѣчто до друго, долѣгамь, допирамь; **опирать, прислонять. — мся,** *гл. възвр.* Облѣгамся, долѣгамся, допирамся до нѣчто; **опираться, прислоняться.**

Доблѣганіе, *с. ср.* отъ **доблѣгамь** и **доблѣгамся.**

Доблѣгнѫ, ешь,—**нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **доблѣгамь.** Да облѣгнѫ, до долѣгнѫ, да допрѫ. — **нѫтъій,** *прич. стр.* Облѣгнѫтъій, долѣгнѫтъій, допрѣнъій; **прислоненный.**

Доблюва (да ся),— валося, *гл. свр.* отъ **доблювася.** Да ся доблѣва, да ся приблюва.

Доблювася и **доблюувася (да ся доблюва),** *гл. бзл.* Докарва на блюваніе, прави да ся блюва, доблѣвася, приблювася; **позывать на рвоту, тошнить.** *Доблюва ми ся;* **меня позываетъ на рвоту.**

Додобикамь, *гл. свр.* Да дошиѭ на-двѣ, на-три; **докропать, доковырять. — канъій,** *прич. стр.;* **докропанный, доковыренный.**

Додобдѫ, ешь, — **болъ,** *гл. свр.* Да свръшѫ бодене-то.

Добозавамь (да добозаѭ), 1) *гл. д.* Избозавамь съвсѣмь; **высасывать.** 2) *гл. ср.* Бозавамь колкото трѣбва, набозавамся. *Майка-та нѣма млѣко, дѣтя-то не си добозава.* 3) Свръшвамь бозаніе-то; **досасывать.**

Добозаваніе, *с. ср.* отъ **добозавамь.**

Добозаѭ, ешь,— **залъ,** *гл. свр.* отъ **добозавамь. — занъій,** *прич. стр.;* **высосанный.**

Добойдисвамь и **добойдисувамь (да добойдишѫ),** *гл. д.* в. **добоядисвамь.**

Доболи, — лѣло, *гл. свр.* отъ **доболѣва.**

Доболѣва (да доболи), *гл. ср.* Приболѣва, поболѣва, заболѣва. *Доболѣва мя.*

Доборвамь и **доборувамь (да доборѭ),** *гл. д.* Оборвамь съвсѣмь.

Добо́рване и **добо́руване,** *с. ср.* отъ **добо́рвамь.**

Добо́рж, **ишь, — рилъ,** *гл. свр.* отъ **добо́рвамь.**

Добоядисвамь и **добоядисувамь** (да **добоядишж**), *гл. д.* 1) Довършвамь боядисване-то, добагрювамь; **докра́шивать.** 2) Боядисвамь и останжло-то. 3) Боядисвамь още. **— мся,** *гл. стр.* **докра́шиваться.**

Добоядисване и **добоядисувание,** *с. ср.* отъ **добоядисвамь.** Добагрюване; **докра́шиваніе, докра́ска.**

Добоядишж, **ешь, — дисалъ,** *гл. свр.* отъ **добоядисвамь.** Да добагрж; **докра́сить. — дисанъій** *прич. стр.* Добагренъій; **докра́шенный.**

До́бра, им. соб. женско.

До́бра, *с. ж.* Една болесть, отъ която болното мѣсто отича, зачервявася и гори, добрина, сладка пжпка. *Добра-та да му стане на гърло-то! Да го хване добра-та!* Клятвъі.

Добраздж́, **ишь, — дилъ,** *гл. свр.* Да свършж браздене-то; **доборозди́ть. — де́нъій,** *прич. стр.*

Добра́на, им. соб. женско.

Добра́нъ, им. соб. мжжско. *Золанъ учи Добрана да лучи.*

Добраня́, **и́шь, — нилъ,** *гл. свр.* отъ **добраня́вамь; доборони́ть. — не́нъій** *прич. стр.;* **доборонённый.**

Добра́нж, **ишь, — нилъ,** *гл. д. свр.* Чтото сьмь подкачилъ да бранж да отбранж докрай.

Добраня́вамь и **добра́нямь** (да **добраня́**), *гл. д.* 1) Подкачено-то да ся брани довършвамь да бранж; **доборо́нивать, доборони́ть.** 2) И останжло-то забранявамь. *Добранихъ нивы-тъі.* **— мся,** *гл. стр.*

Добраня́ване, *с. ср.* отъ **добраня́вамь** и **добра́нямь; доборо́ниваніе.**

До́бре и **До́брё,** им. соб. мжжско.

Добре́нце, *нар. ум.* Добричко, добриничко; **хороше́нько.**

Добренъ, им. соб. мжжско.

Добри́вамь (да **добри́ж**), *гл. д.* Добричвамь, добрьснувамь; **добрива́ть.**

Добри́ване, *с. ср.* отъ **добри́вамь.** Добричване, добрьснуване; **добрива́ніе.**

Добрилъ, *им. соб.* мжжско.

Добрина́, *с. ж.* 1) Качество-то на добрый, доброта; **добро́та.** *Добрина-та на тоя платъ е дѣто трае;* **добро́та э́той тка́ни та, что она́ прочна́.** 2) Добро, благо, имотъ; **добро́, бла́го, иму́щество.** *Богъ му далъ всякаквы добрины. Всичкы-тъі добрины на едно мѣсто не ся събирать.* 3) Добро направено другому; **благодѣя́ніе, ми́лость.** *Той прави много добрины на селяны-ты.* 4) Добро, облага; **по́льза.** *Каква добрина отъ това нѣчто!* 5) въ *мн. ч.* Цицы-ты и тайни-ти удове на женж, на мжжь, срамоты-ты; **сра́мныя ча́сти тѣла.** *Видять му ся добрины-тъі.* 6) Болесть до́бра.

До́бриничко, *ум. нар.* Добричко, добренце.

Добринка́, *ум. ср.* отъ **добрина́.**

Добри́нъ, им. соб. мжжско.

Добри́чвамь и **добри́чювамь** (да **добри́чж**), *гл. д.* Довършвамь бричене-то, добривамь, добрьснувамь, добрьсвамь, дострьгвамь; **добрива́ть.**

Добри́чване и **добри́чюване,** *с. ср.* отъ **добри́чвамь.** Добриване, добрьснуване, добрьсване; **добрива́ніе.**

Добричина́, *с. об.* Добръ, добродушенъ, милостивъ човѣкъ; **добря́къ.**

До́бри́чкъій, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **до́бръій; до́бренькій.** *Едничка, ала добричка.* **— чко,** *нар.* Добриничко, добренце, добричкж-тж.

До́бри́чкж-тж, *нар.* Добричко.

До́бричь, *с. м.* Раст. добричя.

Добри́чж, **ишь, — чилъ,** *гл. свр.* отъ **добри́чвамь.** Да добриж, да добрьснж; **добри́ть. — ченъій,** *прич. стр.* Добритъій, добрьснжтъій; **добри́тый.**

Добри́чя, *с. ср.* Раст. *Physalis Alkekengi,* добричь, мѣхунки, горчливы пиперкы, лазаркиня, мурдароты, црьвеница; **жидо́вскія ви́шни, можжу́ха, маху́нка.** Съ това растение лѣкувать зжбы.

Добри́ж, **ешь — рилъ,** *гл. свр.* отъ **добри́вамь.** Да добричж, да добрьснж; **добри́ть. — ри́тъій,** *прич. стр.* Добриченъій, добрьснжтъій; **добри́тый.**

Добро́, *с. ср.* 1) Всичко, что е харно, хубаво, приятно, прилично, честно; **добро́.** *Добро-то само ся хвали.* 2) Имане, имоть, благо; **добро́.** *Видѣло добро, та бѣгало.* 3) Добрина, благодѣяние; **добро́, ми́лость.** *Стори добро, та влѣзь въ грѣхъ.* — *Далъ (ти) Богъ добро,* отговоръ на поздравъ: добро утро, добьръ день, добьръ вечеръ, помози Богъ и добра срѣща. — *На добро;* **къ добру́.** *Видишь ли новж-тж мѣсячинж отдѣсно—на добро е; видишь ли ж отлѣво — не е на добро;* **уви́дишь но́вую луну́ спра́ва — къ добру́; уви́дишь съ лѣва — не къ добру́.** *Виждь ли кучета-та — не е на добро;* **соба́ки во́ютъ — не къ добру́.** — *Учж го на добро,* наставямь го на добро, на правый пжть; **учи́ть до́брому.** — *Добро добро не паща, зло зло не хваща. Добро-то съ добро ся заплаща. Добро добро не дочаква. Бой ся отъ Бога, прави добро, па нехай отъ ни-*

кого. Бий добро—по́-добро, бий зло—по-зло. Зло ся души съ добро. Добро-то ся забравя, а зло-то никога. Дѣ отхождашь, добро? — При друго добро. Който плаче за добро, безъ очи остава. Барай добро-то и по земи и по небо. Зло съ кола, а добро да́-ще Господь (и съ везне нѣма). Скѫперникъ само кога умре прави добро. Направи добро, па го врьли въ море-то. Бѣжь, не струвай добро, да не влѣзешь въ грѣхъ, или: *бѣгай отъ добро да не скочишь въ грѣхъ.*

Добро́. Пято слово, пята буква отъ Словянскѫ-тѫ азбукѫ, д; **добро́.**

Добро́, *нар.* Добрѣ. *Добро е да знаешь всичко, ала и не да правишь всичко.*

Доброво́лепе, *с. ср.* отъ **доброво́лѭ.**

Доброво́лнъій, — **льнъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* 1) Что е отъ добрѫ, отъ своѭ волѭ, не́ насилѫ; **доброво́льный.** 2) Добрый, съ добро срьдце, добродушнъій; **добродушный.** *Доброволна сирота, коремъ-тъ ѝ до земѭ-тѫ (до зѫбы-ты).* — **лно,** *нар.* Отъ своѭ волѭ, съ добрѫ волѭ, не́ насилѫ; **доброво́льно.**

Доброво́лѭ, ишь, — **лилъ,** *гл. д.* 1) Срьдитъій или ѭдосанъій прѣдварѭмь, правѭ да стане добьръ, прѣдобрѭвамь, услаждамь. 2) Направѭмь нѣкого да ще нѣчто, склонѭвамь го, задобрѭвамь; **распологáть къ чему́ лѝбо.** — **лѭся,** *гл. възвр. Не знаѭ да ли да ся срьдѫ, или да ся доброволѭ.*

Добровѣсти́телнъій, — **льнъ** и — **ленъ, лна, лно,** *пр.* Что е съ добръі извѣстиѭ, что донасıа добръі извѣстиѭ. *Добровѣстително писмо.*

Добро́двамь и **добро́дувамь** (**да добро́дѫ**), *гл. ср.* Съ бродене достигамь.

Добро́дване и **добро́дуване,** *с. ср.* отъ **добро́двамь.**

Доброду́шие, *с. ср.* Имане добро срьдце, добрѫ душѫ; **доброду́шіе.**

Доброду́шнъій, — **шьнъ** и — **шенъ, шна, шно,** *пр.* Что е съ добрѫ душѫ, съ добро срьдце, добрый, благъій; **доброду́шный.**

Добро́дѫ, ишь, — **дилъ,** *гл. свр.* отъ **добро́двамь; добрести́.**

Добродѣ́телка, *с. ж.* Коıато прави добро на другъі; **благодѣ́тельница.**

Добродѣ́тель, *с. м.* Който прави добро нѣкому; **благодѣ́тель.** *Той ми е добродѣтель.*

Доброжела́телка, *с. ж.* Коıато желае добро то нѣкому; **доброжела́тельница, доброхо́тка.**

Доброжела́тель, *с. м.* Който желае добро то нѣкому; **доброжела́тель, доброхо́тъ.**

Добро́мь, *нар.* По́-употрѣбително съ прѣдлогъ *съ: съ добромь* (сдобромь), съ добро, съ кротость. *Учѭ го съ добромь, съ зломь. Подхвани го съ добромь.*

Доброрѫ́кый, къ, ка, ко, *пр.* Който има добрѫ рѫкѫ: что похване, отива добрѣ, напрѣдъ. *Доброрѫкъ человѣкъ.*

Доброта́, *с. ж.* Свойство на добрый, добротиѭ, добрина, благость; **доброта́.**

Добротíѭ, *с. ж.* Доброта.

Доброче́стие, *с. ср.* и

Доброчестина́, *с. ж.* Добра честь, благополучие; **сча́стіе, благополу́чіе.**

Доброче́стнъій, — **стьнъ** и — **стенъ, стна, стно,** и

Доброче́стый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има добрѫ честь, честитъій, благатъій; **счастли́вый.** *Да сте доброчести!* Благословиıа, да сте честити!

Доброчко, *нар. смякч.* Добричко, добриничко.

Доброѭ́, и́шь, — и́лъ, *гл. свр.* отъ **доброıáвамь; досчитáть.** — **броенъій,** *прич. стр.* **досчи́танный.**

Доброıа́вамь (**да доброѭ**), *гл. д.* 1) Доврьшѭмь броене-то, изброѭвамь; **досчи́тывать.** 2) И останѫло-то броѭ. 3) Броѭ още. — **мся,** *гл. стр.;* **досчи́тываться.**

Доброıа́ване, *с. ср.* отъ **доброıа́вамь; досчи́тываніе.**

Добру́вамь, *гл. ср.* Живѣѭ на добро, имамь всичко добро и сгодно, добрѣ сьмь отъ всичко; благувамь, богувамь; **доброва́ть, благоде́нствовать, блаже́нствовать.**

Добру́ване, *с. ср.* Живѣѭне честитъ животъ, благуване, богуване.

Добру́лвамь, добру́лувамь и **добру́лѭмь** (**да добру́лѭ**), *гл. д.* 1) Доврьшѭмь брулене-то, обрулвамь; добрусвамь, дошмулвамь. 2) И останѫло-то брулѭ. 3) Набрулвамь още. — **мся,** *гл. стр.*

Добру́лване и **добру́луване,** *с. ср.* отъ **добру́лвамь.** Добрусване, дошмулване.

Добру́лѭ, ишь, — **лилъ,** *гл. свр.* отъ **добру́лвамь.** Да добрусѫ, да дошмулѭ. — **ленъій,** *прич. стр.* Добрусенъій, дошмуленъій.

Добру́свамь и **добру́сувамь** (**да добру́сѫ**), *гл. д.* Добрулвамь, дошмулвамь.

Добру́сване и **добру́суване,** *с. ср.* отъ **добру́свамь.** Добрулване, дошмулване.

Добру́сѫ, ишь, — **силъ,** *гл. свр.* отъ **добру́свамь.** Да добрулѭ, да дошмулѭ. — **сенъій,** *прич. стр.* Добруленъій, дошмуленъій.

Добру́тро, вм. добро утро.

Добрѣзамь, *гл. свр.* отъ **добрѣзвамь.**

Добрѣзвамь и **добрѣзувамь** (**да добрѣзамь**), *гл. д.* Брѣзамь да свршѭ и останѫло-то.

Добрѣзванiе и добрѣзуванiе, *с. ср.* отъ **добрѣзвамъ.**

Добрѣсвамъ и добрѣсувамъ (да добрѣшѫ), *гл. д.* 1) Свършвамъ брьсанiе-то, добрысвамъ. 2) И останѫло-то обрьсвамъ. — **мся,** *гл. стр.*

Добрѣсванiе и добрѣсуванiе, *с. ср.* отъ **добрѣсвамъ.**

Добрѣшѫ, ешь, — брѣсалъ, *гл. свр.* отъ **добрѣсвамъ.** Да добрышѫ — **брѣсаный,** *прич. стр.*

До́брый, добьръ, бра, бро, *пр.* 1) За вещь: *а)* Что е както трѣбва, харный, хубавый, лѣпый; **хоро́шiй.** *Добьръ хлѣбъ, добра дрѣха, добро ястiе, добро вино.* *б)* Что е за-въ работѫ, что става за нѣчто; **го́дный.** *Тыя дрьвета сѫ добры за градежь;* **ѕтотъ лѣсъ го́дный на строе́нiе.** *Добра стока;* **хоро́шiй това́ръ.** 2) За животны: что има потрѣбны-ты качества. *Добьръ добитъкъ;* **хоро́шiй скотъ.** *Добрый конь и на яслѫ-тѫ ся продава. Добьръ волъ отъ мѣсто не излиза.* 3) За человѣка: *а)* Что е съ добро срьдце, доброволный, добродушный, благый, харный; **до́брый, хоро́шiй.** *Добра жена мѫжю рай.* *б)* Достойный, врядный, рядовный на работѫ-тѫ си. *Добьръ кѫщовникъ, добьръ търговець, добьръ ратай, добра слугыня, добри жътвари.* *в)* Който си има, доволный, дососный, заможный, имотный; **доста́точный, зажи́точный, состо́ятелный.** *Въ село-то ны има добры хора.* 4) За врѣмя-то: ясный, вѣдрый, безоблачный; **хоро́шiй, ве́дряный, пого́жiй.** *Тоя мѣсяць имахмы добро врѣмя.* 5) Что е на сгодѫ, сгодный, на добро врѣмя, посрѣщнѫто; **благопрiя́тный.** *Добры врѣмена.* — **По́-добрый; лу́чшiй. На́й-добрый; найлу́чшiй.** — **бро,** *нар.* в. го на ряда му. — *Добра душа, добро срьдце,* добродушiе; **доброду́шiе, добросерде́чность.** *Добра душа, добро срьдце человѣкъ;* **доброду́шный, добросерде́чный человѣкъ.** — *Добра срѣща, добра стига!* **миръ по доро́гѣ!** поздравъ на срѣщанiе, на стиганiе нѣкого въ пѫть, на което ся отговаря: далъ Богъ добро и далъ ти Господь добро.— *Добро видѣнiе:* *а)* Молитствуванiе на изпращанiе и кога нѣкои ся раздѣлять за много врѣмя; **до свида́нiя.** *б)* Исто-то пишѫтъ и въ писма на края. — *Добро утро, добьръ день, добьръ вечеръ,* поздравъ сутренѫ, денемь и вечеръ, на което ся отговаря: далъ Богъ добро, далъ ти Господь добро, добьръ ти Господь, добро ти вкѫщи. — *Добры сетнины,* благословия: отпослѣ и докрай да е добрѣ. — *Добьръ день,* праздниченъ день, праздникъ, личенъ день. *Всякой день Мара гъздава, на добьръ день гиздава.*

> Мене е майка родила
> На добьръ день Великдень
> И на по́-добьръ крьстила,
> Гюрго ми имя турила. *Пѣс.*

— *Добьръ е Господь,* утѣшенiе; **Богъ милости́въ.** *Добьръ е Господь и за насъ.* — *Добьръ чясъ!* *а)* Молитствуванiе на изпращанiе нѣкого на пѫть, добьръ пѫть, лекъ пѫть! **счастли́ваго пути́.** *Добьръ чясъ и добро видѣнiе!* *б)* Поздравъ на срѣщанiе нѣкого въ пѫть; **привѣтъ встрѣчно́му въ доро́гѣ.** — *На добьръ чясъ, у добьръ чясъ,* да е честито, да е харлия. — *Единъ Господь по́-добьръ,* спр. по́-добро не може да бѫде. — *И тая бѣ добра! и това бѣ добро!* отзывъ за нѣчто казано или сторено, което не е за казванiе и за правенiе. — *Беневреци-ти сѫ добри, платъ-тъ да видимъ какъвъ е. И тѣсни рѫкави сѫ добри, нъ платно-то не стига. Отъ плѣнаво желѣзо добра сабля не става. Добра-та воденица всякакво меле. Добрый конь и подъ лошь чюлъ ся продава. Голѣмъ хладъ — добьръ гладъ. Дѣто е добро-то нѣчто, тамъ е и завистникъ чясто. Добра мысль е половина здравiе. Добро мълчанiе е по́-добро отъ нехвелито глъчанiе. Добра-та рѣчь отива надалечь, а лоша-та още по́-надалечь. На добьръ сынъ имотъ не трѣбва, а на лошiавъ зачто му е! Аче кравай ся пече, добьръ гость чяка. Добрый кабзамалъ продава единый волъ, а лошiй и два-та. Зла жена и отъ море по́-зла, добра жена и отъ иманiе по́-добра. Нѣчто е по́-добро отъ нищо. Да смилишь злый, да изгубишь добрый. Въ добрѫ главѫ сто рѫцѣ. Ако не можешь да бѫдешь хубавець и богатъ, то можешь да бѫдешь добьръ и честенъ. Зло, добро, мое е. Добрый день отъ сутрень-тѫ ся познава (отъ сутрень-тѫ си личи). Всяка минѫла година е по́-добра. На пары-ты добро утро, на пары-ты добьръ вечеръ. Не му казвай добро утро, да тя не изкара длъженъ. Да му кажешь добро утро, выка: что мя попрьжяшь. Добьръ вечеръ!—Да тя годимъ утрѣ вечеръ!*

Добрысвамъ и добрысувамъ (да добрышѫ), *гл. д.* Добрѣсвамъ.

Добрысванiе и добрысуванiе, *с. ср.* отъ **добрысвамъ.** Добрѣсванiе.

Добрышѫ, ешь, — брысалъ, *гл. свр.* отъ **добрысвамъ.** Да добрышѫ. —**брысаный,** *прич. стр.* Добрѣсаный.

Добрьбо́лѭ, ишь, — лилъ, и
Добрьбо́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да свршѭ да брьболѭ, да брьборѭ.
Добрѣбрѭ, сешь, — бралъ, *гл. д. свр.* Да свршѭ да брьбрѭ.
Добрѣкамь, *гл. свр.* отъ **добрѣквамь**. — канъій, *прич. стр.*
Добрѣквамь и **добрѣкувамь** (да добрѣкамь), *гл. д.* 1) Доврьшвамь брькание-то. 2) И останѫло-то убрькамь. 3) Прибрькувамь още.
Добрѣкванie и **добрѣкуванie**, *с. ср.* отъ **добрѣквамь**.
Добрѣсвамь и **добрѣсувамь** (да добрѣснѭ), *гл. д.* Добрьснувамь.
Добрѣсванie и **добрѣсуванie**, *с. ср.* отъ **добрѣсвамь**. Добрьснуванie, добриванie, добричванie; добрива́нie.
Добрѣскамь, *гл. д. свр.* Съ брьсканie да докарамь до нѣчто, донѣйдѣ. — **сканъій**, *прич. стр.*
Добрѣснувамь (да добрѣснѭ), *гл. д.* Свршвамь брьснатie-то, добривамь, добричвамь; добрива́ть.
Добрѣснуванie, *с. ср.* отъ **добрѣснувамь**. Добрьсванie, добриванie, добричванie; добрива́нie.
Добрѣснѭ, ешь, — налъ, *гл. свр.* отъ **добрѣсвамь**. Да добричѭ, да добрѭ; добри́ть. — **натъій**, *прич. стр.* Добриченъій, добритъій; добри́тый.
Добрьтвѭ, и́шь, — ви́лъ, *гл. д. свр.* Да свршѭ да брьтвѭ.
Добрьщеле́вѭ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* Да свршѭ да брьщелевѭ.
Добрѣ, *нар.* Добро, харно, харнѣ, хубаво, хубавѣ; хорошо́, ла́дно. **По́-добрѣ**; лу́чше. **Най-добрѣ**; всего́ лу́чше. *Много добрѣ, тврьдѣ добрѣ;* о́чень хорошо́, прекра́сно, отли́чно, превосхо́дно. *Той работи добрѣ;* о́нъ рабо́таетъ хорошо́. *Наядохся добрѣ;* хорошо́ я наѣлся. *Работа-та врьви добрѣ;* дѣло идётъ ла́дно. *Той си живѣе, поминувася добрѣ;* онъ живётъ себѣ хорошо. — *Добрѣ ли си?* здравъ ли си? здоро́въ ли ты? *Какъ сте? какъ ся помину́вате? — Слава Богу, добрѣ смъі.* Каково́ пожива́ете? Сла́ва Богу, хорошо́. *Той е добрѣ на здравie-то,* здравъ е. *Тука ми е добрѣ;* мнѣ здѣсь хорошо́. —*Азъ не сьмь добрѣ: а)* Азъ не сьмь здравъ; я не здоро́въ. *б)* Работа-та ми не врьви добрѣ; дѣла́ мои́ не иду́тъ хорошо́. — *Не ми е добрѣ́,* нѣчто ми е болно; мнѣ не здоро́вится. — *Добрѣ ми дойде отъ тоя лѣкъ,* поолекнѫ ми отъ него; мнѣ сдѣлалось ле́гче отъ э́того лѣка́рства. — *Добрѣ дошьлъ,* поздравъ на посрѣщанie гость; добро́ пожа́ловать; така и на срѣщанie нѣкого, който е дошьлъ отвънъ, отдалечь; съ прiѣздомъ поздравля́ю. Отговоръ на тоя поздравъ: *добрѣ нашьлъ.* — *Тука ми е по́-добрѣ;* мнѣ здѣсь лу́чше. *Болнъій е сега по́-добрѣ, на болнъій е сега по́-добрѣ,* поолекнѫло му е, поуминѫло му; больно́му тепе́рь лу́чше. *Навсждѣ е добрѣ, нъ дома е най-добрѣ;* вездѣ́ хорошо́, но до́ма всего́ лу́чше. — *Добрѣ, че ся срѣщнахмъі, че имамь да ти кажѫ нѣчто;* хорошо́ что мы встрѣтились, потому́ что я имѣю сказа́ть тебѣ что́то. *По́-добрѣ бѣше да не му казвашь;* лу́чше было не говори́ть ему́. *Какъвто си, по́-добрѣ да не си.* — *Добрѣ му е и добрѣ му е дошло,* стои му ся, стоило му ся е, хакъ му е; по дѣло́мъ ему́. — *Азъ напоихъ коня. — Добрѣ!* я напои́лъ ло́шадь. — Хорошо́. *Да дойдешь утрѣ у насъ; добрѣ, щѫ дойдѫ;* приходи́ за́втра къ намъ; хорошо́, приду́. — *Добрѣ, паднѫ-щешь ми въ рѫцѣ, та щѫ ти каза!* хорошо́, попадёшся ты мнѣ, и я тебѣ дамъ! — *Добрѣ е всичко да знаешь, ала не́ и всичко да правишь. Другому было, какъ было, менѣ да си е добрѣ. Дома и да мрешь е добрѣ. По-добрѣ днесь хлѣбъ и соль отъ колкото утрѣ печена кокошка. По́-добрѣ отъ зять на приводъ. По́-добрѣ въ село чорбаджия, та не въ градъ кимюрджия.*
Добу́дѭ, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **добу́ждамь**; добуди́ться.
Добу́ждамь (да добу́дѭ), *гл. д.* Съ много въіканie и буденie едва събуждамь; добужива́ться.
Добу́жданie, *с. ср.* отъ **добу́ждамь**.
Добу́тамь, *гл. свр.* отъ **добу́твамь**. Да дотъікамь. — **танъій**, *прич. стр.* Дотъіканъій.
Добу́твамь и **добу́тувамь** (да добу́тамь), *гл. д.* Съ бутанie докарвамь донѣйдѣ, дотъіквамь, дотласквамь. — **мся**, 1) *гл. възвр.* Досягамся; каса́ться, дотро́гиваться. 2) *гл. стр.* Дотъіквамся, дотласквамся.
Добу́твание и **добу́туванie**, *с. ср.* отъ **добу́твамь**. Дотъікванie, дотласкванie.
Добу́хамь, *гл. свр.* отъ **добу́хвамь**.
Добу́хвамь и **добу́хувамь** (да добу́хамь), *гл. д.* Доврьшвамь буханie-то.
Добу́чкамь, *гл. д. свр.* Доврьшвамь бучканie-то. *Добучкахъ масло-то.*
Добу́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Доврьшвамь бученie-то.
Добѣ́камь, *гл. свр.* отъ **добѣ́квамь**; досова́ть. — **канъій**, *прич. стр.;* досо́ванный.

Добѣквамь и **добѣкувамь** (**да добѣкамь**), *гл. д.* Довръшıамь бѣканıе-то; **досóбывать.**

Добѣкванıе и **добѣкуванıе,** *с. ср.* отъ **добѣквамь; досóбыванiе.**

Добъхтѫ́, **и́шь, — тѣлъ,** *гл. свр.* отъ **добъхтѣ́вамь.** Да добиıѫ, да дотупамь; **добíть. — тѣ́нъıй,** *прич. стр.* Добитъıй, дотупанъıй; **добúтый.**

Добъхтѣ́вамь (**да добъхтѫ́**), *гл. д.* Наченѫто-то да ся бъхти, свръшıамь да бъхтѫ, добивамь, дотупвамь; **добивáть.**

Добъхтѣ́ванıе, *с. ср.* отъ **добъхтѣ́вамь.** Добиванıе, дотупванıе.

Добъ́ıвамь (**да добъ́ıѫ**), *гл. д.* 1) Съ работѫ, съ купуванıе или съ другъ нѣкой начинъ спечıалвамь, сподобıавамся да имамь нѣчто; **добывáть, доставáть, прıобрѣтáть, вы́игрывать.** *Добыхъ си конь. Всıакой ся бие за да добые. И мене ще мама ожени, и азъ щѫ си добы булчицѫ.* 2) Намирамь; **доставáть.** *Добыхъ работѫ, добыхъ си работѫ.* 3) Раждамь; **раждáть.** *Добывамь рожбѫ. Добыхъ си мѫжско дѣтя. Въ двадесять и четыре чяса вышка-та и унукы добыва.* — **мся,** *гл. стр.* Раждамся. *Добы ны ся дѣтя.—Добывамь силѫ,* оправıамся, завзимамся, стягамся, замогвамся; **оправля́ться.** — *Добывамь сръдце,* обезстрашıавамся; **ободря́ться.**

Добъ́ıванıе, *с. ср.* отъ **добъ́ıвамь.**

Добъ́ıвка, *с. ж.* Добывъ, добытъ, печıала; **прúбыль, вы́игрышъ, бары́шъ.**

До́бывъ, *с. м.* Добывка, добытъ, придобывъ, печıала, стекъ, кıаръ; **прúбыль, вы́игрышъ, бары́шъ, вы́года, пóльза.**

> Ѩ добывъ да си добыѫ,
> Ѩ главѫ да си затрьıѫ. *Пѣс.*

Добъ́ıстрıѫ, **ишь, — рилъ,** *гл. д. свр.* Наченѫто-то да ся быстри, да избыстрıѫ.

До́бытнъıй, — тънъ и **— тенъ, тна, тно,** *пр.* Отъ чтото има добытъ, кıаровитъıй; **прúбыльный. — тно,** *нар.* Съ добытъ, кıаровито; **прúбыльно.**

До́бытъ, *с. м.* Добывъ. *Имамь добытъ отъ тѫѫ стокѫ.*

Добъ́ıтъкъ, *с. м.* 1) Животно, животина, скотъ; **живóтное, скотúна.** 2) Домашни животны, жива стока; **скотъ.** *Имамы си добытъкъ. Ѩдъръ добытъкъ:* волове и коне; **кру́пный скотъ.** *Дребенъ добытъкъ:* овця, козы; **мéлкiй скотъ.** 3) Глупавъ человѣкъ като скотъ; **живóтное.**

Добъ́ıтъчецъ, *ум. м.* Малко добытъкъ.

Добъ́ıтъчкъıй, **чка, чко,** и

Добъ́ıтъшкъıй, **шка, шко,** *пр.* отъ **добъ́ıтъкъ.** Скотскъıй; **скóтскiй. — кы,** *нар.* Като добытъкъ, скотскы; **скóтски.**

Добъ́ıтъчя и

Добъ́ıчя, *ум. ср.* отъ **добъ́ıтъкъ.**

Добъ́ııѫ, **ешь, — бълъ,** *гл. свр.* отъ **добъ́ıвамь.** 1) Да спечıалѫ, да получѫ, да ся сподобѫ да имамь нѣчто; **добы́ть, достáть, прıобрѣсть, вы́играть.** 2) Да намѣрѫ; **достáть.** 3) Да родѫ; **родúть. — бъ́ıтъıй,** *прич. стр.;* **добы́тый.**

Добѣ́лвамь и **добѣ́люванıе** (**да добѣ́лѫ**), *гл. д.* 1) Отъ *бѣлѫ* — правѫ бѣло: подкачено-то да ся бѣли, избѣлвамь; **добѣ́ливать.** 2) Отъ *бѣлѫ* — свличıамь, орѣзвамь кожѫтѫ или корѫ-тѫ на нѣчто: подкачено-то да ся бѣли, обѣлвамь. 3) Останѫло-то избѣлвамь, обѣлвамь. *Гладенъ не допичıа, голъ не добѣлва.* — **мся,** *гл. стр.*

Добѣ́лванıе и **добѣ́люванıе,** *гл. ср.* отъ **добѣ́лвамь; добѣ́ливанiе.**

Добѣли́шıѫ, **ешь, — ли́салъ,** *гл. д. свр.* Наченѫто-то да ся бѣлисва, да набѣлишѫ.

Добѣ́лıѫ, **ишь, — лилъ,** *гл. свр.* отъ **добѣ́лвамь; добѣлúть.—ленъıй,** *прич. стр.;* **добѣлённый.**

Добѣ́свамь и **добѣ́сувамь** (**да добѣ́сѫ**), *гл. д.* 1) Не съвсѣмь обѣсенъıй обѣсвамь съвсѣмь. 2) И останѫлы-ты избѣсвамь.

Добѣ́сванıе и **добѣ́суванıе,** *с. ср.* отъ **добѣ́свамь.**

Добѣ́сѫ, **ишь, — силъ,** *гл. свр.* отъ **добѣ́свамь. — сенъıй,** *прич. стр.* *Бѣсенъ недобѣсенъ.*

Дова́дѫ, **ишь, — дилъ,** *гл. свр.* отъ **дова́ждамь. — денъıй,** *прич. стр.*

Дова́ждамь (**да дова́дѫ**), *гл. д.* отъ **вадѫ,** изваждамь: 1) Довръшıамь вадеше-то. 2) И останѫло-то изваждамь.

Дова́ждамь (**да дова́дѫ**), *гл. д.* отъ **вадѫ,** поıѫ, наваждамь докрай.

Дова́ждамь, в. **дово́ждамь.**

Дова́жданıе, *с. ср.* отъ **дова́ждамь.**

Дова́ксамь, *гл. свр.* отъ **дова́ксувамь.** Да доплънѫ, да дотурѫ; **допóлнить. — санъıй,** *прич. стр.* Доплъненъıй, дотуренъıй; **допóлненный.**

Дова́ксувамь (**да дова́ксамь**), *гл. д.* Доплънıамь, дотурıамь; **дополня́ть. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Доплънıамся, дотурıамся; **дополня́ться.**

Дова́ксуванıе, *с. ср.* доплънıаше, дотурıаше; **допóлнка.**

Дова́лкамь, *гл. д. свр.* Да довалıамь, да дотъркалıамь; **довалúть, докатáть. — канъıй** *прич. стр.* Довалıанъıй, дотъркалıанъıй; **довáленный, докáтанный.**

Довалıѫ́, **и́шь, — ли́лъ,** *гл. д. свр.* Свръшıамь валеше-то.

Дова́лıамь, *гл. д. свр.* 1) Съ валıанıе да докарамь нѣчто донѣйдѣ, да довалкамь, да дотъркалıамь; **довалúть, докатúть.** 2) До-

врышıамь валıаніе-то; **доваля́ть.** *Да довалıамь плъсть-тж.* — **лıаньій,** *прич. стр.* Довалканьій, дотръкаланьій; **дова́леный, дока́танный.**

Дова́псамь, *гл. свр.* отъ **дова́нсвамъ.** Да добагрыж, да добоıадишж; **докраси́ть.** — **санъій,** *прич. стр.* Добагреньій, добоıадисаньій; **докра́шенный.**

Дова́нсвамь и **дова́нсувамь** (да **дова́нсамь**), *гл. д.* 1.) Наченжто-то да ся вапсва вапсвамь докрай, добагрювамь, добоıадисвамь; **докра́шивать.** 2) И останжло-то вапсвамь. 3) Привапсвамь още.

Дова́пспаніе и **дова́нсуваніе,** *с. ср.* отъ **дова́нсвамь.** Добагрюваніе, добоıадисваніе; **докра́шиваніе.**

Дова́рдвамь (да **дова́рдж**), *гл. д.* Извардвамь, увардвамь, допазвамь, дочювамь.

Дова́рдж, ишь, — **дилъ,** *гл. свр.* отъ **дова́рдвамь.** Да извардж, да увардж.

Доварзо́самь, *гл. д. свр.* Да доврьшж варзосваніе-то.

Дова́ркамь, *гл. ср. свр.* Да дойдж брьзо, да долѣтж, да дотрьчж, да дотекж; **прибѣжа́ть, прите́чь.**

Доваро́самь, *гл. свр.* отъ **доваро́свамь.**

Доваро́свамь и **доваро́сувамь** (да **доваро́самь**), *гл. д.* Доврьшıамь варосваніе-то.

Доварıж, и́шь, — **ри́лъ,** *гл. свр.* отъ **доварıавамь; довари́ть.** — **ре́ньій,** *прич стр.* **доварённый.**

Доварıавамь (да **доварıж**), *гл. д.* 1) Доврьшıамъ вареніе-то; **дова́ривать.** 2) И останжло-то варж. 3) Варж още. — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.;* **дова́риваться.**

Доварıаваніе, *с. ср.* отъ **доварıавамь; дова́риваніе, дова́рка.**

До́вдѣ, *нар.* До това мѣсто, дотука, донамо; **до сего́ мѣста, досе́лѣ, досе́ль.**

Доведе́никъ, *с. м.* Доведенъ отъ вторж женж сынъ, доведникъ, приведенпкъ, донесеникъ, пасторокъ, пасынъкъ; **па́сынокъ.** *Храни доведеникъ — харчи брашно.*

Доведе́ница, *с. ж* Доведена отъ вторж женж дъщерıа, доведница, пащерица; **па́дчерица.**

Доведе́нича, *ум. ср.* отъ **доведе́никъ.** Доведнича.

Дове́деньій, нъ, на, но, *прич* като *пр.* *Доведены дѣца,* дѣца доведены отъ вторж женж, доведеници, доведепчета, приведени дѣца; **дѣти второ́й жены́ отъ пе́рваго ея́ му́жа.**

Дове́дникъ, *с. м.* Доведеникъ.

Дове́дница, *с. ж* Доведеница.

Дове́днича, *ум. ср.* отъ **дове́дникъ.** Доведенича.

Доведж, е́шь, **дове́дохъ, дове́лъ,** *гл. свр.* отъ **дово́ждамь, дове́ждамь; привести́.** — **деньій,** *прич. стр;* **приведённый.**

Дове́ждамь (да **доведж**), *гл. д.* в. **дово́ждамь.**

Дове́звамь (да **дове́жж**), в. **довя́звамь.**

Дове́звамь (да **довезж**), *гл. д.* в. **дово́звамь.**

Довезж, е́шь, **дове́зохъ, дове́злъ,** *гл. свр.* отъ **дово́звамь, дово́зıамь, довезвамь; довезти́, дове́зть.** — **зе́ньій,** *прич. стр.* **довезённый.**

Довеселıж (да ся), и́шь, — **ли́лся,** *гл. възвр.* Да ся повеселж доволж, докрай; **догуля́ть.**

Довехтѣıж, ешь, — **тѣлъ,** *гл. ср. свр.* Да извехтѣж. да увехтѣж съвсѣмь.

Довехтж, и́шь, — **ти́лъ,** *гл. д свр.* Да увехтж съвсѣмь.

Дове́ць, *с. м.* вм. **вдове́ць.**

Дове́чера, *нар.* Когато стане вечеръ днешний день; **ве́черомъ.**

Довече́рвамь и **довече́рювамь** (да **довече́рıамь**), *гл. ср.* Свршıамь вечерж-тж си. *Остави мя да си довечерıамь.*

Довече́рваніе и **довече́рюваніе,** *с. ср.* отъ **довече́рвамь.**

Дове́черка, *смякч.* отъ **дове́чера; вечерко́мъ.**

Довече́рıамь, *гл. свр.* отъ **довече́рвамь.**

Довзи́мамь (да **довзе́мж**), *гл. д.* в. **дози́мамь.**

Дови́ва (да **дови́е**), *гл. безл.* *Довило ми е,* додѣıало ми ся е, възчюдилъ сьмь ся какво да правж, не могж вяче да трьпж.

Дови́вамь (да **довиıж**), *гл. д.* Вийж, увивамь докрай; **довива́ть.** — **мся,** *гл. стр* ; **довива́ться.**

Дови́ваніе, *с. ср.* отъ **дови́вамь; довива́ніе, дови́вка.**

Дови́дж, ишь, — **дѣлъ,** *гл. ср.* в. **дови́ждамь.**

Дови́е, — **ви́ло,** *гл. свр.* отъ **дови́ва.**

Дови́ждамь и **дови́дж,** 1) *гл. д.* Сьглеждамь, съзирамь надалечь. 2) *гл. ср.* Съ прѣдлогъ *не:* не довиждамь, не довидж, не видж, не глѣдамь хубаво, добрѣ. *Остарѣхъ, та не довиждамь, не довидж.*

Дови́ждаціе, *с. ср.* отъ **дови́ждамь.**

Дови́рамь (да **доврıж**), *гл. ср.* Увирамь, уварıавамся колкото трѣбва; **дова́риваться.** *Мясо-то не е доврѣло.*

Дови́раніе, *с. ср.* отъ **дови́рамь.**

Дови́ца, *с. ж.* вм **вдови́ца.**

Довиıж, ешь, — **ви́лъ,** *гл. свр.* отъ **дови́вамь; дови́ть.** — **ви́тьій,** *прич. стр.;* **дови́тый, довито́й.**

Довла́чıж, ишь, — **чилъ,** *гл. свр.* отъ **довла́чıамь.** — **ченьій,** *прич. стр.*

Довла́чıамь (да **довла́чıж**), *гл. д.* 1) Свршıамь влачениe то. 2) Влачж и останжло-то. *Да довлачж вълнж-тж.*

Довлáчіамъ (да довлѣ́кѫ), *гл. д.* в. **довли́чіамъ.**

Довлáчіаніе, *с. ср.* отъ **довлáчіамъ.**

Довли́чіамъ (да довлѣ́кѫ), *гл. д.* Довлачіамъ, съ влаченіе докарвамъ, доносіамъ донѣйдѣ; дотьтрувамъ; **доволáкивать, довлекáть, дотáскивать, притáскивать.** *Довлѣчи го тука. Довлѣкълъ си калъ.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Едвамъ, съ мѫкѫ, съ влѣченіе дохождамъ нѣйдѣ, дотьтрувамся; **доволáкиваться, дотáскиваться, довлетáться.** *Едвамъ ся довлѣче до прага.* 2) Казвася срьдито вмѣсто дохождамъ. *Что си ся довлѣкълъ и ты тука! Довлѣклося всичко-то село.*

Довли́чіаніе, *с. ср.* отъ **довли́чіамъ** и **довли́чіамся.** Дотьтруваніе; **доволáкиваніе, дотáскиваніе.**

Довлѣ́кѫ́, **влѣчéшь, довлѣ́кохъ, довлѣ́клъ,** *гл. свр.* отъ **довли́чіамъ** и **довлáчіамъ.** Да дотьтрѭ; **довлéчь, доволочи́ть, доволóчь, дотащи́ть.** — **влѣчéнъый,** *прич. стр.* Дотьтранъый; **дотáщенный.**

Довóдіамъ и

Довóждамъ, довáждамъ и **довéждамъ** (да доведѫ́), *гл. д.* 1) Съ воденіе или показваніе пѫтіа докарвамъ или допѫтвамъ, завождамъ донѣкѫдѣ; **доводи́ть, приводи́ть.** *Довождамъ коня у дома. Доведохъ гостие.* 2) Казвася за женѫ, кога ся омѫжи за вторъ мѫжь и му приведе дѣца отъ прьвъый си мѫжь. *Довела му двѣ момичета.* 3) За водѫ: съ прокопаваніе вадѫ или съ кюнци хващамъ ѭ отъ рѣкѫ или отъ изворъ, та ѭ докарвамъ да тече нѣйдѣ. *Довели смы водѫ-тѫ много отдалечь.* — **мся,** *гл. стр.;* **приводи́ться.** — *Довождамъ булкѫ,* зимамъ си булкѫ, оженвамся. — *Качемакъ булкѫ доведе, а никакъвъ ѭ пропѫди. Дѣ ся двама сводять, третий доводіать. Доведи, Малчё, Величкѫ. — Не иде, бачё, безъ тебе.*

Довóждаиіе, *с. ср.* отъ **довóждамъ.**

Довóзвамъ и **довóзувамъ** (да довóзѫ и да довезѫ́), *гл. д.* Довезвамъ: 1) Съ возеніе докарвамъ донѣйдѣ; **довози́ть.** 2) Начепѫто-то да ся вози прѣвозвамъ, прѣкарвамъ; **довози́ть.** — **мся,** *гл. стр.*

Довóзваніе и **довóзуваніе,** *с. ср.* отъ **довóзвамъ; довóзка.**

Довóзѫ, **ишь,** — **зилъ,** *гл. свр.* отъ **довóзвамъ; довезти́, довéзть.** — **зенъый,** *прич. стр.;* **довезённый.**

Довóлнъый, — **льнъ** и **ленъ, лна, лно,** *пр.* 1) Който си има всичко доволѭ, заможнъый; **достáточный, зажи́точный.** *Повече-то отъ селяны-ты ны сѫ доволни.* 2) Който ся доволи, който е благодаренъ отъ онова, что е, каквото е, за което е дума-та; **довóлный.** *Каквото и да му дадешь, той все не е доволенъ.*

Доволѭ́, **ишь,** — **лилъ,** *гл. свр.* отъ **доволíавамъ; удовóльствовать.** — **ленъый,** *прич. стр.;* **удовóльствованный.**

Довóлѭ, *нар.* Доста, колкото щешь; **ивóлю, довóли, вдóволь.** *Напихмыся доволѭ. Имотъ доволѭ.*

Доволíавамъ (да доволѭ́), *гл. д.* Правѭ нѣкого да е доволенъ; **довóльствовать.** — **мся,** *гл. възвр.* Бывамъ доволенъ отъ нѣчто, съ нѣчто; **довóльствоваться.**

Доволíаваніе, *с. ср.* отъ **доволíавамъ** и **доволíавамся; довóльствованіе.**

Довонѣ́ва (да довонѣ́е), *гл. бзл.* Завонѣва, привонѣва, замирисва, домирисва, примирисва.

Довонѣ́е, — **нѣло,** *гл. свр.* отъ **довонѣва.**

Довра́жкѭ, **ишь,** — **жилъ,** *гл. д. свр.* Да довршѭ вражіаніе-то.

Довранóсамъ, *гл. свр.* отъ **довранóсвамъ.**

Довранóсвамъ и **довранóсувамъ** (да довранóсамъ), *гл. д.* Свршіамъ враносваніе-то. *Да си довраносамъ косѫ-тѫ.*

Доврачю́вамъ, *гл. д. свр.* Да свршѭ врачюваніе-то.

Доврьвѣ́вамъ (да доврьвѭ́), *гл. ср.* Съ врьвѣніе достигамъ донѣйдѣ.

Доврьвѣ́ваніе, *с. ср.* отъ **доврьвѣ́вамъ.**

Доврьвѭ́, **и́шь,** — **вѣлъ,** *гл. свр.* отъ **доврьвѣ́вамъ.**

Доврѣ́гамъ и **доврѣ́лıамъ** (да доврѣ́лѭ), *гл. д.* 1) Врьгамъ да достига донѣйдѣ; **добросáть, добрáсывать.** *Доврьгамъ до кѫщѫ-тѫ.* 2) И останѫло-то врьгамъ да ся свршіи. — **мся,** *гл. стр.;* **добрáсываться.**

Доврѣ́ганіе, *с. ср.* отъ **доврѣ́гамъ; добрáсываніе.**

Доврѣ́жѭ, **ешь,** — **залъ,** *гл. свр.* отъ **доврѣ́звамъ.** Да довяжѭ; **довязáть.** — **врѣ́занъый,** *прич. стр.* Довязанъый; **довя́занный.**

Доврѣ́звамъ и **доврѣ́зувамъ** (да доврѣ́жѭ), *гл. д.* 1) Врьзвано-то доврьшіамъ да врьжѭ, довязвамъ; **довя́зывать.** 2) И останѫло-то врьзвамъ да ся свршіи. *Доврьзвамъ снопье-то.* — **мся,** *гл. стр.* Довязвамся; **довя́зываться.**

Доврѣ́званіе и **доврѣ́зуваніе,** *с. ср.* отъ **доврѣ́звамъ.** Довязваніе; **довя́зываніе.**

Доврѣ́камъ (да доврьчѭ́), *гл. ср.* Доврьчіавамъ, доврьчіамъ, съ врьченіе достигамъ донѣкѫдѣ; **долетáть.**

Доврѣ́каніе, *с. ср.* отъ **доврѣ́камъ; долетáніе.**

Доврѣ́лѭ, **ишь,** — **лилъ,** *гл. свр.* отъ **доврѣ́гамъ** и **доврѣ́лıамъ; добрóсить.** — **ленъый,** *прич. стр.;* **добрóшенный.**

Доврѣлıамъ (да доврѣлѭ), *гл. д.* Доврьгамъ; **добрасывать.**

Доврѣлıанıе, *с. ср.* отъ **доврѣлıамъ.** Доврьганıе.

Доврѣнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* Да врьнѫ и останѫло-то.

Доврьтѣвамъ (да доврьтѫ), *гл. д.* 1) Врьтѫ колкото трѣбва. 2) Врьтѫ до опрѣдѣлено мѣсто. 3) Свьршıамъ да врьтѫ; **довёртывать.— мся,** *гл. стр.;* **довёртываться.**

Доврьтѣванıе, *с. ср.* отъ **доврьтѣвамъ.**

Доврьтѫ, ишь, — тѣлъ, *гл. свр.* отъ **доврьтѣвамъ; довертѣть, довернуть.**

Доврьчѫ, ишь, — чалъ, *гл. свр.* отъ **доврѣкамъ** и **доврьчıавамъ; долетѣть.**

Доврьчıавамъ и **доврѣчıамъ** (да доврьчѫ), *гл. ср.* Доврькамъ.

Доврьчıаванıе, *с. ср.* отъ **доврьчıавамъ.** Доврьканıе.

Доврѣшвамъ и **доврѣшювамъ** (да доврѣшѭ), *гл. д.* Доврьшıамъ.

Доврѣшванıе и **доврѣшюванıе,** *с. ср.* отъ **доврѣшвамъ.** Доврьшıанıе.

Доврьшёкъ, *с. м.* Край, свьршькъ; **конéцъ, окончанiе.**

Доврѣшѭ, ишь, — шилъ, *гл. свр.* отъ **доврѣшıамъ.** 1) Да свьршѭ, да изкарамъ, да втасамъ; **довершить, окончить, додѣлать.** 2) Да кратѫ, да свьршѭ, да изтрѣбѭ; **кончить.** 3) Да прѣмахнѫ, да погубѭ; **истребить, погубить, доконать. — шенъıй,** *прич. стр.* 1) Свьршенъıй, изкаранъıй, втасанъıй; **довершённый, окóнченный, додѣланный.** 2) Кратенъıй, свьршенъıй, изтрѣбенъıй; **кóнченный.** 3) Прѣмахнѫтъıй, погубенъıй; **истреблённый, погублённый.**

Доврьшѫ, éшь, **доврѣхохъ, доврѣхлъ,** *гл. свр.* отъ **доврьшıавамъ; домолотить. — шéнъıй,** *прич. стр.;* **домолóченный.**

Доврьшıавамъ (да доврьшѫ), *гл. д.* 1) Свьршıамъ врьшенıе-то, оврьшıавамъ; **домолачивать.** 2) И останѫло-то врьшѭ. *Има още малко снопıе да доврьшемъ.* — **мся,** *гл. стр.;* **домолачиваться.**

Доврьшıаванıе, *с. ср.* отъ **доврьшıавамъ; домолачиванiе.**

Доврѣшıамъ (да доврѣшѭ), *гл. д.* Доврьшвамъ: 1) Свьршıамъ нѣчто, нѣкоѭ работѫ, изкарвамъ ѭ, втасвамъ, биттисвамъ; **довершать, оканчивать, додѣлывать.** 2) Докращамъ, кращамъ, кратувамъ, свьршıамъ, та не остава вяче; **кончать, потрѣблять, истрачивать.** *Доврьшихмы хранѫ-тѫ.* 3) Прѣмахвамъ, погубвамъ, изтрѣбвамъ; **истреблять, погублять. — мся,** *гл. стр.* и *възвр.* 1) Свьршıамся, докращамся, кращамся, не остаıамъ вяче; **кончаться.** *Хлѣбъ-тъ нıı ся доврьши. И царска-та хазна ся доврьшıа. Научился попъ на варенъ бобъ, доврьшился бобъ, отучился попъ.* 2) Прѣмахвамся; **истребляться.**

Доврѣшıанıе, *с. ср.* отъ **доврѣшıамъ.** Доврьшванıе.

Доврѣвѭ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* Да свьршѭ да врѣвѭ, да изврѣвѭ докрай; **договорить.**

Довриѫ, ишь, — рѣлъ, *гл. свр.* отъ **довирамъ; довариться.**

Довтасвамъ и **довтасувамъ** (да довтасамъ), *гл. ср.* в. **дофтасвамъ.**

Довчéра, *нар.* До вчерашний день.

Довıкамъ, *гл. свр.* отъ **довıквамъ.** 1) Да привъıкамъ, да въıкнѫ; **призвать.** 2) Въıкамъ, доклѣ да мя чюѭтъ; **дозваться. — канъıй,** *прич. стр.* Привъıканъıй, въıкнѫтъıй; **призванный.**

Довıквамъ и **довıкувамъ** (да довıкамъ), *гл. д.* 1) Въıкамъ, привъıквамъ нѣкого да дойде; **призывать.** 2) Въıкамъ, доклѣ да мя чюѭтъ; **дозываться.** *Не могѫ да тя довъıкамъ.* 3) Въıкамъ, канѭ още; **дозывать.**

Довıкванıе и **довıкуванıе,** *с. ср.* отъ **довıквамъ.**

Довѣвамъ, довѣйвамъ и **довѣювамъ** (да довѣѭ), *гл. д.* 1) Съ вѣıанıе докарвамъ, доносıамъ, привѣвамъ; **довѣвать.** *Кой вѣтъръ го е довѣıалъ тука!* 2) Доврьшıамъ вѣıанıе-то, отвѣвамъ; **довѣвать, довѣивать.** *Да довѣемъ жито-то.* — **мся,** *гл. стр.* **довѣваться.**

Довѣванıе, довѣйванıе и **довѣюванıе,** *с. ср.* отъ **довѣвамъ; довѣванiе, довѣиванiе.**

Дóвѣка, *нар.* 1) Докрай свѣтъ, вѣчно; **вовѣкъ.** *Трайва дóвѣка.* 2) До смрьть; **по смерть, въ вѣкъ.** *Довѣка щѫ го помнѭ. Тумба лумба за два дни, леле варе довѣка,* казвася за женснıе безъ грıжѭ за сѣтнинъı-ты.

Довѣрѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **довѣрıавамъ; довѣрить, повѣрить.**

Довѣрıавамъ (да довѣрѭ), *гл. д.* Имамъ вѣрѫ на нѣкого, вѣрвамъ; **довѣрять.—мся,** *гл. възвр.* Повѣрувамъ, вѣрвамъ; **вѣрить, повѣряться.** *Довѣрихся на твои-ты думъı.*

Довѣрıаванıе, *с. ср.* отъ **довѣрıавамъ** и **довѣрıавамся; довѣрéнiе, довѣрiе.**

Довѣсвамъ и **довѣсувамъ** (да довѣсѫ), *гл. д.* Добѣсвамъ.

Довѣсванıе и **довѣсуванıе,** *с. ср.* отъ **довѣсвамъ.** Добѣсванıе.

Довѣсѫ, ишь, — силъ, *гл. свр.* отъ **довѣсвамъ.** Да добѣсѫ. — **сенъıй,** *прич. стр.* Добѣсенъıй.

Довѣтрѣıѫ, ешь, — рѣлъ, *гл. ср. свр.* Да извѣтрѣıѫ съвсѣмъ.

Довѣѭ, ешь, — вѣлъ и — вѣялъ, *гл. свр.* отъ **довѣвамь**; **довѣять**. — **вѣнъй**, — **вѣтъй** и — **вѣянъй**, *прич. стр.;* **довѣянный**.

Довѧжѫ, ешь, — **вѧзалъ**, *гл. свр.* отъ **довѧзвамь**; **довязать**. — **вѧзанъй**, *прич. стр.;* **довязанный**.

Довѧзвамь и **довѧзувамь** (да **довѧжѫ**), *гл. д.* 1) Доврьшвамь вязание-то, доврьзвамь; **довязывать**. 2) И останѫло-то вязвамь. 3) Доплитамь, сврьшвамь да вяжѫ; **довязывать**.

Довѧзвание и **довѧзувание**, *с. ср.* отъ **довѧзвамь**; **довязываніе**.

Догаврѣтнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. д. свр.* Да іаврьтнѫ съвсѣмь, докрай.

Догадѫ (да ся), ишь, — **дился**, *гл. свр.* отъ **догаѫждамся**. Да ся сѣтѫ, да ся усѣтѫ; **догадаться**.

Догадıамь, *гл. ср.* Приличıамь, доганıамь; **походить**.

> Глава ми догадıа како Богдановѫ,
> Рѫка ми догадıа како Ѩвкуловѫ,
> Нога ми догадıа како Секуловѫ. *Пѣс.*

Догаѫжламся (да ся **догадѫ**), *гл. об.* Сѣщамся, усѣщамся, усѣщамь, договѣждамся; **догадываться**.

Догаѫждание, *с. ср.* отъ **догаѫждамся**. Сѣщание, договѣждание; **догадываніе**.

Догазвамь и **догазувамь** (да **догазѫ**), 1) *гл. ср.* Съ газение, съ бродение достиıамь донѣкѫдѣ, до нѣчто. 2) *гл. д.* Доврьшıамь газение-то, сгазвамь докрай.

Догазвание и **догазувание**, *с. ср.* отъ **догазвамь**.

Догазѫ, ишь, — **зилъ**, *гл. свр.* отъ **догазвамь**.

Догайтанѭ, ишь, — **нилъ**, *гл. д. свр.* Да сврьшѫ гайтанıуване-то.

Доганджийскъй, ска, ско, *пр.* отъ **доганджиıа**.

Доганджийчя, *ум. ср.* отъ **доганджиıа**. Младъ, малъкъ доганджиıа.

*__Доганджиıа__, *с. м. Т.* Настойникъ на царскы-ты соколы за ловъ; **сокольничій**.

Доганосамь, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ ганосване-то, да докалашѫ.

*__Доганъ__, *с. м. Т.* Единъ видъ орелъ, който граба пилета-та на кокошкы-ты; пилякъ, соколъ, гръкыня, усорлица; **ястребъ**.

Доганıамь, *гл. ср.* Докарвамь, догадıамь, удрıамь, дрьзвамь, додрьзвамь, мıазамь, приличıамь малко нѣчто; **смахивать**. *Пѣс догану на Стойка. Таıа дрѣха догану да с негова. Не имъ доганıа да сѫ богати*, не приличıать, не ся види да сѫ богати.

Доганıание, *с. ср.* отъ **доганıамь**.

Догарıамь (да **догорѭ**), *гл. ср.* Догорѣвамь, изгарıамь докрай; **догарать**.

Догарıание, *с. ср.* отъ **догарıамь**; **догараніе**.

Догаснѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. ср. свр.* Да изгаснѫ съвсѣмь.

Догасѫ, ишь, — **силъ**, *гл. свр.* отъ **догасıавамь**. Да угасѫ, да изгасѫ всичко-то; **дотушить**. — **сенъй**, *прич. стр.;* **дотушенный**.

Догасıавамь (да **догасѫ**), *гл. д.* Доврьшıамь гасение-то, изгасıавамь; **дотушивать**. — **мся**, *гл. стр.;* **дотушиваться**.

Догасıавание, *с. ср.* отъ **догасıавамь**; **дотушиваніе**.

Догвацвамь и **догвацувамь** (да **догвачѭ**), *гл. д.* Доврьшıамь гвацание-то, сгвацвамь докрай; **дожёвывать**. — **мся**, *гл. стр.;* **дожёвываться**.

Догвацвание и **догвацувание**, *с. ср.* отъ **догвацвамь**; **дожёвываніе**.

Догвачѭ, ешь, — **гвацалъ**, *гл. свр.* отъ **догвацвамь**; **дожевать**. — **гвацанъй**, *прич. стр.;* **дожёванный**.

Догладвамь, **догладувамь** и **доглаѫждамь** (да **догладѫ**), *гл. д.* Доврьшıамь гладение-то.

Догладвание, **догладувание** и **доглаѫждание**, *с. ср.* отъ **догладвамь**, **доглаѫждамь**.

Догладѫ, ишь, — **дилъ**, *гл. свр.* отъ **догладвамь**, **доглаѫждамь**. — **денъй**, *прич. стр.*

Доглаѫждамь (да **догладѫ**), *гл. д.* в. **догладвамь**.

Доглаѫждание, *с. ср.* отъ **доглаѫждамь**. Догладвание.

Доглечёсамь, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ глечёсване-то.

Доглодамь, *гл. д. свр.* Да доглождѫ; **доглодать**. — **данъй**, *прич. стр.* Доглож-данъй; **доглоданный**.

Доглождвамь и **доглождувамь** (да **доглождѫ**), 1) *гл. д.* Доврьшıамь глождение-то; **догладывать**. *Доглождва кости-ты.* 2) *гл. ср.* Начинамь да глождѫ, да глочкамь. *Догложда ми нѣчто.* — **мся**, *гл. стр.;* **догладываться**.

Доглождвание и **доглождувание**, *с. ср.* отъ **доглождвамь**; **догладываніе**.

Доглождѫ, ешь, — **ждалъ**, *гл. свр.* отъ **доглождвамь**. Да доглодамь, да доглозгамь; **доглодать**. — **жданъй**, *прич. стр.* Доглоданъй, доглозганъй; **доглоданный**.

Доглозгамь, *гл. д. свр.* Да доглодамь, да доглождѫ, да оглозгамь; **доглодать**. — **ганъй**, *прич. стр.* Догложданъй, доглоданъй; **доглоданный**.

Доглѣтамь, *гл. свр.* отъ **доглѣтвамь**; **доглотать**.

Доглѣтвамь и **доглѣтувамь** (да доглѣтамь), *гл. д.* Свършвамь глътание-то, изглътвамь; **доглáтывать. — мся,** *гл. стр.;* **доглáтываться.**

Доглѣтванıе и **доглѣтуванıе,** *с. ср.* отъ **доглѣтвамь; доглáтыванiе.**

Доглъчѭ, ѝшь, — чѝлъ, *гл. ср. свр.* Да доврьшѭ да глъчѭ. *Остави го да си доглъчи.*

Доглядамь, *гл. свр.* отъ **доглядвамь** и **догляждамь.**

Доглядвамь, доглядувамь и **догляждамь** (да доглядамь), *гл. д.* 1) Глядамь, изглядвамь, прѣглядвамь докрай; **пересмáтривать до концá.** 2) Отглядвамь, изглядвамь, отхранвамь до извѣстнѫ врьсть; **вскáрмливать.** *Доглядахъ го до десять годины.* 3) Виждамь, съзирамь, съгляждамь.

> Кинисалъ ми Святый Иоанъ
> Да ми ходить въ рай Божий;
> Догляда го неговъ татко,
> Отдалеко той му вúкать. *Пѣс.*

4) Съ прѣдл. *не: не доглядвамь, не догляждамь,* не довиждамь, не довидѫ.

Доглядванıе, доглядуванıе и **догляжданıе,** *с. ср.* отъ **доглядвамь** и **догляждамь.**

Догнѝвамь (да догнѝѭ), *гл. ср.* Изгнивамь съвсѣмь, докрай; **догнивáть.**

Догнѝванıе, *с. ср.* отъ **догнѝвамь; догниванiе.**

Догнѝѭ, ешь, — гнѝлъ, *гл. свр.* отъ **догнѝвамь; догнить.**

Догнусѝ (да ся), **— сѝлося,** *г. свр.* отъ **догнусıавася.** Да ся догнѫси, да ся погнуси.

Догнусѣе, — сѣло, и **догнусѣе** (да ся), **— сѣлося,** *гл. свр.* отъ **догнусѣва** и **догнусѣвася.** Да догнѫсѣе, да ся догнѫсѣе, да ся догнуси.

Догнусѣва (да догнусѣе) и **догнусѣвася** (да ся догнусѣе), *гл. безл.* Догнѫсѣва, догнѫсѣвася, става гнусъ, дохожда гнусъ, погнусıавася; **чýвствовать отвращéнiе.** *Догнусѣва мя да го глядамь;* **мнѣ станóвится отвратѝтельно смотрѣть на него.** *Догнусѣ ми ся да го слушамь;* **мнѣ стáло отвратѝтельно слýшать его.**

Догнусѣванıе, *с. ср.* отъ **догнусѣва** и **догнусѣвася.** Догнѫсѣванıе, догнусıаванıе.

Догнусıáванıе, *с. ср.* отъ **догнусıавася.** Догнѫсıаванıе, догнусѣванıе.

Догнусıáвася (да ся догнусѝ), *гл. безл.* Догнѫсıавася, догнусѣвася, погнусѣвася.

Догнѣвѣва (да догнѣвѣе), *гл. безл.* Дохожда ми гнѣвъ, ıадосвамся; **сердѝться, гнѣваться.** *Догнѣвѣ мя на него.*

Догнѣвѣе, — вѣло, *гл. свр.* отъ **догнѣвѣва.**

Догнѫсѣва . . . . . в. **догнусѣва** . . . .

Договáрıамь (да договóрѭ), *гл. д.* 1) Изговарıамь, доказвамь докрай онова что сьмь начнѫлъ да говорѭ; **договáривать.** *Остави мя да си договорѭ думѫ-тѫ.* 2) Сговарıамь, пазарıавамь, приставıамь; **договáривать, нанимáть, приставлять.** *Договорихъ слугѫ.* **— мся,** *гл. вз.* 1) Сговарıамся, правѭ сговоръ, договоръ, давамъ си думѫ съ нѣкого за нѣчто; **договáриваться, услóвливаться.** 2) Съвѣтувамся; **совѣщáться.** *Договарıамы ся за єднѫ работѫ.*

Договáрıанıе, *с. ср.* отъ **договáрıамь** и **договáрıамся.**

Договóръ, *с. м.* Сговоръ за нѣчто; **договóръ, услóвiе, контрáктъ.**

Договóрѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **договáрıамь.** 1) Да докажѭ; **договорѝть, досказáть.** 2) Да сговорѭ, да пазарѭ, да приставѭ; **договорѝть, нанять, пристáвить. — реный,** *прич. стр.* 1) Доказаный. 2) Сговореный, пазареный, приставеный.

Договѣвамь (да договѣѭ), *гл. ср.* Говѣвамь докрай; **догáвливать.** *Още недѣлѭ да договѣємъ до Велидень.*

Договѣванıе, *с. ср.* отъ **договѣвамь; догáвливанiе.**

Договѣдѫ (да ся), **ишь, — дился,** *гл. свр.* отъ **договѣждамся.** Да ся догадѫ, да ся усѣтѫ; **догадáться, смекнýть.**

Договѣждамся (да ся договѣдѫ), *гл. об.* Догаждамся, сѣщамся, досѣщамся, дохожда ми на умъ; **догáдываться, смекáть.** *Азъ ся договѣждамь какво иска той да кажє. Не могѫ да ся договѣдѫ каква є таıа работа.*

Договѣжданıе, *с. ср.* отъ **договѣждамся.** Догажданıе, сѣщанıе; **догáдыванiе.**

Договѣсвамь (да договѣснѫ), *гл. д.* Съ думѫ подсѣщамь, правѭ да ся разбере, что ми ся иска; **намекáть.**

Договѣсванıе, *с. ср.* отъ **договѣсвамь.**

Договѣснѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **договѣсвамь; намекнýть.**

Договѣѭ, єшь, — вѣлъ, *гл. свр.* отъ **договѣвамь; договѣть.**

Догóдинь и

Догодѝнѫ, *нар.* Прѣзъ годинѫ-тѫ, что иде слѣдъ тѫѭ, въ коıѫто смы; **слѣдующiй годъ.** *Тѫзъ годинѫ булка, догодинѫ съ люлкѫ. — И догодинѫ съ здравѥ!* благословиıа на праздникъ, на имяный день, когато ся ıаде прьвъ пѫть прѣзъ годинѫ-тѫ отъ нѣкаквѫ рожбѫ и въ разны другы случаıа.

Догодѫ, ѝшь, — дѝлъ, *гл. свр.* отъ **догодıавамь. — деный,** *прич. стр.*

Догодѫ (да ся), **ишь, — дѝлся,** и **догодѝ-**

тися, *гл. об. свр.* Да ся случѭ, да ся угодѫ, да излѣзѫ.

Дове-щемъ двѣ младъı ятръвъı,
И двѣ-тъı щѫть си кучкъı догодити,
Веднѫгъ щѫть иъл, брайно, раздѣлити. *Пѣс.*

Догодіавамь (да догодѫ), *гл. д.* Направıамь, нагодıавамь, пригодıавамь, уйдурдисвамь.

Твоıа душıа грѣховита,
Че си чюждо работила,
Ексикъ окѫ догодила. *Пѣс.*

Догодіаванıе, *с. ср.* отъ **догодіавамь.**

Догонвамь и догонувамь (да догонıѫ), *гл. д.* 1) Достигамь чтото гонıѫ, настигамь, престигамь, втасвамь; **догонять, достигать.** 2) Съ гоненıе докарвамь, допѫждамь донѣкѫдѣ, дотѣрвамь. — **мся,** *гл. стр.*

Догонванıе и догонуванıе, *с. ср.* отъ **догонвамь; догонка, догонъ, догоня.**

Догонıѫ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **догонвамь.** 1) Да достигнѫ, да настигнѫ; **догнать, достачь.** 2) Да докарамь, да допѫдѫ. — **ненъıй,** *прич. стр.* Достигнѫтъıй, настигнѫтъıй; **догнанный.**

Догорѣ, *нар.* До врьха, до най-высоко-то, до горний край; **доверху, до вершины.** *Отдолу догорѣ;* **снизу доверху.** *Изкачихмъı-ся на планинѫ-тѫ дору догорѣ;* **мы взошли на гору до самой вершины.**

Догорѣвамь (да догорıѫ), *гл. ср.* Догарıамь.

Догорѣванıе, *с. ср.* отъ **догорѣвамь.** Догарıанıе; **догаранiе.**

Догорıѫ, ишь, — рѣлъ, *гл. свр.* отъ **догарıамь и догорѣвамь; догорѣть.**

Догорıѫ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **догоріавамь; дожечь. — рєнъıй,** *прич. стр.;* **дожжённый.**

Догорящѫ, ишь, — щıалъ, *гл. свр.* отъ **догорящіавамь.**

Догорящіавамь (да догорящѫ), *гл. ср.* Правıѫ да ся сѣти горящо, докарвамь горящо.

Догоріавамь (да догорıѫ), *гл. д.* Изгорıавамь останѫло-то докрай; **дожигать.** *Догорихмъı си свѣщи-тъı, дрьва-та.* — **мся,** *гл. стр.;* **дожигаться.**

Догоріаванıе, *с. ср.* отъ **догоріавамь; дожиганiе.**

Догостѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **догостіавамь; догостить.**

Догостѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **догощавамь и догостіавамь. — тєнъıй,** *прич. стр.*

Догостіавамь (да догостѫ), *гл. ср.* Гостѫ, сѣдѫ на гостıе, гостувамь до едно врѣмя; **догащивать.**

Догостіаванıе, *с. ср.* отъ **догостіавамь; догащиванiе.**

Доготвıѫ, ишь, — вилъ, *гл. свр.* отъ **доготвıамь. — венъıй,** *прич. стр.*

Доготвıамь (да доготвıѫ), *гл. д.* 1) Доврьшıамь готвенıе-то. 2) Възъ готвено-то готвıѫ още.

Доготвıанıе, *с. ср.* отъ **доготвıамь.**

Догощавамь (да догостѫ), *гл. д.* 1) Гощавамь колкото трѣбва, докрай. 2) И останѫлъı-тъı, които трѣбваше да гостѫ, та не сьмь гостилъ, гощавамь. — **мся,** *гл. възвр.* Казвася за ıастıе, приготвено за гостıе, кога ся свръши.

Гостилъ гъı бѣ, поилъ гъı бѣ
Мало много, три недѣли;
Гостба му ся догостила,
Вино му ся дослужило. *Пѣс.*

Догощаванıе, *с. ср.* отъ **догощавамь.**

Дограбвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дограбıамь.**

Дограбıѫ, ишь, — билъ, *гл. свр.* отъ **дограбıамь; схватить.**

Дограбıамь (дограбвамь, да дограбıѫ), *гл. д.* Докачıамь, доловıавамь, грабвамь; **схватывать.**

Доградѫ, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **дограждамь и доградіавамь.** 1) Да изградѫ, да заградѫ докрай; **догородить, достроить.** 2) Да приградѫ още; **пристроить, придѣлать. — дєнъıй,** *прич. стр.* Изграденъıй, заграденъıй докрай; **догороженный.**

Дограждамь и доградіавамь (да доградѫ), *гл. д.* 1) Доврьшıамь граденıе-то, заграждамь, изграждамь докрай; **догораживать, достраивать.** *Доградихъ градинѫ-тѫ;* **догородилъ садъ.** *Доградихъ кѫщѫ-тѫ;* **достроилъ домъ.** 2) До еднѫ сградѫ изграждамь и другѫ, пригра ждамь още нѣчто; **пристраивать, придѣлывать.** — **мся,** *гл. стр.*

Дограждане и доградіаванıе, *с. ср.* отъ **дограждамь и доградіавамь.**

Дограмаджийка, *с. ж.* 1) Жена на дограмаджиıѫ; **столариха, столяриха.** 2) Дъска за дограмаджийскѫ работѫ.

Дограмаджийница, *с. ж.* Дюкıанъ, дѣто работять дограмаджии; **столарня, столярня.**

Дограмаджийскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **дограмаджиıа; столарскiй, столярскiй, столарный, столярный.** *Дограмаджийска работа;* **столарная работа.**

Дограмаджийчя, *ум. ср.* Малъкъ, младъ дограмаджиıа, дограмаджийскъıй ученикъ.

***Дограмаджилѫкъ,** *с. м. Т.* Дограмаджийскъıй поминѫкъ, занаıатъ. *Работѫ дограмаджилѫкъ;* **столарничать.**

***Дограмаджиıа,** *с. м. Т.* Който работи дрьвянъı нѣчта по-тьнкѫ работѫ; **столарь, столяръ.**

Догребѫ, ешь, — бохъ, — блъ, *гл. свр.* отъ **догребіавамь и догрибамь; догрести.**

Догребіавамь и
Догрибамь (**да догребж**), *гл. д.* 1) Доврьшвамь гребепе-то; огрибамь докрай; **догребать.** 2) Огрибамь, гребж донѣйдѣ, до едно мѣсто. — **мся,** *гл. стр.*
Догрибапе, *с. ср.* отъ **догрибамь.**
Догрози, — **зило,** *гл свр.* отъ **догрозіава.**
Догрозѣва и **догрозіава** (**да догрозѣе и да догрози**), *гл. безл.* Догрозѣва ми, става ми, виждa ми ся грозно, неприлично. *Догрозѣва ми да го глядамь.*
Догрозѣе, — **зѣло,** *гл. свр.* отъ **догрозѣва.**
Догрухамь, *гл. свр.* отъ **догрухвамь.** — **ханъй,** *прич. стр.*
Догрухвамь и **догрухувамь** (**да догрухамь**), *гл. д.* Доврьшвамь грухапе-то. *Останж още малко да догрухамы кукуруза.* — **мся,** *гл. стр.*
Догрухвапе и **догрухувапе,** *с. ср.* отъ **догрухвамь.**
Догръізвамь и **догръізувамь,** в. **догръізіамь.**
Догрызж, **ешь,** — **зохъ,** — **злъ,** *гл. свр.* отъ **догръізвамь** и **догръізіамь; догрызть.** — **зенъй,** *прич. стр.;* **догрызенный.**
Догръізіамь, догръізувамь и **догръізвамь** (**да догрызж**), *гл. д.* 1) Загрызено огрызіамь докрай; **догрызать.** 2) Изгрызіамь всичко-то; **догрызать.** — **мся,** *гл. стр.;* **догрызаться.**
Догръізіапе, *с. ср.* отъ **догръізіамь; догрызаніе.**
Догрѣвамь (**да догрѣіж**), *гл. д.* 1) Нагрѣвамь колкото трѣбва; **догрѣвать.** 2) Изгрѣвамь, огрѣвамь.

> Загрѣіала една ясна звѣзда,
> Грѣемь грѣе, на портъі догрѣва. *Пѣс.*

— **мся,** *гл. стр.;* **догрѣваться.**
Догрѣвапе, *с. ср.* отъ **догрѣвамь; догрѣваніе.**
Догрѣшіава (**да догрѣшіае**), *гл безл.* Догрѣшіава мя, показва ми ся да е грѣхъ, усѣщамь грѣхотж, става ми грѣшно. *Догрѣшіа мя да го изпждж.*
Догрѣшіае, — **шіало,** *гл. свр.* отъ **догрѣшіава.**
Догрѣіж, **ешь,** — **грѣлъ,** *гл. свр.* отъ **догрѣвамь; догрѣть.**
Догубвамь и **догубувамь** (**да догубіж**), *гл. д.* Възъ загубено-то изгубвамь още.
Догубіж, **ишь,** — **билъ,** *гл. свр.* отъ **догубвамь; догубить.**
Догуличя, *с. ср.* Птица *Fringilla carduelis,* каджнка, калинчица; **щеголъ.**
Догушвамся (**да ся догушіж**), *гл. об.* Сгушвамся до нѣчто, пригушвамся.
Догушіж (**да ся**), **ишь,** — **шился,** *гл. свр.* отъ **догушвамся.** Да ся пригушіж.
Догѣвамь и **догѣнвамь** (**да догѣнж**), *гл. д.* Прѣгъвамь до . . .
Догѣвапе и **догѣнвапе,** *с. ср.* отъ **догѣвамь** и **догѣнвамь.**
Догѣнж, **ешь,** — **налъ,** *гл. свр.* отъ **догѣвамь** и **догѣнвамь.**
Дода, *с. ж.* 1) Дада, деда, кака, по-стара сестра. 2) Така казва по-млада ятрьва на по-старж, кака.
Додавамь (**да додамь**), *гл. д.* 1) Възъ дадено-то давамь още, прибавіамь, притуріамь; **добавлять, прибавлять.** 2) Давамь още да стане колкото трѣбва, напльніамь; **додавать, намѣщать.** 3) Давамь, подавамь, вржчиавамь; **подавать.**

> Додай ми златно пожленце,
> Да рѣжж златнж іаблъкж. *Пѣс.*

4) Надавамь, наставіамь, приставіамь; **наставливать, наставлять.** *Вжже-то не стига, додай го.*
Додавапе, *с, ср.* отъ **додавамь.**
Додамь, **додадешь,** **додадохъ,** **додалъ,** *гл. свр.* отъ **додавамь.** 1) Да прибавіж, да притуріж; **добавить, прибавить.** 2) Да дамь още, да напльніж; **додать.** 3) Да надамь, да наставіж, да приставіж; **наставить.**—**даденъй,** *прич. стр.* 1) Прибавенъй, притуренъй; **добавленный, прибавленный.** 2) Даденъй за да стане колкото трѣбва; **доданный.** 3) Нададенъй, наставенъй, приставенъй; **наставленный.**
Додважь, *нар.* До два пжти.
Додерж, **ешь,** — **дралъ,** *гл. свр.* отъ **додирамь.** Да докжсамь; **додрать.** **Додранъй,** *прич. стр.* Докжсанъй.
Додирамь (**да додерж**), *гл. д.* 1) Задрало-то ся сьдирамь, раздирамь докрай; **додирать.** 2) Издирамь, сьдирамь, покжсвамь всичко-то докрай. *Додрахъ си наустницж-тж.* 3) За дрѣхъі, за обуща: износвамь гъі, докжсвамь гъі; **додирать, донашивать.** — **мся,** *гл. стр.*
Додирапе, *с. ср.* отъ **додирамь.** Додиръ.
Додиръ, *с. м.* Додирапе, казва се за платъ за дрѣхъі, за обуща: *нѣма додиръ* и *нѣма додира,* трае много; **износъ.** *Тоя платъ нѣма додира;* **ѳта матеріа не имѣетъ износу.**
Додка, *ум. ж.* отъ **дода.** Какъічка.—*Щжть го хванжть додкъі-тъі,* ще ся разсрьди, ще ся іадоса.
Додлѣбамь, *гл. свр.* отъ **додлѣбвамь; додолбить.** — **банъй,** *прич. стр.*
Додлѣбвамь и **додлѣбувамь** (**да додлѣбамь**), *гл. д.* 1) Задлъбано-то да издлъбамь още колкото трѣбва; **додалбливать.** 2) Издлъбвамь още да достигне до едно мѣсто. — **мся,** *гл. стр.;* **додалбливаться.**

Додлѣбване и додлѣбуване, *с. ср.* отъ **додлѣбвамь; додалбливаніе.**

Доднесь, *нар.* 1) До днешний день; **до сегó дня.** *Откакъ е лѣгнжлъ боленъ доднесь има десять дни.* 2) Донынѣ, досега, до това врѣмя; **поднесь, донынѣ, по сіé врéмя, досéлѣ.** *Доднесь не ся е сторило таково нѣчто.*

Додовечера, *нар.* До тоя вечеръ. *Потрай додовечера*; **потерпи до вéчера.**

Дóдола, *с. ж.* Дидюлъ, дидюла, додулъ, дюдюлъ, дъждовникъ, неперуда, пеперуга. Когато е суша, за да направять да вали дъждъ, момы накычвать единж момж съ трѣвы и цвѣтя отъ главж-тж до крака-та, та ѭ водять изъ дворъ въ дворъ и пѣѭть пѣсьнь съ припѣвъ *додоле* на всякой стихъ, а тя играе и на игрж-тж отгорѣ ѭ обливать съ водж; това е додола. *Мокръ като додолж.*

Додоларкы и

Дóдолици, *с. ж. мн.* Момы, что ходять на додолж, та пѣѭть пѣсни за да вали дъждъ.

Додоіж, йшь,— дойлъ, *гл. свр.* отъ **додоявамь; додоить.**

Додоявамь (да додоіж), *гл. д* 1) Издоявамь докрай; **додаивать.** 2) Подаямь колкото трѣбва. — **мся,** *гл. стр.;* **додаиваться.**

Додояване, *с. ср.* отъ **додоявамь; додаиваніе.**

Додражявамь (да додражяіж), *гл. ср.* Ставамь драгъ, вдражяввамся, поревнувамся.

Додражяіж, ешь, — жялъ, *гл. свр.* отъ **додражявамь; полюбиться.** *Додражюала му книга-та, та иска да иде да се учи.*

Додрьжіж, йшь, — жялъ, *гл. свр.* отъ **додрѣжямь; додержáть, сдержáть.**

Додрѣжямь (да додрьжіж), *гл. д.* 1) Дрьжѫ до едно врѣмя; **додéрживать.** *Додрьжюахъ ратаю до Димитровъ-день.* 2) Удрьжямь; **сдéрживать.** *Додрьжю си умж-тж,* устоя си на думж-тж; **сдержáлъ своё слóво.**

Додрѣзвамь, *гл. ср.* Дрьзвамь, догапямь, докарвамь, приличямь нѣколко; **смáхивать.** *Той додрьзва на бащж си;* **онъ смáхиваетъ на отцá.**

Додрѣмвася (да ся додрѣме), *гл. безл.* Дохожда дрѣмка, доспивася. *Додрѣма ми ся, та щж идж да си лѣгнж.*

Додрѣме (да ся), — малося, *гл. свр.* отъ **додрѣмвася.**

Додулъ, *с. м.* в. **дóдола.**

Додумамь, *гл. свр.* отъ **додумвамь.** Да договорѭ, да докажѭ; **договорить, досказáть.**

Додумвамь и додумувамь (да додумамь), *гл. д.* Свршямь думж-тж си, договарямь, доказвамь; **договáривать, доскáзывать.** — **мся,** *гл. вз.* Удумвамся, надумвамся, сговарямся; **уговáриваться.**

> Додумалъся двѣ майкы,
> Насадилы имъ два бора. *Пѣс.*

Додумване и додумуване, *с. ср.* отъ **додумвамь; договáриваніе, доскáзываніе.**

Додумный, — мнъ и — менъ, мна, мно, *пр.* 1) Сговорный, задружный; **дрýжный.** *Додумни калугери и у срѣдж мясо гаджть.* 2) Който ся догажда, досѣща; досѣтливый; **догáдливый, смѣтливый.**

Додумъ, *с. м.* отъ **додумвамся.** Кога ся нѣкои додумать да направять нѣчто, сговоръ; **уговóръ.**

> Събрахж ми ся дружина,
> Та ся додумъ додумахж,
> Кой дѣка ще да зимує,
> Да зимує, да лѣтує. *Пѣс.*

Додушвамь и додушювамь (да додушіж), *гл. д.* Свршямь душене-то, удушвамь съвсѣмь.

Додушіж, ишь, — шилъ, *гл. свр.* отъ **додушвамь.**

Додьвквамь и додьвкувамь (да додьвчіж), *гл. д.* Задьвкано-то сдьвквамь съвсѣмь, догвацвамь; **дожёвывать.** — **мся,** *гл. стр.* Догвацвамся; **дожёвываться.**

Додьвкване и додьвкуване, *с. ср.* отъ **додьвквамь.** Догвацване; **дожёвываніе.**

Додьвчіж, ешь, — вкалъ, *гл. свр.* отъ **додьвквамь.** Да догвачѭ; **дожевáть.** — **вканый,** *прич. стр.* Догвацаный; **дожёванный.**

Додѣ, *нар.* Додѣка: 1) До кое мѣсто, докждѣ, дордѣ; **докýда, до какóго мѣста.** *Додѣ ходихте?* 2) Доклѣ, докато, дордѣ; **покá, покáмѣстъ, покýда, покýдова, докóлѣ.** *Додѣ не видж, не вѣрвамь.*

Додѣвамь (да додѣіж), *гл. ср.* 1) Прѣчѫ, брькамь нѣкому на работж-тж, пьнж го, смитамь; **мѣшáть, препятствовать.** *Рано става да додѣва.* 2) Досаждамь; **надоѣдáть.** *Махнися, доста ми си додѣвалъ.*

> Прости мене, моя мила мале,
> Много сьмь ти, мамо, досадила,
> Досадила, много додѣяла,
> Доря ми си дары направила. *Пѣс.*

Додѣва, *гл. безл.* Съ прѣдлогъ не: *не додѣва,* не брька, не смита. — **Додѣва ся,** *гл. безл.* Дотягва, домжчнѣва, омрьзва, досадѣвася; **надоѣдáть.** *Додѣяло ми ся е да слушямь такывы работы.*

Додѣване, *с. ср.* отъ **додѣвамь.** Додѣвъ: 1) Брькане, прѣчене, пьнене; **препятствованіе.** 2) Досаждане; **надоѣдáніе.**

До́дѣвъ, *с. м.* Додѣване.
Додѣ́ка, *нар.* Додѣ.
Додѣ́като, *нар.* Додѣто.
Додѣ́лам, *гл. свр.* отъ **додѣ́лвамъ.** — **ланый,** *прич. стр.*
Додѣ́лвамъ и додѣ́лувамъ (да додѣ́ламъ), *гл. д.* Задѣлано-то издѣлвамъ докрай.
Додѣ́лване и додѣ́лувапе, *с. ср.* отъ **додѣ́лвамъ.**
Додѣ́лія, *ишь,* — **ли́лъ,** *гл. свр.* отъ **додѣлі́авамъ.** — **лéнъій,** *прич. стр.*
Додѣлі́авамъ и додѣ́ліамъ (да додѣлія), *гл. д.* Доврьшвамъ дѣление-то, раздѣлямъ докрай. *Да додѣлимъ бащиный си имотъ.*
Додѣлі́аване и додѣ́ліане, *с. ср.* отъ **додѣлі́авамъ и додѣ́ліамъ.**
Додѣ́то, *нар.* Додѣкато: 1) До което мѣсто, до онова мѣсто дѣто, дотамъ дѣто, доклѣдѣто; **до того́ мѣста гдѣ.** *Оттукъ додѣто с кладенець-тъ;* **отсюда до того́ мѣста, гдѣ коло́децъ.** *Ходихмы додѣто завива пѫть-тъ камъ горѫ-тѫ;* **мы ходи́ли до того́ мѣста, гдѣ доро́га повора́чиваетъ къ лѣсу.** *Да карамы, па додѣкато стигнемъ.* 2) Докогато, доклѣ, докатъ; **пока́, до тѣхъ поръ, пока́.** *Додѣто бѫдѫ живъ;* **пока́ живъ бу́ду.** *Стой тука додѣто тя повыкамъ;* **стой здѣсь, пока́ я позову́ тебя́.**
Додѣія, *ешь,* — **дѣіалъ,** *гл. свр.* отъ **додѣвамъ.**
Додѣіане, *с. ср.* Додѣване.
До́дж, *ешь,* **дошьлъ,** *гл. свр.* вм. **до́йдж.**
До́ё, *им. соб.* мѫжско. *Женскый Дое,* женчё, женкарь.
Дое́ние, *с. ср.* отъ **доія.** Мльзеню; **дое́ніе.**
Дое́нъій, *прич.* в. **доія.**
Доéць, **дойци́,** *с. м.* Пѫпкы-ты на бозкы на кравѫ, на овцѫ и пр., гръбица; **сосо́къ, сосе́цъ.**
До́живѣ, *нар.* До животъ, доклѣ бѫдѫ живъ; **по жизнь.** *Доживѣ щѫ го помнѭ.*
Доживѣ́вамъ (да доживѣія), *гл. ср.* 1) Достигамъ до извѣстнѫ врьсть; **дожива́ть.** *Доживѣ до старость;* **до́жилъ до ста́рости.** 2) Дочакввамъ живъ, оживѣвамъ; **дожива́ть.** *Доживѣхъ да видѫ унукы. Доживѣхмы до честиты дни.*
Доживѣ́ване, *с. ср.* отъ **доживѣ́вамъ.**
Доживѣ́ія, *ешь,* — **вѣлъ,** *гл. свр.* отъ **доживѣ́вамъ; дожи́ть.**
Дожѣ́нвамъ и дожѣ́нувамъ (да дожѣ́нѫ), *гл. д.* 1) Наченѫто-то да ся жьне ожьнвамъ докрай; **дожина́ть.** 2) Останѫло-то жьнѫ да ся свршп; **дожина́ть.** — **мся,** *гл. стр.*; **дожина́ться.**
Дожѣ́нване и дожѣ́нуване, *с. ср.* отъ **дожѣ́нвамъ; дожина́ніе, дожи́нъ.**

Дожѣ́нѫ, *ешь,* — **налъ,** *гл. свр.* отъ **дожѣ́нвамъ; дожа́ть.** — **натый,** *прич. стр.;* **дожа́тый.**
Дожіалѣ́ва (да дожіалѣ́е), *гл. безл.* Става ми жално, нажалѣва ми ся, добалнѣва ми, домилѣва ми, затѫжіамся.
Дожіалѣ́е,—**лѣло,** *гл. свр.* отъ **дожіалѣ́ва.** Да ми ся нажали, да ми домилѣе, да ми добалнѣе; **встоскну́ться.** *Дожялѣ ми за дѣца-та.*
Дозволе́ние, *с. ср.* Воля, изинъ; **дозволе́ніе, позволе́ніе.**
Дозволія, *ишь,*—**ли́лъ,** *гл. свр* отъ **дозволі́авамъ; дозво́лить, позво́лить.**—**лéнъій,** *прич. стр.;* **дозво́ленный, позво́ленный.**
Дозволі́авамъ (да дозволія), *гл. д.* Давамъ волѭ, изинъ, пущамъ, оставямъ нѣкого да врьши нѣчто; **дозволя́ть, позволя́ть.**
Дозволі́аване, *с. ср.* отъ **дозволі́авамъ.**
Дозе́мамъ (да дозе́мѫ), *гл. д.* в **дози́мамъ.**
Дозе́мѫ, *ешь,* **дозе́лъ,** *гл. свр.* отъ **дози́мамъ и дозе́мамъ.** Да приземѫ. — **зе́менъій и — зя́тый,** *прич. стр.* Приземенъій, призятый.
Дози́мамъ и дозе́мамъ (да дозе́мѫ), *гл. д.* Зимамъ още, призимамъ.
Дози́мане, *с. ср.* отъ **дози́мамъ.** Призимане.
Дозиму́вамъ, *гл. ср. свр.* Да искарамъ зимѫ-тѫ.
Дози́рамъ (да дозрія), *гл. д.* Съглядвамъ нѣчто отдалечь; **замѣча́ть.**
Дози́ране, *с. ср.* отъ **дози́рамъ.**
Дозна́вамъ (да дознаія), *гл. д.* Научвамъ, научвамся нѣчто, зачювамъ; **заслы́шать, узнава́ть.**
Дозна́ване, *с. ср.* отъ **дозна́вамъ.**
Дознаія, *ешь,* — **наіалъ,** *гл. свр.* отъ **дозна́вамъ.** Да научѫ, да зачюѭ нѣчто; **узна́ть.**
Дозо́бамъ, *гл. свр.* отъ **дозо́бвамъ.** — **банъій,** *прич. стр.*
Дозо́бвамъ и дозо́бувамъ (да дозо́бамъ), *гл. д.* Изобвамъ всичко-то докрай.

Дрьва-та си догорили,
Водѫ-тѫ си іѫ допили,
Грозде-то си дозобали. *Пѣс.*

Дозо́бвася (да ся дозо́ба и да ся дозо́би), *гл. безл.* Доядвася, прииsквася зобъ. *Коню ся зобъ дозобило.*
Дозова́вамъ (да дозовѫ), *гл. д.* в. **дозъва́вамъ.**
Дозрѣ́вамъ (да дозрѣія), *гл. ср.* Узрѣвамъ добрѣ, колкото трѣбва; **дозрѣва́ть, поспѣва́ть.**
Дозрѣ́ване, *с. ср.* отъ **дозрѣ́вамъ; дозрѣва́ніе.**
Дозрѣія, *ешь,* — **зрѣлъ,** *гл. свр.* отъ **дозрѣ́вамъ; дозрѣ́ть, поспѣ́ть.**

Дозрѣѭ, ѝшь, — зрѣлъ, *гл. свр.* отъ **дозѝрамь**; **замѣтить.**

Дозъвавамь (**да дозъвѫ**), *гл. д.* Дозовавамь, выкамь нѣкого доклѣ да ми чюе; **дозываться.**

Дозъвавание, *с. ср.* отъ **дозъвавамь.**

Дозъвѫ, ѐшь, — валъ, *гл. свр.* отъ **дозъвавамь.** Да дозовѫ; **дозваться.** — **ваный**, *прич. стр.*

Доигравамь (**да доиграѭ**), *гл. д.* Свръшвамь игрѫ-тѫ; **доигрывать.** *Да си доиграемъ игрѫ-тѫ.*

Доигравание, *с. ср.* отъ **доигравамь; доигрываніе.**

Доиграѭ, ешь, — ралъ, *гл. свр.* отъ **доигравамь; доиграть.** — **раный**, *прич. стр.;* **доигранный.**

Доидамь (**да доямь**), *гл. д.* в. **доядамь.**

Доидание, *с. ср.* отъ **доидамь.** Дояданіе.

Дойденъй, нъ, на, но, *прич.* Дошлый.

Дойдѫ, ешь, **дойдохъ, дошьлъ**, *гл. свр.* като отъ **дохождамь.** 1) Прѣносıамся или съ ходеніе достигамь на онова мѣсто, за дѣто ся говори; **придти, пріѣхать.** *Щѫ дойдѫ у васъ;* **приду, пріѣду къ вамъ, буду у васъ.** *Дойди тука,* ела тука; **подѝ сюда.** 2) Да настанѫ, да настѫпѭ; **приходить, наставать, наступать.** *Дойде пролѣть;* **весна пришла.** 3) Да пристигнѫ; **придти, достигать, доходить.** *Дойде извѣстие;* **пришла вѣсть.** 4) Прииждамь, придохождамь, притичамь. *Дойдохѫ водъı-тъı.* 5) Падамся, ставамь, идѫ, струвамь, лѣгамь; **стоить, обходиться.** *Ока-та ми дойде възъ пять грошиа.* — **Да дойде,** *безл.* Да стане; **сдѣлаться, стать.** *Отъ тоıа цѣръ ми дойде добрѣ;* **отъ этого лѣкарства мнѣ стало (сдѣлалось) хорошо.** — *Дойде му година-та,* случися, докарася. — *Дошьлъ му умъ-тъ,* станѫлъ уменъ, поумнѣлъ; **доумѣть.** *Дойде му умъ-тъ, нъ късно;* **взялся за умъ, да поздно.** — *Дойде ми на умъ: а)* Смъıслихъ; **вспомнить.** *Дойде ми на умъ, че въı сьмь длъженъ;* **я вспомнилъ, что я вамъ долженъ.** *б)* Скъıмнѫ ми, текнѫ ми, румнѫ ми; **придти въ голову, вздуматься, вспадать на умъ, придти на мысль.** *Дойде ми на умъ да направѭ нѣчто.* — *Дойде дума за нѣчто,* отворися разговоръ, станѫ дума. — *Дойдохмъı на разговоръ за нѣчто,* като си говорıахмъı, дойде дума за него. — *Дойде ми до уста-та,* дойде ми да рекѫ. — *Казва что му дойде до уста-та,* что заврьне. — *Дойде ми на главѫ-тѫ,* случи ми ся; **случиться.** — *Дойде ми до главѫ-тѫ,* постигнѫ мя. — *Дошло му рядъ,* докаралося, случилося. — *Да дойде и вамъ,* отговоръ на честитıаваніе радость, да въı ся врьне. — *Както дойде,* както ся улучи, намѣркъı, приблизително. — *Както дошьлъ, тъй и отишьлъ;* **съ чѣмъ пришёлъ, съ тѣмь и пошёлъ (ушёлъ).** *Отдѣто дошло, тамъ си и отишло. Дошло брѣмя, ще ся носи.*

Доизберѫ, ешь, — бралъ, *гл. свр.* отъ **доизбирамь.** — **браный**, *прич. стр.*

Доизбирамь (**да доизберѫ**), *гл. д.* Свръшвамь избираніе-то.

Доизброѭ, ѝшь, — ѝлъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изброıаваніе-то. *Бегликчии-ти не сѫ доизброили овця-тъı.* — **ѐный**, *прич. стр.*

Доизбрѣшѫ, ишь, — шилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ избрѣшваніе-то. — **брѣшеный**, *прич. стр.*

Доизбухамь, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ избухваніе-то. — **ханый**, *прич. стр.*

Доизбъıстрѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ избъıстрюваніе-то. — **реный**, *прич. стр.*

Доизбѣлвамь и доизбѣлювамь (**да доизбѣлѭ**), *гл. д.* Доврьшıамь избѣлваніе-то. *Да доизбѣлимъ платно-то.*

Доизбѣлѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **доизбѣлвамь.** — **леный**, *прич. стр.*

Доизвадѭ, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **доизваждамь.** — **деный**, *прич. стр.*

Доизваждамь (**да доизвадѭ**), *гл. д.* Доврьшıамь изваждаріе-то.

Доизварѭ, ѝшь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изварıаваніе-то. *Да доизваримъ ракиѭ-тѫ.* — **реный**, *прич. стр.*

Доизвдигамь (**да доизвдигнѫ**), *гл. д.* 1) Доврьшıамь извдиганіе-то. 2) Извдигамь до еднѫ высотѫ.

Доизвдигнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **доизвдигамь.** — **нѫтый**, *прич. стр.*

Доизвлачѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ извлачıаніе-то. — **ченый**, *прич. стр.*

Доизвлѣкѫ, — чешь, — **влѣкохъ**, — **влѣклъ**, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ извличıаніе-то.

Доизврьгамь (**да доизврьлѭ**), *гл. д.* 1) Доврьшıамь изврьганіе-то. 2) Изврьгамь до еднѫ высотѫ.

Доизврьжѫ, ешь, — врьзалъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изврьзваніе-то.

Доизврьлѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **доизврьгамь.** — **леный**, *прич. стр.*

Доизгладѭ, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **доизглаждамь.** — **деный**, *прич. стр.*

Доизглаждамь (**да доизгладѭ**), *гл. д.* Доврьшıамь изглаждаіе-то.

Доизглядамь, *гл. свр.* отъ **доизглядвамь.** — **даный**, *прич. стр.*

Доизглядвамь, доизглядувамь и **доизгляждамь** (да **доизглядамь**), *гл. д.* Довръшıамь изглядване-то.

Доизговарıамь (да **доизговорıж**), *гл. д.* Довръшıамь изговарıание-то, доиздумвамь. *Като четс, не доизговарю думы-ты.*

Доизговорıж, ишь, — **рилъ,** *гл. свр.* отъ **доизговарıамь. — ренъıй,** *прич. стр.*

Доизгорıж, йшь, — **рйлъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж изгорıаване-то, да догорıж всичко-то. — **рéнъıй,** *прич. стр.*

Доизгорıж, йшь, — **рѣлъ,** *гл. ср. свр.* Да догорıж съвсѣмь, цѣлъ.

Доизграбамь, *гл. д. свр.* Да довръшıж изграбване-то. — **бапъıй,** *прич. стр.*

Доизградж, йшь, — **дйлъ,** *гл. свр.* отъ **доизграждамь. — дéнъıй,** *прич. стр.*

Доизграждамь (да **доизградж**), *гл. д.* Довръшıамь изграждание-то. *Нѣмамы пары да си доизградимъ училище-то.*

Доизгребж, éшь, — **грéбохъ,** — **грéблъ,** *гл. свр.* отъ **доизгрибамь. — бéнъıй,** *прич. стр.*

Доизгрездж, йшь, — **дйлъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж изгрездıаване-то. — **дéнъıй,** *прич. стр.*

Доизгрибамь (да **доизгребж**), *гл. д.* Довръшıамь изгрибане-то.

Доизгрухамь, *гл. д. свр.* Да довръшıж изгрухване-то. *Да доизгрухамы царевицж-тж.*

Доизгрызж, éшь, — **грызохъ,** — **грызлъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж изгрызване-то. — **зéнъıй,** *прич. стр.*

Доизгубıж, ишь, — **билъ,** *гл. свр.* отъ **доизгубıамь.**

Доизгубıамь (да **доизгубıж**), *гл. д.* Довръшıамь изгубıание-то, изгубıамь всичко, докрай, досущь.

Доизгыбıасамь, *гл. д. свр.* Да изпрахосамь, да изразнесж, да изразпелѣıж всичко, досущь.

Доиздавıж, ишь, — **вилъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж да давıж, да издавıж всичкы-ты докрай.

Доиздамь, дадéшь, — **дадохъ,** — **далъ,** *гл. д. свр.* Да свръшıж даване-то, да издамь всичко досущь. *Той доиздалъ всичко-то си имане на сиромасы.*

Доиздéрж, ешь, — **дралъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж издиране-то, да додерж всичкы-ты. *Доиздралъ овця-ты си до единж,* измрѣли му всичкы-ты.

Доиздлъбамь, *гл. д. свр.* Да довръшıж издлъбване-то, да издлъбамь всичко-то.

Доиздоıж, йшь, — **йлъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж издоıаване-то.

Доиздраскамь и

Доиздращж, ешь, — **драскалъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж издраскване-то.

Доиздробıж, йшь, — **бйлъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж издробıаване-то, да надробıж всичкы-ты.

Доиздрънамь и

Доиздрънж, ешь, — **нжлъ,** *гл. д. свр.* Да издрънамь, да издрънж и останжло-то.

Доиздумамь, *гл. свр.* отъ **доиздумвамь.**

Доиздумвамь и **доиздумувамь** (да **доиздумамь**), *гл. д.* Довръшıамь издумване-то, доизговарıамь.

Доиздунчıж, ишь, — **чилъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж издунчване-то, да надунчıж всичкы-ты.

Доиздухамь, *гл. д. свр.* Да довръшıж издухване-то.

Доиздушıж, ишь, — **шилъ,** *гл. д. свр.* Да издушıж и останжлы-ты, да довръшıж издушıание-то.

Доиздуıж, ешь, — **дулъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж издуване-то.

Доиздѣнıж, ишь, — **нилъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж издънıание-то, да издънıж и останжло-то.

Доиздърıж, ишь, — **рилъ,** *гл. д. свр.* Да довръшıж издырване-то, да доизнамѣрıж, да издырıж всичкы-ты.

Доиздѣламь и

Доиздѣлкамь, *гл. д. свр.* Да довръшıж издѣлване-то, издѣлкване-то, да издѣламь, да издѣлкамь и останжло-то.

Доиздѣнж, ешь, — **нжлъ,** *гл. д. свр.* Да издѣнж и останжло-то.

Доизжéнıж, ишь, — **нилъ,** *гл. д. свр.* Да изженıж и останжлы-ты.

Доиззобамь, *гл. д. свр.* Да свръшıж иззобване-то, да озобамь и останжло-то.

Доизиграıж, ешь, — **ралъ,** *гл. д. свр.* Да изиграıж игрж-тж докрай.

Доизкажıж, ешь, — **казалъ,** *гл. свр.* отъ **доизказвамь. — казанъıй,** *прич. стр.*

Доизказвамь и **доизказувамь** (да **доизкажıж**), *гл. д.* Довръшıамь изказване-то, изказвамь и останжло-то докрай. *Остави го да си доизкаже всичко.*

Доизкайратж, йшь, — **тйлъ,** *гл. ср. свр.* Да изкайратж докрай.

Доизкалайшıж, ешь, — **йсалъ,** *гл. д. свр.* Да изкалайшıж всичко-то.

Доизкарамь, *гл. свр.* отъ **доизкарвамь. — ранъıй,** *прич. стр.* Довръшенъıй, свръшенъıй; **докóнчанный.**

Доизкарвамь и **доизкарувамь** (да **доизкарамь**), *гл. д.* 1) Изкарвамь докрай, довръшıамь, свръшıамь; **докáнчивать, доверши́ть.** *Започенжлъ за здравıж, доизкарва за Богъ да прюсти. Дıаволъ-тъ започева, баба доизкарва.* 2) Довръшıамь изкарване-то, изкарвамь всичко-то.

Доизкáстрювамъ (да доизкáстрїѫ), *гл. д.* Довръшвамъ изкастрюванiе-то, окастрювамъ и останѫло-то.

Доизкáстрїѫ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **доизкáстрювамъ.** — **ренъй,** *прич. стр.*

Доизкатýрїѫ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да изкатурѭ и останѫло-то.

Доизкáчїѫ, ишь, — чилъ, *гл д. свр.* Да изкачѭ и останѫло-то.

Доизквáсѫ, ишь, — силъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ изквасванiе-то, да наквасѫ и останѫло-то.

Доизкльвѫ, éшь, — вáлъ, *гл. д. свр.* Да изкльвѫ и останѫло-то. *Не гони пилцитѣ, да доизкльвѫтъ просо-то.*

Доизклъ́цамъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ изкльцванiе-то, да изкльцамъ и останѫло-то.

Доизкóлїѫ, ишь, — клáлъ, *гл. д. свр.* Да изколѭ и останѫлы-ты.

Доизкопáїѫ, ешь, — нáлъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ изкопаванiе-то, да изкопаѭ и останѫло-то.

Доизкоренїѫ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ изкоренıаванiе-то, да изкоренѭ и останѫло-то.

Доизкóрмїѫ, ишь, — милъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ изкормюванiе-то, да изкормѭ и останѫлы-ты.

Доизкосѫ́, ишь, — си́лъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ изкосıаванiе-то, да окосѫ и останѫло-то.

Доизкрадѫ́, éшь, — крáдохъ, — крáлъ, *гл. д. свр.* Да изкрадѫ и останѫло-то.

Доизкривїѫ́, ишь, — ви́лъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ изкривıаванiе-то, да изкривѭ и останѫло-то.

Доизкроїѫ́, ишь, — и́лъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ изкроıаванiе-то, да изкроѭ и останѫло-то.

Доизкръ́їѫ, ешь, — кръ́илъ, *гл. д. свр.* Да изкръѭ и останѫло-то, да изкръѭ всичко.

Доизкрънїѫ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* Да изкрънѭ и останѫло-то.

Доизкрътѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* Да изкрътѫ и останѫло-то.

Доизкрышїѫ, ишь, — шилъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ искрышванiе-то, да изкрышѭ и останѫло-то.

Доизкýпїѫ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* Да изкупѭ и останѫло-то.

Доизкъ́снѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* 1) *д.* Да довръшѭ изкъсванiе-то, да изкъснѫ и останѫло-то. 2) *ср.* Да изкъснѫ съвсѣмъ, колкото трѣбва.

Доизкъ́тѫ, ишь, — тилъ, и

Доизкъ́чїѫ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ изкътванiе-то, изкъчванiе-то, да изкътѫ, да изкъчѭ и останѫло-то.

Доизкѫ́пїѫ, ешь, — палъ, *гл. д. свр.* Да изкѫпѭ и останѫлы-ты.

Доизкѫ́самъ, *гл. д. свр.* Да изкѫсамъ и останѫло-то.

Доизлáвıамъ и **доизловıáвамъ** (да доизловїѫ), *гл. д.* Довръшвамъ излавıанiе-то, излавıамъ всичкы-ты.

Доизлáпамъ, *гл. д. свр.* Да излапамъ и останѫло-то, да доизлопамъ.

Доизли́вамъ (да доизлѣ́їѫ), *гл. д.* Довръшвамъ изливанiе-то, изливамъ и останѫло-то.

Доизли́чїѫ, и́шь, — чи́лъ, *гл. д. свр.* Да изличѭ и останѫло-то.

Доизловїѫ́, и́шь, — ви́лъ, *гл. д. свр.* отъ **доизлáвıамъ** и **доизловıáвамъ.**

Доизловıáвамъ в. **доизлáвıамъ.**

Доизломїѫ́, и́шь, — ми́лъ, *гл. д. свр.* Да изломѭ и останѫло-то.

Доизлóпамъ, *гл. д. свр.* Да излопамъ и останѫло-то, да доизлапамъ.

Доизлýщѫ, ишь, — щилъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ излущванiе-то, да излущѫ и останѫло-то.

Доизлъ́знѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* Да излъзнѫ и останѫло-то.

Доизльстѫ́, и́шь, — ти́лъ, *гл. д. свр.* Да изльстѫ и останѫлы-ты.

Доизлѣ́жїѫ, и́шь, — жáлъ, *гл. д. свр.* Да излѣжѭ и останѫло-то врѣмя, та да стане колкото трѣбова. *Още пять деня му остають да си доизлѣжи затвора.*

Доизлѣкýвамъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ излѣкуванiе-то, да излѣкувамъ и останѫлы-ты.

Доизлѣпїѫ́, и́шь, — пи́лъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ излѣпıаванiе-то, да излѣпѭ и останѫло-то.

Доизлѣ́їѫ, ешь, — лѣлъ, *гл. свр.* отъ **доизли́вамъ.**

Доизмáжїѫ, ешь, — мáзалъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ измазванiе-то, да измажѭ и останѫло то.

Доизмáмїѫ, ишь, — милъ, *гл. д. свр.* Да измамѭ и останѫлы-ты.

Доизмáхамъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ измахванiе-то, да измахамъ и останѫло-то.

Доизмáцамъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ измацванiе-то, да измацамъ и останѫло-то.

Доизмáчкамъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ измачкванiе-то, да измачкамъ и останѫло-то.

Доизмéлїѫ, ешь, — млѣлъ, *гл. свр.* отъ **доизми́ламъ.**

Доизметѫ́, éшь, — тохъ, — мéлъ, *гл. свр.* отъ **доизми́тамъ.**

Доизми́ламъ (да доизмéлїѫ), *гл д.* Довръшвамъ измиланiе-то, измиламъ и останѫло-то.

Доизми́тамъ (да доизметѫ́), *гл, д.* Довръшвамъ измитанiе-то, измитамъ и останѫло-то.

Доизмльзѫ́, и́шь, — зи́лъ, *гл д. свр.* Да

довръшѭ измълзяване-то, измълзявамь и останѫлы-ты, да доиздоѭ.

Доизмо́крювамь (да **доизмо́крѭ**), *гл. д.* Довръшявамь измокрюване-то, измокрювамь и останѫло-то.

Доизмо́крѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **доизмо́крювамь.**

Доизмо́лѭ, ишь, — лилъ, *гл. д. свр.* Да измолѭ и останѫло-то.

Доизморѭ́, и́шь, — ри́лъ, *гл. д. свр.* Да изморѭ и останѫлы-ты.

Доизмо́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ измочяне-то, да измочѭ и останѫло-то.

Доизмразѫ́, и́шь, — зи́лъ, *гл. д. свр.* Да измразѫ и останѫло-то.

Доизмрѣ́знѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ср. свр.* Да измръзнѫ съвсѣмь, докрай.

Доизмрьсѫ́, и́шь, — си́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измрьсѫ, да довръшѫ измрьсяване-то.

Доѝзмрѭ, ешь, — рѣлъ, *гл. ср. свр.* И останѫлы-ты да измремъ, да измремъ всичкы до единъ.

Доизмѣ́кнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* Да довръшѫ измъчяне-то, да измъкнѫ и останѫло-то.

Доизмы́вамь (да **доизмы́ѭ**), *гл. д.* Измывамь и останѫло-то, довръшявамь измываньето.

Доизмы́слювамь и **доизмы́слямь** (да **доизмы́слѭ**), *гл. д.* Измыслювамь докрай, и останѫло-то, довръшявамь измысляне-то. *Не доизмыслилъ докрай.*

Доизмы́слѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **доизмы́слювамь** и **доизмы́слямь.**

Доизмы́ѭ, ешь, — мылъ, *гл. свр.* отъ **доизмы́вамь.**

Доизмьнѭ́, и́шь, — ни́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измьнѭ, да довръшѫ измьняне-то.

Доизмѣнѭ́, и́шь, — ни́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измѣнѭ, да довръшѫ измѣняване-то.

Доизмѣ́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измѣрѭ, да довръшѫ измѣрване-то.

Доизмѣ́стѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измѣстѫ, да довръшѫ измѣстване-то.

Доизмѣ́сѫ, ишь, — силъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да измѣсѫ, да довръшѫ измѣсване-то.

Доизмѫ́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты, всичкы-ты да измѫчѭ.

Доизмя́здрѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да довръшѫ измяздряне-то, да измяздрѭ и останѫло-то.

Доизнамѣ́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останѫло то, всичко да изнамѣрѭ.

Доизнамѣ́стѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то, всичко докрай да изнамѣстѫ.

Доизнесѫ́, е́шь, — не́сохъ, — не́слъ, *гл. свр.* отъ **доизни́самь**, **доизна́сямь** и **доизно́сямь.**

Доизни́жѭ, ешь, — ни́залъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изнижѫ.

Доизни́самь (да **доизнесѫ́**), *гл. д.* Изнисамь и останѫло-то, довръшявамь изнисане-то.

Доизни́щѫ, ишь, — щилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изнищѫ, да довръшѫ изнищване-то.

Доизно́сѫ, ишь, — силъ, *гл. д. свр.* Да износѫ докрай, съвсѣмь.

Доизобе́рѫ, ешь, — бра́лъ, *гл. д. свр.* Всичко досущь да изоберѫ.

Доизобыколѭ́, и́шь. — ли́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то докрай да изобыколѭ, да довръшѫ изобыкаляне-то.

Доизо́пнѫ, ешь, — налъ, *гл. д. свр.* Да довръшѫ изопинане-то, да изопнѫ колкото трѣбва.

Доизорѫ́, е́шь, — ра́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изорѫ, да довръшѫ изораване-то.

Доизо́стрѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да довръшѫ изострюване-то, да изострѭ и останѫло-то.

Доизпазарѭ́, и́шь, — ри́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изпазарѭ, да довръшѫ изпазаряване-то.

Доизпасѫ́, е́шь, — па́сохъ, — па́слъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изпасѫ.

Доизпекѫ́, че́шь, — пе́кохъ, — пе́клъ, *гл. свр.* отъ **доизпи́чямь.**

Доизпе́рѫ, ешь, — пра́лъ, *гл. свр.* отъ **доизпи́рамь.**

Доизпи́вамь (да **доизпи́ѭ**), *гл. д.* Изпивамь и останѫло-то, довръшявамь изпиване-то.

Доизпи́рамь (да **доизпе́рѫ**), *гл. д.* Изпирамь и останѫло-то.

Доизпи́свамь и **доизпи́сувамь** (да **доизпи́шѫ**), *гл. д.* Изписвамь и останѫло-то, довръшявамь изписване-то.

Доизпи́чямь (да **доизпекѫ́**), *гл. д.* Изпичямь и останѫло-то, довръшявамь изпичяне-то.

Доизпи́шѫ, ешь, — писалъ, *гл. свр.* отъ **доизпи́свамь.**

Доизпи́ѭ, ешь, — пилъ, *гл. свр.* отъ **доизпи́вамь.**

Доизпла́вѭ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изплавѭ.

Доизпла́квамь и **доизпла́кнувамь** (да **доизпла́кнѫ**), *гл. д.* Изплакнувамь и останѫло-то, довръшявамь изплакване-то.

Доизпла́кнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **доизпла́квамь.**

Доизплатж́, и́шь,—ти́лъ, *гл. свр.* отъ **доизпла́щамь.**

Доизпла́щамь (да **доизплатж́**), *гл. д.* Изплащамь и останжло-то, довръшвамь изплащание-то.

Доизплетж́, е́шь, — **пле́тохъ,** — **пле́лъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да изплетж.

Доизплъ́нж, ишь, — **пилъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изплъшж.

Доизплъ́вж, и́шь, — **вилъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изплъвж.

Доизплю́скамь, *гл. д. свр.* И останжло-то, всичко досущь да изплюскамь.

Доизплю́ж, ешь, — **плю́лъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изплюж.

Доизпра́вж, ишь, — **вилъ**, *гл. свр.* отъ **доизпра́вямь.**

Доизпра́вямь (да **доизпра́вж**), *гл. д.* Изправямь и останжло-то, довръшвамь изправяние-то.

Доизпра́зднж, ишь,—**нилъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изпразднж, да довръшж изпразднание-то.

Доизпра́тж, ишь,—**тилъ**, *гл. свр.* отъ **доизпра́щамь.**

Доизпра́щамь (да **доизпра́тж**), *гл. д.* Изпращамь и останжло-то, довръшвамь изпращание-то.

Доизпри́дамь (да **доизпрядж́**), *гл. д.* Довръшвамь изпридание-то, и останжло-то изпридамь.

Доизпрово́джь, ишь, — **дилъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изпроводж, да довръшж изпровождание-то.

Доизпрода́мь, даде́шь, — **да́дохъ,** — **да́лъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изпродамь.

Доизпръ́жж, ишь,—**жилъ**, *гл. д. свр.* Да довръшж изпръжване-то.

Доизпръ́скамь, *гл. д. свр.* Да довръшж изпръскване-то, и останжло-то да изпръскамь.

Доизпрядж́, е́шь,—**пря́дохъ,** — **пря́лъ**, *гл. свр.* отъ **доизпри́дамь.**

Доизпу́хамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изпухамь.

Доизпу́шкамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изпушкамь.

Доизпу́шж, ишь, — **шилъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изпушж.

Доизпу́щамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изпущамь.

Доизпы́тамь, *гл. д. свр.* Да довръшж изпытване-то, и останжло-то да изпытамь.

Доизпъ́шкамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изпъшкамь.

Доизпѣ́ж, ешь,—**пѣлъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изпѣж. *Не доизпѣлъ пѣснь-тж.*

Доизпж́джь, ишь,—**дилъ**, *гл. д. свр.* И останжлы-ты да изпждж.

Доизрабо́тж, ишь, — **тилъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изработж, да довръшж изработване-то.

Доизра́внж, и́шь, — **нилъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изравнж, да довръшж изравнюване-то.

Доизрастж́, ешь, — **ра́стохъ,** — **ра́слъ**, *гл. ср. свр.* Колкото трѣбва да порастж, да израстж.

Доизрекж́, че́шь, — **ре́кохъ,** — **ре́клъ**, *гл. свр.* отъ **доизри́чамь.**

Доизри́нж, ешь, — **нжлъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изринж.

Доизри́чамь (да **доизрекж́**), *гл. д.* Изричамь докрай, и останжло-то. *Като чете, не доизрича думы-ты.*

Доизро́вж, ишь,—**вилъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изровж, да довръшж изравяне-то.

Доизро́нж, ишь, — **нилъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изронж, да довръшж изронване-то.

Доизру́чамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изручамь.

Доизры́тамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изрытамь.

Доизры́ж, ешь, — **рылъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изрыж.

Доизрѣ́жж, ешь, — **рѣзалъ**, *гл. свр.* отъ **доизрѣзвамь.**

Доизрѣ́звамь (да **доизрѣ́жж**), *гл. д.* Изрѣзвамь и останжло-то, довръшвамь изрѣзване-то.

Доизрѣ́шж, ишь,—**рѣсалъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изрѣшж.

Доизрж́бж, ишь, — **билъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изржбж, да довръшж изржбване-то.

Доизрядж́, и́шь,—**ди́лъ**, *гл. д. свр.* И останжло-то да изрядж, да довръшж изряждане-то.

Доизси́чамь (да **доизсѣкж́**), *гл. д.* Довръшвамь изсичане-то, изсичамь и останжло-то.

Доизску́бамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изскубамь.

Доизслугу́вамь и

Доизслу́жж, ишь,—**жилъ**, *гл. д. свр.* 1) Да изслужж, да слугувамь още колкото остава до уречено-то врѣмя. *Остава му още малко да си доизслужи до годинж-тж.* 2) Да изслужж и останжлы-ты. *Източи вино да доизслужимъ гостж-то.*

Доизсму́чж, ешь, — **сму́калъ**, *гл. д. свр.* Да изсмучж и останжло-то.

Доизсръ́бамь, *гл. д. свр.* Да довръшж изсръбване-то, да изсръбамь и останжло-то.

Доизсти́скамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изстискамь, да довръшж изстискване-то.

Доизсу́чѫ, ешь, — су́калъ, *гл. д. свр.* Да изсучѫ и останѫло-то.

Доизсушѫ́, и́шь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изсушѫ, да доврьшѫ изсушаване-то.

Доизсъбо́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да изсъборѭ и останѫло-то.

Доизсѣхнѫ, ешь, — налъ, *гл. ср. свр.* Да изсъхнѫ съвсѣмь, цѣлъ, да доизчюхнѫ.

Доизсъ́пвамь и **доизсъ́нувамь** (да доизсъ́пнѫ), *гл. д.* Изсыпвамь и останѫло-то, доврьшвамъ изсыпване-то.

Доизсъ́пнѫ, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **доизсъ́пвамь**.

Доизсѣдѫ́, и́шь, — дѣлъ, *гл. д. свр.* Да изсѣдѫ още колкото трѣбва до уречено-то врѣмя. *Нс доизсѣдѣлъ си годинѫ-тѫ.*

Доизсѣкѫ́, че́шь, — сѣкохъ, — сѣклъ, *гл. свр.* отъ **доизси́чвамь**.

Доизта́камь (да **доизто́чѫ**), *гл. д.* Доврьшвамь изтакане-то, изтакамь и останѫло-то. *Доизточи вино-то отъ бъчвѫ-тѫ.*

Доизтекѫ́, че́шь, — те́кохъ, — те́клъ, *гл. свр.* отъ **доизти́чвамь**.

Доизте́пѭ, ешь, — палъ, *гл. д. свр.* Да изтепѭ и останѫло-то.

Доизте́самь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтесамь, да доврьшѫ изтесване-то.

Доизти́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изтирване-то, да изтирѭ и останѫлы-ты.

Доизти́чвамь (да **доизтекѫ́**), *гл. ср.* Изтичвамь съвсѣмь, докрай.

Доизтла́скамь, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изтласкване-то, да изтласкамь и останѫло-то.

Доизтлъкѫ́, че́шь, — тлѣкохъ, — тлѣклъ *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтлъкѫ.

Доизтопѭ́, и́шь, — пи́лъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изтопяване-то, да изтопѭ и останѫло-то.

Доизто́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **доизта́камь**.

Доизтра́ѭ, ешь, — ра́ялъ, *гл. ср. свр.* Да изтраѭ, да утраѭ докрай, всичкото.

Доизтре́пнѫ, ешь, — палъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да изтрепнѫ.

Доизтро́вѭ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* Да изтровѭ и останѫлы-ты.

Доизтрошѭ́, и́шь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изтрошаване-то, да изтрошѭ и останѫло-то.

Доизтрѣгнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтръгнѫ.

Доизтрѣкамь, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изтръкване-то, да изтръкамь и останѫло-то.

Доизтръ́вамь (да **доизтръ́ѭ**), *гл. д.* Доврьшвамь изтрыване-то, изтрывамь и останѫло-то.

Доизтръ́ѭ, ешь, — тръ́лъ, *гл. свр.* отъ **доизтръ́вамь**.

Доизтрьнѭ́, и́шь, — нѣлъ, *гл. ср. свр.* Да изтрьнѭ, да утрьнѭ докрай, всичко-то.

Доизтрѣ́сѫ, ишь, — силъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтрьсѫ, да доврьшѫ изтрьшане-то.

Доизтрѣ́бѭ, ишь, — билъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изтрѣбяне-то, да изтрѣбѭ и останѫло-то.

Доизту́рчѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да изтурчѭ, да доврьшѫ турчене-то.

Доизтъкмѭ́, и́шь, — ми́лъ, *гл. д. свр.* Да изтъкмѭ и останѫло-то.

Доизтъкѫ́, че́шь, — ка́лъ, *гл. д. свр.* Да изтъкѫ и останѫло-то. *Нс ны останѫ вътъкъ да си доизтъчемъ платно-то.*

Доизтѣ́ичѭ, ешь, — икалъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изтъпкване-то, да изтъпчѭ и останѫло-то.

Доизтъщѫ́, и́шь, — щи́лъ, *гл. д. свр.* Да изтъщѫ добрѣ, докрай.

Доизтъ́камь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтыкамь, да доврьшѫ изтыкване-то.

Доизтьнчѭ́, и́шь, — чи́лъ, и

Доизтьнѭ́, и́шь, — ни́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтьнчѭ, да изтьнѭ, да доврьшѫ изтьнчаване-то, изтьняване-то.

Доизтѣ́трѭ, ешь, — ралъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изтьтруване-то, да изтьтрѭ и останѫло-то, да доизвлѣкѫ.

Доизтѣ́рамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изтѣрамь, да доизкарамь.

Доизтя́глѭ, ишь, — лилъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изтяглюване-то, да изтяглѭ и останѫло-то.

Доизукрасѫ́, и́шь, — си́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изукрасѫ, да доврьшѫ украсяване-то.

Доизу́чвамь и **доизу́чювамь** (да **доизу́чѭ**), *гл. д.* Доврьшвамь изучване-то, изучвамь и останѫло-то.

Доизу́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **доизу́чвамь**.

Доизхабѭ́, и́шь, — би́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изхабѭ, да доврьшѫ изхабяване-то.

Доизхари́жѭ, ешь, — ри́залъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да изхарижѫ.

Доизха́рчювамь (да **доизха́рчѭ**), *гл. д.* Изхарчвамь всичко докрай, изхарчвамь и останѫло-то.

Доизха́рчѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **доизха́рчювамь**.

Доизхва́нѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѫ изхващане-то, да изхванѫ и останѫлы-ты.

Доизхла́скамь, *гл. д. свр.* Да довръшж изхласкване-то, да изхласкамь и останжло-то.

Доизхо́джь, ишь, — дилъ, *гл. д. свр.* Да довръшж изходване-то, да изходж всичко-то, и останжло-то.

Доизхоратж́, и́шь, — ти́лъ, *гл. свр.* отъ **доизхоратíавамь.**

Доизхоратíавамь (да **доизхоратж́**), *гл. д.* Изхоратiавамь всичко докрай. *Остави го да си доизхорати.*

Доизхра́нвамь и **доизхра́нювамь** (да **доизхра́нж**), *гл. д.* Изхранвамь и останжлы-ты, довръшвамь изхранване-то.

Доизхра́нж, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **доизхра́нвамь.**

Доизхру́намь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изхрунамь.

Доизхру́скамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изхрускамь.

Доизцрѣ́камь, *гл. д. свр.* И останжло-то да изцрѣкамь.

Доизцѣ́джь, и́шь, — ди́лъ, *гл. свр.* отъ **доизцѣ́ждамь.**

Доизцѣ́ждамь (да **доизцѣ́джь**), *гл. д.* Довръшвамь изцѣждане-то, изцѣждамь и останжло-то.

Доизцѣлж́, и́шь, — ли́лъ, *гл. д. свр.* Да довръшж изцѣлiаване-то, да изцѣлж и останжлы-ты.

Доизцѣ́нж, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да изцѣнж.

Доизцѣрж́, и́шь, — ри́лъ, *гл. д. свр.* Да довръшж изцѣрiаване-то, да изцѣрж и останжлы-ты.

Доизче́рпж, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* И останжлы-ты да изчерпж, да довръшж изчерпване-то.

Доизчетж́, ешь, — че́лъ, *гл. свр.* отъ **доизчи́тамь.**

Доизче́шж, ешь, — че́салъ, *гл. д. свр.* Да довръшж изчесване-то, да изчешж и останжло-то.

Доизчи́стж, ишь,—тилъ, *гл. д. свр.* Да довръшж изчистване-то, да изчистж и останжло-то.

Доизчи́тамь (да **доизчетж́**), *гл. д.* Довръшвамь изчитане-то, изчитамь и останжло-то. *Да доизчетж книгж-тж.*

Доизчю́вамь, *гл. д. свр.* Да изчювамь всичко докрай.

Доизчю́камь, *гл. д. свр.* Да довръшж изчюкване-то, да изчюкамь и останжло-то.

Доизчю́пж, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да изчюпж.

Доизчю́хнж, ешь, — нжлъ, *гл. ср. свр.* Да изчюхнж съвсѣмь, докрай, да доизсъхнж.

Доизши́лж, ишь, — лилъ, *гл. д. свр.* Да довръшж изшилване-то, да изшилж и останжло-то, да доизострж.

Доизши́ж, ешь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да изшиж, да довръшж изшиване-то.

Доизшѣ́тамь, *гл. д. свр.* Да довръшж изшѣтване-то, да дошѣтамь до уречено-то врѣмя.

Доизшiа́рж, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да изшiарж.

Доизща́вж, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* Да изщавж и останжло-то.

Доизiавж́, и́шь, — ви́лъ, *гл. д. свр.* Да довръшж изiавiаване-то, да изiавж всичко, и останжло-то.

Доизiа́дамь (да **доизiа́мь**), *гл. д.* Изiадамь всичко, и останжло-то.

Доизiа́мь, iаде́шь,—iа́дохъ,—iа́лъ, *гл. свр.* отъ **доизiа́дамь.**

До́йка, *с. ж.* 1) Доилка. 2) Бозка, цицка, нянка; **грудь, ти́тька, си́са, си́си, си́ська.**

До́йкынчя, *с. ср.* Раст. цвѣтiе *Antirrhinum,* арслановы уста, арсланчя, гура, зинилапи, зѣйка, зѣплiакъ, кученце, рушкый шибой, таушанчя, уста, устичя, iабанско цвѣтiе; **львиноустъ.**

Дойлка, *с. ж.* 1) Жена, хванжта да подаiа дѣтя, дойка, дойница, кръмачка, кръмилница; **корми́лица, ма́ма, ма́мка.** 2) Млѣко-то отъ едно доенiе едно или повяче добычета. *Една доилка двадесять окы.*

До́йница, *с. ж.* Жена, что подаiа или има дѣтя бозайничя; дойка, доилка; **корми́лица.**

Дойскамь и **дои́щж,** ешь, — и́скалъ, *гл. свр.* отъ **дойсквамь.** Да приискамь. — **канъıй,** *прич. стр.* Приисканъıй.

Дойсквамь и **дойскувамь** (да **дойскамь,** да **дои́щж**), *гл. д.* Искамь още, приисквамь. — **вамся,** *гл. възвр.* Дощiавамся, приисквамся. *Доискало му ся да си хапне нѣчто.*

Дойщж, в. **дойскамь.**

Докаджж́, и́шь, — ди́лъ, *гл. свр.* отъ **докадíавамь.** — **де́нъıй,** *прич. стр.*

Докадíавамь (да **докаджж́**), *гл. д.* Довръшвамь кадене-то.

Докадíаване, *с. ср.* отъ **докадíавамь.**

Дока́жж, ешь, — ка́залъ, *гл. свр.* отъ **дока́звамь.** — **ка́занъıй,** *прич. стр.*

Дока́звамь и **дока́зувамь** (да **дока́жж**), *гл. д.* 1) Казвамь, разправiамь нѣкому нѣчто, каквото да го разбере добрѣ. 2) Свръшвамь что сьмь подкачилъ да казвамь. *Докажи ми приказкж-тж.*

Дока́зване и **дока́зуване,** *с. ср.* отъ **дока́звамь.**

До́казъ, *с. м.* Изказване. *Нѣма доказъ,* не може ся изкаже. *Нѣма доказъ какво е и что е.*

Докайратж́, и́шь, — ти́лъ, *гл. свр.* отъ до-

кайратіавамь. Да дотраѧ, да дотрьпѧ, да дочакамь.

Докайратіавамь (да докайратѫ), *гл. ср.* Дотрайвамь, дотрьпѣвамь, дочаквамь.

Докалайсвамь и **докалайсувамь** (да докалайшѫ), *гл. д.* Калаисвамь и останѫлото да ся свьрши.

Докалайшѫ, ешь, — йсалъ, *гл. свр.* отъ **докалайсвамь**. Да доганосамь. — **йсанъій**, *прич. стр.* Доганосанъій.

Доканвамь и **доканювамь** (да доканѭ), *гл. д.* Съ канене склонѣвамь. *Едвамь го доканихъ да ны дойде на гостю.*

Доканванье и **доканюванье**, *с. ср.* отъ **доканвамь**.

Доканѭ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **доканвамь**. — **ненъій**, *прич. стр.*

Докапвамь и **докапувамь** (да докапѭ), *гл. ср.* Окапвамь докрай.

Докапѭ, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **докапвамь**.

Докарамь, *гл. свр.* отъ **докарвамь**. — **ранъій**, *прич. стр.*

Докарвамь и **докарувамь** (да докарамь), *гл. д.* 1) Съ каранье довождамь; **пригонять, подгонять.** *Докарай воловы-ты отъ нивѫ-тѫ.* 2) Съ кола, съ конь, съ корабь доносѣмь нѣчто; **привозить, подвозить.** *Докарай ми едны кола дрьва.* 3) Казвася за вѣтьра, за врѣмя-то, кога донесѫть нѣкакво промѣнение; **нести, нагонять.** *Вѣтьръ-тъ докара облаци;* **вѣтеръ нагналъ тучи.** *Есень-та докарва мъглы;* **осень несётъ туманъ.** 4) Правѭ да дойде, причинѣвамь; **причинять, производить, наводить, нагонять, напускать.** *Многото ядене докарва тяжкотѫ на корема. Докарва врѣдъ. Докарвамь тѫгѫ;* **кручинить.** 5) Поприличвамь малко, смахвамь; **смахивать на.** *Докарва на еде-кого,* поприличва, удря, бие, дрьзва, доганя, иде на него. *Докарва на червено,* бие на червено; **имѣетъ красноватый цвѣтъ.** 6) Натъкмѣвамь да сочи, да гляда камъ нѣчто, насочвамь; **наводить.** *Докара оглядалото срѣщѫ мене;* **онъ навелъ на меня зеркало.** 7) Натъкмѣвамь, уравнѣвамь, нагаждамь да дойде равно, едно, уйдурдисвамь; **ладить.** *Дъскы-ты не сѫ докараны добрѣ, та не лѣгать.* 8) Правѭ нѣчто да иде спорядъ мѣрѫ-тѫ, на калѫпа; измѣрвамь, умѣрвамь; **подгонять.** 9) Направѣмь да ми дойде възъ . . . , да ся уравни съ . . . ; **нагонять.** *Докарва си заплатѫ-тѫ възъ сто грошя на мѣсяць.* 10) Правѭ да дойде, да стане, да ся случи. *Докарвамь думѫ за нѣчто,* отварѣмь разговоръ. *Докарвамь рядъ за нѣчто.* — **мся**, 1) *гл. възвр.* Владамся, относѣмся; **обходиться, вести себя, поступать.** *Не ми ся докарвай,* не ми ся гордѣй, не ми ся пери. 2) Случвамся, прилучвамся, ставамь; **случаться.** 3) *гл. стр.* Бывамь докарванъ; **пригоняться, подгоняться.** 4) Довозвамся, доносвамся; **привозиться, подвозиться.** 5) Идѫ, падамся, сьмь; **приходиться, доводиться.** *Азъ му ся докарвамь уйче.* — **Докарва**, *гл. безл.* Иде, прилѣга; **слѣдовать.** *Не ми докарва да кажѫ, да сторѭ,* не ми понася, не ми иде, не ми ся пада. **Докарвася**, случвася, дохожда рядъ; **случаться.** *Докарвася въ това врѣмя да дойде нѣкой.* — *Докарвамь нѣкому ума въ главѫ-тѫ,* научвамь го на умъ, накарвамь го да ся прибере, да ся свѣсти. — *Докарвамь на умъ:* а) Подмыслювамь, подканѣмь, подсѣщамь, наумѣвамь, напомнювамь; **напоминать.** б) Правѭ да дойде нѣчто на умъ, да ся смысли за нѣчто. *Това ми докара на умъ;* **ѳто подало мнѣ мысль.** — *Докарвамь си на умъ,* припомнювамь си, напомнѣмь си, сѣщамся; **припоминать себѣ, вспоминать.** — *Докара мя до торбѫ-тѫ,* направи мя да просѭ. — *Майсториня козы пасе: пять закара, три докара. Което куча не знае да лае, докарва вълка на стадо-то. Докарвася като пѣтелъ на купище.*

Докарванье и **докаруванье**, *с. ср.* отъ **докарвамь** и **докарвамся.**

Докастрювамь (да докастрѭ), *гл. д.* Довьршѣмь кастрене-то, окаструвамь докрай, докрьнѣвамь. — **мся**, *гл. стр.* Докрьнѣвамся.

Докастрюванье, *с. ср.* отъ **докастрювамь**. Докрьнѣванье.

Докастрѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **докастрювамь**. Да докрьнѭ. — **ренъій**, *прич. стр.* Докрьненъій.

Докатервамся и **докатерувамся** (да ся докатерѭ), *гл. об.* Катерѭся, покачвамся донѣйдѣ; **взбираться.**

Докатерѭ (да ся), ишь, — рился, *гл. свр.* отъ **докатервамся; взобраться.**

Докато и

Докатъ, *нар.* Додѣ, доклѣ; **пока.** *Докато могѫ, щѫ работѭ.*

> Съ кыткы-ты да гы обавишь
> Докато дойдѫ и азе,
> Додѣ мя глава отболи,
> Докатъ мя тряска прѣтрясе. *Пѣс.*

Докато има Циганинъ-тъ машѫ, защо да си гори рѫцѣ-ты. Докатъ ся мѫдри-ти намѫдрять, луди-ти ся наскачять.

Докачвамь и **докачювамь** (да докачѭ),

гл. д. Качвамь нѣчто донѣйдѣ. — **мся,** *гл. възвр.* Качвамся донѣйдѣ.

Докачѐние, *с. ср.* Задѣване съ думѫ или какъ да е; **обида, оскорблѐніе.**

Докáчѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **докáчвамь.** Да качѭ донѣйдѣ.

Докáчѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **докáчıамь.** 1) Да досягнѫ, да ся допрѭ; **дотрóнуться.** 2) Да достигнѫ, да досягнѫ; **досягнýть, достáть.** 3) Да набутамь, да боднѫ съ думѫ; **обидѣть.** 4) Да доловѭ, да хванѫ, да допипамь, да вкончѭ; **подцѣпи́ть, схвати́ть. — ченъıй,** *прич. стр.* 1) Когото сѫ боднѫли, набутали съ думѫ или съ друго нѣчто; **обиженный.** 2) Доловенъıй, допипанъıй, вчепканъıй, хванѫтъıй; **подцѣплённый, схвáченный.**

Докáчıамь (да **докáчѭ**), 1) *гл. ср.* Досягамь до нѣчто, допирамь; **касáться, дотрóгиваться до чегó ли́бо.** 2) *гл. д.* Стигамь, достигамь, застигамь, досягамь; **досягáть, доставáть.** *Не могѫ да докачѭ полицѫ-тѫ.* 3) Съ думѫ бодѫ, бутамь нѣкого; **задѣвáть, задирáть словáми когó, обижáть.** 4) Докарвамь врѣдъ нѣкому съ нѣчто; **вреди́ть.** *Докачıа мя на работѫ-тѫ ми. Не докачıа,* не врѣди, не гъıба. 5) Доловıавамь, турıамь на рѫкѫ, вкончвамь, допипвамь, докопвамь; **подцѣплять, подцѣпливать.** *Докачıамь чюждо нѣчто;* **захáпывать.** *Изпразднı сакулѭ, докачи коматъ.* — **мся,** 1) *гл. възвр* Долавıамся, докопвамся, докопчвамся до нѣчто, до нѣкого, вкончвамся; **добирáться, захвáтывать.** 2) *гл. стр.;* **обижáться.**

Докáчıание, *с. ср.* отъ **докáчıамь.**

Доквáсвамь и **доквáсувамь** (да **доквáсѫ**), *гл. д.* Квасѫ докрай колкото трѣбва.

Доквáсѫ, ишь, — силъ, *гл. свр.* отъ **доквáсвамь.**

Докимáсамь, *гл. свр.* отъ **докимáсвамь.** Да опъıтамь.

***Докимáсвамь** и **докимáсувамь** (да **докимáсамь**), *гл. д. Гр.* Опъıтвамь; **прóбовать.**

Доклáвамь, *гл. д.* Дотурıамь, дотъкмıавамь; **доклáдывать.**

Доклáване, *с. ср.* Дотурıане, дотъкмıаване; **доклáдываніе.**

Доклáтѫ (да ся), ишь, — **тился,** *гл. свр.* отъ **доклáщамся.** Да ся дотьтрѭ; **дотащи́ться.**

Доклáщамся (да ся **доклáтѫ**), *гл. възвр.* Съ клатене полека лека дохождамь донѣйдѣ, дотьтрувамся; **доплетáться.**

Доклáщание, *с. ср.* отъ **доклáщамся.**

Доклѐпвамь и **доклѐпувамь** (да **доклѐпѫ**), *гл. ср.* Доврьшвамь клепане-то.

Доклѐпване и **доклѐпуване,** *с. ср.* отъ **доклѐпвамь.**

Доклѐпѫ, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **доклѐпвамь.**

Докли́камь, *гл. свр.* отъ **докли́квамь.** Да довъıкамь. — **канъıй,** *прич. стр.* Довъıканъıй.

Докли́квамь и **докли́кувамь** (да **докли́камь**), *гл. д.* Довъıквамь.

Докли́кване и **докли́куване,** *с. ср.* отъ **докли́квамь.** Довъıкване.

Доклонıѫ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **доклонıавамь; доклони́ть.**

Доклонıавамь (да **доклонıѫ**), *гл. д.* Наклонıавамь, навождамь донѣйдѣ; **доклонять.** *Доклони го до земѭ-тѫ.*

Доклѣцамь, *гл. свр* отъ **доклѣцвамь.** Да изклъцамь всичко-то. — **цанъıй,** *прич. стр.*

Доклѣцвамь и **доклѣцувамь** (да **доклѣцамь**), *гл. д.* Изклъцвамь всичко-то.

Доклѣцване и **доклѣцуване,** *с. ср.* отъ **доклѣцвамь.**

Докльвáвамь (да **докльвѫ**), *гл. д.* Изкльвавамь всичко-то; **доклёвывать.**

Докльвáване, *с. ср.* отъ **докльвáвамь; доклёвываніе.**

Докльвѫ, ѐшь, — **вáлъ,** *гл. свр.* отъ **докльвáвамь; доклевáть. — вáнъıй,** *прич. стр.;* **доклёванный.**

Доклѣчвамь и **доклѣчювамь** (да **доклѣчѭ**), *гл. д.* Заклѣчено-то изклѣчвамь съвсѣмь.

Доклѣчѭ, ишь, — **чилъ,** *гл. свр.* отъ **доклѣчвамь.**

Доклѣ, *нар.* Додѣ, додѣто, докогато, докато, докатъ, дордѣ; **покá.** *Доклѣ бѫдѫ живъ;* **покá живъ бýду.** *Доклѣ ми видять очиты;* **покá глазá глядя́тъ.** *Доклѣ го помнѭ,* доклѣ не сьмь го заборавилъ; **покá э́то у меня́ въ пáмяти.** *Почıакайте, доклѣ дойдѫть и другы-ти;* **подождите, покá придýтъ и другіе.** *Доклѣ цъвти цвѣтıе-то, всıакой го кѫса.*

Доклѣсамь (да ся), *гл. свр.* отъ **доклѣсвамся.** Да клюснѫ.

Доклѣсвамся и **доклѣсувамся** (да ся **доклѣсамь**), *гл. об.* Дохождамь нѣкѫдѣ, та засѣднѫ, щѫть мя, не щѫть мя, да приказвамь; клюсвамь.

Доклѣсване и **доклѣсуване,** *с. ср.* отъ **доклѣсвамся.** Клюсване.

Доковáвамь (да **доковѫ**), *гл. д.* Доврьшıамь коване-то; **докóвывать.**

Доковáване, *с. ср.* отъ **доковáвамь; докóвываніе, докóвка.**

Доковѫ, ѐшь, — **вáлъ,** *гл. свр.* отъ **доковáвамь; доковáть. — вáнъıй,** *прич. стр.;* **докóванный.**

Докогá, *нар.* 1) До кое врѣмя; **до какóго врéмени, до какúхъ поръ.** *Докога това тягло? Докога, куме, до кой день?* 2) Доклѣ; **покá.**

Ке ти давамь до два бѣлы града
Да ся глядашь докога си жива. *Пѣс.*

Докогáто, *нар.* Доклѣ, докато, докать, додѣто, дордѣто; **до тѣхъ поръ, покá.** *Щемъ стоимъ докогато нъ ся доспи.*

Докóлвамь и докóлювамь (**да докóлѭ**), *гл. д.* 1) Не съвсѣмь заклано-то заколвамь хубавѣ; **дорѣзывать.** *Единъ подкачи да го коли, другъ го докла.* 2) Свръшвамь кланіе-то, изколвамь всичкы-ты. *Доколихмы козы-ты.*

Докóлваніе и докóлюваніе, *с. ср.* отъ **докóлвамь; дорѣзываніе.**

Докóлко, *нар.* Близо колко; **приблизúтельно скóлько.** *Доколко сѣно дава таѭ ливада?*

Докóлкото, *нар.* Толкова колкото; **стóлько, скóлько.** *Простирайся доколкото ти дрьжи черга-та*, доколкото можешь, спорядъ състоянie-то си.

Доколѣ́ници, *с. м. мн.* Калцуни безъ ходила, бечвы, дизове.

Докóлѭ, ишь, — клáлъ, *гл. свр.* отъ **докóлвамь; дорѣзать. — клáнъій**, *прич. стр.;* **дорѣзанный.** *Азъ сьмь козелъ дранъ, дранъ, недодранъ, кланъ, кланъ недокланъ.*

Докóмкамь, *гл. свр.* отъ **докóмквамь**

Докóмквамь и докóмкувамь (**да докóмкамь**), *гл. д.* Изкомквамь и останѫлы-ты.

Докóнчвамь и докóнчювамь (**да докóнчѭ**), *гл. д.* Докончıавамь.

Докóнчваніе и докóнчюваніе, *с. ср.* отъ **докóнчвамь.** Докончıаваніе.

Докóнчѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **докончíавамь и докóнчвамь.** Да докончıаѭ, да доврьшѫ, да свръшѫ; **докончáть, окончáть, довершúть. — ченъій**, *прич. стр.* Доврьшенъій, свръшенъій; **докóнчанный, окóнчанный, довершённый.**

Докончíавамь (**да докончíаѭ и да докóнчѭ**), *гл. д.* Докончвамь, доврьшıамь, свръшıамь, докращамь; **докáнчивать, окáнчивать, довершáть.**

Докончíаваніе, *с. ср.* отъ **докончíавамь.** Докончваніе, доврьшıаніе, свръшıаніе; **докáнчиваніе, окáнчиваніе.**

Докончíаѭ, ешь, — чíалъ, *гл. свр.* отъ **докончíавамь.** Да докончѫ.

Докопáвамь (**да докопáѭ**), *гл. д.* Закопано-то доврьшıамь да копаѭ; **докáпывать. — мся**, *гл. стр.*

Докопáваніе, *с. ср.* отъ **докопáвамь; докáпываніе.**

Докóпамь, *гл. свр.* отъ **докóпвамь.** Да доловѭ, да докачѫ, да докопчѫ, да допипамь, да втрапчѫ, да вкопчѫ, да вчепкамь; **схватúть, подцѣпúть. — панъій**, *прич. стр.* Доловенъій, докаченъій, докопченъій, допипанъій, втрапченъій, вкопченъій, вчепканъій; **схвáченный, подцѣплённый.**

Докопáѭ, ешь, — пáлъ, *гл. свр.* отъ **докопáвамь; докопáть. — пáнъій**, *прич. стр.;* **докóпанный.**

Докóпвамь и докóпувамь (**да докóпамь**), *гл. д.* 1) Турıамь рѫкѫ на нѣчто, ловѭ, хващамь, доловıавамь, докопчвамь, докачıамь, допипвамь, вкопчвамь, втрапчювамь, вчепквамь; **схвáтывать, подцѣплять, подцѣпливать, ловúть.** 2) Крадѫ, открадвамь, докачıамь, допипвамь, вкопчвамь; **красть, подцѣплять. — мся**, *гл. възвр.* Долавıамся, докачıамся, докопчвамся, допипвамся до нѣчто, до нѣкого, вкопчвамся, вчепквамся, хващамся за нѣчто; **добирáться, захвáтывать, вцѣплáться.** *Докопался като келявъ о шıапкѫ. Докопался като слѣпець о тоıагѫ.*

Докóпваніе и докóпуваніе, *с. ср.* отъ **докóпвамь и докóпвамся.** Докопчваніе.

Докóпчвамь и докóпчювамь (**да докóпчѭ**), *гл. д.* Докопвамь.

Докóпчваніе и докóпчюваніе, *с. ср.* отъ **докóпчвамь.** Докопваніе.

Докóпчѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **докóпчвамь.** Да докопамь. **— ченъій**, *прич. стр.* Докопанъій.

Докоренѭ́, úшь, — нúлъ, *гл. свр.* отъ **докоренíавамь.** Да прѣмахнѫ, да доврьшѫ, да изтрѣбѫ, да изкоренѫ; **искоренúть. — нéнъій**, *прич. стр.* Прѣмахнѫтъій, доврьшенъій, изтрѣбенъій, изкорененъій; **искоренённый.**

Докоренíавамь (**да докоренѭ́**), *гл. д.* 1) Прѣмахвамь, доврьшıамь, изтрѣбвамь до кореніа, отъ кореніа, изкоренıавамь; **искоренять.** *Докоренихѫ гы*, доврьшихѫ гы. 2) Доврьшıамь коренешe-то, изкоренıавамь докрай. **— мся**, *гл. стр.* Изкоренıавамся; **искореняться.**

Докоренíаваніе, *с. ср.* отъ **докоренíавамь.** Изкоренıаваніе.

Докосѫ́, úшь, — сúлъ, *гл. свр.* отъ **докосíавамь; докосúть. — сéнъій**, *прич. стр.;* **докóшенный.**

Докосíавамь (**да докосѫ́**), *гл. д.* 1) Закосено-то окосıавамь докрай. 2) Свръшıамь коситбѫ-тѫ; **докáшивать. — мся**, *гл. стр.;* **докáшиваться.**

Докосíаваніе, *с. ср.* отъ **докосíавамь; докáшиваніе.**

Докрадѫ́, éшь, — крáдохъ, — крáлъ, *гл. свр.* отъ **докрáждамь.**

Докра́ждамъ (да докраджѫ), *гл. д.* Нѣчто, отъ което е крадено, изкраждамъ всичко-то.

Докра́й, *нар.* 1) До краıа на нѣчто; до **конца́**. *Ходилъ докрай свѣта.* 2) Близо до, край, при; **во́злѣ, по́длѣ**. *Докрай рѣкѫ-тѫ*, при рѣкѫ-тѫ; **во́злѣ рѣки́**. *Докрай кѫщѫ-тѫ*, досамо́ кѫщѫ-тѫ; **по́длѣ, во́злѣ са́маго до́ма**. 3) Съвсѣмъ, досущъ; **вконе́цъ, соверше́нно, совсѣ́мъ**. *Разобори мя докрай. — Открай и до край;* съ **нача́ла до конца́**.

Докра́тѫ, **ишъ, — ти́лъ**, *гл. свр.* отъ **докра́щамъ**. Да доврьшѫ, да сврьшѫ, да привврьшѫ. **— тенъıй**, *прич. стр.* Доврьшенъıй, привврьшенъıй.

Докра́чвамъ и докра́чювамъ (да **докра́чıѫ**), *гл. ср.* 1) Прѣкрачвамъ до нѣчто; **доша́гивать**. *Докрачвамъ до плета.* 2) Крачешкомъ дохождамъ донѣйдѣ.

Докра́чване и докра́чюване, *с. ср.* отъ **докра́чвамъ**; **доша́гиванiе**.

Докра́чıѫ, **ишъ, — чилъ**, *гл. свр.* отъ **докра́чвамъ**; **дошагну́ть**.

Докра́щамъ (да **докра́тѫ**), *гл. д.* Кращамъ, кратувамъ, доврьшıамъ, сврьшıамъ, та не остава вяче; **конча́ть**. *Дократихмы брашно-то.* **— мся**, *гл. стр.* Доврьшıамся, сврьшıамся; **выходи́ть**. *Храна-та нъı ся докраща.*

Докра́щане, *с. ср.* отъ **докра́щамъ**. Доврьшıане, сврьшıане.

Докривѣ́ва (да **докривѣ́е**), *гл. безл.* Става криво, мѫчно, тяжко, домѫчнѣва, дотягва. *Докривѣло ми е отъ нѣчто.*

Докривѣ́ване, *с. ср.* отъ **докривѣ́ва**.

Докривѣ́е, **— вѣло**, *гл. свр.* отъ **докривѣ́ва**. Да домѫчнѣе, да дотягне.

Докроıѫ́, **и́шъ, — кройлъ**, *гл. свр.* отъ **докроıа́вамъ**; **докрои́ть. — кроѐнъıй**, *прич. стр.;* **докрое́нный**.

Докроıа́вамъ (да **докроıѫ́**), *гл. д.* 1) Закроено-то сврьшıамъ да кроıѫ; **докра́ивать**. 2) И останѫло-то, что има да ся крои, скроıавамъ. 3) Прикроıавамъ още, та да стане колкото трѣбва.

Докроıа́ване, *с. ср.* отъ **докроıа́вамъ**; **докра́иванiе**.

Докръмıѫ́, **и́шъ, — ми́лъ**, *гл. свр.* отъ **докръмıа́вамъ**; **докорми́ть. — ме́нъıй**, *прич. стр.*

Докръмıа́вамъ (да **докръмıѫ́**), *гл. д.* Закръмено-то кръмıѫ докрай, колкото трѣбва; **дока́рмливать**.

Докръмıа́ване, *с. ср.* отъ **докръмıа́вамъ**; **дока́рмливанiе**.

Докръ́ıвамъ (да **докръ́ııѫ**), *гл. д.* 1) Кръıѫ до нѣкое врѣмя. 2) Останѫло-то да ся покрые покрывамъ; **докрыва́ть**.

Докръ́ıване, *с. ср.* отъ **докръ́ıвамъ**.

Докръ́ııѫ, **ешь, — кръ́ıлъ**, *гл. свр.* отъ **докръ́ıвамъ**; **докры́ть. — кръ́ıтъıй**, *прич. стр.;* **докры́тый**.

Докрьнıѫ́, **и́шъ, — ни́лъ**, *гл. свр.* отъ **докрьнıа́вамъ. — не́нъıй**, *прич. стр.*

Докрьнıа́вамъ (да **докрьнıѫ́**), *гл. д.* Доврьшıамъ да крьнıѫ, докастрювамъ.

Докрьнıа́ване, *с. ср.* отъ **докрьнıа́вамъ**.

Докрѣ́ıвамъ и докрѣ́пувамъ (да **докрѣ́пıѫ**), *гл. д.* Доврьшıамъ крьпене-то.

Докрѣ́пване и докрѣ́пуване, *с. ср.* отъ **докрѣ́пвамъ**.

Докрѣ́пıѫ, **ишъ, — пилъ**, *гл. свр.* отъ **докрѣ́пвамъ. — пенъıй**, *прич. стр.*

Докрѣ́ствамся и докрѣ́ступамся (да ся **докрѣ́стѫ**), *гл. об.* Сврьшıамъ крьстене-то си.

Докрѣ́стѫ (да ся), **ишъ, — стился**, *гл. свр.* отъ **докрѣ́ствамся**.

Докрѣ́твамъ и докрѣ́тувамъ (да **докрьтѫ**), *гл. д.* Докрьщамъ.

Докрѣ́твася (да ся **докрьти**), *гл. безл.* Покрьтвася, укрьтвася; **тошни́ть**.

Докрѣ́тѫ, **ишъ, — тилъ**, *гл. свр.* отъ **докрѣ́щамъ и докрѣ́твамъ. — тенъıй**, *прич. стр.*

Докрѣ́швамъ и докрѣ́шювамъ (да **докрѣ́шıѫ**), *гл. д.* Закрьшено-то скрьшвамъ съвсѣмъ.

Докрѣ́шване и докрѣ́шюване, *с. ср.* отъ **докрѣ́швамъ**.

Докрѣ́шıѫ, **ишъ, — шилъ**, *гл. свр.* отъ **докрѣ́швамъ. — шенъıй**, *прич. стр.*

Докрѣ́щамъ (да **докрьтѫ**), *гл. д.* Докрьтвамъ: 1) Закрьтено-то доврьшıамъ да крьтѫ. 2) Изкрьтвамъ донѣйдѣ, до нѣчто. **— мся**, *гл. стр.*

Докрѣ́щане, *с. ср.* отъ **докрѣ́щамъ**.

Докрѣпıѫ́ **и́шъ, — пи́лъ**, *гл. свр.* отъ **докрѣпıа́вамъ. — пе́нъıй**, *прич. стр.*

Докрѣпıа́вамъ (да **докрѣпıѫ́**), *гл. д.* 1) Закрѣпıавамъ до нѣчто. *Докрѣпи го до стѣнѫ-тѫ.* 2) Съ крѣпене доносıамъ. *Едва го докрѣпихъ дотука.* **— мся**, *гл. възвр.* Опирамся, крѣпıѫся о нѣчто. — *Докрѣпи си вѣрѫ-тѫ*, удрьжıа си вѣрѫ-тѫ, устоıа си на вѣрѫ-тѫ, не ся изневѣри.

Докрѣпıа́ване, *с. ср.* отъ **докрѣпıа́вамъ**.

Докупу́вамъ (да **доку́пıѫ**), *гл. д.* 1) Купувамъ още, прикупувамъ; **докупа́ть**. 2) Купувамъ и чтото е останѫло да ся купи. 3) Съ мѫкѫ, съ много пары купувамъ.

> Имамъ си дѣвойкѫ
> Тънкѫ, та високѫ,
> Бѣлѫ, та чернокѫ;
> Да ся продаваше,
> Не ще ся докупи. *Пѣс.*

Докупу́ване, *с. ср.* отъ **докупу́вамь; докупка.**

До́купъ, *с. м.* Докупуване. *Нѣма докупа,* не може ся купи, не може ся докупи, много скѫпо. *Да бы ся продавала, не бы имала докупъ.*

Доку́пѭ, ишь, — пилъ, *гл. свр.* отъ **докупу́вамь; докупи́ть.** — пенъій, *прич. стр.;* **доку́пленный.**

***Докурджу́мъ,** *с. м. Т.* 1) Докурджумяно тканіе. 2) Крьстецъ отъ снопіе на нивѫ; **крестé́цъ изъ снопо́въ.** 3) Една игра курамъ.

Докурджу́мянъій, нъ, на, но, *пр.* За тъканіе: направено на четврьтитьі питкьі. *Докурджумянъ поясъ.*

Доку́цамь, *гл. свр.* отъ **доку́цвамь; доковыля́ть.**

Доку́цвамь и доку́цувамь (да доку́цамь), *гл. ср.* Съ куцаніе дохождамь, отивамь нѣкѫдѣ, донѣйдѣ. *Едва докуцахъ дотука.*

Доку́цваніе и доку́цуваніе, *с. ср.* отъ **доку́цвамь.**

Докъ, *нар.* Доклѣ, докато, докатъ; **пока́.** *Докъ дойде,* доклѣ дойде.

Докъ́лкамь (да ся), *гл. об. свр.* Съ кълканіе да дойдѫ, да отидѫ донѣйдѣ.

Докъипи́, — пѣло, *гл. свр.* отъ **докъипѣва.**

Докъипѣва (да докъипи́), *гл. безл. Докъіпѣва ми,* не могѫ вяче да траѭ, кьіпва ми.

Докъ́свамь и докъ́снувамь (да докъ́снѫ), *гл. ср.* Кьіснѫ още за да стане колкото трѣбва; **докиса́ть.**

Докъ́сваніе и докъ́снуваніе, *с. ср.* отъ **докъ́свамь и докъ́снувамь; докиса́ніе.**

Докъ́снѫ, ешь, — налъ, *гл. свр.* отъ **докъ́свамь и докъ́снувамь; доки́снуть.**

Докъ́твамь и докъ́тувамь (да докъ́тѫ), *гл. д.* Закьітено-то доврьшямь да кьітѫ, докьічвамь.

Докъ́тваніе и докъ́туваніе, *с. ср.* отъ **докъ́твамь.** Докьічваніе.

Докъ́тѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **докъ́твамь.** Да докьічѭ. — **тенъій,** *прич. стр.* Докьіченъій.

Докъ́чвамь и докъ́чювамь (да докъ́чѭ), *гл. д.* Докьітвамь.

Докъ́чваніе и докъ́чюваніе, *с. ср.* отъ **докъ́чвамь.** Докьітваніе.

Докъ́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **докъ́чвамь.** Да докьітѫ. — **ченъій,** *прич. стр.* Докьітенъій.

Докѫдѣ́, *нар.* 1) Отъ мѣсто: близо до. *Оттука докѫдѣ васъ.* 2) Отъ врѣмя: близо кѫдѣ. *Докѫдѣ пролѣть.*

Докѫдѣ́то, *нар.* До което мѣсто, додѣто. *Да идемъ докѫдѣто щешь.*

Докѫ́пвамь и докѫ́пувамь (да докѫ́пѭ), *гл. д.* Свршямь да кѫпѭ. — **мся,** *гл. стр.*

Докѫ́пѭ, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **докѫ́пвамь.** — **папъій,** *прич. стр.*

Докѫ́самь, *гл. свр.* отъ **докѫ́свамь; додра́ть, доноси́ть.** — **санъій,** *прич. стр.*

Докѫ́свамь и докѫ́сувамь (да докѫ́самь), *гл. д.* 1) Закѫсано-то покѫсвамь съвсѣмь. 2) За дрѣхьі, за обуща: додирамь гьі отъ носеніе; **додира́ть, дона́шивать.** — **мся,** *гл. възвр.* Докѫсвать, додирать ми ся дрѣхьі-тьі. *Докѫсалъ сьмь ся съвсѣмь.*

Докѫ́сваніе и докѫ́суваніе, *с. ср.* отъ **докѫ́свамь и докѫ́свамся; додира́ніе, дона́шиваніе.**

Докѫ́твамь и докѫ́тнувамь (да докѫ́тнѫ), *гл. д.* Досягамь, закачямь, покѫтвамь; **дотро́гиваться, каса́ться, тро́гать.** — **мся,** *гл. стр.* Досягамся, покѫтвамся.

Докѫ́тваніе, *с. ср.* отъ **докѫ́твамь.** Досяганіе, закачваніе, покѫтваніе; **дотро́гиваніе, тро́ганіе.**

Докѫ́тнѫ, ешь, — налъ, *гл. свр.* отъ **докѫ́твамь.** Да досягнѫ, да закачѭ, да покѫтнѫ; **дотро́нуться, косну́ться, тро́нуть.** — **натъій,** *прич. стр.* Досягнѫтъій, закаченъій, покѫтнѫтъій; **тро́нутый.**

Дола́вямь (да долові́ѭ), *гл. д.* Доловявамь: 1) До́стигомь улавямь, втрапчювамь, докопвамь, докопчвамь, докачямь, допипвамь, вкопчювамь; **схва́тывать, подцѣпля́ть, подцѣпливать, лови́ть.** 2) Заловено-то изловявамь докрай; **дола́вливать.** — **мся,** *гл. възвр.* Докачямся, докопвамся, докопчвамся, допипвамся до нѣчто, до нѣкого, вкопчвамся, вчепквамся, хващамся за нѣчто; **вцѣпля́ться.**

Дола́вяніе, *с. ср.* отъ **дола́вямь и дола́вямся.** Доловяваніе.

Дола́гамь (да доло́жѭ), *гл. д.* Налагамь, подлагамь, прилагамь още нѣчто; **докла́дывать.**

Дола́ганіе, *с. ср.* отъ **дола́гамь; докла́дываніе.**

Долага́чь, *с. м.* Млинъ съ млѣко.

Дола́звамь и дола́зувамь (да дола́зѫ), *гл. ср.* Долазямь.

Дола́зѫ, ишь, — зилъ, *гл. свр.* отъ **дола́зямь и дола́звамь; доползти́.**

Дола́зямь (да дола́зѫ), *гл. ср.* Съ лазеніе достигамь донѣйдѣ, долазвамь; **допа́лзывать.**

Дола́зяніе, *с. ср.* отъ **дола́зямь.** Долазваніе; **допа́лзываніе.**

Дола́ктанка, *с. ж.*

Дола́ктеникъ, *с. м.* и

Дола́ктица, *с. ж* Селска дльга бѣла дрѣха съ кѫсьі до лактіе-то рѫкавьі, клашникъ.

***Долама́,** *с. ж. Т.* Горня дльга дрѣха отъ абѫ, рѫкавница, кюрдия, халина.

Дола́ни, *нар.* До минѫлѫ-тѫ годинѫ.

Доланамь, *гл свр.* отъ **доланвамь.** Да долопамь.— **панъй,** *прич. стр.*

Доланвамь (да доланамь), *гл. д.* Долонвамь, излонвамь, олопвамь псичко-то.

Доланване, *с. ср.* отъ **доланвамь.** Долонване.

Доланецъ, *ум. м.* и

Доланчя, *ум. ср.* отъ **доланъ; шканикъ въ стѣнѣ.** *Малко доланчя въ дуваръ,* хирида.

***Доланъ,** *с. м. Т.* Долабъ: 1) Вдлъбнѫто мѣсто въ стѣнѫ съ врата и полици или подобно нѣчто изградено отъ дъскы да може да ся мѣсти; ракла; **шкапъ.** *Богатъ като мышкѫ въ долапъ. Праздни́й долапъ, врьти́ комать.* 2) Теповица, валявица; **валяльня.** 3) Въ градинѫ справа съ колело, което врьти конь, та вади водѫ за поливане; **водаподъёмный снарядъ, чигирь.** 4) Справа за точене коприпѫ на врьтяшкѫ; **снарядъ для разматыванія шёлка.** 5) Отъ желѣзнѫ тепекіѫ справа за печене кафе.

Доливамь (да долѣѭ), *гл. д.* 1) Приливамь за да наплънѭ. *Долѣй бъкъла, мѣдника.* 2) Приливамь още; **доливать.** — **мся,** *гл. стр.;* **доливаться.** *Отдѣто ся отлива, а не ся долива, скоро ся изпива.*

Доливане, *с. ср.* отъ **доливамь; доливаніе.**

Долижѭ, **ешь,—лизалъ,** *гл. свр.* отъ **долизвамь; долизать.**

Долизвамь и долизувамь (да долижѭ), *гл. д.* Зализано-то олизвамь докрай; **долизывать.**

Долизване и долизуване, *с. ср.* отъ **долизвамь; долизываніе.**

Долика, *с. ж.* Срѣщася въ пѣсни вмѣсто прилика.

> Станко-ле, дудумъ хубава!
> Азъ да ти станѫ прилика,
> Прилика, Станко, долика. *Пѣс.*

Долина, *с. ж.* Низко мѣсто междѫ другъі высокъі; **долина, ложбина, ложжина, надина, надь, впадина.**

Долинка, *ум. ж.* отъ **долина.** Надина; **долинка.**

Долитамь (да долѣтѫ), *гл. ср.* Долѣтѣвамь.

Долитане, *с. ср.* отъ **долитамь.** Долѣтѣване.

Долку, *нар. смякч.* отъ **долу.** Долцѣ.

***Долма,** *Т.* 1) *с. ж.* Насыпъ; **насыпь.** 2) *пр. неизм.* Насыпанъй, направенъй съ насыпъ; **насыпной.**

Долне, като *с. ср.* Долнята часть на нѣчто, долница; **исподъ, низъ.**

Долнеземецъ, мци, *с. м.* Человѣкъ отъ долни-тъі мѣста, отъ югъ на Старѫ Планинѫ, отъ Тракиѭ; долнянецъ, Романецъ. *Отива въ долнеземци,* отива въ Романиѭ.

Долнеземка, *с. ж.* Жена или мома отъ долни-тъі мѣста, отъ Тракиѭ; долнинка, Романка.

> Посгодилси Данкулъ юнакъ
> За дѣвойкѫ дели Димкѫ.
> Дели Димкѫ долнеземкѫ. *Пѣс.*

Долнеземскъій, ска,—ско, *пр.* Что е отъ долнѭ землѭ.

Долнеземчя, *ум. ср.* отъ **долнеземецъ.**

Долненецъ, в. **долнянецъ.**

Долнета, *с. ж.* 1) Долне качество; **низкость.** 2) Доленъ нравъ, безчестность; **низость, подлость.**

Долний, — лънь и ленъ, лня, лне, *пр.* 1) Что ся намира долу, или по-долу отъ друго, подъ друго нѣчто; **нижній, исподній.** *Да го чюкне горний прагъ, да погляднe долний. Ако имашь доленъ господь, надѣвайся и на горний.* 2) Что ся носи отдолу подъ другъі; **исподній.** *Долни дрѣхъі,* гащи-тъі, риза-та; **нижнее платье.** 3) Что ся намира на-камъ югъ, на-камъ море-то; **южнъій.** *Долни мѣста, долня земя.* 4) За люде-то: по-сиромаси-ти, нѣмотни-ти, по-прости-ти; **низкій, незнатный.** *Колкото си, по-доленъ ся показвай.* 5) Что е на хубость, на видъ, на работѫ и проч. не дотамъ, по-просто; **низкій.** *Долня работа. Долня стока;* **товаръ низшаго достоинства.** 6) Низкъій, безчестнъій, мрьснъій; **низкій, подлый, презрителный.— По-долний,** *сравн. ст.;* **низшій.** — *Доленъ свѣтъ,* тоя свѣтъ, земя-та.

> Господь ангелъі проводи
> Зарадъ безгрѣшны душици,
> И ангели си слѣзохѫ
> Долу ми на доленъ свѣтъ. *Пѣс*

— *Долня цѣна,* низка цѣна; **низкая цѣна.**— *Долня рѫка человѣкъ,* человѣкъ отъ доленъ рядъ, отъ просты-тъі; **низшаго разряда человѣкъ.**

Долнина, *с. ж.* Долне, низко мѣсто, долнище; **низменность.**

Долница, *с. ж.* Долне-то, долня-та страна, опако-то на нѣчто; **низъ, исподъ, изнанка.**

Долници, *с. ж. мн.* Особенъі плетеници на косѫ, что стоять отдолу подъ другъі-тъі.

> Майка Венѫ ситно плете:
> Долници-тъі бисеръ ниже,
> Горници-тъі злато лѣе,
> Ситно плете, хъітро учи. *Пѣс.*

Долничкъій,—чъкъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **долний.** При-доленъ, вѣзъ-доленъ.

Долнище, *с. ср.* 1) Долнина; **низменность.**

Западнилъ овця-ты въ долнище-то. 2) Долнiа-та чясть на какво да е обуще; ходило; **носо́къ, го́ловы.** *Обуща съ съдраны долнища.*

Долнянѣцъ, нцй, *с. м.* Человѣкъ отъ долни-ты мѣста, долнеземецъ.

Долнянинъ, *с. м.* Вѣтьръ, что иде изъ долни-ты мѣста, изъ поле-то.

Духни, вѣтре долянине,
Та поразвѣй коню гривѫ,
Коню гривѫ, момку перчемъ. *Пѣс.*

Долнянка́, *с. ж.* Жена или мома отъ долни-ты мѣста, отъ югъ на Старѫ Планинѫ, отъ Тракиѭ; долнеземка.

Долнíакъ, *с. м.* Южнъій вѣтьръ, югъ, бѣлъ вѣтьръ, бѣломорецъ, лодозъ; **южный вѣтеръ, полу́денникъ.** *Повѣѫ, духнѫ долнякъ, та разтопи снѣгъ-тъ.*

Доловѭ, и́шь, — ви́лъ, *гл. свр.* отъ **дола́вıамъ** и **доловı́авамъ.** Да докопамъ, да докопчѭ, да докачѭ, да допипамъ, да вкопчѭ, да втрапчѭ, да вчепкамъ, да хванѫ; **схвати́ть, подцѣпи́ть. — ве́нъій,** *прич. стр.* Докопанъій, докопченъій, докаченъій, допипанъій, вкопченъій, втрапченъій, вчепканъій, хванѫтъій; **схва́ченный, подцѣплённый.**

Доловı́авамъ (да доловѭ), *гл. д.* Долавıамъ.

Доловı́аване, *с. ср.* отъ **доловı́авамъ.** Долавıане.

Доло́жѭ, ишь, — жилъ, *гл. свр.* отъ **дола́гамъ. — женъій,** *прич. стр.*

Доложı́акъ, *с. м.* Голѣма чяшıа за вино; **ку́бокъ.** *Доложıака тебе чıака.*

Долома́, *с. ж.* в. **долама́.**

Доло́памъ, *гл. свр.* отъ **доло́пвамъ.** Да долапамъ. — **панъій,** *прич. стр.* Долапанъій.

Доло́пвамъ и **доло́пувамъ (да доло́памъ),** *гл. д.* Долапвамъ.

Доло́пване и **доло́пуване,** *с. ср.* отъ **доло́пвамъ.** Долапване.

Доло́чвамъ и **доло́чювамъ (да доло́чѭ),** *гл. д.* За кучи: олочвамъ всичко-то.

Доло́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **доло́чвамъ.**

Долошı́ава (да долошıае) и

Долошıавѣ́ва (да долошıавѣе), *гл. безл.* Става лоше, болно, слошıавася. *Долошıа ми,* слоши ми ся; **мнѣ сдѣлалось ду́рно.**

Долошıавѣ́е, — вѣло, *гл. свр.* отъ **долошıавѣ́ва.**

Долошı́ае, — шıало, *гл. свр.* отъ **долошı́ава.**

До́лу, *нар.* Долѣ: 1) Низко до земѭ-тѫ или дѣто стоимъ, та подъ краката. *Паднѫ долу;* **упа́лъ внизъ.**

Съ уста грачи, съ очи долу гляда. *Пѣс.*

2) На долний, на дьрний край; **на концѣ.** 3) Долний стропъ, долний катъ на кѫщѫ, на срадѫ; **низъ строе́нія.** *Зимѣ си сѣдимъ долу за по́-топло.* 4) Низко мѣсто; **ни́зкая, ни́зменная мѣстность.** *Да свалимъ говяда-та отъ планинѫ-тѫ долу въ поле-то.*

Да си иде тамо долѣ,
Тамо долѣ на изтока. *Пѣс.*

5) На земѭ-тѫ, на тоıа свѣтъ; **на ѳтомъ свѣтѣ.** *Долу на долний свѣтъ.* — **По́-долу:** а) По́-низко, по́-камъ долний край; **ни́же.** *Свали го по́-долу;* **спусти́ его́ ни́же.** *Сѣднѫлъ по́-долу отъ него.* б) Съ по́-долнѭ цѣнѫ, по́-евтино; **деше́вле.** *Азъ го купихъ по́-долу. По́-долу отъ пять грошıа не го даватъ.* — **На́й-долу,** най-низко, най-накраıа, най-евтино. — **На-до́лу** (надолу): а) Камъ по́-низко; **внизъ.** *Слизамъ надолу;* **спуска́ться внизъ.** *Паднѫ съ главѫ-тѫ надолу;* **упа́лъ голово́ю внизъ.** б) За нѣкое мѣсто, за въ село, за въ градъ: камъ онѭ странѫ, камъ коѭто тече рѣка-та. *Да идемъ надолу изъ село-то. Надолу отъ село-то има водяници.*

Той си погляда надолу,
Надолу, още нагорѣ:
Отдолу юнакъ идıаше. *Пѣс.*

в) Камъ югъ, камъ море-то. *Наши-ти селяне зимѣ ходятъ надолу на работѫ.* — **По́-надолу,** още по́-низко; **ещё ни́же.** *Да идемъ по́-надолу;* **пойдёмъ ещё ни́же.** *Спусти го по́-надолу;* **спусти́ его́ ещё ни́же.** — **Отъ-долу** (отдолу): а) Отъ долнѭ-тѫ странѫ; **сни́зу.** *Отгорѣ бѣло, а отдолу чрьно;* **све́рху бѣло́, а сни́зу черно́.** б) Отъ долний край; **съ ни́жняго конца́.** в) Отъ долне мѣсто, откамъ югъ, откамъ море-то. *Вѣтьръ-тъ иде отдолу.*

Отдолу идѫтъ три младъі,
Три младъі, три ергенчета. *Пѣс.*

г) Долу подъ. *Отдолу подъ кѫщѫ-тѫ има избѫ;* **внизу́ подъ до́момъ по́гребъ.** *Отдолу подъ стола;* **внизу́ подъ сто-ло́мъ.** *Отдолу подъ тоıа камъкъ има нѣчто закопано. Отдолу подъ кожюха имамъ и другѫ дрѣхѫ.* — *По́-отдолу,* по́ отъ низко. — **Изъ-отдо́лу** (изотдолу), откамъ долнѭ-тѫ странѫ, изподъ долу; **съ-и́споди, съиспо́ди, сни́зу.** *Чю ся гласъ изотдолу.* — *Не падамъ долу,* не сьмъ по́-доленъ отъ нѣкого, отъ нѣчто. *Той не пада долу отъ бащѫ си,* и той е като бащѫ си. *Наши-ти волове не падатъ долу отъ ваши-ты,* не сѫ по́-долни отъ ваши-ты. — *Вилъ горѣ, вилъ долу,* чюдился, мъıслилъ, трьсилъ и тукъ и тамъ. — *Горѣ высоко, долѣ твьрдо. Горѣ осо, долѣ босо.*

Долу́пвамъ и **долу́пувамъ (да долу́пѭ),**

гл. д. 1) Залупено-то олупвамь докрай. **ока́нчивать лупле́ніе.** 2) За кокошкѫ и обще за птицѫ: излупвамь, измѫтвамь всички-ты яйца; **высиживать (о птицахъ).** *Кокошка-та не лѣжю да долупи яйцата си.*

Долу́пвание и **долу́пувание,** *с. ср.* отъ **долу́пвамь.**

Долу́пнѫ, **ишь, — пилъ,** *гл. свр.* отъ **долу́пвамь. — пенъій,** *прич. стр.*

Долу́щвамь и **долу́щувамь** (**да долу́щѫ**), *гл. д.* Залущено-то олущвамь докрай, съвсѣмь; **ока́нчивать луще́ніе, шелуше́ніе.**

Долу́щвание и **долу́щувание,** *с. ср.* отъ **долу́щвамь.**

Долу́щѫ, **ишь, — щилъ,** *гл. свр.* отъ **долу́щвамь. — щенъій,** *прич. стр.*

До́лцѣ, *нар. смякч.* отъ **до́лѣ.** Долку. *По́долцѣ,* малко нѣчто по́-долу; **ни́же немно́го.**

Долчи́на, *ум. ж.* отъ **долъ:** 1) Малъкъ долъ; **небольша́я лощи́на.**

> Ѩ иди, Босуле, ѩ иди,
> Най-прьва мрьшѭ да стапешь,
> Долчинѫ да си изплъшишь,
> Черньі-тьі орли да влѣчешь,
> Зеленьі мухьі да брьнчять *Пѣс.*

2) Вадуликъ, поточя; **ручеёкъ, пото́чекъ.**

Долчи́нка, *ум. ж.* отъ **долчи́на.**

> Подъ всѩко дрьво и юнакъ,
> Въ всѩкѫ долчинкѫ и байрѩкъ. *Пѣс.*

Долчя́, *ум. ср.* отъ **долъ.** Долець.

Долъ, **доло́ве** и **до́лища,** *с. м.* 1) Вдлъбнѫто мѣсто междѫ двѣ брьда, врагъ, оврагъ, дере; **буера́къ, овра́гъ, ложби́на.**

> Изъ долъ бѣгай, гъіди,
> Капа ти ся види.

2) Потокъ, вадуликъ, вадица; **руче́й, пото́къ. До́лие,** *съб. По длъбоко долю и по тьмно усою.*

> Вьікнѫ Недѣлѩ что може:
> И долие-то сѫ ѩкнѩли,
> И гора-та е писнѩла
> Отъ Недѣлинъі гласовьі. *Пѣс.*

Долъ́тамь, *гл. свр.* отъ **долъ́твамь.**

Долъ́твамь и **долъ́тувамь** (**да долъ́тамь**), *гл. ср.* 1) Съ лътание достигамь донѣйдѣ. 2) Лътамь колкото ми ся иска.

До́лѣ, *нар.* в. **до́лу.**

Долѣ́гамь (**да долѣ́гнѫ**), 1) *гл. д.* Облѣгамь едно нѣчто до друго, доблѣгамь, допирамь; **приставля́ть, прислоня́ть.** 2) *гл. ср.* Доблѣгамся, допирамся. *Долѣга до стѣнѫ-тѫ.* — **мся,** *гл. възвр.* Облѣгамся, доблѣгамся, допирамся до нѣчто; **прилежа́ть.**

Долѣ́гание, *с. ср.* отъ **долѣ́гамь.** Облѣгание, доблѣгание, допирание.

Долѣ́гнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **долѣгамь.** Да облѣгнѫ, да доблѣгнѫ, да допрѫ. — **нѫтъій,** *прич. стр.* Облѣгнѫтъій, доблѣгнѫтъій, допрѣнъій.

Долѣ́жкѫ, **и́шь, — жя́лъ,** *гл. свр.* отъ **долѣ́жя́вамь.**

Долѣжя́вамь (**да долѣ́жкѫ**), *гл. ср.* 1) Долѣжявамь си, излѣжявамся, лѣжѫ додѣ ми ся лѣжи. 2) Лѣжѫ до уречено-то врѣмя.

Долѣжя́вание, *с. ср.* отъ **долѣжя́вамь.**

Долѣку́вамь, *гл. д. свр.* Да излѣкувамь съвсѣмь. *Долѣкува го до смрьть;* **залѣчи́лъ его́ до сме́рти.**

Долѣ́пнѫ, **и́шь, — пи́лъ,** *гл. свр.* отъ **долѣпя́вамь** и **долѣ́пямь.**

Долѣпя́вамь и **долѣ́пямь,** *гл. д.* 1) Довршямь лѣпене-то. 2) Прилѣпявамь едно нѣчто на друго; **прилѣпля́ть. — мся,** *гл. възвр.* Прилѣпявамся до нѣчто и не ся отдѣлямь отъ него. *Долѣпился е до мене като лѣпкѫ за полѫ.*

Долѣту́вамь, *гл. ср. свр.* Да изминѫ, да изкарамь лѣто-то.

Долѣтѣ́вамь (**да долѣтѫ́**), *гл. ср.* Долитамь: 1) Съ лѣтѣние достигамь донѣйдѣ; **долета́ть.** 2) За птици-тьі: дохождамь; **прилета́ть.** *Ластовици-тѣ долѣтѣвать прѣзъ Марта. Гарванъ отлита, соколъ долита.* 3) Дотичямь, дохождамь съ брьзание. 4) Дохождамь, пристигамь.

> Долѣтѣ му бѣла книга,
> Бѣла книга црьно писмо. *Пѣс.*

5) Постигамь, сполитамь, нахождамь; **пости́гать.** *Отдѣ ньі долѣтѣ това зло!*

Долѣтѣ́вание, *с. ср.* отъ **долѣтѣ́вамь.** Долитание.

Долѣтѫ́, **и́шь, — тѣ́лъ,** *гл. свр.* отъ **долѣтѣ́вамь** и **доли́тамь; долетѣ́ть, прилетѣ́ть.**

Долѣ́ѭ, **ешь, — лѣлъ,** *гл. свр.* отъ **доли́вамь; доли́ть. — лѣ́нъій** и **— лѣ́тъій,** *прич. стр.;* **доли́тый.**

Долюлѣ́вамь (**да долюлѣ́ѭ**), *гл. д.* Довршямь люлѣне-то, свршямь да люлѣѭ.

> Леле дружкьі, мои дружкьі,
> По́-кротко мя залюлѣйте,
> Още кротко долюлѣйте. *Пѣс.*

— *Каквато го залюлѣла, такава го и долюлѣла;* **како́въ въ колыбе́льку, тако́въ и въ моги́лку. — мся,** *гл. възвр.* Люлѣѭся колкото си щѫ. *Остави мя да си ся долюлѣѭ.*

Долюлѣ́вание, *с. ср.* отъ **долюлѣ́вамь.**

Долюлѣ́ѭ, **ешь, — лѣ́лъ,** *гл. свр.* отъ **долюлѣ́вамь. — лѣ́нъій,** *прич. стр.*

Долютѣ́вамь (**да долютѫ́**), *гл. ср.* Залютѣвамь, допарвамь.

Долютѣ́вание, *с. ср.* отъ **долютѣ́вамь.** Залютѣвание, допарвание.

Долютж́, и́шь,—тѣлъ, *гл. свр.* отъ **долютѣвамь**. Да залютж, да допарж.

Долж́чвамь и **долж́чювамь** (**да долж́чиж**), *гл. д.* Доврьшюамь лжчение-то.

Долж́чиж, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **долж́чвамь**.

Дома́, *нар.* Въ кжщи, не́-вънъ; **до́ма**. *Дома ны*, у насъ, въ нашжтж кжщж; у насъ въ до́мѣ. *Отивамь си дома*; **я иду́ домо́й**. — **У дома́** (удома), въ нашжтж кжщж, у насъ. *Удома има гостю*; **у насъ го́сти**. *Да идемъ удома*; **пойдёмъ домо́й**. *Заповѣдайте удома*; **пожа́луйте къ намъ**. — **По дома́** (подома), въ кжщиты си. *Здрави ли сте подома?* **здоро́вы ли всѣ у васъ?** *Разотидохжся подома*; **разошли́сь по дома́мъ**. *Всюкой подома, че бие Турчинъ по главж*. — *Ожени момж да не е дома. Като трупа у комшии-ты, тю ще дойде и дома. Дома и да мрешь е добрѣ*; **въ семьѣ и смéрть красна́**. *Дома си правишь каквото сакашь. Прѣдъ хора-та похъ, похъ, пакъ у дома охъ, охъ! Варварица, Николица, кола дрьва, кола брашно — кждѣ да си, дома да си. Врядъ тя трьсихъ, попе*. — *Че удома?* — *Само у васъ не ходихъ*.

Дома́жиж, ешь, — ма́залъ, *гл. свр.* отъ **дома́звамь**; **дома́зать**. — **ма́занъій**, *прич. стр.*; **дома́занный**.

Дома́звамь и **дома́зувамь** (**да дома́жиж**), *гл. д.* 1) Замазано-то доврьшюамь да мажиж; **дома́зывать**. 2) Нѣчто смазано нѣколко, съвсѣмь смазвамь; **разда́вливать оконча́тельно**. — **мсяь**, *гл. възвр.* и *стр.*; **дома́зываться**.

Дома́званіе и **дома́зуваніе**, *с. ср.* отъ **дома́звамь**; **дома́зываніе, дома́зка**.

***Домазлж́къ**, *с. м.* в. **дамазлж́къ**.

Домазя́ть, *с. м.* Зять на водъ, на приводъ, приведенъ зять, призятъкъ, приводъкъ, приходъкъ, пришьлець; **зять, при́нятый въ домъ къ тéстю или тёщѣ, ва́бій, призячённый**. *Попытали щръка, зачто му сж толко црьны нозѣ-ты, а той реклъ: не сьмь по́-црьнъ отъ домазятю*.

Домакъ́інка, *ум. ж.* отъ **домакъ́іня**; **хозя́юшка**.

Домакъ́інскъій, ска, ско, *пр.* отъ **домакъ́інь**. Что е, что приличя на домакъини, стопанскъій; **хозя́йскій**. *Едно око домакънско свършва повече отъ двѣ ржцѣ слугънскъ*. — *Кжща домакънска*, добрѣ нарядена, съ всичко, чтото трѣбва, въ неж. — **скъі**, *нар.* Като домакъінь, стопанскъі; **хозя́йски**.

Домакъ́інство, *с. ср.* Домъ, кжща съ всичкж-тж покжщнинж въ неж; **хозя́йство**. *Който не мысли отднесь что ще прави утрѣ, нему нито е домъ-тъ, нито домакънство-то като свѣта. У Египтинъ домакънство не барай*.

Домакъ́інчя, *ум. ср.* отъ **домакъ́інь**. Младъ, малъкъ домакъінь.

Домакъ́інь, *с. м.* 1) Онъій, чиято е кжщата, стопанъ, стапанинъ, сайбия; **хозя́инъ**. *Домакъинь, ала домъ нѣма. Безуменъ гость домакънюа кани. Бръзъій крадець домакъиню смайва*. 2) Мжжь спорядъ женж си, кжщникъ; **мужъ, супру́гъ**. *Домакъинь-тъ ми*, мжжь ми, кжщникъ-ть ми; **мой мужъ, мой супру́гъ, мой хозя́инъ**. 3) Въ задругж: най-старъій, който ж оправя; челникъ, глава. 4) Кжщовникъ, врьтокжщникъ, уряденъ, пѣстовенъ чловѣкъ; **хоро́шій хозя́инъ**.

Домакъ́іня, *с. ж.* 1) Жена на домакъинь, стопанка, сайбийка, зейка, чорбаджийка; **хозя́йка**. 2) Урядна, пѣстовна жена; кжщовница; **хоро́шая хозя́йка**.

Дома́миж, ишь, — милъ, *гл. д. свр.* Да примамиж да дойде; **замани́ть**.

Дома́рюамь (**да доморіж**), *гл. д.* Доморювамь.

***Дома́тъ**, *с. м. Фр.* Раст. *Solanum* и неговъій плодъ, френскъій патлжджанъ, мехле; **помъ-даму́ръ, помадо́ръ**.

Дома́хамь, *гл. свр.* отъ **дома́хвамь**. — **ханъій**, *прич. стр.*

Дома́хвамь и **дома́хувамь** (**да дома́хамь**), *гл. д.* 1) Като махамь, достигамь до нѣчто. 2) Допридамь пряденіе на махалкж.

Дома́хваніе и **дома́хуваніе**, *с. ср.* отъ **дома́хвамь**.

Дома́шній, — шьнь и — шенъ, шня, шне, *пр.* 1) Что е отъ дома, отъ кжщж-тж или ся намира вкжщи; **дома́шній**. *Домашнюата вечерю най-лесно ся прѣтурю*. 2) Что е правенъ у дома, домювъій; **дома́шній**. *Ные юдемъ домашенъ хлѣбъ*, дома мѣсенъ, не купувамъі. *Мома е домашенъ хлѣбъ*. 3) Свой; **дома́шній**. *Ные смы си домашни*; **мы свои, дома́шніе**. *Домашний обирачь е по́-страшенъ отъ външий*. — **шне**, *нар.* Домашнж-тж.

Дома́шниж-тж, *нар.* Като у дома, като у насъ си, домашнё; **подома́шнему**.

Домашя́рка, *с. ж.* Жена или мома, която обичя да стои все дома си, не ходи никждѣ; домошярка; **домосѣдка, домовни́ца**.

Домашя́рь, *с. м.* 1) Мжжь, който стои все дома си, не ходи никждѣ; домошярь; **домосѣдъ, домовни́къ**. 2) Една змия, която ся вжди по кжщи-ты; мышеядка, мышкарь, таласжмъ.

До́мека, *нар.* Повяче.

Домѣлѭ, ешь,—млѣхъ,—млѣлъ, *гл. свр.* отъ **домилямь**; **домолóть**. — **млѣный**, *прич. стр.;* **домóлотый**.

Дометáчь, *с. м.* Въ еднѫ народнѫ приказницѫ кума лѣса така ужь была крьстила дѣтя-то.

Дометѫ, éшь,—мéтохъ,—мéлъ, *гл. свр.* отъ **домитамь**; **доместú**.—**тéный**, *прич. стр.*

Домилямь (да домѣлѭ), *гл. д.* 1) Доврьшвамь млене-то; **домáлывать**. 2) И останѫло-то мелѭ. 3) Мелѭ още, примилямь.

Домиляне, *с. ср.* отъ **домилямь**; **домáлываніе**.

Домилѣвамь (да домилѣѭ), *гл. ср.* Става мило нѣкому за мене. *Да подойдѫть дѣвица-та да гы повидѫ, че ми сѫ домилѣлы.* — **Домилѣва**, *гл. безл.* Става мило, дожялѣва, добалнѣва, затѫжявася. *Искамь да го видѫ, че ми е много домилѣло за него.*

Домилѣване, *с. ср.* отъ **домилѣвамь**.

Домилѣѭ, ешь, — лѣлъ, *гл. свр.* отъ **домилѣвамь**.

***Дóминъ**, *с. м. Л.* Католическый священикъ.

Домирисвамь и **домирисувамь** (да домиришѭ), *гл. ср.* За миризмѫ: достигамь донѣйдѣ; **доходúть зáпаху**.

Домиришѭ, ешь, — рúсалъ, *гл. свр.* отъ **домирисвамь**.

Домитамь (да дометѫ), *гл. д.* 1) Заметено помитамь докрай; **дометáть**. 2) Съ метене докарвамь донѣйдѣ. *Вѣтрьтъ е домелъ сухѫ шумѫ прѣдъ врата-та.* — **мся**, 1) *гл. възвр.* Допелѣвамся, дохождамь. *Ѩ ся домети тука!* ѩ ся допелѣй, ѩ ела тука! 2) *гл. стр.;* **дометáться**.

Домитане, *с. ср.* отъ **домитамь**; **дометáніе**.

Домица, *с. ж.* Въ изречение: *дома домица врядна врядница.*

Домовитый, тъ, та, то, *пр.* 1) Който си има добьръ домъ, замощный; **достáточный въ домáшнемъ хозяйствѣ**. 2) Който ся грыжи за кѫщѫ-тѫ си, кѫщовный; **домовúтый**. *Да е имовитъ, да е становитъ, да е ѩковитъ, да е домовитъ, сухъ да излиза, росенъ да дохожда.*

Домовладыка, *с. м.* Домакынь, глава въ кѫщи.

Домóвникъ и **домóмникъ**, *с. м.* 1) Уряденъ за-въ кѫщѫ-тѫ си домакынь, кѫщовникъ, врьтокѫщникъ; **сконúдомъ, хорóшій хозяинъ**. 2) Домакынь, стопанинъ, станинъ; **хозяинъ**. *Ако ми си годеникъ, чева не ми си домовникъ.* 3) Който има челядь, челядникъ; **семéйный**.

Домóвница и **домóмница**, *с. ж.* 1) Урядна жена или мома, кѫщовница, врьтокѫща, врьтокѫщница; **хорóшая хозяйка, сконúдомка**.

> Момица е разсыпница,
> А вдовица домовница. *Пѣс.*

2) Домакыня, стопаница; **хозяйка**. *Вѣрна слугыца—рада домовница.* 3) Коѩто има челядь, челядница; **семéйная**.

Домóвный, — вынъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Домовитый. 2) Что е отъ дома, что е за дома; **домóвный**. — **вно**, *нар.* Съ всичкѫ-тѫ челядь; **со всѣмъ семéйствомъ**.

Доморѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **доморѩвамь**. — **рéный**, *прич. стр.*

Доморѩвамь (да доморѭ), *гл. д.* Уморѩвамь съвсѣмь.

Домотáвамь (да домотаѭ), *гл. д.* Замотаното доврьшвамь да мотаѭ; **домáтывать**. — **мся**, 1) *гл. възвр.* Дохождамь, домитамся, допелѣвамся. *Какво си ся домоталъ тука!* 2) *гл. стр.;* **домáтываться**.

Домотáване, *с. ср.* отъ **домотáвамь**; **домáтываніе**.

Домотаѭ, ешь, — тáлъ, *гл. свр.* отъ **домотáвамь**; **домотáть**. — **тáный**, *прич. стр.;* **домóтанный**.

Домочядие, *с. ср.* Челядь; **семья, семéйство**.

Домошáрка, *с. ж.* Домашарка.

Домошарувамь, *гл. ср.* Шарѭ изъ кѫщи, тарашувамь, ходѫ, дырѭ, разглеждамь всѫду изъ кйошета-та.

Домошарýване, *с. ср.* отъ **домошарýвамь**.

Домошáрь, *с. м.* Домашарь. — *Котка домошарь*, коѩто домошарува изъ кѫщи да найде нѣчто да си похапне.

Домразú,—зúло, *гл. свр.* отъ **домразѩва**. Да домрьзне, да стане студено.

Домразѩва (да домразú), *гл. безл.* Домразява ми, подкачѩ да ми става студено, да ми мрази, домрьзва ми.

Домрѣзва (да домрьзне), *гл. безл.* Домразѩва.

Домрьзú,—зѣло, *гл. свр.* отъ **домрьзѣва**. Да хване мрьзелъ.

Домрѣзне, — знало, *гл. свр.* отъ **домрѣзва**. Да домрази.

Домрьзѣва (да домрьзú), *гл. безл.* Дохожда, хваща мрьзелъ. *Домрьзѣло го да работи.*

Домрѣжва ми ся (да ми ся домрѣжи), *гл. безл.* Прѣмрѣжва ми ся на очи-ты, уписа мя на сънъ, додрѣмва ми ся; **глазá, вѣки смежáются**.

> Борянка ми е сѣдѣла,
> Сѣдѣла сѣдѣнкувала . . . .
> Че й ся мрѣжя домрѣжи,
> Че й ся дрѣмка додрѣма. *Пѣс.*

Домрѣжи (да ми ся), — жи́ло ми ся, *гл. свр.* отъ домрѣжва ми ся.

Дому́вамь, *гл. ср.* Врьтѭ, глядамь кѫщѫ, берѫ домъ, стоѭ въ кѫщѫ.

Дому́швамь и **дому́шювамь** (да дому́шѭ), *гл. д.* Мушнѫто мушѭ да умре; дока́лывать.

Дому́шване и **дому́шюване,** *с. ср.* отъ дому́швамь; дока́лываніе.

Дому́шѭ, ишь, — шилъ, *гл. свр.* отъ дому́швамь; доколо́ть. — шеный, *прич. стр.;* доко́лотый.

Домъ, *с. м.* 1) Кѫща; *домъ.* 2) Всичкы-ти въ кѫщи, челядь; семе́йство. 3) Покѫщнина, домакынство; дома́шняя у́тварь. — *Какво сѫ подома, по домъ?* какво сѫ домашни-ти? — *Домъ, голѣ, домъ!* така ужь казвалъ тѫпанъ-тъ на нѣмотнъı-ты, та да ся не веселять, а да работять. — *Звань дому не сѫди;* въ чужо́мъ до́мѣ не ука́зываютъ. *Каквто му умъ-тъ, такъвъ му и домъ-тъ. Вижь му ума, та му крой за дома. Вижь му дома, та му крой за ума. Господь зима по́напрѣдъ ума, па и дома. Грозна булка домъ бере, а хубава сборъ бере. Играй, Маро, поигравай и дома си не забравяй.*

Домъквамь, домъкувамь и **домъкнувамь** (да домъкнѫ), *гл. д.* Домъчямь, довличямь, дотьтрувамь, дотатразвамь; дота́скивать. — мся, 1) *гл. възвр.* Домъчямся, насилѫ, съ мѫкѫ дохождамь, довличямся, дотьтрувамся, дотатразвамся; дотащи́ть но́ги, дотащи́ться. 2) Примъквамся, привличямся, дохождамь нѣйдѣ безъ да мя щѫть, безъ да мя въıкать, присламчвамся. 3) *гл. стр.;* дота́скиваться.

Домъкване, домъкуване и **домъкнуване,** *с. ср.* отъ домъквамь и домъквамся. Домъчяне; дота́скиваніе.

Домъкнѫ, ешь, — налъ, *гл. свр.* отъ домъквамь и домъчямь. Да довлѣкѫ, да дотьтрѫ, да дотатразѫ; дотаска́ть, дотащи́ть. — натый, *прич. стр.* Довлѣченый, дотьтраный, дотатразеный; дота́щенный.

Домъчямь (да домъкнѫ), *гл. д.* Домъквамь.

Домъчяне, *с. ср.* отъ домъчямь. Домъкване.

Домъ́слювамь (да домъ́слѭ), *гл. ср.* Домышлявамь, намыслювамь друго, размыслювамь, промѣнявамь мысль; разду́мывать, перемѣня́ть мысль.

Домъ́слюване, *с. ср.* отъ домъ́слювамь. Домышляване.

Домъ́слѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ домъ́слювамь и домышля́вамь; разду́мать, перемѣни́ть мысль.

Домышля́вамь (да домъ́слѭ), *гл. ср.* Домыслювамь.

Домышля́ване, *с. ср.* отъ домышля́вамь. Домыслюване.

Домѣ́рвамь и **домѣ́рувамь** (да домѣ́рѭ), *гл. д.* 1) Доврьшвамь мѣрене-то, измѣрвамь докрай; домѣ́ривать. 2) Възъ отмѣрено-то отмѣрвамь още; домѣря́ть.

Домѣ́рване и **домѣ́руване,** *с. ср.* отъ домѣ́рвамь; домѣ́риваніе.

Домѣ́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ домѣ́рвамь; домѣ́рить. — реный, *прич. стр.;* домѣ́ренный.

Домѣ́свамь и **домѣ́сувамь** (да домѣ́сѫ), *гл. д.* Замѣсено-то измѣсвамь колкото трѣбва; домѣ́шивать.

Домѣ́сване и **домѣ́суване,** *с. ср.* отъ домѣ́свамь; домѣ́шиваніе.

Домѣ́ствамь и **домѣ́ступамь** (да домѣ́стѫ), *гл. д.* Прѣмѣствамь донѣйдѣ. *Домѣсти го до стѣнѫ-тѫ.*

Домѣ́стѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ домѣ́ствамь. — теный, *прич. стр.*

Домѣ́сѫ, ишь, — силъ, *гл. свр.* отъ домѣ́свамь; домѣси́ть. — сеный, *прич. стр.;* домѣ́шенный.

Домѫ́чвамь и **домѫ́чювамь** (да домѫ́чѭ), *гл. д.* Замѫчено-то измѫчвамь докрай; заму́чивать. — мся, *гл. об.* Мѫчѭся още доклѣ могѫ.

Домѫ́чване и **домѫ́чюване** *с. ср.* отъ домѫ́чвамь; заму́чиваніе.

Домѫчнѣ́вамь (да домѫчнѣ́ѭ), *гл. ср.* Докарвамь мѫкѫ, дотягвамь, омрьзвамь. *Работа-та ми домѫчнѣ, та ѭ оставихъ.* **Домѫчнѣва,** *гл. безл.* Става мѫчно, дотягва. *Домѫчнѣло ми е, та не знаѭ какво да правѭ.*

Домѫчнѣ́ѭ, ешь, — нѣлъ, *гл. свр.* отъ домѫчнѣ́вамь. Да дотягнѫ.

Домѫ́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ домѫ́чвамь; заму́чить. — ченый, *прич. стр.;* заму́ченный.

Домя́вый, въ, ва, во, *пр.* Что ся врьши, работи дома, домашний, кѫщный; дома́шній. *Домяво-то платно е по́-яко отъ купешко-то.*

Донаба́вѭ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* Да набавѭ още колкото трѣбва.

Донабе́рѫ, ешь, — бра́хъ, — бра́лъ, *гл. д. свр.* Да наберѫ още колкото трѣбва, да принаберѫ.

Донаби́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Да набичѭ още колкото трѣбва.

Донаби́ѭ, ешь, — би́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да набиѭ, додѣто трѣбва.

Донабо́дѫ, е́шь, — бо́дохъ, — бо́лъ, *гл. д. свр.* Колкото още трѣбва да набодѫ.

Донаброїѫ́, **ӥшь, — броӥлъ,** *гл. д. свр.* Да наброѭ колкото още трѣбва.

Донабру́лїѫ, **ишь, — лилъ,** *гл. д. свр.* Да набрулѭ колкото още трѣбва.

Донабѣкамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да набъкамь, додѣто трѣбва.

Донабѣ́лїѫ, **ишь, — лилъ,** *гл. д. свр.* Колкото още трѣбва да набѣлѭ.

Донава́дѫ, **ишь, — дилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да навадѫ, да донапоѭ.

Донаварїѫ́, **ӥшь, — рилъ,** *гл. д. свр.* Да наварѭ още колкото трѣбва.

Донаведѫ́, **е́шь, — ве́дохъ, — ве́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наведѫ, додѣто трѣбва.

Донави́вамь (да донави́їѫ), *гл. д.* Доврьшвамь навиванье-то.

Донави́їѫ, **ешь, — вилъ,** *гл. свр.* отъ **донави́вамь.**

Донавла́чїѫ, **ишь, — чилъ,** *гл. д. свр.* Да навлачѭ колкото още трѣбва.

Донавлѣкѫ́, **че́шь, — влѣкохъ, — влѣклъ,** *гл. д. свр.* Да навлѣкѫ още колкото трѣбва.

Донаврѣ́жїѫ, **ешь, — врѣзахъ, — врѣзалъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наврьжѭ.

Донавѣ́сѫ, **ишь, — силъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да навѣсѫ, да донаокачѭ.

Донавя́жїѫ, **ешь, — вязахъ,** *гл. д. свр.* Да навяжѭ още колкото трѣбва.

Донагнетѫ́, **е́шь, — гне́тохъ, — гне́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да нагнетѫ.

Донагостѫ́, **ӥшь, — стилъ,** *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да нагостѫ.

Донаго́твїѫ, **ишь, — вилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наготвѭ, да наготвѭ колкото още трѣбва.

Донагребѫ́, **е́шь, — гре́бохъ, — гре́блъ,** *гл. д. свр.* Да нагребѫ колкото още трѣбва.

Донагрѣ́їѫ, **ешь, — грѣлъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да нагрѣѭ, да нагрѣѭ колкото още трѣбва.

Донада́мь, **даде́шь, — да́дохъ, — да́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да надамь, да надамь колкото още трѣбва.

До́надба, *с. ж.* Раст. *Globularia,* вурцудъ, топу́зчя; **шаро́вка.**

***Донанма́,** *с. ж. Т.* 1) Военни-ти кораби на правителство; **флотъ.** 2) Паление огневы нощиѭ съ увеселения поради нѣкакво празднество; **иллюмина́ція.**

Донаду́їѫ, **ешь, — ду́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да надуѭ.

Донадъмїѫ́, **ӥшь, — милъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да надымѭ, да надымѭ колкото още трѣбва.

Донажежїѫ́, **е́шь, — же́гохъ, — же́глъ,** *гл. д. свр.* Да нажежѭ още колкото трѣбва.

Донажѣ́нѫ, **е́шь, — налъ,** *гл. д. свр.* Да нажьнѫ колкото още трѣбва.

Доназобїѫ́, **ӥшь, — билъ,** *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да назобѭ.

Доназѫ́бїѫ, **ишь, — билъ,** *гл. д. свр.* Да назѫбѭ още колкото трѣбва.

Донакадѫ́, **ӥшь, — дилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накадѫ, колкото още трѣбва да накадѫ.

Донака́рамь, *гл. д. свр.* Да накарамь колкото още трѣбва.

Донака́стрїѫ, **ишь, — рилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накастрѭ, да накастрѭ колкото още трѣбва.

Донака́чїѫ, **ишь, — чилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накачѭ, да накачѭ още колкото трѣбва.

Донаква́сѫ, **ишь, — силъ,** *гл. д. свр.* Да наквасѫ още колкото трѣбва, да наквасѫ и останѫло-то.

Донаковѫ́, **е́шь, — ва́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наковѫ, да наковѫ още колкото трѣбва.

Донако́лїѫ, **ишь, — кла́хъ, — кла́лъ,** *гл. д. свр.* Да наколѭ още колкото трѣбва.

Донакопа́їѫ, **ешь, — па́лъ,** *гл. д. свр.* Да накопаѭ още колкото трѣбва.

Донакосѫ́, **ӥшъ, — си́лъ,** *гл. д. свр.* Да накосѫ още колкото трѣбва.

Донакроїѫ́, **ӥшь, — кроӥлъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накроѭ, още колкото трѣбва да накроѭ.

Донакръмїѫ́, **ӥшь, — милъ,** *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да накръмѭ.

Донакрѣ́тѫ, **ишь, — тилъ,** *гл. д. свр.* Да накрьтѫ още колкото трѣбва.

Донакрѣ́шїѫ, **ишь, — шилъ,** *гл. д. свр.* Да накрьшѭ колкото още трѣбва.

Донакъ́снѫ, **ешь, — налъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накъснѫ, да накъснѫ колкото още трѣбва

Донакъ́тѫ, **ишь, — тилъ,** и

Донакъ́чѫ, **ишь, — чилъ,** *гл. д. свр.* Да накътѫ, да накъчѭ и останѫло-то колкото още трѣбва.

Донакѫ́дрїѫ, **ишь, — рилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да накѫдрѭ.

Донакѫ́самь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да накѫсамь, да накѫсамь още колкото трѣбва.

Доналовїѫ́, **ӥшь, — вилъ,** *гл. д. свр.* Да наловѭ колкото още трѣбва.

Налу́щѫ, **ишь, — щилъ,** *гл. д. свр.* Да налущѫ още колкото трѣбва, да налущѫ и останѫло-то.

Доналѣ́їѫ, **ешь, — лѣлъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да налѣѭ, да налѣѭ колкото още трѣбва, да приналѣѭ.

Донама́жїѫ, **ешь, — ма́залъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да намажѭ, да намажѭ още колкото трѣбва.

Донамѣ́лѭ, ешь, — **млѣхъ,** — **млѣлъ,** *гл. д. свр.* Да намелѭ колкото още трѣбва.

Дона́мо, *нар.* До това мѣсто, довдѣ, доовдѣ, дотука, дотува; до сего́ мѣста, досе́лѣ, досе́ль.

Донамо́крѭ, ишь, — **рилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да намокрѭ, да намокрѭ колкото още трѣбва.

Донамы́слѭ, ишь, — **лилъ,** *гл. д. свр.* Да намыслѭ докрай, всичко-то,

Донамѣ́рѭ, ишь, — **рилъ,** *гл. д. свр.* Да намѣрѭ колкото още трѣбва, да принамѣрѭ.

Донамѣ́стѫ, ишь, — **тилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да намѣстѫ.

Донанесѫ́, е́шь, — **не́сохъ,** — **не́слъ,** *гл. д. свр.* Да нанесѫ още колкото трѣбва.

Донани́жѭ, ешь, — **ни́захъ,** — **ни́залъ,** *гл. д. свр.* Да нанижѭ колкото още трѣбва,

Донаока́чѫ, ишь, — **чилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наокачѭ, да наокачѭ колкото още трѣбва.

Донао́стрѭ, ишь, — **рилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наострѭ, да наострѭ още колкото трѣбва.

Донапа́лѭ, ишь, — **лилъ,** *гл. д. свр.* Да напалѭ още колкото трѣбва.

Донапасѫ́, е́шь, — **па́сохъ,** — **на́слъ,** *гл. д. свр.* Да пасѫ (стадо и пр.) още доклѣ ся напасе. — **сѫ́ся,** *гл. възвр.* Да пасѫ още доклѣ ся напасѫ.

Донапекѫ́, че́шь, — **пе́кохъ,** — **пе́клъ,** *гл. д. свр.* Да напекѫ колкото още трѣбва, да принапекѫ.

Донапи́шѭ, ешь, — **пи́сахъ,** — **пи́слъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да напишѭ, да напишѭ колкото още трѣбва, да принапишѭ.

Донаплатѫ́ (да ся), **и́шь,** — **ти́лся,** *гл. възвр. свр.* Да платѫ още колкото трѣбва, та да ся наплатѫ.

Донаплетѫ́, е́шь, — **плётохъ,** — **пле́лъ,** *гл. д. свр.* Да наплетѫ още колкото трѣбва, и останѫло-то да наплетѫ.

Донаплѣ́нѭ, ишь, — **нилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да наплънѭ, да наплънѭ още колкото трѣбва. *Още малко жито трѣбва за да донаплъни врѣтища-та.*

Донапоѭ́, и́шь, — **и́лъ,** *гл. д. свр.* Да напоѭ и останѫлы-ты.

Донапра́вѭ, ишь, — **вилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да направѭ, колкото още трѣбва да направѭ, да принаправѭ.

Донапрѣ́скамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да напрьскамь, да напрьскамь колкото още трѣбва.

Донапрядѫ́, е́шь, — **пря́дохъ,** — **пря́лъ,** *гл. д. свр.* Да напрядѫ още колкото трѣбва, да принапрядѫ, и останѫло-то да напрядѫ.

Донапу́шѭ, ишь, — **шилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да напушѭ, да напушѭ колкото още трѣбва.

Донаро́нѭ, ишь, — **нилъ,** *гл. д. свр.* Да наронѭ още колкото трѣбва, да принаронѭ, и останѫло-то да наронѭ.

Донарѣ́сѫ, ишь, — **силъ,** *гл. д. свр.* Да наръсѫ колкото още трѣбва, да принаръсѫ, и останѫло-то да наръсѫ.

Донарѣ́жѭ, ешь, — **рѣ́захъ,** — **рѣ́залъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да нарѣжѭ, да нарѣжѭ още колкото трѣбва, да принарѣжѭ.

Донарѫ́бѭ, ишь, — **билъ,** *гл. д. свр.* Да нарѫбѭ колкото още трѣбва, и останѫло-то да нарѫбѭ.

Донарядѫ́, и́шь, — **ди́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да нарядѫ, да доврьшѭ наряждание-то.

Донасадѫ́, и́шь, — **ди́лъ,** *гл. д. свр.* Да насадѫ още колкото трѣбва, да принасадѫ.

Дона́свамь, *гл. мн-кр.* отъ **дона́сѧмь.** Донесвамь, доносвамь.

Донасмолѭ́, и́шь, — **ли́лъ,** *гл. д. свр.* Да насмолѭ и останѫло-то, да доврьшѭ насмолявание-то.

Донасновѫ́, е́шь, — **ва́лъ,** *гл. д. свр.* И остало-то да насновѫ, да доврьшѭ наснование-то.

Донасолѭ́, и́шь, — **ли́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да насолѭ, да насолѭ колкото още трѣбва, да принасолѭ.

Донасте́лѭ, ешь, — **стла́хъ,** — **стла́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да настелѭ.

Донастоѭ́, и́шь, — **и́лъ,** *гл. ср. свр.* Да настоѭ докрай.

Донастрижѭ́, е́шь, — **стри́гохъ,** — **стри́глъ,** *гл. д. свр.* Да настрижѭ още колкото трѣбва.

Донасы́пѭ, ешь, — **палъ,** *гл. д. свр.* Да насыпѭ колкото още трѣбва, да принасыпѭ, и останѫлото да насыпѭ.

Донасѣкѫ́, че́шь, — **сѣ́кохъ,** — **сѣ́клъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да насѣкѫ, да насѣкѫ още колкото трѣбва, да принасѣкѫ. *Донасѣчи дрьва-та, па дойди и ты.*

Донасѣ́ѭ, ешь, — **сѣлъ** и — **сѣялъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да насѣѭ.

Дона́сѧмь (**да донесѫ́**), *гл. д.* Донисамь, доносѧмь: 1) Носѫ отъ друго мѣсто тука, принасѧмь; **приноси́ть.** *Донеси водѫ отъ чешмѫ-тѫ. Вода донесла, вода занесла.* 2) Носѫ до нѣкое мѣсто; **доноси́ть.** *Торбата тяжка, едва ѭ донесохъ дотука.* 3) Докарвамь, причинявамь; **нести́, нагоня́ть.** *Вѣтрь-тъ донесе дъждъ. Нова-та година ны донесе само мѫкы и грыжи.* 4) Давамь печалѫ. *Пары-ты ми доносѧть толкова лихвѫ.* — **мся,** *гл. стр.* Донисамся, доносѧмся; **приноси́ться,** доно-

сяться. — *Донасямь гласъ,* обаждамь, явявамь, извѣстявамь; извѣщать.

Донасяние, *с. ср.* отъ **донасямь.** Донисание, доносяние, принасяние.

Донатлъкж, **ёшь,—тлъкохъ,—тлъклъ,** *гл. д. свр.* Да натлъкж още колкото трѣбва, да принатлъкж, и останжло-то да натлъкж.

Донатоварж, **ишь, — рилъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да натоварж.

Донатопж, **ишь, — пилъ,** *гл. д. свр.* Да натопж още колкото трѣбва, да принатопж, и останжло-то да натопж.

Донатрупамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да натрупамь, да натрупамь колкото още трѣбва, да принатрупамь.

Донатруфж, **ишь,—филъ,** *гл. д. свр.* Да натруфж и останжло-то, още колкото трѣбва.

***Донаттисвамь (да донаттишж),** *гл. д. Т.* Накътвамь, наряждамь; **убирать. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Накътвамся, наряждамся; **убираться.**

Донаттишж, **ешь, — тисалъ,** *гл. свр.* отъ **донаттисвамь.**

Донатурямь, *гл. д. свр.* И останжло-то да натурямь, да натурямь колкото още трѣбва.

Донатъкмж, **ишь, -- милъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да натъкмж, да доврьшж натъкмяванье-то.

Донатъкж, **чешь, — калъ,** *гл. д. свр.* Да натъкж колкото още трѣбва, да принатъкж.

Донатъичж, **ешь, — пкалъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да натъичж, да натъичж още колкото трѣбва, да принатъичж.

Донатъикамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да натъикамь, да натъикамь колкото трѣбва.

Донаучж, **ишь,—чилъ,** *гл. д. свр.* Да научж колкото още трѣбва, да принаучж, и останжло-то да научж.

Донахлузж, **ишь, — зилъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да нахлузж.

Донахранж, **ишь, — нилъ,** *гл. д. свр.* И останжлы-ты да нахранж.

Донацѣдж, **ишь, — дилъ,** *гл. д. свр.* Да нацѣдж още колкото трѣбва, да принацѣдж.

Донацѣпж, **ишь, — пилъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да нацѣпж, да нацѣпж още колкото трѣбва, да принацѣпж.

Доначерпж, **ишь, — пилъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да начерпж, да доначрьпж.

Доначешж, **ешь, — чесалъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да начешж, да начешж още колкото трѣбва, да приначешж.

Доначрьпж, в. **доначерпж.**

Доначюкамь *гл д. свр.* И останжло-то да начюкамь, да начюкамь още колкото трѣбва.

Доначюпж, **ишь, — пилъ,** *гл. д. свр.* Да начюпж още колкото трѣбва, и останжло-то да начюпж.

Донашийж, **ешь, — шилъ,** *гл. д. свр.* Да нашиж още колкото трѣбва, да пришиж.

Донашопамь, *гл. д. свр.* И останжло-то да нашопамь.

***Дондурма,** *с. ж. Т.* Замразено, заледено сладко; **мороженое.**

Донедѣлешний, — шьнь и **— шень, шна, шне,** *пр.* Что е за-до недѣлж, что ще стане прѣзъ другж-тж недѣлж.

Донесвамь, *гл. мн-кр.* отъ **донесж.** Донасвамь, доносвамь.

Донесеникъ, *с. м.* Доведеникъ.

Донесеница, *с. ж.* Доведеница.

Донесж, **ешь, — несохъ, — неслъ,** *гл. свр.* отъ **донасямь, донисамь** и **доносямь.** Да принесж; **принести, принесть. — сеньый,** *прич. стр.;* **принесённый.**

Донижж, **ешь, — низалъ,** *гл. свр.* отъ **донизвамь; донизать. — низаньый,** *прич. стр.;* **донизанный.**

Донизвамь и **донизувамь (да донижж),** *гл. д.* Занизано-то нижж да ся свьрши; **донизывать.**

Донизвание и **донизувание,** *с. ср.* отъ **донизвамь; донизываніе.**

Донисамь (да донесж), *гл. д.* Донасямь.

Донисание, *с. ср.* отъ **донисамь.** Донасяние.

Донисвамь, *гл. мн-кр.* отъ **донисамь.**

Доносвамь, *гл. мн-кр.* отъ **доносямь.** Донасвамь, донесвамь, донисвамь.

Доносж, **ишь, — силъ,** *гл. свр.* отъ **доносямь; доносить. — сеньый,** *прич. стр.;* **доношенный.**

Доносямь, *гл. д.* 1) Съ свр. видъ *да донесж:* донасямь. 2) Съ свр. видъ *да доносж: а)* Носж колкото врѣмя трѣбва. *Жена-та не доносила дѣтя-то си. б)* За дрѣхы, за обуща: увехтявамь отъ носение; **донашивать.** *Доносихъ дрѣхы-ты си, па нѣмамь другы.* **— мся,** *гл. стр.;* **донашиваться.**

Доносяние, *с. ср.* отъ **доносямь.** 1) Донасяние. 2) Увехтяване; **донашиваніе.**

Донощувамь, *гл. ср. свр.* Да прѣкарамь останжло то отъ нощь-тж.

Донъпнѣ, *нар.* Досега; **до сихъ поръ.**

Донѣйдѣ, *нар.* Донѣкждѣ: 1) До нѣкое мѣсто. 2) До едно врѣмя, донѣкога. *Донѣйдѣ врьвяше добрѣ, па ся развали.* 3) До единъ рядъ; **до нѣкоторой степени.** *Работа-та донѣйдѣ е добрѣ.*

Донѣкога, *нар.* До нѣкое врѣмя, донѣйдѣ.

Донѣкждѣ, *нар.* Донѣйдѣ.

Дообадж, **ишь,—дилъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да обадж, да обадж на всичкы-ты.

Дообвийж, **ешь, — вилъ,** *гл. д. свр.* Да доврьшж обвиване-то, да обвиж и останжло-то.

Дообврѣ́жѭ, ешь, — **врѣ́захъ,** — **врѣ́залъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обврьжѭ, да доврьшѭ обврьзване-то.

Дообгорѭ́, и́шь, — **ри́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обгорѭ, да доврьшѭ обгорюване-то.

Дообгорѭ́, и́шь, — **рѣ́лъ,** *гл. ср. свр.* Да обгорѭ съвсѣмь, колкото трѣбва.

Дообе́рѫ, ешь, — **бра́хъ,** — **бра́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да оберѫ, да доврьшѭ обиране-то.

Дообúѭ, ешь, — **би́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обиѭ, да доврьшѭ обиване-та.

Дообковѫ́, е́шь, — **ва́лъ,** *гл. д. свр.* Да доврьшѭ обковаване-то, да обковѫ и останѫло-то.

Дообли́жѭ, ешь, — **залъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да оближѭ, да доолижѭ.

Дооблѣкѫ́, че́шь, — **лѣ́кохъ,** — **лѣ́клъ,** *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да облѣкѫ.

Дооблѣпѭ́, и́шь, — **пи́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да облѣпѭ, да доврьшѭ облѣпяване-то.

Дообрабо́тѫ, ишь, — **тилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обработѫ, да доврьшѭ обработване-то.

Дообри́чѭ, ишь — **чилъ,** и

Дообри́ѭ, ешь, — **бри́лъ,** *гл. д. свр.* Да дообрьснѫ.

Дообру́лѭ, ишь, — **лилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обрулѭ, да доврьшѭ обрулване-то, да дообрусѫ, да доошмулѭ.

Дообру́сѫ, ишь, — **силъ,** *гл. д. свр.* Да дообрулѭ, да доошмулѭ.

Дообрѣ́шѭ, ишь, — **шилъ,** и

Дообръ́шѭ, ешь, — **бръ́салъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обрышѭ, да обръшѭ, да доврьшѭ обръшване-то, обрысване-то.

Дообрѣ́пѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. д. свр.* Да доврьшѭ обрьщане-то, и останѫло-то да обрьнѫ.

Дообрѣ́снѫ, ешь, — **налъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обрьснѫ, да доврьшѭ брьснатие-то, да дообричѭ, да дообриѭ.

Дообрѣ́жѭ, ешь, — **рѣзалъ,** *гл. д. свр.* Да доврьшѭ обрѣзване-то, да обрѣжѭ и останѫло-то.

Дообсъ́пѫ, ешь, — **палъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обсыпѫ, да доврьшѭ обсыпване-то.

Дообто́чѭ, ишь, — **чилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обточѭ, да доврьшѭ обтакане-то.

Дообхо́дѫ, ишь, — **дилъ,** *гл. д. свр.* Да обходѫ и останѫло-то докрай.

Дообши́ѭ, ешь, — **ши́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обшиѭ, да доврьшѭ обшиване-то.

Дообыколѭ́, и́шь, — **ли́лъ,** *гл. д. свр.* Да обыколѭ всичко докрай, да доврьшѭ обыкаляне-то.

Дообѣ́двамь и **дообѣ́дувамь,** *гл. ср. свр.* Да доврьшѭ обѣда си; **дообѣдать.** *Остави мя да си дообѣдвамь.*

Дообѣ́лѭ, ишь, — **лилъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да обѣлѭ, да доврьшѭ обѣлване-то.

Дообѣ́сѫ, ишь, — **силъ,** *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да обѣсѫ, да избѣсѫ всичкы-ты.

Доова́мо и

Доо́вдѣ, *нар.* До това мѣсто, довдѣ, дотука, дотува, допамо; **до сего́ мѣста, досе́лѣ, досе́ль.**

Дооврьшѭ́, е́шь, — **врѣ́хохъ,** — **врѣ́хлъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да оврьшѭ, да доврѣшѭ врьше́ние-то.

Доогло́ждѫ, ешь, — **ждалъ,** и

Доогло́згамь, *гл. д. свр.* Да оглождѫ, да оглозгамь съвсѣмь.

Доогля́дамь, *гл. д. свр.* Да оглядамь и останѫло-то, да доврьшѭ оглядване-то.

Дооѓо́лѭ, ишь, — **лилъ,** *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да оголѭ.

Доогра́бѭ, ишь, — **билъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да ограбѭ.

Дооградѫ́, и́шь, — **ди́лъ,** *гл д. свр.* Да оградѫ и останѫло-то докрай.

Доогребѫ́, е́шь, — **гре́бохъ,** — **гре́блъ,** *гл. д. свр.* И останѫло-то да огребѫ, да доврьшѭ огрибане-то.

Доогру́хамь, *гл. д. свр.* Да огрухамь всичко то докрай, да доврьшѭ огрухване-то.

Доогръзѫ́, е́шь, — **грѣ́зохъ,** — **грѣ́злъ,** *гл д. свр.* И останѫло-то да огрызѫ, да доврьшѭ грызение-то.

Доодéрѫ, ешь, — **дра́хъ,** — **дра́лъ,** *гл. д. свр.* Да одерѫ и останѫло-то, да доврьшѭ одиране-то.

Доодýхамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да одухамь, да доврьшѭ одухване-то.

Доодѣ́вѣ, *нар.* До прѣди малко. *Доодѣвѣ бѣше тука.*

Доодѣ́ламь, *гл. д. свр.* Да доврьшѭ одѣлване-то, да одѣламь и останѫло-то.

Доожéнѭ, ишь, — **нилъ,** *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да оженѭ.

Доожѣ́нѫ, ешь, — **налъ,** *гл. д свр.* И останѫло-то да ожьнѫ, да доврьшѭ ожьнване-то.

Доожю́лѭ, ишь, — **лилъ,** *гл. д. свр.* Да ожюлѭ и останѫло-то.

Доозáранѫ, *нар.* До тѭ зарань. *Доозаранѫ врѣмя-то бѣше хубаво.*

Доооздравѭ́, и́шь, — **ви́лъ,** *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да оздравѭ, да доврьшѭ оздравяване то.

Доозо́бамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да озобамь, да доврьшѭ озобване-то.

Доокáпѫ, ешь, — пахъ, *гл. ср. свр.* Да окапѫ съвсѣмь, докрай.

Доокáстрѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да окастрѭ, да доврьшѭ окастрюване-то, да доокрьшѭ.

Доокáчѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да окачѭ, да доврьшѭ окачiане-то.

Доокопáѭ, ешь, — палъ, *гл. д. свр.* II остѫнѫло-то да окопаѭ.

Доокосѫ́, и́шь, — сúлъ, *гл. д. свр.* Да окосѫ и останѫло-то, да свршѭ окосяване-то.

Доокрьпѭ́, и́шь, — пúлъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да окрьпѭ, да доокастрѭ.

Доокрѣ́тѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да окрьтѫ, да доврьшѭ окрьтване-то.

Доокрѣ́шѭ, ишь, — шилъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да окрьшѭ.

Дóокъ, *нар.* Дóхакъ, óтхакъ. *Дохождамь нѣкому доокъ*, давамь му да разбере, направiамь го да си лѣгне на грѣха; **справля́ться съ кѣмъ.**

Доокѫ́пѭ, ешь, — палъ, *гл. д. свр.* II останѫлы-ты да окѫпѭ.

Доокѫ́самь, *гл. д. свр.* Да окѫсамь и останѫло-то, да окѫсамь всичко.

Доокѫсѫ́, и́шь, — сúлъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да окѫсѫ.

Доолáпамь, *гл. д. свр.* II останѫло-то да олапамь, да олапамь всичко, да доолопамь.

Доолúжѭ, ешь, — лúзалъ, *гл. д. свр.* Да олижѭ всичко, и останѫло-то, да дооближѭ.

Доолóпамь, в. **доолáпамь**.

Доолóчѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Да олочѭ и останѫло-то, да олочѭ всичко.

Доолу́пѭ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да олупѭ, да доврьшѭ олупване-то.

Доолу́щѫ, ишь, — щилъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да олущѫ, да олущѫ всичко.

Дооме́тѫ, éшь, — мéтохъ, — мéлъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѭ омитане-то, да ометѫ и останѫло-то.

Доомѣ́кнѫ, ешь, — налъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да омьккѫ.

Доомы́ѭ, ешь, — мы́лъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѭ мыене-то, да омыѭ и останѫло-то.

Доомя́кнѫ, ешь, — налъ, *гл. ср. свр.* Да омякнѫ още колкото трѣбва, да омякнѫ съвсѣмь.

Доопóждамь, *гл. д. свр.* Да опождамь и останѫло-то.

Доопáдамь, *гл. ср. свр.* Да опадамь съвсѣмь.

Доопасѫ́, éшь, — пáсохъ, — пáслъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да опасѫ, да опасѫ всичко-то, съвсѣмь.

Доопáшѭ, ешь, — пáсахъ, — пáсалъ, *гл. д. свр.* Да свршѭ опасване-то.

Доопетлѣ́ѭ, ешь, — лѣлъ, *гл. д. свр.* II останѫлы-ты да опетлѣѭ.

Доопúѭ, ешь, — пúлъ, *гл. д. свр.* II останѫлы-ты да опиѭ.

Доопла́вѭ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да оплавѭ, да оплавѭ всичко.

Доопла́кнѫ, ешь, — налъ, *гл. д. свр.* Да оплакнѫ и останѫло-то, да оплакнѫ всичко.

Доплѣ́вѭ́, и́шь, — вúлъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да оплѣвѭ.

Доопóпѭ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* II останѫлы-ты да опопѭ.

Доопра́вѭ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* Да оправѭ всичко-то, и останѫло-то.

Доопра́зднѭ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да опразднѭ.

Доопра́скамь, *гл. д. свр.* II останѫло-то, всичко да опраскамь.

Доопрѣ́жѭ, ишь, — жилъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да опрьжѭ.

Доопрѣ́лѭ, ишь, — лилъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то, всичко да опрьлѭ.

Доопѣ́ѭ, ешь, — пѣлъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѭ опѣло-то. *Постой още малко да доопѣѭть мрьтвеца.*

Доора́вамь (да доорѫ), *гл. д.* 1) Заорано-то доврьшамь да орѫ. *Доаравамь нивѫтѫ.* 2) Доврьшамь оране-то; **допáхивать.** *Тыя дни дооравамы вяче.*

Доора́ване, *с. ср.* отъ **доора́вамь**; **допáхиванie.**

Доорѣ́жѭ, ешь, — рѣзахъ, — рѣзалъ, *гл. свр.* отъ **доорѣ́звамь.**

Доорѣ́звамь и **доорѣ́зукамь** (да доорѣжѭ), *гл. д.* II останѫло-то, всичко орѣзвамь.

Доорѫ́, éшь, — рáлъ, *гл. свр.* отъ **доора́вамь**; **допахáть, доорáть. — ра́нъій,** *прич. стр.;* **допáханный, доорáнный.**

Доосвятѫ́, и́шь, — тúлъ, *гл. д. свр.* Да доврьшѭ освятiване-то.

Дооску́бамь, *гл. д. свр.* II останѫло-то да оскубамь, да оскубамь всичко.

Дооску́чѭ, ешь, — смýкахъ, — смýкалъ, *гл. д. свр.* Да осмучѭ и останѫло-то, всичко.

Доосрѣ́бамь, *гл. д. свр.* II останѫло-то да осрьбамь, да осрьбамь всичко докрай.

Доостригѫ́ и **доострижѭ́**, éшь, — рúгохъ, — рúглъ, *гл. д. свр.* II останѫлы-ты да острижѭ, да доострьжѭ.

Доострѣ́жѭ, ешь, — рѣгохъ, — рѣглъ, *гл. д. свр.* II останѫло-то да остръжѭ, да остръжѭ всичко.

Доострьжѭ́, ешь, — рѣ́гохъ, — рѣ́глъ, в. **доостригѫ́.**

Дóостріювамь (да дóострѭ), *гл. д.* Доврь-

шлямь острепе-то; доощря́ть. *Доостри кола.*

Доо́стрѭ, ишь,—рилъ, *гл. свр.* отъ **доострювамь**; доостри́ть.—**репъй**, *прич. стр.*

Доосушѭ́, и́шь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да осушѭ.

Доотбе́рѫ, ешь, — бра́хъ, — бра́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отберѫ, да отберѫ всичко.

Доотби́ѭ, ешь,—би́лъ, *гл. д. свр.* Да отбиѭ и останѫло-то.

Доотбра́нѭ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫлы-ты да отбранѭ, да отбранѭ всичкы-ты.

Доотбру́лѭ, ишь, — лилъ, *гл. д. свр.* Да отбрулѭ колкото още трѣбва.

Доотварѭ́, и́шь, — ри́лъ, *гл. д. свр.* Да отварѭ всичко, и о́станѫло-то.

Доотведѫ́, е́шь, — ве́дохъ, — ве́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫлы-ты да отведѫ, да отведѫ всичкы-ты.

Доотви́ѭ, ешь,—ви́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отвиѭ, да отвиѭ додѣто трѣбва.

Доотвлѣкѫ́, че́шь, — влѣ́кохъ, — влѣ́клъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отвлѣкѫ.

Доотво́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отворѭ, да отворѭ доколкото трѣбва.

Доотврѣ́жѭ, ешь, — врѣ́захъ, — врѣ́залъ, *гл. д. свр.* Да отврѣжѭ и останѫло-то, да отврѣжѭ колкото още трѣбва.

Доотвѣ́ѭ, ешь, — вѣ́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отвѣѭ, да отвѣѭ всичко-то.

Доотвѫ́дъ, *нар.* До отвѫднѭ-тѫ странѫ, дооттатакъ, доотонѫдъ.

Доотвя́жѭ, ешь, — вя́захъ, — вя́залъ, *гл. д. свр.* Да доотврѣжѭ.

Доотде́рѫ, ешь, — дра́хъ, — дра́лъ, *гл. д. свр.* Да отдерѫ колкото още трѣбва, да отдерѫ и останѫло-то.

Доотдѣ́лѭ, и́шь, — ли́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отдѣлѭ, да отдѣлѭ колкото още трѣбва.

Доотзе́мѫ, ешь, — зе́хъ, — зе́лъ, *гл. д. свр.* Да отземѫ колкото още трѣбва.

Доотка́рамь, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да откарамь, да откарамь колкото още трѣбва.

Доотка́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* Да откачѭ колкото още трѣбва, и останѫло-то, всичко да откачѭ.

Доотковѫ́, е́шь, — ва́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то, всичко да отковѫ, да отковѫ колкото още трѣбва.

Доотко́сѫ, и́шь, — си́лъ, *гл. д. свр.* Да откосѫ колкото още трѣбва.

Дооткрѫ́ѭ, ешь, — крѫ́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да открѫѭ.

Доооткрѣ́тѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да открѣтѫ, да открѣтѫ колкото още трѣбва.

Доооткрѣ́шѭ, ишь, — шилъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да открѣшѭ, да открѣшѭ колкото още трѣбва.

Доотку́нѭ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да откунѭ.

Доотлѣ́жѭ, и́шь, — жя́хъ, — жя́лъ, *гл. ср. свр. Да си доотлѣжѭ*, да лѣжѭ още доколкото ми ся лѣжи.

Доотлѣ́пѭ, и́шь, — пи́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отлѣпѭ.

Доотлѣ́ѭ, ешь, — лѣлъ и — лѣялъ, *гл. д. свр.* Да отлѣѭ колкото още трѣбва.

Доотлѫ́чѭ, ишь, — чилъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫлы-ты да отлѫчѭ, да отлѫчѭ колкото още трѣбва.

Доотмота́ѭ, ешь, — та́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отмотаѭ, да отмотаѭ колкото още трѣбва.

Доотмѣ́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да отмѣрѭ колкото още трѣбва.

Доотмѣ́стѫ, ишь, — тилъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫлы-ты да отмѣстѫ.

Доотнесѫ́, е́шь, — не́сохъ, — не́слъ, *гл. д. свр.* Да отнесѫ всичко, и останѫло-то.

Доотонѫ́дъ, *нар.* До отонѫднѭ-тѫ странѫ, доотвѫдъ.

Доотпе́рѫ, ешь, — пра́хъ, — пра́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отперѫ, да отперѫ още доколкото трѣбва, да доотпорѭ.

Доотплетѫ́, е́шь, — пле́тохъ, — пле́лъ, *гл. д. свр.* Да отплетѫ доколкото още трѣбва.

Доотпо́рѭ, ишь, — рилъ, в. **доотпе́рѫ**.

Доотпочи́нѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ср. свр. Да си доотпочинѫ*, да починѫ още за да си отпочинѫ съвсѣмь.

Доотри́пѫ, ешь, — палъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отрипѫ, да отрипѫ всичко.

Доотро́вѭ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отровѭ.

Доотрошѭ́, и́шь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отрошѭ.

Доотрѣ́камь, *гл. д. свр.* Да отрѣкамь колкото още трѣбва, и останѫло-то да отрѣкамь.

Доотрѫ́ѭ, ешь, — рѫ́лъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отрѫѭ, да отрѫѭ съвсѣмь.

Доотрѣ́сѫ, ишь, — силъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отрѣсѫ, да отрѣсѫ колкото трѣбва.

Доотрѣ́бѭ, ишь, — билъ, *гл. д. свр.* ‖ останѫло-то да отрѣбѭ.

Доотрѣ́жѭ, ешь, — рѣ́захъ, — рѣ́залъ, *гл. д. свр.* Да отрѣжѭ колкото още трѣбва, и останѫло-то да отрѣжѭ.

Доотса́мъ, *нар.* До отсамнѫ-тѫ странѫ.

Доотспѭ́, и́шь, — спа́лъ, *гл. ср. свр. Да си доотспѭ*, да спѭ още, та да си отспѭ.

Доотстоѭ́, и́шь, — и́лъ, *гл. д. свр.* Да отстоѭ съвсѣмь.

Доотсъ́пѫ, ешь, — палъ, *гл. д. свр.* Да отсъпѫ още колкото трѣбва.

Доотсѣ́дѫ, и́шь, — дѣлъ, *гл. ср. свр.* *Да си доотсѣдѫ,* да сѣдѫ още, та да си отсѣдѫ.

Доотсѣ́кѫ, че́шь, — сѣ́кохъ, — сѣ́клъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отсѣкѫ, да отсѣкѫ колкото още трѣбва, да приотсѣкѫ.

Доотсѣ́ѭ, ешь, — сѣ́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отсѣѭ, да отсѣѭ колкото още трѣбва, да приотсѣѭ.

Доотта́такъ, *нар.* Доотвѫдъ.

Доотрошѭ́, и́шь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да оттрошѭ, да оттрошѭ колкото още трѣбва, да приоттрошѭ.

Доотту́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да оттурѭ колкото още трѣбва.

Доотты́кнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да оттыкнѫ.

Доотття́глѭ, ишь, — лилъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да оттяглѭ.

Доотцѣ́дѫ, и́шь, — ди́лъ, *гл. д. свр.* Да отцѣдѫ колкото още трѣбва, да приотцѣдѫ, да отцѣдѫ и останѫло-то.

Доотцѣ́пѭ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да отцѣпѭ, да отцѣпѭ колкото още трѣбва, да приотцѣпѭ.

Доотю́амь, *гл. д. свр.* *Да си доотюамь,* да ıамь още, та да си отıамь.

Доощи́пѫ, ешь, — палъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да ощипѫ.

Допа́дамь (да допа́днѫ, допа́днувамь), *гл. ср.* 1) Дохождамь, повечето като случайно; попада́ть. *Кога допаднѫхте?* кога сте дошли? 2) Съ падане достигамь допѣйдѣ. *Допаднѫ до земѭ-тѫ, до дъно-то.* — **мся,** *гл. възвр.* Влизамь въ рѫцѣ, изпадамь; попада́ть. *Нека ми ся допадне, та да види какъ щѫ го крьщавамь.*

Допа́дамь, *гл. свр.* отъ **допа́двамь.**

Допа́дане, *с. ср.* отъ **допа́дамь.**

Допа́двамь и **допа́дувамь** (да допа́дамь), *гл. ср.* Въ мн. число: наченѫли-ти да падать изпадвать съвсѣмь.

Допа́днувамь, *гл. уч.* отъ **допа́днѫ.**

Допа́днѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **допа́дамь.** Да дойдѫ; попа́сть.

Допазарѭ́, и́шь, — ри́лъ, *гл. свр.* отъ **допазарı́авамь.** — **ре́нъıй,** *прич. стр.*

Допазарı́авамь (да допаза́рѭ), *гл. д.* Свършıамь да пазарѭ.

Допазарı́аване, *с. ср.* отъ **допазарı́авамь.**

Допа́звамь и **допа́зувамь** (да допа́зѫ), *гл. д.* Упазвамь докрай, довардвамь, дочювамь.

Допа́зѫ, ишь, — зилъ, *гл. свр.* отъ **допа́звамь.** Да довардѫ, да дочювамь. — **зенъıй,** *прич. стр.* Доварденъıй, дочюванъıй.

Допа́лвамь и **допа́лювамь** (да допа́лѭ), *гл. д.* Запалено-то напалвамь още да стане колкото трѣбва; дота́пливать. *Допали псиць-тѫ.*

Допа́лване и **допа́люване,** *с. ср.* отъ **допа́лвамь;** дота́пливаніе.

Допа́лѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **допа́лвамь;** дотопи́ть. — **ленъıй,** *прич. стр.;* дото́пленный.

Допа́рвамь и **допа́рювамь** (да допа́рѭ), 1) *гл. ср.* Начинамь да парѭ. *Изпустнѫхъ го, че ми допари.* 2) Долютѣвамь, залютѣвамь.

Допа́рване и **допа́рюване,** *с. ср.* отъ **допа́рвамь.**

Допа́рѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **допа́рвамь.**

Допасѫ́, е́шь, — па́сохъ, — па́слъ, *гл. свр.* отъ **допасı́авамь** и **допа́шıамь.** — **се́нъıй,** *прич. стр.*

Допасı́авамь, допа́шıамь и **допа́свамь** (да допасѫ), *гл. д.* 1) Запасено-то опасıавамь докрай. *Конѭ-ти допасохѫ ливадѫ-тѫ.* 2) Пасѫ до нѣкое врѣмя. *Да допасѫ овця-ты до Крьстовъ-день.* 3) *гл. ср.* Напасıавамся. *Козы-ты не сѫ си допаслы днесь.* — **мся,** *гл. стр.* Опасвамся, не оставамь вяче. *Трѣва-та ся допасе.*

Допасı́аване и **допа́шıане,** *с. ср.* отъ **допасı́авамь** и **допа́шıамь.**

Допекѫ́, пече́шь, — пе́кохъ, — пе́клъ, *гл. свр.* отъ **допи́чıамь;** допе́чь. — **пече́нъıй,** *прич. стр.;* допечённый.

Допелѣ́вамся (да се допелѣѭ), *гл. об.* Казвася на срьдито, дохождамь, домитамся. *Какво си ся допелѣлъ и ты тука!*

Допелѣ́ване, *с. ср.* отъ **допелѣ́вамся.**

Допелѣ́ѭ (да ся), ешь, — лѣлся, *гл. свр.* отъ **доделѣ́вамся.** Да ся дометѫ.

Допе́рвамь (да допе́рѫ), *гл. д.* в. **допи́рамь.**

Допе́рѫ, ешь, — пра́лъ, *гл. свр.* отъ **допи́рамь** и **допе́рвамь;** достира́ть. — **пра́нъıй,** *прич. стр.;* дости́ранный.

Допе́рѫ, ешь, — пра́лъ, *гл. свр.* отъ **допи́рамь,** допорвамь (порѫ); допоро́ть. **Допра́нъıй,** *прич. стр.* Допоренъıй; допо́ротый.

Допечı́алвамь и **допечı́алювамь** (да допечı́алѭ), *гл. д.* Припечıалвамь още. *Допечıалихъ още двѣстѣ грошıа.*

Допечı́алѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **допечı́алвамь.** — **ленъıй,** *прич. стр.*

Допечı́атамь, *гл. свр.* отъ **допечı́атвамь;** допеча́тать, припеча́тать. — **танъıй,** *прич. стр.;* допеча́танный, припеча́танный.

Допечı́атвамь и **допечı́атувамь** (да допечı́атамь), *гл. д.* 1) Довършıамь печıатане-

то; допеча́тывать. 2) Припечятвамь още; припеча́тывать. — мся, *гл. стр.;* допеча́тываться.

Допечя́тване и **допечя́туване**, *с. ср.* отъ **допечя́твамь**; допеча́тываніе, припеча́тываніе.

Допи́вамь (да допи́ж), *гл. д.* 1) Изпивамь всичко-то докрай, доврьшвамь го. *Допихмы си вино-то,* свршихмы го. 2) Останжло-то изпивамь: допива́ть. *Допийте си чяши-ты, та да налѣемъ отъ друго вино.* 3) Съ мѣстоим. *си,* напивамся колкото сьмь жяденъ; напива́ться. *Остави мя да си допиж.* — **мся,** *гл. стр.;* допива́ться.

Допи́ване, *с. ср.* отъ **допи́вамь**; допива́ніе.

Допи́памь, *гл. свр.* отъ **допи́пвамь.** 1) Да набарамь; дощу́пать. 2) Да уловж, да докопамь, да докачж, да вкопчж; схвати́ть, подцѣпи́ть. — **панъй,** *прич. стр.* 1) Набаранъй; дощу́панный. 2) Уловенъй, докопанъй, докопченъй, докаченъй, вкопченъй; схва́ченный, подцѣплённый.

Допи́пвамь и **допи́пувамь** (да допи́памь), *гл. д.* 1) Съ пипане нахождамь, напипвамь; дощу́пывать. 2) Уловювамь, докопвамь, докопчвамь, докачямь, вкопчвамь; схва́тывать, подцѣпля́ть, лови́ть. — **мся,** 1) *гл. възвр.* Уловювамся, хващамся, докопвамся, вкопчвамся за нѣчто, та ся стискамь за него; подцѣпля́ться, схва́тываться, зацѣпля́ться. *Допипвамся до нѣчто;* добира́ться до чего́. 2) *гл. стр.* Напипвамся; дощу́пываться.

Допи́пване и **допи́пуване,** *с. ср.* отъ **допи́пвамь** и **допи́пвамся.**

Допи́рамь (да допе́рж), *гл. д.* Допервамь: 1) Запрано-то опирамь съвсѣмь; дости́рывать. 2) И останжло-то опирамь. — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.;* дости́рываться.

Допи́рамь (да допе́рж), *гл. д.* Допорвамь, заразпирано-то разпирамь докрай; допа́рывать. — **мся,** *гл. стр.* Допорвамся; допа́рываться.

Допи́рамь (да до́прж), 1) *гл. ср.* Опирамь до нѣчто, досягамь до него, доблѣгамся; упира́ть, каса́ться. 2) Достигамь, дохождамь донѣкждѣ; достига́ть, доходи́ть, доѣзжа́ть.

> Стадо слиза отъ планинж,
> Отъ планинж, отъ равнинж;
> Врьвѣло ми, что врьвѣло,
> Допрѣло е до рѣчицж. *Пѣс.*

3) *гл. д.* Турямь нѣчто да ся досяга. *Допри го до стѣнж-тж.* — **мся,** 1) *гл. възвр.* Досягамся, доблѣгамся, опирамся, облѣгамся на нѣчто. 2) Опирамся, опрѣтвамся срѣщж нападнжлы възъ мене, даврандисвамся; дѣлать отпо́ръ. — *Допрѣ ножь-тъ до кокала,* достигнж работа-та дотамъ, дѣто не е вяче за трьпѣние. *Допрѣ слѣпчё до стѣнж: дотукъ свѣтъ за него.*

Допи́ране, *с. ср.* отъ **допи́рамь.**

Допи́свамь и **допи́сувамь** (да допи́шж), *гл. д.* 1) Записано доврьшвамь да пишж; дописывать. *Не сьмь си дописалъ още писмо-то.* 2) Приписвамь още. *И това перо допиши, па остави.* — **мся,** *гл. стр.;* допи́сываться.

Допи́сване и **допи́суване,** *с. ср.* отъ **допи́свамь**; допи́сываніе.

Допи́чямь (да допекж́), *гл. д.* Опичямь колкото трѣбва; допека́ть. *Гладенъ не допичя, голъ не добѣля.* — **мся,** *гл. стр.;* допека́ться. *Хлѣбъ-тъ не ся е допеклъ,* не е допеченъ.

Допи́чяне, *с. ср.* отъ **допи́чямь**; допека́ніе.

Допи́шж, ешь, — **пи́салъ,** *гл. свр.* отъ **допи́свамь**; дописа́ть. — **пи́санъй,** *прич. стр.;* допи́санный.

Допи́ж, ешь, — **пилъ,** *гл. свр.* отъ **допи́вамь**; допи́ть. — **пи́тъй,** *прич. стр.;* допи́тый.

Допла́вамь, *гл. свр.* отъ **допла́ввамь.** Да доплувамь; доплы́ть.

Допла́ввамь и **допла́вувамь** (да допла́вамь), *гл. ср.* Съ плаване достигамь донѣйдѣ; доплуввамь; доплыва́ть.

Допла́вж, ишь, — **вилъ,** *гл. свр.* отъ **допла́вямь.** — **венъй,** *прич. стр.*

Допла́вямь (да допла́вж), *гл. д.* Заплавено-то изплавямь докрай.

Допла́двамь, *гл. ср. свр.* в. **допла́днувамь.**

До́пла́дне, *нар.* Доклѣ стане пладне; до полу́дня. *Допладне ще дойде.* — *День допладне,* малко врѣмя. *Това ще трае день допладне.*

Допла́днувамь, *гл. ср. свр.* Доврьшвамь пладнуване-то си, допладвамь.

Допла́днуване, *с. ср.* отъ **допла́днувамь.**

Допла́квамь и **допла́кнувамь** (да допла́кнж), *гл. д.* Заплакнато изплаквамь хубавѣ, съвсѣмь; доопола́скивать. *Доплакнахъ сждовы-ты.*

Допла́квамь и **допла́кувамь** (да допла́чж), *гл. д.* *Доплаквамь си дни-ты,* съ плачене прѣминувамь останжлы-ты си дни.

Допла́кване, *с. ср.* отъ **допла́квамь,** доплакнж; доопола́скиваніе.

Допла́кване и **допла́куване,** *с. ср.* отъ **допла́квамь,** доплачж.

Допла́квася и **допла́куваси** (да ся допла́че), *гл. бзл.* Дохожда на плачь, набурвася на плачь. *Като го видѣхъ така злѣ, доплака ми ся.*

Доплáкнувамъ, *гл. д.* Доплаквамъ.

Доплáкнѫ, **ешь**, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **доплáквамъ**; **дополоскáть**. — **натъıй**, *прич. стр.;* **дополóсканный**.

Доплатѫ, **йшь**, — **тйлъ**, *гл. свр.* отъ **доплатíавамъ** и **доплáщамъ**. Да прилѣпѭ, да приплатѫ; **постáвить вилоть**. — **тéнъıй**, *прич. стр.* Прилѣпенъıй, приплатенъıй.

Доплатѫ́, **йшь**, — **тйлъ**, *гл. свр.* отъ **доплáщамъ**; **доплатйть**. — **тéнъıй**, *прич. стр.;* **доплáченный**.

Доплатíавамъ и **доплáщамъ** (**да доплатѫ**), *гл. д.* Допирамъ едно нѣчто до друго така, каквото да ся досяга до него съ всичкѫ-тѫ странѫ; прилѣпıавамъ, приплатıавамъ; **стáвить вилоть къ чемý**. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Прилѣпıавамся, приплатıавамся.

Доплатíаванıе и **доплáщанıе**, *с. ср.* отъ **доплатíавамъ** и **доплáщамъ**. Прилѣпıаванıе, приплатıаванıе.

Доплáче (**да ся**),—**плáкалося**, *гл. свр.* отъ **доплáкваси**. Да ся набури на плачь.

Доплáчѭ, **ешь**,—**плáклъ**, *гл. свр.* отъ **доплáквамъ**, **плачѭ**.

Доплáцамъ, в. **доплатíавамъ**.

Доплáщамъ (**да доплатѫ**), *гл. д.* Плащамъ недодадено-то, чтото остава да ся плаща; **доплáчивать**. — **мся**, *гл. стр.;* **доплáчиваться**.

Доплáщанıе, *с. ср.* отъ **доплáщамъ**, плащамъ; **доплáчиванıе**.

Доплáщанıе, *с. ср.* в. **доплатíаванıе**.

Доплетѫ, **éшь**, **доплéтохъ**, **доплéлъ**, *гл. свр.* отъ **доплйтамъ**.

Доплйтамъ (**да доплетѫ**), *гл. д.* 1) Довръшıамъ плетенıето; **доплетáть**. *Доплитамь калци-тъı.* 2) Приплитамъ още.

Доплýвамъ, *гл. свр.* отъ **доплýввамъ**. Да доплавамъ; **доплыть**.

Доплýввамъ и **доплýвувамъ** (**да доплýвамъ**), *гл. ср.* Доплаввамъ; **доплывáть**.

Доплѣнѭ, **ишь**,—**нилъ**, *гл. свр.* отъ **доплѣнıамъ**. Да дотурѭ, да доваксамъ; **дополнитъ**. — **пенъıй**, *прич. стр.* Дотуренъıй, доваксанъıй; **дополненный**.

Доплѣнıамъ (**да доплѣнѭ**), *гл. д.* Прибавıамъ на неплънo-то за да ся наплъни, да ся изплъни; дотурıамъ, доваксувамъ; **дополнять**. — **мся**, *гл. възвр.* и *стр.* Доваксувамся; **дополняться**.

Доплѣнıанıе, *с. ср.* отъ **доплѣнıамъ**. Доваксуванıе.

Доплѣвѭ, **йшь**,—**вилъ**, *гл. свр.* отъ **доплѣвíавамъ**; **дополóть**. — **вéнъıй**, *прич. стр.;* **допóлотый**.

Доплѣвíавамъ (**да доплѣвѭ**), *гл. д.* Начеиѫто-то да ся плѣви оплѣвıавамъ докрай; **допáлывать**. *Заплѣвили смъı градинѫ-тѫ, та да ѭ доплѣвимъ.* — **мся**, *гл. стр.;* **допáлываться**.

Доплѣвíаванıе, *с. ср.* отъ **доплѣвíавамъ**; **допáлыванıе**.

Доплѣнѭ́, **йшь**,—**нилъ**, *гл. свр.* отъ **доплѣнíавамъ**.

Доплѣнíавамъ (**да доплѣнѭ**), *гл. д.* Оплѣнıавамъ съвсѣмъ, всичко, и останѫло-то.

Доповйвамъ (**да доповйѭ**), *гл. д.* Довръшıамъ повиванıе-то. *Да доповиѭ дѣтя-то.*

Доповйѭ, **ешь**, — **вилъ**, *гл. свр.* отъ **доповйвамъ**.

Доповя́жѭ, **ешь**,—**вя́залъ**, *гл. д. свр.* Да повяжѫ докрай, всичкъı-тъı. *Доповяжи книгъı-тъı.*

Доподбрѣ́камъ, *гл. д. свр.* Да подбрькамъ колкото още трѣбва.

Доподвйѭ, **ешь**, — **вилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да подвиѭ, да подвиѭ колкото още трѣбва.

Доподврѣ́жѭ, **ешь**, — **залъ**, и

Доподвя́жѭ, **ешь**, — **залъ**, *гл. д. свр.* Да подврьжѫ, да подвяжѫ докрай, всичкъı-тъı, да подврьжѫ, да подвяжѫ колкото още трѣбва, да доповяжѫ.

Доподгрѣ́ѭ, **ешь**, — **рѣлъ**, *гл. д. свр.* Да подгрѣѭ доколкото още трѣбва.

Допóдирѫ, **ешь**, — **прѣлъ**, *гл. д. свр.* И останѫлъı-тъı да подирѫ.

Допометѫ, **ешь**, — **мéтохъ**, — **мéлъ**, *гл. д. свр.* Да пометѫ докрай, всичко-то.

Допомянýвамъ, *гл. д. свр.* Помянувамъ до нѣкое врѣмя. *Да допомянувамъı умрѣлъıй до годинѫ-тѫ,* да му дрьжимъ уреченъı-тъı помянъı до годинѫ слѣдъ смрьтьтѫ му.

Допóрвамъ и **допóрувамъ** (**да допóрѭ**), *гл. д.* Запорено-то разпорвамъ докрай, допирамъ; **допáрывать**. — **мся**, *гл. стр.* Допирамся; **допáрываться**.

Допóрванıе и **допóруванıе**, *с. ср.* отъ **допóрвамъ**. Допиранıе; **допáрыванıе**.

Допóрѭ, **ишь**, — **рилъ**, *гл. свр.* отъ **допóрвамъ**. Да доперѫ; **допорóть**. — **ренъıй**, *прич. стр.* Доперенъıй; **допóротый**.

Допóсквамъ и **допóскувамъ** (**да допóщѫ**), *гл. д.* Довръшıамъ посканıе-то.

Допóслѣ, *нар.* Отпослѣ, слѣдъ това, досетнѣ.

Допостéйка, *с. ж.* Слива отъ длъгнистъı-тъı, драгунъ, пожега, зимнёвка.

Допостѫ, **йшь**, — **тйлъ**, *гл. свр.* отъ **допостíавамъ**.

Допостíавамъ (**да допостѫ**), *гл. ср.* Постѫ до нѣкое врѣмя. *Допостихмъı до Великдень.*

Допостíаванıе, *с. ср.* отъ **допостíавамъ**.

Допосѣ́ѭ, **ешь**,—**сѣлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да посѣѭ.

Доно́щж, ешь, — **но́скалъ,** *гл. свр.* отъ **доно́сквамь. — но́сканый,** *прич. стр.*

Доноіж, ешь, — **поіалъ,** *гл. д. свр.* Да допѣіж; **допѣть.**

Невянка невѣста хоро доводила,
Пѣсень допоіала, вино дослужила. *Пѣс.*

Допра́віж, ишь, — **вилъ,** *гл. свр.* отъ **допра́віамь.** 1) Да свръшіж да правіж; **додѣлать.** 2) Да приправіж; **придѣлать. — веный,** *прич. стр.* 1) Свръшеный; **додѣланный.** *Отъ три букы двѣ времена: едно-то криво, друго-то недоправено.* 2) Приправеный; **придѣланный.**

Допра́віамь (да допра́віж), *гл. д.* 1) Заправено-то доврьшіамь; **додѣлывать.** 2) Приправіамь още; **придѣлывать.**

Допра́віаніе, *с. ср.* отъ **допра́віамь; додѣлываніе, придѣлываніе.**

Допра́зднувамь и допра́звамь, *гл. д. свр.* Свръшіамь празднуваніе-то; **допра́здновать.** *Да допразднувамы Велидень.*

Допра́зднувамь и допра́звамь (да допра́здніж), *гл. д.* Изпразднувамь съвсѣмь; **опора́жнивать совсѣмъ.**

Допра́зднуваніе и допра́званіе, *с. ср.* отъ **допра́зднувамь и допра́звамь,** изпразвамь.

Допра́здніж, ишь, — **нилъ,** *гл. свр.* отъ **допра́зднувамь и допра́звамь,** да изпраздніж. — **неный,** *прич. стр.*

Допра́ный, *прич.* в. **доне́рж.**

Допра́тж, ишь, — **тилъ,** *гл. свр.* отъ **допра́щамь; посла́ть. — теный,** *прич. стр.;* **по́сланный.**

Отъ Бога смы допратени,
Да сѣчемы божюрь дрьво,
Да правимы раю врата. *Пѣс.*

Допра́щамь (да допра́тж), *гл. д.* Пращамь, провождамь до нѣкого; **присыла́ть, посыла́ть.** *Допратилъ ми е писмо.*

Допра́щаніе, *с. ср.* отъ **допра́щамь; присыла́ніе, присы́лка, посыла́ніе, посы́лка.**

Доприбе́рж, ешь, — **бра́хъ, — бра́лъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да приберж.

Доприбі́ж, ешь, — **би́лъ,** *гл. д. свр.* Да прибіж съвсѣмь, да прибіж всичкы-ты.

Допри́дамь (да допрядж), *гл. д.* 1) Запредено-то доврьшіамь да прядж: **допря́дывать.** *Допридамь си врѣтсно-то, кждѣлж-тж.* 2) Напридамь още, припридамь. *Основа-та не ще стигне, та трѣбва да допрядж още два шестака.* — **мся.** *гл. стр.;* **допря́дываться.**

Допри́даніе, *с. ср.* отъ **допри́дамь; допря́дываніе.**

Допризе́мж, ешь, — **зе́хъ, — зе́лъ,** *гл. д. свр.* Да приземж колкото още трѣбва.

Доприші́ж, ешь, — **ши́лъ,** *гл. д. свр.* Да доврьшіж пришиваніе-то, да пришіж колкото още трѣбва.

Допробі́ж, ешь, — **би́лъ,** *гл. д. свр.* Да пробіж колкото още трѣбва.

Допро́врж, ешь, — **ріа́хъ, — ріа́лъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да проврж.

Допрода́мь, **даде́шь, — да́дохъ, — да́лъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да продамь, да продамь колкото още трѣбва.

Допорѣ́жіж, ешь, — **рѣзахъ, — рѣзалъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да прорѣжіж, да прорѣжіж колкото още трѣбва.

Допро́струвамь (да допро́стрж), *гл. д.* Свръшіамь простираніе-то, допружвамь. **Допро́струвамся,** *гл. стр.* Допружвамся.

Допро́стрж, ешъ, — **рѣлъ,** *гл. свр.* отъ **допро́струвамь.** Да допружіж. — **рѣный,** *прич. стр.* Допруженый.

Допростж́, и́шь, — **сти́лъ,** *гл. свр.* отъ **допроща́вамь.**

Допрочетж́, е́шь, — **че́тохъ, — че́лъ,** *гл. д. свр.* И останжло-то да прочетж, да прочетж всичко-то.

Допроща́вамь (да допростж́), *гл. д.* Изволявамь, допущамь; **допуска́ть, дозволя́ть, позволя́ть.** *Азъ нѣма да му допростж да ся подиграва съ мене;* **я не позво́лю ему́, чтобы онъ шути́лъ надо мно́ю.**

Допроща́ваніе, *с. ср.* отъ **допроща́вамь.** Изволяваніе, допущаніе, воля, изинъ; **дозволе́ніе, позволе́ніе.**

Допру́жвамь и допру́жювамь (да допру́жіж), *гл. д.* Запружено-то пружіж докрай, всичко-то; допрострувамь. — **мся,** *гл. стр.* Допрострувамся.

Допру́жіж, ишь, — **жилъ,** *гл. свр,* отъ **допру́жвамь.** Да допрострж. — **женый,** *прич. стр.* Допрострѣный.

Допрꙑ́нкамь, *гл. свр.* отъ **допрꙑ́нквамь; добѣжа́ть, прибѣжа́ть, добѣгать.**

Допрꙑ́нквамь и допрꙑ́нкувамь (да допрꙑ́нкамь), *гл. ср.* 1) Съ прꙑнканіе достигамь донѣйдѣ, дотичіамь; **добѣга́ть.** 2) Тичешкомь дохождамь; **прибѣга́ть.** 3) Свршіамь прꙑнканіе-то; **добѣгивать.**

Допрꙑ́нкваніе и допрꙑ́нкуваніе, *с. ср.* отъ **допрꙑ́нквамь; добѣга́ніе, прибѣга́ніе, добѣгиваніе.**

Допрѣ́жвамь и допрѣ́жювамь (да допрѣ́жіж), *гл. д.* Опрьжвамь и останжлото, опрьжвамь колкото трѣбва, доврьшіамь прьженіе-то; **дожа́ривать. — мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Опрьжвамся съвсѣмь; **дожа́риваться.**

Допрѣ́жваніе и допрѣ́жюваніе, *с. ср.* отъ **допрѣ́жвамь; дожа́риваніе.**

Допрѣ́жіж, ишь, — **жилъ,** *гл. свр.* отъ **допрѣ́жвамь; дожа́рить. — женый,** *прич. стр.;* **дожа́ренный.**

Допрѣлювамь (да допрѣлѭ), *гл. д.* Опрьлювамь и останѫло-то, довръшвамь прьлеие-то.

Допрѣлѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **допрѣлювамь**. — **ленъий**, *прич. стр.*

Допрѣварѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да прѣварѭ, да прѣварѭ колкото още трѣбва.

Допрѣдѝ, *нар.* Прѣди едно врѣмя. *Двѣ недѣли допрѣди Великдень;* за двѣ недѣли до Пасхи.

Допрѣнесѫ, ешь, — несохъ, — неслъ, *гл. д. свр.* Да прѣнесѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то да прѣнесѫ.

Допрѣсѣкѫ, чешь, — сѣкохъ, — сѣклъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да прѣсѣкѫ.

Допрѣтрьѭ, ешь, — трьлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да прѣтрьѭ.

Допрѣчвамь и **допрѣчювамь** (да допрѣчѭ), *гл. д.* Изпрѣчвамь едно нѣчто до друго или при друго.

Допрѣчѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **допрѣчвамь**.

Дóпрѭ, ешь, — прѣлъ, *гл. свр.* отъ **допѝрамь**; уперéть. — **прѣнъий**, *прич. стр.*

Допрядѫ, ешь, — прядохъ, — прялъ, *гл. свр.* отъ **допрѝдамь**; допрясть. — **денъий**, *прич. стр.;* допряденный.

Допу́скамь (да допу́стѫ), *гл. д.* в. **допу́щамь**.

Допу́стѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **допу́щамь**; допустить. — **тенъий**, *прич. стр.;* допущенный.

Допу́швамь и **допу́шювамь** (да допу́шѭ), *гл. д.* Изпушвамь; доку́ривать. *Допушихъ си лулѫ-тѫ, тютюна.*

Допу́шване и **допу́шюване**, *с. ср.* отъ **допу́швамь**; доку́риваніе.

Допу́шкамь, *гл. д. свр.* 1) Упушнѫто-то да добиѭ съ пушкане. 2) Да изпушкамь всичко. *Допушкахъ си барута.*

Допу́шѭ, ишь, — шилъ, *гл. свр.* отъ **допу́швамь**; докурить. — **шенъий**, *прич. стр.;* доку́ренный.

Допу́щамь (да допу́стѫ), *гл. д.* Допускамь: 1) Давамь да пристѫпи, да ся приближи, припущамь при . . . ; припускать. *Конь-тъ не допуща никого до себе.* 2) Свръшвамь да пускамь, да пущамь. 3) Давамь волѭ за нѣчто, не бранѭ, изволявамь, допрощавамь; допускать. 4) Допращамь; посылать. *Допущилъ книгѫ,* пратилъ писмо.

Допу́щане, *с. ср.* отъ **допу́щамь**. Допускане; допуска́ніе, до́пускъ.

Допъ́тамь, *гл. свр.* отъ **допъ́твамь**.

Допъ́твамь и **допъ́тувамь** (да допъ́тамь), *гл. д.* Изпътвамь, разпътвамь за да научѭ. — **мся**, *гл. вз.* Приказвамь си нѣкому за нѣчто, та да ми даде умъ какво да правѭ; совѣтоваться. *Допытайся до по́стари, по́-вѣщи люде.*

Допъ́тване и **допъ́тувание**, *с. ср.* отъ **допъ́твамь** и **допъ́твамся**.

Допъ́ицвамь и **допъ́ицувамь** (да допъ́ицѫ), *гл. д.* Довръшвамь что сьмь начепалъ да пъицѫ; допру́живать.

Допъ́ицване и **допъ́ицуване**, *с. ср.* отъ **допъ́ицвамь**; допру́живаніе.

Допъ́ицѫ, ишь, — щилъ, *гл. свр.* отъ **допъ́ицвамь**; допру́дить.

Допѣ́плювамь (да допѣ́плѭ), *гл. ср.* Съ пълзение достигамь, дохождамь донѣйдѣ; допа́лзывать, доползать.

Допѣ́плюване, *с. ср.* отъ **допѣ́плювамь**; допа́лзываніе.

Допѣ́плѭ, ешь, — лалъ, *гл. свр.* отъ **допѣ́плювамь**; доползтѝ.

Допѣвамь (да допѣѭ), *гл. д.* Запѣяно-то изпѣвамь докрай; допѣва́ть. *Допѣй пѣсень-тѫ.*

Допѣване, *с. ср.* отъ **допѣвамь**; допѣва́ніе.

Допѣ́ѭ, ешь, — пѣлъ, *гл. свр.* отъ **допѣвамь**; допѣть. — **пѣнъий**, — **пѣтъий** и — **пѣянъий**, *прич. стр.;* допѣтый.

Допѫ́ждвамь, **допѫ́ждувамь** и **допѫ́жждамь** (да допѫ́ждѫ), *гл. д.* 1) Напѫждвамь донѣйдѣ. 2) Изпѫждвамь съвсѣмь.

Допѫ́ждване и **допѫ́ждуване**, *с. ср.* отъ **допѫ́ждвамь**.

Допѫ́ждѫ, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **допѫ́ждвамь**. — **денъий**, *прич. стр.*

Допѫ́жждамь, в. **допѫ́ждвамь**.

Допѫ́твамь и **допѫ́тувамь** (да допѫ́тѫ), *гл. ср.* Показвамь пѫтя нѣкому, довождамь го до . . . ; ука́зывать путь, провожа́ть до . . . .

Допѫ́тване и **допѫ́туване**, *с. ср.* отъ **допѫ́твамь**.

До́пѫти *нар.* Доряда, другъ пѫть; слѣдующій разъ, другóй разъ.

Допѫту́вамь, *гл. ср. свр.* Съ ходене, съ пѫтуване да достигнѫ донѣйдѣ.

Допѫ́тѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **допѫ́твамь**.

Работвамь и **доработувамь** (да доработѫ), *гл. д.* 1) Работѫ още нѣчто, за да го свръшѭ; дорабо́тывать. 2) Работѫ за да ся изпълни за колкото сьмь сговоренъ. *Имамь да доработвамь още пять дни.* — **мся**, *гл. стр.;* дорабо́тываться.

Доработване и **доработуване**, *с. ср.* отъ **доработвамь**; дорабо́тываніе.

Доработѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **доработвамь**; доработать. — **тенъий**, *прич. стр.;* дорабо́танный.

Дора́внювамъ (да дора́внѭ), *гл. д.* Заравнено-то изравнювамъ докрай; дора́внивать. — **мся**, *гл. стр.;* дора́вниваться.

Дора́внювание, *с. ср.* отъ **дора́внювамъ**; дора́вниваніе.

Дора́внѭ, ишь, — **нилъ**, *гл. свр.* отъ **дора́внювамъ**; доровня́ть. — **ненъій**, *прич. стр.;* доро́вняньій.

Дора́вямъ (да доро́вѭ), *гл. д.* Дороввамъ: 1) Заровено-то разравямъ докрай; дорыва́ть. 2) Ровввамъ донѣйдѣ. — **мся**, *гл. стр.;* дорыва́ться.

Дора́вяние, *с. ср.* отъ **дора́вямъ**; дорыва́ніе.

Доразбе́рѫ, ешь, — **бра́лъ**, *гл. свр.* отъ **доразби́рамъ**. — **бра́нъій**, *прич. стр.*

Доразби́рамъ (да доразбе́рѫ), *гл. д.* Неразбрано-то разбирамъ добрѣ. *Чюлъ не доразбралъ.*

Доразбу́дѫ, ишь, — **дилъ**, *гл. д. свр.* И останѫлъі-тъі да разбудѫ.

Доразвалѭ́, и́шь, — **ли́лъ**, *гл. свр.* отъ **доразва́лямъ**. Да дорушѭ. — **ле́нъій**, *прич. стр.* Дорушенъій.

Доразва́лямъ (да доразвалѭ́), *гл. д.* Заразвалено-то развалямъ докрай, съвсѣмъ, дорушамъ.

Доразва́ляние, *с. ср.* отъ **доразва́лямъ**. Дорушавне.

Доразвди́гнѫ, ешь, — **нѫлъ**, *гл. д. свр.* Да развдигнѫ съвсѣмъ.

Доразведѫ́, е́шь, — **ве́дохъ**, — **ве́лъ**, *гл. д. свр.* Да разведѫ колкото трѣбва. *Доразведи коня.*

Доразви́ѭ, ешь, — **ви́лъ**, *гл. д. свр.* Да развиѭ колкото още трѣбва.

Доразвла́чѫ, ишь, — **чилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да развлачѭ, да развлачѭ колкото още трѣбва.

Доразврѣ́жѭ, ешь, — **залъ**, и

Доразвя́жѭ, ешь, — **залъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разврьжѭ, да развяжѭ.

Доразглобѭ́, и́шь, — **би́лъ**, *гл. д. свр.* Да разглобѭ и останѫло-то, да разглобѭ всичко съвсѣмъ.

Доразградѫ́, и́шь, — **ди́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разградѫ.

Доразгрѣ́ѭ, ешь, — **грѣлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разгрѣѭ, да разгрѣѭ колкото още трѣбва.

Доразда́мъ, даде́шь, — **да́дохъ**, — **да́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да раздамъ, да раздамъ колкото още трѣбва.

Доразде́рѫ, ешь, — **дра́хъ**, — **дра́лъ**, *гл. д. свр.* Да раздерѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то да раздерѫ.

Дораздѣлѭ́, и́шь, — **ли́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да раздѣлѭ.

Доразка́жѭ, ешь, — **залъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разкажѭ, да разкажѭ всичко.

Доразка́рамъ, *гл. д. свр.* Да разкарамъ колкото трѣбва.

Доразковѫ́, е́шь, — **ва́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разковѫ.

Доразкопа́ѭ, ешь, — **па́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разкопаѭ, да разкопаѭ колкото още трѣбва.

Доразкѫ́самъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разкѫсамъ, да разкѫсамъ всичко.

Доразмота́ѭ, ешь, — **та́лъ**, *гл. д. свр.* Да размотаѭ колкото още трѣбва, и останѫло-то да размотаѭ.

Доразмъ́ѭ, ешь, — **мъ́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да размъѭ.

Доразмѣ́нѭ, и́шь, — **ни́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да размѣнѭ.

Доразнеби́тѫ, ишь, — **тилъ**, *гл. д. свр.* Да разнебитѫ съвсѣмъ, докрай.

Доразне́мѫ, ешь, — **ня́хъ**, — **ня́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разнемѫ.

Доразнесѫ́, е́шь, — **не́сохъ**, — **не́слъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разнесѫ, да разнесѫ всичко.

Доразни́щѫ, ишь, — **щилъ**, *гл. д. свр.* Да разнищѫ и останѫло-то.

Доразобо́рѭ, ишь, — **рилъ**, *гл. д. свр.* Да разоборѭ съвсѣмъ, докрай.

Доразорѫ́, е́шь, — **ра́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разорѫ.

Доразпа́шѫ, ешь, — **па́сахъ**, — **па́салъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разпашѭ.

Доразпе́рѫ, ешь, — **пра́хъ**, — **пра́лъ**, *гл. д. свр.* Да разперѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то да разперѫ, да доразпорѭ.

Доразплатѫ́, и́шь, — **ти́лъ**, *гл. д. свр.* Да разплатѫ всичко. — **тѫ́ся**, *гл. възвр. свр.* Да платѫ колкото още трѣбва, та да ся разплатѫ съвсѣмъ.

Доразпле́скамъ, в. **доразпле́щѫ**.

Доразплетѫ́, е́шь, — **пле́тохъ**, — **пле́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разплетѫ, да разплетѫ колкото още трѣбва.

Доразпле́щѫ, ешь, — **пле́скахъ**, — **пле́скалъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разплещѫ, да разплещѫ колкото още трѣбва, да доразплескамъ.

Доразпо́рѭ, ишь, — **рилъ**, в. **доразпе́рѫ**.

Доразпра́вѭ, ишь, — **вилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разправѭ.

Доразпрода́мъ, даде́шь, — **да́дохъ**, — **да́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да разпродамъ, да разпродамъ всичко.

Доразпро́стрѫ, ешь, — **рѣлъ**, *гл. д. свр.* Да разпрострѫ и останѫло-то докрай.

Доразпъ́тамъ, *гл. д. свр.* Да разпътамъ и останѫлъі-тъі.

Доразро́вия, *ишь*, — *вилъ*, *гл. д. свр.* И останжлы-ты да разровия.

Доразрѣ́жия, *ешь*,— *рѣзахъ*,— *рѣзалъ*, *гл. д. свр.* Да разрѣжия колкото още трѣбва, и останжло-то да разрѣжия.

Доразсу́чия, *ешь*, — *су́кахъ*, — *су́калъ*, *гл. д. свр.* И останжло-то да разсучия.

Доразсъ́ния, *ешь*, — *налъ*, *гл. д. свр.* И останжло-то да разсъния.

Доразсѣкж, *че́шь*,— *сѣкохъ*, *сѣклъ*, *гл. д. свр.* Да разсѣкж колкото още трѣбва, и останжло-то да разсѣкж.

Доразтова́рия, *ишь*,— *рилъ*, *гл. д. свр.* И останжло-то да разтовария.

Доразтопи́я, *и́шь*, — *пилъ*, *гл. д. свр.* Да разтопия колкото още трѣбва, и останжло-то да разтопия.

Доразто́чия, *ишь*, — *чилъ*, *гл. д. свр.* Да разточия колкото още трѣбва, и останжло-то да разточия.

Доразтроши́я, *и́шь*, — *шилъ*, *гл. д. свр.* И останжло-то да разтрошия, да разтрошия колкото още трѣбва.

Доразтрѣ́бия, *ишь*, — *билъ*, *гл. д. свр.* И останжло-то да разтрѣбия.

Доразту́рия, *ишь*, — *рилъ*, *гл. д. свр.* И останжло-то да разтурия.

Доразумѣ́ия, *ешь*,—*мѣлъ*, *гл. д. ср.* Да разумѣия всичко-то докрай, да разумѣия добрѣ.

Доразцьвтж́ (да ся), *и́шь*, — *тѣлся*, *гл. възвр. свр.* Да ся разцьвтж съвсѣмь.

Доразцѣ́ния, *ишь*, — *нилъ*, *гл. д. свр.* И останжло-то да разцѣния, да разцѣния колкото още трѣбва.

Доразче́шия, *ешь*, — *че́сахъ*, — *че́салъ*, *гл. д. свр.* Да разчешия колкото още трѣбва, и останжло-то да разчешия.

Доразчи́стж, *ишь*, — *тилъ*, *гл. д. свр.* Да разчистж съвсѣмь, и останжло-то.

Доразчю́пия, *ишь*, — *пилъ*, *гл. д. свр.* И останжло-то да разчюпия, да разчюпия колкото още трѣбва.

Доразшири́я, *и́шь*, — *рилъ*, *гл. д. свр.* Да разширия доколкото още трѣбва.

Доразши́ия, *ешь*, — *шилъ*, *гл. д. свр.* И останжло-то да разшиия.

Доразшюми́я (да ся), *и́шь*, — *мился*, *гл. възвр. свр.* Да ся разшюмия съвсѣмь.

***Дорамаджи́ия**, *с. м. Т.* Дограмаджия.

Дора́мка, *с. ж.* Кжса горния дрѣха отъ абж, дорамчя, кжсачя, кусакъ, глухчя.

Дора́мчя, *с. ср.* 1) Кжсо кожюхчя до поиаса безъ ржкавы като елекъ 2) Дорамка.

Дора́ствамь и **дора́стувамь** (да дорастж), *гл. ср.* Достигамь до потрѣбнж-тж порж, или врьсть; доростáть, вырастáть.

Дора́стване и **дора́стуване**, *с. ср.* отъ **дора́ствамь**; доростáніе.

Дорастж́, *е́шь*, — *стохъ*, — *ра́слъ*, *гл. свр.* отъ **дора́ствамь**; дорости́.

Дордѣ́, *нар.* 1) Додѣ. 2) Доклѣ, докато, дори; пока́, пока́мѣстъ.

Дорекж́, *рече́шь*, — *ре́кохъ*, — *ре́клъ*, *гл. свр.* отъ **дори́чиамь**; договори́ть. *Реклъ не дореклъ.* — **рече́ный**, *прич. стр.*

***Дорели́я**, *пр. неизм. Т.* Дориестый.

Дорендо́самь, *гл. д. свр.* И останжло-то да рендосамь, да свршия рендосване-то.

Дори́, *нар.* Доро, дору, доръ, дуръ, дорымь.
1) Доклѣ, дордѣ, докатъ, додѣ; пока́.

> Жени мя, майко, жени мя,
> Дори сьмь младо зелено,
> Дори с жито свтипо. *Пѣс.*

2) Едва, чтомь; едва́, лишь то́лько.

> Дори това издумала,
> И съ душж ся раздѣлила. *Пѣс.*

3) Още, биле, чакъ; да́же. *Дори и това е много за него;* и э́то да́же мно́го для него́.

> Ходилъ е Никола, что ходилъ,
> Отъ изтокъ дори до западъ. *Пѣс.*

4) *съюз.* Ако да; е́сли бы.

> Това, брате, по́-одавно было,
> Доръ не было, не бъ ся славило. *Пѣс.*

—*Дочюлося дору до цара;* дошёлъ слухъ да́же до царя́. *Изкачихмы ся доръ на врьха на планинж-тж;* мы взошли́, на са́мую верши́ну горы́. *Отъ крака-та дори до главж-тж;* съ ногъ до са́мой головы́. *Като го видѣхъ, дору ми ся доплака;* при ви́дѣ его́ мнѣ да́же всплáкалось. *Събрахж ми ся, набрахж дори до триста юнака.*

Дори́вамь, **дори́пвамь** и **дори́пувамь** (да дори́пиж), *гл. д.* Доврьшамь рипатіе-то, порипвамь и останжло-то.

Дори́да, *с. ж.* Една рыба.

***Дори́естый**, *стъ*, *ста*, *сто*, *пр. Т.* За козинж-тж на конь: червеникавъ, кестенедору; гнѣдо́й, кау́рый, ка́рій, карáковый.

Дори́пиж, *ешь*, — *палъ*, *гл. свр.* отъ **дори́вамь** и **дори́пвамь**.

Дори́чиамь (да дорекж), *гл. д.* Свршиамь рѣчь-тж си, додумвамь, договариамь, изричиамь; догова́рывать, доска́зывать.

> Дуръ да си рѣчь-тж дорекжть
> И достигнжхж сеймени. *Пѣс.*

Доро́, в. **дори́**.

Доро́вамь и **доро́вувамь** (да доро́вия), *гл. д.* Доравиамь; дорыва́ть.

Доро́вване и **доро́вуване**, *с. ср.* отъ **доро́вамь**. Доравиане; дорыва́ніе.

Доро́вия, *ишь*, — *вилъ*, *гл. свр.* отъ **дора́виамь** и **доро́вамь**; доры́ть. — **ве́ный**, *прич. стр.;* доры́тый.

До́родъкъ, *с. м.* Послѣдне-то чядо, изтрь-

сакъ, изврылакъ; послѣднерождёный, послѣдухъ, послѣдышъ.

Дородж, ишь, — дйлъ, *гл. д. свр.* За овощкы-ты: да родж наплъно.

Доромо́нж, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* Да дорекж, да докажж.

Дору́, в. **дорй**.

Дору́бж, ишь, — билъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да орубж, да досѣкж.

Дору́камь, *гл. д. свр.* Съ рукание да повыкамь да дойде, да довыкамь, да привыкамь; призва́ть.

Дору́чнж, ешь, — нжлъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да ручнж, да досъборж, да даразвалж.

Дору́шж, ишь, — шилъ, *гл. свр.* отъ **дору́шiамь**. Да доразвалж, да досъборж. — **шенъıй**, *прич. стр.* Доразваленъıй, досъборенъıй.

Дору́шiамь (да **дору́шж**), *гл. д.* Зарушено-то врушiамь докрай, съвсѣмь, досъбарiамь, доразвалiамь.

Дору́шiание, *с. ср.* отъ **дору́шiамь**.

До́рчё, *с. м.* Дорнестъ конь; гнѣдко́, ка́урка, кара́кола, кара́кула, кара́кулька.

Дорь в. **дорй**.

Дорѣ́свамь и **дорѣ́сувамь** (да **дорѣсж**), *гл. д.* Доврьшiамь ръсенiе-то.

Дорѣ́свание и **дорѣ́сувание**, *с. ср.* отъ **дорѣ́свамь**.

Дорѣ́сж, ишь, — силъ, *гл. свр.* отъ **дорѣ́свамь**. — **сенъıй**, *прич. стр.*

Доръ́iмь, *нар.* в. **дорй**.

Доръ́iж, ешь, — ръıлъ, *гл. д. свр.* Да доврьшж ръıенiе-то, да доровж.

Дорѣ́жж, ешь, — рѣ́залъ, *гл. свр.* отъ **дорѣ́звамь**; дорѣ́зать. — **рѣ́занъıй**, *прич. стр.;* дорѣ́занный.

Дорѣ́звамь и **дорѣ́зувамь** (да **дорѣ́жж**), *гл. д.* 1) Зарѣзано-то нарѣзвамь или прѣрѣзвамь съвсѣмь; дорѣ́зывать. 2) Останжло-то рѣжж да ся свьрши. 3) Възъ нарѣзано-то прирѣзвамь още. — **мся**, *гл. стр.* дорѣ́зываться.

Дорѣ́звание и **дорѣ́зувание**, *с. ср* отъ **дорѣ́звамь**; дорѣ́зыванiе, дорѣ́зка, дорѣ́зъ.

Дорѣ́свамь и **дорѣ́сувамь** (да **дорѣ́шж**), *гл. д. свр.* Рѣшж и останжлы-ты, доврьшiамь рѣшенiе-то.

Дорѣ́шж, ишь, — рѣсахъ, — рѣсалъ, *гл. свр.* отъ **дорѣ́свамь**.

Доржбвамь и **доржбувамь** (да **доржбж**), *гл. д.* Заржбено доврьшiамь да ржбж. *Да доржбж крьпж-тж;* око́нчить обрубку платка́.

Доржбвание и **доржбувание**, *с. ср.* отъ **доржбвамь**.

Доржбж, ишь, — билъ, *гл. свр.* отъ доржбвамь. **Доржбенъıй**, *прич. стр.*

До́ряда, *нар.* Допжти, другъ пжть; слѣдующiй разъ, друго́й разъ.

Доря́дж, йшь, — дйлъ, *гл. свр.* отъ **доря́ждамь**. — **де́нъıй**, *прич. стр.*

Доря́ждамь (да **дорядж**), *гл. д.* 1) Зарядено-то наряждамь докрай. 2) Изряждамь всичкы-ты; обойти́, обходи́ть всѣхъ по о́череди. — **дамся**, *гл. възвр.* Изряждамся; перечередова́ться всѣмъ.

> Дорядихжся вси-ти парядъ.
> Дойде рядъ-тъ и на царя. *Пѣс.*

Доря́ждание, *с. ср.* отъ **доря́ждамь**.

Доса́да, *с. ж.* Неприятно усѣщание отъ нѣчто неугодно; доса́да.

Доса́днъıй, — дьнъ и — денъ, дна, дно, *пр.* Что докарва досадж; доса́дный, доса́дительный, доса́дливый, доку́чливый. **Доса́дно**, *нар.* Съ усѣщание досадж; доса́дно, досадительно.

Досадж, йшь, — дйлъ, *гл. свр.* отъ **доса́ждамь**; досади́ть, надоѣ́сть, надоку́чить.

Досадж, йшь, — дйлъ, *гл свр.* отъ **досадiавамь** и **доса́ждамь**, садж; досади́ть. — **де́нъıй**, *прич. стр.*; доса́женный.

Досадiавамь и **доса́ждамь** (да **досадж**), *гл. д.* 1) Доврьшiамь садение-то; доса́живать. *Досадихъ лѣхж-тж.* 2) При насадено-то присаждамь още нѣчто. — **мся**, *гл. стр.;* доса́живаться.

Досадiавание и **доса́ждание**, *с. ср.* отъ **досадiавамь** и **доса́ждамь**; доса́живанiе, доса́дка.

Доса́ждамь (да **досадж**), *гл. ср.* 1) Правж, докарвамь нѣкому досадж; досажда́ть, докуча́ть, надоѣда́ть. 2) Прѣчж, додѣвамь, брькамь; мѣша́ть, препя́тствовать. *Не досаждай ми да си работж.* — **Доса́ждася**, *гл. безл.* Става досадно, дотягва, додѣвася; приску́чивать. *Досади ми ся да слушамь такывы работы.*

Доса́ждание, *с. ср.* отъ **доса́ждамь**, докарвамь досадж.

Досамо́, *нар.* Токо до; вплоть. *Кжща-та имъ е досамо нашж-тж.*

Досбе́рж, ешь, — бра́лъ, *гл. свр.* отъ **досбирамь**. — **бра́нъıй**, *прич. стр.*

Досби́рамь (да **досбе́рж**), *гл. д.* Доврьшiамь что сьмь подкачилъ да събирамь; досбира́ть.

Досбо́рвамь и **досбо́рувамь** (да **досбо́рж**), *гл. д.* Доказвамь, доричiамь, договарiамь; догова́ривать.

Досбо́рж, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **досбо́рвамь**. Да докажж, да договорж; договори́ть.

Досбрькамь, *гл. д. свр.* Да сбрькамь и останжло-то, да сбрькамь колкото още трѣбва.

Досвалиж, йшь, — лйлъ, *гл. д. свр.* И оста-

нѫло-то да свалѭ, да свалѭ колкото още трѣбва, да досимнѫ.

Досварѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сварѭ, да сварѭ колко-то трѣбва.

Досвидѣвася (да ся досвидѣе), *гл. безл.* Става свидно. *Досвидѣ ми ся за дѣцата-та, като не гы сьмь видѣлъ одавна.*

Досвидѣе (да ся), — дѣлося, *гл. свр.* отъ **досвидѣвася.**

Досвирвамь и досвирувамь (да досвирѭ), *гл. д.* Засвирено-то изсвирвамь докрай, довръшвамь свирене-то.

Досвирѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **досвирвамь.**

Досвиѭ, ешь, — вилъ, *гл. д. свр.* Да довръшѭ свиване-то, да свиѭ и останѫло-то.

Досвлѣкѫ, чешь, — лѣкохъ, — лѣклъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да свлѣкѫ, да свлѣкѫ колкото още трѣбва.

Досврѣжѭ, ешь, — врѣзахъ, — врѣзалъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да свръжѭ, да свръжѭ колкото още трѣбва.

Досврьшѭ, ишь, — шилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да свръшѭ, да свръшѭ всичко докрай.

Досвятѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ **досвятявамь.** — **тёный,** *прич. стр.*

Досвятявамь (да досвятѫ), *гл. д.* Свръшвамь святене-то.

Досвятяване, *с. ср.* отъ **досвятявамь.**

Досглобѭ, ишь, — билъ, *гл. д. свр.* Да сглобѭ и останѫло-то докрай.

Досготвѭ, ишь, — вилъ, *гл. д. свр.* Да сготвѭ колкото още трѣбва, да присготвѭ.

Досгребѫ, ешь, — гребохъ, — греблъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сгребѫ.

Досгрѣшѭ, ишь, — шилъ, *гл. д. свр.* Да сгрѣшѭ колкото още трѣбва, да доразбрькамь.

Досгънѫ, ешь, — налъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сгънѫ, да сгънѫ колкото още трѣбва.

Досдиплѭ, ишь, — лилъ, *гл. д. свр.* Да сдиплѭ и останѫло-то докрай.

Досдробѭ, ишь, — билъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сдробѭ, да сдробѭ колкото още трѣбва.

Досдѣвчѫ, ешь, — вкалъ, *гл. д. свр.* Да сдъвчѫ съвсѣмь всичко-то.

Досега, *нар.* Досегы, досснова, допынѣ, до това врѣмя, до тоя чясъ, доднесь; до сихъ поръ, доселѣ, до сего времени, по сіе время. *Досега ся е нашълъ и който си е загубилъ воловы-ты. Досега щяхъ да изпросѭ конь и волъ.*

Досегашний, — шнь и — шень, шна, шне, *пр.* отъ **досега;** доселѣшній.

Досегы, *нар.* Досега.

Досснова, *нар.* Досега.

Досетнѣ, *нар.* Дополѣ.

Досимнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да симнѫ, да симнѫ колкото още трѣбва, да досвалѭ.

Досисамь, *гл. д. свр.* Да изписамь всичко-то докрай, да добозаѭ. *Да си досисамь,* да сисамь още, та да ся нависамь, да си добозаѭ.

Досичамь (да досѣкѫ), *гл. д.* 1) Наченѫто-то да ся сѣче изсичамь, насичамь съвсѣмь; досѣкать, дорубать. *Не смы си досѣкли дрьва-та. Досѣкохмы горѫ-тѫ си.* 2) Изсичамь, насичамь донѣйдѣ. 3) Възъ сѣчено-то насичамь още, присичамь. — **мся,** *гл. стр.;* досѣкаться, дорубаться.

Досичане, *с. ср.* отъ **досичамь;** досѣканіе, дорубаніе.

Доскакамь, *гл. свр.* отъ **доскаквамь.** Да доскочѭ, да доскокнѫ.

Доскаквамь и доскакувамь (да доскакамь), *гл. ср.* Доскачамь, дохрьнвамь.

Доскачвамь и доскачювамь (да доскачамь), *гл. ср.* Съ тичане, съ брьзане дохождамь; прибѣгать.

Доскачване и доскачюване, *с. ср.* отъ **доскачвамь.**

Доскачамь, 1) *гл. ср.* (да доскокнѫ и да доскочѭ). Доскаквамь, скоквамь донѣйдѣ, дохрьнвамь; доскакивать, допрыгивать. 2) *гл. свр.* отъ **доскачвамь;** прибѣжать.

Доскачане, *с. ср.* отъ **доскачамь;** доскакиваніе, допрыгиваніе.

Досковѫ, ешь, — валъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то докрай да сковѫ.

Доскокнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **доскачамь.** Да доскочѭ, да дохрьннѫ; доскочить, доскокнуть, допрыгнуть.

Доскопѭ, ишь, — пилъ, *гл. свр.* отъ **доскопявамь.** — **пеный,** *прич. стр.*

Доскопявамь (да доскопѭ), *гл. д.* Скопявамь добрѣ, съвсѣмь.

Доскорвамь, доскорувамь и доскорнувамь (да доскорнѫ), *гл. д.* Скорвамь и останѫлы-ты, всичкы-ты, досъбуждамь.

Доскорнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **доскорвамь.** Да досъбудѫ.

Доскоро, *нар.* До-прѣди малко врѣме, неодавна; недавно, незадолго. *Той бѣше тука доскоро.*

Доскорошний, шнь и — шень, шна, шне, *пр.* Что е былъ доскоро, неодавнашний.

Доскочѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **доскачамь.** Да доскокнѫ, да дохрьннѫ; допрыгнуть.

Доскроѭ, ишь, — кроилъ, *гл. д. свр.* И останѫло то да скроѭ, да скроѭ колкото още трѣбва.

Доскръ́іъж, ешь, — **крълъ**, *гл. д. свр.* Да скръіж и останѫло-то докрай.

Доску́бамь, *гл. свр.* отъ **доску́бвамь**; дорва́ть.—**банъій**, *прич. стр.;* до́рванный.

Доску́бвамь, **доску́бунамь** и **доску́бıамь** (да доску́бамь), *гл. д.* Доврьшıамь скубане-то; дорыва́ть.

Доску́бване, **доску́буване** и **доску́бıане**, *с. ср.* отъ **доску́бвамь** и **доску́бıамь**.

Доскѣнж, ешь, — **налъ**, и

Доскъ́інж, ешь, — **налъ**, *гл. д. свр.* Да скънж, да скънж съвсѣмь, докрай.

Досла́гамь (да досло́жиж), *гл. д.* Доврьшıамь слагане-то.

Досладж́, и́шь, — **ди́лъ**, *гл. свр.* отъ **досладı́авамь**.

Досладı́авамь и **досла́ждамь** (да досладж́), *гл. ср.* Докарвамь сладко. *Доcлади ми въ уста-та.*

Досладı́аване и **досла́ждане**, *с. ср.* отъ **досладı́авамь**.

Досла́нıамь и **дослонı́авамь** (да дослониж́), *гл. д.* Докрѣпıамь, допрамь, прислонıамь едно нѣчто до друго; прислоня́ть.

Досла́нıане, *с. ср.* отъ **досла́нıамь**.

Досло́жиж, ишь, — **жилъ**, *гл. свр.* отъ **досла́гамь**.

Дослониж́, и́шь, — **ни́лъ**, *гл. свр.* отъ **досла́нıамь**; прислони́ть.

Дослонı́авамь, в. **досла́нıамь**.

Дослугу́вамь, *гл. ср. свр.* 1) Да слугувамь колкото е останѫло до уречено-то врѣмя. *Остава ми малко врѣмя да си дослугувамь.* 2) Да слугувамь до еде-кое врѣмя, да дослушıамь; дослужи́ть. *Да дослугувамь до Петровъ-день.*

Дослу́жвамь и **дослу́жювамь** (да дослу́жиж), *гл. д.* 1) Свршıамь службѫ-тѫ; дослу́живать. *Попъ-тъ дослужи литургиѭ-тѫ.* 2) Служиж всичкъі-ты, наливамь на всичкъі-ты. *Дослужихъ всичкы-ты.* — **мся**, *гл. стр.* Съ служене доврьшıамся.

> Гостилъ гы е, поилъ гы е
> Мало много, три недѣли;
> Гостба му ся догостила,
> Вино му ся дослужило. *Пѣс.*

Дослу́жване и **дослу́жюване**, *с. ср.* отъ **дослу́жвамь**.

Дослу́жиж, ишь,— **жилъ**, *гл. свр.* отъ **дослу́жвамь**; дослужи́ть.— **женъій**, *прич. стр.;* дослу́женный.

Дослу́швамь и **дослу́шювамь** (да дослу́шıамь), *гл. ср.* 1) Слушıамь да чюиж. 2) Слушıамь, чюиж добрѣ. *Недослушıахъ что каза*, не чюхъ хубавѣ. 3) Да дослугувамь. — **вася**, *гл. безл:* Чювася, слушıася; слы́шится, слы́шно.

> Сто овчари ми вечерıать,
> Овчарь Пѣйко не вечерıа,
> Нѣчто му ся дослушюва:
> Калешина подблѣюва,
> Карамана подлаюва. *Пѣс.*

Дослу́шване и **дослу́шюване**, *с. ср.* отъ **дослу́швамь**.

Дослу́шıамь, *гл. свр.* отъ **дослу́швамь**.

Дослѣзж, ешь, — **зохъ**, — **злъ**, *гл. ср. свр.* Да слѣзж до нѣкое мѣсто.

Досма́жиж, ешь,— **мазахъ**,— **мазалъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да смажиж, да смажиж колкото трѣбва.

Досма́чкамь, *гл. д. свр.* И останѫло-то да смачкамь, да смачкамь колкото трѣбва.

Досме́лиж, ешь,— **млѣхъ**,— **млѣлъ**, *гл. д. свр.* Да смелиж и останѫло-то, да смелиж колкото още трѣбва.

Досметж́, е́шь, — **ме́тохъ**, — **ме́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сметж, да сметж всичко.

Досмолиж́, и́шь,—**ли́лъ**, *гл. д. свр.* Да насмолиж всичко докрай.

Досмота́иж, ешь, — **та́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да смотаиж, да смотаиж колкото още трѣбва.

Досмрьди́, — **дѣло**, *гл. свр.* отъ **досмрьдѣва**.

Досмрьдѣва (да досмрьди́), *гл. безл.* Завонѣва нѣчто.

До́смрьть, *нар.* До умиране, додѣто да умре; на́смерть. *Би го досмрьть.*

Досму́квамь и **досму́кувамь** (да досму́чиж), *гл. д.* Засмукано осмуквамь съвсѣмь; доса́сывать.

Досму́кване и **досму́куване**, *с. ср.* отъ **досму́квамь**; доса́сываніе.

Досму́чиж, ешь, — **сму́калъ**, *гл. свр.* отъ **досму́квамь**; дососа́ть. — **сму́канъій**, *прич. стр.;* дососанный.

Досмѣкнж, ешь, — **нжлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да смъкнж.

Досмѣстж, ишь, — **ти́лъ**, *гл. д. свр.* Да смѣстж и останѫло-то всичко.

Досмѣсж, ишь,— **силъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да смѣсж, да смѣсж колкото още трѣбва.

Досмѫжди́,— **дѣло**, *гл. свр.* отъ **досмѫждѣва**.

Досмѫждѣва (да досмѫжди́), *гл. безл.* Начина да смѫжди; начина́ть са́днѣть.

До́сна, *нар.* Късно, доцна, доцкана, поздно; по́здно.

> Стига Нано, досна сѣдишь,
> Досна сѣдишь по вечери. *Пѣс.*

Доснесж́, е́шь, — **не́сохь**, — **не́слъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да снесж, да снесж колкото още трѣбва, да досвалиж.

Досне́мнж, ешь, — **нжлъ**, и

Доснéмѫ, **ешь**, — **снѧ́хъ**, — **снѧ́лъ**, *гл. д. свр.* Да снемнѫ, да снемѫ и останѫло-то, да снемѫ колкото още трѣбва.

Досносѫ́, **ишь**,— **сóлъ**, *гл. д. свр.* Да снисѫ доколкото трѣбва.

Досновáвамь (**да досновѫ́**), *гл. д.* Засновано довръшвамь да сновѫ.

Досновѫ́, **éшь**, — **вáлъ**, *гл. свр.* отъ **досновáвамь**. — **вáнъıй**, *прич. стр.*

Доснóщи, *нар.* До вчера вечерь. *Доснощи не бѣше дошьлъ.*

Досóвамь, *гл. д. свр.* Засовано-то да насовамь съвсѣмь, докрай.—**ванъıй**, *прич. стр.*

Досóлко и **досóлкова**, *нар.* Дотолко, дотолкова, дотолкось.

Досолıѫ́, **и́шь**, — **ли́лъ**, *гл. свр.* отъ **досолıáвамь**; **досоли́ть**.—**лéнъıй**, *прич. стр.*; **досóленный**.

Досолıáвамь (**да досолıѫ́**), *гл. д.* 1) Неносолено-то доста солıѫ още да стане колкото трѣбва. 2) Довръшвамь солене-то; **досáливать, досóливать**. — **мся**, *гл. стр.*; **досáливаться, досóливаться**.

Досолıáванıе, *с. ср.* отъ **досолıáвамь**; **досáливанıе, досóливанıе, досóлъ**.

Досóсамь, *гл. свр.* отъ **досóсвамь**. 1) Да стигнѫ колкото трѣбва; **достáть**. 2) Да набавıѫ, да дамь; **достáвить**. 3) Дососало ми е, стига ми, не могѫ вяче отъ нѣчто, стига что тяглıѫ.

> Мари Радо, мари гъыздосие,
> Дососа ми твой-та хубосия, *Пѣс.*

4) Като *гл. безл.* *Дососало ми е отъ ваши-тъı разправии.*

Досóсвамь и **досóсувамь** (**да досóсамь**), *гл. д.* 1) Достигамь, бъıвамь доста, колкото трѣбва; **доставáть, бъıть достáточну, хватáть.**

> Манастирь сьмь заправила,
> Та не ми хазна дососва
> Манастирь да си направıѫ. *Пѣс.*

2) Набавıамь, давамь; **доставлять.**

> Азъ щѫ ти хазнѫ дососамь
> Манастирь да си направишь. *Пѣс.*

— **вамся**, *гл. възвр.* Довръшвамся, кращамся; **выходи́ть, издéрживаться.** *Дососа нъı ся брашно-то, та трѣбва да ся иде на водяницѫ.*

Досóсванıе и **досóсуванıе**, *с. ср.* отъ **досóсвамь**.

Доспи́вамь (**да доспıѫ́**), *гл. ср.* 1) Спıѫ до едно врѣмя; **досыпáть.** *Доспахъ до сутрень-тѫ.* 2) Съ мѣстоим. *си*, спıѫ колкото трѣбва за да ся наспıѫ; **досыпáть, высыпáться.** *Тѫѫ нощь не сьмь си доспалъ.* — **Доспи́вася**, *гл. безл.* Дохожда сънъ, упосва на сънъ, приспиваси. *Стига вяче смъı сѣдѣли, че ми ся доспа.*

Доспи́ванıе, *с. ср.* отъ **доспи́вамь**.

Досплетѫ́, **éшь**, — **плéтохъ**, — **плéлъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да сплетѫ, да сплетѫ всичко докрай.

Доспорıѫ́, **и́шь**, — **ри́лъ**, *гл. свр.* отъ **доспорıáвамь**.

Доспорıáвамь (**да доспорıѫ́**), *гл. ср.* Достигамь за-до едно врѣми; **доставáть, бъıть достáточну, хватáть.** *Дано да нъı доспори храна-та до жътвѫ.*

Доспорıáванıе, *с. ср.* отъ **доспорıáвамь**.

Доспру́жıѫ, **ишь**, — **жилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да спружıѫ, да допрострıѫ.

Доспря́гнѫ, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. д. свр.* Да спрягнѫ всичко-то докрай, и останѫло-то да спрягнѫ.

Доспу́стѫ, **ишь**, — **ти́лъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да спустѫ, да спустѫ всичко.

Доспıѫ́, **и́шь**, — **спáлъ**, *гл. свр.* отъ **доспи́вамь**; **доспáть, вы́спаться.**

Досрамѣ́ва (**да досрамѣ́е**), *гл. безл.* *Досрамѣва мя*, става ми срамно, дохожда ми срамота. *Досрамѣ мя отъ свѣта. Нито отъ хора-та го досрамѣва, нито отъ Бога го догрѣшава.*

Досрамѣ́е,—**мѣло**, *гл. свр.* отъ **досрамѣ́ва**.

Досру́бıѫ, **ишь**,—**билъ**, *гл. д. свр.* Да срубıѫ колкото още трѣбва, и останѫло-то да срубıѫ, да доотсѣкѫ.

Досрупалıѫ́, **и́шь**, — **ли́лъ**, и

Досрутѫ, **ишь**, — **тилъ**, *гл. д. свр.* И останѫло-то да срупалıѫ, да срутѫ, да срупалıѫ, да срутѫ колкото още трѣбва, да досъборıѫ, да докатурıѫ.

Досрь́бамь, *гл. свр.* оть **досрь́бвамь**; **дохлебáть.** — **банъıй**, *прич. стр.*; **дохлёбанный.**

Досрь́бвамь и **досрь́бувамь** (**да досрь́бамь**), *гл. д.* Изсрьбвамь всичко-то докрай; **дохлёбывать.**

Досрь́бванıе и **досрь́буванıе**, *с. ср.* отъ **досрь́бвамь**; **дохлёбыванıе.**

Досрьбѣ́,—**бѣло**, *гл. свр.* отъ **досрьбѣ́ва**.

Досрьбѣ́ва (**да досрьбѣ́**), *гл. безл.* Засрьбѣва. *Досрьбѣ мя нѣчто на гръба.*

Досрѣ́дъ, *нар.* До срѣдѫ-тѫ на нѣчто. *Досрѣдъ двора, досрѣдъ кѫщи.*

Досрѣ́шıѫ, **ишь**, — **рѣсалъ**, *гл. д. свр.* И останѫлъı-ты да срѣшıѫ.

Досрѣ́щѫ, *нар.* До срѣщно-то мѣсто, срѣщѫ нѣчто. *Досрѣщѫ кѫщѫ-тѫ.*

Дóста, *нар.* 1) Толкова, колкото трѣбва; **довóльно, достáточно.** *Нъıе имамъı храпѫ доста за-прѣзъ зимѫ-тѫ;* **кóрму у насъ довóльно нá зиму.** *Нѣмамь пары доста за да изплатѫ всичкый си длъгъ;* **не имѣю дéнегъ достáточно, чтобы заплати́ть весь свой долгъ.** *Това е доста;*

ѣтого довольно. 2) Множко, понячко. *Той е доста богатъ;* онъ довольно богатъ. *Оттогава има доста врѣмя;* съ тѣхъ поръ прошло довольно времени. *Азъ имамъ доста познайници въ града;* у меня довольно знакомыхъ въ городѣ. 3) Стига; быть достаточну. *Това е доста за мене;* ѣтого для меня достаточно. *Това мѣсто е доста за кѫщѫ;* ѣтого мѣста достаточно для дома. *Тоя хлѣбъ е доста за двоицѫ да ся наядѫтъ;* ѣтого хлѣба достаточно двоимъ, что бы наѣсться. *Доста ли ти сѫ тыя пары?* будетъ ли съ тебя ѣтихъ денегъ? *Доста ми си досаждалъ;* перестань надоѣдать мнѣ. *Наядохмыся доста;* мы наѣлись вдоволь. *Доста, Радко, додѣто е сладко.*

Доставямся, *гл. възвр.* Въ пѣсень:

Горице, разставяй ми ся,
Водице, доставяй ми ся,
Тате ле, оглашяй ми ся!

Достага, *с. ж.* Тягоба, тѫга, сѫклетъ; грусть. *Паднѫло му достага,* станѫло му тяжко, мѫчно.

Доcтанѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ср. свр.* На свръшькъ сьмь, довръшямся.

Наше царство достанѫло,
Турско царство настанѫло. *Пѣс.*

Достигамъ (да достигнѫ, достигнувамъ), *гл. д.* 1) Дохождамъ донѣйдѣ, пристигамъ; достигать, доходить, доѣзжать. *Достигнѫхмы късно въ село-то.* 2) Догонвамъ, настигамъ, пристигамъ, стигамъ, втасвамъ; достигать, догонять. *Стоянъ отиде, достигни го, та му кажи да чака.* 3) Въ учение или на другѫ нѣкоѭ работѫ: залѣгамъ да работѫ, да ся учѭ, та да ся изравнѭ съ другы-ты; настигать. 4) Доживѣвамъ; доживать. *Достигнѫхъ до пятдесять годины. Достигнѫ до старость. Достигнѫ до правнукы,* доживѣ да добые правнукы. 5) Досягамъ, докачямъ, застигамъ; досягать, доставать. *Достигамъ до полицѫ-тѫ.* 6) Довръгамъ; добрасывать. *Азъ достигамъ съ камыкъ изврьхъ дрьво-то.* 7) Доста сьмь, дососвамъ; доставать, хватать. *Сукно-то не достигнѫ за рѫкавы;* сукно не достало, не хватило на рукава. — **мся,** *гл. стр.* Догонвамся; достигаться, догоняться. — *Достигнѫхъ имание,* добыхъ, спечялихъ имотъ. *Голѣмо имание достигнѫ,* станѫ богатъ. — *Не му достига една сѫбота,* хлопа му една-та дъска, безуменъ е, глупавичькъ е. — *Не праведно спечялено не достига до третие колѣно.*

Достигание, *с. ср.* отъ **достигамъ.**

Достигнувамъ, *гл. уч.* отъ **достигнѫ.**

Достигнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. свр.* отъ **достигамъ;** достигнуть, достичь, дойти, доѣхать, догнать, настигнуть, настичь, досягнуть, достать, добросить, хватить. — **нѫтый,** *прич. стр.;* достигнутый, догнанный, настигнутый, доброшенный.

Достигомъ, *нар.* Като гонѭ, та застигнѫ. *Достигомъ го ударихъ, та паднѫ.*

Достискамъ, *гл. свр.* отъ **достисквамъ;** дожать. — **сканый,** *прич. стр.;* дожатый.

Достисквамъ и **достискувамъ** (да достискамъ), *гл. д.* Изстисквамъ всичко-то, докрай; дожимать.

Достискване и **достискуване,** *с. ср.* отъ **достисквамъ;** дожиманіе, дожимка, дожимъ.

***Достлукъ,** *с. м. Т.* Приятелство, познанство, познанство; дружба, знакомство. *На Турчинъ достлукъ-тъ е на колѣно.*

Достлъкѫ и **достлъчѭ,** чешь, — тлѣкохъ, — тлѣклъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да стлъкѫ, да стлъкѫ колко-то още трѣбва.

Достоварѭ ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да стоварѭ всичко, и останѫло-то.

Достовѣрность, *с. ж.* Качество на достовѣрный, истинность; достовѣрность.

Достовѣрный, — рьнъ и — ренъ, рна, рно, *пр.* Что е за вѣрѫ, истинный; достовѣрный.

Достоинство, *с. ср.* Кога нѣкой е достоенъ за нѣчто, врядность; достоинство, способность.

Достойный, — стоенъ, стойна, стойно, *пр.* 1) Който е за-въ работѫ, врядный, кадърный; достойный, дѣльный. 2) Който може да направи нѣчто, врядный; способный. 3) Комуто ся стои нѣчто; достойный. *Достоенъ за похвалѫ. Кому малко не постига, за много не е достоенъ.*— **стойно,** *нар.* Съ достоинство; достойно.

Достопѭ, ишь, — пилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да стопѭ, да стопѭ колкото още трѣбва.

Досторвамъ и **досторювамъ** (да досторѭ), *гл. д.* Доправямъ, довръшямъ.

Богъ да убие моѭ свѣкръвѫ,
Че не почяка честь да досторѭ. *Пѣс.*

Досторѭ, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* отъ **досторвамъ.**

Достоѭ, ишь, — стоялъ, *гл. свр.* отъ **достоявамъ.**

Достоявамъ (да достоѭ), *гл. ср.* 1) Стоѭ докрай на нѣчто, досѣдѣвамъ; достаивать. *Не достояхъ въ цръквѫ до отпустъ.* 2) Настоявамъ, глядамъ добрѣ за нѣчто, залѣгамъ, настаямъ, застаямъ, радѫ, зарадявамся; стараться, хлопотать, заботить-

си. *Достоявамь на работж-тж си,* залѣгамь и правѭ всичко, чтото трѣбва.

Съ тебе мама въ рай да иде,
Въ рай да иде, рай да види,
Христу Богу да достои. *Пѣс.*

Достоя́ваніе, *с. ср.* отъ **достоя́вамь.**

Достраши́ява (да доcтраши́е), *гл. бззл. Дострашява мя,* дохожда ми страхъ, става ми страшно. *Дострашю мя, та бѣгахъ.*

Дострашя́е,—шя́ло, *гл. свр.* отъ **дострашя́ва.**

Дострйгвамь и дострйжямь (да дострйгж и да дострижѭ), *гл. д.* Застрижено-то остригвамь съвсѣмь; дострига́ть. *Нѣколко овця има още да дострижемь, па щемъ си ходимъ.*—**мся,** *гл. стр.;* дострига́ться.

Дострйгваніе и дострйгуваніе, *с. ср.* отъ **дострйгвамь;** дострига́ніе.

Дострйгж, — же́шь, и

Дострижѭ, е́шь, — стри́гохъ, — стри́глъ, *гл. свр.* отъ **дострйгвамь и дострйжямь;** дострйчь.—**стри́ганъій и—стри́женъій,** *прич. стр.;* дострйженный.

Дострйжямь (да дострижѭ), *гл. д.* Достригвамь.

Дострйжяніе, *с. ср.* отъ **дострйжямь.**

Дострошѭ, и́шь, — ши́лъ, *гл. д. свр.* Да строшѭ съвсѣмь, докрай.

Дострупалѭ, и́шь, — ли́лъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да струпалѭ, да досъборѭ, да досрутж, да досрупалѭ.

Достръ́гвамь и достръ́гувамь (да достръжѭ), *гл. д.* Застръгано остръгвамь, изстръгвамь докрай, добрѣ; достру́гивать, достра́гивать.

Достръ́гваніе и достръ́гуваніе, *с. ср.* отъ **достръ́гвамь;** достра́гиваніе.

Достръ́жѭ, ешь,—стръ́галъ, *гл. свр.* отъ **достръ́гвамь;** доструга́ть, дострога́ть. — **стръ́ганъій и — стръ́женъій,** *прич. стр.;* достру́ганный, достру́женный, дostро́ганный.

Достръ́іж, ешь, — ръ́лъ, *гл. д. свр.* Да стръѭ съвсѣмь, и останжло-то, да стръѭ колкото още трѣбва.

***Достъ,** *с. м. Т.* Приятель, познайникъ. *Имашь ли добро вино и хубавелкж женж, за достовы ся не вайкай. Ври ли ти грьня-то, имашь и достовы. За очи на доста си кравай купи, ако му не арсса, самъ-си го изяжь;* хорошо́ на дру́га кала́чъ купи́ть, не полю́бится, инъ самъ съѣшь.

Достъкмѭ, и́шь, — ми́лъ, *гл. д. свр.* Да стъкмѭ всичко, докрай.

Достъ́івамь и достъ́інвамь, достъ́інувамь (да достъ́інж), *гл. свр.* Изстъівамь, изстъінвамь съвсѣмь; достыва́ть.

Достъ́інж, ешь, — налъ, *гл. свр.* отъ **достъ́івамь;** досты́ть, досты́нуть.

До́стжпъ, *с. м.* Пристжпъ при нѣчто, при нѣкого; до́ступъ. *Нѣма достжпъ,* не си достжпя, не оставя да ся пристжпи при него.

Достж́пѭ, ишь,—пилъ, *гл. свр.* отъ **достж́пямь;** доступи́ть, подойти́.

Достж́пямь (да достж́пѭ), *гл. ср.* Пристжпямь до нѣчто; доступа́ть, подходи́ть.

Достж́пяніе, *с. ср.* отъ **достж́пямь.** Пристжпяніе; доступа́ніе.

Достя́гамь (да достя́гнж), *гл. д.* Стягнжто-то пристягамь още.

Достя́гнж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **достя́гамь.— нжтый,** *прич. стр.*

Досу́квамь и досу́кувамь (да досу́чѭ), *гл. д.* 1) Сукано усуквамь още да си усуче колкото трѣбва; досу́чивать. 2) Присуквамь още връзъ сукано-то. *Досучи още три цѣви.*—**мся,** *гл. стр.;* досу́чиваться.

Досу́квамь и досу́кувамь (да досу́чѭ), *гл. ср.* Съ мѣстоим. *си,* добозавамь си. *Дѣтя-то не си е досукало.*

Досу́кваніе и досу́куваніе, *с. ср.* отъ **досу́квамь;** досу́чиваніе.

Досу́кваніе и досу́куваніе, *с. ср.* отъ **досу́квамь.** Добозаваніе.

Досу́тра, *нар.* Доутрѣ.

Досу́чѭ, ешь, — су́калъ, *гл. свр.* отъ **досу́квамь** (отъ *сучѭ,* мотаѭ); досучи́ть. — **су́канъій,** *прич. стр.;* досу́ченный.

Досу́чѭ, ешь, — су́калъ, *гл. свр.* отъ **досу́квамь.** Да добозаѭ.

Досу́шка и досу́шь, в. **досу́щь.**

Досушѭ, и́шь, — ши́лъ, *гл. свр.* отъ **досуши́ямь;** досуши́ть. — **ше́нъій,** *прич стр.;* досуше́нный. *Осушенъ, досушенъ, три девять кожюшенъ.* Гат. — Кромидъ, лукъ.

Досуши́ямь (да досушѭ), *гл. д.* Засушено изсушямь съвсѣмь; досу́шивать. **Досуши́ямся,** *гл. стр.;* досу́шиваться. — *Досуши чяшж-тж,* изпи ѭ, изцѣди ѭ досущка, до капкж.

Досуши́яваніе, *с. ср.* отъ **досуши́ямь;** досу́шиваніе.

Досу́щь и досу́щка, *нар.* Досушь: 1) Всичко-то, докрай, съвсѣмь, дибидюсъ; до́чиста, соверше́нно, наголо́, вконе́цъ, вдо́сталь. *Конь-тъ изялъ ячемъка досущь.* 2) Сжще, исто, съвсѣмь тжпкж; точь въ точь. *Сынъ-тъ досущь като бащж си;* сынъ точь въ точь оте́цъ.

Досъба́рямь (да досъбо́рѭ), *гл. д.* Засъбаряно събарямь съвсѣмь, докрай; доурвамь.

Досъба́ряніе, *с. ср.* отъ **досъба́рямь.** Доурваніе.

Досъбе́ржъ, ешь, — бра́хъ, — бра́лъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да събержъ, да събержъ колкото още трѣбва.

Досъблѣкж́, че́шь, — блѣкохъ, — блѣклъ, *гл. д. свр.* Да съблѣкж съвсѣмъ, докрай.

Досъбо́рж, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **досъба́рямъ**. Да доурнж, да досрутж, да дострупалж, да досрупалж. — **реный**, *прич. стр.*

Досъбу́дж, ишь, — дилъ, *гл. свр.* отъ **досъбу́ждамъ**.

Досъбу́ждамъ (да досъбу́дж), *гл. д.* Събуждамъ и останжлы-ты, всичкы-ты.

Досъде́ржъ, ешь, — дра́хъ, — дра́лъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да съдержъ, да съдержъ доколкото трѣбва.

Досъсѣкж́, че́шь, — сѣкохъ, — сѣклъ, *гл. д. свр.* Да съсѣкж всичко-то докрай.

Досъхвамъ, досъхувамъ и **досъхнувамъ** (да досъхнж), *гл. ср.* Изсъхвамъ съвсѣмъ, дочюхвамъ; **досыха́ть**.

Досъхване и **досъхнуване**, *с. ср.* отъ **досъхвамъ**. Дочюхване; **досыха́ніе**.

Досъхнж, ешь, — налъ, *гл. свр.* отъ **досъхвамъ**. Да дочюхнж; **досо́хнуть**.

Досъши́ж, ешь, — шилъ, *гл. д. свр.* Да съшиж всичко-то докрай.

Досъ́пвамъ и **досъ́пувамъ** (да досы́пж), *гл. д.* Присъпвамъ, съпвамъ още да ся напълни; **досына́ть**.

Досъ́пване и **досъ́пуване**, *с. ср.* отъ **досъ́пвамъ**; **досыпа́ніе, досы́пка**.

Досъ́пж, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **досъпвамъ**; **досы́пать**. — **паный**, *прич. стр.;* **досы́панный**.

Досъ́рж, ишь, — рилъ, *гл. д. свр.* Да довършж съренеіе-то, да подсърж и останжло-то, всичко.

До́сыта, *нар.* До ситость, до насытяваніе, доволж; **до́сыта**. *Ѩмъ досыта;* **ѣсть до́сыта, до отва́лу**.

Досьдѣ́, *нар.* Дотука, доовдѣ, довдѣ; **досю́да**.

Досѣ́вамъ (да досѣ́ж), *гл. д.* 1) Довършвамъ что е остало да ся сѣе; **досѣва́ть**. *Досѣвамъ нивж-тж. Досѣй брашно-то.* 2) Възъ сѣяно-то присѣвамъ още.

Досѣ́ване, *с. ср.* отъ **досѣвамъ**; **досѣва́ніе**.

Досѣдла́ж, ешь, — ла́лъ, *гл. д. свр.* Да обсѣдлаж съвсѣмъ.

Досѣдѣ́вамъ (да досѣдж́), *гл. ср.* Сѣдж докрай на нѣчто, до уречено врѣмя, достоявамъ; **доста́ивать**. *Не досѣдѣлъ да си изкара чираклжка.*

Досѣдѣ́ване, *с. ср.* отъ **досѣдѣвамъ**. Достояване.

Досѣдѣ́вася (да ся досѣдѣе), *гл. безл.* Досаждася, дотягва, домжчнѣва, додѣвася, омързва; **надоѣда́ть**.

> Или ти ся додѣяло,
> Долѣяло, досѣдѣло
> Да ми метешь равнъ дворы. *Пѣс.*

Досѣдѣ́е (да ся), — дѣлося, *гл. свр.* отъ **досѣдѣвася**. Да ся досади, да дотягне, да домжчнѣе, да ся додѣе, да омързне; **надоѣсть**.

Досѣдж́, ишь, — дѣлъ, *гл. свр.* отъ **досѣдѣвамъ**. Да достоіж; **достоя́ть**.

Досѣкж́, че́шь, — сѣклъ, *гл. свр.* отъ **доси́чамъ**; **досѣчь, доруби́ть**. — **сѣче́ный**, *прич. стр.;* **досѣченный, дору́бленный**.

Досѣтливый, въ, ва, во, и

До́сѣтный, — тынъ и — тенъ, тна, тно, *пр.* Който ся досѣща, договѣжда за нѣчто; додумный, хитрый, умный; **дога́дливый, смѣтливый**.

> А лудо младо досѣтно.
> Досѣтно, хитро, разумно,
> Не хванж платно лепено,
> Нъ хванж момж хубавж. *Пѣс.*

Досѣтж (да ся), ишь, — тился, *гл. свр.* отъ **досѣщамся**. Да ся договѣдж, да ся усѣтж; **догада́ться**.

Досѣщамся (да ся досѣтж), *гл. възвр.* Договѣждамся, дошиквамся, усѣщамся; **дога́дываться**.

Досѣщане, *с. ср.* отъ **досѣщамся**. Договѣждане, дошикване, усѣщане; **дога́дываніе**.

Досѣ́ж, ешь, — сѣлъ, *гл. свр.* отъ **досѣвамъ**; **досѣять**. — **сѣяный**, — **сѣяный** и — **сѣтый**, *прич. стр.;* **досѣянный**.

Досж́дж, ишь, — дилъ, *гл. д. свр.* Да довършж сждение-то, да сждж и останжлы-ты.

Догя́гамъ (да досягнж, досягнувамъ), *гл. ср.* и *д.* 1) Съ ржкж или съ друго нѣчто достигамъ донѣйдѣ, застигамъ; **досяга́ть, достава́ть**. *Досягамъ до тавана. Котката, кога не досяга мясо-то, казва, че е вонящо.* 2) Докачямъ до нѣчто, допирамъ, долѣпямъ; **каса́ться чего́ либо, дотро́гиваться**. *Досягамъ съ гръба до стѣнж-тж. Тя само досягнж чяшж-тж до уста-та си;* **она́ то́лько щипну́ла рю́мочку, пригу́била**. — **мся**, 1) *гл. възвр.* Докачямся до нѣчто, застигамъ, допирамся, долѣпямся; **каса́ться, дотро́гиваться**. *Досягнжхся до стола.* 2) *гл. стр. Кисело е грозде-то, че не ся досяга.*

Догя́гане, *с. ср.* отъ **досягамъ**.

Догя́гнувамъ, *гл. уч.* отъ **досягнж**.

Догя́гнж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **догя́гамъ**; **досягну́ть, доста́ть**. — **нжтый**, *прич. стр.*

Дота́камъ и **дото́чвамъ** (да дото́чж), *гл. д.* 1) Довършвамъ точене-то. 2) Източвамъ всичко-то. *Доточихмы си вино-то, до-*

врьшихмы го. — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Източвамся, свръшамся.

Что ми метешь равны дворы
И ми ронишь сльзы по образы,
Али ти ся вино доточило,
Али ти ся хазна доброила,
Али ти ся тебѣ сдодѣяло. *Пѣс.*

Дотáкание, *с. ср.* отъ **дотáкамь.**

Дотáмъ, *нар.* 1) До онова мѣсто, дотамѣ, дондѣ; **до тогó мѣста, до тѣхъ поръ, дотýда.** *Оттука дотамъ има сто разкрачи. Дотамъ го кучка и отиссла!* 2) Съ отрицателнѫ частицѫ *не: не е дотамъ,* не е както трѣбва, не дотолкова. *Това сукно не е дотамъ добро.*

Дотамѣ, *нар.* Дотамъ въ 1-то значение.

Дотатрáзвамь и **дотатрáзувамь (да дотатрáзѫ),** *гл. д.* Дотьтрувамь.

Дотатрáзѫ, ишь, — зилъ, *гл. свр.* отъ **дотатрáзвамь.** Да дотьтрѫ. — **зенъй,** *прич. стр.* Дотьтранъй.

Дотáѭ, ешь, — тáялъ, *гл. ср. свр.* Да ся стопѭ съвсѣмь, докрай.

Дотéгвамь, в. **дотя́гвамь.**

Дотéглювамь, в. **дотя́глювамь.**

Дотекѫ́, — течéшь, — тéкохъ, — тéклъ, *гл. свр.* отъ **дотúчамь; дотéчь, прибы́ть.**

Дотéпвамь и **дотéпувамь (да дотéпѭ),** *гл. д.* 1) Затепано доврьшамь да тепѭ, утепвамь хубавѣ. 2) Дотрепвамь. — **мся,** *гл. стр. Аба-та не ся е дотепала.*

Дотéпвание и **дотéпувание,** *с. ср.* отъ **дотéпвамь.**

Дотéпѭ, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **дотéпвамь. — панъй,** *прич. стр.*

Дотúрвамь и **дотúрувамь (да дотúрѭ),** *гл. д.* Тирѭ, гонѭ донѣйдѣ, догонвамь, дотѣрвамь, докарвамь.

Дотúрвание и **дотúрувание,** *с. ср.* отъ **дотúрвамь.** Догонвание, докарвание.

Дотúрѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **дотúрвамь.** Да догонѭ, да докарамь, да дотѣрамь. — **ренъй,** *прич. стр.* Догоненъй, докаранъй, дотѣранъй.

Дотúчамь (да дотекѫ), *гл. ср.* 1) Съ течение достигамь донѣйдѣ; **дотекáть.** *Дунавъ дотичя до Черно море.* 2) Изтичамь съвсѣмь. 3) За рѣкы-ты: притичамь, придохождамь, наголѣмѣвамь; **прибывáть (о водѣ въ рѣкáхъ).** *Рѣкы-ты дотекохѫ. Воды-ты дотекохѫ, та поплавихѫ нивы-ты ны.* 4) Тичашкомь дохождамь, допрьпквамь, дотрьчявамь, притрьчявамь; **прибѣгáть, подскáкивать.** *Доклѣ орелъ дотече, нему нога отече.*

Дотúчание, *с. ср.* отъ **дотúчамь.**

Доткáвамь (да доткáѭ и да доткѫ́), *гл. д.* Дотъкавамь; **дотыкáть.**

Доткáвание, *с. ср.* отъ **доткáвамь.** Дотъкавание; **дотыкáніе.**

Доткáѭ, ешь, — кáлъ, и

Доткѫ́, дотъчéшь, доткáлъ, *гл. свр.* отъ **доткáвамь.** Да дотъкѫ; **доткáть. — ткáнъй,** *прич. стр.* Дотъканъй, дотъченъй; **дóтканный.**

Дотлáскамь, *гл. свр.* отъ **дотлáсквамь.** Да дотъкамь. — **сканъй,** *прич. стр.* Дотъканъй.

Дотлáсквамь и **дотлáскувамь (да дотлáскамь),** *гл. д.* Съ тласкание докарвамь, дотъквамь. — **мся,** *гл. възвр.* Съ тласкание, съ провирание дохождамь; **дотáлкиваться.** *Едвамь ся дотласкахъ до дома.*

Дотлáсквание и **дотлáскувание,** *с. ср.* отъ **дотлáсквамь.**

Дотлъкýвамь, *гл. д. свр.* Да доврьшѭ тлъкувание-то, да изтлъкувамь всичко-то. — **ванъй,** *прич. стр.*

Дотлъкѫ́, тлъчéшь, и

Дотлъчѭ́, éшь, — тлѣкохъ, — тлѣклъ, *гл. свр.* отъ **дотлъчя́вамь** и **дотлѣчамь; дотолóчь. — тлъкáнъй** и **— тлъчéнъй,** *прич. стр.;* **дотолчённый.**

Дотлѣчамь и **дотлъчя́вамь (да дотлъкѫ и да дотлъчѭ),** *гл. д.* 1) Затлъчено доврьшамь да тлъчѭ, стлъчамь добрѣ. *Да дотлъчѭ пипера.* 2) Възъ натлъчено-то стлъчамь още да стане колкото трѣбва. *Дотлъчи още малко соль.*

Дотлѣчание и **дотлъчя́вание,** *с. ср.* отъ **дотлѣчамь** и **дотлъчя́вамь.**

Дотлѣ́вамь (да дотлѣѭ), *гл. ср.* Свршамь да тлѣѭ, догорѣвамь. *Главня-та дотлѣва.*

Дотлѣ́вание, *с. ср.* отъ **дотлѣ́вамь.** Догорявание.

Дотлѣѭ, ешь, — тлѣялъ и **— тлѣлъ,** *гл. свр.* отъ **дотлѣ́вамь.** Да догорѭ, да дочмаѭ.

Дотовáрѭ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **дотовáрямь. — ренъй,** *прич. стр.*

Дотовáрямь (да дотовáрѭ), *гл. д.* 1) Дотурямь товаръ за да стане колкото трѣбва. *Дотовари кола-та.* 2) Натоварямь всичкый товаръ, всичкѫ-тѫ стокѫ.

Дотовáряние, *с. ср.* отъ **дотовáрямь.**

Дотóгава и **дотогáсь, дотогы́** и **дотогы́сь,** *нар.* До онова врѣмя, дотонова; **до тогó врéмени, до тѣхъ поръ, дотóлѣ.** *Дотогава колко шяпкы щѫть опустѣѭть!*

Дотогáвашний, — шнь и **— шенъ, шня, шне,** *пр.* Что е былъ, что е было дотогава.

Дотóлко, дотóлкова и **дотóлкось,** *нар.* Близо толкова. *Той е дотолкова глухъ, дѣто нищо не чюе;* **онъ до тогó, до та-**

кóй стéпени глухъ, что ничегó не слъ́шитъ. *Да не издървамы дотолкова,* да не отивамы дотамъ. *Дотолкова можюхъ, така го направихъ.*

Дотóнова, *нар.* Догогава.

Дотóпвамь и **дотóпувамь** (да дотóпнѫ, дотóпнувамь), *гл. д.* Дотопıавамь, досıагамь едно нѣчто до друго водно да ся натопи малко.

Дотóпванıе и **дотóпуванıе,** *с. ср.* отъ **дотóпвамь.** Дотопıаванıе.

Дотóплювамь (да дотóплѭ), *гл. д.* Стоплювамь още, за да стане колкото трѣбва; догрѣвамь; дотáпливать.

Дотóплюванıе, *с. ср.* отъ **дотóплювамь.** Догрѣванıе; дотáпливанiе.

Дотóплѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **дотóплювамь.** Да догрѣѭ; дотопи́ть. — **леный,** *прич. стр.;* дотóпленный.

Дотóпнувамь, *гл. уч.* отъ **дотóпнѫ.**

Дотóпнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дотóпвамь.** — **нѫтый,** *прич. стр.*

Дотопѭ́, и́шь, — пилъ, *гл. свр.* отъ **дотопıáвамь** (отъ **топѭ́,** стопıавамь); дотопи́ть. — **пéный,** *прич. стр.;* дотóпленный.

Дотопѭ́, и́шь, — пилъ, *гл. свр.* отъ **дотопıáвамь** (отъ **топѭ́,** натопıавамь).

Дотопıáвамь (да **дотопѭ́**), *гл. д.* Затопено-то стопıавамь съвсѣмь, довръшıамь да топѭ; дотáпливать. *Дотопıавамь лоıа.*

Дотопıáвамь (да **дотопѭ́**) *гл. д.* 1) Досıагамь едно нѣчто до друго водно да ся натопи малко, дотопвамь. *Дотопи го до водѫ-тѫ.* 2) Изтопıавамь всичко-то.

Дотопıáванıе, *с. ср.* отъ **дотопıáвамь.**

Доторѭ́, и́шь, — рилъ, *гл. свр.* отъ **доторıáвамь.** — **рéный,** *прич. стр.*

Доторıáвамь (да **доторѭ́**), *гл. д.* 1) Заторено довръшıамь да торѭ. *Доторихъ нивѫ-тѫ.* 2) И останѫло-то наторıавамь. *Имамы нивы да доторıавамы.*

Доторıáванıе, *с. ср.* отъ **доторıáвамь.**

Дотóчвамь и **дотóчювамь** (да **дотóчѭ**), *гл. д.* в. **дотáкамь.**

Дотóчѭ, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **дотóчвамь** и **дотáкамь.**

Дотрáвıамь, в. **дотрóввамь.**

Дóтрай, *с. м.* Свръшькъ. *Приказкы-ты нѣмать дотраıа,* нѣмать свръшькъ.

Дотрáйвамь и **дотрáювамь** (да **дотрáѭ**), *гл. ср.* 1) Траѭ, дръжѫ до нѣкое врѣмя, изкарвамь. *Тыя дрѣхы нѣма да ми дотраıѫть до пролѣть.* 2) Дотрьпѣвамь, дочакvамь до едно врѣмя, докайратıавамь. *Дотрай да излѣзе мѣсяць-тъ, па тогава си връви.* 3) Дотрайвамся. *Ако дотрае попара-та въ паницѫ-тѫ, досыпвать изъ котля-то.* — **мся,** *гл. възвр.* Довръшıамся, свръшıамся, достаıвамь, докращамся, биттисвамь.

> Хвала тебѣ царь Костадинъ!
> Нали пъташь, щѫ ти кажѫ:
> Царство ти ся дотраıало,
> Турско царство настанѫло. *Пѣс.*

Дотрáйванıе и **дотрáюванıе,** *с. ср.* отъ **дотрáйвамь.**

Дотрáѭ, ешь, — тра́ıалъ, *гл. свр.* отъ **дотрáйвамь.**

Дотрéпвамь и **дотрéпувамь** (да **дотрéпѭ**), *гл. д.* Затрепано добивамь, утрепвамь съвсѣмь, дотепвамь; добивáть. *Затрепалъ ли си кучя-то, дотрепи го.* — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Добивамся; добивáться.

Дотрéпванıе и **дотрéпуванıе,** *с. ср.* отъ **дотрéпвамь;** добивáнiе.

Дотрéпѭ, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **дотрéпвамь;** доби́ть. — **папый,** *прич. стр.* Добитый; доби́тый.

Дотри́жь, *нар.* До три пѫти; до трёхъ разъ. *Да връгамы дотрижь.*

Дотрóввамь, дотрóвувамь и **дотрáвıамь** (да **дотрóвѭ**), *гл. д.* И останѫлы-ты утроввамь, изтроввамь всичкы-ты.

Дотрóвванıе, дотрóвуванıе и **дотрóвıанıе,** *с. ср.* отъ **дотрóввамь** и **дотрóвıамь.**

Дотрóвѭ, ишь, — вилъ, *гл. свр.* отъ **дотрóввамь** и **дотрóвıамь.** — **вепый,** *прич. стр.*

Дотрóвıамь (да **дотрóвѭ**), *гл. д.* в. **дотрóввамь.**

Дотрóпамь, *гл. свр.* отъ **дотрóпвамь.**

Дотрóпвамь и **дотрóпувамь** (да **дотрóпамь**), *гл. ср.* Тропамь, доклѣ да мя чюıѫть да отворять.

Дотрошѭ́, и́шь,— шилъ, *гл. свр.* отъ **дотрошıáвамь.** Да дочюпѭ; доби́ть. — **шéный,** *прич. стр.* Дочюпеный; доби́тый.

Дотрошıáвамь (да **дотрошѭ́**), *гл. д.* 1) Затрошено строшıавамь съвсѣмь, дочюпвамь; добивáть. 2) Довръшıамь трошенıе-то. — **мся,** *гл. стр.* Дочюпвамся; добивáться.

Дотрошıáванıе, *с. ср.* отъ **дотрошıáвамь.** Дочюпванıе; добивáнiе.

Дотрýпамь, *гл. свр.* отъ **дотрýпвамь.** — **папый,** *прич. стр.*

Дотрýпвамь и **дотрýпувамь** (да **дотрýпамь**), *гл. д.* 1) Натрупвамь още. 2) Затрупвамь съвсѣмь. — **пвася,** *гл. безл.* *Дотрупа ны ся до главѫ-тѫ,* дойде ны до главѫ-тѫ.

Дотрýпванıе и **дотрýпуванıе,** *с. ср.* отъ **дотрýпвамь.**

Дотрѣ́камь, *гл. свр.* отъ **дотрѣ́квамь.** — **каный,** *прич. стр.*

Дотрѣ́квамь и **дотрѣ́кувамь** (да дотрѣ́камь), *гл. д.* Затръкано тръкамь още да стане колкото трѣбва.

Дотрѣ́кванѥ и **дотрѣ́кувапѥ**, *с. ср.* отъ **дотрѣ́квамь.**

Дотръ́ıвамь (да дотръ́ıнѫ), *гл. д.* 1) Затрьто стрьвамь съвсѣмь; **дотирáть.** *Дотрьвамь пипсра.* 2) Затрыто отрывамь, изтрывамь съвсѣмь, хубавѣ.

Дотръ́ıванѥ, *с. ср.* отъ **дотръ́ıвамь; дотиранiе, дотúрка.**

Дотръ́ıнѫ, ешь,— **трылъ,** *гл. свр.* отъ **дотръ́ıвамь; дотерéть. — трьıтый,** *прич. стр.;* **дотéртый.**

Дотрьпѣ́вамь (да дотрьпѭ), *гл. д.* Трьпѣвамь, изтрьпѣвамь докрай, дотрайвамь; **вытéрпливать.** *Не дотрьпѣхъ да си издума.*

Дотрьпѭ́, ишь, — **пѣлъ,** *гл. свр.* отъ **дотрьпѣ́вамь.**

Дотрѣ́свамь и **дотрѣ́сувамь** (да дотрѣ́сѫ), *гл. д.* Затрьсено отрьсвамь, изтрьсвамь съвсѣмь, дотрьшѭамь.

Дотрѣ́свамь и **дотрѣ́сувамь** (отъ **трѣ́сѫ,** тражѭ, дырѭ), *гл. д.* Трьсѫ, дырѭ още остало. *Дотрьсвамь отъ Цвѣтка още пятдесять грошю.*

Дотрѣ́сванѥ и **дотрѣ́суванѥ,** *с. ср.* отъ **дотрѣ́свамь.**

Дотрѣ́сѫ, ишь, — **силъ,** *гл. свр.* отъ **дотрѣ́свамь** и **дотрѣ́шѭамь. — сенъıй.** *прич. стр.*

Дотрьчѭ́, ишь,— **чáлъ,** *гл. свр.* отъ **дотрьчѭ́авамь.** Да дотекѫ; **прибѣжáть, подскакáть, подскочить.**

Дотрьчѭ́авамь (да дотрьчѭ́), *гл. ср.* Трьчяшкомь дохождамь, дотичѭамь, допрьпквамь, притрьчѭавамь; **прибѣгáть, подскáкивать.**

Дотрьчѭ́аванѥ, *с. ср.* отъ **дотрьчѭ́авамь.**

Дотрѣ́шѭамь (да дотрѣ́сѫ), *гл. д.* в. **дотрѣ́свамь** (да дотрѣ́сѫ).

Дотрѣ́шѭанѥ, *с. ср.* отъ **дотрѣ́шѭамь.**

Дотрѣ́бвамь и **дотрѣ́бувамь,** *гл. ср. свр.* Да станѫ потрѣбенъ, да притрѣбвамь, да потрѣбвамь; **понáдобиться.**

Дотрѣ́бвамь и **дотрѣ́бувамь** (да дотрѣ́бѭ), *гл. д.* Затрѣбено свршѭамь да трѣбѭ, отрѣбвамь, изтрѣбвамь всичко-то, докрай.

Дотрѣ́бванѥ и **дотрѣ́буванѥ,** *с. ср.* отъ **дотрѣ́бвамь.**

Дотрѣ́бѭ, ишь, — **билъ,** *гл. свр.* отъ **дотрѣ́бвамь. — бенъıй,** *прич. стр.*

Дотýва и

Дотýка и **дотýкъ,** *нар.* До това мѣсто, досьдѣ, довдѣ, дооўдѣ; **досюда.**—*Дотукъ ми е дошло* (съ повдиганѥ рѫкѫ до шиѭтѫ), довило ми е, не е вяче за трьпѣнѥ, излѣзло ми е изврьхъ главѫ-тѫ. *Допрѣ слѣпчё до стѣнѫ: дотукъ свѣтъ-тъ за него.*

Дотýрѭ, ишь,— **рилъ,** *гл. свр.* отъ **дотýрѭамь; доклáсть, доложить, добáвить. —ренъıй,** *прич. стр.;* **дополóженный, добáвленный.**

Дотýрѭамь (да дотýрѭ), *гл. д.* 1) Доврьшѭамь да турѭамь; **доклáдывать.** 2) Притурѭамь, доклавамь, дотъкмѭавамь, доплъпѭамь, доваксувамь; **добавлять, доклáдывать.**

Дотýрѭанѥ, *с. ср.* отъ **дотýрѭамь; доклáдыванiе, добáвливанiе, добáвка.**

Дотъкáвамь (да дотъкѫ́), *гл. д.* Доткавамь: 1) Свршѭамь тъкане-то; **дотыкáть.** *Дотъкахъ си платно-то, рътамь ти кросно-то.* 2) Притъкавамь още, та да стане колкото трѣбва; **подтыкáть. — мся,** *гл. стр.* Доткавамся; **дотыкáться.** *Както ся затъкало, така ся и дотъкало.*

Дотъкáванѥ, *с. ср.* отъ **дотъкáвамь.** Доткаванѥ; **дотыкáнiе, подтыкáнiе.**

Дотѣ́камся и **дотѣ́квамся, дотѣ́кувамся** (да ся дотѣкнѫ), *гл. об.* Досягамь, докачѭамся, допирамь до нѣчто; **касáться до чегó либо.**

Дотъкмѭ́, ишь, — **милъ,** *гл. свр.* отъ **дотъкмѭ́авамь. — мéнъıй,** *прич. стр.*

Дотъкмѭ́авамь (да дотъкмѭ́), *гл. д.* 1) Ненатъкмено, неизтъкмено натъкмѭавамь, изтъкмѭавамь съвсѣмь. 2) Притурѭамь, дотурѭамь, доклавамь; **доклáдывать, добавлять. —мся,** *гл. възвр.*

Дотъкмѭ́аванѥ, *с. ср.* отъ **дотъкмѭ́авамь.**

Дотѣ́кнѫ (да ся), сшь, — **нѫлся,** *гл. свр.* отъ **дотѣ́камся** и **дотѣ́квамся; коснýться.**

Дотъкѫ́, тъчéшь,— **кáлъ,** *гл. свр.* отъ **дотъкáвамь.** Да доткѫ, да доткаѭ; **доткáть, подоткáть.—кáнъıй** и—**тъчéнъıй,** *прич. стр.* Доткапъıй; **дóтканный, подóтканный.**

Дотѣ́пквамь и **дотѣ́пкувамь** (да дотѣпчѭ), *гл. д.* 1) Нѣчто, стъпкано нѣколко, потъпквамь, разтъпквамь, изтъпквамь съвсѣмь; **дотáптывать.** 2) Затъпкано натъпквамь, набивамь, нагнитамь съвсѣмь; **набивáть, надáвливать.** *Дотъпчи човала да ся наплъни.* 3) Натъпквамь още нѣчто да стане по́-набито. *Дотъпчи възглавницѫ-тѫ да стане по́-корава. — мся,* *гл. стр.;* **дотáптываться, набивáться.**

Дотѣ́пкванѥ и **дотѣ́пкуванѥ,** *с. ср.* отъ **дотѣ́пквамь; дотáптыванiе.**

Дотѣ́пчѭ, ешь,— **пкалъ,** *гл. свр.* отъ **дотѣ́пквамь; дотоптáть, набить. — пканъıй,** *прич. стр.;* **дотóптанный, набитый.**

Дотъ́ıкамь, *гл. свр.* отъ **дотъ́ıквамь.** Да дотласкамь. — **канъıй,** *прич. стр.* Дотласканъıй.

Дотъ́ıквамь и **дотъ́ıкувамь** (да дотъ́ıкамь), *гл. д.* Съ тъıканѥ докарвамь донѣйдѣ, до-

тласквамь. *Дотыкахъ го до врата-та.* — **мся,** *гл. възвр.* Съ тыкане, съ провиране дохождамь донѣйдѣ, дотласквамся; **дота́лкиваться.**

Дотъ́кване и **дотъ́куване,** *с. ср.* отъ **дотъ́квамь.** Дотласкване.

Дотыщѫ́ (да ся), **и́шь, — щи́лся,** *гл. свр.* отъ **дотъщі́авамся.** Да пристигнѫ, да дофтасамь.

Дотъщі́авамся (да ся дотъщѫ́), *гл. об.* Пристигамь, дофтасвамь да направѭ, да свръшѭ нѣчто.

Дотъщі́аване, *с. ср.* отъ **дотъщі́авамся.**

Дотьмнѣ́ва (да дотьмнѣе), *гл. безл.* 1) Става тьмно, притьмнѣва, стьмнѣвася, сдрачıавася, смрачıавася; **смерка́ться, начина́ть темнѣ́ть.** 2) Прѣмрѣжва ми ся, причернѣва ми, дочернѣва ми на очи-ты, та не видѫ, притьмнѣва ми; **застилá́етъ глаза́.** 3) Дотягва ми, довива ми отъ нѣчто, та ся забравѭ и дрьзнѫ, та вдигнѫ рѫкѫ или направѭ нѣчто лоше; притьмнѣва ми, дочернѣва ми, причернѣва ми. *Дотьмнѣ ми отъ думы-ты му и азъ го враснѫхъ по главѫ-тѫ. Дотьмнѣло ми, та не знаѫ какво правѭ.*

Дотьмнѣ́е, — нѣ́ло, *гл. свр.* отъ **дотьмнѣ́ва.** Да притьмнѣе.

Дотѣ́трувамь (да дотѣ́трѫ), *гл. д.* Съ тътрене донасıамь нѣчто донѣйдѣ, дотатразвамь, довличıамь. — **мся,** *гл. възвр.* Дотатразвамся, довличıамся.

Дотѣ́труване, *с. ср.* отъ **дотѣ́трувамь.** Дотатразване, довличıане.

Дотѣ́трѫ, ешь, — ралъ, *гл. свр.* отъ **дотѣ́трувамь.** Да дотатразѫ, да довлѣкѫ. — **раный,** *прич. стр.* Дотатразеный, довлѣченый.

Дотѣ́рамь, *гл. свр.* отъ **дотѣ́рвамь.** Да догонѭ, да докарамь. — **раный,** *прич. стр.* Догоненый, докараный.

Дотѣ́рвамь и **дотѣ́рувамь** (да дотѣрамь), *гл. д.* 1) Догонвамь, докарвамь, дотирвамь. 2) Накарвамь, понѫждамь; **заставля́ть, нево́лить.**

> Ей ты старче, ей ты милый старче,
> Что тя тебе нужда дотѣрало
> На Велидень лозіе да ми копашь! *Пѣс.*

— **мся,** *гл. стр.* Догонвамся, докарвамся.

Дотѣ́рване и **дотѣ́руване,** *с. ср.* отъ **дотѣ́рвамь.** Догонване, докарване, дотирване.

Дотѫдѣ́ва и **дотѫдѣ́сь,** *нар.* До това мѣсто, дотука, дотукъ; **досю́да.**

Дотя́гвамь и **дотя́гувамь** (да дотя́гнѫ), *гл. ср.* в **дотя́гнувамь.**

Дотя́гване и **дотя́гуване,** *с. ср.* отъ **дотя́гвамь.** Дотягнуване.

Дотя́глювамь (да дотя́глѭ), *гл. д.* 1) Съ тягление докарвамь донѣйдѣ, довличıамь; **дотя́гивать, притя́гивать.** *Дотягли го до стѣнѫ-тѫ.* 2) Притяглювамь, възъ тягленo-то тяглѭ още; **довѣ́шивать.**

Дотя́глюване, *с. ср.* отъ **дотя́глювамь; дотя́гиваніе, довѣ́шиваніе.**

Дотя́глѭ, ишь, — лилъ, *гл. свр.* отъ **дотя́глювамь; дотяну́ть, довѣ́сить. — леный,** *прич. стр.;* **дотя́нутый.**

Дотя́гнувамь и **дотя́гвамь** (да дотя́гнѫ), *гл. ср.* 1) Ставамь тяжькъ. *Дотягнѫ ми, та не можѭхъ вяче да го носѫ.* 2) Ставамь тягостенъ, досаждамь, омрьзвамь; **наску́чивать, наскуча́ть.** *Дотягнѫлъ ми си, та не могѫ вяче да тя трьпѫ.* — *Дотягнѫлъ ми е свѣтъ-тъ, животъ-тъ,* **свѣтъ опосты́лѣлъ.** — **Дотя́гнува,** *гл. безл.* Омрьзва, досаждася, досѣдѣвася, додѣвася; **надоѣда́ть.** *Дотягнѫло ми е да ми ся карать за нищо и никакво.*

Дотя́гнѫ, ешь, — налъ, *гл. свр.* отъ **дотя́гнувамь** и **дотя́гвамь.**

Дотя́камь, *гл. свр.* отъ **дотя́квамь.**

Дотя́квамь и **дотя́кувамь** (да дотя́камь), *гл. ср.* Тякамь, натяквамь, отяквамь, пъкамь, опъквамь, брьбрѭ; **попрека́ть, упрека́ть, коло́ть въ глаза́.** *Стига ми си дотяквалъ.*

Доуварѭ́, и́шь, — ри́лъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да уварѭ, да уварѭ съвсѣмь, колкото трѣбва.

Доувехтѣ́ѭ, ешь, — тѣ́лъ, *гл. ср. свр.* Да увехтѣѭ съвсѣмь.

Доувехтѫ́, и́шь, — ти́лъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да увехтѫ, да увехтѫ съвсѣмь.

Доуви́ѭ, ешь, — ви́лъ, *гл. д. свр.* Да увиѭ колкото още трѣбва, да увиѭ и останѫло-то.

Доуврѣ́жкѫ, ешь, — врѣ́захъ, — врѣ́залъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да уврьжѫ, да уврьжѫ колкото още трѣбва.

Доуврѭ́, и́шь, — рѣ́лъ, *гл. ср. свр.* Да уврѭ съвсѣмь, доколкото трѣбва.

Доуга́снѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ср. свр.* Да угаснѫ съвсѣмь.

Доугасѫ́, и́шь, — си́лъ, *гл. д. свр.* Да угасѫ всичкы-ты, и останѫлы-ты.

Доугла́дѫ, ишь, — дилъ, *гл. д. свр.* И останѫло-то да угладѫ, да угладѫ колкото трѣбва.

Доугни́ѭ, ешь, — гни́лъ, *гл. ср. свр.* Да угниѭ съвсѣмь, доколкото трѣбва.

Доугостѫ́, и́шь, — ти́лъ, *гл. д. свр.* И останѫлы-ты да угостѫ, да угостѫ всичкы-ты.

Доугоѭ́, и́шь, — и́лъ, *гл. д. свр.* Да угоѭ доколкото трѣбва, да угоѭ и останѫлы-ты. — **іѫся,** *гл. възвр. свр.* Да ся угоѭ добрѣ, доколкото трѣбва.

Доудръжкѫ́, и́шь, — жкі́ахъ, — жкі́алъ, *гл. д. свр.* Да удрьжѭ докрай.

Доуловіж, и́шь,—ви́лъ, *гл. д. свр.* И останжлы-тъı да уловж, да уловж колкото още трѣбва.

Доумѣвамь (да доумѣіж), *гл. д.* Съ отрицателнж частицж *не*: *не доумѣвамь*, не разбирамь, не знаж, не ми стига умъ-тъ. *Не доумѣвамь какво да правж.*

Доумѣваніе, *с. ср.* отъ **доумѣвамь.**

Доумѣсвамь и доумѣсувамь (да доумѣсж), *гл. д.* Умѣсвамь доколкото трѣбва, умѣсвамь и останжло-то.

Доумѣсж, ишь, — силъ, *гл. свр.* отъ **доумѣсвамь.**

Доумѣіж, ешь, — мѣлъ, *гл. свр.* отъ **доумѣвамь.**

Доуплетж, éшь, — плéтохъ, — плéлъ, *гл. свр.* отъ **доупли́тамь.**

Доупли́тамь (да доуплетж), *гл. д.* Уплитамь и останжло-то, уплитамь колкото още трѣбва.

Доупри́дамь (да доупрядж), *гл. д.* Упридамь колкото още трѣбва, упридамь и останжло-то.

Доупрядж, éшь, — пря́дохъ, — пря́лъ, *гл. свр.* отъ **доупри́дамь.**

Доурабóтвамь и доурабóтувамь (да додоурабóтж), *гл. д.* Уработвамь и останжло-то, уработвамь колкото още трѣбва.

Доурабóтж, ишь,—тилъ, *гл. свр.* отъ **доурабóтвамь.**

Доу́рнувамь и доу́рвамь (да доу́рнж), *гл. д.* Наченжто-то да ся урва урвамь докрай, досъбарıамь. — **мся,** *гл. стр.* Досъбарıамся.

Доу́рнуваніе и доу́рваніе, *с. ср.* отъ **доу́рнувамь.** Досъбарıаніе.

Доу́рнж, ешь,—нжлъ, *гл. свр.* отъ **доу́рвамь.** Да досъборж.—**нжтый,** *прич. стр.* Досъборенъıй.

Доурядж, и́шь,—ди́лъ, *гл. д. свр.* И останжло-то да урядж, да урядж всичко.

Доусу́квамь и доусу́кувамь (дá доусу́чж), *гл. д.* Усуквамь колкото още трѣбва, усуквамь и останжло-то.

Доусу́чж, ешь,—су́калъ, *гл. свр.* отъ **доусу́квамь.**

Доутéпвамь и доутéпувамь (да доутéпж), *гл. д.* Утепвамь доколкото още трѣбва, и останжло-то утепвамь.

Доутéпж, ешь, — палъ, *гл. свр.* отъ **доутéпвамь.**

Доу́трѣ, *нар.* Досутра, до утрешний день; **до зáвтрешняго дня.** *Почıакай доутрѣ.*

Доу́чвамь и доу́чıувамь (да доу́чж), *гл. д.* 1) Заучено изучвамь докрай; **доучáть.** *Доучвамь пѣснь.* 2) Приучвамь още нѣчто. 3) Учж другого още колкото трѣбва, за да изучи добрѣ нѣчто; **доу́чивать другáго.** *Доучихъ сына си на занаıатъ.* — **мся,** *гл. стр.;* **доучáться, доу́чиваться.**

Доу́чваніе и доу́чıуваніе, *с. ср.* отъ **доу́чвамь; доу́чиваніе.**

Доучи́телствувамь, *гл. ср. свр.* Да учителствувамь колкото трѣбва, да учителствувамь до едно врѣмя.

Доу́чж, ишь, — чилъ, *гл. свр.* отъ **доу́чвамь; доучи́ть.** — **ченъıй,** *прич. стр.*; **доучённый.**

Доуши́вамь (да доуши́іж), *гл. д.* Ушивамь и остжнжло-то, ушивамь колкото още трѣбва.

Доуши́іж, ешь, — ши́лъ, *гл. свр.* отъ **доуши́вамь.**

Доущáввамь и доущáвувамь (да доущáвіж), *гл. д.* Ущаввамь и останжло-то, ущаввамь колкото още трѣбва.

Доущáвіж, ишь, — вилъ, *гл. свр.* отъ **доущáввамь.**

Дофтáсамь, *гл. свр.* отъ **дофтáсвамь.**

Дофтáсвамь и дофтáсувамь (да дофтáсамь), *гл. ср.* Довтасвамь: 1) Бъıвамь доста, доста сьмь, стигамь, дососвамь; **доставáть, бъıть достáточну, хватáть.** *Не ми дофтасвать парı да ся разплатж.* 2) Достигамь, застигамь, настигамь, догонвамь; **достигáть, догоня́ть.** *Гонихъ го, не можıухъ да го дофтасамь.* 3) Пристигамь, дохождамь като нечıакано; **приходи́ть, пріѣзжáть, какъ бы неожи́данно.**

> Чтомь думж Драганъ издума,
> Страшенъ ми юнакъ дофтаса:
> Добрутро, Драганъ войводо!
> Книгж Драгану подаде. *Пѣс.*

Отъ царıа ферманъ дофтаса, дойде. 4) За рожбж: дозрѣвамь, узрѣвамь добрѣ; **дозрѣвáть, поспѣвáть.** *Сливъı-тъı още не сж дофтасалъı.* 5) За тѣсто, за хлѣбъ: прокъıсвамь колкото трѣбва за разниманіе; **выкисáть.** *Тѣсто-то иска още малко да дофтаса. Хлѣбъ-тъ не си е дофтасалъ, та е клисавъ.*

Дофтáсваніе и дофтáсуваніе, *с. ср.* отъ **дофтáсвамь.**

Дохабіж, и́шь, — би́лъ, *гл. свр.* отъ **дохабıáвамь.** — **бéнъıй,** *прич. стр.*

Дохабıáвамь (да дохабіж), *гл. д.* Изхабıавамь съвсѣмь, докрай.

Дохабıáваніе, *с. ср.* отъ **дохабıáвамь.**

Дохáждамь, в. **дохóждамь.**

Дохáждане, *с. ср.* отъ **дохáждамь.** Дохождане.

Дóхакъı, *нар.* Доокъı, отхакъı. *Да му дойде дохакъı.*

Дохáпвамь и дохáпувамь (да дохáпнж), *гл. д.* Доловıавамь съ уста-та, захапвамь.

Дохáпваніе и дохáпуваніе, *с. ср.* отъ **дохáпвамь.** Захапваніе.

Доханѫ, ешь, — **палъ,** *гл. свр.* отъ **дохапвамъ.** — **папъй,** *прич. стр.* Захапанъй.

Дохарчвамъ и **дохарчювамъ** (да **дохарчѭ**), *гл. д.* Съ харчение довръшвамъ; **дотрачивать.** *Дохарчвамъ си паръ-тъ, та не знаѭ послѣ какво-щѫ правѭ. Дохарчихмъ си брашно-то.*

Дохарчвание и **дохарчювание,** *с. ср.* отъ **дохарчвамъ; дотрачиваніе, дотрата.**

Дохарчѭ, ишь, — **чилъ,** *гл. свр.* отъ **дохарчвамъ; дотратить.** — **ченъй,** *прич. стр.;* **дотраченный.**

Дохванѫ, ешь, — **пѫлъ,** *гл. свр.* отъ **дохващамъ.** Да дохватѫ. — **пѫтъй,** *прич. стр.* Дохватенъй.

Дохватамъ, в. **дохващамъ.**

Дохватание, *с. ср.* отъ **дохватамъ.** Дохващание.

Дохватка, *с. ж.* Нѣчто, за което могѫ да ся дохванѫ, да ся опрѫ, за да заловѭ нѣчто; опора.

Дохватѫ, ишь, — **тилъ,** *гл. свр.* отъ **дохващамъ** и **дохватамъ.** Да дохванѫ. **Дохватенъй,** *прич. стр.* Дохванѫтъй.

Дохващамъ (да **дохватѫ** и да **дохванѫ**), *гл. д.* Дохватамъ: 1) Достигамъ да хванѫ донѣйдѣ, досягамъ; **досягать, доставать.** *Дохващамъ до тавана.* 2) Кога нѣчто пада, улавямъ го прѣди то да падне на землѭ-тѫ; подхващамъ. 3) Хващамъ и останѫлъ-тъ.

Дохващание, *с. ср.* отъ **дохващамъ.**

Дохласкамъ, *гл. свр.* отъ **дохласквамъ.** Да дотъкамъ, да дотласкамъ, да добутамъ. — **еканъй,** *прич. стр.* Дотъканъй, дотласканъй, добутанъй.

Дохласквамъ и **дохласкувамъ** (да **дохласкамъ**), *гл. д.* Съ хласкание докарвамъ донѣйдѣ, дотъквамъ, дотласквамъ, добутвамъ. — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Дотъквамся, дотласквамся, добутвамся.

Дохласквание и **дохласкувание,** *с. ср.* отъ **дохласквамъ.** Дотъквание, дотласквание, добутвание.

Дохлопвамъ и **дохлопувамъ** (да **дохлопнѫ**), *гл. ср.* Прихлопвамъ хубавѣ да не отзѣва.

Дохлопнѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **дохлопвамъ.** — **нѫтъй,** *прич. стр.*

Дохлузвамъ и **дохлузувамъ** (да **дохлузѫ**), *гл. д.* Охлузвамъ съвсѣмъ, докрай.

Дохлузѫ, ишь, — **зилъ,** *гл. свр.* отъ **дохлузвамъ.** — **зенъй,** *прич. стр.*

Доходвамъ и **доходувамъ** (да **доходѫ**), *гл. ср.* Ходвамъ до едно мѣсто; **дохаживать.**

Доходвание и **доходувание** *с. ср.* отъ **доходвамъ; дохаживаніе.**

Доходъкъ, *с. м.* Приходъ; **доходъ.**

Доходѫ, ишь, — **дилъ,** *гл. свр.* отъ **доходвамъ; доходить.** — *Доходилъ* съ ударение на слогъ *хо*: ходилъ до едно мѣсто. *Доходилъ пѣшь до еде-дѣ-си.* — *Доходилъ* съ ударение на послѣдний слогъ, дохождалъ.

Дохождамся (да ся **доходѫ**), *гл. об.* Ослабвамъ, отслабвамъ, омалѣвамъ, прѣмалѣвамъ, та не могѫ да ходѫ; **изнемогать.** *Нозѣ-тѣ му ся доходихѫ, та сѣднѫ да си почине.*

Дохождамъ (за *свр.* да **дойдѫ**), *гл. ср.* 1) Прѣносямся или съ ходение, съ идение, съ пѫтувание достигамъ на онова мѣсто, за което е дума-та; идѫ, грядѫ; **приходить, прѣжать.** *Азъ дохождамъ всякой день у васъ.* 2) Наставамъ, настѫпвамъ, идѫ; **приходить, наставать, наступать.** *Дохожда зима, а нъе нѣмамъ ничто приготвено.* 3) Стигамъ, пристигамъ, идѫ; **приходить, доходить, достигать.** *Дохождатъ лоши извѣстия.* 4) За водъ: прииждамъ, придохождамъ, притичамъ, дотичамъ; **прибывать.** 5) Ставамъ, струвамъ, падамся, лѣгамъ, идѫ; **стоить, обходиться.** *Дохожда ми по пять гроша на день. Дохожда му по двадесять паръ ока-та.* — **Дохожда,** *гл. безл.* Става, докарва. *Отъ водѫ-тѫ ми дохожда добрѣ.* — *Дохожда ми на блювание,* повдига ми ся, блюва ми ся, гади ми ся; **мнѣ тошнить.** — *Дохожда му на лудость* и *дохожда му лудость,* хваща го понѣкога лудость, кара го на лудость; **на него находить.** — *Дохожда ми на плачь,* доплаква ми ся, набурва ми ся на плачь. — *Дохожда ми да го изхокамъ,* иде ми, издува мя, иска ми ся да го нахокамъ. — *Дохожда ми на умъ;* а) Припомнювамъ си, спомнямъ си, помня ми ся; **помниться мнѣ, памятуется мнѣ.** б) Намъслювамъ; **приходить на мысль.** — *Дохождамъ на себя,* свѣстявамся, окопитвамся; **приходить въ себя.** — *Дохождамъ на връсть, на годинъ,* стигамъ на възрастъ, на годинъ, пораствамъ. — *Дохождамъ нѣкому дохакъ,* давамъ му да разбере, направямъ го да си лѣгне на грѣха; **справиться съ кѣмъ.** — *Само ходи и дохожда,* не ся запира, кръстосвася, шматраеся; **быть безпрестанно въ движеніи, не посидѣть на мѣстѣ.** — *Дохождайте нъ по-чясто,* навѣждайте нъ по-чясто; **приходите къ намъ, навѣщайте насъ почаще.** — *Дохожда до бой,* достига до бой; **доходитъ до драки.** — *Дохожда ми грозно,* иде ми, става ми грозно, неприятно; **мнѣ становится неприятно.** — *Дохожда ми до главѫ-тѫ,* случва ми ся, сполѣтява

мя, постига мя; **случáться, постигáть.** — *Дохожда главоболие,* заболѣва глава; **забáливаетъ головá.**—*Дохожда ми тряска,* втряска мя; **ко мнѣ пристаётъ лихорáдка.** — *Той ми дохожда до рамо-то,* на израстъ е до рамо-то ми; **онъ мнѣ по плечó рóстомъ.** — *Дрѣха-та ми дохожда добрѣ,* иде ми, стои ми добрѣ на снагѫ-тѫ; **плáтье мнѣ впóру, сидúтъ хорошó.** — *Цръковны-ты книгы ны дохождатъ отъ Россиѭ,* донасiатся отъ Россиѭ; **Богослужéбныя книги идýтъ къ намъ изъ Россiи.** — *Кило хубаво жито дохожда шестдесять окы.* — *Невиканъ дохожда, негоненъ отхожда. Дошълъ незванъ, отишълъ си напранъ. Ще дойде, когато и баща ми отъ гроба. Както дошьлъ, тѫй и отишьлъ. Какъвто отишьлъ, такъвъ си и дошьлъ. Както дошло, така и отишло. Отдѣто дошло, тамъ и отишло. Дойдѫтъ като буболечкы, ставатъ като мечкы. Дошла краста при шюгѫ. Отиде за рога, дойде си безъ уши. Дошли диви-ти, та изгонили (изпѫдили) питомны-ты. Врагъ ли ти е — зачто дойде? Врагъ ли ти е — добрѣ дошьлъ. Дó-ще Мара за пепелъ, дá-щѫ ѝ жаравѫ. Като тропа у комшии-ты, тю ще дойде и у насъ. Что ся е минѫло не глядай, а что ще дойде. Доклѣ дойде на чорбаджиѭ кефъ-тъ, на сиромаха душю-та излазю. Брада-та му израстла, а умъ-тъ му не дошьлъ. Глава-та му побѣлѣ, а умъ-тъ му не дойде. Чтото не чякашь, то ще ти дойде до главѫ-тѫ. Кой что чини, на главѫ-тѫ му дохожда. Който другому ся смѣе, и нему дохожда до главѫ-тѫ. Лесно дохожда, мѫчно отхожда. Болесть-та дохожда съ кола, отнемася съ иглѫ,* или: *болесть-та дохожда съ конь, а отива си съ кола. Да не дойде пухо и рево. Ако дойде, има и да види.*

Дохóждание, *с. ср.* отъ **дохóждамь.**

Дохоратѫ, **ѝшь, — тѝлъ,** *гл. свр.* отъ **дохоратíавамь.**

Дохоратíавамь (**да дохоратѫ**), *гл. ср.* Доврьшiамь хоратѫ-тѫ. *Остави ны да си дохоратимъ.*

Дохоратíавание, *с. ср.* отъ **дохоратíавамь.**

Дохрáнвамь и дохрáнювамь (**да дохрáнѭ**), *гл. д.* 1) Доврьшiамь нѣчто, което давамь за хранѫ. *Дохранихмы сѣно-то, сеги щемъ подкачимъ да хранимъ плѣвѫ (съ плѣвѫ).* 2) Хранѭ до едно врѣмя, додѣто трѣбва.

Дохрáнвание и дохрáнювание, *с. ср.* отъ **дохрáнвамь.**

Дохрáнѭ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ **дохрáнвамь. — неныи,** *прич. стр.*

Дохрúпамь, *гл. свр.* отъ **дохрúпвамь.**

Дохрúпвамь и дохрúпувамь (**да дохрúпамь и да дохрúпнѫ, дохрúпнувамь**), *гл. ср.* 1) Съ хрипание достигамь донѣйдѣ, доскоквамь; **допрыгивать.** 2) Дотичамь, доскачiамь.

Дохрúпвание и дохрúпувание, *с. ср.* отъ **дохрúпвамь; допрыгивание.**

Дохрúпнувамь, *гл. уч.* отъ **дохрúпнѫ.**

Дохрúпнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **дохрúпвамь; допрыгнýть.**

Дохрýскамь, *гл. свр.* отъ **дохрýсквамь. — каныи,** *прич. стр.*

Дохрýсквамь и дохрýскувамь (**да дохрýскамь**), *гл. д.* Доiадамь нѣчто съ хрускание.

Дохрýсквание и дохрýскувание, *с. ср.* отъ **дохрýсквамь.**

Доцáпамь, *гл. свр.* отъ **доцáпвамь.**

Доцáпвамь и доцáпувамь (**да доцáпамь**), *гл. ср.* Съ цапание достигамь донѣйдѣ. *Отъ калъ едва доцапахъ дотука.*

Доцáпвание и доцáпувание, *с. ср.* отъ **доцáпвамь.**

Доцарýвамь, *гл. ср. свр.* Царувамь до едно врѣмя. *Свалили го отъ прѣстола, та не доцарувалъ до смрьть-тѫ си.*

Дóцкана, дóцкна и

Дóцна, *нар.* Доспа, късно, поздно, одъцна; **пóздно.** *Кой ся рано стяга, доцна походи. Доцна е да стягашь, кога вяче нѣмашь.*

> Что ми бѣше прьвыи господарь,
> Рано лѣга, доцкна мя буди;
> А что ми е вторыи господарь,
> Доцкна лѣга, а рано мя буди. *Пѣс.*

Доцрѣпвамь и доцрѣпувамь (**да доцрѣпнѫ**), *гл. д. в.* **дочрѣпвамь.**

Доцрѣпвание и доцрѣпувание, *с. ср.* отъ **доцрѣпвамь.** Дочрьпвание.

Доцрѣпнѫ, **ешь, — палъ,** *гл. свр.* отъ **доцрѣпвамь.** Да дочрьпнѫ. — **паныи,** *прич. стр.* Дочрьпаныи.

Доцьвтѫ, **ѝшь, — тѣлъ,** *гл. свр.* отъ **доцьвтѣвамь; доцвѣсть.**

Доцьвтѣвамь (**да доцьвтѫ**), *гл. ср.* На прѣцьвтѣвание сьмь; **доцвѣтáть.**

Доцьвтѣвание, *с. ср.* отъ **доцьвтѣвамь; доцвѣтáнiе, доцвѣтъ.**

Доцѣдѫ, **ѝшь, — дилъ,** *гл. свр.* отъ **доцѣждамь и доцѣдiавамь; доцѣдúть. Доцѣдéныи,** *прич. стр.;* **доцѣженный.**

Доцѣждамь и доцѣдiавамь (**да доцѣдѫ**), *гл. д.* Зацѣдено доврьшiамь да цѣдѫ, изцѣдiавамь, или прѣцѣдiавамь съвсѣмь; **доцѣживать.—мся,** *гл. стр.;* **доцѣживаться.**

Доцѣждание и доцѣдiавание, *с. ср.* отъ

доцѣждамь и доцѣдіавамь; доцѣживаніе.

Доцѣніѫ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ доцѣніавамь. — ненъій, *прич. стр.*

Доцѣніавамь (да доцѣніѫ), *гл. д.* Зацѣнено-то свръшвамь да цѣнѭ, свръшвамь цѣніаване-то.

Кой ѭ зацѣни, не ѭ доцѣни,
Дору ми дойде Гюро тръговчя. *Пѣс.*

Доцѣніаване, *с. ср.* отъ доцѣніавамь.

Доцѣпвамь и **доцѣпувамь** (да доцѣпѭ), *гл. д.* 1) Зацѣпено разцѣпвамь съвсѣмь, докрай. 2) И останѫло-то разцѣпвамь, нацѣпвамь. 3) Възъ нацѣпено-то цѣпѭ още, прицѣпвамь.

Доцѣпване и **доцѣпуване**, *с. ср.* отъ доцѣпвамь.

Доцѣпѭ, ишь, — пилъ, *гл. свр.* отъ доцѣпвамь. — пенъій, *прич. стр.*

Доцѣріѫ, ишь, — рилъ, *гл. свр.* отъ доцѣріавамь. — ренъій, *прич. стр.*

Доцѣріавамь (да доцѣріѫ), *гл. д.* Изцѣрявамь съвсѣмь.

Дочепкамь, *гл. д. свр.* Да доловѭ, да докопчѭ; схватить.

Дочервіѫ, ишь, — вилъ, *гл. свр.* отъ дочервіавамь. — венъій, *прич. стр.*

Дочервіавамь (да дочервіѫ), *гл. д.* Доврьшвамь да червѭ. *Да дочервимъ яйца-та.*

Дочервіаване, *с. ср.* отъ дочервіавамь.

Дочернѣва (да дочернѣе), *гл. безл. Дочернѣва ми:* 1) Става ми черно, тьмно, причернѣва ми, дотьмнѣва ми, прѣмрѣжва ми ся на очи-ты, та не виждѫ; застилаетъ глаза. 2) Дотягва ми, довива ми отъ нѣчто, та ся забравѭ и не знаѭ какво правѭ, дотьмнѣва ми, притьмнѣва ми, причернѣва ми, кыпвамь. *Дочернѣлъ ми е свѣтъ-тъ. Дочернѣ ми прѣдъ очи-ты, та го враснѫхъ.*

Дочернѣе, — нѣло, *гл. свр.* отъ дочернѣва.

Дочернювамь (да дочернѭ), *гл. д.* Дочрьнювамь, доврьшвамь черненіе-то; дочернивать.

Дочернюване, *с. ср.* отъ дочернювамь; дочерниваніе.

Дочернѭ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ дочернювамь; дочернить.—ненъій, *прич. стр.*; дочерненный.

Дочерпвамь (да дочерпѭ), в. дочрьпвамь.

Дочесвамь и **дочесувамь** (да дочешѫ), *гл. д.* 1) Доврьшвамь да чешѫ; дочёсывать. 2) Възъ начесано-то чешѫ още, причесвамь. — мся, *гл. стр.* и *възвр.;* дочёсываться.

Дочесване и **дочесуване**, *с. ср.* отъ дочесвамь; дочёсываніе, дочёска.

Дочетѫ, ешь, — четохъ, — челъ, *гл. свр.* отъ дочитамь; дочитать, дочесть.—тенъій, *прич. стр.;* дочитанный.

Дочешѫ, ешь, — чесалъ, *гл. свр.* отъ дочесвамь; дочесать. — чесанъій; *прич. стр.;* дочёсанный.

Дочиніѫ, ишь, — нилъ, *гл. д. свр.* Да досторѭ, да доправѭ, да свръшѭ.

Стоянъ ми сватбѫ дочини,
Въ село ся сватба зачини. *Пѣс.*

Дочиствамь и **дочиступамь** (да дочистѫ), *гл. д.* Доврьшвамь чистеніе-то; дочищать. — мся, *гл. стр.;* дочищаться.

Дочистване и **дочистуване**, *с. ср.* отъ дочиствамь; дочистка.

Дочистѫ, ишь, — тилъ, *гл. свр.* отъ дочиствамь; дочистить. — тенъій, *прич. стр.;* дочищенный.

Дочитамь (да дочетѫ), *гл. д.* 1) Зачетено доврьшвамь да четѫ; дочитывать. *Дочетохъ книгѫ-тѫ докрай.* 2) Четѫ донѣйдѣ; дочитывать. *Не съмь още дочелъ книгѫ-тѫ до половинѫ.* 3) Доброявамь; досчитывать.

Дочитане, *с. ср.* отъ дочитамь; дочитываніе, досчитываніе.

Дочмаѭ, ешь, — чмаялъ, *гл. ср. свр.* Да дотлѣѭ, да догорѭ.

Дочрьнювамь (да дочрьнѭ), *гл. д.* в. дочернювамь.

Дочрьнюване, *с. ср.* отъ дочрьнювамь. Дочернюване.

Дочрьнѭ, ишь, — нилъ, *гл. свр.* отъ дочрьнювамь. Да дочернѭ.—ненъій, *прич. стр.* Дочерпенъій.

Дочрьпвамь и **дочрьпувамь** (да дочрьпѭ), *гл. д.* 1) Изчрьпвамь съвсѣмь; дочерпывать. 2) Дослужвамь, послужвамь всичкы-ты. — мся, *гл. стр.;* дочерпываться.

Дочрьпване и **дочрьпуване**, *с. ср.* отъ дочрьпвамь; дочерпываніе.

Дочрьпѭ, ишь, — пилъ, *гл. свр.* отъ дочрьпвамь. 1) Да изчрьпѭ съвсѣмь; дочерпать. 2) Да дослужѭ, да изслужѭ всичкы-ты. — панъій, *прич. стр.;* дочерпанный.

Дочь! *междом.* Казвася на конь да ся запре.

Дочювамь (да дочуѭ), *гл. д.* 1) Чювамь, зачювамь, слушамь; слышать.

Похвалился Храбро юнакъ,
Че си има добра коня,
Та надбръжя ясво слънце.
Дочюла го слънцу сестра,
Слънцу сестра, ясна звѣзда. *Пѣс.*

2) Чювамь, научвамся за нѣчто. *Дочюхъ едно нѣчто, нъ не знаѭ истина ли е.* 3) Съ отрицателнѫ чястицѫ *не: не дочю-*

вамь, не чюж добрѣ, не дослушвамь. *Не дочюва;* крѣнокъ на ухо. — **Дочювася,** като *гл. безл.* Сторвася, че казвать; **послышаться.**

> Майка й плаче, наричча:
> Девять годины сьмь тя сукала,
> Девять мѣсяци да говѣйшь
> На свѣкъръ и на свѣкрьвж,
> На прьво либя вѣнчано;
> Пакъ Грозданкы ся дочюло:
> Девять годины да говѣй. *Пѣс.*

Дочювамь, *гл. д. свр.* Да изчювамь докрай, да довардж, да доказж.

Дочювание, *с. ср.* отъ **дочювамь.**

Дочюкамь, *гл. свр.* отъ **дочюквамь.—канъий,** *прич. стр.*

Дочюквамь и дочюкувамь (**да дочюкамь**), *гл. д.* 1) Нѣчто зачюкано доврьшвамь да чюкамь, дотлъчавамь. *Дочюквамь соль-тж.* 2) Добивамь; **добивать.** *Градъ-тъ дочюка овощкы-ты, нивы-ты.* 3) Донивамь, очюквамь съвсѣмь; **допивать.** *Дочюкахмы вино-то.*

Дочюпвамь и дочюпувамь (**да дочюпж**), *гл. д.* Изчюпвамь, дотрошавамь всичко; **доламывать. — мся,** *гл. стр.* Дотрошавамся; **доламываться.**

Дочюпвание и дочюпувание, *с. ср.* отъ **дочюпвамь; доламываніе.**

Дочюпж, ишь, — пилъ, *гл. свр.* отъ **дочюпвамь; доломать. — пеный,** *прич. стр.*

Дочюхнувамь и дочюхвамь (**да дочюхнж**), *гл. ср.* Изчюхвамь съвсѣмь, хубавѣ, досъхвамь; **досыхать.**

Дочюхнувание и дочюхвание, *с. ср.* отъ **дочюхнувамь; досыханіе.**

Дочюхнж, ешь, — хналъ, *гл. свр.* отъ **дочюхнувамь.** Да досъхнж; **досохнуть.**

Дочюж, ешь,—чюлъ, *гл. свр.* отъ **дочювамь. — чютый,** *прич. стр.*

Дочяска, дочяскана и

Дочясъ, *нар.* До-слѣдъ малко врѣмя. *Потрай, почякай дочясъ;* **потерпи, подожди немного.**

Дочякамь, *гл. свр.* отъ **дочяквамь.—каный,** *прич. стр.*

Дочяквамь и дочякувамь (**да дочякамь**), *гл. д.* 1) Чякамь до нѣкое врѣмя. *Дочякахъ да мрькне.* 2) Прѣчяквамь, посрѣщамь гость или нѣкого отвънъ. *Добрѣ сте го дочякали,* или: *добрѣ сте го посрѣщнжли!* Честитяване на онъя, коимто е дошьлъ гость или нѣкой свой заврьнжлся отъ пжтуване. 3) Доживѣвамь до нѣчто; **доживать.** *Дочякахмы тяжкы врѣмена,* или, *до тяжкы врѣмена. Дочякахмы добрю, зло. Добрю, добрю не дочюаква. Дочяка-ще Мара топлж попаржа. Да не дочяка! Да не дочякашь червено-то яйце!* Клятва.

Дочякване и дочякуване, *с. ср.* отъ **дочяквамь.**

Дочякъ, *с. м.* Дочякване, прѣчякване, посрѣщане; **пріёмъ.**

Дошенвамь (**да дошенж**), *гл. д.* в. **дошьнвамь.**

Дошивамь (**да дошиж**), *гл. д.* 1) Доврьшвамь шиене-то на нѣчто; **дошивать.** 2) Ушивамь още, пришивамь. — **мся,** *гл. стр.;* **дошиваться.**

Дошивание, *с. ср.* отъ **дошивамь; дошиваніе, дошивка.**

Дошикамь, *гл. свр.* отъ **дошиквамь.** Да дошькамь.

Дошикамь (да ся), *гл. свр.* отъ **дошиквамся.** Да ся досѣтж, да ся усѣтж; **догадаться.**

Дошиквамся и дошикувамся (**да ся дошикамь**), *гл. об.* Досѣщамся, усѣщамся, подсѣщамся, договѣждамся; **догадываться.** *Говорж ти, дщерко, дошикайся, снъхо,* или: *наговарюмь ти, дщерко, дошиквайся, снъхо.*

Дошиквамь (**да дошикамь**), в. **дошьквамь.**

Дошикване и дошикуване, *с. ср.* отъ **дошиквамся.** Досѣщане, усѣщане, подсѣщане, договѣждане; **догадываніе.**

Дошикосамь, *гл. д. свр.* Доврьшвамь шикосване-то.—**саный,** *прич. стр.*

Дошиж, ешь, — шилъ, *гл. свр.* отъ **дошивамь; дошить. — шитый,** *прич. стр.;* **дошитый.**

Дошлянъ, *с. м.* Който не ся е родилъ тамъ, дѣто ся намира, а е пришьлъ отъ друго мѣсто; пришьлець; **пришлецъ, переселенецъ, выходецъ.** *Въ градовы-ты хората сж повяче дошляни отъ села-та.*

Дошмулвамь и дошмулювамь (**да дошмулж**), *гл. д.* Зашмулено-то ошмулвамь съвсѣмь, всичко-то, добрулвамь, добрусвамь.

Дошмулване и дошмулюване, *с. ср.* отъ **дошмулвамь.**

Дошмулж, ишь,—лилъ, *гл. свр.* отъ **дошмулвамь. — леный,** *прич. стр.*

Дошькамь, *гл. свр.* отъ **дошьквамь.** Да дошикамь. — **каный,** *прич. стр.* Дошиканый.

Дошьквамь и дошькувамь (**да дошькамь**), *гл. д.* Съ шькане изгонвамь до нѣкое мѣсто, дошиквамь.

Дошьлъ, дошла, дошло, *прич.* отъ *гл.* **дойдж.**

Дошьнувамь и дошьнвамь (**да дошьнж**), *гл. д.* Свршвамь да шьнж, дошенвамь.

Дошѣпнуваніе и **дошѣпваніе**, *с. ср.* отъ **дошѣпнувамь**. Дошепваніе.

Дошѣпнѫ, ешь, — **налъ**, *гл. свр.* отъ **дошѣпнувамь**. — **натый**, *прич. стр.* Дошепнатый.

Дошѣтамь, *гл. свр.* отъ **дошѣтвамь**.

Дошѣтвамь и **дошѣтувамь** (да дошѣтамь), *гл. ср.* Шьтамь до нѣкое врѣмя, доврьшıамь шьтаніе-то.

Дошѣтваніе и **дошѣтуваніе**, *с. ср.* отъ **дошѣтвамь**.

Дошю́шка, **дошю́щка** и

Дошюшь и **дошющь**, *нар.* в. **досу́щь**.

Дошı́арвамь и **дошı́арувамь** (да дошáрѭ), *гл. д.* Доврьшıамь шıареніе-то.

Дошı́арваніе и **дошı́аруваніе**, *с. ср.* отъ **дошı́арвамь**.

Дошı́арѭ, ишь, — **рилъ**, *гл. свр.* отъ **дошı́арвамь**. — **реный**, *прич. стр.*

Дощáввамь и **дощáвıамь** (да дощáвѭ), *гл. д.* Доврьшıамь щавеніе-то. *Да дощавѭ кожи-ты.*

Дощáвваніе и **дощáвıаніе**, *с. ср.* отъ **дощáввамь**.

Дощáвѭ, ишь, — **вилъ**, *гл. свр.* отъ **дощáввамь**; **додуби́ть**.—**веный**, *прич. стр.*

Дощи́пвамь и **дощи́пувамь** (да **дощи́пѭ**), *гл. д.* Защипано ощипвамь съвсѣмь; **дощи́пывать**. — **мся**, *гл. стр.* и *възвр.* Ощипвамся съвсѣмь; **дощи́пываться**.

Дощи́пваніе и **дощи́пуваніе**, *с. ср.* отъ **дощи́пвамь**; **дощи́пываніе**.

Дощи́пѭ, ешь, — **палъ**, *гл. свр.* отъ **дощи́пвамь**; **дощипáть**. — **паный**, *прич. стр.*; **дощи́панный**.

Дощѫ (да ся), — **щı́ался**, *гл. свр.* отъ **дощı́авамся**. Да ся прищѫ, да ся прискамь.

Дощı́авамся (да ся **дощѫ**), *гл. об.* Прищıавамся, приисквамся. *Дощıалы ми сѫ ся аблъкы.* **Дощı́авася**, *гл. безл.* Прищıавася, приисквася; **захотѣ́ться**. *Дощıа ми ся да пийнѫ;* **мнѣ захотѣ́лось вы́пить**. *Дощıало ми ся е винце;* **мнѣ захотѣ́лось винцá**.

Доѭ́, и́шь, **дойлъ**, *гл. д.* 1) Изстисквамь млѣко изъ бозкы; мльзѫ, мьзѫ, музѫ; **доить**. *Доѭ кравѫ. Ори, мели, ıажь; просѣчи плеть, дой млѣко. Гости ли кравѫ-тѫ съ бой, не ѭ дой.* 2) Давамь да бозае, хранѭ съ млѣко-то си, подаıамь; **корми́ть гру́дью**. *Майка дои дѣтя-то си.* 3) Съ измамѫ или по другъ начинъ зимамь отъ нѣкого нѣчто рядовно. *Намѣрилъ кравѫ, та ѭ дои. Иска да дои отъ ıальвѫ кравѫ млѣко.*—**Доѭ́ся**, *гл. стр.* Мльзѫся. *Крава-та не дава да ся дои.*—**Доéный**, *прич. стр.*; **доёный**.

Доı́авамь, *гл. мн-кр.* отъ **доѭ́**.

Доı́адамь, **доı́авамь**, **доı́адвамь** и **доı́аждамь** (да доıамь), *гл. д.* 1) Заıадено доврьшıамь да ıамь; **доѣдáть**. *Доıадамь си хлѣба. Дай ми малко хлѣбець, да си доıамь сыренце-то; напоконъ ми дай малко сыренце, да си доıамь хлѣбеца.* 2) Приıадамь още. 3) Съ мѣстоименіе *си*, наıадамся. *Малко бѣ хлѣбъ-тъ, та не можıахъ да си доıамь.* — **мся**, *гл. стр.*; **доѣдáться**. — **Доı́адася**, *гл. безл.* Приıадася, доисквася человѣку да ıаде, дохожда похта за ıаденіе; **позывáетъ на ѣду́**. *Доıаде ми ся;* **меня́ позывáетъ на ѣду́**. *На мечкѫ-тѫ ся доıало круши, та казала, че тѫѭ годинѫ щѫть ся родять много.* — *Доıадамь, да доıамь нѣкого,* съ пакости по какъвъ да было начинъ го докарвамь до нѣмáй-кѫдѣ, доврьшıамь го; **доѣдáть кого́ либо**. *Кръвнику, доıаде мя.*

Доı́аданіе, *с. ср.* отъ **доı́адамь**.

Доıадѣ́ва (да доıадѣе), *гл. безл.* *Доıадѣва мя,* дохожда ми ıадъ, догнѣвѣва мя.

Доıадѣ́е,—**дѣло**, *гл. свр.* отъ **доıадѣ́ва**.

Доı́аждамь, в. **доı́адамь**.

Доı́аздвамь и **доı́аздувамь** (да доı́аздѫ), *гл. д.* Ѩздѫ донѣйдѣ, доıахвамь; **доѣзжáть**. *Доıаздихъ до едно мѣсто, па слѣзохъ да ходѫ пѣшь.*

Доı́аздваніе и **доı́аздуваніе**, *с. ср.* отъ **доı́аздвамь**. Доıахваніе; **доѣзжáніе**.

Доı́аздѫ, ишь, — **дилъ**, *гл. свр.* отъ **доı́аздвамь**. Да доıахамь; **доѣ́хать (верхо́мъ)**.

До́ı́алчя, *с. ср.* Бозайничя, кръмилничя, кръмачя, подойничя, сисалчя, сукалчя, цицѣйчя, цицалчя; **грудно́й младéнецъ**.

Доı́амь, доıадéшь, доı́адохъ, доı́алъ, *гл. свр.* отъ **доı́адамь**; **доѣ́сть**. — **ıадéный**, *прич. стр.*; **доѣ́денный**.

Доı́ахамь, *гл. свр.* отъ **доı́ахвамь**. Да доıаздѫ; **доѣ́хать**.

Доı́ахвамь и **доı́ахувамь** (да доı́ахамь), *гл. д.* 1) Сь ıаханіе достигамь донѣйдѣ, доıаздвамь; **доѣзжáть**. *Доıаха до село-то.* 2) Ѩхамь доклѣ продамь коня си.

> Ѩ да си имахъ, дѣвойко,
> Косьмъ ми севдѫ на тебе,
> Та си щıахъ прода силıаха,
> И си щıахъ прода рубѫ-тѫ,
> И щıахъ доıаха кончя-то. Пѣс.

Доı́ахваніе и **доı́ахуваніе**, *с. ср.* отъ **доı́ахвамь**. Доıаздваніе; **доѣзжáніе**.

Дрáга, им. соб. женско

Дрáгавый, въ, ва, во, *пр.* Драгый.

> Стоıанъ майци си говори:
> Майко-ле моıа драгаво! *Пѣс.*

Драгáйка, *с. ж.* Помеждѫ многото обряды, които въ разны мѣста изврьшıать по Еневъ-день, 24 Юниıа, има и тоıа: купъ момы

прѣмѣненъі, ходять съ свирни по кѫщи-тъі, та играѭть, и една отъ тѣхъ съ мѫжскѫ шапкѫ на главѫ-тѫ врьти мечь като да сѣче и коли. Това правять за-въ память какъ е посѣченъ Св. Иоанъ Прѣдтечіа и го казвать: *драгайка-та ходи да играе.*

Драгáна, 1) им. соб. женско.—*Мѫжска Драгана,* жена като мѫжь, мѫжска Райка. 2) *с. ж.* Една игра като пиличкѫ-тѫ.

Драгáнъ, им. соб. мѫжско.

Драгасúіа, *с. ж.* Садъ лозіа нѣйдѣ, драгосиіа, съграда.

Драгасé, *с. ср.* Мѣсто дѣто живѣе драгатинъ.

Драгáтинъ, *с. м.* Пѫдарь, куруджиіа, бекчиіа.

Дрáгнё, им. соб. мѫжско.

Дрáго, *нар.* Приіатно, мило, радо, любезно; **лю́бо, любе́зно, прия́тно.** *Драго ми е,* мило ми е, приіатно ми е; **лю́бо мнѣ.** *Драго ми е, че ся видѣхмъі. Да ти е драго да го глядашь;* **лю́бо смотрѣть.** *Да ти е мило и драго. Радвайся, додѣ ти е драго. Мило та драго. Реклъ гаго: кому какво драго. Смѣеся и прьдлё, ала не му е драго. Думай, аго, да пъі е драго.*

Дрáго, им. соб. мѫжско.

Драго́вникъ, *с. м.* Любовникъ, либовникъ, либя, любя, галевникъ, галникъ; **любо́вникъ.**

Драго́вница, *с. ж.* Любовница, либовница, либя, любя, любовь, галевница, галница; **любо́вница.**

> Пойди, съпе, та вѣнчіавай,
> Ала чясто не въздъішай,
> Да тя людіе не познаѭть,
> Че вѣнчіаваш прьво любя,
> Твой-тѫ прьвѫ драговницѫ. *Пѣс.*

Драго́вничя, *ум. ср.* отъ **драго́вникъ.**

Драго́внъій, — **вьнъ и — венъ, вна, вно,** *пр.* 1) Обичнъій, любовнъій, любезнъій, милъій; **любе́зный, люби́мый.** 2) Любовнъій, что показва любовь; **любо́вный.** *Любовнъі приказкъі.*

Драгово́лнъій,— льнъ и — ленъ, лна, лно, *пр.* Что става на драгѫ волѭ, отъ волѭ, не́ насилѫ; **доброво́льный.— но,** *нар.* На драгѫ волѭ, не́ насилѫ; **доброво́льно.**

Драго́й, им. соб. мѫжско. Драгоіа.

Драголю́бнъій,— бьнъ и — бенъ, бна, бно, *пр.* Драгъій и любезнъій, приіатнъій; **пріятнъій.** *По драголюбенъ начинъ.* — **Драголю́бно,** *нар.*

Драгома́нскъій, ска, ско, *пр.* отъ **драгома́нъ.**

***Драгома́нъ,** *с. м.* 1) Прѣдставитель на дружинѫ работници, отишлъі на чюждѫ работѫ, който ся разправіа намѣсто тѣхъ. Дружина отъ женъі и момъі, отишлъі на чюждѫ работѫ, наприм. да жънѫть, бъівать придружени отъ единъ мѫжь, който имъ е драгоманъ, и той ся разправіа за тѣхъ; **представи́тель арте́ли.** 2) Тлъмачь; **толма́чъ.**

Драгоми́ръ, им. соб. мѫжско.

Драгосúіа, *с. ж.* 1) Драгость. 2) Мѣсто, дѣто има лозіа, садъ, садина лозіа, драгасиіа.

Дрáгость, *с. ж.* Радость, веселба, веселиіа, драгосиіа. *Отъ драгость не ся запира на едно мѣсто.— На драгость,* на драго срьдце, весело.

Драгоцѣ́ннъій,— ньнъ и — ненъ, нна, нно, *пр.* Что е много хубавъ и скѫпъ, безцѣннъій; **драгоцѣ́нный.**

Драго́іа, им. соб. мѫжско. Драгой.

Драгу́вамь, *гл. д.* 1) Любѭ, либѭ, обичіамь; **люби́ть.** *Малкъі момъі галило и драгувало.* 2) Милвамь, галѭ; **гла́дить, ласка́ть.**

> Отъ коніа да ся наведж
> Очи-тъі да ти милувамь,
> Пазухъі да ти драгувамь. *Пѣс.*

— мся, 1) *гл. вз.* Обичіамъіся, либимся, любимся, галимся; **люби́ться.** 2) *гл. стр.* Бъівамь драгуванъ.

Драгу́ванié, *с. ср.* отъ **драгу́вамь** и **драгу́вамся.** Либеніе, любеніе, обичіаніе, галеніе.

Драгу́нецъ, *ум. м.* отъ **драгу́нъ.**

Драгу́нка, *с. ж.* Слива драгунъ.

Драгу́нчя, *ум. ср.* отъ **драгу́нъ.**

Драгу́нъ, *с. м.* 1) Слива длъгниста, допостейка, пожега, зимневка; **сли́ва (продолгова́тая).** 2) Дрьво-то что ражда такъівъі сливъі.

Драгушь, им. соб. мѫжско.

Драгуша, им. соб. женско.

Драгъ, *с. м.* в. **дрѫгъ.**

Дрáгъій, гъ, га, го, *пр.* Драгавъій, милъій, любезнъій, приіатнъій; **дорого́й, ми́лый, любе́зный, прія́тный.** *Драгъ синъ, драга дъщерю, драгъ гость. Драгъій мой брате.* — *Милъ-драгъ,* милъ и драгъ.

> Момъі-тъі сѫ милъі драгъі
> Като синчецъ на Велидень,
> Като лилякъ на Гергевъ-день
> И босилчецъ на Спасовъ-день. *Пѣс.*

— *На драгѫ волѭ,* драговолно, доброволно; **охо́тно.** — *На драго срьдце,* на радо срьдце, на драгость, съ радость.—*Да прави что му драго,* чтото ще. — *Дава мило за драго,* дава за нѣчто всичко, что има най-мило, най-драго. — *Правъій и Богу е драгъ. Прѣкаленъ святецъ и Богу не е драгъ. Драгъ ми си като лящѫ на Велидень. Драга му като овцѫ на вълкъ. Хлевоуста мома момку не е драга.*

Работна снъха по́-драга отъ своѭ момѫ. Кога мома-та не е драга, и сватовы-тъı прѣзъ прага. Драгы сѫ грѣхове до пъкълскы праговы. Ако му сьмь драга, да му стане врага. Ако ми е драгъ, да си строши дѣсныѝ кракъ. Ако ти е драга, не ѭ пущай прѣзъ прага, или: *ако ти е драга, то не навънъ отъ прага. Драгъ ли ти е — зачто дойде? Врагъ ли ти е — добрѣ дошьлъ.* — **го,** *нар.* в. на ряда му.

Драгъ́нко, *мн.* **драгъ́нковци,** *с. м.* Така зъве жена по́-малкы-тъ братие и браточядъı на мѫжя ѝ; братчё (брачё), калесникъ.

Дра́гычкъıй, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **дра́гъıй.** Миличкъıй, приятничкъıй. — **чко,** *нар.* Дражко. *Речи ми: драгычко,* реквать кога да кажѫть нѣкому нѣкоѭ приятнѫ новинѫ.

Дразгъıнѣѭ, **ешь,** — **нѣлъ,** *гл. ср.* За животно: прѣживямь; **пережёвывать.** *Крава-та дразгънѣе.*

Драгъ́на, им. соб. мѫжско.

Дра́жкъıй, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **дра́гъıй.** Драгъıчкъıй.—**жко,** *нар. смякч.* отъ **драго.** Драгъıчко.

Дра́знатие и

Дра́знение, *с. ср.* отъ **дра́знѭ; дразне́ніе.**

Дра́знѭ, ишь, — **ни́лъ,** *гл. д.* 1) Закачямь, срьдѫ, ядосвамь; **дразни́ть.** *Не дразни дѣца-та да плачѭть. Дразни кучя-то да лае.* 2) Разпалямь, подструвамь, подкуструвамь; **дразни́ть, подстрека́ть, подзадо́ривать.** 3) Правѭ каквото и другъ прави, та ся подигравамь съ него и му ся плѣзѫ, за да го ядосамь, подкривямся; **передра́жнивать, передра́знивать. Дра́знѭся,** 1) *гл. вз.* Дразнимся единъ другъ; **дразни́ться.** 2) *гл. възвр.* Гаврѭся, ливрѭся, под'игравамся, смѣѭся нѣкому; **дразни́ться, пересмѣха́ться, насмѣха́ться.** *Стига си ся дразнилъ съ него.* 3) *гл. стр.* Бъıвамь дразненъ. — **неныи,** *прич. стр.* —*Дразни коткы-ты,* така казвать за свирение и пѣяние, кога нѣкой свири или пѣе злѣ; **драть козла́.** — *Дразни го пангo,* мами го дяволъ-тъ.

Дразниа́, *с. ср.* Дразнение, гаврение, плѣзение, подкривяние, ливрение.

Дра́ка, *с. ж.* Употрѣбително повяче въ мн. число *дракы:* 1) Храстъ *Paliurus aculeatus,* чалия; **держиде́рево, чи́жникъ, тегенёкъ.** 2) Трьнь, трьнище; **тёрнъ, терно́вникъ.** *Като бѣгалъ изъ горѫ-тѫ, дрѣхы-ты му ся изподралы отъ дракы-ты.* 3) Врьшина, клоние отъ дрьва; **срублённыя вѣтви де́ревъ.** *Насѣчи дракы за бента.* — *Живѣе като свракѫ на дракѫ, нидѣ нищо си нѣма.* — *Дракы очиты да му издерѫть!* Клятва.

***Дра́косъ,** *с. м.* Чловѣкъ облѣченъ смѣшно за да прави смѣхурии; **шутъ.**

Дра́къıстъıй, стъ, ста, сто, *пр.* 1) Что има много дракъı, дѣто растѫть много дракъı. *Нива-та е дракъıста.* 2) Что е покрытъ съ много дракъı, что има много дракъı, трьнливъıй, бодликавъıй, бодливъıй; **колю́чій, бодли́вый.** *Дракъıста тюга.*

Дра́къıца, *ум. ж.* отъ **дра́ка.**

Дра́мецъ, *ум. м.* отъ **драмъ.**

***Драмли́ия,** *пр. неизм. Т.* Что тягли драмъ: казвася за сачмъı. *Ударенъ е съ драмлиѭ сачмѫ, а не съ теллиѭ крушумъ.*

***Драмо́нъ,** *с. м.* Рѣдко рѣшето отъ телъ. *Научился да чете като на драмонъ.*

***Драмъ,** **мове,** *с. м. Гр.* 1) Дребна мѣра за тягло. Въ окѫ-тѫ има четъıрестотинъ драмовъı. *По́-добрѣ единъ драмъ памятъ, а не сто окъı сила.* 2) Въ мн. число, кинеци за тягло, тяглилкъı.

Дранго́лникъ, *с. м.* Затворъ, пушкарня, магарешкъıй рай, ханусхана. *Нека посѣди въ дранголника да ся научи.*

Драние́, *с. ср.* отъ **де́рѫ.** Дерепие; **дра́ніе.**

Драпу́самь, *гл. д.* Друсамь.

Драпу́сание, *с. ср.* отъ **драпу́самь.** Друсание.

Дра́нъıй, *прич. стр.* отъ **де́рѫ.** *Азъ сьмь козелъ дранъ, дранъ, недодранъ.*

Дра́свамь, *гл. мн-кр.* отъ **дра́щѫ, дра́скамь.**

Дра́ска, *с. ж.* Драснѫто на нѣчто, драскотина, драскулъ; **цара́пина.**

Дра́скамь, *гл. д.* в. **дра́щѫ.**

Дра́скание, *с. ср.* отъ **дра́скамь.**

Дра́сканица, *с. ж.* Драскание, надраскано.

Драска́чь, *с. м.* Който драще, пише несвѣстно.

Драсколи́ия, *с. ж.* Надраскано, никакво писмо, гѫши крака, пачи крака; **кара́кули.**

Драско́тина, *с. ж.* Драска.

Драско́тинка, *ум. ж.* отъ **драско́тина.**

Дра́скулчя, *ум. ср.* отъ **дра́скулъ.**

Дра́скулъ, *с. м.* Драска, драскотина.

Дра́снувамь, *гл. уч.* отъ **дра́снѫ.**

Дра́снѫ, ешь, — **нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **дра́щѫ, дра́скамь; цара́пнуть.** — **нѫтъıй,** *прич. стр.*

Дра́счица, *ум. ж.* отъ **дра́ска; цара́пинка.**

Драсъ! *междом.* Показва драскание; **цара́пъ.**

Дра́чкъıй, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **дра́гъıй.** Драгъıчкъıй, дражкъıй. — **чко,** *нар.* Драгъıчко, дражко.

Дра́щение, *с. ср.* отъ **дра́щѫ.** Драскание; **цара́паніе.**

Дра́щѫ, ешь, драска́лъ (**дра́свамь, да дра́с-**

нж, дрáснувамь), *гл. д.* 1) Драскамь: съ ноктие или съ остро нѣчто задирамь, грездж, чкрьботж; царáпать, скресть. *Котка-та драще. Дращж съ ножь по дъскж.* 2) Пишж какъ да е, не хубаво, не умно; мáчкать, марáть, варáксать. 3) Залѣгамь, мжчжся, работж за нѣчто; хлопотáть, добивáться чегó. — **Дрáщжся, дрáскамся,** *гл. възвр. вз.* и *стр.;* царáпаться. — **Дрáсканъій,** *прич. стр.;* царáпанный. — *Дращж възъ планинж-тж,* врьвж, качвамся полека лека. — *Отпрѣдъ лиже, отзадъ драще. Да ли го с булка мазала, или го е котка драскала!*

Дребáкъ, *с. м.* 1) Дребно нѣчто, дребусакъ, дребулина. 2) Дребна гора, джбрава, дряздакъ, лѣсъ; мелколѣсье.

Дребанкъі, *с. ж. мн.* Казвася въ еднж пѣснь за стадо овця:

Елчию вакълъ каматенъ!
Плувай ми, плувай, елчию,
Дребанкъі да ми прѣведешь
Прѣзъ Тупж рѣкж голѣмж.

Дребецъ, *ум. м.* отъ **дребъ.** Малко дребъ.

Дрéбнавъій, въ, ва, во, *пр.* Дребнъій, праздпъій; мéлкій.

Дребнёвка, *с. ж.* Слива, что ражда дребнъі сливъі.

Дрéбнина, *с. ж.* Дребусакъ, дребнъі дѣца.

Дребнѝца, *с. ж.* Дрьво круша, что ражда дребни круши, дробница. *Дребници круши,* дребни круши, оскруши. *Иска съ мечкж-тж да яде дребници.*

Дрéбничкъій, — **чькъ, чка, чко,** *пр. смякч.* отъ **дрéбнъій.** Вѣзъ-дребнъій, прѝ-дребнъій; мéленькій, мелковáтый.

Дрéбнъій, — **бьнъ** и — **бенъ, бна, бно,** *пр.* Дробнъій, дребнавъій, нé ядрый, ситнъій; мéлкій. *Дребнъі аблъкъі. Дребнъі сливъі,* дребнёвкъі. *Дребнъі круши,* дребници. *Малко вирчя — дребна рыба.* — *Дребенъ человѣкъ,* малъкъ на рьстъ; малорóслый человѣкъ. — *Дребнъі дѣца,* малкъі дѣца, дребнина, дребусакъ; мáлыя дѣти. — *Дребенъ добытъкъ.* овця и козъі; мéлкій скотъ. — *Дребна гора,* гора съ дребнъі дрьвета, дребакъ; мéлкій лѣсъ, мéлочь. — *Дребнъі паръі,* дребусакъ; мéлкія дéньги, мéлочь. — *Дребенъ дъждъ,* ситенъ дъждъ; мéлкій дóждикъ. — *Дребнъі сльзъі,* въ пѣсни-тъі: *плаче, дребнъі сльзъі рони.*

И си рони дребнъі сльзъі,
Дребнъі сльзъі, доръ кръвавъі. *Пѣс.*

— *Дребенъ зинджиръ,* ситенъ зинджиръ (въ пѣсни-тъі). — *Дребна работа,* малко нѣчто; мéлочь, бездѣлица. *Ситнъі, дребнъі непотрѣбнъі.* — **Дрéбно,** *нар.* Ситно; мéлко. *Нарѣжи го дребно.* — *На дребно,* на разноръ, по разноръ, парлама; по мелочáмь, по рáзницѣ. *Продавамь на дребно.*

Дребулѝна, *с. ж.* 1) Дребусакъ отъ нѣчто. 2) Влъна дребна отъ бедра-та на овцж, посремъ, баджакъ; обнóжная овéчья шерсть, обнóжки.

Дребулѝнка, *ум. ж.* отъ **дребулѝна.** Малко дребулина влъна.

Дребулѝія, *с. ж.* Дребнъі нѣчта, дребнъі работъі; мéлочь.

Дребусáкъ, *с. м.* 1) Дрѣбно нѣчто, дребулия, дребулина, дребъ, пепелоръ, иоситница, ситнежь, ситноръ; мéлочь. 2) Чтото остане дребно отъ нѣщо, като се избере подядро-то, подребица. 3) Дребнъі паръі, ситнежь; мéлкія дéньги. 4) Казваси за человѣкъ, за животно дребнъі или малкъі. *Дребусаци дѣца,* дребнъі, малкъі дѣца, дребнина.

Дребъ, *с. м.* и **дребь,** *с. ж.* 1) Онова, что остава отъ влънж, като ся влачи, ущипци; вычески, очéски, нáчеси, отерéбки. *Дребъ отъ ленъ;* изгрéбье. 2) Дребусакъ отъ нѣчто. 3) Дробъ, джигеръ.

Дрéбюавъій, въ, ва, во, *пр.* 1) Что има много дребъ. *Влъна-та е дребюава,* пуща много дребъ. 2) Направенъій, натъканъій отъ дребъ. *Дребюава черга.*

Дрéждение, *с. ср.* отъ **дрéждж.**

Дрéждж, ишь, — дилъ, *гл. ср.* Въ изречение: *Дрежди като конь на празднъі яслъі.*

Дрездáкъ, *с. м.* в. **дряздáкъ.**

Дрезгавинá, в. **дрязгавинá.**

Дрéнкокошь, *с. м.* Една игра, въ коіжто дваміна на крьстосанъі ржцѣ носять другаго.

Дрéтение, *с. ср.* отъ **дрéтж.**

Дрéтж, ишь, — тилъ, *гл. д.* Надумвамь, насжсквамь, дунж, сдунвамь; подбивáть, подстрекáть.

Дримъ, *с. м.* 1) Прахъ, прашица, думанъ; пыль. 2) Пара отъ нѣчто когаври; паръ.

Дрѝпа, *с. ж.* Пó-употрѣбително въ мн. число *дрипъі:* 1) Вехтъі покжсанъі дрѣхъі; лохмóтье, рýбище, гýня. 2) Кжсове отъ нѣчто вехто, парцали, пачавръі; ветóшка, лоскýтье, трапьё. — *Сви си дрипъі-тъі:* *а)* Прибрася, мирюаса. *б)* Отиде си, махнжся. — *Сбирай си дрипъі-тъі,* мирувай. — *Засмѣли му ся и дрипъі-тъі,* зарадвался много.

Дрѝпавичкъій, — **чькъ, чка, чко,** и

Дрѝпавкъій, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **дрѝпавъій.** Вѣзъ-дрипавъій, прѝ-дрипавъій.

Дрѝпавъій, въ, ва, во, *пр.* 1) За дрѣхъі: вехтъій, покжсанъій, парцаливъій; изóрванный (о плáтье). *Дрипава дрѣха.* 2) За

человѣкъ: облѣченъ въ дрипавы дрѣхы, покѫсанъ, одрьпанъ, парцаливъ, дриплё; **обо́рванный, разо́дранный, въ лохмо́тьяхъ, въ отрѣпьяхъ (о человѣкѣ).** — *Дрипава Мара стои прѣдъ царя,* или: *дрипава Циганка и прѣдъ царя излиза.* Гат. — Нѣчто точено като баницѫ и проч.

Дри́ница, *ум. ж.* отъ **дри́па.**

Дри́пичка, *ум. ж.* отъ **дри́ница.**

Дри́пла, *с. ж.* Облѣчена въ дрипы, дрипава, парцалива; **оборва́ница, оборва́нка, лохмо́тница, лоску́тница.**

Дри́плё, *с. м.* Облѣченъ въ дрипы, дрипавъ, парцаливъ; **оборва́нецъ, оборва́никъ, лохмо́тникъ, лоску́тникъ.**

Дри́пѣлецъ, *ум. м.*, и

Дри́пѣлчя, *с. м.* отъ **дри́пѣлъ.** Малъкъ дрипѣлъ.

Дри́пѣлъ, *с. м.* 1) Откѫслıакъ, парцалъ отъ нѣчто съдрано, вѣхтарь; **вето́шка, тря́пка.** 2) Постилıакъ за дѣтя пеланачя; **подгу́зокъ.**

Дриска́вица, *с. ж.* Дрисня.

Дри́скавъій, въ, ва, во, *пр.* Дрисливъій.

Дри́скамь, *гл. ср.* в. **дри́щѫ.**

Дри́сканıе, *с. ср.* отъ **дри́скамь.**

Дри́сканица, *с. ж.* Дрисня.

Дри́сла, *с. ж.* Коıато дрище; **дристу́нья.**

Дри́слё, *с. м.* Който дрище; **дристу́нъ.**

Дрисли́вкъій, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **дрисли́въій.**

Дрисли́въій, въ, ва, во, *пр.* Дрискавъій: 1) Който дрище, има дрисъкъ; **страда́ющій поно́сомъ, дрисли́вый.** *Плѣще като дрисливѫ кравѫ.* 2) Казвася за ıайце недоварено, рѣдко, за сливы и другы плодовы прѣзрѣıалы и мякы, та ся мачкать.

Дри́снувамь, *гл. уч.* отъ **дри́снѫ.**

Дри́снѫ, ешь, нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дри́щѫ.**

Дрисня́, *с. ж.* и

Дри́съкъ, *с. м.* Кога дрище нѣкой, дрискавица, дрисканица, бѣгавица, цицьръ, сюрмекъ; **поно́съ, мытъ, дри́сля, дрисня́.**

Дри́щенıе, *с. ср.* отъ **дри́щѫ.**

Дри́щѫ, ешь, дриска́лъ (дри́скамь, да дри́снѫ, дри́снувамь), *гл. ср.* Изсѫдвамся, ходѫ повънъ чясто и рѣдко, неестественно; **страда́ть поно́сомъ, дриста́ть, мыти́ться.** — *Дриснѫ гѫсокъ на сухъ пѣсокъ, пойде пара доръ до царя.* Гат. — Пушка.

Дро́ба́, *с. ж.* Надробено отъ дробъ съ оризъ или друго нѣчто за пълненıе агня, или что да е, за да ся опече или увари съ него; **начи́нка.**

Дробе́нıе, *с. ср.* отъ **дробıѫ́;** **дробле́ніе.**

Дробе́нка, *с. ж.* Дробъ, дребъ, джигеръ. *Маха си пьсь опашкѫ-тѫ, доклѣ да грабне дробенкѫ-тѫ.*

Дро́бенъ, *с. м.* Кѫсове, залци хлѣбъ, надробени за ıаденıе, или за попаржѫ. *Надроби дробены да си направимъ попаржѫ.*

Дро́блıакъ, *с. м.* *Дѣтя като дроблıакъ.*

Дробни́ца, *с. ж.* Крушıа дребница.

Дро́бнъій, — бьнъ и — бенъ, бна, бно, *пр.* Дребнъій.

Правилъ кѫщѫ дѣтя Дукатинчя:
Витъı портъı отъ мраморнъı плочи,
Полѣсъци отъ дробнъı бисеръı,
Калдаржмъı отъ карагрошевъı. *Пѣс.*

Дробъ, *с. м.* и **дробь,** *с. ж.* Дробенка, дребъ, джигеръ. *Черный дробъ,* печенка; **пе́чень.** *Бѣлый дробъ,* мѣхове; **лёгкіе.**

Видишь ли онѫсь планинѫ,
На планинѫ-тѫ мъглѫ-тѫ?
Таково ми е на срьдце,
И на срьдечнъı коренıе
И на бѣлы-ты дробовы. *Пѣс.*

Който гляда боговы-ты, той си гляда дробовы-ты. — *Парнѫ го по дроба,* докачи го злѣ; **задѣлъ за живо́е.**

Дробıѫ́, и́шь, — би́лъ (дробıа́вамь), *гл. д.* Трошѫ, кьлцамь, рѣжѫ, держѫ нѣчто на кѫсовы; **дроби́ть, кромса́ть, кромши́ть, кроши́ть.** *Дробıѫ хлѣбъ за попаржѫ.* — *Сънъ мя дроби,* сънъ мя бори, налѣгнѫлъ мя е сънъ, та ми ся е приспало.

Сънъ го ломи, сънъ го дроби,
Нѣма лудо да ми лѣгне. *Пѣс.*

— **Дробıѫ́ся,** 1) *гл. възвр.* Iадосвамся, кѫсамся. 2) *гл. стр.* Бывамь дробенъ; **дроби́ться.** — **бе́нъій,** *прич. стр;* **дробле́ный.** — *Каквото си дробилъ, таково щешь срьбашь (събирашь),* или: *както си дробилъ, така щешь срьбашь (срькашь). Сирене нѣма, попаржѫ дроби. Който дроби лъжи, въ паницѫ-тѫ си гы намира.*

Дробıа́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **дробıѫ́.**

Дро́ждıе, *с. м. мн.* Онова, что остава отъ вино по бъчвы-ты като камъкъ, та съ него си подкъıселıавать ıастие; трагıа; **ви́нный ка́мень.**

Дро́зденъ, *с. м.* Единъ видъ дроздъ, *Turdus viscivorus,* чигла; **дроздъ ряби́нникъ.**

Дроздъ и дро́зенъ, *с. м.* Птица *Turdus merula,* врагово пиля, зворецъ, дзворецъ, косакъ, косарецъ, косаръ, косъ, черна кокошка, чернокосъ; **дроздъ чёрный.** — *Пойнъ дроздъ,* птица *Turdus musicus,* пѣвецъ; **дроздъ пѣвчій.**

Дро́менıѫ, ишь, — нилъ, *гл. ср.* Съ чястицѫ *не, не дроменıѫ,* не сѣдамь, не ся умирıавамь, не млъкнувамь.

Дро́пла, *с. ж.* Птица *Otis tarda,* дроплıа, ждропла, дива мисирка; **драхва́.**

Дро́плица, *ум. ж.* отъ **дро́пла.**

Дро́плıа, *с. ж.* Птица дропла.

Дрóчение, *с. ср.* отъ **дрóчѫ.**

Дрóчкамь, *гл. ср.* Дрочѫ, лѣжѫ си, тръкаламся, изтягамся, излѣжiавамся.

Дрóчкание, *с. ср.* отъ **дрóчкамь.**

Дрóчѫ, **ишь, — чилъ,** *гл. ср.* 1) Ходѫ нагорѣ надолѣ, та прѣкарвамь врѣмя-то си весело, веселѭся; **гулять.** 2) Пиянствувамь, чапкѫнувамь; **кутить, пьянствовать, мотать.** 3) Дрочкамь.

Другáрецъ, *ум. м.* отъ **другáрь; дружёкъ.** *Дай ми, Боже, другарецъ!* Казва грабнѫто-то отъ орела пиля въ игрѫ пиличкѫ.

Другáрка, *с. ж.* Коiато живѣе или ся намира нѣйдѣ заедно съ другого, другачка, друженка, дружка, еранка; **подрýга.**

Другáрскъй, **ска, ско,** *пр.* отъ **другáрь.** Что е. что приличia на другари; **товáрищескiй. — скы,** *нар.* Както приличia на другари, като другари; **товáрищески.**

Другáрство, *с. ср.* Другаруване, живѣяние другарскы съ нѣкого.

Другарýвамь, *гл. ср.* Живѣѭ другарскы съ нѣкого, живувамь съ него, другувамь.

Другарýвание, *с. ср.* отъ **другарýвамь.**

Другáрчя, *ум. ср.* отъ **другáрь.** Младъ, малъкъ другарь.

Другáрь, *с. м.* Който живѣе или ся намира нѣйдѣ съ другого, дружина; **товáрищъ.** *Самичькъ сьмь, нѣмамь си другарь. Другарь на пѫть;* **попýтчикъ.** *Съ добьръ другарь и въ зло врѣмя весело. Кучя-то е вѣренъ другарь. И кучя-то направи другарь, и тоягѫ-тѫ не пущай. Съ другарь яжь, пий, зиманѥ, даванѥ не прави (нѣмай). Въ нуждѫ ся другарь познава. Другарь на пѫть ся познава. Въ пѫть и сынъ на бащѫ другарь. Въ другарь стрѣлю като въ пьнь.*

Другáчка, *с. ж.* Другарка, друженка, дружка, еранка; **подрýга.**

Вси-ты ти другачкы на водѫ пойдохѫ,
А ты, мори Денке, още си въ постелѭ. *Пѣс.*

Друговрѣ́мскъй, **ска, ско,** *пр.* Что е отъ друго, отъ напрѣжне врѣмя, другочнъй. *Друговрѣмско облѣкло.*

Друговѣ́рецъ, **рци,** *с. м.* Който е отъ другѫ вѣрѫ; **иновѣрецъ, иновѣрный.**

Друговѣ́рка, *с. ж.* Что е отъ другѫ вѣрѫ; **иновѣрка, иновѣрная.**

Друговѣ́рскъй, **ска, ско,** *пр.* отъ **друговѣрецъ; иновѣрческiй.**

Другожѝна, *с. ж.* Высока копа снопие, кладнia, копенъ.

Другозéмецъ, **мци,** *с. м.* Който е отъ другѫ земѭ; **инозéмецъ, чужезéмецъ, инострáнецъ.**

Другозéмка, *с. ж.* Коiато е отъ другѫ земѭ; **инозéмка, чужéземка, инострáнка.**

Другозéмскъй, **ска, ско,** *пр.* Что е отъ другѫ земѭ; **инозéмный, чужестрáнный, инострáнный.**

Дрýгочнъй, — чьнъ и **— ченъ, чна, чно,** *пр.* Друговрѣмскъй.

Дрýгочь и **дрýгонь,** *нар.* 1) Друго врѣмя, заминѫло-то врѣмя. *Другочь не сѫ носили такъвы дрѣхы като сега.* 2) Другъ пѫть; **другóй разъ.** *Ако излъжешь единъ пѫть, другочь не тя вѣрвать.*

Другоiáче, *нар.* Не така, инакъ, на другъ, но другъ начинъ; **ѝначе, инáче.**

Другýвамь, *гл. ср.* Сговарямся съ нѣкого, живувамь съ нѣкого, другарувамь; **дружѝть, вестѝ дрýжбу.**

Другýвание, *с. ср.* отъ **другýвамь.**

Другъ, *с. м.* Приятель; **другъ.** *Ако нѣкой си с лудь, не бѫди му другъ.*

Дрýгый, **гъ, га, го,** *пр.* 1) Не тоя, иный; **другóй.** *Едному наречено, другому навлѣчено;* **стряпали про попá, а съѣлъ кто попáлъ.** 2) Не истый, не сѫщий, другоiаче, инаквый, иный; **инóй.** *Другы сѫ заяшкы, другы сѫ бухълскы очи.* 3) Останѫлый; **остальнóй, прóчiй.** *Избрахъ пóхубавы-ты: другы-ты не хвелать. — Въ другый день,* заутра, заутрѣшникъ; **пóслѣ зáвтра. —** *Друго врѣмя,* другочь, нѣкогаси. *Друго врѣмя не е имало толкова данъци като сега. — Единъ другый* и *единъ другъ,* помежду си; **другъ дрýга.** *Единъ другый ся обичять;* **онѝ лю́бятъ другъ дрýга.** *Единъ другому си помагать;* **другъ дрýгу помагáютъ.** *Едни другы ся мразять;* **онѝ ненавѝдятъ другъ дрýга.** *Единъ другый си приличять* и *тии си приличять единъ на другъ;* **онѝ похóжи другъ на дрýга. —** *Едно друго,* разны нѣчта. *Купувамь си едно друго за-въ кѫщи. — Единъ прѣзъ другъ,* кой пó-напрѣдъ; **напереры́въ, наперехвáтъ.** *Спустихѫся единъ прѣзъ другъ кой да го земе. — Единъ отъ другъ пó-богати, пó-добри;* **одѝнъ другáго богáче, лýчше.** — *Единъ по другъ,* единъ слѣдъ другъ, единъ подырь другъ; **одѝнъ за другѝмъ.** — *Нѣкой и другъ,* нѣколко, малко; **нѣсколько, немнóго.** *Имамь още нѣкоѭ и другѫ овцѫ за продань. — Ставамь другъ,* измѣнiавамся (въ нрава, повячето на пó-добро). *Той не е вяче каквото го знаешь, сега е станѫлъ, сега е другъ. —Пó-другъ,* нѣколко другоiаче. *Тоя платъ с пó-другъ,* не е като оня, пó-добричькъ е. — *Пó-друго,* пó-добричко. *Какъ е болный? — Сега му е пó-друго,* пóнехае, поолекнѫло му е. — *Единъ на вилы, другъ на могылы. Единый тръсѫ, а другый*

нѣма. Единъ умира отъ гладъ, другъ го убива да трьси въ пазухж-тж му хлѣбъ. Изгори единыя, та посыпи другыя. Остави едного, бухни другого. Хвани едного за крака-та, та удрьй другого по главж-тж. Да ли сьмь азъ, или азъ за другого! Сѫди себе като другого. Другому было какъ-было, менѣ си е добрѣ. Знае баба и другж уличкж. Друга дрьжява, друга наряда. Друго носи, друго мжти. Друго дума, друго прави. Друго врѣмя, другъ умъ. Друго е свракa, друго е гарга. Едно му на уста-та, друго му на срьдце-то. Единъ носи имя-то, другъ смуче вино-то.

Дру́гычкъій,—чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **дру́гый.**

Дру́гждѣ, *нар.* На друго мѣсто; **въ друго́е мѣсто, въ друго́мъ мѣстѣ.** *Да идемъ другждѣ. Другждѣ това не ся намира.* **Отъ другждѣ** (отдругждѣ) отъ друго мѣсто. *Това е отдругждѣ,* не е тукашне.

Дру́жба, *с. ж.* Другуваніе междж двоицж или повяче душь, приятелство; **дру́жба.**

Дру́жбица, *ум. ж.* отъ **дру́жба.**

Дру́женка, *с. ж.* Дружка.

Дружи́на, *с. об.* 1) Человѣкъ, който сѣди при нѣкого или пжтува съ нѣкого заедно; другарь, съдруга; **това́рищъ, попу́тчикъ.** *Стоюнъ ми е дружина.* 2) *с. събир.* Нѣколко души събрани за нѣкаквж работж или за пжтуваніе заедно; **о́бщество, това́рищество, вата́га, арте́ль.** 3) Хайдутска чета; **ша́йка, вата́га.**

Богданъ дружинж посъбра,
Та ж поведе, заведе
На Врачешскж-тж клисурж;
Тяжка ще хазна да мине. *Пѣс.*

Сговорна дружина планинж повдига. Сговорни дружина и въ пятъкъ благо юджть. Сговорни дружина отъ сейменъ ся не боять. Вѣрна дружина — здраво кале. Неслога дружина не могжть си починж.

Дружи́нка, *ум. ж.* отъ **дружи́на.**

Дружи́нскъій, ска, ско, *пр.* отъ **дружи́на. — скы,** *нар.* Като дружинж. *Направихмы го дружинскы,* събрахмыся заедно, та си помогнжхмы и го свьршихмы.

Дружи́нчя, *ум. ср.* Другарець, другарчя.

Мазно момичя, продай герданчя,
Продай герданчя, купи дружинчя. *Пѣс.*

Дру́жка, *с. ж.* Която другува съ нѣкоя, еранка, приятелка, подруга, посестрима, другачка, другарка, друженка; **подру́га, прія́тельница.**

Дружку́вамь, *гл. ср.* Ходж, бывамь дружкыня, другарувамь.

Дру́жкъій, ка, ко, *пр. смякч.* отъ **дру́гый.** Другычкъій.

Дру́жчица, *ум. ж.* отъ **дру́жка.**

Дру́мець, *ум. м.* отъ **дру́мъ.** Пжтець, друмчя; **доро́женька, доро́жка.**

Дру́мище, *с. ср.* Друмъ, пжть. *Трупъ-тъ му по друмище да ся валя!* Клятва.

Дру́мка, *с. ж.* Другарка на пжть; **попу́тчица.**

Дру́мникъ, *с. м.* Пжтникъ; **доро́жный.**

Дру́мница, *с. ж.* Пжтница; **доро́жная.**

Дру́мничя, *ум. ср.* отъ **дру́мникъ.** *Пжтничя, младо друмничя.*

Друму́вамь, *гл. ср.* Пжтувамь; **путеше́ствовать.**

Друмъ друмувахж два млада друмника,
Друмъ друмувахж и думж думахж. *Пѣс.*

Друму́ваніе, *с. ср.* отъ **друму́вамь.**

Дру́мчя, *ум. ср.* отъ **друмъ.** Друмець.

***Друмъ, ми, мове, мища,** *с. м. Гр.* Пжть, врьвище; **доро́га, путь.**

Ходили смы длъгы нощи,
Длъгы нощи, тьмны друмы. *Пѣс.*

Друнъ! *междом.* въ пѣсень за друсаніе. *Друнъ, друнъ крачюла.*

Дру́са, *с. ж.* Друсла. *Кокона друса,* гавра съ жены, които ся правять на кокони.

Друса́лка, *с. ж.* 1) Справа за друсаніе. 2) Крьчетало на водяницж.

Дру́самь (дру́свамь, дру́скамь, да **дру́снж, дру́снувамь),** *гл. д.* Подмѣтамь отдолу нагорѣ съ трьсканіе, трьсж, тряcж, клатж, люлѣж, мьндрьсамь; **трясти́.** *Кола-та друсать. Друсни сливж-тж да си набсремъ сливы.* **— мся,** 1) *гл. възвр.* Трьсжся, клатжся, трясжся, люлѣжся, мьндрьсамся; **трясти́сь.** 2) *гл. вз.* Друсамыся съ нѣкого на нѣчто, тинкамся.**—санъій,** *прич. стр.;* **трясе́нъій.**

Дру́саніе, *с. ср.* отъ **дру́самь.**

Дру́свамь, *гл. мн-кр.* отъ **дру́самь.**

Дру́скамь, *гл. уч.* отъ **дру́самь.**

Дру́сканіе, *с. ср.* отъ **дру́скамь.**

Дру́сла, *с. ж.* Друса: 1) Която ся друса. 2) *Баба друсла,* болесть тряска; **лихора́дка, лихома́нка, гнету́шка.**

Друсли́въій, въ, ва, во, *пр.* Что друса; **тря́скій.** *Друсливъ конь.*

Дру́снувамь, *гл. уч.* отъ **дру́снж.**

Дру́снж, ешь, — нжлъ, *гл. сд-кр.* отъ **дру́самь; тряхну́ть. — нжтъій,** *прич. стр.;* **тряхну́тъій.**

Друсня́, *с. ж.* Друсаніе.

Друсъ! *междом.* Показва друсаніе; **дрыгъ.**

Дрѣла и дѣрла, *с. ж.* Рыбка *Gobitis,* виолка, виолъ, змиорка, змиорка, зьмина, нѣсьчница, симонъ, смиорка, смиорчя; **голе́цъ, го́льчикъ, вьюнъ.**

Дрьванáрка, *с. ж.* Дрьварка, дрьварица.

Дрьванáрскъій, **ска, ско,** *пр.* отъ **дрьванáрь.** Дрьварскъій.

Дрьванáрчя, *ум. ср.* отъ **дрьванáрь.** Дрьварчя.

Дрьванáрь, *с. м.* Дрьварь.

Дрьвари́ца, *с. ж.* Дрьварка.

Дрьвáрка, *с. ж.* Коıато кара или носи отъ горж-тж дрьва, дрьванарка, дрьварица.

Дрьвáрникъ, *с. м.* Дрьвникъ.

Дрьвáрскъій, **ска, ско,** *пр.* отъ **дрьвáрь.** Дрьванарскъій, что е, что приличıа на дрьвари. *Дрьварскъій конь, дрьварска пжтека.* — **скъı,** *нар.* Като дрьвари, дрьванарскъı.

Дрьвáрчя, *ум. ср.* отъ **дрьвáрь.** Малъкъ, младъ дрьварь, дрьванарчя.

Дрьвáрь, *с. м.* 1) Който кара или носи отъ горж-тж дрьва, дрьванарь.

> Азе щж иджь на дрьва,
> На дрьва съ дрьвари-тъı. *Пѣс.*

2) Който ходи по кжщи-тъı да сѣче, да цѣпи дрьва. 3) Птица *Picus,* вжгленарь, дрьводѣлець, дятелъ, клукай-дрьво, клукодрьвець, кльвандрикъ, кльвандричь, кльвачь, кльвондри́къ, кльвочь, клюви-дрьво, клюкавець, клюкарець, клюкодрьвець, ковачь, кукарець; **дя́телъ.**

Дрьвáчь, *с. м.* Ударъ съ дрьво. *Удари му, изтръти му нѣколко дрьвачи.*

Дрьвéнıе, *с. ср.* отъ **дрьвіж.** Биенıе

Дрьвени́ка, *с. ж.* Едно растенıе.

Дрьвéнце и

Дрьви́чя, *ум. ср.* отъ **дрьвó.** Дрьвчя, дрьвце.

Дрьви́къ, *с. м.* 1) Мѣсто, дѣто стоять нарядены дрьва, приготвенъı за горенıе, дрьварникъ. 2) Ръıкла, рукла дрьва. 3) Дрьво за сѣчникъ. 4) Человѣкъ, който нищо не отбира, дрьво, букъ, букова глава.

Дрьви́чя, *ум. ср.* отъ **дрьвни́къ.** Малъкъ дрьвникъ.

Дрьвó, *с. ср.* 1) мн. *дрьвıе, дрьвеса* и *дрьвета.* Най-голѣмо-то, най-дебело-то и найтврьдо-то отъ растенııа-та; **дéрево.** *Въ нашж-тж градинж има много дрьвета.* 2) мн. *дрьва.* Дрьвıе насѣченъı на полѣна за горенıе; **дровá.** *Да си приготвимъ дрьва за зимжсь.* 3) мн. *дрьвета.* Дрьво одѣлано нѣчто за работж; **дéрево, бревнó.** *Отъ едно дрьво икона и лопата.* 4) Неодѣланъ, неразбранъ и тжпъ человѣкъ, който не знае да продума нѣчто людскъı, буковакъ, букова глава, букъ, бъкълъ, дрьвникъ; **дубъ, обу́хъ, мѣшёкъ, дéрево дéревомъ, деревя́нная головá.** — *Плодовито дрьво,* что дава нѣкакъвъ плодъ, овощка; **плодонóсное дéрево.** — *Безплодно дрьво,* което не ражда нищо; **бесплóдное дéрево.** — *Срьдце на дрьво,* вжтрѣшниıа-та му чисть, что е около мушıака; **стéржень.** — *Божё дрьво,* раст. *Artemisia Abrotanum,* катраника; **бóжье дéрево.** — *Бѣло дрьво, Populus tremula;* осика, ıасика, треперъıга, трепетлика, ıашпа, дивъ кавакъ; **оси́на.** — *Сухо дрьво листъ пустнжло,* свидливъıй далъ нѣкому нѣчто. — *Отъ дрьво, отъ камъıкъ да намѣришь,* отдѣ да е, както да е, да намѣришь непрѣмѣнно онова, что ся иска; **вынь да полóжь, роди́ да дай.** — *Пукася дрьво и камъıкъ,* много е студено. — *Изıаде едно дрьво,* ударихж го съ дрьво. — *Отъ старо дрьво обржчь не става. Дрьво-то ся вие, доклѣ е тънко. Прѣвивай и изправıай дрьво-то, доклѣ е младо. Вѣтъръ-тъ дебелъı-тъı дрьвета катуриа, тънкъı-тъı само прѣвива. Отъ еднж брадвж дрьво-то не пада. Като падне дрьво-то, всıакой си набира дрьва. Доклѣ вѣтъръ не повѣе, дрьвета-та не ся поклащать. Всıако дрьво си има червıака да го ıаде. Магарещина-та не ходи по дрьвıе-то и скалъı-тъı, а по хора-та. Бий го, додѣ ся качи свинıа на дрьво. Сѣнка-та объıкалıа все около дрьво-то. Криво дрьво е. Присмѣлася кука на криво дрьво. Дрьво-то чюе ли, та и той да чюе. Съ гладнж мѣшлинж дрьва не сѣкжть. Зятева огрѣвка — врьбовъı дрьва. Сухъı дрьва — врядна жена. Таково дрьво, такъвъ клинъ. На кораво дрьво коравъ клинъ и забий. Ако нѣмашь слугж, самъ щешь сѣчешь дрьва. По́-далечь въ горж-тж по́-много дрьва. Ще му ся пукне дрьво на главж-тж. Отъ всıако дрьво свирка не става.*

Дрьводѣлець, **лци,** *с. м.* 1) Който сѣче въ горж дрьва и гъı дѣла за градиво, дѣлачь; **дровосѣкъ приготовля́ющій строевóй лѣсъ.** 2) Птица дрьварь.

Дрьводѣлскъій, **ска, ско,** *пр.* отъ **дрьводѣлець.**

Дрьволáзка, *с. ж.* Птица *Certhia familiaris.*

Дрьволıáкъ, *с. м. съб.* 1) Дрьва натрупанъı отъ нападалъı дрьвета. 2) Дрьвıе, кересте отъ срунанж сградж.

Дрьвцé, *ум. ср.* отъ **дрьвó.** 1) Малко, младо дрьво на кореньа си, дрьвичя; **деревцó.** 2) Кжсъ дрьво; **полѣнцо, кусóчекъ дéрева.** — *Сине дрьвце,* едно растенıе.

Дрьвчя́, *ум. ср.* отъ **дрьвó.** Дрьвце.

Дрьвіж, **йшь,** — **ви́лъ,** *гл. д.* Биж, млатж, бъхтж; **бить.** — **віжся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бижся, млатжся, бъхтжся; **би́ться.** — **ве́нъıй,** *прич. стр.* Битъıй, млатенъıй, бъхтенъıй; **би́тый.**

Дрѣвяна гѫба. Гѫба *Polyporus fomentarius* и *Polyporus igniarius,* расте по дрьвето, отъ неѭ правять прахънь; **губка огневе́цъ, трутови́къ, трутъ.**

Дрьвяни́ца, *с. ж.* 1) Дрьвяна-та чясть на сѣдло, карлица. 2) Просто сѣдло безъ стелѭ, карлица. 3) Дъскъı, что ся турять надлъжь на самаръ. 4) Крушıа или другъ плодъ коравъ и трьпъкъ, оскрушıа, прѣсѣдлива крушıа; **костя́нка.** 5) Животина *Cimex,* что ся вѫди по кѫщи-тъı по стѣнъı-тъı и одровъı-тъı и хапе нощиѭ; стѣнница, клопушь, тахтаба; **клопъ.**

Дрѣвянъıй, нъ, на, но, *пр.* Что е направенъ отъ дрьво; **деревя́нный.** *Дрьвяна лъжица. Да тя убие Господь съ дрьвянъ пищовъ! — Дрьвяно масло,* масло отъ маслинѫ, зейтинъ; **деревя́нное ма́сло.** — *Дрьвянъ господь,* казвася на смѣхъ за биенıе. *Сѣди миренъ да не ıадешь дрьвянъ господь, да не работи дрьвянъ господь, да не дойде дрьвянъ господь.*

Дрьвѧ́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрьвѭ́.**

Дрьга́зица, *с. ж.* Птица *Corvus glandarius,* деригѫзица, сакерица, сойка, усойка; **со́я.**

Дрѣ́гвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрѣ́гнѫ.**

Дрьгла́шь, *с. м.* Дрьгливо, мрьшıаво, одрьгнѫто животно; **одёръ, о́дрань.** *Конь дрьглашь;* **кля́ча.**

Дрьгле́ць, *с. м.* Справа за роненıе отъ стьбла-та сѣмя-то на ленъ; **броса́льница.**

Дрьгли́вичкъıй, — чькъ, чка, чко, и

Дрьгли́вкъıй, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **дрьгли́въıй.** Бѣзъ-дрьгливъıй, при́-дрьгливъıй.

Дрьгли́въıй, въ, ва, во, *пр.* За животно: мрьшıавъıй, грьчıавъıй, жюлıавъıй, сухъıй, клошчıавъıй, сушчıавъıй; **худо́й, изнурённый, изможденный, истоща́лый.** *Дрьгливъ конь.*

Дрѣ́гнанıе,

Дрѣ́гнатıе и

Дрѣ́гненıе, *с. ср.* отъ **дрѣ́гнѫ.**

Дрѣ́гнѫ, ешь, — **на́лъ,** *гл. д.* 1) Тръкамь нѣчто, чешѫ го до охлузванıе; **обдира́ть, сади́ть ко́жу или пове́рхность чего́, натира́ть, садни́ть.** 2) Снимамь съ дрьглець сѣмя-то на ленъ отъ стьбла-та му. 3) Искамь отъ нѣкого нѣчто съ силѫ, пекѫ го, врьтѫ го, длъбамь го, крьтѫ, дрьнкамь, захецвамь, рупаѭ го; **канючить, ку́читься.** *Стига си мя дрьгналъ: щѫ ти дамь.* — **нѫся,** 1) *гл. възвр.* Чешѫся ıакѫ-тѫ, длъбамся. 2) Тръкамся о нѣчто, та ся чешѫ. *Крава-та ся дрьгне о дрьво-то.* 3) *гл. стр.* Бъıвамь дрьгнатъ. — **натъıй,** *прич. стр. Дрьгнатъ ленъ,* очистенъ отъ сѣмято съ дрьглець.

Дрьда́вець и **дьрда́вець,** *с. м.* Птица *Rallus crex;* **дерга́чъ, коро́стель.**

Дрьдо́нкъı, *с. ж. мн.* Кози, овчи лайна, брьбонкъı, брьбашкъı.

Дрьдо́ренıе, *с. ср.* отъ **дрьдо́рѭ.** Брьборенıе, брьболенıе, брьтвенıе, брьлѣıанıе, брьщелевенıе, дьдранıе; **болта́нiе, моло́тье.**

Дрьдори́ıа, *с. ж.* Дрьдоренıе.

Дрьдо́рка, *с. ж.* Коıато дрьдори что заврьне, дьдорка, брьбрица, бъбрица, бъбливщина; **болту́нья.**

Дрьдо́рко, *с. м.* Който дрьдори что заврьне, дьдорко, брьбрица, гаталець, гатачь, плямпало; **болту́нъ.**

Дрьдо́рѭ, ишь, — **рилъ,** *гл. д.* Дьдрѭ: 1) Приказвамь празднъı нѣчта, что заврьнѫ, брьболѭ, брьборѭ, брьлѣѭ, брьтвѭ, брьщелевѭ, бъбрѭ, гатамь, дрьнкамь, плѣщѫ, плямпамь, разказвамь, лафувамь, гръгорѭ, траскамь; **болта́ть, моло́ть, пустосло́вить, каля́кать, мозо́лить язы́къ, говори́ть вздоръ, каля́ки.** 2) Брьборѭ срьдито, грьмѭ, брьбрѭ, брьлѣѭ, кѫкрѭ, пъкамь, шюмѭ; **брюзжа́ть, ворча́ть, кропота́ть, кропта́ть.**

Дрьжёвище, *с. ср.* Дрьжıава.

> Похвалился Данъ въйвода:
> Много дрьжи дрьжевище,
> По все поле чястъı села,
> Покрай Дунавъ вси паланкъı. *Пѣс.*

Дрьжи́къ, *с. м.* Мѣхъ за дрьжıанıе въ него меливо или варево, вулгиıа; **мѣхъ.**

Дрѣ́жка, *с. ж.* Рѫчка на нѣчто, за коıѫто ся хваща, дрьжıалка, дрьжıало, дрьжıале, рѫчка; **ру́чка.** *Съ лъжицѫ-тѫ закусва, съ дрьжкѫ-тѫ ѝ очи-тъı ти вади. Който не знае да сѣди на лопатѫ-тѫ, сѣди на дрьжкѫ-тѫ ѝ. Каквато е крушıа-та, такава и дрьжка-та (и опашка-та). Грънчıарь-тъ дѣто сака, тамъ турıа дрьжкѫ-тѫ на гръня-то.*

Дрѣ́жчица, *ум. ж.* отъ **дрѣ́жка.**

Дрьжѭ́, и́шь, — **жıа́лъ** (**дрьжıа́вамь**), *гл. д.* 1) Хванѫлъ сьмь нѣчто въ рѫкѫ и не го пущамь; **держа́ть.** *Дрьжи хлѣбъ въ рѫцѣ-тъı си. Дрьжь хубавѣ да го не изпустнешь. Дрьжѫ коня за уздѫ-тѫ.* 2) Имамь у себе или у дома си; **держа́ть.** *Нъıе не дрьжимъ вино у дома си. Той дрьжи много слугъı.* 3) Укрıвамь, бъıвамь ıатакъ; **держа́ть, дава́ть убѣ́жище.** *Стоıанъ дрьжи хайдутъı въ кѫщѫ-тѫ си.* 4) Задрьжıамь, не пущамь да си отиде; **держа́ть, уде́рживать.** *Дрьжи мя цѣлъ чясъ да ми приказва.* 5) Хващамь, ловѭ, задрьжıамь, запирамь, спирамь; **держа́ть, остана́вливать.** *Дрьжте коня, че побѣгнѫ. Дрьжь босıа, та му земи царву-*

лы-ты. 6) Вардѫ, пазѫ, чювамь, правѭ чтото е нарядено да ся прави; **держа́ть, соблюда́ть, сохраня́ть, исполня́ть.** *Въ наше село дрьжять старꙑ-ты обычаꙗ. Дрьжѫ постъ,* постѫ; **держа́ть пость.** 7) Имамь силѫ, могѫ, траѭ, даіандисвамь. *Рѫцѣ-ты ми не дрьжять. Крьстъ-тъ ми не дрьжи.* 8) Крѣпѭ, вардѫ, запазвамь, давамь силѫ. *Чорба мѫжка дрьжи. Вѫзелъ вѫзла дрьжи.* 9) Имамь нѣчто на нѣкакъвъ начинъ, задрьжімь го така. *Дрьжимъ врата-та си заключены, на ключь;* **держа́ть две́ри назаперти́, на запо́ръ, за запо́ромъ, по́дъ замко́мъ.** *Кучета-та си дрьжимъ врьзаны. Дрьжіа ны цѣлъ день гладны. Да дрьжимъ, да не отпущамы по́-євтино.* 10) Протакамся, простирамся, траѭ, отивамь; **продолжа́ться.** *Врѣмя-то дрьжіа така студено цѣлъ мѣсяць. Таіа гора дрьжи единъ чясъ мѣсто,* простирася на единъ чясъ мѣсто; **э́тотъ лѣсъ идётъ на оди́нъ часъ ѣзды́.** 11) Владамь, заповѣдамь; **имѣть во вла́сти, завѣдывать, управля́ть.** *Турци-ты дрьжять Цариградъ.* 12) Струвамь, ставамь, идѫ по цѣнѫ; **сто́ить кому́ чего́, обходи́ться.** *Стока-та мя дрьжи скѫпо, дрьжи мя хилядо грошіа;* станѫла ми е скѫпо, платилъ сьмь за неѭ хилядо грошіа; **това́ръ сто́итъ мнѣ до́рого, тъ́сячу піа́стровъ.** *Овця-ты мя дрьжять по двадесять грошіа една-та.* — **Дрьжѭся,** 1) *гл. възвр.* Хващамся за нѣчто; **де́ржа́ться.** *Дрьжся за тоіагѫ-тѫ.* 2) Не ся отдѣлімь отъ нѣкого, глядамь да сьмь все около него, та да ми е като подпорѫ; **держа́ться.** *Дрьжся за него, па ся не бой.* 3) Крѣпѭся, бывамь подпирѣнъ, подпирамся; **держа́ться.** *Кѫща-та ся дрьжи на два дерека. На малко ся дрьжи да падне.* 4) Борѭся, крѣпѭся, силѭся, траѭ, трьпѭ, стоѭ насрѣщѫ, надрьжімся; **держа́ться, крѣпи́ться, перемога́ться, перела́мываться, стоя́ть, не отступа́ть.** *Дрьжся, бабо, за дрѣнкы. Още му ся дрьжи насрѣщѫ.* 5) Не пристаімь, инатѫся; **упо́рствовать, карячиться.** 6) Пазѫся, запазвамся; **держа́ться.** *Това винѡ ще ся дрьжи до лѣто-то.* 7) *гл. стр.* Бывамь дрьжіанъ; **держа́ться.** —**жіа́нъıй,** *прич. стр.;* **де́ржанный, де́ржаный.** *Чегато е дрьжіанъ въ тьмницѫ,* много іаде. — **Дрьжи́ ми,** като *гл. безл.* Смѣѭ, дрьзаѭ; **смѣть, дерза́ть.** *Ако му дрьжи, нека дойде,* ако смѣе, ако му свѣти, ако му стиска. *Не му дрьжи,* не смѣе, страхъ го е, не дрьзае. — *Дрьжѫ си думѫ-тѫ,* стоѭ си на думѫ-тѫ, правѭ чтото сьмь ся обреклъ; **держа́ть своё сло́во.** — *Дрьжѫ дюкіанъ,* имамь отворенъ дюкіанъ да продавамь нѣчто; **держа́ть, содержа́ть магази́нъ.** — *Дрьжѫ карезъ,* гонѭ карезъ, враждѫ, мьсть. — *Дрьжѫ нѣчто на ключь,* имамь го, пазѫ го заключено; **держа́ть за замко́мъ.** — *Дрьжѫ кѫщѫ съ кирѭ,* зелъ сьмь ѭ съ кирѭ да сѣдѫ въ неѭ. — *Дрьжѫ парастасъ, дрьжѫ помянъ на умрѣлъ,* четѫ парастасъ, правѭ помянъ за него. *Дрьжѫ девятинѫ, дрьжѫ четыредесять дни,* правѭ обыкновеный помянъ на девятый, на четыредесятый день слѣдъ смрьть-тѫ. — *Дрьжѫ нѣкому свѣщь,* чакамь го да издъхне, да му затворѭ очи-ты.— *Дрьжѫ смѣткѫ,* бѣлѣжімь какво ся прибира и харчи; **держа́ть счётъ.** — *Дрьжѫ нѣкому смѣткѫ,* бѣлѣжѫ что прави.— *Дрьжѫ въ церквѫ странѫ,* нѣѭ отъ единѫ-тѫ странѫ. *Дрьжѫ отъ дѣсно, дрьжѫ дѣснѫ-тѫ странѫ.* — *Дрьжѫ надѣсно, налѣво,* врьвѭ на дѣснѫ-тѫ, на лѣвѫ-тѫ, откамъ дѣснѫ-тѫ, откамъ лѣвѫ тѫ странѫ; **держа́ть впра́во, влѣво.** — *Дрьжѫ тайнѫ,* пазѫ тайно, не казвамь никому чтото ми е казано скрышемь; **храни́ть та́йну.** — *Дрьжѫ си языка,* не ся изпущамь да приказвамь, въздрьжімся; **держа́ть язы́къ за зуба́ми.** — *Дрьжѫ откамъ нѣкого,* говорѭ откамъ него; **говори́ть за кого́ ли́бо, держа́ть чью ли́бо сто́рону, стоя́ть за кого́.** — *Дрьжѫ слабо,* нѣчто за работѫ: не заставамь тврьдѣ, не глядамь по́-скоро да ѭ свршѭ. — *Дрьжѫ топло,* казвася за дрѣхы: топлѭ, грѣѭ. *Кожюхъ-тъ му дрьжи топло.* — *Това не ми дрьжи топло,* това не мя грѣе, не стига за да вѣрвамь, да ся надѣѭ, че ще стане както искамь.— *Дрьжѫ нѣчто тайно,* не го іавіавамь; **держа́ть въ тайнѣ.** — *Выка колкото му гласъ дрьжи,* колкото си може; **кричи́тъ во весь го́лосъ, во всё го́рло.** — *Толкова ми дрьжять силы-ты,* толкова могѫ. — *Дрьжся за земѭ-тѫ!* така казвать нѣкому кога пада, или кога падне. — *Дрьжѭся на высоко, на голѣмо,* врьчѭ на высоко, голѣмѭся, гордѫся, навдигамся, надувамся, възносімся, перѭся; **горди́ться, превозноси́ться, велича́ться, кичи́ться.** — *Дрьжѭся на крака-та си,* стоѭ; **держа́ться на нога́хъ.** — *Дрьжѭся отъ нѣчто,* то мя води, то мя крѣпи; **зави́сѣть отъ чего́.**— *Дрьжѭся нѣкому за полѫ-тѫ,* все ходѫ по него, все сьмь около него. — *Дрьжѭся на странѫ,* стоѭ на странѫ, не ся мѣшѭ, нѣмамь намѣшѭ, не ся сбирамь съ нѣкои; **моё дѣло сторона́.** — *Дрьжѭся тяжко,*

дрьжѫся на въıсоко, на голѣмо; **вáжничать.** — *Лудъ звънецъ не дрьжи. Ако си остьръ, ножю си право дрьжь. Кучя дрьжи кокалъ, нито го глождѣ, нито го другому дава. На вола му очи-ты, а кравжтѫ дрьжи. Крьпежь кѫщѫ дрьжи. Гнилъ платъ крьпежь-не-дрьжи. Едва му кожю-та кости-ты дрьжи. Скъината врѣкю просо не дрьжи. Дрьжи мьсть като камилѫ. Заровени-ти вѫглени пó-горящь дрьжять пепела. Вречешь ли ся, стой на думѫ-тѫ си, не си ли ся врекль, дрьжся. Парьı-тьı ся дрьжять за черньı дни. Дрьжся, не бойся, вѣтьрь тя носи на бѣлѫ кобьıлѫ. Дрьжся, слѣпчё, тоюга-та е готова. Хоппа, кїорчё, дрьжся за земьѫ-тѫ. Дрьжся, не бойся, на памукъ щешь паднешь. Посранъ за плетъ ся дрьжи. Като за голъ ножь ся дрьжи.*

Дрьжїáва и дрьжїáвина, *с. ж.* 1) Владанѥ; **держáва.** *Русска-та дрьжюва е найголѣма на свѣта. Друга дрьжюва, друга наряда.* 2) Мера на село. 3) Всичкьıй недвижимъ имотъ на едного, чифтликъ, мушия; **имѣніе.** 4) Така е нареченъ царь-тъ въ еднѫ пѣсень:

> Царю-ле, нашїа дрьжїаво,
> Всїакѫдѣ мя си провождалъ,
> Проваждалъ и слушалъ тя сьмь,
> Нахъ тамъ мя не мой проважда.

Дрьжїáвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрьжѭ́; дéрживать.**

Дрьжїáвина, *с. ж.* в. **дрьжїáва.**

Дрьжїáвица, *ум. ж.* отъ **дрьжїáва.**

Дрьжїáле, *с. ср.* Дрьжка, дрьжюлка, дрьжюло, рѫчка; **рýчка.**

Дрьжюли́въıй, въ, ва, во, *пр.* 1) Който не старѣе скоро, а ся дрьжи здравъ, бодьрь и младоликъ. *Овчюрь-тъ бьıлъ единъ юдьрь, дрьжюливъ и хубавецъ бѣлобрадъ старецъ.* 2) Имотньıй, комуто стига рѫка, който си има имотъ, заможньıй, замощньıй, можньıй; **достáточньıй.**

Дрьжїáлка, *с. ж.* и

Дрьжїáло, *с. ср.* 1) Дрьжка, рѫчка; **рýчка.** 2) Топорище, топорищка, сапъ; **топори́ще.**

Дрьжїáнѥ, *с. ср.* отъ **дрьжѭ́; держáніе.** *Сладкьı сѫ, сладкьı, добрьı сѫ за дрьжюнѥ.*

Дрьжїáнка, *с. ж.* Жена, коьѫто нѣкой дрьжи безъ да е вѣнчюнъ съ неѭ; конкубина, циатора; **содержáнка.**

Дрьзáвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрьзáѭ.**

Дрьзáлка, *с. ж.* Справа, съ коьѫто мьнѫть ленъ, тѫпъ ножь за чесанѥ ленъ, дрьцалка, мьналка, мялица; **мя́ло, мя́лка, мя́лица, трепáлка, трепáло.**

Дрѣ́замь, *гл. д.* Чешѫ съ дрьзалкѫ кльчище, ленъ и др., дрьцамь, трѣбѫ, биѫ, мьнѫ ленъ; **мять пенькý, лёнъ, бросáть, трепáть лёнъ.**

Дрѣ́занѥ, *с. ср.* отъ **дрѣ́замь.**

Дрьзáнѥ, *с. ср.* отъ **дрьзáѭ.**

Дрьзáѭ, ешь,—зáлъ (**дрѣ́звамь, да дрѣ́знѫ, дрѣ́знувамь**), *гл. ср.* Смѣѭ, посягамь да направѭ нѣчто; **смѣть, осмѣливаться, дерзáть.**

Дрѣ́звамь и дрѣ́зувамь, *гл. ср.* Докарвамь, удрїамь, доганїамь, додрьзвамь, приличїамь малко на нѣчто; **смáхивать.** *Стоюнъ дрьзва на бащѫ си.*

Дрѣ́звамь и дрѣ́зувамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрьзáѭ.**

Дрѣ́званѥ и дрѣ́зуванѥ, *с. ср.* отъ **дрѣ́звамь.** Докарванѥ, доганїанѥ.

Дрьздáкъ, *с. м.* в. **дряздáкъ.**

Дрѣ́знувамь, *гл. уч.* отъ **дрѣ́знѫ.**

Дрѣ́знѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дрьзáѭ; посмѣть, осмѣлиться, дерзнýть.**

Дрѣ́зость и дрьзсть, *с. ж.* отъ **дрьзáѭ; смѣлость, отвáжность.**

Дрѣ́лѥ, *с. м. мн.* Гурели, гурелкьı, гурдели, гурдьı, глендяи, дзембрьı.

Дрѣ́ленѥ, *с. ср.* отъ **дрѣ́лѭся.**

Дрѣ́лѭся, ишся, — ли́лся, *гл. об.* Захващамся, залавїамся, дрьпкамся, заядамся, спрѣчквамся, ямся съ нѣкого. *Дрьлися като Циганинъ.*

Дрьлїáвъıй, въ, ва, во, *пр.* Что има дрьлѥ, гуреливъıй.

Дрѣ́мка, *с. ж.* Храстъ, дрьво, шюмка, грьмъ; **кусть.**

Дрьмóленѥ, *с. ср.* отъ **дрьмóлѭ.**

Дрьмóлѭ, ишь, — ли́лъ, *гл. д.* Дрьпнамь, тяглѭ, трьгамь, дрьцамь; **тянýть.**

Дрьмъı, *с. ж. мн.* Дрипьı; **лохмóтья.**—*Не си гляда дрьмьı-тьı,* не си налѣга дрипѣльı-тьı, не стои миренъ. — *Зе си дрьмьı-тьı,* зе си шюпще-то, зави си опашкѫ-тѫ, отиде.

Дрѣ́нвамь, *гл. уч.* отъ **дрѣ́ннѫ.**

Дрьндáрка, *с. ж.* Която дрьнка, бие памукъ, яринѫ, вльнѫ и проч.

Дрьндáрскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **дрьндáрь.** Дрьндобийскъıй, халачьскъıй.

Дрьндáрчя, *ум. ср.* отъ **дрьндáрь.** Малъкъ, младъ дрьндарь.

Дрьндáрь, *с. м.* Който дрьнка, бие вльнѫ, яринѫ, памукъ и проч.; брьскачь, халачь; **шерстобóй, шерстобитъ.** *Дрьндарь свѣта не плаши, дѣто сѣди, тамъ праши.*

Дрьнди́ца, *с. ж.* Въ изреченїе: *дрьндицѫ си играе,* подигравася, гаврися.

Дрьндобиńскъıй, ска, ско, *пр.* Дрьндарскъıй; **шерстобитньıй.** *Пакъ тѣзи грьстьı,*

длъгы като орачкѫ копралѭ, да сѫ сѣменитъ като дванадесять синигера въ еднѫ дупкѫ, да сѫ мякы, мякы като Арбанашкы коконы, да сѫ глависты като дрьндобийскъйй кънакъ. Така благославіать колядари, кога гы дарять съ новѣсмо.

Дрѣнка, *с. ж.* Свирніа байлама, тамбура, булгариıа, дзынка; **балала́йка, банду́ра, мандоли́на.**

Ѩ подай си ми дрьнкѫ-тѫ,
Да си подрьнкамь, попѣѭ,
Да ми ся жюлбы уведѫть. *Пѣс.*

Дрьнка́лка, *с. ж.* и

Дрьнка́ло, *с. ср.* Направа за дрьнкание, всıака игралка, что дрьнка и ся дава на дѣца да си играıѫть, дрьнкулка, брьнкалка, брьнкало, тра́скалка; **брякýшка, гремýшка, побрякýшка, погремýшка, трещётка, бубе́нчикъ.**

Дрьнка́лце, *ум. ср.* отъ **дрьнка́ло.**

Дрьнка́лчица, *ум. ж.* отъ **дрьнка́лка.**

Дрѣнкамь, 1) *гл. ср.* Дрьнчѫ, издавамь гласъ, какъвто ся чюе, когато ся удрıа нѣчто желѣзно, мѣдно и друго, что звьни; **брепча́ть.** *Пары-ты му дрьнкать въ джеба.* 2) *гл. д.* Правѭ, удрıамь нѣчто да дрьнка, брьнкамь, траскамь; **бря́кать.** *Дрьнкамь мѣдницы-ты.* 3) Свирѭ съ дрьнкѫ или съ друго нѣчто. *Дрьнкамь на гѫдулкѫ;* **пили́кать, пили́ть на скри́пкѣ.** 4) Биѭ памукъ, влънѫ и проч., бръскамь; **бить, трепа́ть, взбива́ть лучко́мъ хлопча́тую бума́гу и проч.** 5) Говорѭ праздно нѣчто, дрьдорѭ, брьболѭ, брьборѭ, брьлѣѭ, бртвѭ, брьщелевѭ, бъбрѭ, бръскамь, плѣщѫ, гръгорѭ, траскамь; **говори́ть вздоръ, болта́ть, моло́ть.** *Дрьнка като празднѫ водяницѫ.* 6) Искамь отъ нѣкого нѣчто, екнѫ, крьтѫ, захецвамь, дрьгнѫ, длъбамь, врьтѫ, пекѫ; **каню́чить, кýчиться.** *Стига мя си дрьнкалъ, остави мя на мира.*—**мся,** 1) *гл. възвр.* и *вз.* Захващамся съ нѣкого, дрьлѭся, занадамся, ıамся съ него, залавıамся, спрѣчквамся. 2) *гл. стр.* Брьнкамся, траскамся. —**канъій,** *прич. стр.* Брьнканъій, траскапъій. — *Зѫби-ти му дрьнкать,* уста-та му хлопчать, говори много, работи му чепе-то. — *Дрьнка си на вѣтьра,* приказва на вѣтьра, на тоıа что духа, говори напусто, никой не го слушıа; **говори́ть по пустóму.** — *Дрьнкатся като Циганы,* каратся, прѣпиратся. — *Дрьнка като кръчетало-то на водяницѫ. Дрьнка като голь кокалъ въ тенджерѫ. Дрьнка бѣлѫ влънѫ, а гляда чернѫ. Копривѫ дрьнка, а не копринѫ. Дрьнкѫ като бабѫ за дрѣнкы. Дрьнка като Циганкѫ. Дрьнкай си колкото сакашь, ıа си знамь работѫ-тѫ!*

Дрѣнканіе, *с. ср.* отъ **дрѣнкамь.** 1) Брьнканіе, трасканіе; **бря́канье.** 2) Свиреніе на гѫдулкѫ и проч. 3) Биеніе, бръсканіе памукъ и проч.; **шерстоби́тье.** 4) Брьболеніе, дрьдореніе, бъбреніе, брьщелевеніе; **болта́ніе, болтовня́, пустоме́льство.** 5) Екненіе, крьтеніе, врьтеніе, длъбаніе.

Дрѣнканица, *с. ж.* Празднъı думъı; **пустоме́льство, вздоръ.**

Дрьнкýлка, *с. ж.* Нѣчто что дрьнка, дрьнкалка; **побрякýшка, гремýшка.** *Накъıченъ съ различны дрьнкулкы.*

Дрѣннувамь, *гл. уч.* отъ **дрѣннѫ.**

Дрѣннуваніе, *с. ср.* отъ **дрѣннувамь.**

Дрѣннѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **дрьнчѫ́, дрѣнкамь; бря́кнуть.**

Додѣ Марийка издума,
Чемширъ сѫ портъı тракнѫлъı,
Сребрьнъı халкъı дрьннѫлъı. *Пѣс.*

— **нѫтъій,** *прич. стр.* Брьмнѫтъій, брьннѫтъій.

Дрьнчѫ́, и́шь, — чıа́лъ, *гл. ср.* Дрьнкамь въ 1-то знамен.

Дрьнчıа́ніе, *с. ср.* отъ **дрьнчѫ́.**

Дрьнъ, *с. м.* Топка, буца, топачь съıреніе.

Дрьнъ! *междом.* Показва дрьнканіе.

Дрьнъ-бѫзъ, *с. м.* Раст. *Sambucus nigra,* бѫзъ, бѫзовина, бѫзакъ, бѫзıакъ, бѫзуніакъ, бозгелъ, бозилъ, бозай, бозе, бозликъ, бозъ, бойзенъ, бозѣй, свирчекъ, свирчевина, свирчевичина, свирчечина, свирчıакъ; **бузина́.**

Дрьнъ-гѫзи́ца, *с. ж.* Подигравка, гавра. *Зехѫ го на дрьнъ-гѫзицѫ,* зехѫ го на подигравкѫ, да ся подигравать съ него.

Дрьнъ-дýпка, *с. ж.* Една игра. *Ега даде Господь дрьнъ-дупкѫ да играıѫть съ него!* да ся подигравать, да ся гаврять съ него.

Дрѣпамь (дрѣпвамь, да дрѣпнѫ), *гл. д.* 1) Потяглювамь; **дёргать.** *Дрьпа мя за полѫ-тѫ. Дрьпнѫхъ го отъ рѫкѫ-тѫ.* 2) Съ потяглюваніе изскубвамь; **выдёргивать.** *Дрьпнѫ тоıагѫ-тѫ изъ рѫкѫ-тѫ ми.* 3) Съ потяглюваніе отмѣствамь; **отдвига́ть.** *Дрьпни стола оттука.* 4) Оттяглювамь, отвождамь; **отводи́ть.** *Той мя дрьпнѫ на странѫ да ми каже нѣчто.* 5) Грабвамь изведнѫжь, потяглювамь; **схва́тывать.** *Азъ дрьпнѫхъ пушкѫ-тѫ, та помѣрихъ възъ него. Той дрьпнѫ ножь да сѣче, да коли.*— **Дрѣпамся,** *гл. възвр.* 1) Тяглѭся, опинамся, сѣпамся. *Азъ водѫ коніа, той ся дрьпа, не ще да връви.* 2) Оттяглювамся; **отдвига́ться.** *Нıе ся дрьпнѫхмы на странѫ.* 3) Оставıамся, оттяглювамся отъ нѣкаквѫ работѫ, прѣста-

вамь да ѭ работѫ. *Той ся е дрьпнѫлъ отъ търговиѭ-тѫ.* 4) Дрьпвамся, потяглювамся изведнѫжь да отидѫ нѣкѫдѣ. *Кѫдѣ си ся дрьпнѫлъ?* 5) За водъı-тъı: сѣпвамся, тяглѭся, сяквамся, оттичамся; убывáть (о водáхъ). *Водъı-тъı ся дрьпнѫхѫ,* тяглихѫся—отдѣто бѣхѫ притеклъı. 6) Срьдѫся. *Что ся дрьпашь?* — *Дрьпвамь, да дрьпнѫ нѣкому единъ бой,* тяглѭ му, трътвамь му единъ бой, набивамь го. — *Дрьпнѫхъ му еднѫ плесницѫ,* тяглихъ му, ударихъ му една плесницѫ. — *Дрьпвамь нѣкому единъ калай,* нахоквамь го. — *Дрьпнѫ си пѫтя,* зе си, лопнѫ си пѫтя, отиде си. — *Да дрьпнемъ по еднѫ чяшкѫ винце;* **хвáтимъ по стакáнчику винцá.** — *Дрьпнѫхъ му единъ сънъ,* поспахъ добрѣ. — *Дрьпнѫхмъı му едно ядене,* наядохмъıся както трѣбва. — *Дрьпнѫхъ му едно писмо, дрьпнѫхъ му единъ шивъ, да му дрьпнѫ едно брьснатие,* тяглихъ му едно писмо, единъ шивъ да му тяглѭ едно брьснатие: така казвать за всичко като за изъявление, че направеното, за което е дума-та, е извршено нѣкакъ пó-особено.

Дрѣпвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрѣпамь.**

Дрьпúнамь (да дрѣпнѫ, дрѣпнувамь), *гл. д.* 1) Опинамь, трьгамь, тягнѫ, тяглѭ, дрьцамь, дрьмолѭ; **тянýть.** *Не дрьпинай да не ся скѫса.* 2) Гъıбамь, закачямь, задѣвамь, кѫтнѫ, лацамь, задирамь; **трóгать.** — **мся,** *гл. възвр.* Опинамся, тяглѭся, дрьцамся; **тянýться.**

Дрьпúнанье, *с. ср.* отъ **дрьпúнамь.**

Дрѣпнувамь, *гл. уч.* отъ **дрѣпнѫ.**

Дрѣпнуванье, *с. ср.* отъ **дрѣпнувамь.**

Дрѣпнѫ, ешь,—нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дрѣпамь и дрьпúнамь; потянýть.**

Дрѣпнѫтый, тъ, та, то, 1) *прич. стр.* Опнѫтъıй, потягленъıй. 2) *пр.* Пернѫтъıй, потиренъıй, неразбранъıй, халосанъıй, джаснѫтъıй, лудъıй; **взбáлмошный, безразсýдный, безтолкóвый, своенрáвный, сумасбрóдный, неугомóнный.** *Не ся закачяй съ него, че е дрьпнѫтъ.*

Дрьстéнье, *с. ср.* отъ **дрьстѫ́.**

Дрьстѫ́, úшь, — тúлъ, *гл. д.* 1) Затъıкамь зиркъı-тъı, пролукъı-тъı на нѣчто съ кльчище или съ друго; калафатѫ; **конопáтить.** *Дрьстѫ кайка.* 2) Дрьзамь, дрьцамь, трѣбѭ, биѭ, мьнѫ ленъ; **мять, трепáть пенькý, лёнъ, бросáть лёнъ. Дрьстѫ́ся,** *гл. стр.* — **тéнъıй,** *прич. стр.*

Дрѣтавъıй, въ, ва, во, *пр.* Дрьтъıй.

Дрьтáкъ, *с. м.* Дрьтѣлъ.

Дрѣтúца, *с. об.* Дрьтъ, старъ и лошь човѣкъ, харо.

Дрѣтичкъıй, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **дрѣтъıй.** Вѣзъ-дрьтъıй, прѝ-дрьтъıй.

Дрьтлáкъ, *с. м.* Дрьтъ човѣкъ, дрьтѣлъ.

Дрѣтъıй, тъ, та, то, *пр.* Старъıй, остарѣлъıй. *Дрьтъ волъ. Дрьто дважь телци пасе. Дрьтъ Циганинъ ковачь не става. Клепнѫлъı му уши-тъı като на дрьтѫ свинѭ. Дрьтъ прѣчь младѫ врьбѫ не кѫрши. Дрьтъ е вълкъ-тъ, дрьта е и вълчица-та. Дрьто мясо, млади зѫби. Дрьто мясо, сладка чорба. Дрьто грьня сладкѫ чорбицѫ вари.*

Дрьтѣлъ, *с. м.* Дрьтъ човѣкъ, дрьтакъ, дрьтлакъ. *Приличя му като на дрьтѣлъ кованъ герданъ.*

Дрьтѣшкъıй, ка, ко, *пр.* Старечкъıй, старешкъıй, бабешкъıй; **старикóвскій.** *Дрьтѣшка дума,* умна, хъıтра дума; **разýмное слóво.** — **шкъı,** *нар.* Като дрьтъ човѣкъ, старечкъı; **старикóвски, стáрчески.**

Дрьтѣѭ, ешь, — тѣлъ, *гл. ср.* Ставамь дрьтъ, одрьтѣвамь, старѣѭ; **старѣть.**

Дрьтѣнье, *с. ср.* отъ **дрьтѣѭ.** Старѣнье.

Дрьцáлка, *с. ж.* Дрьзалка, мьналка, мялица; **мяло, мялка, мялица, трепáлка, трепáло.**

Дрѣцамь (да дрѣцнѫ, дрѣцнувамь), *гл. д.* 1) Дрьпинамь, опинамь, дрьпамь, тяглѭ, дрьмолѭ; **тянýть.** 2) Дрьзамь, трѣбѭ, биѭ, мьнѫ ленъ; **мять, трепáть пенькý, лёнъ, бросáть лёнъ.** — **мся,** *гл. възвр.* и *стр.* Дрьпинамся, опинамся, тяглѭся; **тянýться.** — **цанъıй,** *прич. стр.*

Дрѣцанье, *с. ср.* отъ **дрѣцамь.**

Дрѣцнувамь, *гл. уч.* отъ **дрѣцнѫ.**

Дрѣцнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дрѣцамь.**

Дрѣща, *с. ж.* Направа на водѫ да ся валять абъı, чергъı, рованици и проч.; бара, валявица; **валя́льня.**

Дрѣмвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дрѣмѭ.**

Дрѣмéжь, *с. м.* Дрѣменье, дрѣмка; **дремáніе, дремóта.**

Дрѣменье, *с. ср.* отъ **дрѣмѭ; дремáніе.**

Дрѣмúзгамь, *гл. ср.* Дрѣмѭ; **дремáть.** *Дрѣмизга като конь на празднъı ясли.*

Дрѣмúзганье, *с. ср.* отъ **дрѣмúзгамь.** Дрѣменье.

Дрѣмка, *с. ж.* Клонение на сънъ, дрѣмежь; **дрéма, дремóта.** *Дошла ми е дрѣмка. Налѣгнѫло го, прѣварило го дрѣмка.* приспало му ся; **дрéма долúть.**

> Дима си дрѣмка прибило,
> Димо си кавалъ остави,
> Че лѣгнѫ Димо, та заспа. *Пѣс.*

Дрѣмлúвкъıй, вка, вко, *пр. смякч.* отъ **дрѣмлúвъıй.** Сънливкъıй.

Дрѣмлúвъıй, въ, ва, во, *пр.* Който много дрѣме, сънливъıй; **дремлúвый.**

Съплива, дрѣмлива дѣвойко,
Сънъ ли тя на водѫ не пуща,
Или тя мама ти не пуща? *Пѣс.*

Дрѣмнувамь, *гл. уч.* отъ **дрѣмнѫ.**

Дрѣмнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. едн-кр.* отъ **дрѣмѭ.** Да задрѣмѭ, да позадрѣмѭ малко, да позаспѭ шюцка; **вздремнуть, всхрапнуть.**

Дрѣмуша, *с. ж.* Дрѣмлива, съплива мома, жена.

Дрѣмѭ, **ешь, — малъ (дрѣмвамь, да дрѣмнѫ, дрѣмнувамь),** *гл. ср.* Дошло ми е сънъ, та ми ся спи, и заспивамь леко, дрѣмизгамь; **дремать.** *Что дрѣмешь, та не идешь да си лѣгнешь?* — **Дрѣмеся,** *гл. безл.* Дрѣме ми ся, клони мя на сънъ, спи ми ся, сънъ мя бори; **мнѣ дремлется.** — *Работа-та дрѣме,* стои, не врьви; **дѣло находится въ застоѣ.**

Дрѣмяшкомь,

Дрѣмяшкыімь и

Дрѣмяшкѫ-тѫ, *нар.* Съ дрѣмение.

Дрѣнакъ, *с. м. сьб.* Дрѣнова гора; **кизильникъ.**

Дрѣнець, *ум. м.* отъ **дрѣнъ.** Малко дрьво дрѣнъ, дрѣнчя.

Дрѣнина, *с. ж.* Дрѣнка, дрѣновина.

Дрѣнка, *с. ж.* Плодъ отъ дрьво дрѣнъ, дрѣнина, дрѣновина; **дéренъ, кизилъ.** *Ѩжь, бабо, дрѣнкы. Дрьжся, бабо, за дрѣнкы. Гложди, бабо, сухы дрѣнкы, доклѣ дойде топла пита. Оставили мечкы-ты да вардять дрѣнкы-ты. Тѫѭ годинѫ дрѣнкы-ты щѫть ся родять.*

Дай му дрѣнкѫ да не хлѣнка,
Дай му крушкѫ да тя слушка.

Дрѣновина, *с. ж.* Дрѣнка, дрѣнина; **кизиль.**

Бѣло гроздие бѣловина
И червена дрѣновина. *Пѣс.*

Дрѣновица, *с. ж.* Дрѣнова тоѩга.

Дрѣновый, **въ, ва, во,** *пр.* Что е отъ дрѣнъ, направенъй отъ дрѣнъ; **дéреновый, кизилевый.** *Дрѣнова тоѩга.*

Дрѣнчё, *им. соб.* мѫжско.

Дрѣнчица, *ум. ж.* отъ **дрѣнка.**

Дрѣнчя, *ум. ср.* отъ **дрѣнъ.** Дрѣнець.

Дрѣнъ, *с. м.* Дрьво *Cornus mascula;* **дéренъ, кизиль.** — *Кучий дрѣнъ,* раст. *Cornus sanguinea;* **курослѣпникъ, слѣпокуръ, глогъ, свидина.**

Дрѣтѫ, **ишь,** *гл. д.* в. **дрéтѫ** по погрѣшкѫ печятано на ряда му съ *е.*

Дрѣха, *с. ж.* Всичко, что ся облича, облѣкло, руба; **одёжда, платье.** *Хубавы дрѣхы, дрипавы дрѣхы.* — *Зелъ му и дрѣхы-ты отъ грьба,* зелъ му всичко, обралъ го съвсѣмь. — *Не си простира дрѣхы-ты на едно слънце съ него,* много ся мразять, много ся не обичать. — *Нова дрѣха, съ новы конци закрьпена;* **кафтанъ-то новый, да диры стары.** *На едно слънце си сушимь дрѣхы-ты. На еднѫ рѫкѫ си прали дрѣхы-ты. Който си промѣнюва всякой день дрѣхы-ты, всякой чясъ ся кара съ шивачю. Намрьждился като гнидѫ въ новѫ дрѣхѫ. Что му е хлѣбъ-тъ — у мѣшинѫ, что му е дрѣха — на грьбинѫ.*

Дрѣхыца, дрѣшница и

Дрѣшка, *ум. ж.* отъ **дрѣха;** **платьице, одёжка.** *Клѣй на книжкѫ, игла на дрѣшкѫ.*

Дрѣшля, 1) *ум. ср.* отъ **дрѣха.** Дрѣшка. 2) *с. ср.* Единъ видъ елекъ отъ абѫ; носять го попѣйдѣ въ западнѫ Блъгариѭ.

Дрѫгъ, *с. м.* Драгъ: 1) Прѫть, прѫчка, тоѩга, врьлина, врьшина; **прутъ.** 2) Просторъ, прѫжина, врьлина, сарѫкъ; **висѣлка.**

Който има длъгѫ женѫ,
Да не ходи на дрѫговы,
Дома му сѫ дрѫгове-ти. *Пѣс.*

Дрязгавина, *с. ж.* Свѣтлина-та като подкачи да сьвнува до-прѣди да изгрѣе слънце-то и откакъ зайде слъпце-то, доклѣ да притьмнѣе; **сумерки.**

Дрязгавый, **въ, ва, во,** *пр.* 1) За свѣтлинѫ-тѫ: слабый, неяснъй; **тусклый, сумеречный.** 2) За гласа: неяснъй, прѣдраный, охриннѫлый, прѣдрязнѫлый; **сиплый, хриплый.** — **во,** *нар.*

Дряздакъ, *с. м.* Дрьздакъ, гора, дѫбрава, кычеръ, гѫстакъ, дребакъ, шибакъ, шюмакъ, лѣсъ, лѣсченикъ, орманъ; **лѣсъ.**

***Дубара,** *с. ж. Т.* Измама, лъжя, хытрость. *Направи го съ дубарѫ. Направили му дубарѫ.*

Дувакъ, *с. м.* Червено було на невѣстѫ, прѣвязъ, дулакъ.

Дувамь, *гл. мн-кр.* отъ **дуѭ.**

Дуварець, *ум. м.* и

Дуварчя, *ум. ср.* отъ **дуваръ.**

***Дуваръ,** *с. м. Т.* Камянъ зидъ; **каменная стѣна.** *И дуваръ уши има. Пипа като пиянъ, като слѣпець да найде дувара.*

***Дугме,** *с. ср. Т.* Петелка, петлıа, кончıа; **петля, пуговица.**

***Дудаклия,** *пр. неизм. Т.* Джюкыстый, брълıавый; **губастый.** *Чрьнъ Арапинъ дудаклия.*

Дудленъ, *с. м.* Втъкнѫто на клѣчицѫ маньсто отъ броеницѫ, което дѣца врьтять, та си играѭть; **пиана кокошка.**

***Дудуканъ** и **дудукъ,** *с. м. Т.* Свирка като кавалъ, ала по-малка и съ готовъ пискунъ. Срѣщася и въ дѣтскѫ пѣсень:

Пиликанъ, дудуканъ,
Дважь, трижь наградишь.

Дуду́ленце, *ум. ср.* отъ **дуду́лецъ.**

Донино-то носчя Френско дудуленце,
Донина-та коса тура ибришимъ. *Пѣс.*

Дуду́лецъ, *с. м.* Оронѣнъ царевиченъ мамулъ, влашковина, жюна, какалашка, калаваръ, класура, класчюнка, кочıанкы, кубакъ, кукулашка, кукумарка, кукуратка, куленъ, лущка, махалка, мисирликъ, рапковина, тувка, чеканъ, чекутка, ченкушка, чюшелка, шютарка, шютка, шюшюрага.

Дуду́листый, **стъ, ста, сто,** *пр.* Что е като дудулы; срѣщася въ гатанкѫ за гыбелы: *свалканъ татко, дудулиста майка, шюпливы дѣца.*

Ду́дулы, *с. ж. мн.* Ѩгоды отъ дрьво черницѫ, барабонкы, бобонкы, брьбонкы, галашкы, кѫкыли, скандали, съкаменци, мурва, мургва, мура, муренка, муцуна, црьничка; **я́года ту́товаго де́рева.**

***Дуду́мъ,** *Т.* Моıа хубавице.

Дудучя́, *с. ср.* Стовна съ тѣснꙑ уста.

***Дудъ,** *с. м. Т.* Дрьво *Morus,* черница; **ту́товое де́рево, тутъ, шелькови́ца.**

Дудю́лъ, *с. м.* в. **до́дола.**

Дуй-питу́лица, *с. ж.* Осо́бенъ обрядъ, когото врьшять на Новѫ Годинѫ въ Дебрьско.

Дукати́ще, *ув. ср.* отъ **дука́то.** *Ровилъ, ровилъ пѣтелъ на купище, та изровилъ дукатище.*

Дука́то, дука́та и дука́ты, *с. ср.* Една третıа часть отъ парѫ, бодка, аспра; **тре́тья часть пары́.** *Пара-та има три дуката. Дребны дукатꙑ. Който не почита дукато-то, той не ще да знае и хилядо-то. — Не струва ни дукато, ни прѣбито дукато,* не струва ничто, ни счюпенѫ парѫ; **не сто́итъ вы́ѣденнаго яйца́, ни ло́маннаго гроша́.** — *Единъ иска хилядо, другъ дава дукато. Единъ рече хилядо, а другъ дукато, па ся погодять. Манджю за хилядо, пиперъ за дукато.*

Дука́тце, *ум. ср.* отъ **дука́то.**

***Дукунди́свамь и дукунди́сувамь (да дукунди́шѭ),** *гл. д. Т.* Докундисвамь: 1) Досягамь нѣчто, побарвамь, побутвамь го; **тро́гать, дотро́гиваться, каса́ться.** *Не дава съ прьстъ да го дукундишешь.* 2) Докачıамь, брькамь, врѣдѭ; **обижа́ть, оскорбля́ть вреди́ть, мѣша́ть.** *Докундиса го съ думѫ. Дукундисва мя на работѫ-тѫ ми. Това не дукундисва,* не врѣди.—**мся,** *гл. стр.* — **санꙑй,** *прич. стр.*

Дукунди́сванıе и дукунди́суванıе, *с. ср.* отъ **дукунди́свамь.**

Дукунди́шѭ, ешь, — ди́сахъ, — ди́салъ, *гл. свр.* отъ **докунди́свамь.**

***Дукı́анъ,** *с. м. Т.* в. **дюкı́анъ.**

Ду́ла, *с. ж.* Раст. и плодъ **дюла.**

Че си влѣзе въ тѣснѫ бахчийкѫ,
Че си набра дулꙑ и неранзꙑ. *Пѣс*

Дулакъ, *с. м.* в. **дува́къ.**

***Дулбı́ıа и дюлбı́ıа,** *с. ж. Т.* Справа за глядание надалечь, пусула; **зри́тельная труба́.**

Той ся качи на диванꙑ
И си веде дулбиıѫ-тѫ
Да си гляда долѣ горѣ. *Пѣс.*

Ду́лецъ, *с. м.* 1) Шюлецъ, чючюрка на чешмѫ, на сѫдъ; чючюръ, сопъ, шюлнарь. 2) Сѫдъ съ дулецъ, ибрикъ; **рукомо́йникъ.**

Ду́лица, *с. ж.* Свинска зурла, джюрулка, муцка; **хрю́кало.**

***Дулунджа́къ,** *с. м. Т.* Долунджакъ, мѣра за ройнꙑ нѣчта.

Изнесли сѫ витъ дулунджакъ,
Витъ дулунджакъ девять мѣрꙑ. *Пѣс,*

Ду́лıа, *с. ж.* Малка стовна, барденце, стовненце, каначенце; **кувши́нецъ, кувши́нчикъ.**

Ду́ма, *с. ж.* 1) Рѣчь, рѣчка; **сло́во.** *Не каза, не продума ни думѫ. Дума дупкѫ не прави;* **сло́во вреда́ не причиня́етъ.** *Всıака дума и лъжıа;* **что сло́во, то ложь.** 2) Нѣчто казано. *Нога ми ся мѣсти, дума ми ся не мѣсти. Ни сирю маха, ни думꙑ-тꙑ му.* 3) Сказванıе, приказкꙑ, разговоръ, сборъ; **разгово́ръ, поговорка.** *Много думꙑ гладувать.* 4) Нѣчто лоше казано за нѣкого, провꙑкнıа; **худа́я погово́рка.** *Слушятся думꙑ за тѣхъ,* приказвася лоше; **о нихъ идётъ худа́я погово́рка.** 5) Мꙑсль; **ду́ма.**—*Безсолнꙑ думꙑ,* неприличнꙑ, тяжкꙑ, казанꙑ безъ приликѫ; **неумѣстныя слова́.**— *Безумнꙑ думꙑ,* глупавꙑ; **безу́мныя слова́.** — *Блага дума,* сладка, приıатна дума; **прı́ятное сло́во.** *Кажи му и тꙑ единѫ благѫ думѫ.* — *Голꙑ думꙑ,* само думꙑ, само обричıанıе, а за-въ работѫ ничто. *Това сѫ само голꙑ думꙑ.* — *Голѣма дума,* умна, хꙑтра дума, что хваща, чиня много; **ва́жное сло́во.** *Голѣмъ залъгъ изıажь, голѣмѫ думѫ не казвай. По́добрѣ голѣмѫ думѫ да продумашь, а не съ богатъ да ся карашь.* — *Горчивꙑ думꙑ,* неприıатнꙑ, отъ които иде тяжко чловѣку да гꙑ слушıа. — *Длъбока дума,* умна дума; **глубокомы́сленное сло́во.** *Голѣма дума—бꙑволь, длъбока дума—кладенецъ.* — *Лошıа дума,* неприлична; **худо́е сло́во.** — *Сладкꙑ думꙑ,* приıатнꙑ приказкꙑ; **прı́ятный разгово́ръ.**—*Тяжкꙑ думꙑ,* безсолнꙑ, неприличнꙑ. — *Ваджꙑ*

думы нѣкому, казвамь за него нѣчто, което не е направилъ; **сплётничать на когó.** — *Врьгамь, мѣтамь думы,* казвамь да си сѣтятъ; **намекáть.** — *Врьщамь думѫ нѣкому,* отговарıамь му противно, отврьщамь, поврьщамь, отказвамь му; **возражáть, противорéчить, прекослóвить.** *Не му врьщамь думѫ-тѫ,* что ми каже, все го правѭ. — *Гази си думѫ-тѫ,* не стои на думѫ-тѫ си; **не дéржитъ своегó слóва.** *Не ще думѫ да му гази,* не иска да му отврьне, да му отрече. — *Горѭ нѣкому думѫ-тѫ,* не ѭ зачитамь, тъпчѭ му думѫ-тѫ.

Ты гори, чиче, та изгори,
Каквото мой-тѫ думѫ ты гори. *Пѣс.*

— *Губѭ си думы-ты,* казвамь, нъ не мя слушıать, нѣма кой да слушıа. *Не си губи думы-ты нáпусто;* **не теряй своúхъ словъ попустóму.** — *Давамь думѫ,* обричıамь, обричıамся, вричıамся, вричıамь, втаксувамь; **давáть слóво, обѣщáть.** *Дадохъ му думѫ да го чıакамь тука.* — *Да си кажемъ двѣ думы,* да си побрьбремъ, да си поприкажемъ, да ся поразговоримъ; **на пáру словъ.**

Пустѣ-ты наши двѣ думы,
Дѣто гы снощи думахмы. *Пѣс.*

— *Дойде дума за нѣчто,* станѫ дума, случися да ся каже. — *Дойде ми нѣкаква дума,* чюхъ нѣчто лоше, нѣкаквѫ провыкнѭ. — *Дрьжѫ си думѫ-тѫ,* стоѭ си, устоıавамь си на думѫ-тѫ, не си газѫ думѫ-тѫ, правѭ чтото сьмь ся вреклъ; **держáть своё слóво, не измѣня́ть своему́ слóву.** — *Дума-та е,* сирѣчь; **то есть,** — *Дума-та е за едѣ-кого, за едѣ-что,* за него ся приказва; **рѣчь идётъ о такóм-то, о тóмто.** *Дума-та ны е за Стоıана: той е направилъ това.* — *Дума-та ны дума да е,* чтото смы си приказвали, чтото смы ся сговорили здраво да го дрьжимъ. — *Дума по думѫ,* както е казано, както е писано; **слóво въ слóво.** — *Думы-ты му не хващать мѣсто,* нѣма кой да гы слушıа, не сѫ за-въ работѫ. — *Зачто сѫ толкова думы,* зачто сѫ толкова приказкы; **къ чему́ стóлько словъ.** — *Зимамь си думѫ-тѫ назадъ,* поврьщамся; **беру́ своё слóво назáдъ.** — *Зимамь отъ думѫ,* слушıамь что ми казвать, что мя учять. *Не зима отъ думѫ като вчерашне дѣтя.* — *Изваждамь думы нѣкому,* приказвамь лоше за него, пущамь лоши думы за него; **ославля́ть.** — *Изгубилъ ума и думѫ,* слисался, та не знае какво да каже, какво да прави. — *Излѣзло дума нѣкому,* реклося, чюлося, че

былъ еде-какъвъ-си, или че направилъ едечто-си. *Око да ти излѣзе, лошıа дума да не ти излѣзе.* — *Изпущамь думѫ,* излъгвамся да кажѫ нѣчто, което трѣбва да ся дрьжи тайно; **обмóлвливаться.** — *Изтрьсвамь думѫ,* казвамь нѣчто, което не трѣбва, не приличıа да ся каже, или е непрѣмыслено; **бря́кать.** — *Имамь думѫ да ти думамь,* имамь нѣчто да ти казвамь.

Па гы поведе младъ Богданъ,
Та на имъ думѫ думаше:
Дружина вѣрны, сговорны! *Пѣс.*

— *Не излиза дума отъ него, отъ устата му,* не продумва, не казва нищо, дрьжи тайно. *Душıа излиза, дума не излиза отъ него.* — *Не могѫ да извадѫ думѫ отъ него,* не ще да каже нищо. — *Не си устоıа на думѫ-тѫ,* не направи каквото ся былъ вреклъ, не си дрьжıа думѫ-тѫ, погази си, потъпка си думѫ-тѫ; **не сдержáлъ слóва, измѣнúлъ слóву.** — *Не хваща думѫ,* не слушıа, не вѣрва. *Той ми не хваща думы-ты,* не мя вѣрва. — *Отварıамь думѫ за нѣчто,* зимамь да говорѭ за него. — *Отъ думѫ на думѫ,* или: *думѫ по думѫ,* като си говорили за едно за друго; **слóво зá словомъ.** *Отъ думѫ на думѫ тии ся скарали;* **слóво зá словомъ онú поссóрились.** *Отъ думѫ на думѫ станѫ приказка и за него. Като сѣдѣли, та ся разговарıали, па думѫ по думѫ търговець-тъ аресалъ момѫ-тѫ.* — *Пущамь думѫ,* казвамь нѣчто да ся разчюе. — *Слушıамь думы,* слушıамь да ся приказва лоше за нѣкого, да има провыкни за него. — *Спорядъ думы-ты му,* спорядъ както казва той; **по егó словáмъ.** — *Става дума за нѣчто,* говорися; **идётъ рѣчь о чёмъ.** — *Стоıѫ на думѫ-тѫ си,* правѭ чтото сьмь реклъ, дрьжѭ си думѫ-тѫ. *Вречешь ли ся, стой на думѫ-тѫ си; не си ли ся вреклъ, дрьжся.* — *Съ еднѫ думѫ,* съ малко приказкы, накѫсо; **слóвомъ, однúмъ слóвомъ.** — *То не ще думѫ,* то ся знае, то е ıавно; **нѣтъ сомнѣнія.** — *Това не ще ни думѫ,* това си е така. — *Това сѫ само думы,* това сѫ само приказкы, а нѣма нищо истинно. — *Тъпчѫ нѣкому думы-ты,* газѭ, горѭ му думы-ты, не гы зачитамь. — *Думы безъ пары огънь да гы гори. Дума безъ пары нищо не спори. Дѣто дума не помага, тамъ тоıага. Дума дупкѫ пробива. Човалъ ся съ думы не пълни. Дума-та не е врабчя, а като изврькне не ся улавя. Бързъ конь ся прѣварıа, бърза дума не ся стига. Дума стрѣла не е, пакъ ся въ срьдце*

забива. Бой ся забравю, дума не може. По́-добрѣ думы на нивѫ, а не цивлуга на гумно. Дума да има, гласъ да нѣма. Какъвто человѣкъ-тъ, таквысь му и думы-ты. Дума да е, шюма да е. Дума-та въ торбѫ не влиза. Дрьжи думѫ колкото рѣшето водѫ. Негвацана дума мѣсто не лови.

Думáлникъ, *с. м.* Който е пратенъ да иска момѫ за нѣкого, главешникъ, годежникъ, годежярь, годежнюкъ, дворникъ, дѣвоснобъ, женихълъ, изводникъ, изглядникъ, момарь, просецъ, просетикъ, прѣдумникъ, сватовникъ, сватъ, своднпкъ, снобникъ, стройникъ; **сватъ.**

Думáлница, *с. ж.* Която е пратена да иска момѫ за нѣкого, главешница, годежница, годежярка, женихла, изглядница, прѣдумница, сватiя, снобница, стройница; **свáха.**

Дýмамь, *гл. д.* 1) Казвамь, изричюамь нѣчто, говорѭ, сборѭ, велѭ, ромонѭ; **говорúть.** *Не ми думай тѫзь думѫ. Мама Стоюну думаше.* 2) Приказвамь, сборвамь; **говорúть, вестú разговóръ.**

Пенко-ле либя, Пенко-ле,
Зачто ми, Пенко, не думашь!
Да ли сьмь, Пенко, омразенъ,
Или не знаѭ да думамь,
Да думамь, да ся шегувамь. *Пѣс.*

3) Мыслѭ; **дýмать.** *Думалъ, думалъ какъ да хватить ламѭ-тѫ. Думалъ, шесталъ какво зло да направи,* мыслилъ, смѣталъ. 4) Готвѭся, тъкмѭся, кроѭ, мыслѭ, справюамся; **намѣревáться.** *Думамь да трьгнемъ въ другый день на пѫть.*—**мся,** *гл. възвр.* Мыслѭся, замъıслювамся, умамся. — **маньıй,** *прич. стр. Думано одумано. — Тебѣ думамь, дъщи (свѣкрьво), усѣщайся, снъхо;* **кóшку бьютъ, а невѣсткѣ навѣтки даю́тъ.** *Който дума лъжѭ и обѣдва, дума истинѫ (право) и не вечерю. Кога малко думашь, по́много чювашь. Думай право, да останешь приятель. Балабанъ что дума, бодка да не знае. Кога думашь топло ми е, вардися да не изстынешь. И думай, и за послѣ. Да стане както ся менѣ ще, че да дума кой каквото ще. Думай, аго, да ньı е драго. Друго дума, друго прави. Който дума каквото си ще, чюва каквото не ще. Има за что да ся дума, ала у кого ума? Кога нѣма какво да ся дума, не е срамота да ся млъчи.*

Дýмание, *с. ср.* отъ **дýмамь.** *Много за думание, ничто за юдение. За думание далъ Господь, за юдение отдѣ да земѫ? Думание-то сребро, млъчюание-то злато.*

***Думáнъ,** *с. м. Т.* 1) Дымъ, пушiакъ, кадежь; **дымъ.** 2) Прахъ, праница, дримъ; пыль. 3) Мьгла; **тумáнъ.**

Дýмба, *междом.* Показва друсание.

Думба, думба дѣтенце,
Мами праздно врѣтенце,
Тату голо колѣнце. *Дѣт. пѣс.*

Дýмица, *ум. ж.* отъ **дýма; словéчко, словцó.**

Дýмичка, *ум. ж.* отъ **дýмица.**

Дýмкамь (да **дýмнѫ, дýмнувамь**), *гл. д.* 1) Удрюамь, лупкамь, дънкамь, тупамь. *Думка тъпанъ.* 2) Биѭ, лупѭ, тупамь, дънкамь, удрюамь; **бить, колотúть. — мся,** 1) *гл. вз.* Биѭся, дънкамся съ нѣкого. 2) *гл. стр.* Удрюамся, бльскамся, дънкамся, тупамся. — **каньıй,** *прич. стр.*

Дýмкание, *с. ср.* отъ **дýмкамь.**

Дýмнувамь, *гл. уч.* отъ **дýмнѫ.**

Дýмнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **дýмкамь. — нѫтый,** *прич. стр.*

Думъ, *с. м.* Птица *Strix bubo,* бухълъ, бухъ, бухо, болутинъ, булiакъ, духо; **фúлинъ, пугáчъ.**

Думъ, въ изрѣчение: *думъ по думъ,* отъ думѫ на думѫ. *Думъ по думъ ся чюло до царя.*

Думъ! *междом.* Показва думкание.

Дýна, *с. ж.* в. **дю́ла.**

Дýнавецъ, *с. м.* Вѣтъръ, что иде откамъ Дунава, сѣверный, горнюакъ, горнiанинъ, козица, порiазъ; **сѣверный вѣтеръ, борéй.**

Радка на харманъ сѣдюше,
Лопатѫ въ рѫкѫ дрьжюше,
Дунавецъ вѣтъръ чюакаше
Червено жито да вѣе. *Пѣс.*

Дýнка, *с. ж.* Така казва невѣста на наймалкѫ-тѫ си зълвѫ, ако прѣди неѭ има хубавкѫ, спр. ако тiа ú е пята зълва.

Дýнувамь, *гл. уч.* отъ **дýнѫ.**

Дýнѫ, **ешь, — нѫлъ,** *гл. свр.* отъ **дýѭ.**

Дýнiа, *с. ж.* в. **дю́ла.**

***Дупiá,** *с. ж. Т.* Свѣтъ. *Ей гиди дуня, кради гунѫ!*

***Дунiá-гюзелúмъ,** *Т.* Голѣма хубавица.

Дупáчка, *с. ж.* Подшикване, подострувание, подбуждание.

Дýпвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дýпнѫ.**

Дýпение, *с. ср.* отъ **дýпѭ.**

Дупéнце, *ум. ср.* отъ **дýпя.** Дупце.

Дýпецъ, *с. м.* Цвѣтiе лалета съ отворены цвѣтовы.

Дýпистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что има голѣмо дупя, гѫзистый.

Дýпка, *с. ж.* 1) Продрано, пробито, прорѣзано, просѣчено на нѣчто; зирка, прозирка, пролука; **дúра, отвéрстiе.** *Дума дупкѫ не прави и щипка сукманъ не дере;*

слово вредá не причиня́етъ. 2) Ꙗма, ꙗмина, падина, ропа, рупа, локва, хендекъ. *Дворъ-тъ ны е все на дупкы.* 3) Изкопана ꙗма въ земѭ-тѫ или въ скалѫ за живѣлище на животно; кръτога, ꙗзовина; **берлóга, лóговище, лóгово, норá.** *Мечꙗ дупка. Лалугерова дупка.* 4) Прокопано, пробито за да ся влиза нѣйдѣ, устіе; **отвéрстіе.** *Дупка-та на пещерѫ-тѫ е тѣсна, та ся влиза по единъ едвамь.* 5) Гробъ; **могила.** *Както отъ люлкѫ, тѫй и до дупкѫ;* **какóвъ въ колы́бельку, такóвъ и въ моги́льку.** *Затѣрало го отъ люлкѫ до дупкѫ.* 6) Казвася понѣкога намѣсто уста. *Голѣма сѣнка—гладна дупка.* — *Дупка на иглѫ,* уши на иглѫ. — *Дупка на ухо за окачюанѥ обици;* **прóйма, прóмцы.** — *Дупка на носъ,* поздрꙗ; **ноздрꙗ́.** — *Гляда на дупкѫ,* на зло, на гладъ. — *Дванадесять лисици въ еднѫ дупкѫ,* много студено. — *Законъ (хатѫръ) дупкѫ пробива. Цалувка дупкѫ не прави. Баба бае, дупка зѣе. Мышꙗ дупка за хилядо. Ще ти стане мышꙗ дупка за хилядо. Отъ ненадѣйнѫ-тѫ дупкѫ излиза мышка. Накаранъ е у мышкѫ дупкѫ. Кой ще брькне въ дупкѫ-тѫ да извади змиѭ-тѫ. Змиꙗ-та, като ходи, виеся, лѫкутися, а въ дупкѫ-тѫ си права влиза. Самъ-си бръзглѣй дупкѫ прочеква. Ракиꙗ съ пѣнѫ, вино безъ пѣнѫ; хлѣбъ съ дупкы, сыренѥ безъ дупкы. Шюма, вълна, дупка пълна. Нашьлъ мышь дупкѫ за себе и онъ тыквѫ влачи.* — *Щуръ шюръ дупка,* игра, въ коѭто лучять, та вкарвать тоꙗгѫ въ изкопанѫ дупкѫ.

Ду́плъій,—**пълъ, пла, пло,** *пр.* За дрьво, что е извѫтрѣ праздно, курубистый; **ду́плый.**

Дупнизе́лници, *с. ж. мн.* Така ся наречепы за смѣхъ Бытолскы-ты момы въ еднѫ пѣсень.

Ду́пнувамь, *гл. уч.* отъ **ду́пнѫ.** *Сборъ-тъ дупкѫ не дупнува, ала ся памятува.*

Ду́пнѫ, ешь,—**нѫлъ,** *гл. ед-кр.* отъ **ду́пѭ.** Да боднѫ.

Не е близо, ни далечь,
Дупни коня да идемъ. *Пѣс.*

— **нѫтый,** *прич. стр.* Боднѫтый.

Ду́пце, *ум. ср.* отъ **ду́пя.** *Рано пиля рано пѣе, късно-то си дупце дере.*

Ду́пчение, *с. ср.* отъ **ду́пчѭ.**

Дупче́нце, *ум ср.* отъ **дупчя́; ди́рочка.**

Ду́пчистый, стъ, ста, сто, *пр.* Что е на дупкы или има много дупкы; **дири́стый, дира́вый.**

Ду́пчица, *ум. ж.* отъ **ду́пка.** Дупчя; **ди́рка, ди́рочка.**

Ду́пчѭ, ишь, — **чилъ и** — **икалъ,** *гл. д.* Дупѭ: 1) Правѭ дупкѫ на нѣчто, продупчвамь. 2) Бодѫ, мушѭ съ нѣчто; **колóть.** *Дупчи го съ ножь.* **Ду́пчѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* Бодѫся, мушѭся, дупѭся; **колóться.** — **ченый,** *прич. стр.* Боденый, мушеный, дупеный; **колóтый.**

Дупчя́, *ум. ср.* отъ **ду́пка.** Дупчица.

Ду́пѭ, ишь, — **пилъ (ду́пвамь, да ду́пнѫ, ду́пнувамь),** *гл. д.* 1) Дупчѭ. 2) Надумвамь, насѫсквамь, подшишквамь, подострувамь, подсторвамь, сдупвамь, дрѣтѫ; **подбива́ть, подстрека́ть. Ду́пѭся,** *гл. възвр.* и *стр.* Дупчѭся.

Дупя, *с. ср.* Гѫзъ; **зáдница.** *Велико имя, шюпливо дупя. Голѣмо дупя, шюпливо сръдце.*

Дури́, в. **дори́.**

***Дури́естый, стъ, ста, сто,** *пр.* в. **дори́естый.**

Ду́рление, *с. ср.* отъ **ду́рлѭся.**

Ду́рлѭся, ишся, — **ли́лся,** *гл. об.* Дзурлѭся, зурлѭся, срьдѫся, вѫсѫся, правѭ суратъ; **ду́ться, серди́ться.**

Духа́ло, *с. ср.* 1) Справа за раздуванѥ огънь, мѣхъ, мѣшина, вичпа; **раздува́льный мѣхъ.** 2) Кѫса цѣвь, прѣзъ коѭто гайдарь надува гайдѫ-тѫ си; пухалець. 3) Направа за да си духать съ неѭ прѣдъ лице-то лѣтѣ за прохладѫ; вѣтрило, елнезе; **вѣеръ, опаха́ло, маха́ло.**

Духа́лце, *ум. ср.* отъ **духа́ло.**

Ду́хамь (ду́хвамь, да ду́хнѫ, ду́хнувамь), *гл. д.* 1) Казвася за вѣтьра: вѣѭ, дуѭ, работѫ; **вѣять, дуть.** *Духа вѣтьръ като изъ улѣй.* 2) Казвася за въздуха кога прѣминува прѣзъ дупкѫ, прѣзъ пролукы отъ едно мѣсто на друго. *Не стой край прозореца, че духа.* 3) Изпущамь изъ устата си въздуха съ силѫ, за да разклатѫ вънкашниꙗ въздухъ, дуѭ; **дуть.** *Въ око-то ми е влѣзлъ шющекъ, та ми духни да излѣзе.* 4) Съ дуенѥ правѭ да ся разгори, да угасне, да ся стопли, да изстыне. *Духни огънꙗ да ся разпали. Духамь свѣщь,* изгасꙗвамь ѭ. *Духамь си на рѫцѣ-тѣ да ми ся сгрѣѭть. Паренъ кашѫ духа.* 5) Махамь съ нѣчто да ся разклати въздуха, та да докара хладъ или нѣкаквѫ промѣнѫ; **паха́ть (пахну́ть).** *Лѣтѣ си духать прѣдъ лице-то съ духало за прохладѫ.* 6) Само въ свр. в. *да духнѫ:* да побѣгнѫ, да тръτѫ на бѣгъ, да офейкамь. *Духнѫ да бѣга, духнѫ, та ся не видѣ.* — **мся,** *гл. стр.* Дуѭся, вѣѭся; **ду́ться, вѣяться.** — **ханый,** *прич. стр.;* **ду́тый.** — *Вѣтьръ му духа въ уши-ты,* не слушꙗ, кога го учять нѣчто добро.

— Ако не духа вѣтръ, гора-та не ся люлѣе. Духай доклѣ не си си изгорилъ уста-та, или: *духайте, дѣца, че азъ си изгорихъ уста-та. Паренъ отдалечь духа. Който ся е горилъ съ триеницѫ, той духа и на кысело-то млѣко. Наплашеный отъ попарѫ-тѫ духа и на мащеницѫ-тѫ.*

Ду́ханіе, *с. ср.* отъ **ду́хамь.**

***Духа́нъ,** *с. м. Т.* Тютюнъ за пушеніе; **курительный табакъ.**

Ду́хвамь, *гл. мн-кр.* отъ **ду́хамь.**

Ду́хла, *с. ж.* Жена, мома духлё.

Ду́хлё, **ду́хлёвци,** *с. м.* 1) Така Шопіе-то наричать селяны-ты прѣзъ рѣкѫ Искъръ, които носять гащи, не като Шопскы-ты опнѫты, а широкы като духала. 2) Сдуханъ, смахнѫтъ человѣкъ.

Ду́хлёвъ, ва, во, *пр.* отъ **ду́хлё.**

Духло́, *с. ср.* 1) Кога духа, иде вѣтъръ отъ нѣкоѭ дупкѫ, отъ пролукѫ. 2) На пещь дупка-та, прѣзъ коѭто минува пламыкъ-тъ изъ долний катъ, та отива въ горний, дѣто мѣтать хлѣбъ да ся пече; **отду́шина.**

Ду́хо, *с. м.* Птица *Strix bubo,* бухо, бухъ, бухълъ, болутинъ, булякъ, думъ; **фи́линъ, пуга́чъ.**

Духови́тый, тъ, та, то, *пр.* Който лесно разумѣва, разумный, умный, даровитый; **разу́мный, у́мный, поня́тливый, даро́витый.**

Духо́вникъ, *с. м.* Калугеръ който изповѣда, прѣдъ когото ся изповѣдать; **духовни́къ.**

Духо́вный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* 1) Безплътный, безтѣлесный; **духо́вный.** 2) Что е отъ священый чинъ; **духо́вный, принадлежа́щій, относя́щійся къ духове́нству.**

Ду́ховъ-день. Праздникъ за спомянъ кога Духъ Святый е слѣзълъ надъ Апостолы-ты, празднувася въ понедѣлникъ слѣдъ Пятдесятницѫ; **Ду́ховъ день.**

Духу́вамь, *гл. д.* За духовникъ, за изповѣдникъ: насамо изслушвамь грѣховы-ты на онъя, които идѫть да ся покаѭть; изповѣдамь; **исповѣдывать.** — **мся,** 1) *гл. възвр.* Изказвамь, изъявявамь прѣдъ духовникъ, прѣдъ изповѣдникъ грѣховы-ты си; изповѣдамся; **исповѣдываться, быть на духу́.**

> Выкнѫ си ми поповы, дяковы,
> Духувася кралевикый Марко,
> Духувася и все си приказа,
> Что юнеръ чинилъ, Арапы губилъ. *Пѣс.*

2) *гл. стр.* Бывамь духуванъ, изповѣдамся; **исповѣдоваться.**—**ваный,** *прич. стр.* Изповѣданый; **исповѣданный.**

Духу́ваніе, *с. ср.* отъ **духу́вамь** и **духу́вамся.** Изповѣданіе, изповѣдъ; **исповѣданіе, и́сповѣдь.**

Духъ, *с. м.* 1) Безтѣлесно сѫщество; **духъ.** *Ангели-ти сѫ духове. Святый Духъ,* третіе-то лице на Прѣсвятѫѭ Троицѫ. 2) Душа-та на человѣка; **духъ, душа́.** *Прѣдаде, изпусти духъ,* издъхнѫ, умрѣ.

> Съ свиркѫ свири, сльзы рони,
> Пѣснѭ пѣе най-подырнѭ,
> Пѣснѭ сврьши, духъ изпусти
> Малко момчя, новый юнакъ. *Пѣс.*

3) Умъ, разумъ. 4) Пара-та, что излиза изъ уста-та, като дышемъ, дъхъ, дыхъ; **духъ, дыха́ніе.** 5) Дъхъ, дыхъ, миризъ, воня; **духъ, за́пахъ, вонь.** — *Нечисть, зълъ духъ,* дяволъ, врагъ, бѣсъ; **нечи́стый, злый духъ, де́монъ.**

Ду́швамь, *гл. мн-кр.* отъ **ду́шѭ,** миришѭ.

Ду́шё, им. соб. мѫжско.

Душева́дникъ, *с. м.* Така наричать нейдѣ Св. Архангелъ Михаилъ, който вадилъ, зималъ души-ты на люде-то.

Душёвникъ, *с. м.* Нѣчто като таласѫмъ, което ходи нощѭ, та души люде-то.

Душе́вный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* отъ **душа́;** **душе́вный.**

Душегу́бець, бци, *с. м.* Който съ грѣхъ погубва душѫ; **душегуби́тель.**

Душегу́біе и **душегу́біе,** *с. ср.* Душегубство.

> Ѩнкулъ коню отговорилъ:
> Пули, коню, что сторихмы,
> Что сторихмы душегубіе. *Пѣс.*

Душегу́бка, *с. ж.* Коята съ грѣхъ погубва душѫ; **душегуби́тельница.**

Душегу́бство, *с. ср.* Душегубіе, душегубіе, погубваніе душѫ-тѫ си, грѣхъ.

Душегу́бъ, *с. м.* Много силенъ вѣтъръ, вихрушка, бура.

Душедѣлъ, *с. м.* До половинѫ-тѫ на тоя вѣкъ бѣше като законъ, кога умре нѣкой, владыка-та да земе нѣчто за душѫ-тѫ му; това ся наричаше *душедѣлъ* и ся опрѣдѣляше отъ владыкѫ-тѫ спорядъ имота, что е оставилъ умрѣлый.

Душёкъ, *с. м. Изпи го на единъ душёкъ,* изведнѫжь, безъ да си почине, на единъ солукъ; **вы́пилъ его́ одни́мъ ду́хомъ.**

> Наточи му единъ чебуръ,
> Единъ чебуръ ройно вино,
> Ка го дигнѫ Груе дѣтя,
> На душекъ го все изпило. *Пѣс.*

Ду́шеніе, *с. ср.* отъ **ду́шѭ.** Мирисаніе, нюшканіе; **ню́ханіе, обоня́ніе.**

Ду́шеніе, *с. ср.* отъ **ду́шѭ.** Удушваніе, давеніе; **душе́ніе.**

Души́нъ, им. соб. мѫжско.

Души́ца, *ум. ж.* отъ **душа́.** Душка; **ду́шка.**

Парица — душица. Женица е душица. — Бабина душица и *Марина душица,* раст. трѣва *Thymus,* мащерыга, мащерка; **тимiáнъ, тимьянъ.**

Души́чка, *ум. ж.* отъ **души́ца.** *Дѣкъ е водичка, тамъ е душичка.*

Ду́шка, 1) *Ум. ж.* отъ **душа́.** Душица; **ду́шка.** *Намѣтнжлъ пушкж на голж душкж.* 2) Казвася на галено на дѣца, на когото обычiамы; **ду́шенька, ду́шечка.**

Ду́шко, им. соб. мжжско.

Душли́вый, **въ, ва, во,** *пр.* Смрадливый, вонящий; **вонючiй.** *Душливы-ты Циганкы.*

***Душма́нинъ** и **душма́нъ,** *с. м. Т.* Врагъ, неприятель, злосторникъ; **врагъ, злодѣй, лиходѣй, нéдругъ, непрiятель.** *Врьли душмане. Ако си не отвъдишь, душманинъ не виждвашь. По́-добрѣ разуменъ душманинъ, а не безуменъ приятель.*

Душма́нка, *с. ж.* Жена, мома душманинъ.

***Душманлжкъ,** *с. м. Т.* Вражда, ненависть, неприятелство; **вражда́.** *Направи ми го отъ душманлжкъ.*

Душма́нскый, ска, ско, *пр.* Вражий, вражьскый, неприятелскый; **вра́жiй, вра́жескiй.** — **скы,** *нар.* Като душманинъ, вражьскы, неприятелскы; **вра́жески.** *Не стопанскы, а душманскы. Глядай конь стопанскы, язди го душманскы.*

Душма́нчя, *ум. ср.* отъ **душма́нъ.**

Души́къ, *с. м.* Дупка на сждъ или на какво да е за да отдыша, да влиза и да излиза въздухъ-тъ оттамъ; **души́къ, отду́шина, отду́шникъ, вентиля́торъ.** *Бжлица съ душникъ.*

Ду́шникъ, *с. м.* Цѣвь-та отъ хрьщялъ отъ грьло-то до бѣлый дробъ, гръкланъ, гръклянъ, грьцмулъ, грьчмулъ; **горта́нь, дыха́тельный кана́лъ.**

Душни́ца, *с. ж.* Сжбота прѣдъ мясно заговѣвание и прѣдъ Пятдесятницж, кога помянувать мрьтвы-ты; задушница, задуши, одуши, мрьтвенъ; **роди́тельская, отцо́вская суббо́та.**

Ду́шный, — **шьнъ** и — **шенъ, шна, шно,** *пр.* Что има хубавъ дъхъ, миризливый; **благово́нный.** *Пижть душно вино.*

Ду́шж, ишь, — **ши́лъ,** *гл. д.* Миришж нѣчто за да видж какъвъ дъхъ има; нюшкамь; **ню́хать, обоня́ть.** *Души вонящици-ты да прави темянъ. Души като копой, като свинж.* **Ду́шжся,** *гл. вз.* Миришемся, нюшкамыся единъ другъ; **перенюхиваться.** *Кучета-та ся душять кога ся срѣщнжть.* — **шеный,** *прич. стр.* Мирисаный, нюшканый.

Ду́шж, ишь, — **ши́лъ,** *гл. д.* Уморявамь нѣчто съ затыкание уста-та му каквото да не може да дыше, давж; **души́ть. Ду́шжся,** *гл. стр.* Давжся. *Зло ся души съ добро.* — **шеный,** *прич. стр.* Давеный.

Ду́ша, им. соб. женско.

Душа́, *с. ж.* 1) Оный духъ, что дава животъ; **душа́.** *Душа-та на человѣка е безсмьртна.* 2) Душевно-то свойство на человѣка; **душа́.** *Добра душа,* добьръ человѣкъ. *Лоша душа,* лошавъ, зълъ человѣкъ. 3) Человѣкъ; **осо́ба, душа́.** *Ние смы двадесять души тука. Коя душа не бы щяла таково нѣчто?* кой человѣкъ? *На кож душж не ся ще да иде въ рай?* 4) Лжжичка на человѣкъ, ямица на долнжтж чясть на гржды-ты; *Scrobiculus cordis;* **ло́жечка.** 5) Дъхъ, дыхъ, духъ. *Мирише му душа-та на лоше.* — *Кочя душа,* която не излиза лесно. *Има кочя душж.* — *Безъ душж,* мрьтвяшкы. *Работи като безъ душж.* — *Отъ душж,* отъ срьдце. отъ добрж волж. *Двама отъ вѣрж, третий отъ душж.* — *Берж душж* и *борж́ся съ душж,* на издыхание сьмь, излиза ми душа-та, умирамь; **боро́ться со сме́ртiю, быть при послѣ́днемъ издыха́нiи.** — *Вадж душж-тж нѣкому: а)* Зимамь му душж-тж, уморявамь го. *б)* Досаждамь му тяжко, мжчж го съ нѣчто. — *Грѣхъ му на душж-тж,* той да му бере грѣха, той да отговаря. — *Губж душж-тж си,* правж злины, грѣховы, грѣшж. — *Давамь душж,* раздѣлямся съ душж-тж си, издъхвамь, умирамь; **испусти́ть духъ.** — *Давамь душж за нѣкого, за нѣчто,* умирамь за него: толкова го обычямь и искамь да го добыж, да го имамь. — *Давамь душж нѣкому,* давамь му животъ, съживявамь го; **одушевля́ть, оживля́ть.** — *Давамь за душж-тж си,* давамь за да мя помянувать, кога умрж; **на поми́нъ ду́ши.** — *Давамь и душж-тж си,* всичко, что имамь, давамь. — *Дойде съ половинж душж,* съвсѣмь отпаднжлъ, едвамь, много уплашенъ. — *Доклѣ кжка душа,* докрай, доклѣ можемъ. — *Душа и свѣтъ му е еде-что-си, да направи нѣчто,* то му е всичко, иска му ся много. — *Душа-та му вонѣе на бжчвж,* едностайно пие, голѣмъ пияница е. — *Душа-та му мирише на млѣко,* още е младъ, неопытенъ, глупавъ. — *Душа-та му мирише на плѣсень,* или: *душа-та му сѣди въ зжбы-ты,* не го быва вяче, много е отпаднжлъ, скоро ще да мре. *Запрѣла му ся душа-та въ зжбы-ты.* — *Живж душж нѣма,* нѣма никого. — *Зехъ го на душжтж си,* грѣхъ-тъ да е мой, азъ да отго-

варıамь. — *Зимамь душж-тж нѣкому,* вадж му душж-тж. — *Излиза ми душıа-та* и *изпущамь душж*, бержь душж, боржь ся съ душж. — *Иска ми душıа-та*, иска ми ся. — *Не е останжло душıа въ него*, съвсѣмь е отпаднжлъ. — *Продавамь си душж-тж*, продавамся, врьшж не правы работы за пары. — *Раздѣлıамся отъ душж* и *раздѣлıамся съ душж*, умирамь, излиза ми душıа-та. — *Раздѣлıамь нѣкого отъ душж*, убивамь го, уморıавамь го. — *Съ душж чıакамы*, съ нетрьпѣние. — *Трьпи, душё, да ся спасешь. Трьпи, душё, до-ще Великдень. Трай, душё, чернѣй, кожё. Трай, душё, трьпи, кутро, въ пятъкъ благо си ıала. Крькай, душё, да слушıашь. Крькай, душё, благынж: слѣзенъ и врьткавецъ. Храни душж да тя слушıа. Клята душıа проклята, кой либи двѣ момы. Душıа бы сакала, ако да бы можıала. Душıа да му излѣзе, че дума да му не излѣзва. Душıа-та ся подъ нокъть запира. Душıа-та иде отъ грьло-то. Душıа-та е пó-мила отъ парж-тж. Утѣшıавай болныıа, доклѣ му изкочи душıа-та. Доклѣ на чорбаджиж кефъ-тъ дойде, на сиромаха душıа-та излиза. Душıа излѣзва, нъравъ не излѣзва. Душıа излѣзва, трьса остава. Чıака като святый Архангелъ да ми земе душж-тж. Кога останжть двама безъ душж, третий остаıа безъ главж. Който много дава, отъ имотъ дава; който малко дава, отъ душж дава. Грѣхъ на орѣхъ, душıа на крушж. Богъ да прости мрьтвы души, да ся плънять живы гуши. Спомяни душж, наплъни гушж. Вари круши за бабины души. Да си заплачешь за душж-тж! Съ бубакъ (памукъ) душж-тж да му затнжть!* Клятвы.

Дýшıавый, въ, ва, во, *пр.* Който дыше мжчно, който има задухъ, трьдухавый; **одышливый, стрáждущiй одышкою.**

Душıáнъ, им. соб. мжжско.

Дýıж, ешь, дулъ (дýвамь, да дýнж, дýнувамь), *гл. д.* Духамь, вѣıж; **дýть.** *Вѣтьръ дуе.* — **Дýıжся**, *гл. възвр.* Надувамся, срьджся; **дýться.**

Кумъ ся срьди, кумъ ся дуе,
Нѣма что да прави. *Пѣс.*

Дъждели́вый, въ, ва, во, *пр.* в. **дъждови́тый.**

Дъждéць, *ум. м.* отъ дъждъ; **дóждикъ, дóждичекъ.**

Дъжди́, — **дѣло**, *гл. безл.* Вали дъждъ, рьми.

Дъждовець, *с. м.* Чрьвь *Lumbricus terrestris,* глистъ, глистıа, дъждовникъ, смулець, црьвець, црьвъ, чрьвь, чрьвıакъ; **дождевóй червь.**

Дъждови́тый, тъ, та, то, *пр.* Дъжделивый, дъждовный, кога вали много дъждъ, къшıавый, къшевитый, мьглıавый; **дождли́вый, ненáстный, погóдливый.** *Дъждовито врѣмя, дъждовитъ мѣсяць.*

Дъждóвникъ, *с. м.* 1) Животно *Salamandra maculosa,* излиза изъ дупкж-тж си, кога вали дъждъ, та затова го наричıать така; мьглевъ гущеръ, млѣченикъ; **салама́ндра.** 2) Чрьвь дъждовець. 3) Птица *Merops apiaster,* пилегорка, пчелоıадъ; **щýрка.** 4) Додола. *Мокръ като дъждовникъ.*

Дъждóвница, *с. ж.* Дъждовна вода; **дождýха.**

Дъждóвничя, *с. ср.* Казвася на галено на либя въ еднж пѣсьнь:

Ѥ бре любя росилничя,
Росилничя, дъждовничя,
Кждѣ сѣдишь доръ донынѣ?

Дъждóвный, — вьнъ и — венъ, вна, вно, *пр.* Дъждıавый: 1) Что е отъ дъждъ; **дождевóй.** *Дъждовна вода*, дъждовница. 2) Дъждовитый; **дождли́вый.** *Дъждовно врѣмя.*

Дъждъ, *с. м.* Вода, что пада отъ облаци-ты на капкы, къшıа; **дождь.** *Вали дъждъ;* **дождь идётъ.** Дъждове-ти сж: бучнıакъ, влажнıакъ, рьможлıакъ. — *Буенъ дъждъ,* голѣмъ, силенъ дъждъ като порой; **ли́вень, проливнóй дождь.**

Да ли сж буйни дъждове,
Или сж тяжкы снѣгове,
Что си тьмница прокапа. *Пѣс.*

— *Вали дъждъ като изъ ржкавъ,* голѣмъ дъждъ; **дождь ли́вмя льётъ, ведрóмъ льётъ.** — *Удари дъждъ, хванж дъждъ,* завалѣ; **дождь пошóлъ.** *Хлыпнж дъждъ,* завалѣ голѣмъ дъждъ; **дождь хлы́нулъ.** — *По дъждъ и по вѣтьръ,* благословиıа за новж дрѣхж да ся носи живо и здраво. — *Мокрый ся не бои отъ дъждъ;* **мóкрый дождя́, а нагóй разбóю не боя́тся.** *Попаренъ пѣтелъ* (попарено кучя) *и отъ дъждъ бѣга;* **пýганная ворóна и кустá боится.** *Подиръ дъждъ качıула. Кога дъждъ прѣвали, и качıулъ му на главж-тж. Слѣдъ грьмавицж и дъждъ ще вали. Кога много грьми, малко дъждъ вали. Който бѣга отъ дъждъ, на градъ налита. Вали ли дъждъ, овчıарь-тъ ся оплаква, че му е мокро; не вали ли, оплаква ся, че е сушıа. Дъждъ да вали, снѣгъ да иде, зло врѣмя да не хваща. Дъждъ иде, слънце пече, дıаволь-тъ ся жени. Да нѣмаше дъждъ, не бы ся развалило врѣмя-то. Който е паднжлъ въ море-то,*

не ся страхува отъ дъждъ. Да ся бояше вълкъ-тъ отъ дъжда, щяше да си носи и качюлъ. Мжжь като лайно въ дъждъ. Не е лайно да го размые дъждъ-тъ. Ни на дъждъ, ни на вѣтръ. Ни по дъждъ, ни по вѣтръ. За дъждъ ли, за вѣтръ ли? Налитать като мухы на дъждъ (когато е врѣмя-то на дъждъ).— Кога вали дъждъ, дѣца-та пръпкать гологлавы и выкать: *роси, роси росица, да ми расте косица!* Така и по́-голѣмы момичета пѣжть: *вали, вали дъждъ, да ся роди ръжь, да си купж мжжь!* а пакъ момчета-та пѣжть: *роси, роси росица, да ся роди ченица, да си купж женицж!* Кога вали дъждъ и грѣе слънце, дѣца-та выкать: *слънце грѣе, дъждъ вали, смѣйте му ся, кокошкы, да вы растжть опашкы!* в. **до́дола.**

Дъждіа́вый, въ, ва, во, *пр.* Дъждовный.

Дъл . . . Рѣчи-ты, които нѣкои начинать отъ **дъл** като **дълбамъ, дълбокый, дългый** и проч. в. на ряда при **длъ . . . .**

Дѣна, *с. ж.* Въ клятвж: *да та улови дъна!* да ти ся задънять, да ти ся продънять чирва-та.

Дѣнавый, въ, ва, во, *пр.* Что болѣдува отъ болесть дъно.

Дънда́левый, въ, ва, во, *пр.* Казвася за языка на звънець. *На звънеца зрьно дъндалево.*

Дѣнене, *с. ср.* отъ **дѣнж.**

Дѣнеръ, *с. м.* Дъника.

Дѣнешникъ, *с. м.* Дънякъ, чирво съ дъно, слѣпо чирво, шерденъ; **слѣпа́я кишка́.**

Дъни́ка, *с. ж.* Дънеръ, дънище: 1) Трупъ на дрьво отъ корения до клоне-то, пьнь; **стволъ де́рева, кряжъ.** 2) Дебелый край, дъно на дрьво, на пржчка, на фиданъ и проч.; **окоме́лина.**

Дъни́ще, *с. ср.* Дъника, дънеръ.

Дѣнкамь (да дѣнпж), *гл. д.* Дънж, бия, лупкамь; **тузи́ть.**

Дѣнкане, *с. ср.* и

Дѣнканица, *с. ж.* отъ **дѣнкамь.** Дънене, биене, лупкане.

Дѣнпж, ешь,— нжлъ, *гл. сд-кр.* отъ **дѣнкамь.**

Дѣно, *с. ср.* Дно: 1) Долня-та чясть на сждъ или на какво да е вдлъбнжто; **дно.** *Дъно на грьня, на кацж, на торбж, дъно-то на рѣкж, на море.* 2) На стаж и на какво да е заградено: най-отдалеченый отъ врата-та кжтъ. *На дъно-то въ стаж-тж има иконостасъ.* 3) На дрьво: дебелый край, дъника; **окоме́лина.** 4) Една болесть по дѣца-та, отъ която гы болять слабины-ты, и тыя бывать запечены.— *Безъ дъно,* казвася за сждъ, който събира много нѣчто. *Циганска торба е безъ дъно.— Изъ дъно* и *отъ дъно* (издъно, отдъно), отъ длъбоко, изъ тънко, дипленъ; **отъ основа́нія.** *Той познава работж-тж отъ дъно. — Дъно нѣма:* а) Много е длъбоко. *Море-то нѣма дъно.* б) Казвася за нѣчто, на което не ся постига край-тъ. *Книга-та нѣма дъно.* в) Лъжя е. — *Пробито дъно:* а) За человѣкъ: който не дрьжи нищо, харчи много и който яде много б) Нѣчто, което побира много, та лесно не ся напълня.— *Безъ дъно крына, празденъ амбаръ. Вехта крина, ново дъно. Дѣ ти, грьня, опашката? — Ами тебѣ дѣ дъно-то? Бѣлъ като дъно-то на тенджерж. Мигаръ щж му сѣж рѣпж на дъно-то. Не щж му сѣж на дъно-то просо ю! Трьси на дъно-то бащж си. Врътися като калайджийско дъно. На лъжж-тж дъно-то е плитко. Дъно и мѣсто да не намѣри!* Клятва. В. **дънъ.**

Дънце, *ум. ср.* отъ **дѣно; до́нце, до́нышко.**

Дънъ, отъ **дѣно.** *Закопа го въ дънъ земж,* на дъно-то въ земж-тж. *Докачи го въ дънъ срьдце,* докачи го много злѣ, заболѣ го твърдѣ много. *Наскрьби го до дънъ срьдце.*

Дънъ! *междом.* Показва дънкане.

Дѣнж, ишь,— нилъ, *гл. д.* Дънкамь, бия, удрямь, лупкамь, налагамь, тупамь; **колоши́ть, ката́ть, коко́шить, тузи́ть. Дѣнжся,** *гл. стр.* — **ненъй,** *прич. стр.* Дънканый, лупканый, тупаный.

Дѣнякъ, *с. м.* Дънешникъ.

Дър . . . . Рѣчи-ты, които нѣкои начинать отъ **дър** като **дърла,** в. на ряда при **дръ . . .**

Дъска́, *с. ж.* 1) Плоска и отъ двѣ-ты страны, тънка, нъ широка и длъга ивица изрѣзана или съ трионъ разтрьта отъ трупъ дрьво, щица; **доска́.** 2) Столъ длъгъ отъ дъскж за сѣдане на него, лавица; **ла́вка, скамья́.** *Дебела дъска,* талпа. *Дъска за носене хлѣбъ на фурнж. Стара дъска бож не хваща.— Сѣкжть дъскж,* казвася, кога въ четврьтъкъ вечерь прѣдъ сватбж сватове-ти отсичять что трѣбва да даде момъкъ-тъ на момины-ты родители за изхранване момж-тж. — *Той не стжпя на чурукъ (на гнилж) дъскж,* дрьжи си работж-тж здраво.—*Хлапа му дъска-та, липсва му, не му достига една-та дъска,* има да дава на Михаля, не е съ цѣлъ умъ, глупавъ е; **у него́ чердакъ безъ ве́рху; одного́ стропи́льца нѣтъ; у него́ въ головѣ́ одно́й клёпки нѣтъ.**

Дъсчи́ца, *ум. ж.* отъ **дъска́; доще́чка.**

Дъсчи́чка, *ум. ж.* отъ **дъсчи́ца.**

Дъсчя́, *ум. ср.* отъ **дъска́.** Дъсчица.

Дѣ́счянъій, **нъ, на, но,** *пр.* Что е отъ дъскы; **дощано́й, доща́тый, досчано́й, досча́тый.**

Дѣ́хамь (дѣ́хвамь, да дѣ́хнѫ, дѣ́хнувамь), *гл. ср.* 1) Поемамь въ себе прѣзъ носа и уста-та въздуха и пакъ го изпущамь, дышѭ, дышѭмь; **дыха́ть, дыша́ть.** 2) Давамь, пущамь лошѭвъ дъхъ, вонѣѭ, вонѭ, смрьдѫ, бъздѫ, миришѭ; **воня́ть, смердѣ́ть, па́хнуть.** *Рыба-та дъха.*

Дѣ́хание, *с. ср.* отъ **дѣ́хамь.** Дышение, дышѭние; **дыха́ніе.**

Дѣ́хвамь, *гл. мн-кр.* отъ **дѣ́хамь.**

Дѣ́хнувамь, *гл. уч.* отъ **дѣ́хнѫ.**

Дѣ́хнѫ, ешь, — нѫлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дѣ́хамь.** Да дъхнѫ; **дыхну́ть.**

Дъхъ, *с. м.* Дыхъ: 1) Пара-та съ въздуха что излизать изъ уста-та като дъхамы; **духъ, дыха́ніе.** 2) Онова качество на нѣчта-та, что усѣщамы въ носа съ душение; вонѭ, миризъ, миризма; **за́пахъ, духъ.** *Рыба-та има дъхъ,* захванѫла е да дъха, да мирише; **ры́ба съ душко́мъ.**

Дъщёрка, *ум. ж.* отъ **дъщерѭ́.** Щерка; **до́чка.**

Дъщёркынъій, нъ, на, но, *пр.* отъ **дъщерѭ́.**

Дъщерѭ́, *с. ж.* Женско чядо; **дочь.** *По́малка дъщерѭ;* **меньши́ца.** *Зять сынъ не става, нето невѣста дъщерѭ. По майкѫ-тѫ щешь познаешь и дъщерѭ-тѫ. Единъ гляда майкѫ-тѫ, другъ дъщерѭ-тѫ. Станѫла дъщерѭ-та, намѣстилася снъха-та. Хванѫлася царската дъщерѭ за работѫ, та й ся изпръщили рѫцѣ-ты. Наялся като поповѫ-тѫ дъщерѭ на задушницѫ. Ако ми не дадѫть по́-голѣмѫ-тѫ дъщерѭ, щѫть ми дадѫть по́-малкѫ-тѫ. Който мя не аресва, да ми не дава дъщерѭ си. Който мя не аресва, да ми даде по́-молкѫ-тѫ си дъщерѭ.*

Дѣ́щи, *с. ж. зват. пад.* отъ **дъщерѭ́.** *Тебѣ думамь, дъщи, усѣщайся, снъхо;* **ко́шку бьютъ, а невѣ́сткѣ навѣ́тки даю́тъ.** *Гъди кучѭ дъщи!*

Дыме́ние, *с. ср.* отъ **дымѭ́.** Чядение; **дымле́ніе.**

Дъ́меникъ, *с. м.* 1) Дымникъ. 2) Прозорецъ на покрывъ, окно.

Дымéцъ, *ум. м.* отъ **дымъ;** **дымо́къ.** *Нѣма дымецъ безъ огнецъ.*

Дъ́мникъ, *с. м.* Дупка-та, изградена прѣзъ стрѣхѫ-тѫ на кѫщѫ, за да излиза прѣзъ неѭ дымъ-тъ отъ огнище; дымeникъ, коминъ, баджа, кукъ; **дымова́я труба́, ды́мникъ.**

Дъ́мница, *с. ж.* Уречено-то да ся дава годишно на владыкѫ отъ кѫщѫ, отъ вѣнчило, владычнина.

Дымче́цъ, *ум. м.* отъ **дымéцъ;** **дымо́чекъ.**

Дымъ, *с. м.* Пушакъ, что излиза, кога гори нѣчто, чядъ; **дымъ.** *Гѫстъ дымъ,* турма. *Кѫща гори, дымъ не пуща. Който готви съ дѫбны клѣчкы, ястие-то му ся умирисва на дымъ. — Дльгъ Тодоръ безъ кости,* или: *дльгый сойле безъ кокалы.* Гат. — Дымъ.

Дымѭ́, и́шь, — ми́лъ (дымѭ́вамь), *гл. ср.* Издавамь, пущамь дымъ, пушѭ, кадѫ, чюрлѭвѫ, чюрѭ, чядѫ; **дыми́ть.** *Коминъ-тъ дыми: а)* Излиза отъ него дымъ. *б)* Не тягли добрѣ дыма, та пуши въ кѫщи. **Дымѭ́ся,** *гл. възвр.* Пущамь дымъ, дымѭ; **дыми́ться, кури́ться.** *Огънь-тъ още ся дыми.*

Дымѭ́вамь, *гл. мн-кр.* отъ **дымѭ́.**

Дымѭ́нка, *с. ж.* Сушено и пушено мясо, сушеница, пастърма; **провя́ленное, копчёное мя́со.**

Дъ́ница, *ум. ж.* отъ **дъ́нѭ.**

Дъ́ничка, *ум ж.* отъ **дъ́ница.**

Дъ́нчица, *ум. ж.* отъ **дынѭ.**

Дынчя́, *ум. ср.* отъ **дъ́нѭ.** Малка дынѭ; **арбу́зецъ.**

Дъ́нянъій, нъ, на, но, *пр.* отъ **дъ́нѭ;** **арбу́зный, ды́нный.** *Дыняны сѣмкы.*

Дъ́нѭ, *с. ж.* Плодъ на глядъ като тыквѫ, и растение-то, което ражда тоѭ плодъ: 1) *Cucurbita citrullus,* лебеница, лубеница, лобеница, карпузъ; **арбу́зъ.** *Отбира (разумѣва, познава) колкото свинѭ отъ дынѭ,* или: *знае ти свинѭ отъ дынѭ;* **понима́етъ какъ свиня́ въ апельси́нахъ.** *Въ зеленѫ паницѫ червено вино.* Гат. — Дынѭ. 2) *Cucurbita Melo,* пипонъ, пьпешь, каунъ; **ды́ня.** *Не є дынѭ да го помиришешь.*

Дъ́рение, *с. ср.* отъ **дъ́рѭ.**

Дъ́рица, *ум. ж.* отъ **дъ́рѭ.**

Дъ́ричка, *ум. ж.* отъ **дъ́рица.**

Дъ́рний, — рьнь и — рень, рнѭ, рне, *пр.* 1) Что ся намира отзадъ, задний; **за́дній.** 2) Что ся намира най-отдырѣ, послѣдний; **послѣ́дній.** 3) Който иде по́-послѣ или ся намира слѣдъ другъ, който е по́-напрѣдъ; **слѣ́дующій.**

Дъ́рникъ, *с. м.* 1) Задница, гѫзъ; **за́дница.** *Не му дръжи дырникъ-тъ,* не смѣе, не може. — *Не си види дырника,* не ся види какъвъ е, а сѣднѫлъ та . . . — *Налѣгай си дырника,* стой миренъ. 2) Задню-та чясть на дрѣхѫ. *На тоѭ сукманъ дырникъ-тъ є по́-дльгъ отъ прѣдника.*

Дъ́рнина, *с. ж.* отъ **дъ́рний.** Заднина.

Дъ́рница, *с. ж.* 1) На кола задни-тѣ колела съ ось-тѫ; **зады́.** 2) Задня-та половина на животно съ задни-тѣ му крака; **задъ.**

Дъ́рнице, *с. ср.* Дърникъ, дърница.

Дъ́рїѫ, ишь, — рилъ, *гл. д.* 1) Глядамь, залѣгамь, искамь да намѣрѭ нѣчто, трьсѫ, тражѭ, тѣрамь, барамь, срькамь, наламь, бродѫ, биркамь; **искáть.** *Вълкъ видимъ и силюхъ дыримъ. Бълкы дыри по баиры. Болный дыри лѣкаря. — Дырѭ си белѫ-тѫ,* правѭ нѣчто, което ще ми докара бѣдѫ. 2) Издырıамь, прѣдырıамь, призирамся, изгляждамь; **быть взыскáтельнымъ.** *Не му дырѭ много, много, а нямь каквото ми сложять. Ще му излѣзе работа-та спукана, ако рече да му дыри всичко потынко.* 3) Искамь отъ нѣкого нѣчто, имамь да зимамь. *Азъ дырѭ отъ Стояна сто гроша. Не дыри магаря на врьвежь, а на прѣдежь. Не дыри го за работѫ,* не искай отъ него работѫ. **Дъ́рїѫся,** 1) *гл. вз.* Трьсимся, тражимся, тѣрамъся, барамъся; **искáться.** *Не ся минува день да ся не дырять да ся видять.* 2) *гл. стр.* Трьсѫся, тражѭся, тѣрамся, паламся, барамся, брькамся; **искáться.** *Тая стока ссга много ся дыри;* **э́тотъ товáръ тепéрь въ большóмъ ходý.** — **ренъій,** *прич. стр.* Трьсенъій, траженъій, тѣранъій, паланъій, баранъій, брьканъій, бирканъій; **и́сканный.**

Дъ́рıа, *с. ж.* 1) Стѫпкы-ты на чловѣка или животно, дѣто сѫ поминѫли, пощукъ; **слѣдъ.** *Дырю отъ конь, отъ волъ. Баба ако лъже, дырю не лъже.* 2) Бѣлѣгъ направенъ нѣйдѣ отъ нѣчто, което ся намирало тамъ, поминѫло, или закачило; **слѣдъ.** *Дырю отъ минѫлы кола.* 3) Всıакакъвъ бѣлѣгъ, осталъ отъ нѣчто. *Дырю на лицето отъ убито, отъ шаркѫ, отъ удрасканo. — Врьвѭ по дыри-ты на нѣкого,* отивамь изъ сѫщиıа пѫть, по който е врьвѣлъ и той; **идти́ комý ли́бо въ слѣдъ.** —*Зехъ му дырѭ-тѫ, нападнѫхъ му на дырѭ-тѫ,* или: *хванѫхъ му дырѭ-тѫ,* зехъ му почкѫ-тѫ, намѣрихъ, хванѫхъ го дѣ е ходилъ; **ослѣди́ть.** — *Трътихѫ му ся въ дырѭ-тѫ,* отидохѫ да го гонять по дырѭ-тѫ му, дѣто е поминѫлъ. — *И дыря-та му е изстынѫла,* одавна ся е изгубилъ, одавна го нѣма; **и слѣдъ егó простылъ.** — *Да ти не найдѫть и дырѭ-тѫ!* Клятва.

Дъ́ха, *с. ж.* Въ изрѣчение: *живѫ дыхѫ нѣма,* нѣма никого, нѣма живо нѣчто, пусто мѣсто; **живóй души́ нѣтъ.**

Дъ́хамь, *гл. ср.* Дъхамь, дышѭ.

Дъ́хане, *с. ср.* отъ **дъ́хамь.**

Дъха́нїıа, *с. ж.* Животно, живина; **живóтное.**

> Къписалъ Марко въ горѫ зеленѫ
> Да си хващать дивы дыхании. *Пѣс.*

Дыхъ, *с. м.* в. **дъхъ.**

Дъ́шѫ, ешь,— шалъ, и

Дъ́шıамь, *гл. ср.* Дъхамь; **дыша́ть.**

Дъ́шıане, *с. ср.* отъ **дъ́шıамь.** Дъхане.

Дь́вка, *с. ж.* 1) Бѣла смола отъ дрьво *Pistacia Lentiscus,* коıѫто дьвчѭть за укрѣпıаване вѣнци-ты на зѫбы-ты и прѣчистване дъха, гвачка, сакѫзъ; **мастика (смола́).** 2) Раст. *Cichorium intybus,* гасилка, гвачка, синıа жлъчка, синıа млѣчка, кучешка дьвка; **цикóрій.** — *Бѣла дьвка,* раст. *Filago arvensis,* бѣла гвачка. — *Черна дьвка,* черна гвачка, черна смола изварена отъ корѫ-тѫ на дрьво брѣзѫ; **берёзовая смола́, сгущённый дёготь.**

Дьвкамь, *гл. ми-кр.* отъ **дьвчѭ.**

Дьвкане, *с. ср.* отъ **дьвчѭ.** Дьвчене, гвачене, гвацане, жвакане, жвачене; **жева́ніе.**

Дьвчене, *с. ср.* Дьвкане.

Дьвчица, *ум. ж.* отъ **дьвка.** Малко дьвка.

Дьвчѭ, ешь, дьвка́лъ, *гл. д.* 1) Раздробıавамь съ зѫбы-ты нѣчто, гвачѭ, жвачѭ, жвакамь; **жева́ть.** 2) Врьтѫ нѣчто, искамь да го кажѭ, на не го казвамь, гвачѭ, мънкамь. *Стига си го дьвкалъ, кажи го.* **Дьвчѭся,** *гл. стр.* Гвачѭся, жвачѭся, жвакамся; **жева́ться.** *Мѫчно ся дьвче.* **Дьвканъій и дьвченъій,** *прич. стр.* Гвацанъій, жваканъій; **жёванный.** — *Дьвче го като съ бабины зѫбы,* така казвать кога рѣже нѣкой нѣчто не добрѣ.

Дьдо́рка, *с. ж.* Дрьдорка.

Дьдо́рко, *с. м.* Дрьдорко.

Дьдране, *с. ср.* отъ **дьдрїѫ.** Дрьдорене.

Дьдрїѫ, ешь,— ра́лъ, *гл. д.* Дрьдорѭ.

Дьльва, *с. ж.* Голѣма делва, кюпъ.

Дьнемь, *нар.* в. **денемь.**

Дьне́сь, *нар.* в. **дене́сь.**

Дьне́шний, *пр.* в. **дене́шний.**

Дьни́ца, *с. ж.* в. **денни́ца.**

Дьнь, *с. м.* в. **день.**

Дьр . . . Рѣчи-ты, които нѣкои начинать отъ **дьр.,** като: **дьрво́, дьржıѫ́, дьрпи́намь, дьртъій** и проч. в. на ряда при **дрь . . .**

Дьру́га, *с. ж.* в. **деру́га.**

Дѣ, *нар.* Дѣка, дѣкъ: 1) На кое мѣсто; **гдѣ.** *Дѣ сѣдишь?* **гдѣ ты живёшь?** *Дѣ намѣри това нѣчто? Дѣ пасете добытъка си? Дѣ си ся маıалъ до ссга?*

> Провыкнѫлся е Ѩикула:
> Дѣ ми си, мамо, да дойдешь
> На братіе да си помогнешь. *Пѣс.*

2) Кѫдѣ; куда́. *Дѣ си ходилъ?* куда́ ты ходи́лъ? *Дѣ го сѫ пратили? Дѣ ся дѣнѫ;* куда́ дѣва́лся? *Дѣ отивашь, малко? — При много-то. Дѣ отваждашь, добро? — Възъ друго добро.* 3) Дѣто; тамъ, гдѣ. *Дѣ двама, и той третий. Дѣ сѣдне, тамъ и остане. Дѣ кого сърби, тамъ ся и чеше. Дѣ кого боли, тамъ ся и стиска. Дѣ нѣма женѫ, нѣма и кѫщѫ. Дѣ подкова запращи, тамъ щѫть хлопать и клѣщи.* 4) Нѣйдѣ нѣкога; гдѣ, когда́ либо. *Дѣ ся е чуло таково нѣщто;* слы́хано ли гдѣ, когда́ ли́бо что нибу́дь тако́е. *Дѣ имаше тогава книгѫ? Дѣ имаше едно врѣмя, като сега, училища? Дѣ у него тоя умъ? толкова пары? Дѣ ти разбира той таково нѣщто? Дѣ ти отидохѫ толкова трудове?*

Дѣ ся е чюло, видѣло,
Сынъ бащѫ на сѫдъ да кара! *Пѣс.*

5) Отдѣ; отку́да. *Дѣ ся намѣри толкова добытъкъ!* Отку́да пашло́сь сто́лько скота́! *Дѣ ся зе толкова свѣтъ!* Отку́да взяло́сь столько паро́ду! 6) Отдѣ, какъ; отку́да, почему́. *Дѣ да знаѭ какво ще ся случи;* отку́да, почему́ мнѣ знать что слу́чится. *Дѣ да тя знаѭ, че ми си намигнѫлъ въ тъмнинѫ-тѫ. Дѣ знае вълкъ-тъ да ся сърди.* 7) Что, който, която, което. *Человѣкъ-тъ, дѣ дохожда вчера,* что дохожда, който дохожда вчера; человѣкъ, что, кото́рый приходи́лъ вчера́сь.

Ты имъ даде, мила мамо,
Еднѫ коржѫ питенъ хлѣбецъ,
Дѣ сѣдяше отъ цѣлъ мѣсяцъ. *Пѣс.*

8) За что, за какво. *Дѣ разнесе толкова пары?* На что ты истра́тилъ сто́лько де́негъ? 9) *Съюз.* Че, что. *Видѣхъ дѣ щемъ закъснѣемъ;* я ви́дѣлъ, что мы опозда́емъ.

Выше, Выше, црьноока!
Чюла ли си или не си
Дѣ сѫ дошли Арнаути
Голи, боси като псета. *Пѣс.*

10) Камъ, камо; о! е́сли бы. *Дѣ да знаяхъ да четѫ; азъ быхъ . . . о!* е́сли бы я зналъ чита́ть, я бы . . . *Дѣ да бѣхъ така богатъ;* о! е́сли бы я былъ такъ бога́тъ. *Дѣ да дойдяше да мя види! Дѣ тось кѫсметъ;* гдѣ тако́е сча́стіе. 11) Какъ ся случи, какъ, като; отку́да ни. *Дѣ да ся случи да го срѣщнѫ;* случи́сь, что я встрѣтилъ его.

Сѣднѫлъ Марко да вечерю
Съ неговѫ-тѫ старѫ майкѫ.
Ꙗде Марко, ꙗде, пие
И подъ мустакъ се подсмива.
Дѣ го видѣ стара майка. *Пѣс.*

— Дѣ . . . дѣ. *Дѣ е таю стока, дѣ е онаю,* има разликѫ една-та отъ другѫ-тѫ по качество-то имъ. *Дѣ е магаря-то, дѣ е камила-та. Дѣ кудкудючять кокошкы-ты, а дѣ носять. Дѣ сѣкѫть дървата, дѣ падать трѣскы-ты. Дѣ така, дѣ онака.* — Дѣ, дѣ, тукъ-тамъ, намѣсти; мѣста́ми, кой-гдѣ. — Дѣ да е, дѣто и да е, на което и да е мѣсто; гдѣ бы то ни было. *Дѣ да е, найди го, та ми го дай.* — Дѣ да си е, всичкы, много. *Събрахѫся дѣ да си е търговець. Скакалци-ти изпоядохѫ дѣ да си е нива.* — Дѣ-си, на едно мѣсто, на нѣкое мѣсто; нѣйдѣ-си; гдѣ-то, въ како́мъ-то мѣстѣ. *Дѣ-си валѣло градъ, та избило много добытъкъ.* — Нарѣчие дѣ ся с'ставя съ нѣкои отъ мѣстоименния-та и прѣдлозы-ты и съ другы нѣкои чястици, та прави съ тѣхъ нарѣчиꙗ: — о́вдѣ, о́вдѣка и сьдѣ, тува, тука; здѣсь. *Стой овдѣ;* сто́й здѣсь. — о́ндѣ, о́ндѣй, о́ндѣва и о́ндѣка, тамъ; тамъ. — Тѫдѣва и тѫдѣсь, по тыя мѣста; въ сихъ мѣста́хъ, въ около́ткѣ. — Дру́гѫдѣ, на друго мѣсто, по другы мѣста; инде. — Всѫдѣ и всякѫдѣ, навсѫдѣ и понсѫдѣ, повсякѫдѣ, врядъ, наврядъ, на всяко мѣсто; вездѣ, всю́ду, повсю́ду. — Нѣйдѣ, на нѣкое мѣсто; нѣгдѣ, гдѣ-то. — Нйдѣ, на никое мѣсто; нигдѣ. — Кѫдѣ, на кое, камъ кое мѣсто; куда́. — Кѫдѣто, на което мѣсто; туда́, куда́. — Нѣкѫдѣ, на нѣкое, на едно мѣсто; куда́-то. — Никѫдѣ, на никое мѣсто; никуда́. — Додѣ и додѣка, до кое мѣсто, докато, доклѣ; доку́да, пока́, поку́да. — Додѣто и додѣкато, до онова мѣсто, дѣто, доклѣ, докатъ; до того́ мѣста гдѣ . . . , пока́. — Доо́вдѣ, до́вдѣ, доо́вдѣка, до́вдѣка и досьдѣ, дотука, донамо; досе́лѣ. — Доо́ндѣ и доо́ндѣка, дотамъ; доту́да. — Дотѫдѣва и дотѫдѣсь, близо до тука. — Докѫдѣ, до кое мѣсто, близо до. — Докѫдѣто, до което мѣсто. — Донѣйдѣ и донѣкѫдѣ, до едно, до нѣкое мѣсто. — Дордѣ, до кое мѣсто, доклѣ; доку́да, пока́. — Дордѣто, до което мѣсто, доклѣ. — Задѣ и задѣка закѫдѣ, за кое мѣсто. — Задѣто и закѫдѣто, за което мѣсто. — Занѣйдѣ и занѣкѫдѣ, за нѣкое мѣсто. — Занйдѣ и занйкѫдѣ, за никое мѣсто. — Камдѣ, камъ кое мѣсто, камъ коѭ странѫ; по како́му направле́нію. — Надѣ и накѫдѣ, на коѭ, камъ коѭ странѫ. — Надѣто и накѫдѣто, на коѭто, камъ коѭто странѫ. — Нанйдѣ, нанйкѫдѣ, на никое, накамъ никое мѣсто. — Нанѣкѫдѣ, на нѣ-

кое, камъ нѣкое мѣсто. — **Натждѣва** и **натждѣсь**, нанасамъ. — **Отдѣ** и **отдѣка**, отъ кое мѣсто, отъ что, какъ; **откуда**, **отъ чего**. — **Отдѣто** и **отдѣкато**, отъ което мѣсто. — **Отовдѣ** и **отсьдѣ**, оттука; **отсюда**. **Отондѣ**, оттамъ; **оттуда**. — **Откждѣ**, отъ кое мѣсто; **откуда**. — **Откждѣто**, отъ което мѣсто. — **Оттждѣва** и **оттждѣсь**, отъ тъпа мѣста. — **Отнѣйдѣ**, отъ нѣкое мѣсто. — **Отнидѣ**, отъ никое мѣсто; **ниоткуда**. — **Отвсждѣ** и **отвсякждѣ**, отъ всяко мѣсто, отъ вси страны; **отвсюду**, **со всѣхъ сторонъ**. — **Подѣ**, по кои, по каквы мѣста, по что; **по какимъ мѣстамъ**. — **Подѣто**, по което мѣсто. — **Понѣйдѣ** и **понѣкждѣ**, по нѣкои мѣста, тукъ-тамъ; **мѣстами**. — **Прѣздѣ**, прѣзъ кое мѣсто.

Дѣ, *междом.* 1) За подканяне на нѣчто, ха дѣ, хай-дѣ, а дѣ, де бре; **ну**. *Дѣ, карай!* **ну, погоняй!** *Връви дѣ!* **ну, ступай!** 2) На заповѣдание. *Дѣ, казвай;* **ну, говори**. *Дѣ, мълкни;* **ну, молчи**. *Дѣ, навалѣйте;* **ну, спѣшите, ну, живо!** 3) За насрьдчаване, дѣ бре, а дѣ, ха дѣ. *Дѣ, да тя видж;* **нука, посмотрю!** 4) На заканж, а дѣ, ха дѣ. *Дѣ, азъ щж ти кажж;* **ну, я тебѣ, ну я жъ тебя, погоди!** — **А дѣ** и **ха дѣ**, за подканяне, насрьдчаване и на заканж. *А дѣ, работѣте. Ха дѣ да тя видж! А дѣ, каза щж ти!* — **Дѣ, дѣ**, на каране. *Дѣ, дѣ, каза щж вы азъ!* — **Дѣ бре**, за подканяне, за похвалж и чюдение. *Дѣ бре, станѣте! Дѣ бре юнакъ, тапа юнакъ!* — **Дѣ гъди**, за похвалж и чюдение, ай гъди. *Дѣ гъди конь, тапа конь;* **ну, вотъ это лошадь, такъ лошадь**. — **Хай-дѣ** и **хайдѣте**, за подканяне, дѣ, дѣ бре, а дѣ, ха дѣ. *Хай-дѣ махнися оттука! Хайдѣте да ядемъ!*

Дѣ! Съ проточено изричане самогласнж-тж ѣ, *междом.* Ди! за подканяне конь да връви.

Дѣбение, *с. ср.* отъ **дѣбж**.

Дѣби-мухж. Казвася за кротъкъ, тихъ человѣкъ.

Дѣбнатие и **дѣбнение**, *с. ср.* отъ **дѣбнж**.

Дѣбнишкомь, **дѣбнишкъимь** и **дѣбнишкж-тж**, *нар.* Дѣбомь, дѣбяшкъимь, дѣбяшкомь, дѣбнишкж-тж.

Дѣбнж, **ешь**, — **нѫлъ**, *гл. д.* Таѭся дѣбяшкомь; **подстерегать**. *Стоять и дѣбнжть, кога ще дойде чясъ да ся спустнжть възъ . . .*

Дѣбомь, *нар.* Съ дѣбене, дѣбнишкомь, дебнишкъимь, дѣбнишкж-тж, дѣбяшкомь, дѣбяшкъимь, дѣбяшкж-тж, назоромь; **потихонько**, **исподтиха**, **исподтишка**, **подкрадкою**, **украдкою**, **тайкомъ**. *Влѣзълъ дѣбомь, та го не чюли.*

> Дѣбомь дѣби самовила,
> Придѣби го, улови го,
> Че си подбра младъй Байча,
> Младъй Байча, младъ годеникъ. *Пѣс.*

Дѣбж, **ишь**, — **билъ**, *гл. д.* Ходж, прѣстжпямь полека, за да не мя чюжть, за да не мя видять, че връвж, че идж, увивамся; **подкрадываться**. *Не е страшно кучя, дѣто лае, а дѣто дѣби.*

Дѣбяшкомь, **дѣбяшкъимь** и **дѣбяшкж-тж**, *нар.* Дѣбомь, дѣбнишкомь.

Дѣва, *с. ж.* 1) Мома; **дѣвица**, **дѣвушка**.

> Момко дѣвж буди,
> У лице ѭ люби,
> У уста цѣлъва. *Пѣс.*

2) Която си е упазила дѣвство-то, момство-то; **дѣва**, **дѣвственница**. *Невѣста-та не излѣзла дѣва. Свята Дѣва Мария*, Свята Богородица.

Дѣва, *нар.* Дава, нели. *Дѣва не е прѣла баба за него!*

Дѣвамь (**да дѣнж**, **дѣнувамь**), *гл. д.* **Дѣвать**, **дѣть**. *Дѣвамь нѣчто нѣкждѣ*, турямь го нѣйдѣ, сторвамь го нѣчто; **дѣвать что куда**. *Дѣ си дѣнжлъ крьпж-тж си?* дѣ си ѭ турилъ, какво си ѭ сторилъ; **куда ты дѣвалъ, куда ты дѣлъ свой платокъ?** *Кждѣ дѣвашь толкова пары*, какво гы правишь, дѣ, за какво гы харчишь; **куда ты дѣваешь столько денегъ?** *Кждѣ да дѣнж дѣца-та си?* какво да гы правж, какъ да гы глядамь; **куда я дѣну своихъ дѣтей**. *Дѣ го е дѣнжлъ?* что го е сторилъ, дѣ го е затурилъ; **куда онъ дѣлъ его?** *Дѣни го нѣкждѣ да го не глядамь*, махни го оттука. *Нѣма дѣ да го дѣнж*, нѣма какво да го правж.

> Момичя ситнороспичя,
> Не ходи ситно прѣдъ мене,
> Не вдигай мыглы праховы,
> Не задавай ми ѩдовы,
> Ѩдовы още кахжры,
> Че малко ли сж мои-ти,
> Кждѣ да дѣнж и твой-ты! *Пѣс.*

— **Дѣвамся** (**да ся дѣнж**), *гл. възвр.* *Дѣ ся дѣвашь?* что ставашь, кждѣ ходишь, дѣ ся губишь; **куда ты дѣвался?** *Дѣ ся е дѣнжлъ?* кждѣ е отишълъ, какво е станжлъ; **куда онъ дѣлся, что стало съ нимъ?** *Дѣ ся е дѣнжла дрѣха-та ми?* какво ся е сторила; **куда дѣвалось моё платье?** *Кждѣ да ся дѣнж!* какво да правж, что да чинж, какво да ся сторж; **куда мнѣ дѣться!** *Дѣ ся дѣвать зимно врѣмя ластовици-ты?* что ставать, кждѣ отивать; **куда дѣваются зимою ласточки?** *Не*

знаѭ кѫдѣ да ся дѣнѫ отъ него, довило ми е отъ него, та не знаѭ какво да правѭ, какъ да ся избавѭ; **не знáю кудá дѣться отъ негó.** *Дѣнися нѣкѫдѣ,* иди, махнися нѣкѫдѣ да тя нѣма.

Дѣверéние, *с. ср.* отъ **дѣверѭ.**

Дѣверúчница, *с. ж.* Жена, коꙗто придружꙗва дѣверъ и му помага на работы-ты му.

Дѣверко, *с. м.* Дѣверъ. *Младъ дѣверко.*

Дѣверневъıй, въ, ва, во, *пр.* Дѣверовый.

Дѣвéрница, *с. ж.* Казвася за чꙗшѫ въ пѣсень:

> Подаде му чꙗшѫ дѣверницѫ,
> Да послужить кътенꙑ сватовꙑ.

Дѣверовъıй, въ, ва, во, *пр.* отъ **дѣверъ.** Дѣверневъıй.— *Дѣверова трапеза,* гощавка отъ дѣверъ на момковꙑ-тꙑ и моминꙑ-тꙑ.

Дѣверчя, *ум. ср.* отъ **дѣверъ.** Малъкъ дѣверъ.

Дѣверъ, *с. м.* 1) Братъ на мѫжꙗ ми, драгънко, стрыкъ; **дéверь.** 2) Който води булкѫ-тѫ, кога отивать да вѣнчꙗѭтъ младоженци-ты и послѣ по сватбѫ-тѫ, братимъ, хоруглчꙗрь, фругличꙗрь; **дрýжко.**

Дѣверѭ́, ишь, — рилъ, *гл. д.* Зимамь за дѣверъ, правѭ, калесвамь нѣкого за дѣверъ.

> А менека кума окумихѫ,
> Па брата ми дѣверъ дѣверихѫ,
> Та ойдохмꙑ въ цръквꙑ на вѣнчꙗние. *Пѣс*

Дѣвúца, *с. ж.* 1) Пó-голѣма-та отъ сестрыты, на коꙗто е рядъ да ся жени; **большýха.** *Оженихѫ Пятканѫ, Рада станѫ дѣвица.* 2) Мома застигнѫла за женение, дѣвойка; **невѣста.**

Дѣвúческъıй и дѣвúчьскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **дѣвúца.** Дѣвоꙗческъıй, моминскъıй; **дѣвúческій. — скы,** *нар,* Като дѣвицѫ, дѣвоꙗческꙑ, моминскꙑ; **дѣвúчески.**

Дѣвúчка, *ум. ж.* отъ **дѣвица.**

Дѣвóйка, *с. ж.* 1) Мома, дѣва; **дѣвушка.** 2) Мома застигнѫла за женение, дѣвица; **невѣста.** *Който пó-напрѣдъ поиска дѣвойкѫ-тѫ, негова е.*

Дѣвóйкънъıй, дѣвóйчинскъıй и

Дѣвóйчинъıй, нъ, на, но, *пр.* отъ **дѣвóйка.** Моминъıй; **дѣвушкинъ.** *Растохъ, растохъ дѣвойчинскꙑ, поклонихся невѣстинскꙑ, сѣкохѫ мя като роба, влѣкохѫ мя като булѧ, тъкохѫ мя по главѫ като змиѭ.* Гат. — Ръжь.

Дѣвóйчица, *ум. ж.* отъ **дѣвóйка.**

Дѣвóйчя, *ум. ср.* отъ **дѣвóйка.** Момичя. *Юнакъ оглядва дѣвойчя, а попъ-тъ ся жени.*

Дѣвоснóбникъ, *с. м.* Дѣвоснобъ: който е пратенъ да иска момѫ за нѣкого; годежникъ, годежꙗрь, годежнꙗкъ, дворникъ, думалникъ, женихълъ, изводникъ, изглядникъ, момарь, просецъ, проситникъ, прѣдумникъ, сватовникъ, сватъ, сводникъ, снобникъ, стройникъ; **сватъ.**

Дѣвоснóбница, *с. ж.* Коꙗто е пратена да иска момѫ за нѣкого; годежница, годежꙗрка, женихла, изглядница, прѣдумница, сватіа, снобица, стройница; **свáха.**

Дѣвоснóбъ, в. **дѣвоснóбникъ.**

Дѣвоꙗ́ческъıй, ска, ско, *пр.* Дѣвическъıй, моминскъıй; **дѣвúческій. — скы,** *нар.* Дѣвическꙑ, моминскꙑ.

Дѣвоꙗ́чя, *ум. ср.* отъ **дѣвóйка.** Дѣвойчя.

Дѣвство, *с. ср.* 1) Момска цѣломѫдреность; **дѣвство.** 2) Момство; **дѣвúчество.** *Пó добрѣ дѣвство, а не лоше женене.*

Дѣвчúнка, *с. ж.* Дѣвойка.

Дѣвѣ́, в. **давá.**

Дѣ-годѣ, *нар.* На едно кое да е мѣсто; **гдѣ-либо, гдѣ-нибу́дь.** *Заприся дѣ-годѣ.*

Дѣдá, *с. м.* Дѣдо.

Дѣдúца, *с. смякч.* отъ **дѣдá; дѣдушка.**

Дѣдко, *с. смякч.* отъ **дѣдо; дѣдушка.**

Дѣднина, *с. ж.* Нѣчто останѫло отъ дѣдо, дѣдовина, дѣдовнина; **дѣдовщина.**

> Царство-то ми е бащинка,
> А пакъ везирство дѣднина. *Пѣс.*

Дѣдо, *мн.* **дѣдꙑ́,** *с. м.* Дѣда: 1) Бащинъ баща, майчинъ баща, старъ баща, старъ татко; **дѣдъ.** 2) Женинъ баща, тъстъ; **тесть.** 3) Старъ чловѣкъ; **старúкъ.** *Имало едно врѣмя единъ дѣдо и единѫ бабѫ.* 4) Въ мн. ч. **дѣдꙑ́.** Бащꙑ-тꙑ на бащꙑ-тꙑ нꙑ и тѣхни-ти бащи и дѣдꙑ, прародители; **прáдѣды, прéдки, прародúтели.** *Наши-ти дѣдꙑ сѫ живѣли пó-прѭсто. Остало отъ дѣдо и отъ бабѫ.* 5) Казвася още: а) На Бога: *дѣдо Господь* и *дѣдо Боже. Така го е създалъ дѣдо Господь. Каквото рече дѣдо Господь, както ще дѣдо Господь;* **какъ Бóгу бýдетъ угóдно.** *Дѣдо Боже, дай ми здравице.* б) На свещеникъ, на духовно лице, като почетно назъвание; **бáтюшка.** *Дѣдо попе, да дойдешь да нꙑ святишь водѫ. Дѣдо духовниче.* в) При имя-то на старъ чловѣкъ, кога да го повыкать или да кажѫть нѣчто за него; **обращéніе къ старикý.** *Дѣдо Бое, откѫдѣ идешь? — Качюлъ дѣдо.* Птица *Alauda cristata,* бѣнурка, чювръıлига, чючюлига, чючюхвалъ; **жáворонокъ хохлáтый.** — *Кривъ дѣдо,* раст. *Iris,* калугерица, калугерчица, магарешкꙑ уши, манастирско цвѣтие, натета, ливадарь, перуга, перуника, турско цвѣтие, тѫжꙗкъ, хурка; **ирúсъ, ирь, косáтникъ, косáтикъ, лепéшникъ, пѣтушёкъ.** — *Наведенъ дѣдо,* раст. *Erithronium dens canis,* кукулꙗцъ старецъ. — *Чюкунъ дѣдо,* въ изречение: *Оста-*

нжло отъ чюкунъ дѣдо, отнѣкогаси, отодавна. — *Оженился дѣдо да си има бабж. Что ще баба при дѣда. Іаде баба и пие, ала дѣда не заборавя. Дѣдо има, а за бабж иска. Баба дѣда заборавила — не е за вържь! Дѣдо на сѣдѣнкы, баба на трошенкы. Доклѣ ся баба прѣвръли, дѣду ся брада опръли. Дѣдо Трено безъ чирено, баба Трена безъ врътена. Оставилъ дѣдо бабж, та ся уловилъ за какж. Видишь ли, бабо, джба? — Не виджь го, сынко. — Видишь ли дѣда? — Назирамь го помалко. Колко знае дѣдо, толкось хоро скака. Пъка като дѣда за плънж чашж. Ходи дѣдо и дойде — мечкатж влѣче за ухо. Дѣдо Бае крака пази. Вжбелъ дѣдо състари. Като е рекълъ дѣдо, да връжемъ пся-то. Дойди, дѣдо, да си видишь брадж-тж. Какъ — става дѣдо, пада пакъ. Дѣдо Никола джангаза-та, катранъ му капе отъ брадж-тж! Дѣдо, дѣдо, кой ти изюде хлѣба? Дѣдо попе, кажи ми комкахъ ли ся. Дѣдо попе, хазжръ си дошьлъ да ръсишь, ю дай на женж-тж еднж водж.*

Дѣдо́вина и **дѣдовни́на,** *с. ж.* Дѣднина, наслѣдство отъ дѣда; **дѣдовщина.**

> Богъ тя убилъ старъий вуйко,
> Что ми таксвашь дѣдовнинж! *Пѣс.*

Дѣдово ви́нце, Раст. *Lamium album,* дива коприва; **глуха́я крапи́ва.**

Дѣдовци, *мн.* отъ **дѣдо.** Старъı людіе.

Дѣдовъı дисагъı. Раст. трѣва жябова нога, крастава гора, овчаровъ стапъ, мачець, пазина, щева.

Дѣдовъий, въ, ва, во, *пр.* Что е на дѣда; **дѣдовъ.** *Бабинъı баилкъı, дѣдовъı маилкъı.* — *Дѣдово и дѣдово-то:* така казвать старци на дѣца, кога имъ говорять нѣчто. *Ела, дѣдово, да тя помилвамь. Тъı, дѣдово-то, слушюай мене, какво ти казвамь.*

Дѣдıа, *с. ж.* По́-голѣма, по́-стара сестра, дада, додка, кака.

Дѣё, им. соб. мжжско.

Дѣй, повел. накл. отъ неупотрибителенъ глаголъ **дѣıж,** употрѣбıавася съ отрицателнж частицж **не: не дѣй,** не мой, не кай, не прави; **невама́й.** *Не дѣй игра,* не играй. *Да насѣкж ли тъıа дрьва? — Не дѣй.*

Дѣйка, им. соб. женско.

Дѣйко, им. соб. мжжско. *Заспалъ Дѣйко, втрясло го;* казвася за нѣкого, кога пѣе лоше.

Дѣйче, им. соб. мжжско.

Дѣка, *нар.* в. **дѣ.**

Дѣкамь (дѣквамь, да дѣкнж), *гл. д.* 1) Казвамь на конь *дѣ* за да врьви; **понука́ть ло́шадь.** 2) Извъıквамь нѣкому *дѣ* на карапіе. — **мся,** *гл. вз.* Карамся, ваджся, прѣпирамся; **ссо́риться, спо́рить.**

Дѣкание, *с. ср.* отъ **дѣкамся.** Карапие, ваденіе, прѣпираніе, спореніе.

Дѣкани́къ, *с. м.* Тоıага, остенъ.

Дѣкато, *нар.* Дѣто.

Дѣкашний, — шьнь и **— шень, шна, шне,** *пр.* отъ **дѣка.** *Дѣкашьнь е?* Отъ гдѣ е, отъ кое мѣсто е?

Дѣквамь, *гл. мн-кр.* отъ **дѣкамь.**

Дѣкнувамь, *гл. уч.* отъ **дѣкнж.**

Дѣкнж, ешь,—нжлъ, *гл. ед-кр.* отъ **дѣкамь.**

Дѣко, им. соб. мжжско.

Дѣкъ, вмѣсто **дѣка.**

Дѣла, им. соб. женско — **лка,** *ум.*

Дѣламь, *гл. д.* Правıж, чинıж, врьшıж; **дѣлать.**

> Хайдѣте да іж водимъı,
> Дѣпо ся дѣлать кавали
> И шарени-ни кжжлеве. *Пѣс.*

— **мся,** *гл. стр.* Правıжся, врьшıжся; **дѣлаться.** — **ланъıй,** *прич. стр.* Правенъıй.

Дѣламь (дѣлкамь, да дѣлнж, дѣлнувамь), *гл. д.* 1) Рѣжıж нѣчто съ ножь, или съ брадвж, за да го изравнıж или да му дамь нѣкакъвъ видъ; тесамь; **теса́ть.** *Дѣламь дрьва, камене. Въ горж-тж дѣлать, а въ село трѣскъı-тъı врьчять.* — **мся,** *гл. стр.* Рѣжıжся, тесамся; **теса́ться—ланъıй,** *прич. стр.* Тесанъıй; **тёсанный.**—*Дѣламь нѣкого,* хокамь го, глъчж го, сждж го за нѣчто.

Дѣлание, *с. ср.* отъ **дѣламь.** *И у тебе има трѣскъı за дѣланіе,* и тъı си виноватъ.

Дѣлани́ца, *с. ж.* Дѣланка.

Дѣлани́чка, *ум. ж.* отъ **дѣлани́ца.**

Дѣла́нка, *с. ж.* Даланка, дѣланица, дѣлкотина, клѣчка, лущенка, парнаръ, трѣска, плоска; **щепа́, ще́пка, ще́пань, лучи́на.** — *Плънъ кошь дѣланкъı.* Гат. — Трудна жена.

Дѣла́чь, *с. м.* Който дѣла дрьва, дрьводѣлець. *Хванжхъ дѣлачи да ми дѣлать дрьва за кжщж.*

Дѣла́чь, *с. м.* Който дѣли, подѣлıа нѣчто; **дѣли́тель.**

Дѣлба, *с. ж.* 1) Дѣление; **дѣле́ніе, раздѣлъ.** *Дарба добрю, а дѣлба по́-добро.* 2) Дѣлъ, пай; **до́ля.**

> Богдане, уйче Богдане,
> Хазнж-тж право дѣлѣте,
> И менѣ дѣлба сторѣте. *Пѣс.*

3) Чясть, дѣлъ; **часть.** *Раздѣлихмъı го на три дѣлбъı.* 4) Дарба, подаденіе, честь, кжсметъ; **дарова́ніе, сча́стіе.** *Ималъ отъ Бога добрж дѣлбж.*

Дѣлбица, *ум. ж.* отъ **дѣлба.**

Дѣлéние, *с. ср.* 1) Отъ **дѣлѭ̀**; **дѣлéніе**. 2) Отъ **дѣлѭ̀ся**. Расколъ.

Дѣленикъ, **ници**, *с. м.* Братие и роднина, които напрѣдъ сѫ были въ еднѫ кѫщѫ, тана ся раздѣлили.

Дѣлéнка, *с. ж.* и

Дѣлéнчия, *с. ср.* Былие, что ся дава за развалѫ, за раздѣлѫ, развалнича.

Дѣлець, *ум. м.* отъ **дѣлъ**.

Дѣлити, неокончателно наклонение отъ глаголъ **дѣлѭ̀**, **дѣлѝшь**; срѣщася въ пѣсньъ: *Всѣкому чемъ дѣлъ дѣлити.*

Дѣлкамь, в. **дѣламь**.

Дѣлкание, *с. ср.* отъ **дѣлкамь**.

Дѣлкóтина, *с. ж.* Трѣскы-ты, что отврьчать, като ся дѣла.

Дѣлкóтинка, *ум. ж.* отъ **дѣлкóтина**.

Дѣлникъ, *с. м.* День, въ който ся работи, нé праздниченъ; **бýдень**, **бýдни**. *Днесь е дѣлникъ, а утрѣ праздникъ. Въ дѣлникъ зелникъ, въ праздникъ попарникъ.*

Дѣлнúкъ, *с. м.* Който има дѣлъ въ нѣчто; **имѣющій дóлю въ чёмъ.** *И азъ сьмь дѣлникъ въ тѫѭ нивѫ*, и азъ имамь дѣлъ въ неѭ.

Дѣлнúца, *с. ж.* Която има дѣлъ въ нѣчто; **имѣющая дóлю въ чёмъ.**

Дѣлничный,—**чьнъ** и—**ченъ**, **чна**, **чно**, *пр.* отъ **дѣлникъ**; **бýдничный**, **бýднишній**. *Дѣлниченъ день*, работенъ день, дѣлникъ; **бýднишній день.** — *Дѣлничны дрѣхы*, что ся носять въ дѣлникъ, всякой день, вседневны, катадневны, нé праздничны; **бýднишнее плáтье.**

Дѣлнувамь, *гл. уч.* отъ **дѣлнѫ**.

Дѣлнувание, *с. ср.* отъ **дѣлнувамь**.

Дѣлнѫ, **ешь**, —**нѫлъ**, *гл. ед-кр.* отъ **дѣ́ламь**, **дѣлкамь** — **нѫтый**, *прич. стр.*

Дѣло, *с. ср.* Работа; **дѣло.** *Ангелъ му имято, дяволскы му дѣла-та. Не му слушай слова-та, а му глядай дѣла-та.*

Дѣло, им. соб. мѫжско. — **лче**, *ум.*

Дѣлъ, *с. м.* 1) Дѣление, дѣлба; **дѣлéніе**, **раздѣлъ.** *Да го ударимъ на дѣлъ*, да го раздѣлимъ, да го подѣлимъ.

> Блага ябълка дѣлъ нѣма (не ся дѣли),
> Ситни камьне брой нѣмать,
> Глѫбока вода бродъ нѣма,
> Хубава мома родъ нѣма. *Пѣс.*

2) Чясть отъ нѣчто; **часть.** *Да раздѣлимъ, да разчюпимъ хлѣба на два дѣла, единъ менѣ и единъ тебѣ.* 3) Това, что ся пада нѣкому, когато ся дѣли нѣчто, пай; **дóля.** *И азъ имамь дѣлъ въ тѫѭ кѫщѫ. Менѣ ся паднѫ дѣлъ отъ бащино-то ны наслѣдство единъ волъ и десять увратн нивы. Азъ си зехъ дѣла*, зехъ си чтото ми ся падаше, кóгато ся дѣлихмы.

> Събралися момци-ти
> Дѣлъ да дѣлять момы-ты;
> Всякому си дѣлъ паднѫ
> По двѣ, по три дѣвойкы. *Пѣс.*

4) Чтото е уречено, чтото ся пада нѣкому, честь, кѫсметъ; **удѣлъ**, **жрéбій**, **ýчасть**, **дóля.** *Каквѫто си чашѫ брату си налѣлъ, таквась ще ся падне и на твоя дѣлъ.* 5) Било: а) Врьхъ на планинѫ, на брьдо, отдѣто и на двѣ-ты страны иде нанадолнще; климашь, прѣвалъ; **сыртъ**, **водораздѣлъ горы.** *Равный дѣлъ, Кладный дѣлъ*, названия на нѣкои дѣловы по планины-ты. б) Врьхъ, рѫбъ на покрывъ на уградѫ; **конёкъ.** 6) Брьдо, хлъмъ, могыла, врьхъ, рътъ, хрить, хрьтъ, чюкъръ, баиръ; **бугóръ**, **холмъ**, **пригóрокъ.** *Село-то ны е обыколено съ дѣловы.*

> Овчярь момѫ мами
> Отъ высокѫ елѫ
> Отъ кытата дѣла. *Пѣс.*

Дѣлѭ̀, **и́шь**, — **ли́лъ** (**дѣля́вамь**), *гл. д.* 1) Дробѭ нѣчто на части, на дѣловы, раздѣлямь; **дѣли́ть.** *Дѣлѭ нѣчто на двѣ, на три. Дѣлимъ нѣчто помеждѫ си*, раздѣлямы го на части, та всякой отъ насъ да земе по еднѫ чясть. *Дѣлихмы го на равно*, на равны дѣловы. *Дѣлимъ бащиный си имотъ*, остало-то отъ бащѫ ны наслѣдство. *Не могли да ся погодять, та выкали кадиѭ да гы дѣли*, той да имъ раздѣли чтото има да дѣлять. *Каратся като да имать нѣчто да дѣлять.* 2) Отбирамь, отдѣлямь едно нѣчто отъ друго, та гы турямь на странѫ; **отбирáть**, **отдѣли́ть.** *Дѣлѭ ябълкы-ты отъ круши-ты.* 3) Отлѫчямь, откарвамь на странѫ да не сѫ наедно; **отлучáть.** *Дѣлимъ овця-ты отъ козы-ты.* 4) Правѭ разликѫ. *Азъ не тя дѣлѭ отъ дѣца-та си*, имамь тя като тѣхъ; **я не отличáю тебя́ отъ своихъ дѣтéй, имѣю тебя́ наравнѣ съ ни́ми.** *Тыя нѣчта малко гы дѣли*, малко разликѫ има междѫ тѣхъ. 5) Намирамся помеждѫ. *Дунавъ-тъ дѣли Българиѭ отъ Влашко. Ние смы комшии съ Драгана: една кѫща ны дѣли. Рѣка-та дѣли село-то на двѣ*, тече прѣзсрѣдъ село-то. 6) Правѭ раздоръ, смразявамь; **производи́ть**, **посели́ть несоглáсіе**, **враждý**, **ссóрить.** *Дѣлѭ братъ отъ брата, сынъ отъ бащѫ*, правѭ гы да ся скарать, да ся раздѣлять. — **Дѣлѭ̀ся**, 1) *гл. вз.* Дѣлѭ си нѣчто съ нѣкого, та зимамы кой что му ся стои, что му ся пада; **дѣли́ться.** *Братя-то ся дѣлять*, дѣлять помеждѫ си останѫлый отъ бащѫ имъ имотъ. *Братскы ся дѣлихмы, та*

ся избихмы. 2) Давамъ си единъ другому отъ чтото имамъ. 3) *гл. възвр.* Раздѣлямся на части; **раздѣляться.** *Градъ-тъ ся дѣли на махалы;* **городъ раздѣляется на части.** *Рѣка-та ся дѣли на уточи;* **рѣка раздѣляется на рукава.** 4) Отлжчамся, отдѣлямся; **отлучаться, отдѣляться, отставать.** *Дѣтято не ся дѣли отъ майкж си. Коіато овца ся дѣли отъ стадо-то, из'ѣда ѭ влъкъ-тъ. Дѣлися като краставж козж отъ стадо.* 5) Бывамь на друго мнѣние, не сьмь сговоренъ съ другы-ты на нѣчто; **отставать.** *Азъ не ся дѣлѭ отъ васъ: каквото кажете, и азъ сьмь съ васъ.* 6) *гл. стр.* Бывамь дѣленъ; **дѣлиться.** — **лѣный,** *прич. стр.;* **дѣлённый.** *Болѣ рыба дѣлена, негли брады скубаны.* — *Дѣлѭ си залъга съ нѣкого,* давамь му отъ всичко, чтото имамь. — *Дѣлѭ си отъ уста-та, отъ гърлото,* отдѣлямь отъ ядене-то си, ѭмь помалко за да принѣстж за нѣчто. — *Косьмъ съ ржцѣ на двѣ дѣли,* искусенъ е въ ржцѣты, иде му отржкы всичко. — *Дѣлися душж отъ тѣло,* мреся.

Дѣлявамь, *гл. мн-кр.* отъ **дѣлѭ.**

Дѣнё, *им. соб.* мжжско. — **нко,** *ум.*

Дѣно, *нар.* Дѣто: 1) На коего мѣсто; **тамъ, гдѣ.** *Въ горж-тж, дѣно сѣкжть дрьва.* 2) Вмѣсто който, коіато, което, что. *Книга дѣно казва* (коіато казва, что казва) *какъ е създалъ Господь свѣта.*

Дѣнж, ешь, — налъ, *гл. д.* Нижѭ, нанизвамь, надѣвамь; **нанизывать.**

> Стойна е листникъ дѣнала
> Съ милаго брата Иована. *Пѣс.*

Дѣнж, ешь, — нжлъ, *гл. свр.* отъ **дѣвамь; дѣть.** — **нжтый,** *прич. стр.*

Дѣсница, *с. ж.* Дѣсна ржка; **правая рука.** *Цѣлувамь ти дѣсницж.*

> Ете старо дѣ идеть
> Во лѣвицж вѣдро-то,
> Во дѣсницж кресница. *Пѣс.*

Дѣсничка, *ум. ж.* отъ **дѣсница.**

Дѣсничкый, — чькъ, чка, чко, *пр. смякч.* отъ **дѣсный.**

Дѣснокрылый, лъ, ла, ло, *пр.* Въ пѣснь:

> Дѣ си сѣзе самодива,
> Самодива дѣснокрыла,
> Та си простиж дѣсно крыло,
> Та стигнжло обсѣнъ сѣнка,
> Обсѣнъ сѣнка на овця-ты.

Дѣсный, — сьнъ и — сенъ, сна, сно, *пр.* Противоположный на лѣвый, правый; **правый, десный.** *Ако ми е драгъ, да си строши дѣсный кракъ.* — *Дѣсна страна въ церквж,* онаіа, что е надѣсно, като ся изправимъ срѣщж олтаріа. — *Той му е дѣсна ржка,* на всичко му помага, може да ся облѣгне на него като на себе си; **онъ у него правая рука.** — **но,** *нар.* На дѣснж-тж странж; **направо.**

> Ка си станж дивный Марко,
> Ся разврьтѣ лѣво, дѣсно,
> Си прѣсѣче сейменъ-ты. *Пѣс.*

Дѣтакъ, *с. м.* Голѣмо дѣтя, дѣтище.

Дѣте, в. **дѣтя.**

Дѣте, *мѣждом.* За подканяне, отъ дѣ, казвася само когато се говори на мнозинж. *Дѣте да ядемъ. Дѣте да врьвимъ.*

Дѣтевый, въ, ва, во, *пр.* отъ **дѣтя.**

> А что бѣше дѣтева-та коня,
> Лѣгнж коня ничкомь колѣничкы. *Пѣс.*

Дѣтелинъ, им. соб. мжжско.

Дѣтенце, *ум. ср.* отъ **дѣтя; ребёнокъ, дитятко.** *И дѣтенце и врѣтенце не може.*

Дѣтина, *с. об.* Дѣтя. *Както отъ дѣтинж, така и до сѣдинж.*

Дѣтинѣние, *с. ср.* отъ **дѣтинѣжся.**

Дѣтинскый, ска, ско, *пр.* Свойственый на дѣтя; **ребяческій.** *Дѣтинскы игры. Това не е дѣтинска работа.* — **скы,** *нар.* Като дѣтя; **ребячески, подѣтски.**

Дѣтинство, *с. ср.* 1) Дѣтска врьсть, дѣтство; **дѣтство.** 2) Дѣтско владане; **ребячество.**

Дѣтинѣжся, ешся, — нѣлся, и

Дѣтинѭся, ишся, — нился, *гл. об.* Владамся, ставамь като дѣтя, гъгълѭся; **ребячиться.** *Докога щешь ся дѣтинишь? Стига вяче, станж мжжь.*

Дѣтище, *ув. ср.* отъ **дѣтя.**

Дѣто, *нар.* Дѣкато, дѣно: 1) На коего мѣсто; **гдѣ (въ смыслѣ относительномъ).** *Стой дѣто си. Дѣто е, тамъ да стои. Трьси го дѣто си го турилъ. Дѣто го оставихъ, тамъ го и намѣрихъ. На полянж-тж, дѣто играе хоро-то.*

> Дѣто падне Стани руса коса,
> Тамъ да никне трѣва дятелина *Пѣс.*

Дѣто и да е, намѣри го. 2) Кждѣто; **куда (въ смыслѣ относительномъ).** *Дѣто* (кждѣто) *отидете вые, и азъ щж идж съ васъ. Дѣто* (кждѣто) *речете да мя пратите, азъ отивамь.* — *Дѣто валѣло, тамъ и побѣлѣло. Дѣто го не сѣешь, тамъ никне, тамъ ся ражда. Дѣто грьми голѣмый тъпанъ, малкый ся не чюе. Дѣто е текла вода, пакъ ще тече. Дѣто е тьнко, тамъ ся кжса. Вжжето ся кжса, дѣто е тьнко. Дѣто дяволъ не може, выка бабж да му поможе. Дѣто зжбъ-тъ боли, тамъ языкъ-тъ вали. Дѣто дума не помага, тамъ опытай и тоіагж. Дѣто игла-та, тамъ и конець-тъ. Дѣто не си постилалъ, не лѣгай. Дѣто обичь и любовь, тамъ и*

Господь е готовъ. Дѣто пять, тамъ и шесть. Дѣто рана, и той муха. Дѣто стжпи, трѣва не никне. Дѣто влѣзе, сухъ не излиза. Дѣто влѣзе — огънь и опалъ. Дѣто и да идешь, все си ты. — Тыя нарѣчія: **дѣто, дѣкато** и **дѣно** ся наставять съ нѣкои отъ прѣдлозы-ты, та правять другы нарѣчия: **додѣто, додѣкато, додѣно; задѣто, задѣкато, задѣно; издѣто, издѣкато, издѣно; надѣто, надѣкато, надѣно; отдѣто, отдѣкато, отдѣно; подѣто, подѣкато, подѣно; прѣздѣто, прѣздѣкато, прѣздѣно,** които вижь на мѣсто-то имъ.

Дѣто. Дѣкато, дѣно: 1) Употрѣбява ся намѣсто относителны мѣстоимения; **замѣняєтъ относи́тельныя мѣстоиме́нія:** а) Что, чтото; **что.** *Да ти платж дѣто* (что, чтото) *ти съмь длъженъ. Заплати ми дѣто* (что) *съмь ти работилъ. Всичко дѣто* (что) *имахъ, го продадохъ. Дѣто* (чтото) *казвашь ты е право.* б) Който, която, което, които; **кото́рый, — ая, — ое, — ые.** *Ти ли си дѣто* (който) *казваше, че всичко знаешь? Кажи думж дѣто* (коята) *да хване мѣсто. Това е нѣчто, дѣто* (което) *не е за вѣрж. Кравы дѣто* (които) *давать много млѣко.*

Богъ да прости тойзи харевъ юнакъ,
Дѣто язцилъ тази добра коня. *Пѣс.*

в) Какъвто, каквато, каквото, каквито; **како́й, каковы́й.** *Такъвъ добръ человѣкъ, дѣто* (какъвто) *рѣдко ся намира. Хубость дѣто* (каквжто) *нѣма вторж на свѣта. Нѣчто дѣто* (каквото) *не ся е сторило досега.*

Всичкы ся чудяхж, Еленко-ле моме,
На твой-то юнашство и на твой-тж силж,
Дѣто гы, бре, нѣма по всичкж-тж земж. *Пѣс.*

— Въ употрѣбление-то си като мѣстоимѣние относително тая рѣчь ся съчинява и съ прѣдлозы, както ся видя отъ тыя примѣры: *Глобихж мя за дѣто му съмь изтровилъ нивж-тж. Причина-та на дѣто мя мрази е, че . . . Остава да ми дава отъ дѣто му съмь работилъ. Притури при дѣто му си длъженъ още пять гроша.* 2) *Съюз.* Чтото, каквото; **что, чтобы.** *Той приказва тжй хубаво, дѣто* (чтото) *да му ся не наслушяшь. Той е така ослабнѣлъ, дѣто* (чтото) *не може да ся поклати. Направи го, дѣто* (каквото) *да тя помни, доклѣ живъ бжде.* 3) Че, зачтото. *Тяжко ми е дѣто* (че) *си нѣмамь нидѣ никого. Завиждать ми дѣто* (зачтото) *съмь богатъ. Прощавай дѣто* (че) *ти прѣгрѣшихъ.*

Оставай съ Богомъ, прощавай,
Горо-ле Рыла планино!
Халалъ ны струвай, горо-ле,
Дѣто ти водж пиэахмы,
Дѣто ти трѣвж тъпкахмы. *Пѣс.*

4) Вмѣсто, намѣсто; **вмѣсто того́, что́бы.** *Дѣто* (намѣсто) *да стоишь празденъ, по́добрѣ работи каквото да е. Дѣто да плаче моя-та майка, нека плаче твоя-та. Дѣто да горять двѣ кжщи, да гори една. Дѣто да спечалж нѣчто, азъ изгубихъ и чтото имахъ.* — Многообразното употрѣбление на тжя рѣчь може да ся види още и отъ тыя изречения: *Дѣто прави ножевы-ты не с убиець, а дѣто коли съ тѣхъ. Дѣто бръза мома ди ся жени, налита на краставы ергены. Не е страшно кучя дѣто лае, а дѣто дѣби. Казвамь това, дѣто знаж. Дѣто не знаж нѣчто, не могж да го кажж. Той е такъвъ, дѣто отъ ничто не ся бои. Той е тжй боленъ, дѣто нѣма да го бжде. Не стига дѣто го хранж и обличямь, ами и . . . Освѣнь дѣто му плащамь, ами го и обличямь. Той го има за хвалж дѣто . . . Добрѣ сте сторили дѣто сте дошли да ся видимь. Радвамся дѣто ся видѣхмы живо и здраво. Благодаримъ на Бога дѣто ны поживи. Ѩдъ го е дѣто имамь кжщж Най-хубаво-то с дѣто знае книгж.*

Дѣтскъій, ска, ско, *пр.* Что е на дѣтя или за дѣтя; **дѣтскій.** *Дѣтска люлка.*

Дѣтство, *с. ср.* Дѣтска врьсть, дѣтинство; **дѣтство.**

Дѣть, вм. **дѣто.**

Дѣтя́, дѣца́ и дѣти, *с. ср.* 1) Чловѣкъ като чтомь ся роди и въ прьвы-ты си годины; **дитя́, ребёнокъ, младе́нецъ.** *Мжжско дѣтя,* момчя. *Женско дѣтя,* момичя. *Малко дѣтя;* **малю́тка.** 2) Чядо, рожба; **ча́до.** *Дѣтя ми е, волю ми е.* 3) Казвася и за голѣмъ чловѣкъ, кога е като дѣтя. *Сынове-ти му сж още дѣца,* не сж още врядни сами да ся хранять; **его́ сыновья́ ещё ка́шники.** — *Дрѣбусакъ дѣца,* малкы, дребны дѣца, дребиина; **дѣти недоро́стки.** — *Дѣтя бозайничя* и *дѣтя на бозкж,* което още бозае, кръмачь, кръмилничя; **грудно́й ребёнокъ.** — *Дѣтя повитачя* и *дѣтя пеленачя,* дѣтя още въ пелены; **пелёночный ребёнокъ.** — *Дѣтя прьвескъничя,* прьво на майкж, прьва рожба; **перворо́дное дитя́,** — *Змѣйчево дѣтя,* дѣтя родено отъ женж, что ся е либила съ змѣй, хале. — *Отъ старж майкж, отъ старъ бащж дѣтя,* уменъ, добьръ, юнакъ чловѣкъ. *Дѣца смы, нъ отъ старъ бащж*

смы. — *Отъ дѣтя*, още отъ малъкъ, отъ дѣтство; **съ дѣтства.** *Отъ дитя го помнѭ. Отъ дѣтя си е такъвъ*, отъ малъкъ. — *Много бабы кылаво дѣтя;* у семй нянекъ **дитя безъ глазу.** *На едно дѣтя много крьстници не бывать. Отъ майкѫ-тѫ до бабѫ-тѫ, изгубися дѣтя-то. Смѣйтеся дѣца, че ся смѣе баща вы (майка вы). Духайте дѣца, че майка вы си изгори уста-та. Гляда като посрано дѣтя майкѫ си. Страдна майка и на слѣпо дѣтя. Доклѣ дѣтя не заплаче, майка му бозкѫ (цицѫ) не му дава. Свидлива майка — крадливы дѣца. Стара майка — старо дѣтя. Какъвто баща-та, такывы и дѣца-та. Каквото отца, така и дѣца. Пиянъ попъ — пияны дѣца. Наядохся като попско дѣтя на задушницѫ. Дѣтя что види, това и казва. Чтото си дѣтя на сърдце има, това и казва. Отъ двѣ жены дѣца. Свила си дѣтя-то като кѫдѣлѭ. Дѣтя-то не видѣли, Иванче го крьстили. Ако е кумъ по хесапъ да е: крьстилъ ми е дѣтя, изялъ ми е прася. Азъ му казвамъ: скопенъ сьмь, той мя пыта, какво ти правять дѣца-та. Всякѫ годинѫ по дѣтя, за девять годинъ дванадесять. Дѣтя-то, доклѣ не пада, не може ся научи да ходи. Лъже го като малко дѣтя съ кыселици. Обичя го като дѣтя тоягѫ-тѫ. Дѣтя безъ бащѫ е половинъ сирачя, а безъ майкѫ цѣло. Единъ выка отъ дѣца, другъ выка за дѣца. Съ дѣца на дрьва не ходи, съ старци мечкы не лови. Съ дѣтя на пѫть (на дрьва) не ходи: ако ти ся строшять кола-та, смѣе ти ся, ако му ся строшять, плаче. Зимне врѣмя е като малко дѣтя: сега плаче, сега се смѣе, сега вали, сега слънце грѣе. Кашя врюше, баба дѣтя кльнюше: дано дѣтя умрюше, да ся баба сама кашѫ наядюше. И на рѫкѫ-тѫ прьстю-то не сѫ еднаквы, та не дѣца-та да сѫ еднаквы.* — *Живъ живалець отъ живѫ снагѫ юде.* Гат. — Дѣтя. *Едно ягня междѫ двѣ планины блѣе.* Гат. — Дѣтя въ люлкѫ.

Дѣчё, им. соб. мѫжско.

Дѣчи́на, *мн.* оть **дѣтя́.** Дѣца, дѣчюрлыга; **ребятишки.** *Какво правять дѣчина-та?*

Дѣчи́ца, *ум. ср.* отъ **дѣца́.**

Дѣчюрлъ́іга, *с. сьб.* отъ **дѣца́.** Купъ дѣца, дѣчина, хлапетия; **ребятишки.**

Дѣчнарка, *с. ж.* Която обичя дѣца-та.

Дѣя́на, им. соб. женско.

Дѣя́нъ, им. соб. мѫжско.

Дюдю́лъ, *с. м.* в. **до́дола.**

*__Дюзди́свамь и дюзди́сувамь__ (да дюзди́шѫ), *гл. д. Т.* Нарядамь; **устраивать.**

Дюзди́шѫ, ешь, — **ди́салъ**, *гл. свр.* отъ **дюзди́свамь.**

***Дюзлу́къ**, *с. м. Т.* 1) Равно мѣсто, равнина, равнище. 2) Казвася и вм. дизликъ, доколенникъ, бечва.

***Дюзъ**, *пр. неизм. Т.* Равенъ.

Дюкянджи́йка, *с. ж.* 1) Жена дюкянджия. 2) Жена на дюкянджиѭ; **ла́вочница.**

Дюкянджи́йскъій, **ска, ско**, *пр.* отъ **дюкянджи́я.**

Дюкянджи́йчя, *ум. ср.* отъ **дюкянджи́я.** Малъкъ, младъ дюкянджия.

***Дюкянджи́я**, *с. м. Т.* Който дрьжи дюкянъ, да продава нѣчто; **ла́вочникъ.**

Дюкя́нець, *ум. м.* отъ **дюкя́нъ.** Дюкянчя.

Дюкя́нскъій, **ска, ско**, *пр.* отъ **дюкя́нъ; ла́вочный.**

Дюкя́нчя, *ум. ср.* отъ **дюкя́нъ; ла́вочка, лавчёнка.**

***Дюкя́нъ, дукя́нъ** и **дюге́нъ**, *с. м. Т.* Мѣсто, дѣто е нарядена стока за продань; **ла́вка.** *Бакалскъій дюкянъ.* — *Да познава дюкяна*, да помни (закача).

Дю́ла, *с. ж.* Дрьво *Cydonia vulgaris* и плодъ-тъ му, дуня, дуня; **квитъ, пигва, гунь, гуны, гутей, айва́, арму́дъ.**

***Дюлби́я**, *с. ж.* и

***Дюлбю́нъ**, *с. м. Т.* Дулбия, пусула; **телеско́пъ.**

***Дюлгерли́къ**, *с. м. Т.* Работа на дюлгеръ; зидарство; **пло́тничество.**

Дюлге́рскъій, **ска, ско**, *пр.* отъ **дюлге́ръ.** Зидарскъій; **пло́тническій, пло́тничій.**

Дюлгеру́вамь, *гл. ср.* Работѫ дюлгерликъ; **пло́тничать.**

Дюлгеру́ване, *с. ср.* отъ **дюлгеру́вамь.**

Дюлге́рчя, *ум. ср.* Младъ, малъкъ дюлгеръ.

***Дюлге́ръ** и **дюлге́ринъ**, *с. м. Т.* Който гради кѫщи и другы сградъі, зидарь; **пло́тникъ.**

Дю́лица, *ум. ж.* отъ **дюла.** Дюлчица.

Дю́личка, *ум. ж.* отъ **дю́лица.**

Дю́лчица, *ум. ж.* отъ **дю́ла.** Дюлица.

Дю́лю! *междом.* Показва свирнѭ отъ гайдѫ. *Дюлю, дюлю гайда, дѣ да тя найдѫ!*

***Дюлю́мъ**, *с. м. Т.* в. **дюню́мъ.**

***Дюменджи́я**, *с. м. Т.* Кръмачь; **ко́рмчій.**

***Дюме́нъ**, *с. м. Т.* Кръма, кръмило на ладиѭ; **руль.**

> Триста гемии минѫхѫ
> Съсъ триста бѣлы вѣтрила;
> Стоянъ на дюменъ стояше,
> Съ тьнкѫ цифарѫ свиряше. *Пѣс.*

***Дюню́мъ**, *с. м. Т.* Дюлюмъ, мѣра за землѭ, уврьтъ, погонъ, врѣтенъ.

***Дюшекчіꙗ,** *с. м. Т.* Който прави дюшеци; **матрацникъ.**

***Дюшекъ,** *с. м. Т.* Постелка напълнена съ вълнѫ, съ памукъ или съ друго нѣчто; **тюфякъ, матрацъ.** *Пыта болника, иска ли дюшекъ.*

Дюшечя, *ум. ср.* отъ **дюшекъ; тюфячёкъ.**

Дѫбакъ, *сьб. м.* Дѫбова гора; **дубнякъ.**

Дѫбецъ, *ум. м.* отъ **дѫбъ.** Дѫбчя; **дубикъ.**

Дѫбика и дѫбица, *с. ж.* Дрьво дѫбъ.

Дѫбовый, въ, ва, во, *пр.* Что е отъ дѫбъ; **дубовый.** *Дѫбова гора. Дѫбовы дрьва.*

Дѫбрава, *с. ж.* 1) Гора, въ коѭто не е влизала брадва; **дубрава, дуброва, дремучій лѣсъ.** 2) Гора дребны дрьвета, млада гора, дряздакъ, шюбракъ, кычеръ, лѣсъ, растница, орманъ; **лѣсъ, дубнякъ.**

Дѫбравица и дѫбравка, *ум. ж.* отъ **дѫбрава.**

Дѫбчя, *ум. ср.* отъ **дѫбъ.** Дѫбецъ; **дубикъ, дубокъ, дубочекъ, дубчикъ.**

Дѫбъ, *с. м.* 1) Дрьво *Quercus,* горнякъ, дѫбика, дѫбица; **дубъ.** Дѫбовы има: *горунъ, граница, сладунъ, церъ. — Видишь ли, бабо, дѫба? — Не видѫ го, сынко.— Видишь ли дѣда? — Назирамь го по малко.* 2) Казвася за неодѣланъ тѫпъ человѣкъ, който не знае да продума нѣчто людскы, буковакъ, букъ, дрьво; **дубъ, дубина, обухъ.** *Изправился като дѫбъ.*

Дѫга, *с. ж.* 1) Тѣсна ивица на нѣчто; **полоса.** *Платъ на дѫгы. Дѫга на бъчвѫ, на кацѫ,* една отъ дъскы-ты, отъ които е направена бъчва-та, каца-та; **клепка, бочарная доска, ладъ.** 2) Лѫкъ-тъ, что ся показва на въздуха отъ седьмь различны шаровы, кога вали дъждъ и огрѣе слънце; бабина риза, бабино платно, бабинъ поꙗсъ, богородиченъ поꙗсъ, божий лѫкъ, вино-жито, вино-ракиꙗ, дзуница, зона, зоница, зонка, зуница, зунка, зюницаваница, облакъ, поꙗсъ, узуница; **радуга.** — *Нарѣзался до дѫгѫ,* напился пиꙗнъ залѣнъ, пиꙗнъ трипга.

Дѫга, *с. ж.* Дльга пролука на нѣчто; **щель.**

Дѫгатый, тъ, та, то, *пр.* Что е на дѫгы; **полосатый.** *Дѫгатъ платъ.*

Дѫгыца, *ум. ж.* отъ **дѫга.**

Дѫгычка, *ум. ж.* отъ **дѫгыца.**

***Дѫнакъ,** *с. м. Т.* в. **данакъ.**

***Дѫракъ,** *с. м. Т.* в. **даракъ.**

Дѫхъ, в. **дъхъ.**

Дятелина, *с. ж.* Трѣва *Trifolium,* трифилъ, звѣздѣлъ, жлъто цвѣтіе; **дятлина, кашка, клеверъ, трилистникъ.**

Дѣто падне Стани руса коса,
Тамъ да никне трѣва дятелина;
Дѣто паднѫть Стани црьны очи,
Тамъ да бликнѫть два быстри кладенца.
Пѣс

Дятелинка, *ум. ж.* отъ **дятелина.**

Дятьлъ и дятелъ, *с. м.* Птица *Picus,* дрьварь, дрьводѣлецъ, клукай-дрьво, клукодрьвецъ, кльвандрикъ, кльвандричь, кльвачь, кльвондрикъ, кльвочь, клюви-дрьво, клюкавецъ, клюкарецъ, клюкодрьвецъ, ковачь, кукарецъ, вѫглепарь; **дятелъ.**

Діаволетина и гіаволетина, *с. об.* Діаволитъ, хытьръ, лукавъ, діаволъ човѣкъ, врагъ; **лукавецъ.**

Діаволецъ, *ум. м.* отъ **діаволъ.**

Діаволитый и гіаволитый, тъ, та, то, *пр.* Враговитый, хытрый, лукавый, злый, лихый; **хитрый, лукавый, пронырливый, коварный.**

Діаволица и гіаволица, *с. ж.* 1) Діаволита, жена, мома діаволъ; **лукавица, лукавка.** 2) Птица *Phalacrocorax pygmaeus.*

Діаволище и гіаволище, *ув. ср.* отъ **діаволъ.**

Діаволіꙗ и гіаволіꙗ, *с. ж.* Діаволщина· 1) Діаволска работа; **дьявольщина, бѣсовщина, чертовщина.** 2) Хытрость, лукавство, измама, враговщина, лукавщина; **хитрость, лукавство, пронырливость, коварство, козни, плутовство, мошенничество.**

Діаволовый и гіаволовый, въ, ва, во, *пр.* отъ **діаволъ; діаволовъ.**

Тамъ е Драгана отишла,
Та е лѣгнѫла, заспала,
На діаволово падало,
На самодивско игрaло. *Пѣс.*

Діаволскый и гіаволскый, ска, ско, *пр.* Что е прилика на діаволы-ты; вражскый, вражьскый, бѣсовскый; **діавольскій, дьявольскій, бѣсовскій.** *Похвала е діаволска.* — **скы,** *нар.* Като діаволъ, вражьскы, бѣсовскы; **діавольски, дьявольски, подѐмонски.** — *Діаволскый человѣкъ,* хытьръ, лошявъ, врагъ, діаволъ.— *Діаволскы пары, Mica, vitrum Ruthenicum,* бѣлы и жлъты льскавы тънкы луспы, намиратся по камьнье-то и изъ нѣська; **слюда, кошечье серебро, кошечье золото.** — *Ангелъ му имя-то діаволскы му дѣла-та. Діаволска кожꙗ и за тъпанъ не чини. Діаволскы пары за діавола и чинять.*

Діаволувамь и гіаволувамь, *гл. ср.* 1) Правѭ діаволіѭ, хлевѭ; **плутовать.** 2) Немирувамь, бѣснѣѭ, салмувамъ; **шалить, блажить, проказничать.**

Діаволуваніе и гіаволуваніе, *с. ср.* отъ **діаволувамь и гіаволувамь.**

Діаволчя и гіаволчя, *ум. ср.* отъ **діа-**

волъ. Дıаволецъ; **дьяволёнокъ, чертёнокъ.** *Дıаволъ и дıаволчя—два цѣли дıавола.*

Дıаволщина́ и гıаволщина́, в. **дıаволı́ıа.**

Дıа́волъ и гıа́волъ, *с. м. Гр.* 1) Нечистый духъ, бѣсъ, врагъ, влъкъ, вранъ, вражлё, сотона, еднокракъıй, кѫсъıй, нечестивъıй; **діа́волъ, дья́волъ, чёртъ, де́монъ, бѣсъ, нелёгкая.** 2) Хъıтьръ, лукавъ, дıаволитъ чловѣкъ, дıаволетина; **лука́вецъ.** 3) Въ нѣкои мѣста така казвать змиıѫ-тѫ. 4) *Овчий, козий дıаволъ,* прыщка *Carbunculus,* далакъ, лоша пѫпка, сладка пѫпка; **карбу́нкулъ, чу́мный нары́въ.** — *Воденъ дıаволъ,* много хъıтьръ, много дıаволитъ. *Очи-ты му играıѫтъ като на воденъ дıаволъ.— Голѣмъıй дıаволъ. — Възсѣднѫлъ го с дıаволъ-тъ,* сѣднѫлъ му е на врата, та го кара въ кривъıй пѫть. — *Дıаволи-ти въ него мѫтять,* тихъ ся показва, ала е голѣмъ дıаволъ. — *Крьстенъ дıаволъ е,* много е хъıтьръ. *Да тя чюва Господь отъ крьстенъ дıаволъ. — Дıаволъ-тъ го накара да го направи;* **лука́вый дёрнулъ его́ на ѕто.** — *Зехѫ го дıаволи-ти,* ıадосася, разсрьдися. — *Надулъ го, надъхалъ го дıаволъ-тъ,* накаралъ го да направи нѣчто лоше. — *Счюпи на дıавола крака-та;* така казвать нѣкому, кога искать да го прѣдумать да не прави онова, что е намъıслилъ, зачтото не е добро. — Кога въıка нѣкой, на ся поврьща гласъ-тъ му, та го чюе самъ, казвать, че му ся обаждалъ дıаволъ-тъ. *Въıкахъ, въıкахъ, само дıаволъ-тъ ми ся обажда. — Бѣга като дıаволъ отъ темıанъ. Съ темıанъ ся дıаволъ не пропѫжда. Ангелъ на имя, дıаволъ на врьшенıе. На чело-то Христа, въ пазухѫ дıавола. Бога прѣдлага, пакъ съ дıавола си помага. Слѣдъ дıавола врьви и Богу сѫ моли. Ако палишь Богу еднѫ свѣщь, дıаволу пали двѣ. Ангелъ съ правдѫ помага, дıаволъ съ кривдѫ потъıква. Ангелъ кривъ, дıаволъ правъ. Кога Богъ дава брашно-то, дıаволъ-тъ зима човала. Дıаволъ-тъ затваря еднъı врата, Господь отваря десять. Ако мя не ще Господь, дıаволъ-тъ рушеть дава за мене. Дıаволъ-тъ си нѣма работѫ. Дıаволъ-тъ ни оре, ни копае, само людıе-то скарва. Дıаволъ безъ работѫ бута си дѣца-та. Ако е изıалъ дıаволъ коливо-то, блюдо-то е тука. Дѣто дıаволъ-тъ не може, проважда бабѫ да може. Баба прави, дıаволъ-тъ ся слави. Дıаволъ започева, баба доизкарва. Въ пустѫ водяницѫ дıаволи-ти мѫтять. Хъıлися като дıаволъ на водяницѫ. Музалися като дıаволъ. Расте като че дıаволи го тяглять за уши-тъı. Сиромахъ е дıаволъ. Дıаволу торба камьнıе. Дıаволу пиперъ въ очи. Дıаволу коршумъ въ уши. Покорися дıаволу, доклѣ минешь моста. Запали дıаволу свѣщь доклѣ минешь моста. Стани дıаволу другарь, доклѣ минешь, че тя бутва долу. Иска да ся посвяти, не го оставıать дıаволи-ти. Нито дıавола да видишь, нито да ся крьстишь. Ако сьмь черенъ, не сьмь дıаволъ. Колко царвулъı е покѫсалъ дıаволъ-тъ, доклѣ го накара да направи така. Кога ся пука дıаволъ-тъ? — Когато къıхать мрьтви-ти. Да го земе дıаволъ-тъ! Да го убие дıаволъ-тъ!*

***Дıаву́ръ,** *пр. неизм. Т.* в. **гıаву́ръ.**

Дıа́ковъıй, въ, ва, во, *пр.* отъ **дıакъ.**

Дıа́конскъıй, ска, ско, *пр.* отъ **дıа́конъ; діа́конскій, дья́конскій.**

Дıа́кончя, *ум. ср.* отъ **дıа́конъ.**

***Дıа́конъ,** *с. м. Гр.* Най-долний священъ чинъ, помощникъ священику въ црьковнѫтѫ службѫ; **діа́конъ, дья́конъ.**

Дıа́кчя и дıа́чя, *ум. ср.* отъ **дıакъ.**

> Дıакчета сьмъ раздıакчила,
> Попчета сьмъ разпопила. *Пѣс.*

***Дıакъ,** дıаци, *с. м.* който знае книгѫ и чете и пѣе въ черковѫ.

> Ѩ дай мя, Боже, юпака дıака,
> Юпака дıака, сьına попова. *Пѣс.*

Дıа́нко, им. соб. мѫжско, Дѣıанко.

Дıа́чя, в. **дıа́кчя.**

ПОГРѢШКЫ ВЪ ПЕЧꙖТАНІЕ-ТО.

Образъ	Стлъбъ	Рядъ	Напечатано:	Чети:
8	2	38	вы́золоченный	вы́золоченный,
13	1	25	рушкы	рушкый
13	2	5	на тя́га	не тя́га
16	2	38	Начꙗлникъ	Начялникъ
17	2	24	Чꙗсто	Чясто
22	1	1	Рътлина	Рътлина,
23	2	33/34	*Coccauthra-ustes*	*Cocothraustes*
29	1	13	блъснѫтъ	бльснѫтъ
29	2	55	по́-чꙗсто	по́-чясто
31	1	32	блъснѫто	бльснѫто
31	2	10/11	нечистиво	нечестиво
32	1	9	гащи	гащи,
32	1	37	Безъ грижѭ	Безъ грыжѭ
32	2	38/39	безчꙗднъй	безчяднъй
34	1	55	грижѭ	грыжѭ
40	1	1	*Прьсть*	*Прьстъ*
41	2	4	Богу́	Бо́гу
43	2	9	брьскамь	бръскамь
43	2	44	*свѣкръва*	*свекръва*
44	2	10	излизать	излизать
56	1	25	*нога*	*ногѫ*
57	2	12	потрѣбѫ	потрѣба
59	1	27	*Chrysomela*	*Coccinela*
60	1	54	*голѣмъ.*	*голѣмъ. 2)* Война
63	1	33	Болꙗринъ	Болꙗринъ
67	1	53	*брадва*	*брадвѫ*
69	1	28	приꙗлъ	приялъ
72	1	49	*горѣ*	*горꙗ*
74	2	17	Цига́нъ	Цыга́нъ
78	2	54	брьчѭ	бричѭ
80	2	22	*Chrysomela*	*Coccinela*
81	1	57	глѣзенъ	глезенъ
82	2	10	повѣѭ	повѣꙗ
82	2	11	завѣѭ	завѣꙗ
82	2	19	чꙗста	чяста
89	2	38	Пелтѫ	Пелтѫ,
90	2	12	добѫтъкъ	добытъкъ
92	2	12	*приказки*	*приказкы*
91	2	52	битъ	бить
93	1	41	Орманъ	Ороманъ
97	1	49	бѣло	бѣло-
99	2	35	бѣло-	бѣло;
99	2	38	корѫ;	корѭ-
104	1	17	ва	ва-
105	2	11	плътеникъ	плътяникъ
107	1	4	Дрьженіе	Дрьжꙗніе
107	1	50	*спрепнешь*	*спрѣпнешь*
109	2	52	вѣторъ	вѫторъ
110	2	39	забутвамь	забутвамь,
117	1	14	*Chrysomela*	*Coccinela*
119	1	51	Васелéніе	Веселéніе
120	2	16	дрипелъ	дрипѣлъ
123	1	39	селéніе	селéніе
124	1	29	*такова,*	*такова*
124	1	54	всѣму́	всему́
126	2	54	голéць	голéцъ
128	1	5	ви́снудь	ви́снуть
130	1	5	кага	кога
134	2	50	нушамь	нущамь
135	2	15	Вледѭ	Вледѫ́
139	1	16	Баꙗне	Баꙗніе
139	2	28	влечéшь	влѣчéшь
140	1	31	нѣкои	нѣкой
143	2	12	*поручникъ*	*порѫчникъ*
144	2	14	плескало	плѣскало
144	2	30	призячя́ть	призячáть
145	1	1/2	сопру́га	супру́га
146	1	27	возъ, сѣна	возъ сѣна
156	2	15	нагорѣ	нагорѣ,
159	2	29	летень	лѣтень
159	2	39	полетѫ	полѣтѫ
161	2	22	го́лова	головá
168	2	24	*станѫмо*	*станѫло*
173	2	22	каáситься	квáситься
174	1	26	навтéржи-ваться	натвéржи-ваться
174	1	58	*второченъ*	*втораченъ*
177	1	50	носѫ	носа
178	2	47	*шы*	*ты*
182	1	56	Остра	Острѫ
183	2	8	втикать	втыкать
184	1	34	Въздви́гну-вамь	Въздви́гну-вамь
186	2	33	нагорѣ-	нагорѣ,
190	1	16	нѣкой	нѣкои
191	1	4	затрьнѫ	затрьнѭ
191	2	14	совёмъ	своёмъ
191	2	17	предѣли	предѣлы
193	1	7	*сь*	*съ*
194	1	31	Въисина	Въисинá
197	1	23	ленꙗна	ленꙗнѫ
198	1	40	*вечера*	*вечерꙗ*
198	1	48	*хващѫ*	*хваща*
198	1	49	*Ситый*	*Сътый*

Образъ	Стлъбъ	Рядъ	Напечатано:	Чети:
200	1	6	*свр.*	*ср.*
205	1	9	**всякога**	**всякога**
205	1	56	излѫжѭ	излъжѭ
206	1	56	дразнѫ	дразнѭ
206	2	38	годинѫ	годинѫ
207	1	40	нѣчисто	нечисто
209	2	52	стоп	стоп
210	2	57	**гáт;**	**гáт-**
211	2	36	**жевáтъся**	**жевáться**
211	2	48	*удряню*	*удрянѭ*
212	1	41	извѣла	извела
214	2	58	,на	,на-
215	1	45	*кому.*	*кому,*
217	1	8	оше	още
217	1	10	рибы	ръбы
219	1	40	*мю*	*мя*
222	1	8	грѣздѣй	грездѣй
227	1	22	**гнýсный**	**гнýсный**
227	1	25	говоръı	говори
228	1	14	**говнó**	**говнó,**
228	2	7	слушѭ	слушя
229	1	30	Тръгнало	Тръгнѫло
230	1	39	изплънѫ	изплънѭ
231	1	24	**вятіонинъ**	**вятіютенъ**
239	2	41	*господарь,*	*господарь*
239	2	55	*Chrysomela*	*Coccinela*
240	2	6	Благословинѭ	Благословиня
243	2	22	*Паъ*	*Па-*
243	2	23	*от-*	*отъ*
245	1	7	груда	груда,
247	1	53	гарванинъ	гарванинъ
248	1	48	*niger*	*nigrum*
248	2	14	треска	тряска
248	2	19	трескавъій	тряскавъій
249	1	22	треперети	треперѣти
249	2	38	кавкася	казвася
251	1	2	*герьба*	*гръба,*
253	2	10	**попечéніе**	**попечéніе,**
256	2	5	*Грѣхг*	*Грѣхъ*
256	2	58	*зиплаче*	*заплаче*
256	2	54	*пькълскы*	*пькълскы*
257	1	8	кабахать	кабахать
259	2	5	*Гуждамь,*	*Гуждамь*
260	2	2	сѣдение	сѣдѣние
263	1	18	чловѣкь	чловѣкъ
263	2	28	*-та*	*-тѫ*
264	1	55	цъıганка	Циганка
266	2	17	дива,	дива
271	1	27	Давамъ	Давамь
272	2	55	*Ѣакриви. ко*	*криви. Ако*
275	1	2	отиѣйдѣ	отиѣйдѣ,
277	1	58	за	да
277	2	4	честина	чястина
278	2	8	**отдѣленіе**	**отдѣлéніе**
286	2	30	*десятинѭ*	*десятинѫ*
287	2	38	грижя	гръıжя
290	2	57	**звъı́зка**	**звя́зка**
291	2	29	**понукáние**	**понукáніе**
293	1	10	щинъ	щинъ
294	1	34	**Дйолъ**	***Дйолъ**
295	2	32	*паглъбоко*	*надлъбоко*
297	1	5	**обáзанный**	**обя́занный**
297	1	52	*было*	*било*
299	1	52	ненѣлникъ	недѣлникъ
300	2	43	набаланъій	набаранъій
301	2	27	до	да
302	2	31	**жидóвскія,**	**жидóвскія**
302	2	34	**добрú.**	**добрú-**
330	2	23	Долитамь	Долъıтамь
335	1	1	**— млѣхъ, — млѣлъ**	**— мляхъ, — млялъ**
351	1	46	7)	7) *гл. ср.*
360	1	14	*Невиканъ*	*Невъıканъ*
362	2	40	*дошляни*	*дошлюни*
365	2	22	киеци	къıнаци
367	1	12	**лохмóтинна**	**лохмóтинца**
367	1	21	пеланачя	пеленачя
372	1	28	*гротю*	*грошя*
377	2	2	**докундúс-вамь**	**дукундúс-вамь**
381	1	5	*трисницѫ*	*тръıсницѫ*
383	2	39	**дождъ**	**дождь**

BINDING SECT. JUN 1 - 1967

PG 975 G4 ch.1

Gerov, Naĭden
Rîechnik na bŭlgarskyĭ îazyk

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY